n

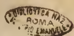


HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE ASSERTIO, PER ALBERTUM Pighium Campensem, D. Iohannis Vltraiecteñ. Præpositum.



Eorum, quæ in toto hoc opere notatu digniora sunt, INDICES duo copiosissimi.





Singulorum librorum argumenta uersa indicabit pagina.

Coloniæ, Melchior Nouesianus excudebat, Anno a SALVATORE nato M. D. XXXVIII.

Liber primus ante omnia demonstrationis eorum, quæ ad fidem, religionemque nostram pertinent, certa principia statuit. Insuper & methodũ explicat, qua ut in omni exorta quęstione facile inuenitur orthodoxa ueritas: ita oĩs hæresis efficaciter conuincitur.

Secundus demõstrat, in quo unitas consistat ecclesiæ, palam faciens eos, qui ab eadem se separarint ac separent. Eius quoq; ordinem sacrũ, graduſq; & singulorum munia, hæreticorum in his omnibus errores impios, secundum explicatam methodum obiter iugulans.

Tertius unitatem pręsidis asserit in hierarchia ecclesiastica, Petrum eius caput constitutum a Christo demonstrans, & successores ipsius Romanos Pontifices.

Quartus authoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ pręsidis, & singularem pręrogatiuam apostolicæ cathedræ luculenter astruit.

Quintus controuersias omnes inter regnum & Sacerdotium, quibus aliquot seculis grauiter exagitata est ecclesia, complectitur. Et Marsilij illius Patauini aduersus authoritatem ecclesiasticam in suo, quem inscribit, defensorio pacis, retundit calumnias.

Sextus uniuersam ecclesiasticorum cõciliorum causam ex certis illis nostræ fidei principijs ita deducit & absoluit, ut omnem eorundem uarietatem, omnem modum, formam, authoritatem, quæ sit, & unde pendeat, quiuis clare possit ac certo intelligere.

BEA-

❧ BEATISS. IN CHRISTO PATRI PAULO ECCLESIASTIcæ hierarchię pręsidi, eius nominis III. Albertus Pighius Campensis S. D.



T NON VIDEO PATER BEatissime, cui pio, Christianoque uiro lachrymas extorquere non debeat ea, quę nunc cernitur Christianæ ecclesiæ tot schismatibus laceræ, tot hæresibus ac impietatibus fœdæ, contaminatæque, miseranda sane deplorandaque facies: ita nulli cessandum censeo (qui tamen uere Christianus haberi uelit) quo minus in tãto religionis nostræ discrimine, pro sua quisque uirili eidem succurrere debeat, quandoquidem is iure, meritoque reprehenditur, uelut ciuis nõ bonus, & desertor patriæ, salutisque publicæ, qui in publico, euidentique eius periculo, non solum sua, sed & seipsum eidem impendere dubitat. Quare cum tanti huius mali, eam mihi uiderer causam uidere, quæ una fere fuit omnis humanę societatis exitium, nempe, disciplinæ publicæ dissolutum uigorem, quam tot seculis apostolorum ministerio constituta a Christo ecclesiastica illa hierarchia continuit in ecclesia, cõtinuo enim ut eandem nunc tandem prosanis quorundam, impijsque disputationibus oppugnari, improbis calumnijs, detractionibus, mendacijs, famosisque libellis apud imperitam multitudinem, talibus facile applaudentem traduci, & despectam, uilemqꝫ fieri, insuper secularium aliquot principum irreligiosa tyrannide opprimi, nostrorum deniqꝫ præsulum (pudet dicere) improba nimis, inconsultaque ambitione confundi, perturbari, certatimqꝫ ab omnibus coniuncta uelut manu euerti cõspeximus (adeo nemo sui iam memor est ordinis, gradus & officij, quod in Christi ecclesia obtinet) quæ non olim damnata impietas ab inferis reuocata est? quæ non derepente monstra prodierunt, iam olim iugulata illo beatissimi Petri gladio? ut nusquam substitit, perfractis repagulis, effusa semel impietas, sed noui semper comminiscitur aliquid? semperque seipsam uincere certat? Cum, inquam, tanti eius mali, quam diximus, causam mihi uiderer intelligere, meditabar & ego aduersus hęc aliquid conferre in publicum. Sed grauidum, parturientemqꝫ nescio quid animum diu retinuit ac retardauit aliorum nonnullorum certatim scribentium multitudo ac diligẽtia, utqꝫ diu dubitarem num locus aliquis hac in re nostro foret officio, effecit, quippe, qui alioqui mallem delitescere, si licuisset salua ratione officij, quod Christianus Christiano nomini, religioni & ecclesiæ debeo, atqꝫ uni mihi notus mecum uiuere, hanc palmam & gloriam libenter concessurus alijs, quam me præcipita

re in necessitatem, quotidie in totius orbis conspectu, aduersus hæc monstra plane tartarea, & quæ plusq̃ ferina rabie in caulas dominicas nunc passim desæuiunt, cruentis monomachijs publice decertandi, id quod semel in aciem progressus (ut pugna pugnam lacessit, & uelut ansa ansam trahit) omnino deuitare non potest. Sed cum illorum studia, tametsi pia & erudita, non admodum profecisse cernerem, eius causam solicite perquirenti, ipsa medendi methodus a medicorum principe Galeno doctissime tradita, mihi suggerere uisa est. Nisi em̃, cum multi una morbi grassantur in corpus, diligens nobis ineatur ratio, cui primum & cui secũdo loco, ac deinceps occurramus, sed ut quisq; forte sese obtulerit, illi quamuis congruo alioqui pharmaco studeamus mederi, pręposterę uidelicet curationem aggredientes (id quod hactenus a plerisque mihi factum uidetur) usq; adeo nõ proficimus, ut morborum uires plerunq; etiam ualde augeamus. Visum itaq; mihi est, ipsam nobis crediti talenti rationem exigere, ut posthabita uitæ, studiorũq; nostrorũ quiete, non solum quicquid dominus nobis cõferre dignatus est, sed etiam, nos ipsos Christiano impenderemus nomini, & pro dignitate, authoritate & salute Christi ecclesię. In qua cum uniuersa hęc mala inde mihi uiderentur originem trahere, quod hi omnium qui unquam fuerunt, hæreticorũ pestilentissimi, ipsum uniuersæ religionis nostræ firmamentum, columnam ac robur labefactare aggressi sunt, ipsam uidelicet authoritatem traditionis ecclesiasticæ, uniuersam quoq; eius hierarchiam e medio tollentes (qua una ab initio usq; nunc cõseruata est in ecclesia Christi unitas religionis & fidei, conseruatus uigor disciplinæ ecclesiasticæ, & sine qua prorsus non possit subsistere, multo sane minus, quam absque ordine & suis magistratibus una quælibet communitas aut humana societas) unam quoq; scripturam, quamuis contra scripturam, omnium controuersiarum & exortarum quæstionum faciẽtes iudicem, quam quisq; eorum pro suo captu & arbitrio intelligens, suæ impietati, quamuis inuitam, reluctantemque famulari cogit, nullo alteri cedente, aut cuiusquam hominis authoritati, iudicioue in his subesse uolente, unde tot iam inter se pugnantes hæreses exortæ sunt, ut dinumerari uix possint, nec ullum modum ac finem, nisi opportune occurratur, impietas inueniet. Huic tam fœcundæ malorum omnium radici, securim in primis admouere uisum est. Ad hãc funditus euellendam, putauimus ante omnia necessarium, ut ecclesiasticæ traditionis nihilo minorem, ne dicam multo etiam ampliorem, efficacioremque, quam scripturarum authoritatem existere clarissimis rationibus demonstraremus. Et nisi hac admissa, aut etiam scripturis præmissa, ne illarum quidem authoritatem satis sibi cõstare, ut quæ uniuersa inde dependeat. Hanc ipsam præterea solam esse certam, & inflexibilem rectæ intelligentiæ scripturarum amussim, qua illis non adhibita, uelut plumbeam quandam regulam omni figuræ, ita omni errori easdem haud difficulter accom-

commodari posse, nec errantem illis aliter facile conuinci. Proinde, patres illos nostros sanctissimos, sapientissimosque uiros hoc ipsum iam olim prudenter intellexisse, perniciosam uidelicet sine ea existimantes omnem de scripturis conflictationem cum hæreticis, & diligenter uitandam orthodoxis, illud ipsum haud obscure docente APOSTOLO, qui corripi eos uult, non disputatione coargui, & acquiescere nolentes, uelut plane deploratos, atque etiam contagione noxios deuitari. Denique ostendimus nostris quoque temporibus disputationes, conflictationesque cum hereticis habitas, nullum alium fructum peperisse, seu ad nihil aliud profecisse, quam quod male consopitas sub cineribus hæreticæ prauitatis scintillas euentilando excitarunt in apertum hoc grauissimumque orbis incendium. Ad hæc methodum quandam explicamus, qua ut in quacunque exorta super rebus fidei controuersia quæstione, quę sit orthodoxa ueritas facile discernitur: ita omnes omnium seculorum hæreses, etiam quæ adhuc in futurum exoriri poterunt, efficaciter conuincuntur. Cuius methodi uim & efficaciam, uelut in exemplis quibusdam in re tam necessaria exercitatum lectorem reddere cupientes, in decem subiectis quæstionibus ostendimus, quibus maximam partem complectimur controuersiarum, quibus nunc misere exagitatur ecclesia, eandem fidem quæ nunc est apostolicæ sedis & nostra, ab initio quoque omnibus continuo seculis, usque nunc fuisse toto orbe catholicæ ecclesiæ, & orthodoxorum omnium demonstrantes per singulas. Et hæc fere libro primo absoluimus. Ex his insuper iam iactis uelut certissimis indubitatisque nostræ fidei, religionisque fundamentis ac principijs, sacræ, inquam, scripturæ, ecclesiasticæ quoque traditionis authoritate, totius ab initio catholicæ ecclesiæ consensu, recognitione & fide consona, demonstramus primum, in quo consistat ecclesiæ unitas, ut clarissime intelligi possit, qui nam ab ea se separarint ac separent. Eius quoque ordinem sacrum, gradusque & singulorum munia, hæreticorum in his omnibus profanas nouitates & errores impios, diligenter, quamuis obiter iugulantes secundum explicatam antea methodum. Deinde & hierarchiam asserimus ecclesiæ, CHRISTO authore, atque in eadem beatissimi PETRI, ut eius præsidis, & Sanctitatis tuæ, quæ illi successit in authoritate & officio, cathedræque apostolicæ principalem authoritatem & prærogatiuam singularem. Quæ una si restituta esset secundum annos pristinos, & agnosceretur, sicut necessario debet, a Christifidelibus, uniuersam hanc malorum colluuiem, densissimasque errorum nebulas, quæ nunc faciem occuparunt ecclesiæ, uno uelut flatu ac spiritu dissipatas derepente uideremus. Et hæc tribus dinceps libris copiose (ni fallor) luculenteque atque ex ordine exequimur. Consequenti loco, controuersias omnes inter regnum & sacerdotium, hoc est, authoritatem secularem & ecclesiasticam, quę aliquot iam seculis grauissimis tragœdijs exa

gitarunt ecclesiam, ita explicamus, atque ad ipsam lucem certissimorum illorum nostræ fidei principiorum exigimus & absoluimus, ut nihil dubitem lectorem quantumuis alioqui parum fauentem dignitati ecclesiasticæ, modo ueritati faueat, facile intellecturum in singulis, quæ sit ueritatis causa & uictoria. In quo argumento, uelut antagonisten quendam delegimus Marsilium Patauinum, quo nemo omnium acrior & infestior fuit hostis authoritatis ecclesiasticæ, nemo causam secularis aduersus eandem authoritatis egit uehemētius, copiosius, atque etiam ingeniosius, eo, quod hunc studiose legi & magnifieri cernerem a plerisque qui secularibus adsunt a consilijs. Ex eodem quoque magnam pestilentissimi erroris partem suxisse LVTHERVM cum suis, qui abrogata semel omni authoritate sedis apostolicæ, omni forma constitutæ a CHRISTO atque hactenus in ecclesia obseruatę hierarchię ecclesiasticæ, secedentes ab unitate catholicæ ecclesiæ, nouas, prodigiosasque ad profanissimi illius hominis præscriptum, sine Christo conātur ecclesias facere. Idque pręter omne etiam priorum hæreticorum exemplum. Scripsit autem ille ante annos circiter ducentos, in gratiam Ludouici Bauari, qui excommunicatus a Ioanne uigesimosecundo, aliquanto post crescentibus & contumacia & excessibus, per Clemētem sextum priuatus fuit regno & imperio. Postremo ecclesiasticorum conciliorum causam, tractatam equidem a plerisque magni nominis uiris, a tempore Constantiensis, Basiliensisque conciliorum, nam antea non magna de illis in ecclesia concertatio fuerat, sed a nemine (quantum mihi quidem uidetur) imo neque ab omnibus in uniuersum, absolutam pro dignitate & merito, ita explicamus a capite (quod dici solet) ad calcem ex illis certissimis nostræ fidei principijs deducentes omnia, ut omnem eorundem uarietatem, omnem modum, formam, authoritatem, quæ sit & unde pendeat, quiuis clare possit ac certo intelligere. Ne tamen, si forte & ego huic tali, tantoque argumento, quod sex his libris complexi sumus, non per omnia satisfecerim apud rigidos censores omni uenia aut excusatione indignus iudicer, cogor hic dicere, quod alioqui, tametsi hic publicum sit, maluissem præterire silentio, ante hoc biennium, pro CHRISTI nominis gloria, & ecclesiasticæ hierarchiæ dignitate atque authoritate asserenda, magno hæc, confidentique animo ac indefesso labore aggressos, antiqui illius hostis machinationibus, tantis nos derepente tribulationibus, persequutionibusque implicitos, ut eius temporis fere dimidium, coacti simus procul domo & familiaribus libris peregre agere, discurrere per curias, & aduersus easdē surdas aures obtundere. Nec fere domi interim quietius ullum tempus cōtigit, sed tot semper difficultatibus inuoluti, distentiq; fuimus, ut nō unum hominē hæc prorsus occupare potuissent, imo obruere, atq; adeo sibi eripere. Quæ tamen uniuersa, ita nihil nos absterruerunt, aut remorata sunt a cœpto semel opere, ut eo etiam plus incitarint eidem pertinaciter insistere, quo

re, quo studiosius ab illo prosequendo & absoluendo me cernerem impediri: uidelicet, coniecturam hinc faciens, & spem magnam concipiens, utilitatem aliquam allaturum ecclesiæ, quod ille omnis boni hostis tanto conamine satageret, seu niteretur impedire. Itaq; seu domi, seu peregre omni contra conatu & studio, semel cœptum urgere non destiti, & a me ipso constitutum uelut pensum quotidianum exigere, donec ipsum qualitercunq; absoluerim: præsertim, cum ad hoc ipsum me incitaret, ab ineunte statim Pontificatu Sanctitatis tuæ primum spes certa, deinde & promissio publica celebrandi uniuersalis cõcilij, totiusque orbis expectatio: postremo eiusdem indictio, quod anteuertere harum lucubrationum nostrarum æditione, modis omnibus cupiebam. Ita mihi persuadens requirere utilitatem publicam. Qua etiam ratione ignoscere debent censores se ueriusculi, si non prorsus tales fuerint, quales forte exigerent. Quas haud dubie absolutiores accepissent, si absoluere eas licuisset per otium, quietemque animi, & tempus opportunius: sed præcipitationis huius nostrę iustas, ni fallimur, excusationes has æqui, bonique consulent. Dictionis uero neglectum cultum non admodum deprecabor. Est enim plane effusa atque extemporanea. Nec dicam, quamuis forte possem, argumentum ipsum haud fere splendorem admittere, quod alienis subinde uerbis, & multorum testimonijs necessario peragendum fuerat, in quibus mutari quicquam uetat religio. Alioqui in ea semper fuisse me fateor sententia ueritatis inuestigatricẽ orationem magis luculentã simplicitatem, quam studiose, seu ambitiose quęsitũ, cultum, fucumque rhetoricum postulare. Eam igitur si præstitimus, est unde gaudeamus. Sin minus, nihil dubito lectorẽ æquũ, quicquid hac in parte desiderari possit facile condonaturũ: pręsertim ubi ad difficultates supra memoratas, necessariamq; ędiționis pręcipitationẽ respicere uoluerit, secumq; reputare nos in his magis utilitatem publicam, quam nostram gloriam quæsiuisse. Hos igitur ecclesiasticæ nostræ hierarchiæ libros, cum temporis eliceret atque euocaret opportunitas, nec domi suaderet premi & contineri diutius, præsertim, ad æditionem eorundem stimulantibus doctissimis quibusdam, nec minus pijs hominibus, Sanctitati tuæ dicandos censuimus, ut eius authoritate exeuntes in publicum, uniuerso orbi rationem redderent, quam inique, quam impie, quantaque totius ecclesiæ, imo & religionis Christianæ iactura, hierarchiam eandem labefactare atque euertere nostri temporis hęretici aggressi sint, quo tibi eandem totis uiribus restituenti (unde uniuersæ ecclesiæ sua salus, unitas & synceritas fidei, religionis, publicæque disciplinæ uigor dependet) omnes quoque pijs uotis studijsque faueant, & pro suo quisq; modulo alacriter succurrant, opemque ferant. Quanquam quid alioqui iustius aut consequentius esse poterat, quam ut ecclesiasticæ hierarchiæ defensio, summo ecclesię militantis hierarchæ dicaretur? ut interim taceam, quicquid tandẽ a nobis tale, seu huius generis æde

retur, non alium, quam patronum, benefactoremq; suum debuisse agnoscere, aut requirere: praesertim cum is ultro obtigerit, cuius est inter mortales summa, sacrosanctaque authoritas. Quam sane authoritatem nõ uerebor, ne cui parum candido, maleuoloq; lectori in hoc opere assentationis studio immodice alicubi extulisse uidear. Dedi enim operam, ut res ipsa nos posset ab ea suspicione liberare. Et alioqui nihil unquam ingenio nostro magis cõtrarium fuit, quam priuati gratia commodi, uel summis principibus turpiter assentari. Nec quicquam antiquius, quàm ueritatem agnitam, nullius uultum respiciendo, ingenue, libereque profiteri, iuxta illam Aristotelis sententiam: Amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica ueritas. Tu igitur beatissime pater, quam nos oratione defendimus, hierarchiae ecclesiasticae dignitatem authoritatemque, pergere ipsa asserere, & iactatam diu, grauiterque quassatam beati Petri nauiculam, cui te CHRISTVS rectorem praefecit, magno, indefessoque animo in optatum portum dirigere. Non dormitabit neque dormiet peruigil ille Israelis custos, sed laborantibus uobis, piorum precibus excitatus, aderit etiam quando uidebitur obruta fluctibus, quando humanitus desperata uidebuntur omnia, uel quarta ipsa obscurae noctis uigilia. Fidelis est, nec mentiri poterit, qui Petro nunquam praeualituras aduersus eandem inferorũ portas promisit. Quem oramus, ut tuam Sanctitatem nobis & ecclesiae suę diu seruet incolumem, eiusque salutares conatus feliciter prouehat. Coloniae, ferijs beati GREGORII PAPAE, ANNO a nato SALVATORE M. D. XXXVIII.

RERVM ATQVE SENTENTIARVM MAGIS MEMORABILIVM INDEX COPIOSVS ET ACCVRATE COLLECTVS.

Authoritas

Hæreti

Natiuitas

Petrus

Ratio-

San-

FINIS.

HIE-

A # HIERARCHIAE
ECCLESIASTICAE, VEL DE SACRO ECCLESIAE Principatu, Liber Primus.

Catholica Ecclesia quænam sit, & qui ad illam pertineant.

CAPVT. I.



RACTATVRI de Catholica Ecclesia, eius authoritate & hierarchia, hoc est, sacro illo principatu quo eam instituit ordinauitq; Christus: prius quæ nam ea sit, definire opportunum est, atq; inde quod quæritur, conādum inuestigare & eruere. Quandoquidem in omni re tractanda, à definitione eius de quo proposita quæstio est, ordimur auspicatissime. Nosse enim ante omnia id oportet (vt verissime inquit Plato) aut prorsus sine scopo aberrabit oratio. Nec vero adeò obuium hoc ac planum esse, docet vetus inter Christianos controuersia: quæ quoties

B per schismata ac hæreſes exagitata est ecclesia, enituit. Nam cum ea sit, & semper fuerit omnium Christi nomen professorum indubitata fides, vnicam esse Christi ecclesiam, extra quam nulli salus est, adeò, vt hoc ipsum omnes plane profiteamur in symbolo Nicænæ fidei (de cuius vnitate, & in quo consistat, post agemus prolixius & enucleatius) necesse est & schismaticos & hæreticos ab initio semper contendisse & credidisse apud se esse veram ecclesiā Christi, nisi non errore deceptos, sed aperta malitia, sciētes, volētesq; abiisse in præceps voluerimus: quod verisimile non est. Certe Irenæus & Tertullianus temporibus suis ita sibi persuasisse hæreticos & schismaticos, testes sunt, vt orthodoxam & catholicam ecclesiam ipsi contra deputarēt hæreticam & schismaticam. Sic olim, inquit Cyprianus, Nouatianus simiarum more (quę cum homines non sint, homines imitantur) catholicæ ecclesiæ authoritatem sibi voluit vendicare. *Cyprianus in epistola ad Iubaianū.* Et cum ipse in ecclesia non esset, sed contra ecclesiam rebellis, hoc vnum sibi vendicabat, quòd cæteros faciens hæreticos, apud se esse ecclesiam, defendere præsumeret. Sic contra Donatistas diuus Augustinus: Controuersia hæc, inquit, inter nos est, vbi vera *Augustinus.* sit ecclesia Christi, apud vos, an apud nos. Ita & his nostris turbulentissimis sane deploratissimisq; temporibus quo quisq; insanit apertius, & ab orthodoxa fide, & catholica ecclesia, fœdiori lapsu, lōgiusq; recedit, eo intolerabilius in orthodoxam ecclesiam Christi debacchatur, sibiq; persuadet, solum se in eadem regnare. Sic Luthero & qui eius amētiæ consortes sunt, orthodoxa & catholica Christi ecclesia, papistica, antichri

C stiana, & sathanica nominatur.

Quare operæ precium facturi sumus, si ita ecclesiā Christi definiuerimus, vt clare perspicueq; pateat cuiq;, quænam ea sit, & qui ad eandem pertineant. Nam vna hac veluti machina, vno ictu, vniuersa hæc, quę nūc orthodoxam ecclesiam infestat ac persequitur hęreticorū schismaticorumq; phalanx arietata, & è Christi ecclesia eiecta, palamq; seclusa, inermis, inefficax, humiq; prostrata videbitur: vt quæ non nisi sub amicitię specie & ouina pelle nocere potest, & suum virus diffundere. *Matth. 7*

Vt itaq; euidens faciamus, quæ nam sit Christi ecclesia, ab ipsa nominis notione exordiendum est. Ecclesia itaq; latine multitudinem, cœtum aut conuētum significat, *Ecclesia qd.* Græca enim vox est. Multitudinem, inquam, non qualemcunq;, sed conuenientem, & conciliatam in vnam aliquam societatem. Et quamuis variæ formæ sint humanarum societatum, vt ob causas finesq; diuersos in vnum conueniunt conciliantur q; homines, & secundum suam formam, sua cuiq; imposita conueniens nomenclatura. Vt inter se conueniunt homines, ad finem supernaturalem assequendum, in fide cultuq; dei, ac religione & spe salutis inde adipiscendæ, eiusmodi hominum societati ecclesiæ vocabulum appropriatum esse in scripturis, ecclesiasticisq; scriptoribus, plane intelligimus. Sed quoniā & vera est & falsa de deo fides, vera falsaq; religio, veri dei, falsorumq; deorum cultus: hic statim in duo è diametro se secat ecclesia, videlicet in eccle

siam sanctam, quæ rectam de Deo fidem seruat, vera religione verum Deum colit & D
adorat,& ab eo salutem suam expectat: & in eam,quæ dicta omnia nõ habet syncera,
ac recta,sed vel in omnibus,vel in aliquo eorum aberrat. Quod tametsi infinitis contin
gat modis, vno tamen nomine, vniuersam illam significamus & cõprehendimus, nem
pe per ecclesiam Sathanæ, qui in vniuersa illa, tametsi multiplici & multiformi, ac inter
2. Timo. 2 se pugnanti regnat & imperat,& seruos captiuosq; tenet vniuersos, qui aberrant à san
Psal. 25 cta Dei ecclesia. Hanc ecclesiam impiorũ & malignantium subinde etiam nominant sa
cræ literę. Quemadmodum & illam sanctam & orthodoxam nonnunquam simplici
ter ac sine addito, ecclesiam. Vocantur & hæ duæ ciuitates magnæ figuratæ in duabus
Gen. 4 illis ciuitatibus, quarum alteram ædificauit Abel, alteram Cain, de quibus Augusti-
nus prolixe,& toto opere illo, quod inscripsit de ciuitate Dei. Quarum vtraq; tanquam
corpus quoddam crescit vsq; ad consummationem seculi.

Ad sanctæ vero Dei ecclesię certiorem clarioremq; notitiam quo perueniamus, hoc
primũ de ea pręfari conuenit, quod & vna est,& catholica, vt de ea profitemur in symbolo
Vna catholica ecclesia. Nicęnæ fidei. Vna, inquã,& vniuersalis, nullo certo loco, nulla regione aut patria, nulla
gente, natione, aut populo, nullo denique tempore conclusa, circũscripta aut determina
ta. Sed generaliter extendens palmites suos in orbem vniuersum, in tempora quęlibet, E
prę terita, pręsentia & futura, secundum seriem successionis nascentium & decedentiũ,
Ephe. 4 continuata sub vno duce inuisibili Deo, in vnitate, vt dictũ est, fidei & religionis. To-
tius enim humani generis author, & creator Deus, eidem lapso in Adam, & homini-
Gen. 3 bus omnibus æqualem se exhibuit, omnibus parans remedium, & redemptorem, qui
1. Tim. 2 recta fide in ipsum tenderent. Vt qui testante id Apostolo, vult omnes saluos fieri, nec
Rom. 10 distinctionem facit Iudæi & Gręci. Neq; enim personarũ acceptio est apud Deum, sed
Acto. 10 in omni gente & loco, inquit Petrus, qui timet Deum, is acceptus est illi.

Aetates, incrementa, progressusq; catholicæ ecclesiæ Huius itaq; ecclesiæ si ortum, ętates, incrementa, progressumq; diligenter perspicu-
lateq; expenderimus, perueniemus ad eius quam quęrimus christianę ecclesię, distin-
ctam, certamq; notitiam. Cœpit autem ab ipso mũdi exordio, in Adam & Eua, pri-
mis nostris parentibus. Qui cum post diuini mandati pręuaricationem, vna cum po-
steritate sua vniuersa ciuitate illa cœlesti extorres facti,& paradiso voluptatis in hanc
Gen. 3 vallem lachrymarum ac miserię eiecti, diaboli se nosq; mancipia,& vtriq; morti fecis
sent obnoxios, à misericordissimo tamen Deo spem venię acceperunt in sanguine me
1. Timo. 2 diatoris Dei & hominum Christi, agni immaculati, pro salute humani generis offeren
Gen. 4 di. In cuius fidei protestationẽ, etiã ab ipso mũdi origine agnus ab eis immolatus legi-
tur. Nam cum infinita sua bonitate ab æterno ita disposuisset Deus, rationalem na-
turam condere, quam suæ bonitatis, beatitudinisq; faceret participem, & cœlestem F
quandam Ierusalem ædificare, in qua regnaret filius ille suus, Deus & homo, angeli-
camq; & humanam iam creasset naturam, vt futuros illius regni ciues, vtq; præordina
Esa. 11 to tempore, ex radice Iesse,& semine Dauid, ille rex æternæ glorię, in vtero pręelectę
sibi virginis matris, humanam naturam assumeret: non est credibile hoc ignorasse
Gen. 2 Adam, quem creauerat Deus perfectæ ætatis virum, omni rerum intelligentia perfe-
ctaq; cognitione, omni deniq; sapientia instructum, & quam ob causam ipse creatus
esset stirps humani generis, non cognouisse, tametsi id expresse non habeat scriptura.
Gen. 3 Certe, diuina illa maledictio aduersus illum callidum serpentem, hoc est Luciferum,
humani generis hostem, matris nostræ deceptorẽ, satis indicat, parentibus illis nostris
ignotũ nõ fuisse, quod ex sua posteritate ac semine nasciturus esset, qui ipsos atq; adeo
Ibidem humanum genus è diaboli captiuitate redimeret. Quia enim fecisti hanc rem, inquit
diabolo in serpentis forma, serpẽtis cõditiones habebis: vt enim præ cũctis animãtibus
is est abominabilis homini & exosus: ita & tu super oĩa creata maledictus & odiosus
eris. Pectore super terram gradieris,& terrã comedes cunctis diebus vitæ tuę: hoc est,
tota mente ac intentione ad malitiam ac peccatum intẽdes, absq; vlla spe aut emẽdę,
aut venię, hoc enim est cunctis diebus, cœlo semper extorris, neq; ad cœlestia vnquã aspira
bit cogitatio tua, sed cum terrenis, immundis, sceleratisq; hominibus, erit conuersatio
tua, eorumq; iniquitate, velut cibo pasceris. Inimicitias ponam inter te & mulierem,&
semen tuum, & semen illius. Per mulierem hoc loco Christi matrẽ indubie intellexit,
cœlestis illius regni prælectam Reginam: quæ nobis peperit Saluatorem, per quem il-

A Ie princeps huius mũdi eiectus est foras. Per semen vero serpentis aut Luciferi, omnes Ioan.12
cõplices eius, malignos spiritus, quos secum vna pertraxit ille auersos à deo in perditio
nem, & interitum sempiternum: sed & homines ipsum sua sponte secuturos. Et ipsa,
inquit, conteret caput tuum, virtutem tuam, potestatem tuam, quam in homines exer-
ces & exercebis, infirmabit, collidet, & ad nihilũ rediget, & aduersus venenosum illum
tuum afflatũ, quo vniuersum humanũ genus infecisti, antidotũ pariet, illum fructum Lucæ 1
ventris sui superbenedictũ: Et tu insidiaberis calcaneo eius, quàmuis prostratus, quàm
uis contritus, non cessabis tamen maligna tua voluntate nocere, etsi minus possis con-
tra eam, aut semen eius præualere: si non audebis aperto Marte insurgere & congredi,
insidiaberis tamen eius calcaneo, venenũ tuum suffundẽdo qua parte poteris, per pseu
dochristos, pseudoprophetas, pseudoapostolos, ministrosq; tuos. Ex his, inquã, à Deo Matth.24 Marci.13
dictis ad Luciferũ, qui se transformauerat in serpẽtem illum atq; ea quam indubie ha 2.Cor.11
buerant suæ cõditionis cognitione, nihil dubitandum est intellexisse parentes illos no
stros, illum Deum hominem, Regem gloriæ cœlestisq; illius regni præordinatum ab
æterno, prædestinatum etiam fuisse reparatorẽ collapsæ naturæ, & humani generis re- Rom.1
demptorem. In qua fide nihil dubitabant præuaricationis suæ pœnitentiam fore salu-
tarem, & se restitutum iri illi, vnde exciderant, cœlesti ciuitati. Eandem hanc fidem eti
B am filios posterosq; suos docuisse nihil dubitãdum est. Quam & victimis hostijsq; ob-
latis Deo significarunt & professi sunt. Ad agnum illum immaculatũ respicientes qui
suo sanguine deleturus erat peccata mundi: & chirographũ illud scripti aduersum nos Ioan.1
decreti. In q̃a fide, qui conuenerunt patres ab Adam ad Noe, primam catholicæ no- Coloss.2
stræ ecclesiæ ætatem ortum & (vt sic dicam) infantiam cõstituerunt, nullis alioqui sym
bolis aut sensibilibus signis (quod legitur) ab impijs aut ecclesia Sathanæ distincti, nul
lis peculiaribus legibus constricti, nulla authoritate diuinitus ordinata gubernati, nul
lis prophetijs aut clarioribus reuelationibus illuminati: sed dimissi in manibus consilij
sui, vt quisq; sine æmulo aut vindice sequi posset quod sibi in oculis suis rectum videre
tur. Ita factum est vt paulo longius progressis ab ipso exordio & initio mira sui &
Dei irrepserat in omnes obliuio. Oĩs quippe caro corruperat viam suã super terram,
ita vt Deum pœnituisse dicat scriptura, q̃ fecisset hominem, statuissetq; delere quẽ crea- Gene.6
uerat, à facie terræ, ab vno Noe inuẽta gratia apud Deum: quẽ solum cum tribus filijs
eorũq; vxoribus ac sua, hoc est, octo omnino animas ab aquis diluuij seruatos in ar-
ca, vt seminariũ relinqueretur & stirps humani generis, eadem scriptura cõmeminit.

Quo tẽpore vides quàm pusilla & modica fuerit hæc nostra catholica Dei ecclesia,
vt non immerito infantiam eius eousq; se extendisse possimus intelligere. Nam inter
tres omnino filios illos Noe etiam infamis ille & impius Cam erat: quem ad Sathanæ Gene.9
C non Dei pertinuisse ecclesiã, satis indicat & sacra ipsa atq; etiam Berosi historia. Nam
ad omnem impietatem ac superstitionem declinasse illum testantur.

A Noe deinceps post diluuium multiplicato hominum genere & crescente Dei ec- Gene.11
clesia, ad Abraham vsque initium pueritiæ eius, numerare possumus. Quæ adhuc bru
ta satis fuit & non longe ab infantia recedens, nisi corporeo quodam incremento ac ro
bore membrorum: rationis lumine paulo admodum plus se exerẽte.

At ab Abraham ad Moysen vsq; pueritiæ finem & adolescentiæ initium. Nam sub
Abraham nõ paulo plus luminis & illustratiõis accepit: Quem vnum ex omnibus qui
tum viuebant, electum ex cuius semine humanam naturam assumere nasciq; dignare
tur Deus, etiam familiari suo frequentiq; colloquio dignum habuit, eductumq; è terra Gene.12.13.
sua, è cognatione & domo patris sui in terram quam ipsi seminiq; eius daturum se pro 15.17 &c.
misit, speciali fœdere sibi sociauit, pactumq; inijt cum ipso & semine eius fœderis sem-
piterni, vt esset ipsorum Deus. Vtq; in semine eius benedictionem ac salutem acciperẽt
vniuersæ cognatiões terræ. Hunc primum cum familia & cum semine suo sensibili
signaculo segregauit Deus, non ab ecclesia impiorũ ac Sathanæ, sed & à reliqua catho
lica ecclesia sua vniuersa. Quam eo tempore longe lateq; diffusam, & non in vnam
Abrahę domum coarctatã, clare indicat scriptura Geneseos: Quę & in domo Nachor Gene.24
fratris eius in Mesopotamia, vnde filio suo Isaac Rebeccam acciuit vxorem, & in do-
mo Loth Deo fidelis acceptiq;, viguisse fidem cultumq; veri Dei attestatur. Sed &
Melchisedech, regem Salem, sacerdotẽ Dei altissimi, eiusq; benedictionem ad Abra-

ham cõmemorat. Quod si Rex Salem, sacerdos erat Dñi altissimi, nec populũ cui is imperabat alienũ fuisse à veri Dei fide, cultuq; dubitari nõ potest. Quin & Abimelech Regem Geraræ Palæstinorũ cum suis. Item & filios Heth, veri Dei cognitionẽ, fidemq; habuisse, nec à Catholica dei Ecclesia fuisse alienos, haud obscure eadem scriptura subin D
Iob 1 dicat. Sed & S. Iob hic possem meminisse, nõ Israelitæ, sed Idumæi. Qui (vt Origenes, & post illũ Augustinus supputant) quinta generatione q̃ Abraham, & tertia q̃ Iob posterior extitit, quem Deo singulariter placuisse, eiusq; Ecclesię mẽbrum fuisse nõ vulgare, toties testatur sacræ literæ. Possem quoq; & Magorũ, quos gentiles non Iudæos,
Matth. 2 nato nouiter Saluatore, ab Oriẽte mysticis cum muneribus ad eundẽ adorandum index stella exciuit & perduxit, quos à veri Dei fide, cultuq; nõ alienos, neq; ante nascituri, & tunc nati Saluatoris mundi, prorsus fuisse ignaros, mystica illa, quæ secum attulerunt, munera attestãtur, vna cum Euangelica historia. Quæ omnia eo pertinent, ne in
Ibidem. Abraham, per illud circũcisionis signaculum Catholica Dei Ecclesia sensibili illo signo distincta fuisse credatur ab Ecclesia impiorũ & Sathanæ: aut solus ille cum suo semine exclusis cæteris nationibus & gentibus, pertinuisse ad Dei Ecclesiam: vt hoc male crediderunt crassi, carnalesq; Iudæi: qui vniuersos nõ suæ nationis execrabãtur vt immundos, & impios, alienosq; à Dei Ecclesia. Ita enĩ contra professionem Nicenę fidei, vna Catholica ac vniuersalis non fuisset Ecclesia: sed vnius tantũ familiæ, aut populi. E
Quin potius ex vniuersa sua Ecclesia, vnũ elegit Abraham, & semẽ eius, in peculiarẽ sibi populum, ex quo nasci vellet: vt in illo paulatim inciperet erudire, ac pedetẽtim, magis magisq; illuminare Ecclesiam suam vniuersam. In vno illo populo, veluti præludio quodam adumbraturus, & effigiaturus, qualem ipse in terras descendens, ædificaturus esset Ecclesiã suã vniuersam. Nam vniuersum illius populi statũ, & quęcunq;
1. Cor. 10 in illo operatus est Deus, adumbrationem quandam fuisse eorum, quæ in Christo & eius Catholica Ecclesia enituerunt, toties clamant & inculcant apostolicæ literæ.

In Abraham ergo & patriarchis, ad Moysen vsq; finem cepisse secundã Catholicę Ecclesiæ ætatem, eiusque pueritiam (vt de Ecclesia humano more loquamur) cœpisseq; iam adolescere, multiplicato semine Israel sub seruitute Aegyptiaca, in multa cen-
Exodi 1 tena milia, haud incongruenter intellexerimus.

Exodi 12 A Moyse vero, egressuq; filiorũ Israel ex Aegypto, in tot mirabilibus, tot portentis, primum, per mare Rubrũ, deinde per desertũ, itinere tot annorũ, tam laborioso, tot tentationibus pleno, tot mansionibus distincto, tot regibus deuictis, tot hostibus cęsis, tot bellis cõfectis, vsq; dum introducti implantat q̃ essent in terrã promissionis, adolescẽtiã catholicę ecclesię nõ inconueniẽter accipiemus. Ea enĩ ætate incipit se exercere rationis lumẽ. Queadmodum & tunc ecclesia per Moysen longe plus lucis fidei accepit. De prioribus enĩ illis patribus, atq; adeo Abraham, Isaac & Iacob loquens dñs Moysi: No F
Exodi 6 men, inquit, meum tetragrammaton nõ indicaui illis, significans se illud Moysi præ illis indicasse. Cui & loquebaẽ facie ad faciẽ, & quemadmodũ loqui solet homo ad amicum suum. Sed & adolescentiæ adhibenẽ pædagogi, præceptores & magistri. Itaq; &
Exodi 20 huic ecclesiæ ætati, primũ adhibuit Deus pædagogũ, legem, ad coercendas trãsgressiones, & ad Christũ, eiusq; ecclesiam, ceremoniarũ vmbris, multiplicibusq; figuris significandum ac docẽdum: Ordinato mirabili illo veteri tabernaculo, cum sacerdotio suo, sacrificijs, ceremonijs, ritibusq; vniuersis, quibus veritatem ipsam, quæ sub Christo, & per Christum enituit, præcurrẽdo adumbrauit, hominumq; mẽtes, ad eandem facilius recipiẽdam disposuit, Non enĩ erat lux tanta, nisi præexercitatis, & iam paulisper assuetis oculis, subito offundẽda: alioqui repentino tãti fulgoris obiectu perstrictura, non illuminatura acies humanarũ mentium. Non poterant ab initio intendere filij Israel in apertam, reuelatamq; faciem Moysi: hoc est, in nudã, claramq; veritatem eorũ, quæ per
Exodi 34 Moysen figuris illis significabãtur. Sed necesse habebat velare faciem suam, quoties à cõspectu & colloquio dñi prodibat ad populũ. Legem itaq; pędagogum nostrum,
Galat. 4 hoc est, catholicę ecclesię fuisse in Christo Iesu, nõ sine causa testatur Apostolus. Et rursus: Dico, inquit, quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit dñs omnium: sed sub tutoribus & actoribus est, vsq; ad præfinitum tempus à patre. Quod
Matth. 27 cum aduenisset, iam nudum de crucis patibulo coruscabat Euangelium, iam illud velum veteris templi discissum est, iam eius abdita ac recondita patuerunt.

Ado-

A Adolescentia autem in iuuentutem transit, vt tandem perueniat ad ætatem perfe-
ctam. In qua tametsi longe plus vigeat rationis lumen, à pædagogi tamen cura, præce-
ptorum exactorumq; authoritate nondum eximitur.
Ab inducto itaq; implantatoq; per Iosue & sequentes Iudices in terram promissio-
nis Israelitico populo, per Reges Prophetasq; ad plenitudinem vsque temporis perfe-
ctamq; ætatem & Saluatoris nostri aduentum, iuuentutem Catholicæ Ecclesiæ recte
videbimur extendere. Eo enim tempore quamuis à pædagogi cura nondum exem
pta plurimas clarissimasq; de Christo eiusq; Ecclesia & regno vniuersisq; nostræ fidei
mysteriis, per Dauid, Esaiam, reliquosq; prophetas reuelationes accepit.
At vbi venit, inquit Apostolus, plenitudo temporis, misit Deus filium suum natum Galat. 4
ex muliere, natum sub lege: vt eos, qui sub lege erant, redimeret. Lex ergo, vt dixi-
mus, pædagogi tãtum defuncta officio, neminem ad perfectum adduxerat, nullum iu- Hebræo. 7
stificauerat, nullum saluauerat. Quandoquidem & qui sub lege erant, redemptore,
saluatore, iustificatoreq; adhuc opus habent: Christo, inquam, Iesu: in quem pendebãt
& patriarcharum omnium vota, & prophetarum oracula, & veteris illius tabernaculi,
legisq; ritus & ceremoniæ, omnibus gentibus benedictione ac salute in illo repro-
missa & exhibita. Fundator itaq; & sanctificator Ecclesiæ, tunc natus est in ea: iux-
B ta regis prophetæ vaticinium. Nam in Zion, inquit, gloria dicetur passim apud omnes Psal. 86
altissimus ille qui condidit ac fundauit eam, natus est in ea. Hic est altissimus ille, altissi
mi Dei filius, qui ab initio vnà cum deo patre suo iustitiæ gratiam operatus est, nõ tan-
tum in illis veteris legis cultoribus, sed in omnibus hominibus, pia in ipsum fide credẽ
tibus, & redemptorem ipsum expectantibus. Prius Ecclesiæ suæ locutus in patribus &
prophetis, nouissime in sua ipsius persona ipsam inuisere dignatus tãquam vnus ex no Hebræo. 1
bis, atq; adeo frater noster effectus, velamen illud super faciem Moysi positum, abstu-
lit: & claram Euangelicæ veritatis lucem in veteri illa lege vni Israeli datæ eiusq; cere-
moniis ac ritibus veluti cortice quodam obtectam & inclusam, palàm & ex æquo toti
mundo vniuersæq; Ecclesiæ suæ manifestauit. Quam cõpletis nostræ redemptionis my
steriis, persolutisq; veteris Adæ peccatorum debitis deletoq; chirographo illo quod ad- Coloss. 2
uersum nos erat, cruciq; affixo, reuersus ad patrem, apostolorum suorum ministerio ex
omni quæ sub cœlo est, gente, natione, populo, talem sibi congregauit, construxit &
ordinauit: qualem in illa veteri synagoga, tabernaculoq; ac sacerdotio deliniauerat ac
adumbrauerat. Nam oĩa illa figurã fuisse nostræ Ecclesiæ, toties inculcat Apostolus.
Hæc est illa, quam inuestigamus catholica nostra, apostolicaq; Christi Ecclesia. Ecclesia Christiana.
Quæ tametsi à Christo tum primum incœpisse & apostolorum suorum ministerio ex Ie-
rusalem in vniuersum orbẽ propagata, ac proinde noua quædã & à veteri illa Catho
C lica Dei ecclesia distincta videri possit: noua lege, nouo sacerdotio, nouis sacramẽtis ac
ceptis & veteribus illis abrogatis omnibus, præsertim cum idem ipse eius fundator, no
biscum in mortali carne adhuc agens quasi nondum ædificatam, ædificaturum se super
designatam illam petram promiserit: vnam tamẽ Catholicam Ecclesiam profitemur: Matth. 16
in quælibet loca & tempora, suos palmites extendentem, & ab ipsa origine mundi, se- Vnitas Christianæ Ecclesiæ cum veteri.
cundum seriem successionis nascentium & decedentium, ad seculi vsq; consummatio-
nem continuatam, sub vno duce inuisibili Deo in fidei & religionis vnitate. Itaq; nõ
est alia Christiana Ecclesia, ab illa veteri: sed & hæc & illa veluti vna quædam ciuitas
magna fundata est super fundamentum prophetarum & apostolorum Christum: quem
patres expectauerunt, prophetæ prædixerunt, apostoli aduenisse prædicauerunt. Ioan- Rom. 1
nes vero demonstrauit præsentem, verum illum agnum esse significans, in cuius san- Ioan. 1
guinis virtute ab initio dimissa essent peccata mundi, videlicet alludens ad vetera illa
sacrificia, quibus ab ipso mundi exordio, patres suam fidem in redemptorem nostræq;
redemptionis modum protestabantur. Vna igitur est Ecclesia Christi cum illa vete
ri, vtranq; connectente illo angulari lapide. Eandem tamẽ & nouam esse, & à Chri Ephe. 2
sto cœpisse ædificari, & apostolorum ministerio ab Ierusalem in vniuersum orbem pro-
pagatam, nihilominus cum sanctis patribus confitemur. Quandoquidem impletis
euacuatisq; iam veteris illius tabernaculi vmbris ac figuris, nouo quodam habitu orna
tuq; prodiit: nouæ promissæ olim, nunc autẽ impletæ, atq; adeo exhibitæ veritatis luce
illustrata. Eundem quidẽ cum prioribus fidei ac vitæ spiritum, sed abundantiori men

sura accipiens. Quo corda timida, subito transformata sunt & imbuta cœlesti mirabi- D
liq; virtute. Qui & noua quædam admirandaq; operatus est in linguis nouis, in prodi-
gijs & signis, in sacramentis nouis, in doctrina noua Euãgelica, per quam gratia & ve-
ritas annunciata est omnibus per Christum Iesum sublata macerie qua diuisi fuerant
Iudæi à gentibus, æquatisq; in Christo absq; vlla distinctione omnibus. Domine
Psal.79 Deus virtutum, inquit diuinus ille psaltes, conuertere ad nos, respice de cœlo & vide ac
visita vineam istam, & perfice eam, quam plantauit dextera tua, & super filium homi-
nis, quem confirmasti tibi. Vinea dñi Sabaoth, domus Israel est. Ad quam tunc Deus
virtutum cõuersus est, cum in suo filio eãdem visitare dignatus est. Virtutum, inquam,
Deus, cuius nusq; mirabilior potentia apparuit, nunq̃ maiores magisq; stupendas vir-
Ioan.1 tutes operatus est, q̃ cum verbum eius caro fieret. Tum quoq; ille virtutũ Deus, infini-
tæ clementiæ suæ vultum ad nos cõuertit: & faciem atq; adeo imaginem suam viuam
ad nos transmisit, piissimo, benignissimoq; misericordię suæ oculo nos respexit, vidit &
visitauit: visitauit vineam suam, tametsi illa visitationis suę tempus nõ cognosceret. Vi
sitauit, inquam, atq; perfecit, quam exterminauerat syluestris aper, & fera in agro depa
sta erat. Non ergo eradicata priori, nouam vineam plantauit Christus, sed resectis pal
mitibus arescentibus, atq; eidem trunco insertis nouis, male multatis agricolis malis,
Lucæ 20 hoc est, Iudęos: Rabinis, sacerdotibus & Pontificibus, qui vnigenitum Dei filium, vni- E
uersorum hęredem occiderunt, eandẽ locauit agricolis alijs: hoc est, apostolis, apostoli
cisq; viris, Episcopis & presbyteris: sub quibus dilatata in vniuersum orbem, diligen-
Rom.11 terq; exculta, fructum vberrimum fecit. Non enim, inquit Apostolus, repulit Deus ple-
bem suam, quam præsciuit, sed gẽtilem populũ, veluti oleastrum, illi inseruit, tanquam
oliuę bonę. Qui particeps factus pinguedinis radicis illius, veteribus illis ramis fere are
scentibus, & fractis, vberrime latissimeq; excreuit.
Psal.18.79 Vetus est ergo Christi Ecclesia, & quodammodo noua à Christo per apostolos su
mens exordium, & ad terminos vsq; orbis & seculi propagãda. Eadem cum priori &
quodãmodo diuersa, propria videlicet forma sua distincta ac deliniata, vnde & aposto
lica simul & Catholica recte prædicatur. De cuius vnitate, forma & hierarchia, qua
à suo illo authore ac fundatore apostolorũ ordinata est ministerio, priusq̃ agere aggre
diamur, ante stabilienda sunt futuræ demonstrationis principia. Ita enim expedi-
ta magis, dilucidiorq; erit subsequens nostra disputatio. Quandoquidem, quæ hacte-
nus certa indubitataq; fuerunt, nũc fere in dubiũ & controuersiã reuocãtur vniuersa.

Ex quibus principijs certo demonstrari possit, verum esse aliquid, & in-
dubitato tenendum, in fide & religione Christiana.

CAPVT II. F

DVo hæc esse omnino principia, ex quibus demõstrari possit, quid credere & obseruare debeamus in fide religioneq; Christiana, nempe canonicam scripturam, & sine scripto ecclesiasticam traditionem, demonstrare iam aggrediemur. Quorum alterum auferre ac eripere nobis conantes hęretici, ipsam videlicet traditionẽ ecclesiasticam, adeo cõfusa, dubia, incertaq; reddunt omnia, vt nec ipsa illis constare possit scripturæ authoritas. Et in media caligine, densissimisq; tenebris Andabatarum more versãntes, etiam nobis conantur verum orthodoxæ fidei lumen extinguere, propter quos aliquanto altius exordiendum est.

Religionem, fidemq; Christianam ad supernaturalẽ hominis finem spectare, & pro
pterea rationis naturalis lumen excedere, sed à lumine supernaturali dependere, nobis
omnibus in confesso est. A b ipso, inquam, Deo reuelante, & testificante. De quo cõmu-
ni quadam conceptione animi, hoc semper crediderunt omnes homines, & fidelẽ esse,
& veracem, tametsi in veri Dei cognitione aberrauerit mortalium pars multo maxi-
Primum nostræ fidei principium. Gene.1 ma. Diuinæ ergo infallibiliq; veritati innititur fides nostra & religio. Diuinę, inquã, ve
ritati, quæ suum hominibus finem, ad quem conditi sumus, & media, quibus ad eun-
dem pertingeremus (cum ad vtrunq; per se infirma esset natura) reuelare, & ordinare
dignata est. Hoc est primum nostræ fidei religionisq; principium, certum & infalli
bile. Diuina, inquam, veritas, nec falli potens, nec fallere. Ad quam reducere oportet,
quic-

A quicquid certo creditur ad fidem religionemq́; nostram necessario pertinere.
Quòd si omnes vocem audiremus, nobis intus aut extra loquentis Dei, & docentis
necessaria cognitu credituq́; om̃ia, certiq́; essemus Deum esse, qui intus nobis loquere-
tur, aut extra, nihil vtiq; hęsitaremus Deo testificãti credere: ex illa generali, quam dixi
mus, de Deo prętnotione & axiomate. Nec incideret fidelibus, vlla aut ambiguitas, aut
cõtrouersia, quid ad fidem, religionẽq́; nostrã certo pertinere, necessario esset tenendũ.
Nempe omne & solum illud, quod certo nobis constaret reuelatum à Deo.
Sed quoniam non ita per seipsum, nobis omnibus loquitur Deus, docetq́; quæ nos
credere vult necessaria omnia, & multæ frequẽter in ecclesia de hoc ambiguitati, ac flu
ctuationi, nostręq́; huius inquisitioni locus factus est. Interim tamen ab illo nostrę
fidei religionisq́; primo principio, non recedemus latum digitum: diuina inquam reue
latione ad quam necessario reducẽdum est, quicquid ad fidem religionemq́; nostram
certo pertinere, credi oportet. In qua tamen reductione ad ipsius fidei nostrę meritũ
ac profectum, difficultatem nonnullam inesse voluit diuina prouidentia, vt nonnihil
ad fidem pius cooperaretur affectus. Nam Deo ita nobis palàm loquenti, testificantiq́;
omnino non possemus non credere, illa semel quam diximus, communi de eius certa
infallibiliq; veritate prętnotione recepta. Nullę enĩ in eo iam essent partes arbitrij no-
B stri, sed quemadmodum etiam dęmones credunt, & necessario credunt & contremi- Iacob. 2
scunt. Thomę post Christi mortem & resurrectionem, nolenti credere condiscipu-
lis testificantibus se vidisse viuentem dominum, nisi suis ipse oculis inspexisset & ma-
nibus pertractasset fixuras clauorum ipsius: incredulitati eius occurrens ac satisfaciens
pius dominus, eidemq́; apparens in aliorum pręsentia condiscipulorum: Infer, inquit, Ioan. 20
digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meũ,
& noli esse incredulus, sed fidelis. Vides vt ex arbitrio & voluntate nostra quadãtenus
pendeat fides nostra & credulitas. Noli, inquit, esse incredulus, sed fidelis esse velis. Id
enim necessario subaudiendum est. Credenti deinde, ac dominum Deumq́; confitenti: Ibidem
quia, inquit, vidisti me Thoma, credidisti. Quid deinde? nunquid propterea beatum il
lum pronunciauit, quemadmodum ante Simonem, credentem, clareq́; confitentem Matth. 16
eum, quem carne mortali obtectum viderat, esse viuẽtis Dei filium? minime omnium.
Quorum igitur fidem beatitudinis præmio remunerationeq́; dignam censuit? Beati,
inquit, qui non viderunt & crediderunt, quasi diceret: Tu quidem credis, sed quia vidi-
sti, quia palpasti, nihil magnum facis. Sed illi demum beati erunt, illorum fides digna
remuneratione & pręmio, qui non videntes, in me credituri sunt.
Sed vnde tandem nobis, qui nihil vidimus, qui nunquam audiuimus loquentem
dominum, quibus nihil reuelatum est, certo constare poterit, reuelatum aliquid à Deo
C tanquam certa fide tenẽdum? Multifariam, inquit, Apostolus, multisq́; modis, olim Hebr. 1
Deus locutus est in patribus & in prophetis: nouissime vero diebus istis locutus est no-
bis in filio. Ex scriptura Geneseos, authore testeq́; Moyse intelligimus, & mundi & Gen. 1
hominis creationem, & ad quid hic conditus fuerit, quo etiã pacto ab illo felici, in quo
creatus erat, statu & à regno illo felicitatis supernæ, præuaricatione sua exciderit, cum
posteritate sua vniuersa: & præcipitatus in hanc lachrymarum vallem, miserijs condi-
tionis humanæ, & vtriq; morti sit factus obnoxius. Iusto quidem iudicio Dei, spe tamẽ
veniæ accepta, in fide mediatoris Dei & hominum, præordinato tempore ex semine 1. Timo. 2
suo nasci turi: & in virtute sanguinis illius agni immaculati, qui ablaturus erat peccata Iohan. 1
mundi. Quæ vniuersa primos illos parentes nostros suos filios docuisse, & fidem, cul-
tum, timoremque Dei, cum spe certa venię, & remissionis præuaricationum suarum,
& cœlestis illius regni, ad quod facti erant, & vnde se nosque præcipitauerant, asse-
quendi, etiam sensibilibus quibusdam signis, oblationibus & sacrificijs ad id si-
gnificandum, & contestandum, institutis, ex eadem scriptura satis intelligimus.
Quæ ita continua serie traditionis, à pijs parentibus descendisse in filios, ad Noe,
Abraham, ad ipsum vsque Moysen, eidem scripturæ indubitato credimus.
Quæ & specialis reuelationis diuinæ multis in medio patribus, ENOCH, NOE Gen. 5. 6
ABRAHAE, cæterisque patriarchis sæpe factæ commeminit, extendens eousq; ab
initio continua successionis serie, stirpem humani generis, & deinceps perscribens vni
uersam veteris illius populi, quę sub ipso eius duce, legislatore, & historiographo con-

tigit historiam: Quibus mirabilibus ac portentis eductus sit ex Aegypto, & digito dei D
Exod. 8 scriptam legem acceperit: vna cum veteri illo tabernaculo mirabiliter constructo &
Exod. 31 Exod. 25 ordinato. Quo nostra adumbrata pręfigurataq; est ecclesia. Post Moysen vero, quæ il
li populo contigerunt, quę insuper, iam iam aduentante Christo, de eius aduentu re
demptioneq; per illum totius humani generis, & nouę ecclesię statu, nouiq; regni Mes
się, veluti è propinquo eidem clarius reuelata sunt, in libris Iosue, Iudicum, Regnorum,
Paralipomenon, Esaię, Hieremię, Ezechielis, Danielis, prophetarum duodecim, reliquisq;
q ad veteris instrumenti canonē pertinent, libris legimus. Itaq; ab ipso mūdi exordio,
quæ à deo cum humano genere facta gestaq; sunt, illis ter mille septingentis circiter
annis, omnium antiquissimam habemus Moysi scripturam, quo nemo ethnicorum
scriptorum extat vetustior.

Vnde apud nos constet scripturarū authoritas. Sed hic iam interrogare tempestiuum est istos, qui abrogata semel Ecclesiasticę tra
ditionis authoritate, omnem quæstionem & controuersiam nunc ad scripturas prouo
cāt: vnde nobis certum est, hæc esse Moysi scripta, quæ sub eius nomine legimus, vt qui
autographa eius nūquam vidimus? Et si videremus, quis certos redderet Moysi tam
multis seculis mortui, ea scripta manu? Deinde vt hoc nobis constaret, quis securos
reddidit, vera esse quæ ille scribit omnia? vere sibi apparuisse Deum, & ex ipsius ore ac
iussu scripsisse egisseq; ea vniuersa? vnde hæc apud nos scriptis eius indubia fides, & au E
thoritas? Idem, de prophetarum libris, reliquisq; veteris testamenti scripturis interro
gari potest. Quam nobis quæstionem si explicare potuerint scripturarij isti (libet enī
nouo nomine noua hæc portenta appellare) & scripturæ authoritatem, sine ecclesiasti
cę traditionis authoritate defendere ac statuere, age, herbam illis porrigemus.

Si dicant etiam Christum perhibuisse Moysi, legi, & prophetis veritatis testimoniū,
interrogabo rursus: vnde constet nobis hæc esse quæ legimus Moysi & prophetarum
scripta & oracula, etiam vt ex Christi testimonio certo cōstaret, illos fideles veracesq;
fuisse? Vnde insuper hoc tibi certum est, quòd Moysi, legi, & prophetis Christus verita
tis perhibuerit testimonium, qui prædicantem Christum nec vidisti, nec audisti? Ex
Euangelijs, inquies, apostolicisq; literis. Sed iam relabimur in eundem circulum. Nam
de Euangelijs rursus pergā interrogare, qui sciāt hæc esse Matthæi, Marci, Lucæ, Ioan
nis, quæ sub illorum nomine legimus? vt qui autographa eorum nunquam viderint:
& si viderent, non agnoscerent: & vt certo agnoscerent, quis certos reddidit vera esse,
certaq; quæ scribunt omnia de Christo: præsertim Marcus & Lucas: quæ nunquam
Lucæ 1 viderant, sed crediderunt narrantibus alijs? Idem interrogari potest de Matthæo & Io
anne, quibus tametsi in hoc credamus, quòd dictis actisq; Christi interfuerunt: non ta
men omnibus quæ scripserunt, potuerunt etiā & labi memoria, & mētiri, vt omnis ho
2. Pet. 1 mo falli potest & fallere. Si diuino illos spiritu afflatos, dicas scripsisse sua Euange F
lia: nihil magis explicas. Nam hoc vnum quæritur, vnde nobis certum sit, diuino spiri
tu afflatos illos scripsisse sua Euangelia? vnde insuper hæc quæ leguntur illorum esse
germana, non falsata, non subdititia? Nunquam sane poterunt, quoquo se verterint,
quomodocunq; se torserint, seruare ac defendere sacrarum scripturarum authoritatē,
nisi ex authoritate traditionis ecclesiasticę. Nos certe regulam nullam habemus aliam
ad internoscendum quæ scripturæ diuinam authoritatem habeant, illiq; infallibili ve
ritati prorsus innitantur, quæ nobis sint ac esse debeant canonicæ, quàm testimonium
Ecclesiæ intellectæ secundum successionem ab initio patrum & episcoporum, ad hæc
vsq; tempora. Nullam habuerunt aliam ab initio orthodoxi patres nostri, Dionysius,
Clemens, Polycarpus, Ignatius, Irenæus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Athana
1. Timo. 3 sius, Basilius, Hilarius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, cæteriq;
orthodoxi vniuersi, q̄ ipsam cōmunem sanctorum omnium patrum professionem, com
De Canonicis scripturis testamenti veteris. munem sensum, secundum suorum temporum successiones, magna concordia verita
ti scripturæ sacrę reddentium testimonium. Ex quo communi consensu ipsius eccle
siæ, quę columna est & firmamentum veritatis, ab initio sic testificantis indubitatum
fideleq; colligimus testimonium.

Quod vt paulo explicemus clarius & illustrius. Scripsit Moyses Pentateuchum.
Cuius tam certa & indubia erat veracitas illi tot centenorum milium cui pręerat syna
gogę, veteriq; illi populo, & quòd ex ore Dei ea protulerit, gesserit, scripseritq; omnia,

vt

A vt omnes illi viderent & audirent ad ipsum loquentem dominum: qui suæ præsentiæ tot portentis, tot signis, tot mirabilibus, indubiã ipsis fidem faciebat. Iam nunc veniã, inquit Moysi, ad te in caligine nubis, vt audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Exod.19 Rursus illo ascendente in montem, vt legem & tabulas acciperet digito Dei scriptas, palàm apparebat dominus ascendentibus cum illo septuaginta senioribus, qui viderunt, inquit scriptura, Deum Israël. Exod.24 Et iterum: Cum egrederetur Moyses ad tabernaculũ, surgebat, inquit, vniuersa plebs, & stabat vnusquisq; in ostio papilionis sui respiciebãtq; tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium. Exod.33 Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturq; dominus cum Moyse, cernentibus vniuersis, &c. Stabantq; ipsi & adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loquebatur autem dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suum. Et rursus: Ego, inquit, inibo pactum, videntibus cunctis signa faciam, quę nunquam visa sunt super terram, nec in vllis gẽtibus, vt cernat populus iste, in cuius es medio, opus domini terribile, quod facturus sum. Exod.34 Vidit præterea vniuersus ille populus redeuntis Moysi à consortio loquentis sibi domini, cornutam faciem: atq; ita resplendentem, vt in eam non possent intendere. Ex quibus sane omnibus manifestum est, quàm fuerit notum, quàm contestatũ B illi veteri populo ac synagogę, in cuius medio erat Moyses, vt ex ore domini & edixerit & gesserit & scripserit ea vniuersa. Et qua certitudinis claritate, ea à tanta populi multitudine primum recepta fuerunt, à parentibus in filios continuæ successionis longa serie, sed æquali certitudine peruenisse, in admonitoria quadam ad populum oratione, ita orditur diuinus ille psaltes: Attende popule meus legem meam, inclinate aurem vestram in verba oris mei. Psal.77 Aperiam ad parabolas os meum, loquar propositiones ab initio. Quanta audiuimus, & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis. Non sunt occultata à filijs eorum in generatione altera. Narrantes laudes domini, & virtutes, & mirabilia eius quæ fecit. Constituit enim fœdus cum Iacob, & legem Israëli tulit, de qua mandauit patribus nostris, notam facere eam filijs suis, vt posteri, filij qui nascituri & orituri erant, & cognoscerent, & filijs suis exponerent. Post annos mille quingentos post Moysen dicebant apud Ioannem, scribæ & pharisæi illi cæcoà natiuitate, qui visum receperat à Christo: Ioan.9 Nos scimus q̃a Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus vnde sit. Scimus, inquiũt, quia Moysi locutus est Deus. Magna fidei certitudo. Certe vniuersam ab ea quæ sub Moyse erat ad Christum vsq;, sibi continua serie succedentem synagogam, eandem fidei certitudinem habuisse de scriptis Moysi, ex posterorum testimonijs euidenter cognoscimus: Iosue, Samuelis, Dauidis, Esaiæ, Hieremiæ, Ezechielis, cæterorumq; prophetarum & pontificum, protracta C successionis serie ad tempora vsq; Christi. Ex quorum scripturis intelligimus plane, antiquum illum populum, & Dei ecclesiam, post Moysen semper credidisse, docuisse, prædicasse, vt vera, vt indubitata, quæcunq; in suo volumine ille posteris legenda seruandaq; commendauerat. A Moyse, inquit Augustinus, magna diligentia succedentium sibi sacerdotum, in synagoga ac templo integre seruabatur canon veteris scripturæ ac testamenti: idq; ex ipsius Moysi ordinatione & præcepto. Augustinus. Ita enim legimus in Deuteronomio: Postquam scripsit Moyses verba legis huius in volumine, & compleuit, pręcepit Leuitis, qui portabant arcam fœderis domini, dicens: Deute.31 Tollite librum istũ, & ponite eum in latere arcæ fœderis domini Dei vestri. Sic & Iosue post Moysen, omnia verba quæ ad populum locutus est dominus, scripsit in volumine legis domini. Quemadmodum legitur Iosue vltimo. Ita & cæteri secũdum successionis seriem prophetici viri, quæ diuino afflati spiritu scripserũt volumina, sub certo indubitatoq; eius 2.Pet.1 quæ tunc erat synagogæ testimonio, fideq; publica recepta succedentium sibi diligentia sacerdotum, conseruata sunt syncera & germana, etiam autographis ipsis reconditis, vna cum libris Moysi in arcæ latere. Quæ tametsi Babylonico illo incendio tradant perijsse omnia: eodem tamen quo scripta erant spiritu, ab Esdra sacerdote postrestituta sunt. Itaq; diuina prouidẽtia, ac diligẽtia sibi ab illo ad Christum vsq; succedentiũ sacerdotũ, & à Christo ad nos cõtinua serie sibi succedẽtis eccl'æ, syncera integraq; puenerũt. In q̃ & hoc diuinę puidẽtię, benignitatiq; ferimus acceptũ, q etiã hostes & inimicos nostros Iudęos, certę fidei, integritatisq; scripturarũ nr̃arũ testes habemus. Qui p

vniuersas

vniuersas gentes dispersi,& diuinę legis prophetarumq; codices proferentes, testimo- D
nio nobis sunt, veteris testamenti canonicas scripturas, integras apud nos haberi &
conseruari:quas tanta quidem diligentia illi seruant & custodiũt,vt singula pene ver-
ba,quoties quodq; eorum in vniuerso veteris instrumenti canone cõtineatur,in nume-
rato habeant. Sed nobis seruant,non sibi:nisi ad iudicium & condemnationem. Dedit
enim illis Deus,inquit Apostolus,spiritũ cõpunctionis,oculos vt non videãt, aures vt
Roma.11 nõ audiãt,vsq; in hodiernũ diẽ,factaq; est mẽsa eorũ,corã ipsis in laqueũ,in scandalũ &
in retributionẽ illis. Seruant itaq; illi diligẽter fideliterq; scripturas,sed nobis non sibi.
Nec tamen propter illos scripturis credimus, sed ex ecclesiæ testimonio. Siquidem tot
Augusti. in epistola ad Vincen. linguarum literis,inquit Augustinus,& ordine ac successione celebrationis ecclesia sti
cę custodita,certissima fide peruenit ad nos. Libenter tamen etiã ab his qui foris sunt,
etiam ab hostibus & inimicis nostris,contra ipsos accipimus testimonium.

Sed hæc de veteris instrumenti canone, vnde apud nos constet eius indubia ac sa-
crosancta fides & authoritas. Quam ex nullo alio, quàm vna ecclesiasticæ traditionis
authoritate quisquam nobis defendere ac statuere poterit. Quæ quidẽ authoritas tra-
ditionis ecclesiasticæ in fide,religioneq; Christiana longe plus sibi vendicat,quàm in il
la synagoga veteri. Quod ita fiet clarius & illustrius, si perpẽderimus hãc Mosaicæ &
Differẽtia nouę legis à veteri, q̃ illa scripturæ est hæc traditionis. Euangelicæ legis differentiam, quòd illa diligentissime perscripta erat à suo legislato- E
re Moyse,sub certo veteris illius synagogæ aut ecclesię testimonio,transfusaq; in mul
ta certissimæ fidei exemplaria, etiam autographo eius maxima cura asseruato in arca
fœderis Domini. At lex noua tradita tantũ est viua voce spiritusq; vnctione,à Chri
sto apostolis & discipulis,& ab illis primitiuæ ecclesiæ,à qua continua successione,velu
ti per manus tradita,ad nos peruenit. Nihil enim scripsit Christus,nihil scribendũ man
Mat.28 dauit apostolis & discipulis. Sed euntes,inquit,docete omnes gentes seruare quæcũq;
mandaui vobis: & ecce ego vobiscũ sum oĩbus diebus,ad seculi vsq; consummatio-
Marc. vlti. nem. Et apud Marcum: Euntes in mundum vniuersum,prædicate euangelium omni
creaturæ. Illi autem profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermonem
confirmante sequentibus signis. Vides,vt docere,vt prædicare; non scribere, iussi sint
apostoli & discipuli à Christo,quæ ipsos mandauerat.

Hæc enim vna est,eaq; insignis,à Hieremia propheta longe ante prædicta,Euange-
licæ legis ab illa veteri differentia,quòd illa in lapideis tabulis,atq; etiam atramento
in cartha asseruabatur descripta. At nostra non ita, sed in cordibus hominũ. Ecce,in-
Hier.31 quit,dies venient,dicit dominus,& consummabo super domum Israël testamentum
Hebr.9 nouum,non secundum testamentum quod feci cum patribus eorum, in die qua edu-
xi eos de terra Aegypti,quoniam ipsi non permanserunt in testamẽto meo. Quia hoc
est testamentum quod disponam domui Israël post dies illos. Dabo legem meam in F
visceribus eorum,& in cordibus eorum scribam eam. Hæc est lex nostra Euangelica,
quæ nouum testamentum appellatur à legislatore nostro,cum nouissima illa cœna pre
ciosum sanguinem suum discipulis suis commendans & propinans: Hic,inquit,est ca-
lix sanguinis mei,noui & æterni testamenti. Veteri equidem lecto mãdato legis à Mo
Heb.9 yse vniuerso populo,accipiens,inquit Apostolus,sanguinẽ vitulorũ & hircorũ,cũ aqua
& lana coccinea,& hysopo,ipsum quoq; librum, & omnem populum aspersit,dicens:
Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos Deus. At Christus assistens põtifex
futurorum bonorum,suam etiam legem,suumq; testamentum dedicaturus & confir-
maturus in sanguine: Hic,inquit,est calix sanguinis mei,noui & æterni testamenti. Ca
lix sanguinis,secundum parabolam prioris tabernaculi,non tamen vitulorum,aut hir
corum,sed sanguinis mei. Non veteris illius,& tunc continuo euacuandi, sed noui &
æterni testamenti,nouę legis,nouo more promulgatæ,ac inscribendę in visceribus &
Hiero. ad Pãmachium cordibus hominum. Symbolum fidei,spei nostrę,inquit Hieronymus, ab apostolis
traditum,non inscribitur in cartha & atramento,sed in tabulis cordis carnalibus.

Profecti itaq; in orbem vniuersum Apostoli,prędicauerunt vbiq; euãgelium,quod
acceperant à domino,cooperante eodem, & sermonem confirmante sequentibus si-
Euangeliũ quid gnis. Cum euangelium audis,nolo imagineris Matthæi,Marci,Lucę, & Ioannis scri-
Mat.26 pturas,quæ tunc nullæ erant. Nam & ante Christi passionem,indigne ferẽtibus iactu-
Marc.14 ram vnguenti à Maria effusi in caput ipsius,idem pro ea respondens. Quid,inquit,mo-

lesti

A lesti estis huic mulieri? Amen dico vobis, vbicunq; prædicatũ fuerit Euangelium hoc in toto mundo, dicetur quod hæc fecit in memoriam eius. Hoc Euãgelium, inquit, vnicum, solumq; designans Euangelium esse: non quæ nos Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannisq; dicimus Euãgelia IIII. Qui nondũ cogitauerant de scribẽdis Euãgelijs. Sed hoc, inquit, Euangeliũ q̃d ascensurus ad patrẽ, mãdauit apostolis prędicare omni creaturę. Matth. 26 Marci 14 Vnicũ Euangelium.

Si quæras: quodnam illud sit Euangeliũ? Ipsum est salutis & redẽptionis nostrę felicissimum nuntiũ. Nam Euangeliũ bonum nuntiũ significare omnibus notũ est. At nõ pro q̃cunq; bono nuntio ipsum accepit Christus, sed pro nuntio redẽptionis & salutis nostræ æternæ: quæ promissa quidẽ fuit patribus, adumbrata, significataq; in lege, prænũtiata à prophetis, sed tandem in plenitudine tempoꝝ exhibita ab vno Christo. Ad quam annunciandã orbi vniuerso mittebant apostoli. Quibus tãetsi etiam præceptũ erat, vt oẽs docerent seruare quæcũq; ipsis mãdauerat Christus tilla tñ non erant hoc Euangelium, q̃d idem Saluator noster significauit. Sed lętũ illud redẽptionis, salutisq; nostræ nuntium, quo per apostolos exhilarauit & impleuit orbem terraꝝ. Ita eñ nato Saluatore nostro ad pastores angelus: Ecce, inquit, euangelizo vobis gaudium magnum: quia natus est hodie vobis Saluator. Hoc est illud, hoc, inquam, illud lętum est, felixq; nuntium, hoc Euangelium, per apostolos prædicandũ omni creaturæ. Proinde Matth. vlt. Lucæ 2

B & Euangelium pacis, recõciliatę videlicet inter Deum & humanã naturam, Euangelium regni cœloꝝ, vnde excideramus, nobis restituti, Euangeliũ gratiæ & misericordię Dei, in mysterio redẽptionis nostræ nobis tam copiose exhibitæ, subinde appellaf in apostolicis literis. Et apud Paulũ: Euangelium virtus Dei est, in salutẽ omni credẽti, hoc est, instrumentũ virtutis Dei, perinde, ac si diceret: Virtus Dei per Euangeliũ operatur salutem omni, tam lęto, festiuoq; nuntio credenti, & ipsum, vt oportet & decet amplexanti, quod alibi simpliciter salutẽ appellat. Ita eñ Hebręis scribit: Si q per Moysen dictus est sermo, factus est firmus, & oĩs preuaricatio & inobediẽtia accepit iustã mercedis retributionẽ, q̃modo nos effugiemus, si tantã neglexerimus salutẽ? Quæ cum initiũ accepisset enarrari per dñm, ab eis q audierunt in nos cõfirmata est, cõtestante Deo signis & portentis, & varijs virtutibus, & spiritus S. distributionibus, secũdum suam voluntatem. Hoc itaq; solo & vnico Euangelio repleruntorbem apostoli, hoc descripserũt, nõ in lapideis tabulis, sed in cordibus hoĩm. Vnde Corinthioꝝ ecclesiæ scribit Paulus apostolus: Epistola estis Christi ministrata à nobis, & scripta, nõ atramẽto, sed spũ Dei viui, nõ in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Itaq; & doctrina fidei, religionisq; Christianæ, maxima parte imbuerãt orbem, cõtestante Deo veritatẽ eoꝝ, signis euidentibus, priusquam scripta essent, ea quæ nos vocamus Euangelia. Rom. 1 Hebræo. 2 2. Cor. 3

Hac itaq; fide euidenti, inquam, cõtestatione diuinę veritatis, suam ab initio fidem C ab ipsis apostolis accepit ecclesia primitiua, & qua fide accepit, eadem & custodiuit, & continua successionis serie, veluti per manus succedentium sibi patrum & episcopoꝝ, transmisit ad posteros, transmittetq; vsque ad consummationem seculi.

Ex ecclesiasticæ igif traditionis authoritate magis quàm ex scripto ad nos peruenit Christi, Apostoloꝝq; doctrina. Cum contrà, illa Mosaica magis ad nos scripto q̃ traditione peruenerit. Quandoquidem illam descripserat Moyses in tabulis lapideis & charta: nostram vero Christus & apostoli in visceribus tantũ & cordibus hoĩm. Tãet si nec scripturæ illius veteris sine ecclesiasticę traditionis authoritate, quemadmodum supra demonstrauimus, constare apud nos possit authoritas. Hiere. 31

Sed hic mihi occurret aliqs: Si vnũ solum est Euangeliũ, q̃d Saluator noster mãdauit apostolis p̃dicare orbi vniuerso, nõ scribere, vnde ergo nobis IIII. eaq; scripta, Euangelia? Et si viua tñ voce acceptã ab apostolis Christi doctrinã, fideliterq; cõseruatam, ecclesia primitiua, veluti per manus succedentiũ sibi episcopoꝝ cõtinua serie integram ad nos synceramq; trãsmisit: qs ergo canonis noui testamẽti scripturaꝝq; vsus erit? Obiectio & est

Hic nobis ante oĩa repetẽda est, quã nunc adstruximus, illa nouæ legis à veteri differẽtia: Qđ hæc à suo ipsius legislatore p̃scripta fuit diligẽter, magna etiã cura ac prouidẽtia adhibita, vt incorrupta p̃duraret, veniretq; ad posteros. Cum nostra oĩno scripta non fuerit, nisi in cordibus hoĩm, sed, vt diximus, tradita ab apostolis primitiuę ecclię. Quoꝝ ministerio, cũ iã diffusa esset in orbẽ pene vniuersum, excitauit sacer ille spũs p cõfirmãda fide & deuotiõe fideliũ sanctoꝝ q̃rundã viroꝝ piũ studiũ, vt lr̃is cõmẽdarẽt & com- Si vnicum Euangelium idq; nõ scriptum, vnde ergo nobis scripta IIII?

& commentarentur, redemptionis nostræ à Christo peractã in terris historiam:ab in D
carnatione,natiuitateq; eius auspicantes, ad gloriosam triumphalemq; ipsius ascensio-
nem in cœlum. Nõ quidem, vt scripta illa præessent fidei religioniq; nostræ, sed subes-
sent potius,sicut accesserunt eisdem,iam propagatis in orbem,non præcesserũt. Acces-
serunt,inquam,veluti pia quædam commonitoria, excitandæ recordationis eorũ,quæ
iamdudum viua voce ab apostolis acceperat ecclesia. Neq; etiam eorũ omnium,sed,
vt diximus,redemptionis nostræ historiæ, & dictorum actorumq; à Christo in terris.

Vt scripserint Euangelistæ sua Euangelia.

Quæ tamen ipsa nec subscripserunt velut ex reuelatione,q̃uis instigante, & calamum
eorũ pro suo temperãte arbitrio diuino illo spiritu: sed partim ex memoria eorũ quæ vi
derant,& audiuerant:partim,quæ didicerant referentibus apostolis,aut alijs. Quæ scri
pta diuino equidẽ spiritu,apud nos tamen authoritatẽ habent:non quidẽ ex suis autho
ribus aut scriptoribus, sed propter ecclesiasticæ traditionis authoritatẽ & testimoniũ.

De Marco.

Qua occasione,& quomodo à Marco scriptũ sit Euangelium, Clemens Alexandrinus
presbyter, apostolicis tẽporibus proximus,nostræq; religionis assertor imprimis erudi
tus & vehemens, VI. dispositionũ libro, et Papias Hieropolites, apostolorũ auditor,
Ioannis quippe Euangelistæ discipulus,attestãtur. Quorũ ad nos hac de re testimonia,

Eusebius Ecclesiastica historia libro II. & VI.

& Eusebius Cæsariensis, & D. noster Hieronymus,certa, fidelíq; relatione deduxerũt.
Hic,in scriptoribus ecclesiasticis,ille in Ecclesiastica,quã describit, historia. In qua,cle- E
mentia prouidentiæ diuinæ,ad vrbem Romã aduersus Simonẽ magum, ipsis Claudij
tẽporibus,deductũ scribens apostolorũ principem Petrũ,qui primus salutaris prædica
tionis verbo,Euãgelij sui clauibus,regni cœlestis illi ianuã aperuerit. Romanę igitur
vrbi cum clarũ verbi Dei lumen fuisset exortũ, Simonis quidẽ tenebræ,inquit,cum suo
authore restinctæ sunt:sermo autẽ veritatis & lucis,qui per Petrum prædicabatur, vni
uersorũ mentes placido illustrauit auditu,ita,vt quotidie audientibus, nulla vnq̃ satie-
tas fieret. Vnde neq; auditio eis sola suffecit:sed Marcum discipulũ eius (vt qui iam o-
lim sectator ipsius fuisset) multis precibus exorant,vt ea quæ ille verbo prædicabat,ad
perpetuam eorũ commonitionem habendã,scripturę traderet,quo domi,forisq;,in hu-
iuscemodi verbi meditationibus,permanerẽt. Nec prius ab obsecrãdo desistunt,q̃ quę
orabant,impetrarẽt. Et hæc fuit causa scribendi,q̃d secundum Marcum dicit, Euange
lij. Petrus vero,vt per spiritum S. religioso se spoliatum cõperit furto,delectatus est,fi-
dem eorũ per hæc,deuotionemq; cõsiderans,factumq; confirmauit, & in perpetuum le
gendam scripturã ecclesijs tradidit. Hæc post Clementẽ & Papiam ille Eusebius. In
quibus audis euangelizantẽ Petrum , nõ Marcum:vtq; is primus Euangelij clauibus
ianuam cœlestis regni Romanis aperuerit,nõ sua, aut Marci, aut cuiusq̃ inculcans scri-
pta alterius,sed salutaris prædicationis verbo hoc annuntiãs Euangelium, quod iusse-

Marci 16

rat Christus prædicari omni creaturæ. Audis quoq; scripsisse Marcum,nõ quasi ex re-
uelatione,sed instinctu nihilominus diuini spiritus excepisse dicta magistri sui, veluti si F
dum aliquẽ notarium , eaq; retulisse in codicem. In quibus tametsi (vt credibile est)
hoc conatus sit,vt Romanorũ religioso desiderio satisfaciens,ipsis explicaret dictorum,
actorumq; Christi in terris historiã:non tamen vniuersam cõplexus est , nec ita visum
est diuino spiritui,vt ab vno ea absolueretur historia. Exorsus siquidem ab eius bapti-
smate,neq; vniuersa deinceps dicta, actaq; ipsius exequutus est , nec deniq; eo quo di-
cta gestaue sunt ordine:sed multa prępostere,quemadmodũ eius Euangelium cõferen
ti cum tribus alijs, constat luce clarius. Audis postremo, vt quæ viua voce docuerat
Petrus, à subsequentibus Marci scriptis nõ acceperint authoritatis põdus,aut veritatis
testimonium:sed contrà magis,hæc ab illis,vt quia eius scripta, apostolicæ prædicatio
ni & doctrinæ inueniebantur cõformia. Itaq; oculatus fidusq; omnium eorũ testis Pe-
trus,sua authoritate cõfirmauit scripturam,& perpetuo legendã ecclesiæ tradidit,tanq̃
veram,canonicã & diuinæ illi infallibiliq; veritati prorsus innitentẽ,non tanquam vni
uersam Christi aut historiam,aut doctrinam,integre,& ex ordine complectentem.

De Luca & eius Euangelio.

Et hæc,quæ de Marci Euangelio diximus, omnia etiam in Lucę Euangelium cõpe
tere æque certum est. Qui & ipse nõ fuit oculatus testis eorũ quæ scripsit de Christo, ne
que etiam ex reuelatione,vt Ioannes Apocalypsim suam, ea scripsit: sed quæ ab ijs qui
ab initio cum domino versati fuerant, diligenti inquisitione potuit intelligere. Cuius
idem ipse luculentissimus testis est. Ita enim præfatur in scriptam à se Euangelicam
histo-

A historiam:quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem eaꝝ,quæ in no-
bis cōpletæ sunt,reꝝ:sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt& ministri fue
runt sermonis:visum est mihi assecuto omnia,à principio,diligenter ex ordine,tibi scri
bere optime Theophile,vt cognoscas eorum verboꝝ,de quibus eruditus es, veritatē.
Tradunt pleriq; ex ore Pauli descripsisse Lucam suū euangeliū:Certe idē ipse testatur,
ex traditione nō vnius,sed eoꝝ qui ipsi ab initio viderunt, & ministri fuerūt sermonis
assequutum se oīa,conatum ea à principio diligenter ex ordine scribere. In quo tamen
non hoc præstitit vniuersum,q̄d veluti humano consilio conatus est. Prętermisit enim
non pauca:multa etiā non eo quo dicta gestaue sunt ordine,retulit. Id quod conferen-
ti cum suo Matthæi euangelium(qui visa vt plurimū non audita retulit)apparebit lu-
ce clarius. Quem & ipsum nō orbi,sed Iudæis suis,in Iudęa, Hebraice scripsisse Christi
euangelium,pro perpetua cōmonitione eoꝝ,quæ ex apostoloꝝ prędicatione ac tradi-
tione acceperant,post Clementem Alexandrinū illis temporibus proximū, affirmat
Origenes libro Cōmentarioꝝ in illud ipsum Matthæi euangelium,&D. Hieronymus
in catalogo scrip. eccle. Atq; in illo principio cū nec dū Græce aut Latine versum esset,
certum est larius lectum non fuisse,quàm à Iudæis quibusdā Christifidelibus. Quo tpe
cū & Lucas diuerso orbis loco vni suo Theophilo (quāuis alio respexerit diuinus ille
B spūs)suū Græce scriberet euangeliū,et Marcus loco tertio,ab vtroq; eoꝝ distātissimo,
pro Romanoꝝ,vt audisti,cōmonitione,&confirmāda memoria ex his q̄ passim docue
rat p̄dicaueratq; Petrus,nec quisquā oīm Saluatoris nostri peractā in terris historiā in-
tegre & ex ordine assequutus sit:non est cogitandū studio id factū ab ipsis, quasi vnus
etiā alteri scribenda voluerit relinquere, quos verisimile est de se mutuo nō cogitasse,
cum eodem fere tempore diuersissimis orbis locis eadem scriberent: sed quęq; pro se,
viriliq; sua conatū integre & ex ordine explicare redēptionis salutisq; nostrę à Christo
Saluatore nr̄o pactā inter hoīes,p hoībus historiā,atq; eius dicta actaq; oīa,q̄ vniuersa
ad nostram ædificationem & doctrinā pertinebant,diligenter perscribere. In quo q̄sq;
tātum assequutus est,quātum voluit ille sacer spūs. Cuius etiam in hoc diuinę,puiden
tiæ & dispensationis munus haud vulgare agnoscimus,vt à multis,non velut ex com-
posito,sed diuersissimis orbis locis,cum vnus nihil cogitaret de altero, sibi tamen mu-
tuo perhibentibus veritatis testimonium,eadem perscripta,certiori fide,nō tamen inu
tiliter legeretur à nobis salutis nostrę historia:quam si vnus aliquis assequutus integre
fuisset,frustra eadem legeret in alio. Nunc cū oībus desit aliquid,eandem apud omnes
legimus,vt p̄termissa ab vno,discamus apud alium. Itaq; vt reuertamur ad institu-
tum:certum est ab illoꝝ authoritate non dependisse ab initio certitudinē nostrę religi
onis ac fidei,sed contrà magis,illoꝝ authoritatē à certitudine fidei religionisq; nostræ:
C quēadmodum accesserunt,vt audisti fidei religioniq; nostræ iam diffusæ in orbē, non
præcesserunt. Nullum adhuc publice in ecclesia legebatur scriptum euangeliū,cū apo-
stolica authoritas summa cū seueritate discerneret anathema, quicunq; euāgelizaret
aliud euangelium præter id quod in ecclesiis iā euangelizatū erat. Non ergo ex scriptis
à Matthæo,Marco,Luca & Ioanne euangeliis ab initio accepit Christi ecclesia quod
crederet:sed illa ecclesiæ fidei accesserunt,& ab ea suam quod ad nos attinet,authorita
tē sortiti sunt,aut,vt significantius dicā,suæ authoritatis fidē indubiūq; testimonium,
Marcum suprà demōstrauimus ex sparsim dictis à Petro suū excerpsisse & collegisse
euangeliū. Non quidē sine ope diuini spūs,quo& Petrū plenū fuisse constat,atq; æque
non destitutū Marcum. Quia tamen nec prophetico se ea spiritu,aut diuina reuelatio-
ne scripsisse,certam reddidit primitiuā ecclesiam:quæ fidi tm̄ notarii eum functum te-
staī officio,neq; visa à se,sed narrata ab aliis retulit:non potuit ipsemet esse ecclesiæ in-
fallibilis veritatis ac fidei à se scriptoꝝ testis idoneus. Proinde neq; à Marco scriptū il-
lud,vt indubitatæ canonicęq; fidei accepit ecclesia, sed à Petro, ipsius ecclesiæ summo
pastore ac principe,cuius se Marcus in ea scriptura exhibuerat notarium & qui illoꝝ
oīm oculatus testis fuerat. Cuius etiā ea in re fidem,signis,portētis,& variis virtutibus
primitiuæ ecclesiæ diuina veritas contestata est. Eadem oīa in Lucā cōpetunt,q & ipse
narrata ab aliis,non visa retulit,& propterea,neq; ipse potuit esse ecclesiæ Christi veri
tatis ac fidei à se scriptoꝝ testis idoneus:sed contrà,ipsa primitiua & ap̄lica ecclesia, vi-
dens eius scripta consonare per oīa,in ipsa rei substantia,iis q̄ docētibus ap̄lis de Chri-

Matthęus q̄bus suū euāgelium conscripserit

Marcum & Lucam non fuisse testes idoneos veritatis scriptorū à se euangeliorū ecclesiæ.

Luc.1

ſto acceperat, canonicæ veritatis ſcriptorum Lucæ teſtis effecta, eadem ſub illo ſigilli D
ſui certo teſtimonio, veluti per manus ſuccedentium ſibi epiſcoporum & patrum, ſibi
mutuo & primitiuæ eccleſiæ perhibentium teſtimonium, certa ad nos fide perduxit.

Itaq; etiam viuentibus Marco & Luca, euangelijs eorum non propter ipſos fides
eſt habita, etiam ab ijs, qui certo ſciebant ea ſcripta ab illis, atq; adeò, qui eorum habe
bant autographa: ſed propter illam apoſtolorum eccleſiam quæ ipſis teſtimonium ve
ritatis perhibuit. Nos vero non ſolum quòd vera certaq; Lucas & Marcus de Chriſto
ſcripſerint, ſed etiam quòd ea quę ſub eorum nominibus communiter per eccleſiam le
gimus, ſint per omnia conſona ſcriptis eorum autographis, nõ falſata, non ſubdititia,
vni teſtificanti eccleſiæ credimus, vt qui manu eorum ſcripta euangelia nunquam vi
dimus: & ſi videremus, minime agnoſcerẽtur à nobis: vt cõſtet rectiſſime dixiſſe illum
ſanctum Auguſtinum, euangelio ſe non credere, niſi eccleſiæ ipſum ad hoc coëgiſſet
authoritas. Idemq; ab omni vere Chriſtiano dici ſentiriq; oportere.

Omnĩ euangeliorum authoritatẽ nobis dependere ex authoritate eccleſiæ

Palàm eſt igitur, vt eiuſdem Auguſtini hic verbis dicam, quantum in re dubia ad fi
dem & certitudinem valeat catholicæ eccleſiæ authoritas. Quæ ab ipſis fundatiſſimis
ſedibus apoſtolorũ, vſq; in hodiernũ diẽ ſuccedentibus ſibi epiſcopis, ſecũdum ſeriem
ſucceſſionis, & tot populorum conſenſione firmatur. In hac eccleſia factis ſignis & mi
raculis Deus olim demonſtrauit ſe loqui, in apoſtolis primitus à Chriſto miſſis, accipi E
entibus viſibili ſigno ſpiritum Dei, ſpiritum veritatis: Qui & palàm doctrinam eorum
approbauit, ſub atteſtatione ſignorum & prodigiorum, quemadmodum dicitur Mar
ci vltimo: Illi autem profecti, prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & ſermonem
confirmante ſequentibus ſignis. Proinde ipſius eccleſiæ veracitas magis tũc erat con
teſtata & manifeſta, q̃ veritas euangelicæ ſcripturæ: quippe quæ cognoſcebatur ſacra
& vera, ex ea quæ tunc erat eccleſia. Cui ipſe Chriſtus perhibuit teſtimonium, & viua
voce, & ſignorum prodigiorumq; atteſtatione. Cuius authoritas ſcripturarum no
bis authoritatem ſtatuit: ſtatuit inquam nobis, vt quæ niſi ab eccleſia veritatis accepto
teſtimonio, nullam ex ſeipſis aut ſuis authoribus apud nos authoritatem haberent.

Auguſt. contra Manichęos

Acto. 2

Gal. 1

Ante ſcripta ab illis euangelia, ita decernit Paulus apoſtolus. Sed licet aut nos, aut
angelus de cœlo euangelizet vobis, præter id quod euãgelizauimus vobis, anathema
ſit. Quid eſt quod ait: Sed licet nos? Cur nõ potius: Sed licet ego? Hoc eſt, q̃d ait: Etiam
ſi Petrus, etiam ſi Andreas, etiam ſi Matthæus & Ioannes, etiam ſi omnis deniq; apo
ſtolorum chorus euangelizet vobis, præter id quod euangelizauimus vobis, anathe
ma ſit. Nec ſuffecerat illi humanam tantam commemoraſſe naturã, niſi & angelicam
quoq; excellentiam comprehendiſſet. Licet nos, inquit, aut angelus de cœlo. Hoc ni
mirum ſignificans authoritatem nobis fidei religionisq; noſtræ, non conſtare ex autho
ritate annuntiãtis, angelica, aut humana, ſed Dei, qui ſua illa eſſe, non cõmenta ab apo F
ſtolis, ſignis portentis, & varijs virtutibus, illi eccleſiæ euidenter atteſtatus eſt. Qua
re ſiue ipſe Petrus, ſiue ipſe Paulus, ſiue omnes deniq; in vnum apoſtoli, ſiue etiam an
gelus de cœlo noui aliquid, & præter id quod ſub illa diuinæ atteſtationis certitudine
primitiuæ traditum eſt eccleſię, nobis euãgelizauerit, anathema ſit, inquit Apoſtolus,
hoc eſt, ſeparatus, ſegregatus, excluſus, ne vnius ouis dirum contagiũ, innoxium Chri
ſti gregem, venenata permixtione contaminet. Non ſufficit ergo apoſtolicum ſcri
ptis nomen prætexere, aut titulum. Sed debent ab eccleſiaſticæ traditionis authorita
te accipere teſtimonium, quòd nihil noui aut alieni cõtineant, præter id quòd illa viua
& à Deo conteſtata apoſtolica traditione ab initio accepit Chriſti eccleſia.

De euãgelio ſcripto ſub noĩe Petri 2. Cor. 11.

Non erat diu poſt mortem Petri, cũ legeretur à pleriſq; in eccleſia ſub eius noĩe con
ſcriptum euangelium, ſiue illud nothum plane ac ſubdititium fuerit, trãsfigurato in an
gelũ lucis, angelo ſathanæ, ſiue falſatum ab hæreticis, quo ſub apoſtolicæ tantæq; au
thoritatis prætextu venena ſua facilius propinarẽt incautis & ſimplicibus, nobis incer
tũ eſt. Hoc conſtat noua quædã, & præter ea quæ ex primitiuæ eccleſiæ traditione eate
nus crediderat & obſeruarat eccleſia, in eo fuiſſe. Cuius occaſione, cũ in Rhoſo Ciliciæ
orta fuiſſet inter fratres diſſenſio, contendẽtibus quibuſdã, ipſum in eccleſia legi debe
re, ob ſingularem authoritatẽ eius, cuius titulũ nomenq; præferebat: a lijs cautioribus,
& q̃bus mens erãt ſanior, contẽdentibus cõtrà, ob diſſonantiã quã in eo deprehẽderãt
ab antiqua eccleſiaſtica traditiõe, atq; eã ob cauſam, pene ad ſeditionẽ vſq; diſſecarent,
delata

A est controuersia hæc ad iudicium Serapionis Antiocheni episcopi, tũ forte ibidẽ præsentis. Qui non satis diligenter excusso libro, ad seditionẽ sedandã, legi eum permisit. At post deprehenso ꝙ in eo latebat veneno, mederi cupiens deceptis ea occasione fratribus Rhosĳs, librum scripsit de illo Petri euangelio, vbi falsa quædam illi inserta coarguit. Ex quo Eusebius Pamphili Cæsarieñ. episcopus, sexto ecclesiasticæ suę historię libro, hæc eius verba inseruit: Nos enim, inquit, fratres & Petrum & alios apostolos, recepimus sicut Christum: quæ aũt sub eoꝝ noĩe falsa ab alĳs cõscripta sunt, veluti gnari eoꝝ sensus ac sententiæ declinamus: scientes quòd talia nõ sunt nobis tradita. Ego enim cum essem apud vos, putabam omnes rectę fidei esse inter vos, & nondum plene decurso libello q mihi offerebatur, in quo noĩe Petri conscriptũ euãgeliũ ferebat, dixi: Si hoc est solum, quod inter vos inimicitiã simultatemq́; videt inferre, legatur codex. Nunc aũt cõpertum habeo, ꝙd hi qui codicem legi debere asserũt, ꝓspectu cuiusdam occultę hæreseos hoc fieri poposcerũt. Hactenus verba Serapionis ad Rhosios, referente Eusebio: fuit aũt hic octauus ab initio Anthiocheñ. episcopus, vir eruditus, etiã Clemente illo Alexãdrino vetustior, proximus apostolicis temporibus. Quem audis, quo lydio lapide discernat doctrinã vere apostolicã à falsa, notha & subdititia: nempe ex consonãtia ad vetustã traditionem ecclesiasticã: à qua quicqd dissonat, minime germa-
B num aut genuinum esse, sed suspectum, sed falsum ac reĳciẽdum. Nos, inquit, Petrum & alios apostolos recipimus. At quæ sub eoꝝ noĩe ab alĳs falsa conscripta sunt declinamus. Quo indice? Scientes, inquit, ꝙ talia nobis non sunt tradita. Veram nimirũ germanamq́; eoꝝ doctrinã, ecclesiastica traditione cõprobans. Idem fecit etiã ante hunc ille Irenæus Lugdunensis episcopus insignis, sancti Polycarpi Ioannis euãgelistæ discipuli auditor, qui li. iĳ. aduersus Valentinũ cæterosq́; sui seculi hæreticos ostẽdens, quęnã sit vera doctrina aplicat: Traditionem, inquit, apostoloꝝ, toto orbe manifestã in omni ecclesia, adest perspicere, oĩbus qui vera voluerint audire. Eam videlicet, quã primitiua ecclesia, per successionẽ continuã patrum & episcopoꝝ transmisit ad nos. Sed quoniã, inquit, per omnes ecclesias discurrere prolixum esset, & operis infiniti, ex oĩbus maximã, & antiquissimã, atq́; oĩbus cognitã Romæ à gloriosiss. duobus aplĩs Petro & Paulo fundatam eligens, eius fidem traditionemq́; quã habet ab apostolis annunciatã, & per successiones episcopoꝝ ad nos peruenientem indicantes, inquit, confundimus oẽs eos, qui quoquo pacto, vel per sui placentiam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatẽ, & malã sententiã, fidem prẽterq̃ oportet colligunt. Cuius occasione continuã in Romana ecclesia successionẽ episcopoꝝ, à beatiss. apostolis ad Eleutherium, qui eidem tunc præsidebat enumerans: Hac, inquit, ordinatione & successione, ea q̃ est ab apostolis traditio in ecclesia, & veritatis præconizatio peruenit vsq; ad nos. Et est plenissima hæc
C ostensio, demõstrans vnam & eandem fidem esse, quæ in ecclesĳs ab apostolis est tradita, & vsq; nunc conseruata in veritate. Hæc ille Irenæus.

Qua amussi discernebant s. patres, doctrinã vere apostolicã à falsa notha & subdititia

Irenæus.

Vides itaq; quo indice etiã illo seculo sancti patres nostri discernebant, & agnoscendam docebãt doctrinã vere apostolicã à falsa, q̃uis obtecta sub aromate eloquioꝝ cœlestium. Non quidem ex ipsis euangelistaꝝ scripturis, sed ex authoritate traditionis ecclesiasticæ, per quã quæ ab aplĩs accepit primitiua Christi ecclesia, veluti ꝑ manus succedentium sibi patrũ & episcopoꝝ, eadẽ fide ad nos trãsmisit, nihil vnq̃ admiscens alieni, nihil amittens ꝓprĳ, sed sedula & cauta depositoꝝ apud se dogmatũ custos. In qbus nihil permutat vnq̃, nihil minuit, nihil addit: sed hoc vnum omni industria studet, vt vetera fideliter sapienterq́; tractãdo, si qua illa sunt antiquitus informata, & inchoata, accuret ac poliat: si qua iam expressa & enucleata, cõsolidet, firmet: si qua iam confirmata ac definita, custodiat. Hoc inq̃ vnũ ab initio semper, diligenterq́; egit catholica ecclesia, neq; vnq̃ aliud concilioꝝ suoꝝ decretis enisa est, nisi vt quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederet: quod ante lentius frigidiusq́; prædicabatur, hoc idem postea instantius pręedicaretur: qd ante securius colebatur, hoc idem postea solicitius excoleretur. Hoc semper, hoc inquã semp: nec quicquã præterea, hæreticoꝝ nouitatibus excitata, concilioꝝ suoꝝ decretis perfecit ecclesia, nisi vt quod prius à maioribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris aduersus prophanas hæreticoꝝ nouitates, etiam per scripturæ chirographum consignaret. Sed ne lõgius ab insti-

D

tuto nos abripiat orationis impetus. Vides, quo ariete dicerint illi sancti patres nostri hæreticorum machinas ac munitiones, quo gladio iugularint introductas contra venerandam vetustatem prophanas per eos nouitates. Breuiter, quo irreuincibili argumento confirmarint nostra, & conuicerint aliena. Eos, inquit ille, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel per vanam gloriam, vel per cæcitatem, præterquam oportet, fidem colligunt, confundimus. Sed qua, obsecro, tam euidenti ratione? quo tam irreuincibili argumento, aduersus quod hæreticorum impudentiæ ac peruicacitati non sit contradictioni locus? nunquid scripturis? non est difficile illas torquere, retorquere & in quemcunque sensum vertere, adeò vt doceat Tertullianus non solum inutilem, sed etiam perniciosam esse cum hæreticis, ex scripturis cõflictationem: quemadmodum post suo loco clarius demonstrabimus. Quid ergo proferentes peruicaces illos & qui confundi nesciunt, confundimus hæreticos? Indicantes, inquit fidem traditionemque maximæ & antiquissimæ ecclesiæ, Romæ à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo fundatæ ac constitutæ. Quam enim illa fidem traditionemque ab apostolis accepit, continua succedentium episcoporum serie, sibi mutuo & primitiuæ ecclesiæ reddentium testimonium, certissima fide integram synceramque ad nos transmisit. Hoc gladio fidelis ille Dauid, hoc est catholica ecclesia, per suos qui in ea præsident, summos pastores, semper prosternit superbum Goliath, qui vnus audet exprobrare aciei Dei viuentis, hoc est, ecclesiæ catholicæ, quam ille vidit veluti castrorum aciem ordinatam. In hoc vno aduersus suorum temporum hæreticos felicissime depugnarunt patres nostri. Hoc illum Valentinum confecit Irenæus, Marchionem Tertullianus, Celsum Origenes, Nouatum Cyprianus, hoc Luciferanos, Iouinianum, & Vigilantium Hieronymus, Donatistas & Pelagianos Augustinus, hoc Arrianos Nicænum iugulauit Concilium, Macedonium, Sabellium, Eunomium, & cõsortes Constantinopolitanum I. Nestorianam impietatem Ephesinum primum, Euthicetis blasphemiam cum suo Dioschoro Calcedonense. Breuiter hoc vno in concilijs vniuersalibus omnibus impias hæreticorum nouitates semper exterminauit catholica ecclesia, hoc ecclesiæ proceres, aduersus insurgentes hæreticos veterem orthodoxamque fidem asseruerunt.

E

1. Reg. 17
Eccle. 47

Paruulorum baptisma aduersus Donatistas defendens & adstruens D. Augustinus: Paruuli, inquit, baptizati ponuntur in numero credentium. Et hoc solum ex consuetudine ecclesiæ antiqua, canonica, fundatissima. Et vero tam, inquit, superius ostendimus paruulum credere, & inter baptizatos computari: hoc habet authoritas matris ecclesiæ: hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon: contra hoc robur, contra hunc inexpugnabilem murum, quisquis arietauerit, ipse potius confringitur. Audis quem hic tam confidenter iactet fundatissimæ veritatis canonem, quod robur plusquam adamantinum, quem inexpugnabilem murum. Nunquid scripturas? Sunt enim illæ VELUTI PLUMBEA QUAEDAM LESBIAE AEDIFICATIONIS REGULA, quæ ad sensum quem quis ante secum præsumpserit, accommodari se facile patiantur. Quid igitur? hoc, inquit, habet authoritas matris ecclesiæ: hæc illa fundatissimæ veritatis regula, hoc illud Adamantinum inflexibileque robur, hic ille inexpugnabilis murus.

Augustinus.

Canon fundatissimæ veritatis ecclesiæ authoritas

F

De canonicis noui testamenti scripturis, libro primo Commentariorum in euangelium secundum Matthæum ita scribit Origenes: Ex traditione, inquit, didici de quatuor euangelijs, quia hæc sola absque vlla contradictione suscipi debent in omnibus quæ sub cœlo sunt ecclesijs Dei. Ita enim tradiderunt patres. Et quod primum omnium scriptum sit euangelium à Matthæo, qui aliquando fuerat publicanus, hæbraicis literis, & traditum his qui ex circuncisione crediderant. Secundum vero scriptum esse à Marco, iuxta ea quæ sibi tradiderat Petrus. Tertium esse secundum Lucam, quod Paulus apostolus collaudat tanquam his, qui ex gentibus crediderant, scriptum. Super omnia vero euangelium esse Ioannis. Is vero qui idoneus factus est minister noui testamenti, nõ literæ sed spiritus, Paulũ dico, qui repleuit euangelio omnia ab Hierusalem in circuitu vsque ad Illyricum, non ad omnes quas docuerat ecclesias

Origenes

A scripsit, sed quatuordecim solas epistolas, & in eis plures breuissimas. Quamuis non-
nulli de ea quæ ad Hebræos scripta est, dubitauerint, pro eo ꝙ non videatur in ea serua-
ri illa eius sentētia, quā de se ipse pronuntiat, dicens se imperitū esse sermone. Sed ego, 2.Cor. 11.
inquit, dico sicut mihi à maioribus traditum est, quia manifestissime Pauli est. Et sem-
per omnes antiqui, maiores nostri, ita eam vt Pauli epistolam susceperunt. Hæc Orige-
nes. In quibus audis, didicisse illum de quatuor euangeliis, ea sola absq; vlla contradi-
ctione suscipi debere in omnibus quæ sub cœlo sunt ecclesiis. Audis certo affirmantē,
epistolam ad Hebræos, de qua dubitatum est à plerisq;, manifestissime esse Pauli. Sed
vnde & quo docente aut testificāte hoc tam certo didicisti, Adamanti, de quatuor euā- Ecclesiastica
geliis, ꝙ ea sola absq; vlla contradictione suscipi debeant in omnibus quæ sub cœlo traditio qua-
sunt ecclesiis? Ex traditione, inqt, hoc didici, nimirū ecclesiastica. Sed epistolā ad Heb. lis?
qua nota internosti? Quo indicio certo manifestissime deprehēdisti esse Pauli, quę Pau-
li nomen non pręfert, & de qua ob characteris diuersitatē dubitarūt non pauci? Sic ēm
mihi, inquit, à maioribus est traditum, & semper omēs antiqui maiores nostri ita eam
vt Pauli epistolā receperunt. Leuis hæc Adamantii tibi coniectura videtur? & ob quā
non debeat ita certo definire ac statuere? Tu quisq; es, profer aliā si potes notā, aliud
indicium, aliud argumētum, quòd quas sub Pauli, Petri aut aliorū noīe legimus episto-
B las, vere illorū sint. Quod hæc euangelia sint Matthæi, Marci, Lucæ & Ioannis, quodq;
nihil in se falsi cōtineāt. Et cū te sursum deorsumq; verteris, scio aliud nihil te inuētur.

Scripturis ergo euangelistarū oīm, certam canonicæ veritatis fidem nobis fecit pri- Creditū euā-
mitiua ecclesia, non ipsi scriptores euangelistę. Suo videlicet testimonio comprobās, ꝙ geliis, non
consonarent doctrinæ apostolicæ. Quā sub certa illa diuinæ cōtestationis fide accepe- propter euā-
rat ab apostolis. Quas sub eadem fide & certitudine cōsignatas, traditionis eius autho- gelistas, sed
ritate, per manus succedentium sibi episcoporū & patrum, nos recepimus, credimusq; ecclesiam.
scripturis nostris, propter ecclesiam, non contrà ecclesiæ propter scripturas.

Habemus igitur, non solū nō inferiorem, non solū parem, imo & quodāmodo supe- Notiorē au-
riorem, & notiorē ecclesiæ authoritatem, authoritate scripturarū. Siquidem scripturis thoritatem
quibusdam, eisq; præcipuis, hoc est euāgelistarum, quā neq; ex se, neq; ex scriptoribus ecclesiæ, q̄
suis apud nos habebāt, canonicā impertita est authoritatē: aliis vero quā ex authoribus scripturarū.
suis habebant authoritatē conseruauit: easq; veluti chirographi aut sigilli sui certo te-
stimonio cōmunitas, ad nos certa fide deduxit: perinde ac cū ex Pontificio, aut impiali
diplomate, per se quidē authentico, sed qd nunquā ipsi viderimus, ad nos trāsmitterent
ignota manu descripta exemplaria. Eis siquidē, nisi sub testimonio, chirographo, aut Simile.
sigillo fide dignę alicuius publicæq; & notæ personæ, quod concordarēt cū ipsis origi-
nalibus integris, certęq; fidei & authenticis, nulla prorsus fides haberetur: ita vero trās-
C sumptis (etiam vt deinde perirent nec vsquam extarēt autographa, aut ipsę originales
literæ) æqua fides haberetur atq; ipsis, si proferrent, principalibus, ob notum videlicet
sigillū aut chirographum trāssumētis, adhibitosq; testes, sub quorū attestatione trans-
sumpta fuere. Ita plane est de scripturis canonicis. Veteris equidē instrumenti canoni- Accōmoda-
cas scripturas autographas periisse vniuersas Babylonico illo incēdio, vna cū arca fœ- tio
deris in qua asseruabantur, tradit antiquitas. Et si adhuc extarent, nihilo maiorē apud
nos inuenirent authoritatem aut fidem, q̄ quę nunc leguntur eorundē exemplaria, nisi
extrinsecus accepto testimonio quod vere essent illa autographa, suo illo seculo sub cer-
ta diuinæ attestationis fide tradita tunc viuenti ecclesiæ, & ita recepta ab eadem. Per-
inde enim, ac apud nos prolata instrumenta publica, notarii publici ac authentici sub-
scripta manu, sed quæ nobis, vna cū ipso notario plane esset incognita. Exemplari-
bus autem illis, quæ habemus & legimus scripturarū, nulla apud nos maior fides aut
authoritas eē posset, q̄ qbuslibet scripturis apocryphis, aut quā esset illi scripturæ, cuius
paulo ante meminimus, quæ Petri se mentiebatur euangelium, nisi nobis cōmendaren-
tur ecclesiæ testimonio. Nihilo enim plus illud Petri non esse, q̄ hoc esse Matthæi, Ioan-
nis, Marci, Lucæ, q̄ deniq; hæc Moysi, Esaiæ, Hieremiæ, cæterorūq; quorū titulos pręfe-
runt, nobis posset constare. Propter ecclesiam ergo solam, eiusq; authoritatem nūc cre-
dimus scripturæ vniuersę: partim vt transumptis ab eadem exemplaribus diplomatū,
quorū periērūt originalia: partim vt his quorū etiam originalibus publicā indubię ve-
ritatis fidem authoritatemq; ipsa impartita est.

Quibus vet. test. libris ve tus illa syna goga autho ritatem quã aliàs non ha bebant, im pertita est.

Veteris instrumenti historia, maxime quæ post Iesum Naue accidit, fere incertis au D thoribus scripta est, vt libri Iudicũ, Ruth, Regnorum, Paralipomenon, Tobię, Iudith, Ester, Iob. In quibus illius temporis synagoga aut ecclesia, non solum sub fide publica transsumentiũ, & ad nos transmittentiũ ex autographis publicis & autheticis vice defuncta est, sed & autographis ipsis, quãuis sine nomine & titulo scriptis, publicã autho ritatem nobis impertita est. Testis quippe veritatis eorũ quæ sibi certo constabãt effecta, sua veluti subscriptione ac testimonio publicas authẽticasq́; scripturas, quod ex au thoribus aut scriptoribus suis, qui ignorant, non habẽt, nobis effecit, & ad nos trãsmisit. Idem à Christiana ecclesia in euangelistarũ scripturis, & præcipue Lucę & Marci fa ctum, supra demonstrauimus, vt qui à se scriptorũ non fuerunt testes oculati, sed crediderunt narrantibus alijs. At sciuit quæ tunc viuebat apostolica primitiua illa ecclesia, quæ certę veritatis eorũdem testis effecta publicam indubię veritatis authoritatẽ illis impartita est. Omnis ergo quę nunc apud nos est scripturarũ authoritas, ab ecclesiæ authoritate dependet necessario. Neq; enim aliter eis credere possemus, nisi quia testimonium illis perhibenti ecclesiæ credimus.

Omnẽ nobis vtriusq; testamẽti scripturarũ authoritatẽ, necessario dependere ab authoritate ecclesiæ. Conclusio.

Palàm igitur est (vt repetitis illis Augustini verbis hic tandem finiamus) palàm, inquam, est ex prædictis, quantum in re dubia ad fidem & certitudinẽ valeat catholicæ E ecclesię authoritas, quę ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorũ vsq; in hodiernũ diẽ succedentibus sibi episcopis secundum seriẽ successionis, & tot populorũ consensione fir matur. Quam scripturarũ authoritate demõstrauimus in nullo inferiorem: imò quanto ea maior sit, in sequenti oratione conabimur explicare accuratius. Certe ab ea scripturarum omnem authoritatẽ nobis depẽdere, & magnã earũ partẽ, vniuersam suam authoritatem ab ea accepisse, iam nunc fecimus euidentissimũ. Duo proinde nos habere certa principia, ex qbus quid in fide religioneq́; Christiana necessario tenendum sit, certo demonstrari possit, Canonicam videlicet scripturam, & sine scripto ecclesiasticam traditionem. Cui qui nunc authoritatem suam detrahere nituntur hæretici, non intelligunt, stupidi, cæci & miseri, se omnem prorsus authoritatem canonicarum scripturarum, e medio tollere, & vnum hoc conari, vt vniuersum orthodoxę fidei & veritatis lumen, sibi alijsq́; eripiant.

Capite 3.

Authoritatem ecclesiasticæ traditionis, in certitudine quidẽ veritatis esse parem authoritati scripturarũ: sed eadẽ notiorẽ nobis, & ad lõge plura se extẽdere.

CAPVT III.



Vandoquidem vno hoc feliciter iacto cõstitutoq́; principio, authoritate, in quã, sacrosancta ecclesiasticæ traditionis, non solum quæ hic demonstrãda suscepimus, pcedẽt nullo negocio, sed etiã vniuersa, q̃ nũc in ecclesiã Christi grassatur, pestilentissimarũ hæresum abominanda lues & colluuies, traduci F omnibus, & euidenter conuinci facile poterit: operępreclum visum est, huic aliquanto insistere diligentius. Ita enim luce clarius apparebit, quanta sit illorum insania, qui abrogata ecclesiasticæ traditionis authoritate, alterum tantum nobis relinquunt fidei re ligionisq́; nostræ principium: nempe scripturam canonicam, ad quam nunc omnem quæstionẽ & controuersiam prouocant: hoc interim nõ intelligentes stupidi & miseri, etiam eam ipsam se scripturarum authoritatem vniuersam tollere, vt quã omnẽ, quan ta quanta est, nobis depẽdere ab vna ecclesiasticæ traditionis authoritate, superiori ca pite euidenter demonstrauimus. Ex quo, & hoc consequens est imprimis, scripturarum authoritate, eam inferiorem esse non posse. Quæ an par illi sit per omnia, an vero eandem etiam excedat, nunc explicare aggredimur.

Ecclesiasticę traditionis & scripturarum par au thoritas, in veritatis cer titudine. Notior nobis authoritas ecclesiasticã q̃ scri pturarum.

Parem autem esse ecclesiasticæ traditionis, & scripturarũ authoritatem, aut potius eandem, in certitudine, ac indubiæ veritatis fide, ex his quę iam proxime demonstra uimus, facile cuiq; perspectum fore confidimus. Nam scripturis non nisi ob testificantis ecclesiæ fidem authoritatemq́; nos credere, nunc fecimus euidentissimum. Par autẽ, aut potius eadem sit oportet, fides testis, & dicti à se testimonij, notarij & instrumenti à se publicati, chirographiq́; sui roborati testimonio.

Notiorem tamẽ nobis ecclesiasticam authoritatẽ q̃ scripturarũ esse oportere, æque manifesto consequit. Si enim scripturis, quemadmodũ dẽmõstrauimus, propter testificantem

A cantem ecclesiã solum credimus, magis perspecta nobis sit oportet, ecclesiasticæ tradi-
tionis veritas q̃ scripturarum. Nobis, inquam, qui indiciũ, aut argumẽtum aliud nullum
habemus, q nostra hæc quæ legimus scripturarum exemplaria, cõsonent cum suis auto-
graphis, quę perierũt fortassis vniuersa ante multa secula, quodq; autographa illa, cer-
tæ, indubitatæq; fidei fuerunt, vel ab ipsis eorum authoribus, sub manifesta diuinæ con-
testationis fide, tunc viuenti ecclesiæ tradita, vel tunc viuentis ecclesię certo testimonio
roborata. Hæc enim nullo alio argumento aut indicio nobis constant, quàm vnius
traditionis ecclesiasticæ, quæ (vt illius Augustini verbis dicam) ab ipsis fundatissimis
apostolorum sedibus, vsq; in hodiernũ diem succedẽtibus sibi episcopis, cõtinua serie, &
tot populorum consensione ad nos peruenit. Nota ergo nobis magis sit oportet, fides
veritasq; traditionis ecclesiasticæ, q̃ scripturarum. Quemadmodũ de situ Asiæ, Aphri-
cæ, aliarumq; nobis ignotarum regionum, & incolarum moribus, credimus referẽtibus no
bis spectatæ fidei testibus oculatis, videlicet ignotis nobis narrationibus, ob notam re-
ferẽtium fidem. Itaq; & in ecclesia, inquit Augustinus, factis signis & miraculis Deus
olim demonstrauit se loqui, in apostolis primitus, à Christo missis, accipientibus visibi
li signo spiritum Dei, spiritum veritatis. Qui & palàm doctrinam eorum sub attestatio
ne signorum & prodigiorum approbauit, sicut dicitur Marci vltimo. Proinde illius ec-
B clesiæ veracitas magis, inquit, manifesta erat quàm veritas scripturæ Euãgelicæ. Quip
pe quæ cognoscebatur sacra & vera, ex ea quæ tunc erat ecclesia.

Augustinus contra Manichæos.

Nunc vt illud euidens faciamus, magis vniuersalem esse ecclesiasticæ traditionis, q̃
scripturarum authoritatem: hoc est, latius patere, & ad longe plura se extendere, hoc
imprimis admonendum putaui: Nos hic loqui de ecclesia Christiana, vt distinguitur
cõtra illam veterem, initiumq; cepit à Christo, per ministerium apostolorum propagata
in fines orbis & seculi. Deinde: Repetenda est illa, quam superiori capite demonstraui
mus, nouæ legis nostrę à veteri differẽtia. Quòd hæc traditionis tantum est, nõ scriptu
ræ: contrà vero, illa scripturæ potius q̃ traditionis. Siquidem illa, à suo legislatore per-
scripta fuit diligenter, & sic scripta, magno studio conseruata, & transmissa ad poste-
ros, etiam in arca fœderis dñi recondito & custodito eius autographo. At nostra tradi
ta tantũ est, primum à Christo apostolis ac discipulis suis, partim viuæ vocis doctrina,
partim spiritus vnctione. Quem etiam visibili attestante signo (quo & ipsis crederetur
accepta tradentibus) acceperunt. A quibus viuæ vocis oraculo, sub illa quam diximus,
diuinæ veritatis manifesta attestatione, ea accepit primitiua ecclesia. Nihil enim scri-
psit legislator noster Christus, vt fecerat ille Moyses, nihil mandauit scribendũ aposto
lis. Sed euntes, inquit, in mundũ vniuersum docete omnes gẽtes seruare quæcunq; mã
daui vobis, & prædicate Euangelium omni creaturæ. Illi autẽ profecti, inquit Marcus,
C prædicauerunt vbiq;, dño cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.
Itaq; audisti suprà Petrum euangelizantẽ Romæ, nõ scribentem. Marcum vero eo in-
scio, & veluti furtim colligentem, ex prædicatis passim ab illo, sui Euãgelij historiam,
coactum ad hoc Romanorum Christifidelium deuotione & pijs precibus pro eorum confir
manda memoria. Eadem & Lucæ scribendi causa fuit, & alijs. Ita quoq; à Iacobo, Pe-
tro, Ioãne, & Iuda, scriptæ epistolæ illæ, quas vocamus catholicas. Non quidẽ ad infide
les, quos per illas conarentur ad Christi fidem cõuertere. Sed ad fratres iam Christia-
nos, ex viua apostolorum traditione & doctrina. Ita Paulus Romanis scribens, dilectis
Dei, vocatis sanctis: Primum quidẽ gratias, inquit, ago Deo meo per Iesum Christum,
pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. Ita ecclesiæ
Dei quæ erat Corinthi, & sanctificatis in Christo Iesu: Gratias, inquit, ago Deo meo
semper pro vobis, in gratia Dei quæ data est vobis in Christo I E S V, quod in omni-
bus diuites facti estis in illo, in omni verbo & omni scientia. Ita ecclesijs Galatiæ:
Miror, quòd tam cito transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud
Euangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt con-
uertere Euangelium Christi. Sed licet nos, aut angelus de cœlo Euangelizet vobis,
præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Ita omnibus sanctis qui
erant Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu: Propterea, inquit, & ego audiens fidem ve-
stram quæ est in Christo Iesu, & dilectionem in omnes sanctos, non cesso, gratias agẽs
pro vobis, memoriam vestri facere in omnibus orationibus meis. Ita quoque omni-

Magis vniuersalẽ esse authoritatẽ traditionis ecclesiasticę, quàm scripturarum. Cap. 2

Viua traditiõe, nõ scripto, vniuersam ecclesiã ab initio suscepisse fidẽ Christi. Mar. vlt.

1. Cor. 1

bus sanctis in Christo Iesu qui erant Philippis, cum episcopis & diaconibus: Gratias D
ago Deo meo in omni memoria vestri semper in cūctis orationibus meis pro vobis, su
per cōmunicatione vestra in Euangelio Christi. Ita & eis qui erant Colossis sanctis,
& fidelibus fratribus in Christo Iesu: Gratias, inquit, agimus Deo, & patri D. N. Iesu
Christi, semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Iesu. Ita eccle
1. Thess. 1 siæ Thessalonicēsi: Gratias agimus deo, semper pro omnibus vobis, memores operum
fidei vestræ, & laboris & charitatis, & sustinentiæ spei D. N. Iesu Christi, ante Deum pa
1. Timoth. 1 trem nostrum. Ita Timotheo iam dilecto filio in fide. Quem in hoc constituerat re-
manere Ephesi, vt docētibus aliter, q̄ erant ab ipso & Apostolis edocti, resisteret. Ita
postremo, & Tito, dilecto filio secūdum cōmunem fidē. Quem in hoc reliquerat Cre-
tæ, vt ea quæ illis adhuc deessent, corrigeret, suppleret & cōstitueret. Ex quibus sane
omnibus, luce clarius est videre, non veluti ex scripto aut commentario primitiuam ec
Marci 16 clesiam docuisse apostolos Euangelium, quod à Christo docendum prædicandumq́;
acceperant, & quæcunq; ad fidem, religionemq́; nostram pertinebāt, sed viua tantum
traditione ac doctrina. Nec quæ ita docuerant, reliquisse iam fidelibus & credentibus
collecta & cōscripta in charta aut tabulis, sed in eorundem cordibus tantum & memo
ria: quorum tantum ad eosdem scribentes ipsos commonefaciunt. Audis enim Roma
norum fidem, quam Euangelizante eis Petro acceperant, iam annuntiatam, diuulga- E
tamq́; fuisse per vniuersum orbem, priusquam Paulus ad illos scriberet. Audis & Co-
rinthios iamdudum instructos, (viua nimirum traditione) in omni verbo fidei, & sciē
tia salutis, ita vt nihil ipsis deesset, anteq̄ binæ illæ ab Apostolo scriberētur ad ipsos epi
stolæ. Sic & Galatas sub interminatione admonet, non transferri ab eo Euangelio,
quod ante ipsis euangelizatum erat, nimirum viuæ vocis oraculo. Ita & Ephesios,
& Colossensium, & Thessalonicensium prædicatam fidem, & charitatem, suis cōmen-
dat literis, Philippensium quoq; communicationem in Euangelio Christi, quod viua
illa traditione iamdudum acceperant, ante scriptas ad ipsos apostolicas illas literas.

Qua occasione prædicatę iam fidei accesserint apostolica et euangelistarum scripta.

Vides itaq; primitiuæ illi ecclesiæ, traditum viuæ vocis oraculo, non scripto consi
gnatum Euāgelium Christi, traditam fidem, religionem, doctrinamq́; Christianam.
Quibus accessere illa apostolorum & euangelistarum scripta, veluti excitandæ, confir-
mandæq́; viuæ illius traditionis pia quædam commonitoria, aut corrigendi, extirpan-
diq́, si quid prӕter illam primæuā traditionem zizaniȩ, inimici astu superseminatū exti
1. Thess. 4 terat, gratia. Thessalonicēsibus ita scribit Paulus apostolus: De cætero ergo fratres,
rogamus vos & obsecramus in domino Iesu Christo, vt quemadmodum accepistis à
nobis quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ita & ambuletis vt abundetis
magis. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per dominum Iesum. Ita fere nihil fa-
cit aliud in epistolis suis vniuersis, quàm quòd admonet, rogat, obsecrat eos ad quos F
scribit & nonnunquam sub anathemate interminatur, ne ab ea quam semel acceperāt
traditione apostolica, & Euangelio ipsis prædicato, declinent in nouū dogma aut pere
grinum aliquod, sed primæuę illi traditioni firmiter inhæreant. Quæ tamē illa sit, nuſ-
quam conatur vniuersam repetere, aut exprimere suis illis literis. Quin potius illius me
Quod argumentum scribendi, & qui scopus euangelistarum. minisse iubet, vt secundum eam ambulent, quo Deo placeant. Rogamus, inquit, vos &
obsecramus, vt ita ambuletis quemadmodū accepistis à nobis, quomodo oporteat vos
ambulare. Scitis enim quæ prӕcepta dederim vobis per dominum Iesum. Sed pro nata
tantum occasione & necessitate scribit aliis alia.

Postremo, & hoc statuendum ob oculos est, quod fuerit Euangelistis scribendi ar-
gumentum, qui scopus. Nam causam, occasionemq́; scripturæ eorum iam satis indica-
uimus. Neq; enim hoc conati sunt literis commendare quæ præcepta primitiuæ eccle-
siæ dederint apostoli per dominum Iesum, quo ordine, quo ritu, quibus sacramentis &
ceremoniis eādem instituerint, authore, doctoreq́; Christo, & spiritu S. Sed Christi tā-
tum conuersationem in terris, dictorum actorumq́; eius, à baptismo Ioannis præcurso
ris fere incipientes, ad eius gloriosam ascensionem in cœlos, vtcunq; potuerunt explica
Cap. 2 re historiam. Quam tamen nec vnus quilibet, neq; omnes in vnum nobis reddiderunt
Ioan. vlt. integram. Quemadmodum superiore capite luce clarius demōstrauimus, & ipse Ioan
nes Euangelistarum præcipuus, qui nouissimus scripsit Euangelium, ingenue confite-
tur: Sunt, inquit, & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum
arbi-

A arbitror mundum capere posse eos,qui scribendi sunt libros. Atquæ ad ecclesiæ insti- Præcipua quæ que nostræ fidei mysteria didicisse apostolos vnctione spiritus, quorum nihil ab euangelistis perscriptum est.
tutionem,hierarchiam,sacramentaq; pertinent,ad illam historiam non pertinent: sed
maxima parte ea acceperūt apostoli,vnctione spiritus sancti. Quod ne quis à nobis di-
uinari calumnietur,idem Ioãnes haud obscure indicat. Ita enim scribit Christum pro-
xima iam sua morte dixisse discipulis:Adhuc multa habeo vobis dicere,sed non pote-
stis portare modo,hoc est,nondum estis illorũ capaces. Quæ vel maxime fuisse ea quæ
ad ecclesiasticā disciplinam,hierarchiā,gubernationemq; pertinebant, hoc certissimo
cōstat argumento q de ecclesia nullum adhuc verbum sane intelligebant, alia quedā Ioan. 16
(qualia adhuc somniat Iudaica cæcitas & obstinatio) carnalia, de Christi regno & Is-
raelis restitutione animo cōcipientes. Id quod indicat euidenter ambitio illa filiorũ Ze- Matth. 20
bedæi sedendi in regno eius, ad ipsius dextram & sinistram: Duorũ quoq; discipulorũ
dñi,post eius resurrectionem euntium in Emaus,cum eodem ratiocinatio,qua cōmmu
nem oīm discipulorũ Christi sententiā exprimebant: Nos autē,inquiunt, sperabamus
quia ipse esset redempturus Israel. Nos,inquā,discipuli eius. Itaq; etiam ascensurũ iāiam Lucæ 24
ad patrē,interrogabant in vnum apostoli,num eo tēpore esset restituturus regnū Israe-
li. Vides itaq; q̃ nihil sane intelligebant etiam tum apostoli de regno Christi, quod
est eius ecclesia. Itaq; quæ ad ecclesiæ suæ disciplinā,hierarchiam,sacramenta,insti-
B tutionemq; vniuersam pertinebant, tunc non docuit carnales adhuc, incapacesq; eorũ
apostolos, cum ipsis in carne mortali manens. Sed spiritus vnctioni ea reseruauerat.
Adhuc multa,inquit,habeo vobis dicere,sed nō potestis portare modo. Cum autē ve- Ioan. 16
nerit ille spūs veritatis,docebit vos omnē veritatem. Itaq; illa tam multa, reseruata vn
ctioni spūs didicerunt postmodū apostoli cum eundem spm̄, sub visibili signo accipe-
rent,eademq; tradiderūt ecclesijs: quæ veluti per manus succedentiū sibi episcoporũ &
patrū sibi mutuo & primitiuæ ecclesiæ perhibentiū testimoniū, certa fideliq; traditio-
ne ad nos peruenerunt. Quæ qui ex euangelistarũ scriptis sibi velit cōprobari, æque fa
cit absurde & ridicule,ac si,quãdo diuisi à se apostoli,orbem terrarũ inter se partiti sunt
vomere euãgelicæ prædicationis excolendũ,quę inter se tunc cōstituerint. (Cōstituis-
se enim inter se plurima pro ecclesiastica disciplina,hierarchia, ordineq; conseruando,
certum est. Nam apostolicos canones agnouit vniuersa Christi ecclesia, atq; adeo Ni-
cænum cōcilium) quam quisq; prouinciā sortitus,quid in ea egerit,quo exitu glorifica
uerit Deū,quid Antiochiæ,aut Romæ gesserit Petrus, quo pacto sub Nerone vnà cum
Paulo gloriosum ibidem cōsummauerit martyrium,ex eisdē sibi exegerit demōstrari,
alioqui nihil omnium eorũ crediturus:cum Euangelia vnam Saluatoris nostri explica
re conentur peractam in terris historiam, & inter hoīes vitam & conuersationē: Ita & Apostolicarũ epistolarũ occasio & scopus.
apostolicæ illæ epistolæ pro nata occasione necessitatis vnius aut alterius ecclesiarum
C particularium scriptæ sunt. Ne quis opinetur, si non vna saltem vniuersis epistolis suis
voluisse Apostolum cōprehendere vniuersa nostræ fidei,Christianęq; doctrinæ præce-
pta & mysteria. Non enim velut cōtinuum aliqđ opus,illas cōtexuit epistolas: sed tanq̃
solicitudinem gerens Ecclesiarũ Christi, vt audiuit vspiam aliquid exortū scandali, aut
superseminatum zizaniæ aduersus primæuam, germanamq; traditionē apostolicam,
statim occurrit fideles magis corroborans in fide, dubios confirmans, errantes, sedu-
ctosq; reuocās,seductoribus resistens, vnum hoc vniuersis suis illis epistolis agens per-
petuo,ne ab ea quam acceperant apostolica traditione declinarent latum digitum. Nec
mihi fit verisimile,cum primam earũ scriberet,quicq̃ cogitasse de scribēdis reliquis, nō
dum videlicet enatis scribendi earundē occasionibus & argumētis. Nec scripsisse illas
ecclesiæ catholicæ, sed singulas singulis ecclesijs particularibus aut personis, vt quæq;
scribendi peculiarē causam exhibuit. Id quod euidenter cōuincitur in ea quæ ad Phile
monem scripta est epistola. Quæ præter familiarē commendationē & deprecationem
pro vno Onesimo seruo eius fugitiuo,nihil prorsus cōtinet. Quam certū est,in hoc scri- Epistola Pauli ad Philemonem.
ptam nō fuisse à Paulo,vt publice legeref in catholica Christi ecclesia. Obtinuit tamen
hoc eius in vniuersam ecclesiā solicitudo, studiū, labor, & officiū fideliter prædicati lon
ge,lateq; Euangelij, singularisq; authoritas, vt quicquid Pauli certo agnosceretur, ab
omnibus religiose, & summa cum veneratione amplexaref, & tandē publice legeref in
ecclesia. Quæ quatuordecim illas eius epistolas sub sui chirographi certa fide consigna
tas,nobis legendas tradidit, Cum alioqui nobis prorsus essent incognitæ.

Ex his

Concluditur latius patere authoritatē ecclesiasticæ traditionis q̄ scripturarū.

Ex his euidēs factum puto, latius patere,& magis vniuersalem esse ecclesiasticæ tra D ditionis, quàm scripturarum authoritatem: quemadmodum & nobis est ea notior ac manifestior. Siquidem harum authoritatem ab illius authoritate nobis dependere, su prà euidenter demonstrauimus. Deinde nec cōtinere has ex professo, vniuersam illam Christianæ doctrinæ traditionem, quam ab apostolis primitiua ecclesia acceptam, fi deliterq; conseruatam, cōtinua successione episcoporum & patrum transmisit ad nos, vt traditione magis, quàm scripto nititur lex Euangelica.

Cōfirmatio ex concordi sententia patrum.

In Numeros ita scribit Origenes: In ecclesiasticis obseruationibus sunt nōnulla, quę cum omnibus facere necesse est, non tamen eorum ratio omnibus patet. Nam quòd (verbi gratia) genua flectimus orantes, & quòd ex omnibus cœli plagis ad solam Ori entis partem conuersi fundimus orationem, non facile cuiquam puto esse rationem cō pertam. Sed & eucharistiæ, seu percipiendæ, seu quo ritu geritur explicādæ, vel eorum quæ geruntur in baptismo verborum, gestorumq;, atq; interrogationum ac responsio num, quis facile rationem explicet? Et tamen hæc omnia, operta licet & velata, porta mus super humeros, cum ita implemus ea & exequimur, vt à pōtifice magno Christo, & filijs eius tradita & commendata suscepimus. Hactenus Origenes. Quæ tamē ita ve lim legas, vt in illis intelligas, non vnius Origenis sensum, sed catholicæ, quæ suo secu lo fuit, orthodoxæq; ecclesiæ: cuius illis verbis ea de re sententiam exprimit. Ex qui E bus vides vnde nobis, quas nunc stolidi ac miselli quidam contemnunt, quòd in Euan gelio scriptæ nō sunt, ceremoniæ illæ ecclesiasticæ. A quo suscepit Christi ecclesia, quā adhuc retinet formam, ritumq; verborum & gestorum in sacramentis suis, nempe, à pontifice magno Christo & filijs eius apostolis, ipso nimirum authore, doctoreq; com mendata ac tradita. Neq; enim alia ecclesijs tradidisse apostolos, quàm quæ edocti e rant vnctione spiritus: aut alia illius spiritus, alia vero Christi esse credendum est. Non enim loquetur, inquit, à semetipso, sed quæ audiet loquetur. Quid est quòd à semetipso nō loquitur? hoc nimirum, quòd à semetipso non est. A quo ergo audit quæ loquitur? ab eo vtiq; à quo, & est, & mittitur. Cum autē venerit, inquit, paracletus, quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, qui à patre procedit. Nunquid mittētem non audis, & cuius sit spiritus? nempe, veritatis & Christi. Audit ergo à patre & filio: neque alia quàm quæ audit, loquitur. Ille, inquit, me clarificabit, quia de meo accipiet, & an nuntiabit vobis. Vides ergo cui accepta referēda sunt, quæ apostolos docuit vnctio spi ritus, & quæ ex apostolica traditione accepit, seruatq; sancta mater ecclesia. Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, Origene quidem paulo posterior, tamen eidem con temporaneus, de ablutione pedum, quam die Iouis sancta, ritu solenni, vniuersa seruat ecclesia, audi quid scribat sermone de ea peculiari: Ipse summus sacerdos, sui est sacra menti, eucharistię videlicet institutor & author. In cæteris homines spiritum sanctum F habuere doctorem. At sicut par est, spiritui sancto & Christo diuinitas, ita in suis statu tis, ęqua est authoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante spiritu S. tradi derunt apostoli, quàm quod ipse tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri præcepit. Manet singulis dignitas propria, & vniformis in suo genere stat authoritas omniū, nihil addi, nihil subtrahi, nihil corrigi potest vel mutari. Hactenus ille Cypria nus. Quo teste, rursus audis catholicę ecclesiæ, quę illo seculo viuebat, ad nos prolatam sententiam, ei per omnia consonā, quam & Origene illo, ex altero & diuersissimo or bis loco testificante, paulo ante audisti, vnde nobis ritus illi solēnes, quos adhuc hodie obseruat sancta mater ecclesia. Et quod nuper nati non sunt, nec ab homunculis confi cti, vt nunc impia temeritate somniant, qui præcipuum nobis auferre conantur nostræ fidei, religionisq; principium. Sed ex ipsa traditione apostolica. Vides quoq; apostolis cæ traditionis eiusmodi authoritatē. Quæ spiritum S. doctorem, authoremq; habuit. Sicut enim par, inquit, est spiritui S. & Christo diuinitas: ita in suis statutis æqua est au thoritas & potestas. Nec minus ratū est, quod dictante spiritu sancto tradiderunt apo stoli, q̄ quod ipse per se tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri pręcepit.

Origenes in Numer. homilia 5.

Ioan. 16

Ibidem.

Cyprianus sermone de ablutione pedum.

Tertullianus.

Tertullianus ille sui temporis clarissimus in ecclesia scriptor, Origeni quidem con temporaneus, sed aliquanto vetustior, Cypriani autem illius gloriosi pontificis & mar tyris præceptor, libro de Corona militis, scribit in hæc verba: Aquam baptismatis adi turi aliquanto prius sub Antistitis manu cōtestamur, nos renuntiare diabolo, pompis,

& an-

A & angelis eius, & dehinc ter immergimur, & cætera. Eucharistiæ sacramentum omnibus mandatum à domino etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quàm præsidentium accipimus, oblationes pro defunctis, pro natalitijs, annua die facimus, die dominico ieiuniũ nephas ducimus, vel geniculis adorare, eadẽ immunitate à die Paschæ vsq; in Pentecosten gaudemus, calicis etiam, aut panis nostri aliquid decuti in terram anxie patimur, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad mensas, ad cubilia, frontem crucis signaculo terimus, & cætera. Istarum & aliarum ecclesiasticarum disciplinarum si expostulas legem, nulla legis traditio tibi prætendetur, auctrix est consuetudo, & idonea testis est traditionis veteris. Antiquas obseruationes ecclesiæ, si nulla scriptura determinauit, certe cõsuetudo roborauit, quæ sine dubio, de traditione apostolica manauit. Hactenus ille. Ex quibus facile intelligis, quàm sit ecclesia custos fida traditionis, quam semel recepit, apostolicæ. Quas enim ille absq; vllo scripto obseruationes eo seculo, hoc est, annis cẽtum septuaginta post Christum, per vniuersam ab initio ecclesiã commemorat, easdem videmus in hodiernum vsq; diem obseruari. Audis insuper, quæ à primitiua ecclesia, cõtinua illa obseruatione, veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos peruenerunt, quàmuis absque vllo scripto, ex apostolica descendisse traditione.

B Irenæum Lugdunensem episcopum Polycarpi auditorem suprà audisti, vt ipse aduersus hæreticos statuat ac demonstret traditionem veram & germane apostolicam, videlicet, quam ab ipsis apostolis receptam, primitiua ecclesia per continuam successionem episcoporum transmisit ad nos. Satis habens eandem demonstrare in vna ecclesia Romana, fundata à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo. Cui, vt omniũ maximæ, & principalissimæ, necesse sit vniuersam ecclesiam cõformari & cõsentire in fide. Cuius vnius fidem, obseruationemq;, quam habet ab apostolis annunciatam, & per successiones episcoporum ad nos peruenientem, magna cum fiducia obiectat hæreticis, & confundit omnes, qui fidem aliter quàm oportet, colligunt. Ireneus.

Magnus ille Basilius libro de spiritu S. ostendit apostolicũ esse dogma, non scriptis ecclesiæ traditionibus inhærere: Laudo vos, inquit Apostolus, quod per omnia mei meministis, & quemadmodũ tradidi vobis traditiones, obtinetis: siue per sermonẽ, siue per epistolam. Dogmatum ergo quæ in ecclesia prædicantur, quædam, inquit, habemus è doctrina scripto prodita, quædã rursus ex apostolorum traditione in mysterio, id est, occulto tradita recepimus. Quorum vtraq; parem vim habent ad pietatem, nec in his quisquam cõtradicit, quisquis sane vel tenuiter expertus est. Nam si cõsuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur reijcere, imprudentes & ea dãnabimus, quæ in Euangelio necessaria ad salutẽ habentur: imò potius ipsam Basilius. C. XXIX. C. XXVII.

C fidei prædicationem, ad nudum nomen cõtrahemus. Quod genus est (vt eius quod primum est & vulgatissimum, primo loco cõmemorem) vt signo crucis eos qui spem collocarunt in Christum signemus, quis scripto docuit? vt ad Orientem versi precemur, quæ nos docuit scriptura? Inuocatiõis verba cum ostẽditur panis eucharistiæ, & poculum benedictionis, quis sanctorum in scriptis nobis reliquit? Nec enim his cõtenti sumus quæ cõmemorat Apostolus, aut Euangeliũ, verum & alia quoq; & ante & post dicimus, tanquam multum habẽtia momẽti ad mysteriũ, quæ ex traditione citra scriptũ accepimus. 1.Cor.11

Consecramus autẽ & aquam baptismatis, & oleum vnctionis, ex quibus scriptis? nõne ex tacita secretaq; traditione? Ipsam porrò olei vnctionẽ, quis scripto proditam docuit? Iam ter immergi hoĩes vnde traditũ? velut renuntiare Sathanæ & angelis eius ex qua scriptura habemus? nõne ex priuata & arcana hac traditione? nõne ex doctrina quam patres nostri in silentio (quod curiosos excitat & ociosos submouet) seruarunt? pulchre quidem illi, nimirum docti arcanorum venerationem silentio conseruari. Nam quæ nec intueri fas est nõ initiatis, qui cõueniebat horum disciplinam publicitus circumferri scripto? Aut quid tandem sibi voluit magnus ille Moyses, qui non oĩa quæ erant in tabernaculo passus sit omnibus esse peruia? Sed prophanos extra sacros cancellos statuit, puriora atria purioribus permittens, Leuitas solos dignos cẽsuit numinis ministerio, mactationes, & holocaustomatum oblationes, reliquumq; ministerium sacerdotibus assignauit, atque vnum ex omnibus selectum recepit, ac ne id quidem semper, sed vno tantum die quotannis rursus & huius diei certã horam qua fas esset ingredi præstitit, quo Exodi 19. Lucæ 1. Leuit.16

pro-

propter nouitatem & insuetudinem cum stupore intuerentur sancta sanctorum, pro- D
be sciens pro sua sapientia, res vsu tritas, & vndecunq; parabiles expositas esse contem
ptui: quod vero sepositum, quodq; rarum est, huic natura coniunctam summam admi
rationem. Ad eundem profecto modum, & qui in primordijs ecclesiæ certos ritus præ
scripserũt apostoli, in occulto, silentioq;, mysterijs suam seruauere dignitatẽ. Neq; enim
omnino mysterium est, quod ad populares, aut vulgares aures effertur. Hæc est ratio
cur quędam citra scriptum sunt tradita, ne dogmatum cognitio propter assuetudinem
vulgo veniret in contemptum. Aliud autem est dogma, aliud edictum. Nam dogma-
ta silentur, edicta publicantur. Est autem silentij instar obscuritas, qua vtitur scriptura,
mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens. Idq; ad vtilitatem ver
santium in scripturis. Post cõmemoratas deinde & alias plurimas obseruationes, quas
ab ipsis apostolorum temporibus, nihil dubium, ex apostolica traditione citra scriptum
obseruat catholica Christi ecclesia: Dies, inquit, me deficiet, si ecclesiæ mysteria vniuer
sa citra scriptum tradita pergam recẽsere. Hæc ille vere magnus Basilius. In quibus
audis, ad quàm multa se extendat ecclesiasticæ traditionis authoritas, ad quæ non se
extendunt scripturæ. Audis præterea, cur non expediat omnia nostræ religionis myste
ria scripto commendari. Audis deniq;, quæ citra scriptum obseruat sancta mater eccle
sia, non minorem vim ad pietatem habere, quàm quæ scripta sunt in Euangelijs. E

Augustinus. Diuum Augustinum superius audiuisti afferẽtem baptisma paruulorum, nunquid
ex scripturis? Paruuli, inquit, baptizati ponuntur in numero credentium, & hoc solum
ex consuetudine ecclesiæ antiqua, canonica, fundatissima. Hoc habet, inquit, authori-
tas matris ecclesiæ, hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon. Audis fundatissimæ veri
tatis canonem, non equidẽ scripturas, sed ecclesiasticam sine scripto obseruationem.

Hieronym⁹. Hieronymus Vigilantium contemnentem, ridentemq; ritum ecclesiæ in veneratio-
ne sanctorum, tanquam sub religionis prætextu ex gẽtilitate introductum, in ecclesijs
cereorum moles fulgente sole accẽdere: & puluerem reliquiarum beatorum marty-
rum in precioso vasculo circundatum lintheo aliquo precioso osculando adorare, &
æstimare inde honorem competere sanctis martyribus, tanquam nostro lumine illu-
Apocal. 5 strandis, quos agnus in medio throni cum omni fulgore maiestatis suæ illustrat. Di-
cẽtem insuper, stulte à nobis implorari suffragia sanctorum, vt qui nobis adesse & opi
tulari non possint. Hunc, inquam, Vigilantium (cuius proh dolor iam multi reuixerũt
discipuli etiam qui egregie pij videri volunt) quibus tandem armis congressus est or-
thodoxus ille Hieronymus? quibus confecit ac iugulauit telis? Certe scripturas nõ au-
dies. Nam rejiciens ac refellẽs primo notoriam quam ille orthodoxis catholicæ eccle-
siæ filijs intentauit calumniam, impudensq; mendacium. Quis, inquit, martyres vn-
quam adorauit, aut martyrum ossa? Non omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox il- F
lud adorat, veneramur martyrum reliquias, non adoramus. Ipsam venerationem reli-
quiarum sanctorum martyrum nunc audi quo adstruat argumento. Si sacrilegi sunt,
inquit, qui venerantur illa, ergo sacrilegus fuit Cõstantinus imperator, ergo omnes ec-
clesiarum episcopi, non solum sacrilegi, sed & fatui, qui reliquias in serico & vase aureo
portauere. Constantinus imperator Constãtinopolim transtulit sanctas Andreæ, Lu-
cæ, & Timothei reliquias, apud quas dæmones rugiunt. Romanus Pontifex offert do
mino sacrificia super mortuorum hominum Petri & Pauli ossa venerãda, & tumulos
eorum arbitratur altaria Christi. Hæc quidem ille de veneratione reliquiarum sanctõ
rum martyrum. In quibus audis adamantinum illud robur traditionis ecclesiasticæ, &
communis per orbem catholicæ ecclesiæ obseruationis, nõ Euangelicas scripturas. Ri-
tum vero illum quem Vigilantius ridebat, venerationis per accensos cereos, & id ge-
Matth. 26 nus alia, hac ratione tuetur: Causabantur, inquit, olim Iudas & apostoli, quòd periret
Marc. 14 vnguentum effusum in caput domini, sed voce illius correpti sunt. Neq; Christus indi-
gebat vnguento, neq; martyres lumine cereorum qui accenduntur, non ad illuminan-
dum martyres, non ad fugãdas ab illis tenebras, sed vniuscuiusq; deuotio recipitur à
Deo, & sub typo luminis corporalis lux æterna ostenditur. Sic per totas Orientis eccle-
sias quando legitur Euangelium, accenduntur luminaria, iam sole rutilante. Hic nun-
quid alias scripturas audis? Pro suffragijs vero sanctorum & martyrum nobis magno
pere expetendis. Si, inquit, apostoli & martyres, cum adhuc essent cõstituti in corpore,
po-

A potuerũt orare pro cæteris,quando adhuc pro seipsis debebant esse soliciti,quanto ma gis orant pro alijs, post coronas, post triumphos & victorias? Vnus Moyses sexcentis milibus armatorum impetrauit à Deo veniam. Stephanus imitator domini sui & pri mus martyr, pro persequutoribus suis veniam deprecabatur. Quomodo minus vale bunt cum Christo iam regnantes? Hæc ille orthodoxus Hieronymus, aduersus Vigi lantium, quem ipse communẽ ecclesiæ sententiam, obseruationemq; contemnentem, nõ dubitauit habere pro hæretico, quàmuis scripturis non cõtradiceret: quemamodũ eundem habuit vniuersa deinceps orthodoxa Christi ecclesia. Ita & in Esaiam scri bens, dicit fuisse quosdam hæreticos, qui contemnebant sanctorum martyrum basili cas. Quales, inquit, nuper sub magistro cerebroso in Gallia pullularunt, qui basilicas martyrum declinantes, nos, qui orationes ex more celebramus, quasi immũdos fugiũt. Audis hæreticos Hieronymo fuisse, qui contemnebant ad basilicas & venerandas reli quias martyrũ, iuxta morem ecclesiæ orationes celebrare. Quod si orthodoxo illi com municamus in fide, & in beatitudine optamus communicare, nũquid & nobis nõ sunt hæretici? Sunt plane. Et sunt anathema, quicunq; cõmuni, receptæq; ab antiquo obser uationi & traditioni ecclesiasticę cõtradicunt, tametsi nulli scripturę aduersenť aperte. Actorum 7 Commentario in Esaiã capit. LXV.

Audis itaque istis omnibus, tam multis, tam sanctis, tam doctis patribus, quanto, B quàm scripturarũ sit vniuersalior authoritas traditionis ecclesiasticæ, q̃ multa sine scri pto ex ea teneant. Et cum Irenæum audis, cum Origenẽ, Cyprianum, Basilium, Hiero nymum, Augustinum, hac de re cõsonam, imò vnam proferẽtes sententiam, nolo ima gineris totidem hominum, eruditissimorum quidem & sanctissimorum, attamen ho minum te audire sententiam, quæ nobis præiudicare non possit, nec fidei, religionisq; legem præscribere. Neq; enim eorum tantum, sed totius orthodoxæ per vniuersum or bem tunc diffusæ ecclesiæ (cuius & sunt & fuerunt columnæ quædam pręcipuę) audis sententiam. Quæ per illos ex quatuor orbis terræ cardinibus consonam, imò vnicam suam ad nos profert sententiam. Neq; enim aliud Irenæum, Tertullianũ, Origenem, Cyprianum, Basilium, Hieronymum, Augustinum de ecclesiasticæ traditionis & ob seruationis authoritate, tanto consensu sensisse credendum est, quàm quod cõmuniter sentiebat orthodoxa Christi ecclesia, de qua cuiusq; sententia, non de sua ipsorũ proprie semper loquuntur. Cuius si hac de re propria ipsius voce sententiam adhuc audire desideras, eam audies ex libello professionis orthodoxæ fidei, sub qua ab illo Orienta lium ecclesiarum per Acatium Constantinopolitanum episcopum, excitato schisma te sub Hormisda Romano pontifice, eædem reconciliari meruerunt, & redierũt ad gre mium, vniatemq; matris ecclesiæ. Quam notorium est, fuisse orthodoxæ & catholicæ ecclesiæ fidem ac professionem, ad cuius vnitatem ea fidei professione reuertebantur. Vtex aqua la rum congre gatione, reno lum ecclesiasticiis corpo ris agnoscas Cõfirmatio ex testimonio catholicæ ecclesiæ.

C In quo quidem professionis libello, inter alia multa ita legitur: Quia prima salus est, re ctæ fidei regulam custodire, & à patrũ traditione nullatenus deuiare. Sed post eius tra gœdiæ plenius explicandæ locus incidet commodior, vbi & sub certissima fide profere mus illum professionis orthodoxæ fidei libellum. Ex quo hoc interim audis, quę sit & fuerit sententia ac fides catholicæ Christi ecclesiæ de traditione patrum & ecclesiasti ca, nempe, hoc esse salutis principium, illi firmiter inhærere, & ab ea nullatenus deuia re. At ecclesiæ testimoniũ perhibent & Christus & Apostolus: Quòd ipsa sit columna & firmamentum veritatis, secum permanentem habens in æternum illustratorem, do ctoremq; spiritum sanctum. Cuius sententiam, qui non audit, non amplexatur, non se quitur, ad ouile Christi nõ pertinet. Sed sit tibi, inquit ipse Christus, tanquam ethnicus & publicanus. Quanquam quod ad præsentem disputationem pertinet, non puto du bitaturũ quenquam, qui quę superiori capite demonstrauimus deligenter legerit, quin latius longe pateat ecclesiasticæ traditionis quàm scripturarum authoritas vel eo solo quòd illam ad ipsas etiam scripturas se extẽdere, & non contrà, fecimus euidentissimũ. Scripturis enim non propter vllas scripturas credimus: quæ omnes, quantum ex ipsis est, æque nobis ignotæ sunt: sed tantum propter testificantem ecclesiam. 1. Tim. 3 Matth. 18

Magis idoneam & efficaciorem esse ecclesiasticæ traditionis authoritatem, quàm scripturarum, in re dubia, ad fidem, certitudinemq; faciendam: etiam, vbi id de quo gitur, ex scripturis constare poterit.

C CA-

CAPVT IIII.

D



NVnc & hoc demonstrandum est, ꝙ magis idonea sit & efficacior ecclesiasticæ traditionis authoritas in re dubia, aut quacunq; excitata cōtrouersia, ad fidē, certitudinemq; faciendam, q̃ sint ipsæ scripturæ. Quandoquidem clariorē esse constat, magisq; apertā & plane inflexibilem cōmunem ecclesię sententiā, traditionemq; ecclesiasticā. Cum contrà scripturę plurimū frequenter obscuritatis habeant, & se trahi, accōmodariq; in diuersam, & ad eam quam quis secum ante pręsumpsit sententiā, & eludi cauta expositione, facile permittant. Proinde & hanc certam, inflexibilemq; amussim esse ecclesiasticæ traditionis communem sententiam. Cui quando aptantur, si qui locus incidit obscurior, si quid difficultatis occurrat, aberrari à veritate non posse certum est. Quemadmodum, cum neglecta, contēpta, reiectaq; amussi illa leguntur & tractantur pro cuiusq; captu & ingenio, fit nobis mensa nostra in laqueum, in captionem & scandalum: & vnde refici, instruiq; nos oportebat, omnis nobis erroris, omniumq; hæresum fit seminarium.

Cur magis idonea ad rē dubiā astruēdam, authoritas ecclesiasticę traditionis, q̃ scripturarum.

Amussis rectæ intelligētiæ scripturarum quæ.

Recognit. libro X.

Sanctus ille gloriosusq; martyr & pontifex Clemens, beati Petri successor, scribit docuisse Petrum diligenter obseruandum esse, vt lex Dei cum legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim, inquit, multa in scripturis diuinis, quæ trahi possunt ad eum sensum, quem sibi vnusquisque præsumit. Et ideo oportet intelligentiam scripturarū ab eo discere, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruat. Vides scripturarum amussim, ecclesiasticæ traditionis veritatem à maioribus acceptam. E

Scripturarum obscuritas.

Hæreticorum impudentia.

Impudentissime iactitant superbi tumidiq; hæretici, à quibus sapientiam suam abscondit Deus, omnia sibi esse peruia in scripturis, non se præceptores, non interpretes requirere, non quid ecclesia in scripturis sentiat, sed ipsas sibi esse per se facillimas, & suijpsius interpretes. Discendas ipsas per seipsas. Hæc sibi persuasit impurus ille impiusq; LVTHERVS, hæc & alijs nititur persuadere, quo ecclesiasticæ traditionis authoritatem, vt nullius momenti, vt superuacuam tollat è medio, & nos, ecclesiamq; Christi in densissimas tenebras, in confusionem plusquam Babylonicam præcipitaret. At ille orthodoxus eruditissimusq; Hieronymus, qui ab adolescentia (vt de se scribit) nō cessauit aut legere vnquā, aut doctos viros ea quæ nesciebat, interrogare. (Neq; enim, inquit, meipsum tantum, vt pleriq;, habui magistrum. Denique nuper ob hanc vel maxime causam perrexi Alexandriam, vt viderem Didymum & ab eo in scripturis omnibus quæ habebam dubia sciscitarer.) Hic, inquam, ille Hieronymus ad Paulinum scribens, & difficultatem, obscuritatemq; scripturarum commemorās, ostendit nos in eisdem, sine præulo & præmonstrante doctore, semitam ingredi non posse. Et impudens os illud sibi per se peruia iactat omnia sine præuio duce ac pręmonstrante iter doctore? F

Scilicet hi sunt illi paruuli in oculis suis, quibus sapientiam suam reuelauit Deus pater. Esaiam, Hieremiam, Ezechielem & Danielem, quis (inquit ille) potest intelligere vel exponere? Quorum tertius Ezechiel, principia & finem tātis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos ipsæ partes cum exordio Geneseos ante annos XXX. nō legantur. In Actibus apostolorum sanctus ille Eunuchus cum legeret Esaiam prophetam, interrogatus à Philippo, putas ne quæ legis, intelligis? respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego, inqt ille Hieronymus, vt de me loquar interim, nec sanctior sum hoc Eunucho, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus, relicta aula regia venit ad templum, nec studiosior, tantus quippe amator legis, diuinęq; scientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret sacras literas. Et tu quisquis es, qui persuades tibi tam faciles intellectu scripturas, vide qua frōte te sanctiorē, diligentioremq; præsumas aut illo sanctissimo, studiosissimo, eruditissimoq; Hieronymo, aut sancto illo, quem tantopere pręse prę; dicat Eunucho? Idem ille Hieronymus: Iacobus, inquit, Petrus, Ioānes & Iudas, VII. epistolas ediderunt, tam mysticas q̃ succinctas & breues pariter & lōgas, breues in verbis, longas in sententijs: vt rarus sit, qui nō in earum cæcutiat lectione. Et quis est omnium tractatorum veterum, qui in Paulinis epistolis non confiteatur nimia se difficultate & perplexitate tam sententiarum q̃ sermonis retineri? Apocalypsis Ioānis tot habet, inquit ille, sacramēta, quot verba, imò in singulis verbis multiplices latent intelligētiæ. Hæc eorum de sacris literis cēsura est, quorum omne studium, oīs voluntas semper

Actorum 8

Esaiæ 53

A fuit in lege domini, & qui eas vita, moribusq; expresserunt, & inhabitantis in se Chri-
sti spiritus euidentissima signa ediderunt. Et nunc si displacet, derepente factæ sunt
intellectu tam faciles, tam apertæ, tam peruiæ, etiam agricolis, opificibus, nautis & vi-
lissimæ feci ex infima plebe. Qui nihil vnquam minus quàm cogitauerunt de Deo, sed
quorum omne studium fuit inter aleam, ceruisiam & scorta, sub nouo hoc suo magi-
stro LVTHERO, nouo scilicet paracleto, qui suos omnes derepente in alios homi
nes transformat & θεοδιδάκτους facit. Petrus de Paulinis epistolis loquẽs: Sunt, in- 2. Pet. 3
quit, in illis quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut &
cęteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. At isti nulla in illis difficultate remo
rantur. Sed videant ne ipsos veluti digito designet Apostolus indoctos & instabiles,
qui deprauent scripturas ad suam aliorumq; perditionem. Proposita est in commune
mensa diuinæ scripturæ, tam nobis, hoc est, catholicæ ecclesiæ filijs, quàm Iudæis &
hæreticis. Sed nobis ad animæ refectionem, fidei robur & salutem, Iudæis vero & hæ-
reticis in laqueum, in captionem, in scandalum & in retributionem. Iudæis quidem
(vt quibus in hodiernum diem manus plenę sunt CHRISTI sanguine, quippe con-
sentientibus patrum suorum parricidio, & CHRISTVM dominum blasphe-
mantibus) miscuit Deus spiritum soporis in tanti sceleris retributionem, factaque est

Communis scriptura orthodoxis, hęreticis & Iudęis, sed non cõmunis intelligentia.

B ipsis scriptura sancta in captionẽ, in scandalum & in iudicium proprium. Nos, inquit
Apostolus, spem habentes in CHRISTVM, multa fidutia vtimur, & non sicut
MOYSES ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in fa
ciem eius, q̃d euacuatur: sed obtusi sunt sensus eoꝝ, vsq; in hodiernum enim diem idi-
psum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatũ, quoniam in CHRI
STO euacuatur. Sed vsque in hodiernum diem, cum legitur MOYSES, velamen
positum est super cor eorum. Cum autem conuersi fuerint ad dominum, auferetur ve-
lamen. In CHRISTO enim, inquit, euacuatur. Ipse enim est ille, qui vicit Leo de tri
bu Iuda, radix DAVID, vnus omnium qui in cœlo, & qui in terra inuentus, qui ape-
riret librũ, & solueret signacula eius, hoc est, recluderet mysteria legis & prophetaꝝ.
Ad quem qui ex Iudæis non conuertuntur, ipsis est visio omnium, veluti verba libri si-
gnati. Est itaque & nobis & Iudęis communis veteris testamenti scriptura, sed non
intelligentia. Est & hæreticis vtriusque testamenti communis nobiscum scriptura,
quam vtrique verissimam, & certæ indubitatæque fidei confitemur, sed discors etiam
intelligentia. Siquidem nos eam dirigimus ad amussim illam ecclesiastici & catholi-
ci sensus: illi relicta & contempta ecclesiasticæ traditionis illa regula, suo eam sensu in-
telligunt: quam illa amussi non adhibita, tot ferè & tam pugnantibus modis contin-
git intelligere, quot sunt homines, & quàm diuersi. Neque ideo sunt hæretici, Noua

2. Corinth. 3

Iudæis velamine obtectꝰ Moyses, q̃d à solo Christo aufertur

Apocal. 5

Hæreticis, cur discors à nobis scripturaꝝ intelligentia.

C tianus, Sabellius, Donatus, Arrius, Eunomius, Macedonius, Photinus, Apollinaris,
Priscillianus, Iouinianus, Pelagius, Cælestius, Nestorius, & postremo vniuersa, quæ
nunc per ecclesiam CHRISTI longe, lateque debacchatur, quàmuis inter se pugnan
tissimorum, sub vno tamen magistro LVTHERO, hæreticorum colluuies, tam va
rijs & pugnantibus inter se sectis & sentẽtijs, vt dinumerari vix possint. Hi, inquam,
vniuersi non ideo sunt hęretici, quia scripturis non credunt: sed quia non credunt eccle
siæ, quia scripturas suo non ecclesiæ sensu intelligunt, quia contempta catholica anti-
quitate ecclesiasticæ traditionis, prophanas dogmatum suorum nouitates introdu-
cunt. Nouitates, inquam, quæ sunt catholicæ vetustati contrariæ: nõ quærẽtes CHRI
STVM in corpore ecclesiæ, sed in deserto, in angulis, in domorum penetralibus: vbi
eodem CHRISTO teste, frustra quæritur. Ita nulla vnquam hæresis, nisi sub cer-
to nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit, & prophani alicuius dogmatis nouita-
tem excogitauit. Nouitatem, inquam, quam ante ignorauerat catholica CHRISTI
ecclesia. Quis enim ante sceleratum Arrium indiuiduæ trinitatis vnitatem discindere,
quis ante impium Sabellium vnitatis trinitatem confundere in ecclesia ausus est? Quis
ante crudelissimum Nouatianum crudelem Deum dixit, eo quod mallet mortem mo-
rientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante Magum Simonem apostolica distri-
ctione percussum (à quo vetus ille turpitudinum gurges ad nouissimum Priscillianum
continua & occulta successione manauit) authorem malorum, id est scelerum, impie-
tatum, flagitiorumq; nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? Quis vnquam

Hęreticus est non qui scripturæ, sed q nõ credit ecclesiæ.

Noui & singulares hęreticoꝝ sensus nõ catholici.

ante prophanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad D
hoc in bonis rebus actus singulos adiuuandum, necessariam Dei gratiam non putas
ret? Quis ante prodigiosum discipulum eius Cælestium, reatu præuaricationis Adæ,
omne humanum genus denegauit astrictum? Innumera sunt eiusmodi, quibus cun
ctis satis euidenter perspicueque monstratur hoc apud omnes hæreses solenne ac legi
timum esse, vt prophanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, & per op
positiones falsi nominis scientiæ à fide naufragent. Non desunt illis scripturarum
testimonia: vna illis deest amussis, & regula rectæ intelligentiæ earundem. Nam si le
gas, seu veterum, seu recentium hæreticorum opuscula, cernas prope nullam omitti pa
ginam, quæ non noui aut veteris testamenti sententijs fucata & colorata sit. Sed tanto
magis pertimescendi & cauendi sunt, quanto occultius sub diuinæ legis vmbraculis la
titant, & sub cœlestis eloquij veluti quodam aromate ac dulcedine, virus suum propi
nant incautis. Cuius & ipse Saluator nos admonet: Attendite, inquit, à falsis prophe
tis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, ab intus autem sunt lupi rapaces. Quid autem
est vestitus ouium, nisi prophetarum, apostolorum & euangelistarum proloquia? quæ
ijdem ouili quadam syncerita te agno illi immaculato, tanquam vellera quædam inte
xuerunt. Qui vero lupi rapaces, his velleribus obtecti, nisi sensus hæreticorum feri &
rabidi: qui caulas ecclesiæ semper infestant, & gregem domini, quaqua possunt lace E
rant? Sed vt fallacius incautis ouibus obrepant, manente lupina ferocia, deponunt
lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententijs, quasi velleribus quibusdã obuoluunt,
vt cum quisque lanarum molliciem præsenserit, dentium aculeos nequaquam pertime
scat. Sed quid ait Saluator? Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Hoc est: Cum cœpe
rint diuinas illas voces non proferre tantum, sed suis non Christi dogmatibus accom
modare: non tantum iactare, sed suo non ecclesiæ sensu eas interpretari & exponere:
tunc se prodit illa amaritudo & acerbitas, tunc ferina rabies intelligitur, tũc exhalatur
nouitium virus, tunc prophanæ nouitates aperiuntur, tunc primum scindi sepem vide
as, tunc transferri patrum terminos, tunc catholicam fidem cædi, tunc ecclesiasticum
dogma lacerari. Tales erant hi quos percutit Paulus apostolus dicens: Nam huius
modi pseudoapostoli operarij subdoli, trãsfigurant sese in apostolos Christi. Nec mire
est, inquit, Ipse enim Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Non ergo magnum, si
ministri eius transfigurentur sicut ministri iustitiæ: si capitis sui callida machinamen
ta sectentur, quæ ille ad nocendũ efficacissima nouit. Nulla enim est alia ad fallendum
via facilior, quàm vbi nefarij erroris subinducitur fraudulentia, ibi diuinorum verbo
rum prætendatur authoritas. Quod si ipsum dominum maiestatis non dubitauit his
armis appetere, quid non faciet misellis hominibus? Apud Matthæum ita legitur:
Tunc assumpsit illum Diabolus, id est, dominũ Saluatorem, & statuit illum supra pin F
nam templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum enim, quòd angelis
suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Si, inquit, filius Dei es, mitte
te deorsum. Quare? Scriptum est enim, inquit. Hic (quod ille diligenter admonuit) no
bis quoque iterùm iterumque inculcandum est, vt huius loci doctrinam magnope
re & attendamus, & retineamus omnes, quo tanto Euangelicæ authoritatis exem
plo, quando apostolica seu prophetica aliquem verba, contra catholicam, vniuersa
lemque ecclesiæ fidem proferre viderimus, Diabolum per eum loqui nihil dubite
mus. Nam quemadmodum tunc caput capiti, ita nunc quoque membra membris lo
quuntur: membra scilicet Diaboli membris CHRISTI, perfidi, fidelibus: sacrile
gi, religiosis: hæretici postremo orthodoxæ & catholicæ ecclesię filijs. Et quid tandem
dicunt? Si filius Dei esse vis, si hæreditatem regni cœlestis consequi, mitte te deorsum,
demitte te ex arce illa catholicæ ecclesiæ, quæ ædificata est vt ciuitas super montem
posita, dimissaque ecclesiasticæ traditionis ac doctrinæ antiquitate, nostras adinuen
tiones sequere, mitte CHRISTVM quærere in corpore ecclesiæ, & nobiscum
quære ipsum in deserto in domorum angulis & penetralibus. Si vnde ita tibi faci
endum probet, vnde persuadeat, interroges: statim ille: Scriptum est enim. Et con
tinuo mille testimonia, mille exempla, mille authoritates parat: de lege, de psal
mis, de apostolis, de prophetis, quibus nouo & malo more interpretatis ex arce ca
tholicæ Ecclesiæ in hæreseos barathrum infelix anima præcipitetur. Iam vero
& il-

Non scripturas, sed amussim rectę intelligentiæ earundem deesse hæreticis.

Matth. 7

Vestitus ouium litera scripturę sub qua latet lupina hæreticorum feritas.

Ibidem.

2. Cor. 11

Periculosę hæreticorum insidiæ, sub prætextu authoritatis diuinarum scripturarum.

Matth. 4

A & illis quæ sequuntur promissionibus, miro modo decipere consueuerunt incautos. Audent enim polliceri & docere se Dei legitimos filios esse: & quod in ecclesia sua, id est, communionis suæ conuenticulo, magna & singularis ac plane personalis quædam adsit Dei gratia: adeò, vt sine vllo labore, sine operibus bonis omnibus, qui ad suum numerum pertinent, sola in Christū aut eius promissiones fide, certa sit salus: sine vllo studio aut industria, ipsis cunctis ita diuinitus cuncta dispensentur, vt angelica protectione seruati, nunquam possint ad lapidem offendere pedem suum, nunquam scandalizari.

Quid igitur cum ijs facient matris ecclesiæ filij? Hoc enim primo expediendum est. Post quod explicabimus deinceps, quo pacto facile tuti esse poterunt aduersus illius antiqui hostis tam graues, tam periculosas insidias. Quomodo resistere aduersus illa diuinorum eloquiorum fulmina, quibus sua dogmata hæretici statuunt, tanta aliquando probabilitate, vt etiā eruditissimis magnum facessant negotium. Qua demum via, qua certa methodo, exurgentium hæreticorum fraudes, deprehendet orthodoxus: & in quacunque proposita quæstione quocunque dogmate orthodoxæ fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet. Hæc in sequentibus suo ordine & loco omnia diligenter explicare & demonstrare conabimur. Quod vero nunc est in ma-

Quo pacto se gerere debent orthodoxi erga hæreticos.

B nibus, quid cum hæreticis, qui sua nobis contra communem catholicæ ecclesiæ fidem conantur persuadere, faciendum est matris ecclesiæ filijs? Nunquid ad disputationis certamen in arenam cum illis descendendum est, vt scripturarum conuincantur argumentis efficacioribus, & euidentioribus? TERTVLLIANO imprimis non videtur hoc vtile consilium. Sed nec PAVLO apostolo: Hæreticum, inquit, hominem post vnam & alteram correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Quid est quod ait? Hæreticum de scripturis conuinces? minime. Imò: Hæreticum hominem deuita: quod disputando facere non possumus. Sed fortassis post vnam & alteram disputationem? Non sic Apostolus: sed post vnam & alteram correptionem. Corripiendus igitur est, non disputatione conuincendus hæreticus. Et post correptionem alteram, deuita, inquit. Sed quid causæ, cur in vno hæretico obseruandus non sit ordo ille correptionis fraternæ, nobis præscriptus à CHRISTO? Cur non ante denuntiandus ecclesiæ, quàm vitandus à nobis, vt alius quilibet frater: quem tamen vt fratrem semel & iterum iubemur corripere? Cur in hoc vno non expectamus, sed præuenimus censuram ecclesiæ? Ipse ad hæc nobis respondeat Apostolus: Sciens, inquit ille, quia subuersus est, qui est eiusmodi. Horrenda profecto sententia, & grauis nimium aduersus hæreticos apostolica censura.

Corripiendus, non disputatione conuincendus hæreticus.

Titum 3

Post correptionē alteram non denuntiandus ecclesiæ, vt cæteri peccatores, sed mox vitandus.

Ideo peccantem in nos fratrem corripimus & denuntiamus ecclesiæ, vt emendetur.
C At de hæreticis post vnam & alteram correptionem, omnem nobis spem emendæ præscidit Apostolus: Sciēs, inquit, quia subuersus est, hoc est, funditus euersus. Nam à fundamento omnis emendæ, & conuersionis (quod est orthodoxa & catholica fides) auulsus, suopte iudicio condemnatus est. Quare in vno hæretico expectanda nobis nō est districtio censuræ in ipsum ecclesiasticæ. Sua enim ipsius sententia à communi catholicæ ecclesiæ sensu recedens, ab eadem se exemit, imò contra ecclesiā se statuit. A qua tamen vel recedere, damnari est. Quisquis enim, inquit Cyprianus, ab ecclesia segregatur, adulteræ iūgitur, & à promissis ecclesię separatur. Nec pertinet ad Christi præmia, qui Christi relinquit ecclesiam, alienus est, prophanus est, hostis est. Habere iam non potest Deum patrem, qui ecclesiam non habet matrem. Si potuit euadere qui extra arcam Noe fuit, & qui extra ecclesiā foris fuerit euadet. Monet dominus & dicit, qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Hęc ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex. Sua ergo ipsius sententia, suo iudicio ac per seipsum damnatus est, qui suum sensum aduersus communem ecclesię sensum statuit, atque ita se vltro & sponte ab ecclesia separat, quęrens CHRISTVM in deserto aut domorum penetralibus, & se diuidens ab eo corpore ad quod congregantur aquilæ. In quo vno CHRISTVS est, ad seculi vsque finem & consummationem. Deuitandum ergo dicit Apostolus tanquam deploratum, nec vltra denuntiandus ecclesiæ, qui ecclesiæ sententiam & iudicium nihili facit, sed suum, aut magistri alicuius sui hæretici, sensum eidem præfert. Cuius tamē authoritas alijs peccatoribus nihilominus est & manet sacro-

Quare in vno hæretico non obseruatur ille ordo correptionis fraternæ.

Cyprianus de simplicitate prælatorum.

Lucæ 11

Matth. vlt.

ſancta,& propterea ad correctionem,emendamq́; eorum efficax. Deuita,inquit,tan D
quam deploratum, tanquam peſtilentem, tanquam præſentem peſtem,nec nouis vo-
2.Tim.2 cibus eorum aures accommoda, ne et tu quoque eorum contagione inficiaris. Mul-
Tertulliani veriſſima ſententia, de diſputationibus cum hæreticis. tum enim proficiunt ad impietatem,& ſermo eorum velut cancer ſerpit. Dum ergo
(inquit ille TERTVLLIANVS) nouis vocibus eorum interdicit aures accom-
modare,ſimul & de ſcripturis cum eis diſputationem interdixit: primum, quòd nihil
proficiunt: deinde,quòd ſcripturæ ad ipſos non pertineant. Nam cum ex vna eccleſia-
ſticæ traditionis authoritate (quemadmodum ſuprà demonſtrauimus) nobis conſtet
ſcripturarum authoritas, certum eſt ad eos ſolos pertinere ſcripturas, qui eccleſiaſti-
cam authoritatem agnoſcunt. Quam cum contemnant hæretici,nihil eis cum ſcriptu-
ris commune eſt, nihil ad eos pertinet ſcripturarum poſſeſſio. Quibus merito dicit ec-
cleſia: Qui eſtis vos? vnde & quando veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo iure ſyl-
uam meam cæditis? qua licentia fontes meos tranſuertitis? Mea hæc eſt poſſeſſio. Iam
olim poſſideo,habeo origines firmas. Ego ſum apoſtolorum hæres. Ipſi apoſtoli ſicut
teſtamento ſuo cauerunt, ſicut fidei meæ commiſerunt, ſicut adiurauerunt,ita teneo.
Vos certe exhæredarunt ſemper, & abdicarunt, vt extraneos, vt inimicos. Vnde au-
tem eſtis extranei & inimici Apoſtolis? niſi ex diuerſitate doctrinæ,quam vnuſquiſque
veſtrum aduerſus apoſtolicam doctrinam,quam ab apoſtolis acceptam,catholica ſer E
uat eccleſia, de ſuo ſenſu & arbitrio profert,ſcripturas ad ſuam ſententiam attrahens,
& diuerſis expoſitionibus & commentis peruertens. Quibus ſuper prophanis,inquit il
le,dogmatibus ſuis neutiquam permittenda eſt ad ſcripturas prouocatio: quas non ad
inflexibilem illam ſuam amuſſim,ſed ad ſuum ipſorum ſenſum intelligunt. Quare quan
tumuis in ſcripturis quis exercitatus,cum illis diſputatione congrediens,nihil proficiet,
neque ipſis, neque audientibus orthodoxis. Quoniam ſiue defenderis tu quid,ſiue ne
gaueris,ſcripturas veluti Lesbiæ ædificationis plumbeam quandam regulam,ingenij
verſutia, in contrarium ſibi accommodabunt. Quos ſi dixeris vim afferre ſcripturis,&
incongrua eas expoſitione torquere, idem occlamabunt tibi, à ſe videlicet veritatem
earundem ſtare,à te vero adulterari eaſdem. Itaque ſi tu cum illis in cõgreſſum deſcen
das ſcripturarum propter cauſam alterius,quem dubitantem in via fidei velis confir-
mare. Is cum videbit ex ſcripturis nihil aliud quàm hinc inde altercationes fieri, diſce-
det incertior: ignorans quam partem hæreſim iudicare debeat: æqua parte videlicet,
negandi vtrinque & affirmandi. Ergo nec ad ſcripturas prouocandum eſt, inquit, nec
in ijs aduerſus hæreticos conſtituendũ certamen, in quibus aut incerta, aut parum cer
ta eſt victoria. Hæc ante annos mille trecentos eſt & fuit illius Tertulliani ſententia,at
que adeò Pauli apoſtoli.

Cum hæreticis igitur quid nobis, hoc eſt, catholicæ eccleſiæ filijs, faciendum ſit, F
idem clare nos docuit Apoſtolus: Quibus poſt vnam & alteram correptionem nihil
vult amplius adhiberi remedij: non informari eos,aut conuinci ex ſcripturis,non eccle
ſiæ denũtiari: ſed deuitari velut plane incorrigibiles,& qui abierunt in profundum ma-
Quantopere deuitandi hæretici. lorum: Sciens, inquit,quoniam ſubuerſus eſt,qui eſt eiuſmodi,& tibi ex illo graue im-
minet contagionis periculum. Deuita ergo quaſi viperam,quaſi ſcorpionem, quaſi ba
ſiliſcum, ne te non ſolum tactu, ſed etiam viſu afflatuque percutiant. Quid eſt deuita-
re? Cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Si quis,inquit, venit ad vos,& hãc doctrinam
non affert. Quam doctrinam? niſi catholicam & vniuerſalem, & vnam eandemque
per ſingulas ætatum ſucceſſiones,incorrupta veritatis traditione manentem, & vſque
in ſecula ſine fine manſuram. Quid tum? Nolite, inquit, recipere eum in domum,
nec aue ei dixeritis: Qui enim dicit illi aue,communicat operibus eius malignis. Sicut
prædiximus,inquit,& nunc iterum dico: Si quis vobis,nimirum, Chriſtianis & catho-
Galat.1 licæ eccleſiæ filijs euangelizauerit præterquam quod accepiſtis,anathema ſit: Id eſt,ſe-
paratus, ſegregatus, excluſus, ne vnius ouis dirum contagium innoxium CHRI-
STI gregem venenata permixtione contaminet. Vides itaq; quid nos doceant a-
poſtolicæ literæ,quo nos pacto erga hæreticos gerere oporteat,ne venenata eorum cõ-
tagione inficiamur. Certe Apoſtoli,apoſtolicique viri magna cura, ſummoque ſtudio
(ad noſtram nimirum doctrinam & inſtructionem) ſibi cauerunt, ne vel verbo com-
municarent hæreticis,memores apoſtolicæ doctrinæ præfatæ.

A De sancto Polycarpo beati Ioannis euãgelistæ discipulo, pontifice & martyre gloriosiss. scribit eiusdem auditor sacer Irenæus: Sunt, inquit, qui audierunt eum dicentem: Quoniam Ioannes domini discipulus in Epheso iens lauari, cum intus vidisset Cerinthum, exilierit de balneo non lotus, dicens se metuere, ne balneum concideret, cum intus esset Cerinthus, inimicus veritatis. Et ipse Polycarpus Martioni Romę aliquando occurrenti sibi, ac dicenti, cognoscis nos? respondit: cognosco te primogenitum sathanæ: Tantum, inquit, apostoli & horum discipuli habuerunt timorem, vt neq; verbotenus communicarent alicui eorum qui adulterarent catholicã veritatem, quemadmodum Paulus ait: Hæreticum hominem &c. deuita. Hæc ille Irenæus. Titum.3

Cuius apostolicæ doctrinæ si & nos memores fuissemus, meliore sane loco essent res Christianæ. Sed dum ostentandi ingenij & eruditionis gratia cum Luthero in certamen descenditur scripturarum, dum ad publicas disputationes (quæ in eiusmodi ad nihil valent quàm ad subuertenda audientium corda, & ad euentilandas sub cineribus male consopitas hæreticæ prauitatis scintillas) prouocatur, breuiter dum non vitantur hæretici, excitatum est hoc quod nunc proh dolor videmus incendium. Et persuasit hæc pestifera lues & venenata contagio, non solum pagos, castella, oppida, ciuitates: sed regna, nationes, populos, & ab ipsis pene fundamentis orbem christianum B excitauit, cõcussit, & commouit: vt nullo vnquam tempore ab initio fœdior fuerit christianæ ecclesiæ facies, magis confusus ordo, contemptior ecclesiastica disciplina, neglectior religio: & semel resuscitata ab inferis vniuersa iam olim damnatarum hæresium prodigia ac portẽta. Sed hactenus erga hæreticos ipsos quo pacto nos gerere oporteat. Quid nũc patiaf ecclesia, ob non vitatos hæreticos

Qua via ac certa regula exurgentium hæreticorum fraudes facile deprehendet orthodoxus matris ecclesiæ filius: & catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet.

CAPVT V.



On est leue, quod hic docere aggredimur. Sed vt semper magnopere ad salutem necessarium: ita hoc periculosissimo tempore (quo in errorem, si fieri potest, seducuntur & electi) omnibus qui seduci non volunt, sed in orthodoxæ fidei syncerìtate fideliter permanere, summopere attendendum, qua via ac certa regula exurgentium hæreticorum fraudes, ne eis seducamur, deprehendendæ sint. Hoc enim primum est, & omnibus necessarium ad salutem, velut declinare à malo. Quod vero deinceps, & velut secũdo loco, posse certa methodo, C via, ac ratione catholicæ fidei veritatẽ, in quacunq; proposita quæstione & controuersia, ab hæreticæ prauitatis falsitate discernere ac internoscere nõ exigit æque ab oĩbus: sed his tantũ qui præsunt, & qbus plus datum est. Siquidem simplicioribus satis est, si de pasci iuxta arantes boues. Omnibus tamen æque necessarium, à fidei integritate non seduci. Qua itaq; via ac certa regula exurgentium hæreticorum fraudes nobis omnibus deprehendendæ sint, quo antidoto, quo vmbone tuti erimus aduersus illorũ venena, & periculosas insidias, priusquã publice innotuit, ipsos esse hæreticos: quomodo deprehendendum latens venenum sub aromate eloquiorum cœlestium, denique qua nota internoscendi nobis sint hæretici, quos iubemur fugere, vt pestilentes, atque adeò, vt ipsam pestem, ipse nos docet Christus, istorum nobis aduẽtum prænunciãs, & aduersus eorum virus lethale suos præmuniens. Et multi, inquit, pseudoprophetę surgent, & seducent multos, tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in deserto, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Audis doctrinam Christi Saluatoris nostri: Surgent, inquit, multi pseudoprophetæ, nũquid mẽtitus est? nunquid impletum hoc ipsi non cernimus oculis nostris? Quàm multi nobis derepente nunc prodierunt prophetæ? Sed surgent, hoc est, venient à se ipsis, cum dominus non miserit eos. Quanquam & generalius & ad propositum accommodatius per pseudoprophetas intelligimus eos, qui peruerse interpretantur scripturas, & suo non ecclesiæ sensu easdem intelligunt. Hoc enim Paulo est prophetare, scripturas interpretari & exponere. Sectamini, inquit, charitatem, æmulamini spiritualia, ma- Marci.13 Qua nota internoscendi nobis hæretici quos iubemur fugere Matth.24 Pseudoprophetæ falsi scripturarũ interpretes 1.Cor.14

gis autem vt prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, nemo enim D
audit. Qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & con
solationem. Et paulo post: Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophe
tare: nam maior est qui propbetat, quàm qui loquitur linguis, nisi interpretetur, vt ec
clesia ædificationem accipiat, &c. Ideo qui loquitur lingua, oret vt interpretetur. Pro
phetæ itaque & Paulo & Christo sunt interpretes scripturarum. Pseudo vero prophetę,
Matth. 7
qui sub velleribus ouium, tecta lupina feritate grassantur in ouile Christi, qui nefarij
erroris fraudulentiam, prætextu authoritatis diuinorum eloquiorum subinducunt, qui
scripturas suo sensui accommodant & non suum sensum scripturis: breuiter, qui scri
pturas suo ipsorum, non ecclesiæ catholicæ sensu intelligunt. Surgent, inquit, multi
pseudo prophetæ, sed vnde agnoscemus eos, vt caueamus ac deuitemus? Ab operi
Vnde pseudoprophetā agnoscas
bus, inquit, eorum agnoscetis eos. At quæ tandem hæc sunt opera? seducent, inquit, mul
tos. Quid est seducere? seorsum ducere, abducere à corpore illo ecclesiasticæ vnitatis, à
doctrina catholica & vniuersali, in nouitates prophanas, in opiniones singulares, in an
gulos domorum & penetralia. Hæc sunt istorum pseudoprophetarum opera, à quibus nobis
æstimandi & internoscendi sunt. Seducent multos, sed tu caue ne ab illo corpore te seduci
permittas. Sed si quis tunc dixerit tibi: Ecce hic est Christus: Ecce illic: Ecce apud nos est ve
ra ecclesia Christi, vera proinde salus quæ expectatur à Christo, nostræ sententiæ, no E
stræ fidei & doctrinæ consortibus: nolite, inquit, credere, nolite seduci, nolite exire ab
Matth. vlt.
illo corpore. Illius enim solius corporis, caput, vita, & salus Christus est. Ego, inquit, vo
biscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi. Itaque ab illo corpore quis
quis te seducere conatur in desertum Iudaismum, in angulos domorum & penetra
lia, hoc est, in nouas & singulares aliquas opiniones, à communi sensu illius corporis
extraneas, & pugnantes cum doctrina catholicæ ecclesiæ, agnosce iuxta Saluatoris no
Matth. 24
stri doctrinam, pseudoprophetam ex operibus suis: agnosce lupum obtectum velle
ribus ouium: & caue credas, caue exeas. Si quemadmodum infelix mater nostra serpen
ti, ita & tu pseudoprophetæ cœperis adhibere aures, si credideris insuper, si seduci te per
miseris, si exieris, nihil habes quod cuiquam possis imputare: nihil quod errori tuo ex
cusationis prætendere, quasi tibi non sit prædictum satis à Christo: quasi te non satis
præmonitum: aut demum, quasi nescias, quid sentiat catholica per orbem diffusa ec
Vt orthodoxæ & catholicę ecclesiæ sensum intelligas, quē seq necessario debeas
clesia: vt cuius vocem & sententiam nunquam audieris. Nam & hanc tuam excusati
onem præuenit & submouit Christus. Vbicunque enim, inquit ille, fuerit corpus, illuc
congregabunt & aquilæ. Vides, quo pacto intelligere possis totius corporis sensum. Nam
si non ex totius corporis voce, certe ex congregatione aquilarum. Vbicunque enim illę con
gregantur, ibi corpus est: quæ est illarum concors sententia, idem totius corporis sensus
est. Et quæ tandem illæ aquilæ? qui in carne præter carnem viuunt aut vixerunt: quorum est & fuit,
quamuis hic peregrinantium in cœlis conuersatio: quorum omne studium, omnis me F
ditatio, omnis voluntas in lege domini: quam & vita, & moribus expresserunt. Qui si
gna inhabitantis in se Dei spiritus euidentia ediderunt. Vbicunque illæ aquilæ congre
gantur, illic certum habe esse corpus illud, cui associari, cui consentire debeas, & in quo
Christum & salutem quærere. Nunquid aut obscura aut difficilis est hæc doctrina Chri
sti? Nunquid qui seduci se permittunt à corpore illo in desertum, in angulos domorum,
& penetralia, qui exeunt, & seductores sequuntur ac illis credunt, habent quod errori
suo excusationis prætexant? Si opertum est, inquit ille, euangelium nostrum, in his
2. Cor. 4
qui pereunt opertum est. Quorum Deus excæcauit mentes, vt non fulgeat in eis illumi
natio euangelij gloriæ Christi. Qui exeunt ergo ab illo corpore, qui seductores pseudo
Prodigiosa hæreticorū nostræ tēpestatis cęcitas
prophetas sequuntur vltro, horum, inquit, excæcauit Deus mentes. Et profecto prodi
giosę cuiusdam cęcitatis est, vnum aliquem carnalem homuntionem, sibi persuadere quod
hactenus vniuersa ecclesia Christi, non intellexerit euangelium & scripturas: ipse vero
eorundem nunc primum verum germanumque intellectum habeat. Quod catholica ec
clesia nescierit hactenus quid credi oporteat: sed credenda vniuersa nunc demum sibi pri
mitus innotuerint. Imò quod mille quingentis ferme annis nulla fuerit ecclesia, in qua
esset regnaretque Christus. aduersus fidelem eiusdem promissionem, dicentis ijs qui ab
initio constituebant ecclesiam: Ego vobiscum sum omnibus diebus ad consummati
onem vsque seculi. A quo tempore certum est non defecisse nec defecturum illud corpus,
in quo

A in quo Christus permanet, nisi infidelem & mendacem æternam Dei veritatem facere voluerimus. Quod tamen istis hominibus, qui impudẽtibus buccis assidue crepant euangelium: cum nihil minus ad ipsos pertineat, supra annos mille ducentos, trecentos & eo amplius nullum fuisse certum est. Nam quibusdam ex his (vt in exemplo quod dixi fiat apertius) nemo est Christianus nisi baptizatus ætate adulta, & cũ actuali fide: paruulorum vero baptisma, vt vanum ac nullius momenti ridẽt & cõtemnunt. Certum est autem supra mille, & tanto amplius annos vix vllos fuisse aliter baptizatos, nisi forte paucos ex Iudaismo aut gentilitate conuersos ad fidem Christi. Quare nec vllos vere Christianos, vllamue ecclesiam Christi. Quod si negare audeant, profeRãt nobis, quo orbis loco interim cõtinua serie aliter facti sint christiani, quàm quemadmodum nos adhuc infantes & paruuli: vt vel fingere possint in aliquo orbis loco, conseruatam continue ecclesiam, quam certum est deficere non posse ad consummationem vsq; seculi.

In omni itaq; hæreticæ tempestatis suborto turbine ac procella, quisquis se continet intra arcam illam ecclesiæ catholicæ, atq; eius corpori se firmiter agglutinat, quisquis in dubio obseruat, sequiturq; aquilarum illarum conuẽtum & congregationem, illi nihil potest imminere periculi, sed fixus immotusq; permanet. Contrà vero, qui B dimissa illa sacra ancora, animo fluctuare incipit, qui aures prębere impiorum sermonibus, qui rationibus eorum magna aliquando probabilitate, ex diuinorum eloquiorum authoritate contextis attendere: is paulatim ab illis seduci se permittit: illiq; fit tentatio, ad profectum alioqui nostrum à Deo permissa, in captionẽ & scandalũ, sed sua vtiq; culpa, quia consilio Christi expedito & facili non est obsecutus. Fidele est & plane Christianum illius Adamantij consilium, quod vtinam idem ipse perpetuo secutus fuisset. Quoties, inquit, aduersus ea quæ obseruat vniuersa Christi ecclesia, canonicas aliqui scripturas proferunt, quibus omnis Christianus orbis consentit & credit, videntur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis, sed nos illis credere non debemus: nec exire à paterna ecclesiasticaq; traditione, nec aliter credere nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderunt nobis. Hactenus ille. In quibus audis sacram ancoram quæ nos stabiliat aduersus omnem fluctuationem in suborta tempestate hęretica. Quæ tentationi quidem est omnibus, sed in profectum illis qui memores doctrinæ Christi se diligenter continent intra tutissimam stationem catholicę ecclesię. In laqueum vero & scandalum fluctuantibus, quibus domi sordent vetusta omnia: sed vltro exeuntes, omnem prõphanam nouitatem captãt. Scribit in Deuteronomio B. Moyses: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, hoc est (vt nostro id accommodemus proposito) magister aliquis in ecclesia, tantę opinionis & authoritatis apud C populum, vt diuino propheticoq; spiritu docere credať, & in eius confirmationẽ prædixerit, inquit, signũ atq; portentũ, & euenerit quod locutus est. Magna profecto doctrinæ cõmendatio, certo futura prædicere, & reipsa euentisq; prædictionis veritatẽ cõprobari. Quid deinde? Et dixerit, inquit, tibi: Eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras. Deos aũt alienos, etiã aliena nouaq; dogmata, allegorico sermone haud incongruenter intelligere possumus. Et seruiamus, inquit, eis, hoc est, credamus eis. Quid ad extremũ? Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Sed qd est causæ cur à Deo permittatur doceri, quod non permittiť audiri? Quia, inquit, tentat vos dñs Deus vester, vt palàm fiat vtrum diligatis eum, an non in toto corde, & tota aĩa vestra. Audis cur quosdam interdum ecclesiarũ magistros, noua quædã dogmata introducere patiať diuina prouidẽtia, vt tentet, inqt, vos dñs Deus vester. Et profecto haud est leuis tẽtatio, ijs præsertim, qui salutare illud Christi consiliũ non semper ante oculos statuunt, cum ille quem tu velut prophetã venerabaris, quem doctorem veritatis putabas, subito latenter sub prætextu & inuolucro eloquiorũ cœlestium noxios suffundit errores, quos nec tu cito deprehẽdere valeas, dum antiqui magisterij duceris pręiudicio, nec facile dãnare fas ducis. Quemadmodum cum hinc infelix ille Nestorius magna primum gratia omnibus commendatus, magno sacerdotum studio, magno sanctorũ amore, summo populi fauore, quotidie palàm diuina pertractãs eloquia & noxios quosq; Iudæorum ac gentiliũ cõfutãs errores. Inde vero Apollinaris haud paucioribus ante cõmendatus oĩbus, summo quippe ingenij acumine, singulari eruditione ac doctrina præcellẽs & qui

Vt se quisq; inter omnes tẽpestates hæreticas facile seruet à periculo

Fidele consilium Origenis In Matth. hom. 29

Cur permittat Deus suos fideles tentari ab hæreticis

Deute. 13

Quando gratus hæretico rũ tentatio

qui insanas Porphyrij calumnias triginta libris doctissime cõfutauerat. cum, inquam, D
hi subito ex pastoribus conuersi in lupos, hæreseos suæ veneno incautos inficerent,
de incarnatione domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, noua blasphemaq; introdu-
centes dogmata, sed sibi mutuo contraria: cum alter ob duas in Christo naturas, duas
quoq; ex eodem personas faceret: alter contrà, vt vnitatem seruaret suppositi, duarum
in eodem naturaꝝ negauit veritatem. Nunc vero (quorsum istos induximus) quid
tandem insani miseriq; Anabaptistæ sibi poterunt excusationis prætexere, qui nul-
la tentationis vi, sed mera errandi aliosq; seducendi libidine, damnatas iam tot secu-
lis, totiusq; catholicæ ecclesiæ explosas præiudicio, illorum quoq; pestiferas hæreses re-
uocare conantur ab inferis? quid deniq;, qui iam obscuros quosdam & indignos qui
nominentur homunculos, nulla authoritatis, nulla meritorum, nulla sanctioris vitæ,
etiam quod ad speciẽ attinet, nulla doctrinæ prærogatiua, in illis iamdudum excussis,
& infami nota, maledictoq; inustis, ne quis in ea forte oberrare incautus & incidere
posset, hæreticoꝝ antris, angulis, & latibulis monstrantes Christum, contra Cheistum
sequuntur? Quid enim hoc nunc probabilitatis habere poterit, etiam nunc aliquos Ne-
storij Apollinaris & similium errores vltro sequi, longe ante annos mille anathemati-
zatos à catholica Christi ecclesia? & hi cum vtroq; blasphemare malũt Christi incar-
nationem quàm cum orthodoxa ecclesia de eadem rectè sentire: cum altero negantes E
Dei verbum assumpsisse carnem ex Maria virgine: cum altero eandem esse Deiparam
aut θεοτόκον. Nunquid non est hoc scientem volentemq; insanire, & vltro abire in
præceps? nunquid non vltro recedere à corpore catholicæ ecclesiæ, & Christum contra
Christum quærere in deserto, in domoꝝ angulis & penetralibus, vbi idem ipse testa-
tur inueniri se non posse? Quis vlla hos dignabitur aut venia, aut misericordia? certe
magnæ alicuius authoritatis, eruditionis, doctrinæ magistrum sequi, quandiu & vi-
tæ merito commendatur, nec aperta ecclesiæ censura perstrictus est, vtiq; probabilem
excusationem recipit, & venia misericordiaq; dignum est. Cum vero iam detracta illi
persona est sub qua fefellerat incautosq; deceperat, cum iam palàm est lupum esse, qui
se ouem, aut etiam pastorem simulauerat, qui ad illum iam palàm rabientem ferocien-
temq; vltro accurrerent, relicto ouili in quo securi custodiebantur, necesse est aut cęcos
esse aut lymphaticos. Illorum enim quem nõ miseresceret, si qui admirabilis illius Ori-
genis authoritatem secuti, in nouum aliquod & alienum dogma prolapsi fuerunt: præ-
sertim priusquam aperta ecclesiæ definitione & orthodoxorum sententijs, atro id car-
bone notatum esset? vt vnum ex plurimis, atq; adeò ex oĩbus commemorem, in quo
plurima, adeò singularia & mira enituerunt, vt inter initia habendam cunctis assertio-
nibus eius fidem, quiuis ille facile iudicaret. Nam si genus, si vita, si eruditio authori-
tatem pariunt, quem illi sanctissimorum facile comparabimus? Qui primum in ea do- F
mo natus est, quæ est illustrata martyrio, deinde pro Christo non solum patre, sed o-
mni quoq; facultate spoliatus, tantum inter sanctæ paupertatis profecit angustias, vt
pro nomine dominicę confessionis sæpius affligeretur. Qui puerulus adhuc, in tantum
capessendi martyrij ardorem exarserat, vt frequẽter sponte se ingereret periculis, atq;
alijs in certamine positis, præceps in medium rueret, ita vt insectari ipsam mortem, &
rapere velle videretur, qui quòd Leonidi patri in martyrio socius non fuit, suæ volun-
tatis non fuit: sed maternis dolis effectum est, quæ gloriosæ mortis eius desideria impe-
diuit. Siquidem cũ primo maternis ei obsecrationibus supplicaret, vt sibi consuleret, vt
parceret matri: & ille ex his precibus inflammatior ad amorem martyrij redderetur:
maxime ex eo, quòd patrem iam teneri cognouisset in vinculis: & ipse propere socius ef-
fici vinculoꝝ eius & martyrij festinaret: arte quadã materni affectus inhibet. Etenim
cum maturare eum velle, & antelucanum prorumpere ad agonum certamina præ-
sensisset: noctu cubiculũ filij dormientis ingressa, omnia eius indumenta, quibus proce-
di ad publicum poterat, furata subtraxit: vt per hoc domi residere necessitate cogere-
tur. Ille vero maternis impeditus dolis, cum nihil aliud agere posset, nec tamen mens
eius quiesceret, audet aliquid supra ætatem. Epistolam scribit ad patrẽ, se quidem ma-
ternis artibus detineri, sed illum tenere debere quod cœpit. Et addidit etiam hoc: Vide
pater, ne propter nos aliud aliquid velis. Hæc fuerũt prima puerilia Origenis indumen-
ta: hic ludus eius infantiæ: hæc à tenero pietatis & religionis indicia: quæ procedente
ætate

Nostra tempestate, nulla tẽtationis vi, sed mera errandi libidine seduci, qui nunc sequũtur olim damnatas hæreses

Matth. 24

Exemplum tentationis oim grauissimę & periculosissimæ in Origene explicatur.

Origenes martyrij ꝓ noẽ Christi subeundi cupidus

Origenis ad patrẽ in vinculis detentũ adhortatio

A magno profectu accumulata sunt. His adfuit ingenij vis tanta, tã profundi, tam acris tam elegãtis, vt omnes pene multũ longeq; superaret: tãta doctrinæ & totius eruditionis magnificentia, vt pauca forent diuinæ, pene fortassis nulla humanæ philosophiæ, quæ non penitus assequeretur. Cui ingenio cum non sufficerent græca, hebræa quoq; elaborata sunt. Eloquentiam vero quid commemorem? Cuius fuit tam amœna, tam læta, tam dulcis oratio, vt ex ore eius non tam verba quàm attica mella fluxisse videantur. Sed pauca forte scripsit, pauca huius tanti ingenij, tantæ eruditionis, doctrinæ, eloquentiæq; reliquit monumenta. Imò nemo mortalium plura: adeò, vt miraculum sit, non solum scribi ab vno: sed etiam legi ea omnia potuisse. Cui ne quicquam ad scientiæ consummationem deesset, etiam plenitudo exabundauit ætatis. Ex cuius etiam sinu innumeri doctores, innumeri sacerdotes, confessores, martyres exierunt. Iam vero quanta apud omnes illius admiratio, quanta gratia, quanta gloria fuerit, quis exequi valeat? Quis non ad eum paulo religiosior, etiam ex vltimis mundi partibus aduolauit? Quis christianorum non pene vt prophetam? quis philosophorum non vt magistrum veneratus est? Quàm autem non solum priuatæ conditioni, sed ipsi quoq; fuerit reuerendus Imperio, declarant historiæ, quæ eum à Mammea matre Alexandri imperatoris accitum ferunt. Cœlestis vtiq; sapientiæ merito: cuius & ille

Origenes in maxia apud oẽs admiratione & precio habitus

B le gratia, & amore illa flagitabat. Sed & eiusdem epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum Imperatorem, qui primus Romanorum principum christianus fuit, christiani magisterij authoritate conscripsit. De cuius incredibili quadam consummataq; eruditione ac scientia, si quis referẽtibus nobis christianum testimonium non accipit, saltem philosophis testificantibus, gentilem accipiat confessionem. Ait nanque impius ille religionis nostræ ex professo hostis Porphyrius, se fama ipsius excitum Alexandriam puerum ferè perrexisse: ibiq; eum vidisse iam senem: sed plane talem tantumq; qui arcem totius scientiæ cõscendisset. Dies profecto me deficeret citius, quàm vt ea quæ in illo viro præclara extiterunt, aliqua ex parte perstringam.

Quorsum autem hęc dicta sunt omnia? Hunc talem, tanti ingenij, tantæ doctrinæ, tantæ gratiæ virum. (De quo etiam diui Hieronymi aliquãdo fuit vox ista: Se cum Origene errare malle, quàm vera sentire cum alijs) quis nõ facile, etiam quouis sequeretur securus? At huius vel vnius exemplo euidenter discimus, nullius omnino hominis ducatum, secure nos sequi posse: sed illius doctrinæ Christi, nos perpetuo memores esse oportere. Nam eo res & in Origene decidit, vt tanti viri, tanti doctoris, tanti prophetæ, non humana aliqua, sed periculosa nimium tentatio, ipsum sequẽtes securius & incautius plurimos, à fidei integritate seduceret. Quam ob rem hic idem Origenes, tantus ac talis, dum gratia Dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimi-

Quã periculosũ sit quẽuis hoiem, quantumuis doctũ & sanctũ, vt videt secure sequi.

C um indulget, dum sibi plus satis credit, & antiquam christianæ religionis simplicitatem non satis magnifacit, dum se plus cunctis sapere præsumit, dum ecclesiasticas traditiones & veterum magisteria contemnens, quædam scripturarum capitula nouo more interpretatur: meruit, vt de se quoque diceretur Dei ecclesiæ: Si surrexerit in medio tui propheta, & paulo post: Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Et itẽ: Quia, inquit, tentat vos dominus Deus vester vtrum diligatis eum, an non. Vere non solum tentatio fuit, sed & magna tentatio: deditam sibi, atque in se pendentem ecclesiam, admiratione ingenij, scientiæ, eloquentiæ, conuersationis & gratiæ, nihil de se suspicantem, nihil verentem, subito à veteri religione in prophanam aliquam nouitatem, sensim, paulatimq; traducere.

Deut. 13.

Talis notæ magistros, antequam manifesto patuisset lupos obtectos sub velleribus ouium, si in nouum & peregrinum dogma aliquod, de quo tamen nondum ita clare audissent catholicæ ecclesiæ sententiam, sequerentur hi, qui nunc per ecclesiam debacchantur Anabaptistæ, Sacramentarij, Lutherani: humanus vtiq; foret lapsus, graui admodum tentationi succubuisse. At nunc cum apud illos nihil audias, quàm Lutheros, Suuinglios, Brentios, Oecolampadios, & vt breuiter dicam eiusmodi portenta hoim carnaliũ, palã seditiosorũ, sceleratæ vitæ, & qui voluten in cœno voluptatũ carnaliũ: nõ dissimulãter, nõ tecte & callide, sed palã auocãtes à corpore catholicę ecclesię: imò eandẽ probris, maledictis, execrandisq; cõuitijs (quasi aliter nõ satis pateret cuius

Quàm nulla venia digni sint, qui nostra tẽpestate sequũtur hæreticos

spiritus

spiritus essent, scurriliter insectãtes, ad ea dogmata, de quibus omnibus nota est catho D
licæ ecclesiæ sententia & censura, imò quæ ante annos plus mille ab eadẽ cum suis ad-
sertoribus execrata, & anathematizata sunt. Qui hos sequitur, dimisso illo corpore ca-
tholicæ ecclesiæ, certe non alicui graui tentationi succubuisse, sed datus plane in repro
bum sensum, & diuino iudicio excæcatus videtur: vt non fulgeat in eo euãgelium glo
riæ Christi. Quod si fulgeret, nunquid dimisso illo corpore, in quo solo Christus est,
Moriendi cõstantiã in hæreticis, ne mini esse debere tẽtationi aut scãdalo — Christum alibi contra Christum quæreret? Quòd si quibus forte tentationi est, φ hο-
rum plurimi pro suæ impietatis defensione, non solum patienter, sed etiã alacriter mor
tem excipere videantur, quòd sese in ministros Christi transfigurent, patrem suum
vocãtes Deum, & pro persequutoribus suis orãtes, atq; id genus alia quędãq; quæ simpli
cibus qbusdã, sed incautis, imò & doctioribus nõnullis, sed instabilibus in fide, atq; illi
ancoræ sacræ non satis firmiter adhærentibus, sunt non tentationi solũ, verum etiam
scandalo, ij non perpendunt antiqui illius callidiq; hostis artes & potentiã in eos quos
2. Cor. 11 semel totos obsidet. Neq; enim præmonente nos id Apostolo, cuiquam mirum vide-
ri debet, cum ipse sathanas sese transfiguret frequẽter in angelum lucis, si ministri eius
Matth. 7 transfigurentur sicut ministri iustitiæ. Sed ex operibus eoꝝ, inquit, doctor & Saluator
noster Christus, cognoscetis eos. Quæ qui perpendit, nunquid in illis non clare agno-
Nota exẽpla scit artes, vim & potentiam sathanæ? sed in sua ipsius membra. Vidit nuper ex ijs
Amsterdama viros & mulieres aliquot, qui omnis honestatis & & pudoris obliti, bac E
chantium more, nudi, & veluti phanatici ac mente capti horribiliter vociferantes, tota
vrbe discurrerent. In quibus erant & vteꝝ gestantes prouectæq; ætatis mulieres quæ-
dam, & eleganti forma puellę aliquot: quæ post interrogatę in carcere, quid ita indeco
re, ita omnis verecũdiæ sui sexus oblitæ, inaudito more sic discurrissent nudę per vrbẽ,
quod honesta mulier sola noctu in suo verecundaretur cubiculo: nihil responderunt
aliud, quàm sensu quodam interno, cui non possent resistere, se ad id fuisse coactas: vt
clare intelligas, hos postquam legitimo abnegato baptismo Christianitate & ortho-
doxa fide, se totos diabolo semel permiserunt, fieri instrumenta quædam & organa sa
thanæ. Nam & hi etiam tripudiantes, & pro suis interfectoribus orantes ibant ad sup
plicium.
Exẽplum aliud — Ita quoq; his ipsis diebus eadem vidit ciuitas, tam multos ex ijs cõiuratos in necem
innocentum ciuium, in tam celebris, tam opulentæ vrbis excidium & internetionem.
Attamen illi ipsi notorij sicarij, parricidæ & perduelliones, in ipso crimine post armis
occupatum nocte intempesta forum & prætorium, post trucidatum cum multis ciui-
bus consulem, comprehensi æqua animi (vt ipsi dicerent) constãtia & alacritate, perin
de quasi nihil commisissent mali, quasi pro veritate fidei & religionis mortem oppete-
rent, supplicia pertulerunt. Quod quis nõ videat & clarissime intelligat excæcatæ men
tis & diabolicæ obstinatiõis fuisse duriciem? Qua de re audi obsecro, & memoriæ tuę F
Cyprianus commenda, quæ scribat gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus tractatu
aduersus Nouarianum: Cum deo, inquit, manere non possunt, qui esse in ecclesia Dei
1. Cor. 13 vnanimes noluerunt. Ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel obiecti bestijs ani-
mas suas ponant, nõ erit illa fidei corona: sed pœna perfidiæ, nec religiosæ virtutis glo-
riosus exitus: sed desperationis interitus. Occidi talis potest: sed coronari non põt. Hęc
ille Cyprianus. Itaq; nihil est, quòd christifidelis aliquis vel tantillum inde moueri de-
beat. Sed si periculosę alicuius tentationis exemplum requiras, eam in Origene expli
cauimus. Aduersus quam opus erat, & attento arrectoq; Moysi illa præmonitione, &
pręmunito Christi, quam hic explicamus doctrina, admonitioneq; animo.
Scribit ad Corinthios Paulus apostolus: Oportet hæreses esse, vt probati manifesti
Cur oportet hæreses esse — fiant in vobis. Ac si diceret: ob hoc hæreseon non statim diuinitus eradicantur autho
res, vt probati manifesti fiant: vt appareat vnusquisq; quàm tenax, quàm fidelis & fi-
xus catholicæ fidei sit amator. Et reuera cum quæq; nouitas ebullit, statim secerni-
Eoꝝ, q inter hæreticos & orthodoxos velut dubij distrahuntur conditio — tur frumentorum grauitas, & leuitas palearum: tunc enim sine magno molimine excu
titur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Nanq; alij ilico prorsus auo
lant: alij vero tantummodo excussi: sed quia illi sacræ ancoræ nõ firmiter adhæserunt,
alij saucij, semineces ac semiuiui, inter vtrunq; miseranda plane conditione distrahun
tur & iactantur. Corpori illi ecclesiæ catholicæ nõ satis firmiter incorporati sunt, aqui-
larum

A farum congregationem, nec obseruant, nec quanti oportet faciunt: præbent autem pseudoprophetis ac seductoribus aures, nec tamen illis prorsus accedunt. Mouentur rationibus eorum ex cœlestium eloquiorum authoritate magna aliquando probabilitate contextis: sed non aduertunt ipsis tunc dici: Ecce hic est CHRISTVS, ecce illic, nec memores sunt doctrinæ ipsius CHRISTI, iubentis illis non credere, non exire ab illo corpore. Ita fit, vt magnis curarum æstibus, magnis turbinibus, frequenter exagitentur. Nunc enim qua ventus ille tentationis impulerit, incitato errore rapiuntur: nunc in semetipsos reuersi, tanquam contrarij fluctus reliduntur. Nunc temeraria præsumptione, & ea quæ incerta sunt approbant, nunc irrationabili metu etiam quæ certa sunt, expauescunt. Incerti, qua eant, qua redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubij & malependuli cordis afflictio diuinæ erga ipsos miserationis est medicina, si sapiant. Idcirco enim extra tutissimum catholicæ fidei portum diuersis cogitationum quatiuntur, verberantur, ac pene necantur procellis, vt eleuata in altum elatæ mentis vela contrahant & deponant, quæ male nouitatum ventis expanderant, seseq; intra fidissimam stationem placidæ ac bonæ matris reducant, & deinceps contineant, atque amaros illos turbulentosque errorum succos primitus remouant, vt possint deinceps viuæ & salientis aquæ fluenta po-
B tare.

Quæ cum ita sint, ille demum verus est & germane catholicus, qui veritatem Dei, qui ecclesiam, qui CHRISTI corpus diligit, qui diuinæ religioni, qui catholicæ fidei nihil præponit: non hominis cuiuspiam authoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam. Sed cuncta hæc despiciens, in fide fixus ac stabilis permanens, quicquid vniuersaliter antiquitus ecclesiam catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum credendumq; decernit: quicquid vero ab aliquo deinceps vno præter omnes, aut contra omnes sanctos, nouum aut inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed tentationem potius pertinere non dubitat. Quod enim nouum, quod particulare, id catholicum non esse, quisquis diligenter aduerterit, facile intelligit. A vehementi autem tentationis tempestate ac procella excuti aliquem ex arca illa catholicæ ecclesiæ, & transuersum abripi, miserandum magis ac dolendum, quàm mirandum aut execrandum est. At mirari mecum satis nequeo tantam hac nostra ætate multorum hominum vesaniam, tantam excæcatæ mentis impietatem, tantam postremo errandi libidinem: vt vltro & absque vlla tentationis vi, tutissimum illum deserant catholicę fidei portum, ad omnem prophanam nouitatem accurrant, ad vniuscuiusque vocem dicentis: Ecce hic est CHRISTVS, ecce illic, non exeant, sed exiliant. Iubet CHRISTVS non exire ab illo copore ecclesię catho-
C licæ, iubet non credere extra eandem demonstrantibus aut quærere iubentibus CHRISTVM: At isti e diametro omnia. Clamat & repetendo clamat, & omnibus, & semper, & vbique per literas suas clamat, ille vas electionis, ille apostolorum tuba, ille terrarum præco, ille cœlorum conscius, vt si quis nouum dogma annunciauerit, anathemetur. Et contrà reclamant ranæ quædam & cyniphes, & muscæ morituræ: Nobis authoribus, nobis principibus, nobis expositoribus, damnate quæ tenebatis: tenete quæ damnabatis, reijcite antiquam fidem, paterna instituta, maiorum deposita: & recipite, quænam illa tandem? horreo dicere. Sunt enim tam superba, tam impia, tam execranda, vt mihi non modo affirmari, sed ne refelli quidem sine piaculo posse videantur. Et tamen videas iam homines, neglecta tuba illa apostolica cateruatim ad hos accurrere. Prodigiosa profecto, & plusquam diabolica impiæ mētis excæcatio, CHRISTO de CHRISTO non credere, vilissimis homuntionibus, quàm illi electo Apostolo, illi arcanorum cœlestium spectatori plus fidei adhibere. Præmonuit suos CHRISTVS de instāte hac hæreticorum tentatione & docuit, quo nos pacto ab ea tuti esse possemus, videlicet illi corpori in quo solo CHRISTVS est, firmiter inhærendo à quo iubet nō exire, nec alibi monstrantibus CHRISTVM, credere. Isti vltro aufugiunt ab eo corpore, vltro accurrunt ad omnes, qui alibi monstrant Christum.

Vere & germane catholicus quis.

Stupēda nostræ tēpestatis hominū vesania

Matth. 24

Marci. 13

Luc. 17

Gal. 1

Paulus anathemari iubet omnem qui nouum dogma annunciauerit, præter id

D quod

quod accepit & tenet vniuersalis Christi ecclesia, etiam si ipse, etiam si Petrus, etiam D
si omnes in vnum Apostoli, denique etiam si angelus de cœlo. At hi etiam vilissimis
nebulonibus attendunt, annunciantibus non solum noui aliquid & præter id quod ha-
ctenus accepit ac tenuit catholica ecclesia, sed etiam quæ illa palàm execratur, & ante
annos plus mille execrata est. Quid hoc est aliud, quàm mera errandi libido? Quid
Titum 3 facias his hominibus? Deuita, inquit Apostolus, post vnam correptionem & alteram.
Quare? Sciens, inquit, quia subuersus est qui est eiusmodi. Horrenda sententia, sed ni-
2. Timo. 2 mis quàm vera. Insuper: Et sermo, inquit, eorum velut cancer serpit. Deuita igitur, ne
& te venenosa contagione afficiant.

Quanto metu immutatæ fidei, ac temeratæ religionis piaculũ nobis pertimescendũ sit Magno certe metu nobis immutatæ fidei, ac temeratæ religionis piaculum perti-
mescendum est. Scitum est enim cunctis quàm grauiter, quàm seuere, quàm vehemen-
ter inuehatur in quosdam beatus apostolus, qui mira leuitate nimium cito translati
fuerant ab eo, qui eos vocauerat in gratiam CHRISTI. Quod non erat aliud, quàm
quod coaceruauerant sibi magistros ad desideria sua, à veritate quidem auditum auer-
Gal. 1 tentes, conuersi vero ad fabulas: habentes damnationem, quòd primam fidem irri-
Rom. 16 tam fecissent? Quos deceperant hi, de quibus ad Romanos scribit idem Apostolus?
Rogo autem vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula, præter do-
ctrinam quam ipsi didicistis faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim CHRI- E
STO domino non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones seducunt corda
innocentium, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis. Quæ ducuntur va-
rijs desiderijs, semper discentes, & ad scientiam veritatis nunquam peruenientes.
Vaniloqui & seductores, & qui bonam conscientiam repellentes, naufragauerunt cir-
1. Tim. 1 ca fidem. Quorum prophana vaniloquia multum proficiunt ad impietatem, & ser-
mo eorum vt cancer serpit. Tales quidam circumeuntes prouincias & ciuitates,
atque errores venalitios circunferentes, cum ad Galatas quoque deuenissent, ijque au-
ditis illis nausea quadam veritatis affecti, apostolicæ catholicæque doctrinæ manna
reuomentes, hæreticæ nouitatis sordibus oblectarentur, ita in eos excanduit apostoli-
Gal. 3 cæ authoritatis seueritas, vt insensatos eos diceret: O insensati, inquit, Galatæ, quis
vos fascinauit non obedire veritati? iamdudum traditæ, iamdudum receptæ? Insuper
æquali vehementia addidit: Sed licet, aut nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis,
præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Nec contentus, semel con-
tra nouatores ita intonuisse? sed idem iterum repetendo. Sicut, inquit prædixi-
Gal. 1 mus, & nunc iterum dico. Si quis, vobis euangelizauerit præter id quod accepistis,
anathema sit: vobis, inquit, non Galatis tantum, sed Christianis & catholicæ ecclesiæ
filijs vniuersis, si quis annuntiauerit præter id quod didicistis in sancta & catholica ec-
clesia, præter id q̃d ex apostolica traditiõe. primitiua illa ecclesia acceptũ, veluti per ma- F
nus succedentium sibi episcoporum & patrum ad vos transmisit: præter id quod acce-
pistis, anathema sit. Vides apostolicæ authoritatis seueritatem: nec sibi pepercit, nec
coapostolis, nec denique angelis de cœlo, si contrà facerent. Non quòd sancti cœle-
stesque spiritus peccare iam possint. Sed hoc est quod ait? etiam si fieret, quod
fieri non potest. Quisquis ille traditam semel fidem mutare tentauerit, anathema
sit.

Beatus Iudas apostolus admonens nos apostolicæ prædictionis ac præmonitionis
de temporibus ac seductoribus istis: Vos autem, inquit, charissimi, memores estote ver-
borum, quæ prædicta sunt à sanctis apostolis Domini nostri IESV CHRISTI.
Qui dicebant vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum
Graphice descripti à Iuda, nostri tẽporis hæresiarchæ desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales
spiritum non habentes. Nunquid non graphice tibi depinxisse videtur beatus aposto-
lus, nostri temporis prophetas & hæresium magistros? Venient, inquit, illusores. An ti-
bi tales non videntur? Ita apud miseros, quos deceperunt, fingunt miseriores, à Deo pa-
tre sibi reuelari, quæ circulatorio quodam artificio apud se composuerunt. Quæ quis-
quis sanæ mentis oculis aspicit, intelligit merissimas esse illusiones: & veluti misero-
rum hominum fascinationes. Sed quorsum tendent illæ illusiones ac fascinatio-
Quis scopus hæresion nostri tẽporis nes ipsorum? nimirum vt ambulent in desiderijs suis. Venient, inquit, illusores se-
cundum desideria sua ambulantes. LVTHERVM quid impulit impugnare
apostolicæ

A apoſtolicæ eccleſiæ ſtatuta & traditiones? quid apoſtatare à Deo, à fide ac religione christiana? Quid, inquã, niſi vnum illud, vt ambularet ſecundum deſideria ſua, vt volutaretur in cœno carnalium voluptatum, vt ſacrilegam inceſtãq; libidinẽ ſuam, matrimonij titulo palliaret? Quid quoſdã principes noſtræ ætatis, aduerſus matris eccleſiæ & apl̃icę ſedis armauit authoritatem, cuius ſe ſolebãt gloriari defenſores ac ꝓpugnatores? qd impulit in prodigioſam & craſſiſſimã hæreſim qua ſeipſos faciũt capita eccleſię ſub Chriſto? quid in immanem & pluſquàm Neronicam rabiem, qua in viros doctiſſimos, ſanctiſſimos, & de ſe, ditionibuſq; ſuis optime meritos tam crudeliter ſæuierunt? nimirum hoc vnum, hoc ſolum, vt ambularent ſecundum deſideria ſua, vt cupiditates ſuas christianæ religionis titulo honeſtarent. Breuiter, quid hos vniuerſos? quàm vt eccleſiarum, monaſteriorum, honeſtiorumq; ciuium opes fortunaſq; inuaderent, vt viuerent licenter, ſine vindice, nullis legibus, nulla ſuperior authoritate constricti? vt ambularent ſecundum deſideria ſua, in impietatibus. Quid eſt pietas? An non diuinus cultus, quẽ Græci εὐσέβειαν vocant? dicta (vt doctiſſimi veteres tradiderunt) quòd quæ in ea ſunt, penitus & in penetralibus recondantur. Nunquid ergo cuiquam obſcurum eſt, an hi in impietatibus ambulent, qui vniuerſum ſemel diuinum cultum tollunt è medio? Sed qua propria nota, iſtos facile internoſcam, priuſquàm

B ſe palàm prodidit obtecta ſub velleribus ouium lupina feritas? Hi ſunt, inquit, qui ſegregant ſemetipſos. Hoc eſt primum, ac proprium iſtorum opus. Sed vnde ſegregant ſemetipſos? nimirum ab illo corpore eccleſiæ catholicæ, ad quod congregantur aquilæ, & in quo ſolo, Chriſto teſte, Chriſtus inueniri poteſt.

Qua nota doceat eos internoſcere

Notum eſt & illud beatiſſimi Pauli apoſtoli, quo omnes omnium hæreſeon ſceleratæ nouitates, veluti quodam gladio ſpiritali ſæpe truncatæ, ſemperq; truncandæ ſunt: O Timothee depoſitum cuſtodi, deuitans profanas vocum nouitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ. Quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Et poſt hæc inueniuntur aliqui tanta inueteratæ frontis duricia, tam pręfractæ induratæque impudentiæ, tam adamantinæ pertinaciæ, qui tantis eloquiorum cœleſtium molibus non fatiſcant, tantis ponderibus non ſuccumbant, tantis malleis non conquaſſentur: tantis poſtremo fulminibus non conterantur? Deuita, inquit, prophanas vocum nouitates: Non dixit antiquitates, non dixit vetuſtates: imò plane quid econtrario ſequeretur oſtendit. Nam ſi vitanda eſt nouitas, tenenda eſt vetuſtas. Si prophana eſt nouitas, ſacra eſt vetuſtas. Et oppoſitiones, inquit, falſi nominis ſcientiæ. Vere falſum nomen apud doctrinas hæreticorum eſt, vt ignorantia ſcientiæ, caligo ſerenitatis, denſiſſimę ac plane palpabiles tenebræ noui luminis, peſtilentiſſimę hæreſes euangelicæ doctrinæ appellatione fucentur. Quam quidam, inquit, promittentes, circa fidem

Pauli memoranda ſententia aduerſus profanas hæreticorũ nouitates 1. Tim. 6

C exciderunt. Quid promittentes exciderunt? niſi nouam neſcioquam & à catholica eccleſia ignoratam doctrinam. Audias enim quoſdam ipſorum dicere: venite o inſipientes & miſeri, qui vulgo catholici vocitamini, diſcite veram fidem, quam præter nos nullus intelligit: quę multis ante ſeculis latuit, nuper vero nobis reuelata & oſtenſa eſt. Sed diſcite furtim, delectabit enim vos: & cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne eccleſia ſciat: paucis nanque conceſſum eſt, tanti myſterij capere ſecretum.

Sed libet ob nouatores iſtos, hunc Apoſtoli locum pertractare paulo diligentius, aut potius, quemadmodum à vetuſtis authoribus diligenter excuſſum inuenio, hic infulcire. O Timothee, inqt, depoſitũ cuſtodi, in primis exclamatio iſta, magni aliquid portendit, & attentionem legentis excitat, ad grande aliquid magniq; momenti. O Timothee. Quis hodie eſt hic Timotheus? niſi vel generaliter vniuerſa eccleſia, vel ſpecialiter omnes præpoſiti, qui integram diuini cultus ſcientiam habere ipſi debent, & alios docere. Depoſitum cuſtodi: cuſtodi, inquit, propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus, ſuperſeminent zizania ſuper illud tritici bonum ſemen, quod ſeminauerat filius hominis in agro ſuo. Depoſitum, inquit, cuſtodi: quid eſt depoſitum? id eſt, quod tibi creditum eſt, non à te inuentum: quod accepiſti, non quod excogitaſti: rem non ingenij, ſed doctrinæ: non vſurpationis priuatæ, ſed publicæ traditionis: rem ad te perductam, non à te prolatam: In qua non author eſſe debes, ſed

Cuſtodire depoſitum

custos,non institutor,sed sectator,non ducens,sed sequens. Depositum custodi,catho- D
licæ fidei talentum,inuiolatum,illibatumq; conserua. Quod tibi est creditum,hoc
apud te maneat,hoc à te tradaf. Deuitans quasi viperā aut basiliscū,profanas vocū no-
Profanæ nouitates
uitates. Quid est profanas? quæ nihil habēt sacri,nihil religiosi ab ecclesiæ penetrali-
bus,quæ est templū Dei,penitus extraneas. Profanas, inquit, vocū nouitates. Vocum,
id est,dogmatum,rerum,sententiarum,nouitates,quæ sunt vetustati,quæ vniuersita-
ti contrariæ. Quæ si recipiantur, necesse est,vt fides beatorum patrum,aut tota,aut cer
te magna ex parte violetur. Necesse est,vt oēs omnium ætatū fideles,omnes sancti,
omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, leuitæ, sacerdotes, tanta confesso-
rum milia, tanti martyrum exercitus, tanta vrbium, tanta populorum celebritas &
multitudo,tot nationes,gentes,prouinciæ,regna, totus postremò Christianus orbis,
per catholicam fidem CHRISTO capiti incorporatus, tanto seculorum tractu,
Marci,18
ignorasse,errasse,blasphemasse,nescisse qd crederet, dicaf. Necesse est mendacē fuisse
CHRISTVM,qui iam ascensurus ad patrem,promisit se deinceps non deserturum
ecclesiam suam: sed cum ea,& in ea se permansurum continuo, ad seculi vsque con-
summationem.

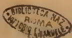
Vt fidei religionisq; profectus semp sine nouitate fuerit
Sed forsan hic nobis occurret aliquis: Si nihil vnquam licuit aut licet recipere
noui in fide religioneque CHRISTI,præter id quod ab initio ex apostolica traditi- E
one accepit primitiua CHRISTI ecclesia: nunquid ergo simul tradita ab initio fue-
runt omnia? Nunquid cum Iudæis à principio conuersis ad CHRISTVM non
conniuerunt apostoli,vt se suosq; circuncidere permitterent, obseruareq; veteris legis
ceremonias? nunquid non simularunt etiam ipsi se seruare easdem? Nunquid Co-
1.Cor:.3
rinthijs suis non dicit Paulus: Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus,
sed quasi carnalibus. Tanquam paruulis in CHRISTO lac vobis potum dedi,non
escam, nondum enim poteratis? Et vt dicam semel, nullus ne ergo in ecclesia Dei
profectus habitus est,aut habebitur fidei,religionisque christianæ? Habeatur plane
vel maximus. Quis enim ille est tam inuidus hominibus,tam inimicus Deo, qui istud
prohibere conetur? Sed ita tamen, vt vere profectus sit ille fidei, non permutatio.
Profectus Permutatio;
Siquidem ad profectum pertinet, vt in semetipsa vnaquæque res amplificetur. Ad
permutationem vero,vt aliquid ex alio in aliud transuertatur. Crescat igitur oportet,
& multum vehementerque proficiat,tam singulorum quàm omnium: tam vnius ho-
minis,quàm totius ecclesiæ, ætatum ac seculorum gradibus,intelligentia,scientia, sa-
pientia. Sed in suo duntaxat genere,in eodem scilicet dogmate,eodem sensu, eademq;
Collatio pfectus fidei & religionis ad incrementa corporum
sententia. Imitetur animarum religio,rationem corporum. Quæ licet annorum pro-
cessu suos numeros explicent & absoluant, eadem tamen quæ erant, permanent.
Multum interest inter pueritiæ florem, & senectutis maturitatem. Sed ijdem ipsi fi- F
unt senes,qui fuerant adolescentes: vt quamuis vnius eiusdemque hominis status ha-
bitusque mutetur,vna tamen nihilominus,eademque natura,vna eademque persona
fit. Parua lactētium mēbra,magna iuuenum,eadem ipsa sunt tamē: quot paruulorum
artus,tot virorum. Et si quæ illa sunt quæ æui maturioris ætate pariuntur, iam in semi
nis ratione proserta erant, vt nihil nouum postea proferatur in senibus, quod non in
pueris iam ante latitauerit. Vnde dubium non est hanc esse legitimam & rectam pro-
ficiendi regulam, hunc certum atque pulcherrimum crescendi ordinem, si eas semper
in grādioribus partes ac formas,numerus detexat ætatis,quas in paruulis creatoris sa
pientia præformauerat. Quod si humana species, in aliquā deinceps non sui gene-
ris vertatur effigiem, aut certe addatur quippiam, aut detrahatur membrorum nu-
mero: necesse est vt totum corpus vel intercidat,vel prodigiosum fiat,vel certe debili-
tetur. Ita etiam religionis dogma sequatur, has decet profectuum leges,vt annis sci
licet consolidetur,dilatetur tempore, sublimetur ætate: incorruptum tamen,illibatūq;
permaneat. Et vniuersis partiū suarū mēsuris,cūctisq; quasi mēbris ac sensibus,pprijs
Altera collatio ad semēte & messem
plenū atq; perfectum fit. Quod nihil præterea permutationis admittat, nulla pprietas
tis dispēdia,nullā definitionis sustineat varietatē. Seuerūt maiores nostri antiquitus in
hac ecclīastica segete triticeę fidei semina: nunqd nō valde iniquū foret & incongruū,
si nos eorū posteri,pro germana veritate frumēti,subditicium zizaneæ eligeremus er-
rorem? Nunquid non hoc rectū potius & congruum est, vt primis extremisq; sibi non
discre

A discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis, triticei quoq; dogmatis frugem demetamus: vtq; quod ex illis seminum primordijs accessu temporis excreuit, & nūc excolatur quoq; ac dilatetur. Ita tamen vt nihil de germinis proprietate mutetur interim. Addatur licet species, forma, distinctio: eadem tamen cuiusq; generis natura permaneat. Absit enim, vt rosea illa catholici sensus plantaria, in carduos, spinasq; degenerēt. Absit, inq̄, vt in isto spiritali paradiso, de cynamomi & balsami surculis, lolium repente ac aconita proueniāt. Quodcunq; igitur in hac ecclesiæ Dei agricultura, fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet, excolatur: & obseruetur hoc idem, floreat & maturescat, hoc idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim, vt prisca illa cœlestis philosophiæ dogmata, processu temporis excurentur, limentur, poliantur: sed ne fas est, vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt mutilentur. Accipiant licet, lucem, euidentiam, distinctionem: sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem. Si te diuinum munus idoneum fecerit ingenio, exercitatione, doctrina: esto spiritalis tabernaculi Bezelehel, preciosas diuini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter. Adijce splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrius, quod ante obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen quæ didicisti B doce, vt cum dicas noue, non dicas noua. Sed hactenus ista aduersus nouatores plus satis. *Exod. 31*

Ex Christi itaq; & apostolorum doctrina, satis, ni fallor, euidens fecimus: quo pacto quiuis facile posset exurgentium hæreticorum fraudes declinare, & aduersus eorum insidias & venena tutus esse, videlicet si se firmiter contineat in illo corpore ecclesiæ catholicæ, ad quod congregantur aquilæ. Ita enim neq; fi erret, quicq̄ illi oberit ad salutē. *Epilogus.*

Operæprecium mihi videtur hoc loco meminisse memorabilis cuiusdam exēpli, quod olim puer audisse memini. Eximius quidam sacrarum literarum professor, cum in simplicissimum quendam, qui sibi videbatur, incidisset hominem carbonarium, animi causa, & curiositate quadam tentandi simplicitatem hominis, percunctabatur illum de sua fide, quid crederet. Qui cum præter generales illos articulos fidei de Deo, quos frequenter audiendo in ecclesia didicerat, ac memoriæ commendauerat, ad cętera interrogata omnia, nihil responderet aliud, quàm hoc se credere, quod ecclesia crederet. De ecclesiæ tamen fide nihil habens definiti ac expliciti interrogantem de ea, velut circulo quodam eludebat. Hoc enim de singulis, vltra interrogatus, ecclesiam aiebat credere, quod ipse crederet: & hoc se q̄d eccl'ia: fit postea, vt idē theologus ex grauissimo morbo decūbens, & in vitæ periculū incidēs, astu suggestuq; sathanæ grauiter tentaret de fide. Vnde sese aliter explicare nō potuit, q̄ recordatione simplicis q̄dē, sed tutissimæ fidei illius C carbonarij: ad quam in æstu illo tentationis, cōquassatus vehementer, & distractus, velut ad securissimum quendam portum confugere coactus fuit, ita vt subinde clara voce exclamaret (vt carbonarius) Mirabantur assidentes, & ex vi morbi delirare hominem, & aliena loqui credebant. Quem postea conualescentem interrogant, quid sibi voluisset in illo agone suo, ita frequenter & vehementer exclamās (vti carbonarius) Ille vero vniuersam illis rem explicat ordine. Et quod in illa agnonia sua, quemadmodum ille carbonarius ad fidem catholicæ ecclesiæ, velut ad tutissimum asilum semper confugisset. In qua vna in eo necessitatis articulo, plus inuenisset pręsidij, quàm in omi, quam tota vita meditatus fuerat, exercitatione scripturarum, diuinæ misericordiæ hoc acceptum referens, quòd incidisset in simplicem illum carbonarium. Cuius, nisi succurrisset sibi exemplum, magnum se discrimen & periculum aditurum fuisse. Magnus est antiqui illius callidiq; serpentis astus, & graues periculosæq; insidiæ: Quas nunquam non struit nobis: sed tunc maxime, cum periculosissime illis capimur, hoc est, in ipsa hora instantis mortis. Fides vero, vt omnibus æque est ad salutem necessaria: ita quo est quisq; excellentiori perspicaciorìq; ingenio, eo arietatur, & vehementius & facilius, nisi quis magna attentione & custodia, intellectum suum captiuum teneat, intra arcam illam catholicæ ecclesiæ, in qua sola saluamur ab aquis inundantis diluuij. Multa enim suggeruntur nobis, quæ inconstantem, mobilemq; natura animum transuersum abripiant: si semel illis incipit attendere: & nisi veluti clausis ad omnia oculis, & obturatis auribus, sese abscondat ac veluti in tutissimo asilo, firmiter conti- *Memorabile exemplum Quilibet vt facile vitare possit oēm errorē hæreticorum.*

D iij neat



tineat in fide catholicæ ecclesiæ:atq; ad omnem eiusmodi suggestam tentationem,cla D
met cum illo,vti ille carbonarius.Quod dum facit nihil illi est periculi,etiam si huma
no more erret in aliquo,quod ad fidem religionemq́; pertinet: quod equidem fieri po-
test,quàmdiu,quid de eo sentiat ac teneat catholica per orbem ecclesia,ita certum defi
nitumq́; non est. In exemplo aliquo Ecclesiastico,quod dico, erit illustrius. Agrip-
pinus quondam Carthagineñ. episcopus primus omnium mortalium rebaptizãdum
censebat. Quæ eius præsumptio tantum mali inuexit,vt non solum hæreticis formam
sacrilegij,sed etiam quibusdam catholicis(qui ad apostolicam illam quam explicaui-
mus atq; adeò Christi doctrinã,ea in re non attenderant satis diligenter)occasionem
præbuerit erroris:adeò,vt etiam sanctum illum pontificem & martyrem Cyprianum,
vna cum vniuerso illo suo Aphricano concilio,traxerit in consensum erroris. Magna
enim vis ingenij,magna eloquentiæ,magna similitudo veri, magnus adsertorum nu-
merus,adsuit nouitiæ illi adinuentioni,tanta vero diuinæ legis oracula,sed plane nouo
ac malo more intellecta,vt omnis illa cõspiratio,nullo modo destrui posse videretur:
nisi vno illo ariete,& veluti apostolico mucrone,quo ille præcipit depositum custodi-
ri,& deuitari prophanas nouitates. Itaq; cum vndiq; ad nouitatem rei reclamarent
pleriq; & quaquauersum plurimi sacerdotes,pro suo quisq; studio reniterentur, bea-
tæ memoriæ papa Stephanus,apostolicæ sedis antistes, apostolico illo quem diximus E
gladio,errorem illum succidit vniuersum,ac funditus resecauit: his verbis sanciens in
epistola quæ ea de re tunc in Aphricam missa est: Nihil,inquit, nouandum est, præter
id quod traditum est. Intelligebat sanè vir sanctus & prudens,nihil aliud rationem pi-
etatis admittere,nisi vt omnia qua fide à patribus essent suscepta,eadem fide filijs con-
signarentur:nosq́; religionem non qua vellemus ducere: sed potius qua illa duceret,
sequi nos oportere. Idq; esse proprium christianæ modestiæ & grauitatis, non sua po-
steris tradere,sed à maioribus accepta seruare. Ipsius itaq; Aphricani concilij decre-
te,quibus nouitia illa Agrippini confirmabatur adinuentio, vniuersa, tanquam falsa,
tanquam somnia,tanquam fabulæ abolita, antiquata, calcata sunt, & retenta ecclesi-
asticæ traditionis antiquitas. Et(quorsum hæc adducta sunt omnia) mira quadam re-
rum conuersione, authores eius falsi & impij dogmatis, catholici: consectatores vero
iudicantur hæretici:absoluuntur magistri,condemnantur discipuli. Conscriptores li-
brorum opinionis erroneæ, filij regni sunt: assertores vero gehenna suscipiet. Nam
quis est ille tam demẽs,tam temerarius,qui illud sanctorum omnium,& episcoporum
& martyrum lumen Cyprianum, cum cæteris collegis suis in æternum dubitet regna-
re cum Christo? Aut quis contra tam sacrilegus, tam impius, qui Donatistas ac cæte-
ras pestes,quæ illius authoritate concilij rebaptizare se iactitant, in sempiternum ne-
get arsuros esse cum diabolo? Si causam quæras,cur absoluãtur magistri erroris, & F
damnẽtur discipuli:ea est,quam supra indicauimus. Nam illi tenacissimæ semper ad-
hæserunt illi sacræ ancoræ, atq; intra arcam catholicæ ecclesiæ & eius septa diligen-
ter se continuerũt. A cuius fide & communi sensu,tametsi humano lapsu dissentirent,
imprudentes & catholicę ecclesiæ fidem ea in re non satis perspectam habentes: suam
tamen fidem ecclesiæ fidei semper submiserunt. Vnde quod post plenius audies, decre
ta sui concilij miserunt ad beatum Stephanum Romanæ & vniuersalis ecclesiæ pontifi
cem,vt eius authoritate aut probarentur,aut infirmarentur. At postquam ea re se-
mel in quæstionẽ deducta,palàm innotuit,quæ nã esset catholicæ ecclę de eadem fides
ac sententia:qui ea dimissa,in deserto,in domorũ angulis,Christum contra Christum
pergerent quærere:quid nisi dari in reprobum sensum eiusmodi dici possunt,vt nõ ful-
geat ipsis illuminatio euangelij gloriæ Christi?

Continẽti se firmiter in fide catholicæ ecclesię nihil esse periculi, etiã si erret in fide

Author iterandi baptisma Agrippinus

Error D. Cypriani & Aphricani cõcilij

Apostolicæ sedis sẽtẽtia correctus error concilij

Vt hæretici sint discipuli & sectatores impij dogmatis: vbi tamẽ magistri sũt catholici

Qua certa via ratione ac methodo orthodoxæ fidei veritas in quacunq;
proposita quæstione,quocunq; dogmate ab hæreticæ prauitatis
falsitate discernenda sit.

CAPVT VI.

Hos

A Oc secundum est eorum quæ proxime demonstranda suscepimus iis, qui pie viuere volunt in Christo, qui in fidei & religionis eius synceritate firmiter permanere, vt semper magnopere, ita hoc tempore, quo omnes oim seculorum hæreses ab inferis resuscitatæ, & in ecclesiam Christi magna rerum & ordinum omnium confusione, effractis repagulis effusæ, libere debacchâtur, maximopere necessarium. Qua certa via, ratione ac methodo, in quacunq; proposita quæstione, quocunq; dogmate, orthodoxæ fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate possimus discernere. Quod tametsi superiori disputatione virtute satis sit traditum, operæprecium tamen est, eidem aliquanto insistere diligentius, & exemplis ecclesiasticis ipsum magis, magisque illustrare, vt exercitatum reddamus lectorem in re præcipue necessaria. Demonstratum à nobis est, duo nos habere principia, ex quibus in fide, religioneque Christiana quid verum aut falsum sit, certo cognosci possit, nempe diuinæ scripturæ canonem, & ecclesiasticam traditionem. Vtriusque autem eorum parem quidem esse authoritatem, quantum ad indubiæ veritatis certitudinē attinet. At ecclesiasticam traditionem, in re dubia ad fidem, certitudinemque faciendam esse magis idoneam. Quandoquidem ecclesiastica traditio, vbi de ea constat, plana est & aperta, nec flecti torquerique potest, in hanc aut illam sentētiam: quare & columnā & firmamentū
B veritatis ecclesiā Christi prædicat Paulus Apostolus. Cum contrà scripturas pro suo pleriq; arbitratu interpretantes, varias inde opiniones, erroresq; concipiant. Neq; vsq; tam sunt apertæ & expositæ, vt se trahi in diuersam sententiam, callida expositione nō facile patiātur, adeò, vt qui in eis errare noluerit, necesse habeat illis adhibere, velut inflexibilem quandam ipsarum amussim ac regulam, ecclesiasticæ traditionis authoritatē, easque secundum vniuersalis ecclesiæ traditiones, & iuxta catholici dogmatis regulas intelligere ac interpretari. Ita que quemadmodum ille damnabiliter errare non potest, etiam si erret in fide, qui intra arcam catholicæ ecclesiæ se continet, qui illi ancoræ sacræ firmiter adhæret: ita ille in omnibus orthodoxam, rectamque fidem tenet, qui hoc credit de singulis, quod credit catholica Christi ecclesia. Hic itaque est scopus ille, in quem respicere oportet, quoties emergit nouitas aliqua, quoties controuersia aut quæstio in fide, religioneq; cōsurgit. Quid de eo teneat aut credat illa inflexibilis columna, illud firmamētum veritatis, catholica ecclesia. Hoc enim solum verum, ac germanum est. Quicquid autem illi aduersatur, etiam quibuscunque diuinarum scripturarum adumbretur, pallietur & astruatur oraculis, falsum, nothum, prophanum, impium & iure merito execrandum.

In quem scopū in omni emergēte cōtrouersia respicere perpetuo oporteat vt orthodoxam veritatem assequamur.

Hoc ergo hic nunc agendū est, quo pacto de quocunq; proposito dogmate, de quacunq; quæstione & cōtrouersia scire & certo inuenire possimus, quid credat ac sentiat
C catholica Christi ecclesia. Quod postq̄ constat, qui nihilominus dubitat, & multo magis, qui sentit diuersum, iam sese præcipitauit extra arcam catholicæ ecclesiæ, iam se diuisit ab illo corpore in quo solo Christus est, & veritas, & suoipsius iam condemnatus iudicio. Quid vero de quocunque dogmate ac proposita quæstione catholica ecclesia sentiat, nō in omnibus æque expositum ac manifestū est, nec æque inuentu perspectuque facile. Quædam enim sunt, de quibus expressam distinctamque fidem omnes habent, etiam simplices, atque adeo vulgus Christianorum, de quibus quis sit communis catholicæ ecclesiæ sensus & consensus, non est difficile perspicere: Cuiusmodi sunt, qui in apostolico symbolo articuli fidei continentur, & alia pleraque, de quibus mox audies. Quædam vero simplicium captum superant, vt indiuiduæ trinitatis, incarnationisque mysteria, & quæ eius generis sunt: De quibus quoniam nihil distincte & explicite credit vulgus Christifidelium (quibus in eiusmodi satis est vt pascantur iuxta arantes boues, & se contineant intra septa catholicæ ecclesiæ) non æque notum ac perspectum est, quæ in iis sit communis fides vniuersalis ecclesię. Quare in eis quæstioni ac dubitationi sæpe locus incidit. Quæ tam diu probabilis esse potuit, quàm diu non certo constitit, quid de eiusmodi sentiret & crederet orthodoxa ecclesia. At postquam id innotuit, iam non probabilis, sed damnabilis & execrabilis habetur, iam hæresis est error eiusmodi: & hæreticus, qui dimissa communi ecclesiæ sententia, suam illi aut alicuius magistri sui sententiam præfert. Catholicam autem CHRISTI ecclesiam, intelligo ecclesiam vniuersalem, non tantum quæ nūc est, sed

Illam perpetuo esse fidē orthodoxā, quæ est catholicę ecclesiæ.

Duplex generum quæ ad fidem pertinent.

Quæ ecclesia catholica & quæ eius fides.

quæ à Christo cepit initium,& per apostolos in totum orbem propagata, continua suc D
cedentium sibi patrum & episcoporum serie, eadem ad nos vsque perdurat,& perdura bit in finem. Quæ huius totius ab initio ad nos vsque fides est, eam catholicam esse, ipsa indicat nominis ratio. Sed & vera eadem & orthodoxa sit necessario oportet, nisi mentiatur Apostolus ecclesiam columnam esse, firmamentumq́; veritatis. Imò, nisi falsus & infidelis sit Christus, qui promisit se mansurum in eadem continuo, atq; omnibus omnino diebus ad seculi vsque consummationem. Quicquid vero sub certo nomine, certo authore, certo tempore, certo loco nouitatis vsquam ebulliuit, id constat catholicum & vniuersale non esse, proinde nec verum aut orthodoxum: sed erroneum, falsum, hæreticum. Itaq; si se particula aliqua ecclesiæ, ab vniuersalis fidei communione præciderit, quid orthodoxo Christiano faciendum sit, haud obscurum est. Pestifero enim, corruptoq; membro sanitatem vniuersi corporis anteponet. Quod si nouella aliqua contagio, non iam portiunculam tantum, sed totam pariter ecclesiam commaculare conetur, nec tunc obscurum est Christianum orthodoxum quid sequi oporteat, nempe antiquitati inhærere,& custodire depositum,& iuxta Apostolicum præceptum deuitare prophanas nouitates. Exemplis quod dico illustrandum est,& paulo exaggerandum vberius.

Quicqd sub certo authore, loco, tempore nouitatis vsq̃ ebullijt, catholicum nõ esse.

Tempore Donati, à quo Donatistæ, cum sese multa pars Africæ in erroris illius furias præcipitaret. Cumq; immemor nominis, religionis, professionis vnius hominis sacrilegam temeritatem ecclesiæ Christi præponeret, tunc quicunq; per Africam constituti profano schismate detestato, vniuersis mundi ecclesijs associati sunt, soli ex illis omnibus intra catholicæ fidei sacraria salui esse potuerunt. Nobis egregiam formam relinquentes, quemadmodum scilicet & deinceps bono more, vnius aut certe paucorum vesaniç, sanitas vniuersitatis anteferretur. Item: Quando Arrianorum venenum, nõ iam portiunculam quandam, sed pene totum orbem contaminauerat, adeò vt cunctis pene, non solum Orientis, sed & occidentis episcopis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædam mentibus offunderetur, quidnam potissimum in tanta rerum confusione sequẽdum foret. Tunc quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fidem nouellæ perfidiæ præferẽdo, nulla contagij ipsius peste maculatus est. Cuius equidem temporis periculo, vt inquit ille, satis superq; monstratum est, quãtum inuehatur calamitatis nouelli dogmatis inductione. Tunc siquidem non solum paruæ res, sed etiam maximæ labefactatæ sunt. Nec enim tantum affinitates, cognationes, amicitiæ, domus, verumetiam vrbes, populi, prouinciæ, nationes, vniuersum deniq; Romanum imperium funditus concussum & emotum est. Namq; cum prophana illa Arrianorum nouitas, velut quædam Bellona & furia, capto prius omnium imperatore, cuncta deinde palatij culmina legibus nouis subiugasset, nequaquam deinceps destitit vniuersa miscere atq; vexare, priuata & publica, sacra, prophanaq; omnia, nullum boni & veri ge rere discrimen, sed quoscunq; collibuisset tanq̃ de superiori loco percutere. Tunc enim veluti in publico totius orbis aduersum se bello, temeratæ coniuges, populatæ viduæ, profanatæ sanctimoniales, tunc dilacerata monasteria, disturbati clerici, verberati leuitæ, eiecti suis ecclesijs ac sedibus & acti in exilium sacerdotes & episcopi, oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla: quorum pars maxima, interdictis sibi vrbibus protensi atq; extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti, cõtumelijs etiam verberibusq; affecti, contriti & tabefacti sunt. Nullam equidẽ aliam ob causam, quàm quòd pro cœlesti dogmate, humanas introductas superstitiones suscipere noluerunt, quàm quòd bene fundatam antiquitatem, scelesta subrui nouitate, quod superiorum instituta violari, rescindi scita patrum, conuelli definita maiorum nõ permiserunt. Quòd extra incorruptæ sacratæq; vetustatis limites, extra arcam catholicæ ecclesiæ in desertoaut domorum penetralibus Christum noluerunt quærere, nec eo sequi quo pertrahebat profanæ ac nouellæ curiositatis libido, præclaro sane in posteros edito exemplo, videlicet, quo nos docerent, ne à defensione fidei maiorum, vlla nos vis depelleret, non minæ, non blandimenta, non palatium, non satellites, non imperator, non imperium, non vita, non mors, non homines, non dæmones, non angeli deniq; de cœlo si annunciarent aliter: Dignos hercle viros, per quos diuina misericordia prostratas restauraret ecclesias, extinctos spiritales populos viuificaret, deiectas sacerdotum coronas reponeret,

Exemplum nouitatis in particula ecclesiæ. E

Exemplũ nouitatis pene in vniuersa.

Arriana fax.

F

A ret, nefarias nouellæ impietatis, non literas, sed lituras, infuso cœlitus episcopis fideliũ, lachrymarum fonte deleret, vniuersum postremo iam pene mundum sęua repentinæ hæreseos tempestate perculsum, ad antiquam fidem, à nouella perfidia, ad antiquam sanitatem à nouitatis vesania, ad antiquam lucem à nouitatis cęcitate reuocaret. Vnde & ad tantam illi gloriam peruenire meruerunt, vt non solum confessores verumetiam principes confessorũ iure meritoq́; habeantur. Magnũ hoc igitur eorundem beatorũ exemplum, planeq́; diuinũ, veris quibusq; Christianis, vt semper, ita hoc potissimũ tempore, qui periclitari noluerit, inter tot, tam varias, tam discrepãtes, tam prodigiosas per ecclesiam Christi debacchantes errorum hæreses, iugi, indefessaq́; meditatione recolendum. Clarissimã siquidem posteris illi formam præmõstrarunt, quonã modo deinceps per singula quæq; errorũ vaniloquia, catholicæ veritatis, sacratęq́; vetustatis authoritate, impię singularitatis præsumptio, & profanæ nouitatis cõteratur audacia.

Sed, inquies, iamdudum nihil dubitare te, quin catholicæ ecclesiæ fidem, cõmunemque sententiam, per omnia sequi oporteat. Sed quomodo de quacunque quæ inciderit quæstione & controuersia, ea certo cognosci possit, nondum te satis intelligere. Quandoquidem catholica ecclesia longe, lateq́; in orbem diffusa est, & in omnes se retro ætates extendit. Cuius vniuersæ tam late patentis, communem sentẽtiam, cuius præconis vocem vt audias, & certo agnoscas, vt clarius tibi demonstremus, fortassis efflagitas.

In omni genere incidentium controuersiarũ vt certo inueniri possit catholicæ ecclesiæ sentẽtia.

B Mos tibi gerendus est petenti vtilia, & digna quæ pertractentur diligentius & vberius. Non tamen hic statim à principio ita agam tecũ (quàmuis iuste possem) quemadmodum sacer ille Irenæus apostolicis temporibus proximus, (Polycarpi quippe beatissimi Ioannis discipuli auditor,) egit aduersus Valentinum, cæterosq́; sui seculi hæreticos. Aduersus quos quum sane intelligeret parum efficacẽ esse ex scripturis pugnã & cõflictationem, atq; adeò etiam inutilẽ (quod & superius demonstrauimus) apostolicã traditionem affert & obijcit. Non tamẽ ex scripto, sed ex obseruatione, cõsensu, fideque vniuersalis ecclesiæ. Quam obseruationẽ ac fidem demonstraturus, quum (vt inquit) prolixũ esset & operis infiniti, discurrere per vniuesas orbis ecclesias, vnã ex omnibus, & pro omnibus affert Ro. ecclesiã: eius fidem & traditionem ab apostolis per continuã in ea successionem episcoporũ incorruptam ad nos peruenisse affirmãs. Cuius, inquit, ecclesiæ fidẽ, traditionemq́; proferẽtes, (vt cui omnes alias ecclesias conuenire, cõsentireq́; necesse sit) cõfundimus omnes, qui quoquo modo fidem præterquam oportet, colligunt. Verissime quidem ille, & quo pacto etiam nos tuæ quæstioni breuiter satisfacere possemus, videlicet, hoc de singulis tenere & credere catholicam Christi ecclesiã, quod tenet & credit Romana ecclesia. Cuius fidem, traditionemq́; per singula non est difficile ostendere, nec si dubitaremus, consulere eandem.

Vt Irenæus, ex demõstrata fide vnius Romanæ ecclesiæ, catholicæ ecclesiæ fidem demõstratam asserat.

C Sed quoniã etiam Romanæ ecclesiæ authoritas, dignitas, & prerogatiua nunc reuocatur in dubiũ, sed ab ijs qui oĩa etiam ante mille annos certa ac definita, nunc impugnant ac reijciunt, & ecõtra statuunt, quæ hactenus aut non nouit aut etiam dãnauit & execrata est catholica Christi ecclesia: aduersus quos instituta est præsens nostra disputatio: ita hic nunc agam tecum, vt non sit aut cauillationi aut subterfugio locus.

Vnam esse Christi ecclesiam ab illo ipso per apostolorũ ministerium in omnem terram propagatam, & in fines orbis terræ & seculi propagandam continua serie successionis nascentium & decedentiũ sub vno capite, duce, ac imperatore nostro Christo, in fidei & religionis vnitate, suprà demonstrauimus. Sed de eius vnitate & integritate in quo consistat, & vt cõseruetur, nondum disputationem absoluimus. Quod tamen conferret non parum ad id quod nunc agimus. Interim tamen crassiori, quod aiunt, Minerua vnitatem catholicæ ecclesiæ intelligentes, eius fidem de quacunque proposita quæstione intelligimus, quæ est singulorum Christifidelium, non tantum qui nostro seculo viuunt, sed etiam qui seculis superioribus ad CHRISTVM vsque. Eorum tamen, quos constat in catholicæ ecclesiæ cõmunione, & cõmuni fide permãsisse. Duo autem esse genera eorũ, quæ in fide ac religione in quæstionem aut controuersiam reuocari possunt, pauloante indicauimus: alterum eorũ, de quibus etiam vulgus Christifidelium explicitam, distinctamque fidem aliquam habet: alterum eorum, quæ à captu vulgi sunt remotiora, sed ad altiora, reconditioraque fidei mysteria pertinent. In his quæstionibus quæ ad primum genus pertinent, non est difficile imò paratum

Vt per vniuersas catholicæ ecclesiæ partes secundum loca & tẽpora, eius fides facile perspiciatur in omnibus, de quib[us] vulgo explicita aliqua fides habetur.

& cuiq;

& cuiq; obuium inuenire catholicæ ecclesiæ fidem, cōsensum & sentētiam, percurrenti D ecclesiā vniuersam, eiusq; partes præcipuas, tam secundū loca, q̄ tēpora. Exclusis tamē semper ab eiusmodi consideratione ijs, à quibus nouitas aliqua aduersus communem antiquamq; fidem aut inuecta est aut asseritur. In altero genere quādoquidem ad doctores, magisq; illuminatos in fide, ac spiritaliores eorum explicita, distinctaq; fides pertinet, quos Christus aquilarum appellatione designat, eorum consensum, communemq; sententiam inuestigare oportet. Vbi enim illę congregantur, quicquid illi omnes pariter, vno, eodemq; consensu, aperte, frequenter, perseuerāter, tenuisse, scripsisse, docuisse cognoscuntur, ille totius corporis sensus & consensus est, illic Christus & veritas: hoc sciat quisq; & intelligat absq; vlla sibi dubitatione sequendum. Sed in exemplis illustriora hæc faciamus. Primi itaque generis eiusmodi nunc introducuntur quæstiones.

In altero genere, vt ex aquilarum cōsensu catholicæ ecclesiæ fides certo cognoscitur.

Exempla cōtrouersiarū primi generis, qbus nūc exagitatur ecclesia.

Vtrum baptisma collatum paruulis sit efficax ad salutem: an vero necesse sit baptizari adultis & cum actuali fide, illo quod infantibus nobis collatū est baptismate abrogato & pro nihilo habito.

Vtrum in Eucharistia sub speciebus panis & vini, sint vere & realiter corpus & sanguis redemptoris nostri Iesu Christi: an vero velut in signo tātum aut symbolo aliquo illa repræsententur. E

Vtrum viuorum suffragia defunctis animabus prosint: an vero sint inutilia, vt quia post hanc vitam nō sit purgationi peccatorum locus: sed mox decedētes sint, aut in damnatione, aut in beatitudine, aut medio quodam ad futurum iudicium loco.

Vtrum diui regnantes cum Christo sint colendi, eorumq; reliquiæ cum veneratione & honore apud nos habendæ, eorundem apud Deum nobis imploranda suffragia: an vero hæc omnia superstitiose & inutiliter fiant à nobis, imò cum derogatione cultus soli Deo à nobis debiti.

Vtrum sancti amiciq; Dei statuis, imaginibus & picturis à nobis honorandi sint, eorumq; trophæa & gloriosa certamina per hæc statuenda continue ob oculos: an vero hæc non solum inutiliter, sed & gentiliter fiant, & idololatriæ speciem referant.

Vtrum templa, vniuersaq; illa diuini cultus qui in eis peragitur exterior facies, ad veram pietatem cōferant: an vero, veluti laruas quasdam & facies Antichristi, aboleri magis expediat omnia.

Vtrum ceremonias, ritusq; quos toto orbe seruat ecclesia, dies item festos, quibus redemptionis nostræ mysteria, anniuersaria solennitate recolimus, ieiunium quadragesimæ, cæteraq; eiusmodi, quæ toto orbe obseruat Christiana ecclesia, veluti ex apostolica Christiq; institutione à nobis necessario obseruari oporteat: an vero hęc veluti indifferentia habenda sint, & cuiusq; relinquenda arbitrio, eo quòd in Euangelio aut apostolicis literis præcepta non inueniantur. F

Vtrum indecens sit totius ecclesiæ ritus, in decantandis publice in ecclesia psalmis & hymnis ecclesiasticis, atq; iu eo sacerdotes Baal imitetur: an vero decens, pius & ad exēplar cœlestium illorum spirituum, in illa Hierusalem cœlesti.

Vtrum benedictionum & consecrationum ecclesiasticarum in chrismate, aut oleo sacro, in aqua benedicta, in locis, templis, altaribus, vestibus, vasis, diuino cultui mancipatis, sit aliqua efficacia & vtilitas: an vero nulla sacri sit & prophani distātia, & hæc non solum inutiliter, sed etiam superstitiose fiant ab ecclesia.

Vtrum antiquum pium & sanctum sit monasticum institutum, votaq; monastica accepta Deo, & coram eodem obligatoria: an vero hæc diaboli instinctu nuper sint introducta in orbem, in captionem & laqueum fidelis populi: votaq; monastica sint stulta & impia, vtpote impossibilia & libertati Christianæ contraria.

Hæc ferè sunt, aut eiusmodi quæstiones, quibus (pro dolor & pudor) adeò misere nunc exagitatur, & pene à fundamentis concutitur ecclesia Christi, ob hæc ex arca catholicæ ecclesiæ vltro sciētes volentesq; se præcipitant miseri in barathrum damnationis æternæ, & summo studio stupenda & plusquàm diabolica animi obstinatione obfirmata, in mortes, in laqueos, ignes, cruces atq; omnia suppliciorum genera, hoc agunt, vt alios quàm plurimos secum pertrahāt in perditionem præcipites, omniaq; confundant, diuina, humana, sacra, profana, orbemq; commisceant cæde & incēdio. In quibus

A bus omnibus, cum sit luce meridiana clarius, quæ sit fides, quæ sententia catholicæ &
orthodoxæ Christi ecclesiæ: quæ hæc est excæcatæ mentis vesania, illi non credere, illi
se nolle cõformare, imò eam palàm oppugnare, & aduersus illius catholicam fidem, su-
am aliquem opinionem statuere? præsertim, qui Christianos se haberi volunt, & nihil
quàm Euãgelicas, apostolicasq; scripturas iactitant. In Euangelio aperte nos docet Matth. 18
Christus, vt audiamus ecclesiam, obaudientemq; habeamus vt publicanum, vt ethni-
cum. Et hi contrà è diametro omnes audientes, consentientesq; ecclesiæ, atq; adeo ita
præcipiẽti Christo, ἀθέους vocant, & pro ethnicis & publicanis ducunt. Promisit Chri- Matth. 16
stus ecclesiæ suæ nõ præualituras vnquam aduersus eam inferorum portas, hoc est, infi- Lucæ 22
delitatem, aut erroneã fidem. Quin potius ne vnquam deficeret eius fides, sua illi ora-
tione impetrauit, securamq; fecit se permansurũ in eadẽ cõtinuo, atq; omnibus diebus
vsq; ad seculi cõsummationem. Et hi perinde ac si iam annis plus mille nulla fuisset or- Matth. vlt.
thodoxa & catholica Christi ecclesia, ac si falsus & infidelis Christus, & suæ ecclesiæ
tam longo tempore desertor, nouam nunc ecclesiam congregant, nouam fidem, noua
sacramenta, noua sacerdotia, nouam religionem, nouam salutem docent.

Affirmat ille magister gentium, ille conscius cœlorum, & qui in cœlis didicerat quę
in terris doceret, Ecclesiam non tantum veracem esse, sed columnam inflexibilem, sed 1. Tim. 3.
B certum firmamentum & sustentaculum omnis veritatis, quę ad fidem, religionem, sa-
lutemque pertinet. Et isti mendacissimam, fallacissimamq; faciunt ecclesiam vniuer-
sam, quæ fuit abhinc multis seculis, & miserandis deceptam, inuolutamq; erroribus.

Sed dicet quispiam, & verum fortassis dicet, istis perspicuum non esse, de his quæ in-
troducunt noua, contra communem, receptamque sententiam, quę nam sit vniuersalis
per orbem ecclesiæ catholica fides: quorum, videlicet, occulto suo, iustoq; iudicio excæ- 2. Cor. 4.
cauit Deus mentes, vt non fulgeat in ipsis illuminatio Euangelij gloriæ CHRISTI:
vt clarissimam lucem non videant. Alioqui quis est, cui oculus fidei euulsus aut excæca-
tus non est, qui non clarissime videat & intelligat, quid de his sentiat & credat catholi-
ca CHRISTI ecclesia?

Et vt ordiamur à baptismate paruulorũ, quod nobis omnibus est salutis quoddam Explicatur
exordium, & Christianitatis symbolum: quis non videat, quid de eo credat & credidit tradita me-
catholica Christi ecclesia, antequam eadem nuper per Lutherum oppugnata & pate- thodus, in
facta semel ad omnem impietatẽ ianua (dum liberum cuiq; fecit id sentire & credere, prædictis cõ-
quod sibi ex scripturis videretur aut probari posset) inuecta est etiam in orbem, atq; ex trouersijs.
illo veluti Troiano equo prosiliit ista Anabaptistarum furia, omnẽ secum impietatem
trahens, omnem pietatem eliminans, omnem ordinem perturbans, omnia cõfundens
rapinis, sacrilegijs, parricidijs, incẽdijs. Nec tamen per hos aliter credit, quàm semper credi-
C dit. Sed hoc dico, quod ante hos toto orbe terrarum de paruulorum baptismate iam an-
nis plus mille, nemo vel tantillum hæsitauerat. Percurre ecclesiam vniuersam per suas
partes, Italiam, Galliam, Hispaniam, Germaniam, Sarmatiam, his adde insulas qua-
qua versum in mari Oceano, in quibus viget & viguit fides, religioq; Christiana, An-
gliam, Scotiam, Hyberniam, Gothiam, Svueuiam, Noortvuegiam, ex Oceano septen-
trionali, Siciliam, Cretam, Cyprum, Rhodum, Sardiniam, Corsicam, cæterasque Me-
diterranei maris insulas Christianas. Adde insuper Græcos & Moscos, tametsi iam
diu schismaticos, & varijs implicitos erroribus: tamen hac in re à fide catholicæ eccle-
siæ non dissentientes. Adde etiam quotquot adhuc in Syria & Armenia CHRISTI
nomen profitentur. Adde postremo, numerosissimos illos, toto pene orbe à nobis dis-
iunctos Indorum populos, sub illius, quem Presbyterum Ioannem falso appellare con-
sueuimus, degentes imperio: apud quos ab initio ad hunc vsque diem conseruatam
fuisse fidei, religionisque nostræ integritatem, vt alias frequenter & pene quotannis ex
ijs quos illinc per immensa terrarum, mariumque spatia, pium religiosumq; sancta lo-
ca visendi votum, primum Hierosolymam, & inde Romam (cuius Põtificem, vt caput
vniuersalis ecclesiæ venerantur) perducit: Ita abhinc biennio, ab illorũ imperatore, ad
Clementem VII. Pontificem Maximum missa Bononiam, præsente ibidem imperato-
re nostro Carolo, solenni legatione plane compertum est. Quę & fidem, religionemq;
suæ gentis, nostræ per oĩa consonam coram eodẽ Pontifice in publico Cardinaliũ cõsi-
storio exposuit: eidẽq; vt summo vniuersalis ecclesiæ episcopo & capiti sui imperatoris

& gen-

& gentis nomine reuerentiam, obedientiamq́; detulit. Apud hos omnes, ad præsen- D
tem vsque natam aut excitatam insaniam, nemo ex Christianis parentibus natus, ali-
ter fit Christianus, quàm baptismate collato paruulo, nemo factus est à maioribus no-
stris, annis abhinc centum, ducentis, trecentis & supra mille. Nunquid ergo nō est eui-
dentissimum hac de re quis sit sensus & consensus, quæ fides catholicæ ecclesię? Aduer-
sus quam omnibus notoriam & perspectam, nunquid non est euidentis insaniæ, Chri-
stianum aliquem, qui se videri & nominari voluerit, suam opinionem statuere ex ad-
uerso, ob vnum aliquem aut alterum scripturæ locum, quasi illam hactenus aut non le-
gerint, aut non intellexerint omnes orthodoxi patres nostri, omnes fideles, omnes san-
cti, martyres, pontifices, cōfessores: quasi deniq; tot seculis obdormisset Christus, & ad-
uersus suam ipsius promissionem neglexisset & deseruisset ecclesiam suam ille fidelis
Matth. 18 & verax? Quid insanius cogitari potest ab homine Christianum se profitente? Ad
eundē sane modum, consonā toto orbe terrarum, eandemq́; omnium Christifideliū fi-
dem, de omnibus quas suprà memorauimus quæstionibus & cōtrouersijs, clarissime,
apertissimeq́; inuenies. Quam quòd insani quidam & Sathanæ mancipia, tanto nunc
tumultu, tanta totius orbis confusione, obstinatissime impugnant, & execrandas blas-
phemias suas aduersus eandem introducere conātur, ita vt pene à cardinibus & fun-
damentis concutiant Christi ecclesiā, ego sane quid sit intelligere non possum, nec me- E
cum satis admirari.

Fuerunt etiam prioribus temporibus, qui dati in sensum reprobum, & excæcati di-
uino iudicio, eiusmodi prophanis, impijsq́; nouitatibus niterentur conturbare ecclesiā,
& in desertum, & angulos, penetraliaq́; domorum, ab illo corpore ad quod aquilę con-
Matth. 24 gregantur, & in quo Christus perpetuo manet & inuenitur, abducere incautos, & pa-
Lucæ 14 rum stabiles in fide, quiq; illi sacræ ancoræ non satis firmiter adhærebant. Sed eiusmo-
Galat. 1 di semper execrata est catholica ecclesia, & iuxta apostolicam doctrinam anathemati-
zauit cum adinuentionibus suis.

Diui Bernardi temporibus, annis abhinc quadringentis, & eo amplius, etiam surre-
xerant nonnulli eiusdem amentiæ homines, qui communem catholicæ ecclesiæ fidem
in prædictis pene omnibus euertere niterentur, & suam impietatem simplicibus & in-
cautis persuadere. De quibus (ne isti nunc glorientur se inuentores istarum hæreseon,
Bernardus homilia 65 & 66 in Cantica. sed vt intelligāt quos præceptores, & magistros sequantur) audi quid scribat idem vir
sanctus: Se dicunt, inquit, esse successores apostolorum & ecclesiam, non habentes, vi-
delicet, neq; agros, neq; possessiones: Ecclesiam autem habētem agros & possessiones,
non esse Christi ecclesiam. Irrident nos quòd baptizamus infantes, quòd oramus pro
mortuis, quòd suffragia sanctorum postulamus. Non credunt ignem purgatorij resta-
re post mortem, sed animam à corpore solutam, statim vel ad requiem, vel ad damna- F
tionem transire. Ecclesiam non agnoscunt, & idcirco ordinibus ecclesiæ detrahunt, &
eius instituta non recipiunt, eius sacramenta contemnunt. Mandatis episcoporum nō
obediunt. Peccatores enim, inquiūt, sunt apostolici, archiepiscopi, episcopi, presbyteri,
& per hoc nec dandis sacramentis, nec recipiēdis idonei. Multa quidem & alia huic po-
pulo stulto & insipienti à spiritibus erroris in hypocrisi loquentium mendacia, persua-
1. Tim. 4 sa sunt. Nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt: nec authoritatibus corri-
guntur, quia non recipiunt: nec flectuntur suasionibus, quia subuersi sunt. Probatū est,
mori magis volunt, quàm cōuerti: horum finis interitus, horum nouissima incendium
manet. Mirabantur, inquit, aliqui quòd non modo patienter, sed & lęti (vt videbatur)
ducerentur ad mortem. Sed non inde mirandum, si aduertatur quanta sit potestas dia-
boli, non modo in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possede-
rit. Nonne plus est hominem sibimet inijcere manus, quàm id libenter ab alio sustine-
re? Hoc autē potuisse diabolum, frequenter experti sumus in multis, qui semetipsos aut
submerserunt in aquas, aut fecerunt ex sublimi præcipites, aut laqueo se suspenderūt.
Nihil ergo simile habent constantia martyrum, & pertinacia hæreticorum. Quia in il-
lis, pietas: in istis, cordis duritia contemptū mortis operatur. Proinde, inquit, opus non
est multa aduersus homines stultissimos & obstinatissimos dicere: Sufficit innotuisse
illos, vt vitentur. Melius tamen foret proculdubio quòd coercerētur gladio illius, qui
non sine causa gladium portat, quàm & multos in suos errores attrahere permittātur.

Hæc

A Hæc atque eiusmodi ille Bernardus vir plane apostolicus, & plenus Dei spiritu. Quem
suo seculo diuina misericordia, etiam prænuntio ostento ac prodigio, cum adhuc ge-
staretur in materno vtero, singulariter in hoc excitasse videtur, vt feruore fidei eius mũ
dum torpentem excitaret. Per quem intelligis, eandem quæ nunc est, & quæ ante nos
patrum nostrorum (ex quorum traditione veluti per manus catholicam fidem suscepi
mus) fuit, etiam illo seculo, hoc est, annis ante nos quadringentis, fuisse catholicæ eccle
siæ, de quæstionibus supradictis orthodoxam, catholicamque fidem: eandemque nec
nouam tunc fuisse, nec aliam ab ea quam ipsi didicerant in catholica ecclesia, & à patri
bus ac maioribus, sibi ab initio continua serie succedentibus acceperant. Sed nouas tũc
fuisse eorum quas commeminit blasphemias, aduersus antiquam, catholicamque fi-
dem. Quorum qui nunc easdem interim sepultas & extinctas resuscitare conantur di-
scipuli, vides vt in nullo ab egregijs suis illis magistris & præceptoribus degenerent: vt
qui à spiritibus erroris (quibus abnegato baptismo & Christianitate se totos permise-
runt) plane obsessi, abierunt in profundum impietatis & obstinationis. Quæ vna cau-
sa est, vt & ipsi, quemadmodũ illi præceptores ipsorum, illatas sibi mortes, non solum
patienter, sed etiam alacriter excipere videantur, transfigurãtes se in prophetas, in apo-
stolos, in euãgelistas, in martyres CHRISTI. Sed mirum non est, inquit Apostolus, 2. Cor. 11
B cum ipse etiam Sathanas se transfiguret in angelum lucis, si ministri eius transfiguren
tur sicut ministri iustitiæ. Itaque quibus ea res est tentationi aut scandalo, illi sacræ an-
coræ satis firmiter inhærere mihi nõ videntur, nec stabiles admodum fideles, fixiq; esse
catholicæ fidei zelatores.

Quòd si etiam ante diui Bernardi secula ad initium vsque religionis nostræ, de quæ
stionibus suprà memoratis, catholicæ ecclesiæ fidem ac sententiam demonstrari tibi
exegeris: quanquam ita possem respondere, alio ad id demonstrandum argumento
opus nos nõ habere, quàm quod ecclesia catholica, quæ nũc est, ita credat & sentiat. (Nam
vna eademq; necesse est, quæ nũc est fides eius, etiam semper fuerit: si modo vna sit ca-
tholica ecclesia, ab initio haud interrupta, imò cõtinua successionis serie ad seculi vsque
cõsummationem vnitatem suam cõseruans, vnam autẽ necessario esse supra demõstra Capite 1
uimus) tamen vt vna eademque opera, & tibi morem geramus, & in prædictis, quibus
nunc exagitamur quæstionibus, etiã hoc ipsum clare demonstremus, vnam, eandemq;
ab initio, ad præsens perdurare fidem catholicæ ecclesiæ. Hoc imprimis nobis omni
bus est manifestum & notorium, quod nos de prædictis quæstionibus vniuersis in catholi
ca didicimus ecclesia, idem didicisse & credidisse etiam patres nostros, longa retrosecu
lorum serie. Qui si nunc reuiuiscerent, stuperent ad impias has, quæ nunc passim effe-
runtur & occurrunt nouitates. Idem quoq; creditum fuisse annis ante nos quadringen
C tis, diui Bernardi temporibus, illo ipso fideli teste, iamdudũ intellexisti. Neq; enim ipse
ijs in rebus suam opinionẽ singularem, sed vniuersalem catholicæ ecclesiæ fidem, sen-
tentiamq; exprimit. Eos insectans vt impios & hæreticos, qui aduersus catholicam to-
tius ecclesiæ fidem, prophanas suas, impiasq; assertiones conabãtur inducere. Neq;
etiam, quæ erat eo seculo catholicæ per orbem ecclesiæ communis fides, tum primum
nata est, sed ea demum erat, quam à maioribus suis fideli traditione acceperant. Nam
eandem fuisse de ijs omnibus cõmunem, vniuersalemq; totius ecclesiæ fidem, trecẽtis,
quadringentis, sexcentis, octingentis, & eo amplius annis, ante diui Bernardi tempora,
ex eorum seculorum scriptoribus est videre luce meridiana clarius. Siquidem Augusti-
ni, Chrysostomi, Hieronymi, Ambrosijq; temporibus, hoc est, annis ante nos supra mil
le, cẽtum, ducentis, æque vt nostris, æque vt Bernardi temporibus, atq; interim cõtinue
semper vniuersa Christi ecclesia baptizauit infantes. In eucharistia sub speciebus pa
nis & vini, verum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi firmiter credidit,
orauit pro defunctis, diuos cum Christo regnantes religioso cultu prosecuta est, in eo-
rum venerationem dedicauit basilicas & altaria, eorum implorauit suffragia, reliquias
fidelibus venerandas exhibuit, quadragenariam abstinentiam, & redemptionis no-
stræ anniuersarias solennitates, ceremonias præterea, ritusque ecclesiasticos eosdem
prorsus, quos in præsentem vsque diem per vniuersam ecclesiam obseruari videmus, ve
luti ex apostolica traditione, doctore spiritu sancto primitiuæ ecclesiæ traditos religio
sissime & summa cum veneratione obseruauit, Monasticum institutum probauit vt

pium, ſanctum, & ſalutiferum. Atque ea omnia neque etiam tunc excogitauit noui- D
Galat.1
ter, aut ab inuentoribus nouitatum accepit. Semper enim memor grauiſſimæ illius
Apoſtolicæ cenſuræ & comminationis: Si quis vobis Euangelizauerit quicquam præ-
ter id quod accepiſtis anathema ſit, accepta à maioribus, atque ab illis tradita, diligen
ter conſeruauit. Itaque etiam ante hos ad ipſum vſque Chriſtianæ religionis initi-
um, eandem prorſus fuiſſe de prędictis omnibus, quæ noſtro, quæ diui Bernardi, quæ
illorum ſeculis, catholicæ eccleſię fidem, & ſententiam, ex eorum temporum ſcriptori-
bus luce clarius inuenies.

De baptiſmate paruulorum ſecundum dictam methodum exactè demõſtrare fidem catholicæ eccleſię. Lib. 4. c. 21. & 22.

Sententia catholicæ eccleſiæ, Auguſtini tempore. Fidẽ catholicæ eccleſiæ ex traditione apoſtolica receptã.

De paruulorum baptiſmate diui Auguſtini ſeculo quid crediderit catholica per or-
bem Chriſti eccleſia, idem ipſe clariſſimis verbis atteſtatur. Nam aduerſus Donati-
ſtas hæreticos (ex quorum cineribus nouum hoc & grauiſſimum reſuſcitatum nũc vi-
demus incendiũ) exigentes, qua ſcripturę authoritate ſtabiliri poſſit baptiſmũ prodeſſe
paruulis, qui nõdum poſſunt corde credere ad iuſtitiam: cum ſcripturæ promittẽtes re-
gnum Dei baptizatis, plane loqui videantur de his qui iam credunt Euangelio, & ex fi
de baptiſma ſuſcipiunt. Aduerſus hos, inquam, diuus Auguſtinus nihil profert aliud,
quàm communem fidem, & authoritatem catholicę eccleſię. Hoc, inquit, habet autho
ritas matris eccleſiæ, hoc fundatiſſimæ veritatis obtinet canon. Quod enim vniuerſa te
net eccleſia, nec in cõcilijs ſtatutũ, ſed ſemper retentum eſt, nõ niſi apoſtolica authorita E
te traditum, rectiſſime creditur. Audis itaq; de paruulorum baptiſmate quid tunc cre-
diderit vniuerſa per orbem eccleſia, nempe idem quod hoc noſtro ſeculo credit, &
quod interim credidit ſemper. Audis præterea quid nobis reſpondendum ſit hæreti-
cis, horum omnium ex ſcripturis demonſtrationem exigentibus. Hoc nempe vnum re
ſpondere ſatis eſt, quòd ita habeat, ita teneat ſancta mater eccleſia. Cuius authoritas,

Eadem tempore beati Cypriani.

& communis obſeruatio fundatiſſimæ nobis veritatis canon eſt. Sed & ante AV-
GVSTINI tempora, annis ferme ducentis, CYPRIANVS ille glorioſus martyr
& Pontifex, ſuo tempore nouitiam quandam adinuentionem, & tunc exurgentem hæ
reſim ex Iudaico illo fermento, videlicet quòd inſtar veteris illius circuncifionis, etiam
noſtri paruuli non ante octauum diem baptizari deberent, magna vehementia & au-
thoritate repreſſit: contendens idem ſanctiſſimus martyr & Pontifex, aduerſus anti-
quam eccleſiæ obſeruationem & conſuetudinem nihil nouari debere. Cuius etiam di-

Eadem tẽpore Irenæi.

uus Auguſtinus meminit, de immortalitate animæ, ſcribens ad Hieronymum. An-
te Cyprianum etiam ille ſacer Irenæus libro ſecundo aduerſus Valentini hæreſes ſcri-
bit in hęc verba: Omnes Chriſtus per ſeipſum ſaluare venit, omnes, inquam, qui per il
lum renaſcuntur in Deum, infantes, & paruulos: pueros, & iuuenes, & ſeniores. Ideoq;
per omnem ætatem venit. Infantibus factus eſt infans, ſanctificans infantes: paruulis,
factus paruulus: iuuenibus, iuuenis: ſenioribus, ſenior: vt omnes ſanctificaret. Hæc ille F
Irenæus beatiſſimi Polycarpi Ioannis euangeliſtæ diſcipuli auditor. Ex quibus ſane o-
mnibus luce clarius conſtat, eandem quæ nunc eſt ab initio & inde continuo & ſem-

Definitio Lateranẽſis cõcilij.

per fuiſſe catholicæ eccleſiæ de paruulorum baptiſmo fidem & ſententiam: vt non im
merito ita definitum fuerit in Lateranenſi concilio, quod celebratum eſt ſub Innocen-
tio tertio: Sacramentum baptiſmi, quod ad Dei inuocationem & indiuiduæ trinitatis,
videlicet, patris & filij & ſpiritus ſancti conſecratur in aqua, tam paruulis quàm adul-
tis, in forma eccleſiæ, à quocunque collatum proficit ad ſalutem.

Non poſſum committere, quin hic adſcribam, quæ diuus ille BERNARDVS,
aduerſus hos ſcribit pro catholicæ eccleſiæ fide ac ſententia. Irrident, inquit, nos, quia
baptizamus infantes, quòd oramus pro mortuis, quòd ſanctorum ſuffragia poſtulamus. In
omni genere hoĩm, atq; in vtroq; ſexu feſtinant proſcribere Chriſtũ, in adultis & par-
uulis, in viuis & mortuis, &c. Sed abſit, inquit, non enĩ relinquet dñs plebem ſuam, quę
eſt ſicut arena maris: nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui oẽs redemit: Neq; enĩ
parua, ſed plane copioſa apud eum redẽptio. Quantus vero numerus iſtorum ad magni-
tudinẽ precij? Sed magis precio fraudãt, qui ipſum euacuare conãtur. Quid enim, ſi in-
fans pro ſe loqui non poteſt, pro quo vox ſanguinis fratris ſui & talis fratris clamat ad
Deũ de terra? Aſtat & clamat nihilominus mater eccleſia. Quid tñ infans? Nõne & ipſe

Nota.

videtur tibi inhiare quodãmodo de fontibus Saluatoris, & vociferari ad Deũ, ſuiſq; va
gitibus clamitare: Dñe vim patior, reſpõde pro me? Flagitat auxilium gratię, quia vim

pati-

A patitur ab origine. Clamat innocentia miseri, clamat ignorantia paruuli, clamat addi
cti infirmitas. Ita ergo clamant hæc oĩa, sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri,
miseria destituti, & clamatur ad patrem. Porrò pater seipsum negare non potest, pater
est. Nemo mihi dicat, quia non habet fidẽ, cui mater impertit fnam, inuoluens illi in sa
cramento, quousq; idoneus fiat proprio, non tantũ sensu, sed assensu euolutam, puram
que percipere. Nunquid breue est pallium, vt non possit ambos cooperire? Magna est
ecclesiæ fides. Nunquid minor fide Chananeæ mulieris, quam constat & filiæ suffice- Matth. 15
re potuisse & sibi? Ideo andiuit: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti. Nun
quid minor fide illorum qui paralyticum per tegulas dem ttentes, & animæ illi & cor Matth. 9
poris simul obtinuere salutem? Denique habes: Quorum fidem vt vidit, ait paralytico: Ioan. 5
Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et paulo post: Tolle grabatum tuum & am
bula. Qui hæc credit, facile huic persuadebitur, merito ecclesiam præsumere, nõ solum
paruulis baptizatis in sua fide salutem, sed etiam interfectis pro CHRISTO infan-
tibus coronam martyrij.

Quæ cum ita sint, nullum præiudicium sustinebunt regenerati, de eo quod dictum
est: Sine fide impossibile est placere Deo, cum sine fide nõ sint, qui in testimonium fidei Hebræo. 7
baptismi gratiam perceperunt. Sed neque de eo, quod item dictum est: Qui vero non Marci vlt.
B crediderit, condemnabitur. Quid enim credere est, nisi fidẽ habere? & cætera. Propter
hoc quoq; & infans natus est, & per singulos ætatum gradus profecit in virum, vt nul
li deesset ætati. Hactenus ille Bernardus.

Quanquam autem singula fermè Christianæ religionis catholica dogmata hæreti De sacramen
corum profanis nouitatibus & impijs adinuentionibus sæpe, multumq́; exagitata inue to Eucharis
niamus: vt qui Christũ, salutẽ, & fidei religionisq; synceritatẽ non quærebant vbi opor stiæ catholi
tebat, in illo corpore catholicæ ecclesiæ, sed in angulis & penetralibus domorũ, hoc est, cæ ecclesiæ fi
in proprijs suis & singularibus, quas sibi quisq; ex scripturis fingebat, opinionibus: vnũ des, secundũ
tamen inter omnia eucharistiæ sacramentum, tametsi omnium fere quæ in fide, religio dictam me-
neq; nostra habentur creditu difficillimum, & à captu humanæ rationis longissime ab- thodum, cui
scedens: minus tamen patuit hæreticorũ vexationibus, blasphemijs & iniurijs. Siquidẽ dētissime de-
ante quendam Berengarium Andegauensis ecclesiæ archidiaconum (cuius impietas monstratur.
sub Leone Pontifice eius nominis nono, anno quinquagesimoprimo supra millesimũ
Vercellensi concilio damnata est,) nulla omnino de ea hæresis legitur. Sed omnium, Ante Beren-
tam orthodoxorum, quàm hæreticorum, de vno hoc Sacramẽto, vna semper fides ex- garium nul-
titit: videlicet, consecratis in mensa dominica, per sacerdotũ ministerium pane & vino, lam fuisse hæ
diuina virtute verti eorũ substantias in verum Christi corpus & sanguinem. Opinor, resim aduer-
propter tam clara Christi verba quæ describuntur ab euangelistis & apostolo. Quip- santem veri-
C pe qui nouissima cœna, accepto & benedicto pane, illum distribuens discipulis, & sacra tati corpo-
mentum commẽdans: Accipite, inquit, & mãducate, hoc est enim corpus meum quod ris & sangui
pro vobis tradetur. Similiter de calice: Hic est sanguis meus noui testamẽti, qui pro mul nis Christi
tis effundetur in remissionem peccatorum. Accepit panem & vini calicem, at discipulis in Eucharis-
suis, nõ panem & vinum, sed corpus & sanguinem fnum tradidit. Accipite, inquit: Hoc stia.
ẽm est corpus meũ: hic sanguis meus. De quibus prædixerat apud Ioannẽ: Caro mea,
vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Primus itaq;, vt dixi, Berengarius omniũ
qui ante se fuerunt, hæreticorum impijssimus & præsumptuosissimus, circiter annum
domini M.L. aduersus tam clara, tam aperta cœlestium eloquiorum testimonia, tam
antiquam, tam consonam totius ab initio ecclesiæ, & omnium Christi nomen professo
rum fidem & sententiam, nouitiam suam adinuentionẽ attulit: Et blasphemo, pollu-
toq́; ore primus omnium mortaliũ sacrosanctæ eucharistiæ dignitatẽ eleuare, & apud
snos traducere conatus, affirmauit: post consecrationem panis & vini in altari, æque vt
prius manere eorundem substantias. Christi vero ea carnem & sanguinem propterea
vocari, quòd in memoriam crucifixæ carnis eius, & de latere effusi sanguinis in ecclesia Lãfranci ad-
celebrentur. Aduersus quem eo tempore scripsit Lanfrancus quidam, archiepiscopus uersus Beren
Canthnariẽsis, vir non minus pietate, quàm eruditione insignis: sed tanquam aduersus garium epi-
notoriam, manifestamque omnibus impietatem, breuiter ac compendiarie nec mul- stola catholi
tum accurate, & veluti epistolari, vt dicit, angustia perstringens nonnulla quæ sufficere cæ, quæ tunc
existimabat. Orditur autem ad ipsum scribens in hunc modum (libuit enim verba erat, ecclesiæ
fidem clarissi
me demon-
strans.

eius adſcribere, nam ex ipſa phraſi ſcripturæ eius, catholicæ eccleſiæ quæ tunc erat, D
communem fidem, ſententiamque plane perſpicies.) LANFRANCVS, miſe-
ricordia Dei catholicus, BERENGARIO catholicæ eccleſiæ aduerſario: Si diuina
pietas cordi tuo inſpirare dignaretur, vt mecum loqui velles, locumque opportunum
in quo id competenter poſſet fieri, ſalubri deliberatione eligeres, multum fortaſſis tibi
proculdubio autem plurimum his cōſuleres, quos decipis, deceptos vero ac morte præ-
uentos in pœnas ęternas tranſmittis. Etenim cooperante ſpiritu qui vbi vult ſpirat eue-
niret è duobus alterutrum, videlicet, aut tu ipſe depoſito ſuperbiæ faſtu, quo plenus cō-
tra orbem terrarum ſentire cœpiſti, authoritati totius eccleſiæ ſanctæ, rectiſque ſancta-
rum ſcripturarum expoſitionibus acquieſceres, ac ſic te & ſequaces tuos de tenebris er-
roris ac profundæ iniquitatis erueres, aut te in tua pertinacia perſiſtente, ipſi auditis ra-
tionibus miſerante Deo reſipiſcerent, & ad veram fidem, quam ſancta eccleſia Dei prę-
dicare non ceſſat, conſilio meliore redirent. Expoſita deinde fide catholicæ eccleſiæ
de ſacramento euchariſtiæ: Quæ, inquit, credit terrenas illas ſubſtantias, quæ in menſa
dominica per ſacerdotale miniſterium diuinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incompre-
henſibiliter & mirabiliter operante ſuperna potentia, conuerti in eſſentiam dominici
corporis & ſanguinis, reſeruatis ipſarum rerum ſpeciebus & qualitatibus: ne videlicet
in proprio illo ſuo modo ac genere ea percipientes Chriſtifideles, cruda & cruenta hor- E
reſcerent, & vt credentes fidei præmia ampliora perciperent: ipſo nihilominus domi-
nico corpore permanente in cœleſtibus ad dexteram patris, inuiolato, integro, incōta-
minato, illæſo, nempe impaſſibili & immortali: vt vere vtrunq; dici poſſit, & ipſum cor-
pus quod de virgine ſumptū eſt, atq; ipſum ſanguinē, q in ara crucis pro nobis effuſus
eſt, ſub ſpeciebus panis & vini nos ſumere, & quodam modo non ipſum: ipſum quidē,
quantum ad verę vtriuſq; naturę eſſentiā, proprietatem & virtutē: non ipſum autem, ſi
modum illū ineffabilem ſpectes, quo ſub alienis ſpeciebus mirabiliter & incōprehenſi-
biliter latitat. Hac, inquam, fide catholicę eccleſię per Lanfrancū illum expoſita: Quā,
inquit, tenuit à priſcis temporibus & nunc tenet eccleſia, quæ per totum orbem diffuſa
catholica nominatur, atq; è regione explicata illi cōtraria aſſertione hæretica Berenga-
rij: Igitur, inquit, ſi verū eſt quod tu credis & aſtruis, falſum eſt quod ab eccleſia vbique
gentiū ea de re creditur & aſtruitur. Omnes eñ, qui Chriſtianos ſe eſſe, diciq; lætantur,
veram Chriſti carnē, verumq; eius ſanguinē, vera vtraq; ſumpta de virgine in hoc ſa-
cramento ſe percipere gloriantur. Interroga omnes, qui Latinæ linguę noſtrarūve lite-
rarū notitiam perceperunt: interroga Græcos, Armenos, ſeu cuiuſlibet nationis quoſ-
cunq; Chriſtianos homines: vno ore hanc ſe fidem teſtabūtur habere. Porrò ſi vniuer-
ſalis eccleſiæ fides falſa exiſtit, aut nunꝗ fuit catholica eccleſia, aut perijt. Nihil nanq; F
efficacius ad interitum animarū, ꝗ pernicioſus error. Sed non fuiſſe, aut perijſſe eccleſiā,
catholicus nemo cōſenſerit. Quā vnam catholicā haud interrupta cōtinuę ſucceſſionis
ſerie à Chriſto & apoſtolis perduraturam in fines ſeculi catholica fide profitemur.

Nam quòd dicitis, prædicatū quidem in omnibus gentibus Euangelium & iamdu-
dum crediſſe mundū, atq; vberem fructū feciſſe ſeminatū verbum, & inde excreuiſſe
in eccleſiam toto orbe diffuſam: ſed eandem imperitia male intelligentiū ſcripturas &
Euangelium aberraſſe ac perijſſe poſtea, & in vobis & ſequacibus veſtris tandem reſu-
ſcitatam remanere, cōſeruariq; in terris: eam ſacrilegā vanitatem, euertit, inquit, Euan-
gelica veritas, & prophetarum atque ſanctorum patrum non violanda authoritas.
Matth. vlt. Vnde eccleſiæ ſuæ ſanctæ dominus in Euāgelio pollicetur, dicens: Ecce ego vobiſcum
ſum omnibus diebus, ad conſummationē vſq; ſeculi. Quod minime diceret, ſi eccleſiā
Matth. 24 ſuam ante cōſummationem ſeculi perituram prænoſceret. Et alibi: Tunc ſi quis dixe-
rit vobis, ecce hic eſt CHRISTVS, ecce illic, ecce in deſerto, nolite exire: ecce in do-
morum angulis & penetralibus, nolite credere. Sed vbicunque corpus eſt, illic congre-
gantur & aquilæ. Corpus autem, inquit Auguſtinus, eſt eccleſia, non iſta aut illa, ſed
toto orbe diffuſa. Eſt enim CHRISTVS ſpes omnium finium terræ, non vnius an-
guli, non vnius Iudęæ, non ſpes ſolius Africæ, Orientis, aut Occidentis: ſed ſpes omni-
um finium terræ, & in mari longe. Hæc enim, inquit, prophetia propter eos præmiſſa
eſt, qui putant religionem nominis Chriſtiani, vſque ad certum tempus in hoc ſecu-
lo duraturam, & poſtea non futuram. Permanebit autem cum ſole, hoc eſt, quandiu
ſol

A ſol oritur aut occidit, quandiu tempora iſta voluentur, non deerit eccleſia, id eſt, corpus Chriſti, in terris. Domum tuam, inquit Pſaltes ille dominus, decet ſanctitudo in longitudine dierum, hoc eſt, quandiu durabunt dies & tempora. Domum tuam, inquit, non hic aut illic, ſed domum tuam totam per totum orbem terrarum. Quare per totum orbem terrarum? Quia correxit orbem terræ qui non commouebitur.

Pſal.92
Pſal.95

Quid igitur eſt (ſubdit Auguſtinus) quod dicis hæretice iam perijſſe eccleſiam de omnibus gentibus? Ergo vſque in finem ſeculi erit eccleſia in omnibus gentibus: vbi ſunt qui dicunt perijſſe de mundo eccleſiam, quando nec inclinari poteſt? Ex his itaque aduerſus Berengarium ita tandem cõcludit ille Lanfrancus: Falſum igitur eſt, inquit, ꝙ de corpore Chriſti à te creditur. Ergo vera eſt eius caro quã accipimus, & verus ſanguis quem potamus. Hęc ideo non piguit adſcribere aliquãto prolixius, quo palàm faceremus, quæ ſemper fuerit catholicæ eccleſiæ de ineffabili hoc euchariſtiæ ſacramẽto fides & ſententia. Eandem enim quæ noſtra omnium ad præſentes vſq; Sacramentarios eſt & fuit, ille, tãquam totius per orbem diffuſæ catholicæ eccleſię per Orientem, Occidentem, Meridiem, Septentrionem, & quacunque tunc patebat nomen Chriſtianum, ſuo ſeculo, hoc eſt, ante annos quingentos, Berengario obijcit: Qui omnium, vt dixi, mortalium primus veritatẽ corporis & ſanguinis Chriſti negauit in euchariſtia.

B Adeo conſona ante illum annis plus mille fuit omnium Chriſti nomen profeſſorum ea de re vox & ſententia, & nihilominus manſit etiam poſt execrandum illum ad noſtra vſq; tempora. Nullos enim poſt ſe perfidię ſuæ ſectatores, & aſſertores inuenit, prę ter Ioannem quendam Vuicleſum, & Ioannem Huſſitam eius diſcipulum longo ſatis poſt ipſam temporis interuallo damnatos, Conſtantienſi concilio, qui impietatem eandem, non tamen qua parte erat peſſima, reſuſcitare conati ſunt. Concedentes nanq; veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in euchariſtia, negarunt verti in ipſa panis & vini ſubſtantias: quinpotius cum eiſdem vt ante permanẽtibus, ſubingredi corpus Chriſti & ſanguinem. Quorum diſcipulus Lutherus, quemadmodum impiæ doctrinæ præceptorum ſuorũ nonnihil abſurditatis ſuperaddidit, ita etiam & ipſe genuit ſe nequiores diſcipulos plurimos. Nam panis & vini ſubſtãtias permanere poſt cõſecrationem, etiam ipſe, vt Vuicleſus & Huſſita, affirmat: ſed hoc inſuper in ſe repugnantia & cõtradictionem includens, dicit panem eſſe corpus Chriſti, & vinum ſanguinem. Diſcipuli autem eius Oecolampadius, Zvuinglius, & alij nonnulli ſacramentariorũ antiſtites, deteſtandi illius Berengarij, blaſphemiã reſuſcitarunt ex integro, ſtupenda profecto cęcitate & cæca arrogantia, æque aduerſus apertiſſima & clariſſima Chriſti ipſius verba, (quibus quantumuis impius Lutherus, & qui omnia nouare ſtuduit, nõ tamen eſt auſus cõtradicere,) atq; aduerſus totius ab initio eccleſiæ cõſonam, imò vnam eandemq; ſententiam.

Vuicleſus, Huſſita, & Lutherus, Berengarij impietatem reſuſcitarunt, ſed nõ ex integro.

Oecolãpadius cum ſuis, illius impietatẽ reſuſcitauit vniuerſam.

C Quorũ ſi ſit vera opinio (quod Lanfrancus ille aduerſus Berẽgarium non male ſubinferebat) neceſſe eſt ab initio ad illũ ipſum vſq; Berengariũ, nullam fuiſſe catholicam Chriſti eccleſiã, neceſſe quoq; & in eo ipſo rurſus ſubito defeciſſe, annis circiter quingentis, & in his denuo renaſci & reuiuiſcere. Nam qui execrandam illius impietatem interim cõtinuo ſecuti ſint, nullo Chriſtiani orbis angulo proferent. Quanq̃ non in angulis aut domorũ penetralibus, ſed in ipſo corpore catholicæ per orbem eccleſiæ, quærendã eſſe Chriſtianę fidei, religioniſq; veritatem, ipſe nos Chriſtus doceat. Cuius quæ ſit hac de re cõmunis fides & ſententia ſi quis vniuerſam in ſuas partes diſtributã percurrat, & anttente cõſideret: nemo erit niſi plane cęcus, qui nõ clariſſime perſpiciat. Eandem enim prorſus inuenies ſeu Italos, ſeu Hiſpanos, ſeu Gallos, ſeu Germanos, ſeu Gręcos, ſeu Armenios, ſeu deniq; extremos Indos percõteris, quam ante annos quingẽtos, vt totius per orbẽ eccleſiæ Lanfrancus obijcit Berengario, & Vercellenſe, Turonẽſeq; cõcilium adſerit, & chirographi ſui teſtimonio aduerſus prophanas hæreticorũ, impiaſq; nouationes conſignauit. Et quęcunq; tunc fuit, ſicut neq; in apice neq; in iota interim immutata eſt, ita eadem prorſus fuit cum ea, quę ab initio fuit, atq; adeò eadem, vt nec ab hæreticis vnquam antea exagitatam fuiſſe vlla controuerſia, etiam ſi omnes retro ſcriptores eccleſiaſticas percurras & excutias, vſquam inuenies.

Stupenda cęcitas & arrogantia ſacramentariorũ, clariſſimæ fidei catholicę eccleſiæ aduerſantium.

Quod vt verum eſſe intelligas, audi quid aliquot annorum centenarijs, ante dictum Berengarium & Vercellenſe cõcilium, ſcribat Theophylactus ille Bulgarorum epiſcopus, exponens illud Ioannis: Panis quem ego dabo, caro mea eſt, quam ego dabo pro

Quæ fuerit eccleſiæ catholicæ fides ante annos

Marg.: octingẽtos, demõſtrare ex Theophylacto. Ioan. 6. Trãſformari panem per myſticã benedictionem in corpus domini. Cur non appareat caro, ſed panis.

D mundi vita: Attende, inquit, quòd panis qui à nobis in myſterijs manducatur, non eſt tantum figuratio quædam carnis domini, ſed ipſa caro domini. Non enim dixit, panis quem ego dabo, figura eſt carnis. Trãſformatur enim arcanis verbis panis ille, per myſticam benedictionem, & acceſſionem ſpiritus ſancti in carnem domini. Et ne quem conturbet, quòd credendus ſit panis caro. Etenim in carne ambulante domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille qui manducabatur in corpus eius mutabatur, & ſimilis fiebat ſanctæ eius carni, & in augmentum & ſuſtentationem conferebat, iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem domini mutatur. Et quomodo, inquit, non apparet nobis caro, ſed panis? vt non abhorreamus ab eius eſu. Nam ſiquidem caro apparuiſſet, inſuauiter affecti eſſemus erga communionem. Nunc autem cõdeſcendente domino noſtræ infirmitati, talis apparet nobis myſticus cibus, qualibus alioqui aſſueti ſumus. Hæc ille THEOPHYLACTVS Bulgarorum archiepiſcopus, trecentis circiter annis ante BERENGARIVM & Vercellenſe concilium. Floruit enim ſub Nicolao primo Romano Pontifice, tempore octaui vniuerſalis concilij, in quo damnatus extitit PHOTIVS Conſtantinopolitanę ſedis occupator. Audis itaque hoc referente, quid eo ſeculo, hoc eſt, ante annos octingentos, de ſacramento euchariſtiæ crediderit Græcia, Thracia, Bulgaria: quamuis iam declinarent ad ſeditiones, & ſchiſmata. Cœpit enim eo tempore exitioſum illud ſchiſma excitatũ per illum, E quem diximus PHOTIVM, quod vniuerſo pene Orienti cauſa fuit ruinę & interitus, donec exterminaret eos aper de ſylua, & ſingularis fera depaſceret eos, vt eſt dies hodierna.

Marg.: Idem demõſtrare ex Ioãne Damaſceno theologo. Ioannes Damaſcenus libro IIII. capite XIIII.

Sed & alium audi æque Græcum, Ioannem Damaſcenum theologum inſignem, illo Theophylacto circiter ducentis annis antiquiorem. Qui ſuo tempore vniuerſa pene Chriſtianæ religionis dogmata & ſententias, magna diligentia explicans libris quatuor, quos intitulauit de fide orthodoxa, quoniam catholicæ eccleſiæ orthodoxam de hoc ſacramento fidem luculentiſſime & admodum pie explicat, non piguit eius verba adſcribere aliquanto prolixius, nec te pigebit legere Chriſtiane lector. Hic itaq; libro quarto orthodoxæ fidei, de ſacroſanctis his tractans myſterijs, ſcribit in hæc verba: Bonus atque adeò ſupra quàm bonus Deus, imò totus exiſtens bonitas, per ſuperabundantes diuitias bonitatis ſuæ non eſt paſſus ſolum eſſe bonum, id eſt, ſuamipſius naturam, à nullo participatum. Huius gratia fecit primum quidem intellectuales & cœleſtes virtutes, deinde viſibilem & ſenſibilem mundum, mox & intellectuali & ſenſibili natura hominem. Cuncta igitur quæ ab ipſo facta ſunt, participant eius bonitatem ſecundum eſſe, quia & ab ipſo, & in ipſo ſunt omnia, non modo quia ex nihilo ad eſſe ea deduxit: ſed quia ſunt ipſa eius actio & factura, quæ ab ipſo facta ſunt conſeruat & continet. Ex abundanti autem animalia, nam ſecundum eſſe, & vitam partis F cipando communicant bono. Rationalia vero & ſecundum prædicta, ſed non ſolum verum & ſecundum rationem. Et hæc magis familiaria quoquo pacto ſunt ad ipſum: quanquam omnibus improportionabiliter ſupereminea t. Cæterum homo rationalis & arbitrio liber factus, poteſtatem accepit vehementer per propriam electionem vniri Deo, ſi permanſiſſet in bono, hoc eſt, in creantis obedientia. Poſtquam vero eius qui illum fecit, trangreſſus eſt præceptum, & morti, & corruptioni ſuccubuit, factor & opiſex generis noſtri; propter viſcera miſericordiæ ſuæ, ſimilis factus nobis ſecundum omnia, factus homo eſt ſine peccato, & naturæ noſtræ vnitus. At vero, quia tradiderat nobis propriam imaginem, & proprium ſpiritum, & non cuſtodiuimus, ipſe pauperem noſtram & imbecillem aſſumpſit naturam, vt nos repurgaret & incorruptibiles faceret, rurſuſque deitatis ſuæ participes reſtitueret. Atqui oportebat non ſolum primitias noſtræ naturæ in participationem venire melioris, ſed & totum hominem ſecunda natiuitate renaſci, & nutriri cibo nouo illi natiuitati conuenienti, atque ita peruenire ad menſuram perfectionis. Per ſuam itaque natiuitatem, id eſt, incarnationem, baptiſma, paſſionem & reſurrectionem, liberauit naturam noſtram à peccato primi parentis, à morte, & corruptione, & reſurrectionis primitiæ factus, viam, formam & exemplum ſeipſum conſtituit: vt & nos veſtigia eius ſequentes efficiamur adoptatione, quod & ipſe eſt natura, filij & hæredes DEI & ſui cohæredes. Dedit igitur nobis, ceu iam dixi, ſecundam natiuitatem, vt quemadmodum na

Marg.: Natiuitas ſecunda. Nutrimentũ illi natiuitati conueniens.

ti ex

A tiex Adam assimilabantur ipsi: ita & ex eo nati assimilemur ei, & hæreditate adipi-
scamur incorruptionem & benedictionem, & gloriam eius. Et quia ipse spiritalis
est Adam, decuit & natiuitatem spiritualem fore, similiter autem & cibum. Natiuitas
igitur per aquam nobis & spiritum donata est, per sanctum dico baptismum: cibus ve
ro, ipse panis vitæ, dominus noster IESVS CHRISTVS, qui de cœlo descendit. Panis vitæ ipse d. n. Ie. Christus
Nam suscepturus voluntariam pro nobis mortem in nocte in qua seipsum obtulit, te-
stamentum nouum disposuit sanctis discipulis & apostolis, & per ipsos omnibus aliis
in ipsum credentibus. In cœnaculo igitur sanctæ & gloriosæ Sion, antiquum pascha Institutio sacramenti
cum discipulis suis manducans, & implẽs instrumentum antiquum, lauit pedes disci
pulorum, signum sancti baptismatis præbens. Deinde frangens panem, dedit illis, di-
cens: Accipite, comedite, hoc est corpus meũ quod pro vobis tradetur in remissionem
peccatorum. Similiter accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis dicens: Bibite ex
hoc omnes, hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis effundetur in remissio-
nem peccatorum. Hoc facite in meam cõmemorationem: quotiescunq; enim mandu-
cabitis panem hunc, & calicem hunc bibetis, mortem filij hominis annunciatis, & re-
surrectionẽ eius cõfitemini, donec veniat. Si igit verbũ dei viuẽs est & efficax, & oĩa quę-
cũq; voluit Deus fecit: si dixit, fiat lux & facta est lux, fiat firmamẽtũ, & factũ est: si ver
B bo Dei cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorũ: si cœlũ, terra, aqua, ignis Argumentis cõfirmat Dei verbũ, posse panẽ suũ ipsius corpus & vinũ sanguinẽ facere.
& aër, & omnis ornatus eorum verbo Dei perfecta sunt, & homo ipse vbiq; diuulga-
tum animal: si volens ipse Deus verbum factus est homo, & ex sanctæ virginis purissi-
mis & illibatissimis sanguinibus in seipso, fine semine carnem sustentauit: non potest
panem suum ipsius corpus facere? & vinum & aquam sanguinem? Dixit in princi-
pio Deus: Producat terra herbam virentem, & vsq; nunc pluuia facta producit germi
na diuino coadiuta & vigorata pręcepto. Dixit Deus: Hoc est corpus meum, hic est san
guis meus, & hoc facite in meam commemorationem, & omnipotenti eius præcepto,
donec veniat efficitur: sic enim dixit, donec veniat, & fit pluuia nouæ huic agriculturæ,
per inuocationem spiritus sancti obumbrãs virtus. Nam quemadmodum omnia quę
fecit Deus, spiritu sancto cooperãte fecit: sic & nunc spiritus sancti operatione hæc su-
pra naturã operat. quæ non potest cognoscere nisi sola fides. Quomodo fiet mihi istud
dicit sancta virgo, quoniã virũ non cognosco? Respondit Gabriel archangelus: Spiri-
tus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Itaq; si & nũc interro
gas, quõ panis fit corpus Christi, & vinũ & aqua sanguis Christi? Respondeo & ego ti
bi: Spũs sanctus obumbrat, & hæc supra sermonem & intelligentiã operatur. Panis au
tem & vinũ transsumuntur. Nouit enim Deus humanã infirmitatem, quòd auersetur Trãssumi panis vini substantias
inusitata, moleste ferens. Assueto igitur condescensu vsus, per consueta naturę, ea fecit
C quæ sunt supra naturam. Et quemadmodum in baptismate, quia consuetudo est ho- Cur magis sub speciebus alienis, quàm proprijs suũ nobis corpus exhibeat & sanguinem
minibus in aqua lauari & oleo vngi, coniunxit aquæ & oleo gratiam spiritus sancti, &
lauacrum regenerationis illud instituit: hunc in modum, quia mos est hominibus pa-
nem manducare, & vinum aquãque bibere, coniunxit his ipsis suam diuinitatem, & fe
cit hæc suum corpus & sanguinem: vt per assueta & quæ sunt secundum naturam, in
his quæ sunt supra naturam, collocemur. Corpus enim secundum veritatem coniun- Non descẽdere corpus Christi de cœlo, sed panẽ et vinum cõuerti in ipsum atq; eius sanguinem.
ctum est diuinitati, quod ex sancta virgine corpus est: non quòd ipsum corpus assum-
ptum ex cœlo descendat, sed quod ipse panis & vinum transmutantur in corpus &
sanguinem Dei. Si autem modum requiras quo hoc fiat pacto, sat tibi sit audire,
quoniam per spiritum sanctum. Quemadmodum ex sancta deipara seipso & in se-
ipso dominus carnem sustẽtauit, & nihil de eo amplius cognoscimus, quàm quòd ver
bum Dei verum est, & efficax & omnipotẽs: modus autem nobis est inscrutabilis. Ne-
que & hoc etiam dictu prõptum est, quomodo naturaliter per comestionẽ panis, & vi-
num atq; aqua per potionẽ, in corpus & sanguinẽ comedentis & bibentis trãsmutant,
& non fit aliud corpus præter id quod erat prius. Sic & propositionis panis, vinumq; &
aqua, per inuocationem & aduentum spiritus sancti, transmutãtur in corpus & sangui
nem Christi: & non sunt duo, sed vnum & idem. Fit igitur ijs qui fide digne assumunt Fructus Eucharistiæ indigne sumentibus
in remissionem peccatorũ, & vitam æternã, & custodiã animæ & corporis: ijs aũt qui in
infidelitate indigne participãt, in punitionẽ & suppliciũ. Quẽadmodũ & Christi mors,
credẽtibus facta est vita, & incorruptibilitas, in fruitionẽ beatitudinis sempiternæ: in-

fidelibus autem & domini interfectoribus, in ſupplicium & pœnã ſempiternam. Non D
eſt figura panis & vinũ corporis & ſanguinis Chriſti (abſit enim hoc credere) ſed eſt
ipſum corpus dñi deificatũ, ipſo dicẽte: Hoc eſt meũ, nõ corporis mei figura, ſed corpus
non figura ſanguinis, ſed ſanguis. Et ante hoc ipſis Iudæis: Quoniam niſi manducaue
ritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitã in vobis. Ca
ro mea verus eſt cibus, & ſanguis meus verus eſt potus. Proinde omni cum timore &
conſcientia pura, & indubitabili fide accedamus, &c. Et veneremur ipſum omni pu-
ritate animi & corporis, accedamus ei deſiderio ardenti, manus in modum crucis for-
mantes, crucifixi corpus ſuſcipiamus, & apponẽtes oculos, labia & frontem, diuinum
carbonem concipiamus, vt ignis in nobis deſiderij, ſumens ex eo carbone ignitionem,
comburat peccata noſtra, & illuminet corda noſtra, & participatione diuini ignis igni-
amur & deificemur, &c. Pane & vino ſuſcepit Melchiſedec Abraham ex cæde alienige
narum reuertentẽ: qui erat ſacerdos dei altiſſimi. Illa menſa hanc myſticam præfigura
bat menſam, veluti & ſacerdos ille Chriſti veri ſacerdotis figurã præ ſe ferebat & ima
ginem. Tu es, inquit, ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedec. Hunc pa-
nem panes figurabant propoſitionis. Hæc eſt pura illa hoſtia & incruenta, quam ab or
tu ſolis vſq; ad occaſum, ipſi offerri per prophetam dominus loquitur, corpus videlicet
& ſanguis Chriſti, in ſtabilimentum animæ noſtræ & corporis: incõſumptum & incor E
ruptum, nõ in ſeceſſum iens (abſit enim eiuſmodi imaginatio) ſed in noſtram ſuſtenta
tionem & conſeruationem, omnimodi nocumẽti reparatio, ſordis omnis purgatio, &c.
Per illud purgati vnimur corpori domini, & ſpiritui eius, & efficimur corpus Chriſti.
Iſte panis eſt præceptio quædã futuri illius panis, qui & eſt ſuperſubſtãtialis. Super ſub-
ſtantiale enim ſignificat, aut eum qui futurus eſt, id eſt, venturi ſeculi, aut eũ qui ad con
ſeruationem noſtræ ſubſtantiæ ſumitur. Siue igitur hoc, ſiue illo modo corpus Chriſti
accommodate dicetur. Nam ſpiritus viuificans eſt caro domini, quia ex viuificante ſpi
ritu concepta eſt, quod enim natum eſt ex ſpiritu ſpiritus eſt. Hoc autem dico, nõ aufe-
rens corporis naturam, ſed viuificationem & diuinitatem eius oſtendere volens. Et ſi
quidam exemplaria corporis & ſanguinis domini panẽ & vinum vocauerũt, vt deifer
vocauit Baſilius: non tamen poſt ſanctificationem dixit, ſed priuſquam ſanctificaretur
ipſa oblatio, ita vocabant. Quæ & participatio etiam dicitur, nam per ipſam Ieſu diui-
nitatem participamus. Dicitur & communio, & eſt reuera, quia per ipſam communi-
camus Chriſto, & participamus eius carne & diuinitate, & quia cõmunicamus & vni-
mur inuicem per illam. Nam quia ex vno pane participamus, omnes vnũ corpus Chri
ſti, & inuicem membra efficimur, incorporati Chriſto exiſtẽtes. Hæc ille Damaſcenus.
In quibus clariſſime audis, quæ fuerit orthodoxa catholicæ eccleſię fides de ſacramen F
to Euchariſtiæ, ante annos mille. Eadem nempe quam ante annos quingentos Beren-
gario Lãfrancus obiecit, & Vercellenſe, Turonenſeq; aduerſus eundem cõcilia adſer-
uerũt, & quã nos quoq; didicimus à patribus noſtris in catholica eccleſia. Cui interim
nec iota vnum additum aut detractum eſt. Audis non eſſe figuras tantũ & ſigna, quẽ-
admodum impij nunc ſacramentarij poſt ſuum Berengarium blaſphemant, ſed ve-
rum in ea corpus & ſanguinem domini nos ſumere. Audis etiam tranſſumi panem &
vinum & tranſmutari in corpus ipſius & ſanguinem, atq; adeò panẽ fieri Chriſti cor-
pus, & vinum ſanguinem, nec remanere id quod prius fuerunt, tametſi remaneant ſpe
cies: vt confundatur impudens os illud Lutheri, qui ſola impudẽtia, pro ſingulari eru-
ditione & doctrina apud ſuos abutens, non veretur affirmare, recens hoc eſſe ſcholaſti
corum theologorum, de verſione aut trãſmutatione panis & vini in corpus Chriſti &
ſanguinem, atq; adeò intra annos trecentos inuentum.

Quod ſi ab illo Damaſceno adhuc pergas procedere altius per vniuerſos retro ſcri-
ptores eccleſiaſticos, ad originem vſq; religionis noſtræ, eandem ſemper fuiſſe, per o-
mnes catholicæ eccleſiæ & ætates & partes, certiſſimo inuenies. Quod ne confidẽtius à
nobis, quàm verius iactari exiſtimes, breuiter efficiam, vt clariſſime intelligas.

Beatus Gregorius Romanæ ſedis & vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus, catholicæ fidei
fidelis doctor, in homilia paſchali his verbis ſuæ fidei admonet fidelem populũ: Quid
nanq; ſit, inquit, ſanguis agni, non iã audiẽdo, ſed bibẽdo didiciſtis: Qui ſanguis ſuper
vtrunq; poſtem ponitur, quando non ſolũ ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur.

Idem

Non figuras ſed verum à nobis corpus Chriſti & ſanguinẽ ſumi.

Euchariſtia carbo diuinꝰ cõburens noſtra pctã, & illuminans corda noſtra & nos quodam modo deificans

Figuræ Euchariſtiæ in lege ve.

Prædicata hęc pura hoſtia & incruenta p Malachiã prophetam

Per Euchariſtiam vniri nos Chriſto

Ipſam eſſe panẽ ſuperſubſtantialẽ.

Carnẽ dñi eſſe ſpiritũ viuificantem

Ad hoc reſpicit, qđ dicit Ioan. 6. Spũs ẽ q viuificat, caro nõ prodeſt qcq̃

Cur dicatur Participatio Communio

Nota identitatẽ fidei catholicę eccleſiæ de euchariſtia, & hoc tẽpore & ante annos mille

Cõuincit craſſa & impudẽs Lutheri ignorãtia

Eandem catholicę eccleſiæ fidẽ B. Gregorij teſtimonio aſtruere

A Idem exponens illud Iob vi. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: Natus dominus in præsepe ponitur, vt significaretur, quòd sancta animalia, quæ ieiuna diu apud legem inuenta sunt, incarnationis eius fœno satiarentur. Præsepe enim natus impleuit qui cibum semetipsum mortaliũ mentibus prębuit dicens: Qui comedit carnē & bibit sanguinē meũ, in me manet & ego in eo. Hæc ille Gregorius, qui inter prædictos Theophylactum & Damascenum interesset medius. At ille beatiss. Leo, eiusdē sedis & ecclesiæ catholicæ episcopus, dicto Damasceno aliquanto antiquior, electus nãq; in Ro. pontificē, anno ccccxliij. audi quã fidē catholicã vbiq; p̃dicet. Ita scribit in epist. ad Cõstãtinopolitanos: In ecclesia Dei oim ore tam consonũ est, vt nec ab infantiũ linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter cõmunis sacramenta fidei taceatur. Quia in illa mystica distributione, spiritalis alimoniæ hoc impartitur, vt accipiẽtes virtutem cœlestis cibi, in carnē ipsius, qui caro nostra factus est, trãseamus. Audis consonã totius ecclesiæ confessionē, etiã infantium linguis prædicatã. Rursus in sermone de ieiunio mensis septimi: Hanc, inquit, confessionē dilectissimi toto corde p̃mentes, impia hæreticorũ cõmenta respuite: vt ieiunia vestra, & eleemosynæ nullius erroris contagio polluantur. Tunc enim & sacrificij munda est oblatio, & misericordiæ sctã largitio, quãdo hi qui ista dependunt, quod operant, intelligunt. Nam dicẽte dño, nisi manducaueritis carnē B filij hois & biberitis eius sanguinē, nõ habebitis vitã in vobis: sic sanctæ mensæ cõmunicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corpis Christi & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumit, q̃d fide credit, & frustra ab illis amen r̃ndetur, à q̃bus contra id q̃d accipitur, disputatur. Et in ser. de dñica passione: Fefellit, inquit, diabolum malignitas sua, intulit supplicium filio Dei, quod cũctis filijs hoim in remediũ verteretur: fudit sanguinem iustum, qui reconciliando mundo & precium esset & poculũ. Item in epistola ad Anastasium Thessalonicen. episcopum suum per Orientem legatũ: Aliter eñ in ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostrę proprietate naturę verus nos pontifex recõciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris sit dextera cõstitutus, in eadem tamen carne quã sumpsit ex virgine, sacramentũ propitiationis exequit: Hæc ille beatiss. Leo, cui ter sancto ab vniuersa Calcedonen. synodo sexcentorũ triginta, ex toto orbe episcoporũ acclamatũ est. Qui catholicæ, quam concionibus & scriptis suis instituebat, ecclesiæ nihil inculcabat aliud quàm synceram orthodoxamq; fidem, eandem aduersus Euthicetis (quæ tunc enascebatur) blasphemiam & pestilentissimam hæresim, munire saragens: quæ veritatem humanæ naturę negabat in Christo, carnem vero quam verbum assumpserat de virgine conuersam in ipsam verbi naturam impie asserebat. In cuius confutationem ille profert veritatem (quæ tunc omnibus erat in confesso, atque adeò infantium linguis C prædicata) corporis & sanguinis domini in sacramento, quod Eucharistiæ dicimus.

Idem cõprobare b. Leonis testimonio

Nota consonam ecclesiæ confessionē etiã infantiũ linguis prædicatam

Eucharistia oblatio & sacrificium

Sanguis dñi & p̃ciũ redẽptionis & vitę poculum.

B. Leonis fidē indubitato fuisse fidē catholicæ ecclesiæ

Iam & in diuo Augustino, qui illum Leonem aliquantũ præcessit, eandem audi catholicæ ecclesiæ fidem & sententiam: quam passim vbicunq; tulit occasio, scriptis suis infulcit. Hic homi. ij. in psal. xxxiij. scribit in hæc verba: Accesserũt Iudæi ad Christum vt crucifigerent. Nos ad eum accedamus, vt corpus & sanguinem eius accipiamus. Illi crucifixo domino obtenebrati sunt: nos manducando crucifixum & eius sanguinem bibendo, illuminamur. &c̃. Vere magnus dominus & magna misericordia eius, qui nobis vere dedit manducare corpus suum, in quo tanta perpessus est, & sanguinem bibere. Eandem sententiam & confessionem inculcat, homilia in psalmum quadragesimum quintum & in psalmũ sexagesimum quintum, & in psalmum xcviij. Quæro, inquit, quid sit scabellum pedum eius? Et dicit mihi scriptura: Terra scabellum pedum meorũ. Fluctuans conuerto me ad Christum, qui ipsum quæro hic, & inuenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum eius. Suscepit enim de terra terrã, quia caro de terra est, & de carne Matię carnē accepit, & quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit. Et paulo post: Tunc autem quando dñs hoc commendans, de carne sua locutus erat, & dixerat: Nisi quis manducauerit carnem meam, non habebit in se vitã æternam, scandalizati sunt discipuli eius quidam ex lxx. & dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum intelligere? & recesserunt ab eo, & amplius cum eo non ambulauerũt, durum illis

Idem D. Augustini demonstrare testimonio

illis viſum eſt,quod ait:Niſi quis manducauerit carnem meã,nõ habebit vitã æternã. D
Acceperũt illud ſtulte,carnaliter illud cogitauerũt,& putauerũt quòd præciſurus eſſet
dominus particulas quaſdam de corpore ſuo,& daturus illis,& dixerũt: Durus eſt hic
ſermo.Ipſi erant duri,non ſermo. Non hic prætereibo,quod pręmiſſis paulopoſt ſubne
ctens, in ſuæ blaſphemiæ & impietatis confirmationem nunc rapiunt hæretici, quaſi
& Auguſtinus ipſis cõſenſerit,& ſecum negarit veritatem corporis & ſanguinis Chri-
ſti in Euchariſtia. Subdit enim, veluti ex perſona Chriſti ad ſcãdalizatos ex ipſius ſer-
mone diſcipulos. Spiritualiter,inqt,intelligite quod locutus ſum. Nõ hoc corpus quod
videtis,manducaturi eſtis,& bibituri illum ſanguinem quem fuſuri ſunt qui me cruci-
figent. Hic attollunt criſtas, hic exultant,& vociferãtur pro ſe ſtare Auguſtinum. Quẽ
quia credibile non eſt de tanto ſacramento non tenuiſſe orthodoxam catholicæ eccle-
ſiæ fidem : quid ex eius ſubſcriptione & teſtimonio collectum velint, & à ſe deceptis
perſuadeãt,facile intelligis. Sed quid eſt quod hic detorques,quod hic deprauas hę
retice? Quid ex his verbis ſanctum illum & ſingularem catholicæ eccleſiæ columnam
Auguſtinum,tecum blaſphemare catholicam fidem colligis? Cuius ſi quęras vt ſequa
ris,non vt inſidieris,non vt depraues ſententiam,nunquid non audiſti toties inculcan-
tem,in Euchariſtiæ ſacramento nos corpus & ſanguinem domini ſumere? vere nobis
manducandum dediſſe ſuũ corpus quod de Marię carne ſuſcepit,in quo hic nobiſcum E
ambulauit,in quo tanta eſt perpeſſus,& ſuum ſanguinem bibendum propinare? Qui
in ſermone ad neophytos (quos de fidei ſacramentis, nõ per figuras aut ænigmata,ſed
ſimpliciſſimis quantum poteſt,verbis & clariſſimis inſtruit) ita loquitur: Hoc accipite
in pane quod pependit in cruce,hoc accipite in calice,quod effuſum eſt de latere Chri-
ſti. Erit enim illi mors non vita, qui mendacem putauerit Chriſtum. Qui deniq; libro
quarto de Trinitate:Quid,inquit,tam mundũ pro mundandis vitijs mortalium,quàm
ſine vlla contagione carnalis concupiſcentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali?
& quid tam grate offerri & ſuſcipi poſſet,q̃ caro ſacrificij noſtri,corpus effectum ſacer-
dotis noſtri? Nunquid dubitare potes,quę ſit huius de ſacramẽto euchariſtię ſentẽtia,
qui tam clare,tam conſtãter vbiq; prædicat & inculcat fidem,quam ſupra demonſtra
uimus,catholicæ eccleſiæ? Sed dicit, inquiunt, non hoc corpus quod viderunt diſci-
puli nos manducare, nec illum ſanguinem bibere, qui à crucifigentibus effuſus eſt.
Dicit quidem,ſed non ſic,quemadmodum tu detruncas & deprauas impie:imò quem-
admodũ ille pręmiſit,ſcandalizatos ex verbis Chriſti diſcipulos hoc intellexiſſe. Qua-
ſi,inquit,præciſurus eſſet dominus particulas quaſdam de ſuo corpore atq; illis datu-
rus. Non ſic impij,non ſic carnales. Non ita comedimus viſibile corpus Chriſti,aut ſan
guinẽ bibimus. Sed potius id ſumimus,& id credimus,quod nõ videmus,vt eiusquoq;
valeat eſſe fides,quod corpus & ſanguinem domini ſumimus:quæ nulla prorſus eſſet F
ſi eadẽ viſibiliter ſumeremus. Vnde exponens mox illud quod obſcurius ab eo dictum
videri poſſet. Et ſi,inquit,neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari,oportet tamen inuiſibili-
ter intelligi. Exiſtimabant nanq; illi quòd præciperet eis dominus ſuum corpus quod
videbant,ita corporaliter ſe habens,beluino more ac rictu deuorare,& ſorbere ſangui
nem,quem crucifigentes effuſuri erant. Quam eorum carnalem intelligentiam apud
Ioannem redarguebat Chriſtus,dicẽs: Spiritus eſt qui viuificat,caro non prodeſt quic-
quam. Quod exponens idem Auguſtinus: Quid ergo eſt,inquit,nõ prodeſt quicquam
caro? Non prodeſt quicquam,ſed quomodo illi intellexerũt,quomodo in cadauere de-
liniatur,aut in macello venditur,non quomodo ſpiritu vegetatur. Hoc eſt quod ſupra
apud Theophylactum,deinde Ioannem illum Damaſcenum audiſti. Quo,inquit ille,
non apparet nobis caro ſed panis? vt non abhorreamus ab eius eſu. Nam ſi quidem ca
ro apparuiſſet,inſuauiter affecti eſſemus erga communionem. Nunc autem condeſcen
dente domino noſtræ infirmitati,talis apparet nobis myſticus cibus, qualibus alioqui
aſſueti ſumus. Quod idem his verbis dicit ille Damaſcenus: Nouit enim Deus huma-
nam infirmitatem,quod auerſetur inuſitata. Aſſueto igitur condeſcenſu vſus,per con
ſueta naturæ ea fecit,quæ ſunt ſupra naturam. Hoc idem ille Lanfrancus in expoſitio-
ne fidei catholicæ de hoc ſacramento aduerſus Berengarium, qui eo modo corpus &
ſanguinem Chriſti in hoc ſacramẽto affirmat nos ſumere,vt vere dici poſſit,& ipſum
corpus quod de virgine ſumptum eſt,nos ſumere, ipſumq; ſanguinem precioſum qui
pro

[Margin notes: "Cauilli hæreticorũ ex verbis Auguſt. remotio" (beside lines 4–7); "Euchariſtia ſacrificium" (beside lines 25–26); "Quo intelligen. Spũs eſt qui viuificat caro nõ prodeſt quicq̃ Augu. homi. 27. in Ioan." (beside lines 40–46)]

A pro nobis in ara crucis effusus est:& quodãmodo non ipsum. Ipsum quidem, si essentiã & veræ vtriusq; naturæ proprietatem,& virtutem spectes:non ipsum autem, si ad modum illum ineffabilem,quo sub panis viniq; speciebus illa mirabiliter & nobis incomprehensibiliter latitant,respiciamus:vt clare intelligas eandem fuisse D. Augustini de ineffabili hoc sacramento fidem,quæ & catholicæ ecclesiæ: eandemq; catholicæ ecclesiæ,quæ Augustini seculo extitit, quæ interim semper,& quæ nostro hoc seculo existit.

Quod ipsum vt alio quoque æque idoneo teste,& ex alio orbis cardine intelligas, perlege,obsecro te lector,diui Cyrilli Alexandrini episcopi in Ioannem Commentariorum librum tertium ab eius capite xxxiiij. vsq; ad xxiiij. libri sequentis: quibus verba Christi quæ de hoc sacramento describuntur à Ioanne,magnifico illo suo spiritu & orthodoxo catholicoq; sensu explicat. Certo scio quòd laboris illius te nõ pœnitebit. Intelliges enim huius sacramenti,non solum veritatem,sed & viuificam efficaciam. Et quàm impie deprauẽt scripturas,qui vniuersa illa detorquent alio: & quocũq; malunt pertinere,quàm ad sacrosanctum hoc eucharistiæ sacramentum. Interim tamen illius sententiam in compendium hic contrahemus:quo & illis cõsulamus, quibus hoc prõptum non est,aut certe(quod dici solet) mihi & Musis. Dicentibus itaq; Christo Iu-
B dæis,quod ergo tu signum facis,vt videamus & credamus tibi? Patres nostri manducauerunt manna in deserto,sicut scriptum est:Panem de cœlo dedit eis manducare. Perinde ac si dicerent:Honoratur à nobis merito beatus ille Moyses,acceptus Deo,atque inter eundem & homines mediator. Dedit enim huius rei hoc præcipuũ signum, quòd pauit cœlesti cibo aut manna annis quadraginta, quotquot secum fuere in deserto. Tu vero, qui maiora quàm ille exigere videris, qui illius præcepta mutare, quo eiusmodi miraculo ad nouam nos tuam doctrinam adducis? Dixit ergo eis Iesus: Amen,amen dico vobis,non Moyses dedit vobis panem de cœlo,sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Non fuit ille eius, aut alterius cuiusquam miraculi patrator, quemadmodum illi non solum stulte, sed & impie tribuitis: sed pater meus,& tunc dedit patribus vestris illud mãna(nõ quidẽ qualẽ facitis,cœlestẽ aut angelorum panem, sed eius figuram tantum) & nunc dat vobis panem de cœlo verum. Nunc,inquam,quando figurarum tempus exactum est,& veritas adest in ianuis,dat vobis panem de cœlo,non vmbraticum,aut alterius melioris significationis tantum causa,sed ipsum verum. Ille enim vni tantum populo corporale corruptibileq; nutrimentum ad tempus exhibuit: at panis iste verus, qui de cœlo descendit, dat vitam (quod ex ipso est)mundo vniuerso. Non fuit ille verus panis cœlestis:sed ipse vnigenitus patris, est panis ille verus:qui cum sit ex substantia patris,naturaliter vita est,viuificans cuncta.
C Vt enim terrestris hic panis imbecillitatem corporis nostri sustinet & conseruat:Ita & ipse per spiritum sanctum viuificat spiritum nostrum,& corpus à corruptione liberat. Respondentibus autem ad hæc Iudæis: Domine da nobis semper panem hunc, dixit IESVS:Ego sum panis vitæ. Quanquam consueuerit Christus ænigmatice quodammodo,nec nimis aperte exponere mysteria: hic tamen & propter imperitiam audientium,& simul propter necessitatem eius quod docebat, omni orationis figura semota,dilucide breuiterque vniuersam mysterij vim incipit explicare. Multis enim verbis vltro citroque habitis, quibus oblique subindicabat, ineffabile hoc mysterium, postquam illos nihil eius intelligere videbat,apertissimis tandem verbis: Ego,inquit, sum panis ille vitæ:non corporeæ tantum fami (vt vetus illud manna) remedium afferens: sed qui totum simul hominem ad vitam æternam reformo,& morte superius facio. Quibus verbis ostendit sanctissimi sui corporis & sanguinis gratiam & vitam,qua in nobis vnigeniti proprietas, id est vita,& ingreditur & permanet. Magna est igitur huius veri panis & illius Mosaici differentia. Qui enim venit, inquit,ad me non esuriet:& qui credit in me,non sitiet vnquam. Dederit ergo(vt & hoc vobis concedatur)Moyses manna: tamen qui comederunt,esurierunt iterum. Produxerit copiosa ex lapide flumina:sed qui bibebant,rursus sitiebant. Qui vero ad me venit, nunquam esuriet:& qui in me credit,nunquam sitiet. Vides,quam benedictionem Christus credentibus polliceatur:quã,inquit,communicatione corporis & sanguis sui assequimur. Vnde ad eã incorruptionẽ integre reducemur,vt cibo et potu corporali nõ indigeamus,

viuificat

Eandẽ catholicæ eccle. de eucharistia fidẽ D. Cyrilli testimonio cõprobare Ioan.6

Pulchra & vere orthodoxa explicatio cap.6. apud Ioan. de sacramẽ. eucharistiæ Per Cyrillum Ioan.6 Lib.3.ca.33

ca.33 Confert figura mannę ad veritatem eucharistiæ ca.34

ca.30

Panis vitę & viuificus Christus

ca.17

Quã bñdictionẽ cõmunicatione corporis & sanguinis Christi assequamur

viuificat enim corpus Christi,& ad incorruptionē sua participatione reducit. Non enī D
alterius cuiusdam,sed ipsius vitæ corpus est,virtutē incarnati verbi retinēs, & plenum
potestate illius, quo vniuersa & viuunt & sunt.

Lib.4.c.9 Cum ergo murmurassent Iudæi de illo,quia dixisset,ego sum panis qui de cœlo de-
scendi:& respondisset Iesus aduersus incredulitatem eorum pleraq;,& inter cætera eo-
rundem tarditatem & infirmitatem ad fidem erigens,& propositis velut iureiurando
præmijs ad se attrahens,postq̃ dixisset:Amen amen dico vobis,qui credit in me,habet
vitam æternam: subiungit,repetendo iterum quod paulo ante dixerat, vnde sibi cre-
ca.10 dens,eam vitam esset petiturus:Ego sum panis vitæ,patres vestri manducauerūt man
na,& mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens,vt si quis ex ipso mādueauerit non
moriatur. Ego,inquit,sum panis vitæ. Itaque si credis Christo, scis quo pacto mortem
possis effugere:quomodo vitam æternam adipisci, nempe ex hoc pane manducando
qui solus mortem & interitū destruere potest. Mortui sunt,inquit,maiores vestri,q̃uis
Mosaicum illud manna manducauerint,quia nullam inde virtutem vitę perpetuę ac-
ceperunt:nam pręter φ erat figura & significatio melioris,famē solummodo corpora
lem leuabat ad tempus. Qui vero panem vitæ suscipiunt,immortalitatem consequen-
ca.11 tur,&omnia interitus mala effugient,cum Christo æternaliter victuri. Ego enim sum,
inquit,panis viuus qui de cœlo descendi,si qs manducauerit ex hoc pane,viuet in æter- E
num. Eadem dicit iterū atq; iterū,vt intelligeremus,quantopere nobis esset necessa-
rium intelligere,vnde nobis vita petēda sit,expers corruptionis,& quo pacto primææ
integritati restitui possemus. Antiquus ille panis figura,imago,vmbraq; solūmodo fu
it,nec quicq̃ præterea quàm quòd corruptibili corpori,corruptibile nutrimentum, ad
modicum tempus exhibebat. Ego vero sum ille panis viuus & viuificans in æternum.
ca.11 Et panis quem ego dabo,caro mea est,quam ego dabo pro mundi vita. Vides,vt pau-
Panis vitæ caro Christi latim magis magisq; se aperiat & explicet mirificum hoc mysterium. Dixit se panē vi-
uum & viuificantem,qui se manducantes faceret corruptionis expertes,& donaret im
mortalitate. Nunc dicit panem illum carnem suam esse, quam daturus erat pro mūdi
vita,& per quam nos illa participantes,viuificaturus. Siquidem verbi viuificās natura,
illi ineffabili illo vnionis modo coniuncta, viuificantem eandem effecit: & propterea
participātes viuificat ista caro:reijcit enī ab eis mortē,& interitū penitus expellit. Sed hic
Dissonantiæ prædictorū compositio forte obijciet aliquis: Nunquid ergo ipse Christus sua est ipsius caro? Hic mire statim
incipiens tibi respondebit Euāgelista: Et verbum caro factum est. Non enim in carnē
ca.15 venisse ipsum,sed vt mirabilem ineffabilemq; vnionem ostenderet, carnē factum esse,
Ioan.1 dicere non dubitauit. Itaq; quæ pauloante Christus de se toto dicit,mox suæ carni at-
Quō caro nō prosit q̃cq̃ tribuit. Quanq̃ non carnem nudā intelligat. De ea enim sic intellecta,idem paulopost F
ca.23 dixit Christus: Caro non prodest quicq̃, sed spiritus est qui viuificat. Nam secundum
se intellecta, nos viuificare non potest, sed viuificante alio opus habet. Sed si ad incar-
Qūo eadē viuificet nationis mysterium respicias,quamuis per seipsam nihil possit caro, viuificam tamen
factam nihil dubitabis. Est enim non cuiusuis caro,sed ipsius vitæ,Saluatoris nostri Ie
su Christi,in quo deitatis plenitudo corporaliter inhabitat. Spiritum vero seipsum
Spūs viuificās ipse Christus appellat,quoniam Deus spiritus est. Et vt ait Paulus:Dominus spiritus est. Litigabant
ad hæc Iudæi adinuicem dicentes: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad
Ioan.4 2.Cor.3 manducandum? Ita facit animus arrogans & malignus, quæcunq; eius captum supe-
ca.23 rant,tanq̃ friuola aut falsa mox reijcit. Oportuisset sane eos, qui diuinā Saluatoris vir-
Iudaica calūnia. Qūo tutem ac potestatem,tot signorum miraculo perceperūt,eius sermoni credere,& si qua
Arrogātis est difficilia videbātur, humiliter inquirere, & petere eorum elucidationem. At contrà,
se & maligni hi de Deo non sine magna impietate conclamant: Quomodo hic potest carnem su-
animi in diuinis mysterijs am nobis dare? nec in mentem venit,nihil esse impossibile apud Deum. Animales ho-
interrogare, mines spiritualia intelligere non poterant,imò fatuitas quædam tam magnum myste
quomodo? rium ipsis videbatur. Sed nos magnū, quæso, à peccatis aliorū profectum faciamus:
Quātopere & firmam fidem mysterijs adhibentes,nunquā in tam sublimibus rebus illud quomo
nobis fugiē. do,aut cogitemus,aut proferamus. Iudaicum enim hoc verbum est,& extremi suppli-
Iudaicum illud,qūo in cij causa. Aliorum igitur culpa perdocti,non quęramus quomodo,sed operis sui viam
diuinis operibus & scientiam illi soli concedamus. Nam quēadmodum, quāuis nullus nouit, quidnam
secundum naturā sit Deus,iustificatur tamen per fidē,cū credit prēmia illum redditurū
quæren

A quærentibus eum:sic etsi operum eius rationē ignoret, si certa tamen fide omnia illum posse non dubitet,non contēnenda probitatis huius præmia consequetur. Qui enim sapientia & virtute adeò excellit,quomodo non operabitur ita miraculose,vt operum eius ratio mentem nostram effugiat? Nonne vides,etiam humano ingenio & industria facta sæpenumero captū nostrum superare? Quæ alioqui incredibilia nobis viderenť, nisi sæpius facta conspiceremus. Quomodo igitur extremo supplicio digni nō erunt, qui rerum omnium opificem Deum ita contemnunt,vt quomodo,in operibus eius dicere audeant? quem totius sapientię largitorem non ignorant,quem omnia posse,ipsa nos docuit scriptura? Si vero tu o Iudæe,quomodo etiam nunc clames, hanc tuā imperitiam ego quoq; secutus,libēter quomodo ex Aegypto exiuisti rogabo? quō in serpentem Mosaica fuit virga conuersa? quomodo lepra manus affecta,vno tēporis momento in pristinum statū restituta fuerit? quō in naturam sanguinis aquæ tranfierunt? quomodo patres tui per media maria vt per aridam effugerunt? quō per lignum amaritudo aquarum in dulcedinem recidit? quō è lapide fontes aquarum fluebant? quomodo stetit Iordanis? quomodo solo clamore inexpugnabilis Hierico cecidit? Innumerabilia sunt, in quibus si quomodo quæras,vniuersam tibi scripturam euertere necesse erit, prophetarum doctrinam,& ipsius Moysi scripta contemnenti. Quare & Christo magis credidisse vos oportuit:& si quid arduum videbatur,ab eo humiliter petere, q̃ velut temulentos exclamare:quomodo hic potest nobis carnem suam dare?

Refundit illud Iudæorum quō velut clauū clauo

B Sed audiamus iam,istorum incredulitati quid responderit mitissimus & misericors dn̄s. Certe non iurgatur neq; contendit: sed viuificantis huius mysterij cognitionem, iterum iterumq; mentibus eorum studet inserere. Et quomodo quidem daturus erat carnem suam ad manducādum,non docet,quia intelligere non poterāt. Sed q̃ magna bona sint amissuri,nisi cum fide manducauerint,quid contrà ita manducando adipiscentur,id iterum atq; iterum aperit,dicens: Amen amen dico vobis,nisi manducaueritis carnem filij hois & biberitis eius sanguinem,non habebitis vitam in vobis. Contrà vero, qui mãducat meam carnem,& bibit meū sanguinem,habet vitam æternam, videlicet ipsius vitæ æternæ naturali desiderio eos ad fidem attrahens,per quā etiam hoc ipsum quod quærebāt,doceri facilius poterāt. Sic enim Esaias ait:Si non credideritis,non intelligetis. Oportebat sane primū fidei radices in aīo iacere,deinde ea quęrere,q̃ quęrenda videbantur. Illi vero contrà,anteq̃ crederēt,importune quærebant. Hac igiť de causa dn̄s,quomodo id fieri posset,non enodauit:sed certa fide id credendū hortatur. Credentibus vero discipulis fragmenta panis dedit dicens: Accipite & manducate,hoc est enim corpus meum. Similiter & calicem circūtulit,dicens: Bibite ex hoc oēs, hic est calix sanguinis mei, qui pro multis effundeť in remissionē peccatorum. Itaq; sine fide quærentibus,mysterij modum nequaq̃ explanauit: credentibus autem etiam non quærentibus exposuit. Audiant hæc increduli: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. Non enim possunt beatæ vitæ participes fieri, qui per mysticam benedictionē (ita eucharistiam appellat) Iesum non susceperunt. Vita enim secundum naturam,ille est,qui ex viuo patre est genitus. Sed nō minus caro quoq; eius viuificat,tanq̃ coniuncta verbo Dei,à quo cuncta viuificantur. Quam cū comedimus,tunc vitā habemus in nobis:illi coniuncti,quę viuifica effecta est. Quam ob causam in exuscitandis mortuis,non solum verbo & imperio,vt Deus vtebatur:verum etiam carnem suam,vt cooperatricē,nonnunq̃ adhibebat,vt reipsa comprobaret,carnē quoq; suam, quoniam sibi coniuncta est,viuificam esse. Ita principis synagogę filiolam apprehensa manu erigens,& verbo & viuificæ carnis suæ tactu excitauit. Ita & ciuitatem Naim ingrediens adolescentis, qui mortuus efferebatur,corpus tetigit, dicens: Adolescens tibi dico surge. Non ergo solum verbo,vt diximus,verum etiam tactu,mortuos excitauit:vt ostenderet corpus quoq; suum viuificare posse. Quòd si solo tactu suo corrupta redintegrantur, quomodo non viuemus, qui carnem illam & gustamus & manducamus? Reformabit certe ad immortalitatē participes sui. Hoc enim est quod dicit: Qui manducat meā carnē,& bibit meum sanguinē,habet vitam æternā:& ego resuscitabo eum in nouissimo die. Ego,inquit, verbum factum caro,comedentes meam carnem resuscitabo ad vitā beatā & immortalē. Nec velis Iudaice,quomodo,quærere,sed recordare, q̃uis naturaliter aqua frigidior sit,aduentu tamen ignis, frigiditatis suæ oblita æstuat.

Ca. 14

Necessitas & vtilitas perceptiōis corporis Christi & sanguinis

C

Caro Christi vt viuifica

Nota & lege diligenter

Hoc ſane modo etiam nos,q̃uis propter naturã carnis,corruptibiles ſumus,participati- D
one tamẽ vitæ ab imbecillitate noſtra reuocati,ad proprietatem illius,ad vitã reforma
mur. Oportuit enim certe,vt nõ ſolum aĩa per ſpiritum ſanctũ in beatã vitam aſcende-
ret,verum etiã,vt rvde atq; terreſtre hoc corpus cognato ſibi guſtu,tactu,& cibo ad im
Cõfirmatio veritatis ex figura veteri — mortalitatẽ reduceret. Nec putet ex tarditate mentis ſuæ Iudæus, inaudita nobis exco-
gitata eſſe myſteria. Videbit enim ſi attentius quærat,hoc ipſum à Moyſis temporibus
factitatum fuiſſe. Quid enim maiores eorũ & à morte & à pernicie Aegyptiaca libera-
uit,quando mors in primogenita Aegypti deſæuiebat? Nonne oĩbus palàm eſt,quia
diuina inſtitutione perdocti,agni carnes manducarunt,& poſtes ac ſupliminaria agni
ſanguine perunxerũt,propterea mortem ab eis diuertiſſe? Pernicies nanq;.i.carnis hu-
ius mors,aduerſus humanũ genus propter primi hoĩs trãſgreſſionẽ furebat: Terra eſ̃
es,& in terram reuerteris,propter peccatũ audiuimus. Verum qm̃ per carnem ſuã Chri
ſtus atrocẽ hunc euerſurus erat tyrannũ,propterea id myſterio apud priſcos obumbra
bat,& ouinis carnibus & ſanguine ſanctificati,Deo ita volente,perniciem effugiebant.
Quid igitur o Iudæe turbaris,præfiguratã diu veritatem iam videns? Qur,inquã,tur-
baris,ſi Chriſtus dicit: Niſi manducaueritis carnẽ filij hoĩs & biberitis eius ſanguinem
non habebitis vitam in vobis,quũ oporteret Moſaicis te legibus inſtitutum, & priſcis
vmbris ad credendũ perdoctũ,ad intelligẽda hęc myſteria paratiſſimũ eſſe? Vmbram E
Ca.16 — & figuram noſti,diſce ergo ipſam rei veritatẽ. Caro enim mea,inquit,vere eſt cibus,&
Rurſus confertur ad figurã veritas — ſanguis meus vere eſt potus. Rurſus diſtinguit inter myſticam bñdictionẽ,& manna,
aquamq; fluenta ex lapide,& calicis ſancti cõmunicationẽ: ne magis mannæ miraculum
admirentur,ſed ipſum potius ſuſcipiant,qui cœleſtis panis eſt,& æternæ vitæ largitor.
Mannæ nanq; alimentũ non æternã vitã,ſed breue famis remediũ attulit. Non erat er
go ille verus cibus: ſanctum vero Chriſti corpus,ad immortalitatẽ & vitã æternã nu-
triens cibus eſt. Aqua etiã illa è petra ad momentũ corporalẽ ſitim leuabat, nec quicq̃
afferebat præterea: non erat ergo potus ille verus: ſed verus potus eſt ſanguis Chriſti,
quo radicitus mors euertitur & deſtruit. Non enim hoĩs ſimpliciter ſanguis eſt,ſed eius
qui naturali vitæ cõiunctus,vita effectus eſt. Præterea corpus & mẽbra Chriſti ſumus,
Ca.17 — quia per hanc bñdictionẽ myſterij,ipſum Dei filiũ ſuſcipimus. Sed quoniam res ardua
eſt,& fide magis q̃ ratione ſuſcipienda: ideo multis varijsq; modis mirabilẽ eius vtilita
tem exponit,fundamentum & baſim fidem eſſe confirmãs: Itaq; qui manducat,inq̃t,
Chriſto nos vniri participatione corporis eius & ſang.& quo modo? — carnem meam,& bibit meum ſanguinẽ,in me manet & ego in illo. Sicuti enim, ſi quis
liquefactę ceræ aliam ceram ſuperinfuderit,alterã cum altera per totũ cõmiſceat opor
tet: Ita ſi quis carnem & ſanguinẽ dñi recipit,cũ ipſo ita coniungat neceſſe eſt,vt Chri-
ſtus in ipſo,& ipſe in Chriſto inueniatur. Et ſicut pars (vt ait Paulus) fermenti totam F
Attende ſimilitudinem — maſſam fermentat: ſic paruula bñdictio (euchariſtiã intelligit) totũ hoĩem in ſeipſum
attrahit,& ſua gratia replet. Et hoc modo in nobis manet Chriſtus, & nos in Chriſto:
Ca.18 — vere enim totũ fermentũ in totã maſſam pertranſit. Sicut,inquit,miſit me viuens pater
& ego viuo propter patrẽ: & q manducat me, ipſe viuet propter me. Quum miſſum ſe
Quõ miſſus à patre filius viuificat ſe manducãtes — dicit filius,nihil aliud q̃ incarnatũ ſe vult ſignificare. Cõſueuit aũt Chriſtus, q̃ vim ex-
cedunt humanã,ea patri tribuere. Humiliauit enim ſeipſum factus homo,& ideo con-
uenientem hoĩ menſurã non recuſat: Pater,inq̃t,qui manet in me,ipſe facit opa. Patri
ergo etiã incarnationis operationẽ,quoniã vim excedit humanã,vt ſolet,accõmodat.
Hoc ergo eſt quod dicit: Quemadmodũ ego factus homo ſum voluntate patris, & vi-
uo propter patrem,quia videlicet e vita q̃ ſecundum eſſentiã eſt,naturaliter emanaui,
& genitoris naturam ad vnguem conſeruo,vt & ego naturaliter vita ſim: Ita qui man
ducat carnem meam, ipſe viuet propter me: totus ad me reformatus, qui vita ſum &
viuificare poſſum. Se vero manducari dicit,cum ſua caro mãducatur: quia verbum ca-
ro factum eſt,non naturarum confuſione,ſed ineffabili illo vnionis modo. Conclu-
Ca.19 — dens tandem de ineffabili hoc & ſacroſancto myſterio ſermonem: Hic,inquit,eſt panis
qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres veſtri mãna, & mortui ſunt:
qui manducat hunc panem,viuet in æternum. Non eſt, inquit, vulgaris hic panis, ſed
qui ex Deo procedit,qui de cœlo deſcendit,qui æternam comedẽtibus vitam elargitur:
vita quippe exiſtens à patre. Non autem ſicut illud manna,quod manducantes patres
veſtri mortui ſunt. Sed lex iſta vt magna in paruis figurabat. Vmbram enim & ima-
ginem

A ginem futurorum bonorum, non ipsam eorundem veritatem exhibebat. Itaque in alimento mannæ benedictio hæc Christi figurabatur & futura denotabatur.

Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt: Durus est sermo hic, quis potest eum audire? Animalis homo, nō percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Audientes enim: Nisi comederitis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, nō habebitis vitam in vobis, ad immanes ferarum mores vocari se à Christo arbitrabantur: incitariq;, vt vellent crudas hominis carnes manducare, & sanguinē bibere, quæ vel auditu sunt horrenda. Nondum enim mysterij huius formam & dispensationem pulcherrimā (quam nouissima cœna suis discipulis tradidit & commendauit) cognouerant. Adhæc cogitabant, quomodo caro huius hominis æternam nobis vitam largietur? aut quomodo mortalis ad immortalitatem adducere poterit? Quæ cum intelligeret is, cuius oculis omnia nuda sunt & aperta, alia re mirabili ad fidē illos impellit: Hoc, inquit, vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat prius? Quasi dicat: Si propter verba mea, quæ vestrum captum superant, conturbamini, nunquid eis credetis quando oculis ipsi vestris cernetis ascendentem filium hominis in cœlum? Nam qui terrestre hoc corpus cœleste faciet, is & viuificum effecit, quamuis natura sui corruptibile fuerit. Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Non prodest, inquit,

Ca.22

Ca.22

Scandalū discipulorum Christi, ex carnali mysterij huius intellectu

Christi ad scādalizatos responsio vt congruat

B si per se sine spiritu intelligatur. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Totum corpus suum, viuifica spiritus virtute plenum esse ostendit. Spiritum enim, hic ipsam carnem suam nūcupauit. Non quia carnis naturam amiserit, & in spiritū mutata sit: sed quia summe cum eo coniuncta, totam viuificandi vim hausit. Nec indecenter hoc dictum quisquam existimet. Nam qui domino cōglutinatur, vnus cum eo spiritus est, quomodo igitur caro sua vna cum eo nō appellabitur? Huiusmodi ergo est quod dicitur: Putatis me dixisse, viuificum natura sui esse terrestre & mortale hoc corpus: ego vero de spiritu & vita loquutus sum. Non enim natura carnis, secundum se viuificare potest: sed virtus ipsius spiritus viuificantem carnem reddidit. Verba ergo quæ loquutus sum, id est, ea de qbus loquutus sum vobis, sunt spiritus & vita, qua ipsa etiam caro mea viuit & viuifica est.

Ca.23

Ca.24

Cum dicit Christus carnē nihil prodesse, sed spiritū esse q viuificat, ꝓpam suā carnē nū cupasse spm.

Hæc est sana & orthodoxa verborum Christi de sacramento sui corporis & sanguinis sententia, exponente beatiss. & doctiss. Cyrillo. Quam ideo non piguit adscribere aliquanto prolixius quàm requirat institutum negotium, quod vniuersa illa Christi verba quibus energiam & efficaciam sacrosancti huius mysterij clarissime explicat. alio nunc detorqueantur ab hæreticis. Quæ quocūque magis, quàm ad ineffabile illud preciosi sui corporis & sanguinis sacramentum, spectare contendunt, & impijs suis detortisque expositionibus persuadent indoctis. Confido autem, quòd nec te pigebit legisse. Siqui-
C dem clarissime intelliges quam dictorum Christi verborum intelligentiā, ante annos mille atque adeò ab ipso religionis nostræ initio in catholica ecclesia didicerint, quam docuerint, orthodoxi sanctissimique patres nostri vt confundatur os loquentium iniqua.

Non possum committere, quin adscribam eiusdem sanctissimi patris piam & vere Christianam exhortationē ad frequētem cōmunionem & participationē huius sacrosancti mysterij aduersus eos, qui ex cōscientia indignitatis suæ se ab eodem diutius abstinent. Quandoquidem viuificat corpus Christi, hoc sciant, inquit, baptizati omnes, & diuinæ gratiæ participes facti, si rarius in ecclesiam proficiscantur, & longo temporis spacio propter simulatam religionem (videlicet conscientiam) aut reputationem indignitatis suæ, mystice cōmunicare Christo recusent, ab æterna se vita procul depellere. Quippe recusatio huiusmodi quis ex religione proficisci videatur, & scandalū facit, & laqueos struit. Quare oportet omnibus viribus à peccato mundari, & recte viuēdi iactis fundamentis, magna cum fiducia ad sumendā vitā concurrere. Sed variæ sunt diaboli ad decipiendum insidiæ. Nam primum ad viuendum turpiter inducit: deinde, cum malis onerati fuerint, tūc abhorrere à Christi gloria persuadet, qua possent à turpitudine voluptatis, quasi ab ebrietate reuocari. Quare oro, demus operā, vt vinculis eius abruptis & iugo seruitutis peccatorum excusso, in timore dn̄o seruiamus: carnisque voluptate per continentiam superata, ad cœlestem gratiam, ad recipiēdam benedictionem libenter concurramus, & corporis Christi participes efficiamur, si æternā vitā consequi, si largitorē immortalitatis in nobis desideramus habere: Caueamusque ne

Pia b. Cyrilli ad frequentē cōmunionē exhortatio. Lib. 3. ca. 36

 loco

loco laquei damnosam religionem diabolus prætendat. Sic enim, sic inq̃, & ipsum dia D bolũ fugabimus, & diuinę naturæ participes effecti, ad vitã & incorruptibilitatẽ ascen demus. Obijciens deinde sibi ex persona timoratorũ, & eorũ qui in peccatis iacentes, di

Lib. 4. ca. 17

utius ab hoc viuifico sacramẽto se abstinent: Sed dices, inquit, rectè quidem nos admo nere, simul tamen scriptum te non ignorare, iudicium sibi comedere & bibere illũ, qui de pane illo comedit, & de calice bibit indignè. Ego igitur probo meipsum, & indignũ inuenio. Quando igit, quicũq; tu es qui ista dicis, dignus eris? quando Christo teipsum offeres? Nam si peccando indignus es, & peccare non desinis (quis enim delicta intelli git, secundum psalmistam) expers omnino eris viuificæ huius sanctificationis. Quare

Quid in no bis operetur communio Nota

pias, quæso, cogitationes suscipias, studiose sancteq; viuas, & benedictione participes: Quæ mihi crede, non mortem solum, verũ etiam morbos omnes depellit. Sedat enim, quum in nobis maneat Christus, sæuientẽ membrorũ nostrorum legem, pietatem cor roborat, perturbationes animi extinguit. Nec in quibus sumus peccatis, considerat, sed ægrotos curat: collisos redintegrat: & sicut pastor bonus, qui pro ouibus suis animam

Cyrillus ca tholicæ fidei strenuus as sertor

suam posuit, ab omni nos erigit casu. Hæc ille beatiss. Cyrillus, Alexandrinus patriar cha. Cuius pręcipuum studium, singularem strenuamq; operam pro defensione ortho doxæ catholicæq; fidei aduersus Nestorium, cæterosq; sui seculi hæreticos, experta est, & probauit catholica Christi ecclesia. Cuius sanctam & veræ consolationis plenissi E mam exhortationem vt amplectantur, omnibus nobis merito curandum est, quibus salutis suæ, & vitæ æternæ cura est. Audis autem quæ eius fuerit, imò quæ catholicæ ecclesiæ (cuius fidem reddidit) de sacrosancto hoc dominici corporis & sanguinis sa cramento sententia. Quod ille nunc gratiam (nos eucharistiam, hoc est, bonam grati am) nunc vitam, nunc benedictionem simpliciter, nunc mysticam benedictionem, aut benedictionem mysterij, nunc viuificam sanctificationem, aut viuificãs mysterium ap pellat. Quæ deniq; eius nobis percipiendæ sit vtilitas, imò necessitas. Quanquam au tem hi sufficere possent, quos induximus, testes, ad demonstrandam catholicæ ecclesię de ineffabili hoc sacramento fidem & sententiam: præsertim, cum de eo non sit institu ta nobis præsens tractatio: sed incidenter tantum, & veluti exempli gratia in ipsum in ciderimus: quia tamen de re tanta, tam salutifera, tam necessaria, nullam omnino hæsi tationem, nullum scrupulum in pectoribus Christi fidelium residere, fas est, etiã aliorũ sanctissimorũ patrũ (quos ea de re certũ est nihil credidisse aliud, q̃ q̃d credidit catholi ca Christi per orbẽ ecclesia, cuius extitere mẽbra nõ vulgaria, imò pcipua, imò colũnæ q̃dã) idẽ cõprobare visum est testimonio: vt ex omi seculo, omi ætate, omni loco orbis, cõsonæ huius, imò vnius orthodoxæ catholicæq; fidei indubitatũ accipias testimoniũ.

Eandẽ catho licæ ecclesiæ de euchari stia fidem Chrysosto mi testimo nio astruere

Diui itaq; Ioannis Chrysostomi, Antiocheni quidem natione, sed Constantinopoli tani episcopi, perlege obsecro homilias li. super Matth. & in eundẽ de cœna dñi, & in F caput ix. epistolæ ad Hebræos, & clarissime intelliges, idem tunc Antiochiæ, Constan tinopoli, & toto Oriente credidisse christifideles, imò toto orbe terrarum credidisse ca tholicam Christi ecclesiã, de ineffabili hoc sacramento corporis & sanguinis dñi, quod nos in catholica dicimus ecclesia, & quod suis temporibus credidisse eandem superio ribus illis testificantibus audiuisti: videlicet, semel passibiliter in cruce oblatum Chri stum à nobis quotidie offerri aut sacrificari in altari. Idcirco, inquit, cum manum viden mus porrigentis nobis corpus domini sacerdotis, arbitrari nos oportet, non sacerdo tis, sed Christi manum ad nos porrigi, dicentis: Accipite & manducate, hoc est cor pus meum. Et homilia decimaseptima in dictam epistolam ad Hebræos: Hoc, in

Eucharistia sacrificium

quit, sacrificium nostrum exemplar est illius semel oblati in cruce. Idipsum autem sem per offerimus, nec nunc quidem alium agnũ, crastino alium, sed semper idipsum. Nec quia multis locis offertur, multi sunt Christi, sed vnus vbiq;, & hic plenus existens. Rursus, homilia lx. de indigne sumentibus sacrosancta mysteria, docet per res sensibi les, donari nobis res intelligibiles & spiritales à Christo, vt per sensibilem & exteriorẽ baptismum, intus fieri intelligibilem regenerationem ac renouationẽ: atq; in eo quod dicit: Accipite & manducate, hoc est corpus meũ, ipsum dare nobis seipsum, atq; in eo credere nos illi oportere, licet cogitationibus & oculis nostris aduersari id videat. Ea dem inculcat homilia subsequente. Et in oratione de beato Philogenio, dicit men sam dominicam vicem pręsepis explere: nam & in hac reponi corpus dominicum non quidem

A quidem fascijs inuolutum, sed spiritu sancto vndequaq; conuestitum.

Idem Hieronymi quoq; coprobare te stimonio

Eiusdem fidei catholicæ ecclesiæ diuus quoq; Hieronymus testis est, ad Hebidiam quæstione ij. scribens in hæc verba: Nos autem audiamus, inquit, panem quem fregit dominus deditq; discipulis suis, esse corpus domini saluatoris ipso dicente: hoc est corpus meum, accipite & comedite. Et calicem illum de quo iterum loquutus est: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundet. Iste est calix, de quo in propheta legimus: Calicem salutaris accipiam. Et alibi, calix tuus inebrians quàm præclarus est, &c. Non Moyses dedit vobis panem verum, sed dominus Iesus: & ipse conuiua, & conuiuium: ipse comedens, & qui comeditur, illius bibimus sanguinem, & sine ipso potare nõ possumus. Et quotidie in sacrificijs eius, de genimine vitis verę, & vineæ Sorec (quæ interpretatur electa) rubentia musta calcamus: & nouum ex his vinum bibimus de regno patris, nequaquã in vetustate literæ, sed in nouitate spiritus, cantantes canticũ nouum, quod nemo canere potest, nisi in regno ecclesiæ, quod est regnum patris. Hæc fuit fides orthodoxi illius, sanctissimiq; Hieronymi, quam in catholica didicerat ecclesia, eadem per omnia cum illa, quam & nos à patribus nostris in eadem didicimus & accepimus.

Idem D. Ambrosij cõfirmare testimonio

Collatio veritatis ad suã figuram

Iam & diuum Ambrosium audiamus, quam ipse fidem didicerat in catholica ecclesia, quam doceat initiandos & nouitios in fide. Ita habet in sermone, de mysterijs fidei ad neophytos, sacramentum hoc nostrum comparans illi suæ figuræ veteri: Considera nunc, inquit, vtrum præstantior sit panis angelorum, an caro Christi, quæ vtique corpus est vitæ? Manna illud è cœlo, sed hoc supra cœlum: illud cœli, hoc domini cœlorum: illud corruptioni obnoxium, si in alterum diem reseruaretur, hoc alienũ ab omni corruptione, quod quicunq; religiose gustauerit, mortem sentire non poterit. illis aqua fluxit è petra, tibi sanguis e Christo: illos ad horam satiauit aqua, te sanguis Christi diluit in æternum: Iudæus bibit & sitit: tu cum biberis, sitire non poteris: & illud vmbra, hoc autem in veritate. Et paulo post: Potior itaq; est lux quàm vmbra: veritas quàm figura: corpus authoris, quàm manna e cœlo. Obijciens deinde sibi ipsi, veluti ex persona neophytorum, humanæ apparentiæ & incredulitatis in contrarium argumenta: Forte dicas, inquit, aliud video, quomodo tu mihi asseris quòd corpus Christi accipiam? Et hoc nobis ergo superest, tibi vt probemus. Quantis igitur vtimur argumentis, corpus hoc non esse id quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremq; vim esse benedictionis quàm naturæ? Quia benedictione, inquit, etiam ipsa mutatur natura, virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens, rursus prendit caudam serpentis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam esse naturam, & serpentis & virgæ? Currebant Aegypti flumina puro

Humanæ incredulitatis argumẽta, in contrariũ soluit

Benedictiõe mutari naturam

C aquarum meatu, & subito de fontium venis sanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluuijs, rursus ad prophetæ vocem cessauit cruor fluminum, aquarum natura remeauit. His atq; alijs eiusmodi miraculis, quæ ineffabili diuinitatis operatione fiunt, enarratis post aliqua subiungit: Aduertimus igitur maioris virtutis esse gratiam, quàm naturam. Et adhuc tamen propheticæ tantum benedictionis numeramus gratiam. Quòd si tantum valuit humana benedictio vt naturam conuerteret, quid dicemus de ipsa consecratione diuina, vbi verba ipsa domini Saluatoris operãtur? Nam sacramentum illud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quòd si tantum valuit sermo Heliæ, vt ignem cœlo deuocaret, non valebit Christi sermo vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Sermo ergo Christi qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare, quàm mutare naturas? Si argumẽtis vtimur, suis proprijsq; vtamur, incarnationisq; exemplis huius mysterij adstruamus veritatem. Num quid natura operata est cum dominus Iesus nasceretur ex Maria virgine? Si naturę ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare consueuit. Liquet igitur, quòd præter naturæ ordinem virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinẽ in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse dominus Iesus partus ex virgine? Audis hic, quam ille catholicam fidem doceat initiandos in fide, non tropis, figuris, aut circumlocutionibus verborum: sed planissimo, quantum fieri potuit, apertissimoq; ser-

Arguit à minori

A simili

mone, Audis in hoc sacramento veram Christi carnem, verumq; sanguinem. Audis D ineffabili Dei potentia mutari naturas panis & vini, in id quod non erat, hoc est, in corpus domini nostri Iesu & sanguinem: quod posteriores haud insignificanter transsubstantiari dixerunt: nouo quidem vocabulo, sed antiqua catholicæ fidei sententia. Rursus lib. iiij. de sacramentis: Tu forte dicis, inquit, meus iste panis est, & vsitatus. Est quidem panis iste, qualem dicis, ante verba sacramentorum: vbi autem accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi. Et paulopost: Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem Dauid: Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Ergo tibi vt respondeam: Non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi, quia iam est corpus Christi. Ipse enim dixit, & factum est, ipse mandauit & creatum est. Et post aliqua: Antequam consecretur, panis est: vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi. Audi enim dicentem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc est enim corpus meum. Et ante verba CHRISTI calix est vini & aquæ plenus: vbi verba CHRISTI operata fuerint, ibi sanguis efficitur qui plebem redemit. Ergo videte, inquit, quantis generibus potens sit sermo CHRISTI vniuersa conuertere. Deinde, ipse dominus IESVS testificatur nobis quòd corpus suum accipiamus, & sanguinem, nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? Et libro sexto de sacramentis: Sicut verus est, inquit, Dei filius domi E nus noster IESVS CHRISTVS, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius in substantia patris: Ita vera eius caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus sanguis eius est, quem potamus. Hæc ille Ambrosius, catholicæ fidei doctor & assertor fidelissimus. Cuius, vt audisti, non captauimus trunca verba, nostroque ea sensui (quæ hæreticorum sunt artes) seruire coëgimus, sed planissimis verbis, frequenter, & constanter, eandem quam nos orthodoxam catholicamq; fidem docere, prædicare, & vbiq; inculcare fecimus euidentissimum.

Transsubstantiatio æque ab initio, vt nunc credita à catho. eccle. Confutatio incredulitatis cõsurgentis ex specierũ apparentia

Eadẽ catholicæ eccle. de euchariſt. fidẽ D. Hilarij confirmare testimonio

Eadem fere tempestate, quamuis ante Ambrosiũ, diuus ille Hilarius Pictauorum episcopus, orthodoxæ & catholicæ fidei strenuus propugnator, atque eo nomine ab impio Constantio relegatus exilio: audi in illo ipso exilio, quod pro Christi fide constanter fortiterque pertulit, quid scribat libro octauo de Trinitate: Vbi probans vnius substantiæ & naturæ filium cum patre, ex illis CHRISTI verbis apud Ioannem: Ego & pater vnum sumus, aduersus hęreticorum prauam detortamq; expositionem, qua Christi illa verba, ad voluntatum vnionem mutuamq; dilectionem referebant, etiam dominicis verbis quæ alibi apud Ioannem legimus hoc comprobantes: Siquidem pro salute fidelium suorum patrem exorans: Pater, inquit sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos, &c. Sicut & tu pater in me, & F ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, &c. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Putant autem nullam inter nos, aut cum Deo habere nos realem vnitatem, aut quæ sit per veritatem naturę, quam ille naturalem appellat, sed per animorum concordiam & mutuam charitatem tãtum. Quare nec filij ad patrem, aliam ex dictis verbis vnitatẽ comprobari posse contendunt. Aduersus hanc, inq̃, hęreticorũ calumniam, quæ prima facie nõnihil probabilitatis habere videt, agens sanctus & orthodoxus episcopus, & catholicæ ecclesiæ sanam intelligentiam adstruens: Eos nunc, inquit, qui inter patrem & filium voluntatis tãtum ingerunt vnitatem, interrogo, vtrum ne per naturæ veritatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam tantum voluntatis? Si enim vere verbum caro factum est, & nos vere verbum carnem cibo dominico sumimus, quomodo non naturaliter in nobis manere existimandus est, qui & naturam carnis nostræ iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad naturam æternitatis, sub sacramento nobis cõmunicandæ carnis admiscuit? Ita enim oẽs vnum sumus, quia & in Christo pater est, & Christus in nobis est. Quisquis ergo naturaliter patrẽ in Christo negabit, neget prius, naturaliter vel se in Christo, vel Christũ sibi inesse. Quia in Christo pater, & Christus in nobis, vnũ in his esse nos faciunt. Si vere igitur carnẽ corporis nostri Christus assumpsit, & vere homo ille qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosq; vere sub mysterio carnẽ corporis sui sumimus, & per hoc vnum erimus, quia pater in eo est, & ille in nobis, quomodo voluntatis vnitas asseritur, cum naturalis per sacramentum proprietas, perfectæ sacramentum sit vnitatis? Non est humano

Nos cõmunione corporis & sang. Christi eidem & deo vniri naturaliter, hoc est vere & realiter.

Nõ humano

A humano aut ſeculi ſenſu in Dei rebus loquendum, neque per violentam atque impu-
dentem prædicationem cœleſtium dictorũ ſanitati, alienæ atque impiæ intelligentiæ
extorquenda peruerſitas eſt. Quæ ſcripta ſunt, legamus: quæ legerimus, intelligamus:
& tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis CHRISTI verita-
te, quę dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtulte atque impie dicimus. Ipſe enim ait: Caro mea
vere eſt eſca, & ſanguis meus vere eſt potus. Qui edit carnem meam, & bibit ſangui-
nem meum, in me manet & ego in eo. De veritate carnis & ſanguinis, non eſt relictus
ambigendi locus. Nunc enim & ipſius domini profeſſione, & fide noſtra, vere caro eſt,
& vere ſanguis eſt. Et hæc accepta atq; hauſta id efficiunt, vt & nos in CHRISTO,
& CHRISTVS in nobis ſit. An ne hoc veritas non eſt? & cætera. Quod autem in eo
per ſacramentũ cõmunicatæ carnis & ſanguinis ſimus, ipſe teſtatur dicẽs: Et hic mun-
dus iam me non videt, vos autem me videbitis: quoniam ego viuo, & vos viuetis: quo-
niam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis, & cætera. Quod autem in nobis
naturalis hæc vnitas ſit, ipſe ita teſtatus eſt: Qui edit carnem meam, & bibit meum ſan-
guinem, in me manet, & ego in eo. Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, eius
tantum in ſe aſſumptam habens carnem, qui ſuam ſumpſerit. Perfectæ autem huius
vnitatis ſacramentum ſuperius docuerat, dicens: Sicut miſit me viuens pater, & ego vi-
B uo per patrem, & qui manducat meam carnem, & ipſe viuet per me. Viuit ergo per pa-
trem, & quo modo per patrem viuit, eodem modo nos per carnem eius viuemus.
Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præſumitur, vt id de quo agitur, ſe-
cundum propoſitum exemplum aſſequamur. Hæc vero vitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in
nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus, victuris nobis per eum
ea conditione, qua viuit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter ſecundum carnem per
eum viuimus, id eſt, naturam carnis ſuæ adepti: quomodo non naturaliter ſecundum
ſpiritum in ſe patrem habeat, cum ipſe viuat per patrem? Hæc ille ſanctus Hilarius. Ex
quo identidem intelligis, non modo orthodoxam catholicæ eccleſiæ de veritate cor-
poris & ſanguinis domini in ſacramẽto hoc ineffabili, indubiamq; fidẽ & ſententiam:
verum etiam verborum Chriſti, quibus energiam, virtutemq; eius indicat veram, ſa-
namq; intelligentiam: quam eandem, & à Damaſceno, & Cyrillo ſuperius audiuiſti.
Admonet tamen nos locus iſte, vti (quemadmodum idem ille Cyrillus alio loco) præ-
dicta Chriſti apud Ioannem verba, modo ab Hilario tractata, paulo clarius explice-
mus. Siquidem commẽtariorum in Ioannem libro nono dictam Chriſti pro fidelibus
ſuis orationem: Rogo vt ſint vnum ſicut & nos vnum ſumus, explicans, cum præmiſiſ-
ſet de vnione inter nos conſenſus & mutuæ charitatis poſſe intelligi: quaſi charitatis,
pacis & concordię nobis vinculum petijſſet CHRISTVS, quo ad tantam ſpiritalem
C vnionem perduceremur, vt naturalis, conſubſtantialiſque in patre, filio atque ſpiritu
vnionis ſimilitudinem ea ipſa quodammodo imitaremur: Verum, inquit, quoniam
propoſiti textus vis ſublimiora dicere cogit: Saluator quoq; inuitat, dicens: Sicut tu pa-
ter in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint: conſiderandum eſt, ſi ad vnitatem
conſenſus & voluntatis, naturalem etiam inuenire poſſimus, per quam nos inter nos,
& omnes Deo colligemur, & cætera. Age igitur cum trinitas vnum natura ſit, conſide-
remus, quomodo etiã nos ipſi inter nos corporaliter, & cum deo ſpiritualiter vnum ſi-
mus. Ex Dei patris ſubſtantia vnigenitus prodiens, & totam in ſua genitoris naturam
poſſidẽs, caro factus, ſeipſum naturæ noſtræ ineffabiliter cõiunxit & vniuit, verus Deus
ſimul & homo, quæ plurimũ inter ſe ſecundum naturam diſtant, in vno ſeipſo coniun-
xit, & naturæ diuinæ participes nos effecit, &c̃. Qui vt inter nos & Deum, ſingulos nos
vniret, q̃uis corpore ſimul & anima diſtemus, modũ tamen adinuenit conſilio patris &
ſapientię ſuę congruentem. Suo enim corpore credẽtes per cõmunionem myſticam be-
nedicens, & ſecum, & inter nos, vnum nos corpus effecit. Quis enim eos, qui vnius ſan-
cti corporis vnione in vno Chriſto vniti ſunt, ab hac naturali vnione alienos putabit?
Nam ſi omnes vnum panem mãducamus, vnum omnes corpus efficimur: diuidi enim
atq; ſeiungi Chriſtus non patitur. Idcirco etiã eccleſia corpus Chriſti effecta eſt, & nos
ſinguli mẽbra Chriſti, ſecũdum Paulum: vni enim Chriſto, per corpus ſuũ coniuncti,
quoniam in nobis illum qui eſt indiuiſibilis accipimus, ipſi potius, quàm nobis mẽbra
noſtra commodantur. Quod enim eccleſia corpus Chriſti ſit, ex ſingulis hominibus

ſenſu de reb. diuinis loquẽdum.

Nota.

Euchariſtia perfectæ vnitatis noſtræ ſacramentũ cũ Chriſto.

Cyrillus cõment. in Io. lib. 9. c. 26

Qualẽ in nobis vnionem operetur cõmunio corporis & ſanguinis Chriſti, tam cum ipſo & Deo, q̃ cum proximo.

Eccleſia, vt effecta ſit corpus Chriſti.

Ephe. 4. tanquam membris compositum, Paulus ostēdit, dicens: Vt veritatem sequentes in cha D
ritate crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus, ex quo totum corpus compa
ctum & cōnexumq; er omnē iuncturam subministrationis, secundū operationem in mē
suram vniuscuiusq; membri augmentū corporis facit, in ædificationē sui in charitate.
Corporalis nostra vnio ad Christū. Quod autē corporalis hæc vnio ad Christum participatione carnis eius acquiritur, ipse
rursus Paulus de mysterio pietatis differens testatur: Quod aliis, inquit, generationibus
nō est agnitum filiis hoim, sicut nūc reuelatum est sanctis apostolis eius, & prophetis in
spiritu esse gentes cohæredes, & cōcorpores, & comparticipes promissionis in Christo.
Si autem omnes inter nos in Christo vnum corpus sumus, nec inter nos solum, verum
etiam cum eo qui per carnem suam ad nos transiuit, quomodo vniuersi & inter nos, &
Vnio spiritalis, per vnum nobis inhabitantē spiritum. in Christo vnum non erimus? Christus enim est vnionis huius vinculum, qui Deus si
mul & homo est. Sed de vnione, inquit, corporali satis. De spiritali autem eādem viam
sequētes dicimus. Quia spiritu sancto recepto & inter nos quodammodo, & cum Deo
vnimur. Nam sicut virtus sacratissimæ Christi carnis vnum corpus facit participātes,
eodem arbitror pacto, in quibus indiuisibilis Dei spiritus inhabitat, eos omnes ad vni
tatem spiritalem cōducit, & cætera. Ergo, inquit, in patre, filio & spiritu sancto omnes
vnum sumus. Vnum autem dico, habitudine & affectu, vnum pietatis cōsensu, vnum
sanctæ Christi carnis communione, vnum vnius sancti spiritus participatione. Et E
ego claritatem, inquit, quam dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum su
C. XXVII. Quomodo claritatē quā Christus accepit à patre dederit nobis, ita vt vnum simus, sicut ipse & pater vnum sunt. mus. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Naturalem, cōsubstantialem
que vnionē cum patre, quàmuis vnigenitus habeat, propter nostram tamē salutem, à
sua illa dignitate, gloria & claritate quasi exiuit (hoc em̄ significat: Exinaniuit semeti
psum) atq; ideo accepit rursus cum carne claritatē & gloriam, quam semper vt Deus
habet. Quoniam enim templum quod à virgine accepit, quàmuis cōsubstantiale Deo
patri non sit, vnum tamen cum Deo verbo est, datum sibi vnigenitus ait, quod templo
suo datum est. Datum sibi à patre per ipsum in spiritu. Hanc igitur claritatē, inquit,
& gloriam pater quam mihi dedisti, quę est, vt tecum vnum sim, dedi eis, vt sint vnum,
sicut nos vnū sumus. Vniuntur enim inter se fideles illis modis, quos iā exposuimus:
vniuntur etiam Deo, & modum ipse Saluator aperuit, dicens: Ego in ipsis, & tu in me,
vt in vnum sint consummati. Corporaliter enim filius per benedictionem mysticā no
bis, vt homo, vnitur: spiritaliter autem vt Deus, sui spiritus gratia nostrum ad nouam
vitam & diuinæ naturæ participationem spiritum redintegrans. Nexus igitur vnionis
nostræ ad Deum patrem, Christus est, nobis quidē vt homo, Deo autem patri, vt Deus
Nexus vnionis nostrę ad Deum patrē Christus. Nota. Quomodo mortalis natura ad immortalitatē conscendat. naturaliter vnitus. Non enim erat possibile corruptioni subiectam hominis naturam,
ad immortalitatem cōscenderé, nisi natura immortalis atque incommutabilis ad eam
descendisset, ac communione, participationeq; sui, à mortalitatis nostræ terminis ad F
suum bonum reformatos eleuaret. Consummati ergo sumus, reductiq; ad vnionem
Dei patris, mediatione Saluatoris, id est, Christi, filium enim Dei natura patri vnitur,
corporaliter, substantialiterq; (vt dictum est) accipientes, clarificamur, glorificamurq;
supernæ facti naturæ participes. Hæc ille Cyrillus. Imò hæc catholica Christi per or
bem ecclesia, cuius communem sensum & catholicam audis fidem, tot orthodoxis, tot
Concluditur ex prædictis catholicæ ecclesiæ, in vniuersum de sacramento eucharistiæ certa sententia. sanctissimis patribus, eiusdem columnis pręcipuis, ex quatuor orbis terræ cardinibus
consona voce profitentibus. Idq; eo seculo, quo pene simul effulserunt in ecclesiam, tot
illa luminaria, quot nunquam ante aut postea. Quorum adhuc lumen ita pręfulget no
bis, vt in eo ambulantes impingere non possimus. Dico illum orthodoxum Hierony
mum, illum sanctum Ambrosium: illos gloriosos orthodoxę fidei propugnatores, Hi
larium, Augustinum, Ioannem Chrysostomum, Ioannem Damascenum: illos catholi
cæ ecclesię antistites, Leonē ter sanctum (quo elogio adhuc viuum honorauit vniuersa
Calcedonensis synodus) illum quoq; sanctum Gregorium. Quorum (vt audisti) nō ca
ptauimus trūca verba, eaq; nostro sensui (qui hæreticorum mos est) seruire coegimus:
sed quos vno ore vnam fidem ex diuersissimis orbis terrarū partibus, de veritate corpo
ris & sanguinis Christi in altaris sacramento audis clarissime proferentes, irreuincibili
sane testimonio catholicæ fidei eius, quæ tunc erat per orbem ecclesiæ. Et quæcunque
tunc erat, tum non cœpisse, sed eandem fuisse à principio, certum est. Nunquam enim
cessat clamare Apostolica illa tuba: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod acce
pistis,

A pistis anathema sit. Et in Timotheo suo semper inculcat ecclesiæ aut præpositis eius:
O Timothee, depositũ custodi, deuitans prophanas vocum nouitates. O Timothee, o
sacerdos, o tractator scripturarum, o doctor, depositũ custodi, catholicæ fidei talentum
illibatum, inuiolatumq; conserua. Quod tibi creditum est, hoc à te tradatur: quod cre-
ditum, inquam, non quod à te inuentum: quod accepisti, nõ quod excogitasti: quod ad
te perductum est, non quod à te prolatum. Cuius tu non author, sed custos esse debes:
deuitans prophanas nouitates. Itaq; quæcunq; tunc fides catholicæ ecclesiæ fuit, noua
nõ fuit: sed quam à maioribus velut per manus accepit: quemadmodũ eandem & suc-
cessoribus tradidit, & consignauit. Quod tãetsi aliter probare non oporteat, præsertim
cum ab illis ad nos eandem permansisse clarissime demonstrauerimus, percurrenti ta-
men etiam ab illis retro eorum scriptorum ecclesiasticorum monumẽta, qui ea secula
præcesserunt, ad ipsum Christianæ religionis initium, Cyprianũ dico, Origenẽ, Tertul
lianum, Irenęũ, Ignatium, Dionysiũ, eandem per oẽs, & apud omnes fidẽ catholicę eccle
siæ fuisse, erit meridiana luce clarius. Sed nõ vacat hic hærere prolixius, nimis enim vni
huic (q̃d exempli tantũ causa assumpsimus) immorati sumus. Vnũ hic Tertullianũ prę Cauilli hęreticoꝝ ex verbis Tertulliani remotio.
terire nõ possumus, vt cuius alicubi verba ad suam impietatẽ detorquent hæretici. Ita
autẽ scribit aduersus Martionẽ libro IIII. Professus itaq; se cõcupiscentia cõcupisse ede
B re pascha, vtiq; suum (indignum enim vt quid alienum concupisceret Deus) acceptum
panem & distributũ discipulis corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum dicendo.
Hactenus ille. Cui non aduersatur, quemadmodum volunt hæretici, id quod velut ex-
ponendo prædicta, continuo subiungit: Id est, figura corporis mei. Nam figura non
fuisset, nisi veritatis esset corpus. Siquidem res vacua, quod est phantasma, figuram ca-
pere non potest. Hæc nanque Tertulliani velut expositiua adiectio, non refertur ad il-
lud quod ante absolute pronuntiauit, videlicet, acceptum & distributum discipulis pa-
nem, suum corpus eum fecisse, sed ad id quod proxime præcedit (dicendo hoc est cor-
pus meum) vere equidem fecit, & non figuratiue, panem suum corpus. Nihilominus
hoc ipsum eius corpus, vt ex pane, vtq; est in sacramẽto eucharistię, simul est figura sui
vt immolatum est, & pependit in cruce, atque in eius memoriã iussum est à CHRI-
STO in ecclesia celebrari & offerri. Quare nihil à veritate orthodoxæ fidei ea in re
alienum dixit Tertullianus, affirmans Christum acceptum panem suum corpus fecis-
se, & nihilominus, hoc ipsum fuisse eiusdem sui corporis vt in cruce tum immolandi fi
guram. Ita & diuus Augustinus, quem toties audiuisti veritatem corporis Christi in eu
charistia prędicare, nihil veretur idipsum etiam figuram dicere. In prologo psalmi III.
de proditore Iuda loquens: Cum, inquit, Christus eius cogitationes nõ ignoraret, eum
tamen adhibuit ad cõuiuium, in quo sui corporis & sanguinis figurã discipulis cõmen-
C dauit. Vides etiã Augustinum hic dicere figuram corporis & sanguinis domini, quod
alibi toties veꝝ corpus & sanguinem eiusdem affirmat, vere suum corpus quod de Ma
riæ carne suscepit, in quo hic nobiscũ ambulauit, in quo tanta perpessus est, nobis man
ducandum dedisse, & sanguinem in cruce effusum, bibendum propinasse. Quod vero
indubia fuerit, & Tertulliani, & catholicæ ecclesiæ eiusdem seculo sententia & fides de
veritate corporis & sanguinis Christi in eucharistia, idem ipse clarissime demõstrat in
libro de carnis resurrectione. In quo postquam multis carnem nostram extulit præco-
nijs: Videamus, inquit, nunc de propria etiam Christiani nominis forma, quanta huic
substantiæ friuolæ ac sordidę apud Deum prærogatiua sit. Et si sufficeret illi, quòd nul
la anima salutẽ possit adipisci, nisi dum est in carne, crediderit, adeò caro salutis est car-
do: de qua cum anima deo alligatur, ipsa est quæ efficit, vt anima Deo alligari possit.
Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima consecretur: caro si-
gnatur, vt & anima muniatur: caro manus impositione adumbratur, vt anima spiritu
illuminetur: caro corpore & sanguine Christi vescit, vt anima de Deo saginetur. Audis
hic clarissime Tertulliani atq; adeò catholicæ quæ tunc erat ecclesiæ, cõfessionem & fi
dem de veritate corporis & sanguinis Christi, quibus pascimur in eucharistia.

De qua vt hic cõcludamus, clarissime demonstratum existimo, eandẽ quæ nunc est,
fuisse ab initio, & deinceps cõtinuo catholicę ecclesię fidẽ de sacramẽto eucharistię: ita,
vt hoc ferè vnum oĩm nostrę fidei mysterioꝝ nullis vnq̃ hęreticoꝝ profanatũ, vexatũ,
aut exagitatũ fuerit nouitatibus ante illũ prodigiosę, impiæq; temeritatis Berẽgarium,
demi-

demirari satis mecum non valeo, tantam istorum hominum excæcatæ mentis impietatem, tantam errãdi libidinem, vt dimissa clarissima & apertissima fide catholica, Christum contra Christum, in angulis domorum ac penetralibus obfirmata duritia ac animi obstinatione pergant quærere. D

Lanfrãci opinio, quòd lõge ante Berẽgarium, in Ephesina synodo perstrictæ sint hæreses quorundam aduersantium veritati corporis Christi, in Eucharistia.

Sed forte hic nobis occurret aliquis, aduersus id quod diximus, ante primum Berengarium nullis vnquam hæreticorum nouitatibus exagitatam fuisse fidem catholicam circa vnum sacramentum eucharistiæ: videri enim ex epistola primi Ephesini concilij ad Nestorium, etiam tunc eodem authore exortam fuisse impiam quandã circa idem hoc sacramentum sententiam: non quidem negantium veritatem corporis & sanguinis filij hominis in eucharistia, vtpote dicente Christo in Euangelio: Nisi manducaueritis carnẽ filij hoīs, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitã in vobis: sed dubitantium, quis nam esset ille filius hominis, adeò, vt quem supra memorauimus Lanfrancus, vir alioqui, & eruditus & emunctæ satis naris, coniecerit ex verbis illius epistolæ, quæ mox subijciemus, & censura prædicti concilij, duas circa hoc exortas fuisse hæreses, quibusdam arbitrãtibus filium illum hominis oportere intelligi vnumquemlibet hominem, in cuius carnem & sanguinem conuersa panis & vini substantia sumeretur à nobis in remissionem peccatorum: alijs æque hæretica pertinacia contra contendentibus, non hunc esse de turba quemlibet hominem, sed virum iustum, sanctificatum, à communi hominum vita per suæ vitæ celsitudinẽ segregatum, qui templum Dei esset, qui diuinam in se habitationem verissime possideret. E

Dictæ opinionis confutatio.

Sed salua tanti viri reuerentia, ipse potius ex illis verbis imaginatus est illas hęreses, quarum nemo vnquam assertor extitit, nec inuenitur apud aliquem eorum, qui nobis hæreseon perscripsere catalogos. Quanquam sint inter eos, qui illius authoritate decepti, post eundem, has percenseant inter hæreses. Quis enim dubitare posset, modo credens Christi verbis, & ob ea, in corpus & sanguinẽ filij hominis, panis & vini substantias cõuerti non dubitans, quisnam esset ille filius hominis? Cum idem ipse præmittat Christus: Ego sum panis vitę: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit de hoc pane, viuet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo Iudæi adinuicem (inquit Euangelista) dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis, nisi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui mãducat meam carnem, & bibit meum sanguinẽ, habebit vitam æternam. Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, & cætera. In his Christi verbis, nunquid vlla est dubitandi occasio, ei modo, quĩ Christo credit & Euangelio, quisnam ille sit filius hominis, de cuius carne à nobis manducanda, & bibendo sanguine loquatur, qui suam ipsius, non alterius carnem dicit esse illum panem vitæ & viuificum, suum ipsius sanguinem illum potum vitalem? F

Confessio Ephesinę synodi, de veritate corporis, & sanguinis Christi in eucharistia.

Sacrificium.

Verba vero epistolę Ephesini cõcilij ad Nestorium, quibus ille imaginatur dãnatas eiusmodi, quas fingit hæreses, hęc sunt: Necessario igit. & hoc adijcimus, inquiunt: Annuntiantes enim secundum carnem, mortem vnigeniti filij Dei, id est Iesu Christi, & resurrectionem eius, & in cœlos ascensionem pariter confitentes, incruẽtam celebramus in ecclesijs sacrificij veritatem, sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis, & preciosi sanguinis Christi omniũ nostrum redemptoris effecti: non vt communem carnem percipientes (quod absit) nec vt viri sanctificati, & verbo coniuncti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed vt vere viuificatricẽ, & ipsius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter vt Deus existens, quia propriæ carni vnitus, viuificatricẽ eam esse professus est. Et ideo quãmuis dicat ad nos: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non tamen vt hominis vnius ex nobis æstimare debemus. Quomodo enim secundum naturam suam viuificatrix esse caro hominis poterit? Sed vt vere propriam eius factam, qui propter nos filius hominis & factus est, & vocatus. Ex his verbis illius cõcilij Lanfrancus ille duas apud se eiusmodi finxit hæreses, qua si contra eas illa dicerentur: & non aduertit omnia illa dicta aduersus Nestorium: non equidem, quod ille dubitaret panem & vinum in sacramento altaris conuerti in Christi corpus & sanguinem, sed quod asserebat Christum natura esse purum hominem,

Quòd hæresis Nestoriana euacuabat virtutẽ sacramẽti eucharistiæ, tametsi cõfiteretur veritatẽ.

vt vnum

A vt vnumquẽlibet ex nobis, quem postea inhabitasset Dei verbum. Aduersus cuius exe
crandam, impiamq; blasphemiam, sanctum concilium etiam hoc vtitur argumento,
ꝙ Christus affirmat carnem suam maducatã à nobis viuificatricem esse, & immortali
tatis in nobis effectricem, quod non habet communis hoĩs caro, sed solum Dei verbi,
qui est vita per naturã & essentiam. Vnde post finem epistolę subnectunt articulos ali-
quot, qui cõsequebantur ad impiã assertionem ipsius Nestorij, à se subiectos anathema
ti, inter eos hic est penultimus. Si quis non confitetur carnẽ domini viuificatricẽ esse,
tanq̃ propriam ipsius Dei verbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter ipsum cõiuncti qui
dem ei secundum dignitatem, seu solam diuinam inhabitationem habentis, & nõ po-
tius viuificatricem, sicut diximus, quia facta est propria verbi, omnia viuificare valen-
tis, anathema sit. Hunc anathematismũ diuus ille Cyrillus Alexandrinus cuius, prę
cipue authoritas vigebat in eo concilio, aduersus Nestorium, interpretatur hoc pacto:

Anathematismus concilij.

Interpretatio eius per diuum Cyrillum.

Sanctam & viuificatricem & incruentam immolationem in ecclesijs celebramus,
non vnius secundum nos, hominisq; communis corpus, quod offertur, esse credentes.
Similiter autem, & preciosum sanguinem, suscipiẽtes autem potius, tanquam propriũ
corpus factum, nec non & sanguinem oĩa viuificantis verbi. Cõmunis enim caro viui
ficare nõ potest, & in hoc testis est ipse Saluator, dicens: Caro non prodest quicq̃, spiri-
B tus est qui viuificat. Quia enim verbi propria facta est, idcirco intelligitur & est viuifi-
catrix, sicut ait ipse Saluator: Et sicut misit me viuẽs pater, & ego viuo propter patrem:
& qui comedit me, & ille viuet propter me. Quia vero Nestorius & qui eius sapiunt se
ctas, indocte virtutem destruunt sacramenti: idcirco recte anathematismus hic factus
est. Hactenus Cyrillus. Ex quibus clare constat, non in confictas illas à Lanfranco hæ-
reses, sed in Nestorium ea dicta fuisse à sancto concilio, cuius impia de Christi huma-
nitate opinio, etiam huius sacramenti virtutem destruebat: q̃uis ipse hoc non animad
uerteret, nec negaret vere à nobis manducari Christi corpus, & bibi sanguinem. Id q̃d
ex eiusdem Nestorij clarissima confessione constat. Ita eñ aduersus dictũ anathema-
tismum scribẽs & suam ipse exponens sẽtentiã: Audite, inquit, verba respiciẽtes: Qui
manducat meã carnem. Memoramini quia de carne sermo est, & quia non à me adie-
ctum carnis nomẽ, ne videar apud eos male interpretatus: Qui comedit, inquit, meam
carnẽ, & bibit meum sanguinẽ: nunquid dixit: Qui comedit meã diuinitatẽ? Qui com-
edit meam carnem, & bibit meũ sanguinem, in me manet & ego in eo. Memoramini
quia de carne est quod dicitur. Sed forsan male interpretor. Audiamus ex reliquis: Si
cut misit me viuens pater. Ille dicit diuinitatem, ego humanitatem. Videamus qui ma-
le interpretetur. Sicut misit me viuens pater. Dicit hæreticus hic diuinitatem: dicit, mi-
sit me Deum verbum viuens pater. Secundum illos, & ego Deus verbum viuo propter
C patrem. Deinde post hoc: & qui manducat me, & ille viuit. Quem comedimus? diuini
tatem, an carnem? Hactenus Nestorius. Quem audis clare confitentem nos comedere
Christi carnem, sed non quæ Dei verbi esset propria caro, sed Christi hominis, & puri,
quantum ad naturã attinet hoĩs. Aduersus quem ad caliginosos sensus (celeste (vt
inquit) protrahentẽ mentes fideliũ, & humanis cogitationibus conantẽ subijcere quæ
sola & exquisita fide percipiunt, D. ille Cyrillus orthodoxã sancti cõcilij & catholicę ec
clesiæ sententiã asserens, & inculcans: Perscrutantes, inquit, apostolatus modum qui in
hoc dicitur, ex diuinis scripturis hunc sensum colligimus. Ait enim per Esaiæ vocẽ: Spi
ritus dñi super me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me, prædica
re captiuis remissionem, & cæcis illuminationem. Missum itaq; Christum à Deo patre,
factũ hominẽ. Decet eñ satis rectę exinanitionis mensuris, apostolatus, id est, missionis
& nomẽ & res. Missum autẽ est, non nudũ & sine carne ex Deo patre verbũ, sed magis
natiuitatẽ præ ferens secundũ carnem, seu corpus sumẽs ex sancta virgine, & hoc ineffa
biliter & incõfuse sibi vniens illuxit nobis Deus dñs secũdum scripturas. Quoniã vero
vita secundũ naturã est ex Deo patre verbũ, viuificatricẽ ostẽdit suã carnẽ, idcirco facta
est nobis benedictio viuificans. Deniq; dicebat Christus: Amẽ dico vobis, ego sum pa-
nis viuus, q de cœlo descẽdi, & vitã dedi mũdo. Et rursus: Panis aũt quẽ ego dedero, ca-
ro mea est pro mundi vita. Et iterũ: Qui mãducat meã carnẽ & bibit meũ sanguinẽ in
me manet & ego in eo. Cõsidera itaq; quemadmodũ se vbiq; suũ corpus q̃d ex muliere
est, nominat, propter summã vnitatem hanc habente mysterio rationem, &c. Quanq̃
autem

Eucharistia sacrificium.

Viuifica eius vis.

Etiam Nestorij confessione in eucharistia vere sumi corpus Christi & sanguinem.

Esaiæ 61

Quomodo viuificet caro Christi.

Vt Christus suam se carnem dicat.

autem diuinitatis non comedatur natura, non tamen propter hoc sanctum Christi cor D
pus commune esse credendum est, sed proprium omnia viuificātis verbi. Quoniam ve
ro est corpus vitæ, viuificans est. Per ipsum nanque mortalibus corporibus vitam elar
gitur, vt etiā destruat mortis imperium. Hæc aduersus expositionē Nestorij Cyrillus.

Transitio.

Et hactenus quidem de fide catholicæ ecclesiæ, circa sacramentum eucharistiæ. In
qua explicanda sentio quidem præter institutum me prouectum longius. Nam exem
pli tantum causa hæc commemoranda assumpsimus, vt in vno exemplo & altero exer
citatus lector, in promptu haberet de quocunq; dogmate inuenire catholicæ ecclesiæ fi
dem & sententiam. Quia tamen ea ad hoc exempla delegimus, quæ nostri tempo
ris requirebat calamitas, & huius sacramenti (vnde præcipue nobis salus vitaq; depen
det) synceram fidem constitui aduersus sacramentariorum insaniam (quorum, pro do
lor, adhuc est infinitus numerus) summopere erat necessarium, corroborariq; Christi
fidelium fidem aduersus errores eorum pestilentissimos: visum est non sine operæpre
cio illi aliquanto institisse prolixius & accuratius.

Conseruata necessario vnitas fidei, in vnitate catholicæ ecclesiæ.

Quòd si hoc pacto per singulas catholicæ ecclesiæ ætates ad suum initium vsq; per
currens, de singulis prædictis quæstionibus, eiusdem catholicam fidem & sententiam
perscrutatus fueris: eādem prorsus fuisse cum ea quam nos à patribus nostris in eadem
ecclesia didicimus & accepimus, clarissime inuenies: atq; hoc perpetuo verum esse, rei E
psa docebere, quemadmodum vna ab initio ad consummationem vsque seculi perdu
rat catholica ecclesia: ita & fidei catholicæ vnitatem necessario conseruari, adeò, vt hoc
ipso satis probatū cuiq; esse debeat, quid crediderit catholica ab initio ecclesia, de qua
cunq; quæstione proposita, si constiterit, vel in præsentiarum ita credere eandem, vel ita
credidisse aliquo seculo.

Catholicę ecclesiæ fidem de suffragijs viuorū pro mortuis, deque igne purgatorij demonstrare. Aetate nostra. Aetate diui Bernardi.

De viuorum suffragijs an prosint defunctis, & an post hāc vitam sit purgationi pec
catorum locus, quid teneat quæ in præsentiarum est catholica per orbem ecclesia, nulli
dubium esse potest: vt quæ toto orbe terrarum quacunq; patet nomen Christianum,
orat pro defunctis, & altaris offert pro eis sacrificiū, āniuersarias quoq;, solennesq; pro
eisdem supplicationes instituit. Ita fecit & patrum nostrorum temporibus, à quibus ca
tholicā fidem didicimus & accepimus: ita ante nos annis plus quadringentis diui Ber
nardi seculo, qui nonnullos suo tempore catholicæ ecclesiæ fidem ea in re contemnen
tes & deridentes, vt insanos & hæreticos insectatur, quemadmodum eodem referente
audisti superius: ita credidit & fecit ante nos annis mille ducentis, trecentis, quadrin
gentis.

Isidori seculo.

Isidorus ante annos DCCCC. ecclesiasticorū, quæ tunc per orbem vniuersum ob
seruabātur, officiorum rationem explicans, tradit ex apostolica institutione hoc ab ini F
tio recepisse ecclesiam, vt pro requie defunctorum, altaris sacrificiū offeratur, idq; hoc ar

Nota argumentū Isidori: Quod ex apostolica institutione ecclesia orat pro mortuis. Augustini seculo.

gumento: quoniam, inquit, per totum orbem semper à temporibus apostolorum hoc
custoditum est, credimus ab ipsis apostolis esse traditum. Audis quo ille ante annos
nongentos argumento vsus sit, quod ex apostolica institutione hoc obseruarit ecclesia.
Quoniam per totum orbem ita obseruauit ab ipsis apostolorum temporibus. Neque
(vt mox audies) hoc mentitus est. Nam idem ducētis circiter annis ante illum affirma
uit Augustinus libro de cura agenda pro mortuis. Per vniuersum, inquit, orbem eccle
sia pro defunctis supplicare consueuit. Siquidem in precibus sacerdotum quę domino
Deo ad altare funduntur, locum suum habere commendationem mortuorum, quin &
ante Christum antiquis patribus eandem hac de re ostendit fuisse fidem & sentētiam
ex libro Machabæorum, & probat iuxta catholicæ ecclesię obseruationem sepulturis

Cur sepulturis & exequijs honoranda defunctorū corpora.

& exequijs honoranda esse defunctorum corpora, quibus vsus est spiritus sanctus ad
omne opus bonum, quæ & in resurrectione futura sunt gloriosa. Et pium esse obsequi
desiderio morientium, vt in huius aut illius martyris basilica tumulētur. Rursus homi
lia LXXXIIII. super Ioannem: Ad mensam domini non sic sanctos martyres comme
moramus, quemadmodum illos, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oremus: sed

Hæresis Aerij: Non esse orandū pro mortuis.

magis, vt orent ipsi pro nobis, eorumq; suffragijs adiuuemur. Idem alijs locis innume
ris inculcat. Et libro de hæresibus, capite LV. enarrat Aerij cuiusdam suo seculo hære
tici profana dogmata, quæ confinxit contra fidem catholicam, vt eo pacto dolorem
suum

A suum vlcisceretur, quod episcopatum, quem impotenter ambierat, assequi nō poterat. Docuit autem, inquit, nō oportere nos nec orare, nec offerre oblationem pro mortuis, nec solenniter celebrare statuta ieiunia: sed cum quisq; voluerit, ieiunandum esse, ne vi deatur esse sub lege, & presbyterum ab episcopo nulla differentia discerni debere. Hæc recitante Augustino, fuere Aerij illius hæreses. Constat ergo quæ fuerit illis è diame tro catholicæ ecclesiæ fides & confessio.

Confirmat idem eodē seculo, quāmuis ex alio orbis terræ cardine, sanctus ille Chry sostomus Homilia LXIX. earum quas Latinitate donauit Bernardus Brixianus. Non enim temere, inquit, ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defun ctorum agatur commemoratio. Sciebant enim illis multum inde contingere lucrum, vtilitatem multam. Cum enim totus populus constiterit extensis manibus, & sacerdo talis plenitudo, ac tremendum propinatur sacrificium, quomodo Deum non exorabi mus pro his supplicantes? Rursus super Ioannem Homilia LXXXIIII. fidelem po pulum ad hanc erga defunctos pietatem exhortans: Eam, inquit, morientium curam habeamus, quæ & nobis & illis conferat ad gloriam Dei, largas pro his eleemosynas faciamus, & mittamus eis pulcherrima viatica.

Cōfirmatio ex Chrysostomo. Quod ex apostolica cōstitutione oramus pro mortuis.

Ille sacer Ambrosius ad Faustinū in consolatoria super morte sororis epistola: Ego, B inquit, non tam deplorandam q̄ orationibus prosequendā reor, non mœstificandā la chrymis, sed magis oblationibus animam eius domino commendandam. Idem in oratione funebri pro Theodosio imperatore, de exitu vitæ & virtutibus eius hanc pro eodem precationē ad Deum inseruit: Tu domine da defuncto seruo tuo Theodosio re quiem, quam præparasti seruis tuis, vt illo cōuertatur anima eius vnde descenderat. Di lexi eum, & idcirco prosequor eum vsq; ad regionem viuorum, nec deseram, donec fle tu, precibusq; inducam virum, quo illum sua merita vocant, in montem domini.

Fides catholicæ ecclesiæ ex testimonio Ambrosij. Epist. lib. II.

Diuus Hieronymus aduersus Vigilātium eiusdem fidei catholicæ ecclesiæ, non solū testis, sed etiam assertor & propugnator est. Nam & ille inter cætera blasphemiarum suarum portenta, quæ eructabat aduersus catholicam ecclesiam, etiam hoc asserebat, viuentes tantum nos mutuo pro nobis orare posse, at postquam mortui fuerimus, nul lius, inquit, pro alio est exaudienda oratio.

Eadem ex testimonio Hieronymi.

Ita & magnus ille Athanasius quæstione XXXIIII. ad Antiochum principē, docet defunctorū animas sentire beneficia viuentiū, cum super ipsis fiūt cōuentus & peractio nes bonorū operū. Nam si in nullo, inquit, beneficia nostra participarēt, nō fieret in cura pro mortuis, & exequijs eorundē cōmemoratio. At sicut, inquit, vitis florescit, in agro, & odorē eius sentit in vase vinū reclusum sicq; conflorescit etiā ipsum: ita intelligimus defunctorū animas participare aliqua beneficia ab incruēta immolatione, & gratifica C tione pro ipsis facta: sicut solus ordinat & præcipit, qui viuorū & mortuorū potestatē ge rit Deus noster. Hæc ille Athanasius. Cyprianus ille ante hos, annis fere ducentis, nō ita multū distans ab origine Christianæ ecclesiæ, de Victore quodā scribens, quòd aduer sus episcoporū decretū, presbyterū quendam rerū suarū actorem, testamēto cōstituerat, prohibet pro eius dormitione oblationē fieri, aut deprecationē aliquā in ecclesia. Cuius verba hęc sunt: Iampridem, inquit, in cōcilio episcoporū statutum est, ne quis de clericis & de ministris tutorem vel curatorem testamento suo cōstituat, quia singuli diuino sa cerdotio honorati, & cuncti in clericali ministerio cōstituti, non nisi altari, sacrificijsq; deseruire, precibusq; & orationibus vacare debent. Scriptum est enim: Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Quod cum de omnibus dictum sit, quanto ma gis de his, qui diuinis rebus, & spiritualibus debent esse occupati, vt sunt episcopi & sa cerdotes? Cuius ordinationis formā prius in lege tenuerunt Leuitę, qui altaribus, mini sterijsq; diuinis vacantes, alijs terram colentibus, decimas ab eis percipiebant: vt nulla re auocarentur, nec cogitare aut agere secularia cogerentur. Quod episcopi antecesso res nostri, religiose considerantes, salubriter statuerunt, ne quis frater excedens de se culo ad tutelam vel curam clericum nominaret. Quia si quis hoc fecerit, non offeratur pro illo, nec sacrificium pro eis dormitione celebretur. Neque enim ad altare Dei me retur nominari in sacerdotum prece, qui sacerdotē ab altari voluerit reuocare. Et ideo Victor cum contra formam nuper à sacerdotibus datam Geminium faustum presbyte rum ausus sit actorem constituere, nō est, quòd pro dormitione eius apud vos fiat obla

Eadem ex testimonio Athanasij.

Simile.

Lib. I. epist. epist. 9

Catholicę ecclesiæ fides Cypriani seculo, eiusq; testimonio.

Decretum ecclesiasticum

Nota vigorē ecclesiasticæ disciplinæ seruatū Cypriani seculo.

G tio,

tio, aut deprecatio aliqua in ecclesia eius nomine frequentetur: vt sacerdotũ decretum D
religiose & necessitate factum seruetur à nobis, simul & cæteris fratribus detur exemplum, ne quis sacerdotes Dei ad seculares molestias deuocet. Hactenus Cyprianus. Vides itaq; etiã eo seculo catholicæ ecclesię morẽ, pro requie defunctorum per sacerdotes offerri ad altare preces & sacrificiũ. Vides vigorẽ ecclesiasticæ disciplinæ, vtq; in aliorũ exemplum & terrorem interdictum sit à sanctissimo Põtifice & martyre pro eo defuncto preces offerri in ecclesia, aut eius ad sacrum altare vllam mentionem fieri, qui Dei sacerdotes seculari vlla grauarit molestia, quos liberos à munijs illis ommibus voluit esse dominus, quo sacrosancto altari suo deseruire ac vocare possint liberius. Idem epistola ad Antonianum, præmittens ecclesiam adulteris & mœchis concedere pœnitentiæ tempus: Sed aliud est, inquit, ad veniam stare, aliud ad gloriam peruenire, aliud missum in carcerem non exire, donec soluat nouissimum quadrantem, aliud statim accipere fructum atque virtutum mercedem, videlicet: Suam sententiam de peccatorum post hanc vitam purgatione significans: Quanquam ea ad priorem sententiam necessario consequatur.

Fides catholicæ ecclesiæ Origenis, Tertulliani, & Dionysij temporibus eisdem ipsis testibus.

Eandem plane sententiã apud Origenem, Tertullianum & Dionysium illum Areopagitam inuenies: atq; ita inuenies, vt clarissime testentur catholicæ per vniuersum orbem ecclesiæ eam fuisse fidem & sententiam. Apud Tertullianum libro de Monogamia. Item de corona militis: Oblationes, inquit, pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus. Et inter antiquas ecclesię consuetudines numerat, quibus tribuit apostolicam authoritatem. Apud Origenem ita frequenter, vt plus nimio. Nam & damnatorum statum, post hãc vitam nihil aliud quàm peccatorum purgationem quandam esse censet. Tamen Homilia XV. in Exodum & Homilia III. in Psalmum XXXVI. conformiter sententiæ catholicæ ecclesiæ, exponit illud Apostoli I. ad Corinthios III. (Si cuius opus arserit detrimentũ patietur, sic tamen quasi per ignem) de igne qui post hanc vitam purgabit leuia peccata. Similiter in Leuiticum Homilia VIII. Dicẽdum secundo de illis ipsis peccatis, quæ nobiscũ transeunt. Significari intelligẽdum est esse in ipsis quædam ita animabus infixa, vt nequeant aboleri: talia vero, quæ purgationẽ possunt recipere, secundum inspectionem & iudicium illius pontificis quem occulta latere non possunt. Dionysius vero capite VII. ecclesiasticæ suæ hierarchiæ describit etiam ceremonias, quas suo tempore in exequijs defunctorum obseruabat ecclesia: Accedẽs, inquit, deinde venerandus antistes, precem suam super mortuum peragit, postq; precem, & ipse præsul eum salutat, & suo deinceps ordine qui adstãt omnes: Precatur oratio illa diuinam clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eumq; in luce statuat & regione viuorum, in finibus Abrahæ, Isaac & Iacob, in loco vnde effugit dolor, tristitia & gemitus. Hæc ille Dionysius Areopagita, in ipso nascentis ecclesiæ exordio. F

Conclusio.

Cum his itaq; aquilis quisquis cõsentire, quisquis cõgregari recusauerit, ad illud corpus ecclesiæ catholicæ, sed potius sequitur seducentes ab eodem Donatos, Vigilantios, Aerios, Iouinianos, Berengarios, Lutheros, Oecolampadios, & eiusmodi pestes, monstrãtes Christum in deserto, in angulis & domorum penetralibus, atq; illic Christum contra Christum pergit quærere: num sanæ tibi mentis videtur? num plane excæcatus & datus in sensum reprobũ, vt non fulgeat in eo illuminatio Euãgelij gloriæ Christi?

De cultu diuorũ catholicæ ecclesię fidem demonstrare.

De cultu diuorũ regnantiũ cum Christo, & de veneratione sacris eorũdem reliquijs exhibẽda, quid sentiat catholica per orbẽ ecclesia quæ nũc est, quid ante nos senserit & crediderit ab initio, si hoĩes tacerent, si scriptorũ monumentis ad nos perlatum nõ esset: res ipsa eloquitur, testantur basilicæ, & templa antiquitatis venerandæ. Quæ toto orbe terrarũ ante annos mille, magnifico opere in eorũdem honorem extructa adhuc visuntur. Clamant gloriosi eorundem natales, quos ab antiquo sancta instituit & obseruauit vniuersa Christi ecclesia. Cui nunc occinunt obscuri quidam & vesani homunculi.

Argumenta hæreticorũ aduersus cultum diuorũ.

Non esse honorandos diuos, scriptum enim: Dominũ Deum tuũ adorabis, & illi soli seruies. Et apud Paulũ: Regi seculorũ, immortali, inuisibili soli Deo honor & gloria. Deinde frustra etiam nobis implorari illorum opem, & apud Deum suffragia, cum aduocatum habeamus Christũ apud patrem, per quem nobis ad illũ patet aditus, & in cuius nomine postulãtibus nobis idem ipse promisit negaturum nihil, sed oĩa concessurum.

Postre-

A Postremo internūtiis aut intercessoribus opus nos nō habere, qui vota nostra Deo exponāt, siquidem ipsum scrutari corda nostra & renes, ipsum nosse quoque indigeamus. O cæcitatem prodigiosam, & impudentiam cæcam. Quasi catholica ecclesia ignorarit hactenus quid scriptum sit in lege aut Euangelio. Imò quasi hactenus nulla fuerit Christi ecclesia: & falsus, mēdaxque Christus, qui promisit se cōtinuo & omnibus omnino diebus ad consummationem usque seculi permansurum in eadem. Tota per orbem catholica ecclesia veneratur, & ante annos quaterdecies centenos, & interim semper venerata est sanctos regnātes cum Christo: & tu hoc dicis idololatriā esse, cōtra primum illud & præcipuū legis præceptum: Dñm Deum tuū adorabis, & illi soli seruies? O plusquam sacrilegam temeritatem: Quid his hominibus facias? Qui cum se solos Christianos haberi volunt, & nos catholicæ ecclesiæ filios pro hæreticis, imò & ethnicis ducunt, Christo tamen de seipso non credunt. Præmonuit nos ille, ne alibi quam in corpore catholicæ ecclesiæ mōstrantibus Christū crederemus: sed sequeremur aquilarum illarum cōsensum. At hi è diametro oīa, & non solum excidunt aut elabuntur incauti ex arca illa catholicæ ecclesiæ: sed exiliunt, sed aperta insania impugnant eādem, & probris, maledictisque lacerāt. Sed scriptum est, inquiunt: Dominum Deum tuum adorabis & illi soli seruies. Ita & nos scriptum nouimus, ita quoque etiā ante nos scriptū sciuit vniuersa Christi ecclesia. *Solutio.*

B Nunquid propterea non est venerata diuos regnantes cum Christo? Adorari scriptura solum Deum voluit, nō solum venerari. Neque enim omnes qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. Veneramur martyrum reliquias (inquit Hieronymus aduersus Vigilantium) non adoramus. Quanquam etiam generalius vtatur scriptura adorationis vocabulo, vt non soli Deo, sed etiam à mortalibus hominibus sibi mutuo, & angelis, diuisque impēditur: Ita Iacob adorauit septies obuiantem sibi fratrem suum Esau, ita Nabuchodonosor adorauit Danielem, ita Bethsabee adorauit regem Dauid, ita Iudith adorauit Holosernem in conopœo sedentem, ita quoque & Abraham, & Iosue, & alii quàmplurimi angelos adorasse leguntur. Quid igitur prohibet etiā hoc pacto diuos adorari à nobis? Si autem absque distinctionis & sanæ intelligentiæ cōdimento illa legenda existimas, facis sibi ipsi repugnantem scripturam: quemadmodum & in illo quod mox subditur: Et illi soli seruies, & in illo Pauli citato loco: Soli Deo honor & gloria. Nam & idem Paulus: Gloria, inquit, & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & Græco. Neque etiam hominibus seruiri idem interdicit, quin potius, vt serui omni diligentia seruiant suis dominis præcipit, cum timore & tremore, nō ad oculum, sed quasi Christo, dicens illam esse voluntatem Dei. Si ergo adorationis, si honoris, si seruitutis distinctione opus est, cur simpliciter pronuntias quod est varium & multiiugum? cur in vnum sectionis membrum sic inclinas, vt reiicias alterum? cur *Inter adorationem & venerationem differentia.* *Duplex adoratio.* *Gene. 33* *Daniel. 2* *3. Reg. 1* *Iudith. 10*

C secum pugnantes facis sacras literas? Si rationem audire vis, ea est, quoniam non ad amussim illam suam easdem intelligis, quia non respicis ad aquilarum illarum consensum & congregrationem, quia tuo non catholicæ, quam oppugnas, ecclesiæ sensu scripturas interpretaris. Ita tibi factæ sunt in laqueum, in captionem, in scandalum. Illa enim solum deum adorat, vt omnium creatorem, vt dominū, vt redemptorem, ac saluatorem, vt remuneratorem: ita & illi soli seruit, vt tali cōgruentem honorem soli defert, & nihilominus etiam diuos adorat ac veneratur vt Deo amicos, proximos, & illius diuinæ excellentiæ quodammodo consortes: Quos & ille diuinus Psaltes deos vocat, & filios excelsi omnes, quos Deus prædestinauit conformes fieri imaginis filii sui, quos denique Christus suos fratres, sorores & matres appellat. Digni sane honore maximo, vt quos rex ille regum voluit honorare. Si quis, inquit, mihi ministrauerit, honorificabit illum pater meus. Illud adorationis genus ab aquilis illis, & sacrosanctis ecclesiæ doctoribus λατρεία, hoc vero δουλεία appellari consueuit. Quæ tu scire cōtemnens mauis errare in tenebris, quàm sequi CHRISTVM in luce, quæ in catholica ecclesia fulget. *Psal. 8* *Rom. 8* *Matth. 12* *Marci 3* *Ioannis 12*

Sed cineres & reliquiæ martyrum te offendunt, & doles, quod eas precioso vasculo aut velamine inclusas seruamus reuerenter, & nō potius abiicimus in sterquilinium. Quid hic, te rogo, offendit honorificentius haberi à nobis sanctorum venerandas reliquias? Quid sacra à nobis ossa venerari, quibus corpus compaginatum fuit inhabitātis Christi domicilium, & templum spiritus sancti? Quibus olim diuina virtute rursus coeuntibus, *De venerandis reliquiis sanctorum.*

Diuinæ attestationis cui dentia.

bus, redintegratum corpus simul cum anima beatitudinis particeps erit? Quæ Deus D
ipse in sanctis suis mirabilis existẽs, à nobis vult reuerenter, honorificenterq; haberi: vt
qui frequenter sanctis episcopis eorundem desossas reliquias indicauit, iussitq; effossas
honorificẽtius collocari: & euidentibus signis, miraculisq; attestatus est, sibi se ferre ac-
ceptum: quod illis venerationis impenditur. Qua in re vt prætereã innumera certissi
mæ fidei exẽpla, ipse de se testis est D. Ambrosius, diuina sibi reuelatione indicata fuisse
corpora beatissimorum martyrum Geruasij & Protasij desossa sub terra duodecim pe
dum altitudine. Quæ & effodere iussus est, & ad venerationem fidelis populi decenter
collocare, prosequente Deo honorem martyrum suorum euidenti miraculo. Siquidem
concurrente venerationis causa ad eorum corpora vniuerso populo cæcus illuminatus
est, visumq; recepit. Cuius etiam D. Augustinus, beatissimi tunc Ambrosij auditor, &
spectator & testis luculentissimus factus est, vt in ore duorum vel trium staret omne ver-
C.VIII. bum. Qui libro XXII. de Ciuitate Dei, huic rei his verbis perhibet testimonium: Mira
culum quod Mediolani factum est, cum illic essemus, ad multorum notitiam potuit per-
uenire: quia vniuerso populo teste res gesta est concurrente ad corpora martyrum Ger
uasij & Protasij: quę cum penitus nescirent, episcopo Ambrosio reuelata, reperta sunt:
vbi cæcus depulsis veteribus tenebris diem vidit. Refert idem Victorianæ (quę villa est
ab Hippone XXX. millibus passuum) ad memoriam eorundẽ martyrum adolescẽtem E
quendam liberatum à dæmonio, restituto illi euulso oculo, perfectęq; sanitati reddito.
Plurima deinde narrat facta ad memoriam aut reliquias gloriosi protomartyris Ste-
phani. Nam primo ad aquas Tibilitanas, cum sacrum pignus deferret Proiectus epi-
scopus, mulieri cęcæ visus restitutus est, cum oculorum vestigijs flores à sacris reliquijs
adhiberet, videntibus & stupentibus qui aderant omnibus, & Deum in sanctis suis glo
rificantibus. Lucillum etiam episcopum eiusdem piæ sarcinæ gestatione curatum à
fistula, qua molestissime laborauerat. Martialem quoque virum quendam primarium
cum ægrotaret ad mortem, & à nostra religione abhorreret, nec posset aut filiæ aut ge
neri fidelium precibus, aut persuasione ad fidem induci, eiusdem meritis subito & mi-
raculose cõuersum, dum gener pro eodem fusa ad beatissimi martyris memoriam ora
tione, ablatos ex altari flores dormientis soceri capiti supposuisset, cõtinuo enim exper-
gefactus, clamat accersi episcopũ, qui mecum, inquit Augustinus, forte tunc erat apud
Hipponem, quem vt absentem audiuit, postulauit presbyteros, quibus venientibus, fi-
delem se professus est, & effuso omnium gaudio sacrum baptisma suscepit, totoq; ægri
tudinis tempore (vnde paulo post decessit) illam deinceps extremam beatissimi marty
ris in suo supplicio vocem, quàmuis eius fuisse ignoraret, in ore habebat: Domine Chri
ste accipe spiritum meum. Refert præterea, quinque mortuos resuscitatos, Anduri F
puerum oppressum vehiculo, cum ad memoriam eiusdem beatissimi martyris delatus
esset à matre. Et sanctimonialem quandam in possessione Caspaliana ad contactũ ve-
stis à beatissimi martyris memoria relatæ. Idem contigisse & eodẽ prorsus modo Bassi
Syri cuiusdam apud Hipponem filiæ. Et Hyrenæi cuiusdam filio, quem oleo eiusdem
martyris reliquijs contacto perunxerant fideles quidam. Et filio infantulo Eleusini vi-
ri Tribunitij, qui positũ super memoria eiusdem martyris mortuum, post orationem
viuum recepit. Et præter innumera alia, scribit de duobus germanis fratre & sorore,
matris maledicto toto corpore & mẽbris omnibus deformissime tremulis, curatis sub
sua & totius sui populi præsentia, ad memoriam eiusdem gloriosissimi martyris. Hæc
& eiusmodi plurima certissimæ fidei refert Augustinus, loco memorato. Et te non pu-
det irreligiose diuorum contemptor, in eorũdem cineres repositos nobiscum, confingere
mordacem iocum, & linguam coinquinatam exerere? Ecclesiæ catholicæ atq; eius an-
tiquissimæ obseruationi, cuius Deum authorem habet, impudentissime insultare, atq;
vnus, veluti impurus ille Goliath, exprobrare agminibus Dei viuentis?

Quare venerandi diui iã regnantes cũ Christo. Quia honore digni sunt

Honorat catholica per orbẽ ecclesia, diuos iam regnãtes cum Christo, & dies festos
in eorundem venerationẽ quotannis celebrat: partim, quia honore digni sunt: vt quos
rex ille seculorum immortalis voluit honorare: partim etiam, vt eos intercessores pro no
bis habeamus apud Deum: quem etiam hoc ipso in suis sanctis solum adoramus, so-
liq; seruimus illo latriæ cultu, siquidẽ ad illum omnia referentes, & propter ipsum ami
cos & proximos eius honore prosequẽtes. Gratiori nimirum, & magis accepto illi cultu,

que

A quo magis sub eo ita humiliamur, reputãtes nos indignos, qui sine medio ad illam ma
iestatẽ accedamus: q̃ si per nosipsos ad illũ rogaturi pręsumamus accedere. Decet nãq;
peccatorem iam tantæ maiestatis reum, tot mortibus obnoxium, profundæ humilia-
ri sub manu omnipotentis Dei, iudicis sui tremendi, à quo eo plerunq; maiorem conso
lationem impetrat, quo ab altitudine illa maiestatis tantæ quam peccatis suis tam gra
uiter, tamq; multipliciter offendit, veluti in seipsum, suamq; indignitatem refugiens,
cum illo publicano retro se recipiat: non audens præ verecundia vel ad cœlum attolle
re oculos, sed vel dicat cum Petro: Exi à me dõmine, quoniã homo peccator sum ego,
vel cum muliere Chananæa, procuret sibi apud Christum amicos eius intercessores.
Quos aut nolle, aut non posse opitulari necessitatibus nostris, vtrunq; æque sentire est
impium. Si enim (vt aduersus Vigilantium dicit Hieronymus) Apostoli & martyres
cum adhuc essent in corpore constituti, potuerunt orare pro cæteris, quãdo adhuc pro
seipsis debebant esse soliciti, quanto magis orãt pro alijs post coronas, post triumphos
& victorias? Vnus, inquit, Moses sexcentis milibus armatorum impetrauit veniam à
Deo, Stephanus imitator domini sui, & primus martyr pro persecutoribus veniam de-
precabatur: quomodo minus valebunt iam regnantes cum Christo? Et diuus ille
Ambrosius tractãs illud Lucę quarto: Cum socrus Simonis magnis febribus cruciare
B tur, Petrus & Andreas rogauerũt pro illa: Habes, inquit, proximos qui Deo pro te sup-
plicent, habes apostolos proximos, martyres proximos, si ipse martyribus deuotionis
societate, misericordię quoq; muneribus appropinques. Petrus & Andreas tũc sancti
cum viuerent, poterant rogare pro viduis: nunc omnia possunt pro nobis & pro omni
bus impetrare. Theodosius ille Christianissimus imperator aduersus Eugenium ty
rannum paganitatem reducere satagentem bellum gesturus, non tam armorum, telo
rumq; (inquit Ruffinus) quàm ieiuniorum, orationumq; subsidijs, nec tam excubiarum
vigilijs, quàm obsecrationum pernoctatione munitus, circuibat cum sacerdotibus &
populo oĩa orationum loca, ante martyrum & apostolorum thecas iacebat cilicio prostra-
tus, & auxilia sibi fida sanctorum intercessione poscebat. Ita omnibus faciendum Cypria
nus gloriosus martyr passim prædicat & inculcat. Ita etiã ante illum Origenes, qui tra-
ctans illud Matthęi: Rachel plorans filios suos, &c. Bene, inquit, quod secũdum Dei vo
luntatem, horum innocentium memoriã sancti patres celebrare mandarunt sempiternã
in ecclesijs, veluti pro dño morientium, & vt primorum martyrum pro dño occisorum, vt
ipsis parentibus intercessio filiorum apud Deum plurimum prodesset. Eiusdem seculo
aduersus hãc ipsam, quam hic traducimus magis q̃ oppugnamus, hęresim scripsit Ter
tullianus vir eruditus insigne volumen, cuius etiam D. Hieronymus aduersus Vigilan
tium meminit. Quo intelligas, eandem hanc semper fuisse ab initio catholicæ ecclesiæ
C de cultu diuorum fidem: quam & nos didicimus in eadẽ ecclesia: & à patribus nostris ve-
lut per manus accepimus, nec iota vnum illi aut additum, aut subtractum. Nam quæ
in angulis & penetralibus mussant aut latrant hæretici, Vigilantij, Valdenses, Vuicle-
fistæ, Hussitæ, Lutheri, Oecolampadij, & eiusmodi pestes humani generis, ac Dei diuo
rumq; hostes, ad catholicam ecclesiam, aut eius fidem non pertinent. Nobis certe val-
de honorati sunt amici tui Deus.

Vt eos intercessores habeamus.

Lucæ 18

Lucæ 5

Efficacia intercessionis sanctorum.

Affinis dictorum insaniæ est impugnantium sacras imagines, & nõ ferentium ea in re
cõsuetudinem consensumq; Christianæ ecclesiæ. Quam idololatriæ ream agunt, quasi
cõtra præceptũ sibi faciat & adoret sculptile aut cõflatile: homines reprobi, & mentis excæ
catæ, qui veram scripturarum intelligentiã fastidiunt, & contemnunt humiliter discere in
catholica ecclesia, quæ horum damnauit præiudiciũ & amentiam in VII. vniuersali cõci-
lio, Nicæno II. Quod celebratũ est sub Adriano Ro. Pont. instantibus Cõstantino VI.
imperatore & Hyrene eius matre. In quo cum declaratum esset eum ab initio fuisse ca
tholicæ per orbem ecclesiæ morem, ab ipsis vsq; apostolorum temporibus ad nos custo-
ditum, vt diuorum imagines in veneratione haberent, earundem impugnatores perpe-
tuo anathemati subiecerunt. Nam ex q̃ ecclesiæ Christi quietis & pacis apertæ sunt fo
res, cõstat depicta fuisse oratoria, basilicas, tẽpla, & exornata diuorum statuis & imagini
bus, quas illis honoris causa ponimus, hoc em̃ veluti præcipui cuiusdã honoris insigne
ab antiquo habuit consensus mortalium. Itaq; solebant de publico benemeritis seu vi

De sacris imaginibus catholicæ ecclesiæ sententia explicata in VII. vniuersali concilio.

Cur statuis & imaginibus honorat antiquitas de repub. bene meritos.

uentibus, seu mortuis in publico statuas ponere. Neque id sine causa aut inutiliter: sed D velut stimulos intuentium ad virtutem, cui publico mortalium consensu tantum honoris deferri cernerent. In illis etiam legit vulgus illiteratum, & aliquanto q̃ in scripturis efficacius, fortia facta, gloriososq; triumphos & agones ducum nostrorum. Graece enim pictura ζωγραφία, id est, viua scriptura vocatur. Proinde, quem imaginibus sacris impẽdimus honorẽ, non ipsis impendimus picturis aut statuis: sed illis quos nobis referunt: & vt D. Basilij verbis dicam, refertur is ad prototypum. Illum, inquit S. Gregorius, in toto corde diligis, cuius imaginem prae oculis habere desideras. Neq; enim ante imaginem quasi ante diuinitatem prosternimur: sed illum adoramus quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in coelestis gloriae throno residentem, recordamur. Et dum ipsa pictura quasi scriptura quaedam nobis ad memoriam filium Dei reducit, animum pium de passione demulcet, ac de resurrectione laetificat.

Pictura Graecis viua scriptura. Per imagines honorantur illos quorum sunt.

Proinde, picturas passionis domini nostri Iesu Christi & sanctorum martyrum, in templis, in oratorijs, in cubiculis suis, duplici (vt indicauimus) causa, magnaq; vtilitate custodit Christianus populus, & illis virtutum, victoriarum, & triumphorum veluti tropha quaedam honoris causa statuens, & in eisdem ceu scripturis aut signis quibusdam redemptionis nostrae mysteria, operaq; sanctorum martyrum, patriarcharum & apostolorum, quae imitetur legens, & assidue ob oculos mentis statuens. Ita magnus ille Constantinus, primus Romanorum principum religionem nostram honorare cupiens: crucis signum summo honore prosequutus est: ipso & militaria signa exornans, & numismata signans, & praecipua quaeque imperialia insignia in speciem dominicae crucis transformans. Quin & statuae sibi de Maxentio triumphanti à S. P. Q. R. erectae in dextera aptari iussit vexillum crucis dominicae, hoc subtus adiecto elogio: Quia in hoc signo singulari quod est verae virtutis insigne, vrbem Romam, Senatumq; & Populum Romanum iugo tyrannicae dominationis ereptum pristinae libertati, nobilitatique restituit. Itaque quae sacris imaginibus irrogatur ab impijs contumelia & ignominia, non ad imagines pertinet, sed ad eos quorum honori illae dicatae & erectae sunt. E

Sacrarũ imaginum & picturarũ duplex vtilitas

Constãtinus crucis signũ summo honore prosecutus.

Iniuria irrogata statuis in quos redundet.

Christianissimus ille, cordatissimusq; Theodosius imperator, quàm indigne tulerit ab Antiochenis populari seditione ob imperata grauius tributa, deiectam & contumelia affectam statuam Placillae coniugis suae, laudatissimae foeminae, pauloante defunctae, testatur vindicta quam idem meditabatur, atque etiam serio comminabatur vrbi florentissimae: quam & priuilegijs mulctare, & in vici formam redigere cogitabat. Sed placatus libertate MACEDONII eremitae viri sancti, rescribensad eosdem, remisit quidem vindictam omnem: iustam tamen suae tam grauis indignationis causam aperiens: Non enim oportebat, inquit, me peccante mulierem omni fauore dignissimam, post mortem tantam contumeliam sustinere. Aduersum me nanque furorem indignantes decebat armare. Vides ad quem pertineat contumelia illata imagini? Quod ipsum etiam communis hominum sensus comprobat. Quis enim imperatori aut principi non iudicaret irrogatam sibi contumeliam, qui eius imaginẽ in publico ignominiç causa vel euerteret, vel atro colore obliteraret, aut luto, stercore ve impeteret, foedaret, & conspurcaret? Quis illum negaret laesae maiestatis reum, & iusto ob id ipsum supplicio affici? Quanto grauiori supplicio digni sunt, qui domini maiestatis, regis regum, & omnium nostrum imperatoris immortalis, & amicorum suorum iam secum regnantium, ignominiç causa, aut euertat, aut obliteret luto, stercoreq; cõmaculet ipsis positas aut erectas honoris causa imagines sacras aut statuas? qui illud crucis trophaeum à religiosissimo imperatore tanto in honore habitum confringat, & pollutis pedibus proterat? Certe non esse nouitiũ inuentum, qualia sunt haereticorum omnia, vsum in ecclesijs imaginum, sed ab ipsis apostolorum temporibus continuo ad haec tempora decursu seruatam, Caesariẽsis Eusebius luculentissimus testis est. Qui in ecclesiastica sua historia, postq̃ in Cęsareç Philippi mentionẽ incidisset: Verum, inquit, qa huius vrbis mentionẽ fecimus, iustum videtur cõmemorare etiam illud in ea, quod historia dignũ duximus: Mulierem quam sanguinis profluuio laborantẽ, à Saluatore curatã Euangelia tradiderunt, huius vrbis ciuem constat fuisse, domusq; eius in ea etiam nunc ostendi. Pro foribus vero domus ipsius basis q̃dam in loco editiore collocata monstrat. In F

Theodosij in Antiochenos grauissima indignatio ob affectã contumelia statuam Placillae. Theodoretus in Tripartita historia, libro 9 capite 32

Quàm grauis sit sacris imaginibus irrogata contumelia. Ex comparatione.

Vsum sacrarũ imaginũ, ab initio fuisse in ecclesia ab ipsis apostolorum temporibus. Libro 7. c. 14. Imago saluatoris Caesareae constitu

qua

A qua mulieris ipsius veluti genibus prouolutæ palmasq; suppliciter tendentis imago ære videtur expressa. Astat vero alia ære nihilominus fusa statua, habitu viri, stola com ptè circundati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedem statuæ, e basi herba quædam noua specie nascitur, quæ cum exorta fuerit, excrescere vsque ad stolæ illius ærei indumenti fimbriam solet: quam cum summo vertice crescens herba contige rit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresq; conquirit ita, vt quæcunque illa fuerit infirmitas corporis, haustu exiguo madefacti salutaris graminis depellatur, nihil virium gerens, si antequam æreæ fimbriæ summitatem crescendo contigerit, de cerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vultus IESV formatam tradebant, quæ permansit ad nostra vsq; tempora, sicut ipsi oculis nostris inspeximus. Et nihil mirum si hi qui ex gentilibus crediderant, pro beneficijs quæ à Saluatore fuerāt consecuti, hu iusmodi velut munus videbantur offerre: cum videamus etiam nunc apostolorum Pe tri & Pauli & ipsius Saluatoris imagines designari, tabulasq; depingi. Sed & antiquas ipsorum imagines à quibusdam cōseruatas nos vidimus. Quod mihi videtur ex gen tili consuetudine indifferenter obseruatum, quòd ita soleant honorare quos honore di gnos duxerunt. Insignia enim veterum seruari ad posterorum memoriam, illorum ho noris, horum vero amoris indicium est. Hactenus ille Cæsarieñ. archiepiscopus erudi

B tissimus, simul & studiosissimus nostræ religionis assertor: quē habes horum testem oculatum. Qui tametsi dicat, sibi ita videri ex gentili consuetudine introductum (vt & alia nostra pleraq;) vti Saluatorem nostrum amicosq; eius, positis statuis & imagini bus honoremus: illum tamen honorem Deo esse fuisseque acceptissimum, euidenti quod adscribit, diuino miraculo comprobat. Eandem hanc statuam Iulianus im perator apostata inuidens honori & gloriæ Christi Saluatoris nostri, aliquandiu po stea deiecit, & suam eodem in loco reposuit. De quo Socrates eorūdem temporum scri ptor in hæc verba perhibet testimonium: Illud quoque, inquit, quod sub Iuliano acci dit, non silebo. Fuit enim signum quidem virtutis Christi, & indiciū contra principem iræ Dei. Cum enim cognouisset in Cæsarea Philippi ciuitate Phœniciæ, quā Paneada vocabant, insigne Christi esse simulacrum, quod mulier illa sanguinis liberata proflu uio constituerat, eo deposito suam ibi statuam collocauit: quæ violēto igne de cœlo ca dente circa pectus eius diuisa est, & caput cū ceruicis vna parte deiectū & in terra fixum: reliqua vero pars hactenus superfuit, & fulminis indiciū reseruauit. Statuā vero Chris sti, tunc quidem trahentes pagani confregerunt, postea vero Christiani recolligētes in ecclesiam condiderunt, vbi hactenus reseruatur. Audis impie, quot miraculis euiden ter sit attestata diuinitas, gratum sibi honorem, qui per statuas & imagines à catholica per orbem ecclesia Christo diuisq; impenditur. Sed illi qui te exagitat spiritui, omnis

C honor impēsus Christo & amicis eius, ingratus est. Quem hoc male habet, translatum à se honorem illum, quē cæca & præstigijs eius capta illi impie impēderat mortalitas, Deo vero Christo Saluatori nostro, & sibi coniunctis charisq; merito deferri.

Ex eadem radice procedit, quod nūc illius apostoli ipso nimirum incentore, sed præ centore & magistro Luthero, vniuersum omnino Dei cultum abolere nituntur. Nam & templa & monasteria simul cum omnibus quæ in illis cultus diuini causa peragun tur, meras esse laruas & facies Antichristi, impurus ille ante annos plus xij. docuit, & in eorum excidium seditiosos quosq;, & per se male religioni christianæ affectos insti gauit, atq; armauit: quos & charos Dei filios, & veros prædicat Christianos, si in illud sacrilegij barathrum se eousq; præcipitent, vt se, vitam, fortunasq; in hoc deuoueant. Hi omnes omnino ecclesiasticos ritus, obseruationes & ceremonias, quos & in diuino cultu, & in sacramētis ecclesiasticis toto orbe obseruat Christi ecclesia & ex apostolica institutione seruauit ante nos omnibus retro seculis ab initio, contēnunt, rident, & vt ve ræ pietati officientes obliterare omnibus modis satagunt. Hoc nimirum per suos hos satellites agens antiquus ille humani generis hostis, vt pietatem omnem (quæ ceremo nijs eiusmodi fouetur, nutritur & conseruatur) tollat è mentibus hominū. Aufer enim ceremonias ab ecclesia, & apud maximam christianorum partē (quod ille vnum agit) Dei cultum extinctum videbis, fac ne quisq̄ orādo, ad cœlum oculos aut manus leuet, ne flectat genua, ne pectus tundat, ne humi prostratus adoret, ne caput orans detegat,

ta à muliere illa sangui flua

Vis viuifica & salutaris herbæ concepta attactu statuæ

Illa Saluatoris statua deiecta à Iuliano apostata. Hist. trip. li. 6 Ca. 41

De cultu diuino et ceremonijs ecclesiasticis Lutheri sententia

Lutherianæ perfidiæ impugnatio, & catholicæ fidei assertio

ne cum legitur euangelium audientes erecti stent in pedes, ne eucharistiæ cum often D ditur populo, omnia reuerentiæ & honoris signa exhibeãtur (vtq; id genus cætera præ termittantur omnia) & intra paucos dies, quod illis vnice cordi est, omnẽ pietatem & quam vocamus deuotionem, quæ ritibus modisq; eiusmodi & excitatur, & fouetur au geturq;, penitus extinctam videbis in pectoribus hominum, & prorsus frigere Dei cul tum. Nos vero, qui sumus catholicæ ecclesiæ filij, diligenter reuerẽterq; obseruabimus, quicquid ab illa toto orbe terrarum obseruari videmus: nec ab eius sententia, consen su ac traditione, etiam si ex euangelistarum scripturis, aut apostolorum, quas legimus epistolis, ortum ea habere non videantur, trãsuersum (quod aiunt) digitũ discedemus, hoc nimirum sciẽtes antiquiorem esse Christianam religionem, quàm sint illæ scriptu ræ, antiquiorem ecclesiam, antiquiorem eius fidem, traditionem & obseruationem: an tiquiorem deniq; atq; etiam magis vniuersalem, nec minus ponderis habentem eccle siasticæ traditionis authoritatem, quàm scripturarum eiusmodi, quemadmodum su perius demonstrauimus: nec quicquam dubitantes (vt illius ter sancti Leonis verbis dicamus) quin omnis christianæ ecclesiæ communis obseruantiã sit eruditionis diui næ, & quicquid ab ecclesia in consuetudinẽ est deuotionis receptum, de apostolica tra ditione & spiritus sancti prodire disciplina. De qua etiam ille ecclesiæ catholicæ per o mnia consentiens Augustinus ad inquisitiones Ianuarij, dicit insolentissimæ esse insa E niæ reuocare in dubium, quæ tota per orbem frequentat ecclesia, aut de his disputare num facienda sint. Illa enim quæ in canonicis scripturis non continentur, sed tradita cu stodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obseruantur, datur, inquit, intelligi vel ab apostolis ipsis, vel à plenarijs concilijs (quorum est in ecclesia saluberrima authoritas) commendata atq; statuta retineri. Sicuti quòd anniuersaria solennitate celebratur do minica passio, resurrectio, ascensio in cœlum, spiritus sancti aduẽtus de cœlo: & si quid tale occurrerit, quod obseruatur ab vniuersis: vt quod corpus & sanguinem Christi vnusquisq; ieiunus accipiat, obseruatio diei dominicæ post sabbatum & quadragesi ma, quam Christus suo exemplo docuit, & ecclesiæ consensus roborauit. Hactenus Au gustinus. Quanquam, quæ hic exempli causa commemorat omnia obseruata citra scripturam ab vniuersa per orbem ecclesia, non ex vniuersalibus, aut (vt ipse loquitur) plenarijs ortum habuisse concilijs, sed ex apostolica traditione ab initio, à primitiua ecclesia veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos deriuasse, certum est: quemadmodum & cæremonias ecclesiasticas vniuersas, & ritus quos in cul tu diuino, in ecclesiasticis sacramentis, cæterisq; adhuc generaliter obseruari videmus in vniuersa Christi ecclesia. Siquidem lõge ante, seu plenaria seu vniuersalia dicere ve lis, Concilia omnia, quorũ primum Nicænum extitit, Basilio, Cypriano, Origene, Ter F tulliano, Dionysioq; testibus, ab illo ipso nascentis ecclesiæ exordio veluti ex apostolica traditione obseruata ea omnia, etsi aliud agentes, superius demõstrauimus. De quibus ille Origenes, quamuis operta ac velata, ita vt eorum ex scripturis rationem igno remus, dicit nos ea portare super humeros, cũ ita ea implemus & exequimur, vt à pon tifice magno Christo, & filijs eius tradita commẽdataq; suscepimus. Et Tertullianus affirmat antiquas eiusmodi catholicæ ecclesiæ obseruationes vniuersas de traditione apostolica emanasse. Additq; Cyprianus, æquam his esse authoritatem (vt quæ dictan te spiritu sancto ecclesiæ tradiderunt apostoli) atq; illis quæ ipse immediate ac per se instituit Christus, & ab euangelistis descripta legitur. Quid igitur? vniuersa Christi ecclesia hæc pie & religiose obseruat, & honoris venerationisq; Deo impẽdit obsequia, & suos filios ad veram pietatem atq; internam animi deuotionem his prouocat & ex citat, & venerãda reuerendaq; vulgo his exhibet salutaria sacramenta, quæ nuda alios qui frigerent & venirent in contemptũ. Ita obseruauit & fecit ante nos semper ab ipsis ecclesiæ nascentis incunabulis, ex institutione nimirum apostolica: quam sanctissimi patres haud minoris censent authoritatis & ponderis, quàm quæ pscripta sunt in euan gelijs. Contrà, Lutherus cum suo Vuycleff dicit hæc omnia meras laruas & facies Antichristi. Nunquid hic dubitabit vllus Christi nomen professus, cui assertioni cre dendum sit?

Obseruationis ecclesiasticæ authoritas

In ser. de Ieiunio pentecostali.

Nota argumentum Ecclesia probat, Lutherus improbat, Cui ergo credendum?

Eodem carbone ab illis notantur, quæcunq; sine scripto ex apostolica traditione ser uauit

A uauit ab initio,& interim continuo obseruat tota per orbem ecclesia,eo pertinentia,vt à nobis assidue honoretur & laudetur Deus, vtque maiori cum reuerentia & decentia cultus ille à nobis Deo impendatur,& sacramenta nobis ad remedium & salutem data salubrius suscipiantur. Et quæcunque in varios nobis vsus sub diuini nominis inuocatione sanctificata & consecrata commendat,quæ & efficacia experiuntur,qui fide simplici & bona illis vtuntur. Hoc vnum agens ille paracletus,qui illos instigat & exagitat,vt aboleatur cultus omnis diuinus,vt pietas extinguatur e mentibus hominum, vt religio christiana ad nudum & inane nomen recidat,id quod facile & cito succederet,si per hos suos nuncios & apostolos omnibus persuaderet.

Itaq; in primis illi rident ecclesiasticum cantum,sacerdotes Baal nos interim facientes. At contrà CHRISTI ecclesia docta sancto spiritu, & memor propheticæ illius exhortationis: Cantate domino canticum nouum,bene psallite ei in vociferatione, dicit cum eodem propheta: Benedicam dominum in omni tempore,semper laus eius in ore meo. Et filios suos ad idem excitans: Magnificate,inquit,dominum mecum,& exaltemus nomen eius in idipsum. Atque eodem doctore spiritu ordinauit,vt in templis, conuentibus & monasterijs essent chori,qui omnibus horis vicibus alternis,sancta quadam æmulatione laudes Deo concinerent, cœlestem illam Hierusalem B hac parte quadam tenus referentes. In qua scribuntur duo Cherubin clamare alter ad alterum: Sanctus,sanctus, sanctus dominus,Deus Sabaoth,plena est omnis terra gloria eius. Ad idem angelico partim prouocata exemplo,qui nato Saluatore laudabant Deum & gloriæ canticum illi concinebant,dicētes:Gloria in excelsis Deo,partim vero discipulorum Christi,eo Hierosolymam introeunte à suscitato Lazaro,qui cœpe tunt(vt inquit Lucas)gaudentes laudare Deum super omnibus quas viderant,virtutibus dicentes:Benedictus qui venit rex in nomine domini,pax in cœlo,& gloria in excelsis.Quod cum moleste ferrent pharisæi,quemadmodum nunc isti sathanæ & antichristi apostoli,& dicerent domino,vt increparet discipulos suos,illis ipse respōdit:Dico vobis,quia si hi tacerent,lapides clamarent. Certe hunc ab initio fuisse catholicę ecclesiæ morem vel ab ipsis eius incunabulis,clarissime attestatur Philo ille Iudæus in libello,quem inscribit de vita cōtemplatiua supplicum,quòd videlicet cœlestia contemplarentur,& semper Deum orarent,vt libri titulum,interpretatur diuus Hieronymus.In quo vir ille ecclesiasticæ institutionis initia,& originem apostolicæ atq; euangelicæ traditionis, vt inquit Eusebius,intexuit:sed fidei nostræ mysteria perspecta plane non habens,suæ genti id nostræ laudis ducebat gloriæ, vnde videbatur primitiua illa nostra ecclesia traxisse originem. Est,inquit,in multis orbis partibus hoc hominum genus,Oportebat nanq; perfecti huius boni participem fieri omnem Græciam, C omnemque Barbariam.In Aegypto tamen maior est copia per singula quæque territoria,præcipue autem circa Alexandriam.&c. Est autem in singulis apud eos locis consecrata,inquit,domus quæ appellatur Conuentus,aut Monasterium. In quo sedentes, honestæ & castæ vitæ mysteria celebrant. Et post multa de vitæ eorum instituto,exercitijs & studijs,quod ad propositum attinet: Non solum,inquit,subtilius intelligunt hymnos veterum, sed ipsi faciunt nouos in DEVM,omnibus eos & metris & sonis, honesta satis & suaui compage modulantes. Addens deinde eius modulationis morem, dicit,vt vnus ex omnibus consurgens, in medio, psalmum honestis modulis concinat, vtque præcinenti ei vnum versiculum, omnis multitudo respondeat. Hæc ille Philo de nostræ ecclesiæ(vt ita dicam)infantia,qui CHRISTI & apostolorum vixit temporibus. Idem æque comprobatur Plinij secundi testimonio. Qui cum sub Traiano in prouincia, quam administrabat, secundum edicta principalia, per magistratus locorum plurimi quotidie christianorum trucidarentur, eundem eius admonuit, testimonium dans innocentiæ eorum, & scribens multa quotidie hominum milia obtruncari, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, neque aliquid contrarium ROMANIS LEGIBVS, nisi hoc vnum quòd sacrificare nollent & antelucanis cœtibus hymnos CHRISTO cuidam canerent DEO, alioqui suo ipsorum instituto proprie abhorrentes ab omni crimine & scelere, homicidijs, furtis, adulterijs, latrocinijs & his similibus. Vides impie quàm non nuper hæc cœperit consuetudo canendi psalmos & hymnos

De cantu ecclesiastico Lutherij Catholicæq; ecclesiæ sententia

Ecclesiastici cantus antiquitas Philonis testimonio

Eccle.hist. li.2. ca.17

Testimoniū Plinij ad Traianum

hymnos Deo in ecclesia? Quæ interim semper obseruata est, & eo viguit magis, quanto D
maior religioni christianæ concessa est libertas se explicandi. Flebam, inquit Augusti-
nus, vberrime in hymnis & cantibus, suaue sonantibus, ecclesiæ vocibus vehementer
affectus, voces quidem influebāt in auribus meis, & veritas eliquabatur in cor meum.
Et diuus ille Ambrosius in quadam oratione aduersus Maxentium, de basilicis traden
dis: Itaq; & hodie, inquit, cum laudatur Christus Arrhianorum amentia verberatur.
Gezareni præsentiam Christi ferre non poterant, isti nec laudationem Christi sustine-
re possunt. Vident pueros Christi gloriam cōcinnentes, quia scriptum est: Ex ore infan
tium & lactētium perfecisti laudem. Irrident istam ætatulam fidei plenam & dicunt:
Ecce quid clamant. Sed respondet ijs Christus: Si tacuerint hi, lapides clamabunt: hoc
est, fortiores clamabunt, clamabunt & iuuenes, clamabunt & maturiores, clamabunt
& senes. Hactenus Ambrosius. Vides itaq; etiam hac in re obseruationem catholicæ
ecclesiæ sibi per omnia consonam. Et quemadmodum nunc ad præsentem vsq; tempe
statem per hæreticos hos excitatam toto orbe terrarū quacunq; patet nomen christia-
num, obseruari videmus, idem obseruatum fuisse à patribus nostris à quibus fidem di
dicimus in catholica ecclesia, idem obseruatum temporibus Augustini & Ambrosij,
idem quoq; ipsis apostolorum temporibus.

Augustinus de canticis ecclesiasticis

Ambrosius

Concluditur obseruatio catho. eccles. sibi semper consona

E

Rident impij Vuiclefistæ, quòd catholica per orbem ecclesia aquam sale exorcizet
in vsus varios: q̄d baptismi fontē sanctificet & bñdicat: q̄d baptizatos & ordinatos in
sacerdotes, aut episcopos inungat chrismate aut sacro oleo, quòd tēpla, altaria, & vni-
uersa diuino mancipata cultui, benedictionibus sanctificet ac dedicet: nec rident tan-
tum, imò, vt impia, & necromanticæ artis vestigium referentia execrātur. Ex quorum
fontibus hausit execrādus ille Lutherus venenum, quod propinauit orbi, vsq; suos do-
ceat sacro chrismate (quod fœtidum rancidumq; oleum appellat) inungere calceos,
aquam benedictam fœdare stercore, fontem baptismatis sanctum effundere velut no
xium, & absq; oleo sancto aut chrismate infantes aqua communi in derisum catholi
cæ ecclesiæ baptizaret breuiter nullam sacri & profani habere distantiam. Ex cuius
schola prodierunt nobis hi anabaptistæ, qui hęc omnia, sed aliquanto impudentius &
efferatius prædicāt, atq; etiam manu afferunt. Sed hæc Vuiclefistæ, Lutherani, Ana-
baptistæ, & eius farinæ hæretici. Contrà, ex ecclesiæ catholicæ traditione vera pieta
te homines Dei, aëream potestatem, inimicam contrariamq; pietati, exorcizando eijcis
unt, non placando, omnes tentationes aduersitatesq; eius vincunt, orando, non ipsam,
sed Deum suum aduersus ipsam. In eius ergo nomine vincitur, qui hominē assumpsit,
egitq; sine peccato, vt in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum.

De bñdictionibus & consecrationib. ecclesiasticis Hæreticorū sententia

Sententia cathol. eccles. Augu. de ci. dei li. 10. c. 22

Itaq; de aqua benedicta scribit ille sanctus Alexāder, eius nominis primus, qui sub F
Traiano Romanæ ecclesiæ præfuit. Aquam, inquit, sale conspersam, populis benedi-
cimus: vt ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur: quod & omnibus sacerdoti-
bus faciendum esse mādamus. Nam si cinis vitulæ aspersus sanguine populum sancti
ficabat atq; mundabat: multo magis aqua sale aspersa diuinisq; precibus sacrata, po-
pulum sanctificat & emundat. Et si sale asperso per Helizeum prophetam, sterilitas
aquę sanata est: quanto magis diuinis precibus sacratus sterilitatem auferet rerum hu
manarum, & coinquinatos sanctificat, mundat, & expurgat, & cætera bona multipli-
cat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatis & versutijs eius homines defendit.
Nam si tactu fimbriæ vestimenti Saluatoris saluatos infirmos non dubitamus: quanto
magis virtute sacrorū eius verborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem
corporis & animę humana percipit fragilitas? Hæc illo tempore, ille Alexander catho
licæ ecclesiæ episcopus.

Antiquissimus vsus Aquæ benedictæ

De sacris vestibus pallis & vasis, qua reuerentia contrectari debeant, scribit b. Cle-
mens martyr & pontifex, b. Petri in Romana ecclesia successor. Fuisse quoq; ab ipsis
apostolorum temporibus toto orbe, Deo dicatas ædes & oratoria, in quibus conuen-
tus & collecta fieret populi per vnam sabbati ad audiendum verbum Dei, & percipi-
endum dominici corporis & sanguinis sacramentū, vel ex ipsius Philonis (quod supra
citauimus) euidens est testimonio, & apostolicæ confirmant epistolæ, & sanctorum
omnium monumenta attestantur. Quæ licet salibus exorcizabantur nondum chris-
smate

Antiquissim. vsus cōsecrationis sacrorū locorū, vestiū, vasorū

A mate inungebantur, nec stabat erectum altare in titulum, in figura domini nostri Iesu Christi, qui est altare nostrum, sacerdos & hostia. At postquam per Constantinum confirmata est pax ecclesiæ, Syluester papa primus publice consecrauit Lateranensi. ecclesiam, & alteram in honorem principis apostolorum Petri, in qua super corpus apostoli erexit altare lapideum, & chrismate perunctum benedixit & consecrauit, moremq́ illum obseruandum sanciuit pastoribus ecclesiarum omnium. Quod tamen episcopalis tātum esse muneris, ex veteris tabernaculi figura beatissimus Damasus & Leo illius Syluestri successores definiuerunt.

Iam & baptizatos inungi chrismate, seu oleo in altari sanctificato, aquā etiam fontis baptismalis consecrari, non nuper cœpisse, sed ab initio in ecclesia ex apostolica traditione obseruatum fuisse, antiquissimos & omni exceptione maiores testes habes, Dionysium in hierarch. ecclesiast. Clemētem in recognitionibus, Cyprianum in epistola ad Ianuarium, Origenem in epistolam ad Romanos, Magnum Basilium, libro de spiritu sancto, cuius superius audiuisti testimonium. Vsus sacri chrismatis Benedictio fontis baptismatis

Dies festos, præcipue autem, quibus redemptionis & salutis nostræ annua celebritate recoluntur mysteria, incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis, ascensionis in cœlum, demissi in discipulos spiritus sancti. Præterea diem dominicum per hebdomadas singulas (ita vocātes primam sabbati) in memoriam resurrectionis dominicæ, ex apostolica traditione, quæ spiritum sanctum haud dubie doctorem habuit, ab initio magna cū veneratione religiose obseruatos fuisse ab vniuersa Christi ecclesia, testes sunt, in primis ipse Ioannes euangelista, qui dominicæ diei in Apocalypsi meminit. Deinde gloriosus ille martyr, & à b. Petro sibi in Antiochena ecclesia successor constitutus Ignatius: qui in epistola ad Magnesianos, docet in locum sabbati apud nos successisse dominicum diem, in memoriā & honorem resurrectionis dominicæ. Quo die iubet omnem populum vnanimiter concurrere in ecclesiā Dei. In epistola ad Philippens. Quadragesimæ & hebdomadę passionis specialiter meminit. Et de celebrādo paschate, non cum Iudæis quartadecima mensis primi, sed dominica proxima. Vtranq; vero hāc epistolam illius indubitato esse b. Hieronymus affirmat in scriptoribus ecclesiasticis. Idem Origenes locis q̄ plurimis. In Matthæum autem non solū prædictas nostrę redemptionis annuas solennitates, sed etiam sanctorum quorundā testatur obseruatas fuisse ab initio ecclesiæ. Siquidem sanctorum innocentum memoriam sempiternam dicitā sanctis patribus mandatam celebrari in ecclesijs. Idem ex Maximo, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Theophilo Alexandrino, & alijs euidentissimum est videre: quorum extant plurimæ conciones, quas per singulas anni festiuitates habuerunt ad populum: qui etiam omnes quadragenarium ieiunium nobis commendant, non tanquam ab hominibus constitutum, sed diuinitus consecratum: nec terrena cogitatione initiatum, sed cœlesti maiestate præceptum, apostolorum ordinatione ac ministerio. Quod tametsi quidā tradant à Thelesphoro institutū, qui septimus à beato Petro cathol. ecclesiæ præfuit, hoc ita accipiendū est, nō quasi author ipse, sed exactor fuerit, suoq; decreto, negligentiores ac desides coēgerit obseruare, quod ante ipsum, veluti ex apostolica institutione, tota ecclesia certum est obseruatum fuisse. Contrà, impij isti omnia hæc rident, contemnunt, & abolere conantur, quia præscripta non inueniuntur in euangelio & apostolicis literis. Quid igitur? Nunquid dubitabit vllus qui Christianus haberi voluerit, sequetur ne catholicæ ecclesiæ traditionem, obseruationem & sentētiam? An vero execrādos illos, & iamdudum à catholica ecclesia execratos, & anathematizatos, Vuiclefum, Lutherum, & cæteras pestes eiusmodi? Dies festi Quadragenarii ieiunium diuinitus cō secratum, & apostolorū ordinatione traditum Thelesphorus, non author, sed exactor quadragesimalis ieiunij

B

C

De votis monasticis quid sentiat catholica per orbem ecclesia, haud obscurum cuiq̄ esse potest: cum videre sit eiusce instituti homines toto orbe christiano, non solū apud eos qui Romanam agnoscunt & sequuntur ecclesiam: sed etiam apud Græcos, Asiaticos, Armenos, Indos, breuiter quacunq; patet nomē christianum. Neq; cœpisse nuper sed fuisse ab initio nascentis ecclesiæ, certum est. Cuius rei Philo ille, quē supra citauimus, luculentissimum perhibet testimonium, eo libello quem inscribit de vita contemplatiua supplicum: quorum institutum, vt pium, vt sanctum & in primis fructuosum semper probauit Christi ecclesia. Et quo pacto posset à quoq; sanę mentis non vehementer De votis monasticis Catho. eccle. sententia Antiquus vsus

menter probari, vt iuxta Ioannis euangelistæ consilium, abrenunciato mundo hoc fallaci & nequam, speciali se voto & sacramento astringat aliquis assidue stare in procinctu, in acie, aduersus inimicas phalanges, quibus ille nos quotidie oppugnat & oscitantes securosque capit: concupiscentiam dico carnis & oculorum, & superbiam vitę, hostes sane quàm infestissimos atque aduersus illos, obedientiæ, castitatis, & paupertatis se votis astringat: superbiam vitæ, obedientiæ vinculo coërcens, per quam quis semetipsum prorsus abnegat, ac se infra se deijcit, superiorisque arbitrio totum committit, Carnis vero concupiscentiā frenans & alligans voto perpetuæ castitatis, & semetipsum castrans propter regnum cœlorum. Insatiabilem vero illam concupiscentiam oculorum circunscribens, & prorsus eruens voto voluntariæ paupertatis, & omnium rerum huius mundi abdicatione. Sed non est omnibus datum, assequi optima: qui vero potest capere, capiat: qui non potest, saltem suam ipsius imperfectionem agnoscat, & doleat, saltem admiretur meliora, & æmulari qua potest, studeat: Sed postquam quis apposuit manum ad aratrum, si instar vxoris Loth respiciat retro ad Sodomam, quam reliquit, vt se saluaret in montem: si quæ distinxerunt labia sua fecit irrita, iam non est aptus regno Dei, sed sibi parauit damnationem, quia primam fidem irritam fecit, inquit Apostolus. Si enim nolueris polliceri, absque peccato eris: quod autem semel egressum est de labijs tuis, obseruabis & facies, sicut promisisti domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es: siquidem requiret illud dominus Deus tuus. Hæc est, & semper fuit catholicæ ecclesiæ de votis monasticis & religiosorum instituto sententia. **D** **E**

1. Timo. 5 Deu. 23

Definitio concilorum — Quam & plerisque concilijs aduersus profanas hęreticorum nouitates, etiam per scripturæ chirographum christifidelibus consignauit: vt Carthagineñ. quarto ca. vlt. decretorum suorum, similiter Toletano iiij. ca. xlviij. li. & lv. Item concilio Valentino ca. vlt. Et Auraiceñ. ca. xvij. Elebertino ca. xiij. Eandem hanc sententiam in omnibus

Concors sententia patrū — orthodoxorum qui ab initio fuerunt patrū scriptis, quorum pars non exigua, eiusdem instituti sectatores & assertores fuere, inuenies Dionysio, Ignatio, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Hieronymo, Chrysostomo, Augustino, Gregorio, breuiter omnibus. Ex quibus prolixitatem fugientes, libet Augustini ad quendam Armentarium (qui abrenūciato mūdo vna cum vxore sua se voto adstrinxerat) verba adscribere: Priusquam, inquit, esses voti reus, liberum fuit quo esses inferior: quamuis non sit gratulanda libertas, qua fit, vt non debeatur, quod cum lucro redditur. Nunc vero, quia tenetur apud Deum sponsio tua, non te ad magnam iustitiam inuito, sed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, si non feceris quod vouisti, qualis fuisses, si nihil tale vouisses. Minor enim tunc esses, non peior. Modo autem tanto (quod absit) miserior, si fidem Deo fregeris: quanto beatior, si persolueris. Nec ideo te vouisse pœniteat, imò gaude iam tibi sic non licere, quod cum detrimento tuo licuisset. Aggredere itaque intrepidus & dicta imple factis. Ipse iuuabit, qui vota tua expetit, felix est necessitas, quæ ad meliora cōpellit. Hæc ille Augustinus. Imò hæc illi quos citaui vniuersi: sed libuit communem omnium sententiam his Augustini verbis referre. **F**

Lutheri impiissima de votis monasticis senten. — Aduersus hanc catholicæ ecclesiæ sententiam insurgit impurus ille & omni execratione ac odio dignus Lutherus, monastici instituti secundum regulam dicti beatissimi patris Augustini professor. Qui pœnitens emissi ante annos quàm plurimos voti, reuertensque velut canis ad vomitum, & cum vxore Loth respiciens retro ad Sodomam quam reliquerat, & sanctimoniali (quam miseram secum pertraxit in perditionē & interitum) incœsta copulatus libidine, vt & illius & suæ cauteriatæ conscientiæ blandiretur, & vlceri obduceret crustam (an sibi persuadeat, nescio) saltem prædicat & docet, vota quæ diximus monastica, obedientiæ, perpetuæ castitatis, & volūtariæ paupertatis esse stulta & impia, vtpote impossibilia, & libertati Christianæ contraria: & propterea nec obligatoria coram Deo: hoc vnum omnibus viribus agens, vt quàm plurimos vna secum in perditionem pertrahat. Qui quàm multos hac pestilentissima sua doctrina & persuasione vtriusque sexus attraxerit ex sancto instituto in fornices, & prostibula, & Deo mancipata vasa conspurcarit fœdissima libidine, in qua volutatur velut sus in volutabro luti, horret meminisse animus, & reperiri pudet Christi nomē professes, qui huius tam prodigiosam, tam insanam impietatem sequantur, relicta clarissima atque omnibus nota sententia catholicæ ecclesiæ & aquilarum eius. Non pudet

A det cynicum & impurum illum publice asserere, æque non esse arbitrij sui, vt se seruet ab abusu & commixtione fœminæ, quàm non est sui arbitrij mas sit an fœmina. Credo sane illum de se iam vera dicere, & quandoquidem se totum mancipauit sathanæ, non esse illum amplius sui arbitrij, sed sese illi exhibere organum per omnia obsequentissimum. Sed absit hæc impuritas, non dicam à christianis mentibus, sed à castis pudicisq; auribus. Ille Philo de primis huiusce instituti cultoribus in ipso nascentis ecclesiæ exordio: Cum viris, inquit, quos dicimus, sunt autem & fœminæ, in quibus plures iam grandæuæ sunt virgines, integritatẽ casti corporis, non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes: dum sapientiæ studijs semet gestiunt non solum animo, sed & corpore consecrare. Indignum ducentes libidini mancipare vas ad capiendam sapientiam præparatum, & ædere partum eas à quibus diuini verbi concubitus sacrosanctus & immortalis expetitur, ex quo posteritas relinquatur corruptelæ mortalitatis obnoxia. Hoc ille Philo prædicat eo tempore vulgare per orbem institutum fuisse, quod hi impossibile faciunt. Sed non obijciam impuro illi nostras virgines, quæ sequuntur agnum quocunque ierit, & quarum apud nos celebratur gloriosa & sempiterna memoria, sed ethnicas proferre possum innumeras, quæ aduersus illum consurgent in iudicio. Quid de vestalibus Romanis dicet hoc libidinis mancipium, qua-

Lutheri execrãda impuritas

Ab ethnicis conuincitur

B rum institutum durauit tot seculis, & præuaricatio mortis animaduertebatur supplicio? Viuæ siquidem defodiebantur, si quæ se polluissent incœstu. Si illæ puellæ, & mulierculæ dæmoni dicatam sponte castitatem corporis seruare poterant, non potuerunt nec possunt hoc viri & fœminæ, qui se dicauerunt Christo & diuino cultui manciparunt? Illius præsertim adiuti auxilio, apud quem omnia sunt possibilia, & qui suos sibique fidentes nunquam deserit? Quàm multæ sine Christo, etiam aduersus barbaricam & hostilem vim vi sibi illata vindicauerunt pudicitiam & castitatem corporis, ita mori præeligentes, quàm vt vel inuitæ paterent virorum libidini? Et hic ille euangelicæ castitatis præco, absque vlla prorsus verecundia mittit sanctimoniales omnes, & monachos qui Deo se consecrauerunt, in fornices & prostibula, nempe ad opus (vt dicit) magis necessarium, quàm sit edere aut bibere, quàm screare, expuere, aut ventrem exonerare, quàm dormire aut vigilare. Et hactenus quidem, sed fortassis prolixius quàm requirebat instituti ratio (dum veluti catena quadam pestilentissimarum hæresium, quibus infelici tempestate nostra iactatur & miserabiliter diuexatur ecclesia, trahor per singula erratorum capita) velut in multis exemplis exercitatum te reddere studui Christiane lector, quo pacto per singulas quasque quæ circa fidem religionemque nostram incidunt controuersias, certo inuenire possis ipsius catholicæ ecclesiæ quam sequi debeas fidem & sententiam, eamque ab hæreticæ pra-

Peroratio, de inuenienda orthodoxa fide in cõtrouersijs primi generis

C uitatis impietate discernere. Sed in altero tantum genere, quæ incidere possunt, quæstionum & controuersiarum, nempe de quibus etiam vulgus christianorum explicitam aliquam distinctamque fidem habet. In quo hoc interim velut vsuræ sorti accessit, quòd clarissime intellexisti, eandem quæcunque nunc est, etiam semper fuisse catholicæ ecclesiæ de quocunque dogmate fidem & sententiam, nec quicquam temporis processu vnquã recepisse aut superaddidisse noui, sed diligenter custodiuisse semper depositum. Et quodcunq; ex apostolica ab initio traditione acceperat, quamuis politum aliquando distinctum, explicitumque magis, idem tamen, immutatumq; transmisisse ad posteros.

In altero autem genere, eorum videlicet quæ à captu vulgi sunt remotiora, sed ad reconditiora fidei nostræ mysteria pertinent, vt in singulis catholicæ ecclesiæ fidem ac sententiam inuenias, & ab hæretica falsitate discernas, Aquilarum, vt superius diximus, nostrarum consensum vt exquiras, necesse est. Vbi enim illæ congregantur, ibi corpus est, ibi CHRISTVS, & veritas. Quarum consensus est communis ipsius ecclesiæ sensus, cuius illæ sunt columnæ quædam, & membra præcipua, præ cæteris donata abundantiori mensura spiritus, & subtiliori quodam sensu prædita, ita vt in illis vniuersi corporis sensus præcipue vigeat. Ab hoc tamen ipso labore in omnibus fere quæ suboriri possunt quęstionibus, iam dudum ipsa nos liberauit ecclesia, & in sanctis concilijs aduersus impia pleraque hæreticorum dogmata de sacrosanctis & ineffabilibus illis nostræ fidei, indiuidæ (inquam) trinitatis & incarnationis alijsque myste-

Explicatio supradictæ methodi in cõtrouersijs secũdi generis

Obseruãdus consensus aquilarum

riis, quæ velut zizania quædam inimici illius astu triticeæ fidei seminibus superseminata fuerunt, hoc pro nobis subiit & desudauit laboris: vt obseruata aquilarum congregatione, quis earum, atque adeò catholicæ ecclesiæ, de singulis consensus fuerit, scripturæ suæ chirographo nobis consignauerit. Quod quotiescunque factum inuenerimus, nihil dubitabimus sequi, quicquid vniuersalis concilii authoritate rite decretum fuerit. Si quid vero nouæ quæstionis exurgeret, vbi id factum minime reperiretur: tunc tibi id laboris desudandum erit, & recurrendum ad sanctorum patrum sententias, eorum duntaxat, qui suis quique temporibus & locis in vnitate communionis & fidei permanentes, magistri probabiles extiterunt. Et quicquid vno sensu & consensu tenuisse inueneris, eum catholicæ ecclesiæ verum catholicumque sensum, veram sententiam, veram fidem absque vllo scrupulo teneas. Quod ipsum quoque vt ecclesiastico tibi exemplo aliquo comprobem, ex quo & certo simul intelligere possis veram inuestigandæ sententiæ ac fidei catholicę ecclesiæ nos explicasse methodum, & formam habeas quam huiusmodi in re absque scrupulo sequi possis & debeas: clarius nullum adhibere poterimus, quàm sancti illius Ephesini concilii, quod sub Celestino Romano pontifice, Anno nostræ salutis quadringentesimo tricesimo quarto celebratum est, ob Nestorii CONSTANTINOPOLITANI episcopi, de verbi diuini incarnatione execrandam blasphemiam, qui CHRISTVM ex Maria purum hominem, non Deum natum, diuinitatem vero illi post dono collatam, velut pro merito, profana impiaq; nouitate adserebat. Vbi cum de sanciendis antiquis & sacrosanctis fidei dogmatibus ageretur, ne qua forte etiam illic obreperet profana nouitas in modum Ariminensis perfidiæ, vniuersis sacerdotibus, qui illo circiter ducenti numero conuenerant, pene ex maiori parte Metropolitani episcopi, tantæ eruditionis & doctrinę, vt pene om̃es idonei essent, qui possent disputare de dogmatibus: vt tamen non solum in præsenti rem bene disponerent, verum & posteris exempla profutura relinquerent, hoc fidelissimum atque optimum factu visum est. Quandoquidem diuinæ scripturæ verba (quæ perperam intellecta etiam iactabantur ab hæreticis) pro suo plerique arbitratu interpretantes, varias inde opiniones erroresque conciperent, vt in medium sanctorum patrum proferrētur sententiæ: quorum alios martyres, alios confessores, omnes vero catholicos sacerdotes fuisse & permansisse constaret, vt scilicet rite & solenniter ex eorũ consensu atque decreto, & diuinæ scripturę recte intelligerentur proloquia, & antiqui dogmatis regula confirmaretur, condemnareturque profanæ nouitatis blasphemia. Quorum & nomina & numerum, ne quid ad fidem rerum deesset, nobis ediderunt, & scripto reliquerunt illi patres nostri, qui tempore eiusdem celebrati concilii florentes posteritatis curam habuerunt, atque eiusdem concilii saluberrimum exemplum, vt fidissimum & securissimum in omni exorta nouitate hæretica imitandum nobis proposuerunt. Fuerunt ergo hi viri, quorum in illo concilio seu tanquam iudicum, seu tanquam catholicæ fidei & sententiæ testium scripta prolata sunt, sanctus Petrus Alexandrinus episcopus, & martyr beatissimus, sanctus Athanasius eiusdem ciuitatis antistes, & confessor, multis hæreticorum persequutionibus probatus & exercitus: sanctus Theophilus, eiusdem item vrbis episcopus, vir fide, vita, & doctrina clarus. Cui successit venerandus Cyrillus, qui tunc ALEXANDRINAM illustrabat ecclesiam, atque illi concilio præsidebat: à quo illius, quamuis viuentis suffragium ob singularem eius vitæ, fidei, doctrinæque præeminentiam, cæteris adnumerari meruit. Et ne forte vnius ciuitatis aut prouinciæ fides, quatuor his testibus explorata, pro catholica fide imprudenter velut subdita putaretur, adhibita sunt etiam illa Cappadociæ lumina, sanctus Gregorius Nazanzenus, sanctus Basilius Cæsareæ Cappadociæ episcopi & confessores: sanctus item alter Gregorius Nyssenus episcopus, fidei, conuersationis, integritatis & sapientiæ merito Basilio fratre dignissimus. Sed ne aut Græcia sola, aut Oriens tantum, verum etiam Occidentalis & latinus orbis ita semper sensisse probaretur, lectę sunt quoque ibi quædam ad quosdam epistolæ sancti Felicis martyris, & sancti Iulii vrbis Romę episcoporũ. Et vt non solum caput orbis, verũ etiã & latera, illi iudicio testimonium perhiberent, adhibitus est à meridie beatissimus Cyprianus Carthaginesis episcopus & mar

Clarissimum exemplum Ephesinę synodi & imitando imitãdum

D

E

F

A & martyr, à Septentrione sanctus Ambrosius Mediolanen. episcopus. Hi sunt igitur omnes apud Ephesum sacrato decalogi numero, Magistri, Côciliarij, Iudices, testes(que) productique quorum beata illa synodus doctrinam tenens, concilium sequens, credens testimonio, obediens iudicio, absque tędio aut præsumptione de fidei regulis pronunciauit. Et quanquam multo amplior numerus adhiberi potuerit, posteris tamen in hoc formam & exemplum relinquentes, illis paucis contenti fuerunt: vt quos non aliud ita consonanter sensisse de mysterijs catholicæ fidei, quàm cæteros collegas suos omnes, quàm denique catholicam ecclesiam vniuersam, nemo dubitabat: quorum deinceps exemplum in omnibus subsequentibus concilijs saluberrimo exemplo semper secuti fuere. Id quod & nobis eorundem posteris & legitimis filijs diligenter sequendum atque obseruandum est, si quid noui prius non definitum emerserit. Cuius post in processu instituti operis subinde exhibebimus exemplum. Nunc vero ad ecclesiam, eius(que) vnitatem, hierarchiam & formam redeundum est.

LIBRI PRIMI FINIS.

B

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER SECVNDVS.

Vnitatem catholicæ ecclesiæ non consistere in vinculo charitatis aut gratiæ, quo membra eius sibi inuicem colligentur & capiti.

CAPVT I.



ONSTITVTIS iam constabilitisque principijs, quibus in subsequenti, atque adeò in omni, quæ de fide ac religione christiana est, disputatione nobis vtendum est: vtpote, ex quibus omnis ea quæstio certo resolui demonstrarique possit: redeundum est ad id quod proposuimus à principio, videlicet ad catholicam christi ecclesiam, eius formã, vnitatem, hierarchiam, qua eandem instituit ordinauitque Christus. De qua hoc primum inuenimus, esse multitudinẽ, cœtum, aut societatẽ quandam christifidelium, sub vno inuisibili duce & capite Christo, apostolorum ministerio propagatam in fines orbis & seculi, eandemque hanc esse cum illa priori catholica Dei ecclesia: & quodammodo diuersam a veterem, & quodammodo nouam: à Christo per apostolos sumentem exordium: & propria sua forma distinctam & deliniatam. Cuius quoniam tam omnibus est confessa ac cantata, quàm necessaria vnitas, de ea prius agendum est. Ex ea enim inuestigatione deducemur ad propriam eius formam: vnde vt & alterius cuiusque rei, etiam ipsius vnitas dependet. Scribit de ea gloriosus ille Cyprianus martyr & pontifex, quòd eius vnitatem quisquis deserit, legem Dei non retineat, non teneat patris & filij fidem, vitam non retineat nec salutem. Sententiam hanc æque probant omnes, tam catholicæ ecclesiæ filij, quàm schismatici & hæretici, quisque confitetur ecclesiæ vnitatem nisi damnabiliter scindi non posse: & æque nullum nunc extra ecclesiam saluum fieri, quàm dudum extra arcam illam à diluuio. Sed quisque contendit vnitatem se seruare ecclesiæ, & intra eius gremium permanere. Quam apud se esse volunt, tam schismatici, quàm hæretici, nos vero catholicæ ecclesiæ filios ab

C

Continuatio

De vnitate catholicæ ecclesiæ

Diuidi ab vnitate catholicę ecclesiæ, damnari

os ab eadem extorres agere. Controuerſia hæc inter nos eſt,inquit Auguſtinus,ad- D
uerſus Donatiſtas, vbi vera ſit eccleſia CHRISTI,apud vos,an apud nos. Hoc igi
tur expediendum eſt,quo vinculo in vnitatem catholicæ eccleſiæ colligentur Chriſti
fideles,ipſius eccleſiæ membra. Quod ſi notum erit,quis nam abrupto hoc vinculo
ab eius vnitate ſe diuidit,latere non poterit.

Quo vinculo colligentur fideles in vnitatē catholicæ eccleſiæ.

Donatus quidam Afer,aduerſus quem ſuo tempore decertabat diuus Auguſtinus, cum Ceciliano Carthaginen. epiſcopo infenſus eſſet,& eius promotionem confictis aduerſus eum criminibus fruſtra impedire moliretur, ſe diuidens à catholica eccleſia, & magnam Africæ partem in ſui erroris conſenſum attrahens,docebat apud ſe ſolum & quos deceperat,remanſiſſe veram CHRISTI eccleſiam. In diuerſa vero quæ to to orbe erat, parte, quoniam Ceciliano communicabat, periſſe eandem. Siquidem malos, qualem videri & haberi volebat Cecilianum, contendebat minime pertinere ad eccleſiam: bonos vero malorum communione pollui, & ob id vna cum malis extra eccleſiam fieri. Ex cuius ſchola prodierunt etiam Monteñ. Rogatiani, Circumcelliones,& id genus monſtra alia. Aduerſus quorum errorem pro veritate & vnitate catholicæ eccleſiæ præcipue decertauit diuus Auguſtinus, plerisque ſuorum operum tractatibus, vt aduerſus Vincentium Donatiſtam. Item aduerſus Fulgentium quendam eiuſdem farinæ hominem, præcipue autem aduerſus Petiliani epiſtolam, oſtendens illum lapidem de monte abſciſſum ſine manibus non includi in vnum aliquem Africæ angulum, quandoquidem ipſe factus mons magnus impleuit vniuerſam terram. Habet,inquit ille,& ſemper habebit CHRISTVS integram hæreditatem ſuam, & poſſeſſionem ſuam terminos terræ. Se vero huic hæreditati potius ſubtrahunt, qui illam CHRISTO conantur detrahere. Non enim relinquet dominus plebem ſuam, quæ eſt ſicut arena maris: nec contentus erit paucitate hæreticorum,qui venit omnes redimere:neque enim parua,ſed plane copioſa apud eum redemptio eſt. Quantus eſt vero iſtorum numerus ad magnitudinem precij? Quo ſe magis fraudant,qui ipſum euacuare conantur. Ex dictorum etiam fontibus ſuam quoque impietatem hauſit Ioannes ille HVSSITA, damnatus Conſtantienſi concilio. Cuius(vt in aliis vniuerſis) Lutherum quoq; ſuum aſſertorem inuenit. Hic tamen non vt illi,charitate & gratum faciente gratia(vt dicā ſcholaſtice)ſecundum præſentem iuſtitiam,ſed gratia prædeſtinationis,velut vinculo quodam colligari dicit corpus eccleſię,& quodlibet eius membrum,ipſi ſuo capiti indiſſolubiliter vniri. Hic itaq; non peccatores ſolum,ſed & præſcitos omnes(tametſi ſint in charitate Dei & gratia ſecundum præſentem iuſtitiam)eliminat ab catholica Dei eccleſia,nec vult eius partem vllatenus poſſe fieri. E

Donatiſtarū hæreſis q̄d chantate & gratia.

Monteñ. Rogatiani. Circūcelliones

Ioānes Hus, gratia prędeſtinationis colligari vult in vnita tē membra eccleſiæ

Horum omnium intelligere non poſſum impia magis,an ſtultior ſit aſſertio,qua inter nos ducūt pluſquā cimerias tenebras,vt nec mutuo nos,nec catholicæ eccleſię miniſtros,prælatosq; noſtros,nec ipſam denique eccleſiam,vbi aut quæ ſit, poſſimus agnoſcere. Quid eſt ergo,quòd CHRISTVS nos iubet denunciare eccleſiæ,ſi peccans in nos frater correptione noſtra emendari noluerit? Vbi hanc requiremus? vt agnoſcemus? Certe non talem eccleſiam ſuam ipſe nobis depinxit eius author,cum eam aſſimilaret ſagenæ miſſæ in mare & ex omni genere piſcium congreganti: Quam, inquit, cum impleta eſſet,educentes ac ſecus littus ſedentes,elegerunt bonos in vaſa,malos autem foras miſerunt: Sic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli & ſeparabunt malos,de medio iuſtorum,& mittent eos in caminum ignis. Vides in eccleſię ſagena malos & bonos contineri ad conſummationem vſque ſeculi. Rurſus,& nuptiarum illa parabola (quas filio ſuo apparabat rex ille regum, atque eius intra nos regnum, hoc eſt,eccleſiam ſuam idem filius iterum nobis explicat) etiam clariſſime ſignificat bonos & malos permixtim contineri in eadem, ad tempus vſque iudicij, & donec ingrediatur rex videre diſcumbentes. Nam cum inuitati Iudæi, quorum erat adoptio filiorum,& gloria,& teſtamentum,& legiſlatio,& obſequium,& promiſſa, quorum patres,ex quibus eſt CHRISTVS ſecundum carnem, ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Cum,inquam,inuitati illi non ſolum venire contemnerent,ſed etiam conuocantes ipſos ad nuptias ſummi illius regis filij(hoc eſt,vt idem ipſe exponit,ad eccleſiam ſuam)ſeruos retinerent & contumeliis affectos occiderent, præcepit rex ſeruis quando- F

Confutatio

Peccatores eſſe mēbra eccleſiæ Matth.13

Matth.22

A quandoquidem inuitati illi indignos se reddiderunt qui inducerentur, vt irent ad exitus viarum, hoc est, in fines orbis vsq;, & quoscunq; inuentos vocarent ad nuptias. Et egressi, inquit, serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Vides iterum, bonos & malos congregatos ad nuptias, quibus regnum cœlorum, hoc est ecclesiam suam, nobis Christus explicat. Et ne cauilleris hoc pertinere ad vocationis initium: intus vero solos bonos inueniri, illam tuam cauillationem quasi præuidens ac præueniens idem exclusit Christus, ita subiungens in eadem parabola: Intrauit autem rex vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Cui ait: Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Vidit ibi, hoc est, in ipsis nuptijs, in sua ecclesia: id quod clarius indicat subsequens illa interrogatio: Amice quomodo huc intrasti? Et ne peccatorem illum fuisse dubites, carentem veste nuptiali gratiæ & charitatis quæ operit multitudinem peccatorum, ligatis manibus & pedibus, iussit illum mitti in tenebras exteriores: vbi erit fletus & stridor dentium. Iterum comparauit idem regnum cœlorum, hoc est, ecclesiam suam huius status & temporis, decem virginibus, quarum quinque erant fatuæ, & ob stultitiam suam exclusæ à nuptijs sponsi & sponsæ. Quare in magna domo ecclesiæ non solum vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia B esse prædicat Apostolus: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. Matth. 25 2. Timo. 2

Sed dicet aliquis, ecclesia vnum quoddam corpus est, cuius caput Christus, & nos singuli eius membra de carne eius, & de ossibus eius, vt docet Apostolus. Non est autem membrum corporis quod nullum habet vitæ officium, nullum influxum recipit à capite, aut membris eius cæteris, nullam cum eis conspirationem habet aut cõsensum. Si enim gaudet vnum membrum (inquit Apostolus) congaudent omnia membra: si patitur vnum membrum, compatiũtur omnia membra. Et rursus ad Ephesios iiij. Veritatẽ facientes, crescamus in illo per omnia qui est caput Christus: ex quo totũ corpus compactum & connexum, per omnem iuncturã subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusq; membri, augmẽtum corporis facit in ædificationem sui in charitate. Ex quo constat, vt à capite illius mystici corporis per mẽbra eius vniuersa vitalis quidam spiritus discurrat, per quem arcano quodam instinctu sympathian & conspirationẽ inter se habeant. Sed peccatores, præcipue mortali peccato obnoxij, vitæ illius spiritualis expertes sunt, nullum influxum recipiunt à capite aut membris cæteris, nec vllam cum eisdem conspirationẽ aut consensum habere possunt. Quare non videntur pertinere ad corpus illud mysticum ecclesiæ, nec eius vllo pacto membra esse: nisi plane mortua ac putrida, quæ reuera membra dici non possunt: non magis C quàm homo mortuus homo. Præterea dicit idem Apostolus, Christum se tradidisse pro ecclesia, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt esset sancta & immaculata. Ex quo consequens videtur, mortalis peccati maculam esse non posse in ecclesia: quæ vtiq; inesset, si essent in ea peccato mortali obnoxij. Rationes hæreticorum. Quod pcõs mortali obnoxij, non sint mẽbra ecclesiæ Ephe. 5 Ephe. 5

His vt respondeamus: Si dixerimus, inquit Ioannes, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est: adeò, vt nemo sit nostrum, qui opus non habeat quotidie pro suo ipsius peccato veniam precari. Christus, & in sagena illa, & in nuptijs, & in virginum illo denario (quibus assimilault nobisq; expressit ecclesiam suam) malos vna cum bonis inesse affirmauit ad seculi vsque consummationem, & dum ingrediatur rex videre discumbẽtes, aut sponsus suam sponsam introducat in thalamum, atq; eius coniungatur amplexibus. Quòd si non possunt esse peccatores in ecclesia, quorsum attinet id quod præcipit Christus, vt peccantem in nos fratrem corripiamus, primum secreto & absq; arbitris, vt eius parcamus & famæ & verecundiæ: deinde adhibito vno teste aut altero: & postremo, si ita emẽdatus nõ fuerit, vt eum denunciemus ecclesiæ. De fratre enim loquitur ac mẽbro ecclesiæ: non de eo qui foris est. Eiusmodi enim non iubet denunciari ecclesiæ. Quid enim mihi (inquit Apostolus) de ijs qui foris sunt, iudicare? Nonne de ijs qui intus sunt, vos iudicatis? (ecclesiæ Dei loquitur quæ Corinthi est) nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit. Si peccatores non Rationũ solutio Manere peccatores mẽbra ecclesiæ, quousq; ab ea pscidant. 1. Corint. 5

H iij sunt

sunt in ecclesia Dei, quid igitur Paulus scribens ecclesiæ Dei quæ erat Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, hoc est, per baptismum regeneratis in Christo, eosdem de multis, etiam minitabundus redarguit? Cum enim sit inter vos, inquit, zelus & contentio: nonne carnales estis? nonne secundum hominem ambulatis? Et iterum: Quid vultis, in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? Si peccatum nullum erat in ecclesia Dei, quid virgam minitatur Apostolus? Et rursus: Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes. Inter vos, inquit, quos paulo ante ecclesiam Dei nominauit, & sanctificatos in CHRISTO IESV, quos etiam ob id redarguit, quòd eum qui eiusmodi fornicationem commiserat, nimia conniuentia tamdiu intra se passi essent, & non potius eiecissent extra ecclesiam. Quare vt peccator extra ecclesiam fiat, necesse est vt inde eijciatur. Idque aut ipsius ecclesiæ authoritate & iudicio, aut propria peccantis amentia, & peruicacia, qua sese extra ecclesiam præcipitet vltro. Quod fieri in peccato schismatis & hæresis, certum est. De correptoà nobis fratre & deinde denunciato ecclesiæ, si ecclesiam, inquit CHRISTVS, non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. Vides ecclesiæ iudicio fratrem peccatorem ab ecclesia eijci, & velut ethnicum fieri. Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, inquit Apostolus, sciens quia subuersus est qui est huiusmodi, & suopte iudicio condemnatus, hoc est, sua ipsius sententia extra ecclesiam factus. In schismatico idem esse indicat ipsa ratio nominis: sed quandiu non constat in eo consistat ecclesię vnitas, nec quis schismaticus dici mereatur, potest esse perspicuum: hoc tamen cõstat interim, esse peccatores in ecclesia, donec inde eijciãtur, aut sese ipsos inde præcipitent.

Duobus modis peccatorem extra ecclesiã fieri

Quod ergo ex Apostolo dicitur: Ecclesiam vnum quoddã esse corpus, cuius caput Christus, & nos singuli mẽbra eius, de carne & ossibus eius, libẽter amplectimur: quod vero subiungitur: Non esse corporis membrum quod nullũ habet vitæ officiũ, nullum influxum recipit à capite aut membris cæteris, nullam cũ eis conspiratione͂ aut sympathian habet: neq; hoc diffitemur sane intellectũ: pertim, si de viuo corpore sermo fiat, quale suo modo intelligimus mysticum hoc nostrum corpus ecclesiæ. Sed quando subsumitur: Peccatorem vitæ spiritalis mystici illius corporis prorsus expertem, nec vllum à capite aut membris cæteris influxum recipere, aut conspirationem cum eisdem consensumq; habere, hoc prorsus negamus. Neq; enim intelligendũ est, vniuersum illud corpus, quatenus eiusmodi, viuere vita charitatis, aut gratum facientis gratiæ. Hæc enim singulorum, non totius est, ad quam, quæ toti illi vt eiusmodi conueniunt, tanquam ad finem proximum ordinata sunt. Sed alia quædam vita intelligenda est illius corporis, quam ad ædificationem totius, influit membris eius caput Christus, per spiritum suum, quo facit totius connexionem & compaginem quandam, in vnum fidei sacramentum, vnũ gregem, vnũ ouile, sub pastore vno, & cuiq; mẽbro propriam conuenientemq; operatione͂ distribuit, ad totius augmentũ, in ædificationem cuiusq; mẽbri in charitate. Sicut, inquit Apostolus, in vno corpore multa mẽbra habemus, oia aũt mẽbra non eunde͂ actũ habent: ita multi vnũ corpus sumus in Christo, singuli aũt alter alterius mẽbra, habentes donationes secundũ gratiã, quæ data est nobis, differentes, siue prophetiã secundũ ratione͂ fidei, siue ministeriũ in ministrando, siue q docet, in doctrina, qui exhortaťin exhortãdo. Et rursus: Diuisiones gratiaȝ sunt, idem aũt spiritus: & diuisiones ministrationum sunt, idem autẽ dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuiq; autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem totius corporis: alij quidem per spiritum datur sermo sapientię, alij autem sermo scientię, secundũ eundem spiritum, alteri fides in eode͂ spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguaȝ, alij interpretatio sermonũ. Hæc aũt oia operaťvnus atq; idem spũs, diuidẽs singulis prout vult, & efficiẽs vt quodq; mẽbrum indigeat opera alterius: ne esset schisma in corpore sed in idipsum pro inuicem solicita essent membra, & compaterentur congauderentque inuicem. Et quosdam, inquit, posuit Deus in ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationũ, opitulationes, gubernationes, gña linguaȝ, interpretationes sermonũ. Audis itaq; corpus ecclesiæ & eius mẽbra, audis eorundem mẽbroȝ functiones, quas à capite in ea influit ille Christi vitalis

Peccatores nõ esse expertes vitæ corporis illius mysticæ quã mẽbris eius caput Christus p spm sanctũ influit

Qualis intelligenda sit vita corporis illius mystici

Rom. 12
Functiones varię mẽbrorũ ecclesię, quas singulis influit idem Christi spũs
1. Cor. 12

A vitalis spiritus. Nunquid autem hæ functiones vniuersæ necessario præsupponunt &
requirunt in suis illis, quorum sunt, membris vitam charitatis & gratię? Posuit, inquit,
Deus in ecclesia sua, primum apostolos. Sed nunquid etiam Iudas non erat apostolus?
& licet sceleratus & auarus, in hoc electus à domino, forte vt istorum, quam præuide-
rat impietatem cõfunderet. An tu (inquit ille Bernardus) de illius apostolatu dubitas,
quem dominus elegit? Nonne ego, inquit, vos duodecim elegi, & vnus ex vobis Dia-
bolus est? Audis eundem electum apostolum & extitisse Diabolum: & negas posse es-
se qualecunque membrum ecclesiæ, quod non viuat vita charitatis & gratiæ? Nun-
quid Petrus apostolatu excidit, postquam suum ter abnegauit dominum? Posuit, in-
quit, Deus in ecclesia, primum, apostolos: secundo, prophetas: tertio, doctores: deinde
virtutes, exinde gratias curationum. Sed nunquid non sunt multi dicturi in die illa: Do
mine, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eieci-
mus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc, inquit, cõfitebor illis, quia nun
quam noui vos: Discedite à me operarij iniquitatis. Nunquid ergo adhuc dubitas, diui
siones ac donationes illas gratiarum, quas ad totius corporis vtilitatem, membris eccle
siæ ille spiritus influit, etiam malæ vitæ, & operarijs iniquitatis distribui, & per eosdem
si non in suam, in aliorum tamen vtilitatem exerceri? Itaque & pontifices & sacer-

Functiones membrorũ ecclesię, non necessario præsupponere in eisdem vitam charitatis & gratię. Demõstratur in membro omnium pręcipuo.

Matth. 7

Etiam operarijs iniquitatis distribui illas diuisiones ac donationes gratiarũ, quas ad vtilitatẽ totius corporis membris ecclesiæ influit sacer spiritus.

B dotes omnes, legitima ordinatione sedentes in apostolorum cathedra, aut ab eadem
ordinationem habentes, quàm diu suam stationem retinent, & in sua quisque vocatio-
ne permanet membrum ecclesiæ, nec ab eius vnitate se separat, recipiunt influxum san
cti illius spiritus, quo per eorum ministerium in ecclesia remittuntur peccata: tametsi
ipsi mali sint, & iniquitatis operarij, audituri in die illa à CHRISTO: Discedite à me
quia nũquam cognoui vos. Ad omnes enim illos pertinet illud CHRISTI verbum:
Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Accipite, in-
quit, spiritum sanctum, non quo vos sancti sitis, sed per quem ministerio vestro alio-
rum peccata remittantur: vt doceret, non ministri merito, qui plerunque mali sunt, sed
per eorum ministerium (quod idem est & bonorum & malorum omnium) spiritus
sancti operatione, qui & ipse idem est, hæc fieri in salutem fidelium, & augmentum cor
poris ecclesiastici, & in ædificationem vniuscuiusque membri in charitate. Alioqui si
ministrorum merito, valerent ministrata per eos sacramenta, à CHRISTO relicta
& commendata ecclesiæ in salutem fidelium ea suscipientium: tanta erat in accipienti
bus baptismorum (vt exempli causa dicam) varietas, quanta in ministris diuersitas me
ritorum. Meliorem igitur baptismum dedit Paulus quàm Apollo, qui meritis infe-
rior erat Paulo. Hoc autem falsum est, & eiusdem Pauli doctrinæ contrarium, qui de
huiusmodi errore Corinthios arguit: Cum enim sit inter vos, inquit, zelus & conten-

Sacerdotem etiam peccatorem peccata remittere non suo merito, sed operatione per eum spiritus sancti.

Sacramentorum efficaciã non depẽdere à ministrorũ merito.

Augustinus aduersus Crescentium libro III.

C tio, nonne carnales estis? & secundũ hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: Ego
quidem sum Pauli, hoc est, baptizatus à Paulo, alius autem: Ego Apollo, nonne homi
nes estis? Ago gratias, quòd neminem vestrum baptizaui, ne quis dicat, quòd in meo
nomine baptizati sitis. Non est ponenda spes in homine, inquit Augustinus, sed in
eo de quo dicitur: Hic est qui baptizat. Non est melius sacramentum quod per melio-
rem datur, nec deterius quod per deteriorem. Neque enim qui plantat aliquid est, ne-
que qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Maledictus homo, qui spem ponit in ho
mine. Quid est Paulus? quid Apollo? quid alius sacerdos quilibet? nisi ministri eius, qui
intus lauat, intus incrementum donat. Talis ergo, inquit, baptismus est, qualis est ille
in cuius potestate datur, non qualis ille per cuius datur ministerium. Non ergo ex-
horreat columba ministerium malorum, sed domini respiciat potestatem. Ego, in-
quit, dico, & nos dicimus omnes, quia iustos oportet esse omnes per quos baptizatur.
Iustos oportet esse tanti iudicis ministros, si ministrare iuste voluerint. Si noluerint esse
iusti qui in cathedra MOYSI sedent, securum me facit magister meus, de quo spi-
ritus eius dicit: Hic est, qui baptizat. Hæc AVGVSTINVS. Falsum est ergo,
peccatorem non esse capacem influxus illius spiritus, qui à capite corporis illius mysti-
ci diffusus, membris singulis suas functiones tribuit, nullum vitæ habere officium,
nullam conspirationem, consensum aut sympathian cum membris reliquis. Sym-
pathian siquidem illam facit identitas fidei, cohærentia insuper illa, & colligatio,
qua in vnitatem vnius veluti corporis rediguntur glutino quodam, quod nunc vena-

Sympathiã membrorũ ecclesiæ qd operetur?

mur & inuestigamus: sed in excussis à nobis his Donatistarum, Hussitarum, atque eius D
farinæ hæreticorum angulis, penetralibus aut latibulis non inuenimus. Quare & alibi donec assequamur, pergendum est inuestigare & quærere.

Ad id vero quod secundo loco adducitur ex Apostolo, quòd Christus se ipsum tradiderit pro ecclesia, vt illam sanctificaret, mundando eam lauacro aquæ in verbo vitę, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, sed vt esset sancta & immaculata: non diffitemur illa fecisse Christum ecclesiæ suæ, & pro ecclesia sua, vt tandem exhiberet eam sibi gloriosam non habentẽ maculam nec rugam.

Quando ecclesia erit sine ruga & macula.

Nõ quidem in pręsenti, quàm diu est in hac malitia, quàm diu stat in procinctu, in acie, non solum aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, aduersus dominos mundi rectores tenebrarum harum, aduersus spiritales astutias in cœlestibus, hac saucia, illac cicatricosa, obsita sudore & puluere, & à solis æstu decolorata: quàm diu, inquam, hic expurgatur ab illa scoria peccati, & malos vna cum bonis intra sagenam suam permixtim inclusos retinet, neque vllos perpetuo bonos, sed velut in lubrico decertantes, nunc cadẽtes, nunc resurgentes. Sed facta tandem separatione in littore maris angelico ministerio, & recollectis bonis piscibus in vasa, foras abiectis malis, accipiet iam illam vir suus Christus gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed sanctam & immaculatam. Vide, inquit Hieronymus, E quanta habeat loca ecclesia, & quomodo illud Apostolicum, vt sit sine macula & ruga, in futuro & in cœlestibus seruetur. Audis angulos, audis scabiem, audis ruinas & cineres: & de tua virtute & impeccantia gloriaris?

In Hiere. ca. 11

Peroratio.

Et hactenus quidem, quòd charitas, aut gratia, seu gratum faciens secundum præsentem iustitiam, seu prædestinationis, non sit illud glutinum aut vinculum, quo in vnitatem mystici corporis mẽbra ecclesię & inter se & cum suo capite colligantur: vt non minus stulte, quàm impie aduersus catholicæ ecclesiæ sentẽtiam, & clarissimam Euangelicæ lucis veritatem opinati sunt Donatistæ, Hussitæ, & eius farinæ aut potius amentiæ homines, satis superq; demonstrauimus.

Vnitatem catholicæ Christi ecclesiæ, in eius ordine necessario consistere & conseruari.

CAP. II.

Non esse occultã aut absditã ecclesiã, nec inuentu aditu'q; difficilem.



On est ecclesia occulta aut abdita, in angulis, in domorũ penetralibus, in deserto & inuio, quæ inueniri facile, aut adiri non possit, qualem illi imaginantur, quorum impietatem præcedenti capite conuicimus: quum ad eam q̃tidie nobis sit habendus recursus, imò, cum omnibus qui ab aquis F mystici illius diluuij saluati cupiunt, intra eius septa & vnitatem se continere necesse sit. Proinde, nec in angulis aut penetralibus domorum, nec in deserto mõstrantibus Christum credere, ipse nos Christus docuit, qui ecclesiam suam cõparauit insigni alicui ciuitati supra montẽ positæ, quæ abscondi non potest, sed facile ab omnibus conspici. Quinimo ecclesiam Christianam esse cœtum & societatem Christifidelium ab ipso Christo, apostolorum & discipulorum eius ministerio, ex omni gente, lingua, natione, & populo congregatam, & propagandã in fines orbis & seculi, superius demonstrauimus: Quam & in indiuiduam quandam vnius veluti corporis vnitatem redactam esse, quæ scindi se omnino non patiatur, apostolicis æque literis, & catholicæ fidei professione, quam quotidie decantamus in ecclesia, manifestum est. Nam tametsi ab eius vnitate se quidam abscindant, vt hæretici & schismatici faciunt, alij ipsius ecclesiæ authoritate & censuræ districtione abscindantur ab eadem: Ecclesiæ nihilominus in se manet vnitas: siquidem abscissa illa putrida membra, amplius ad ecclesiam non pertinent. Vna est, inquit ille Cyprianus, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extẽditur: quomodo solis radij multi, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnũ tenaci radice fundatum. Et cum de fonte vno riui plurimi defluũt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate: vnitas tamen seruat in origine. Auelle radium solis à corpore, si potes: diuisionem lucis vnitas non patitur. Ab arbore frange ramum, præcisus arescet: Sic & ecclesia domini luce perfusa per orbem totum

Indiuiduã ecclesiæ vnitatem, nõ scindi per hæreticos aut schismaticos, tãetsi ipsi ab ea se diuidant.

Cyprian. de simp. prælat.

A tum radios suos porrigit: vnum tamen lumen est quod vbique diffunditur, neque vni-
tas separatur corporis: ramos tamen suos in vniuersam terram copia vbertatis exten-
dit, profluentes largiter riuos latius expandit, vnum tamen caput est, & origo vna, &
vna mater fœcunditatis successibus copiosa. Et quisquam credit, hanc vnitatem de
diuina firmitate venientẽ, sacramentis cœlestibus cohęrentẽ, scindi in ecclesia posse, &
volũtatum collidentiũ dissidio separari? Haud sane ita credimus, o gloriose martyr
& pontifex: quin potius, indiuiduã plane eius vnitatem permansurã in fines seculi.

Quo tamen vinculo, tam immensa, tam diffusa illa multitudo, in tam arctam tam
indiuiduam colligata sit vnitatem, id nunc explicandum est. Neque enim id esse chari-
tatem, aut gratiam, seu gratum facientem, seu prædestinationis (quam nemo hic mor-
talium posset nec in seipso nosse, cum nesciat homo odio an amore dignus sit, & multo
minus in alio) sed potius sensibile quippiam, per quod sese mutuo, qui ad eandem per-
tinent, atq; ipsam etiam ecclesiam, possint facile agnoscere, ex his quæ superius demon
strauimus, confido cuiq; perspectum fore.

Quo vinculo in vnitatẽ cõtineantur membra ecclesiæ.

Cyprianus ille prædictis verbis haud obscure subindicat, in quo consistat hæc vni-
tas & requirenda sit. Hoc tamen certius ita cognoscetur, si ante demonstrauerimus im
mutabili lege sanciuisse naturam, vt omnis multitudo, si subsistere debeat, necessario
B ordinetur per aliquod vnum, quod principatum obtineat (ἡγεμονικὸν id Gręci vocant)
vnum esse ordinem, non solum qui speciem det rebus & decorem, sed etiam per quem
sese mutuo complexu, velut vnius alicuius animãtis membra, fouent, alunt, cõseruant
& sympathian quandam, consensumque obtinent. Quod quando demonstratum erit,
nec hoc quid diffusam illam toto orbe multitudinem, in vnitatem redigat, quid tuea-
tur & conseruet, in obscuro remanebit.

Omnem necessario multitudinem vt subsistere possit, ordinari per vnũ aliq̃d, principatum obtinens

Ad ipsam itaq; nos rerum naturam admonentem docentemq;, si attollamus men-
tem & oculos, hoc plane inculcant, docentq; omnia, siue vniuersam complexus fueris,
siue in quamcunq; eius te partem cõuerteris. Sic enim videmus corporũ omnium illa
elementa, sic totam hanc diuersissimorũ corporũ subcœlestem machinam, vt miro quo
dam ordinis cõcentu, in quo suam quodq; stationẽ perpetuo retinet, inter sese cõtempe
rari, & inuicem (alioqui inter se pugnantia) ad totius decorẽ & conseruationem cõcilia
ri, ita superiorũ, cœlestiumq; corporũ virtute, sustineri, vegetari & gubernari. Sed & cœ
li enarrãt hanc legem Dei, & firmamentũ insigne opus manuũ illius. Quod si aĩos, ocu-
losq; nostros ab terrenis his sordibus auocare, & in se aliquando cõuertere potuit, si ille
diuinus vere ornatus mũdi, sui illius opificis maiestatem haud obscuris vocibus præ di
dicans, ille tot sempiternorũ ignium speciosissimus fulgor, tam varius, tam mirabilis,
tam ordinatus incessus, & vix cõprehensibilem suam velocitatẽ, sub specie stantis im-
C motiq; operis abscondẽs, tantãq; rerũ molẽ certa mirabiliq; lege, serie, connexione, sub
silẽtio illo suo euoluens secũ, statisq; tẽporibus ac limitibus dispẽsans & adducẽs orbi,
oculos, mẽtemq; tuam perstrinxit vnq̃: scio nobiscũ confitebere, vt nihil iucundius aut
mirabilius, ita nihil te spectasse ordinatius illo ordine cœlestis militię. Quam vere mili
tiam esse nõ diffiteberis, si cõsideres comprehendasq; aĩo, quemadmodũ inter VII. illos
errantiũ (vt vocant) syderũ orbes, veluti in quodã exercitu, haud secus q̃ dux quidã &
imperator, sol medius incedat, reliquis omnibus, quasi ratione vterentur suorũ motuum,
progressuum, regressuum, stationumq; certas velut leges præscribẽs, quas præuaricari
nõ audeant. Adeò videmus illos, nõ nisi ad certam quandã præscriptamq; cum sole cõ-
figurationem tanq̃ accepto ab imperatore suo militãdi signo, oẽs motuum suorũ varie
tates, numerosq; absoluere, & nũc quasi aduocatos ocurrere, nũc festinare, pergereq; ve
locius, quàm cœperant, nunc ad aliud signum remorari incessum, nunc gradum sistere,
nunc etiam regredi, & venienti è regione soli pergere in occursum, & quasi honoris offi
cijq; causa obuiam procedere. A quibus, si adhuc altius mentem attollamus & oculos,
etiam hæc omnia, quàmuis ordinatissima, à maiori quadam superiorique vnitate con-
tineri, gubernarique videbimus, cui obediant & obsequantur inferiora vniuersa. Vt
enim illud primum, omniaque continens cœlum, vno semper, maxime simili, regula-
ri irrequietoq; motu, ab exortu per summum cœlum in exortum recurrens, diei vnius
spacio immensum illum suum circulum absoluit: ita vniuersos sub se planetarũ orbes,
imò & inferiorum corporum machinam vniuersam, ad infimã vsq; immotamq; ter-
ram,

Ordinis in omni multitudine necessitas inductiue demonstratur.

Ordo & militia cœlestiũ corporum.

ram,tantillo temporis ſpacio circumducit ſecum:vt plane ſit videre inferiorum multi- D
tudinem vniuerſam,ſupremum illud ſequi,vniq́; primo,primęq́; vnitati ſemper eidem
ac ſimili cuncta tamen mouenti, parere, obſequiq́; alia vniuerſa ſita vt in vniuerſo hoc
rerum ordine, præcipue appareat vnitatis quidam motus, quædam vis & energia ab
ipſo primo & ἡγεμονικῷ,veluti maximi cuiuſdā animantis capite, diffuſa in corpus vni
uerſum,per quam membra ſingula cōtineantur, & conſpirent in vnum,vegetentur ac
moueantur. Et hæc num clariſſimis tibi & ab omnibus intellectis vocibus loqui & at-
teſtari videntur,omnem neceſſario multitudinem ordine contineri, in quo ſit vnum ali
quod primū & præcipuum? Nam ſi nec illa cœleſtia non tam numeroſa corpora abſq;
mirabili illo ordine eſſe potuerunt,nunquid diſſidentium hominum innumeram tur-
bam abſq; ordine ſubſiſtere poſſe ſperabimus? Quòd ſi corpoream quoq; machinam
vniuerſam animò tranſcendere, & cum Paulo ad tertium vſq; cœlum euolare potue-
ris:videbis cum eodem etiam in ſacris illis ſpiritibus,cœleſtem illam,vereq́; ordinatiſ-
ſimam hierarchiam:videbis in illis quoq; præfecturas,principatus & poteſtates,domi
nationes quoq; & virtutes. Aut ſi acies noſtra caligat ad tam claram lucem, ſi in ſola-
res radios non ſit aſſueta intendere,aut in ea quæ vel ipſo ſole ſunt clariora natura,ſed
lucifugarum inſtar in hæc tantum obſcura,craſſa,tenebricoſa ac terrena: age, in aliud
quoduis conuertamus intuitum. Quocunq; enim reſpexeris,ſiue in teipſum,ſiue in ea E
quæ quaquauerſum ſunt in circuitu:videbis vbiq; in omni multitudine quam concilia
uit natura,ordinē,& in omni ordine primum aliquid & præcipuum. Et ne putes huius
rei longe petenda,aut diligenter perquirenda argumenta,paſſim & quotidie incurrūt
in oculos,niſi dormiamus animo. In proxima quæq;,aut potius in teipſum inſpice. Eſt
enim & in nobis quoq; multitudinem quandam cernere, ſed haud numeroſam,ſi ad
primas compoſitionis noſtræ partes reſpexerimus. Nam animo tātum,corporeq́; com
ponimur: nec tamen hæc ipſa ſubſiſtebat dualitas, ſi non huic ille præeſſet imperio,illi
vero hoc obſequeretur. Nunquid enim & manus,& pedes,& oculi, & totū corpus ani
mo non gerunt negotium? nunquid illius non iacemus iuſſu? illius & inquieti diſcurri-
mus? nunquid non ad illius imperium,ſi eſt auarus dominus,terras,mariaq́; lucri cau-
ſa ſcrutamur? ſi ambitioſus, dextram obijcimus flammis? breuiter,quid non agit,obſe
quiturq́; corpus, etiam nulla ſui habita ratione, vbi inſtat ille,exigitq́; vehementius &
importunius? Quòd ſi rurſus ſingulam quanquam harum per ſe expenderis parti-
um,immutabili lege naturæ ſancitum,vt quæcunq; multa in vnum coaleſcere,coireq́;
debeant, ordine quodam inuicem concilientur, & in idem cōſpirantia fiant,clariſſime
intuebere. Erat corpus noſtrum ex multis membris, organiſq; neceſſario componen-
dum, vt ſeruiret animo. At inter illa ipſa, quædam principatum obtinere videmus, ex F
quibus videlicet defertur animalis illa vis,qua & ſentimus,& mouemur,in corpus vni
uerſum,alia deputauit natura ad miniſterium principantium. Et quoniam non eſt bo
na multitudo dominantium, niſi & illa moderetur & cōcilietur in vnum ſuperiori quo
dam vnius imperio:inter has ipſas principes noſtri corporis partes,cōſtituit vnam præ
cipuam, pro qua non dubitant cæteræ etiam certo diſcrimini ſe exponere. Ita enim vi-
demus natura cōſtitutum in brutiſſimis etiam animātium (ne rationis id potius quàm
naturæ inſtinctus eſſe putes) vt cuncta membra ſe deuoueant ac obijciant pro vno ca-
pite,eiuſq; ſalutem propria ſua chariorem habeāt:neq; enim alia ratione hæc tam mul
ta in vnum erant coitura. Ad animum nunc conuerte intuitum,eſt enim & ipſe ex qui
buſdam veluti partibus, ratiōe & appetitu. Inter quas eadem rurſus lege hic erat ordo
neceſſarius,vt præeſſet ratio,ſubſequeret vero appetitus. Qui ſi ab illa deſciſcat (vt ſan
cti illius Baſilij verbis dicā) non ſolum animū in præceps,ſed & corpus trahit. Breuiter
ne fruſtra te morer pluribus,ſi per ſingulas rerum naturæ partes hoc pacto philoſopha
ri libeat: in omni multitudine conſpirante in vnum aliquod, neceſſarium ordinem,in
omni ordine inuenies aliquid quod præſit ἡγεμονικὸν. Sic & brutis quoq; animanti-
bus,quæcunq; non degunt ſolitaria,ſed conueniunt,aggreganturq́; inuicem, commu-
nis vtilitatis & reipublicæ aliquem ſenſum, curamq́; prouida ingenerauit natura,ordi
nemque docuit,& obſequi inuicem,& præeſſe,ducemque ſequi. Quorum vt paſſim in-
numera nec iniucunda occurrunt argumenta,quibus eſt ſtudium animātium ingenia,
naturaſque perſcrutari: ita minutiſſimorum quorundam & nuſquam non obuiorum
anis

Argumētum a minori.

Hierarchia & ordo cœleſtium ſpirituum.

Ordo omnis corporeæ multitudinis, quoquo pacto in vnū conciliatæ. Explicatur in homine.

A animalculorum nobis proposuisse videtur exemplum, quibus nostram industriam prouocaret, nostram nobis exprobraret socordiam, cæcitatem, & amentiam. Quid enim formicis minutius, ad quas subinde nos remittit scriptura? at ijsdem quid laboriosius? quid magis industrium? Sed & quæ in illis, quàm manifesta reipub. cura & ratio? Nullæ sibi, sed in cõmune laborant omnes. Et in opere qui tandem labor? quæ sedulitas? quàm mira operarum, officiorumque distributio? Sed & apum illo regno quid mirabilius? quid ordinatius? quid iucundius? seu dum ipsæ è folijs natos & suauibus herbis ore legunt, ipsæ sibi reges, paruosque quirites sufficiunt, & cerea regna refigunt? seu dum suas illas ciuitates intus ædificijs vario, miroque ordine extruunt? foris propugnaculis, portisque muniunt? In quo vno omnibus obuio, minimoque insectili ipsa rerum natura, aut eius author & opifex, qualis humana vita politica esse deberet, miro quodam, stupendoque modo diligẽtissime expressisse videtur. Quarum seu industriam, seu officiorum operarum ordinatissimam distributionem, seu publicam, eamque exactissimam disciplinam consideres, absolutum plane quoddam humanæ politiæ simulacrum inuenies. Qua profecto non tantum, nullius vnquam reipublicæ, sed nec monastici vllius conuentus, ad priscum illum morem religiosissime viuentis disciplina, perfecte aut præstitit, aut exhibuit. Nunquid autem aut de formicis aut de apibus tanta hæc cura fuit Deo? An

Formicarum & apum exemplo, naturã nos docere vtilitatem & necessitatem inter nos ordinis.

B non potius ad nos erudiendos hæc effinxisse credẽdum est? Mihi sane rerum omnium parentis in homine erudiendo diligentiam hanc fuisse videtur. Quæ non ad alios nos præceptores remisit, ne queri possemus quod per prophetam in persona inertis & ingratæ multitudinis dicitur: Quis ostendit nobis bona? Signatum est enim lumen vultus tui super nos domine, aperti vndique libri, quoquo conuerterimus oculos, non à SOCRATE, PLATONE, aut ARISTOTELE: sed ab ipsa rerum natura diligentissime perscripti. In quibus, quæ lex ipsa naturæ nobis præscribit ad bene viuendum necessaria, nisi otiosi, oscitantesque aut cæci potius spectatores fuerimus, haud obscure descripta conspicimus, clarissime autem ea, quæcunque erant maxime necessaria. Quare cum absque ordine, absque magistratibus, supereminentique vna aliqua potestate, nullus plane futurus erat conuentus, nulla societas, aut potius nulla vita hominum, nihil fecit magis obuium, nihil inculcauit frequentius, nihil docuit euidentius, quàm nullam in vnum conuenire multitudinem absque ordine atque in eo principante aliquo. Quem cum non in brutis tantum animantibus, sed etiam in inanimis corporibus, in ipsis quoque cœlestibus orbibus: præterea & in illis supercœlestibus spiritibus esse necessarium, & ab ipso rerum opifice diligentissime, sapientissimeque constitutum demonstrauerimus: quo non bruto erit insensatior, qui hominũ conuentus, absque ordine principalique aliquo quo contineatur imperio, subsistere posse existimat?

Quibus nos aut libris aut præceptoribus ipsa rerum natura erudiat.

Necessitas ordinis in humanis societatibus

C Aufer à ciuitatibus, cæterisque conuentibus hominum magistratus, potestatesque publicas, atque inter eas supereminentem aliquam, quæ moderetur & in officio contineat cæteras: & quid relinques, quàm fœdissimas seditiones, rapinas, cædes, & horrẽdos quosdam, confusosque tumultus? Numerosum aliquem si contempleris exercitum, in quo vigeat militaris illa disciplina, in suos illos manuplos, centurias, cohortes, legiones rite distributus, & per suos decuriones, centuriones, primipilos, tribunos, cæteraque militaris dignitatis disciplinæque officia ita ordinatus, vt vnius imperatoris iussa & sentiant omnes, & exequantur: quid eo aspectu pulchrius? quid expeditius? quid validius? quid terribilius? A quo si mens illa imperij vnius subtrahatur, quid est eo informius? quid perplexius? quid imbellius? quid denique magis iniuriæ obnoxium? Quæ si perpendas, an tibi nõ videtur hoc in exercitu esse IMPERATOR, cuius imperio ductuque continetur, regitur, & mouetur multitudo tam immensa, quod caput in homine, in quo viget mens & ratio? illa vero militaris disciplinæ officia, illi gradus & ordines, quod neruorum à capite in corpus distributio, per quos sibi inuicem & capiti cohærent continuanturque membra, animalisque ille spiritus, ab eodem capite defertur in corpus vniuersum, per quem, vt rationis imperia etiam extremæ corporis partes, quàmuis longissime sitæ à mentis domicilio, vno tamen veluti momento & percipiunt, & exequuntur. Ita in quantumuis magno exercitu, illis officijs ordinibusque, tot milibus vndique præsens est imperator, vndique sentitur & exequutioni mandatur vnius eius imperium. Et nunquid hoc veluti vinculo non cohæret, fu-

stens

ſtentatur & mouetur, multitudo tam immenſa, alioqui ſeipſam ſtatura, ſuo pondere, D
ſuiſque ſe viribus oppreſſura? Rege incolumi, mens omnibus vna eſt, amiſſo rupere fi
dem. Ex quibus ſane omnibus ipſa luce clarius factum eſt, quemadmodum ipſa nos
rerum parens natura clariſſime doceat, nullam omnino multitudinem conuenire poſ-
ſe abſq; ordine, qui fit ad vnum aliquid quod præſit, præcipuum: ſine quo, nec vlla vn-
quam fuit humana ſocietas. Neq; in eas nunc deſcendimus diſputationum anguſtias,
vni ne an pluribus ſupremam illam in republica, aut alia quauis ſocietate poteſtatem,
committi magis expediat. Hactenus enim hoc demonſtraſſe ſuffecerat, abſque prin-
cipio & capite nullum eſſe ordinem, abſque ordine nullam omnino ſubſiſtere multitu
dinem. Quam etiam certum eſt, eo conuenire & conuiuere feliciuſ: quanto eſt diſpo-
ſita ordinatius, & in arctiorem vnitatem redacta. Neque enim vnius modi eſt omnis
humana ſocietas, neque in qualibet optime degunt homines. Qualiſcunq; tamen eſt,
ordine aliquo contineri & ſuprema aliqua authoritate eam gubernari, neceſſe eſt. Quę
tametſi pluribus commiſſa fuerit, quia tamen ſuprema eſt, niſi vnica eſſe non poteſt.

Perfectiſſimæ ſocietatis ratio.

Quanquam hoc interim certum eſt, ſi ipſam rerum rationem contemplemur, ſi cœle-
ſtium illorum corporum, quem memorauimus ordinem, ſi illam hierarchiam cœle-
ſtem, ſi ipſam denique totius vniuerſi naturam, & totius naturæ tenorem conſidere-
mus attẽtius, omnem eo rectius, feliciusq; multitudinem degere, quo magis per vnius E
imperium in arctiſſimam quàm fieri poteſt, redigatur vnitatem. In quo ſocietatis gene
re ſi quid occurrat nonnunquam, quod poſſit offendere, ac reprehenſione dignũ ſit, ex
hominũ vitio, qui optimis etiam quibuſque abuti poſſunt: non autem ex ipſa ſocietatis
ratione, quam nihil dubium eſt eſſe perfectiſſimam, id oriri certum eſt. Principium

In Ezechielem Homilia IX.

enim malorum, inquit ille Origenes, eſt multitudo & diuiſio: principium vero bonoꝝ,
vnio, & à turbis à multitudine in vnitatem redactio. Itaq; nos omnes ſi ſaluari velimus
ad vnionem niti neceſſe eſt. Proinde veriſſima eſt ſancti illius Dionyſij pontificis ſenten
tia, ad hoc diuinæ diſpenſationis prouiſione, gradus diuerſos & ordines diſtinctos eſſe
conſtitutos in humanis rebus, vt dum reuerẽtiam inferiores ſuperioribus exhiberent,
& viciſſim iſti illis dilectionis, neceſſariæq; gubernationis impẽderent officia: vna con-
cordiæ fieret ex diuerſitate connexio, & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingu
lorum. Neq; enim alia vniuerſitas, inquit, potuit ratione ſubſiſtere, niſi huiuſmodi eam
magnus differentiæ ordo ſeruaret. Quod vero creatura in vna, eademq; æqualitate vi-
uere non poteſt, cœleſtis militiæ exemplum nos inſtituit. In qua dum ſunt angeli, ſunt
& archangeli, liquet quia non æquales ſunt: ſed poteſtate & ordine differunt alter ab
altero. Si ergo inter eos qui ſine peccato ſunt conſtat iſtam eſſe diſtinctionem, quis ho-
minum abnuat huic ſe libenter diſpoſitioni ſubmittere? hinc enim & pax & charitas
mutua ſe vice complectuntur, & manet firma concordiæ in alterna & Deo placita dile F
ctione ſynceritas. Hæc ille Dionyſius.

Peroratio de neceſſitate ordinis in omni multitudine.

Et hactenus quidem ſatis demonſtratum exiſtimo, immutabili lege ſancitum à na
tura, vt omnis multitudo ſi ſubſiſtere debeat, neceſſario redigatur in vnitatem, ordinis
aliquo vinculo, quod tueatur & conſeruet vnius alicuius ἡγεμονικοῦ principatus: atque
inde ad humanas ſocietates facto tranſitu, vt omnis illa neceſſario ordinata eſt, & ſuo
quodam modo in vnitatem redacta, per ſupremam aliquam in vnaquaq; qua cõtine-
tur, gubernatur & dirigitur authoritatem: ita requirere rationem ſocietatis perfectiſſi-
mę, vt ad exemplar cœleſtis illius militię, atq; adeò totius, quam memorauimus rerum
naturæ, ordine diligentiſſime conſtituto, per ſupremi vnius præſidentis imperiũ in vni
tatem redigatur arctiſſimam.

Concluditur ex prædictis quo vinculo in vnum cõtineatur catholica eccleſia.

Ex quibus ad id quod inueſtigamus, proximus gradus iactus eſt, quo videlicet vin-
culo contineatur in vnum catholica Chriſti eccleſia. Quæ cum ſit immenſa quædam
infinitorum hominũ ſocietas, non terrenæ aut externæ alicuius vtilitatis cauſa, ab ipſis
inter ſe cõciliata hominibus, ſed finis illius ſupernaturalis, ſalutis videlicet animarum
noſtrarum, cœleſtiſq; illius hæreditatis aſſequendæ gratia, ab ipſo conciliata Dei filio,
(qui hãc ſibi communitatem; hoc in quo ſuper nos regnaret regnum elegit, imò precio
ſo ſuo ſanguine & amariſſima morte redimendo conquiſiuit, & de manibus inferna-
lium poteſtatum eripuit) omnino dubitari non poteſt, quin ordine diligentiſſime con-
ſtituto, per vnius in ea præſidentis imperium in arctiſſimam, quàm fieri poterat, vnita-
tem

A tem debuerit redigi, atq; adeò ab ipso suo authore redacta fuerit. Si enim in vniuer- Ex materia.
sa rerum natura nulla omnino multitudo absq; ordine in vnum conciliari potuit, & in
hominū societate nec imaginari quidē sit aliam q̄ ordinis vnitatem, sine qua nec vna
domus aut cognata familia vel tantillum posset subsistere: ipsa Christiana ecclesia ex
tam dispari multitudine, tanta populorum, nationum, linguarumq; diuersitate congre-
gata, quàm diligenti ordine disciplinaq; per vnius principalis authoritatis potestatem
in vnum continenda & gubernanda erat, si modo ex tanta tam multiformi disparita-
te aliqua futura erat vnitas, quis non intelligit? Quòd si insuper, & authorem quoq; Ex fine.
eius æstimemus Christum, cuius debebāt esse perfectissima opera, & finem eius illum Ex authore.
supernaturalem, qui omnium humanarum societatum fines lōgissime superat, cui for- Ex forma fi-
mam speciemq; congruentem à suo illo authore sortiri vtiq; debuit: quis nō videat ad ni & authori
illius cœlestis hierarchię exemplar, ecclesiasticam quoq; hierarchiam effigiari debuis- congruente.
se, atq; ordine diligentissime constituto, per vnius in eadem præsidentis imperium, in
perfectissimam vnitatem redigi, atq; adeò redactam esse: nisi illum cuius vbiq; perfe-
cta sunt opera, in vno hoc opere, quod omnium illi operum suorum causa extitit, pro-
pter quod cœlum, terram & omnia quæ in eis sunt condidit, seipsius oblitum volueri-
mus? Sed si oblitus fuero tui Hierusalem, inquit ille, obliuioni detur dextera mea. Cer-
B te tali quadam specie longe ante præuiderunt spiritu sancto inspirati prophetæ, & sub Ecclesia ex-
nomine illius Hierusalem nobis eam expresserūt. Ad quam aspirabat & animo gestie- pressa à pro-
bat diuinus ille Psaltes, cum ita de ea præcineret: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mi- pheta sub no-
hi, in domum domini ibimus: stent pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem, Hierusalem, mine Hieru-
quę ædificatur vt quælibet nobilissima ciuitas, cuius ciues in vnum coeunt. (Ita elegan- salem.
tius & significātius expressit quidam veritatem Hebraicam) in quam ascēdunt tribus,
tribus domini, cœtus Israelis, ad confitendum laudem nomini domini. Istic enim con-
sistit iudicij solium. Sed hæc paulopòst explicabimus clarius. Interim hoc audis, ædifi-
catam nostram Hierusalem instar ciuitatis nobilissimæ, cuius ciues in vnum coeunt.
Quam vero diligenti magistratuum & officiorum ordine, ordinatam oportet esse insti-
tutam optime ciuitatem, nulli obscurum est, docente id omnium seculorum, omnium
se oculis vbiq; ingerente experiētia. De eadem etiam ita loquitur excelsus ille, qui eam
cōdidit, ac deinde in eadem natus est: Quid videtis in Sunamite nisi choros castrorum? Cant. 7
Et rursus: Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, ele-
cta vt Sol, terribilis velut castrorum acies ordinata? Sed quali eam ordine constituerit
& in vnitatem redegerit ille eius conditor & opifex, iam nunc videbimus. Certe ex his
quæ nunc diximus, satis demonstratum existimo, ordine diligentissime constituto in
arctissimam, quàm fieri potuit, vnitatem redigi oportuisse.

C

Sacrum ecclesiæ ordinem discriminari à prophana multitudine. Nec esse
otiosorum & ignorātium hominum figmentum, vt impie blasphe-
mat ille Lutherus, sed diuinum omnino opificium.

CAPVT III.



INuētum est iam nūc illud vinculū, quo in mystici corporis redigatur vni-
tatem immēsa illa multitudo, toto orbe diffusa Christifideliū, atq; inui- Quali ordi-
cem colligētur eius mēbra & suo capiti, nempe ordinis, sine quo nulla po- ne continea-
test multitudo subsistere. Qui qualis sit Christi ecclesiæ, ita perspiciemus tur vnitas ca-
clarius, si vmbram corpori, & figuræ suam veritatē accommodauerimus. Superius enī tholicæ eccle-
docuimus, vniuersam formam ac statum Christianæ ecclesiæ illum eius architectum, siæ, ex eius col-
antequam eam conderet, velut præludio quodam adumbrasse & deliniasse in veteri latione ad su-
illo populo, eius lege, sacerdotio ac tabernaculo. Lex, inquit Apostolus, vmbram ha- am vmbram
bet futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Ab vmbra autem ad suum cor- figuramq; ve-
pus, ab imagine illa ad ipsam sibi correspondentem rei veritatem, secundum eiusdem terem inqui-
Pauli dialecticam, efficax argumentationis locus est. Qui approbaturus diuini euange- rere.
licíq; iuris esse, vt qui Euangelium annunciant, possint de Euangelio & viuere, atq; ita Efficax argu-
ordinatum fuisse à CHRISTO: nullis tamen id CHRISTI ipsius verbis proprie mentum.
adstruit, sed adducens primum probabilia quędam ad id argumenta, quòd ita deceat. Ab vmbra ad suū corpus. A figura ad respondentē sibi veritatē Pauli dialectica.

1.Cor.9

(Quis enim militat, inquit, suis stipendiis vnquam? Quis plantat vineam & de fructu D eius non edit?) diuinæ CHRISTIq; institutionis nullum argumentum affert aliud, quàm quòd ita erat ordinatum à domino in vmbra & figura veteri, & propterea ita etiam fit in sibi correspondente solida veritate. Quare post dialectica illa argumẽta, quod sic exigat & requirat ratio, ita subiungit: Nunquid secundum hominem hæc dico? hoc est: An humanis tantum rationibus id astruo? An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus hæc cura est Deo? An propter nos vtiq; hæc dicit? Nam propter nos vtiq; scripta sunt. Quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod idem rursus paulopost confirmat ex vmbra sua veteris illius tabernaculi: An nescitis, inquit, quoniam qui in sacrario operantur, quæ in sacrario sunt, edunt? & qui altario deseruiunt, cum altario participant? Ita & dominus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio & viuere. Hactenus Apostolus. Audis itaq; quo pacto hic ostendat diuini iuris esse, & ita constitutum à domino, vt viuant de Euangelio, qui annunciant Euangelium: quandoquidem qui in veteri illo tabernaculo operabãtur, viuebant ex tabernaculo: & qui deseruiebant altari, participabãt ex altari, perinde ac si diceret: Fuit in vmbra & figura, ergo est in corpore & veritate.

Age itaq; ipsam paulisper vmbram & figuram contemplemur aliquanto exactius, E & ab ea ad solidam rei veritatẽ transferamus oculos, suam cuiq; aptantes particulam. Quod enĩ in vtroq; correspondenter se habere videbimus, nihil dubitabimus eiusdem id esse opificis in ipsa rei veritate, cuius fuit ea deliniatio in vmbra & figura. Imprimis videmus in veteri illa synagoga, distinctionem profanæ multitudinis ab his, qui numinis dicati mancipatique erant ministerio. De AARON & filiis eius notum est, vt separati fuerint à vulgo filiorum Israel, & sanctificati oleo vnctionis sancto, consecratique dño. De Leuitis idem testatur vetus scriptura. Tribum LEVI, inquit dominus MOYSI, noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israel: sed constitues eos super tabernaculum testimonii, & cuncta vasa eius, & quicquid ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum & omnia vtensilia eius. Quisquis externorum accesserit, occidetur. Vides quãto discrimine hi segregantur ab externis, & profana multitudine. Et rursus, descripto ritu consecrationis & sanctificationis eorũdem: Statues, inquit, Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & cõsecrabis oblatos domino, ac separabis de medio filiorum Israel, vt sint mei, & postea ingrediantur tabernaculum fœderis, vt seruiant mihi.

Ex vmbra veteri.

Distinctio profanę multitudinis ab his, qui diuino cultui mãcipati sunt.

Numer.1

Numer.8

Deinde bipartitum illic sacerdotalem videmus ordinem, nempe & Aaronem sacerdotem, & filios eius. Sed ille non solum sacerdos, sed etiam pontifex, hoc est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est sanctæ vnctionis oleũ, & cuius F manus in sacerdotio consecratæ sunt: filii autem eius inferioris gradus sacerdotes, quorum manus tantum, non etiam capita, oleo sanctæ vnctionis in sacerdotio consecratæ sunt. Quin & sacer ille vestitus eorundem, pontificalis eminentiæ à gradu sacerdotali euidentem differentiam indicat. Nam illius vnius ex auro, hyacintho, purpura, gemmisq; preciosissimis refulgẽs ornatus, omniũ excellentissimorum artificum exercuit & stupefecit manus & ingenia: cum filiis Aaron inferioris gradus sacerdotibus, lineę tantum paratæ essent tunicæ.

Bipartit⁹ ordo sacerdotalis in vmbra veteri.

Leuit.21

Leuiticus autẽ ordo, tametsi vno consecrationis ritu sanctificaretur domino ad excubias & ministerium eius tabernaculi: variis tamẽ officiorũ & ministeriorum ordinibus distinctus, & in tres ordines sub suis capitibus ac principibus distributus, & suus cuique locus in excubiis & ministerio assignatus est. His quidem, hoc est, filiis Caath, sub principe Helisaphan, sacratiorum cura ministerioque demandatis, interiorum videlicet tabernaculi, hoc est, sanctuarii, arcæ, mensæ sacrę, candelabri, altarium, & vasorum vniuersęq; suppellectilis ad prædicta pertinentium. Aliis, hoc est, filiis Gerson, sub suo principe Heliasaphan, externorũ tabernaculi cura commissa est cooperimentorum, insuper quam, eius cortinarum atrii, & tentorii in introitu atrii, atq; id genus vtensilium. Aliis vero, hoc est, filiis Merari sub principe Suriele tabulamenta, vectes, columnæ cum basibus, paxillis, & funibus suis, tam tabernaculi, quàm atrii per circuitum gestanda, reponenda, erigendaque commissa fuerunt.

Leuiticus ordo, variis officiorũ distinctus ordinibus.

Prin-

A Princeps autem principum Leuitarum, inquit, Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit
super excubitores custodiæ tabernaculi. Et hic quid videtis in Sunamite, nisi cho-
ros castrorum? Sed nunquid veteris illius tabernaculi, in quo nihil, quàm quod ma-
nu & opere humano fabrefactum fuerat, præter lapideas illas tabulas, cuius sanctifi-
catio in cruore asperso animantium & cinere vitulæ, cuius hostiæ, mactatio boum, vi-
tulorum, hircorum, arietum. Illius, inquam, tabernaculi, nunquid propter ipsum tanta
hæc cura fuit Deo? & non potius propter nos vniuersa hæc ita & acta & scripta sunt? &
quemadmodum diximus in principio, vt in vno illo ex omnibus electo populo adum-
braret & velut præludimento quodam ostenderet, qualem in plenitudine temporum
descendens ipse in terras, catholicam suam toto orbe diffusam ædificaturus esset eccle-
siam: vt vera sit Apostolica illa, quam citauimus, sententia: Legem vmbram futurorum
bonorum habere non ipsam rerum imaginem. Et quod iterum idem affirmat Apo-
stolus: Omnia illis in figura contigisse, scripta vero ad eruditionem nostram.

Ordinē veteris tabernaculi, nihil fuisse, q̃ præludium quoddam ordinis nostræ ecclesiæ.

Quid ergo hic dicturus est effrons ille & omni execratione dignus Lutherus, execca-
tus odio quod exercet aduersus catholicam Christi ecclesiam plusquam Diabolico, cui
omnem suum decorem, omnem ordinem, quo velut castrorum acies quædam ab illo
suo opifice ordinata est, ille auferre nititur, & confusissimam quandam Babylonem fa-
B cere? Nunquid enim soliditatem vmbratici illius ordinis veteris tabernaculi diligentis-
sime constituti à Deo, non oportuit in Christiana esse ecclesia? Nunquid abbreuiata fu-
it manus domini, aut infirma omnipotens illa sapientia, quæ attingit à fine ad finem for-
titer, quo minus disponeret etiam suauiter omnia? quo minus talem potuerit formare
ecclesiā suam, qualem adumbrauerat ac delineauerat in veteri illo populo & taberna-
culo? Nunquid indignam existimauit ille eius architectus & opifex, in qua ordinanda
& ornanda tantum laboraret, quantum in synagoga illa veteri? hanc, inquam, quam
nō hircorum aut vitulorum, vt illam, sed proprio suo preciosissimo sanguine, sua deni-
que morte sanctificauit sibique dedicauit? Certe diligit dominus portas Sion super o-
mnia tabernacula Iacob. Aut forte nullo hic ordine opus erat, cum vetus illa synagoga
non posset absque ordine diligentissime constituto subsistere? Quasi non luce clarius
demonstrauerimus, nullam omnino multitudinem, in vniuersa rerum natura absque
ordine in vnum conciliari potuisse aut subsistere, & multo minus hominum: inter quos
nec imaginari est aliam vnitatem, quàm ordinis. Sine quo, cum non possit nec domus
vna subsistere, aut cognata familia, quàm diligenti ordine ipsa CHRISTI ecclesia,
ex tam dispari multitudine, tanta populorum, nationum, linguarum diuersitate cōgre-
gata in vnum contineri, gubernarique debuerit, quis non intelligit? Certe tanto præ il-
la veteri, exactiori hæc ordine constituenda necessario, ordinandaq; fuerat, quanto in-
C diuiduam vnitatem & concordiam difficilius est seruare in tam dispari toto orbe diffu-
sa multitudine, quàm in vno, cognatoque populo eisdem semper & moribus & ritibus
assuefacto. Et in hoc vno tantopere necessario, nunquid defuisse illi author ille suus cre-
dendus est? Nunquid non perfecta est ab eodem illa hierarchia sua, sine qua, nō solum
imperfecta, imò nulla futura erat ecclesia? præsertim, quam idem ipse & vnam & per-
fectam prædicat, non confusam, velut Babylonem quandam, sed decoram sicut Hieru-
salem, cuius ciues in vnum coeunt, & tanquam castrorum aciem ordinatā? Certe non
dormitauit neque dormiet illa omnipotens sapientia, quæ & ab initio condidit & nūc
etiam custodit Israel.

Aduersus Lutheri impudentiam, qui sacrum ecclesiæ ordinem facit merum figmentum ignorātium hominum.

Tametsi autem quod ad Lutherum attinet, scio me surdo canere, quandoquidē iam
dudum subuersus est & datus in sensum reprobum, non quidem meo, sed Apostolico
præiudicio: mirari tamen mecum satis non possum, qua fronte, quantumuis effrons sit,
ab vmbra illa ad solidam (quæ in nostra ecclesia est) veritatem respiciens, & singula cō-
ferens, dicere audeat ecclesiæ Christianæ ordinē sacrum nihil esse aliud quàm merum
figmentum hominum ignorātium, nec de sacramēto, nec dere ecclesiastica quicquam
intelligentium, Christo authore, non esse in ecclesia, dignitatis aut authoritatis impari-
tatem, omnes eandem à Christo potestatem habere, omnes in eodem gradu cōsistere,
omnes æque sacerdotes esse, viros, mulieres, pueros, nulla status, sexus, ætatis discretio-
ne facta, nullam esse sacri & profani differentiam. Tametsi nolit licere omnibus illa po-
testate vti, sed his tantum, quibus à communitate & populo hoc committitur. Quid

Luthero nullum esse in ecclesia ordinē omnes æque sacerdotes, viros, mulieres, pueros, nullam sacri profaniq; distantiam. Contra, ca-

tholicę veri- tatis aſſertio ſgitur? Vilius eſt & indignius quod ſumma cum veneratione ac reuerentia tractetur, illud quod à noſtræ legis ſacerdotibus offertur ſacrificium, illa precioſiſſimi corporis & ſanguinis domini noſtri IESV CHRISTI hoſtia, veteris legis illis hoſtijs & ſacrificijs: taurorum, inquam, hircorum, & vitulorum ſanguine & cadaueribus? D
2.Par.26 Ozias rex Iuda lepra percuſſus eſt à domino, quòd ſacerdotalis ordinis munus vſurpare pręſumpſit & offerre incenſum ſuper altare thymiamatis: & iam cuiuſuis erit, etiam ex infima fece plebis, etiam mulierum & puerorum offerre illam ſacroſanctam & vere ſalutarem corporis & ſanguinis redemptoris noſtri hoſtiam: hoc incẽſum, quod ille pro totius mundi ſalute adoleuit in ara crucis? Non licebat cuiquam in vmbra illa veteri vaſa ſanctuarij nuda tangere, nec Leuitis ipſis, etiam primi ordinis, niſi ſolis ſacerdotibus, à quibus præcipiebantur inuoluta tradi filijs Caath, qui ad ea portanda deſtinati
Numer.4 fuerant, ne forte ea nuda tangentes morerentur: & vaſa, quibus nos vtimur in ſacroſanctis noſtris, tremendiſque myſterijs, quibus excipitur & reconditur ſanctiſſima euchariſtia, communia, profana & immunda erunt, & abſque vlla reuerentia viliſſimorum quibuſque contrectanda manibus? Balthaſar ille rex temulentus, bibens ex ſacris vaſis templi, ilico vindicem Dei manum ſenſit, vita ſimul mulctatus & regno: & impio illo doctore & ſuaſore, calices & patinæ, quibus corpus & ſanguis Dei & redemptoris noſtri excipiuntur, in eiuſdem ignominiam ac contumeliam à profanis & ſceleratis hominibus tractantur indigniſſime. Ozam percuſſit dominus, quòd inclinatam arcam & minitantem ruinam ſuſtentaret, & laicas ad illam manus extenderet: & panis ille qui de cœlo deſcendit & dat vitam mundo, quorumlibet contrectari debet manibus? O frontem effrontem & perfrictam. E In veteris tabernaculi vmbra clariſſime expreſſum videt, quàm diligenti ordine noſtra formanda erat eccleſia. Videt aſcriptos omnes altaris & tabernaculi miniſterio, conſecrari domino & ſegregari à reliqua profana multitudine. Videt eiuſdem tabernaculi ſacrificia ſolis commiſſa ſacerdotibus, & ſub pœna mortis interdictum, ne quis vltra ſuam ſortem, ſuumque gradum, quid pręſumeret quod eſſet alterius, nec cuiquam impune vnquam ceſſiſſe pręſumptionem huiuſmodi, ſed præſenti vltione tanquam ſe irreuerentius habitum, contemptumque vindicaſſe dominum. Requirebat ratio noſtrę legis ſacrificiorum, maiori longe apud nos ea haberi veneratione & reuerẽtia, quàm illa in vmbra veteri. Cõſtat autem communi omnium ſenſu, quæ communia ſunt & expoſita omnibus, vileſcere & in contemptũ abire. Videmus præterea, id quod requirebat neceſſario ratio, quod expreſſum erat in illa vmbra veteri, nunquam defuiſſe noſtræ eccleſiæ: ſed fuiſſe in eadem ab initio ab ipſis apoſtolorum temporibus, & in hunc vſq; diem toto orbe terrarum quacunque patet nomen Chriſtianum, adhuc conſeruari, videlicet profanæ multitudinis à clero, hoc eſt, Leuitico & ſacerdotali ordine diſcriminationem. Quid eſt ergo q̃d hic quiſquam aut requirere aut dubitare poterit? F Abſque ordine illo ſacro eſſe aut ſubſiſtere omnino non poterat Chriſti eccleſia. Quam talem longe ante, quàm faceret, deliniauit & expreſſit omnipotẽs illa ſapientia. Ordinatam præterea videmus eandem varijs ſacrorum miniſteriorum gradibus correſpondenter ad vmbrã illam veterem: & de authore eius ordinis quiſquam dubitat? Toto orbe terrarum hunc ordinem agnoſcit & agnouit ab ipſo ſui initio vniuerſa Chriſti eccleſia: quem ergo authorẽ alium habere potuiſſet, q̃ Chriſtum ipſum authorem eccleſiæ per apoſtolorum doctrinam & miniſterium? Cuius alterius hominis traditionem tanto conſenſu recepiſſet & tam diu retinuiſſet orbis vniuerſus? Fuiſſe autem ab initio ex apoſtolorum doctrina & traditione in eccleſia, fidem faciunt imprimis apoſtolorum canones, præſertim XLII. & XLIII. Beatus item Ignatius S. Ioannis euangeliſtæ diſcipulus, glorioſus martyr & pontifex, quem cathedrę ſuę Antiochenæ beatus Petrus præfecit in locum Enodij, in epiſtola ſua ad Trallianos, & rurſus in altera ad Antiochenos. Deinde beatus Anacletus ſanctiſſimus martyr & pontifex etiam à beatiſſimo Petro ordinatus presbyter, & poſt ex interuallo eiuſdẽ ſucceſſor effectus in Romana eccleſia, in epiſtola ſua, de patriarchis, primatibus, & reliquis epiſcopis, cuius partem poſt inſeremus opportunius. His cõſonant & ſubſcribũt ſubſequentes orthodoxi vniuerſi, abſq; vlla prorſus aut hæſitatione aut diſſonantia, & in omnium ſanctorum patrum, ex omni ætate, omni totius orbis regione & loco ſcriptis, ac monumentis, eandem fidem & ſententiam, clariſſime adeſt perſpicere.

Non

A Non est ergo humanum figmẽtum, vt blasphemat ille, sacer ordo ecclesiæ, sed eiusdem opificis, cuius & ipsa ecclesia. Nec communitatis electione aut consensu, consertur sacerdotalis muneris exercitium: sed ab ipso Deo per suorũ sacerdorum & pontificum ministerium. Sicut in corpore nostro, inquit sanctus ille Gregorius Nazanzenus, alia sunt membra, quæ regunt corpus atque omnibus eius motibus præsident, alia quę reguntur & obsequium rectoribus præbent: ita & in ecclesia statuit Deus, æquitatis eam legem dispensans, & per diuinam prouidentiam suam, quæ vniuersa componit, meritorum temperans priuilegia, alios constituit regi & gubernari, quibus hoc vtilius est, vt verbo & opere rectorum ad id quod expedit imbuantur. Alios pastores dedit & doctores ad perfectionem ecclesiæ. Et hi, inquit, præ cæteris virtute animi prædi-ti, familiarius Deo assistunt, & id officij in ecclesia gerunt, q̃d vel anima in corpore, vel mens & ratio operatur in anima, vt vtraque pariter compaginata, & sibi inuicem mixta, in quo quid deest, & in quo abundat, velut in membrorum diuersitate consonantia facta per spiritum, perfectum & integrum atque ad omnia aptum corpus existat, & dignum quod CHRISTVM habeat caput. Hactenus ille GREGORIVS. Vides itaque cuius opificis figmentum sit sacer ille ordo ecclesiæ. Ita, inquit, & in ecclesia statuit, non homo, non communitas, sed Deus. Similiter beatus Chrysostomus nostri

In Apologetico.

B sacerdotij dignitatem efferens: Agitur quidem, inquit, in terris, sed officium eius cœlestibus negotijs continetur. Non homo, non angelus, non archangelus, non virtus, non alia quęuis creatura: sed ipse spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne ministerio præstitit fungi angelorum.

Lib. 3. Dialo. capite 4.

Paulus apostolus effectus est, & primi ordinis sacerdos, nunquid commissione seu electione communitatis aut populi? Certe Galatis ipse scribens testatur se non ab hominibus neq; per hominẽ, sed per Iesum Christum, & Deum patrem constitutũ fuisse Apostolum. Deinde etiam ipse multos alios ordinauit sacerdotes & põtifices. Inter quos Titus & Timotheus, qui nõ plebis electione aut cõsensu: sed vt idem ipse Paulus testatur, suarum manuum impositione, sacerdotes ac pontifices effecti sunt. Ita enim scribit ad Timotheum: Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuũ presbyterij, aut (vt forte significantius vertit Erasmus) authoritate sacerdotij. Vides non plebis alicuius, sed diuina authoritate Timotheum sacerdotem factum & episcopum, per ipsius Pauli ordinationem & ministerium. Qui & in altera ad illum epistola eũdem admonet, vt adsit gratiæ diuinæ, quam in ea ordinatione acceperat: Vt resuscites, inquit, gratiam quæ est in te per impositionem manuum mearum. Similiter ad Titum scribens, suiq; illum officij admonens: Huius, inquit, rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & cõstituas per ciuitates presbyte-

Non populi cõmissione, vt blasphemat Lutherus, sed episcopali ordinatione, diuinaq; virtute conferri authoritatem sacerdotij.

1. Tim. 4

2. Tim. 1

C ros, sicut & ego disposui tibi. Vides vt ex eius dispositiõe & ordinatione Titus primi ordinis sacerdotium adeptus sit. Vides non plebis authoritate aut electione, sed episcopali ordinatione constituendos esse per ciuitates, sacerdotes aut presbyteros. Quod si insuper ab vmbra & figura ad solidam ipsam rei veritatem respicias, num te pudebit Luthere impij tui figmenti, quo sacerdotium nostrum facis figmentum hominum? Illic non à plebis, sed Dei electione erat, tam Leuitici ordinis ad ministeria tabernaculi ascriptio, quàm sacerdotalis ad illius legis sacrificia, propitiationes, & hostias: vt Exodus, Leuiticus, & Numerorum libri demonstrant. Et Hebræis scribẽs Apostolus: Nec quisquam, inquit, sibi sumit honorem: sed qui vocatur à Deo, quemadmodum Aaron.

Imò, quam nihil ea in re plebem, reliquamq; multitudinem voluerit authoritatis habere, in Chore, Dathan, & Abyron, complicibusq; eorum, tam euidenti, quàm horrendo memorabilique in posteros exemplo ostendit. Qui cum insurrexissent aduersus MOYSEN & AARON, alijq; filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogę, & qui tempore concilij per nomina vocabantur, & prę sumerent (quemadmodum & nunc isti) vniuersam multitudinem sanctificatam esse, nec solum AARON cum filijs suis, sed etiam ipsos ad munia sacerdotalia admitti debere, dicentes: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, cur eleuamini super populum domini? Respondissetque eis MOYSES, dominum facturum iudicium in crastinum & demonstraturum quos sanctificasset vt sibi fungerentur sacerdotio. Non defuit iuxta verbum illius diuinum iudicium: sed Chore cum ducentis quinquaginta illis synagogæ

Numer. 16

gogæ proceribus, qui ad ſacerdotalis dignitatis munus auſi ſunt ſe ingerere, egreſſa à D
domino vltrix flamma abſumpſit:Datan vero & Abiron dictis Moyſi inobediẽtes,re-
belles,ſeditioſos & ſchiſmaticos,inaudito à ſeculis ſupplicio,dehiſcens de ſub pedibus
eorum terra,cum omnibus,quæ ad eos pertinebant,viuos abſorbuit,demiſitq́; ad infe-
ros. Vides vt nihil permiſerit populo ac multitudini in ſacerdotio illius veteris manufa-
cti & vmbratici tabernaculi. Et noſtrum hoc Chriſti ſacerdotium (cuius tantum ſigni-
ficandi & præcurrendi cauſa illud vetus erat,tanto vtiq; præ illo auguſtius,quanto po-
tioribus nos litamus hoſtijs & ſacrificijs) hoc,inquam,noſtrum,velut ethnicũ,aut ido-
lorum ſacerdotium in manu erit & poteſtate profanæ multitudinis:vt cuiuſcunque il-
3.Reg.13 li collibitum ſit de nouiſſimis populi implere manum,ille fit Chriſti ſacerdos, vt quon-
dam ſuos ſacerdotes excelſorum conſtituebat ille Hieroboam? Vt ergo illud vetus vm-
bra,hoc ſolida rei veritas? & non potius viceuerſa, illud plus habebit ſolidæ dignitatis
& noſtro erit auguſtius?

Ratio Lutheri qua profanat & cõmune facit noſtrum ſacerdotium.
Sed dicis ad omnes Chriſtianos pertinere id quod dicit PETRVS: vos eſtis ge-
nus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta. Scio ego ita ſcriptum à PETRO,
ſciuit hoc ipſum ante nos vniuerſa CHRISTI eccleſia: nemo tamen ab initio ante
profanum hunc & impium Lutherum profanauit propterea CHRISTI ſacerdoti-
um,nemo omnes ſacerdotes fecit,etiam mulieres & pueros, nemo nõ diſcriminauit ſa- E
Cur erret Lutherus in vera ſcripturarum intelligentia. Stupẽda Lutheri oſcitãtia in ſcripturis.
cerdotes à laicis. Vnde ergo huic ex illis Petri verbis tam noua & hactenus inaudi-
ta hæc opinionum portenta? Quia Chriſtum contra Chriſtum quærit in deſerto,in an-
gulis domorum & penetralibus:non in illo catholicæ eccleſiæ corpore ad quod cõgre-
gantur aquilæ,quia ſuum in ſcripturis, non catholicæ eccleſiæ ſenſum ſequitur. Sed
mirum eſt, eum qui nihil quàm ſcripturas vbique iactat, vbique crepitat,ad ſolas eas
prouocat,ſolas obijcit communi, receptæque per orbem ſententiæ catholicæ eccleſiæ,
quaſi aut primus aut ſolus legerit in dictis verbis PETRI,ex quibus tam abſurdam,
tam nouam,atque omnibus ſeculis inauditam,omniumque conſenſu damnatam opi-
nionem ſtatuere ac ſtabilire nititur,adeò dormitaſſe ſupine,in quibus plus omnibus vi-
Sana intelligẽtia verborum Petri: (vos eſtis regale ſacerdotium.) Exodi 19
dere debuiſſet, nec ſemel reſpexiſſe retro ad ea quæ in Exodo deſcribũtur à domino ve-
teri illi populo dicta verba,quæ PETRVS inde ſumpta nobis accommodauit. Ex il-
lis enim & veram horum intelligentiam,& ſuæ ſententiæ ſalſitatem,impietatemq́; fa-
cile potuiſſet diſcere & cognoſcere. Moyſi ita dictum legitur à domino: Hæc dices do-
mui IACOB,& annunciabis filijs Iſrael: Vos ipſi vidiſtis quę fecerim Aegyptijs,quo
modo portauerim vos ſuper alas aquilarũ & aſſumpſerim mihi. Si ergo audieritis vo-
cem meam & cuſtodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis
(mea eſt enim omnis terra) & vos eritis mihi in regnum ſacerdotale, & gens ſancta. F
Hæc ſunt verba quæ loqueris ad filios Iſrael: Hic nota verba,& ſigna myſteria. Veteri
illi populo dictum eſt à domino: Vos eritis mihi in peculium de cunctis populis. Quod
ipſum alijs verbis nobis dicitur à PETRO: Vos eſtis genus electum. Illis additur,&
eritis mihi in regnum ſacerdotale, gens ſancta. Nobis vero: Sacerdotium regale,gens
Ad eccleſiam non ad vnũquemlibet Chriſtianũ dicta Petri verba pertinere.
ſancta. Hoc itaque in primis animaduertendum eſt, vniuerſæ multitudini ſeu com-
munitati collectim,vtrunque dici: illud veteri illi ſynagogæ:hoc vero noſtrę Chriſtia-
næ eccleſiæ,& non vnicuilibet noſtrum. Nemo enim noſtrum,eſt gens ſancta. Qua-
re ſicut ex illis domini verbis dictis veteri ſynagogæ non poterat vnuſquilibet è plebe
ſe regem facere, aut ſibi regnum præſumere,ſed alius erat rex,alius illi ſubiectus popu-
lus:ita neque ex his nobis dictis à PETRO, poteſt vnuſquilibet ſibi vendicare ſacer-
dotium:imò alius apud nos eſt ſacerdos,alius prophanus populus. Sumus tamen nos,
hoc eſt, vniuerſa collectim CHRISTI eccleſia,genus electum,& gens ſancta,habẽs
in ſe regale ſacerdotiũ,aut honeſtata regali ſacerdotio. Hoc inſuper otioſe tranſeun-
Cur veteris populi ſtatus regnũ ſacerdotale: noſter vero, Sacerdotiũ regale dicatur. 3 Reg.2 2.Par.8
dum non eſt, ſed diligenter notandum, quòd veteris illius populi ſtatus regnum di-
citur ſacerdotale,noſter vero non regnum, ſed ſacerdotium: non qualecunque,ſed re-
gale, vt dignitatem oſtenderet & efferret noſtri ſacerdotij. Illius ſiquidem populi ſta-
tus regnum magis dicitur, quàm ſacerdotium, quia in illo regalis dignitas præfulge-
bat ſacerdotali, quàmuis eſſent vtriuſque diſtincta munia. Rex imperabat ſacerdoti-
bus eorum, & Leuitarum ordines in ſua officia diſtribuebat. Inſuper illius ſynago-
gæ aut populi vnitas à regni, quàm ſacerdotij, vnitate magis pendebat. Quare il-
lic

A lic schismatici & velut ethnici habebātur, non si qui sacerdotij, sed qui regni vnitatem diuisissent: nō Annas & Caiphas partiti summum sacerdotium, quod per vices (quàm nis contra legem) annuum gerebant: sed decem tribus, quòd se diuisissent à domo Dauid, & regno Iuda. Et indignatus est, inquit, dominus omni semini Israël & demolitus est eos, & dedit in direptionem, donec abijceret eos à facie sua, quia dissipatus est Israël à domo Dauid, & constituerunt sibi regem Hieroboan filium Naboth. Quin & ipse dominus in euangelio, eosdem velut ethnicos & gentiles habendos censuit & clarissime indicauit. Nam discipulis, cum primum in salutis ministeriū eos mitteret, hoc in mandatis dedit: In vias gentium, inquit, ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad oues q̃ perierunt domus Israël. Vides missos ad oues perditas domus Israel, & nihilominus prohibitos ire ad Samaritas, hoc est, reliquias decem illarum tribuum. Non ergo putauit illos pertinere ad domū Israel, quāuis essent Israelis pars multo maxima, nempe tribus decem ex duodecim, eo quòd diuisi fuissent à rege Iuda, suo capite, & Hierosolymis relictis secessissent in Samariam: sed cum gentibus eos connumerauit. At nostræ ecclesiæ status, non regnum, sed sacerdotium regale dicitur, à sacerdotio enim dependet præcipue: & eius vnitatem qui conatur scindere, non vero, qui regni aut imperij christiani, ille apud nos est schismaticus, & velut

B ethnicus ac infidelis, iure merito habendus.

Schismatici in synagoga veteri, qui regni, nō q sacerdotij vnitatē scindebant

In christiana ecclesia, q sacerdotij, non q regni aut imperij vnitatē scindit schismaticus est

Episcopatus apud nos vnus est, inquit ille Cyprianus, cuius à singulis pars tenetur in solidum: quomodo solis radij multi, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum, fons vnus, sed riui plurimi. In quibus omnibus numerositas licet diffusa sit exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine, à qua si præscinditur seu radius, seu ramus, seu riuulus, mox perit præscisum ac arescit: Sic in ecclesia domini vnum sacerdotium est, quod tametsi per orbem vniuersum suos radios porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, vnum caput, & origo vna, vnus siquidem pastor & grex vnus. Sed in quo consistat sacerdotij nostri vnitas, atque adeò gregis CHRISTI, seu christianæ ecclesiæ, post erit euidentius. Interim causa à nobis explicata est, cur veterem synagogam dixerit Deus Regnum sacerdotale, nostram vero Christianam ecclesiam Petrus apostolus non regnum, sed sacerdotium, tamen regale, hoc ipso dignitatem christiani sacerdotij præ veteri illo significans. Illud enim seruiebat & obsequebatur regali dignitati, vt euidenter demonstrat regnorum sacra historia. Nam SALOMON eiecit Abiathar, vt non esset sacerdos domini, hoc est, ne amplius fungeretur sacerdotali officio, sed iussit secedere in Anathoth agrum suum, & posuit pro eo Sadoc summum sacerdotem. Constituit insuper iuxta dispositionem patris sui Dauid, officia sacerdotum

C & Leuitarum in ministerijs suis, in ordine suo. Nec prætergressi sunt, inquit, de mandatis regis tam sacerdotes, quàm Leuitæ ex omnibus quæ præceperat. Nostrum vero sacerdotium tanto augustius est ab illo veteri, quanto potius est nostrum preciosissimi corporis & sanguinis Dei & redemptoris nostri sacrificium illis veteribus hostijs & sacrificijs, quanto nostra sancta sanctorum præ illis veteribus sacratiora sunt. Proinde regale est nostrum sacerdotium, nec, vt illud, subiectum regibus & principibus: sed cui etiam principes, reges, & imperatores non dedignantur sua sceptra submittere, & ad ipsos vsque pedes sacerdotum nostrorum exosculandos se humiliare. Quem honorem si non requirunt merita personarum, ipsi tamen regali sacerdotio impendere non dedignantur. Et hactenus quidem satis, ni fallor, superque demonstratum est, quàm turpiter hallucinatur profanus execrandusque LVTHERVS, qui ex prædictis verbis Petri sacrum ecclesiæ ordinem, quo velut castrorum quædam acies ab illo opifice suo constituta & ornata est, prorsus abolere conatur & e medio tollere, figmentum ipsum faciens imperitorum hominum: omnes docens æque sacerdotes esse, viros, mulieres, pueros, nulla conditionis, sexus, ætatis discretione facta, nulla sacri profanive differentia. Quanquam eadem PETRI verba ad mysticum quendam sensum, mysticum sacerdotium & regnum referant alij: quemadmodum & illa IOANNIS in Apocalypsi: Redemisti nos Deo in sanguine tuo, & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes. Ita sane sacer AMBROSIVS libro de sacra. Quid hoc ad populum,

De simp. præ in sacerdotij vnitate pci pue cōsistere vnitatē nostræ ecclesiæ

Nostri sacerdotij dignitas præ veteri

3. Reg. 2

2. Paral. 8

Peroratio aduersus profanū sacerdotium Lutheri.

Lib. 4. ca. 1

 siuit

si virga sacerdotis aruerat & refloruit? populus ipse quid est nisi sacerdotalis? quibus dictum est: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, vt ait Petrus. Vnusquisq; vngitur in sacerdotium, vngitur in regnum: sed spiritale regnum est, & sacerdotium spiritale. Hactenus Ambrosius. Quanquam (vt supra dixi) nulla sit necessitas hic ad mysticam vllam intelligentiam recurrere, vt saluemus distinctionem augustissimi ordinis à profana multitudine. Siquidem (vt supra diximus) de ecclesia vniuersa collectim loquitur, non de vnoquolibet nostrũ: collectiua enim nomina hæc sunt, gens, regnum, sacerdotium. Neq; vnicuilibet nostrum hæc cõueniunt, sed ecclesię. Illa enim est gens sancta, & regnum Christi, sacerdotio sancto ornatum: in quo idem rex & pontifex super nos regnat. D

De gradibus sacri ordinis ecclesiastici.
CAPVT IIII.



EAdem qua cœpimus via pergendum est, & vmbra cum solida ipsa rei veritate conferenda diligenter. Ita enim quod quærimus, inueniemus facilius, & recte nos inuenisse certiores erimus. Demonstratum iam est, esse in ecclesia sacrum quendam ordinem, discriminatum à profana laicaq; multitudine: eumq; non esse commentum hominum, sed diuinum plane institutum & opificium. Quoniam autem omnis ordo ex multis necessario consistit gradibus, eisq; imparibus aut inæqualibus, vnius enim ordo non est, sed plurium, non eodem gradu, sed consequenter se habentium. In quibus aliquod est primum, aliquod secundum, & ita deinceps. Inuestigandum nunc est, qui & quot gradus sint sacri ordinis ecclesiastici vt veniamus tandem ad sacrosanctum regalis nostri sacerdotij ordinem, gradus, munia propria, sacrumq; qui in eodem consistit principatum. Ipsam itaq; vmbram & figuram considerantes attentius, tres in eadem gradus sacri illius ordinis demonstrauimus, Leuiticum, sacerdotalem, & pontificium. Leuiticum sub sacerdotali, & sacerdotalem sub pontificio. Tribum Leui fac stare, inquit, in conspectu Aaron sacerdotis, vt ministrẽt ei. Et rursus: Princeps autem principum Leuitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis. Sacerdotali æque gradui præerat pontifex, hoc est, sacerdos maximus inter fratres suos. Esse hos gradus sacri ordinis, & distinctos, æque manifestum fecimus: primum, quòd sine consecratione ad hos gradus nemo ascriptus sit. Deinde, quòd suo cuiq; gradui proprius suus distinctusq; consecrationis ritus extitit. Ritus siquidẽ consecrationis gradus Leuitici describitur Numerorum octauo capite. Statues, inquit, Leuitas in cõspectu Aaron & filior̃ eius, & consecrabis oblatos domino, & separabis de medio filior̃ Israël, vt sint mei, & postea ingrediantur tabernaculũ fœderis, vt seruiant mihi: sicq; purificabis & cõsecrabis eos, &c. Sacerdotes illis etiã amplius cõsecrati sunt domino. Induti equidem sacro illo suo vestitu, initiabantur manus eorum, & consecrabantur sacro chrismate, iuxta ritum qui in Exodo & Leuitico describitur. At Aaron maximus sacerdotum & pontifex præ his eodem chrismate sacro inungebatur & caput. Quin & habitus sacerdotalis, vt longiorem eorundem, non solũ à profana multitudine, sed etiam à Leuitis distantiam discriminationemq; indicat. Ita & pontificius ille ornatus, eius gradus super sacerdotalem excellentiam clarissime demonstrat. E F

Ordo omnis ex multis necessario gradibus

Quot grad⁹ ordinis sacri ecclesiastici ex vmbra ve. inquirere

Tres gradus sacri ordinis i vmbra ve. Num. 3 Leuiticus Sacerdotalis Pontificius

Exod. 29 Leuit. 8

Age ab ipsa hac vmbra ad solidam veritatem conuertamus oculos, atq; eam præcipue eius partem, quę tractatæ iam à nobis illius vmbræ particulæ è regione respondet. Gradus hic inuestigamus & ingrimus sacri ordinis ecclesiastici: quẽ authore Chr̃o esse in ecclesia distinctum à profana multitudine, supra demonstrauimus. In vmbra autem tres minimum gradus dictos inuenimus, Leuiticum, Sacerdotalem, & Pontificium. Eosdem nunquid non videmus in ipsa soliditate christianæ ecclesiæ? Siquidẽ & apud nos diaconi sunt, Leuitis illis e regione respõdentes: quor̃ & nomine nominanť subinde ob officij ministerijq; correspondẽtiam. Sunt & sacerdotes, sunt & pontifices, quos & episcopos, functionis magis quàm gradus noĩe dicimus. Hæ partes, hi gradus sunt sacri apud nos ordinis: non hominum figmenta, vt blasphemat ille, sed eiusdem plane opificis, cuius ipse ordo sacer, atq; adeò ipsa Christi ecclesia, eodẽ authore per apostolorum suorum constituti ministerium. Constat enim diaconatus ordinem ab ipsis celebra

Tres gradus sacri ordinis ecclesiastici e regione respõdẽtes vmbræ veteri Diaconi Sacerdotes Pontifici aut Episcopi

A celebratum apostolis, quando (vt in Actis legitur) septem viros plenos spiritu sancto,
ad hunc elegerunt gradum ministerij, & oratione præmissa manus eis imposuerunt,
consecrationis eorundem formam tradentes & relinquentes posteris. Vnde & consue-
tudo inoleuit, vt in omni matrice ecclesia septem diaconi, quasi septem columnæ circa
aram Christi assistant. Quin & Paulus ad Timotheum, post deliniatum & suis vir
tutũ coloribus expressum, qualẽ requirebat episcopũ, etiã diacones quales esse oporteat,
subijcit. Nec est, vt æque incircũspecte ac impie post Lutherꝝ affirmat Cardinalis Ca-
ietanus, suo quàm catholicæ ecclesiæ sensui (quod est omnis hæreticæ prauitatis initi-
um) nimio plus indulgens ac tribuens, in dictam Pauli scribens epistolam, diaconos
institutos ab apostolis, non altaris, sed mensarum profanarum ministros, & qui tem-
poralibus tantummodo mensis in communi viuentium præessent: argumentum hinc
sumens, quòd Hierosolymis vbi communiter viuebant christiani, diacones illi septem
mensis legantur præfecti, & curæ administrandoꝝ temporaliũ illius ecclesię. Quando-
quidem Paulus Philippeñ. scribẽs, in salutatione diacones subiungit episcopis dicens:
Omnibus sanctis qui sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus. Et in epistola ad Ti
motheum, qui Ephesinæ præerat ecclesiæ, describit quales eligere deberet diacones.

Improbatur Lutheri & cardinalis Caietani sententia, qui diaconatũ prophanum ministerium facit.

At nec Philippis, nec Ephesi, vt Hierosolymis, communiter vixisse christianos, vt men
B sarum illic indigerent diaconibus, certum est, nec ecclesiam eo tempore in communi
posse disse temporalia, quorum administrãdorum cura requireret præfectos diaconos.
Quare altaris & sacri ministerij illic describit diacones. Quanquã & in eo satis crasse
fallitur idem reuerendissimus, quòd existimat mensas illas, quibus præfecti leguntur
Hierosolymis primi illi septem diaconi fuisse absq; sacramento & sacrosancto sacrifi-
cio. Nam cum id nondum liceret nouellæ illi ecclesiæ, litare, & de eodem communica-
re in templo, adhuc seruienti vmbræ veteri ac Mosaicæ aut in alijs publicis locis, quæ
nondũ ei mysterio dicata & consecrata habebantur, per domos & mensas frangebant
panem illum sacrosanctum & viuificum. Et perseuerabant, inquit Lucas, in fractione
panis. Et Apostolus in prima ad Corinthios dominicam cœnam vocat, quãdo conue-
niebant ad participandum corpus & sanguinem domini, vnde & ordinat, quomodo
in ea se habere honeste ac decenter debeant. Diaconi ergo illi sacrosancti mysterij
erant ministratores. Alioqui quàm est indignum, tam graues, tantiq; testimonij viros,
ea cum solennitate, per ieiunia, per orationes, per apostolicaꝝ manuũ impositionem,
præfectos fuisse tam vili profanoq; ministerio, & quẽadmodum imaginatur ille, ad fer
cula mulierculis ministrãda paranymphos pocillatoresq; factos? Nec tamen etiã tem-
poralium reꝝ ecclesiæ curam administrationemq;, quo sacerdotes forent liberiores, il
lis creditam fuisse, quando etiam illis cœpit abundare ecclesia, ad formã & exemplum
C illoꝝ primoꝝ, qui cõstituti fuerãt Hierosolymis, imus inficias. Certe non profano, sed
sacro præcipue ministerio ascriptos ab initio fuisse diacones, testantur Ignatius glorio
sus martyr & pontifex, & Dionysius ille Areopagita, ambo apostoloꝝ discipuli. Ille in
epistola ad Hieronem diaconum scribens in hęc verba: Sine episcopis nihil agas: sacer
dotes enim sunt, tu vero minister sacerdotum. Illi enim baptizant, sacerdotium agunt,
ordinant, manus imponunt: tu vero eis ministras, sicut sancto Iacobo Stephanus. Dio-
nysius vero in ecclesiastica sua, vt mox audies, hierarchia. In ea insuper, quæ ad Demo-
philum est epistola, in qua scribit in hæc verba: Si distinctiones ordinesq; confundere
sacratissimas Dei sanctiones iuraq; transgredi est: omni profecto ratione caret, Dei cau-
sa peruertere traditum diuinitus ordinem. Et paulopost, gradus ordinis diuinitus insti
tuti subiungẽs: Neq; enim, inquit, sancta sanctoꝝ simpliciter omnibus sunt inaccessa:
verum ijs appropinquat magis pontificum sacra distinctio, deinde sacerdotum ordo,
quos deinceps diaconoꝝ seu ministroꝝ ordo sequitur. Vides hoc teste, qui ab aposto-
lis eruditus est, diuinitus institutũ sacrum ordinẽ, cum suis etiã Diaconoꝝ seu ministro
rum gradibus & ordinibus. Quod tametsi factũ sit per apostoloꝝ ministerium, quos
ad id maturandum excitauit & coëgit communis vitæ, quæ tunc inter fideles Hieroso
lymis obseruabatur, necessitas: authorem tamen hoc ipsum habebat Christum docto
remq; sacrum spiritum, cuius ordinatione & instigatione etiã per vniuersas orbis eccle
sias, in quibus ea necessitas, hoc non requirebat, cõtinuo diacones, cũ presbyteris & epi
scopis ordinati sunt: quemadmodum apostolicæ hoc testantur epistolæ.

Quan

Diaconus generis vocabulũ, vniuersũ ordinẽ ministrantium cõplectitur.

Quanquam autem diaconus proprie ministrum significet, adeò, vt Timotheo scribens apostolus & muneris sui (qui tamen episcopus & pontifex extitit) ipsum admonens, illud ipsum diaconium aut diaconatum appellet. Quod enim nos legimus: Ministerium tuum imple, eius loco grece διακονίας legitur, hoc est, diaconatum tuum, ministerium vocans officium episcopi) ecclesiæ tamen vsus obtinuit, vt certo gradui ordinis sacri, immediate deputato ad sacerdotalis ordinis ministerium, vt quõdam ille Leuiticus, appropriaretur illa diaconatus appellatio ac denominatio. D

Leuiticus ordo haud simplex

Porro Leuiticum gradum in vmbra veteri, haudquaquam simplicem indiscriminatum, indistinctumq; fuisse, sed in tres primum veluti classes aut ordines sub suis principibus distributum, supra demonstrauimus. Ex quibus quidam proximiores erant illis sacrarioribus, alij ab eisdem magis distantes ac remotiores. Deinde postquam per Salomonem ædificata esset domus domini, nec vltra per Leuitas portari oporteret tabernaculum atq; eius vasa suppellexq; circunferri, rursus ad eandem rationem sortito diuisi sunt per domos, familias, familiarumq; principes, a scriptiq; suis quiq; ministerijs in tres similiter classes & ordines. Nam ex his ascripti sunt in opera ministerij domus domini, alij in cantores & psaltes, ad confitendum & canendum domino, in organis musicis quæ fecerat Dauid, tam mane quàm vesperi, alij vero in ostiarios & Ianitores domus domini. Et præterea ob honorem ordinis cõstituti ex Leuitis, scribæ, & præpositi regiorum negociorum, & toto regno super populũ iudices, numero sex milia. Hac E

1. Paralip. 24.

Septem gradus ordinis ministrantiũ sub sacerdotio

etiam parte vmbræ suæ & figuræ veteri pulchre ipsa respondet veritas. Nam ascriptorum ad sacra ministeria sub ordine sacerdotali, haudquaquã simplex æqualisue apud nos gradus est, sed secundum incũbentia sibi ministeria decenter ornati. Sunt enim primo loco, quos appropriato vocabulo & velut per excellentiam quãdam diacones, atq; etiam Leuitas dicimus, deinde hypodiaconi aut, vt nos dicimus, subdiaconi. His vasorum sacrosancti sacrificij & materiæ, ex qua id conficitur, cura ordinate cõmissa est, sub suis principibus, nempe archidiaconis & archisubdiaconis. Quos filij Caathre ferebant in vmbra illa veteri. Post quos sunt acolyti, quasi sequentes dicas, quos & ceroferarios appellant. Deinde exorcistæ, lectores, ostiarij, & postremo clericorum vulgus: quos & clericos, tanquã diuinæ sorti ac ministerio ascriptos: & cantores, à psalmodijs in ecclesia decantãdis, quin & psalmistas inuenimus antiquitus appellari. Hi sunt septẽ gradus ordinis sacri sub regali eoq; bipartito sacerdotio: quos ab initio ex apostolorum doctrina & institutione, authore nimirũ Christo & sancto spiritu agnouit, quibusq; velut castrorum quædam acies ordinata est Christi ecclesia, ad exemplar quod illi monstratum est in mõte, illius (inquam) hierarchiæ cœlestis, nouem angelorum ordinibus sub principe ac rege seculorũ immortali Deo, ordinatissime ordinatæ: quemadmodum iamdudum deliniata & adumbrata fuerat in illa sua vmbra & figura veteris tabernaculi. Qui quod plures cernãtur & distinctiores in ipsa solida rei veritate, quàm in eius vmbra, nihil mirãdum est, nusquam enim vmbra distinctionem particularum sui solidi corporis assequitur. F

Prædictos gradus ecclesiastici ordinis fuisse in ecclesia ab ipsis apostolorũ tẽporibus, testãtur Canones apostolorum B. Ignatius Cyprianus B. Cornelius

Certe testantur in primis apostolici canones, deinde sanctissimorum patrum monumẽta, omnes hos gradus sacri ordinis fuisse ab initio in primitiua ecclesia. Nam xlij. & xliij. apostolicorũ canonũ, discrimen inter episcopum, presbyterum, diaconum, subdiaconum, lectorem, & cantorem indicant. Et sanctus ille Ignatius Ioannis euangelistę discipulus gloriosus martyr & pontifex, in epistola ad Antiochenos suos: Saluto, inquit, sanctum presbyterum vestrum, saluto sanctos diaconos, saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborãtes, exorcistas, atq; confessores. Sic & beatiss. Cyprianus scribens ad Cornelium Romanũ pontificem, meminit eius literas se accepisse per Satyrum acolytum suum. Quin & idem sanctiss. pontifex & martyr Cornelius in sua ad Flauianum Antiochenum episcopum epistola, qua de Nouato singula quæq; edocet, quis, qualis fuerit, vel vita, vel moribus, & quomodo ab ecclesia Dei episcopatus ambitione & impotẽti cupiditate desciuerit, faciem illius primitiuæ ecclesiæ in dictis omnibus gradibus ordinis sacri, clarissime explicat, & velut oculis subijcit, tametsi obiter & agens aliud. Is ergo, inquit, qui euangelium vendicabat, ne sciebat in ecclesia catholica vnum episcopum esse debere, vbi videbat esse presbyteros quadraginta & sex, diaconos septẽ, subdiaconos septẽ, acolytos quadraginta & duos, exorcistas & lectores cum ostiarijs quinquaginta & duos, viduas cum indigẽtibus mil

Facies Romanæ ecclesię sub b. Cornelio

le quin

A le quingentas, quos omnes Deus alit in ecclesia sua. Hactenus ille Cornelius. Audis itaque illius primitiuæ ecclesiæ faciem quādo sub impijs ac paganis idololatrisq; oppressa imperatoribus, decorem suum nondum plene explicare potuit. Ad hæc vetustissimam ecclesiæ ab initio de his obseruationem, traditionem, & consecrationis ritum quartum Carthaginen. concilium comprobat, & velut chirographi sui confirmatione consignatū (ne quid hoīs temeritate in diuinis rebus temere mutaretur) tradidit posteris. Omnes enim gradus prædictos, ex antiquissima ecclesiæ obseruatione, quæ per continuam ab initio ecclesiasticæ traditionis successionem ad ipsos peruenerat, & singulorum ordinationis ritum, ab episcopo ad nouissimum ostiariū, nouem primis decretorum suorū descri bit canonibus. Sed de inferioribus his sacri ministerij gradibus, singulorumq; officijs ac muniis proprijs non vacat festinanti ad institutam nunc de ecclesiastica hierarchia, quæ in sacerdotali præcipue ordine consistit, tractationē exactius persequi, vt quæ ab alijs plerisq; explicata sunt diligēter, & in forma ordinationis vniuscuiusq; clare adest perspicere. Tantum conferenti (ad demonstrandum id quod institutum est) ecclesiam nostram cū vmbra sua & figura veteri, obiter hæc percurrenda fuerant: vt clarissime intelligeretur vmbram suæ soliditati, & veritati figuram exactissime respondere per omnia. Conci. Carthaginen. 4.

B De euangelico sacerdotio & eius muneribus, & in primis de eius sacrificio.

CAPVT V.



Paulus ille gentium doctor, veteris legis imperfectionē approbaturus Iudęis & propterea vt in perfectiorem necessario cōmutanda fuerat, ostendit præuidisse in spiritu diuinum illum psaltem, surrecturū sacerdotium nouum secundum ordinē Melchisedec. Si enim cōsummatio, inquit, per sacerdotium Leuiticum erat, quid necesse erat secundum ordinem Melchisedec adhuc aliū sacerdotem surgere, & non secundū ordinem Aaron dici? Translato autem sacerdotio, necesse est vt & legis translatio fiat. Persuasione hac ex suis ipsorum scripturis opus habebant illi quibus nondum illuxerat lumen veritatis euāgelicæ, quibus adhuc erat velatus Moyses: vt qui ignorabāt vmbræ se & figuræ seruire cœlestium, veteraq; illa omnia adumbrationes quasdam potiorum fuisse: eorum, inquam, quæ sunt exhibita sub luce euangelica. At nos huic luci assueti, facile credimus affirmanti apostolo, vniuersum illum statum veteris populi, vmbram fuisse eorum quæ exhibita sunt in Christi ecclesia. Et quemadmodū trāslata verus illa lex est in nouam & potiorem, ita translatum & illud sacerdotium in aliud augustius & multo excellentius. Translatio nē legis cōsecuta ad trāslationē sacerdotij

C Veteris autem illius sacerdotij munera erant, offerre varia sacrificiorum genera, holocausta, hostias pro peccato, præterea panes sanctos & mundissimos Deo, eosq; proponere in mensa propositionis, incensum insuper super altare thymiamatis in odorem suauitatis: quorum ritus in Exodo & Leuitico longe lateq; describuntur. Quorum omnium, quàm multiplicium, tam imperfectorum loco, in euangelico sacerdotio vnicum tantum, sed perfectum sacrificiū, vnica sed munda successit hostia & oblatio, corporis inquā & sanguinis agni illius vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Veteris sacerdotij & sacrificiorū eius trāslatio, in nouū augustius & vnicū pfectū sacrificium

Hanc veteris sacerdotij in nostrum longe excellentius translationem veterum multipliciumq; sacrificiorum in hoc vnum solum & perfectum commutationem, ex cuius virtute illa vetera omnem suam efficaciam hābuerunt, spiritu afflatus Malachias, clarissime prædixit, atq; adeò per os prophetæ sui ipse dominus, veteris illius tabernaculi sacerdotibus loquens: Non est mihi voluntas in vobis, dicit dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsq; ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituum. Audis primum denunciari veteris illius, q̄d secundū ordinē Aaron erat, sacerdotij abolitionē succedente nouo (de q̄ Apostolus) secundū ordinē Melchisedec. Non est, inqt, mihi volūtas perpetua in vobis, vobis inq̄ Aaroniticis sacerdotibus, nec vltra suscipiam munus aut sacrificia de manibus vestris. Quid ita? Quoniam non tantum in vno hoc populo Israël, cui seruiebat illud vetus sacerdotium, sed in omnibus gentibus, ab ortu solis vsq; ad occasum magnum Prædicta à Malachia propheta

erit

erit nomen meum. Neque ex vna hac familia Aaron, sed ex omnibus gentibus nouos mihi sacerdotes deligam, nouo ordine, abrogato veteri. Nec vetera illa vobis constituta & in vno loco offerenda sacrificia amplius de manu vestra suscipiā: sed in omni orbis loco sacrificabitur & offeretur nomini meo oblatio mūda: propheta enim de futuro, ob certitudinem, vt solent, in præsenti loquitur: non sacrificia multa, sed vna & sola munda oblatio. Quid enim, vt Augustini verbis dicam, tam mundum pro mundandis vitijs mortalium, quàm sine vlla contagione carnalis concupiscentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali? & quid tam grate offerri & suscipi posset, quàm caro sacrificij nostri, corpus effectū sacerdotis nostri? Nullam imaginari est oblationem mundam aliam, quæ per ecclesiam offertur in omni orbis loco, quàm in eucharistiæ sacramento caro & sanguis agni immaculati. Nam ieiunia, eleemosynæ, orationes, sacrificium cordis contriti, breuiter vniuersæ iustitiæ nostrę, sunt veluti pannus menstruatæ. D

Lutherus vt sacerdotio, ita & sacrificio suo Christi ecclesiam spoliat

Hic iam rursus aduersus Christi ecclesiā insurgit ter execrādus ille Lutherus, eamq; preciosissimo illo omniumq; perfectissimo sacrificio spoliare contendit, vt quam etiam sacerdotio suo spoliare conatus est, nullam sacri inter nos profaniq; relinquens distantiam. Qua in re tametsi impietas impietatem velut ansa ansam trahat, satis tamen oculatus extitit ad consequentiam attendens, & recte intelligens hæc duo sese consequi, sacerdotium inquam & sacrificium, vt hoc ipsum clare attestatur Apostolus: Omnis nanq; vt pontifex ita & sacerdos, ad offerendum munera & hostias constituitur: vnde necesse est & hūc habere sacrificiū aliquod quod offerat. Itaq; vt primū abstulirā Christi ecclesia, ne statim ipse pugnaret secum & se euerteret, cōsequentiā in hoc recte obseruans, etiam secundum auferre conatus est: quamuis aduersus clarissimū vt iam demonstrauimus, scripturæ testimonium, totius ab initio christianæ ecclesiæ, eandemq; fidem & confessionem, quę sacrosanctum hoc sacrificium in omni orbis loco quotidie offert Deo patri, sacrificium equidem laudis & gratiarum actionis, pro beneficijs quæ per D. Iesum Christum saluatorem nostrum accepimus: & in honorem sanctoꝝ omnium: salutem quoq; nostram & peccatoꝝ remissionē, & viuis hoc ipsum prodesse credens, & mortuis. Hæc est per totum orbem catholicæ Christi ecclesiæ sententia, fides & confessio, hæc & fuit ab initio, si modo vna vsq; nunc ab initio fuit catholica ecclesia. Cui consona voce testimonium perhibet vniuersus ille sanctissimoꝝ ab initio patrum sibi succedentium venerabilis chorus. E

Catholicę ecclesiæ de sacrificio nostrę legis sententia asserit

Ex concordi testimonio patrum Ignatij Clementis

B. Ignatius, Io. euangelistę discipulus, in ea quæ est ad Smirnen. epistola, sacrificij nostri, quod immolatur quotidie à nostris sacerdotibus & episcopis in ecclesia, meminit. Clemens quoq; beatiss. Petri in apostolica cathedra successor, in ea quā superius citauimus decretali epistola, sacrificiū offerre prohibet & missas celebrare nisi in locis, in quibus episcopus iusserit.

Irenæi

Lib. 4. ca. 32

S. Irenæus beatiss. Polycarpi Ioannis euangelistæ discipuli auditor, aduersus insana Valentini dogmata, sacrosanctam eucharistiam offerre nos Deo affirmat, non quasi indigenti, sed quasi donationi eius gratias agentes. Iesum siquidem dominum nostrum, acceptum panē in suum corpus, & vini calicem vertendo in suum sanguinem noui testamenti nouā docuisse dicit oblationem, quā ecclesia ab apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, de quo Malachias: Ab ortu solis vsq; ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Hæc ille Irenæus apostolis proximus, & quo tempore adhuc viuebant qui cum apostolis vixerant, à quibus ille affirmat institutā à Christo noui testamēti nouam oblationem accepisse ecclesiam, & offerre in vniuerso mundo iuxta prophetæ vaticinium. F

Alexandri

Alexander item eius nominis primus, continuo post apostolorum tempora, sub Traiano videlicet, etiam apostolicæ cathedræ præsidens, in decretali quadam de non vexandis sacerdotibus,

Cypriani Epi. li. 2. ep. 3

Cyprianus quoq; gloriosus martyr & pontifex in epistola ad Cecilium, & in sermone de cœna domini, eidem catholicæ veritati testimonium perhibent.

Gregorij Nazanzeni

Gregorius ille Nazanzenus, in præclaro quodam de sacerdotali dignitate carmine, inter cætera ita cecinit: O sacrificia mittentes incruenta sacerdotes, o animarum custodes gloriosi, o magnifigmentum Dei vestris in manibus ferentes. Hilarij, Ambrosii, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi, Cyrilli, Leonis, Damasceni, Gregorij, frequentiora passim occurrunt in hanc sententiā testimonia, q̄ vt hic anxie corrogāda sint.

Chrysostomi homil. 3

Ex quibus vnum illud Chrysostomi hic libet ascribere, quod in posteriorem ad Timotheum epistolā scribit in hęc

verba

A verba: Volo quidem adijcere plane mirabile, & nolite mirari, neq; turbemini. Quid ve
ro istud est? Sacra ipsa oblatio, siue Petrus, siue Paulus, siue cuiuslibet meriti sacerdos of
ferat, eadē est quam dedit Christus ipse discipulis, quamq; sacerdotes modo cōficiunt.
Nihil habet ista præ illa minus. Cur ita? quia non sanctificant hanc homines, sed Chri
stus qui ante sacrificauerat. Et paulopost: Et hoc igitur Christi corpus, & illud est. Qui
aūt hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat Christum esse, qui etiam nunc adest
atq; operatur. Hæc ille Chrysostomus. Breuiter, in his omnibus catholicæ ecclesiæ co-
lumnis & membris præcipuis, eorundem monumenta diligēter euoluenti (ne hic sim
in citandis dictis eorū prolixior) catholicæ ecclesiæ de veritate sacrosancti excellentissi
miq; sacrificij nostri cōmunem fidem & confessionē clarissime adest perspicere. Quam
si malueris totius ecclesiæ voce audire & intelligere, audi confessionem sanctiss. illius Ex testimonio catholicæ ecclesiæ in Ephesina synodo
Ephesini primi vniuersalis concilij, quod ante annos m.c. sub Celestino, vt supra dixi-
mus, Rom. pont. celebratum est, præsidente in eodem Cyrillo sanctiss. & doctiss. Ale-
xandrino pōtifice. Hoc in synodali ad Nestorium epistola (aduersus cuius impietatem
præcipue congregatū extitit) scribit in hæc verba: Necessario igitur & hoc adijcimus.
Annunciantes enim secundum carnem mortem vnigeniti filij Dei, id est, Iesu Christi,
B & resurrectionem eius, & in cœlos pariter ascensionem confitentes, incruentam cele-
bramus in ecclesijs sacrificij veritatē, si etiā ad mysticas benedictiōes accedimus & san
ctificamur, participes facti corporis & preciosi sanguinis Christi oīm redemptoris effe
cti. Audis ex toto orbe in vnum conuenientium sanctorū pontificū, atq; adeò vniuer-
sæ simul in eis Christi ecclesię confessionē: nos celebrare incruentā in ecclesijs sacrificij
veritatē, sancti (inq̄) corporis & preciosi sanguinis Christi oīm redēptoris nostri. Et
diuus Cyrillus, cuius in eo concilio præcipue enituit authoritas, adiectū in fine eiusdem
synodalis epistolæ anathematismum, in penultimum inter alios articulorū, ad præfati
Nestorij assertionem impiam consequentiū, aduersus detractores asserens, & eiusdem
sancti, cui præfuit concilij, atq; adeò catholicæ ecclesiæ sententiā clarius explicans: San
ctam, inquit, & viuificatricem & incruentam immolationē in ecclesijs celebramus, non
vnius secundum nos corpus hominis quod offertur esse credentes, similiter autem &
preciosum sanguinem, suscipientes autem potius tanquam proprium corpus factum,
nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Communis enim caro viuificare non
potest. Hæc ille ex dicti concilij atq; adeò totius Christi ecclesiæ sententia. Cui per o-
mnia consonat definitio Lateranen. concilij sub Innocentio tertio, in hæc verba: Vna Eiusdem in Lateranen. concilio
est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quā nullus saluatur omnino. In qua idem ipse
sacerdos est & sacrificium Christus Iesus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris
sub speciebus panis & vini veraciter continētur, &c. Et hoc vtiq; sacramentum nemo
C conficere potest nisi solus sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundum claues ecclesiæ,
quas ipse concessit apostolis eorumq; successoribus. Audis impie, audis impure, christi-
anæ ecclesiæ & sacrificium & sacerdotium. Idq; ipsius catholicæ Christi ecclesiæ con-
fessione, & clarissimo testimonio. Cui φ impudēti sacrilegoq; ore insultas, quòd detra
his, quòd repugnas, quid aliud facis, quàm quòd te hæreticum esse omnibus palam fa
cis, nec pertinere ad Christi corpus, nec sacrosancti sacrificij eius promissionumq; par-
ticipem fieri?

Sed dicis, ita scriptum ab Apostolo, vt Christus perfectorū bonorū pontifex per pro Rationes Lutheri aduersus veritatē nostri sacrificij
priū sanguinem semel introierit in sancta æterna redemptione inuenta: vt deinceps ap-
pareat vultui Dei pro nobis: neq; vt sępe offerat seipsum, qui semel oblatus est ad mul-
torū exhaurienda pctā, & nos sanctificaret per oblationē corporis sui semel, vna enim
oblatione consummauit in æternū sanctificatos. Si aūt vnica semel oblata à Christo
hostia consummauit in æternū sanctificatos, si negat Paulus sæpius offerri Christum:
quis igitur, inquis, tam multis missis, tam multis sacrificijs, tā multis eiusdem semel suf-
ficiēter oblatæ atq; immolatæ hostiæ repetitis oblationibus locus est? Quasi cōtra cla-
ram doctrinam Apostoli nō sufficeret semel oblatam esse in cruce, nisi instar veterum
illarum hostiarū repeteretur ac offerretur, non solum per annos singulos, sed etiam in-
finitis pene locis per dies singulos. Hi fumi sunt, quos christifidelium mentibus offun
dere conaris ex verbis Apostoli. Deinde ingeris etiam scrupulos huiusmodi: Non inue
niri scilicet scriptum ab euāgelistis, φ in vltima cœna Deo patri se Christus obtulerit,

ſed in cruce. Quod ſi tunc ſacrificium nō fuerit, nihilomagis nunc eſſe in miſſa, in qua D
ſacerdos dominicam illā cœnā refert. Quòd vero ibi Chriſtus non ſe obtulerit patri, vi-
detur ex dictis verbis Apoſtoli, quibus affirmat ſemel tantum ſeipſum obtuliſſe Chri-
ſtum. Addis ex verbis euangeliſtaꝝ magis apparere miſſam aut euchariſtiā, eſſe teſta-
Ca.22 mentū nouum, ꝗ ſacrificium: Nam de calice dicit Lucas: Hic eſt calix nouum teſtamē-
tum in meo ſanguine. At diuerſa ſunt toto genere teſtamētum & ſacrificium. Siquidē
teſtamentū promiſſio eſt, aut vltima voluntas teſtatoris, eius morte cōfirmata, qua bo-
norum ſuorum, quos vult, hęredes inſtituit, vt etiam ad Hebræos innuit Apoſtolus.
Ca.9 Inde & ridiculum vis videri eccleſiæ catholicæ morem & fidem, quo miſſæ ſacrificium
pro vniuerſa catholica eccleſia, & viuis offert atq; mortuis, eiſdemq; prodeſſe fideliter
credit: cum non ſit aliud (vt tu exiſtimas) quàm aut promiſſio, aut donum & ſacramen-
tum Dei. Sed ſacramenta non proſunt alijs, quàm ea ſumentibus, quemadmodum
baptiſmi efficacia vltra baptizatū non extenditur. Nemo enim baptizatur pro alio.
Similiter nec alteri prodeſt alterius laici communio. Poſtremo, neq; hæc cohærere
exiſtimas, ſacramentum euchariſtiæ in miſſa offerri Deo, eſſeq; ſacrificium: attamen
totum inſumi à ſacerdote: cum hoc (vt tu dicis) magis ſit à Deo accipere nobisq; tribui,
quàm ipſi offerre aliquid. Huiuſmodi ratiunculis impudens ille audet laceſſere com-
munem totius catholicæ Chriſti eccleſiæ fidem & ſententiam, audet ſolus velut alter E
Goliath exprobrare agminibus Dei viuentis.

Quibus priusꝗ reſpondeamus, ad memoriā tibi reuocare volui lector chriſtiane, fi-
Aduerſus prædictas rationes Lutheri confirmatur primo catholica veritas Origenis fidele conſiliū Homil.19
dele illud & plane chriſtianum illius Origenis conſilium, quod homilia quadā in Mat-
thæum his verbis inculcat: Quoties, inquit, aduerſus ea quæ obſeruat vniuerſa Chriſti
eccleſia, canonicas ſcripturas aliqui proferunt, quibus oīs chriſtianus orbis conſentit &
credit, videntur dicere: Ecce in domibus eſt verbum veritatis. Sed nos illis credere non
debemus, nec exire à paterna eccleſiaſticaq; traditione, nec aliter credere, niſi quemad-
modum eccleſiæ tradiderunt nobis. Huius, inquam, fidelis ſanctiq; conſilij admoni-
tum te volui lector, ne ſi forte aut ego, aut alius quiuis, in diluendis his ſimilibusq; hæ-
reticorum obiectionibus, iudicio tuo minus ſatiſfecerimus, ne vel tantillum propterea
apud te periclitetur catholica veritas, ne de communi catholicæ eccleſiæ fide & ſenten-
tia propterea quicquam hæſites, nec propter quamcunq; quæ tibi forte videretur aut
ſcripturarum aut rationum in contrarium euidentiam, à paterna eccleſiaſticaq; tradi-
tione exeas, nec credas aliter quàm didiciſti in catholica eccleſia. Cuius certam indu-
biamq; hac de re ſententiam diuinis concordantem eloquijs, tam communi eiuſdem
in ſanctiſſimis vniuerſalibus concilijs conuenientis voce, quàm membrorum eius præ-
cipuorum, atq; adeò columnarum eius, quæ fuerūt ab initio, ex omni orbis loco, omni
ætate & ſeculo conſona confeſſione clariſſime demōſtrauimus. Et quæ obſecro, vel F
Catholicæ veritatis aſſertio, etiam ex Malachiæ vaticinio
fingi à quoꝗ poteſt alia munda oblatio, ſuccedēs in locum omnium illarum veterum
quam inter gentes in omni orbis loco ſacrificandam & offerēdam propheta affirmat,
ꝗ ea quæ offertur in miſſæ ſacrificio? Si dicas illam qua Chriſtus ſemetipſum ſemel
in cruce obtulit, vnaq; conſummauit in æternum ſanctificatos: certum eſt illam, non
inter gentes, nec in omni orbis loco, ſed in vna Iudęa, in vnico orbis loco fuiſſe oblatā,
At illa, de qua propheta, ſacrificatur in omni orbis loco, & offertur nomini domini.
Si cordis contriti, humiliati & ſanctificati, ſacrificium dicas prophetā intelligere, quod
etiam omni orbis loco nunc offertur Deo: illud equidem non deſpiciet miſericors do-
minus: ſed non eſt illa munda & perfecta oblatio, ſuccedens in priorum ſacrificiorum
locum, de qua propheta. Siquidem vetera illa omnia, ad agnum hunc vere immacula-
tum reſpiciebāt: quæ ſola veritas ſuam figuram euacuat. At noſtri cordis ſacrificium,
& quicqd ex nobis Deo offerre poſſumus, indignū plane eſt quod ita ſimpliciter mun-
da dicatur oblatio: quandoquidem iuſtitiæ noſtræ omnes ſunt velut pannus ſordida-
tus mulieris immundæ, quæ menſtruum fluxum patitur. Deinde, vt veritas figuræ
Ex figura veteri ſuæ reſpondeat, totius catholicę eccleſiæ conſenſu & apoſtoli teſtimonio, certum eſt, il-
lum agnum paſchalem veterem, typū fuiſſe agni noſtri vere immaculati, qui tollit pec-
cata mundi. Paſcha noſtrū, inquit ille, Chriſtus eſt. Non ſolū vt ſemel in cruce oblatus
eſt, ſed etiam vt à nobis in miſſę ſacrificio offertur quotidie. Siquidem ille nō immola-
batꝛ tantū, ſed edebatur etiā: qui noſtri, vt in miſſę ſacrificio typus eſt. De quo catholicæ

Chriſti

A Chriſti eccleſiæ ille eius pontifex ſanctiſſimus Leo, ita non minus eleganter q̃ vere in
ſermone quodam paſchali loquitur: vt vmbræ cederent corpori,& ceſſarent imagines Ser. 7
ſub præſentia veritatis, antiqua obſeruantia nouo tollit ſacramento, hoſtia in hoſtiam
tranſit, ſanguis ſanguinem excludit,& legalis feſtiuitas dum mutatur, impletur. Con-
ſtat autem præceptum fuiſſe à dño in lege veteri, vt typicus ille agnus ante immolaret,
deinde ederet. Ita eñ in Exo. ſcriptũ legit: Immolabitq; eũ vniuerſa multitudo filioꝝ Ca. 12
Iſraël ad veſperã. Et rurſus de eodẽ: Ite tollentes animal per familias veſtras,& immo
late phaſe. Et iterum victima dicitur tranſitus domini. Itaq; à ſacerdotibus noſtris ve-
rus ille agnus offerri immolariq; ante debet, deinde & comedi.

Quanquam autem luce clarius demõſtrata ſit à nobis catholicæ fidei hæc veritas &
confeſſio, committere tamen nõ poſſum, quin hic velut auctarij loco aſcribam beatiſs.
apoſtoli Andreæ clariſſimum teſtimonium: quod ſi non ſcripturæ at ſanguinis ſui chi- Teſtimonio
rographo nobis conſignauit. Et quamuis à Luca perſcriptum non ſit, vt cui vnius Pau beatiſs. An
li, q̃diu illi adhæſit comes indiuiduus, magis q̃ in vniuerſum apoſtolicoꝝ actoꝝ ſtudiũ dreæ apoſto.
fuit perſcribere hiſtoriam: vniuerſus tamen ordo ſacerdotum Achaiæ, qui ſpectatores
& teſtes extiterunt glorioſi eius martyrij, literaꝝ ſuaꝝ certa fide,& tunc vniuerſæ Chri
ſti eccleſiæ perhibuerunt fidele teſtimonium,& tranſmiſerunt ad poſteros. Author eſt Philatetus Ca. 19
B Philatetus, eccleſiaſticaꝝ rerum ſcriptor antiquus. Aegeæ itaq; dicẽti beatiſs. Apoſto
lo, niſi conſentias dijs immortalibus ſacrificare, in ipſa quam laudas cruce fuſtigatum
te affigi præcipiam. Ita illis teſtificantibus reſpondit Andreas: Ego omnipotenti Deo, Verba An
qui vnus & verus eſt, omni die ſacrifico, non thuris fumum, nec hircoꝝ aut taurorum dreæ ad Ae
ſanguinem, ſed immaculatum agnum quotidie in altari ſacrifico. Cuius carnes, poſtq̃ geam de ſa
omnis populus credentium manducauerit & eius ſanguinem biberit, agnus qui ſacrifi crificio chri
catus eſt, nihilominus integer perſeuerat, & viuus, & cum vere ſacrificatus ſit, & vere ſtiano
eius carnes manducatæ ſint à populo,& vere eius ſanguis hauſtus: tamen, vt dixi, inte-
ger permanet,& immaculatus & viuus. Hæc fuit illius, hæc & apoſtolorum omnium,
fides, doctrina,& confeſſio. Quam vt tradiderunt primitiuæ illi eccleſię ſub manifeſta
diuinæ virtutis atteſtatione,& ſanguinis ſui ſigillo conſignauerunt, ita ab eo tempore
vſq; nunc immutatam permanſiſſe cernimus. Nam ꝙ tu & ſimiles tui aliquot, ean-
dem allatratis, canes rabidi & ferino morſu appetitis, veſtro hoc malo, in veſtramq; fa
citis perniciem, quæ non expectat. Nam inferorum portæ aduerſus eandem nunquam
præualebunt. Aduerſus quam cum Apoſtolum & ſcripturas inducis, & hic & alibi Quã ſit eui
ſæpe mecum mirari cogor, quidnam tibi perſuadeas. An ſolum & primum te legiſſe dentis inſa
ſcripturas, an ſolum te recte eas intellexiſſe & intelligere. Nam alterũ eſt neceſſarium, nię aduerſus
vtrunq; autem æque non dicam temerarium, impudentiæ impietatis & arrogantiæ cõmunẽ ca
C plusquàm diabolicæ, ſed ſtultitiæ, amentiæ,& euidentis inſaniæ pleniſſimum. thol. eccl. ſen tentiam ſcri pturis certa re

Ignorare non potes, etiam ſi velis, cõmunem per orbẽ eccleſię de miſſæ ſacrificio ſen
tentiam, aſſertioni tuæ cõtrariam, ſanctiſſimos præterea doctiſſimosq; patres ab initio
vniuerſos, conſenſiſſe huic catholicæ fidei: & tuam quam ex Apoſtolo ſtabilire cona-
ris, damnare aſſertionem, qui potes neſcire tantus doctor & magiſter in Iſraël, qui ſo-
lus plus omnibus ſapis? Ignatium dico,& Clementem pontifices & Chriſti marty-
res, Irenæum, Alexandrum primum,& ipſum apoſtolicæ ſedis epiſcopum, Cypria-
num etiam martyrio glorioſum pontificem, Gregorium præterea illum Nazanze-
num, quem præ cæteris theologi cognomine, eruditiſſima illa dignata eſt antiquitas,
Hilarium inſuper, Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Chryſoſtomum, Cyril-
lum, Damaſcenum, Gregorium alterum,& quotquot deinceps ſubſequuti ſunt. Vni-
uerſos deniq; totius orbis orthodoxos epiſcopos, qui aut congregati fuerunt in ſancto
illo Epheſino vniuerſali concilio, aut eidem conſenſerunt & ſubſcripſerunt: qui omnes
vno ore affirmãt nos offerre quotidie hoſtiam illam mundam & viuificatricem precio
ſi corporis & ſanguinis omnium redemptoris noſtri,& incruentam celebrare in eccle-
ſijs ſacrificij veritatem. Aduerſus quos omnes cũ tu inducis Apoſtolum, quid aliud
dicis, quàm vni tibi tandem illuxiſſe veram Apoſtoli & ſcripturarum intelligentiam,
quam nemo illorum omnium aſſequutus ſit? Quod ipſum quis ſanæ mentis feret, et-
iam prius quàm è propinquo diſcutiatur ea de qua agitur ſententia? Quis non ſtatim
te explodet, exibilabit, execrabit, vt hoſtẽ catholicę eccleſiæ? vt pertinacẽ hæreticum?

Solutio rationũ Lutheri Ex verbis apostoli ad Hebræos de vnico semel oblato nostro sacrificio

Sed quid obsecro aduersus communem hãc totius ecclesiæ fidem dicit Apostolus? D Christus,inquit,perfectorũ bonorũ pótifex,per propriũ semel sanguinẽ introiuit in sancta,vt deinceps appareat vultui Dei pro nobis. Non sæpe offerens semetipsum,sed semel oblatus,ad multorũ exhaurienda pctã, semel nos sanctificauit per oblationem corporis sui, vnaq; oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Et nos quidem hæc legimus in Apostolo,legerunt & sancti illi doctissimiq; quos memorauimus,patres:nihil tamen in his contrariũ fidei catholicæ ecclesiæ intelleximus,æque nos, æque & illi omnes cum catholica Christi ecclesia credimus,nos celebrare incruentam sacrificij veritatem,& sanctã viuificatricemq; nos offerre hostiam. Sed negat, inquit,Apostolus,vt sæpe seipsum Christus offerat,sed vna oblatione affirmat consummasse sanctificatos. Et nos consentimus Apostolo. Et nos quoq; negamus Christum sæpius obtulisse seipsum,hoc enim semel in ara crucis fecit. Sed nos ipsum quotidie offerimus in ecclesia. Non negat Apostolus ipsum sæpius offerri,sed negat sæpe offerre seipsum.

Christum semel quidẽ seipsum offerre at nos ipm offerre quotidie

Deinde & vnitatẽ apud nos salutaris hostiæ astruit. Vmbræ enim illius veteris hostiæ, repetitæ sunt in annos singulos,quoniã nihil in se perfecti habebant,nec mundabant, nec consummabant accedentes. Nam si vna earum fuisset perfecta aliqua ad remittenda pctã,consummandosq; accedentes,nihil opus erat succedente & repetita altera. At nos,inquit,sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel,qui vnã pro E peccatis offerẽs hostiam, in sempiternum sedet ad dexteram Dei, vna enim oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Vides, quorsum vnitatem hostiæ semel oblatæ à Christo cõmendet Apostolus,nẽpe à plenitudine & perfectione. Vna eñ illa,satis est delendis ab initio totius mundi pctis, vna consummauit in æternũ eos qui sanctificantur. Nulla alia opus est,neq; vt iterũ sese Christus offerat,sed nobis tãtum opus est, vt plenitudinis illius participes efficiamur. Nihilo plus faceret,si iterũ in terras descendens,rursus se crucifigi permitteret,si iterum se Deo patri offerret in ara crucis,nihilo plus sibi aut nobis mereri posset. Totum promeruit,quicquid mereri potuit, semel oblata illa hostia,quæ satis est & sufficit totius ab initio mundi pctis omnibus,imò infinitorum,si essent,mundorum. Quid igitur? Nunquid vna illa oblata hostia,totius mũdi peccata deleta sunt? nunquid sanctificati & consummati in æternum omnes? Non hoc dicit Apostolus,sed vna oblatione consummasse aut perfectos fecisse dicit in æternum omnes,qui sanctificantur. Sed nunquid etiam infideles & increduli Iudæi, Saraceni, & gentes idololatræ,quæ ignorant Deum,vna illa oblatione omnes sanctificati sunt? Nunquid etiã sanctificati oẽs qui credunt in Christum, etsi sint adulteri,fures,homicidæ,sacrilegi? Certe de his affirmat Apostolus,q regnum Dei non possidebunt. Nunquid propterea non est pfecta illa hostia? Nunquid amplius his fieret,si quotidie Christus seipsum pro illis offerret in cruce? Certe, quantũ ad hostiæ illius pfectionẽ attinet, F inexhaustæ plenitudinis est,oĩbus patet,oĩbus sufficit,nunq̃ exhaurief eius meritum, nec altera aut iterata hostia opus est,sed per nos stat quominus plenitudinis illius efficiamur participes.

Vnitas nostræ hostiæ & multitudo veterum

Plenitudo in exhausta hostiæ,semel oblatæ à Christo in cruce

Nihilo plus faceret Christus,si iterũ se offerret p nobis in ara crucis

Non ex hostiæ illius insufficientia, sed ex nobis prouenire ne plenitudinis eius participes efficiamur

Quç cum tãtum fluat in Christi mystico corpore, in eius mẽbra à capite,nécesse est ante oĩa,membrum sit illius corporis, qui plenitudinis quæ cõsistit in capite & ab eo in membra influit,particeps esse voluerit. Deinde,ne eiusmodi influxui ponat obstaculũ,fuisq; ipsum peccatis excludat. Duo enim sunt quæ impediũt influxum à capite in membrum aliquod corporis. Vnum,si diuisa sit eius ad caput cõtinuitas,secto videlicet neruo,per quem continuatur & coniungitur capiti:alterũ,si salua ea continuitate neruus ille per quẽ à capite animalis facultas in membrũ influit, impeditus sit, hoc est,vel obstructus,vel oppressus:ita,vt influenti (quantum in ipsa est) parti principi seu capiti facultatiq; transmissæ non pateat aditus. Quod fit,si vel hamo,laqueove comprehensus astringatur fortiter,alioqui sanus neruus & integer. Videbitur enim statim membrum hoc quod per eum neruum cõtinuatur capiti(quemadmodum in anatomicis medicorum experimentis videre est)sensu & motu repente destitui. Idem accidit,si viscoso aliquo crassoq; humore neruus cõstipetur immodice, aut si aliqua sui parte,phlegmone aut scirro proprio occupetur,aut vicinæ partis affectu eiusmodi ipse veluti ab incumbente sibi onere comprimatur extrinsecus, aut vbi luxatis fractisve ossibus, meatus per quos incedunt, arctiores redduntur. His omnibus modis, principio exigua admodum facultatis portiuncula influentis à capite, admissa ad membra

Quæ requirãtur in nobis vt cõmunicemus plenitudini illius salutaris hostiç

Duobus modis impediri influxũ vitalẽ a capite in membra corporis

A bra,ob impeditum tranſitum, eadem redduntur ſtupida : deinde aucto noxio affectu,
excluſo plane influxu à capite,ſenſu omnino motuq́; deſtituuntur. Nom:natur à medi-
cis paralíſis eiuſmodi eorum vitium. Quod ſi diutius hæreat,ipſa etiam membra exclu-
ſa diutius à commertio & influxu capitis,proprium vitium cõtrahunt,tandem plane ir
remediabile,etiam vt primum illud,quod in neruo eatenus hæſerat,amo:uri potuiſſet.
Idem ad rationem accidit in corpore Chriſti myſtico. In primis hoc per ſe notũ eſt, ne-
minem participem fieri vitalis illius ſalutariſq́; influxus à capite, niſi qui eius corporis
membrum eſt,& qui manens in vnitate eccleſiæ,eius capiti ſuo illo modo continuatur
& coniungitur. Poteſt tamen etiam ſalua illa vnitate & connexione, influxum capitis
excludere,vt ſi illi ponat peccati mortalis obicem. Quẽ niſi amoueat,niſi feneſtram &
meatum aperiat,per quem influxus ille ad eum ingrediatur à plenitudine capitis,non
poteſt eius particeps fieri. Non quidem ob defectum virtutis & plenitudinis quæ exun-
dat in capite:ſed quia obſtructo meatu excludit eandem. Qua ſi diutius careat,etiam
peiorem affectum contrahit, per quem prorſus fit alienus à ſalutari illo viuificoq́; in-
fluxu à capite. Peccator enim cum in profundum venerit,cõtemnit. Corpori Chri-
ſti myſtico incorporamur per baptiſmum, ſacramentum fidei,quod prima ianua eſt

Quæ conſequanť ad impeditũ aut excluſum influxũ facultatis à capite

Aptiſſima in his cõgruẽtia corpis Chriſti myſtici ad noſtrũ naturale

B aut feneſtra per quam ſalutaris illius hoſtiæ participes efficimur, per quam plenitudo
illa meriti Chriſti & gratiæ,ad nos influit à capite. In cuius innocentia quandiu perma
nemus, ea nos ſanctificat & pfectos efficit. Quòd ſi feneſtrã illam obturauerimus,per
mortalis peccati obicem,neceſſe eſt,vt relictis peccatis ad ſalutaria quę ſuperſunt & no
bis à Chriſto ad remedium & ſalutem relicta ſunt, ſacramenta confugiamus, quibus
amoliamur poſitum obicem:neceſſe eſt,vt ieiuniis,eleemoſynis, orationibus & ſacrifi
cio cordis contriti,noxium quẽ contraximus,amouere ſtudeamus affectum,vt nos rur
ſus exhibeamus aptos & idoneos influxui meriti ac plenitudinis illius ſalutaris hoſtiæ
à Chriſto capite:neceſſe eſt,vt illum noſtra culpa à nobis auerſum,diuinę miſericordię
prouocatione rurſum allicere,& ad nos conuertere ſtudeamus. Ad quod quum multa
nobis remedia reliquerit diuina benignitas,nullũ certe efficacius,quàm quod eiuſdem
illius hoſtiæ mundæ Deo patri gratiſſimæ illius inæſtimabilis ſacrificii (quod antea in
ara crucis ille ipſe ſummus ſacerdos noſter & pontifex eidem obtulit) quoties placeret
etiam nobis eidem offerẽdi poteſtatem copiamq́; fecit. Quæ plenitudinem ſui vt ſemel
in cruce oblata eſt, ad nos refundit, diuinamque ad nos benignitatem deuocat,& nos
Deo eiuſdem ſalutaris hoſtiæ glutino, ineffabili quodam modo coniungit, atq; ad ca
put noſtrum mirabilem quandam cognationem familiaritatemq́; tribuit,atq; eius in-
fluxibus percipiendis quàm aptiſſimos paratiſſimosque reddit. Vides,quàm pul-
chre nobis conueniat cum Apoſtolo. Quem quod tu aliter quàm nos intelligis, hinc

Sacramentũ baptiſmi, prima ianua,p quã plenitudo illius hoſtiæ & meriti paſſionis Chriſti i nos influit

Obtura illa ianua p obicẽ mortalis peccati, quo pacto eundẽ amoliri oporteat

Nullũ nobis relictũ remediũ efficacius ad auerſum à nobis influxũ gratiæ à capite ad nos reuocandum & ppetuo cõſeruandũ, q̃ iterata eiuſdẽ hoſtiæ ſacroſanctæ oblatio

C eſt,quia tuum, non Apoſtoli, non ſcripturarum ſenſum quæris in ſcripturis & Apo-
ſtolo. Is enim ſcripturarum vere germanus ſenſus eſt, qui eſt communis catholicæ
per orbem eccleſiæ. Ad quem perpetuo reſpicit,quiſquis in tractandis ſcripturis hal
lucinari noluerit. Nihil ergo mirum ſi tu contempta vnica illa infallibiliq́; rectæ ſcri-
pturarum intelligentiæ amuſſi,tuorum ſomniorum portenta impia, pro ſcripturis eo-
rumq́; natiuo ſenſu intrudis.

Cur aliter q̃ nos Lutherus ſcripturas intelligat

Sed iam reliquum rationum tuarum ,quibus communem eccleſiæ fidem conaris
euertere,expendendum eſt.

Dicis non eſſe ſcriptũ in euangeliis,ꝙ Chriſtus in nouiſſima cœna ſe ſacrificauerit
aut obtulerit Deo patri. Sed etiã hoc ſcriptum meminiſti in euangelio, multa feciſſe
Chriſtum quæ in euangelio ſcripta non ſunt. Itaq; hac tua collectione per ſe infirma,
& quã riderent atq; etiã exibilarent ac exploderent dialectici,q̃ nihil,non dico,demon
ſtras,imò q̃ nullam veri ſimilitudinem facis,primo libro cl[illegible]riſſime demonſtrauimus.
Itaq; ſi hic dixero,ꝙ ab aliis ante nos orthodoxis dictũ inuenio, trifariã ſeipſum obtu
liſſe Chriſtũ. Primum typice,in agno paſchali ex ritu veteri, vt qui implere & cõſum-
mare venerat legem,nõ ſoluere:deinde in ſacramento,vt cõpleta iam illa legali hoſtia
noua ſuccederet,nouumq́; quod tunc inſtituit ſacerdotium(dicendo,hoc facite in meã
commemorationem) nouum haberet iugeq́; quod offerret ſacrificiũ : poſtremo,in ara
crucis,de qua Paulus ad Hebræos,quòd vna illa ſic oblata hoſtia cõſummauit in æter
nũ eos qui ſanctificantur. Si,inq̃,ad hunc modũ, nec improbabiliter diſtinguerem de

An Chriſtus etiã in nouiſſima cœna ſe ſacrificauerit

Trifariã ſe obtuliſſe Chriſtum

Ostenditur quód etiam Christus in nouissima cœna sub specie cibus panis & vini se immolauerit, iuxta ritũ sacerdotij noui secundũ ord. Melchi.

Christi sacrificio, de tertio hoc intelligens loqui ad Hebræos Apostolum, alijs quàm D
adhuc audierim, rationibus conuincendus essem. Certe verbo℞, quibus hoc nobis mysterium euangelistæ explicant, energia manifeste hoc innuere videtur, vt in nouissima illa cœna Christus seipsum verum & innocẽtissimum agnum, sub specie panis & vini immolauerit, iuxta ritum noui sacerdotij secundum ordinẽ Melchisedec. Iurauit enim ille Deus pater, ꝙ sacerdos esset secũdum ordinem Melchisedec, cuius in pane & vino oblationem fuisse testatur scriptura. At nusquam alibi quàm in nouissima cœna hoc sacrificij genus obtulisse & consummasse Christus legitur, quãdo sub panis & vini specie suum corpus & sanguinem cum gratiaℛ actione Deo patri obtulit, simul & sumenda discipulis distribuit. Ita iam vere exercens nouum illud sacerdotium secundũ ordinem Melchisedec, & nouo instituto adimplens figuram phase illius veteris. Ita enim

Ex vmbra et figura veteri

Nouum pascha comedisse cũ disc. Christũ i cœna nouissima

Ca. 22 Lib. 4

recumbẽs cum apostolis suis duodecim loquit apud Lucam: Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, anteꝗ̃ patiar. Hoc pascha, inquit, nõ illud vetus, typicũ & veruecinum, in quo nihil dignum erat tãto Christi desiderio, sed nouũ illud, quod in locum veteris substituit. Hoc certe diligenter annotauit ille Tertullianus aduersus Marcionem, scribens in hæc verba: Professus est itaq; se concupiscẽtia concupisse edere pascha, sed suum, indignum enim, vt quid alienum tantopere cõcupisceret Deus, acceptumq́; panem distributumq́; discipulis, corpus suum illum fecit. Vides, quod pascha E
ille tanto desiderio desiderauerit manducare cum discipulis suis priusquam pateretur, nempe sub nouo sacramento suum corpus & sanguinem. Tot ante annis Iudæorum pascha manducauerat, etiam cum discipulis manducauerat & semel & iterum atq; iterum. Quare de eo minime loquutum, certum est. Nouum ergo veℛq́; illud erat, quod tantopere desiderabat cũ discipulis comedere. Si autem pascha, ergo vt responderet

Pascha ante immolari ꝙ manducari debuit

figuræ suę adumbrationiq́; veteri, immolari prius, deinde & mãducari debuit. Hic em̃ veteris illius phase ritus prę scriptus fuerat à domino. Ita sane ante nos hoc intellexerunt sancti patres nostri, quos si in hoc imitabimur, nihil profecto aberrabimus. In

Ex sctorũ patrũ cõcordi sententia

Memoranda Cypriani verba, de cœna nouissima

primis sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & põtifex ita docuit fidelem populum in sermone de cœna domini. Cœna itaq; disposita, inquit ille, inter sacramentales epulas, obuiauerunt sibi instituta antiqua & noua, & consumpto agno quem antiqua traditio proponebat, incõsumptibilem cibum magister apponit discipulis. Nec iam ad elaborata impẽsis & arte cõuiuia inuitant populi, sed immortalitatis alimonia dat, à communibus cibis differens, corporalis substãtiæ retinens speciem, sed virtutis diuinæ inuisibili efficientià probans adesse præsentiã. Significata olim à tẽpore Melchisedec prodeunt sacramenta, & filijs Abrahæ, facientibus opera eius, summus sacerdos panẽ profert & vinum. Hoc est, inquit, corpus meum. Manducauerant & biberant de eodẽ pane secundum formam visibilẽ, sed ante verba illa, cibus ille cõmunis tantummodo nu F
triendo corpori commodus erat, & vitæ corporalis subsidium ministrabat. Sed postꝗ̃ à domino dictum est, hoc facite in meã cõmemorationem, hæc est caro mea, & hic est sanguis meus, quotiescũq; his verbis & hac fide actũ est, panis iste supersubstãtialis, & calix benedictione solenni sacratus, ad totius hoĩs vitã salutemq́; proficit, medicamentũ & holocaustũ ad sanandas infirmitates & purgandas iniquitates existẽs. Hactenus Cyprianus. In qbus verbis hoc primũ annotabis, q̃d in illa cœna dicit obuiasse sibi instituta antiqua & noua in figura veteri, & in eius exhibita veritate, pascha vetus, & pascha nouũ. Deinde quod clare affirmat nouũ hoc pascha in eucharistiæ sacramento, duplicẽ habere rationem, & medicamenti ad sanandas infirmitates, & holocausti ad purgãdas iniquitates. Eodem modo hoc intellexit D. Hieronymus in Cõmentarijs in caput xxvi. Matthæi, in hæc verba scribens: Et finem carnali festiuitati volẽs imponere, vmbraq́; trãseunte, pasch● reddere veritatẽ, dixit: Desiderio desideraui hoc pascha mãducare vobiscũ, anteꝗ̃ patiar, & em̃ pascha nostrũ immolatus est Christus. Hęc Hiero.

Augustinus

Eodẽ quoq; mõ hoc ipsum Augustinus intelligit li. ij. aduersus Petiliani epist. Aliud inquit, est pascha quod Iudæi de oue celebrabant, aliud quod nos in corpore & sanguine dñi accipimus. Eandem sententiã Chrysostomus in concione quadã inculcat fideli

Chrysostomus Homil. de proditione Iudę

populo: Et ideo, inquit, in ipsa mensa vtrunq; pascha & typi & veritatis celebratũ est. Nam sicut pictores pingẽdam tabulã vestigijs quibusdam adumbrare consueuerunt, & sic coloℛ varietate perficere: ita & Christus fecit in mensa, & typũ paschę descripsit,

&

A & pascha veritatis ostendit. Ille etiam Leo sanctissimus pontifex, in his quæ paulo-
ante citauimus paschalis cuiusdam sermonis verbis: Vt, inquit, vmbræ cederent corpo-
ri, & cessarent imagines sub præsentia veritatis, antiqua obseruantia nouo sacramento
tollitur, hostia, in hostiā transit, sanguis sanguinē excludit, & legalis festiuitas dum mu-
tatur impletur. Vides vmbram paschæ veteris, & respōdens sibi corpus noui paschatis,
q̄d cum discipulis edere tātopere desiderauerat Christus. Vides imagines excludi præ-
sentia veritatis, antiquam obseruantiam nouo sublatam sacramento, & hostiam trāsi-
re in hostiam, & excludi sanguine sanguinem. Hostia ergo etiam tūc fuit pascha illud
nostrum. Ita sane etiam hoc ipsum catholica Christi intelligit ecclesia: quæ toto or-
be terrarum post prolata illa mystica consecrationis verba (Hoc est corpus meum, hic
est calix sanguinis mei. Hęc q̄tiescunq; feceritis in mei memoriā facietis) ita subiungit:
Vnde & memores dn̄e nos tui serui, sed & plebs tua sancta eiusdē Christi filij tui tam
beatæ passionis, & cætera: offerimus pręclarę maiestati tuę de tuis donis & datis hostiā
purā, hostiam sanctā & immaculatā. Vides, quid sibi pręceptū intelligat ecclesia à Chri-
sto dicente in illa cœna nouissima: Hoc facite in meam cōmemorationem, cuius se me-
morem esse testatur: nempe, vt offerat diuinæ maiestati hostiam illam sanctam & im-
maculatam, quemadmodum Christus suo præmōstrarat & instituerat exemplo. Vbi
B ergo tuæ illæ frigidę, nugacissimæq; ratiunculæ, quibus hunc communem ecclesię sen-
sum, communemq́; fidem conaris euertere? Scilicet, non esse scriptum in Euangelio, ꝙ
in illa nouissima cœna ipse sese obtulerit Christus? O impietatē cæcam, & cæcitatem
impudentissimam. Quanquam vt daremus, non significatum hoc ab vllo euangelista-
rum, ꝙ Christus in illa cœna sub nouo sacramento habuisset etiam rationem hostiæ,
quemadmodū neq; hoc satis clare explicant quibus ipse verbis cōsecrauerit: imò, vt eti-
am hoc daremus, quòd Christus sese nō obtulisset tunc in sacramento, nondum videli-
cet oblatus in cruce, sed tm̄ se exhibuisset suis discipulis, vt panem viuificum, vt medi-
camentum ad sanandas eorū infirmitates, vt immortalitatis arrhabonē, vt pignus im-
mensi sui erga nos amoris, sicut cum veluti cōmunio exhibetur laicis: quid obsecro im-
pediret, quo minus nobis posset habere rationē sacrificij? Nunquid res ipsa talis nō est
quæ possit diuinæ maiestati offerri? Nunquid quæ accepta non est? Nunquid nō est illa
vna & sola Deo placens, perfectissimaq; hostia? Nunqd nō ille agnus immaculatus qui
tollit peccata mundi? Cuius cū misericordissimus Deus infinita bonitate sua nobis quo-
tidie copiā faciat, quum in nobis nihil inueniamus quod tantæ maiestatis oculis digne
offerre possumus, quin sua sibi dona & munera, sibiq; gratissimā hostiā offeramus, qd
quęso impedimenti est? Quid, inquit Augustinus, magis gratum vel à nobis offerri, vel
à Deo suscipi posset, quàm caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? An
C quia ipse nobis donauit, donatque seipsum, ideo ipsum diuinæ maiestatis oculis offer-
re non possumus? Num quid habet homo à Deo quod non acceperit? In manu tua, in-
quit ille fidelis Dauid, magnitudo & imperiū oīm, & quæ de manu tua accepimus, de-
dimus tibi. An quia semel in cruce oblata est sacrosancta hæc hostia, iterato à nobis of-
ferri nō potest? Quid obest obsecro, quādo semel oblatū, nobis reddit integrū, q̄ minus
iterato possit offerri à nobis? Ille opus nō habet seipsum offerre sæpius, quandoquidem
vnius suæ oblationis inexhausta meriti plenitudo in æternum permanet. At nos opus
habemus, vt fontem illum meritorum oblationis illius perēnem ad nos deriuemus, ad
nos aduocemus, auersum à nobis ac repulsum mole peccatorum nostrorum, quam illi
frequenter obijcimus, qua influxum in nos eius excludimus.

Tanti ferme, aut minoris etiā ponderis est, quod nugaris consequēter, Missam testa-
mentū potius nouum esse, q̄ sacrificium, cum apud Lucam ita dn̄s loquat de calice: Hic
calix nouū testamentū est in meo sanguine. Sed impudentiā tuā satis mirari mecū non
possum, q tot sāctissimorū catholicę ecclesiæ præsidū, tot doctissimorū patrū Christiani
orbis luminariū, totius deniq; Ecclesiæ consensum cōmunemq́; sententiā pluris non fa-
cias, q̄ vt illū eiusmodi nugis & ineptijs audeas lacessere & cōuellere. Nam testamentū
pro lege accipi in sacris literis, si nescias, miserādum: si sciens dissimulas, ridēdum sane
est, te oēs adeo existimare stupidos vt nemo intellecturus sit. Testamentum enim lex
quædam est testatoris. Vnde prior, vetus testamentum dictum est, & lex noua, testa-
mentum nouum. Quoniam autem nec primū quidem testamentū sine sanguine dedi-

Leo.

Ex catholicæ ecclesiæ sententia.

Etiam vt nō obtulisset se Christus in sacramēto, à nobis nihilo minus posse offerri.

Frustra Christus sese offerret sępius, sed nos non frustra ipsū offerrimus sæpius.

Lutheri absurditas, qua Missam testamentum potius facit, q̄ sacrificium. Stupēda Lutheri impudentia traducitur.

Testamentū quid?

catum eſt.(Lecto enim,inquit Apoſtolus,omni mandato legis à MOYSE vniuerſo D
populo,accipiēs ſanguinem vitulorum & hircorum cum aqua,& lana coccinea,ipſum
quoq; librum & omnem populum conſperſit,dicens:Hic eſt ſanguis teſtamenti quod
mandauit ad vos dominus.)Ad eundem modum , vt figuræ ſua reſponderet veritas,
nouum etiam teſtamētum,nouamq; legem ſuam, Chriſtus dedicaturus in ſanguine,
vini calicem cōuertit in ſuum ipſius ſanguinem,quo non aſperſit:ſed potauit ſuos apo-
ſtolos,dicens:Bibite ex hoc omnes,hic enim eſt ſanguis meus noui teſtamenti,qui pro
multis effundetur in remiſſionem peccatorum.Ita loquitur apud Matthæum & Mar-
cum. Ex quibus clare conſtat,qua locutionis figura hoc intelligēdum ſit apud Lucam
& Apoſtolum,qui ita referunt dixiſſe dominum: Hic calix, aut hoc poculum , nouum
teſtamētum in meo ſanguine,aut per meū ſanguinem. Hoc eſt,hic calix aut hoc pocu-
lum,confirmat nouum teſtamentum in meo ſanguine:Aut vt illi dicunt : Hic eſt ſan-
guis meus,noui teſtamenti confirmatiuus.

Stupida Lutheri impietas, qua virtutem noſtri ſacrificij euacuat, nec alijs quàm ſumenti vult prodeſſe.

In quo vero ſacrificij noſtri efficaciam conaris circumſcribere,ne alteri proſit ſeu vi-
uenti ſeu mortuo,quàm inſtar baptiſmi & reliquorum ſacramētorum vni illi à quo ſu-
mitur,quàm quæſo ridiculum teipſum facis,& malignitate ſtupidum? Adeò non intel-
ligis de ratione ſacrificij eſſe, vt offerri poſſit pro alio? Omnis pontifex, inquit Apo-
ſtolus,ex hominibus aſſumptus,pro hominibus conſtituit in his quę ſunt ad Deum,vt E
offerat dona & ſacrificia pro peccatis.Qui cōdolere poſſit ijs qui ignorant & errāt,quo-
niam & ipſe circundatus eſt infirmitate:& propterea debet quemadmodum pro popu-
lo,ita & pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

Illi cōſona & expedita in ſcripturis omnia, qui ſuam illis amuſſim adhibet. Cōtrà vero, qui eandem negligit.

Quàm inſuper etiam illud ridiculum,imò ſtupidum & plane pudendum,quòd pu-
tas non cohærere,vt euchariſtia in Miſſa ſacrificij rationem habeat & inſumatur à ſa-
cerdote? Videris enim eiuſmodi afferens,nunquam legiſſe ſacras literas,quas tamen ti-
bi ſolus vendicas.Perlege Exodum & Leuiticum ſacros libros, & vide à quibus ede-
bantur victimarum,hoſtiarum & ſacrificiorum carnes. Videbis ſane,quàm conſona,
quàm expedita illi ſint in ſcripturis omnia,qui ſuam illis amuſſim adhibet, nempe,ca-
tholicæ eccleſiæ cōmunem ſententiam,atq; ad illam perpetuo reſpicit.Et quibus con-
tra errorū tenebris, quibus perplexitatibus inuoluatur, qui illa regula aut neglecta aut
contempta ſuo fidit ingenio,ſuum ſenſum ſequitur. Sed hæc de noui ſacerdotij no-
ſtri nouo ſacrificio,eiuſq; veritate,aduerſus Lutherum,eiuſq; impietatis & amentiæ ſe-
ctatores plus ſatis.

De efficacia ſacerdotalis orationis pro populo, inter quem & Deum ſacer-
dos mediator quidam cōſtitutus eſt:vtq; eiuſdem ſit populo be- F
nedicere & inuocare nomen domini ſuper eum.

CAP. VI.


Mnis ſacerdos ex hominibus aſſumptus,pro hominibus conſtituitur in his
quæ ſunt ad Deum. Quod tametſi de pontifice dicat Apoſtolus, de ſacerdo-
tio tamen in vniuerſum hoc ipſum intelligere,idem ille ipſe haud obſcure ſi-
gnificat,ad Chriſti hoc ſacerdotium applicans. Nam cum ſubiungeret,ho-
norem ſacerdotij neminem ſibi vſurpare poſſe, ſed qui vocatur à Deo , quemadmodū
Aaron. Sic,inquit,& Chriſtus non ſemetipſum clarificauit vt pontifex fieret,ſed qui lo-
cutus eſt ad eum: Filius meus es tu,ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco
dicit: Tu es ſacerdos in æternum,ſecundum ordinem Melchiſedec. Vides vt de pontifi-
cio & ſacerdotio indiſtincte illic loquatur Apoſtolus. Omnis itaq; ſacerdos conſti-

Sacerdos mediator quidā inter Deum & populum. Sacerdotalia munia. Sacrificium. Oratio. Leuit. 4 Efficacia orationis ſacerdotalis.

tuitur pro hominibus in his quæ ſunt ad Deum,vt ſit velut mediator quidam inter De-
um & populum. Quod autem hominū ad Deum eſt, nequaquam ſimplex eſt nec vnius
generis,ſed multa & varia,vt plurali locutione ipſe etiam Apoſtolus indicat. In eis,in-
quiens,quæ ſunt ad Deum,non in eo quod ad Deum eſt. Quorum primum eſt,offer-
re diuinæ maieſtati pro peccatis tam viuorum, quàm mortuorum ſacrificium. Deinde
orare pro eiſdem. Hæc in veteri vmbra fuiſſe ſacerdotalis muneris,vniuerſa pene eiuſ-
dem teſtatur hiſtoria. Si peccauerit omnis turba filioꝝ Iſrael,oblata pro eius pecca-
to iuxta ritum præſcriptum conſtituta hoſtia,& rogāte pro eis ſacerdote,propitius erit
eis dominus. Hæc Dei ipſius verba ſunt:Similiter,ſi peccauerit ſeu princeps ſeu vnuſqui-
libet

A libet è populo, oblata pro eius peccato ad præſcriptum ritum conſtituta hoſtia, rogabit,
inquit, pro eo ſacerdos, & pro peccato eius & dimittetur ei. Audis ſacerdotale officium,
audis quoque nec fruſtra illum ſuo defungi officio. Rogabit, inquit, pro eo ſacerdos, &
pro peccato eius & dimittetur ei. Hoc dicit illa æterna veritas, cuius verba cœlo, terraq́;
firmiora ſunt: cuius nõ imputare peccata, eſt eadem eſſe remiſſa. Beatus equidem vir,
cui nõ imputabit dominus peccatum. Sed nunquid etiã ſanctus eſt oĩs ſacerdos, vt ob (Non ex vitæ merito, ſed officij prærogatiua.)
vitæ ſanctimoniã præ cæteris mereatur pro alioꝝ peccatis, eius exaudiri oratio? Nam
& ipſum infirmitate & peccatis circundatum, ſi forte dubitas, teſtatur Apoſtolus, &
propterea, inquit, debet quemadmodum pro populo, ita etiã pro ſemetipſo offerre pro
peccatis. Quid igitur? Orabit, inquit, pro eo ſacerdos & pro peccato eius, & dimittetur
ei. Ideo dimittetur, quia orat ſacerdos, nõ quia vir ſanctus, nulli peccato obnoxius. Ita-
que cum poſt diuinam vltionẽ in Chore, Dathan, Abiron & complices ſynagogæ pro- (Numer. 16)
ceres præſumentes vniuerſam multitudinem ſanctificatam eſſe ad ſacerdotium, impu-
taſſet populus ipſis Moyſi & Aaroni, tot viroꝝ optimatum necem, quaſi pro ſua ipſoꝝ
dignitate zelantibus, & ob id aduerſus eos tumultuarentur, & ſeditionem commoue-
rent, dicentes: Vos interfeciſtis populum domini, egreſſaq́; à domino plaga ea propter
graſſaretur in populum, & iacerent tam Moyſes quàm Aaron proni in terra, orãtes co
B ram domino, dixit Moyſes ad Aaron: Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari, mit-
te incẽſum deſuper, pergens cito ad populum, vt roges pro eis. Iam enim egreſſa eſt ira
à domino, & plaga deſæuit. Quod cum feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediã multitu
dinẽ, quam iam vaſtabat incẽdium, obtulit thymiama, & ſtãs inter viuos & mortuos,
pro populo deprecatus eſt, & ceſſauit plaga. Vides q̃uis vitæ merito & ſpecialis gratiæ
prærogatiua apud Deum magis valeret Moyſes, quàm Aaron, atq; etiam hoc ipſum
videret in ſpiritu, quod latebat Aaronem, vltricem flammam iam in populum egreſ-
ſam à domino: tamen vt ſacerdotalis authoritatis dignitatem & efficaciam commen-
daret ac demonſtraret poſteris, Aaronem iuſſit currere ad populum, & orare pro eis.
Quod cum feciſſet, & miſſo incenſo pro eis deprecatus eſſet, plaga ſubſtitit.

Et quanquam de viuis tantum hæc dici videantur, quibus proſit ſacerdotale ſacrifi- (Etiam defunctis valere ſacerdotale ſacrificium & orationem.)
cium & oratio, etiam defunctis efficaciter prodeſſe, ſacra teſtatur Machabæorum hiſto
ria, de fortiſſimo Iuda Machabæo ſcribens, vt pro his qui ceciderant in prælio, propte-
rea quòd contra legem ſe polluiſſent in anathemate, & ſuſtuliſſent de idolorum dona (Lib. 2. cap. 12)
rijs à quibus lex prohibet Iudæos, conuerſus ad preces cum ſuis, Deum rogauerit, vt id
quod factũ erat delictum, obliuioni traderet. Et facta, inquit, collatione duodecim mi
lia drachmas argenti miſit Hieroſolymam, offerri pro peccatis mortuoꝝ ſacrificium.
Vides etiam ante Chriſtum, fide illorum veterum ſacerdotale ſacrificium, tametſi vm
C braticum, & orationem, prodeſſe ac profuiſſe etiam defunctis. Neq; eſt quòd authori- (Libros Machabæorum eſſe de canone Chriſtianæ eccleſiæ. C.XXXVII)
tatem librorum Machabæorum hic quiſquam in dubium reuocet, eo quòd reijciãtur
ab Hebræoꝝ canone. Indubiam ſiquidẽ illis authoritatem tribuit eccleſiæ Chriſti au-
thoritas, vnde ſcripturaꝝ omnium authoritatẽ nobis dependere, libro I. luce clarius de
mõſtrauimus. De quibus D. Auguſtinus libro XVIII. de Ciuitate Dei hoc ipſum quod
nunc diximus conſtantiſſime affirmat: Machabæoꝝ libros, inquit, non Iudæi, ſed ec-
cleſia Chriſti pro canonicis habet. Nec temere aut ex ſuo capite hoc de illis ſanctiſſi-
mus epiſcopus & ſigularis eccleſiæ doctor cõfinxit teſtimonium, ſed catholicæ eccleſiæ
ſenſum, conſenſumq́; expreſſit. Nihil ipſe præſumit definire de ſcripturis canonicis, ſed
eccleſia, inquit, Chriſti pro canonicis habet. Non vt nunc miſeri homuntiones quidam (Temeritaſ quorundam iudicium, de ſcripturis canonicis.)
execranda impudentia Ariſtarchos ſe conſtituunt diuinarum ſcripturarum omnium,
atque adeò ſacri ſpiritus, eaſque pro ſuo ſpiritu & ingenio, in claſſes deſcribunt ac di-
ſtribuunt, quaſdam etiam ad viuum reſecãt, alias eorum authoꝝ pernegant, ſub quo-
rum titulo ante annos mille leguntur à catholica eccleſia, homines vt in alijs pleriſque
corrupti mente & reprobi circa fidem, ita hac in re intolerandæ temeritatis, præſum-
ptionis & ſuperbiæ exagitati ſpiritu. Ita ERASMO plus ponderis habet vnus, (Eraſmi Roterodami.)
quàm alius canonicæ ſcripturæ liber, etiam quem nihil dubitat eſſe de canone. Ei-
dem non videtur prima illa epiſtolarum canonicarum eſſe Iacobi apoſtoli, neç referre
maieſtatem illam aut grauitatẽ apoſtolicam. Hoc præcentore hic ſubſultat Lutherus,
& obeliſco hanc epiſtolam iugulat (o definitores temerarios, & ex ſuo ſpiritu metiẽtes

apo-

apostolicum spiritum) indignam affirmantes, quæ profecta sit ab apostolico spiritu, D
quòd ipsius impietatem per eandem euidentissime conuellit diuinus ille spiritus. Petri epistolam secundam tametsi à canone non amoueat, Petri tamen esse non credit. Sed mirum est, virum tantum, & qui censorem diuinarum scripturarum omnium agere non erubescit, tam ridicule & pueriliter labi, nec consequẽtiam attendere, sed sibi euidenter contradicere. Nam in vna hac epistola euidentissime sequitur, si Petri non sit, canonicam esse non posse. Imò impostoris alicuius & mendacis hominis necessario fuerit oportet, si Petri non sit: cum author Simonem Petrum & apostolum Iesu Christi se faciat, affirmetq; se fuisse cum domino Iesu in monte sancto, speculatoremq; eius maiestatis & gloriæ, audisse cœlitus delapsam illam patris vocem: Hic est filius meus dilectus. Aut ergo canonicam neget oportet, aut veracem fuisse eius authorem, qui se Simonem Petrum affirmat, Iesu Christi apostolum, & qui præsens interfuit cum Christo cum transfiguraretur. Ita quoq; epistolam ad Hebręos Pauli esse non credit, sub cuius nomine & titulo, longe ante mille annos, & inde continuo legitur ab vniuersa CHRISTI ecclesia. Sed de eius, inquit, authore, vt ingenue fatear, adhuc dubito, dubitaturus, donec expressum super hac re iudicium ecclesiæ videro. Neq; enim Nicænum concilium aut Carthaginense ex sese obligabat vniuersam ecclesiam. Hæc ille ad verbum in supputationibus. Sed miror, quale hic iudicium ecclesiæ, cui acquiescat, expectet, cui non videtur definitio Nicæni cõcilij esse iudicium ecclesiæ. Quo enim pacto E
aliter possit videre iudicium ecclesiæ, nisi, vel in totius ecclesiæ consensu, (quem alicubi facile adest perspicere, & præsertim in eo de quo ipse expectat iudicium ecclesiæ, siquidem toto orbe terrarum epistolam ad Hebræos legit sub nomine Pauli apostoli.) aut in definitione vniuersalis concilij legitime congregati & celebrati. In quo vnà cum suo capite vniuersalis ecclesiæ antistite, aut eius legatis congregantur & conueniunt ex toto orbe terrarum ecclesiarum antistites. Aut ex definitione catholicæ ecclesiæ præsulis, quæ ex cathedra Petri profertur. Quo, inquam, pacto aliter, quàm aliquo horum triũ modorum, quisquam possit videre iudicium ecclesię, ego sane non intelligo. Ipse si quẽ alium modum expectet per quem videat iudicium ecclesiæ, eum doceat nos oportet. Nobis certe vt nullus constat modus alius, ita quilibet eorum satis est ad videndum ecclesię iudicium. Quod enim toto orbe terrarũ videmus ecclesiam tenere & credere, qui dubitari potest, hoc esse ecclesiæ iudicium? Quod insuper vniuersi ex toto orbe terrarũ, aut saltem præcipui & saniores ecclesiarum antistites vna cum suo totius ecclesiæ præsule credunt & definiunt: an non ipsius ecclesiæ hæc est fides, hæc sententia, hoc iudicium? Sed de duabus his vijs ad intelligendam ecclesiæ fidem, sentẽtiam ac iudicium libro primo prolixius egimus. Tertiam vero viam magis expeditam & æque certam, libro quarto euidenter astruemus. Cui vero his modis compertum esse non potest ecclesiæ de re quacunq; iudicium, sed expectat vt vniuersa ecclesia, toto orbe diffusa aliter F
quàm vt dictum est sibi loquatur, suumq; sibi iudiciũ exprimat, hærebit perpetuo, necesse est: nam aliter iudicium ecclesiæ non intelliget. Nos vero illis valere iussis, certi de iudicio ecclesiæ (vt redeamus ad id vnde nos distraxit istorum impia temeritas) dicimus cum Augustino Machabæorum libros, non equidem Iudæos, sed ecclesiã Christi pro canonicis habere. De cuius hac de re sententia, si nihil aliud, certos nos reddidit definitio tertij Carthaginẽsis concilij, cui idem beatissimus Augustinus interfuit, cuius decreto XLVII. vterq; Machabæorum liber inter canonicas & diuinas scripturas connumeratur.

Sed quomodocunque authoritatem sacræ Machabæorum historiæ quisquam aut posset aut vellet reuocare in dublum, dubia esse non potest catholicæ per orbem ecclesiæ (quam velimus nolimus confiteri oportet columnam & firmamentum veritatis, & cuius vnius authoritas scripturarum nobis omnium authoritatem statuit) de hoc ipso de quo agitur catholica fides & sententia. Quæ non solum nunc, sed annos mille, atq; adeo à sui initio, ex apostolica traditione sacrificium hoc nostrum agni immaculati in Missa offert pro viuis & defunctis: quemadmodum libro primo, cum de viuorum suffragijs an defunctis prodessent, catholicę ecclesię explicauimus sententiam, ex Isidoro, Augustino, Chrysostomo, Ambrosio, Cypriano, cęterisq; clarissime demonstrauimus. Et cuiq; sacerdoti in sua ordinatione dicit ecclesia: Accipe potestatem offerendi sacrificium

[Margin notes:]
Erasmi de epist. Pet. II. seipsum euertens iudiciũ.

Erasmus nõ credit iudicium Nicæni concilij esse iudicium ecclesiæ.

Quibus modis nobis certo catholicæ ecclesiæ constet iudiciũ.

Certa fides catholicæ ecclesiæ.

De efficacia sacrificij & orationis sacerdotalis pro defunctis.

A cium Deo, missasq́; celebrandi pro viuis & defunctis in nomine domini.

Iam & sacerdotalis muneris esse, benedicere populo, & inuocare nomen domini super eum, vt in sacerdotio Melchisedec (quod fuit singularis quædam, expressiorq́; nostri sacerdotij figura, hoc testante Apostolo) ostendit vetus scriptura, ita in ordinatione nostrorum sacerdotum clarissime indicat sancta mater ecclesia. De Melchisedec, cum Abraham victor & opimis spolijs onustus à cæde regum illorum Orientalium reuerteretur, ita habet scriptura: At vero Melchisedec rex Salem proferens panem & vinum (erat enim sacerdos Dei altissimi) benedixit Abrahæ, & ait: Benedictus Abram Deo excelso, & benedictus Deus excelsus, quo protegēte, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei Abram decimas ex omnibus. Vides sacerdotalis muneris esse, benedicere populo. Melchisedec benedixit Abrahæ. Quare? Quia erat sacerdos Dei altissimi. In ordinatione quoq; vniuscuiusq; sacerdotis sancta mater ecclesia ordinandum, vt tam sublimem gradum digne suscipiat primum admonens, quæ eius munera sunt subijcit dicens: Oportet enim presbyterum offerre, benedicere, præesse, prædicare & baptizare. Deinde sancto oleo manus ordinandorum consecrans, dicit: Consecrare & sanctificare digneris domine manus istas, per istam vnctionem, & nostram benedictionem, vt quæcunq; benedixerint benedicantur: & quæcunq; consecrauerint, cōsecrentur, & san-

B ctificētur in nomine dñi Iesu, amen. Quem equidē ordinationis ritum, ex apostolica traditione acceptū toto orbe seruat sancta mater ecclesia. Qui ꝙ Deum, Christumq́; authorem habeat (vt oīs ab apostolis accepta & ab ecclesia cōseruata traditio) clarissime demōstrat ex illa eius vmbra in tabernaculo veteri. Siquidē ad Moysen ita locutus est dñs: Loquere filijs Aaron & dices ad eos: sic benedicetis filijs Israel, & dicetis eis: Benedicat tibi dñs & custodiat te, ostendat dñs faciem suam tibi & misereatur tui. Conuertat dñs vultum suum ad te & det pacem tibi. Inuocabuntq́; nomen meum super filios Israel, & egò benedicā eis. Vides sacerdotalis muneris esse benedicere populo, & inuocare nomen dñi super eum. Vides insuper Deum neque hac parte sacerdotum suoꝝ deesse functioni, neq; inefficax, aut vanum destituere sacerdotium suum. Quinpotius ipso se teste & sponsore fideli, ad sacerdotalem benedictionem, etiam diuinam benedictionem subsequi. Itaq; & per Ezechielem ita præceptum est à dño: Primitiua ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, vt reponat benedictionem domui tuæ. Quid autem nobiscum sacerdotali benedictione, si quàm alterius cuiusuis è populo nihilo esset efficacior, & nisi ad eandem susequeretur benedictio domini? Sed hæc de sacerdotalis orationis, benedictionisq́; efficacia hic in transcursu dicta sufficiant.

Sacerdotalis esse officij benedicere populo.

Gene. 14

Numer. 6

Efficacia benedictionis sacerdotalis.

C. XLII.

De sacerdotali quadā diuina potestate super remittēdis peccatis. Vtq́; sit omnibus à Christo imposita necessitas sacerdotū suoꝝ medio ac ministerio per

C humilem, distinctamq́; peccatoꝝ suoꝝ cōfessionem, sacerdotalemq́; absolutionem eorundē quærere & impetrare remissionem à Deo.

CAPVT VII.



Tametsi in vmbra sit videre effigiem sui solidi corporis, nulla tamen vmbræ ad suum corpus est ratio aut proportio. Ita sane in vmbra sacerdotij veteris videmus nostri haud obscuram, sed expressam, claramq́; quādam effigiem. At soliditas, si rationem ineas, absq; vlla ratione vmbram suam excedit, & figuram veritas. Veteris sacerdotij sacrificia, tauri erāt, vituli & bruta pecora: at nostri, munda illa, perfectaque oblatio agni illius vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Cuius ad illa vetera quæ comparatio? Ita & reliqua nostri sacerdotij vniuersa tanto certum est excedere sibi respondentia in illo veteri, quāto solidam ipsam rei veritatem suam vmbram in omnibus par est excedere.

Collatio vmbræ & figuræ ad solidā veritatem.

Erat veteris illius & vmbratici sacerdotij officiū, inter sanctū & profanū, inter mundum & pollutū, inter leprā & nō leprā dijudicare ac discernere. Habebat equidē vetus illud tabernaculū suū sctm̄ seculare, & iustificatiōes culturę, vt dicit Apostolus, ad cuius ministeria nihil profani admitti fas erat. Insuper & lex à quibusdā vt immūdis abstinere iubebat, quoꝝ non solū esu, sed fortuito etiā polluebant cōtactu. Erāt pręterea & immūditię quędā legales, nōnullę quidē leuiores, ad quoꝝ purificationē sacerdotali ministerio opus non erat, sed à quibus quisque semetipsum emaculare & abluere poterat: aliæ à quibus non nisi sacerdotali ministerio sacrificio & oratione purificari poterant.

In vmbra veteri quędam immunditię sacerdotali indigebāt purificatione, quædam vel nunc.

Primi

Primi generis eiusmodi erant, quas euitari vix erat possibile, vt quas contrahebat quis D
ex alterius immundi vel fortuito contactu, item mulier ex fluxu menstruo, & ex emisso semine coitus, vir & mulier. Ab his atque eiusmodi, seipsos vestimentaque sua lauantes mundificabantur, post praescriptum, ad rationem cuiusque immundiciae tempus. Ad secundum genus pertinet, quam contrahebat ex partu mulier, siquidem post expleta à partu purificationis suae tempora, iussa est ad ostium tabernaculi adducere sacerdoti hostiam: qui, inquit offeret illam coram domino, & rogabit pro ea: & sic mundabitur à profluuio sanguinis sui. Vir item & mulier à fluxu seminis & sanguinis. Dein de omnis leprae contagio in sex suas species à legislatore ordinate distincta. In quibus vt vmbram & imaginem habentibus eorum quae in euangelica luce clare & manifeste sunt exhibita, cuicunque de lectione veteris testamenti velamen abstraxit dominus, cui apparent illa mirabilia sub cortice literae clausa in lege domini, ad quae cernenda oculos ille sibi aperiri postulabat à domino, vnamquanque peccatorum speciem, & animarum nostrarum lepram & vlcera, maculasque quas ex peccatis contrahimus, deinde vt ab illis emundari, purificarique oporteat, is clare perspicit ac intelligit. Leprosus primum, in quo contumaciter adhuc viget, dominaturque leprae contagio, ad sacerdotis arbitrium separatur & eijcitur extra castra, communionemque ecclesiae. Quod si non amplius efferbuerit leprae virus, si resederit vitium, si sanitati quoque redditus fuerit: nô suffecerit illi, suae ea in re conscientiae testimonium, nec propria sua authoritate, seu temeritate potius, ad castra regredi poterit, sed ad sacerdotem adducitur, vt ab eodem mundetur, primû ligno cedrino, cocco torto, seu vermiculo & hyssopo. Indiget enim vt per lignum cedrinum purificetur, is qui purificandus est. Impossibile nanque est, sine ligno crucis, peccati lepram posse purgari, impossibile, inquam, nisi adhibeatur & lignum, in quo, sicut Apostolus dicit, exuit & spoliauit principatus & potestates triumphans eos in ligno. Iungitur ad huius leprae emundationem etiam coccum tortum, seu vermiculus, sociatur & hyssopus. Coccum tortum figuram sacri sanguinis continet, qui de agni illius immaculati latere per lanceae vulnus effluxit, sine cuius virtute nulla emaculari potest lepra animae, nullius fit peccati remissio. Et haec ad emundationem & purificationem eius, qui leprae contagioni fuit obnoxius, adhibetur sacerdotali ministerio. Siquidem per adhibita ab illis sacramenta, quae suae Christus reliquit ecclesiae, virtus nobis applicatur passionis Christi, & nos aspergimur sanguine illius salutaris hostiae. Ad leprae tamen emundationem necessario adhibetur & hyssopus. Hyssopi siquidem naturam hanc tradunt medici, vt extenuare & diluere crassum, lentumque humorem, qui haeret in praecordijs, vniuersisque visceribus, atque illum educere vel imprimis sit idonea. Quare eius decoctû peripneumonicis, diuturnae tussi, suspiriosis, orthopnoicis, & in vniuersum, quibus à lento, noxioque humore occupantur praecordia, mire auxiliari, Dioscorides author est, & quotidiano experimêto cognitum. Itaque ad expurgationem peccatorum necessario & huius graminis figura suscepta est. Oportet nanque, vt qui à lepra animae sacerdotali ministerio emundandus est, eijciat vomicam quae reclusa latet in visceribus: vt noxium humorem vniuersum, qui obsidet & grauat praecordia, per os reijciat, vt deducat latêtia omnia sub sacerdotis notitiam, vt illi per humilem, apertam, integramque latentium delictorum suorum confessionem, se nudû clare inspiciendum, contemplandum, dijudicandumque exhibeat. Intuebitur, inquit ille, eum sacerdos, hoc est, intus tuebitur etiam latêtia quaeque. Quem si quicquam celare conabitur, se non sacerdotem decipit, & pro expectata quam per eius ministerium accepturus erat, salute & mundicie, insuper grauioris peccati se inuoluit contagio. Siquidem Deus sacerdotum prorsus hac in re nos subiecit iudicio. In vmbra illa veteri, vmbratica illa lepra exhibebatur necessario sacerdotis oculis & examini, ad vnius eius saparabatur arbitrium, si digna separatione illi videbatur contagio: etsi sanitatem recepisse videretur plaga, ad eius tamen solius iudicium reddebatur mundiciae. Si forte recrudeuerat curata semel plaga sacerdotalique lustrata ac mundata ministerio, iterum ad sacerdotis iudicium adductus eiusmodi condemnabatur immundiciae. Et contaminabit, inquit, eum sacerdos, vt intelligas à sacerdotibus hac in re aliquid fieri in partem vnam & alteram. Quod ipsum, an tibi in luce veritatis Euangelicae, cum veteri legi detraheret velamen literae, non luce clarius expressisse videtur Saluator noster, suorum sacerdotum authoritatem illam supra

E (margin, beside "plius efferbuerit")

F (margin, beside "Quare eius decoctû")

Leuit. 12

Vetus figura suae veritati vt accommodetur.

Lepra animae vt emundanda sit, figurae veteris ad suam veritatê accommodatio.

A sacerdote mundatur leprosus.

Ligno cedrino.

Cocco torto

Hyssopo.

Cur hyssopus adhibeatur ad emûdationem, ex eius natura demonstratur.

Mundandus nudam plagam sacerdotis inspiciendam vt exhibeat oportet

Leuit. 13

Clara lux veritatis Euangelicae tecta sub cortice legis veteris.

A supra humanam consummans & statuens, cum ita eosdem post resurrectionem suam alloquitur: Accipite spiritũ sanctum, quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis: & quorũ retinueritis, retenta sunt? Nam quod tunc ille dixit præsentibus, quotidie per ecclesiam suam dicit ordinatis ab eadẽ sacerdotibus omnibus. Nunquid hic nõ audis quid absq; omni inuolucro imaginũ & figurarũ, clarissimis, apertissimisq; verbis dicat ęterna veritas? Nunquid nõ vides detracto velamine literæ Mosaicę legis, clarissimã, quæ sub illo veteri purificationis leprosorũ ritu latebat, relucentemq; veritatem? Vtq; purificatio lepræ animarum nostrarum à sacerdotibus necessario requirẽda sit? Illis siquidem suam ipsius potestatem Christus impartitus est, remittendi videlicet peccata hominibus, eandemq; retinendi, vt aptissime respondeant figura & veritas.

Hic iam prodeat aut Vuiclefista, aut Lutheranus, aut alius quilibet ex hæreticorum antris & latibulis, atque hac etiam in re Christum quærat proscribere, & fidelibus suis oblatam ab eo certissimam suorum peccatorum & contagionis spiritalis lepræ medicinam, subdola (vt antiquus ille serpens) persuasione conetur eripere, dicendo, non esse diuinum, sed humanum institutum, vt latentium peccatorum maculas sacerdoti ostendamus, vt ei animæ nostræ vulnera, & vniuersam leprę contagionẽ detegamus. Cuius enim est obsecro ea vox apud Ioannem: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseris
B tis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt? An non Christi? Et quibus dicta? nunquid alijs q̃ apostolis, & discipulis illis suis, quos coadiutores, ob messis magnitudinem, suis apostolis Christus elegerat, hoc est, quàm suis presbyteris & sacerdotibus? Dicit ergo Christus sanatam illi & mundatam plagam lepræ, illi remissa peccata à Deo, cui remissa erunt sacerdotali authoritate ac ministerio. Affirmat ille retentum à Deo, quod ab eis remissum non est. Idq; verbis tam claris & apertis, vt nihil præ se ferant dubij, nihil vnde cuiquam suboriri possit vel tenuissima figuratæ alicuius locutionis suspicio. Imò, quod tantam, qualem præ se ferunt verba, & plane diuinam authoritatem suis sacerdotibus illis ipsis verbis tribuere volebat Christus, hoc est, remittendi peccata, quod alioqui solius Dei est, & nobis imponendi necessitatem, vt qui Deo eiusq; præceptis elatę mẽtis superbia subijci nolentes, eius offensam, indignationemq; incurrimus, pro eius venia impetranda, non solum sub Deo, sed etiam sub mortali homine nos submittamus ac humiliemur: vtq; ab illis peccatorum nostrorum remissionem humiliter quæramus & impetremus, retenta denuntians quæ sacerdotali non remitterentur ministerio: ipsius Christi verbis & actu, insuper & tempore quo illa dixit discipulis clarissime nobis expressit euangelista. Neque enim in mortali carne cum eis manens (cum etiam de ipsius illa tanta potestate, atq; adeò diuinitate, nec ipsis fortassis discipulis omnibus, firma omnino fides haberetur, cum multa illis diceret in parabo-
C lis & prouerbijs) sed postquam resurrexerat à mortuis, quando iam clare viderent circumuestitum immortalitatis gloria, mortalis carnis iam remoto velamine, sub quo ante latitauerat diuinitas, cum iam transisset parabolarum tempus, cum iam venisset illa hora quando non amplius in parabolis se illis locuturum, sed clare, idem ipse pollicitus fuerat. Tunc, inquam, dixit eisdem: Sicut misit me pater, ecce ego mitto vos. Vides imprimis cuius defungantur legatione sacerdotes, nempe Christi, sicut ipse Dei patris sui legatione defunctus est. Quid deinde? Et hæc, inquit, cum dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Magnum profecto subsequuturum aliquid ostendit magnificum eiusmodi præmissum procemium. Insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Nunquid eousq; plane destituti fuerant apostoli, atq; illi eorum coadiutores discipuli, spiritus sancti gratia? Nunquid etiam paulopost frustra demisit in eosdem eundem illum sacrum spiritum? Quid igitur hoc est, quod cum eiusmodi insufflationis actu dicit: Accipite spiritum sanctum? Sed hic nobis succurrit Apostolus, dicens esse diuisiones gratiarum eiusdem spiritus, nõ omnia tribuentis omnibus, sed vnicuique illius mystici corporis membro suam facultatem influens, per quam propriam functionem suam exerceat: Quemadmodum in humano corpore animalis ille qui in vniuersum corpus à capite influit spiritus, non vnam & eandem, sed suam cuiq; membro & organo propriam facultatem inuehit, per quam suum quodque opus proprium exerceat, oculis facultatem visoriam, olfactoriam naribus, auribus vero per quam audire possint, & sonorum diuersitatem omnem percipere, linguę & palato per quam sa-

Aduersus eorum impietatem, qui humanum institutum affirmant, vt latentia peccata sacerdoti detegamus.

Ioan. 14

Data sacerdotibus potestas remittendi peccata.

Nobis imposita necessitas, vt peccatorũ remissionem quæramus à sacerdotibus.

Explicatio verborum Christi apud Ioannẽ, quibus discipulis suis cõmunicauit potestatẽ remittendi nostra peccata.

Quomodo cum insufflatione dederit discipulis spiritum sanctum, quẽ ante acceperãt, & paulopost iterum acceperũt in die Pentecostes.

1. Corinth. 12

Varia dona eiusdem spiritus.

Nota simile.

porum diſcernere differentias,atque vniuerſo pene corpori ſenſum & motum tribuit. D
Idem tamen hic ſpiritus eſt (ſi Galeno credimus, non medicorum tantum,ſed philoſo
phorum naturalium facile principi) qui in diuerſis membris & organis adeò operatur
diuerſa. Itaque etiam hic cum ſuis Chriſtus apoſtolis cum præuio ſenſibili illo inſuf-
flationis ſigno dixit:Accipite ſpiritum ſanctum,quem iamdudum quantum ad iuſtifi
cationis gratiam haud dubie acceperant, hoc vtique ſignificauit, quo ad nouæ facul-
tatis,nouæque functionis & operationis gratiam eundem iam tribuere denuo.Quem-
admodum cum non multo poſt iam iam aſcenſurus ad patrem,præcepit eiſdem vt ex-
pectarent Hieroſolymis promiſſum patris ſpiritum ſanctum,quo, inquit,baptizabimi
ni non poſt multos hos dies,quo & repleti ſunt completis diebus pentecoſtalibus.Non
quòd alium tunc acceperint ſpiritum,quàm iamdudum acceperant,quàm hic cum in-
ſufflatione eiſdem tribuerat:ſed aliam gratiam,alia dona eiuſdem ſpiritus,quæ & in ſi
gnis quę aderant,ſenſibilibus ſignificarentur,nempe in linguis igneis ſuper eoſdem vi
ſibiliter apparentibus,in repentino ſonitu facto de cœlo.Nam quia eoſdem inde miſſu
rus erat in orbem terrarum vniuerſum, quem velut ingenti tonitru de cœlo facto ſua
prædicatione concuſſuri erant,opus habebant imprimis intelligentia myſterioꝝ nouę
legis omnium, quæ eatenus intelligere non poterant, opus quoq; notitia linguarum
omnium & vſu expedito,vt omni in omnem terram quo mittebantur creaturę euange E
lizare eſſent idonei:opus deniq; virtute & conſtantia, vt eſſent velut murus æneus ad-
uerſus gentes & regna,principes & poteſtates,& mundi dominos. Hæc partim ante
promiſerat ſe daturum eiſdem vnctione ſpiritus,partim præſentibus, vt dixi,ſignis da
re atteſtatus eſt. Omnium ſcitu neceſſariorum intelligentiam illis promiſit à cœna
Ioannis 14 nouiſſima dicens:Hæc locutus ſum vobis apud vos manens,paracletus autem ille ſpi-
ritus ſanctus,quem mittet pater in nomine meo,ille vos docebit omnia,& ſuggeret vo
bis omnia quæcunque dixero vobis.Hęc,inquit,locutus ſum vobis apud vos manens.
Quaſi diceret:Neque omnia locutus ſum,neque hæc ipſa quæ locutus ſum,aut intelle-
xiſtis aut meminiſtis. Quod in eodem ſermone paulopoſt claris verbis expreſſit,dicēs:
Ioannis 16 Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Cum autem vene-
rit ille ſpiritus veritatis,docebit vos omnem veritatem. De dono conſtantiæ & virtutis
Lucæ 24 promiſſum acceperant ab iam aſcenſuro ad patrem: Ego, inquit, mittam promiſſum
patris mei in vos. Vos autem ſedete in ciuitate, quoaduſque induamini virtute ex alto.
Doni linguarum aderat ardentium linguarum ſuper eos viſibile ſignum.Hæc itaq; do
na,hæc charismata, muneri cui deſtinabātur neceſſaria,eis tunc cōtulit idem ille quem
iamdudum acceperant, quo iamdudum ſanctificati fuerant,ſacer ſpiritus.Quid itaq;
noui doni,nouæ gratiæ,nouæ facultatis, authoritatis,functionis illius ſacri ſpiritus eti-
am hic ſuis apoſtolis & diſcipulis Chriſtus tribuerit, cum eos deſignaret legatos ſuos, F
cum eiſdem cum inſufflatione diceret: Accipite ſpiritum ſanctum,continuo exprimit,
dicens:Quorum remiſeritis peccata,remittuntur eis:& quoꝝ retinueritis,retenta ſunt.
Quaſi diceret:Ad hoc nūc accipite ſpiritum ſanctum,vt per vos peccata remittat. Ma-
gna plane & diuina authoritas communicata & tributa hominibus dimittendi pecca-
ta. Ob quam cum ſibi oblato paralytico diceret Chriſtus:Fili remittuntur tibi peccata
tua, blaſphemare eum blaſphemabant impij Iudæi, elatæ mentis excæcati ſuperbia.
Marci 2 Quid, inquiunt,hic loquitur? blaſphemat. Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus De-
us? At nobis Deo agendæ gratiæ ſunt, qui poteſtatem talem dedit hominibus. Nun-
quid enim & nos dubitabimus increduli, cum Iudæis incredulis, an ſuis ſacerdotibus
talem poteſtatem communicare potuerit Chriſtus? Potuit certe,ſi ipſi credimus. Siqui
C.XXVIII. dem qui apud Matthæum vicariam illam pro ſe (quam diximus) legationem, eiſdem
illis cōmittens, præmiſit dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra,is ille
ipſe eiſdem dixit:Quoꝝ remiſeritis peccata,remittuntur eis:& quoꝝ retinueritis,reten
ta ſunt:& quiſquam qui credit Chriſto,de poteſtate eorum dubitat? Quanquam vica-
ria hæc ſit,qua hac in re ſacerdotes deſungūtur,poteſtas & authoritas. Remittunt equi
dem peccata, & vere, efficaciterque remittunt. Quis enim hoc audebit negare, quod
Quid faciendum laborāti ſub peccatoꝝ ſarcina. affirmat æterna veritas? Quorum, inquit, remiſeritis peccata remittuntur eis. Pro-
inde,quiſquis laboras ſub peccatorum mole & ſarcina, cuicunque ſaucia eſt & vul-
nerata conſcientia, cui lepræ alicuius contagio infecta anima, breuiter, quiſquis tibi
con-

A conscius es offendisse Deum, quisquis remissione peccatorum indiges, arripe præsens quod tibi CHRISTVS auxilium offert, confuge ad medicum, quem tibi ille constituit animæ tuæ, cui medicinam quam tibi exhibeat salutarem impartitus est, submitte & humilia te ex animo sub CHRISTI ipsius vicario, quàmuis mortali homine. Nec tibi ille vilis sit, cuiuscunque alioqui tibi precij videatur, misellusque homuntio, quem CHRISTVS suum nõ dedignatur vicarium. Illi tua vulnera detege, lepram ostende, peccata, quibus Deum offendisse tibi conscius es, humiliter, fideliterque confitere, & corde contrito ac humiliato remissionem expete, & fidelis CHRISTI verbis confide, quæ ille, qualis, qualis alioqui fuerit, sua illa legatione defungẽs tibi remiserit, hoc remissum fore apud Deum. Ille enim suæ fidei deesse non poterit, non magis falli, quàm fallere. Ipse iudex noster erit. Remissum ipse refert, quod eius nomine sacerdos remiserit. Ipse enim est qui dixit remissa fore illorum omnium peccata, quibus à sacerdotibus suis remissum est. Diuus AMBROSIVS aduersus Nouatianos disputans, qui negabant in sacramento pœnitentiæ remitti peccata à sacerdotibus: Cur, inquit, baptizatis, si per hominem peccata dimitti non licet? In baptismo vtiq; remissio omnium peccatorum est. Quid interest vtrum per pœnitentiam, an per lauacrum, hoc ius sibi datum sacerdotes vendicent? vnum in vtroque ministerium est. Sed dices: Quia in lauacro operatur mysteriorum gratia. Quid in pœnitentia? nonne Dei nomen operatur? Quid ergo? Vbi vultis, vendicatis vobis Dei gratiam: vbi vultis, repudiatis? Hæc ille AMBROSIVS. Audis itaque, quæ ante annos mille ducentos de sacerdotali authoritate, quo ad remittenda pœnitentibus peccata, fuerit orthodoxa catholicæ ecclesiæ sententia, quam ille sanctissimus episcopus aduersus hæreticam perfidiam defendit & asserit. Lib. 1. de Pœnitent. cap. 7

B

Sed dices, audisse equidem te authoritatem à CHRISTO datam suis sacerdotibus, audisse dictum illis: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. At confessionis latentium peccatorum suorum sacerdoti necessario faciendæ hic nullam mentionem fieri.

Non occludam hic os tibi, quàmuis vere possem, illis IACOBI verbis: Confitemini alterutrum peccata vestra. Et eo quod eodem pertinet, dictum à Ioanne: Si confitemur peccata nostra, fidelis est Deus qui remittat nobis. Nam de confessione sacerdoti necessario facienda locutos hos apostolos, post luce clarius intelliges. Quin tu ipse vide, quemcunque momorderit serpens in silentio, cuicunque lethali peccato, quod intra secreta cordis tui commisisti, saucia & vulnerata est conscientia, cui infecta latente in animo qualicunque contagione lepræ. Tu, inquam, vide, vt illati vulneris, latentisque plagæ tibi sanitatem procures, & peccati à Deo remissionem impetres. Quod quo pacto facere possis & debeas, modum audisti tibi præscriptum à CHRISTO. Nam ille promittit remissum fore, si suus tibi sacerdos remiserit: negat remissum, etiam quicquid tu feceris, quod per sacerdotes suos retentum est, hoc est, remissum non est. Torque te vt volueris, ascende in cœlum, descende in abyssum, & aliam post baptismum tibi relictam tabulam non inuenies, qua te possis subducere à naufragio, nec aliam viam qua possis tuorum peccatorum veniam ac remissionem consequi, quàm si corde cõtrito ac humiliato à sacerdote CHRISTI ea tibi remitti impetraueris. Tibi itaque incumbit, tuæ partes illæ sunt, vt latentium in corde tuo delictorum à sacerdote remissionem impetres. Ille equidem potestatem ea tibi cõdonandi accepit à CHRISTO, sed tibi incumbit vt remitti ea fideliter & humiliter saltem postules. Quod quo pacto facies, nisi illi quæ tibi soli nota sunt indicaueris? nisi illi aperias & confitearis te commisisse quod remitti ab illo postules? Aut quomodo ille, vt tibi remittat, diuinabit quæ tu solus in secreto cordis tui commiseris? Quomodo latenti in intimo conscientiæ tuæ plagæ malagma salutare imponet, nisi eam aperias medico, nisi te nudum sacerdoti ostenderis? Hic nemo tibi persuadeat, aliam nobis viam patere qua veniam & remissionem peccatorum nostrorum possimus consequi, quàm per sacerdotale ministerium: nempe, si coram Deo de commissis peccatis ingemuerimus, si sacrificium illi cordis contriti & humiliati obtulerimus, si toto ad illum corde conuersi fuerimus. Scriptum equidem per prophetam: Quacunque hora ingemuerit peccator pro peccatis suis, & conuersus fuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius. Et rursus: Demõstratur Confessiõis peccatorũ sacerdoti faciẽdæ, à CHRISTO nobis imposita necessitas. Falsæ persuasionis remotio.

C

Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum ac humiliatum Deus non deſpiciet. Itaqur non eſſe nobis neceſſarium, peccatorum noſtrorum remiſſionem impetrare à ſacerdotibus, tametſi illi authoritatem ea remittendi à Chriſto habeant: proinde, nec illis confiteri, niſi quando eorum opera vti voluerimus, & per miniſterium eorundrm, peccatorum noſtrorum remiſſionrm conſequi. Sed cum eius etiam alia nobis via patrat, in noſtra dimiſſum hoc electione & arbitrio, hac an illa vti voluerimus. Nemo, inquam, his ſimilibuſqur verbis ſibi aut alijs perſuadeat, ſed CHRISTO potius, eiuſque verbis credat. Voluit mitis & humilis magiſter noſter nos humiliari, non ſolum ſub potenti manu Dei, ſed etiam ſub manu mortalis hominis, ſui tamen ſacerdotis & vicarij, eidem ſibi datam à Deo patre ſuo poteſtatem dimittendi peccata, committens & communicans: atque ita communicans, vt plane teſtetur à ſe quoque reſeruatum iri, quicquid non quæſieris rrmitti illius miniſterio: quo ita magis frangeretur noſtra elatæ mentis aduerſus Deum ſeſe efferentis ſuperbia, & quo rubore & verecundia confuſi, detegere cogeremur ſacerdoti & presbytero, mortali alioqui & nullius precij homini, quibus diuinæ maieſtatis oculos offendere non erubuimus. Quo igitur pacto cor contritum ac humiliatum exhibebis CHRISTO, ſi obſtinatæ mentis ſuperbia, recuſas vltro oblatam ab eo ſalutem, ab eius ſacerdote requirere? Si hoc verecundiæ & ruboris deuorare non vis, vt illi tua prccata detegas, quo poſſit remittere, ſi ab illo peccatorum tuorum rrmiſſionem humiliter poſtulare contemnas: quæ obſecro erit hæc contriti cordis humiliatio? quæ totius ad Deum noſtri cordis conuerſio?

Contritioni ſuæ neminē cōfidere poſſe, vt ſufficiētī ad peccatorū remiſſionē impetrandam.

Non imus inficias, quin ob humiliati cordis vehemrntem cōtritionem, ſacerdotum ſuorum remiſſionem aliquando præurniat dominus, ſed tunc, quando illa vere humiliati cordis contritio, ſaltem virtute includit votum impetrandæ à CHRISTI ſacerdote, quàm primum opportunū fuerit, remiſſionis huiuſmodi. Nec debet ſibi quiſquam facile perſuadere, ſe merito propriæ contritionis, impetraſſe à Deo remiſſionem eiuſmodi, ſed cum ſancto illo Iob vereri omnia opera ſua, & ne quid minus fecerit, antequam per ſacerdotem remitti ſibi impetrauerit: niſi impoſſibilitas eius opportunitatē excludat. Quo articulo miſericordiæ Dei fidendum rſt, vt ipſe ſuppleat quod noſtra ex parte minus eſt. Alioqui vbi & certum & facile remedium ad manum eſt, qui ſuæ contritioni & conuerſioni ad Deum fidens, illud negligit, an ille ſalutem ſuam videtur magnifacere? Non ex noſtro merito, noſtra contritione, noſtra ad Deum conuerſione: ſed ex merito & virtute illius ſalutaris pro nobis oblatæ hoſtiæ, illius immaculati agni, atque aſperſionr eius ſanguinis, fit prccatorum noſtrorum remiſſio. At ſanguine illo ſacerdotum nos miniſterio aſpergimur: qurmadmodum demonſtrat vmbra & figura veteris illius tabernaculi. Meritum ſiquidem illius hoſtiæ, per ſacramenta ſua, quæ nobis reliquit & inſtituit CHRISTVS & quorum ſacerdotes miniſtri ſunt, veluti per canales quoſdam ad nos deriuare & influere ordinauit ęterna illa Dei ſapientia. A noſtro ergo merito, noſtra contritione, noſtra conuerſione, contempto agni illius immaculati ſanguine, quo per CHRISTI ſacramenta aſpergimur, peccatorum noſtrorum remiſſionem, ſalutemq́; noſtram expectabimus? Nunquid tantillum nos pudoris impedirt, quandoquidem ciſternæ noſtræ aquam non continent, quo minus etiam cum gaudio hauriamus aquas ſalutares de fontibus Saluatoris? Et hęc nunquid aut noſtra eſt, aut à nobis excogitata in dictis CHRISTI verbis ſrntentia? Certe ſi noua eſſet, & non potius ea quam ab initio accepiſſet, & intellexiſſet in eiſdem catholica CHRISTI per orbem eccleſia, mea ipſius ante oēs damnaretur ſubſcriptione, & iudicio, etiam quantumuis mihi probabilitatis habere videretur. Quo animo vtinam fuiſſent omnes, qui nunc tractant ſacras literas, vtinam perpetuo memores illius apoſtolicæ cenſuræ: Si quis vobis euangelizauerit noui aliquid præter id q̄d accepiſtis, anathema ſit, & non paulo tranquilliores nunc eſſent res Chriſtianæ. Non videremus vna hac tempeſtate noſtra, tot ſimul profanis nouitatibus, tot impijs, execrandiſque hæreſibus, exagitari eccleſiam Chriſti, quot nunq̄ retro ſeculis vniuerſis. Sed vnde certius intelligemus catholicæ eccleſiæ hac de re, quam tractamus, ſententiam & fidem, quàm ex ore eiuſdem catholicæ eccleſiæ epiſcopi, apoſtolicæ illi cathedræ præſidentis: pro cuius vnius, vt poſt audies, fide, ne deficeret ad confirmandos toto orbe Chriſtianos fratres in fide, ſi quando (quod ſæpiſſime vſu venit) hæreticæ alicuius tempeſtatis

Catholicę eccleſiæ ſententiā de neceſſitate cōfeſſionis demōſtrare.
Ex Patrū cōcordi teſtimonio.

A pestatis procella ea tentaretur, ille rogauit, qui exauditus est pro sua reuerentia? Sed cum plurimos eodem ex hoc albo proferre possemus eius, quam hic statuimus, fidei & sententiæ catholicæ testes indubitatæ fidei, vnum pro omnibus proferemus Leonem, illum inquam, cui ab vniuerso illo atque omnium, quæ vnquam extiterunt frequentissimo, Oecumenico Calcedonensi concilio (cum in eodem pulcherrima illa, & vere digna præsule catholicæ ecclesiæ, de incarnatione verbi, aduersus Euthiceten, ad beatum Flauianum Constantinopolitanum episcopum recitaretur eius epistola) ter sancto acclamatum est, vt custodi & assertori orthodoxæ ac synceræ fidei, qua velut aureũ quodam flumẽ vniuersam irrigasset ecclesiã. Hunc, inquam, aut potius Christũ ipsum per os eius nobis loquentem e nauicula & cathedra PETRI audiamus, quid scribat ad Theodorum Foroliuiensem episcopum: Multiplex, inquit, misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent, sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia Dei nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum, homo CHRISTVS IESVS, hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, B & salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtique operi ipse Saluator interuenit, nec vnquam ab his abest quæ ministris exequenda commisit, dicens: Ego vobiscum sum ad consummationem vsque seculi: vt si quid per seruitutem nostram bono ordine & gratulando impletur affectu, non ambigamus per spiritum sanctum fuisse donatum. Hactenus ille. Quem audis prædicantem diuinæ bonitatis ita ordinata præsidia, vt indulgentia Dei, nisi supplicatione & interuẽtu sacerdotum nequeat obtineri. Ne quisquam tibi persuadeat, in remissione peccatorum obtinenda, sacerdotali ministerio opus te non habere.

Leonis. Epistola LXIX.

Quin & Augustinum interrogemus, quam & ipse fidem didicerit in catholica ecclesia, quam docuerit fideles sibi commissos populos? Quos in Homilia quadam ita alloquitur: Qui post vxores vestras vos illicito concubitu maculastis, si præter vxores vestras cum aliqua concubuistis, agite pœnitentiam, qualis agitur in ecclesia, vt oret pro vobis ecclesia. Nemo sibi dicat, occulte ago, apud Deum ago, nouit Deus qui mihi ignoscit, quoniam in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cœlo? Ergo sine causa datæ sunt claues ecclesiæ Dei? Frustramus Euangelium Dei, frustramus verba CHRISTI, promittimus nobis quod ille negat, nonne nos decipimus? Et rursus libro secundo de visitatione infirmorum: Sunt, inquit, quidam C qui sufficere sibi existimant, si soli Deo cui nihil occultum est, quem nullius latet conscientia, sua confiteantur crimina. Nolunt enim aut erubescunt, siue dedignantur ostendere se sacerdotibus: quos tamen inter lepram & lepram discernere per legislatorem constituit dominus. Sed nolo, vt ipsa decipiaris opinione, quatenus confundaris confiteri coram CHRISTI vicario, tabescens præ rubore, vel ceruicosus præ indignatione. Nam ipsius humiliter subeundum est iudicium, quem dominus sibi non dedignatur vicarium. Ergo ad te venire roges sacerdotem, & fac ipsum conscientiarum tuarum penitus participem. Non te seducat somniantium illa superstitio, quæ in visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad Deum peccatorum confessio. Nos autem non abnegamus, quin sit ad Deum frequenter referenda peccatorum confessio. Beatus etenim, qui tenebit & allidet paruulos suos vel maximos ad petram, petra autem CHRISTVS est. Sed testamur & testatur & illud sana doctrina (ne tibi applaudentium faueas auribus) quoniam prius eges sacerdotis, qui mediator sit ad Deum tuum, salubri iudicio. Alioqui & sub lege & sub gratia: Ite & ostendite vos sacerdotibus, responsum diuinum quomodo consummaretur? Confitemini alterutrum peccata vestra, quomodo cõpleretur? Audis, quam & ille fidem orthodoxus, doctissimusque pontifex didicerit in catholica CHRISTI ecclesia, quam docuerit sibi commissum fidelem populum? Euangelium Dei & verba CHRISTI frustrare, se, aliosque decipere, sibi promittere quod negat CHRISTVS, qui persuadent sibi aut alijs peccatorum se remissionem consequi, qui non humiliter se submiserint sa-

Augustini. C. IIII.

cerdotis iudicio,qui aut dedignantur aut erubeſcunt ſe illi oſtendere,ſua illi peccata cō D
fiteri,ſuam aperire conſcientiam. Hoc,inquit,teſtatur ſana doctrina,catholicæ videli-
cet eccleſiæ,quòd ſacerdote opus habeas,qui inter Deum & te mediator ſit:hoc domi-
num in vmbra & figura illa veteris tabernaculi, hoc docuiſſe CHRISTVM in luce
veritatis Euangelicæ,qua illam ipſam figuram expreſſit, hoc continere apoſtolicum
pręceptum,quo iubet nos confiteri peccata noſtra,non Deo tantum,ſed confratri mor
tali homini. Hoc enim ſignificare volebat apoſtolus,dicens: Confitemini alterutrum
peccata veſtra,hoc eſt,frater,fratri:homo,homini:ſed presbytero quem accerſi iuſſit ad
infirmum. Et ne nos remorareť verecundia,ſubiunxit eiuſmodi confeſſionis fructum:
Vt,inquit,ſaluemini. Quaſi diceret:Ita facite,ſi modo ſaluari volueritis.

Sana intelligētia verborum Iacobi: Confitemini alterutrū, & cætera. Baſilij teſtimonio.

Eodem ſane modo hoc ipſum intellexit magnus ille Baſilius, libro quem ſcribit de
inſtitutione monachorum, docens nobis neceſſario confitenda eſſe peccata, non quis-
buſlibet:quemadmodum nunc quidam affirmant intelligēda verba Iacobi:ſed ijs qui
bus diſpēſatio myſteriorum Dei credita & commiſſa eſt.

Ex teſtimonio Chryſoſtomi. Super Matthæum Homilia III.

Eandem fidem, & apoſtolicorum & CHRISTI verborum intelligentiam in ca-
tholica didicit CHRISTI eccleſia,ſanctiſſimus,eruditiſſimuſque ille Chryſoſtomus,
eandem docuit fidelem ſibi commiſſum populum, quem in Homilia quadam ſeu con
cione ita alloquitur: Confeſſio peccatorum, teſtimonium eſt conſcientiæ timentis De- E
um. Qui enim timet iudicium Dei,peccata ſua non erubeſcit confiteri:qui autem eru-
beſcit, non timet, perfectus enim timor ſoluit omnem pudorem. Illic enim turpitudo
confeſſionis aſpicitur,vbi futuri iudicij pœna nō creditur. Nunquid neſcimus,quia cō-
feſſio peccatorum habet pudorē:& quia hoc ipſum,erubeſcere inquam, pœna eſt gra-
uis?Sed ideo magis iubet Deus confiteri peccata noſtra,vt verecundiam patiamur pro
pœna. Audis quid vir ille in dictis Chriſti,apoſtoliciſque verbis intellexerit,nempe ne
ceſſitatem nobis confitendi impoſitam, & non poſitam confeſſionē in noſtro arbitrio:
quaſi aliud nobis poſt baptiſma relictum ſit aſſequendæ remiſſionis peccatorum no-
ſtrorum remedium. Sed ideo, inquit, magis Deus iubet confiteri peccata, vt verecun-
diam patiamur pro pœna. Cuius vnius teſtimonio,& Antiochenæ(in qua nomē Chri
ſto dedit, in qua & presbyterij honore poſtmodum ſublimatus erudiendæ plebis eiuſ-
dem eccleſiæ prouinciam,quod plurimæ eius Homiliæ teſtantur, cum laude & fructu
exercuit)ſimul & eccleſiæ Conſtatinopolitanæ(cuius deinceps epiſcopus factus eſt)fi-
dem quam hac de re eo ſeculo, hoc eſt, longe ante annos mille habuerint, diſcimus.

Teſtimonio Ambroſij. C. VII. Cyrilli. Lib. III. ſuper Leuit.

Eandem catholicæ eccleſiæ ſententiam etiam ex verbis diui Ambroſij ſuperius re-
citatis partim audiſti. Quam adhuc clarius explicat libro ſecundo de Pœnitētia. Idem
docet Cyrillus ille Alexandrinus epiſcopus(vt ex omni orbis loco catholicæ eccle-
ſiæ fidei teſtimonium audias)exponens illud Leuitici quinto: Anima quæ iurauerit & F
protulerit labijs ſuis,vt vel male quid faceret,aut bene,& nō fecerit,pronuntiet,ſeu cō-
fitebitur peccatum quod peccauit. Ita ipſe legit iuxta veritatem Hebraicam. Quem lo-
cum ipſe detorquet ad peccatorum confeſſionem, quæ vt nunc agitur, ita etiam tunc
peragebatur in eccleſia. Ex illo confirmans eſſe neceſſarium,vt omnia peccata noſtra
pronuntiemus, aut confiteamur, neque vllum celemus, ſi modo Diaboli voluerimus
accuſationem effugere.

Concluditur ex dictis fides catholicæ eccleſiæ. De confeſſione peccatorum.

Cum Cyrillum audis, cum Leonem, Chryſoſtomum, Au-
guſtinum,Ambroſium,Baſilium, ſuis quemq; temporibus docentem CHRISTI ec
cleſiam, nolo imagineris, totidem hominum, ſanctiſſimorum quidem & doctiſſimo-
rum patrum,attamen totidem hominum te audire ſententiam. (Quanquam nec par-
ui momenti tot aquilarum congregatio& conuentus nobis habendus eſt, ſi modo fi-
dem habuerimus CHRISTO,ibi eſſe corpus vbi aquilę congregantur,)quinpotius
ita cogita,per vnumquenque eorum ipſius eccleſiæ catholicæ te fidem audire & ſenten
tiam. Certum eſt enim tales,tantoſque patres & ſanctiſſimos epiſcopos nihil aliud cre-
dendum inculcaſſe & docuiſſe fideles, quibus præerant,populos,quàm quod ſciebant
credi ab orthodoxa & catholica CHRISTI eccleſia.

**Obiectionum quarundam aduerſus iam demonſtratam neceſſi
tatem confeſſionis peccatorum ſacerdoti
faciendæ diſſolutio.**

CA-

A CAPVT VIII.



Entio me hic remorari diutius, quàm pro instituto. Sacerdotalia enim munia hic percurrere magis, quàm exactè asserere decretum fuerat: quo citius perueniremus quo properamus, ad hierarchiam ecclesiasticam. Sed retinet me zelus domus domini, vt videlicet diligentius expungerem receptam plerisque pestilentissimam opinionem, quam hauserunt & adhuc hauriunt indies ex scriptis Erasmi Roterodami, hominis quidem eruditissimi: sed qui in tractandis sacris literis fuit liberiore quàm fas est iudicio, nec satis didicit religione captiuare intellectū suum in obsequium fidei. Qui in plerisq; annotationibus suis in D. Hieronymum omnes cōiecturas captat, quibus persuadear, Hieronymi tempestate & antea, fuisse quidem confessionem nonnullam: sed tātum apertam, eamq; in genere, nec exactam à quoquam, sed cuiusq; permissam arbitrio. Eam vero quæ nunc recepta est, clancularíam & in aurem natam sibi videri ex priuatis consultationibus, quę solent apud episcopos fieri, si qs scrupus cuiusq; vrgeret animū. Et in methodo, quā docet studij theologici (quam vtinā didicisset felicius, anteq; docuisset alios) ridet theologos quasi suum dogma ingerentes: Confessionem, quoniam necessaria est ad consequendam remissionem peccatorū per sacramentum pœnitētiæ, institutam à Christo, & non à patribus aut ecclesia. Et præterea in libello, quem scribit de confessione, ita de ea agit, trutinatis hinc inde veluti in bilance eius commodis & incommodis, vt plane declaret, tametsi sub inuolucro verborum, in quā partem suo iudicio lanx praeponderet. Contendens equidem probari non posse institutam à Christo, ita dubitat, an humana constitutione tātum onus imponi potuerit hominibus, vt clare subindicet imponi non potuisse, & cum sit impositum præstare rursus aboleri, eoq; plus officiat q̄ conducat pietati. Addens oneris eiusmodi impositionem, aduersari charitati fraternæ, quæ suadet, vt aliorum potius onera subleuemus: adductis etiam apostolorū Petri & Pauli exemplis, quorum hic (vt ait) indulgens infirmitati hominum etiam remisit aliquid de præcepto domini, ille non est passus iugum legis Moysi īmponi gentibus. Qua igitur fronte qui cum Petro, inquit, & Paulo comparādi non sunt, imponunt talem sarcinam confessionis vltra legem domini? Interim tamen nihil hic vult videri velle asserere, sed alijs cogitandi ansam suggerere. Quin & dialogis plerisq;, quos scribit rudi illi imperitæque ætatulæ, nunc hoc insinuare & inserere puerilibus animis suo illo artificio nititur, sufficere videlicet Deo confiteri qui solus remittit peccata, nunc etiam petulantius confessionem traducit & ridiculam facit pueris. Quibus sane dialogis (vt dicam ingenue quod sentio) nihil ad noxam religionis excogitari potuit à diabolo efficacius, non solum ob vnum hoc de quo nunc agitur (tametsi hoc ipsum satis graue & magnum sit) sed ob eiusdem impietatis plurima, quæ illic sub compositæ & elegantis orationis lenocinio mira verborum festiuitate ætati propinat incautæ, melle oblitum scilicet venenum lethale, & animæ toxicum. Quo semel imbuta recens testa, ad quos sit vsus valitura in posterum, quos deinceps promittat fructus præoccupata semel eiusmodi seminibus noxijs indoles tenera, quis non videat? Meo sane iudicio minus læderent vniuersi blasphemiarum libri ter execrandi illius LVTHERI, quibus ex professo, & aperto Marte exporrectaque fronte conuellit vniuersa dogmata hactenus recepta catholicæ CHRISTI ecclesiæ, si legantur à viris quibus vel tantillum est iudicij (quàmuis pene nullis non sit periculosa eiusmodi lectio, quæ fere affricat contagionis & scabiei aliquid, & noxios aliquos scrupulos relinquit in animis legentium, vt de certis discant ambigere) minus inquam læderent vniuersa hæc lecta ijs quibus est rationis & iudicij aliquid, quàm dialogi eiusmodi lecti pueris & illi cui scripti sunt ætati teneræ: ex quibus religione soluti eorum animi, qua maxime eam ætatem constringi oportuit, discāt deinceps de rebus diuinis, de ecclesiasticis dogmatibus & institutis, libere iudicare ac pronuntiare, pro suo quisque captu & ingenio discant floccipendere, contemnere, deridere. Ex qua semente, quam messem factura propediem sit CHRISTI ecclesia quis non intelligit? Vtinam non solum pontificio, sed etiam imperiali edicto & anathemate exularent perpetuo à ludis literarijs omnibus, aut ita emacularentur, vt absq; pietatis periculo & iactura legi possent

Erasmi de cōfessione peccatorum sententia

B

Censura de dialogis aut colloquijs Erasmi

C

 à pue

à pueris. Et quod nunc fit à quibusdam ludimagistris, qui selectos aliquot legendos pueris exhibent. Reliquos vt noxios subtrahunt, ita in vniuersum fieret. D

Voluissem sane Erasmum hic præterire silentio, si tulisset instituti ratio, ne qui eius studiosiores, mortuo detrahere nos calumnient, quod viuo non auderemus. Sed quoniam noui plurimos eius lectione persuasos (vt cætera taceam) negligere & contemnere vnam solamq; nobis post baptisma relictam à Christo salutis tabulam, per quam enatare & saluari possimus è naufragio, sacramentum inquam pœnitentiæ, per quod solum remissionem peccatorum sacerdotali ministerio cõsequimur, & quotidie quàm velim magis experior. Quorum causa, quod hic obiter transire & percurrere requirebat susceptum negotium, cum sim coactus tractare exactius & demonstrare aliam salutis & assequendæ remissionis peccatorum viam post baptismum nobis non patere, nec relictã à Christo, quàm si humili confessione præuia eam impetremus à Christi sacerdotibus, sicut necessario & inuitus in eius mẽtionem incidi, ita dolorem meũ dissimulare non potui, neq; de eo nõ libere quod sentio proloqui. Cui si adhuc satis probatum non sit, confessionem institutam à Christo, & nõ superimpositam nobis ab hominibus, nescio quando quid satis probatum esse poterit, quod ipse non probauerit.

Aduersus Erasmi opinionẽ, de cõfessione peccatorũ, catholicę fidei assertio

Demonstrauimus libro priore, duo nos habere certa indubiaq; principia, quibus veluti à Christo traditum aliquid necessario nos credere & tenere oportere in his quæ ad fidem religionemq; pertinent, certo demonstrari possit, nempe scripturam canonicam & ecclesiasticæ traditionis authoritatem. Quam in eo consistere etiã demonstrauimus, non solum, si ecclesiæ proceres in generali aliquo conuẽtu quippiam definiant velut ex Christi traditione tenendum: tametsi nõ possit ita euidenter deduci ex sacris literis, vt proteruus nihil habeat quod contrà diceret: sed etiam, si sine scripto, qualia sunt plurima, velut ex apostolica traditiõe ita obseruauit, tenuit, & credidit catholica per orbem ecclesia. Quandoquidem certum est, non omnia fidei nostræ mysteria scripta ab euangelistis, neq; etiam in paucis illis quæ leguntur apostolorum epistolis. Et æque certum est, quicquid primitiuæ ecclesiæ tradiderunt apostoli, authore Christo, & doctore spiritu sancto, qui eorum doctrinam & traditionem confirmauit signis, prodigijs, & varijs virtutum operationibus, tradidisse eosdem. Apostolicæ autem traditionis eiusmodi hoc certum esse documentum & infallibile, quòd magno consensu ita tenuit & obseruauit per orbem vniuersum catholica ecclesia, priusquã daretur facultas ecclesię proceribus & episcopis conueniendi in vnum generale conciliũ. Nam quę concilia præcessisse inueniuntur communis per orbem consonæq; obseruationis ecclesiæ, eoq; præsertim quæ in scripturis non continentur euidenter, nec imaginari est aliud quàm apostolicæ traditionis fuisse initium. Nos vero ex vtroq; hoc principio demonstrauimus, Confessionem peccatorum sacerdoti faciendam, velut ex Christi institutione necessario tenere nos oportere. Primum, quoniam ille non solum sacerdotibus suis remittendorum peccatorum potestatem apud Ioannem impartitus est: sed etiam clarissime affirmauit, nisi illorum ministerio eorundem remissionem nos minime cõsequi, dicens apud deum retentum fore, hoc est, minime remissum, quicquid ab illis remissum non fuerit. Sed sine præuia humili confessione sacerdos suo desungi non potest officio. Necesse est enim vt sciat quid tu tibi remitti postules, aut quid ipse remittere debeat. Constat ergo ex dictis verbis Christi, confessionis sacerdoti faciẽdæ necessitatem nobis impositam. His addidimus & alteram demonstrationem ex secundo illo, quod stabiliuimus, principio. Ostendimus enim magno consensu tenuisse & credidisse catholicam Christi per orbẽ ecclesiã, q̃ sacerdotibus necessario faciẽda esset peccatorũ cõfessio, priusq̃ per ecclesiæ pceres de cõfessiõe faciẽda vllũ esset verbũ statutũ in vllo cõcilio. Eiusmodi autẽ consonæ obseruationis & fidei aliam causam, aliudve initium, nec proferri, nec imaginari posse, quàm traditionem apostolicam, quæ vniuersa Christum authorem habeat. Fidei vero & obseruationis eiusmodi testes produximus, in primis sanctũ illum Leonem vniuersalis ecclesiæ pontificem, etiam apostolicę, in qua sedit cathedrę suffultum priuilegio. Cui ab Occidente adiunximus sanctissimum Ambrosium Mediolaneñ. episcopum, à meridie ex Africa beatissimum Augustinum: ex Alexandria & Aegypto B. Cyrillum, catholicæ fidei fortissimum propugnatorem: ex Antiochia Constantinopoli atq; adeo vniuerso Oriente, B. Ioannẽ cognomẽto Chrysostomum, E F

ex Cap

A ex Cappadocia & Septentrione, illum magnum Basilium: qui omnes hoc ipsum crediderunt, & christifideles hoc credendum tenendumq; docuerunt, sacerdoti necessario faciendam confessionē pctōꝝ nostroꝝ, vt eius ministerio eorundem remissionem assequamur: imò docuerunt hoc ita constitutum & ordinatum à domino. Sic enim inquit ille, diuinæ bonitatis sunt ordinata præsidia, vt indulgentia dei nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesus hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorū, per ianuam reconciliationis admitterent. Habes authorem huius institutionis Christum Iesum, qui hanc ecclesiæ præpositis potestatem tradidit, vt confitentibus actionem modumq; præscriberet, & per ianuam recōciliationis aut remissionis peccatoꝝ ad salubriū sacramētorum, corporis nimiꝝ & sanguinis dominici, communionē admitterēt. Et quanquam hi, quos produximus, testes fidei catholicæ per orbem ecclesiæ diuersis locis sanctissimi episcopi, non præcesserint vniuersa generalia concilia, quorum primum Nicænum extitit, sed illud sint paulopost subsequuti: nihil tamen, quod ad hoc de quo agimus perinde est ac si præcessissent omnia, nec in Nicæno, nec in vllo alio conciliorum omnium ante ipsos, ne iota quidem vllum de confessione facienda statutum legitur.

B Quare concordis eius per vniuersam ecclesiam obseruationis & fidei, non constitutio synodica, sed consona & conformis toto orbe traditio apostolica causa extitit, neque vel imaginari potest vlla alia. Tametsi ijdem illi non tantum necessario faciendæ confessioni testimonium perhibeant, sed etiam dicta Christi apud Ioannem, deinde Iacobi verba ita intelligunt, quasi in illis sit instituta à Christo, & in his inculcata & tradita ab Apostolo. At aquilarum eiusmodi congregationem in subortis his tentationibus sane quàm periculosissimis, in quibus multi surgunt pseudoprophetæ quęrentes abducere incautos & simplices ab orthodoxa fide catholicæ ecclesiæ, in desertū, in angulos domorum & penetralia, dicentes: Ecce hic est Christus, ecce illic ipse nobis Christus certum orthodoxæ & catholicæ veritatis, infallibileq; signum constituit: quemadmodum libro præcedenti demonstrauimus.

Aduersus hæc omnia quid tandem habet Erasmus, quod ipsum dubitare cogat, aut potius credere, confessionem peccatorum sacerdoti faciendam introductam constitutione hominum? Sibi ipse persuasit, nō esse antiquū institutum confessionis huiusmodi. Itaq; quoties in veteribus, præsertim Hieronymo occurrit locus, vbi confessionem peccatorum vt necessariam exigunt, ille theologos nostros taxat quasi parum attentos, qui eiusmodi intelligunt de confessione, qualis modo peragitur in ecclesia: quæ eo tempore in vsu nō fuerit, sed ipse ad publicam quandam & generalē detorquet. Quam

Imaginatio Erasmi nuda nec vllis argumētis fulta

C nihil putat fuisse aliud, quàm signis quibusdam & piaminibus ab episcopo indictis aliquem se peccatorem & sacramentorum communione indignum agnoscere. Eiusmodi quędam in scholijs primi tomi in Hieronymum insulcit. Nec his dissimilia in Annotationibus. Nam cum negare non possit antiquissimum fuisse confessionis institutum in catholica Christi ecclesia: nō tamen sustinet, eam fuisse qualis modo exigitur distinctam, & sacerdoti factam in aurem: sed plane diuersi generis, apertam videlicet quandam, & (vt ipse dicit) in genere. Nec ipsam, inquit, legimus exactam absque quoquā. Cæterum, quæ nunc recepta est, clanculariam natam videri ex consultationibus priuatis, quæ solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquā vrgeret animum. Illa vero Iacobi apostoli: Confitemini alterutrum peccata vestra, non pertinere ad confessionem ecclesiasticam. Sentire siquidem apostolum de quotidianis offensis christianorum inter ipsos, quos continuo vult reconciliari: alioqui, inquit, si de illa quam partem sacramenti dicimus, intellexisset, nō addidisset vobis inuicem: sed sacerdotibus. Et hæc quidem atq; eiusmodi Erasmus.

Tu vero ex ijs quæ superius demonstrauimus, animaduertes christiane lector, Erasmi hæc esse haud sana somnia: quibus ne seduceremur, admonitos cautosque reddidit sanctus ille orthodoxæ fidei doctor AVGVSTINVS. Non te seducat, inquit, somniantium illa superstitio, quæ in ægroto visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad DEVM peccatorum confessio. Et paulopost: Testamur, inquit, & hoc ipsum testatur sana doctrina catholicæ ecclesiæ, quòd sacerdotis

Falsitas opinionis Erasmi de confessione

Li. 1. de visita. infir. ca. 4

egeas

egeas, qui mediator sit ad deum tuum salubri iudicio: alioquin, & sub lege & sub gra- D
tia: Ite & ostendite vos sacerdotibus, responsum quomodo consummaretur? Confite-
mini alterutrum peccata vestra, quomodo compleretur? Audis quàm graphice hic no
bis explicarit Erasmi somnia. Sed quàm falso sommiarit Hieronymi tẽporibus aliam
confessionem in vsu non fuisse, quàm publicam quandam & generalẽ, qua tantum se
peccatorem quis confitebatur, idem tibi Augustinus testis est, qui fuit Hieronymo con
temporaneus. Præterea ex ijs, quos supra induximus, Ambrosius, Basilius, Chrysosto-
mus, qui omnes Hieronymo contemporanei, testimonium perhibent fuisse tunc in ec-
clesia, receptum vsum confitendi, non illum qualem Erasmus somniat, in genere, sed
quo deteguntur secreta conscientiæ. Qui quoniam erubescentiam necessario habet co
mitem, adhibet aduersus illam Chrysostomus timorẽ diuini iudicij. Illic enim, inquit,
turpitudo confessionis aspicitur, vbi futuri iudicij pœna non creditur. Quin & ipse Hie
ronymus multis locis falsam diuinationẽ Erasmi coarguit. Ita scribit in x viij. c. eccles
astes: Si quem serpens diabolus occulte momorderit, & nullo conscio eum veneno pec
cati infecerit, si tacuerit qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum
fratri & magistro suo voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum ei
prodesse non poterit. Si enim erubescit ęgrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat
medicina non curat. Vides hic, qualem confessionẽ Hieronymus doceat faciendam E
illi, quem serpẽs momorderit in occulto, qui peccati veneno infectus est nullo conscio,
nempe talem, per quam hoc ipsum latens conscientię suæ vulnus detegit: non Deo, cui
nihil occultũ est: sed fratri & magistro, sacerdoti videlicet, quẽ nobis Christus animarum
nostrarum constituit medicum: denuntians, nisi illi confessus fuerit curationẽ minime
recepturum. Si tacuerit, inquit, qui percussus est & non egerit pœnitentiam. Vides il
lum clarissime significare confessionem necessario pręrequiri ad pœnitentiam peragen
dam. Nec semel hoc dixisse contentus, continuo ipsum repetit, & alijs verbis iterum in-
culcat. Si vulnus, inquit, suum fratri & magistro suo noluerit cõfiteri, ille cui à Christo
data est medicandi, hoc est, peccata remittendi potestas, prodesse ipsi nõ poterit: si eru-
bescat ægrotus vulnus confiteri medico, quod ignorat medicina, non curat. Vides
vt hic doceat non generalem sed specificam vulneris conscientiæ detectionem, alioqui
ipsum curari non posse pœnitentiæ medicamento, & remissionis curatione, quam im-
partit animarum magister & medicus. Quòd si adhuc persistas eum de publica con
fessione loqui, nihil promoues. De ea enim loqui certum est, per quã cordis intima de-
teguntur, animarum medico: non tantum, qua se quis peccatorem confitetur in gene-
re, sed speciatim quę in secreto cordis sui sola cogitatione perpetrauit, aperit, non Deo,
sed fratri, mortali homini, non qualicunq;, sed magistro spirituali. Eiusmodi confes F
sionem ille docet & exigit, vt quis digne pœniteat, & commissorum veniam ac remissi
onem possit percipere. Quæ si malis publice & sub multorum testimonio confiteri,
per me licet vt facias: modo ita exigat aut peccati qualitas, aut aliorũ tuaq; ædificatio.
Neq; enim ex parte confitentis omnino est de necessitate confessionis secretum, sed est
necessarium, vt secreta sacerdoti palam facias, quo te possit impartiri absolutionis ac
remissionis eorundem beneficio. Sed vt secreto atq; vni in aurem confiteri satis sit, no-
stræ hoc verecundiæ datum est. Nam graue nimium esset & plenum euidentibus peri
culis, si publice secreta quæq; nostra confiteri cogeremur, neq; vnquam hoc exactum
est à quoquam, cuius occultum peccatum extitit.

Falsum esse quod Hieronymi tẽpestate haud alia in vsu fuerit confessio, q̃ generalis quædã & publica

Ipsius etiam Hieronymi testimonio

Quid ergo sit quod ille somniat, Hieronymi tempore non fuisse nisi publicam gene-
ralemq; confessionem quandam eamq; nec exactam à quoquam, haud sane intelligo:
nisi quòd receptarum opinionum nostrarum imagines non solum per quietem & in
somnium, sed & vigilantibus sæpe occurrunt, etiam si nihil sit quod eiusmodi sugge-
rat. Quemadmodum febrienti, cui gustandi sensorium flaua bile infectum est, etiã dul
cia quęq; amara videntur. Sed non sentit is quod in re ipsa est: sed noxium humorem,
qui linguam suam palatumq; occupauit.

Simile

Imò, quòd non solum Hieronymi, sed etiam Cypriani, Origenis, Tertulliani, & Di
onysij temporibus, hoc est, annis circiter ducentis ante Hieronymum, vsitata in eccle-
sia, & tanquam necessaria exacta fuerit peccatorum quantumuis occultorum distin-
cta, & non illa generalis, quam Erasmus somniat, coram sacerdote confessio, idem ipsi
luculen

Quòd ante Hieronymi tempora, ab initio ecclesiæ vsitata

A Iuculentissimi testes sunt. Cyprianus ille sanctiss. martyr & pontifex sermone quinto
de lapsis, de his loquens qui in corde tantū lapsi sunt. Hi, inquit, quāuis nullo sacrificij
aut libelli facinore constricti sunt, quoniam tamen de hoc vel cogitauerūt, hoc ipsum
apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confiteantur, exomologesim conscientiæ
suæ faciant, animi sui pondus exponant, salutarem medelā, paruis licet & modicis vul
neribus exquirant. Et paulopost: Confiteantur singuli, quæso vos fratres, delictum su-
um, dum adhuc qui delinquit in seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum sa-
tisfactio & remissio per sacerdotē, apud dominum grata est. Hactenus Cyprianus. Et
adhuc illum non pudebit sui eius insomnij, q D. Hieronymi temporibus nondum fue-
rit in ecclesia, nisi publica & generalis quædam cōfessio, eaq; nec exacta à quoq;? Cum
Cyprianus fere ducentis ante Hieronymum annis, doceat sola cogitatione lapsos, hoc
ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confiteri debere, & obsecrādo exhor
tetur omnes, delictum quenque suum dum tempus habet, dum remissio per sacerdo-
tem facta, apud dominum grata est, confiteri. Ante hunc etiam Origenes ille au-
di quale confessioni ecclesiasticæ, qualis vsq; nunc celebratur, perhibeat testimonium.
Ita scribit in psalmū tricesimū septimū: Vide, inquit, quid nos edocet scriptura diui-
na. Quia oportet peccatum non celare intrinsecus, fortassis enim sicut hi qui ha-
B bent intus inclusam escam indigestam, aut flegmatis humorem stomacho grauiter
& moleste imminentem, si vomuerint, releuantur: Ita etiam hi qui peccauerunt, si qui-
dem & occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus vrgentur, & propemodum
suffocantur à flegmate aut humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum ac-
cusat seipsum & confitetur, simul euomit delictum atque omnem morbi digerit cau-
sam. Tantummodo circunspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum,
proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum
infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi nouerit disciplinam: vt ita
demum, si quid ille dixerit, si quid consilij dederit, facias & sequaris. Et si intellexerit
& præuiderit talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius ecclesiæ exponi de-
beat & curari, ex quo fortassis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facile sanari, mul-
ta hoc deliberatione & satis perito medici consilio procurandum est. Vide, vt hic do
ceat quodcunque delictum lethale in animi penetralibus latens euomendum per con-
fessionem, si modo sanari peccator voluerit: quod quandiu factum non est, miseram
intus vrgere & suffocare conscientiam. Vide insuper, & diligenter attende, quàm
hic clare distinguat publicam (non tamen qualem ille somniat) confessionem & pœ-
nitentiam à priuata, & in aurem, quæ quotidie de omni lethali delicto facienda est.
Nam de priuata & clancularia hoc nos admonet, vt circunspiciamus caute, cui creda-
C mus secreta nostra, vt ante probatus nobis sit medicus cui exponamus languorem no
strum, qui sciat condolere & compati infirmitati alienæ. De publica vero docet, nō faci
le nec temere ad ipsam veniendum esse, nec nisi præuia confessione priuata apud sacer-
dotem peritum, & de eius matura deliberatione & consilio. Idq; ob causas quas idem
commeminit, videlicet si peccatum eiusmodi sit, vt & tua correctio & aliorum ædifica
tio publicam tuā requirere pœnitentiam videantur: vt publice cōmissum homicidium
stuprum aut adulteriū notoriū, item si qui in persequutione suppliciorū aut mortis me-
tu Christi nomē abnegarunt. Si qui seducti in schisma aliquod aut hæresim, à catholi
ca se diuiserunt ecclesia. In ijs atq; eiusmodi, tamen iuxta consiliū prudētis medici & sa
cerdotis, cui secreta primū facta est pctōꝝ cōfessio, publica pœnitētia in totius ecclesiæ
conspectu imponenda est, vt qui scandalizati sunt de pctō, emēdentur de correctione
& pœnitentia. Quin & in epistola Dionysij ad Demophilum monachum, clarissime est
videre eundem ritum confessionis secretæ qui adhuc hodie obseruatur in ecclesia. Ita
enim scribit inter cætera: Tu vero vt tuæ literæ indicant, procidentem sacerdoti im-
pium (vt ais) atq; peccatorem, nescio quopacto contra ordinem disciplinæ astans, cal-
ce abiecisti, quum ille quidem verecūde, quod oportuit, fateretur se ad peccatorum re-
media quærenda venisse. Neq; exhorruisti insuper sacerdotem optimum lacerare con
uitijs, miserabilē eū dicens, qui pœnitentem atq; impium iustificasset. Hactenus ille. In
quibus verbis hoc in primis notādum est, quòd Demophilum grauiter arguat, q cum
in ordine sacerdotali non esset, contra ecclesiasticæ disciplinæ ordinem astitisset sacer-
doti

& vt necessaria exacta fuerit peccatorū etiā occultorum distincta coram sacerdote confessio

Cypriani testimonio

Origenis testimonio

Vt clarissime distinguat Origenes publicā cōfessionem à priuata

Ob quas causas imponenda & peragēda publica pœnitentia

Dionysij testimonio

doti,cum ante eum pœnitentiæ causa procideret peccator,peccatorũ suorum quærens D remedia:clare indicans ordinẽ ecclesiasticæ disciplinæ etiam tunc in pœnitentia & confessione secretum requisiisse. Deinde,& illud obseruandum,quòd scribit peccatorem ante sacerdotem procidisse,peccata detexisse,veniã eorundem postulasse,eademq; deinde à sacerdote fuisse remissa. Ob quod ille etiam sacerdoti conuitium fecit,quòd iustificasset impium,sed pœnitentem,& peccatorum suorum remedium, remissionemq; humiliter expetentem:qui manifeste etiam nostratis confessionis,vt hodie celebratur in ecclesia,ritus est.

Hæc atque eiusmodi,mallẽ annotasset ille, & vbiq; inculcasset, pro confirmanda fide catholicæ per orbem ecclesiæ,quàm aduersus eam etiam vi detorsisset omnia, quæ tamen nihil contra faciunt, & arma studiose subministrasset ijs, qui nunc impie lacerant & proscindunt sacramenta,& dogmata vniuersæ ecclesiæ,& præterea imposuisset simplicioribus,quos parum cautos aduersus tentationem eiusmodi,nec satis memores Mosaicæ illius,quam libro primo inculcauimus, Christiq; aduersus eandem præmonitionis & doctrinæ, cepit sua illa suadela & compositæ orationis dulcedine. Quibus persuasum est,quicquid annotat aut obseruat Erasmus,ipso euangelio esse certius, & temerarium,atq; adeò nefas esse illi contradici à quoquam. Non quòd hoc ipsum dicam requisisse ab alijs,sed quòd plurimis ex ijs eius sectatoribus ita persuasum esse re- E ipsa quotidie experior. Tanto equidem cautius exulcerato hoc seculo sibi scribendũ fuerat,quanto maiori applausu sua sciebat à plerisque recipi,quanto etiam videbat ad nouitates & hæreses hanc tempestatem procliuiora habere ingenia.

De obseruatione quadam ex tripartita historia aduersus antiquitatẽ cõfessionis ecclesiasticæ

Non possum hic aut dissimulare aut præterire quorundam,qui ex eadem lacuna cœnosam turbidamq; hauserunt aquã, aduersus antiquitatem (quam demonstrauimus) concordem ecclesiasticæ obseruationis,circa confessionis, qualem adhuc hodie obseruamus, ritum detortas violentasq; annotationes ex tripartita,quam vocant,historia: hoc est, centone ecclesiasticæ historiæ ex tribus græcis authoribus, Theodoreto Cyri episcopo, Socrate quodam Constantinopolitano, & Zozomeno. De quibus hoc

Censura de tripartita historia & eius authoribus

in primis præfari conuenit, Cassiodori studio versos à quodam Epiphanio vtriusq; linguæ haud satis perito,qui in plerisq; suam diuinationem nõ authorum illorum sententiam pro germana lectione lectori supposuit. Deinde illos ipsos authores à pfato Cassiodoro minutatim concisos,& truncatim commixtos,in continuũ (vt ipse vocat) historiæ compendium,adeò, vt in plerisq; ob cõcisionem truncationemq; eiusmodi merito dubites,quæ nam fuerit citati authoris certa sententia,quod ex præcedentibus sequentibusq; verbis (dum breuitati studet) resectis, certius clariusq; apparuisset.

Quo argumento confessiõis ritũ primũ introductũ volũt, post Nouatianorum schisma & hæresim

Nunc vt veniamus ad id de quo agitur, dicta quædam Socratis & Zozomeni,quibus antiquissimum ritum nostratis & clanculariæ confessionis clarissime astruunt, detorquent quidam ad confessionem publicam, quasi eam solam agnouisset primitiua ecclesia,eamq; ipsam nec ab initio,sed quasi introductam primum post Nouatianorum schisma & hæresim. Ita autem loquitur Socrates, de tempore quo Nectarius Constãtinopolitanæ ꝑerat ecclesię,anno circiter quadringentesimo,cũ D. Augustinus floreret in Africa: Hoc porro tempore placuit, vt presbyteri qui erant super pœnitentes constituti,remouerentur ob causam huiusmodi (quam priusq̃ explicet, antiquitatem repetens ritus cõfitendi,tunc per eam occasionem eo tempore aboliti Constantinopoli) Ex quo,inquit, Nouatiani ab ecclesia sunt diuisi, cum ijs qui deliquerãt sub persequutione imperatoris Decij communicare nolẽtes,ex illo tempore episcopi pro ecclesiastica regula,presbyterum super pœnitentes esse constituerunt. Ex quibus verbis demonstratum

Confutatio argumenti

volunt,tum primum cœpisse & inoleuisse ritum confitendi in ecclesia. Sed hic memineris lector, trunca te verba audire illius Socratis, de initio (vt istis videtur) ac institutione confessionis peccatorum, qualis in ecclesia peragitur, videlicet per occasionem schismatis,& hæresis Nouatianorum,quæ ipsius tempora pene ducentis annis præcesserat, sub Cornelio Ro. pontifice,& Cypriano Carthaginen. gloriosis martyribus initium capiens. Ex quibus quod notant illi qui confessioni ecclesiasticæ, quasi humana constitutione introductæ detrahunt,quòd ante illud schisma nõ fuerint super pœnitentes presbyteri (quod tamen & ipsum,nisi de publice pœnitentibus nolunt intelligi aut veritatem obtinuisse) tametsi nullũ ex dictis Socratis verbis cõsequatur, vt tamen vtrũq;

astrueret

A astrueret, ex his quæ præmisimus, facile quiuis iudicabit quantum id haberet ponderis & authoritatis. Cum ex Cypriano, Origene, & Dionysio clarissime demõstrauerimus falsum esse vtrunq;, imò ante Nouatianorum hęresim consueuisse pœnitentes peccata sua distincte & secreto confiteri. Quod vero innuit Socrates per occasionẽ sæpe dictæ hęresis constitutum fuisse, vt super pœnitentes episcopi presbyterum in ecclesijs constituerent, quantum ex verbis Zozomeni (quibus cœptam illius verbis narrari, prosequitur & absoluit historiam) coniectare licet, id est huiusmodi. Siquidem Nouatus Romanæ ecclesiæ presbyter, elatione quadam tumidus, & post baptismum lapsis, etiam si digne pœniteamus, spem penitus salutis crudeli præsumptione nobis adimens, princeps hæresios Nouatianorum factus est, qui separati ab ecclesia, superbo nomine seipsos, καθαρούς, id est mundos appellarunt. Potuit igitur fieri, vt in condemnatiônem superbissimę inhumanissimę & crudelis eius impietatis, ex decreto Cornelij, vrbis Ro. pontificis & cõcilij secum congregati (de quo tamen nullum extat decretum eiusdem pontificis aut concilij) per catholicam ecclesiam publice ordinati constitutiq; sint ab episcopis per singulas quasq; ecclesias presbyteri conuersationis honestæ & scientes seruare secretum. Quos ad hoc specialiter deputatos publice in ecclesia, vt etiam nunc fit, veluti in theatro sub testimonio ecclesiastici populi adirent pœnitentes, delicta sua tamen

Ante Nouatianorũ hæresim consueuisse pœnitẽtes pctã sua distincte & secreto confiteri

Solutio argumenti Nouatianorum hæresis & quid eius occasiõe circa pœniteñ. ordinatum fuerit

B secreto & in aurem confitentes recipientesq; secundũ modum culpę iniunctã pœnitentiam, vt hæc ex Zozomeni verbis clarius intelliguntur. Hoc inquam est, quod per occasionem illius schismatis & hæresis hac in re noui introductum videtur, vt in singulis quibusq; ecclesijs vnus aut plures velut ex officio publice præessent pœnitentibus, vt nunc parochiarum pastores singularum, quos adire tenerentur, cum antea forte liceret aut mos esset etiam in locis priuatis cuicunq; liberet sacerdoti confiteri. Hæc, inquam, solennitas tunc ordinata videtur, cum ob causam quam diximus: vt sic catholica per orbem ecclesia peccantes quoslibet & pœnitentes sub conspectũ omnium ad pœnitentiam recipiẽs, reipsa vbiq; & publice detestari videretur crudelem Nouatianorum amentiam: tuam etiam ob vitanda pericula & scandala, quæ ex pœnitentium cõfessionibus in priuatis locis aut ædibus presbyterorum accidere poterant. Imò nouũ tunc non fuisse, ꝙ pœnitentes se submitterẽt sacerdotibus, idem ipse eisdem truncis verbis satis innuit Socrates, dicens illud tunc ita ordinatum fuisse pro ecclesiastica regula, circa pœnitentes nimirum, melius & cõmodius implenda. Quæ ita se habere, quemadmodum diximus, ex verbis Zozomeni, quæ in eadem continuo subijciuntur historia, clarius est intelligere. Scribit autem in hæc verba: Quoniam omnino non peccare, diuinum & vltra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem & pœnitentiam agentibus veniam dari Deus præcepit: qui vero confiteri refugiunt, maius peccatorum onus

Cõfessionis velut ex instituto diui. no necessitas etiã ex verbis Zozomeni cõuincit

C acquirunt: propterea visum est antiquis põtificibus, vt velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur, & ad hanc rem presbyterum bonæ conuersationis, seruantemq; secretum ac sapiẽtem virum statuerunt, ad quẽ accedentes hi qui deliquerunt, delicta propria fatebantur: at ille secundum vniuscuiusq; culpam indicebat & mulctam. Quod etiã hactenus diligenter in Occidentalibus seruatur ecclesijs. Hæc Zozomenus, veluti prolixius clariusq; exponẽs illud quod ex Socrate concisius obscuriusq; relatum fuerat. In quibus verbis clarissime distinguit ordinationẽ diuinam ab ecclesiastica: Diuinam ordinationẽ requirere significãs, vt peccantes per humilem confessionem peccatorum suorum recurrant ad pœnitentiã: aperte affirmans eos qui refugerent cõfiteri pctã sua, grauius onus peccatorum incurrere. Quod minime esset, nisi ad confessionem obligaremur. Et ob eam causam visum est, inquit, antiquis pontificibus, super hoc edere ordinationem ecclesiasticam, per quam Dei ordinatio impleretur decentius, & minori confitentium periculo, electis ad id muneris presbyteris bonæ conuersationis, sapientibus, & prudentibus, & continentibus secretum: qui non in suis ædibus priuatis (ne hoc prętextu matronis & virginibus machinari aliquid posset periculi) sed velut in theatro & sub testimonio ecclesiastici populi (quo abesset omnis mali aut species aut suspicio) confitentium peccata audirent, & salutarem eis pœnitentiam iniungerent. Vides quàm clare hic explicet eundem confessionis ritum, qui adhuc hodie obseruatur per catholicam ecclesiam, ab antiquis pontificibus ordinatum fuisse. Vides insuper, vt apertissime loquatur de confessione secreta, non publica, quando illi prefe-

Antiquitas ritus cõfessionis clancularæ, q adhuc hodie obseruatur

ctus erat sacerdos sciens seruare secretum, cui in eo quod detectum est confessione pu- D
blica, quis locus esse posset? Fuisse tamen præter quotidianam illam priuatamq; con
fessionem & pœnitentiam, etiam aliam in vsu solennem quandam & publicam, sed
hoc solum in quibusdam casibus & criminibus publicis, supra ex Origene annotaui-
mus & demonstrauimus. Ad quam pertinent, quæ subijcit Zozomenus de eo modo
pœnitendi, quem scribit etiam tum obseruari in Romana ecclesia: significans tamen
Constantinopoli aut Orientalibus illis non ita vsitatum fuisse, sed tantum illam se-
cretam tamen publice susceptam à presbytero sub testimonio ecclesiæ. Iam cu-
ius occasione altius illi hæc repetita fuere, historiam quæ sub Nectario accidit, subijci-
ens: Porro, inquit, Constantinopoli presbyter super pœnitētes fuit vsq; ad illud tēpus,
quo quædam mulier nobilissima, cum sua peccata fuisset confessa, & ei à presbytero
præceptum vt ieiunaret, & Deo operibus supplicaret, cum hoc obseruaret, crebrius in
ecclesia cum diacono se concubuisse confessa est. Hæc cū populus cognouisset, sæuiebat
in sacerdotes, quasi per eos facta fuisset iniuria ecclesię. Tum Nectarius episcopus amo
uit diaconum sceleratum, & quibusdam suadentibus, vt singulos ad communicādum
iudicio conscientiæ suæ relinqueret, etiam presbyterum nequaquam super pœnitentes
esse præcepit. Ex illo tempore antiquitatis consuetudo sublata est. Cum, vt arbitror,
minora peccata pro pudore confessionis & subtilitate examinantium perpetrarentur. E
Hactenus Zozomenus. Vides itaq; quòd ille refert de sublata vetusta confitendi con-
suetudine factum, non per catholicam ecclesiam, sed in vna Constantinopolitana ciui
tate. Idq; quorundam cōsilio: an satis sano, ipsi viderint: factum à Nectario, vt occurre
ret furori tumultuātis populi. Vides insuper, nec ipsi Zozomeno probari illud cōsilium
auferendæ necessitatis confitendi, & relinquendi vnumquenq; suæ conscientiæ iudicio
cum ipse arbitretur pauciora ob pudorem necessariæ confessionis patrari peccata. Et
quemadmodum illi non probatum est hoc consilium, ita nec probatū est episcopis qui
Nectarium subsequuti sunt: sub quibus antiqua catholicæ ecclesiæ cōsuetudo & obser
uatio etiam illic reuocata & exacta fuit. Quod ex B. Ioannis Chrysostomi, qui Necta-
rium continuo subsequutus est, verbis quæ superius citauimus, luce clarius est cernere.
Et hactenus obiectionibus quorundam aduersus necessitatē confessionis peccatorum
nostrorum sacerdoti faciendæ, plus satis, & quàm pro instituto, responsum est.

De pœnitent. solēni & publica

Constantinopoli sub Nectario sublatā vetustam confitendi cōsuetudinē

Antiquā confitendi consuetudinem etiā Cōstantinopoli continuo post Nectariū reuocatam & exactam per Chrysostomum

Bipartitum æque nouæ legis ac illius veteris, discriminatumq; diuina ordi-
natione esse sacerdotium: & quæ pontificalis propria sint
muneris & officij.

CAPVT IX. F



VEteris vmbraticiq; illius sacerdotij, si formam, si dignitatem authorita-
temq; (vt præmissum est) consideremus attentius, & ab eodem ad nostræ
legis christianum sacerdotium, velut ab vmbra ad solidū corpus, à figu-
ra ad ipsam veritatem, mentis nostræ conuertamus oculos: haud puto
cuiquam dubium fore, quin admirabilis quædam excellentissimaq; sit
eius dignitas, quæ tanta cernitur in illa vmbra & figura veteri, & singulari quadam
authoritatis prærogatiua dotatum & insignitum à Christo. Cuius vt apud nos gra-
dus clare conspiciat quo inter se pacto discriminentur, vtq; suę etiā vmbrę exactissime
respōdeant: in primis & apud nos quoq; bipartitum videre est, sacerdotalem gradus
inferioris, qui genericum nomen retinet: & pontificium. Quorum tametsi hic etiam il-
lum includat, insuper & vltra aliquid continet. Vterque etiam instar illius veteris visi
bili quoq; ordinationis & cōsecrationis ritu cōfertur: sed suo quisque & proprio. Visi
bilibus enī sacerdotibus opus habemus, quos possimus internoscere & regrere in his
quæ eorū sunt officij. Sacerdotibus manus initiant in sacerdotio, & consecrant sacræ
vnctionis oleo, pōtificibus etiam caput inungit: quin & propria horū præ sacerdotibus
munia sunt. Ad hos enim pertinet ordinare & constituere cæteros in suis gradibus or-
dinis ecclesiastici. Confirmationis quoq; sacramento baptizatis abundantiorem spiri-
tus gratiā tribuere, præterea dedicare & cōsecrare tēpla, altaria, & vasa, & quæcunq; diui-
no

Duo gradus sacerdotij Sacerdotalis simpliciter Pontificius Vterq; visibili cōsecrationis ritu conferri

Munia ppria Pontificalis gradus

A no mancipata cultui, adhæc ſacræ vnctionis chriſma, cuius in illis omnibus vſus eſt, conficere & conſecrare, Inſuper & oleum ſanctificare ac benedicere in varios vſus eccleſiæ. Hæc magno totius per orbem cõſenſu eccleſiæ, pontificalis tantũ apicis munera ſunt: nec aut requirũtur, aut adminiſtrant ab inferioris gradus ſacerdotibus. Neq; hoc epiſcoporum faſtu & vſurpatione potius q̃ iure factum eſt, vt blaſphemant impij plerią;, quibus aduerſus catholicam eccleſiã & hierarchiam eius exitiale bellum eſt. Sed q̃d hac in re toto orbe terrarũ nũc ſeruat Chriſti eccleſia, hoc ipſum eodẽ inconcuſſoq; tenore omnibus retro ſeculis obſeruauit ab ipſis apoſtolorũ temporibus. Quod vt demonſtremus per ſingula, ab ipſo ſacro chriſmate exordiendũ eſt, cuius & in cęteris pontificijs muneribus pene omnibus neceſſarius vſus eſt.

Sacri chriſmatis conſecrationẽ ex apoſtolica traditiõe ab initio acce piſſe eccleſiã Ex Dionyſio Ca. 4

Diuus ille Dionyſius B. Pauli apoſtoli auditor & diſcipulus, authore Chriſto doctoreq; ſpiritu ſancto teſtatur eius inſtitutionem factam per apoſtolorũ miniſterium. Ita enim ſcribit in ſua hierarchia eccleſiaſtica, Alia eſt, inquit, veneranda cõfectio vnguenti ſeu chriſmatis, conſecrationem eam vocant præceptores noſtri, &c. Vnde opinor iuxta ſacratiorem ſenſum traditione diuina ſancti noſtræ ſacerdotalis functionis duces, honeſtiſſimum iſtud vnguenti conſecrãdi munus, teleten, hoc eſt, perfectionem & ſanctificationem, ab effectu rei, quæ in eo perficitur, nominant. Et ibidem ritum deſcri-

Ritus conſecrationis chriſmatis apoſtolicis temporibus.

B bens, quo ſanctum illud chriſma apoſtolicis primisq; illis temporibus cõficiebatur & ſanctificabatur à pontifice: Vbi, inquit, præceſſit pontificis circa omnẽ phani ambitum redolens thure profectio, pſalmorũq; modulatio, & lectio diuinarũ ſcripturarũ, ſumptũ deinde vnguentum ſacrum imponit altaribus, duodecim ſacris alis tectum, reſonantibus oĩbus voce ſanctiſſima melos ſacrum, quod diuinitus afflati prophetæ cecinerunt (hoc eſt illud angelicum apud Eſaiam canticum: Sanctus, ſanctus, ſanctus, dñs Deus ſabaoth) completa ſuper eo oratione ſolenni, in ſanctiſſimis conſummationibus eo vtitur, ad omnẽ ferme ſacerdotalis officij functionem. Audis quid ſcribat ſacer ille Dionyſius, videsq; in ſacris illis ceremonijs, quas magno cõſenſu adhuc obſeruat tota per orbem eccleſia, nihil eſſe immutatum ab ipſis vſq; apoſtolorũ tẽporibus. Eodem enim modo ac ritu & nunc ſacrum chriſma à pontificibus conſecratur, quo ille deſcribit ex apoſtolica traditione tunc conſecrari cõſueuiſſe.

Sacras ceremonias ex apoſtolica deſcendiſſe traditione

Ex S. Fabiano.

Huic & alter accedit æque idoneus teſtis ſanctiſſ. Fabianus martyr & pontifex, qui annis circiter ducentis poſt Chriſtum Romanæ & vniuerſali eccleſiæ pręfuit. Hic iuxta morem eccleſiaſticę diſciplinæ ſuper eccleſiaſticis quibuſdam negotijs conſultus ab Orientis epiſcopis, eiſdem reſpondens, etiam hac de rę inter cætera ſcribit in hæc verba: Literis veſtris inter cætera, inſertum inuenimus, quoſdam regionis veſtræ epiſcopos non per ſingulos annos in cœna domini chriſma conficere, ſed duos aut tres annos confectionẽ ſancti chriſmatis ſemel actã

C conſeruare. Errant qui talia excogitant. Siquidem in illa die dñs Ieſus poſtq̃ cœnauit cum diſcipulis ſuis, & lauit pedes eorum, ſicut à ſanctis apoſtolis prædeceſſores noſtri acceperunt, nobisq; reliquerunt, chriſma conficere docuit. Cuius diei ſolennitas ſicut per ſingulos annos eſt celabrãda: ita ipſius ſancti chriſmatis confectio per ſingulos annos eſt peragenda: quia nouum ſacramentum eſt per ſingulos annos, & iam dicto die innouandum, & vetus in ſanctis eccleſijs cremãdum. Iſta à ſanctis apoſtolis & eorum ſucceſſoribus accepimus, vobisq; tenenda mandamus. Hæc ſancta Romana & Antiochena eccleſia à temporibus apoſtolorũ cuſtodit, hęc Hieroſolymorum & Epheſiorum tenet: in quibus apoſtoli præſidentes hæc docuerunt. Hæc ille Fabianus. Quæ epiſtolę eius verba ſuæ compilationi Gratianus inſeruit C. literis de conſe. diſt. III. Audis itaq; quid ille tanquam vniuerſalis eccleſiæ epiſcopatum gerẽs martyr ſanctiſſ. Orientis epiſcopos doceat ex apoſtolica eatenus traditione & doctrina tenuiſſe & cuſtodiſſe Romanam eccleſiam, Antiochenam, Epheſinam, & Hieroſolymitanam, in quibus præfuerunt apoſtoli, atq; adeò eccleſiam catholicam, quid deniq; illis velut ex eadem traditione tenendum præcipiat, idq; eo tempore, quod non multum diſtabat ab illo ipſo noſtræ religionis initio, & quo apoſtolicæ illius traditionis tam longe lateque patentis nondum obliterata eſſe poterat memoria. Vides inſuper atq; ex his clariſſime perſpicis, quàm ſit fida cuſtos apoſtolicæ traditionis catholica eccleſia. Nam quod ille annis antehac mille trecentis prędicauit obſeruatum ab initio, etiam hodie, eodem tenore & conſenſu obſeruatur ab vniuerſa per orbem eccleſia.

Lutherus impie tas, qui sacrum chrisma rancidum oleum & sacerdotes unctos, rasosque per contemptum appellat

Hic iam prodeat catholicæ ecclesiæ hostis, contemptor irrisorque Lutherus, eidemque D insultans sacrum chrisma, rancidum oleum appellet, & suos doceat ex eo inungere calceos. Sacerdotes nostros, quod hoc chrismate uncti sunt, unctos rasosque nominet, à quo etiam hoc expectamus propediem, vt christianos omnes per derisum, lotos lymphatosque appellet, & sacrum etiam baptisma, quod visibili & exteriori peragatur corporis ablutione, irrideat: & in his omnibus sectatores inueniat æque vt ipse est impios, & excæcatos diuino iudicio. Quid tandem his perficit aliud, quam vt clarissime ostẽdat se non pertinere ad catholicam ecclesiam, sed eius se esse hostem & persequutorem, cui insultat suis conuitijs?

Demonstratur efficacia sacri chrismatis

Ex vmbra veteri

1. Reg. 10
1. Reg. 16

In vmbra veteri quæ efficacia fuerit sanctæ illius vnctionis olei sacerdotali ore benedicti & consecrati, testatur sacra vetus historia. Siquidem illo inuncti sunt reges à sacerdotibus ad gubernationem populi. Illo & sacerdotes & pontifices, ad sua quique, quæ supra explicauimus, obeunda perficiẽdaque munera. Neque vana fuit aut inefficax eiusmodi vnctio, nec nugator Deus qui eandem instituit & præcepit fieri. Quin potius internã spũs gratiã ad opus cui destinabantur, ac ministeriũ contulit. Itaque mox vt à Samuele inunctus esset in regem Saul, immutauit ei Deus cor aliud. Similiter cũ idem in regem vnxisset Dauid in medio fratrum suorum: Directus est (inquit scriptura) spiritus dñi à die illa in Dauid & deinceps. Vides vnctiõis illius efficaciam & effectum. Quamuis de vn E gendis regibus nihil specialiter cõstitutũ ordinatumque legatur à dño, nec pro illis principaliter instituta sacra vnctio, sed tãtum, quo sacerdotalis ordinis nobis cõmendaret excellẽtiam, dignitatem, & efficaciam, quos ad regale fastigium sublimabat, aut populi sui eligebat gubernationẽ & ducatum, sacerdotali inunctione, aut manuũ impositione adiutrice spũs gratia, nempe sapientiæ & fortitudinis, ad tantum onus subeundum confirmabat. Ita moriturus Moyses, cum oraret dñm loco sui prouidere tantæ multitudini de duce idoneo, dixit dñs ad eum: Tolle Iosue filium Nun, virum in quo est spũs Dei: & pone manum tuã super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis vidẽtibus, & partẽ gloriæ tuæ, vt audiat eum oĩs synagoga filiorum Israël. Pro hoc si quid agendũ erit, Eleazar sacerdos consulet dñm, ad verbum eius egredietur & ingredietur ipse & omnes filij Israël cũ eo. Audis Moysen summũ sacerdotẽ dñi, per impositionem manuum suarum deduse Iosue, quẽ sibi successorem in ducatũ populi, non aũt sacerdotio suo (in quo nullum successorem habuit) delegerat dñs, partem gloriæ suæ. At quænam esset ea pars gloriæ suæ, eodẽ exponente intelliges. Ita eñi hoc ipsum in Deuteronomio replicat: Iosue vero filius Nun, repletus est spiritu sapiẽtiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Audis, quã partẽ gloriæ suæ Moyses dederit manuum suarum impositione. Repletus est, inquit, spiritu sapientiæ: is, in quo tamen ante erat spiritus Dei. Audis quoque efficaciam impositionis manuum sacer F dotalium. Dabis, inquit, illi partem gloriæ tuæ: hoc est spiritum sapientiæ. Nunquid Moyses dedit Iosue spiritum sapientiæ? nunquid non Dei solius hoc est? Tamen vt impositionis manuum sacerdotalium, suique sacerdotij efficaciã dignitatemque nobis commendaret Deus, ita loquitur, quasi à sacerdote fieret, quod solus operatur Deus ad sacerdotum suorum ministerium. Quod si tantum valuit illa sacra vnctio in vmbra veteri, nunquid in ipso corpore ac veritate in christiana ecclesia, ex ipsius Christi institutione per apostolicam traditionem & ministerium, per diuini nominis inuocationem sanctificatum à pontificibus nostris sacrum chrisma vanum erit, & omni effectu vacuum? nunquid rancidum id oleum ab eo qui christianũ se profitetur, per contemptum appellari feret christianus animus? Quin audiat ille quo pacto de eo loquatur sanctus ille Cyprianus gloriosus Christi martyr & pontifex, vt cõfundatur os illud impudens & blasphemum. Non hæc, inquit ille, medendis corporibus est vnctio instituta: quia sanctificatis elemẽtis iam non propria natura præbet effectum, sed virtus diuina potentius operatur, sed adest veritas signo, & virtus sacramento, vt & ipsis rerum efficientijs gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur authoritas, deiformi conuersatione & sanctis moribus innotescat. Hoc oleo antiquitus sacerdotes sacrabantur & reges, & ipsi altarium lapides delibuti spiritalem intelligi volebant sacris mysterijs inesse pinguedinem, & sicut oleum fluidis & humidis quibuslibet superfertur ita excellentia sacerdotalis & regiæ dignitatis secundum formam Dei & Christi sub

Nume. 27

Deu. vlt.

Cyprianus

Lib. de vnctione chrismatis

A ſub ſe omnia continens regimen & munimen tam actiuæ quàm contemplatiuæ vitæ continet,& ex hoc humore conſtat deſcendere omnes gratiarum diuiſiones, quas ſpiritus ſanctus,prout vult,ſingulis diſtribuit & largitur. Hæc ille Cyprianus. Audis itaque irreligioſe chriſtorum domini hoſtis, irriſor, & contemptor, quàm diuerſa ſit à te ſanctiſſimi illius CHRISTI ſacerdotis & martyris atque adeò catholicæ eccleſiæ, de ſacro chriſmate ſententia. Quod tametſi tu irrideas,& mordacibus inſecteris dicteriis,nos minime erubeſcimus,ſed ſerio gloriamur illo nos perunctos in chriſtos domini,ſcientes quem habeamus noſtræ dignitatis aſſertorem & vindicem. Qui enim vos tangit,inquit ille,tangit pupillam oculi mei,& per diuinū illum pſaltem:Nolite tangere chriſtos meos. Sed de chriſmate ſacro ab epiſcopo conſecrando,hæc ſatis ſuperq́;.

Iam & ſolius pontificalis eſſe muneris,confirmare baptizatos,ad percipiendā abundantiorem ſpiritus gratiam, æque docet communis per orbem eccleſiæ obſeruatio. Quæ ex apoſtolica traditione ab ipſis eccleſię incunabulis ad nos perducta eſt. In ipſis ſiquidem actis apoſtolicis legitur: Cum audiſſent apoſtoli qui erāt Hieroſolymis,quia recepiſſet Samaria verbū Dei,miſerunt ad eos Petrum & Ioannē. Qui cū veniſſent,orauerunt pro ipſis vt acciperent ſpiritū ſctm̄,nondum enim in quenq̄ eorꝫ ſuperuenerat, ſed baptizati tantū erāt in noīe Ieſu. Tunc imponebant manus ſup illos,& accipiebāt *Ex apoſtolica traditiōe ad ſolos epiſcopos ptinere,confirmare baptizatos* *Ex actis apoſtolicis*

B ſpiritum ſanctum. Vides apoſtolicarum demum manuum impoſitione,illos baptizatos à Philippo diacono accepiſſe ſpiritum ſanctū. Cuius tametſi gratia nō omnino deſtituti eſſent,rite percepto baptiſmate chriſtiano,haud tamē perceperant ea plenitudine,quæ etiam ſenſibilia ſui ſigna exhibebat. Ita & Paulus baptizatis in nomine Ieſu, poſtq̄ impoſuiſſet manus,venit,inquit,ſpūs ſanctus ſuper eos, & loquebanť linguis, & prophetabant. Itaq; in illo naſcentis eccleſiæ principio à nemine præſumptum eſt confirmare credētes,q̄ à ſolis apoſtolis. Quare B. Damaſus ante annos mille & ferme ducentos,ita ſcripſit in epiſtola de coepiſcopis. Quòd autem ſolis apoſtolis eorꝫq́; ſucceſſoribus proprii ſit officii tradere ſpiritum ſanctum,liber actorꝫ apoſtolicorꝫ edocet,pręſertim,cū nullis ex lxx. diſcipulis, quorꝫ officium presbyteri in eccleſia gerunt,legatur donum ſpiritus ſancti per manus impoſitionem tradidiſſe. Et Innocentius hanc confirmationē,& quā Lucas manuū impoſitionē indiſtinctius vocat, vſitato tunc vocabulo, conſignationem appellans ex ritu quo tunc vſa eſt,& etiam nunc vtitur in confirmatione eccleſia,conſignando videlicet frontem confirmati ſigno crucis ex ſacro chriſmate qua ratione ab aliis etiam chriſmatio dicitur,ita ſcribit ad Decentium Egubinum epiſcopum: de conſignandis vero infantibus,manifeſtum eſt ab alio fieri quàm epiſcopo non licere. Nam presbyteri licet ſint ſacerdotes,pontificatus tamen apicem nō habent: hoc aūt pontificibus ſolis deberi,vt vel conſignent,vel ſpiritū paracletū tradāt,nō ſolū *Ex concordi patrum teſtimonio Damaſi* *Innocentii* *Confirmatio Manuum impoſitio Conſignatio Chriſmatio idem.*

C eccleſiaſtica conſuetudo demōſtat,verꝫ etiā & illa lectio actorꝫ apoſtolorꝫ,q̄ aſſerit Petrū & Ioannē eſſe directos,q iā baptizatis traderēt ſpm̄ ſanctū. Nam presbyteris cū baptizāt,chriſmate baptizatos vngere licet: ſed q̄d ab epiſcopo fuerit conſecratū, nō tamen frontē ex eodem oleo ſignare,q̄d ſolis epiſcopis debetur cū tradūt ſpm̄ paracletū. Hactenus ille Innocētius ante annos vndecies centenos. Vides aūt quā ille eccleſiaſticā obſeruationē & conſuetudinē,q̄ ad hodiernū diē ꝑpetuo tenore obſeruať,ab aplīca traditione & doctrina dicit traxiſſe originē. Idem docet & inculcat Leo primus,ſanctiſſ. pontifex in eplā ad Germaniæ & Galliæ epiſcopos, qui lxvi. eſt in ordine. Et ante hos aliquot annorꝫ centenariis, Vrbanus papa,ſub Alexādro Māmeæ glorioſo cōſummatus martyrio,in ſuo quadā decretali eplā: Omnes, inq̄t, fideles per manus impoſitionē epiſcoporꝫ ſpiritū ſanctū poſt baptiſmū accipere debent,vt pleni chriſtiani inueniātur. Idem ante hunc docuit & inculcauit Clemens ille beatiſſ. Petri diſcipulus & ſucceſſor, tā in aplīca cathedra q̄ in glorioſo q̄ cōſummatus eſt,martyrio,in eplā ad Iuliū & Iulianū epiſcopos: Oībus feſtinandū eſt,inq̄t,ſine mora renaſci Deo,& demū cōſignari ab epiſcopo.i. ſeptiformē ſpūs ſancti gratiā ꝑcipere, quia incertus eſt vniuſcuiuſq; exitus vitæ. Cum aūt regeneratus fuerit ꝑ aquā,& poſtmodū ſeptiformi ſpūs gratia, ab epiſcopo,vt memoratū eſt confirmatus(quia aliter perfectus eſſe chriſtianus nequaq̄ poterit,nec ſedem habere inter perfectos,ſi non neceſſitate,ſed incuria aut voluntate remanſerit) vt habeat q̄d à Petro accepimus,& cæteri ſancti aplī præcipiente dn̄o docuerunt, &c̄. Hęc ille Clemens. Idem docet eiuſdem contemporaneus,S. Dionyſius,B. Pauli diſcipulus *Leonis* *Vrbani* *Clementis*

ſcipulus capite quarto hierarchiæ ſuæ eccleſiaſticæ, ſimul vniuerſum ritum explicans, D
quo tunc in eccleſia confirmabantur baptizati. Vt confundatur impius ille Vuicleſus

Traducitur Vuicleſi error impius, de ſacramento confirmationis

iuſtiſſime damnatus Conſtantieñ. concilio. Cuius hic inter cæteros illic memoratur errato℞ articulus: Confirmatio iuuenum, & clerico℞ ordinatio, loco℞ conſecratio, reſeruantur papæ & epiſcopis propter cupiditatem lucri tẽporalis & honoris. Qui error ex alio pendet magis peſtifero, vt qui hierarchiam vniuerſam tollit chriſtianæ eccleſię. Affirmat enim is poſt Vualdenſes ſuos, pontificum & reliquo℞ ſacerdotum nullum eſſe

Eiuſdem impietas q̄ pontificũ & reliquorũ ſacerdotũ nullum ſit diſcrimen in eccleſia Chriſti

diſcrimen in Chriſti eccleſia. Cui ſententię vtraq; manu ſubſcribit inexhauſtum illud impietatum omnium velut barathrum quoddã Lutherus. Quin & longe nequiorem commentus eſt, veluti vniuerſos certans impietate vincere. Non enim inter ſacerdotes tantum & pontifices, ſed etiam inter ſacerdotes & profanam multitudinem, omne diſcrimen tollit è medio. Hoc vbiq; conteſtatus ſibi admodum placere, ſi quid vſquam in quibuſcūq; hæreticorum antris, penetralibus, ac latibulis poteſt offendere, diſſidens à communi ſenſu, fide & ſententia catholicæ eccleſiæ: ſed ipſum pudere aliorum tantum eſſe ſectatorem & diſcipulum, & ſemper vti inuẽtis. Quare impijs aliorum inuen-

Lutherus oẽs impietate vincit plane tollens omne ſacerdotium.

tis ipſe magis impia vbiq; ſuperaddere conatur. Sed magna iam parte detecta & traducta eſt horum impietas, eritq; luce meridiana clarior, poſtquam pręſentem tractationem abſoluerimus. Ad penſum itaq; redeundum eſt. E

Sacerdotũ & aliorũ in ſingulis gradib⁹ ordinis eccleſiaſtici ordinationem & cõſecrationẽ ad ſolos pontifices pertinere Dionyſij teſtimonio Ca. 5. par. 1

Pontificalis inſuper eſſe muneris conſtituere, ordinare, & conſecrare eos qui ſingulis perſungantur gradibus ſacri ordinis eccleſiaſtici, æque docet catholicæ eccleſiæ per orbem obſeruatio, ab ipſis vſq; apoſtolo℞ temporibus eodem tenore ad nos obſeruata. Quod enim ea etiã in re, vt in oĩbus, ſuum morem ſeruarit eccleſia, apoſtolicæ ſemper doctrinæ memor, hoc eſt, q̄ diligenter cuſtodierit depoſitũ ab apoſtolis, nec quicq̃ pręterea noui admiſerit, certo cognoſces, ſi obſeruationem quam noſtro & patrum noſtro℞ ſeculo per vniuerſam eccleſiam adeſt perſpicere, ad eam contuleris, quæ fuit in primitiua illa eccleſia, recenter erudita doctrina ac traditione apoſtolica. Quam ex B. Dionyſio illo Pauli diſcipulo luce clarius eſt intelligere. Ita eñ ſcribit in ſua hierarchia eccleſiaſtica: Pontificum ordo ſacratior primus eſt diuina ſpeculãtium ordinũ, idemq; & ſummus & vltimus, quippe in quo deſinit ſacerdotij noſtri oĩs diſtinctio. Porrò põtificalis ordinis virtus in ſacris oĩbus diſtinctionibus capitur, & per oẽs ſacros ordines operatur propria hierarchię myſteria. Et paulo poſt: Et q̄uis à ſacerdotibus perficiant

Vſus chriſmatis in baptiſmo ab ipſis apoſtolorũ temporibus

quædam venerabilia ſigna, nunq̃ tamen diuinam regenerationẽ ſine ſacratiſſimo conſummabunt vnguento, neq; ſacroſanctę cõmunionis ſacramenta perficient, niſi ſignis tanti myſterij altaribus venerandis impoſitis: ne ipſe quidem ſacerdos erit, niſi pontificalibus officijs ad hoc promotus fuerit. Audis Dionyſiũ, atq; adeò apoſtolo℞ temporibus morem Chriſtianæ eccleſiæ, vt ſacerdotes diuinę regenerationis ſacramẽta ſine ſacratiſſimo vnguento, hoc eſt chriſmate, nõ conſummauerint, cuius confectiõem & conſecrationem quoniam ille pontificij muneris eſſe pręmiſerat, ex eo confectum volebat, etiam in coferẽdo baptiſmate epiſcopalis authoritatis indigere ſacerdotes. Idem in eu- F

Vſus conſecrationis altarium antiquiſſimus

chariſtiæ ſacramento illis vſu venire declarat. Neq; enim, inquit, ſacroſanctæ communionis ſacramenta perficient, niſi ſignis tanti myſterij altaribus venerãdis ſuperimpoſitis, hoc eſt, niſi altare ad hoc dedicatum conſecratumq; à pontifice habuerit, ſacroſancta illa myſteria & ſacrificia ſacerdos non perficit. Imò hoc ipſum quòd ſacerdos eſt,

Ex actis apoſtolicis

totum debet & acceptum fert põtificali officio. Itaq; apoſtoli ordinarunt primum per loca opportuna pontifices aut epiſcopos, qui ſimilem ordinandorum aliorum ſeu epiſcoporum ſeu presbyterorum poteſtatem obtinuerunt. Ita Paulus Timotheum & Ti-

1. Timo. 4

tum ordinauit epiſcopos: cuius idem ipſe teſtis eſt, cum eadem, quam diximus, autho-

2. Timo. 1

ritate & poteſtate. Quibus etiam præſcribit, quales ipſi debeant ordinare epiſcopos, presbyteros, & diaconos. Noli, inquit, negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterij. Et rurſus: Admoneo, inquit te, vt reſuſcites gratiam, quæ in te eſt per impoſitionem manuum mearum. Et

Ca. 1

ad Titum: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt quæ deſunt corrigas, & conſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi. Vides, cuius ſit conſtituere presbyteros aut ſacerdotes, reliquosq; in ſuis gradibus eccleſiaſtici ordinis. Non equidẽ profa-

Plebi in ſa

næ multitudinis: quę ea in re (vt ſuperius demonſtrauimus) nihil poteſtatis, authorita

A tisq; obtinet, quemadmodum illi persuadere conatur ille Christi ecclesiæ infestissimus
Lutherus: sed põtificum, aut episcopor, Tito, non Cretensi alterive populo hoc mune
ris iniungit apostolus: & sine episcopali, non autem plebea, promotione affirmat ille sa
cerdotem non fieri.

cerdotum or dinatione nihil authoritatis cõpetere aduersus Lutheri impietatem.

Neque huc pertinet, quòd non solebat antiquitus sine plebis assensu electio fieri, ad
quam impius ille diuino iure, vniuersum hoc ius eligendorum & ordinandorum episcoporum
& presbyterorum pertinere cõtendit. Siquidẽ ordinationẽ ab electione aliam esse nõ vult,
cõsecrationem etiam deridet, & abominatur. Electionem vero ad ius populi pertinere
cõfirmare nititur ex Origene, qui in Leuiticum scribens, affirmat in ordinãdo sacerdo-
te requiri & præsentiam populi, vt sciant, inquit, omnes & certi sint, quia qui est præ-
stantior ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille
eligitur ad sacerdotium: & hoc astante populo, ne qua postmodũ retractatio cuiquam,
ne quis scrupulus resideret. Sed hic aut ignorat, aut dissimulat ille, longo hæc inter-
uallo distare, eligere & electioni assensum ac bonum testimonium perhibere, electum
deniq; ordinare aut consecrare in gradu ad quem electus est, potestatemq; & authori-
tatem gradui, officioq; suo congruentem tribuere. Siquidem sancti patres nostri cõ-
siderantes spiritalem profectum Christianæ plebis hoc requirere, vt sacerdotes & epi-
B scopos suos omni nõ solum honore, sed etiam amore prosequerẽtur, hoc imprimis etiã
sacris sanctionibus prouidendũ curauerũt, ne quis inuitis obtruderetur episcopus. Ne,
inquit ille, ciuitas episcopum non optatum, contemnat aut oderit, & fiat minus religio
sa, quàm conuenit, cui non licuit habere quem voluit. Itaq; non plebis, sed cleri erat eli
gere, gratum tamen, acceptumq; plebi: cuius erat, electioni consentire, & bonum electo
perhibere testimonium. Et hoc est q̃d significauit Origenes, requiri præsentiã populi,
nõ vt eligeret, sed vt electo perhiberet bonũ testimoniũ: vt sciant, inquit, omnes & cer
ti sint, quia qui præstãtior est ex omni populo, ille eligitur ad sacerdotium, vt sciant eli
gi præstantiorẽ, non vt eligant. Cuius nobis formã in Saulis electione sacra exhibet hi-
storia. Electus siquidem ille à Deo est, & sacerdotis sui visibili consecratus ministerio.
At iam electum statuit Samuel in medio populi, dicẽs ad eum: Certe videtis quem ele-
git dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Quanquam & plebis postea
desierit consensus expeti, eam ob causam, ob quam D. Augustinus viuens sibi in coad-
iutorẽ & successorem in episcopatu suo assumpsit Eradium. Quam causam idem ipse
expressit quadam sua epistola: Scio enim, inquit, post obitus episcoporum per ambitiosos
aut contentiosos, solere perturbari ecclesias: quod sæpe expertus sum & doleo. Attamẽ
nec illa ipsa cleri electione, nec plebis assensu, sed sola pontificali ordinatione ac conse-
cratione quisquam fit sacerdos aut pontifex. Cui non homo, sed Deus ipse sacerdotalẽ,
C pontificalemq; authoritatem plane diuinam tribuit. Quare non ab homine, sed à Chri
sto ipso & sacro spiritu, tametsi humano ministerio sacerdotes, põtificesq; cõstitui affir
mant sacræ literæ. Paulus ipse & Timotheus ac Titus per ciuitates ordinarunt episco-
pos, quibus tamen idem dicit Paulus: Attendite vobis atque omni gregi vestro, in quo
vos spiritus S. posuit episcopos, regere ecclesism domini Iesu. Vides quos ille dicat spi-
ritum S. posuisse episcopos ad regendam ecclesiam Dei. Itaq; pontificali ministerio or-
dinati & consecrati in sacerdotes & episcopos à Deo vocati ad honorem huiusmodi di
cuntur ab Apostolo. Nec quisq̃, inquit, sibi sumit honorẽ, sed qui vocatur à Deo, quem-
admodum & Aaron. Quo verbo neq; ordinatis à se Tito & Timotheo, neq; eis etiã
qui ab illis vlterius ordinati sunt, honorem de quo loquitur, pontificium aut sacerdota
lem abrogat. Sed quemadmodum illos, quàmuis humano ministerio tamen à spiritu
S. constitutos episcopos affirmauit, ita eosdem hic significat vocatos à Deo. Dignum
est igitur, inquit ille gloriosus martyr Ignatius, & ipse apostolico plenus & imbutus spi
ritu, vos obedire episcopo vestro, & in nullo ei contradicere. Terribile enim est tali cõ-
tradicere. Non enim istum visibilem quis spernit, sed illum inuisibilem in eo contẽnit,
qui non potest à quoq̃ contemni, hic enim non ab homine, sed à Deo habet promotio-
nẽ. Vides illũ recte intellexisse ex prædictis verbis Apostoli, Episcopũ q̃uis ordinatũ &
cõsecratũ humano ministerio, tamẽ à Deo, nõ ab hoĩe promotionẽ habere. Eodẽ sane
pacto idẽ intellexit eruditissimus ille Origenes. Quid, inq̃t, loquar de parẽtibus & filijs?
Si Iesus Dei filius subijcit Ioseph & Mariæ, ego nõ subijciar episcopo qui mihi à Deo

Rationis Lutheri.

Homilia VI.

Solutio.

Leo ad Anastasium.

Augustinus coadiutorẽ sibi & successorem in episcopatu deputauit.

Sacerdotalẽ authoritatẽ à Deo tribui, quis hominum ministerio.

Authoritate apostoli.

Hebræo. 5.

Testimonio patrum.

Ignatius. Ad Magnesianos.

Origines in Lucã Homilia XX.

ordinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi Dei dignatione præpositus est? D
Cyprianus. Et ille gloriosus Christi martyr & pontifex Cyprianus ad Pupianum, etiam diuinitus sibi reuelatum testatur. Quod qui Christo non credit sacerdotem facienti, postea tandem & sero incipiet credere sacerdotem vindicanti, pro fide sibi factæ reuelationis ad Dei tribunal prouocans. Ex quibus quilibet facile intelligit qualis, quantiq; momenti sit pontificalis ordinatiō, per quam Deus ipse ad sui sacerdotij honorem ordinatos eligit, & spiritus sanctus cōstituit episcopos & presbyteros ad ecclesię Christianę regimē. Et hos execrandus ille polluto, blasphemoq; ore vnctos & rasos per contemptum appellabit? Cur nō & lotos, lymphatosq; derideat Christianos vniuersos, si adeò nihil in exteriore corporis seu ablutione seu vnctione existimat inesse energię & viuę virtutis?

An in primitiua ecclesia ordinabātur sacerdotes & episcopi, per consecrationem, vnctionemq; sacri chrisma tis.

Sed dicet aliquis: Ordinationis in Apostolicis literis, non per consecrationem, vnctionemq; sacri chrismatis, sed tantum per impositionem manuum mentionem fieri. Quemadmodum Titum Paulus admonet resuscitare gratiā quam per manuum suarum impositionem susceperat, de chrismate aut consecratione nulla mentione facta. Et Timotheum non temere quenquam ordinandum docens ad sacerdotium, sed maturo, exactoq; iudicio, Manus, inquit, cito nemini imposueris, neq; cōmunicaueris peccatis alienis.

Hic si nihil dicam aliud quàm quod primo libro demōstrauimus, magis ex traditione, quàm scripto pendere religionem Christianam & legem euangelicam, factum satis cuiq; pie affecto Christiano nihil dubitauerim. Nibil enim scripsit legislator noster, nihil scribendum mandauit apostolis, sed euntes, inquit, in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Quod illi etiam strenue executi sunt, viuæ vocis doctrina non scripto commendantes primitiuæ illi ecclesiæ quæ didicerant à Christo & sacro spiritu. Nam nec euāgelistas quatuor, nec Petrum, Paulum, Iacobum, Ioannem, Iudam, illis suis epistolijs complexos vniuersa nostræ fidei mysteria, imò plurima & grauissima quæq; sola nos ecclesiasticæ traditionis authoritate & successione accepisse, superius luce clarius demonstrauimus. E

Deinde hoc etiā certum est, in rudi illo Christianitatis initio, nondum videlicet ordinata & constituta hierarchia & disciplina ecclesiastica, plurima perfunctorie ex quadā spiritus S. dispensatione, pro necessitate illius temporis peracta fuisse ab apostolis. Quę paulo post eodē doctore & authore spiritu, qui suis quæq; dispēsat vniuersa tēporibus, eorundem apostolorū traditione & ordinatione præscriptā, certamq; formam receperunt. Quam videmus ab ipsis apostolorum continua ecclesiasticæ traditionis successio ne, eodem tenore, toto orbe terrarū ad nos vsq; seruatam. Certe sacri chrismatis inunctione, eodem quo nunc ritu etiam ab ipsis apostolorum temporibus, ordinari consueuisse sacerdotes & episcopos, Dionysij illius Pauli discipuli luculentissimo demonstrauimus testimonio. Cui accedit & alter æque testis idoneus, beatissimus Clemens papa & martyr, æque apostolorum, atq; adeò beatissimi Petri discipulus, & ab eodem in apostolica cathedra sibi designatus successor. Hic itaq; quemadmodū de ecclesiasticæ hierarchiæ ordinatione à spiritu sancto constituta à tanto præceptore edoctus fuerat, ex apostolica cathedra etiam alios docens & instruens, in hęc verba scribit cunctis episcopis & vniuersis ordinibus ecclesiasticis: Primus pontifex Aaron chrismate compositionis perunctus, princeps populi fuit, & tanquam rex primitias & tributum per capita accepit, & iudicandi populos sorte suscepta de mundis immundisque iudicabat. Sed & si alius ex ipso vnguento perunctus est, virtute inde concepta etiam ipse rex aut propheta, aut pontifex sacerdosve fiebat, & cætera. Quid autem in præsenti seculo propheta gloriosius, pontifice clarius, rege sublimius? Omnis enim pōtifex sacro chrismate perunctus, & in ciuitate constitutus, scripturis sacris eruditus, charus & preciosus hominibus oppido esse debet: Quem quasi Christi locum tenentem honorare omnes debent, eiq; seruire & obedientes ad salutem suam existere, scientes, quòd siue honor, siue iniuria, quę ei defertur, in Christum redundat, & à Christo in Deum, & cætera. Hęc ille Clemens apostolorum discipulus & in cathedra successor. In quibus audis etiam tunc ab ipsis apostolorum temporibus, atq; adeò ex apostolica traditione sacro chrismate inunctos fuisse sacerdotes & pontifices. Eiusdem successor Anacletus, ęque Petri discipulus, in epistola ad vniuersos episcopos per Italiam, scribit in hęc verba: Ordinatiões episcopo- F

Ex patrū testimonio ab ipsis apostolorum temporibus. Dionysij. Clementis.

Anacleti.

A scopoꝝ authoritate apostolica ab omnibus, qui in eadem prouincia fuerint episcopis, aut saltē minus, q̄ à duobus aut tribus, reliquis omnibus assensum præbētibus sunt celebrandæ. Qui simul cōuenientes scrutinium diligenter agant, ieiuniumq́; cum orationibus celebrent, & manus cum sanctis Euāgelijs quæ prędicaturi sunt, imponentes, dominica die, hora III. orantes, sacraq́; vnctione, exemplo prophetaꝝ & regum, capita eorum, more apostoloꝝ & Moysi vngentes, quia oīs sanctificatio cōstat in sancto spiritu, cuius virtus inuisibilis sancto chrismate est permixta. Et hoc ritu solennem celebrent ordinationem. Audis ritum ordinationis episcopoꝝ ab ipsis apostoloꝝ temporibus.

Cōsona sunt his quę libro de vnctione chrismatis scribit sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex, & ante hunc Tertullianus, libro quem de carnis resurrectione ædidit. Breuiter huic obseruationi vno consensu testimonium perhibet venerabilis ille sanctorum patrum omnium chorus, ipsa rei euidentia, & totius orbis consensus & cōcors obseruatio subscribit. Vmbra & figura veteris illius tabernaculi atq; eius sacerdotij, suo corpori, solidæq́; veritati astipulat & consonat. Quid igitur hic dubij aut scrupuli cuiquam Christiano esse poterit, haud sane intelligo.

Postremò, pontificalis proprie muneris & hæc esse, templorum, oratoriorum, altarium, vasoꝝ diuino cultui mancipatorum, reliquiq́; ornatus sacri dedicationes & consecrationes, testis est communis per orbem ecclesiæ concors obseruatio, quam non cœpit ab heri aut nudiustertius, sed sicut ab initio normam fidei Christianę susceperit ita immutatam fideliter conseruauit. Cui rei sanctus ille Leo apostolicæ cathedræ, atq; adeò vniuersali ecclesię pręsidens luculentissimum perhibet testimonium, ad vniuersos Germaniæ & Galliæ ecclesiarum episcopos, scribens in hæc verba: In diuinis scripturis, pręcipiente domino, solus Moyses in tabernaculo Dei erexit altare, solus vnxit, qui vtique summus sacerdos Dei erat, sicut scriptum est de eo: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Ideoq́; id quod tantum summum sacere principibus sacerdotum iussum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt, omnino decretum est, vt presbyteri, quorum filij Aaron gestabant figurā, arripere non præsumant. Hæc ille Leo ante tot secula nouellæ Christi per Germanias & Gallias plātationi suggerit & inculcat antiquam obseruationem catholicæ ecclesiæ, & quid ad quenq; gradum ecclesiasticum proprie pertineat.

Hæc autem de muneribus pontificalibus, aduersus hostes catholicæ ecclesiæ, & impugnatores hierarchiæ, qua à Christo ordinata & ornata est, ideo tractauimus aliquanto prolixius, quo clarius pateret etiam hac parte ab vmbra & figura sua non dissidere solidam rei veritatem. Quin & apud nos quoq; discriminatū ac bipartitum esse sacerdotalem ordinem, quemadmodum fuit in vmbra veteri, & in sublimiori gradu sacræ ordinationis constitutos pontifices & episcopos præ sacerdotibus. Id tam ex ritu consecrationis, quæ vt illic ita etiam hic, illorum propria est præ sacerdotibus, (quemadmodum conferenti nostrum hunc, quem ab initio obseruatum demonstrauimus, ad illum veterem, erit luce clarius) quàm ex proprijs plerisq; horum officijs, quæ simplicibus sacerdotibus non conueniunt. Idq́; attestante totius catholicæ ecclesiæ (quæ columna & & firmamentum veritatis est) consensu & obseruatione, vt vniuersali, ita antiqua ab ipsis vsq; apostolorum temporibus ad nos deducta.

Rationes quasdam dissoluere, quibus conantur hæretici pontificalis & sacerdotalis gradus discrimen tollere.

CAPVT X.


Diuus Augustinus scribens de hæresibus, quæ eatenus Christi ecclesiam exagitauerant, inter cæteros hæresiarchas meminit & Aerij cuiusdam, qui cum episcopatum impotenter & frustra ambiuisset, auersus à catholica Christi ecclesia in hæresim Arrianam prolapsus est, & ne in vulgo tantum hæreticorum latere videretur, etiam ipse Arrianæ impietati impia plura dogmata superaddere conatus est. Quorum hoc vnum fuit & præcipuum: Nullum esse discrimen simplicis sacerdotis, seu presbyteri & episcopi. Ita se studens vindicare de catholica Christi ecclesia, quòd illum dignata non esset pontificali illo honore & ordine. Sed cum paucissimos aut nullos impiæ illius suæ & totius Christianæ ecclesiæ communi sensu con- (Aerij hæresis, quòd nullum sit discrimen pontificis & sacerdotis simplicis.)

sen-

sensuq; explosæ assertionis sectatores & assertores inuenisset illo suo seculo: impij tan- D
Vualdenses discipuli Aerij. dem idiotæ stupidiq; Vualdenses (quos & pauperes de Lugduno appellant) inter cæte
ra execranda impietatum suarū portenta, etiam hoc illius Aerij dogma impiū ab infe-
ris resuscitare conati sunt. At cum nec tūc latius serperet ea impietas, sed in illis ipsis pe-
ne suis rursus extingueret professoribus, vt qbus velut idiotis & simplicibus nec arma
suppeterent, nec ingeniū, qbus persuaderent alijs paulo cordatioribus: tādem ex busto
Ioānes Vuicleff. & cineribus extincti tot seculis Aerij venenatissimus quidam serpens prodijt Ioannes
Vuiclefus in Anglia, q veneno so suo afflatu infecit plurimos, & multis pestilentissimis
librorum suorum voluminibus, persecutus est Christi ecclesiam. Quibus dogmata im
pia plurima, de diuino & humano iure, de ecclesia & eius hierarchia, de ceremonijs ec-
clesiasticis, de statu monastico, de subditorū erga prælatos & superiores suos obedien-
tia, vulgo persuadere conatus est, & velut classico ad seditionem cōmouere populos.
Abusus ad hoc opportunitate temporis, quo multis annis sub schismate laborauerat
Christi ecclesia, incerta quem cathedræ apostolicæ præsidentem pastorem suum sequi
deberet, cum simul se tres gererent pro summis pontificibus, & eorum quisq; suos se-
ctatores haberet. Qua temporū iniquitate ille ad suam impietatem abusus, non parua
clade affecit Christi ecclesiam. Fuit enim vir, vt natura seditiosus, ita ingenio acer ac ve
hemens, & pro sua illa ætate satis disertus ac eloquens. Nam circa annum dñi octua- E
gesimum supra mille trecentos vexauit Christi ecclesiam. Exagitauerat autem illum
idem ille superbiæ & ambitionis spiritus, qui suum illum præceptorem Aerium. Nam
cum & ipse assequi non posset episcopatum Vigoriensem quem impotenter ambierat,
aggressus est se vindicare de Christi ecclesia, Vualdensium illorum impias hæreses re-
suscitans: & quod illi non poterāt, scripturarum eas colorauit & astruxit testimonijs.
Itaq; inter cętera discrimen auferens inter presbyteros & episcopos, atq; vniuersam in-
Rationes, quibus tollunt discrimē inter presbyteros & episcopos. de ecclesiasticam hierarchiam tollēs è medio, vnde magnum impietati suæ profectum
videbat, ex apostolicis literis hoc ipsum persuadere conatus est, inter sacerdotes olim
nullum fuisse discrimen: sed humana demum ordinatione illud ipsum introductum,
tanquam ad tollēda schismata necessarium. Siquidem Paulus ad Timotheum scri
1. Timot. 3 bens, episcoporum & diaconorum tantum meminit, illos officij sui admonens, & qua-
les esse debeant præscribens: presbyterorum nulla ibi facta mentione. Quare videtur
duos tantum eo tempore fuisse gradus sacri ordinis ecclesiastici, vlteriorem autem eius
Philip. 1 distinctionem postea superinductam ab hominibus. Idem innuere videtur Philippen-
sibus scribens. Siquidem in salutatione episcopos coniungit diaconibus, sacerdotū aut
presbyterorum nulla mentione habita. Quorum tametsi meminerit alibi, vt in episto-
la ad Titum, tamen eodem loco eorūdem & episcoporum appellationem in idem con
fundit. Quos enim primo vocat presbyteros, eosdem continuo dicit episcopos. Huius,
inquit, gratia reliqui te Ephesi, vt constituas per ciuitates presbyteros. Qui quales esse F
deberēt cum ascriberet, subiungit: Oportet enim episcopum sine crimine esse. Idem
Actorum 20 facit apud Lucam in Actis: Nam vocatos ad se Ephesinę ecclesię presbyteros, mox epi
scopos appellat: Attendite, inquiēs, vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus
D. Hieronymi opinio, quod olim inter presbyteros & episcopos nullū fuerit discrimen. posuit episcopos. Ex quibus locis etiam D. Hieronymus hoc annotasse & intellexisse vi
detur, olim inter presbyteros & episcopos nullū fuisse discrimen: sed humana postmo-
dum ordinatione illud ipsum, quod nunc cernimus, introductum. Ita enim scribit in di
ctam Apostoli ad Titum epistolam: Idem ergo olim presbyter, qui episcopus: & ante-
quam Diaboli instinctu studia in religione fierēt, & diceretur in populis: Ego sum Pau-
li, ego Apollo, ego vero Cephæ, communi presbyterorū consilio ecclesiæ gubernaban-
tur. Postquam vero vnusquisq; quos baptizauerat, suos putabat esse non Christi, in to
to orbe decretum est, vt vnus ex presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem
omnis ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. Sicut ergo presbyte
ri sciunt ex ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi fuerit præpositus, esse subiectos: ita episco-
pi nouerint se magis consuetudine quàm dominicę dispensationis veritate presbyteris
esse maiores, & in communi debere ecclesiam regere. In eandē sententiam idem scri
bit ad Euagrium: A principio nullum discrimē fuisse episcoporum & presbyterorum,
quod autē postea vnus electus est qui præponeretur cæteris, in schismatum remedium
esse factum, ne vnusquisq; ad se trahēs ecclesiā Christi, eius rumperet vnitatem. Nam

& Ale-

A & Alexandriæ,inquit,à Marco euangelista vsq; ad Esdram & Dionysium episcopos, presbyteri vnum semper ex se eligebāt & in superiori loco collocabant, quem nominabant episcopum:quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat. Quid enim facit,excepta ordinatione,episcopus quod non facit presbyter?

Quibus priusquam respondeamus, repetenda sunt breuiter argumentorum capita, quibus bipartitum apud nos sacerdotalem ordinem demonstrauimus, & catholicam ab initio Christi ecclesiam ex apostolorum doctrina & traditione agnouisse & recepisse discrimen pontificum, seu vt nūc dicimus,episcoporum à sacerdotibus & presbyteris. Et primum ab vmbra & figura ad solidam suam Euangelicæ lucis veritatem arguendo,imitantes in hoc Pauli apostoli dialecticam. In veteri tabernaculo bipartitum illum ordinem supra demonstrauimus,tam ex distinctio consecrationis ritu, quem specialem præ cæteris sacerdotibus requirebat pōtifex,quàm ex sacro eius ornatu,qui multis parasangis sublimiorem eius gradum, dignitatemq; demonstrabat, præ sacerdotibus reliquis, & postremò ex proprijs quibusdam eius munijs quæ vni cōpetebant pontifici,& non reliquis sacerdotibus. Quòd si in vmbra hæc est distinctio necesse est eandem aut etiam maiorem esse in solida veritate. Quum rerum natura non capiat,vt distinctior sit vmbra quàm ipsa veritatis soliditas. Deinde ex totius catholicæ Christi ecclesiæ communi consensu & obseruatione, non eius tantū quæ nunc est, sed etiam eius quæ fuit ab initio. Quę vniuersa ex apostolica doctrina & traditione hoc discrimen agnouit inter pontifices & inferiores sacerdotes. Ad illos solos credens pertinere confectionem chrismatis sacri, confirmare baptizatos,ordinare ministros ecclesiæ in singulis gradibus ecclesiasticis, templa,altaria, & cætera diuino cultui mancipata consecrare & benedicere: præterea & specialem ritum habuit consecrationis episcoporum præ sacerdotibus reliquis. Quare si vere affirmauit Apostolus ecclesiam calumnam esse veritatis,si superiori etiam libro rectè demonstrauimus,non inferiorem esse ecclesiasticæ traditionis authoritatem, quàm sanctarum scripturarum,si nō male hoc intellexerunt sanctissimi patres nostri, qui columnæ quædam præcipuæ fuerunt catholicæ ecclesiæ, & viua templa inhabitantis in eis sacri spiritus,quòd quicquid ante omnia vniuersalia concilia per vniuersum orbem tenuit Christi ecclesia,ab apostolica id venerit traditione & disciplina.(Quæ certo est doctrina Christi,quàmuis non habeatur in Euangelio, vt qui vnctione sacri spiritus omnem illos veritatem docuit,)certum vtiq; & indubitatum est Christo authore,doctoreq; sacro spiritu ex apostolica traditione,discrimē pontificum & sacerdotum intellexisse & accepisse Christi ecclesiam. Quę enim eius pręsentis per orbem diffusæ & aliquot ante nos seculis sit hac de re sententia, quæ obseruatio secundū eam quam libro I. explcauimus methodū,cuiq; adest luce clarius perspicere.

Assertio catholicæ veritatis.

Ab vmbra & figura ad solidam veritatem.

B *Ex catholicæ ecclesiæ consensu & obseruatione.*

C Et quanq̄ etiam illic demōstratum sit,catholicam ecclesiā fidelissimam esse custodē depositorum ab initio apud se dogmatum, nec quicq̄ præterea noui admisisse,illius apostolicę censuræ perpetuo memor, qua vniuersis, qui præter id quod à principio accepit ecclesia, noui quicq̄ annuntiant & superinducere conantur, anathema denuntiat idem Apostolus. Id quod multis exemplis velut inductiue demonstrauimus, adeò,vt eo ipso satis demōstratum sit,quid & ab initio tenuerit catholica ecclesia de quacunq; quæstione proposita, si certum sit quid nostro seculo teneat. Nihilominus etiam in hoc ipso de quo agitur,sui semper fuisse similem,testantur illæ,quas supra citauimus, ecclesiæ columnæ, illæ aquilæ, in quibus præcipue viguit sensus ecclesiastici corporis, in quo Christus est. Imò maiorē fuisse apostolorum authoritatem (qui primi fuere nostræ religionis pōtifices & quibus successerūt reliqui episcopi) præ illis LXXII. discipulis, quos dominus deputauit in apostolorum suorum adiutorium, & ante se præmisit binos & binos in omnem locum quo ipse erat venturus, quorum formam presbyteri nobis exhibent,plane attestatur euangelica historia,nec minus Lucas in Actis apostolicis. Quòd enim nō eadem fuerit apostolica & illorum authoritas, ordo vocationis eorum à Christo indicat, & deinde confirmat Lucas in electione Mathiæ. Primum designauit dominus apostolos duodecim, nec maiore numero, nec plures, quandiu in terris ageret in eundem acciuit ordinem, sed longe post electos illos designauit & alios septuaginta duos, non apostolos, sed apostolorum sub eisdem coadiutores, formam exhibens eisdem ordinandorum sub se presbyterorum, maiore numero,pro plebiū & fidelis populi necessitas

Ostendit differentia inter authoritatē apostolicā & discipulorū LXXII.

Lucæ 10

cessitate, remanente tamen apostolica illa episcopalique authoritate (ne frequentia vile- D sceret) apud non ita multos. Itaque cum ex hoc ordine praeuaricatus excidisset Iudas, Petrus velut apostolici illius ordinis princeps, post Christi ascensionem in coelum, exurgens in medio apostolorum & discipulorum vnà congregatorum, dixit de proditore, qui cōnumeratus fuerat inter apostolos, & sortitus sortem eius ministerij, vt suspensus crepuerit medius, vtque secundum praedictionem spiritus sancti per os Dauid, episcopatum eius alter acceptus esset: Oportet ergo, inquit, ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph cognomento Iustum, & Mathiam, & orantes dixerunt: Tu domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus accipere locum ministerij huius, & apostolatus, de quo praeuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum, & dederunt sortes eis, & sors cecidit super Mathiam, & annumeratus est cum vndecim apostolis. Hactenus Lucas. In quibus verbis hoc primum notandum est. Quòd Petrus apostolicum gradum & ordinem, episcopatum dixerit. Deinde, quòd ex illis LXX. duobus discipulis, qui vnà cum apostolis semper sequuti fuerant dominum, vnum sortito elegerunt in locum apostolatus, aut episcopatum Iudae. Notum est autem ex inferiori gradu ad superiorem electionem fieri. Ex quo constat apostolos prae illis LXX. discipulis maiori, hoc est, pōtificali aut episcopali authoritate fuisse praeditos à Deo. Quod ipsum discrimen etiam in eo adest perspicere, quòd quis caeteri apostolico ordini addiri à principio, coadiutores illi LXXII. presbyteri, deinde & VII. illi electi diaconi, etiam praedicarent verbum Dei, etiam plurimos Christo lucrifacerent, & baptizarent ad fidem conuersos, sacrosanctum, viuificumque illum panem per domos ac mensas Christifidelium frangerent, caeteraque necessaria sacramenta administrarent. Attamen baptizatos confirmasse dono sancti spiritus soli leguntur apostoli, quàmuis in rudi illo principio nondum constituta ab illis forma hierarchiae ecclesiasticae (quam constituerunt deinceps priusquam à se diuisi orbem terrarum inter se partirentur aggrediendum & excolendum euangelicae praedicationis vomere) quàmuis, inquam, in primo illo initio religionis nostrae pleraque adhuc agerentur ab illis persunctoriè, & promiscue, dispensatione quadam sacri spiritus, pro necessitate illius temporis: quae deinceps eodem doctore & authore spiritu, decentius ordinata sunt, & suum cuique praescriptum officium, quod non liceat transgredi: attamen illius confirmationis sacramentum nulli vnquam praesumpsisse leguntur, quàm soli apostoli. Quae autem constituta iam per apostolos forma hierarchiae ecclesiasticae, hac etiam de re fuerit apostolica doctrina & traditio (quae illius primitiuae ecclesiae communis sententia & obseruatio) attestantur apostolici canones: quorum plurimi euidens discrimen indicant inter episcopum, presbyterum & diaconos, seu ordinem ministrantium. Nam primus iubet episcopum non nisi à duobus aut tribus episcopis ordinari: cum presbyteros ordinatio non nisi vnum requirat episcopum, iuxta decretum secundi canonis. Quintus euidenter indicat, vnius ecclesiae non nisi vnum esse episcopū: cum tamen multos presbyteros habeat. Quintusdecimus ostendit presbyteros & inferiores omnes esse sub potestate sui episcopi. Breuiter, vniuersi pene omnes gradus sacri ordinis ecclesiastici in tres dirimunt, episcopos, presbyteros & diacones, sub his vniuersum inferiorem ordinem ministrantium & seruientium comprehēdentes. Nec est, quòd apostolicorum canonum authoritatem quis eleuet, aut nothos, subditicios & ab aliquo quouis impostore confictos, non autem ab apostolis quis dicat editos: vt istos homines nihil pudet comminisci, quantumuis sit impudens, quiduis dicere, reijcere, asserere pro sua temeritate & arbitrio. Primum, quoniam ex ijs solis non pendet negotiū, quando quidem (vt mox audies) suppetunt testes alij & plurimi & irrefragabiles: sed tātum ad maiorem veritatis cōfirmationem eos canones adduximus. Deinde, horum canonum authoritatem receptam per ecclesiam ab ipsis mox apostolorum temporibus probant Anacletus beati Clementis successor & beatissimi Petri apostolorum principis discipulus, atque ab eodem, vt idem ipse testatur, ordinatus presbyter, in epistola quam scribit episcopis omnibus catholicae ecclesiae. Huius quoque successor Euaristus in epistola ad Aegyptiorum episcopos, Sixtus item eius nominis primus in sua ad episcopos per catholicam ecclesiam, Victor praeterea in epistola sua ad Theophilum Alexādrinum & Aegy-

Actorum 1

Differentia episcopi & presbyteri, ex canonibus apostolicis ostendit.

De authoritate canonū apostolicorum.

A & Aegyptiorum episcopos, Sixtus quoq; eius nois secundus, in epistola ad Gratũ episco-
pum, rursus in altera ad episcopos per Hispaniam, Marcellus etiã ad episcopos Antio-
chenæ prouinciæ, apostolicorum canonum authoritatem proferunt. Quibus omnibus
præter vitæ meritum, & quod glorioso fere consummarunt martyrio, etiam cathedræ
Christi & apostolicæ in qua residerunt, adfuit priuilegium. Quæ maiori haud dubie
priuilegio à Christo dotata est, præ illa Mosaica. Cui tamen præsidentibus, etiam sce-
leratis & impijs, iubet Christus credere & obsequi per omnia in his quæ illius legis &
religionis fuerant. Ne quis de fide illorum, quæ tam consonanter ab illis affirmantur,
quicquam dubitare possit. Quorum hac de re testimonia postea afferemus opportunius.

Præterea testes sunt fidei, sententiæ & obseruationis illius primitiuæ recens ab aposto- Idem demõstrare ex cõcordi patrũ testimonio
lis institutæ ecclesiæ. In primis Clemens beatissimi Petri discipulus & successor, qui in
epistola ad Iacobum scribit ex eiusdem Petri traditione & doctrina, in singulis ciuitati
bus singulos, nõ binos aut ternos cõstituendos episcopos, quibus per oia subsint presby- Clementis,
teri. Porrò episcopos vicem apostolorum gerere, at illorum LXX. discipulorum presbyteros,
atq; hoc ipsum docuisse dominum. Quin & ex Anacleto huius in apostolica cathe- Anacleti,
dra successore, æque beatissimi Petri discipulo proprium, distinctumq; ritum consecra
tionis episcopi, & inferioris gradus sacerdotis aut presbyteri intellexisti superius: Quo
B rum discrimen in eadem epistola astruit ex vmbra legis veteris. Primus, inquit, Aaron
in lege sacerdotale nomẽ accepit, primusq; põtificali stola indutus victimas obtulit, iu-
bente dño & loquente ad Moysen: Accipe, inquit, Aaron & filios eius, & applicabis ad Exodi 29
ostium tabernaculi testimonij. Cumq; laueris patrẽ cum filijs aqua, indues Aaron ve-
stimentis suis, id est, lineam tunicã & Superhumerale, & Rationale, quod constringes
baltheo, & pones thyaram in capite eius, & laminam sanctã super thyaram, & oleum
vnctionis fundes super caput eius, atq; hoc ritu cõsecrabitur dño, filios quoq; illius ap-
plicabis, & indues tunicis lineis, cingesq; baltheo Aaron & liberos eius, & impones eis
mitras, eruntq; mihi sacerdotes religione perpetua. Quo loco contemplari oportet Aa-
ronem summũ sacerdotem, hoc est, episcopum fuisse: porrò filios eius presbyterorum de-
monstrasse figurã. Hoc enim interfuit inter Aaron summum sacerdotem & filios eius,
qui sacerdotes erant, quod Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctã, & co
ronam auream, mitram & zonam auream, & Superhumerale & reliqua quæ præfixa
sunt: filij autẽ Aaron super tunicas lineas cincti tantummodo & thyarati assistebant
sacrificio domini. Hactenus ille. Vides cõparando vmbram & figuram ad suam so
lidam veritatem, quantum ex ipsa Dei lege sit discrimen episcoporum & presbyterorum no
strorum, & quæ fuerit ea de re ipsius primitiuæ ecclesiæ sententia & obseruatio. Qui &
in alia epistola, quam scribit de hierarchia ecclesiastica: Sacerdotum, inquit, ordo bipar Dionysij,
C titus est, & sicut dñs illum constituit, à nullo debet perturbari. Vides à dño non homi-
nibus bipartitum esse sacerdotalem ordinem. Idem cõfirmat sacer ille Dionysius. Qui,
vt supra ostendimus, diuina ordinatione à sanctis nostræ sacerdotalis functionis duci- Hierarchiæ ecclesiasticæ capite 4 & 5
bus, hoc est, ab ipsis apostolis, dicit eandem recepisse ritum cõsecrationis sacri chrisma
tis, à solis põtificibus peragendũ. Quibus & cætera, quæ supra memorauimus, põtifica
lia munia, non autẽ presbyteris cõuenire affirmat. Quin & propriũ, distinctumq; ritum
consecrationis vtrorumq; explicat. Ignatius item & ipse apostolorum discipulus, & au Ignatij.
ditor in ea quę est ad Smyrnẽses epistola, clare distinguit hos gradus sacri ordinis. Oẽs,
inquit, episcopum sequimini, sicut Christus Iesus patrem: presbyteros sicut apostolos,
diaconos autem veneramini, sicut Dei mandato ministrãtes. Vides ex comparatione,
quantum & quã immensum ille discrimen indicat inter episcopos & presbyteros. Omit-
to hic citare subsequentium sanctissimorum patrum, Irenæi, Origenis, Cypriani, eorumq;
qui deinceps magno numero subsequuti sunt, eiusdem indubitatę sententiæ certissima
testimonia. Quandoquidem quos iam citauimus, idem quod nunc discrimen seruat &
agnoscit inter episcopum & presbyterum vniuersa per orbem Christi ecclesia, etiam ob-
seruasse primitiuã illam recens ab apostolis institutam ecclesiam, velut ex Christi insti
tutione & magisterio, certum & indubitatum faciũt, certamq; & indubiam veritatem
demonstrant eius, de qua nunc agitur, veritatis catholicæ. A qua quoniã dissentire non
potest, eiusdẽ ille magnificus præco, assertor, doctorq; apostolus: nunc videndũ est, quã
tum idem pro Aerio, Vualdensibus, Vuiclefo, Luthero, cæterisq; eius farinæ hæreticis

N faciat.

Ad rationes ex verbis Apostoli, quibus etiã Hieronymus tollere videtur discrimẽ episcoporum & presbyterorum.

faciat, quandoquidem illius authoritatem etiam nobis & vniuersę Christi ecclesiæ sacrosanctam, suæ impietati nitũtur prætexere: atq; eorundem aduersus catholicã hanc, orthodoxamq; veritatem diluendæ obiectiones & calumniæ. D

Quod priusquam facio, si forte id minus accurate fecero, nec omnium in eo iudicio satisfecero, iterum meminisse te cupio Christiane lector, fidelis illius & plane Christiani consilij quod ex Origene superius inculcauimus. Quo idem nos admonet, ne ab ijs quæ obseruat catholica Christi ecclesia, vlla canonicarum scripturarum, quæ nobis forte videretur, euidentia aut apparentia nos abduci sinamus. Quæ quoties inducuntur aduersus communem obseruationem ecclesiæ, ea nos tentatione pulsari putemus, de qua nos cautos, præmonitosque fecit Christus, nobisq; monstrari Christum, quàmuis contra Christum, in deserto aut domorum penetralibus: qui seipso teste non est, nisi in corpore catholicæ ecclesiæ. Sed nos, inquit ille, credere illis non debemus, neq; exire à paterna, ecclesiasticaque traditione, neque aliter vnquam credere, nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderunt nobis: hoc est, successio illa ecclesiastica. Quo vere fideli, sanctoque consilio tuæ commendato memoriæ, iam quem ex Apostolo fumum aduersus præassertam catholicam veritatem fidelium mentibus offundere nituntur hæretici, claræ veritatis luce discutiamus.

Cum dicitur, ex eo significari nullum fuisse discrimen episcopi & presbyteri, quod Paulus Timotheo scribens episcoporum tantum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla facta mentione: illos tãtum officij sui admonens, & quales esse debeant, describens. E

Apostolum oẽs gradus ordinis ecclesiastici, sub episcopi & diaconi vocabulis comprehendere. Duo genera graduũ ecclesiasticorum. Episcoporum, Diaconorum.

Leue hoc admodum, neq; vrgens argumẽtum est, & quale riderent & exploderent dialectici, vno hoc loco duorum tantum graduum sacri ordinis Paulus meminit: ergo nõ fuit tertius. Ego vero omnium, quos suprà explicauimus, sacri ordinis ecclesiastici graduum, & non duorum aut trium illic meminisse Apostolum, nihil dubito. Siquidem omnes gradus sacri ordinis ecclesiastici in duo omnino genera diuidũtur. In principantes aut superintendentes ac ministrãtes. Primum genus tametsi bipartitum sit, vno tamen generico vocabulo, proprie episcoporum dicitur. Siquidem episcopus Græca vox superintendẽtem significat. Vtriusq; autem est, hoc est, & pontificis & sacerdotis, pręesse populo, atq; eius curæ, regiminiq; superintendere: ordinate tamen, quemadmodum superius etiã ex vmbra veteris tabernaculi demonstrauimus. Ad vniuersum ergo hoc genus pertinẽt, quæ illic describit Apostolus: Oportet episcopũ irreprehensibilem esse. & cætera. Secundum etiã genus graduum sacri ordinis ecclesiastici, tametsi in multas insuper species ordine se habentes distributum (quemadmodum etiam in vmbra sua cernebatur expressum) superius demonstrauerimus: omnes tamen illas sub vna hac generica appellatione contineri certum est, diaconorum, inquam. Diaconus enim & ipsa Græca vox, proprie ministrum significans, adeò vt Timotheum etiam põtificem & episcopum Paulus admoneat implere diaconatum, seu diaconium suum. Ita enim Græce dicitur. Cuius loco interpres noster ita vertit: Ministeriũ tuum imple. Quare quæ de diaconis ibi dicit Paulus, nõ ad solos eos, quos nunc generico vocabulo ad præcipuam specierum appropriato, diacones dicimus, sed etiã ad subdiaconos, reliquosq; ministrãtes sacri ordinis gradus pertinent, quàmuis ad principaliores præcipue. Itaq; Pauli illa instructio & doctrina haudquaq̃ diminuta aut manca est, imò vniuersos sacri ordinis gradus comprehendit sub duobus illis capitibus & vocabulis genericis, & sufficienter præscribit quales esse debeant constituendi in singulis gradibus ordinis ecclesiastici. F

Quod episcopi & presbyteri, vt genericis vocabulis vsus sit Apostolus, & indiscretis.

Quod vero ita sit vsus Apostolus his vocabulis episcoporum & presbyterorum, vt genericis, inquam, nõ vt appropriatis, quemadmodum postea vsus obtinuit, idem ad Philippenses clare attestatur, scribens in hæc verba: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cũ episcopis & diaconibus, gratia vobis & pax. Cõstat autem secũdi ordinis sacerdotes (quos presbyteros magis appropriate, quàm proprie dici vsus obtinuit) non pontifices, quos nunc solos episcoporum dignamur vocabulo, illic per episcopos Paulum intellexisse. Quandoquidem vnius ciuitatis, neque nunc est, neque tunc fuit, nisi vnus pontifex, seu, vt nunc loquimur, episcopus: quẽadmodũ cõfirmant Clemẽs, Anacletus, Dionysius, Ignatius, apostolorum discipuli & proximi successores, & breuiter, oĩs ille sanctorum patrũ venerabilis chorus. Hanc episcopi, presbyteriq; genericã, indiscretãq; appellationẽ, in prędictis verbis apostoli, mihi

animadi

A animaduertiſſe & notaſſe videtur Theophylactus ille, ſcribēs in primum caput epiſto-
læ ad Philippenſes, atq; exponens illud: Cum epiſcopis & diaconibus, epiſcopos, in-
quit, ſacerdotes dicit. Neq; enim plures præter vnum erant epiſcopi, qui ſingulis ciui-
tatibus præſiderent. Quippe, cum nōdum eſſent huiuſmodi nomina diſpartita: ſed epi
ſcopi tantum diaconi & presbyteri dicebantur. Hactenus Theophylactus, cui vides, vt
etiam ſuboluerit in Paulo indiſcreta illa & confuſa, genericaq; dictorum vocabulorum
appellatio. Eodem reſpexiſſe mihi videtur Auguſtinus in quadā ad D. Hieronymum
epiſtola, qua ſcribit in hæc verba: Quanquam enim ſecundum honorum vocabula, XIX.
quæ iam eccleſiæ vſus obtinuit, epiſcopatus presbyterio maior ſit: tamen Auguſtinus
Hieronymo minor eſt. Quibus verbis clare innuit, non ex propria vocabulorum ratio-
ne epiſcopatum presbyterio eſſe maiorem, cum ſit vtrunq; genericum, & ex ſua ratio-
ne æque late patens vocabulum, quorum vſus indiſcretus extitit ab initio, & indifferēs,
communiſq; vtriq; gradui ſacerdotalis ordinis: quemadmodum iam nunc demonſtra
uimus. Sed vſu eccleſiæ introductū poſtea, vt alterum vni eius ſpeciei appropriaretur,
& alteri aliud, hoc eſt pōtificali gradui epiſcopi, & inferioris ordinis ſacerdotij, vocabu
lū presbyteri. Itaq; ex vſu vocabulorum, quem iam obtinuit eccleſia, non autē quem obti
nuit ab initio, epiſcopatus presbyterio maior eſt. Idq; propterea, quod per vſum loquendi
B ſunt appropriata ſpeciebus diuerſis, quarum altera, non ex vſu loquendi tm̄, ſed re ipſa al
tera maior eſt. Itaq; indiſtinctis ab initio ex ratione propria vocabulis, per abuſum &
appropriationem ad res diuerſas, facta eſt diſtinctio. Hæc qui non obſeruant in ver Nō aīaduerſa illa generica, epiſcopi & presbyteri appellatio, multos, multis difficultatibus inuoluit. Ambroſiū.
bis Apoſtoli, inuoluūtur difficultatibus, vnde ſe facile extricare nō poſſunt. Itaq; etiam
ſacer ille Ambroſius dicta Pauli verba ſatis abſurde interpretari cogitur: quaſi Paulus
& Timotheus ſecū & cum ſuis miniſtris pacē & gratiam imprecarētur Philippēſibus.
Ita enim ait: Cum epiſcopis & diaconibus, hoc eſt, cum Paulo & Timotheo, qui vtique
epiſcopi erant, ſimul & ſignificauit diacones, qui miniſtrabant eis. Ad plebē enim ſcri
bit, nam ſi epiſcopis ſcriberet & diaconibus, ad perſonas eorum ſcriberet, & loci ipſius
epiſcopo ſcribendum erat, non duobus vel tribus, ſicut & ad Titum & Timotheum.
Hæc Ambroſius. Quem nō animaduerſa generica illa epiſcopi appellatio familiaris
apoſtolo, & ad eam quam poſt vſus obtinuit, appropriatam reſpicientem (ne euiden-
tem falſitatem cogeretur admittere) videlicet, eiuſdem Pauli temporibus vnius ciuita
tis plures fuiſſe epiſcopos, id eſt, pontifices, ad abſurdam illam, extraneamq; expoſitio-
nem declinare coegit. In hoc vtiq; commēdandus, quod Adamantij illius, atq; adeò Chri
ſti conſilij memor, ob nullam quantumuis apparentem difficultatem ex ſcripturis, ad-
uerſus ea quæ tenet communis per orbem eccleſiæ obſeruatio, quidquam admiſit ſcru
puli: ſed conatus eſt quacunq; potius expoſitione lenire ingeſtam ex ſcripturis difficul-
C tatem, quàm ob quamcunq; ſcripturarum in cōtrarium, vt cuiq; videretur, euidentiam
communem eccleſiæ cōſenſum & obſeruationem reuocare in dubium. Quam enim ni
hil tollat ingeſtam ex Apoſtolo difficultatem dicta Ambroſij expoſitio, ſi non aduer-
tas genericam illam, propriamq; rationem epiſcopi, ſecundum quam in apoſtolicis lite
ris, quoties epiſcopi atq; etiam presbyteri ſit mentio, ſemper accipiūtur hæc vocabula,
eiuſdem Pauli apud Lucam verbis manifeſtū eſt. Quādoquidem vocatos ad ſe Ephe- Actorum 20
ſinæ ciuitatis presbyteros, eoſdem mox epiſcopos appellat, dicens: Attendite vobis &
vniuerſo gregi, in quo vos poſuit ſpiritus ſanctus epiſcopos, regere eccleſiā Dei. Quòd
enim de inferioris gradus ſacerdotibus (quos nunc presbyteros vocari vſus obtinuit)
illic loquatur Apoſtolus, certum eſt, cum non poſſint vnius ciuitatis eſſe plures pontifi
ces, aut (vt nunc loquimur) epiſcopi. Eadem ratione, primum hoc genus graduum Presbyter vocabulū genericum demonſtratur.
ſacri ordinis principantium aut ſuperintendentium, ſecūdum totam illam genericam
ſuam latitudinem, antiquitas illa appellauit presbyteros, honoris potius, quàm aut
officij aut proprij gradus noīe: perinde, quaſi aut patres aut ſeniores dixeris. Presby-
ter enim Græca vox eſt, Latine ſeniorem ſignificans, hoc eſt, honoratiorem. Quando-
quidem honor ille etiam qui prudētiæ, ſenſuumq; maturitati, & morum integritati cō-
petit, illo ſenioris aut presbyteri ſignificatur vocabulo: Senectus, inquit ille, venerabilis
eſt, non diuturna, neq; annorum numero ſupputata. Cani enim ſunt ſenſus hominis,
& ætas ſenectutis vita immaculata. Et rurſus: Conſummatus in breui compleuit tem-
pora multa. Itaq; Timotheus non ſolum ſacerdos aut presbyter, ſed etiam pontifex,

&(vt nunc dicimus) episcopus, haudquaquã ætate senex erat, eodem teste Apostolo, D
qui ita scribit ad eundem: Nemo adolescẽtiam tuam contemnat. Quòd autem Apo
stolus secundum eam genericam indifferentiã vsus sit hoc presbyteri vocabulo, & non
quemadmodum nos, vni ipsum speciei sacerdotũ applicantes, idem ipse testis est: qui
nunc inferioris ordinis sacerdotes vocat presbyteros, nunc episcopos, vt nunc loqui-
mur, hoc est, pontifices. Primum facit apud Lucã Actorum XX. A Mileto enim mit
tens Ephesum vocauit presbyteros (ita Græce legitur, quod noster vertit, maiores natu
ecclesiæ) qui cum venissent ad eum & simul essent, dixit eis inter cætera: Attẽdite vobis
& vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Presbyteros illic appel-
lat secundi ordinis sacerdotes, quos nunc solos presbyteros dicimus, vt quos plures vna
capit & capiebat ciuitas, tamen sub vno pontifice. Rursus etiam põtifices, aut (vt nunc
dicimus) episcopos presbyterorum nomine appellari à Paulo, idem ipse ad Titum scri
bens clarissime attestatur, cum ait: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt
corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros. Nam præcipiens continuo, quales vel-
let ordinari & constitui presbyteros, nempe, si quis sine crimine est, vnius vxoris vir, fi-
lios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos, subiungit: Oportet
enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, continuo episcopũ vocans,
quem ante presbyterum. Quod enim illic de constituendis episcopis, hoc est, pontifici- E
bus præcipue mandauerit, Diuus CHRYSOSTOMVS in eundem locum scri-
bens, & post eum THEOPHYLACTVS diligenter annotauit. Nolebat enim
Apostolus immensam, populosissimamque insulam, centum quondam vrbibus nobi-
lem, vnius tãtum episcopi, sed plurium per opportunas ciuitates dispositorum deman-
dari curæ & regimini, hoc magis existimans fore e re Christifidelium, religionis ac fi-
1.Pet.5 dei, vt insignis quæque ciuitas suum haberet episcopum. Ita & PETRVS apostolo-
rum princeps, & Christianorum pontifex primus (vt vere dicit Cæsariensis ille Euse-
bius) presbyterũ se vocat, dicẽs: Presbyteros ergo qui in vobis sunt, obsecro compresby
ter. Similiter & Ioannes apostolus, in secunda sua epistola: Presbyter electæ dominæ &
natis eius. Et rursus in tertia: Presbyter Gaio charissimo.

Hanc itaque genericam, indiscretamque horum vocabulorum, episcopi & presby-
teri, ad bipartitum sacerdotalem ordinem, & vtrunque eius gradum communem, in-
distinctamque appellationem, qui obseruat in Apostolo, nulla in verbis eius hærebit
difficultate, nec ob indiscreta vocabula, in vnum confundet gradus, quos demonstra-
uimus distinctos, sacri illius ordinis ecclesiastici. Quæ non animaduersa etiam Di-
uum Hieronymũ inuoluit perplexitatibus, vnde se extricare non potuit. Cum hinc sta
ret communis ecclesiæ sensus, inde & in diuersum sibi trahere viderentur verba Apo-
stoli. Imò nec secum ipse consentit, sed nunc discrimen tollit inter presbyteros (vt nunc F
loquimur) & episcopos, nunc rursum statuit, ipsa rei veritate coactus, & communi con-
sensu ecclesiæ. Itaque causam explicans, quare ad Timotheũ scribens Paulus, tantum
episcoporum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla mentione habita: Cur,
inquit, Paulus de presbyteris nullam facit mentionem, sed eos in episcoporũ numero cõ
prehendit? Quia secundus, imò pene vnus gradus est. Sicut ad Philippẽses episcopis &
diaconis scribit, cũ vna ciuitas plures episcopos habere nõ posset. Vides eum hic fateri
etiã apostolorũ temporibus discrimẽ inter presbyteros (vt nũc loquimur) & episcopos.
Cum vna ciuitas plures habere nõ potuerit episcopos, at bene presbyteros: item, quia
secũdus gradus presbyterorũ est in sacro ordine ecclesiæ: primus ergo sit episcoporũ, ne
cesse est, & à secundo distinctus. Quòd addidit, imò pene vnus, fecit respiciens ad illam
ingestam sibi perplexitatem ex non obseruato indiscreto vsu horum vocabulorum in
Apostolo. Non tamen vnum dicere illic ausus est, qui iuxta ecclesiæ cõsensum eosdem
vt duos, distinctosque gradus apertissime distinxerat: sed addidit, pene vnus, vicinita-
tem eorundem non identitatem significans. Itaq; in epistola ad Euagrium, tametsi
ad refrenandam diaconorum quorundam insolentiam, qui presbyteris se æquare, aut
præ ferre etiam nitebantur, immodice gradum eorundem efferat, in hoc abusus dictis
verbis Apostoli, per quæ (cum in confesso esset omnibus episcoporum excellentia &
sublimitas, vt ita presbyterorum quoq; dignitatem & excellentiã contestatam faceret,
diaconorũ q; illorũ insolẽtiam magis deprimeret) inter presbyteros & episcopos nullam
olim

[Margin notes:]
Vt hæret Hieronym° in verbis Apostoli, ob non animaduersam genericam appellationẽ episcopi & presbyteri.
Vt sibi nõ cõstet Hieronymus in discrimine presbyteri & episcopi.

A olim diſtinctionem fuiſſe contendit:ſed poſtea in ſchiſmatum remedium eſſe factum,
vt ex presbyteris electus vnus præponeretur cæteris: ne vnuſquiſq; ad ſe rapiens eccle-
ſiam Chriſti, eius vnitatem rumperet:quomodo, ſi exercitus ſibi imperatorem faciat.
Mox tamen ipſa rei veritate & communi conſenſu (qui illi reclamabat) eccleſiæ coa-
ctus, & veluti ſibiipſi contrarius ſubiungit:Quid enim facit, excepta ordinatione, epi-
ſcopus quod non facit presbyter? Si ordinationem excipis, confiteris vtique eandem à
ſolo epiſcopo & non presbyteris poſſe fieri. Magnum ergo diſcrimen inter epiſcopos
& presbyteros ſtatuis, idq; diuina etiam ordinatione, Dei enim ſacramenta hæc ſunt, &
ex diuina non humana ordinatione ſortiuntur miniſtros, à quibus conferri poſſint,
proprios. Quod ipſum etiam in fine eiuſdem epiſtolę eadem veritate coactus rurſus cō
fitetur. Et vt ſciamus, inquit, traditiões apoſtolicas ſumptas de teſtamēto veteri. Quod
Aaron & filij eius, atque Leuitæ in templo fuerunt, hoc ſibi epiſcopi, presbyteri & dia-
coni vendicent in eccleſia. Quod idem affirmat in epiſtola ad Nepotianum his verbis:
Quod Aaron & filios eius, hoc epiſcopū & presbyteros eſſe nouerimus. Si vmbrę ſuæ,
vt hic affirmat Hieronymus, etiam hac parte reſpondet veritas, ſi hoc ſunt in eccleſia
Chriſti epiſcopi, vt nunc loquimur, presbyteri & diaconi, quod in veteri illo tabernacu
lo Aaron, filij eius & Leuitæ, conſtat autem & luce clarius à nobis ſupra demonſtra-
B tum eſt, inter Aaronis pontificatum, & filiorum eius ſacerdotium ėx diuina inſtitutio-
ne interfuiſſe plurimū: nihilominus certum eſt, ex Chriſti inſtitutione tantundem, aut
etiam plus intereſſe inter pontificalem apud nos, & ſacerdotum inferiorum ordinem,
ſeu, vt nunc dicimus, inter epiſcopos & presbyteros.

Iam vero neq; hoc ſecum mihi quadrare videtur, ſed multas rimas ducere vnde co-
argui facile poſſit, quòd in epiſtolam ad Titum ſcribens idem ait Hieronymus, olim
idem fuiſſe presbyterū & epiſcopum, & antequam Diaboli inſtinctu, ſtudia in religio-
ne fierēt, diceretur q; in populis, ego ſum Pauli, ego Apollo, cōmuni presbyterorum cō
ſilio eccleſias gubernatas: poſtquam autem vnuſquiſque eos quos baptizauerat, ſuos
eſſe putabat, nō Chriſti, in toto orbe decretum fuiſſe, vt vnus ex presbyteris electus ſu-
perponeretur, ad quem omnis eccleſiæ cura pertineret, vt ſchiſmatum ſemina tolleren
tur. Quod ipſum tamen eccleſiæ magis conſuetudini, quàm diuinę diſpenſationis illic
tribuit authoritati. Hæc, inquam, minime ſecum mihi cohęrere videntur. Libenter enī
interrogarem Hieronymum, aut ſi quis alius hac in re eius aſſertor eſſe voluerit, quan-
do fuerat, illud olim, aut quandiu ſe extenderat, quando dicit nullum fuiſſe diſcrimen
epiſcopi & presbyteri, ſed communi presbyterorum conſilio gubernatas eccleſias: Quā
doquidem quæ Diaboli inſtinctu ſtudia in religione facta ſunt, ita vt diceretur in po-
pulis: Ego Pauli ſum, ego Apollo, aut Cephæ, ad quæ tollēda neceſſario introductum
C fatetur diſcrimen inter epiſcopum & presbyteros, ſtatim ab initio Chriſtianæ eccleſiæ
introducta ſunt. Scriptam enim primam illam epiſtolam ad Corinthios, qua eos eiuſ-
modi ſtudiorum arguit, circa annum quartum aut quintum Claudij, certū eſt, quo fa-
mes illa Agabi prophetia prædicta totum orbem inuaſerat, ob quam pro ſubuentione
eorum qui Hieroſolymis in commune viuebāt Chriſtifidelium, collectas per eccleſias
Achaiæ, Galatiæ & Corinthiorum idem ordinauerat Apoſtolus, de quibus in eadem
epiſtola mentionem facit: hoc eſt, annis tredecim aut quatuordecim à Chriſti aſcēſio-
ne in cœlum. Exiguum ergo eſt, & momentaneum penè illud olim, antequam Diabo
li inſtinctu in religione fierent ſtudia, & diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apol
lo aut Cephæ. Nam ab eo tempore quod introductum eſt & toto orbe ordinatum &
decretum ab ipſis hauddubie, decretum eſt, & ordinatum apoſtolis, authore nimirum
Chriſto & doctore ſacro ſpiritu. Nam eo tempore qui aliter per vniuerſam toto orbe
eccleſiam conſonanter decerni id ordinariq; potuerit, niſi conſona traditione apoſtoli-
ca, nec imaginari quidem eſt. Quomodo ergo diuinę hoc diſpenſationis fuiſſe quiſquā
negare poterit, haud equidem intelligo. Inſuper cum idem ipſe rei euidentia conui-
ctus, fateatur Hieronymus, ad ſchiſmata tollenda ab eccleſia Chriſti neceſſario intro-
ductum diſcrimē presbyterorum & epiſcopi, idq; ab ipſo ſtatim initio & vſq; nunc cō-
ſeruatum tenore perpetuo, certumq; eſt non defuiſſe Chriſtum ſuæ dilectiſſimæ ſponſę
in neceſſarijs: quo pacto cuiquam credibile videbitur, eundē non fuiſſe authorē huius
tam neceſſarij diſcriminis atq; ordinis inter presbyteros & epiſcopos, ſine quo nō ſub-

ſiſtebat eccleſiæ vnitas neq; admodicum? præſertim ſi ab illa vmbra tabernaculi vete- D
ris (in quo hoc diſcrimine, hunc ordinem à Deo prouidentiſſime, diligentiſſimeq; con-
ſtitutum demonſtrauimus) ad Chriſti eccleſiam transferamus oculos.

In hæc itaque abſurda, perplexa, minimeq; cohærentia, atque adeò inter ſe pugnan-
tia delapſus eſt vir alioqui doctiſſimus & eruditiſſimus, dum ſcripturarum, quàm eccleſia-
ſticæ traditionis authoritati nimio plus tribuens, in eorundem vero, germanoque intel-
lectu (in quo facilis & procliuis lapſus eſt, præſertim ſi quis proprio fidat ingenio, & ad
amuſſim illam rectæ intelligentiæ ſcripturarum non ſatis reſpiciat) ob non obſerua-
tam, quam demonſtrauimus, indiſcretam, genericamq; vocabulorum epiſcopi & pres-
byteri ſignificationem in apoſtolicis literis, in eiſdem hallucinatus eſt. Et quis omni-
bus horis ſapit? Ab illo itaque vno diſſentire, quo vniuerſæ Chriſti eccleſiæ conſentia-
mus, nullum cuiquam piaculum videri debet. Et hæc ad hæreticorum aduerſus catholi-
cam veritatem argumenta & obiectiones, quibus diſcrimen Epiſcoporum & presby-
terorum auferre nituntur, atque adeò vniuerſam hierarchiam eccleſiæ è medio tollere,
ſatis ſuperq; multa.

Hactenus de vnitate eccleſiæ quòd in ordine conſiſtat, & quis ſit ille ordo ſacer, quo
conſtitutus authore, qui eius gradus, quæ ſingulorum munia propria, ſatis (ni fallor)
dilucide à nobis demonſtratum eſt. E

Eccleſiaſticæ Hierarchiæ libri II.

FINIS.

A HIERARCHIAE
ECCLESIASTICAE LIBER TERTIVS.

Eorum quæ deinceps tractabuntur, ordo constituitur.

CAPVT I.



NAM esse catholicam ecclesiam, omnibus in confesso est, & Nicæno decantatum symbolo. Næc præterea aliud quàm ordinis esse vinculum, quod in vnum conciliet tam immēsam multitudinem, etiam demonstratum est. Sacrum insuper ordinem illum ecclesiæ, à deo constitutum, in suos gradus partiti sumus: quo tādem perueniremus ad hierarchiam, hoc est, sacrum illum principatum ecclesiæ. Inuenimus autem duos gradus principantium, nempe, presbyteralem, vt nunc loquimur, & episcopalē. Quorum
B hic tametsi primus sit, isq; vnus gradus, non sinit tamen natura Christianæ ecclesiæ hac in re, vmbræ suæ veteri conformari exacte: sed maiorem distinctionē requirit veritas corporis, quàm fit in vmbra aut figura cernere. Veteris siquidem illius synagogæ paucitas, vt vnius tantum cognatióq; populi, vni tantum templo, vni altari, tabernaculóq; deseruiens, vnico pontifice contenta erat. Quare illic in gradu pontificali superuacuum erat alium ordinem quærere. At veritati cedente vmbra veteri, cum iam non vno tantum in templo, vno altari, vno orbis angulo sed in omni loco, iuxta Malachiæ vaticinium, offertur de oblatio illa munda, cum suum quæq; ciuitas pontificem, seu Episcopum, suos presbyteros requireret, æque erat necessarium episcoporum pene infinitam illam multitudinem in vnum contineri & redigi, ne vnusquisq; ad se rapiens ecclesiā Christi, eius vnitatem scinderet. Quę enim requirebat necessitas, particularis vnius ecclesiæ eum ordinē, vt vni vnus præsideret episcopus, atq; ad eum eius cura pertineret præcipua, eadem & multo maior, eam requirebat vnitatem catholicæ ecclesiæ, eum ordinem, vt sibi mutuo præessent & subessent tam multi episcopi, atq; omnibus vnus præsideret ac superintenderet: alioqui quo non pacto vnoquoq; ad se rapiente Christi ecclesiam, tot derepente enata forent schismata, quot essent pastores & episcopi?

Vnitatem ecclesiæ contineri ordine.

Episcopatū vnicum esse primumque gradum ordinis ecclesiastici.

Episcoporū multitudinē necessario ordinatam esse debere.

Itaq; si superius recte à nobis demonstratum est, nullam omnino in vnum concilia-
C ri posse multitudinem absq; ordine ad vnum aliquod ἡγεμονικόν: si omnem humanam societatem aliquo ordinis vinculo necessario contineri, & in vnitatem redigi per superintendētem aliquam, qua dirigitur ac gubernatur, authoritatem: si insuper hoc requirere rationē societatis, vt maximę, ita perfectissimæ, nempe christianæ ecclesiæ, vt ordine perfectissimo, ac diligentissime constituto, per supremi vnius præsidentis imperiū, in vnitatem redigatur arctissimam: idq; siue hinc ad figurā atq; vmbram eius veterem, siue illinc ad ipsum eius exemplar (quod imitatur, & ad quod effigiata est) hierarchiæ cœlestis, siue ad finem, siue authorem eius respiciamus, omnipotentem illam dei patris sapientiam Christum (cuius vt debebant esse perfectissima opera, ita effusissimum sui in eandem amoris preciosi sui sanguinis & amarissimæ mortis, documentum certissimum præbuit) dubitari omnino non potest, qui in ita ab eodem constituta sit Christo, & velut castrorum quædam acies ordinata sicut eam ab initio perdurasse videmus, sacro illo presbyterorum, episcoporum, archiepiscoporum, primatumq; ordine, per loca opportuna apostolico ministerio distributo & disposito: per quos ad vnū caput, vnam Petri cathedram, vnum summū pontificem, totius ecclesiæ cura ordinatissime deferretur & conflueret. Hunc enim ordinē talem ab initio viguisse in ecclesia, omnes ab initio ecclesiastici scriptores testimoniū perhibent. Id quod libet vnius aut alterius verbis hic breuiter ascribere, ne pręter necessitatem sim prolixior (nam exactius hęc deinceps demōstrāda sunt) Occurrit aūt inter ceteros beatiss. ille Leo in hęc verba scribēs ad Anastasiū: Sicut in vno corpore multa mēbra habemus, oīa aūt mēbra non eundem actum

Christo authore ordinatam ecclesiā sacro illo presbyterorum, Episcoporum, Archiepiscoporum, primatumq; ordine, sub vno capite, ad q̄d totius ecclesiæ cura conflueret.

Ab initio ecclesiæ viguisse in ea illū sacrū ordinē.

B. Leonis testimonio

habent: ita multi sumus vnum corpus in Christo, singuli autem alter alterius mem- D
bra. Hæc connexio totius quidem corporis vnitatem requirit, sed præcipue exigit con
cordiam sacerdotum. Quibus tametsi sacerdotij sit dignitas communis, nõ est tamen
ordo æqualis. Quoniã & inter beatissimos apostolos, in similitudine honoris fuit quæ-
dam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæ-
teris præemineret. De qua forma episcoporum quoq; est orta distinctio & necessaria
dispensatione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis pro-
uincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sentẽtia, & rursus quidam in ma
ioribus vrbibus constituti, solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Pe
tri sedem vniuersalis ecclesiæ cura conflueret. Hæc ille Leo. Ex quibus intelligis eccle-
siasticam, quam diximus hierarchiam, nõ solum suis illis tẽporibus, hoc est ante annos
mille centum, sed ex ipsa apostolorum institutione ab initio viguisse in vniuersa Chri
sti ecclesia. Quod ipsum si alio quoq; teste æque aut etiam magis idoneo audire volue
ris, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, Anacletum accipe, illum beatissimi
Petri discipulum, atq; ab eodem ordinatum presbyterum, quiq; eo seculo, in ea eccle-
sia dignus inuentus est, cui vniuersalis ecclesiæ cõmitterẽtur gubernacula. Hunc inquã
Anacletum audi, non præcedentium seculorum, aut longe ante se gestam historiam,
sed cuius aut ipse pars fuit, aut quæ à beatissimo Petro audiuit scribentem in hæc E
verba:

Anacleti

Anacletus seruus Iesu Christi, in apostolica sede à domino constitutus, & à sancto Pe
tro apostolorum principe presbyter ordinatus omnibus episcopis & reliquis christifi-
delibus salutem. Deinde continuo post exordium epistolæ: De priuatis, inquit, charissi
mi super quibus me quidam vestrum consulerũt, & apostolicæ authoritatis (qua licet
indigni domino dispensante fungimur) decretum postularunt, si esse deberẽt an secus,
quantum hactenus de his à beato Petro & reliquis apostolis, ac à beato Clemente san
cto prædecessore nostro & martyre nouimus statutum, denegare vobis minime possu-
mus, &c. Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus est: & sicut dominus illum constituit, à
nullo debet perturbari. Scitis enim à domino electos & cõstitutos apostolos, & postea
per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Cum vero messis cœpisset crescere
videns dominus paucos esse operarios, ad eorum adiumẽtum elegit septuaginta disci-
pulos. Episcopi vero domini apostolorũ, presbyteri quoq; septuaginta discipulorum
locum obtinent. Et paulopost: Amplius quàm hos duos ordines sacerdotum, nec Chri

De ordine ecclesiaꝝ: q fuit à principio

stus nobis contulit, nec apostoli docuerunt. Episcoporum vero ordo vnus est, licet sint
primates illi qui primas ciuitates tenent: qui & in quibusdàm locis patriarchæ à non-
nullis vocantur. Illi aũt q in metropoli à beato Petro, ordinãte dño, & à pdecessore nro
prędicto sancto Clemente, seu à nobis constituti sunt, non oẽs patriarchę aut primates
esse possunt: sed illarum vrbium, quæ priscis temporibus primatum tenuere, Episcopi, F
primatum aut patriarcharum: reliquæ vero metropoles archiepiscoporum aut metro-
politanorum, non autem primatum aut patriarcharum vtantur nominibus, &c. Aliæ
autem primæ ciuitates (quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus) à sanctis
apostolis, & à beato Clemente, siue etiam à nobis primates prædicatores acceperunt.

Romanã ab ipso Christo obtinuisse primatum

Hæc vero sancta Romana & apostolica ecclesia, non ab ipsis apostolis, sed ab ipso do-
mino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiã potestatis super ecclesias vni-
uersas, & totum populi christiani gregem assequuta est. Sicut ipse dixit beato aposto-
lo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum
non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum: & quæcunq; liga
ueris super terram, ligata erunt & in cœlis: & quæcunq; solueris super terram, soluta

Reliquarum ordinũ cõstitutũ ab apostolis & eorũ successoribꝰ

erunt & in cœlis, &c. Prima ergo sedes est cœlesti beneficio Romanæ ecclesiæ, quam
beatissimi apostoli Petrus & Paulus suo martyrio consecrauerũt. &c. Secunda autem
sedes apud Alexandriam B. Petri nomine, à Marco eius discipulo & euangelista conse
crata est. Qui in Aegypto primus verbum veritatis directus à Petro prædicauit & glo
riosum suscepit martyrium. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem B. Petri
apostoli nomine habetur honorabilis. Quia illic priusquam Romam veniret, habita-
uit, & Ignatium episcopum constituit. Illic etiam primum christianorum nomen no-
uellæ gentis exortum est. Reliquas vero (vt prædiximus) primates sedes prolixitatem

A vitantes epistolæ, in quodam tomo vobis conscriptas direximus. Hoc ipsum namq; & beati apostoli inter se statuerunt, vt episcopi singulaq; scirent gentium, quis inter eos primus esset, quatenus ad eũ potior eorum solicitudo pertineret. Nam & inter beatos apostolos quædam fuit discretio potestatis. Et licet omnes essent apostoli, Petro tamẽ concessum est à domino, & hoc ipsum inter se ipsi voluerunt, vt reliquis omnibus præesset apostolis, & Cephas existens, principium & caput teneret apostolatus. Hactenus ille Anacletus. Quem audis affirmantem, vt ab apostolis, atq; adeò principe apostolorum Petro & successoribus eius, se & Clemente constituta sit hierarchia inter reliquas ecclesias, earumq; antistites sub vna Romana ecclesia, eiusq; pontifice. Vtq; eadem ipsa Romana ecclesia, eiusq; pontifices, veluti beatissimi Petri in ea successores, non ab hominibus, nõ ab apostolis, sed immediate ab ipso dño Saluatore nostro, super omnes omnino ecclesias, & vniuersum christiani populi gregem, primatũ obtinuerint, & eminentiam potestatis. Qui & in alia epistola, quam scribit catholicæ Christi ecclesiæ: Si, inquit, difficiliores ortæ fuerint quæstiones, aut episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causæ, ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, referantur. Quoniam apostoli hoc statuerunt iussione Saluatoris, vt maiores & difficiles quæstiones semper ad sedem deferantur apostolicam, super quam Christus vniuersam struxit ecclesiam, dicente domino ad B. principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam. Vides itaq;, quo authore, & per quorum ministerium ordinata & cõstituta sit ecclesiastica Hierarchia, ad quod caput vniuersa referẽda sit. De quorum indubia fide certaq; veritate, tametsi nemo possit merito ambigere, omnium siquidem ab initio, & totius ecclesiæ christianæ consensu, illi perhibente testimonium: nihilominus, propter catholicæ ecclesiæ, atq; eius hierarchiæ hostes & aduersarios, quibus vilis est & nullius ponderis authoritas traditionis ecclesiasticę, scripturas autem ad suum sensum detorquẽt, & earum verum germanumq; sensum adulterant, pressius, articulatius, distinctiusq; hæc nobis demonstranda sunt. Quandoquidem in his pendet caput & cardo totius rei ecclesiasticæ. *Ca. apost. 35.*

B

In primis itaq; luce clarius demonstrabimus, Petrum constitutum à Christo apostolici illius chori principem, atq; adeò vniuersæ ecclesiæ pastorem summum & præcipuum. Aduersariorum simul machinationes & argumenta diluentes in contrarium. Deinde, qui Petro successerint in illo primatu ecclesiastico, quãdoquidem & hoc nunc in dubium reuocant. Tertio loco, quam authoritatem conueniebat habere totius ecclesiæ præfidem. Et quòd eadem ipsi Petro & successoribus eius singulari prærogatiua à Christo collata fuerit. Postremò, de conciliorum authoritate disputabimus, qualem quantamq; habeant: & an ea subiecta sit capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, an vero contrà. Quæ vbi modum finemq; cõgruentem sortita fuerint, haud longe à suo scopo ad præsens instituta aberrarit tractatio. *Capita argumẽtorũ quæ hoc libro explicantur*

C

Petrum constitutum à Christo, apostolorum, atq; adeò totius hierarchiæ ecclesiasticæ caput & principem.

CAPVT II.



Ametsi ex his, quæ superius demõstrata sunt, satis clare pateat veritas eius, quod hic demonstrandum assumitur. Quandoquidem cum absq; diligentissime constituta hierarchia ecclesiastica, ordinataq; per vnius præsidentis supereminentem authoritatem, nec ad momentum subsistere potuisset ecclesia, & testes sunt omnes ab initio scriptores ab ipsis omnino apostolorum temporibus ita constitutã ab initio, nec aliud caput, alium suũ præsidem recognouisse, quàm Romanos pontifices, velut successores Petri, nullum etiam nec ab ipso initio se gessisse pro eiusmodi, nullum hæreticum aut schismaticum, quantumuis arrogantem, sibi prę sumpsisse authoritatẽ huiusmodi. Vniuersos autem ab initio Romanos põtifices, quo supra nomine, magna confidentia exercuisse eandem, super vniuersam ecclesiam. Idq; recognoscente & approbante eadem, quacunque patebat, catholica CHRISTI ecclesia (quod partim testificantibus Anacleto & Leone sanctissimis pontificibus paulo ante intellexisti, & post luce clarius intelliges) cuius communem sensum & consen

consensum, ea perpetua successionis serie ad nos deductum, haud minorem ipsis euangelicis literis authoritatem habere, libro primo euidēter demonstrauimus. Quis dubitabit illā ecclesiastici primatus authoritatē à Christo cōmissam Petro, & successoribus eius, Romanis pontificibus: nisi si quis forte dubitet eodem authore esse aut fuisse ecclesiam? Nicolaus ille sanctissimus pontifex B. Petri in apostolica cathedra successor, ad Michaelem Imperatorem aduersus eiusdem authoritatem ferocientem, ante annos circiter septingentos, scripsit in hæc verba: Priuilegia istius sedis perpetua sunt, diuinitus radicata atq; plantata sunt, impingi possunt, transferri non possunt: quæ ante imperium vestrum fuerunt, & permanent (Deo gratiæ) hactenus illibata, manebuntq; post vos, & quousq; christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere nō cessabunt immutilata. Ista igitur priuilegia huic sanctæ ecclesiæ à Christo donata sunt, à synodis donata non sunt, sed celebrata ac venerata solummodo: per quæ non tam honor quàm onus nobis incumbit. Licet ipsum honorem non meritis nostris, sed ordinatione gratiæ Dei per B. Petrum, & in B. Petro simul adepti, nos cogunt, nosq; compellunt omnium habere solicitudinem ecclesiarum Dei. Hæc ille Nicolaus imperatori tūc se efferenti aduersus huius sanctæ sedis authoritatem, cōfidentissime obiecit. Hæc eadem comprobata videlicet circiter septingentorum deinceps annorum cōtinua successione, aduersus gigantes istos, qui Christo, eiusq; vicario, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi internitiale bellum inferre non cessant, & lacerare sacrosanctam illam authoritatem, multo obijciemus confidentius: Ante vos fuerunt, etiam nunc permanent, & si vos superistis, permanebuntq; post vos huius sanctæ sedis illa priuilegia, nec quousq; prędicatum nomen christianum fuerit, eadem cessabunt immutilata subsistere. D E

Ex euangelicis scripturis demōstrare primatū Petri i ecclesiastica hierarchia.

Sed quoniam ijdem illi sacrosanctæ maiestatis gigantei oppugnatores ecclesiasticam authoritatem nullius faciunt, nihil recipiunt, nisi demonstratum ex sacris literis: quas tamen & ipsas pro suo sensu & arbitrio, probant, reprobant: & si quando suæ impietati aduersari manifeste videntur, ex albo submouent & exauthorant, proscindunt, lacerant, torquent, adulterant. Et impudēti ore, omnibus retro scriptoribus, & vniuersæ ab initio Christi ecclesiæ reclamantes, nullum in euangelicis aut apostolicis literis verbum inueniri contendunt, quod pro Petri & successorum eius in ecclesiastica hierarchia primatu faciat: quo cęcam eorundem impudentiam magis traducamus, si quo modo vt resipiscant, confundi poterunt, vtq; medeamur infirmioribus in fide, quibus illi de certis, & tot seculorum totius ecclesiæ consensu firmatis, vel scrupulum ingesserunt, vel etiam secum pertraxerūt in barathrum impietatis & perfidiæ: ipsę nobis euangelicæ apostolicæq; literæ hic excutiendæ sunt, & vidēdum, num quid in eis deprehendi possit, quod pro Petri in ecclesiastica hierarchia primatu faciat. F

Mihi vero ita consonanter omnia huic vni perhibere testimonium videntur, ita diligenter & accurate, cum in carne cum carnalibus adhuc ageret apostolis, eundem constituisse & subinde repetisse & inculcasse Christum, vt nihil omnium maiori sibi curæ fuisse videatur. Spero autem etiam te, quisquis es lector, modo æquum nobis animum tantisper accommodare volueris, idem nobiscum iudicaturum.

Multa dixisse egisseq; Christū inter apost. q̄ū hoc nō intelligebāt mysteria ante vnctionem spiritus. Matth. 15 Mar. 8 Ioan. 13

Quod priusquam demonstrare aggrediamur, hoc te prēmonere voluimus, pleraq; inter illos adhuc rudes & carnales apostolos dixisse, egisseq; Christum, quibus latentis aliquid sacramenti significare & commendare eisdem volebat: quorū tamen illi adeò nondum intelligebāt mysteria, vt etiam in apertissimis eius sermonibus, vel ipsa luce meridiana clarioribus frequenter hallucinarentur: quemadmodum vniuersa ferme attestatur historia euangelica. Quare toties audiunt: Adhuc & vos sine intellectu estis? Nondum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cæcatū habetis cor vestrum? Oculos habētes non videtis, & aures habentes nō auditis? Sic & Petro recusanti sibi lauari pedes dictum est: Quod ego facio, tu nescis modo: scies autem postea. Hæc itaq; vniuersa, quamuis carnalibus adhuc nec intelligentibus, ideo tamen inculcabat præceptor optimus, vt eorum omnium recordarētur postea, induti ex alto virtute spiritus, qui eosdem & mysteria simul edocuit, omnemq; rectæ intelligentiæ eorundem veritatem. Qua de re, cum proxima iam morte in custodia sermonum suorum doceret esse salutem, ne ex hoc turbarentur postea, quòd eosdem nec fideli mandassent memoriæ, nec sane intellexissent, subiunxit pius & misericors dominus: Paracletus autem spiritus sanctus, quem

Ioan. 14

mittet

A mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcũq; Ioan. 14
dixi vobis: ille me clarificabit, hoc est, præstabit meorum & dictorum & actoꝝ omni-
um intelligentiam veram.

Itaq; si dictorum actorumq́; Christi omnium rationem mysteriaq́; diligenter per-
quisieris, facile confido te inuenturum nobiscum, quod pro Petri primatu in ecclesiasti Quando à
ca hierarchia faciat, imò vbi idem designarit Petrum ecclesiæ suæ caput & principem. Christo desi-
Mihi sane videtur hoc ipsum fecisse, cum nomen illi mutaret, ac de suo illud petræ fa- gnatus sit Pe-
xiq; imponeret. Neq; enim frustra, aut sine magno mysterio mutatum alicui nomẽ in trus caput
scripturis inuenimus. Sic Abræ confœderato iam sibi magnifico illo gloriosoq́; fœde ecclesiæ
re (Ego, inquit sum, & ponam pactum meum tecum, erisq́; pater multarum gentium) Diuinitus im
nomen imposuit, quod hoc ipsum significaret. Nec, inquit, vltra vocabitur nomen tuũ positorũ no-
Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrẽ multaꝝ gentiũ constitui te: faciam te minũ magna
crescere vehementissime. Ita & Sarai, Isaac, Iacob, Salomoni, Ioanni quoq; præcursori semp mythe
cæterisq́; ne sim prolixor, nõ sine grandi mysterio aut cõmutatũ nomen, aut nascituris ria
impositũ legimus. Quare neq; hic suũ defuisse mysteriũ confidendũ est. Sed non vni, Gen. 17
inquies, Petro inter apostolos mutatũ nomen à Christo: quin & Iacobo & Ioanni filijs Marc. 3
Zebedei. Et imposuit, inqt, Illis nõia Boanerges, quod est filij tonitrui. Et his quoq;

B fatemur nouum nomen impositum à Christo, aut potius cõmune quoddã cognomen
additum verius, ꝗ̃ mutatũ principale ac propriũ. Nusꝗ̃ enim aliter ꝗ̃ prioribus illis suis
appellantur nõibus, neq; etiã huius cognominis vsquã fit mentio, nisi vbi hoc illis im-
ponitur semel oĩno apud Marcum. Nec tamen vel huius cognominis additio singula-
ri carebat prærogatiua & mysterio. Nam & hos duos vna cum Petro ad secretissima Matth. 17
quæq; admisit, vnde excludebat reliquos, hos solos adduxit secum in mõtem, & regni
sui, suæq́; gloriæ prægustamentum quoddam eisdem exhibuit, speculatoresq́; fecit il-
lius magnificæ gloriæ. Vnde hanc cœlitus delapsam vocem audierunt: Hic est filius Marc. 9
meus dilectus, &c. Cum ingrederetur quoq; archisynagogi illius domum suscitare
mortuam puellam, non permisit vt quisquam se sequeretur, inquit euangelista, præter
Petrum, Iacobum, & Ioannem. Ab illa etiam nouissima cœna cum exiuisset orare in
prædium, cęteris quidem discipulis dixit: Sedete hic, donec orem. Assumpto autem Pe
tro & duobus filijs Zebedei, cœpit pauere, tædere, contristari & mœstus esse, atq; ait
illis, tristis est anima mea vsq; ad mortem: vt quibus suæ gloriæ in carne mortali gu-
stum quendam præbuerat, suæ etiam infirmitatis præ alijs testes magis familiares ha
beret. Nec his dixit, vt cæteris: Sedete hic, donec orem, sed sustinete hic & vigilate me-
cum. Ex quibus facile intelligis, nec Zebedei filijs absq; speciali aliqua prærogatiua
magnoq́; mysterio fuisse illam additionem noui cognominis.

C Sed sicut diuersa hæc sunt, Petri, inꝗ̃, & Boanerges vocabula, ita sua cuiq; mysteria
quę ipsis nõibus significantur. Hos quidẽ tonitrui cognominauit filios, velut ad diuino
rum secreta mysterioꝝ euolaturos altius. At nec res defuit cognomini. De Iacobo equi
dem qualis fuerit inter apostolos, facile indicat illa Herodis in ecclesiã recens natam
mota persequutio, quam incœpit à Iacobo, tanꝗ̃ ab eo qui esset singularis cuiusdam
prærogatiuæ & dignitatis inter apostolos, ab eo ad Petrum continue veniens totius ec
clesiæ principem. Ioanne vero quis euolauit sublimius? cum ad ipsum Dei verbum,
non tam audaci, vt inquit ille, quàm felici temeritate prorumperet, ac cœlesti reuelatio
ne saturatus, illud prooemium cœlo veniens eructaret: In principio erat verbum, & ver
bum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in principio apud Deum. Nun-
quid non audis hic tonitrui filium? At Simoni alia est ratio noui nominis, quod illi Mysteriũ no
à seipso deriuatum imposuit, nempe Cephæ, hoc est, lapidis aut petræ. Petra enim erat minis Cephę
CHRISTVS, inqt Apostolus, ac proinde à CHRISTO petra dictus est Petrus, aut Petri
vt hac ipsa sui nominis communicatione, suas quoq; vices gesturũ ipsum in ecclesia,
atq; eius pro se caput futurum significaret, vnde vniuersa ecclesia depẽderet, haud se-
cus ꝗ̃ à fundamento ædificium. Hoc enim illius ex multis sibi conuenientibus electi sin
gularis nominis mysterio clare significauit, vt super ipsum, velut super saxum aliquod
totius ecclesiasticæ structuræ, construenda foret ædificatio. Itaque vt primum ad-
duxisset illum eius frater Andreas ad Iesum, vt qui prior sequutus erat dominum iam- Ioan. 1
dudum Ioannis discipulus, quem de illo dicentem audierat: Ecce agnus Dei, intuitus
eum

eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus aut lapis. Intuitus est eum, inquit ille Cyrillus, vt deum decebat, qui corda & renes scrutatur, videtq;, qui nihil ignorat, ad quantam & fidem & virtutem discipulus peruenturus sit, & antea quàm aliquid de eo quæsiuisset, tam ipsum, quàm patrem eius nomine appellat, & hac re discipulum instruit illum, se esse qui cuncta etiam antequam fiant, nouit, nec Simonem iam fore nomen sibi, sed Petrus prædicit, vocabulo ipso commode significans, quòd in eo tanquam in petra lapideq; firmissimo suam esset ædificaturus ecclesiam. Hæc ille Cyrillus: Audis itaq; huius nominis mysterium. Sed & Chrysostomus eundem locum exponens: Aduertendum autem, inquit, quòd non omnia, quæ ventura erant ei, hoc primo congressu prædixit: nō enim appellauit eum Petrum, non dixit super eam petram ædificabo ecclesiam suam, sed dixit: Tu vocaberis Cephas, adhuc in futurum hoc differens, maioris enim erat authoritatis & potestatis nomen. Ea enim Christus nunc continuit, humilius à principio loquitur. Cum vero diuinitatem suam monstraret, maiora narrauit, inquiens: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Audis & hic ex Chrysostomo maioris esse authoritatis ac potestatis nomen Cephæ aut Petri. Et nunquid vanus fuit aut nugator Christus, vt non tribuerit hoc ipsum Petro, quod in promisso illi tam auspicato nomine euenturum significauit, nempe maiorem illam, vt Chrysostomus loquitur, & vicariam pro se authoritatem & potestatem? vtque super ipsum tanquam super petram & solidissimum saxum non construxerit ecclesiam suam? nunquid mendacem illum faciemus, qui dixit non præterituram generationem illam, donec omnia, quæ dixisset, implerentur?

Commen. in Ioh. li. 2 c. 12

In Ioan. Homil. 16

Sed quoniam iuxta sententiam præfatā Chrysostomi, in primo illo congressu nondum imposuit illi hoc tam augustum & magnificum nomen Petri, sed tanquam in futurum respiciens dixit: Tu vocaberis Cephas, maiori adhuc merito illud ipsum reseruans, tempestiuum videtur, vt ad ipsum accedamus locum vbi illi hoc impositum est de præsenti, plus forte lucis ibidem inuenturi, atq; ab ipso eius authore energiam quoque eius ac mysteria intellecturi planius. Habet itaq; Mattheus in hunc modū: Cum venisset Iesus in partes Cæsariæ Philippi, interrogauit discipulos suos dicens: Quem me dicunt homines esse filium hominis? Illi vero dicebant: Alij quidem Ioannem baptistam, alij autem Eliam, alij vero Hieremiam, aut vnum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens autem Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius Dei viui, & respondens Iesus dixit illi: Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis nō reuelauit tibi: sed pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebūt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum: Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Hactenus verba euangelistæ. In quibus audis primum, quali merito ille Simon Ioannis tam augusto Petri nomine donatus fuerit, quanta cum commendatione quamq; magnificis ipsum promissis eidem sit impositum: vt vel ex eo quiuis facile intelligeret, non vulgare in eo contineri mysterium. Quod tametsi ipsa ratio nominis per se satis clare indicet, ne tamen in re tantopere necessaria, cuiquam esset seu dubitādi seu hallucinandi locus, idē ipse nobis Christus clarissime explicauit, dicens: Et super hanc petram ædificabo ecclesiā meam. Audis quid nomine illo Cephæ, hoc est, Petri aut lapidis illi imposito, omnibus inculcare volebat Christus, nempe super ipsum, veluti soli dum quoddam fundamentum suam ædificatam ecclesiam, quæ haud secus ab eo dependeret, quàm à suo fundamento ædificium. Vt futura, inquit ille Chrysostomus, ecclesia, tot tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo, atq; ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet. Et hæc omnia Christus, quæ solius Dei sunt, pollicetur se daturum Petro. Ita quoq; & pater ad Hieremiam dicebat: Sicut colūnam ferream, & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater, hunc autem vniuerso orbi terrarum Christus præposuit, &c. Tu vero (lectori ait) mecum ex ijs omnibus quanta sit Petri potestas, intelliges. Ego, inquit, dico tibi: Tu es Petrus, & super te ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, Hactenus ille. Audis itaq; mysterium augustissi

Matth. 16

In Mat. Homil. 55

D E F

A augustissimi nominis, audis piscatorem hominem caput hic & pastorem constitutum ecclesiæ, audis vniuerso orbi terrarum præpositum, totius denique ecclesiastici ædificij, velut fundamentum quoddam in se molem sustinens, ac continens compaginis vnitatem.

Orthodoxæ sanæque intelligentiæ dictorum Christi verborum ad Petrum assertio, aduersus deprauationem hæreticam.

CAPVT III.



Ideo hic veritatis hostes laborare plurimum, eidemque quantum possunt, manibus pedibusque repugnare, & dicta Christi verba torquere, retorquere ac sursum deorsumque miscere & confundere oia, quo Petro diuinitus sibi tributum honorem eripiant. Principio itaque hæc tam magnifica Christi verba ad Petrum: Beatus es Simon bar Iona, & quæ sequuntur cætera, nihil proprie aut peculiariter ad Petrum pertinere contendunt: sed vel ad oēs æque apostolos, vt quos vniuersos interrogauit quid de se sentirent: pro quibus omnibus suo B illo more, in persona ac veluti organum omnium respondisse vnum Petrum, quemadmodum & diuo Hieronymo alicubi visum est. Vel ad ecclesiam ipsam, cuius sunt illæ claues promissæ Petro, vt qui eius velut in figura videtur gessisse personam, vt nonnunquam Augustinus affirmat. Quibus modis Christi verba ad Petrum detorquēt hæretici

Deinde, nec per petram, super quam ædificaturum se ecclesiam suam promisit Christus, vlla ratione Petrum volunt intelligi. Sed nonnulli ipsam Petri confessionem aut fidem, quemadmodum Hilarius & Augustinus cæterique nonnunquam loqui videntur. Alij vero, nec Petrum, nec fidem eius: sed Christum ipsum, idque eiusdem Augustini authoritate: Cui alicui visum est hunc locum, etiam hoc pacto posse intelligi perinde ac si dixisset: Tu es Petrus, & super hanc petrā quam confessus es, super hanc petram, quam cognouisti, dicēs: Tu es Christus filius Dei viui, ædificabo ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te. Cui sententiæ astipulari volunt etiam illud apostoli: Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter quod positum est, quod est Christus Iesus. Qui & idem est caput ecclesiæ suæ. Non potest autem duo fundamenta habere ecclesia non magis, quàm bina capita, nisi monstrū quoddam eam facere voluerimus. Et hæc atque eiusmodi obganniunt aduersarij. 1. Corin. 3

Nos vero à planissima verborum Christi intelligentia nec latum digitum recedentes, ad vnum propriissime Petrum hæc eiusdem CHRISTI verba: Beatus es Simon bar Iona, & cetera quæ sequunt, pertinere contendimus, qui de sua tantum ipsius C fide interroganti Saluatori respondit id quod sibi reuelauerat cœlestis pater: Tu es CHRISTVS filius Dei viui. Illum ipsum vere esse eam petram, super quam fundata CHRISTI ecclesia, nullis inferorum potestatibus cedit. Eidem illi promissas datasque claues regni cœlorum, & præpotentem illam etiam cœlos penetrantem ligandi soluendique authoritatem. Et ne quis hanc nobis veram orthodoxamque verborum Christi sententiam vlla vi quocunque torquendo possit auertere, primum ex illis ipsis Christi verbis clarissimam hanc esse quam protulimus, germanāque eorundem intelligentiam, ostendere conabimur. Deinde eisdem adhibebimus inflexibilem illam rectè scripturarum intelligentiæ amussim, nempe communem orthodoxæ ecclesiæ sensum: quem (vt primo libro demonstratum est) in sanctorum orthodoxorumque patrum (in quibus eundem illum Christi viguisse spiritum certum est, quē & illa columna, illud firmamentum veritatis ecclesia instructorem nacta est) concordi sententia clarissime licebit perspicere. Ad vnū proprie Petrum pertinuisse illa Christi verba, Beatus es Simō bar Iona &c.

Primum itaque haud sane intelligo, quid hic dubitari possit, si quis ipsam Christi interrogationem paulo perpendat attentius, quin pro vno se illa responderit Petrus dicens: Tu es Christus filius Dei viui, quum certum sit, si quis eius quod interrogabatur naturam perpendat, ipsum pro nullo alio respondere potuisse. Nam interrogati ante de vulgi turbæque sententia, poterant communiter respondere, vt alios alia loquentes audierant. Quare etiam communiter ac pluraliter tunc responderunt dicentes: Alij Ex ipsis Christi verbis demonstrare

quidem Ioannem baptistam, alij vero Eliam, Hieremiam, aut ex illis antiquis prophe D
tis aliquem. At rursus interrogati, quid sentirent ipsi de Christo, hoc est, quisq; secum ac in corde suo, iam non erat amplius in cõmune respõdendi locus, neq; enim vna erat eorum omnium, cõmunisq; de Christo sententia. Quæ etsi fuisset, nemo tamen fidei conscientiæq; alterius testis esse poterat, nemo vere de alio q̃ vno se respondere quid crederet. Hic iam tacentibus cæteris pro seipso respondit vnus Petrus: Tu es Christus ille filius Dei viuentis. Fortassis verum est quod scribit Hilarius apud reliquos nondũ constitutam illã firmamq; fuisse de Christo sententiã, vt quæ cõmunem fidẽ Iudæorum, etiã de suo illo quem expectabãt, Messia superabat: supra quem nõ est incredibile illos adhuc nihil sensisse de Christo altius aut magnificẽtius. At Petro sublimius aliquid reuelauerat cœlestis pater: quemadmodũ ipsa Christi verba clarissime attestantur. Vtcunq; tamen illud se habeat, hoc certo certius est, vnius Petri hãc pro se ipso fuisse confessionẽ. Quo enĩ pacto, alienæ fidei eiusq; fidei quæ cõmunem oĩm de Messia fidẽ supabat, potuisset perhibere testimonium, qui corda cogitationesq; aliorum intueri non poterat? quandoquidem latet fides in intimis cordium penetralibus. Nisi forte inter se habuisse quis dicat deliberationem in commune de quæstione proposita: quam nullam præcessisse, clare demonstrat euãgelicæ lectionis series. Siquidem continuo vt de sua sunt interrogati sententia, non respexit ad alios Petrus, non ad carnem & sanguinem: sed more impatiens pro suo consueto ac familiari in Christum feruore continuo prosiliuit, & E
alios anteuertens nec ab eis, quid sibi respondẽdum foret, expectans, in gloriosam illã confessionem prorupit, quam vni sibi singulariter præ alijs reuelauerat cœlestis pater: Tu es Christus ille, &c. Cuius tam gloriosæ confessionis merito, vnus quoq; audiuit à Christo: Beatus es Simon fili Ioannis.

Non erat illi satis hic Simonem dicere, nisi & patris proprij cognomẽ adijceret. Ergo ne fuit alius quisq̃ apostolorum Simon Ionæ filius? Quia caro, inquit, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis. Tibi, inquit, non vobis omnibus. Ex quibus verbis, vt satis clare constat, eo tempore nullum cæterorum apostolorum ad tantam fidei sublimitatem peruenisse: ita omnino certum est, nec tunc, nec lõge postea fuisse vnam illam apostolorum omnium de Christo sententiam, quum illum sathanam ac proditorem Iudam inter illos fuisse, inficiari non possis. Qui si aut tunc, aut etiam postea, certo credidisset esse illum Messiam, Dei viuentis filium, nunquid dominum gloriæ prodidisset ad mortem? certe incredibile ipsum videtur Paulo apostolo. Sed quid opus est hac coniectura, tametsi euidentissima, hoc colligere cuius ipse nobis Christus luculentissimum perhibuit testimonium? Cum enim scandalizati essent etiam discipulorum
Ioan. 6 eius plerique ob ea quæ dixerat de carne sua manducanda & bibendo sanguine, ad F
eosdem conuersus: Sunt quidam, inquit, ex vobis, qui non credunt. Et quod inter hos non credẽtes, notauerit etiam Iudam, quamuis apostolum, continuo explicat euangelista dicens: Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes in eum, & quis traditurus esset eum. Vides ergo Iudam illum non credidisse in Christum. Quomodo igitur pro apostolis omnibus hic respondisset Petrus id, quod certum est non omnes sensisse de Christo?

Iam & sequentia expende verborum Christi, ex quibus nihilominus est euidẽs hæc omnia pertinere ad vnum proprijssime Petrum. Nam postquam beatum pronunciasset, non Iudam Ischariotis, nõ Iacobum aut Ioannem Zebedei, sed Simonem Ionę filium, quem ad tam excellentem fidem illuminauerat cœlestis pater, subiũgit: Et ego quoq; dico tibi, quòd tu es Petrus. Dixerat illi in primo illo congressu, cuius Andreas frater suus dux & procurator fuerat: Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, hoc est, lapis. Nunquid idem dixit venienti ad se Andreæ, Iacobo, aut Ioanni Zebedei filijs? Vocaberis, inquit, veluti prænuntians, nondum vocaris, aut es. Augustius enim erat hoc nomen, quemadmodum ex Chrysosto, paulo ante audiuimus, maiorisque authoritatis ac dignitatis, quàm vt fine insigni merito esset tribuendum. Nunc vero cum eius diuinitatem monstrauit, & tacentibus cæteris, & vt par credere est, nondum credentibus, clare, constanter, promptissimeque confessus est confessionem illam gloriosam eximio veluti præmio remunerans, promissum implet, nunc dicit illi, non vt prius, tu es Simon

Ionæ

A Ionæ filius, tu vocaberis Petrus, sed tu es Petrus, aut lapis, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.. Perinde ac si diceret: Tametsi ego sim natura illa inuiolabilis & firma petra, cui ecclesiastica inædificata domus aduersus ingruentem vim omnem inconcussa & stabilis permanet: ego ille lapis angularis, qui totius ædificij vnitatẽ contineo: ego quoq; illud fundamẽtum, præter quod nemo potest aliud ponere, & in quo omnis constructa ædificatio crescit in templum sanctum in domino: ego habeam clauem illam Dauid, qui aperio & nemo claudit, claudo & nemo aperit: tibi nihilominus mecum participatione cõmunia hæc erunt omnia quę mihi sunt naturalia. Nam & tu petra es, super quam inędificata ecclesia, nec infernalium potestatum vim pertimescet: tu lapis ecclesiastici ædificij cõpaginis vnitatem cõtinens: tu deniq; fundamentũ etiam ecclesiæ. Et tibi quoq; dabo claues regni cœlorũ, atq; eam authoritatẽ, vt quicquid hic ligaueris aut solueris in ecclesia, hoc ipsum ratum firmumq; habeatur in cœlis. Hęc est verborum Christi ad Petrum, non contorta, non adulterata, non vi inducta, sed plana, germana, natiuaq; & ex ipsis verbis nascens intelligẽtia, sibi vndiq; cõsona, & cui tam præcedentia, quàm subsequentia omnia perhibent testimonium.

Vera intelligẽtia verborũ Christi ad Petrum

Sed quoniam nullus scripturæ locus ita planus est aut apertus, qui ab hæreticorum scripturas adulterantiũ, torquentium, & ad suum sensum deprauãtium, vi & iniuria se B prorsus vindicet. Sunt enim illę (vt non minus vere q̃ festiue dixit quidã) velut nasus cereus, qui se horsum, illorsum, & in quam volueris partẽ, trahi, retrahi, fingiq; facile permittit, & tanq̃ plumbea quædam Lesbiæ ædificationis regula, quam non sit difficile accõmodare ad quiduis volueris. Suam illis amussim adhibere oportet, non plũbeã aliquam & æque facile flexibilem: sed firmam & rigidam, sed illam columnã, illud firmamentum veritatis, catholicæ inq̃ ecclesię communem sensum & sententiam. Tum demum certi securiq; de genuina veraq; earundem intelligẽtia, si illi per oĩa consonet, quæ vt canonicam scripturis authoritatem impartita est, ita veræ orthodoxæq; earundem intelligentiæ Lydius lapis est. Eam autem ex concordi sanctorum orthodoxorumq; ab initio ad nos vsque patrum sententia certo colligendam supra demonstrauimus. Vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas: non autem in hæreticorum desertis, antris, penetralibus & latibulis.

Scripturas ab hæreticorũ vi & iniuria se prorsus vindicare nõ posse

Rectę intelligẽtię scripturarum amussis inflexibilis eadẽ à vi & deprauatione vendicanda hæreticorum

Age itaq; in concilium conuocemus illarum aquilarum, & sanctissimorum patrum nostrorum venerabilem illum chorum, & per singulos ipsorum de Christi verbis propositis ad Petrum sciscitemur sententiam. Quæ si explicatæ paulo ante à nobis concordare inuenta fuerit, de orthodoxa eius veritate securi, hæreticum illum pronunciare, quisquis eidem studiose aduersatus fuerit, nihil dubitabimus.

Concors catholicæ ecclesiæ & patrũ oĩm sentẽtia

Interrogemus autem in primis gloriosum illum Christi martyrem & beatiss. Petri C successorem & discipulum Clementẽ, quã ipse de prædictis Christi verbis intelligentiam à suo illo præceptore didicerit, quã docuerit catholicam, cui præsidebat, ecclesiam. Hic in epistola prima ad Iacobum fratrem dñi, quã ante annos mille & circiter ducentos, è Græco in Latinum vertit Ruffinus ille Toranus, tot insigniũ authorũ interpres, Origenis inq̃, Xisti philosophi, Eusebij Cesarieñ. Gregorij Nazanzeni, Basilij magni, Pamphili martyris, Euagrij quoq;, theologicæ rei e Græcis, quod in confesso est, facile principum, ne quis (vt nunc certissima omnia in dubium reuocantur) de eius fide & antiquitate dubitet. In hac, inquam, epistola in ipso statim initio affirmat, Simonem Petrum veræ fidei merito fundamentum definitum esse ecclesiæ. Qua, inquit, de causa etiam domini ore diuino cognominatus est Petrus, qui fuit primitiæ electiõis domini apostolorum primus, cui & primo Deus pater filium reuelauit, cui & Christus competenter beatitudinem contulit. Hæc ille Clemens. A quo audis cõfirmari per oĩa, quam ante statuimus, de prędictis Christi verbis sententiam, vni Petro singularem illam beatitudinem collatam à Christo, vni primo reuelatum à Deo patre filium, vnum gloriosę illius cõfessionis merito honoratum illo Petri augustissimo cognomine, ac definitum esse fundamentum ecclesiæ,

Clementis testimonio

Petrus fundamentum ecclesiæ

Iam & huius successorẽ æque in glorioso martyrio, atq; in cathedra apostolica Anacletum proximo loco interrogemus, etiã beatiss. Petri discipulũ, & quẽ idem presbyterum ordinauerat, quam & ipse de prædictis Christi verbis intelligentiã ab illo suo præceptore didicerit, quã docuerit catholicã, cui præsedit, ecclesiã. Scribit hic in epistola ad

Anacleti testimonio Pet. si caput ecclesiæ & pontificẽ primum, dictus

verbis constitutû à Christo

episcopos per Italiam paulo vltra medium: In nouo autem testamento post Christum D dominum à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia datus est, dicente domino ad eum: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorū. Rursus in epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos, affirmans & inculcans Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso domino, Saluatore nostro obtinuisse primatum & eminentiam potestatis super alias ecclesias vniuersas & totius christiani populi gregem, hoc ipsum dictis Christi ad Petrum comprobat: Sicut, inquit, ipse beato Petro apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc ædificabo ecclesiam meam. Vides itaque etiam ex huius sententia, non solum ad vnum proprie Petrum & successores eius Romanos pontifices pertinuisse prædicta Christi verba: sed & pontificē primū, pastorē q; summū & caput per ea constitutum ecclesiæ.

Tertulliani testimonio De præscrip. hæretic. Petrus ædificandæ ecclesiæ petra, regni cœlestis clauiger

Nunc Tertullianum etiam & ipsum apostolicis temporibus proximum, audiamus quid sentiat, aut potius, quam ipse de Christi verbis sententiam, velut communem vulgatam, & omnium cōsensu celebratam subindicet: Latuit, inquit, aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum, claues regni cœlorum consecutum, & soluendi & ligandi in cœlis, & in terris potestatem? Audis, de qua petra sit locutus Christus, cum dixit Simoni: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, ipse velut E supponit communem atq; omnibus notoriam ecclesiæ sententiam? Cui datæ claues regni cœlorum, & supereminens illa ligandi soluendiq; potestas?

Origenis testimonio Lib. 1 Super Petrū fundatam ecclesiam

Sequenti hinc loco, mirabilem illum Origenem rogemus suam proferre sententiam aut potius quæ suo tempore cōmunis fuerit catholicæ ecclesiæ. Scribit hic in Matthæum de canone noui testamenti loquens, in hæc verba: Petrus vero (super quē Christus fundauit ecclesiam) duas tantummodo epistolas scribit: e quibus à nonnullis de secunda dubitatur. Rursus in. c. vi. epistolę ad Rom. Petro, inquit, cum summa rerum de pascendis ouibus, & super ipsum tanquā super terrā fundaretur ecclesia, nullius confessio virtutis alterius, nisi charitatis exigitur. Iterum homil. v. in Exodum: Magno illi ecclesiæ fundamento petræq; solidissimæ, super quā Christus fundauit ecclesiam suam, vide quid dicatur: Modicę fidei quare dubitasti? Audis, vt hic dicat super Petrum fundasse Christum ecclesiam suam? Non Hercle, tanq̄ aliquod cōtrouersum, dubium aut obscurum, quod alios docendū existimet: sed tanquam suo illum vbiq; designans cantato omnibus recepto communi ecclesiæ sensu elogio.

Cypriani sententia Tract. 3

Hos continuo subsequitur gloriosus ille martyr & pontifex Cyprianus. Quem audi idem passim significantē, quod ille Origenes, nēpe eam quam supra astruximus indubiam suo seculo fuisse totius ecclesiæ de Petro sententiam. Is lib. de simplicitate prælatorum causam docens cur se aliosq; decipiant hæretici subuertētes fidei veritatē, & cor- F poris Christi vnitatem corrumpentes, rapientes videlicet de ecclesia Christi homines, etiam eos qui sibi non videntur deserere Christi ecclesiam. Et cum nec cū Christo, nec cum illius lege, nec euangelio reuera consistant, existimantes tamen se habere Christi doctrinam verāq; euangelior: fidem, & apud se esse sanctam & apostolicā ecclesiam.

Petrus caput ecclesiæ & ecclesiasticę vnitatis origo

His, inquam, cur se aliosq; inuoluant fallacijs explicans, docensq; hoc inde prouenire, quia non respiciunt, non assurgunt ad ecclesiasticæ vnitatis originem, nec caput quærunt, quod tamen clarissime doceat doctrina cœlestis euāgelij, cuiq; obuia. Eam hanc tandem profert, Loquitur, inquit, dominus ad Petrum: Ego dico tibi quia tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum nō vincent eam. Tibi dabo claues regni cœlorum, & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cœlis: & eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce oues meas. Vides quod ille & ex quibus verbis euangelij often dat caput ecclesiasticæ hierarchiæ, atq; vnitatis eiusdem originem? Qui hoc ipsum in epistola ad Iubaianum adhuc clarius explicat.

Super Petrū fundatam à Christo ecclesiam

Manifestum est, ingt, vbi & per quos remissio peccatoꝝ dari possit. Nam dominus primum Petro, super quem ædificauit ecclesiam suam, & vnde vnitatis originem instituit & ostendit, potestatem istam dedit. Et infra in eadem: Christus ecclesiam suam quæ vna est, fundauit sup vnū. Et in epistola ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quē primum dominus elegit, & super quē ædificauit ecclesiam suam, cum Paulus de circuncisione

A sione postea disceptaret, se vendicauit, sin aliquid insolenter aut arroganter sibi assum psit, vt diceret se primatū tenere, & obtemperari sibi à nouellis ac posteris potius oportere. Iterum ad Cornelium: Petrus super quem ædificata ab eodem dño fuerat ecclesia, vnus pro omnibus loquens, & ecclesiæ voce respondens, ait: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognoscimus, quia tu es Christus filius Dei viui. Hactenus ille. Quam eandem sententiam, etiam plerisq; alijs locis inculcat & repetit. Ex his itaq; clarissime perspicis etiam illius Cypriani sententiam, nostræ, quam supra astruximus, per omnia consonā, videlicet Christum elegisse ex omnibus Petrum, qui primus esset, & primatum obtineret in ecclesia. Super illum fundasse ecclesiā suam. Illi dedisse claues regni cœlorū, potestatēq; illā magnificam ligandi & soluendi. Quod si & ipsam his omnibus locutionis figuram aut enargiam attendas, facile intelligis, ita hæc dicta ab illis tanquam notoria atque omnibus confessa, & quę habebat communis consensus catholicæ ecclesiæ.

Sed iam reliquos adhuc audiamus, qui prædictos deinceps subsecuti sunt, & eundē cum illis Christi spiritum habentes, idem etiam hac de re concorditer loquuntur & sentiunt. Magnus ille Basilius aduersus Eunomium, de quibusdā signis Petrum exprimentibus verba faciens: Per hanc, inquit, vocem intelligimus Ionæ filium, qui fuit ex B Bethsaida, Andreæ fratrem, qui ex piscatore in apostolatus ministerium vocatus est. Qui quoniam fide præstabat, ecclesiæ in se ędificationem suscepit. Nunquid etiam hic non vides illam petram super quam Christus ædificauit ecclesiam, videlicet Ionæ filium, & Andreæ fratrem? Basilij sent. Lib. 2. Petrum in se suscepisse ædificationē ecclesiæ

Huius contemporaneus D. Hilarius gloriosus Christi confessor suam nunc sententiam proferat, aut potius catholicæ sententiam ecclesiæ. Hic in Matthæum scribens dicta Christi verba explicat hoc pacto: Aeditis itaq; quæ diuersę de eo erant hominū opinionibus, quid ipsi de se sentiant quærit: Petrus respondit: Tu es Christus filius Dei viui, &c. Et dignum plane confessio Petri præmium consequuta est, quia Dei filium vidisset in homine. Beatus hic est, & vltra humanum modum oculos intendisse & vidisse laudatus est, non id quod ex carne & sanguine erat cōtuens, sed Dei filium, cœlestis patris reuelatione conspiciēs, dignusq; iudicatus, qui quod in Christo Dei esset, primus cognosceret. O in nuncupatione noui nominis felix ecclesiæ fundamētum, digna ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret, o beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues regni æterni aditus traduntur. Cuius terrestre iudicium, præiudicata authoritas sit in cœlo: vt quæ in terris ligata sint aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo. Hilarij sent. Petri pconia

Idem rursus lib. vi. de Trinitate: O miseræ, inquit, stultitiæ furor impius, non intelli C gens beatæ senectutis fideiq; martyrem, & martyrem Petrum, pro quo pater rogatus est, ne fides eius in tentatione deficeret, qui iterata à se dilectionis in Deum postulata professione, tentari se tanquam ambiguum & incertum tertia interrogatione congemuit. Per id quoque à domino post tertiam tentationis infirmitatem, pasce oues meas, ter meruit audire. Qui in cunctorum apostolorum silentio, Dei filium reuelatione patris intelligens, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentem beatæ fidei confessione locum promeruit. Hactenus ille. Audis hic vt in cunctorum silentio vnus Petrus Dei filium reuelatione patris intellexerit? vt vnus dignus sit habitus, qui quod in Christo Dei esset primus cognosceret? vt beatæ huius fidei confessione, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentem in ecclesia locū promeruerit. Audis deniq; mysterium augustissimi nominis sibi impositi, quod suo effectu nequaquam destitutum est. Vtq; in nuncupatione noui nominis factus felix ecclesiæ fundamentum, dignaq; illius ædificatione petra, & inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissoluens, vt eius arbitrio, tanquam cœli ianitori, claues aditus regni cœlorum committuntur. Vt eius terrestre iudicium præiudicata sit in cœlis authoritas. Audis, inquam, quę sit dictorum Christi verborum orthodoxa, genuina, eaq; planissima & simplicissima intelligentia, & quæ, qualis, quantaq; B. Petro his ipsis sit contributa authoritas.

Iam & eius qui hunc continuo subsequitur sacri illius Ambrosij audiamus sententiam, an sit conformis prædictorum omnium. In sermone quem habuit ad sibi com- Ambrosij sententia.

miſſam eccleſiam, de natali Petri & Pauli: Diximus, inquit, frequenter ipſum Petrum D
à domino Petram nuncupatum, ſicut ait: Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ædificabo
eccleſiam meam. Rurſus ſer. xlvij. de fide Petri diſſerens, Petrus deniq; pro ſoliditate
deuotionis eccleſiarum petra dicitur, ſicut ait dominus: Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã
ædificabo eccleſiam meam. Petra enim dicitur, quòd primum in nationibus fidei fun
damenta poſuerit, & tanquã ſaxum immobile, totius operis chriſtiani compagem mo
lemq; contineat, &c. Recte ergo meretur conſortium nominis, qui conſortiũ meretur
& operis. Iterum de vocatione oĩm gentium lib. ij. Vbi poſtquã de Petri pugna multa
diſſeruit, ſcribit in hæc verba: Quis ambigat, quis ignoret hanc firmiſſimã petram, quę
ab illa principali petra cõmunionem & virtutis ſumpſit & nominis, hoc deſideriũ ſem
per habuiſſe, vt ſibi moriendi pro Chriſto daretur conſtantia? Audis quid ille frequen
ter dixerit in ſuis ad fidelem populum concionibus (cui non controuerſa aut ambigua
inculcantur, ſed quæ habet cõmunis fides eccleſię) ipſum Petrum videlicet illã petram
nuncupatum à domino, quæ totius chriſtiani operis compaginẽ, molemq; velut quod-
dam ſaxum immobile contineat, cum diceret eidem: Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã
ædificabo eccleſiam meam.

Petrus petra ſup quã fundata eccleſia.

Diui nunc Hieronymi, qui illum continuo ſequitur, tempeſtiuum eſt etiam perſcru-
tari ſententiã. Eam clare explicat, ſcribens in Matthæum, & dicta Chriſti verba expen E
dens & ponderãs: Ego, inquit, dico tibi, quid eſt quod ait, & ego dico tibi? quia tu mihi
dixiſti, Tu es Chriſtus filius Dei viui: & ego dico tibi, non ſermone caſſo nec vllũ opus
habente, ſed dico tibi, quia meum dixiſſe feciſſe eſt: quia tu es Petrus, & ſuper hanc pe-
tram ædificabo eccleſiam meam. Sicut ipſe lumen apoſtolis donauit vt mundi lu-
men appellarentur, cæteraq; ex domino ſortiti ſunt vocabula: ita & Simoni qui crede-
bat in Chriſtum, Petri largitus eſt nomen, ac ſecundum metaphoram petræ recte dici
tur ei: Aedificabo eccleſiam meam ſuper te. Hæc ille Hieronymus. Cuius plurima eiuſ-
dem ſententiæ teſtimonia poſt audies, cum ad obiectionem, quam ex eiuſdem autho-
ritate nobis faciunt aduerſarij, reſpondebimus: ex quibus clare apparebit, ipſum con-
ſtantiſſime ſenſiſſe nobiſcũ. Interim vides, cuius erat illa glorioſa cõfeſſio, & ad quem
pertineant dicta Chriſti verba, quibus eandem remunerat. Vides illam petrã, ſuper
quam ædificata eſt Chriſti eccleſia.

Hieronymi ſententia

Petrus petra ſup quã ædificata eccleſia

Auguſtinus tametſi fere non perſiſtat vbiq; in eadem ſententia, ſed tentat, rimatur,
ſubodoratq; oĩa, & quicquid vel probabile occurrit alicubi amplectitur, alicubi placet,
quod rurſus poſt diſplicet. Quemadmodũ in his verbis Chriſti ad Petrũ, modo Chri-
ſtum vult eſſe illam petrã, ſuper quam idem dixit ſe ædificaturũ eccleſiam ſuã, modo
Petrum, modo neq; Chriſtum, neq; Petrum, ſed fidem Petri. Tamen in oĩbus ſuis ad F
fidelem populum concionibus, ab illa, quã hactenus aſtruximus, orthodoxæ eccleſiæ
cõmuni ſententia non recedit. Eamq; nec tanq̃ ambiguam profert, ſed tanq̃ notoriam
oĩbus & confeſſam. In hæc enim verba loquit̃ in ſer. de cathedra Petri, qui in eiuſdem
ſolennitate, cõmuniter legit̃ in eccleſiaſticis lectionibus: Inſtitutio ſolẽnitatis hodiernæ
à ſenioribus nr̃is cathedræ nomẽ accepit, ideoq; primus apoſtolorũ Petrus hodie epi-
ſcopatus cathedram ſuſcepiſſe referatur. Recte igitur eccleſię natalẽ ſedis illius colunt,
quã apoſtolus pro eccleſiaſticarũ ſalute ſuſcepit, dicente dño: Tu es Petrus, & ſuper hãc
petram ædificabo eccleſiam meam. Petrum itaq; eccleſiæ fundamentũ nominauit: &
ideo digne hoc fundamentũ eccleſia colit, ſup quod eccleſiaſtici ædificij altitudo cõſur
git. Vnde conuenienter pſalmus qui lectus eſt dicit: Exaltent eum in eccleſia plebis, &
in cathedra ſeniorũ laudẽt eum. Bene ergo Deus eum in eccleſia exaltari præcepit, quia
dignum eſt, vt fundamentũ hoc in eccleſia honoretur, per quod cœlũ aſcenditur.

Auguſtini incõſtantia in ſcripturarũ expoſitione.

Auguſtinum in oĩbus concionibus ad populũ eandẽ cũ pdictis ſententiã cõſtanter inculcare

Petrus eccleſiæ fundamẽtum

Rurſus in alio ſermone dicit in hæc verba: Primũ ſignum mirabile B. apoſtolus Pe-
trus fecit, claudo pedum reſtituẽdo veſtigia. Audiſtis freq̃uẽter ipſum Petrũ à dño pe-
tram nuncupatũ, ſicut ait: Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã ædificabo eccleſiã meã. Si
ergo Petrus petra eſt, ſuper quã ædificatur eccleſia, recte prius pedes ſanat: vt ſicut in ec-
cleſia fidei fundamentum continet, ita & in hoĩe membrorũ fundamẽta confirmet. Re-
cte, inq̃, pedes chriſtiano curat, vt iam non trepidus quis nec imbecillis poſſit ſupra pe-
tram eccleſiæ ſtare, ſed robuſtus & fortis incedere. Hactenus ille. Vides itaque &
clariſſime ex his verbis perſpicis, cõmunem hũc fuiſſe totius eccleſiæ de Petro ſenſum.

Ser. 20. de ſanctis.

Petrus petra dictus à dño ſup quã ædificat̃ eccleſia

Dicit

A Dicit eos frequenter audiuisse tanq̃ rem vulgatam,cōfessam & notoriam,ipsum Petrū à dño nuncupatum petram,super quam ædificaturus esset suam ecclesiā. Eandē fersme sententiā alio sermone inculcat XVI. de tēpore. Et iterū sermone CXXIIII.

Credendæ,inquit,erant Petro apostolo claues ecclesiæ,imò creditę sunt ei claues regni cœloꝝ,credenda quoq; erat ei populoꝝ innumera multitudo,quę esset pro suę naturæ vitijs ac passionibus,culpis inuoluta & peccatis. Deniq; sic ad eum Saluator dicit: Tibi,inquit,dedi claues regni cœlorum,deinde sequitur,dicens:Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis:videlicet,vt in clauibus fidelis esset ianitor,& in sententijs clementissimus dispensator. Erat enim re vera hic Petrus paulo durior & seuerus,sicut eius austeritatem truncata ob Christi iniuriam serui principis sacerdotum declarat auricula. Hic tam durus,tanque seuerus,si donum non peccandi fuisset indeptus à domino, quæ venia commissis populis donaretur? Sed idcirco diuinæ prouidentiæ secretū ita temperauit,atq; permisit,vt primus ipse laberetur ac rueret in peccatum, quo erga peccantes duriorem sententiam proprij casus intuitus temperaret. Quantum igitur diuini muneris erga salutem hominum, quantum curæ fuit,quantumq; solicitudinis impenditur,aduertite. Totius corporis morbum in ipso capite curat ecclesię,& in ipso vertice componit membrorum omnium sanitatem. In ipso cōfessionis Christi cre-

Petro creditas claues regni cœloꝝ, & super oēs iurisdictiōis authoritas.

B pidine,in ipso immobili fidei fundamēto,in Petro scilicet illo,qui dixerat,etiam si oportuerit me mori tecum,non te negabo. Hæc ille Augustinus. Audis itaq; quo hic pacto de Petro semper loquatur ad fidelem sibi commissum populum? Quem dicat ecclesiæ caput & verticem? quem ipsum immobile fundamentum fidei? cui nam creditas præ dicat claues regni cœlorum? cui commissam populorum innumeram multitudinem? quem ianitorem cœli? quem iudicem in terris?

Chrysostomi quoq; ea de re,deq; eisdē Christi verbis quæ sit sententia,suprà clarissime intellexisti. Adhortatur enim te Homilia LV. in Matthæum,secum vt perpendas atq; intelligas ex illis tam magnificis Christi verbis ad Petrum,quāta eius sit potestas. Ego, inquit, dico tibi: tu es Petrus,& super te ædificabo ecclesiam meam,& tibi dabo claues regni cœloꝝ. Hęc ille. Rursus in Homilia de diuite & paupere,ipsum vocat principem apostoloꝝ,super quem Christus fundauerit ecclesiā suam,vere immobilem petram,vtq; pro hamo piscatorio acceperit claues regni cœlorum.

Chrysostomi sentētia.

Petrus petra immobilis, sup quā ædificata ecclesia.

Ita & diui illius Cyrilli Alexandrini patriarchæ superius audiuisti sentētiam,qui libro II. Commentarioꝝ in Ioanem,affirmat Christum in noui nōis Petri,inquam,imposito vocabulo hoc significasse,quòd in eo,tanq̃ in petra,lapideq; firmissimo suam esset ædificaturus ecclesiam. Cui cōsonant, & quæ Thesaurorum libro XII.& de spiritu sancto libro XIII. atq; alijs etiam locis plerisq; habet.

Eadē Cyrilli sententia. C.XII.

C His si placet,etiam ter sanctissimum Leonem adiungere(quo elogio à frequentissima Calcedonēsi synodo honoratus est) & eius quoque explorare sententiam. Ea passim in scriptis eius nec ambigua, nec obscura occurrit. Siquidem in sermone tertio de passione dominica,vniuersum hunc euangelistæ locum Christi fidelibus hoc pacto elegantissime explicat:Vnus,inquit,de toto mundo eligitur Petrus,qui & vniuersaꝝ gentium vocationi,& omnibus apostolis,cūctisq; ecclesiæ patribus præponatur,vt quàmuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores,omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & CHRISTVS. Magnum & mirabile huic viro dilectissimi, consortium potentiæ suæ diuina tribuit dignatio,& si quid commune cum eo cęteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid cæteris non negauit. Omnes deniq; apostolos,quid de se opinentur homines interrogat,& tandiu respōdentium communis est sermo, quàm diu humanæ intelligentiæ explicatur ambiguitas. At vbi quid sensus habeat discipulorum,exigitur:primus est in domini confessione,qui primus est in apostolica dignitate & potestate. Qui cum dixisset: Tu es Christus filius Dei viui,respōdit ei Iesus:Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Ideo beatus es,quia pater meus te docuit,nec terrena te opinio fefellit, sed inspiratio cœlestis te instruxit, & non caro & sanguis, sed ille tibi cuius sum filius vnigenitus indicauit,& inquit:Ego dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellētiam tuam. Quia tu es Petrus, id est,cum ego sim inuiolabilis petra,ego lapis angularis,qui

Leonis sententia.

Petrus oim gentium vocationi & cūctis ecclesiæ patribus prępositus.

A Petro deriuari in alios oēs omnem potestatē ecclesiasticam.

facio vtraq; vnum,ego fundamentum,præter quod nemo potest aliud ponere:ettamen D
Petrus,petra & tu quoq; petra es,quia mea virtute solidaris,vt quæ mihi potestate sunt propria,tibi sint mecũ participatione cõmunia,& super hanc petrã ædificabo ecclesiam meã,& portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Super hoc,inquit,saxum,hanc soliditatem & fortitudinem æternum construam templum,& ecclesiæ meę cœlo inserenda sublimitas,in huius firmitate consurget. Hæc ille Leo.

Audis quãta hic aduersum te dicat testimonia? Vnum de toto mundo electum Petrum,qui vniuersarum gentium vocationi,apostolis omnibus,cunctisq; ecclesiæ patribus præponeretur,cui potentiæ suæ consortium vna cum nomine tribuerit diuina dignatio,quam & in vniuersum ecclesiæ corpus per ipsum ordinatissime deriuauit,audis felix fundamentum ecclesiæ,firmamq; illam petram,super quam eius cœlo consurgit inserenda sublimitas.

Idem in Homilia illa,quæ sabbato post dominicam quadragesimæ legitur in ecclesiasticis lectionibus. Saluator,inquit,humani generis,Deus Christus cõdens eam fidem quæ impios ad iustitiã,& mortuos reuocat ad vitam, ad hoc discipulos suos doctrinæ monitu,& operũ miraculis imbuebat,vt idem & vnigenitus Dei & hominis filius crederetur, nam vnum horum sine altero non proderat ad salutem, & cætera. Ad confirmãdam ergo huius fidei salubritatem,interrogauerat discipulos suos dominus, E inter diuersas aliorum opiniones,quid de ipso crederent,quidve sentirent. Vbi Petrus per reuelationem summi patris corporea superans,& humana transcendens, vidit oculis mentis filium Dei viui,& confessus est gloriam deitatis & cætera. Tantumq; in hac fidei sublimitate complacuit,vt beatitudinis felicitate dotatus,sacram inuiolabilis petræ firmitatem acciperet,super quam fundata ecclesia portis inferni & mortis legibus præualeret, nec in soluendis aut ligandis quorumcunq; causis aliud ratum esset in cœlo,quàm quod Petri decisum esset arbitrio. Hæc idem ille Leo, qui eandem etiam sententiam, sermone II. de anniuersario suæ pontificiæ assumptionis,facundissime explicat. Eandem quoq; in epistola ad beatum Flauianum, de vera verbi incarnatione aduersus Euticetis blasphemiam,& aliis plerisq; locis inculcat & repetit.

Petri authoritas iudicia ria.

Gregorij sententia.

Li.VI.epist. XXXVII.

In hoc tam celebri & venerando consessu magnum illum Gregorium præterire ne fas mihi videtur,ne forte credant aduersarii,studio illum nos declinasse,quasi pro ipsis faceret. Cuius sententiæ testis est eius ad Eulogiũ epistola, in qua scribit in hæc verba: Quis,inquit,nesciat sanctam ecclesiam in apostolorum principis soliditate firmatam? Qui firmitatem traxit in nomine,vt Petrus à petra vocaretur. Cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo claues regni cœlorum. Cui rursus: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iterumq;: Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Itaq; cum multi sint apostoli,pro ipso tamen principatu,sola apostolorũ principis sedes, in authoritate con F ualuit. Rursus in altera epistola: Cunctis,inquit,Euãgelium scientibus liquet, quòd voce dominica,sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Sathanas expetiit cribrare vos,sicut triticũ: & ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus,confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & cætera. Hæc ille. Vides ergo etiam huius sententia,vt nulli scienti Euãgelium dubium esse possit,quin Petro omnium apostolorum principi,totius ecclesiæ cura commissa sit,vt ipse Petrus, aut petra (idem enim vtroq; nomine Græce significatur) à domino dictus est, vt sancta ecclesia in eius petræ soliditate fundata.

Lib.IIII. epistola XXXII.

Sed ne dum per singulos in celeberrimo hoc sanctissimorũ patrum consessu pergo singulorum de prædictis Christi verbis sigillatim sententias quærere, nunquam finem sit inuentura oratio, simul interrogemus plurimos, simulq; & coniunctim suam nobis depromant sententiã. Et hic sese opportunissime nobis offert illa Alexandrina synodus ex vniuersis Aegyptiorum, Thebæorum, ac Libyorum episcopis, cuius caput se effert ille magnus Athanasius, qui ad Felicem Romanum pontificem memorantes inter cætera statuta Nicæni concilii,in quo à patribus consonanter cõstitutum affirmant, vt si quisquam episcoporum,aut Metropolitanum,aut comprouinciales iudices suspectos habuerit,sanctam Romanam appellet sedem, cui ab ipso domino potestas ligandi &

Sententia Alexandrinæ synodi sub Athanasio.

Petri & sedis

A di & soluendi speciali est priuilegio super alios cōcessa. Ipsa enim, inquiunt, firmamentum à Deo fixum & immobile percepit. Quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam, dominus noster Iesus Christus constituit. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur, & cætera. Tu es (sicut diuinum veraciter testatur eloquium) Petrus, & super fundamentum tuum ecclesiæ columnæ, id est, episcopi, qui ecclesiā sustinere & proprijs humeris portare debent, tibi sunt confirmatæ, tibiq; claues regni cœlorum commisit, atq; ligare & soluere potestatiue, quæ in terra & quæ in cœlis sunt, promulgauit. Tu profanarum hæresium, & imperitorum atq; omnium infestantium depositor, vt princeps & doctor, caputq; omnium orthodoxę doctrinę immaculatę fidei existis. Hęc illi tam multi, tam sancti episcopi, cum suo illo gloriosissimo orthodoxę fidei propugnatore Athanasio, pro eiusdem fidei aduersus Arrianam perfidiam defensione congregati in Alexandrina synodo: quibus nihil dubium est medium interfuisse Christum, & nihil discrepasse illos à catholicæ ecclesiæ fide ac sententia. In quibus audis, quæ, quantaq; dictis Christi verbis, non solum Petro, sed & successoribus eius omnibus sit contributa authoritas, atq; ad vniuersos illos proprie pertinere dictorum Christi verborum effectum. Vnde scribentes Romano pōtifici, qui annis plusquam trecentis successit Petro, ipsum dicunt & affirmant esse Petrum, contestante hoc diuino eloquio, & super ipsum sustineri ecclesiam, & in eo velut in sacro cardine, moueri, regi & gubernari. Ligandi quoq; soluendiq; potestatem speciali super alios priuilegio ipsi cōcessam à domino. Ipsum velut caput, principem & doctorem orthodoxæ doctrinæ, immaculatæq; fidei esse depositorem profanarum hæresium, atq; omnis erroris catholicam infestantis ecclesiam. eius authoritas iudicata super vniuersam ecclesiam. Petrus ecclesiæ fundamētum. Petro commissæ claues regni, & ligādi, soluendiq; super omnes potestas.

B (marginal letter beside "trum, contestante")

Post quos tam multos, tantæq; authoritatis patres, æque Grçcos ac Latinos, imò ex omni orbis loco ab initio nascentis ecclesiæ, ad ea vsq; tempora quando etiam aduersarij conuicti ipsa rei euidentia coguntur cōfiteri & conqueri nimiam hāc fuisse authoritatem Romanorũ pontificum, velut successorum Petri, & in quā, vt ipsi dicunt, irrupecrint conniuentia, aut potius oscitantia vniuersæ ecclesiæ. Posteriorum frustra exquireremus sententiam, quæ vt est omnium vna & indubitata: ita tātorum, quos citauimus, patrum obscuraretur splēdore & authoritate. Quos omnes si Deus aliquis in vnum aliquod cōcilium reuocet, vt de proposita, de qua agimus controuersia, suam inter nos proferrent sententiam, (de vero, inquam, genuinoque intellectu verborum CHRISTI ad PETRVM, quem tu contra vim verborũ inferre alium, violenterque intrudere conaris: audires autem concordem, atque adeo vnā omnium, quam iam audisti superius,) nunquid post talium, tantorumque definitionem, quorum nemo fuit, in quo non erat euidentissima signa inhabitantis CHRISTI spiritus cernere, adhuc dubitare auderes, adhuc hæsitare, num ea esset CHRISTI, spiritusque sententia, quam ita concorditer protulissent tot illi pleni sancto spiritu? Nunquid tibi non videretur arrogantiæ & præsumptionis plusquam diabolicę, vt sibi quis vni plus arrogaret in scripturarum intelligentia, quàm fuisset in illis tam multis, tam doctis, tam sanctis patribus, quorum omnis & meditatio & voluntas, diu, noctuque fuit in lege domini, quam non secus vita sanctissima ac in terris conuersatione pene angelica expresserunt? Quantæ ergo authoritatis istorum omnium habenda erit tam concors sententia, quam non communi inter se tractatu habito, sed è remotissimis orbis partibus, aliquot etiam à se seculis distantes, tanta tamen concordia protulerunt? Hoc ipso, videlicet euidentissime demonstrantes, totius quacunque patebat, catholicæ ecclesiæ communem istam semper fuisse sententiam: ā qua tam multos, tam sanctos, doctosque patres, quos tanquam præcipua membra vniuersa CHRISTI colit & veneratur ecclesia, in tāta inter se concordia non discrepasse certum est. Cum enim catholicæ ecclesiæ ille orthodoxus, communisque sensus sit, quem fidelium mentibus inserit ille sacer spiritus, cuius vocem intima quadam eius perfusione agnoscit omnis, qui ex spiritu natus est, & à voce alienorũ, hereticorumq; refugit: vnde quæso, clarius perspicere illum poterimus, quàm in talium, tantorumque patrum, qui non qualiacunque membra ecclesiæ, sed eius columnæ quædam insignes extiterunt, & primitias Christi spiritus acceperunt, tam consona confessione ac sententia? Ex prędictis cōcluditur eā dem catholicæ ecclesiæ per orbē sententiam.

C (marginal letter beside "tare auderes")

Tenemus igitur illam sacram ancoram, illud fixum, inflexibileq; robur ac firmamen- Conclusio.

mentum veritatis, illum murum inexpugnabilem, nempe communem sensum catholicæ ecclesiæ, qui pro nobis hanc profert sententiam, videlicet: Quòd Petrus à Christo constitutus sit caput totius ecclesiæ, cum & nois sui, & suæ potestatis illi cõsortium, communionemq́; faceret, dicẽs eidem: Tu es Petrus, hoc est, lapis, & super hanc petram, id est, super te, ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferorum non prævalebunt aduersus eam, videlicet, quæ super te constructa erit. Ad ecclesiam vero Christi non magis pertinere, quicunq; ab hoc se diuiserint capite, quàm quod à suo fundamẽto diuellitur ac dissoluitur ædificium: quod mox dirui ac comminui certum est. Datas quoq; eidem ecclesiæ capiti claues regni cœlorum, supereminentemq́; illam, quæ totius præsidi necessaria erat ligandi, soluendiq́;, & cæteram omnimodam potestatem. De qua post agemus accuratius. Ab hoc ergo veritatis firmamento quisquis recesserit, quisquis huic orthodoxæ ecclesiæ sensui refragratus fuerit, ad Christi ouile non pertinere, sed hæreticum esse non dubitabimus: si is rectè hæreticus suprà definitus est, cui nõ placet communis sensus orthodoxæ ecclesiæ ab illo Christi spiritu influens, sed singulare ac proprium aliquid eligit, quod illi è diuerso statuat: sua ipsius se damnans sententia, nempe seiungens se ac separãs à catholica ecclesia, à qua se separare damnari est. Proinde tanquam deploratum hunc, aut potius, tanquam pestilẽtem, Apostolo hoc nos admonente deuitabimus. D E

Obiectionum quarundam aduersus præassertam (de Christi verbis, Petri primatum in ecclesiastica hierarchia statuentibus) orthodoxam catholicæ ecclesiæ intelligentiam, dissolutio.

CAPVT IIII.

Præmunitio Christiani lectoris aduersus hæreticorũ argutias.



Etus hoc est hostis humani generis commentum, sub ipso Christiani nominis titulo incautos fallere, & sub fuco eloquiorum cœlestium subuertere veritatem fidei, & ecclesiastici corporis vnitatẽ corrumpere, dum per suos illos apostolos, hæreticos & schismaticos Christum demonstrat in deserto, in angulis domorum ac penetralibus, quo abducat à vero illo Christi corpore, rapiens videlicet de ecclesia homines, qui sibi videntur non deserere ecclesiam. Sed nos aduersus horum insidias Christi doctrina, præmonitioneq́; cauti ab illo corpore abduci nos non finemus, etiam si canonicas illi scripturas proferant, non recedemus à communi orthodoxæ ecclesiæ sensu, etiam quicquid illi obganniant. Ne tamen frustra sibi blandiantur de victoria, & scripturarum peritia se efferãt, eorum obiectionibus paucis respondendum est. Ita enim illustrior erit veritatis victoria.

Verba Christi ad Petrũ Matth. 16 nõ pertinuisse ad reliquos apostolos.

Primum itaq; quòd contendunt prędicta Christi verba: Beatus es Simon bar Iona, & quę sequuntur, ad vnum Petrum proprie non pertinere, sed vel ad omnes apostolos, quorum omnium nomine respõderit interroganti omnes Christo, dicens: Tu es Christus, & cætera. Vel ad ecclesiã vniuersam, cuius nonnunquam videtur Augustino tunc gessisse figuram. Satis, ni fallor, demonstrauimus suprà, tam ex planissimis Christi verbis quàm ex totius orthodoxæ ecclesiæ communi sensu (quem in tantorum, quos audisti, sanctissimorum patrum tam concordi sententia euidentissimum est perspicere) verba illa Christi ad vnum propriissime pertinere Petrũ. Qui de nullius alterius, quàm de suaipsius sententia, sibi cœlitus reuelata, respondit ipsum esse Christum viuentis Dei filium, cæteris apostolis de ipso adhuc nihil sapientibus altius aut sublimius, quàm vulgo Iudæorum credebatur de suo, quem expectabant, Messia: si tamẽ talis, tantaq; de ipso fides fuerat illorum omnium: quod equidem haud sane crediderim, quãdoquidem & proditorem illum Iudam vnum fuisse ex illis, certum est. At ipsum esse viuentis Dei filium, quem conspiciebant mortalem hominem, humanam omnino excedebat intelligentiam. Quare vni Petro continuo respõdit dominus: Beatus est Simon bar Iona, quoniam non caro & sanguis hoc reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis. Tibi, inquit, non vobis. Beatus ergo tu Simon Ioannis fili. F

Petri singularis & pro vno se, dum nitaus Christi confessio.

Non consequi autem manifestum est, interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent & crederent: ergo responderunt omnes, aut vnus pro omnibus Petrus. Poterant enim & tacuisse, tanquam dubij quid responderent: tacuisse autem certum est ex Euangelio,

A gelio, æque certum est Petrum pro nullo alio respondere potuisse quàm vno se, quid quisq; de Christo in corde suo sentiret & crederet. Nec cuiquam mirum videri debet, quòd non responderunt omnes quàmuis interrogati, quando quod responderent, certum, constitutumq; non habebant.

Sed & frequenter interrogatos inuenies nihil respōdisse, vt cum post transfigurationem descēderet Iesus de mōte: Veniēs, inquit Marcus, ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & scribas conquirentes cum illis, & cōfestim omnis populus videns Iesum obstupefactus est, & expauerunt, & accurrentes (nimirum discipuli) salutabant eum, & interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? Habes hic interrogationem CHRISTI, attamen nec discipulorum quisquam, quos certum est interrogatos fuisse, tanquam primos ac præcipuos inter occurrentes & salutantes (si tamen quisquam cum illis occurrit salutator alius) nec scribarum aliquis, quos vidit conquirentes cum discipulis, vllum illi respondit verbum. Pudebat enim eos, suas illi indicare disceptationes. Vnus autem quidam de turba respondens, dixit: Magister attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, & dixi discipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt. Rursus quod paulopost est apud eundem: Venerūt, inquit, Caparnaum: qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? at illi tacebant, siquidem in via
B disputauerant, quis eorum maior esset. Audis itaque qualis sit illa argumentatio. Interrogauit omnes CHRISTVS, quid de se sentirent: ergo respōderunt omnes, aut vnus Petrus pro omnibus. Marci 9

Neque est quòd propterea ad omnes pertinuisse quis putet, id quod vnus responderat Petrus, quia pro suo illo quem inter omnes gessit primatu, ipse alicubi nomine omnium & respondisse & interrogasse legatur. Neq; enim hoc illis fuit perpetuum, sed frequenter & interrogarunt & responderunt, aut per se vnusquisq;, aut pluraliter & cōmuniter omnes: quemadmodum & hoc ipso, quem tractamus loco, quandiu de vulgi sententia interrogabantur, omnes respōderunt, dicentes: Alij Ioannem Baptistam, alij alium. Cum vero de sua eos rogaret (vt Chrysostomi verbis dicam) præsiluit Petrus, & alios præueniens, ait: Tu es Christus, & cætera. Ita & alibi bis decies eos fecisse reperies. Ne ita os & organum omnium existimes fuisse Petrum, vt quicquid respōderunt interrogati à Christo, id responderint voce vnius Petri: aut quicquid dixit, responditq; Petrus, id fuerit cōtinuo apostolorum omnium. Quod & si in alijs omnibus ita fuisset, in vna hac interrogatione ita fieri non poterat, qua cum interrogarentur de sua quisq; quam in corde suo de Christo habebat, fide ac sententia, nemo pro alio, quàm vno se respondere poterat.

Qui vero Petrum hic figurā gestasse volunt ecclesiæ, nō multum eis pugnabo. Non
C enim alienū est allegorijs, tropologijsq; haud inepte excogitatis, in scripturis ludere, & in varios easdem sensus ducere, modo ipsam nobis historiæ veritatem non euacuent. Ita & Abel ille à sanctis patribus Saluatoris nostri figuram gestasse dicitur, siquidem & virgo, & sacerdos, & martyr fuisse videtur. Non tamen propterea negabimus Abel re vera fuisse illum protoplasti filium, pastorem ouium, interfectum à CAIN fratre suo. Syna & Syon figuræ sunt apud Apostolum, & de Sara & Agar ab eodem typice quædam dicuntur, figura etiam petra illa quam percussit MOYSES, ex cuius latere fluxerunt aquæ in salutem, refectionemque populi. Bibebant, inquit, de spiritali consequente eos petra, petra autē erat CHRISTVS. Nec minus & in virga qua percussit, & in aqua quæ effluxit, & in Moyse, Aaroneque, qui addubitarunt, figura potest intelligi. Sed nunquid propterea sacrę illi historiæ sua ad literam nō constabit veritas? Ita & Isaac holocaustum, sibi ipsi portans ligna, Iacob, qui lippientem Lyam, hoc est, cæcam synagogam, & decorā Rachaelem iuniorē ex gentibus coniugio sibi copulauit ecclesiam, Ioseph à fratribus venundatus in multorum atq; adeò humani generis salutem, Samson meretricem ex gentibus deperiens, qui moriens, quàm viuus maiorem multo stragem hostiū edidit, gesserunt Saluatoris nostri typum haud obscurum: nihilo tamen minus re vera gesta sunt, in proprijs illorum personis, quæ de eisdem narrat sacra historia. Breuiter, vniuersa illa veteris synagogæ historia vmbra quædam est & figura, futurorum bonorum, quæ sub Euangelica veritate enituerunt: Non tamen propterea illi negabimus suam veritatem historicam. Quare neque si quis & in

Ob nullā figuram imaginariā in Petro euacuandam Euangelicæ veritatē historiæ.

Petro

Petro hic qualemcunq; figuram intelligat, propterea negabimus veritatem Euangeli- D
cæ historiæ, non dicemus illi Simoni Ioannis filio non dictum à Christo: Beatus es Si-
mon bar Iona, tu es Petrus, & super te petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo
claues regni, cæteraq; quæ sequūtur. Quorum ad literam, historicamq; veritatem, si
quis qualicunque in Petro excogitata figura, euacuare conatus fuerit, dicemus illi cum
In Daniel. orthodoxo illo Hieronymo, vt eorum deliramenta conticescant, qui vmbras & imagi-
nes in veritate quærentes, ipsam conantur euertere veritatem.

Quin potius, qui ecclesiæ figuram imaginantur in Petro, propter primatum quem idem gessit in ecclesia, eandem figurā intelligunt: quare orthodoxam (quam hic astrui mus) veritatem, dupliciter comprobare intelligendi sunt. Non minus, inquam, ex ea quam fingunt figura, quàm ex Euangelicę veritatis historia. Ita D. Augustinus scribens in psalmum CVIII. Sicut, inquit, quædam dicuntur, quæ ad apostolum Petrum proprie pertinere videntur, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referuntur ad ecclesiam, cuius noscitur in figura gessisse personam, propter primatum quem in discipulis habuit, sicut est: Tibi dabo claues regni cœlorum, & si qua sunt eiusmodi. Hæc ille. Audis itaq; cur in Petro hic intelligat figuram ecclesiæ. Quanquam ego, quod Augustino videatur Petrum ecclesię figuram hic gessisse, & hęc Christi ad illum verba: Tibi dabo claues regni, & cætera: magis illustrem intellectum habere relata ad E ecclesiam, quàm ad personam Petri, eo pertinere crediderim, quòd hunc quem in ipso Petro instituit, monarchicum ecclesię primatum, illas claues regni cœlorum, illam magnificam potestatem alligandi & soluendi, non vult respexisse vnam personam Petri, sed permansisse ac permanere in ecclesia, etiam post Petrum, & trāsijsse ad eius successores. Hac quippe ratione magis ad ecclesiam pertinuisse hæc tam magnifica Christi dona, promissaq;, quàm ad vnam personā Petri certum est: sed tamen non nisi mediante Petro, atq; in Petro hæc accepit, habetq; ecclesia, à quo continua episcoporum catholicæ ecclesiæ præsidentium successione, in finem vsq; propagabuntur. Nō enim præteribit generatio hæc, continuaq; in cathedra Petri catholica episcoporum successio, donec omnia fiant. Illi siquidem vni quemadmodum euidentissime demōstrauimus, singulariter dixit Christus: Ego dico tibi: Tu es Petrus. Ab illo fecit ecclesiæ suæ exordiū. Super te, aut super hanc petram, inquit, ædificabo ecclesiam meam.

De obiurgatione Petri à Christo, vt ea non euacuauerit esse ctum verborum Christi præcedentium.

Sed instant rursus: Si, inquiunt, ad Petrum proprie pertinebat illa Christi commendatio, qua beatum eum pronuntiauit, vt cui reuelauerat pater ipsum esse viuentis Dei filium: quomodo ergo post audiuit cum eundem à sua passione auocare & abstrahere moliretur: Vade post me Sathana, scandalum mihi es, nō enim sapis ea, quæ Dei sunt? Quia enim hic est vituperatus tanquam Dei ignarus, demonstratum volunt superiorē illum Petrum, qui Christi ore beatus pronuntiatus est, tanquam cœlesti illustratus re- F uelatione, cui promissæ sunt claues regni cœlorum, non fuisse illum Simonem bar Iona (vt proprijs illorum verbis dicam) sed ecclesiam verbo Dei genitam.

Sed hic oro te, vt sis prudens lector, & cum beato Hieronymo inquiras & cōsideres, si potes, quomodo post tantam beatitudinem: Beatus es Simon bar Iona. Et: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunq; ligaueris aut solueris, & cætera, nunc audiat: Vade retro me Sathana, scādalum mihi es. Nam & illi doctissimo Hieronymo hoc imprimis admirabile & dignum consideratu videtur. Quòd si nōdum possis intelligere sensum domini aut cōsiliorum, operumq; eius rationem perspicere, noli, inquit Apostolus, altum sapere: sed time, sed sustine, noli inniti prudentię tuæ, sed captiua interim intellectum tuum in obsequiū fidei, si forte dignabitur & tibi dominus reuelare, noli interim ex tuo capite negare illud quod clarissime affirmat veritas, quæ beatum pronuntiauit, non mathematicum aliquem aut fictitium Petrum, sed Simonem Ioannis (ne errares) filium, cui dicit cœlitus à patre suo reuelatā diuinitatem suam, cui & petræ nomen de seipso imposuit, super quem ecclesiam suam ædificaturum se promisit, cui & claues regni cœlestis elargitus est.

Quòd si me interrogare pergas, quomodo ergo post tantam beatitudinem cōtinuo audiuit, vade post me Sathana, & post illam cœlestis patris reuelationem, dicatur non sapere quæ Dei sunt: quid si non intelligerem diuinorum hæc operum admiranda mysteria,

A steria si nescirem eorundem tibi rationem explicare, nũquid propterea aduersus Euan-
gelium & Christum, negabo eundẽ illum Petrum, illum, inquam, Simonem bar Iona,
Christi ore pronuntiatũ beatum? nunquid factam illi cœlitus reuelationem? nunquid
Petri nomen impositum? Hoc scio eum illo Origene, non ante Christi passionẽ per-
fectos fuisse apostolos, sed erat omniũ (vt habet Hilarius) trepida fides, ad resurrectio-
nis vsq; tempus, quam in domino cõtuentes, expectationis suæ securitate firmati sunt.
Hinc & illud à Christo dictum: Tristis est anima mea vsq; ad mortem, intelligit non
propter mortem suam dixisse illum: sed quia apostolorũ metus per humilitatem passio-
nis exortus (adeò vt firma illa superædificandæ ecclesiæ petra trepidaret) post mortem
& resurrectionem domini desineret. Idcirco vsque ad mortem tristis est, postquam tre
pidantis fidei essent securitate firmandi.

Homilia III. in Matthęũ. In psalmum C.XLI.

Fortassis autem interrogationi tuæ satisfaciet D. Chrysostomus, ita scribẽs in hunc
locum Matthæi, Homilia XV. Non intelligentibus, inquit, discipulis passionem, resur-
rectionemq; Christi, timebant eum interrogare: Petrus autem iterum ex feruore solus
audet ea de re quicquam dicere: neq; id palàm, sed sigillatim, ac seorsum ab aliis disci-
pulis: Propitius, inquit, tibi esto, nec fiat tibi hoc. Quid nam hoc est, o Petre? tu qui reue
lationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues regni cœlo-
B rum traditæ, tam cito, adeò grauiter lapsus cecidisti? Et respondens sibi in persona Pe-
tri: Cur mirum tibi videtur, inquit, si in ea re id passus, de qua mihi nihil reuelatum
est? Hinc certe clare videmus, non ex seipso, sed ex reuelatione, illa dixisse. Quia in his
quæ reuelata non sunt, turbatur, & centies audiendo non sentit, quod dicitur: Didi-
cit certe, quia filius Dei est, quid autem mysterium crucis & resurrectionis sibi velit,
nondum didicit. Erat, ait, occultus ab eis hic sermo. Perspicis quia iure mandauit, ne
in publicum hæc efferrentur. Vbi enim isti turbantur, quibus hæc necessario commit-
tuntur, quid non facerent cæteri? Ipse vt ostenderet se sponte sua ad passionem venire,
increpauit PETRVM, & Sathanam appellauit. Audiant quicunque passionis Chri
sti crucem verecundantur. Nam si apostolorum vertex etiam antequam crucis myste-
rium disceret, Sathanas vocatus est quam veniam impetrabunt, qui vbique prædica-
tam crucem CHRISTI negare audent? Nam si qui ex Deo beatificatus fuerat PE-
TRVS, qui & ex reuelatione fuit veritatem confessus, sic acriter increpatur, quo
non supplicio cruciabuntur, qui crucis mysterium non suscipiunt? Hæc ille CHRY-
SOSTOMVS. Quem audis nihil dubitasse, quin Petrus apostolorum vertex, pau-
loante quàm tali hic conuitio exciperetur, beatus Christi ore pronuntiatus fuerit, quin
idem ille, cœlitus illuminatus à patre, primus diuinitatem Christi & cognouerit & con
fessus fuerit, quin idem acceperit claues regni cœlorum. Audis denique quid pro Pe-
C tro tuæ quæstioni respondeat.

Chrysostomi sententia de illa obiurgatiõe Petri.

Quòd si vnus tibi non sufficiat Chrysostomus, etiam Hilarium audiamus quid sen
tiat, & num ad eũdem Petrum pertineat hæc tam grauis obiurgatio Christi, ad quem
pertinuit pauloante præmissa illa tam magnifica commendatio.

Hilarii de eadem obiurgatione sententia.

Scribit autem in illum versiculum psalmi CXXXI. (Sicut iurauit dño, votum vouit
Deo Iacob) vniuersum de Christo intelligens, in hæc verba: Sacramenti, inquit, men-
tio ad professionẽ volũtatis assumitur, & nescio an vnigenitus iurauerit, certe ita se ges-
sit & locutus est omnia, vt sacramento religionis satisfacere videretur. Nanq; cum quæ
dam de passione sua locutus ad discipulos fuisset, & Petrus tanquam indignũ hoc Dei
filio detestatus esset, Petrum, cui claues regni cœlorum dederat, super quem ecclesiam
suam ædificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerent, quæque in terris vel
soluisset vel ligasset, ea in cœlis vel soluta vel ligata persisterent. Hunc, inquam, tali con
uitio detestantem sacramentum passionis excepit: Vade post me Sathana, scandalum
mihi es. Tanta enim ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, vt Petrum pri-
mum Dei filii confessionem, ecclesiæ fundamentum, cœlestis regni ianitorem, & in ter
reno iudicio cœli iudicem, Sathanæ cõuitio nuncuparet, & cætera. Hactenus Hilarius.
Qui eandem ferme sententiam repetit de trinitate libro X. Idem fere est & apud Au-
gustinum legere libro II. aduersus Parmeniani epistolam.

Origenes vero hanc Petri à dño obiurgationẽ eleuat & extenuat, nec tam grauem
fuisse vult, q̃ nobis forte videatur. Siquidẽ conuersus Iesus ad Petrum dixit: Vade post

Origenis sententia de eadem.

me Sathana: Beatus, inquit, is fuerit ad quem conuertitur Christus, etiam si corripien- D di causa conuertatur, sicut hic conuersus est ad Petrum, quemadmodũ & post eiusdem trinam abnegationem. Et conuersus, inquit, dominus respexit Petrum, qui cõtinuo reuersus ad se, & recordatus verbi Iesu, egressus foras fleuit amare. Deinde vult semper in bonã partem accipi, quoties dicitur à domino: vade post me. Bonum est enim, quan do quis post dominum vadit: contrarium vero, quando quis reijcit sermonem domini post se, & vadit post cõcupiscentias suas. Vnde & Elias III. Rgnorum libro dicit ad populum: Vsquequo claudicatis vos vtrisq; pedibus vestris? Si Deus dominus est, ite post eum: si autem Baal, ite post illum. Hæc itaq; huiusmodi Origenes.

Vides itaq; quemadmodum & illis doctissimis, sanctissimisq; patribus dignum imprimis consideratione atq; admiratione visum est, q; Petrus post tam magnificã illam Christi cõmendationem, post cœlestem illam adeo sublimem reuelationem, post acceptum à Christo nominis, potestatisq; cõsortium, cõtinuo post audiat: Vade post me Sathana, & nõ percipis ea quæ Dei sunt. Non tamen dubitant, quin idem ille hæc audierit Petrus: Ille, inquam, primus diuinitatis Christi cõfessor, illud ecclesiæ fundamẽtum, cœlestisq; regni ianitor, & in terreno iudicio cœli arbiter. Cum quibus neq; etiam nos contra Euangelium, imò contra clarissimã vocem Christi, nouum aliquem fingemus, imaginariumq; Petrum, præter illum Simonem bar Iona, qui Christum confessus sit, E sed admirandam potius mysteriorum diuinorum operum dispensationem humiliter inquiremus & contemplabimur.

Quod vero Petrus sit ea petra, super quam suam Christus fundauit ecclesiam, tam ex ipsis Christi verbis, quàm ex infallibili illa rectæ intelligentię scripturarum amussi, catholicæ ecclesiæ communi sententia euidentissime demõstrauimus. A qua nullę nos abducent hæreticorum argutiæ.

Non tamen ob id imus inficias, etiam Christum dici, esseq; & fundamentũ & caput ecclesiæ, vtrũq; de ipso affirmante Apostolo: Fundamentum equidem, quòd propria sua virtute contineat ædificium, compaginemq; membrorũ ecclesiæ, ipsamq; firmam, stabilem, immobilemq; in se efficiat. Caput vero vnde vitalis ille influxus, spiritusq; deriuatur in membra reliqua. Nec tamen propterea bina ecclesię fundamẽta facimus, bina capita, monstrosamq; (vt illi volunt) ecclesiam. Cum alia ratione, & sub Christo Petrus sit caput ecclesiæ, super Christum quoq; fundatus ipse, ecclesiæ in se ædificationem recipit. Erat Christo redeundum ad patrem, post peracta salutis nostrę, redemptionisq; mysteria. At eius ecclesia, quę ex omnibus populis, nationibus, linguis, apostolorum suorum congregãda erat ministerio, requirebat necessario secum manens in terris caput congeneũ, quod gubernaret atq; in vnum cõtineret molem, cõpaginemq; tam vasti illius, immensiq; corporis, sine quo (quemadmodum suprà demõstrauimus) F nulla prorsus futura erat ecclesia. Quare magis Petrum, quàm seipsum pronunciauit Christus suæ fundamentum ecclesiæ.

Nihil mõstri in se continere & Christũ & Petrũ esse caput, fundamẽtumq; ecclesiæ.

Cur Petrum magis, q̃ se Christ' pronũciauit fundamentũ ecclesiæ.

Sed ne quid nouum hac in re aut ab hominibus commentum te audire existimes, & non potius, quæ longe ante quàm fierent, ita vt facta cernũtur, futura prænuntiata præfigurataq; fuerunt, vmbram ipsam paulisper nobiscum cõtemplare synagogę veteris, in qua nostræ ecclesiæ haud obscuram aut cõfusam, sed expressam, distinctamq; est videre imaginem, adeo, vt conferenti vmbram vniuersam, ad suum corpus, partesq; partibus, haud sit difficile & inuenire & cernere, illius quam quæq; partem figuret, adumbret, & exprimat nostræ ecclesiæ. Nam si Pharaonem illum, si captiuum Iudæorum populum, si durissimã illam seruitutem Aegyptiacam, si exitum ab Aegypto, si agnum & phase, si mare rubrum, si itèr per desertum, annorum XL. laboriosissimum sane, & tot calamitatibus, tot tentationibus, tot afflictionibus, tot pugnis plenum, si deniq; ipsam promissionis terram considerauerimus, requiramusq; eorum singulorum solidam veritatem quam exprimunt, in corpore nostræ ecclesiæ, clarissime quodq; queadmodum in vmbra ac figura expressum est, ac distinctissime cernitur. Quare & Moysen legislatorem illius populi, & Aaronem summum sacerdotem, à quo in ea synagoga cœpit sacerdotium, quid exprimant, adumbrentque solidæ veritatis in nostra ecclesia, nunc considerandum est. Sed neç difficile inuentu est, adeo distincte, exacteque reddit hæc vmbra suam illam sibi respondentem soliditatem, siquidem & nobis legislator Christus

Collatio vmbræ synagogæ veteris, ad solidam ipsam nostrę ecclesiæ veritatem.

Quàm apte respondeant figura & veritas.

A Christus est, quod illis Moyses. Nobis quoque, quod illis Aaron, summus sacerdos Pe
trus, à quo sacerdotalem ordinem in sua ecclesia Christus & inchoauit, & instituit. Su
per te, inquit, ędificabo ecclesiã meam. Fuit nihilominus & in veteri illa synagoga sacer
dos Moyses, quemadmodum testatur propheta, dicens: Moyses & Aaron in sacerdoti
bus eius. Et quàmuis summus sacerdos Aaron, non tamen sub Aarone Moyses, quin
potius contrà, cum tam illum sacerdotem summum, quàm filios eius inferioris ordinis
sacerdotes, ipse cõsecrauerit: suæ vero ordinationis non alium, quàm Deum authorem
habuerit. In omnibus quoq; quæ ad Deum attinebant negotijs, ipse prior erat, Deoq;
proximior ac velut inter Aaronem & Deum mediator quidam, & internuntius. Sed &
passim scripturę hunc illi pręferunt, quemadmodum & in alio loco apud eundem pro
phetam: Deduxisti, inquit, populũ tuum, in manu Moysi & Aaron. Summus ergo vter
que sacerdos, si summus Aaron, quàmuis sub Moyse Aaron. Attamen non à Moyse,
sed ab AARONE ducitur illius sacerdotij principium, indeque porrigebatur con-
tinua serie, nec sacerdotij MOYSI sed AARONIS successores sequentes ex ordi-
ne facti sunt. Ita & nobis pontifex CHRISTVS. Habentes enim, inquit Aposto-
lus, pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, teneamus spei nostrę
confessionem: non enim habemus pontificem, qui non possit cõpati infirmitatibus nos-
B stris. Sed & nobis põtifex Petrus, & pontifex summus, quemadmodum suprà demon-
stratum est. Non tamen sub eo, sed supra eum Christus, qui non semetipsum clarifica
uit, vt pontifex fieret, sed ille qui dixit ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te.
Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem
Melchisedec. Hic itaq; à solo Deo patre pontificatum, sacerdotijq; honorem adeptus,
Petro pro se vicarium sacerdotij honorem cõtulit, quem in ecclesia gererent, tam ipse,
quàm qui ei legitima ordinatione succederent. Quem nõ à se, sed à Petro potius inchoa
uit, atq; ab illo eius originem deriuari voluit. Non enim dixit: Super me ædificabo ec-
clesiam meam, sed: Tu es Cephas, tu saxum, aut lapis: & super hunc lapidem, super te,
ædificabo ecclesiam meam. Vides ergo & in nostra ecclesia Moysen, vides Aaro-
nem, vtrunq; sacerdotem, vtrunq; summum, sed maximum illum qui à Deo patre suo
clarificatus vt esset pontifex & sacerdos in æternum, hunc pro se nobis constituit vica-
rium, cum nomine suo etiam potestatis participem faciens, ipse reuersus ad patrem vt
esset nobis apud eum & aduocatus & mediator. Itaq; iam, opinor, intelligis, in no-
ua lege à Petro initium fecisse Christum sacerdotalis dignitatis, quemadmodum in ve
teri ab Aarone Moyses: quàmuis & in illa, supra Aaronem etiam sacerdos Moyses, &
in hac nostra quoq; supra Petrum sacerdos, pontifexq; Christus. Quod tamen nec il-
lam veterem synagogam, nec nostram ecclesiam bicephalam facit: sed sub Christo ca-
C put Petrus, imò Christi apud patrem existentis vices inter nos gerit Petrus. Quemad-
modum idem ipse Christus in nomine illi de seipso imposito, cæterisq; illis tam magni
ficis, quæ audisti, verbis euidentissime significauit.

Summus sacerdos, tam Moyses, q Aaron, attamen hic sub illo.

Nota. Non à Moyse, sed ab Aarone duci veteris sacerdotij principium.

Nobis pontifex summus & Christus & Petrus, tamẽ hic sub illo.

At sacerdotij Christi nemo successor factus est. Christianum sacerdotium inchoari à Petro, non à Christo.

Ad obiectiones ex verbis Diui Hieronymi & Augustini, quę prædictis repugnare videntur, respondere.

CAPVT V.

QVandoquidem non orthodoxum, sed hæreticum, suprà contendimus, quis-
quis prædictæ verbo⁊ Christi ad Petrum sententiæ, quam æque ex Euan-
gelicæ historiæ planissimo contextu, atq; ex cõmuni catholicæ ecclesiæ sen-
tentia, clarissime demonstrauimus, diui nobis Hieronymus & Augustinus
ab hac nota & iniuria vindicandi sunt, & quos, orthodoxos haud dubie, sanctissimos-
que patres, in sua castra pertrahere, & aduersum nos statuere moliuntur hęretici, quòd
præassertæ veritati non solum non aduersentur, sed vna cum orthodoxa ecclesia mo-
dis omnibus consentiant, eandemq; vbiq; aperta, clarissimaq; confessione confirment
& prædicent, iam nunc demonstrandum est. Quanquam autem (quod fere moris
est scripturarum tractatoribus, & his duobus præcipue) nonnusquam etiam diuersam
aliquam à communi, etsi non repugnantem in illis scripturarum verbis sententiam in-
quirere visi sunt: hoc tamen tentandi magis, excutiendiq; omnia, quàm astruendi stu-

 dio

dio eos fecisse certum est. De quo hoc imprimis te admonuisse conuenit, nihil esse D
aut mirum, aut absurdum, si ex illo profundo, fertilissimoque diuinarum scriptura-
rum pelago, plures, eosque non incongruentes expiscati fuerimus sensus. Quandoqui
Homilia vltima in Genesim. dem diuina scriptura (vt pulchre habet Origenes) non solum sacramentorum debet
continere sententiam, verum etiam mores, gestaque informare discentium. Ipsa enim
Prouer. 22 per Salomonem diuina sapientia sese ipsam nobis dupliciter, tripliciterque descripsis-
se affirmat, & Noe præcepit dominus arcam bicameratam ac tricameratam constitui.
Hinc est (quod frequentissime euenire videmus) vt eundem scripturæ locum idem sa-
cri tractatores, nunc aliter, aliterq́; interpretentur, atque etiam allegoriis, tropologiis,
anagogicisque interpretationibus, vertant in aliam, aliamque faciem & accommo-
dent ad instructionem audientium. Manet tamen firma & vnica illa germana pri-
mitiuaque scripturarum intelligentia, quam primo in eis intendit ille sacer spiritus. De
qua si forte ambigitur, si ipsa scripturarum verba per se obscuriora dubitationem nō-
nullam inferant, ea esse indubie putanda est, quam communis tenet ecclesiæ sententia,
& in quam orthodoxi, sanctique patres magis conuenisse deprehenduntur. In præ-
dictis autem Christi apud Matthæum verbis, ex quibus Petrum caput, fundamen-
tumq́; ecclesiæ supra demonstrauimns, adeò nulla est aut obscuritas aut ambiguitas,
vt omnes, tam Græci, quàm Latini orthodoxi patres, maximo inter se consensu conue E
nisse in eam sententiam, quam dudum audisti, inueniantur. A quibus non discordasse
Hieronymū & Augustinum, sed vt spiritu, ita & sensu, quàm maxime consensisse, nunc
euidens faciemus.

Perpetuo sibi, cæterisq́; orthodoxis consentiens Hieronym⁹, in intelligentia verborū Christi ad Petrum.

De Hieronymo autē adeò nulla est ambiguitas, vt nusq̄ fere vel cōmemorarit diuer
sam sententiam. Vnde in hunc ipsum Matthæi locū scribens, audisti supra q̄ pacto hęc
Christi verba explicauerit: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo ec
clesiam meā. Quid, inquit, est quod ait: Ego dico tibi? Quia tu mihi dixisti: Tu es Chri
stus filius Dei viui: ego vicissim dico tibi, ego, inquam, cuius dixisse, fecisse est, quia tu es
Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiam meā. Et sicut ipse lumē apostolis dona-
uit, vt lumē mūdi appellarent: ita & Simoni, qui credebat in Christū, Petri largitus est
nomen, & secundum metaphorā petrę recte ei dicit, ædificabo ecclesiā meam super te.
Hęc ille. Rursus eodē loco, explicās illud quod cōtinuo apud eundem euangelistā sequi
tur, vbi Petrus mox à tam sublimi reuelatione patris, tam gloriosa cōfessione, tam ma-
gnificis acceptis donis, promissisq́; Sathanæ conuitio excipitur: Multi putant, inquit,
quòd non Petrus correptus sit, sed aduersarius spiritus, qui hæc dicere suggerebat apo-
stolum. Sed mihi hic error apostolicus, de pietatis affectu veniens, nunquam incenti-
uum Diaboli videtur. Diabolo dicitur: Vade retro Sathana, Petrus audit: vade retro F
me, hoc est, sequere sententiā meam, quia nō sapis ea quæ Dei sunt, sed quæ hoīm. Meę
voluntatis est & patris, cuius veni facere voluntatem, vt pro hominum salute moriar.
Tu tuam tantum cōsiderans voluntatem, non vis granum frumenti in terram cadere,
vt multos fructus afferat. Subdit: Prudens lector inquirat, quomodo post tantam bea-
titudinem: Beatus es Simon bar Iona, Et: Tu es Petrus, & super hanc petram ædifica-
bo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, Et: Tibi da-
bo claues regni cœloꝝ, Et: Quod ligaueris aut solueris super terrā, erit ligatum vel so-
lutum in cœlis, nūc audiat: Vade retro me Sathana, scandalū mihi es. Hactenus Hiero-
C. XLI. nymus. Idem in Ezechielē scribit in hæc verba: Apostolus Petrus, super quem dn̄s fun
damenta ecclesiæ solidauit, transcendit in cœnaculum. Rursus in Esaiam capite II.
de ecclesia catholica loquens: Hæc, inquit, domus ædificata est super fundamentū apo-
stolorum & prophetaꝝ, qui & ipsi mōtes sunt, quasi imitatores Christi, De hac domo
& Hierusalem Psalmista cōclamat, dicens: Qui confidunt in domino, sicut mons Sion,
non commouebitur in ęternum, qui habitat in Hierusalem: Montes in circuitu eius, &
dominus in circuitu populi sui. Vnde & super vnum montium dominus fundauit eccle
siam, & loquitur ad eum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam me-
am, & portæ inferoꝝ non præualebunt aduersus eam. Hactenus ille. Vides itaque
hic ex HIERONYMI sententia, ad quem proprie pertineant illa CHRISTI ver-
ba: Beatus est Simon bar Iona, vides petram ecclesiæ fundamentum, vides cœlestis
regni clauigerum, vides iudicem, cuius authoritas, sententiaq́; etiam in cœlis alligat.

Vides

A Vides præterea vt clarissime distinguat inter Christum fundamẽtum apostolorum & prophetarum, super quem ædificata est ecclesia, & inter vnum illorum montium, super quem idem ipse Christus etiam suam fundauit ecclesiam, cui dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quod idem ad Montanum in epistola ad Marcellam etiam repetit. Habes itaq; & secum, & cum orthodoxis patribus omnibus, communiq; sensu ecclesiæ, vbiq; consentientem illum vere orthodoxum Hieronymum. Apud quem haud temere te inuenturum crediderim, vbi hæc Christi verba ad Petrum aliter intelligat.

In Augustino maior fuit varietas, quæ huic in scripturarum expositione pene familiaris est. Nusquam hæret, nusquam figit pedem, sed vbiq; explorat, vbiq; tentat, subodoraturq; omnia: & quicquid vel probabile occurrit, alicubi amplectitur, quod continuo post displicet & rursus retractatur. Quemadmodum in his Christi verbis ad Petrum, plerunq; consentit cõmuni orthodoxorum patrum, quam audisti, sententię, per petram super quam Christus dixit ædificaturum se ecclesiam suam, Petrum intelligens: alibi vero, non Petrum, sed fidem eius: rursus alibi, nec Petrum, nec eius fidem, sed ipsum Christum. Sed aliud est, aliquid astruere & docere tanquam certũ & indubium: aliud vero, velut inuestigando tanquam probabile referre. Hoc fit, cum in otio apud nos scri-

D. Augustinus, varius & inconstãs in scripturarum expositione.

B pturas excutiendo, quicquid meditantibus occurrit, carthis illinimus. Illud vero, quoties docemus nobis cõmissum populum, cui non nisi explorata, certaq; tradere certum est, eaq; in primis quæ habet cõmunis traditio ecclesiæ. Itaq; si D. Augustini ad populũ conciones excutias, nusquam fere à cõmuni, quam audisti, orthodoxorum patrum & ecclesiæ sententia latum digitum recessisse inuenies: quẽadmodum superius ex aliq̃t eius sermonibus luculentissime demonstrauimus. Vnde in sermone illo solennitatis cathedræ Petri dicit Petrum ecclesiæ fundamentum nominatum à dño, & super eum fundasse Christum ecclesiã suam: proinde merito ecclesiam suum fundamentũ colere, per quod cœlos ascendit. Rursus in altero sermone de sanctis, dicit fidelẽ (cui loquitur) populum audisse frequenter, Petrum à dño petram nuncupatũ, super quam fundauerit ecclesiam suam, sicut ait: Tu es Petrus, & super hãc petrã ædificabo ecclesiam meam. Iterum in alio sermone, dicit eum ecclesiæ caput & verticem, immobile fidei fundamẽtum, cui creditæ erant claues regni cœlorum, cui commissa populorum innumera multitudo, qui acceptis clauibus fidelis factus est ianitor, in sententijs clementissimus dispensator, &c. Hęc itaq; docentis Augustini sunt, docentis, inquam, sibi cõmissam ecclesiam. Cui nõ temere quæuis vtcunq; visa & apparentia, sed certa, explorataq;, & cõmuni orthodoxæ ecclesiæ sensui congruentia tradidisse, nihil dubium est. Quem vt in alijs fortassis quis sit nõ ita facile est intelligere, sic nec si quis ab eo diuersum quid doceat, tam

In concionibus ad populum non nisi certa, explorataq; inculcari. Augustinum in concionibus ad populum, Petrũ, petrã & fundamentũ ecclesiæ nominatũ à domino, perpetuo inculcare.

C facile deprehenditur. At de capite ecclesiæ vt Christianos omnes, quantumuis simplices, certum est aliquem sensum habere: ita haud difficulter deprehenditur, quod hac in re à communi sensu orthodoxorum discrepat. Quanquam & ipsa vis & energia verborum Augustini in his sermonibus clarissime indicat, quis fuerit communis sensus orthodoxi populi, & ecclesię: Frequenter, inquit, audistis in ecclesia, ipsum Petrum à domino petram nuncupatum, super quem fundauerit ecclesiam suam. Hęc igitur (vt diximus) docentis Augustini sunt: ea vero, in quibus ab his diuersam aliquam imaginatur sententiam, otiose secum inquirentis & tentantis omnia. In qua disquisitione nunc hoc, nunc illud arridebat: frequentissime tamen hoc ipsum cõmune ac catholicum. Vnde in suis enarrationibus in psalmos, frequentissime communem hanc sententiam astruit, vt in psalmum XXX. in psalmos quoque XXXIII. & XXXIX. Item in epistolis suis frequenter. Libro quoque II. Quæstionum, ad Simplicianum. Rursus aduersus epistolam Donati, & alijs locis plerisque. In Retractationibus autẽ huius suæ inconstantię memor, postquam meminisset libri à se scripti aduersus epistolam Donati, subiũgit in hęc verba: In hoc libro dixi in quodam loco de apostolo Petro, quòd in eo tanquam in petra fundata sit ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosij in matutinis laudibus, quibus de galli cantu loquens: Hoc ipso, inquit, petra ecclesiæ canente culpam diluit. Sed scio me postea sæpissime sic exposuisse, quod à domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: vt super hanc intelligeretur quam confessus est Petrus, dicens: Tu es Christus filius Dei

viui,acsi Petrus ab hac petra appellatus personam ecclesię figuraret, quę super petram D
ædificatur, & accepit claues regni cœlorũ. Non enim dictum est illi: Tu es petra, sed
tu es Petrus, petra autem erat Christus, quam confessus Simon, sicut eum tota ecclesia
profitetur, dictus est Petrus. Harum autem duarũ sententiarũ quę sit probabilior, eligat
lector. Hactenus ille. Vides itaq; Augustinum nõ asserendi, sed inquirẽdi studio di-
uersam hãc à cõmuni expositionem verborũ Christi ad Petrum induxisse, lectori relin
quens iudicium, vtra sit probabilior. Quod nunquid diiudicare difficile est? quando in
alteram cõuenit omnium orthodoxorũ patrum & cõmunis ecclesiæ sententia, cuius &
ipse, vt audisti, Augustinus etiam in his ipsis verbis perhibet testimonium, vt quam fa-
tetur celebrari & publice decantari per ecclesias, in versibus beatissimi Ambrosij, quẽ-
admodum ab eo tempore in hodiernũ vsq; diem cõtinuo decãtata est. Altera vero nul
lum vnq̃ assertorem inuenit, nec ipsum quidem (vt vides) Augustinum. Deinde cum &
contorta euidenter appareat hæc expositio, atq; adeò ipsis verbis Christi manifeste ad-
uersaria. Nam cum primum adduceretur Petrus per Andream fratrem suum ad Chri
stum, dixerat ei Iesus: Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas, quod (inquit euã
gelista) interpretatur πέτρος. Quem locum ita nobis reddidit Erasmus: Tu vocaberis
Cephas, quod sonat (si interpreteris) lapis. πέτρος enim lapidem aut saxum significat,
estq; cum petra eiusdem plane significationis. Illud autem nomen Cephæ, quàmuis E
in primo illo cõgressu mox Simoni destinauerat Christus, maiori tamen merito reser-
uauit in futurũ, vsq; dum cœlitus illuminatus à patre, eius diuinitatẽ & agnosceret &
confiteretur. Tunc autem dixit illi, non vt in illo congressu primo, tu es Simon filius Io
næ, tu vocaberis Cephas: sed tu es Cephas. Quod ille, quisquis fuit, Matthæi interpres
expressit vocabulo πέτρου, dicens: Ego dico tibi quòd tu es πέτρος, & super hãc petram
ędificabo, & cętera. Qui si seruasset illud Hebraicum aut Syriacum Cephæ, quo haud
dubie vsus est Christus, quemadmodum clarissime indicat Ioannes, scribens eum di-
xisse illi primum ad se venienti: Tu vocaberis Cephas, quod idem Gręce interpretatur
πέτρος, nobis autem interpretatũ sonat saxum, aut lapidem. Si, inquam, proprium il-
lud Cephæ, quo Christus vsus est, seruasset vocabulũ, quemadmodum quàmuis Gręe-
ce scribens, fecit Ioãnes adiecta eius interpretatione, iam omnis prorsus ansa huius in-
terpretationis ablata foret, nec fuisset vlla aberrandi occasio. Quis enĩ si ita reddidisset
interpres ille (quisquis fuit) Matthæi, qui eius Euangelium ex Hebręo sermone, in quo
primo scriptũ nõ solum Hieronymus, sed etiam Origenes, eius q̃q; præceptor Clemẽs
Alexãdrinus proximus apostolorũ temporibus, Irenæus quoq; ille, qui Polycarpũ bea-
tissimi Ioannis euãgelistę audiuit discipulum (quicquid nũc nugant & somniant quidã
qui nouitatũ titillãtur prurigine) velut vno ore testãtur. Quis, inquã, dubitaret, de qua
petra locutus esset Christus, si ille interpres Ioannẽ imitatus, hoc pacto reddidisset hũc F
locum: Ego dico tibi, q̃ tu es Cephas, quod interpretatum sonat saxum aut petram, &
super hanc petram ędificabo ecclesiam meam? Nunc vero dum omnia reddere voluit
Græce & loco nominis Cephæ, Petri nomẽ adaptat Simoni, (cuius significationem ve
luti clarius exprimens, continuo id reddidit ac mutat per petræ vocabulum, dicens: Et
super hac petram, & cætera,) data est Augustino huius quàmuis parum cõgruæ expo
sitionis occasio, in qua pleraq; sunt, quæ merito reprehendi posse videntur. Dicit enim,
non esse illi dictum à Christo: Tu es petra, sed tu es Petrus. Ego vero neque vnum, ne
que alterum verbum à Christo dictum illi certo affirmare non dubitauerim: aut sicut
vnum, ita & alterum. Non enim Gręce illi loquebatur CHRISTVS, neque etiam
Græce scripsit Matthæus: sed quemadmodum clare constat ex Ioanne, dictum est ei à
CHRISTO: Tu es Cephas, quod Gręcis sonat Petrum, nobis saxum aut lapidem.
Quare in forma neutrum, in virtute vero æque vtrunque ei dictum est: cum sit vtriusq;
eadem plane significatio, reddens vim & energiam illius nominis Cephę. Quare & or
thodoxi illi patres, quos suprà induximus, nõ solum PETRVM, sed & petram eum
vocatum affirmant à CHRISTO. Ita Tertullianus: Latuit aliqd Petrum ædifi-
candæ ecclesiæ petram dictum? Ita Origenes: Magno illi ecclesiæ fundamento, petræq;
solidissimæ super quam Christus fundauit ecclesiam suam, & cætera. Ita ille orthodo-
xus Hieronymus: Non solum, inquit, petrę Christus, sed & apostolo Petro donauit, vt
vocaretur petra. Quam sententiam diuersis locis bis decies inculcat. Ita quoque sacer
Ambro-

Contorta expositio Augustini quã per petrã super quã ædificata est ecclesia, Christum non Petrum intelligit.

Quæ Augustino fuerit aberrandi occasio.

A Ambrosius: Petrus pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut dicit dominus: Tu es Petrus & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Ita & alij vniuersi. Sed quid opus est aliorum aduersus Augustinum requirere testimonia, quem possumus de suo ipsius ore conuincere, qui in sermone quem citauimus supra, in hæc verba loquitur sibi commissæ ecclesiæ: Audistis frequenter ipsum Petrum, à domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es petrus & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Si audierunt frequenter in ecclesia christifideles, quod tu ipse testaris, ipsum Petrum, à domino petram nuncupatum, cum ei diceret: Tu es Cephas aut πέτρος, & super hanc petram ædificabo, &c. Quid ergo negas dictum illi à domino, tu es petra, sed tantum: Tu es Petrus? Sed hæc aduersus Augustini illam expositionem, qua per petram illam, super quam Christus dixit se ædificaturum ecclesiã suam, non Petrum, sed ipsum Christum voluit intelligi, satis fortassis superq; fuerit.

Augustinus sibi ipsi contrarius

Illa vero altera eius expositio, qua per petram illam iam neq; Christum, neque Petrum, sed fidem Petri imaginatur intelligi, præter hoc quod euidentissime coarguitur ipsis Christi verbis, qui nõ de fide, sed de fideli Petro loquitur dicens: Beatus es Simon bar Iona, tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo, &c. Tibi dabo claues, &c. etiam in se multo est absurdissima, nec digna aduersus quam agamus pluribus. Quis B enim nesciat ecclesiam ædificium quoddam, ex viuis rationabilibusq; constructum lapidibus, quod nimirum fundamentum requirit sibi congeneum. Est autem fides toto genere diuersa res ab illis, ex quibus cõstruitur hoc ædificium, nempe qualitas quædam necessaria quidem, non fundamento soli, sed & omnibus eius structuræ lapidibus, qua qui caret, ad hoc ædificium nequaquam pertinere certum est: at fundamentum vt sit, fieri nõ potest. Nam cuius obsecro omnium hominum fidem fundamentum faciemus ecclesiæ? nunquid Petri? ille enim iamdudum credere desijt, videns facie ad faciem. Cuiuslibet ne igitur christiani? mirum ergo mõstrosumq; faciemus ædificium, cuius omnis lapis totius ædificij fundamentum est, aut potius in quolibet lapide continetur fundamentum vniuersum. Aut forte mathematicam aliquam & per se sine subiecto intellectam fidem fundamentum dicemus ecclesiæ? hoc est tantæ talisq; structuræ, cuius in cœlum conscendit sublimitas, id quod nusquam est gentium, sed plane fictitium & imaginarium. Quisnam hæc si perpendat, minime cohærere hanc expositionem non intelligat? Et quanquam inueniantur & alij sancti patres nonnunquam ita locuti, vt dicant orthodoxam fidem esse fundamentum ecclesiæ: non tamen ita loquentes respiciunt ad illam petram superædificandæ ecclesiæ: sed hoc tantum significare voluerunt, orthodoxam fidem esse plane necessariam omni membro ecclesiæ & hæreticos, eosq; qui rectæ fidei non sunt, non pertinere ad Christi ecclesiam, C nec participes esse ecclesiasticæ illius authoritatis datæ apostolorum principi pro vniuersa ecclesia.

Aduersus alterã expositionẽ Augustini, qua p Petrã sup quã ædificata est ecclesia, non Petrũ, sed fidem eius intelligit

Quõ sane intelligi possit fidẽ esse fundamentum ecclesiæ

Stat ergo firma & immobilis euangelica illa rupes, illa petra quę Simonem Ioannis filium, ob patris cœlestis sublimem illam reuelationem beatum pronũtiauit. Stat verbum domini in æternum, quo eundem etiam Cepham, hoc est saxum aut petram affirmauit, super quam ædificaturus erat ecclesiam suã. Et vt illius beatissimi Leonis verbis cõcludamus: Manet in æternũ dispositio veritatis. Sicut eñ pmanet, quod in Christo Petrus credidit, ita permanet q̃d in Petro Christus instituit, & beatus Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerãs susceptã ecclesiæ gubernacula nõ reliqt. Sic enim præ cæteris est ordinatus, vt dum petra dicitur, dum fundamentum pronunciatur, dum regni cœlorum ianitor constituitur, dum ligandorum soluendorumq; arbiter mansura etiam in cœlis subditorum suorum functione præficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum eius mysteria nosceremus. Hæc ille Leo.

Conclusio

Serm. 2. de Anniuers. põtif. sui assũp.

Vniuersam pene euangelicam historiam primatui Petri in ecclesiastica hierarchia consonanter perhibere testimonium.

CAPVT. VI.



Vantopere necessaria esset hierarchia christianæ ecclesiæ, qua per vnius in D
eadem præsidẽtis supereminentem authoritatẽ contineretur in vnitate & of-
ficio,& sine qua nec ad momentum substitisset: quam tamẽ ille eius author
permãsuram cum sole & ante lunam in fines seculoꝝ,& quousq; voluuntur
tempora, instituerat & destinauerat, satis superq; à nobis superius demonstratum est.
Huic igitur tã necessario eius ordini pro suo in eandem singulari studio & amore pro-
uisurus Christus, non satis habuit semel designasse eius caput & principem,& supere-
minentem sacrosanctamque eiusdem constituisse authoritatem, per quam inferiores
omnes ordines disponeret,& in officio contineret. Quandoquidem præpotentium illo-
rum verborum ad Petrum nondum plane mysteriũ intelligebant carnales adhuc apo-
stoli, qui aliud quoddam imaginabantur regnum Christi, de ecclesia eius nullum ver-
bum sane intelligentes. Quare & infirmitati eorum occurrẽs pius præceptor, atq; eius,
cuius iam caput instituerat, ecclesiasticæ hierarchiæ singularem necessitatem nobiscu
ramq; cõmendans idem sæpius tam factis quàm verbis & inculcauit & repetiuit: nunc
illud ipsum à se cõstitutum caput, singulari honore, sibi quodãmodo adæquans, aliisq;
venerandum insinuãs: nunc reliquorum discipuloꝝ ambitionem reprimens, eisdemq;
significans quẽ vellet vice sua præesse cæteris. Nunc eidem præsentibus audientibusq;
reliquis apostolis & discipulis eorundem & totius ecclesiæ curam committens. Itaq; in E

In didrachmatis solutione comprobari à Christo primatũ Petri

ea, quæ mox post designatum ecclesiæ caput & principem Petrum, sacrosanctamq; il-
lius cõstabilitam authoritatem, didrachmatis solutione apud eundem Matthæum se-
quitur, reipsa comprobat, quòd suis illis præpotentibus efficacibusq; verbis paulo an-
te astruxerat. Siquidem cum iam Romanis subiecti penderẽt tributa Iudæi, quæ di-
drachmatis valore constituta erãt in singula familiarum capita, venissentq; publicani
illi tributiq; exactores ad Petrum percunctari, num magister eius esset persoluturus

Matth. 17

tributum: ipse venientis ob id ad se Petri verba præueniens, cum se prius liberum de-
monstrasset à tributo: Verum, inquit, ne scãdalizemus eos, profectus ad mare mitte ha-
mum,& eum piscem qui ascenderit primus tolle,& aperto ore illius inuenies staterem,
acceptum illũ da illis pro me & te. Quid nam hoc est obsecro? quæ noua hæc Chri-
sti in soluendo tributo quamuis indebito liberalitas? Exigunt publicani, non à Petro,
nec pro Petro, sed à solo Christo, tanquam apostolici illius gregis patrefamilias ac ma-
gistro didrachma solum. Neq; enim dicebãt Petro, num tu? num socii tui? sed, num
magister vester didrachma persoluit? At Christo satis non erat pro se simplex di-
drachma (quãtum videlicet exigebatur) persoluisse, sed inuenies, inquit, staterem quod
est didrachma duplum, quem acceptum da illis, nõ pro me solo, sed pro me & te. Quo
facto nunquid obscurum est, quid significarit? Neq; enim vel imaginari est aliud hic
egisse Christum, quàm vt intelligerent apostoli, non frustra se imposuisse illi nomen
de seipso, nõ vano aut casso sermone illi dixisse: Tu es Petrus, & super hãc petram, hoc F
est, super te ædificabo ecclesiam meam,& : Tibi dabo claues regni cœloꝝ, item: quod-
cunq; ligaueris aut solueris super terram, ligatum solutumq; erit in cœlis: vt quem vi-
derent hic sibi associare, & adæquare quodammodo in cura & honore patrisfamilias
ecclesiasticæ domus,& plane significare, non solum se, sed & ipsum pro se Petrum to-
tius illius congregationis magistrum, quem pro se cõstituerat cæterorum caput, totius
dominici gregis pastorem,& fundamentum ædificandæ ecclesiæ, siquidem & pro ipso,
sicut pro se iussit persolui didrachma, quod à solo magistro, solo exigebatur congre-
gationis capite. Et quanquam D. Augustino lib. quæst. ve. & no. testa. quæst. lxxv.
videantur illi tributi exactores, nõ à solo domino & magistro exegisse didrachma, sed
ab apostolis singulis, cuius contrarium (vt ostendimus) indicat ipse euangelicæ conte-
xtus historiæ, fuissetq; tributum eiusmodi graue nimis & intolerabile, præsertim tenui-
oribus, si census eiusmodi in singula constitutus fuisset humana capita. Nec fit verisi-
mile, si tredecim didrachmata debuissent habere publicani illi à Christo, vtpote pro
ipso,& duodecim eius apostolis, quòd aut ipsi cum duobus pro tredecim contenti esse
voluissent, aut minus exoluere voluisset Christus, cui nihilo plus negotii tredecim erat
quàm bina soluere: præsertim cum ne scandalizaret eos, quãuis alioqui à tributo esset
liber, communi legi subdi voluit. Nihil tamẽ minus hoc facto, apud eundem autho-
ritatis dignitatisq; recognoscitur] in Petro. Scribit enim in hæc verba: Dicunt didrach
matis

A matis exactores ad Petrum apostolum: Magister vester num soluit didrachma? quo
dicto magistrum vt pro omnibus solueret discipulis conuenerunt. Saluator autem
autem, cum pro se & Petro dari iubet, pro omnibus exoluisse videtur, quia sicut in Sal-
uatore erãt omnes magisterij causa: ita & post Saluatorem in Petro omnes continen-
tur. Ipsum enim constituit caput eorum, vt pastor esset dominici gregis. Nam cæte
ris dicit discipulis, vigilate & orate, ne intretis in tentationem: Petro autem dicit: Ecce
sathanas expostulauit, vt vos ventilet sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non
deficiat fides tua: & tu tandem conuersus confirma fratres tuos. Hæc Augustinus. Vi
des itaq; etiam apud hunc cur staterem iusserit pro se solui, & Petro, nempe quoniam
ipsum constituerat apostolorum caput & dominici gregis pastorem. Et sicut in Chri-
sto, omnes continentur magisterij causa: ita & post Christum eadem causa in Petro
omnes contineri.

Sed nec huius facti mysterium tunc prorsus latuit, quamuis rudes carnalesq; apo-
stolos, sed subintelligebant sibi præpositum Petrum, quem viderant à Christo sibi in
ecclesiasticæ illius domus magisterio quodammodo adæquatum. Hinc & illa inter
ipsos continuo suborta est ambitiosa disceptatio, quisnam primas teneret in regno cœ-
lorum. Quorum carnalem adhuc ambitionem, aduocato ad se puello compescens do-
B minus, docuit eum quidem maximum fore in regno cœlorum, quisquis ad paruuli il-
lius exemplum in suis oculis hic esset minimus. Suæ tamen hic familiæ, suiq; gregis fo
re pastorem, quem ante designauerat Petrum.

Quemadmodum rursus, cum & post illam mysticam peractam cœnam, iam iam
transituro ex hoc mundo Christo in eandem ite(?) contentionem recidissent, quisnam
eorum videretur esse maior (adeò est mortalibus insita quædam superbia & ambitio)
illos quidem primum ad modestiam suo reuocauit exemplo, docens, quàm non esset
ipsis ambiendum vt præessent, plurimum siquidem interesse inter huius mũdi (quem
adhuc imaginabantur) & ecclesiasticum illum, quem ipse instituerat principatum, &
cuius sese formam exhibuerat & exemplum, tum in alijs quàm plurimis, tum in lauan
dis (quod continuo fecerat) pedibus eorundem. Nam reges, inquit, gentium domi-
nantur eis, vos autem non sic. Subindicans deinde, quam ipse in ecclesia sua dispo-
nebat hierarchiam, nihil obfuturã subditis, quo minus, si pares maioresve meritis fo-
rent præpositis suis, eisdem ipsis aut æquarentur, aut præferrentur etiam in regno illo
cœlorum. In quo quisque seu superior, seu inferior gradum locumque obtineret, non
secundum dignitatem quam hic gessit, sed secũdum opera sua, vtcunq; hic gessit impositã
sibi à Deo personam, qualiscunq; denique ea sit. Quo animæquiores redderet, re-
promittit tandem ipsis omnibus in illo regno vberrimam retributionem, quod secum
C hic permansissent in tentationibus suis. Quem autem hic vellet vice sua præesse ite-
rum repetendo significans, ait Simoni: Simon, ecce sathanas expetiuit vos, vt cribraret
sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando con- Ioan. 6
uersus, confirma fratres tuos. Vides hic quo pacto apostolis tunc ambitiosulis & de pri
matu (quem non intelligebãt) more puerorum contendentibus, iterum clare significa-
uerit, quem inter ipsos vellet vice sua præesse cæteris: eundem nanque illum cui ante
dixerat, super te ædificabo ecclesiam meam. Nam vniuersis eatenus loquens, ad so
lum hic Petrum sermonem conuertit. Quem, quamuis singulariter proprio nomi-
ne compellet, non tamen dicit: ecce sathanas expetiuit te, sed expetiuit vos vt cribraret
sicut triticum: vt quem totius gregis sui constituerat pastorem, admoneret & solicitu-
dinem gerere pro vniuersis, illi vni denunciato communi & omnibus imminente peri
culo, ad quem vnum totius ecclesiæ cura præcipua pertinebat. Itaque & subiunxit:
Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confir-
ma fratres tuos. Vides hic, cui fratrum & totius ecclesiæ cura singulariter commende
tur. Vides, vt hic noster Moyses, Aaronis quoque nostri gesserit negocia apud Deum,
vtque illi vicissim suas vices commiserit ad populum. Ita enim Moysi illi, à Deo con
stitutum legimus: Ipse pro te loquetur ad populum & erit os, tu autẽ eris ei in his quæ
ad Deum pertinent.

Denunciat Christus Petro expetitam à sathana vniuersam suam ecclesiam, vt eam
cribraret sicut triticum. Ego autem, inquit, rogaui pro te, nimirum cœlestem patrem,
ne defi

Vt contendẽtibus de primatu ap[osto]lis, Christus indicarit Petro eum se cõmisisse

Vt aptissime respondeant figura & veritas

ne deficiat fides tua. Ecce, vt eius apud Deum gesserit negotium. Sed & suas illi vices D
ad ecclesiam nunquid obscurum est ipsum commisisse cum dixit:Et tu aliquando conuersus,confirma fratres tuos? Nunquid non illi mandatę sunt vices Christi,cuius nunquam defectura fides singulari priuilegio conseruatur ad confirmãdos fratres in fide? Nunquid ob aliud magis in hunc mundum venit Christus,quàm vt credamus & confiteamur,quoniam dominus Iesus ipse est in gloria Dei patris?

Iam & illud rursus expende, quam diligenter post resurrectionem suam, iam iam ascensurus ad patrem vni Petro totius gregis sui curam iterum iterumq; commiserit, vtq; illum præsentibus apostolis reliquis declarauerit suarum ouium pastorem, rectorem, & principem.

Quã diligenter ascensurus ad patrem Christus, vni Petro suiç gregis curã commiserit Ioan. 21

Cum iuisset piscatum Petrus & cum eo nõnulli ex apostolis & discipulis, & cognouisset ex Ioannis admonitione stantem in littore Christum,alijs paulatim nauigãtibus ad terram,vnus ipse non patitur moras:sed tunica accinctus statim se præcipitat in fluctus,ac natando festinat ad dominum,pro cuius affectu & amoris ardore nimis tarde incedebat nauicula. Cum autem prandissent vna, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? dicit ei,etiam domine,tu scis quòd amem te. Dicit ei:Pasce agnos meos. Dicit ei iterum:Simon Ioãnis diligis me? ait illi,etiã domine,tu scis quod amẽ te. Dicit ei:Rege oues meas,ita enim est gręce ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. Dicit ei tertio: E
Simon Ioãnis,amas me? Contristatus est Petrus,quòd dixisset sibi tertio amas me? dixitq; ei:Domine tu omnia nosti,tu scis quòd amem te. Dicit ei Iesus:Pasce oues meas. Hic nota diligenter verba & signa mysteria. Constituerat ante & cęteros apostolos suos velut legatos in orbem vniuersum,dicens eis:Euntes in mundum vniuersum,prędicate euãgelium omni creaturæ. Dederat & illis potestatem, vt quorum dimitterent peccata,dimitterentur eis:& quorum retinerent,retinerẽtur. Ne quis itaq; per hæc derogasse quicquam ei, quam dispósuerat & cuius iamdudum caput toties designauerat,ecclesiasticæ hierarchiæ forte arbitraretur,aut apostolorum omnium imaginaretur æqualitatem,iterum designat eum ad quẽ,tanquam eius legationis caput & principem vniuersæ ecclesiæ suæ curam præcipue referri vellet. In aliorum pręsentia vnum singulariter appellans Petrũ,non quidẽ illo pleno mysterij Petri nomine,ne quis in eo & hic figuram vllam posset confingere:sed illo suo proprio à parentibus indito, Simonis inquam,etiam patris adiecto cognomine,quo manifestius vnius personę eius singularitatem exprimeret. Cuius vt præscius horum temporum,præcipuam mihi curam ille facer spiritus habuisse videtur,quoties euangelistæ tradunt aliquid ad Petri præeminentiam primatumq; pertinens. Neq; hoc contentus,sed ab alijs ipsum apostolis vna præsentibus,etiam comparatione seiungit,atq; illis è diuerso constituit dicens: Simon Ioannis,diligis me plus his? Perinde ac si diceret: Diligunt quidem & isti,sed à te plus F
est quod exigo. Te ijs plus amare conuenit,quem præ ijs,& super hos pastorem ouilis mei constitui. Respondente aũt quod amaret Petro,& sui amoris non alium quàm omnia scientem Christum testem citante,dicit ei,Pasce agnos meos,rege,pasceq; oues meas. Et ne suspicari quis posset,ob trinã illius negationem irrita se fecisse verba sua, quibus ante ob gloriosam illam suæ deitatis cõfessionem,eundem pronunciauerat esse illam petram super quam fundaturus erat ecclesiam suam,etiam tertio ecclesiæ suæ curam illi committit. Itaq; D. Chrysostomus hunc locum explicans:Quid randem est, inquit,quòd omissis alijs duntaxat affatur Petrum? vt ei ostenderet am habendam fiduciam, tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam icommittit, ne que negationis meminit, nec exprobrat ,tantum dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias:& quomodo in omnibus dilectionem ostendisti,& qua dilector nunc ostende,& animam, quam pro me te positurum dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Vides cur præsentibus alijs vni duntaxat Petro ouilis sui curã tertio commiserit, ne quis forte arbitraretur ob trinam domini sui abnegationem excidisse illum à sibi ante collato in ecclesia principatu, quẽ promeruerat contraria illa gloriosa confessione. Vides quã diligẽter occurrerit istorũ impietati,& cauillationibus profanis,qui ecclesiasticã hierarchiã vna cũ religione christiana euertere & funditus extirpare omi studio moliunt.

Homil. 87. in Ioan.

Quid autem significet illud ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, Theophilus ille in Ioannem scribens hoc pacto explicat:Postquam,inquit,finitum est illis prandium,Petro præposituram

A situram ouium orbis terrarum tradidit(ita enim habet græce τὴν προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων) nec alijs sed isti ipsam dedit: primus quidem omnium electus & os chori totius. Cui ostendens postea quod oporteret confidere, tanquam negatione abolita, negationem non profert, nec exprobrat, dicit autem: quod si amas me, προΐστασο τῶν ἀδελφῶν, hoc est, præsis fratribus, & feruentem amorem quem dicebas habere erga me, vt & mori mea causa velles, amodo ostende. Interrogat autem ipsum tertio, simul ostendens quantam habeat curam credentium, & quòd tantum diligat oues vt sit hoc signum amoris erga ipsum ouibus præesse. Hactenus ille. Cui vides quid visum sit significare: Pasce agnos meos, rege, pasceque oues meas, hoc est, præesto fratribus, vtque hic intellexerit præposituram ouium orbis terrarum vni Petro commissam à Christo.

Quamuis autem græcum illud verbum ποιμαίνω ambiguæ sit significationis & ad id quod proprie dicimus pascere, & ad regere, gubernare, præesseque cum authoritate & imperio: hic tamen in secunda significatione accipi ab euangelista: ex eo manifestum est, quòd mutauerit verbum. Primum enim cum agnos suos ei pascendos committeret, βόσκε verbo vsus est, quod proprie pascere significat: hoc ipso significans agnos suos nouellos teneriores que mollius dulciusque tractandos. At cum ouium illi curam secundo commisit, mutauit verbum, & ποίμαινε, inquit: Quod non temere aut frustra fecisse

B illum certum est: fecisset autem frustra, nisi hic quid aliud quàm pascere significare voluisset, atque aliter quodammodo tractandas oues iam robustas, aliter vero tenellos agniculos. Pascere igitur hos præcipit, illas vero & regere seuerius, si quando hoc exigit ecclesiasticæ disciplinæ vigor, aliorumque & exemplum & confirmatio, etiam in virga ferrea. Alioqui & has ipsius mitius tractandas docens, nisi aliud suadeat, aut harum ipsarum, aut publica vtilitas, tertio earundem curam illi commendans ad pascendi verbum reuertitur. Quam mutationem, certum est non carere suo mysterio.

Quòd vero noster interpres hanc Christi verborum non explicuit differentiam, neque illam eorundem energiam ita clare reddidit, ex eo factum arbitror, quod etiam pascendi verbum duplicem illam apud nos significationem obtinuit: alteram quidem propriam, & per translationem alteram, adeò vt cum ad rationalem gregem transfertur, idem fere sit pascere, quod regere gubernareque eum authoritate, potestate, & imperio: quemadmodum regum, principum, magistratuumque proprium est, quos ob id & pastores subinde appellat scriptura. Vnde congregatus, inquit, omnis Israel ad Dauid in Hebron dixit: Ecce os tuum & caro tua sumus, heri quoque & nudiustertius cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas & introducebas Israël. Tibi enim dixit Deus tuus, tu pasces populum meum Israël, & tu eris princeps aut dux super eum. Audis hic quid sit, populum pascere. Rursus Ezechielis xxxiiij. Et suscitabo, inquit, super pecora mea pastorem vnum qui pascat ea, seruum meum Dauid, & ipse pascet ea, & ipse erit eis in pastorem: ego autem ero eis in Deum, & seruus meus Dauid princeps in medio eorum. Vides vt etiam hic idem sit princeps & pastor. Loquitur autem de Christo, qui dixit: Ego sum pastor bonus, & ad patrem reuertens, ouilis sui Petrum pro se pastorem substituit. De quo etiam ita præcinuit Micheas: Et tu Bethlehem Effrata, paruulus es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis &c. & stabit & pascet in fortitudine domini. Quem locum ita expressit Matthæus: Ex te mihi egressurus est dux, qui reget populum meum Israël. Quod dixit propheta: qui erit dominator, reddidit euangelista ὅστις ποιμανεῖ, quod noster interpres vertit: Qui reget, quemadmodum & alijs plerisque locis fecit, vt psalmo ij. Et reges eos in virga ferrea: & psal. xxiij. Dominus regit me, nihil mihi deerit: & psal. lxvij. Ipse reget nos in secula: & lxxix. Qui regis Israël intende, & alijs locis sexcentis. In quibus græcus eodem vocabulo perpetuo vtitur, noster autem variat & nunc per regendi, nunc per pascendi verbum idipsum indifferenter exprimit. Sicut & fecit in priori Petri epistola, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ χριστοῦ Vbi dicit noster: Pascite quod in vobis est gregem Christi. Rursus & regem pastorem appellat scriptura, vt Esaiæ xliiij: Qui dico Cyro pastor meus es. Huiusmodi ergo pastor à Christo constitutus est Petrus, super ouile suum, hoc est, super catholicam ecclesiam. Eiusdem illius omnipotens filius, qui ante dixerat Dauid: Tu pasces populum meum Israel, nunc dixit Petro: Tu pasce oues meas, non vnius populi Israel sed simpliciter vniuersas & totius(vt Theophilus ille exprimit) orbis terrarum. Hunc ille verus

Quid pascere populos, & quod pastores
2.Reg.5
Ca.5
Ca.5
Ca.5

verus Dauid princeps pastorũ noster iam iam reuersurus ad patrem suum inter nos D
constituit vicarium, gregemq; illi suum trina (vt audisti) commendatione commisit.

Aptissima correspondentia figuræ & veritatis

Ne vel hac parte inanis esset illa eius veteris synagogæ vmbræq; particula, qua vetus ille Moyses iam conscensurus in montẽ, vt cum Deo loqueretur pro populo, Aaronem illum post se reliquit, cui super gubernando populo suas vices committeret. An non hæc omnia conquadrant exactissime, veritas cum figura, sequentia Christi verba cum præcedentibus, & secum vniuersa vndiq; euangelica historia? Conscendit ille Moyses in montem Synai, vt cum Deo tractaret negocia populi. Conscendit noster Iesus in ipsum cœlum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis, atq; vt esset aduocatus noster apud patrem. Eoq; iam iam ascensurus, tam serio (vt audisti) gregem suum nostro Aaroni, nostro pontifici primo summoq; commendauit Petro.

Conclusio

Itaq; vt hic concludamus, habes iam, vt caput fundamentumq; sit ecclesiæ Christus: caput etiam fundamentumq; Petrus. Nec ea propter monstrosa ecclesiam esse forma, quin potius decentissima, & vt effigiata delineataq; erat illa synagoga & vmbra veteri. Est manetque in æternũ sacerdos Christus, iam pontifex immortalis factus caput ecclesiæ nostræ, quare nec sibi successorem vllum instituit. Sed quoniam necesse erat, vt vnde venerat reuerteretur, nostrum pro nobis apud patrem acturus negocium, suum pro se nobis reliquit vicarium mortalem Petrum, qui inter mortales nos, suum Deiq; ageret negocium, & E ab eo nostræ militantis ecclesiæ, ex viuis quidem tamen mortalibus constructæ lapidibus, sacerdotium inchoauit, & per mortales homines, donec omnes immortalitatẽ induerimus, successione continua ad finem vsque geri, propagari, conseruariq; voluit. Vides vt in his omnibus, nihil sit inæquale, nihil contortum, sed planissima & sibi vndique consonans veritas, quam prædicat & confitetur communis mater orthodoxa per orbem ecclesia.

Rationes explicare, quibus Petrum in ordinem cogere nituntur hæretici, apostolorumq; omnium æqualitatem statuere, & aduersus easdem orthodoxam veritatem asserere.

CAPVT VII.



Quemadmodum catholicam orthodoxamq; veritatem de Petri in ecclesiastica hierarchia primatu, tam euidenti scripturarum testimonio, quàm orthodoxorum patrũ, atq; adeò catholicæ ecclesiæ consensu luce clarius demonstrauimus: ita nunc hæreticorum aduersus eandem machinæ & explicãdæ & dissoluẽdæ sunt, quas ex scripturis partim euãgelicis, partim actorum apostolicorum, partim vero ex Paulinis cõtexunt epistolis. Magna quidem ad speciem, probabilitatis apparentia, & quibus male affectis facile persuadeant id quo vltro inclinat & propendet F impietas, simplicioribus vero & incautis saltem scrupulos ingerunt.

Conantur itaque persuadere, pares fuisse in apostolica dignitate omnes apostolos, æque omnes œcumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiæ curæ regiminiq; præpositos, parem denique authoritatem potestatemque sortitos à Christo.

Ratio prima qua oim apostolorum æque illimitata probari videtur authoritas

Siquidem æque immediate omnes à Christo apostolicam illam authoritatem accepisse videntur. Omnes quoq; æque videtur ille misisse legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gubernandam: hoc enim sonat apostoli vocabulum, nempe nuntium aut legatum. Itaq; dixit vniuersis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et rursus: Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Quare æque illimitatam sortiti videntur omnes authoritatem super vniuersam ecclesiam Christi nõ autem quales nunc sunt episcoporum diœceses, certis limitibus circunscriptam, quemadmodum ex illius primo nascentis ecclesiæ & actorum apostolicorum est videre historia. Quam enim laboribus trophæisq; Pauli in ecclesia Christi metã præscribemus? qui ab Hierosolymis per Illyricum in circuitu ad vrbem vsq; ipsam Romam euangelij sui luce omnes illustrauit ecclesias, etiam Hispanias meditans & concipiens animo, quemadmodum idem ipse in sua ad Romanos testatur epistola. Sed & omnium ecclesiarum solicitudine se premi, etiam in alia attestatur epistola. Proinde haud rectè dictũ videri, quòd

A cæteri episcopi apostolis reliquis, Petro autem in authoritate successerint Romani pon
tifices: cum horum certis limitibus circunscribantur diœceses, potestas, & authoritas,
apostolorum vero nullis circūscripta limitibus, sed in ecclesiam vniuersam. Siquidem
in mundum vniuersum illos misit CHRISTVS prædicare euangelium omni
creaturæ.

Iam & parem omnium authoritatem volunt, & nihil præ cęteris accepisse Petrum,
tametsi vni specialiter dictum sit à Christo: Tibi dabo claues regni cœlorum, & quod-
cunque ligaueris super terram, & cætera quæ sequuntur. Siquidem promissionis tan-
tum ea verba esse: quæ etsi vni facta sit Petro, non tamen suo solius, sed omnium, & to
tius ecclesiæ nomine, quo vnitatis sacramentum commendaretur. Quæ enim illic vni
promittuntur Petro, omnia absque vllo prorsus discrimine aliquanto post vna cum illo
etiam reliquos accepisse apostolos. Claues quidem Ioannis penul. Postquam dixis-
set eis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Accipite, inquit, spiritum sanctum, quo-
rum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Illam
vero ligandi soluendique authoritatem, paulo post promissionem illam factam Petro
Matthæi decimo octauo, vbi dixit apostolis vniuersis: Amen amen dico vobis, quæ-
cunque alligaueritis super terram, ligata erunt & in cœlo, & quæcunque solueritis su-
B per terram, erunt soluta & in cœlo. Nihil ergo aut potestatis aut authoritatis præ cæ
teris apostolis videri accepisse Petrum.

Ratio secunda qua oim apłoꝝ par ꝓbari videt̄ authoritas

Sed nec legimus, inquiūt, in actis apostolicis, vllam superiorem authoritatem super
cæteros apostolos exercuisse Petrū, quin cōtrà potius, quemadmodū Actorū octauo.
Cum audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei,
miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Constat autem quòd maior non est, qui mit-
titur mittente, sed potius contra, iuxta verbum Christi: Non est seruus maior domino
suo, nec apostolus eo qui mittit illum.

Ratio tertia qua ꝓbari videtur magis reliquos apostolos exercuisse authoritatē super Petrū q̄ contra Ioan. 13

In illo quoque apostolorum concilio super quæstione legalium videtur Iacobus ma-
iori quadam præ Petro authoritate vsus fuisse: in cuius non Petri sententiam conclusit
concilium.

Præterea Paulus in nullo se submittit Petro aut inferiorem facit, sed parem se illi
asserere videtur, scribēs ad Galatas. Dicit nanque, nec Petrū nec cæteros q Hierosolymis
erāt apostolos, sibi quicquam cōtulisse: sed contrà, inquit, cum vidissent quòd creditum est
mihi euangelium præputij, sicut & Petro circuncisionis, qui enim operatus est Petro in
apostolatum circuncisionis, operatus est mihi inter gentes, & cum cognouissent gra-
tiam quæ data est mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ esse,
dexteras mihi dederunt & Bernabæ societatis, &c̄. Ex quibus verbis videtur, non so-
C lum non superiorem Paulo fuisse Petrum sed tantum fuisse circuncisionis apostolum,
quemadmodum & Paulus gentium. Rursus, cum venisset, inquit, Cephas Antiochi-
am, in faciem ei restiti, quoniam reprehensibilis erat, & simulatione sua cogens gentes
Iudaizare. Quod ipsum non videtur fuisse subditi erga suum superiorem, sed potius
erga fratrem fratris aut socij officium. Hæc fere sunt quæ iactantur ab aduersarijs,
quibus conantur ecclesiasticam hierarchiam persuadere esse commentum hominum,
Petro sibi datum diuinitus honorem principalemque illā authoritatem eripere & æqua-
re cæteris apostolis.

Ratio quarta, qua Paulo ęquari videt̄ Petro, imò hic circūcisionis tantum apł's sicut ille gentium

Sed quoniam vt clare hæc diluantur, singula quæque obiectionum capita, suo ordi-
ne prolixius distinctiusque necessario pertractanda, diligenterque excutiēda sunt, ne vllus
ex eis hæreat ambiguitatis scrupulus. Prius tamen quàm id facimus, meminisse te vo-
lo christiane lector eorum quæ iam antea demonstrauimus, simul & salutaris illius
Adamantij consilij, te commonefacere, quod superius non semel à nobis inculcatum
est. Quæ si memoria retinueris, scio nec tantillum te mouebunt vniuersa, quæcun-
que aduersus catholicam orthodoxamque quam demonstrauimus veritatem, quacun-
que apparentia quibuscunque fucata scripturis afferri poterunt. Demonstrauimus
enim fuisse omnino necessarium christianę ecclesię, vt hierarchia sua contineretur per
vnius in ea præsidentis supereminentem authoritatem, sine quo nec ad momentum po
tuisset subsistere. Ita quoque deliniatam fuisse illa sua vmbra veteri, ita requirere
exemplar ad quod effigiata est hierarchiæ cœlestis, ita materiam ex qua constructa,

Orthodoxæ veritatis de primatu Petri assertio

nempe infinitorum hominum toto orbe diffuſam multitudinem, ita finem, ita quoq; D eius authorem: quibus omnibus ipſa ſubſcriberet rei euidentia, quæ demonſtrat ita quoq; eam fuiſſe ab initio & vſq; ad nos perduraſſe. Ipſa præterea ſibi vndique conſonans euangelica hiſtoria, in qua (vt audiſti) Petrum apoſtolorum omnium & totius eccleſiæ caput, paſtorem, & principem deſignauit Chriſtus, ſuper ipſum totam, quanta quanta erat conſtructurum ſe promiſit eccleſiam ſuam. Super hãc, inquit, petram ædificabo eccleſiam meam: cuius pars imò præcipua pars & columnæ quædam fuere apoſtoli. Ab eius iuriſdictione neminem prorſus oſtendit fuiſſe exemptum. Quodcunq;, inquit, ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. Ipſum in ſolutione didrachmatis, in magiſterio eccleſiaſticæ domus ſibi quodãmodo adæquaſſe CHRISTVM. Ipſi vni contendentibus inter ſe de primatu apoſtolis, totius eccleſiæ & fratrũ coapoſtolorum curam commiſſam. Vni præſentibus cæteris & apoſtolis & diſcipulis, ab aſcenſuro iam iam ad patrem Chriſto etiam tertio dictũ, paſce regeq; oues meas. Inter quas nihil dubium eſt comprehenſos cæteros apoſtolos. Inter quos vnius illius primatum miro ſtudio maximoq; conſenſu, veluti horum temporum præſcij, omnes euangeliſtæ mihi expreſſiſſe videntur. Qui omnes quoties apoſtolorum duodecim, aut aliquot ex eis, inter quos ipſe intereſſet Petrus, mentionem faciunt, vno ore, & tanquam ex condicto, ſemper primo ipſum loco conſtituunt. Quod ne caſu factum quiſquam cauillari poſſet, cur id omnes fecerint, Matthæus duodecim apoſtolorum nomina recenſens, E in hũc modum clarius explicat: Duodecim autem apoſtolorum nomina hęc ſunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus. Vides cur primo inter apoſtolos loco ab omnibus euangeliſtis ſtatuatur Petrus, quia ipſe erat omnium apoſtolorum primus. Quod ne ad vocationis ordinem referre poſſis, ipſe tibi occurrit Ioannes, qui Andream fratrem Petri affirmat fuiſſe vnum ex duobus illis diſcipulis, qui audierant de Ieſu dicentem Ioannem: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mũdi, & ob id ipſum eundẽ ſecuti fuerant. Inuenit autem hic primum fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meſſiam, adduxitq; eum ad Ieſum, qui intuitus eum dixit: Tu es Simon Ionæ filius, tu vocaberis Cephas, &c. Prius itaq;, inquit ille D. Ambroſius, ſequutus eſt Andreas Saluatorem quàm Petrus: & tamen primatum non accepit Andreas, ſed Petrus.

Quanto ſtudio & cõſenſu oẽs euãgeliſtæ, Petri inter apſos primatum exprimant. Ca. 10

In. ca. 12. ſecundę ad Corinth.

Et quanquam fuiſſet etiam vocatione primus inter apoſtolos Petrus, qui primus erat dignitate & authoritate: tamen ad vocationis ordinem certum eſt non reſpexiſſe euangeliſtas, alioqui conuenirent etiam in reliquorũ ordine, cum certus conſtitutusq; fuerit vocationis ordo & inter cæteros. In quibus tamen omnibus variant bis per omnia. Siquidem Andream Simonis fratrem, quem ſecundum enumerat Matthæus, Marcus, & Lucas in actis apoſtolicis poſuerunt quarto loco, Iacobum autem F Zebedei, qui quintus eſt Matthæo, Marco ſecundus eſt, Lucæ autem tertius: & Ioannes eius frater, qui apud Matthæum quintus eſt, apud Lucam in actis eſt ſecundus, apud Marcum tertius, quartus etiam apud Lucam in euangelio. Ita & in reliquis videbis apud illos variari ordinem. Et quod poſſis mirari magis, vnum Lucam non ſolum diſſentire à cæteris in ordine reliquorum apoſtolorum à Petro, imò & à ſeipſo, cum eos in Actis enumerat, & cum in euangelio. Illic enim quartum Andream facit, hic autem cum Matthęo ſecundum. In Ioannis etiam ordine, nec cum vllo cæterorum euangeliſtarum, neque ſecum ipſe conſentit. Nam ſecundum hunc numerat in Actis in euangelio quartum, quem tertium Marcus, ſextum autem Matthæus facit. Similiter & in Bartholomæo, & in Thoma, & in Matthęo, nec ſecũ nec cum cæteris conſonat. Vnum autem Petrum omnes vbique, ſeu cum omnibus, ſeu cum aliquibus tantum nominatur, veluti ex condicto vno ore primo loco conſtituunt, tanquam caput & ducem cæterorum: hoc nimirum clariſſime ſignificantes, inter cæteros apoſtolos, non fuiſſe à Chriſto in apoſtolatu ordinem conſtitutum, & propterea non admodum retuliſſe, quo ordine recenſerentur. At Petro, quẽ corypheũ & verticẽ apoſtolici chori non ignorauerunt, ſuũ vbiq; locũ & honorẽ maximo cõſenſu tribuerunt. Quẽ & alia elocutionis figura nonnũq̃ efferunt, ſolũ ſubinde ſeorſum à cæteris Petrum ex omnibus nominantes, quando tamen de oĩbus cõmuniter loquunt. Ita enim apud Lucã, cũ illa ſanguiflua à xij. annis quæ nulla medicorũ opera curari poterat, ingeſſiſſet ſe inter turbas ad tangendã retro fimbriã veſtimẽti Saluatoris, atq; ita cõfeſtim ſanitati reſtituta

A restituta fuisset. Percontante Iesu quis eum tetigisset, & negātibus omnibus, dixit Petrus & qui cum illo erant: Præceptor, &c. Rursus apud eundem Act. ij. Stans, inquit, Petrus cum vndecim, & Act. v. Respondens autem Petrus & apostoli dixerunt, &c. Quid igitur est, quòd vnus ex omnibus nominatim exprimitur Petrus, non Iacobus, non Ioannes, & reliqui eidem collectim adiunguntur, si non ipse fuit caput & princeps apostolici chori? Qui mos admodum familiaris est scripturæ, cum multitudinis alicuius mentionem facit, principem eius, & caput exprimere nominatim, reliquam multitudinem secundum hanc locutionis formam illi adiungēdo. Ita toties Moysen, Iosue, Dauid, Machabæos, atque alios etiam populi principes, nominans, etiam hoc pacto illis multitudinem associat.

His omnibus subscribit sanctorum omnium ab initio patrum, vt audisti, communis concorsque sententia, quæ Petrum confitetur caput fundamentumque ecclesiæ, cui singulari priuilegio datæ sint claues regni cœlorum, atque omnibus supereminens illa ligandi soluendique potestas. Hoc ipsum probat & confitetur totius ab initio catholicæ ecclesiæ status, quæ primo Petrum, deinde successores eius Romanos pontifices recognouit totius ecclesiæ præsides, atque in eisdem sacrosanctam illam supereminentemque authoritatem vni Petro singulariter datam à domino venerata est: quēadmodum partim
B audisti superius beatissimi Anacleti, Athanasij & vniuersæ cum eo conuenientis Alexandrinæ synodi, Leonis quoque & Nicolai testimonio, & post vniuersa totius primitiuæ ecclesiæ comprobante historia, luce meridiana clarius intelliges.

Aduersus quæ omnia cum audiemus nobis ingeri scrupulos, cum induci canonicas scripturas: vt nos seducant ab illo corpore catholicæ ecclesiæ, vt in suos angulos & penetralia pertrahant, meminerimus ex præmonitione Christi tunc nobis dicis Ecce hic est Christus, ecce illic: meminerimus & doctrinæ eiusdem aduersus tentationes suggestionesque eiusmodi. Sed nolite, inquit, credere aliter videlicet, quàm illud corpus ad quod congregantur aquilæ, in quo vere Christus est, nolite exire è septis catholicæ ecclesiæ, & aduersus noxias venenatasque suggestiones eiusmodi sepi aures tuas spinis, ne sis pruriens auribus, quēadmodum illi de quibus Apostolus. Captiua te, intellectumque tuum in obsequium fidei, & ad omnem impietatis suggestionem, vnde aliter te extricare non possis, velut obturatis auribus clama cum illo cuius libro primo meminimus (vti ille carbonarius). Hoc ego saluberrimum & fidele illius Adamantij consilium omnibus amplexandum firmiterque tenēdum suadeo: ijs præsertim qui continua iugique meditatione exercitationeque scripturarum non eo profecerunt vt possint earundē verum germanumque sensum vbique depromere. Quin & eruditissimis frequenter vsu venit, vt ad hoc veluti tutissimū asylum sacramque ancoram aduersus antiqui illius calli-
C dique hostis suggestiones sit necesse confugere, nisi velint agi præcipites in impietatis perditionisque barathrum, vno hoc vmbone impenetrabili aduersus ignea illius iacula se tueri. Ne tamen illi, vt faciunt, nō cessent sine fine & modo nobis insultare scripturis, quas, vt inquiunt, contra nec angelis de cœlo credendum sit, simplicioribus autem ingerere scrupulos, per se vero male pietati affectis ansam præbere suæ perditionis, & arma subministrare impietati ac iniustitiæ, ad dissolutionem obiectionum iam veniendum est.

Rationes dissoluere, quibus persuadere conantur fuisse pares omnes in apostolica dignitate apostolos, & æque œcumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiæ curæ regiminique præpositos.

CAPVT VIII.

Qvandoquidem scripturæ omnes diuinitus inspiratæ dictatæ sunt eodem illo veritatis spiritu, non potest eisdem inesse contrarietas. Siquidem omne verum omni vero consonat. Quæ si quando ad speciem appareat, necesse tunc est ad inflexibilem illam rectæ intelligentiæ earundem amussim recurrere, ad illam columnam, illudque robur firmamentumque veritatis, nempe ad catholicæ ecclesiæ communem orthodoxamque sententiam: vt qua testificāte scripturis credimus,

eidem testificanti credamus, quæ vera sit earundem germanaq; intelligentia. Id quod D
ad sequentia omnia in vniuersum dictum sit. Quod itaque dicitur, apostolos omnes
æque immediate suam illam apostolicam authoritatem accepisse à Christo eamque
parem cum Petro. Illum siquidem omnes æque misisse legatos suos in orbem vniuer-
sum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gu-
bernandam, fuisseque illorum omnium authoritatem non certis diœcesium limitibus
circunscriptam, sed super vniuersam æque ecclesiam, quemadmodum acta Pauli pro-
bare videntur.

Rationis prima solutio

Hic fatemur primum apostolos omnes apostolicam illam authoritatem æque im-
mediate accepisse à Christo, nec solum apostolos, sed & septuaginta duos illos discipu-
los, qui presbyterorum nobis ordinem referũt, suam quoq; authoritatem æque imme-
diate ab eodem accepisse Christo. Eosdem quoq; missos in orbem euangelizare euan
gelium regni vna cum apostolis. Siquidem & illos designatos ipse adhuc in terris agẽs
misit binos & binos ante faciem suam, dicens eisdem: Messis quidem multa, operarij
autem pauci: rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Ite,
ecce ego mitto vos, &c. eadem vniuersa ad illos repetens, quæ paulo ante dixerat ad
apostolos cum eos mitteret prædicare regnum Dei, etiam illud subiungens in fine:
Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit E
eum qui misit. Dedit quoque & illis potestatem calcandi super serpentes & scorpio-
nes & super omnem virtutem inimici: & nihil, inquit, vobis nocebit. Sed & post re-
surrectionem suam eisdem illis vna cum apostolis præsentibus dixit: Sicut misit me pa
ter, & ego mitto vos. Quæ cum dixisset, insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum san-
ctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retẽta sunt.
Nam quòd non solis apostolis ea dicta fuerint à Christo, sed etiam discipulis vna præ
sentibus, manifeste indicat euangelista præmittens in hæc verba: Cum ergo sero esset
die illa vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erãt discipuli congregati propter me-
tum Iudæorum, venit Iesus & stetit in medio & dixit eis: Pax vobis, sicut misit me pa-
ter, & ego mitto vos: Accipite spiritum sanctum, &c. Vides non solis apostolis, sed
& discipulis vna congregatis hæc dicta fuisse. Vbi, inquit, congregati erant, non apo-
stoli, sed discipuli ob metum Iudæorum. Consueuisse enim tunc non solos aposto-
los seorsim segregari à discipulis, sed vna cum eis ob metum Iudæorum, manifeste in-
dicat Lucas Act. i. Sed nec dubitari quicquam potest ista non solis apostolis, sed etiam
discipulis dicta fuisse, ad quos vna cum apostolis indifferenter pertinuisse sequentia
Christi verba, quibus dedit eis potestatem dimittendi retinendique peccata homini-
bus, certum est. Omnibus enim sacerdotibus (qui illis septuaginta discipulis succedũt)
in sua ordinatione dicitur ab ecclesia: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis F
peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt.

Quamuis apostoli oẽs missi sint à Christo et legati i orbẽ vniuersum, ex eo tamen nõ consequi oim authoritatem fuisse oecumenicã & æqualem.

Ioan. penul.

Quare, si ex hoc quòd omnes apostoli æque immediate à Christo sortiti sunt apo-
stolicam dignitatem, missiq; ab eodem in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex o-
mnibus gentibus congregandam ac ædificandam, nec fuerit eorum authoritas certis
conclusa limitibus aut diœcesibus, demonstratum putas pari eos cum Petro potestate
fuisse, hac sane ratione nõ solos apostolos, sed & discipulos illos septuaginta duos ei-
dem Petro æquauerimus, qui & ipsi sacerdotalem, vt audisti, authoritatem non à Pe-
tro, sed immediate à Christo sortiti sunt. Missi quoq; & ipsi euangelizare in orbem
vniuersum: quod munus sibi commissum eorum plurimi haud segniter obierunt.
Vnde ex prædicatione Philippi, non apostoli, sed vnius ex discipulis, recepit Sama-
ria verbum Dei: qui baptizauit quidem Samaritas sua prædicatione conuersos, sed su-
pra ordinem suum, nihil sibi vsurpauit, vnde ad eosdem spiritus sancti traditione con-
firmandos, quod episcopale & primi ordinis sacerdotum munus erat, venerunt Petrus
& Ioannes. Similiter & in alijs locis per discipulos prædicabatur verbum Dei cum fi-
ducia, & prosperabatur opus domini in manibus eorum. Sed nunquid propterea
non subijciemus discipulos illos, non solum Petro, sed & cæteris apostolis? nunquid
propterea non acceperunt etiam apostoli authoritatem alios quoq; ordinandi presby
teros, qui similem æqualemque cum discipulis illis potestatem in ecclesia obtinerent?
Acceperunt itaq; illi suam authoritatem immediate à Christo, attamen & à Petro, &

etiam

A etiam à cæteris apostolis, nisi eos præuertisset Christus, eandem accipere potuissent. Quod si tempora prudenter distinxeris, facile concordabis scripturas. Erat siquidem tunc messis plurima, operarŋ vero admodum pauci. Erat tunc tempus, quomodocunque congregandi in horrea. In quod illi tunc à Christo electi operarŋ, operam strenuissimam nanauerunt, vtcunque & vndecunque potuere. Attamen iam congregata in horrea disponebat ac ordinabat ille, quem hic reliquit CHRISTVS super vniuersam familiam suam, & cui totius ouilis sui curā specialiter demādauerat, Petrus eiusque in primatu ecclesiasticæ hierarchiæ successores. Non erat opus vnius Petri, vniuersum aggredi terrarum orbem, & in ouile sibi commissum cogere, sed multorum ad hoc opera erat necessaria. Quare ad hoc misit non solum apostolos, sed & illos septuaginta duos discipulos, misit & alios quos ad hoc munus etiam post ascensionem suam speciali gratia & illuminatione selegit, quemadmodum & Paulum & Barnabam Act. xv. & alios plerosque: nec certos eis limites suorum laborum præscripsit, quin potius misit in orbem vniuersum, vndecunque poterant colligere & congregare. Qua quidem in re tametsi apostolorum omnium æqualis quodammodo videri possit commissio, non tamen tam erat hæc authoritas vniuersalem ecclesiam gubernādi, q̄ congregandi in ouile Christi, cuius summus pastor constitutus erat Petrus & successo
B res eius. Neque enim Babylonem quandam per illos ædificare volebat Christus: quin potius ordinatissimam quandam ciuitatem, secundum exemplar quod viderat apud patrem, illamq; supercœlestem Hierusalem hic in terris effingere, cuius esset, non secus quàm aciei castrorū, ordinatissima graduum ordinūq; distributio, per quos ad vnum caput ac præsidem ordinaretur tanta multitudo, atq; vnius contineretur, sustētaretur, gubernareturq; authoritate & imperio.

Inter initia fidei, inquit D. Ambrosius, omnes docebant, omnes de clero baptizabant, quibuscunq; diebus & locis, & temporibus fuisset occasio. Neq; Philippus tempus quæsiuit, aut diem quo Eunuchum baptizaret, neq; ieiunium interposuit, adhuc præter septem diacones nullus fuerat ordinatus: vt ergo cresceret & multiplicaretur ecclesia, omnibus de clero inter initia concessum est & euangelizare, & baptizare, & scripturas in ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est ecclesia, ex tunc sunt constituta conuenticula, & rectores & officia in ecclesia subordinata: vt nullus de clero qui ordinatus non esset, præsumere auderet officium, quod sibi non esset creditum & concessum. Et ita cœpit alio ordine & prudentia gubernari ecclesia. Quia si omnes eadem possent, irrationabile esset, & vulgaris res vilissimaq; videretur. Hinc est, vt nunc neq; diaconi in populo prædicent, neque clerici, neque laici baptizent. Hactenus Ambrosius. Itaque qui prudenter distinguit tempora, facile hac parte concordabit scri
C pturas, & intelligit illimitatam illam apostolorum authoritatem: magis fuisse ad congregandum omnes in ouile Christi commissum Petro, quàm ad illud ipsum ouile gubernandum.

In commen. epist. ad Ephes.

Quod si cæteros quoque apostolos etiam regiminis authoritatem vis habuisse super ecclesiam quam congregassent Christo, vt hoc donemus: ex eo tamen consequens non est, vt cuiusquam eorum authoritas fuerit super ecclesiam vniuersam, quando nemo vnus congregauit vniuersam. Quin potius testantur historiæ cum diuiderentur à se apostoli in orbem vniuersum, suam cuique deputatam prouinciam, quam vomere suæ prędicationis excoleret, & apostolica authoritate gubernaret. Nulli autem commissam totius orbis curam, quàm vni Petro. Cuius authoritate vna cum senatu illo apostolico constitutum tunc illum ordinem sacrum ecclesię, qui ab eo tempore perdurat hactenus sedium quidem principalium, in honorem vnius Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis: deinde & reliquarum primatum ac metropolitanarum, prout locorum hoc desiderabat opportunitas, & ecclesiæ totius hoc expostulabat necessitas: vt totius quanta esset per orbem ecclesiæ cura ad vnam sedem Petri ordinatissime referretur, atque eius in vniuersam vicissim deferretur authoritas tam immēsæ multitudinis corpus in vnum continens: omnino certum est, attestante hoc in primis ipsa rei euidētia, deinde illius sanctissimi Anacleti Petri discipuli & in cathedra successoris, quam supra citauimus epistola, qua vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos de apostolica hac ordinatione instruit.

Nihil deroga re primatui Petri, etiam si daret apostolos omnes oecumenicã authoritatẽ accepisse à Christo sup ecclesiã vniuersam.

Iam vt etiam hoc donaremus, apostolorum omnium illimitatam atq; oecumenicam authoritatem fuisse in ecclesiam vniuersam, nec in illa diuisione partitam certis limitibus: nihil tamen hoc ipsum derogaret authoritati Petri super cæteros vniuersos. Non magis inquam, quàm si nunc quoq; intelligeremus à Romanis põtificibus mitti aliquos suos legatos, ad ecclesiasticam disciplinam toto orbe collapsam, vbique reformandam, & in pristinum statum reuocandam, idque quocunque accederent cum potestate plenissima: non, inquam, magis quàm legatorum eiusmodi authoritas derogaret authoritati Romani pontificis. Nam quamuis & isti vterentur potestate illimitata & oecumenica, eaque plenaria: tamen sub Romano põtifice, & depẽdenter ab eodem. Et quemadmodum non insignificãter dicerent scholastici, essent quidem hi, quandiu duraret illa eorum legatio, æquales Rom. pontifici, quantum ad præsentem administrationem attinet: nequaquam tamen in ipsa fontali authoritatis plenitudine. Ita & de apostolis ac Petro dicendum esset, vt daretur illorum omnium vniuersalem fuisse authoritatem & oecumenicam. D

Sed Christi, inquies, non Petri legati fuere apostoli, ab ipso Christo, non à Petro suam illam authoritatem potestatemq; acceperunt. Esto acceperint à Christo non à Petro, suam potestatem apostoli. Ita & illi septuaginta duo discipuli, suam quoque potestatem æque immediate acceperunt à Christo, & ab eodem etiam missi sunt in orbem vniuersum prædicare euangelium omni creaturæ: nihil tamen dubium est illos subfuisse apostolis, & in primis Petro, à quorum authoritate non minus eorum depen debat authoritas, quàm si ab eisdem & ordinati & missi fuissent, quorum ordinandorum plenissimam potestatem acceperant. Nam quamuis illos primos, tanquam apostolos suos instruens, & imitationis exemplum præbens, per seipsum instituerit Christus: attamen ordinatos instituit, vni capiti totius ecclesiæ pastori subesse voluit, vni illi inniti & quasi fundamento firmiter adhærere, super quem ædificauit ecclesiam suam. Non enim dissensionis Christus author fuit, sed pacis, concordiæ, vnitatis, quæ in immensa multitudine absque ordine diligentissime constituto omnino seruari non potuit, nec voluit Babylonem quandam ædificare, sed coelestem illam Hierusalem in terris effingere. Neque per hoc quod illi immediate à Christo ordinati fuerũt, quicquam acceperunt amplius, præ ijs quos ordinarunt apostoli. Ita quoque & de apostolis, eorumq; authoritate & Petro haud dubie existimandum est, æque authoritatem eorum plenariam & illimitatam (si tamen talem acceperunt) ad ædificationem gubernationemq; vniuersalis ecclesiæ subfuisse Petro, ac ab eodem dependisse, penes quem erat ecclesiasticæ potestatis plenitudo, haud secus quàm si eandem ab ipso accepissent Petro, à quo haud dubie eam accipere potuissent, nisi accepissent à Christo. Quemadmodum (vt in exemplo rem clarius intelligas) si ipse Romanus pontifex, quod nunc fieri quotidie videmus, episcopi alicuius in sua dioecesi ordinationem præueniens, alicui eius plebi instituat presbyterum, quem alioqui ordinaria authoritate instituere debuisset episcopus: ille nihilominus æque subiectus est suo episcopo, ac si ab eodem constitutus ordinatusque fuisset, nec minus subordinata est episcopo eius authoritas: Ita & de septuaginta duobus illis discipulis sub apostolis, & de apostolis sub Petro pariformiter intelligẽdum est. In quibus ordinem illum subiectionis prælationisq; nihil prorsus variat, quod in eorundem ordinatione ordinariam ipsam authoritatem (quæ summa penes Petrum extitit) sua ordinatione præuenerit Christus. E F

Simile

Leonis verissima sentẽtia

Proinde verissimum est id quod scribit beatissimus Leo ad episcopos per Viennensem prouinciam cõstitutos: Diuinæ, inquit, cultum religionis, quem in oẽs gentes, omnesq; nationes Dei voluit gratia coruscare, ita dominus noster Iesus Christus humani generis Saluator instituit, vt veritas quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptũ est: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omniũ apostolorum summo principaliter collocaret: vt ab ipso veluti à quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, & exortẽ se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat voluit nominari, dicendo: Tu es Pe

A trus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam,vt æterni ædificatio templi,mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret,hac ecclesiā suam firmitate corroborans,vt illam, nec humana temeritas posset appetere,nec portæ contra illam inferi prævalere. Verum hanc petræ istius sacratissimam firmitatem,Deo ædificante,constructam, nimis impia vult præsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere. Cui cum præ cæteris soluendi & ligandi sit tradita potestas,pascendarum tamen ouium cura specialius mandata est. Cui quisquis principatum æstimat denegandum,illius quidē nullo modo minuere potest dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ suæ,semetipsum ad inferna demergit. Hęc ille ter sanctus Leo.

Per hæc itaque abunde mihi satisfactum videtur primæ illi aduersariorum rationi, qua apostolorum omnium ęqualitatem statuere conantur, ex eo quòd omnes acceperint suam illam authoritatem æque immediate à CHRISTO, & quòd omnes missi fuerint in orbem vniuersum, cum potestate illimitata & œcumenica super vniuersam ecclesiam.

Rationes dissoluere,quibus apostolorum & Petri parem in se authoritatis plenitudinem statuunt.

B

CAPVT IX.

Bifariam intelligi potest æquam aut parem aliquorum authoritatem, vel quod æque late pateat,hoc est,æque multis præsit:vel,vt ipsa in se cōsideretur potestatis mensura ac plenitudo, quam ex proprijs eius actibus & effectibus est intelligere:vt si eadem prorsus omnia possit hæc & illa,æque diuitem in se, plenamque potestatem ,atque hac ratione parem,haud incongrue intellexerimus. Qua quidem in re posset stare æqualitas, vbi secundum priorem rationem esset longa imparitas,vt duorum episcoporum,quorum vnius arcta est,alterius late patens diœcesis. Duorum item legatorum à latere Romani pontificis, vnius quidem ad vnam aliquam, exiguamque prouinciam, alterius ad plures,easque longe lateque patentes:vbi tamen æque plena esset ipsa eorum in se facultas. Hanc differentiam suo more explicauerint scholastici, nobis loquendum est, vt intelligamur ab omnibus. Superiori autem capite rationes dissoluimus, quibus persuadere conantur æque longe, lateque patuisse authoritatem apostolorum aliorum & Petri, æque nullam diœcesium coarctatam limitibus,æque omnium œcumenicam. Quicquid enim ea in re conantur de apostolis statuere,necesse est eadem prorsus ratione, vt de septuaginta discipulis statuant.

Bifariam intelligi, æquā aut parē esse aliquorū authoritatem.

C Quorū tamē authoritatem,certum est & notorium,fuisse sub authoritate apostolica:sicut hanc sub authoritate illa supereminenti capitis totius hierarchiæ ecclesiasticæ.

Ad ipsam nunc in se potestatis eorundem mensuram,plenitudinemque venientes, tametsi libro sequenti eandem exactius explicabimus & demonstrabimus:interim tamen hic rationes dissoluendæ sunt, quibus parem hac ratione apostolorum omnium cum Petro authoritatem statuunt: quandoquidem hoc etiam ante explicatam exacte eiusmodi in se authoritatis mensuram fieri poterit.

Cum itaque dicitur, Petrum nihil præ cæteris accepisse apostolis. Neque enim claues regni cœlorum, neque illam iurisdictionis soluendi, alligandiq; potestatem. Nam quantum ad claues attinet, non datas specialiter vni Petro cum superædificandæ ecclesię fundamentum pronuntiaretur à Christo,sed promissas tantum. Nam dabo,inquit, tibi claues,non do:quas postea dedit indiscriminatim omnibus,Ioannis penultimo,dicens: Accipite spiritum S.quorū remiseritis peccata,remittuntur eis:quorū retinueritis, retenta sunt. Similiter dicūt de potestate iurisdictionis,quę tāetsi data videaž ante alios Petro,tamen cōtinuo post data est etiam apostolis omnibus,Matthęi XVIII. vbi omnibus loquens: Quæcunq;,inquit, alligaueritis super terram,erunt ligata & in cœlo,&c. Ad hæc dicimus,& primum de clauibus,quòd earum nulla vnquam apud euāgelistas fit mentio,neq; Ioannis penultimo,nec vsquam alibi,quàm Matthæi XVI. vbi vni singulariter PETRO promittuntur. Pertinuit fortassis & illa potestas dimittendi hominibus peccata etiam ad claues regni cœlorum, veluti pars quædam earundem,

Potestatē clauium regni cœlorū, commissam vni Petro & eius successorib⁹.

Quid per claues regni intelligendum sit.

sed ampliorem longe, magnificentioremq́; potestatem mihi importare videntur, aut potius ipsam totius ecclesiasticę potestatis plenitudinē, quanta decebat illum, qui Christi in ecclesia vices gereret, vniuersa ea comprehendens quæcunq; ad finem ecclesiasticæ societatis assequendum erant necessaria. Cuius mensuram libro sequenti inuestigabimus. Quam in metaphora clauium regni cœlorum expressit, eius veluti maiestatem commendans, significansq́; etiam regni cœlestis potestatem ipsum habiturum in terris. Quas claues, sicut vni singulariter promisit Petro, ita vni singulariter dedit. D

Quòd vero promissas tantum illi claues volunt non datas. Ego vero si promissę hic sunt non datæ, ab illo promissas scio, cuius nomen est fidelis & verax, imò qui est ipsa æterna veritas, cuius dixisse fecisse est, ille dixit vni Petro: Tibi dabo claues regni cœlorum. Quare audisti suprà in illius Athanasij & Alexandrinæ synodi, tot sanctissimorum episcoporum epistola, quid dicant successori Petri: Tu, inquiunt, es sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, & super tuum fundamentū ecclesiæ columnæ sunt cōfirmatę: Tibiq́; claues regni cœlorum commisit, ac ligare & soluere potestatiue, quę in cœlis, & quæ in terris sunt, promulgauit, & cætera.

Cōcors S. patrum sententia.

Datas Petro vnà cū promissione claues.

Tertulliani sententia.

Quòd si non tantum promissas, sed etiam datas hic vni Petro claues illas contenderem, haberem non parui nominis suffragatores, per quos hanc tuerer sententiam, à quibus haud scio an dissentire tutum sit. Illic enim corpus est, illic Christus & veritas, vbi congregantur aquilæ. Et primo Tertulliani hæc fuit certissima sententia, qui libro de præscript. hæretic. de Petro ita interrogat: Latuit aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum, claues regni cœlorum consequutum, & soluendi ac ligandi in cœlis & in terris potestatem? Loquitur autē de eo quod post audiuit à Christo. Quod ego facio tu nescis modo, quo tempore iam ante fatetur accepisse illum claues regni cœlorum. Quare vna cum promissione etiam accepisse illum claues credidit, cum alibi vbi accepisset, nusquam inueniatur. E

Ambrosij sententia.

In eadem sententia est D. Ambrosius, quod in Lucam scribens testatur, dicens: Resurrectionis tempore præsto sunt mulieres, & cum viri fugarentur, solæ tamen ab angelo ne timeant admonentur. Petrum euocant, studio priores, sed posteriores fiducia: deniq; ille sine metu aduenit, & inconstanter, qui posterior venerat, primus ingreditur, quasi qui claues regni vt alijs aperiret, acceperat. Vides & huius sententia etiam ante passionem & resurrectionem domini Petrum claues accepisse regni cœlorum, non autem post cum diceretur omnibus: Accipite spiritū sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur, & cætera. Hoc idem affirmat libro de Isaac & anima: Petro, inquit, dicenti quo vadis, respondit verbum Dei, nō potes me sequi modo, sequeris autem postea. Claues ante commiserat regni cœlorum, & sequendo imparem iudicauit? Si claues iamdudum illi commiserat, certum est verborum illorum effectum (Tibi dabo claues, &c.) non fuisse dilatum in futurum, sed simul pręsentem secum habuisse effectum. F

C.III.

Augustini concors sententia.

Id quod adeò non dubitat etiā D. Augustinus, vt hoc verbum Christi apud Matthæum (Tibi dedi claues) ipse nonnusquam verterit verbo pręteriti temporis, perinde ac si dixisset Christus: Tibi dabo claues regni cœlorum. Ita enim habet sermone CXXIIII. de tempore: Credendę erant Petro claues ecclesię, imò creditæ sunt ei claues regni cœlorum, credenda quoq; erat ei populorum innumera multitudo, quæ esset pro suæ naturæ vitijs ac passionibus, culpis inuoluta & peccatis, denique sic ad eum ait: Tibi dedi claues regni cœlorum, deinde sequitur, dicens: Quęcunq; ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, videlicet, vt in clauibus fidelis ianitor, & in sententijs esset clementissimus dispensator, &c. Vides hic affirmare Augustinū, imò docere sibi commissam ecclesiam, quod Christus dixerit Petro: Tibi dabo claues regni cœlorum. Non quod ignorauerit legi apud Matthæum: Tibi dabo, sed quoniam certum habebat illam promissionem Christi, quam euangelista explicat verbo futuri temporis, non solum certum, sed etiam secum præsentem habuisse effectum. Quare etiam libro II. aduersus Gaudentij epistolam, scribit in hæc verba: Nunquid melior Rasias quàm apostolus Petrus? Qui vbi dixit: Tu es Christus filius Dei viui, tam beatus à domino pronuntiatus est, vt claueis regni cœlorum mereretur accipere. Nec tamen creditur imitādus, vbi mox eodem momento reprehensus audiuit: vade post me, &c. Eandem sententiam probat & sequitur scribens in Ioannem, Tract. L.

C.XXIII.

Hilarij sentētia eadem.

Eodem prorsus modo intellexit hoc ipsum sanctus Hilarius, Siquidem in Matthæū

hæc

A hæc ipsa Christi ad Petrum verba explicans, subiungit in hæc verba: O in nuncupatio
ne noui nominis felix ecclesię fundamentum, dignaq; ædificatione illius petra, quæ in-
fernas leges & tartari portas & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli iani-
tor, cuius arbitrio claues regni æterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicium, præiu-
dicata authoritas fit in cœlis. Vides etiam huius sententia traditas vna cum promissio-
ne claues à Christo. Et in psalmũ LII. Conscius dominus infirmitatis humanę, cum
apostolis dixisset: Omnes vos scandalum patiemini in me nocte hac, & beato Petro ter
non ad denuntiationem damnatæ negationis, sed quia per timorem carnis demutabi-
lis homo, id quod negaturus esset admonito, neganti quidem claues cœlorum nõ ade
mit. Supponit ergo iamdudum accepisse eundem claues, ita vt intelligatur præcedens
clauium promissio, præsentem secum habuisse effectum. Rursus in psalm. CXXXI.
Cum quædam, inquit, de passione sua ad discipulos locutus fuisset, & Petrus tanq̃ indi
gnũ hoc Dei filio detestatus esset, cui superius claues regni cœlorũ dederat, super quem
ecclesiam ædificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerẽt, quæque in terris
vel soluisset vel ligasset, ea in cœlis vel soluta vel ligata persisterent: hunc, inquam, tali
conuitio, detestantem sacramentum hoc passionis excepit: Vade post me Sathana. Au-
dis itaq; q̃ constanter vbiq; sentiat hic Hilarius, non promissionis tantum de futuro
B verba illa Christi fuisse ad Petrum: Tibi dabo claues, &c. sed quæ præsentem habue-
runt cum promissione effectũ. Nam illo conuitio exceptũ Petrum cõtinuo post dicta il
la ad se verba Christi testatur Matthæus, at iam superius datas illi claues affirmat.
Datę ergo sunt vnà cum promissione. Eiusdem omnino sentẽtię est diuus ille Chry
sostomus, quam & alibi plerunq; & hunc ipsum Euãgelij locum explicans clarissime
significat, vbi continuo post illa magnifica Christi verba ad Petrum, cum de passione
sua quædam subiunxisset, moliretur q; Petrus eum auertere à passionis ignominia, di-
cens: Propitius tibi esto, nec fiat tibi hoc, ita interrogat: Quidnam hoc est o Petre? Tu
qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues regni
cœlorum traditę, tam cito, adeò grauiter lapsus, cecidisti? vides non promissas tantum,
sed & traditas fuisse claues regni cœlorum.

Chrysostomi consona sententia.

Ab his tantis patribus dissentire, haud scio an satis tutum sit: præsertim, cum ipse te
stet Christus, congregationẽ aquilarũ nobis certo indicare vbi sit corpus, vbi Christus
& veritas. Nec quicq̃ nos debet aduersus hæc mouere verbũ futuri apud euãgelistam,
cum nõ ignoremus esse morem scripturę admodum familiarem, & modum pro modo
ponere, & tempus pro tempore. Ita enim quęcunq; Ezechielis XXXI. capite dicũtur de
rege Assyriorũ futuro tempore, à LXX. (quemadmodum etiam testatur Hieronymus)
quasi transacta memorant. Sic & de cruce & passione domini diu ante prędictum fue-
C rat: Foderũt manus meas & pedes meos. Et alibi: Quasi ouis ad victimam ductus est.
Et rursus: Et liuore eius sanati sumus. Et iterum: Ab iniquitatibus populi mei ductus
est in mortem. Quid igitur mirum, si & hic pro tempore tempus, pro præsenti futurũ,
velut ad vsum & exercitium iam tum datarum clauium respiciẽs, quemamodum tot
sancti, orthodoxiq; patres intellexerunt, adeò, vt diuus Augustinus nihil dubitet, sicut
audisti, non solum præsens, sed etiam præteritum pro futuro hoc loco ponere, ac dice-
re, sic dixisse Christum ad Petrum: Tibi dedi claues regni cœlorum.

Solutitur argumenta in contrarium.

Quòd si tot orthodoxis, sanctisq; patribus omnino reclamare pergas, si congregatio
nem illarum aquilarũ, nos ducentium ad verum sensum ecclesiastici corporis contẽne
re nõ erubescis, si attendere mõstrantibus Christum in angulis & penetralibus contra
Christũ omnino decretũ est, ita vt prorsus cõtendas promissas hic tñ claues Petro, nõ
etiam datas, vt hoc tibi donaremus, certe quin dederit aliquãdo ille fidelis & verax q̃d
tam serio, tam solẽniter repromisit, omnino negare nõ poteris: & si nõ ante, saltem tũc,
cum post resurrectionẽ suam iamiam rediturus ad patrem, cõstituit illum super vniuer
sam familiã suam, suumq; ouile illi tertio gubernãdum cõmisit, dedisse eidem etiã iam-
dudum promissas illas claues regni, hoc est, potestatem plenissimã ac pro se vicariam,
sine qua regere ecclesiam & in finem suum dirigere conuenienter non poterat.

Non datas illas claues regni apostolis omnibus, Ioan. penul. Quorũ remiseritis pec. remit. eis, &c.

Quòd insuper dicit, datas claues indiscriminatim apostolis omnibus, cum illis apud
Ioannem diceret Christus: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, re-
mittuntur eis, & cætera. Respondemus clauium illic nullam mentionem fieri. Illud
enim

enim dictum fuisse non solis apostolis, sed & discipulis vna præsentibus, atq; in eis sacerdotibus omnibus, qui eandem potestatẽ remittendi peccata accipiũt. Quibus omnibus, si claues illæ regni cœlorum absq; discrimine committuntur, quorsum ergo ab orthodoxis patribus omnibus, atq; adeò vniuersa Christi ecclesia, Petrus dicitur ianitor cœli, & regni cœlestis clauiger? Quorsum illa Alexandrina synodus cum mirabili suo gloriosissimo Christi confessore Athanasio scribunt Petri successori: Tu es, sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, & super fundamẽtum tuum ecclesiæ columnę sunt confirmatæ. Tibiq; claues regni cœlorum commisit ac ligare & soluere potestatiue, quæ in cœlis & quę in terris sunt promulgauit. Vides non vnicuilibet sacerdoti, non cuilibet episcopo, sed Romano pontifici Petri successori, commissas claues regni cœlorum. Idq; tot sanctissimorum, eruditissimorumq; põtificum, pro defensione orthodoxæ fidei synodice congregatorum testimonio. Nec tamen imus inficias, quin & cæteri episcopi & presbyteri easdem claues quadantenus participent: tamen ordinate, & omnes sub vno ecclesiasticæ hierarchiæ capite. Ita huius muneris sacramentum dominus ad omnium apostolorum officium (vt beatissimi Leonis verbis dicam) pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium apostolorũ summo principaliter collocaret, vt ab ipso veluti à quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. E

Iurisdictionis illa ligandi, soluẽdiq; authoritas data vni Petro, non reliquis apostolis.

De potestate vero illa iurisdictionis alligandi & soluendi, quam parem cum Petro volunt accepisse etiam reliquos apostolos, Matthæi XVIII. vbi dictum est omnibus: quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Quemadmodum paulo ante dictum erat Petro: Quodcunque ligaueris super terram, & cætera.

Dico primum, mihi ita videri, verba illa Christi Matthæi XVIII. Quæcunq; alligaueritis, &c. non pertinuisse proprie ad apostolos, sed ad ecclesiã, cuius Petrus caput erat & fundamentum. Quare quamcunq; illic authoritatem dederit, eam non posse referri ad apostolos, qui non erant ecclesia, sed pars ecclesiæ: præsertim, si eos non solum collectim, sed etiam sigillatim intelligas.

Dico secundo: Quòd ad quoscunq; pertineant verba illa Christi, seu ad ecclesiam, seu ad Apostolos omnes, & singulos: non tamen illis datam esse tantam iurisdictionis authoritatem, quamam ante dedit vni Petro. Quin potius ex eo ordine quòd prius, magnificentiusq; eam dedit vni Petro: deinde autem, seu ecclesiæ seu apostolis, vtcunque volueris, omnibus & singulis, euidẽtissime significari, hanc illi subiectã esse oportere.

Verba Christi Matthæi XVIII: Quęcunq; alligaueritis, &c. non pertinere ad apostolos.

Quòd autem illa verba Christi Matthæi XVIII. ad apostolos non pertineãt, maxime si eos sigillatim intelligas, sed ad ecclesiam, quàmuis illic solis apostolis locutus videatur, euidenter mihi, ostendere videtur ipsa verborum Christi series, si diligenter cõferamus vniuersa. Nam cum ordinem correptionis fraternæ illic nos docuisset (quam F non ad solos apostolos, aut eorum in apostolica authoritate successores episcopos, sed ad omnes ęque Christifideles pertinere certum est) insuper & iussisset fratrem, si nostra correptione nõ emendaretur, ecclesiæ denuntiare, quo nobis eiusdem ecclesiæ in suis iudicijs commendaret authoritatem, & nos doceret obedientiam, subiunxit: Quod si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus, pro ratione subijciens: Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo: & quęcunque solueritis, soluta.

Ecclesiasticæ domui data ligandi, soluendiq; potestas.

In quibus verbis hoc animaduertendum est, quòd quandiu docuit, quemadmodum peccantem in nos fratrem corripere ac reducere debeamus, tanquam vnumquemlibet nostrum singulariter appellans, dixit: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, &c. Si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, &c. Quòd si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiã non audierit, sit tibi tanq̃ ethnicus, &c. Hactenus em̃ cuiuslibet nostrum officiũ instruit, & æque hęc pertinent vniuersa ad vnumquemlibet Christianum. At cum ecclesiastici nobis iudicij authoritatem commẽdat, denuntians ipsum in cœlo ratũ fore, quo ecclesiã iudicantem, alligantemq;, hoc est, congregationem, cœtumq; Christifideliũ indicaret apertius, & non vnumquemlibet ligatorẽ, vnumquẽlibet apostolũ, mutat numerũ, nec iam amplius vt prius singulariter loquitur, sed dicit: Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terrã, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; solueritis, soluta. Quæ si quis

ita

A ita vellet dicta communiter ad omnes, ad quos ille Christi sermo dirigebatur, vt etiam singulos eorum per se ac sigillatim accepisse contendat illam ligandi, soluendiq; potestatem, vnicuilibet nostrum, & non solis apostolis & eorum successoribus hanc potestatem attribuet, & vnusquisq; alium ligabit & soluet. Siquidē ad omnes in vniuersum Christifideles, & ad vnumquemlibet nostrum dirigitur vniuersa illa præcedentium Christi verborum series: Si peccauerit in te, &c. Si te nō audierit, &c. Si ecclesiam non audierit, &c. Quæ vero sequuntur, nequaq̄ ad alios conuersa oratione refert, quàm quibus eatenus locutus est, sed eisdem ipsis dicit: Quæcumq; alligaueritis, non vnusquilibet vestrum, sed congregati in nomine meo & ecclesiam constituentes, hoc est, quæcunq; alligauerit ecclesia, cuius iudicio præcepi vnumquemlibet vestrum obedire, erunt ligata in cœlo: & quæcunque solueritis, soluta. Quod enim de ecclesia & Christifidelium cōgregatione hæc locutus sit Christus, præter ea quæ iam diximus euidenter id demonstrantia, etiam clare indicant & confirmant ea quæ cōtinuo subiungit: Iterum, inquit, dico vobis, si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est, vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Vides itaque hic ecclesiæ & congregationis Christifidelium prærogatiuam, vides & authoritatem. Vnde diuus Hieronymus de ecclesia sti-
B ca domo loquens: Accepit, inquit, & hæc domus potestatem alligādi & soluendi: hanc domum, si quis corrigentem, corripientemq; cōtempserit, sit tibi, inquit, tanquam ethnicus & publicanus. Audis cui illic à Christo ligādi, soluendiq; potestas contributa sit, nō Andreæ, non Iacobo, aut Ioanni, sed ecclesiasticæ domui. Quod si ecclesiastica domus hic ligandi, soluendiq; potestatem acceperit, qua ratione vnumquemlibet apostolorum eam potestatem hic accepisse velint, haud sane intelligo, cum ecclesiā collectiuum nomen esse, nec vni personæ conuenire, certum sit. Hoc omnino certum est, attestāte euangelista, non solis apostolis duodecim, sed in vniuersum discipulis suis, quorum præter apostolos, iam LXXII, mittebantur bini & bini ante faciem eius, toto eo sermone locutum fuisse Christū. Quare qua ratione ad omnes & singulos apostolos pertinuisse vis illa verba Christi: Quæcunq; alligaueritis, &c. necesse est fatearis æque pertinuisse ad omnes & singulos discipulos, atque ita ad omnes æque sacerdotes & presbyteros, qui in ordine & authoritate succedunt LXXII. discipulis.

Quanq̄ non eam inficias, apostolos eorumq; successores episcopos, vt ecclesiarum particularium capita (de quibus nō autē de vniuersali ecclesia hic proprie loqui Christum, suo post loco demonstrabimus) includendos esse in ecclesia, vt hanc alligandi, soluendiq; potestatem habeat ac possit exercere. Quibus seclusis, reliquam multitudinem alligare aut soluere posse haud sane crediderim. Est enim Christo ecclesia non informis
C aut confusa multitudo, sed velut castrorum acies decentissime ordinata.

Itaq; in primitiua ecclesia, quemadmodum attestātur Dionysius, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Basilius, cæteriq; eius temporis scriptores, imò vsq; post Augustini tempora, denuntiatio illa correpti fratris fiebat ecclesię, non episcopo seorsum ab ecclesia, sed vna cum præsente ecclesia: quam corripientem contēnens, habebatur tanquam ethnicus & publicanus. At successu temporis, vt omnis vigor Christianæ, ecclesiasticęque disciplinæ elanguit ac remissus est: ita & mos ille correptionis, denuntiationisq; fraternæ vere Euangelicus obsoleuit, & loco ecclesiæ nunc solius seorsum episcopis, aut etiam Archidiaconibus, aut substitutis ab eis Officialibus fit denūtiatio ista, haud scio an satis Euangelica, apud quos etiam ex tacito consensu aut conniuentia ecclesiæ est nunc exercitium huius potestatis soluendi, ligandiq; datę à Christo ecclesiæ. Quam tamē haud temere inuenies vsq̄ sibi vsurpasse apostolos, nisi vbi se cōiungunt, cum ecclesia. Quemadmodū fecit Paulus in excōmunicatione Corinthij illius fornicatoris: quā ipse, nō sua singulari & velut apostolica in eum authoritate solus protulit, sed se cōiunxit cum Corinthiorum ecclesia. Quam primum redarguēs, quòd fornicatorem illum tulissent tandiu, & non eiecissent de medio sui, hoc ipso demonstrans ad cuius id pertineret authoritatem, ita subiunxit: Nam ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam decreui tanquā præsens, vt is qui hoc patrauit, in nomine dn̄i Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, vnà cum potestate domini nostri Iesu Christi, vt tradatur Sathanæ in interitum carnis, quo spiritus saluus sit in die domini Iesu.

Certe

D

Certe nullum ſcio verbum inuenies in vniuerſo euangelio, per quod vna aliqua ſingularis perſona hãc ſibi ligandi, ſoluendiq́; poteſtatem arrogare poſſit, quàm vnus Petrus, & qui illi in hac authoritate legitima ordinatione ſuccedunt: vni ſiquidem Petro dictum eſt: Quodcunq; ligaueris aut ſolueris ſuper terram, ligatum, ſolutumq́; erit & in cœlis. Deinde etiam dictum eſt congregationi eccleſiaſticæ aut eccleſijs, quarum iudicio nos obedire præcepit, hoc eſt, vnumquemlibet ſuæ: Quæcunq; alligaueritis, aut ſolueritis, ligata, ſolutaq́; erũt. Nulli vero reliquorũ apoſtolorũ de hac poteſtate vllum dictum verbum reperies. Itaque & Petrus, ſicut ſingulariter poteſtatem illam ſingularem accepit à Chriſto, ita quoties ipſe tulit ſententiam, non (velut Paulum audiſtis) ſe coniungit aut cum eccleſia, aut cum apoſtolis cæteris quàmuis præſentibus, ſed ſingulari quadam authoritate ſemper vſus eſt, ſemper velut ex ſua & propria authoritate loquitur. Ita Ananiam fraudantem de precio agri venditi, ponentemque partem eius ad pedes apoſtolorum, ipſe vnus non communicato cum alijs, quàmuis præſentibus, apoſtolis conſilio, primum conuicit mendacij, deinde & horribili mortis ſententia vltus eſt, ita vt oriretur timor magnus ſuper vniuerſam eccleſiam. Simili authoritate Simonem magum offerentem apoſtolis pecuniam pro dono ſancti ſpiritus, non ipſi apoſtoli, ſed vnus ſingulariter Petrus condemnauit, dicens: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, & cætera. Quare in primitiuæ illius eccleſiæ hiſtoria haud ſere inuenies epiſcoporum vllum, quàmuis primarum ſedium, hanc ſibi authoritatem ſingulariter vſurpaſſe proferendi in aliquem anathematis ſententiam. In vno autem Romano pontifice tanquam Petri ſucceſſore eiuſdem quoque authoritatem recognitam ab vniuerſis, quam & libere exercuiſſe inueniuntur in eccleſiam vniuerſam. Idq́; approbante orbe vniuerſo. Itaque audiſti, quemadmodum ille Athanaſius, vna cum vniuerſa illa tot ſanctiſſimorum epiſcoporum Alexandrina ſecum cõgregata ſynodo ſcripſerint Romano pontifici, velut ſucceſſori Petri & eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidi: Tibi, inquiunt, claues regni cœlorum commiſit Chriſtus, & ligandi, ſoluendique & in terris & in cœlis poteſtatem. Et rurſus: Semper ſuit veſtræ apoſtolicæ ſedis poteſtas, iniuſte damnatos vel excommunicatos, poteſtatiue authoritate ſua reſtituere, & eis ſua omnia reddere, illosq́; qui omnes condemnauerunt aut excommunicauerunt, apoſtolico punire priuilegio: ſicut etiam noſtris & anterioribus cognouimus actum temporibus. Hæc illi tot ſancti epiſcopi ex Alexandrina & Oriente & vltra vaſta interiacentia maria, ad Romanum põtificem: ne qua tibi hic ſit adulationis ſeruilis ſuſpicio. Sed poſt luce clarius iſta faciemus ex totius primitiuæ eccleſiæ toto orbe diffuſæ hiſtoria.

E

Singularis poteſtas Petri & ſucceſſorum eius.

Iam vt etiam hoc tibi donaremus non ad congregationem aut domum eccleſiaſticam, ſed ad omnes & ſingulos apoſtolos, eorumq́; ſucceſſores epiſcopos, pertinuiſſe illa verba Chriſti Matthæi XVIII. Quæcunq; alligaueritis, &c. tametſi contrarium ex illis ipſis verbis luculenter demoſtrauimus: vt, inquam, hoc donaremus tibi, parum tamen tuæ ſuffragraretur ſentẽtiæ. Nam hoc nobis cõfitearis neceſſe eſt, prius atq; etiam magnificentius datam vni Petro totius eccleſiæ capiti ſupereminentẽ illam ligandi, ſoluẽdiq́; authoritatẽ à Chriſto, q̃ ſeu eccleſiæ ſeu apoſtolis poſtea diceret: Quæcunq; alligaueritis, &c. Illi vni poſt traditas claues regni cœlorum, iam dictum erat: Quodcunq; ligaueris ſuper terram ligatum erit & in cœlis, cum poſt aliquãto diceretur eccleſiaſticæ cõgregationi, ſeu, vt tu vis, apoſtolis ſingulis: Quęcunq; alligaueritis ſuper terram, erũt ligata in cœlo. Illic plurium atq; adeò oĩm cœlorum & in clauibus & in alligandi, ſoluendiq́; poteſtate ſit mentio, hic vnius cœli tãtum, idq́; in vna alligandi, ſoluendiq́; poteſtate. Quam verborũ Chriſti differentiam, non eſſe otioſam, certum eſt, nec ſuo carere myſterio: præſertim, cum ab eodem euangeliſta, eodem pene loco, vtraq; referãtur: ſed magnificentius aliquid ſignificare voluiſſe Chriſtũ, cum diceret: Quodcunq; ligatum à Petro fore ligatum in cœlis omnibus, quàm cum poſtea diceret, de eccleſiaſtica domo & congregatione, ligata ab eadem, fore ligata in cœlo, tanquam vno ex multis, hoc ipſo vniuerſalem Petri authoritatem, in vniuerſum Chriſti ouile ſignificans, quod regnum cœlorum toties dicitur à Chriſto, vt cum regalibus nuptijs, cum ſagenæ miſſæ in mari, cum decem virginibus ab eodem comparatur, particularem autem domus aut congregationis eccleſiaſticæ, in eos tantum qui ſibi ſubiecti ſunt, non autem qui ſubiecti ſunt congregationi alteri: vt Traiectenſis eccleſiæ, in Traiectẽſes ſolummodo, non

F

Vniuerſaliorẽ Petro datam authoritem ligandi, q̃ congregationi eccleſiaſticæ.

in Leo-

A in Leodienses etiam. Hanc verborum Christi primo ad Petrum, deinde ad congregationem ecclesiasticam, cui iussit denuntiare peccātem in nos fratrem, nostra correptione non emendatum, differentiam non tulit vt otiosam præterire diligentissimus ille scripturarum excussor Origenes: subindicans quidem latere magni aliquid mysterij, tamen quid hoc ipsum sit, non satis explicans. Siquidem Homilia VI. in Matthæum scribit in hæc verba: Sed quoniam, inquit, oportebat aliquid maius habere Petrum pre illis qui ter arguerunt, ideo illi quidem sic dicit: Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis: & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis. Non ergo modica differentia est, quum Petro quidem datæ sunt claues, non vnius cœli, sed multorum cœlorum: & quæcunque ille ligauerit super terram, sunt ligata non tantum in vno cœlo, sed in omnibus cœlis. Ad eos autem qui multi sunt ligatores & solutores, sic dicit, vt soluant & alligent, nō in cœlis, sicut Petrus, sed in vno cœlo, quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, vt alligent & soluant in cœlis omnibus. Hactenus Origenes. Audis itaque etiam huius testimonio, illam ligandi, soluendique potestatem, ampliorem ante datam vni Petro, quàm post multis ligatoribus & solutoribus, hoc est, congregationi ecclesiasticæ. Eamque ipsam ibi datam Petro, vbi docuit super ipsum fundari vniuersam ecclesiā, vt intellige-
B rent omnes, à basi aut fundamento ecclesiasticæ hierarchiæ, à capite & vertice hanc potestatem, ad singulorum membrorum vtilitatem & ædificationem profluere in corpus vniuersum, quandiu illi suo capiti indissolubili connexionis vinculo cohæreret, à quo quicquid separatur, protinus ruina est, protinus mortuum ac iners truncus.

A Christo ergo data est hæc alligandi, soluendique authoritas, & capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, & domui seu congregationi ecclesiasticæ: vel, vt tu vis, apostolis, eorumque successoribus episcopis: sed ordine quodam, vt à capite secundum ordinatissimam rerum natura distributionem, omnem vim & energiam profluere intelligeremus. Longissime abest igitur, vel hac ligandi, soluendiq; authoritate, vel vlla prorsus re alia quæ ad præsidentis in ecclesiastica hierarchia authoritatē pertineret, reliquos apostolos Petro adæquauerit Christus, cui omnes subesse præcepit.

Rationes dissoluere, quibus ex actis apostolicis contendunt non apparere maiorem super cęteros apostolos, authoritatem exercuisse Petrum, sed contrà potius.

CAPVT X.

C QVemadmodum Petro suam illam inter apostolos singularē authoritatem vindicauimus aduersus hæreticorum, schismaticorumque calumnias: ita ꝗ eādem ipse nec ignorauerit, nec immemor eius fuerit, quoties hoc ipsum res & causa postularunt, aduersus eosdem palàm nunc faciemus. Qui contendunt non reperiri in actis apostolicis, ipsum se vspiam extulisse super apostolos reliquos, aut superiorem vllam authoritatem exercuisse. Quin contrà potius, missum vnà cum Ioanne ab apostolis in Samariam, cum Euangelico testimonio minor sit mittente, qui mittitur. In illo quoque apostolorum concilio super quæstione legalium, videri maiorem quandam Iacobi enituisse authoritatem, quàm Petri. In eius siquidem non Petri sententiam conclusum fuisse ab illo concilio.

Hic itaque priusquam respondeamus, hoc imprimis admonitū te volui lector, quod nolim quis Petri gesta ad eam paupertatem, angustiamque redigat, vt nihil illi concedat, quàm quæ in actis perscribuntur à Luca. Quæ si quis excusserit, expenderitque diligentius, clarissime intelliget nō apostolicorꝫ actorum, quàm vnius Pauli, cuius erat comes indiuiduus, texere studuisse historiam. Quam tametsi paulo altius repetit ab ipso videlicet nascentis ecclesiæ exordio: quod tamen vnius PAVLI quam commentabat historiæ occasione hoc ipsum fecerit, re ipsa testatus est in prosecutione historiæ. Siquidem postquam ad PAVLI vsque conuersionem & vocationem ad munus apostolicum perduxit illius primo nascentis ecclesiæ historiam, vnius deinceps PAVLI

Acta, quę dicimus apostolorꝫ magis esse commentarium peregrinationis Lucæ cū Paulo, ꝙ in vniuersum, aut actorꝫ apostolicorꝫ, aut etiā vnius Pauli.

acta describit, & persequitur, nec vllius reliquorum apostolorum omnium meminit, D nisi semel omnino, vbi actorum Pauli hoc requirebat ratio, in illo videlicet apostolorum & presbyterorum cōcilio, quod Pauli occasione celebratum fuerat, super quæstione legalium, ob quam tumultuante Antiochena ecclesia, inde Hierosolymam destinati erant Paulus & Barnabas. Præter quem locum nullum plane verbum inuenies de vllo apostolorum, à principio capitis decimitertij, vbi Paulus vocatus est ad munus apostolicum, ad finem vsq;, quam de vno Paulo, & comitibus eius. Itaque nec de mora Petri & cathedra eius apud Antiochiam vllum verbum. Nec de diuisione apostolorum, aut quando inter se partiti sunt orbem terrarum, quo se quisque contulerit, quas gentes cōuerterit ad fidem Christi, quo martyrij triumpho glorificarit Christum. Sed vnius, vt diximus, Pauli est commentus historiam. Quam tamen ipsam plurimum abest vt absoluerit, adeò, vt videri possit suæ tantum cum eodem peregrinationis scribere voluisse commentarios. Nam ibi continuo desinit, & magis abrumpit, quàm finit historiam, vbi ipse vnà cum Paulo Romam peruenit: quemadmodum diuus Clemens nonnullam suę peregrinationis partem cum Petro, à Cęsaria videlicet vsque Antiochiam, decem illis libris recognitionum commentatus est: illis ipsis clarissime demonstrans, quàm multis voluminibus opus fuisset ad vniuersa vnius Petri gesta explicanda.

Ex quibus facile intelligis, quàm sit friuolum argumentum: Non legitur apud Lucam in Actis quòd Petrus authoritatē superiorem exercuerit super cæteros apostolos, non exercuit igitur. E

Petri inter confratres modestiā nō conuerti debere in authoritatis suæ iniuriā.

Deinde, vt daremus Petrum in illo nascentis ecclesiæ primordio erga confratres suos se gessisse submissius, memorem doctrinæ præceptoris sui: Qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator: vt seipsum formam exhiberet præpositis omnibus, quemadmodum beatissimus CYPRIANVS de eo testatur ad Quintium: Nec PETRVS, inquit, quem primum dominus elegit: & super quem ædificauit ecclesiam suam, cum PAVLVS de circuncisione postea disceptaret, se vendicauit, seu aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi à nouellis ac posteris potius oportere. Nolim tamen hanc PETRI modestiam & humilitatem, conuerti in authoritatis eius iniuriam, cuius nihilominus memor erat, quoties hoc requirebat ecclesiæ vtilitas, aliorumque ędificatio. Testantur hoc satis (ni fallor) ANANIAS cum vxore SAPPHYRA, in quos exiguæ pecuniæ fraudem, in aliorum exemplum horribili mortis sententia vltus est.

Postremò, Tempora nobis distinguenda sunt, vt scripturas cōcordemus. Non tam erat in illo principio nascentis ecclesiæ, tempus moderandi, ordinandique ecclesiam, illa hierarchia quam disposuerat sacer spiritus, & cuius caput Petrum, iamdudum constituerat Christus, quàm cōgregandi ecclesiā illa hierarchia ordinandam, & in quam F Petri authoritati, eiusque exercitio locus fieret. Quare & omnes tūc manibus, pedibusque (quod dicitur) in hoc annixi sunt vndecunq; potuerunt, dispersas palantesq; oues congregare in ouile Christi commissum Petro. In quas iam congregatas & introductas, locus erat exercitio authoritatis Petri.

Hæc quàmuis sufficerent ad illam obiectionem, qua dicitur non reperiri, quòd se extulerit super alios apostolos Petrus, tanquam superiorem super eos authoritatem obtinens: nihilominus, tam ex euāgelistis, quàm ex Luca in Actis satis constare dicimus, quòd tam ante passionem, quàm post ascensionem CHRISTI ad patrem, ita se inter apostolos gesserit, tanquā princeps & caput collegij. Ita fere pro omnibus interroganti CHRISTO respondet, & pro omnibus interrogat & loquitur: quod nemo reliquorum inuenitur sibi vnquam vsurpasse. Itaq; apud Matthæum cum adolescentem illum perfectionis viam docuisset CHRISTVS, vt diuenditis omnibus & distributis in pauperes se sequeretur, subiūxissetq; aduersus diuites illa paradoxa, vnus pro omnibus interrogat Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Apud Lucam quoque post enarratā à Christo parabolam de patrefamilias, ait ei Petrus: Ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Et apud Ioannem, cum scādalizati essent etiam discipulorum CHRISTI nonnulli, ex ipsius sermonibus de sua carne manducāda, & bibendo sanguine, abijssentq; iam retro, nec amplius ipsum sequerentur, dixissetque ad duodecim, num & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domi-

Vt semper se gesserit Petrus inter apostolos tanquam caput collegij apostolici.
C. XIX.
Cur vnus Petrus & interrogat & respondet pro omnibus.
C. XII.
C. VI.

A Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes,& nos credimus & cognouimus,
ꝙ tu es Christus filius Dei viui. Quid causæ igitur,ꝙ magis pro omnibus,& respondet
& interrogat Petrus,q̃ Iacobus,aut Ioãnes,aut cæterorum aliquis,nisi quia ille erat caput
apostolici chori? Vnde B. Cyrillus dictum Ioannis locum explicans, scribit in hæc ver-
ba:Respondet Simon Petrus,dñe ad quẽ ibimus,&c. Per vnum qui præerat,respõdent
omnes,sanctã profecto,sanctisq; cõgruentem disciplinam optime conseruantes,& po-
sterioribus prudentiæ atq; modestiæ laudabilia præbentes exempla. Decet enim non
omnes cõfuse,nec prosilientes impudẽter quasi rapta vti oratione,sed cedere his qui &
cõsilio & ordine sunt præpositi,&c. Opus erat diuinitus comprobatę prudentiæ soli re-
sponsionem committere illi,qui ordine maior erat. Vides itaq; Petrum respõdisse pro
apostolis omnibus, tanquam qui ordine omnibus præemineret,essetq; caput totius cõ-
sortij. Ita & Theophilus dictã Petri interrogationem explicans:Dñe ad nos dicis hanc
parabolam an ad omnes? Petrus,inquit,cui iam cõmissa ecclesia fuerat,quasi omnium
curam gerens,inquirit an ad omnes dominus parabolam protulisset. Sed nõ erat locus
exercitio authoritatis Petri, quandiu vnà cum illis in carne versaretur Christus. Siqui-
dẽ præsente principe, cessat vicarij eius authoritas. At postq̃ ab eis assumptus est Chri-
stus,reuersusq; ad patrem cõmissa cura familiæ suæ Petro, nõ ignorauit authoritatem
B suam,neq; illi defuit: id q̃d multo nobis esset euidentius,si res actaq; apostolorum omni-
um,tam diligenter prosecutus esset Lucas, quàm vnius Pauli. Attamen etiam ex his
quæ ab illo quasi obiter memorantur de Petro,haudquaquam obscurum est, illum se
gessisse velut caput inter apostolos. Itaq; cum à Christi ascensione reuersi Hierosoly-
mam apostoli,manerent vnà in cœnaculo,perseuerantes vnanimiter in oratione & ex- Vnus Petrus
pectantes promissum spiritum, cum Maria matre Iesu,nõ alius quisquam, sed Petrus author eligẽ
exurgens in medio discipulorum,qui erant simul fere centum viginti,author fuit, alium di Mathiam
substituendi in locum proditoris Iudę, dicens: Viri fratres,oportuit impleri scripturam in locũ Iudę.
hanc,quam prædixit spiritus S. per os Dauid de Iuda, qui fuit dux ijs,qui comprehen- Actorum 1
derũt Iesum,qui coaptatus erat in numerum nostrum,& sortitus sortem ministerij huius,
&c. Oportet ergo ex ijs viris, qui nobiscum versati sunt toto tempore,quo dominus Ie-
sus perpetuam vitæ consuetudinem egit nobiscum,exorsus à baptismo Ioannis, vsque
ad diem quo receptus est à nobis, vnusquispiam constituatur, qui sit vnà nobiscum te-
stis resurrectionis eius, & cætera. Audis hic Petri inter apostolos authoritatem. Non
proposuit in commune deliberandum,num esset eligendus aliquis in locum Iudæ, nec
reliquorum de hoc aut expectauit,aut expetiuit iudicium:sed suam ipse sentẽtiam,tan-
quam authoritatem habens,& totius familiæ curam gerens,statim interposuit dicens:
Oportet vt ex his viris,& cætera. Rursus cum die Pẽtecostes repleti discipuli spiritu san- Actorum 2
C cto, cœpissent loqui alijs linguis magnalia Dei, dicerenturque ab irridentibus musto
pleni, stans vnus ex omnibus Petrus, eleuauit vocem suam,& locutus est eis: Viri Iu-
dęi, & qui habitatis Hierosolymis vniuersi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite
verba mea. Non enim sicut vos æstimatis,hi ebrij sunt,& cætera. Quibus auditis com-
puncti corde, dixerunt quidem ad Petrum & reliquos apostolos: Quid faciemus viri
fratres? Vnus tamen Petrus pro sua inter cæteros authoritate respondit:Pœnitentiam
agite,& baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem pec-
catorum vestrorum,& cætera. Et accesserũt illo die ex sermone eius,animæ circiter tria
millia. Deinde cum ascendisset cum Ioanne in templum ad horam precationis nonam, Actorum 3
& claudus ille ab vtero matris in vtrunque intendens, rogasset ipsos eleemosynam, re-
spondit vnus Petrus: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi
do. In nomine IESV CHRISTI NAZARENI surge & ambula,& apprehen-
sa manu eius dextra erexit eum,& cætera. Hic animaduerte obsecro,num tibi videntur
hæc verba maiorem quandam præ Ioanne, qui tamen & ipse erat inter primos aposto-
los, authoritatem ac potestatem præ se ferentis? vterque est rogatus eleemosynam, in
vtrunque iussit aspicere Petrus: attamen non dixit quasi communiter pro vtroq;: Ar-
gentum & aurum non est nobis,quod autem habemus tibi damus. Sed tanquam prin-
cipalem & singularem quandam authoritatem præ se ferens ait:Argentum & aurum
non est mihi, quod autem habeo,hoc tibi do. Itaque & ipse vnus concurrentem ad Actorum 4
eos,& stupefactum hoc prodigio populum facundissima oratione alloquitur:Congre-

gatis deinde principibus, senioribus & scribis, & ipsos in medio constitutos interrogan D
tibus, in qua virtute fecissent illud, repletus tunc spiritu sancto PETRVS ita illis respondit, vt mirarentur omnes, comperto quod homines essent idiotæ & sine literis. Iterum, cum multitudinis credẽtium esset cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed essent illis omnia communia, vendentibus agros ac ædes, quotquot erant possessores, & diuenditorum precia ad pedes apostolorum afferentibus, distribuenda in commune, prout cuiq; opus erat, Ananiam & vxorem eius fraudantes de precio agri diuenditi (ne tam sanctum violaretur institutum, exemplique pernicies inficeret etiam alios) primum fraudis, mendacijque coarguit coram omnibus, deinde terribili mortis sententia perculit. Simili authoritate singulariter vsum in Simonem magum, suprà indicauimus.

Actorum 5

Tu igitur quisquis es, qui authoritate, potestateq; pares fuisse apostolos omnes contendis, alium (si potes) mihi profer Apostolum, qui præsente Petro aut dixerit, aut fecerit aliquid, quod præferret singularem aliquam authoritatem ac potestatem eiusmodi, qualem in dictis actisque Petri omnibus in omnium apostolorum præsentia nunc audisti. Cuius si mira perpendas opera, videbis vt authoritate ac potestate, ita mira culorum, prodigiorumque virtute supereminentem omnibus, mirabilioremq; fuisse, vndique comprobante Deo, & honorabilem reddente datum illi à se primatum. Nam E
quàmuis per manus apostolorum ederentur signa & prodigia multa in populo, PETRI tamen adeò sublimis erat inter cæteros apostolos apostolica maiestas, vt in plateas exportarent infirmos ac ponerent in lectulis ac grabatis, vt trãseuntis eius vel vmbra obumbraret aliquem illorum, conueniebatque Hierosolymam & vicinarum ciuitatum multitudo, afferens ægros ac vexatos à spiritibus immundis, & sanabantur omnes. Legimus quidem & de Paulo, quod à corpore eius deferrentur sudaria, & semicincta super infirmos, & recederent ab eis morbi, & spiritus mali egrederentur. De Saluatore etiã nostro, quod sanguiflua illa tactu vestimenti eius curata fuerit. At quod cuiusquam vmbra ita passim curarit ægrotos omnes, nec de ipso quidem Saluatore nostro legimus, sed de solo PETRO, quem ita mirabiliter super omnes alios exaltauit Deus. Sed hęc (vt diximus) multo illustriora, augustioraque viderentur, si acta ipsius PETRI, in illa primitiua ecclesia tam essent perscripta à Luca, quàm sunt ipsius Pauli. Qui neq; Petri, neq; vllius reliquorum apostolorum, nisi obiter meminit: vnius tantum Pauli, aut potius suæ cum eodem peregrinationis (vt superius indicauimus) cõmentatus historiam.

Actorum 5
Etiam miraculorum prodigiorumq; virtute omnes excelluisse Petrum.

Quod vero obijcitur, Petrum missum cum IOANNE ab apostolis in Samariam, mihi adeò nihil derogare videtur authoritati Petri inter apostolos, vt eandem F
etiam apertissime comprobet. Nam licet prædicante PHILIPPO recepisset Samaria verbum Dei, & per eundem multa ibidem signa ederentur: nondum tamen spiritum sanctum acceperant. Quod cum audissent apostoli, qui erant Hierosolymis, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, vt maiori quadam authoritate confirmarentur noui ter conuersi ad fidem. Miserunt autem, veluti si decerneret Senatus, fore ex republica, vt non Prætor, non Legatus, non Proconsul, sed ipse per se Consul, Senatus, Princeps, administret difficilem, periculosamque aliquam prouinciam aut bellum gerat. Quod nequaquam fuisse insolens aut nouum, Romanæ docent historię. Nec tamẽ propterea non erat inter Senatores maior, imò suprema, Cõsolaris potestas & authoritas. Quod idem, si ex sacra tibi malis comprobari historia, audi ergo, quid scriptum sit Iosue vigesimosecũdo: Cum reuerterentur filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse à filijs Israel de Sylo, vt intrarent Galaad terram possessionis suæ, quam obtinuerãt iuxta imperium domini, in manu Moysi vltra Iordanem, cum venissent ad tumulos Iordanis in terram Chanaan, ædificauerunt iuxta Iordanẽ altare magnitudinis infinitæ. Quod cum audissent filij Israel, & ad eos certi nuntij detulissent, conuenerunt omnes in Sylo, vt ascenderent & dimicarent contra eos: & interim miserunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis, & decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus. Vides hic à populo & multitudine filiorũ Israel mitti Phinees, sacerdotem magnum in lege, filium Eleazari, filij Aaron, maximum & dignissimum in populo, & cum eo decem principes, de singulis tribubus. Nunquid propterea desijt Phenees esse

Vt missus fuerit Petrus cum Ioanne ab apostolis.

A (quod de eo scribitur) dux eorum coram domino, aut nunquid illi decem principes tribuum propter hoc principes non fuerunt, quòd à tribubus missi sunt? Quare nec PETRI authoritati quicquam derogat, quòd hoc pacto missus fuerit cum IOANNE ab apostolis: præsertim, si etiam hoc cogites, quòd vnà manentes, & necdum à se diuisi apostoli, communi consilio administrabant ecclesiam, cuius tametsi esset caput PETRVS, modestia tamen ac humilitate æquabat, atque adeò submittebat se omnibus, nisi vbi opus erat meminisse authoritatis suæ. Illud vero, quod ex IOANNE adducitur: Non est seruus maior domino, nec apostolus eo qui mittit illum, facile intelligis non pertinere ad propositum. Non enim ita missus est ab apostolis Petrus tanquam eorum apostolus aut nuntius: sed tanquam honoratissimus apostolici senatus, & princeps ecclesiæ.

Restat nunc paucis respondere de Iacobo, quem in illo apostolorum concilio super quæstione legalium, volunt se extulisse super Petrum, à quo tota abfuit diametro. Fuit quidem hic vir admirabilis, tantæ sanctitatis ac opinionis in populo (quod de eo testatur diuus Hieronymus) vt fimbriam vestimenti eius cuperent certatim attingere. Attamen quisquam hunc Hierosolymorum constituerit episcopum, si Chrysostomum interroges, respondebit tibi à Petro totius orbis magistro illum constitutum fuisse, tantum abest, vt ipso fuerit superior. Ita enim scribit Homilia LXXXVII. in Ioannē: Si quis, in quit, à me percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit, respondere ego hunc totius orbis magistrum præposuisse Petrum. Quod ipsum etiam attestatur beatus Anacletus martyr beatissimi Petri discipulus, & in cathedra successor, in epistola ad episcopos per Italiam, tametsi Petro hac in re etiam Iacobum & Ioannem Zebedei filios adiungat, vt tunc communi adhuc apostolorum nondum à se diuisorum consilio gubernabatur ecclesia. Confirmat quoque (vt post audies) Etherianus ille. Quibus facile crediturus es, si & alia Petri acta perpenderis, quæ quàmuis ex plurimis paucula, & velut obiter perstringat Lucas: satis tamen ex eis constat, se inter apostolos gessisse Petrum, tanquam ad quem præcipua totius ecclesiæ cura pertineret: præsertim, si illam Mathiæ electionem in sortem apostolatus in locum proditoris Iudæ consideres attentius. Nam quàmuis non per homines, sed per ipsum Christum primi illi eligendi fuerant in apostolatus ministerium, quos sibi & actæ vitæ, & resurrectionis suæ testes habere voluisset, ea propter nec suffragiis fit electus MATHIAS, sed constitutis duobus, domino tota est commissa electio, missis sortibus. Attamen huius talis electionis, quãtum ab humano opere pendebat, vnus (quemadmodum superius audisti) fuit author Petrus.

Iacobus constitutus episcopus Hierosolymorum à Petro.

Sed operæpretium est audire, vt Iacobum supra Petrum se extulisse videri velint. In C illa ad apostolorum ac presbyterorum, qui Hierosolymis erant, iudicium relata quæstione: Num ex gentibus conuersi ad Christum legalibus onerãdi essent oneribus, Petrus prior suam dixit sententiam, eos in totum liberos pronuntians, Iacobus deinde cõfirmauit eandē, etiam prophetico testimonio. Sed vt Iudæi Christifideles facilius coalescerent cum conuersis ad Christum ex gentibus, restringendam nõnihil libertatem illam censuit, & paucula quædam onera illis imponere. In cuius sententiam itum est à concilio, & scripta ad gentes epistola.

Quod historia illius apostolici concilij primatui Petri nõ deroget, sed astipuletur potius.

Hic te interrogo: Cum in cõcilijs quædam discutienda proponuntur, nunquid non est vsitatum & commune, vt honoratior, & cuius inter omnes est maior authoritas, primus suam dicat sententiã, & qui sequuntur eandem aut approbent, aut mutent, aut addant aliquid, prout cuique visum fuerit? Plus enim vident multi, quàm vnicus: alioqui, si authoritate tantum maiore definienda erant proposita, quid opus erat concilio? Nunquid ergo illius continuo maior est inter omnes authoritas, cuius forte sententia (quod frequenter nouissimo accidit) probabilior est visa concilio? Petrus cum magna esset inter apostolos & presbyteros disceptatio, super quæstione proposita, pro sua inter omnes authoritate, prior dixit sententiam, cui si quædam addenda visa sunt Iacobo approbante cõcilio, nunquid propterea Iacobi maior erat, quàm Petri authoritas? Quod si insuper vtriusque perpendas sententiam, inuenies illam Petri continuo post præualuisse in orbem vniuersum. Illam vero Iacobi, quæ tunc placebat concilio, vix ad modicum perdurasse, sed mox fuisse abolitam, ita mirabiliter approbante vbique & confir-

firmante Deo Petri super omnes authoritatem. Petrus siquidem Christifideles conuer D
sos ex gentibus à legalibus oneribus liberos in totum pronunciauit, dicens in hæc verba: Viri fratres, vos scitis quòd ab antiquis diebus Deus inter nos elegit, vt per os meū audirent gentes verbum Euāgelij, & crederent: & qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit illis, dans illis spiritum sanctum, sicut & nobis, nihilq; discreuit inter illos & nos, cum fide purificauerit corda illorum. Nunc ergo quid tentatis Deum, vt imponatur iugum super ceruices discipulorum, quod neq; patres nostri, neq; nos portare potuimus, sed gratia domini nostri Iesu Christi credimus nos saluos futuros, quemadmodum & illi. Tacentibus aūt cunctis ad hanc orationem Petri, & narrantibus Paulo & Barnaba, quanta per ipsos fecisset Deus inter gentes, Iacobus Hebræorum episcopus, non ita liberos esse voluit conuersos ex gentibus, sed censuit scribendum ad eos, vt abstinerent ab immolatis simulacris, suffocatis & sanguine: quo facilius conglutinarentur Iudæis, qui inueterata ex lege consuetudine ab his abhorrebant vehementer. In quam sententiam placuit concilio ad conuersos ex gentibus scribere. Tu itaq; nunc vide ac dijudica, an Iacobi & illius cōcilij, an vero vnius Petri per orbem obtinuerit sententia. Nunquid enim à sanguine & suffocato deinceps abstinuerūt Christifideles, & non potius omnem creaturam Dei bonam existimarunt, quæ cum gratiarum actione percipitur, tanquam iuxta Petri sententiam liberi in vniuersum ab oneribus legalibus? Quare non multo post illius concilij decretum Corinthijs suis ita scribit Paulus: Omne quod in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. E
Domini siquidem est terra & plenitudo eius. Quòd si quis vocat vos infidelium ad cœnam, & vultis ire, quicquid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Porrò conscientiam dico, non tuam, sed alterius. Cur enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Quòd si ego cum gratia participo, cur ob id mihi maledicitur, pro quo gratias ago? Rursus Tito suo: Omnia munda mūdis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum. Iterum ad Romanos XIIII. Scio & confido in domino IESV, quia nihil est commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse. Et ad Colossenses: Nemo vos iudicet in cibo & potu, aut parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, hoc est, nemo vos veluti Iudæos in his discernat ab ijs, inter quos habitatis. Et hæc fere continuo post illius decretum concilij docuit & prædicauit apostolus: vt intelligas, non Iacobi & illius concilij, sed vnius Petri sententiam, etiam tunc statim obtinuisse per ecclesiam. Ita reipsa comprobauit & confirmauit dominus, q̄ non frustra pro fide vnius Petri rogauerit, pro confirmatione aliorum in fide.

Quæ ex Paulo obijciuntur, dissoluere.

CAPVT XI.

F



Nunc ad ea, quæ de Paulo obiecta sunt, nonnihil dicendum est. Tria autem sunt, quæ obijciuntur. Primum, quòd in nullo concesserit Petro, cum scribat Galatis suis nihil sibi cōtulisse nec Petrum nec cæteros apostolos, qui erāt Hierosolymis. Secūdum, quòd Petro restiterit in faciem. Tertium, quòd illum circuncisionis tātum, se vero gentium videatur facere apostolum.

Quod Paulo plurimum concesserit Petro. Ad primum itaq; quod dicitur Paulum in nullo concessisse Petro, hoc plane falsum est. Concessit Petro haud dubie plurimum, vt merito debuit, adeò vt eius spectandi cupiditate Hierosolymam ascenderit, cuius idem ipse testis est. Non equidem humanum aliquid in eo passus. Neque enim puto, inquit Hieronymus, apostolicæ fuisse grauitatis, vt post tantam triennij præparationem, humanum aliquid in Petro voluerit aspicere, sed his oculis aspexit eum, quibus & modo in epistolis suis videtur. Iuit autem non quidem discendi studio, qui & ipse eundem habuerat doctorē & magistrum sanctum spiritum, sed honoris deferendi gratia, adeò (inquit Theophylactus in dictam Pauli epistolam) illum venerabatur & coluit. De qua eius profectione in eandem epistolam ita scribit sacer Ambrosius: Dignū fuit, inquit, vt cuperet videre Petrum, quia primus erat inter apostolos, cui & delegauerat Saluator curam ecclesiarū: nō vtiq; vt ab eo aliquid disceret, qui iam ab eodem authore didicerat, à quo ipse fuerat instructus Petrus,

sed

A ſed propter affectum apoſtolatus,& vt ſciret Petrus hanc illi datam licentiam euange
lium prædicandi quam ipſe acceperat. Veniens ergo ad eum hoſpitio receptus eſt,&
manſit apud eum diebus quindecim,tanquam vnanimis apoſtolus. Hoc ideo manife-
ſtat,vt oſtendat ſe concordiam cum apoſtolis habuiſſe,nec in aliquo ab eis diſſenſiſſe,
ſicut de eo ſuſurrabant pſeudoapoſtoli,vt eum apud gentium diffamarent eccleſias,&
ſua mala ſimplicioribus infererent,dicentes ea conuenire cum doctrina maiorum apo
ſtolorum.Hactenus Ambroſius. Vides itaq; quàm ſit falſum,Paulum in nullo conceſ
ſiſſe Petro,quẽ è tam longinquo viſitauit honoris deferendi gratia,tanquam primum
inter apoſtolos,cui delegauerat Saluator curam eccleſiarum omnium.

Quòd vero ipſe dicit ſibi nihil contuliſſe Petrũ aut reliquos,qui Hieroſolymis erant
apoſtolos,hoc voluit ſignificare ſe quoq; Chriſtum,non Petrum aut apoſtolos habuiſ
ſe ſui apoſtolatus authorem,atq; etiam euangelij quod prædicabat doctorem, quem-
admodum & cæteri apoſtoli.

De reprehen ſione Petri à Paulo.

Ca.14

Clemẽtis ſen tẽtia nõ fuiſ ſe Petrũ apo ſtolum,cui Paulus reſti tit Antio chiæ.

Ad ſecundum autem,quòd ſe dicit Antiochiæ reſtitiſſe Petro in faciem. Scio hic
affirmari à Clemente illo Alexandrino Origenis præceptore,non fuiſſe illum Petrum
apoſtolorum principem, cui Paulus ſe reſtitiſſe ſcribit in faciem, ſed ex lxx. diſcipulis
aliquem. Cuius ita meminit Euſebius libro primo hiſto. eccleſiaſt. Clemens vero,in-
B quit,in quarto diſpoſitionum libro Cephæ mentionẽ facit, de quo Paulus dixit:Cum
autem veniſſet Cephas Antiochiam,in faciem ei reſtiti,& dicit eum vnum eſſe ex lxx.
diſcipulis cognomine Petri apoſtoli. Hæc Euſebius. Fuit autem ille Clemens do-
ctiſſimus diligẽtiſſimusq; noſtræ religionis aſſertor,apoſtolicis temporibus proximus,
ea fere ſcribens,quæ ab apoſtolorum auditoribus ipſe acceperat.Siquidem Σ[illegible]ωματῶν
libro primo enumerans quos apoſtolicæ prædicationis viros repererit,ad quos ſe con-
tuliſſet diſcendi ſtudio,& apud Achaiam,& apud Syriam,& in Oriente, & apud Pale
ſtinam,ad vltimum autem,inquit,in Aegypto magiſterio vſus ſum viri virtutis & ſci-
entiæ merito omnibus præferendi(Pantænum intelligit) Et illi quidem diuinę doctri
næ veritatem,quæ ſibi ab ipſis ſtatim primis authoribus Petro & Iacobo & Ioanne &
Paulo ſanctis apoſtolis tradita fuerat,tanquam patres filio commendarunt. Sed pau-
ci patribus ſimiles filij,tamen Deo fauente per ipſos in nobis germinis apoſtolici plan
tata ſunt ſemina. Hæc idem ipſe Clemens. Qui dignus habitus eſt in ea eccleſia,cui ſe-
cundo poſt apoſtolos loco apud Alexandriam eccleſiaſticę ſcholæ committeretur ma
giſterium,vt doctoris eidem præeſſet officio,poſt Antęnum,cui primo poſt apoſtolos
id mandatum erat officij. Habuit autem & diſcipulum & cathedræ ſuæ ſucceſſorem il
lum vere admirandum Origenem. Quæ ideo hic libuit aſcribere, ne leue putes huius
viri hac de re teſtimonium.

Hieronymi, Chryſoſto-mi,& Theo phylacti ſen tẽtia,nõ fuiſ ſe ſeriã illam reprehẽſionẽ

C Deinde,vt donemus fuiſſe illum Petrum apoſtolum, D. Hieronymi aduerſus Au-
guſtinum haud improbabilis ſententia eſt, ſimulatam fuiſſe illam reprehenſionem
Pauli. Nam quemadmodum Petrus cæteriq; apoſtoli atque ipſe etiam Paulus,ob ſcan
dalum Iudæorum ſimulate ſeruarunt legalia,ita cum ex ea ſimulatione quæ erat neceſ
ſaria ad ſeruandos Iudæos à ſcandalo, ſcandalizarentur gentes, ei ſcandalo gentium
Paulus ſimulata reprehenſione occurrit, non quidem præſentibus illis Iudæis,ſed gen-
tibus ex Petri ſimulatione ſcandalizatis. Quopacto vtrorumque ſcandalum excluſe
runt,Iudæorum ſua ſimulatione Petrus,gentium Paulus illa ſimulationis ſimulata re
prehenſione. Nam quod eodem conſilio ipſe etiam Paulus coram Iudæis ſimulauit ſe
ſeruare legalia, quamuis liberrimus alioqui euangelicæ libertatis vindex & aſſertor,
teſtatur Lucas Act. xvi. Peruenit, inquit, in Derben & Lyſtram, & ecce diſcipulus
quidam erat ibi, nomine Timotheus,filius mulieris viduæ fidelis,patre gentili,cui bo-
num teſtimonium perhibebãt qui in Lyſtris erant & Iconio fratres. Hunc voluit Pau-
lus proficiſci ſecum, & aſſumens circuncidit eum propter Iudæos qui erant in illis lo-
cis,ſciebant enim omnes quòd pater eius erat gentilis. Vides hic Paulum videri vo
luiſſe Iudæis non ſolum ipſe ſeruare legem, ſed etiam gentes quas conuertit ad Chri-
ſtum,docere ac perſuadere Iudaiſmũ. Quòd autẽ ſimulate ob ſcandalũ Iudæorũ vitan
dum, & vt hoc pacto magis ſe illis inſinuaret,& nõ ſerio id fecerit,ſatis indicat Lucas,
dicens eum hoc feciſſe propter Iudęos, qui erãt in illis locis, atq; idẽ ipſe luculẽtiſſimus
teſtis eſt,qui toties clamat, toties inculcat:Si circũcidemini, Chrs vobis nihil proderit.

Eadem ratione, eodemq; consilio totunderat sibi caput in Cenchreis tanquam persol- D
uens votum, & rursus Act. xx. Cum venisset Hierosolymam, salutatoq; Iacobo & fra-
tribus narrasset illis quae per eius ministerium fecisset Deus in gentibus, responderunt
illi dicentes: Vides frater, quot milia sunt in Iudaeis qui crediderunt, & omnes aemula-
tores sunt legis: audierũt autem de te, quòd discessionem doceas à Moyse, eorum qui
per gentes sunt Iudaeorum dicẽs, non debere eos circuncidere filios suos neq; secũdum
consuetudinem ingredi, quid ergo erit? Oportet vtiq; conuenire multitudinẽ, audient
enim te superuenisse. Hoc ergo fac quod dicimus. Sunt nobis viri quatuor votum ha-
bentes super se: his assumptis sanctifica te cum illis, & impende in illis, vt radant capita,
& scient omnes, quia quae de te audierunt, falsa sunt: sed ambulas & ipse custodiens le-
gem, &c. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intrauit in tem-
plum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoq;
eorum oblatio, &c. Vides hic ex quorum consilio, & qua ratione ductus ipse coram Iu-
daeis seruarit legalia. Non equidem serio, sed specietenus & simulate: quo fidem face-
ret Iudaeis falsam quidem, attamen pro eo tempore ipsis vtilem, falsa esse quae de ipso
audierant, quae tamen non erãt omnino falsa, quemadmodum eius epistolae, maxime
autem quae ad Galatas, testãtur: & quòd ambularet etiã ipse custodiens legem, quũ am
tamen certum est eum non seruasse. Si itaque etiam Paulus ob scandalum Iudaeorum E
declinandum toties inuenitur simulasse, non solum se obseruare legem, sed etiam gen
tes ad Iudaismum attrahere, vt in circuncisione gentilis Timothei, cum tamen reuera
oppositum faceret è diametro, qua fronte ipse hanc simulationem reprehendisset in Pe
tro: nisi (vt diximus ex D. Hieronymi sentẽtia) & haec quoq; simulata fuisset reprehen-
sio, ad medendum scandalo gentium nato ex illa simulatione Petri. Quae sicut ad hoc
valebat cum fieret, ita quoq; eius commemoratio, perinde quasi seria fuisset, non erat
inutilis Galatis, quos nonnulli pseudoapostoli Iudaizare cogebant. Eadem est
Chrysostomi sententia, in dictam Pauli epistolam: Qui hoc ipsum quod dicit Paulus:
In faciem illi restiti, ita legit graece κατὰ πρόσωπον, id est, iuxta faciem, perinde quasi di-
xisset: In speciem. Etenim, inquit, si vere fuisset inter ipsos contentio, nequaquam prae-
sentibus discipulis se inuicem increpassent, &c. Nunc autẽ vtilis erat, palàm in speciem
adhibita dissensio. Eidem sentẽtiae etiam Theophylactus subscribit in eandem Pau
li epistolam. Postremò, quamuis etiam hoc daremus, quòd tantopere volunt, nec nos
omnino reprehendimus, Petrum illum apostolorum principem serio reprehensum à
Paulo: nihil tamen hoc eius derogaret authoritati. Neq; enim inconueniens existima-
mus superiores ac praepositos nostros, si aut aberrent in fide, aut alios verbo vel facto
aberrare faciant, admonere & charitatiue corripere, aut etiam publice eis verbo resiste
re, si hoc causa fidei postulet: quemadmodum postulabat in proposito, seu seriam, seu F
simulatam eam reprehensionem voluerimus. Ad quod induci exemplum hoc Pauli,
haud grauatim admittimus.

Nihil deroga re authoritati Petri, etiã, vt serio fuisset reprehensus

Ad tertium vero illud, quod ex Paulo obijcitur, Petro commissas fuisse, non oues
vniuersas, sed eas tantum quae ex circuncisione. Siquidem circuncisionis ipsum aposto
lum Paulus vocat, se vero gentium.

Dicimus Petro vniuersas Christi oues cõmissas, non solum quae ex Iudaeis, sed mul
to magis quae ex gentibus, quas iam ascensurus ad patrem tertio illi commendauit, di
cens: Pasce agnos meos, rege, pasceq; oues meas. Nullas omnino excepit, sed vniuersas
eius regimini cõmisit, super quem aedificauit ecclesiam suam vniuersam. Cuius autho-
ritati omnes subiecit, quotquot essent in terris, dicens: Quodcunq; ligaueris super ter-
ram, erit ligatũ & in coelis, vbi dicitur: quodcunq;, ibi excipitur nihil. Quare B. Chry
sostomus tractans dicta verba Christi ad Petrum: Tu es Cephas, & super hãc petram
aedificabo ecclesiam meam. Et quodcunq; ligaueris super terram, &c. Haec, inquit,
omnia quae solius Dei sunt, Christus pollicetur se daturum Petro. Ita & pater ad Hiere
miam dicebat, sicut columnam ferream, & sicut murum aeneum posui te. Sed ipsum
quidem gentium pater, hũc autem vniuerso orbi terrarum praeposuit Christus. Idem
in Ioannem, dicit totius orbis curam Petro cõmissam à Christo. Similiter ille ter san-
ctus Leo ser. ter. de passione dominica (quod & superius audiuisti) vnus, inquit, de toto
mundo eligitur Petrus, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus apostoli

Vniuersas oues Christi commissas Petro

Homi. 55. in Matth.

Homi. 87

cunctisq;

A cunctisq; ecclesiæ patribus præponatur: vt quamuis in populo Dei multi sint sacerdo-
tes, multiq; pastores, omues tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.
Magnum & mirabile huic viro dilectissimi consortium potentiæ suæ diuina tribuit di
gnatio, vt si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per
istum dedit, quicquid cæteris non negauit, &c̃. Diuus quoque Gregorius: Cunctis, in-
quit, euãgelium scientibus liquet, quòd voce dominica sancto & omnium apostolorum
principi Petro totius ecclesiæ cura cõmissa est. Ipsi quippe dicit: Petre amas me? pasce
oues meas. Quem euangelistæ locum tractans & explicans ille Theophilus: Cum, in-
quit, finitum esset illis prandium, Petro præposituram ouium orbis terrarum tradidit.
Rursus in illud quod Petro percontanti de Ioanne continuo post respondit CHRI-
STVS: Sic eum volo manere, &c. Tu me sequere: Te nanque, inquit, nunc dimitto
ad orbis pontificatum, & in hoc me sequere. Sed & sanctissimi quoq; Bernardi hic
libet verba ascribere. Cuius viri inter antiquos illos vere orthodoxos scriptores memo
riam libenter insero, quòd in eo in nouissimis his temporibus plane apostolicum spiri-
tum renouasse Deus, & exuscitasse videt, haud minora per manus eius operatus signa
ac prodigia, quàm dudum per illos suos apostolos.

Hic libro secundo de consideratione ad suum Eugenium, inter cætera scribit in hęc
B verba: Age, inquit, indagemus adhuc diligenter qui sis, quam geras videlicet pro tem-
pore personam in ecclesia Dei. Quis es? sacerdos magnus, summus pontifex, tu prin
ceps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, ordine
Melchisedec, dignitate Aaron, authoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus,
vnctione Christus, &c̃. nec modo ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Vn
de id probem quæris? ex verbo domini. Cui enim non dico episcoporum, sed etiam
apostolorum sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oues? Si me amas Petre, pa
sce oues meas. Et paulopost: Cui non planum est, omnes oues designasse? nihil excipi-
tur, vbi distinguitur nihil. Rursus post alia pleraq;: Inde est quòd alij singuli singulas
sortiti sunt plebes scientes sacramentum, deniq; Iacobus, qui videbatur columna vna
ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Tandem conclu
dens ait: Alij in partem solicitudinis, tu in plenitudinem vocatus es potestatis, aliorum
potestas arctatur certis limitibus, tua extenditur & in ipsos qui potestatem super alios
acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab episco-
patu deponere, etiam & tradere sathanæ potes? Stat ergo inconcussum priuilegium
tuum, tam in datis clauibus, quàm in ouibus cõmendatis. Hactenus ille.

Non igitur circuncisionis tantum, sed ouium vniuersarum, nec ouium modo, sed &
pastorum, vnus omnium pastor constitutus est Petrus. Quem vniuerso orbi terrarum,
C cunctarumq; gentium vocationi, omnibus deniq; apostolis cunctisq; ecclesię patribus,
vt iam audisti, præposuit Christus.

Cur vero circuncisionis apostolus ipse dictus sit à Paulo, qui se gentium gloriatur
apostolum, haud difficulter intelliges, si perpendas, & quod de seipso testificatus est
Saluator noster dicens: Non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. Et
quod apostolis duodecim præcepit, cum eis daret potestatem spirituum immundo-
rum, & vt curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem, videlicet ne abirent
in vias gẽtium, nec Samaritanorum ingrederẽt ciuitates: sed ite, inqt, potius ad oues per-
ditas domus Israël. Quas suũ populũ, & oues gregis sui peculiariter sæpe vocat Deus
in scriptura. Quorum Christi mandatorum memores apostoli, etiã diu post acceptum
spiritum sanctum, existimauerunt solis Iudæis missum fuisse verbum salutis, idq; tam
diu vsq; dum viso admonitus Petrus, primum omnium susciperet Cornelium centu-
rionem gentilem & incircuncisum hominem ad baptismum. Ad hoc igitur vsque
temporis, tam Petrus, quàm vniuersi cum eo apostoli, solis Iudæis euangelizabant ver
bum fidei. Vnde nihil mirum, si Petrus eatenus circuncisorum præcipue diceretur aposto
lus, ad quos solos missum se dixerat Christus, missi etiã principio apostoli, ita quidẽ vt
diu eis non reuelaret spũs sctũs etiã gentibus cõmunicandũ euangeliũ in salutẽ. Cuius
cũ tẽpus iam adesset opportunũ & placitũ Deo, siquidẽ Iudęis iam satis diuulgato euan
gelio, non Paulo, non Iacobo, non Ioanni, sed Petro, totius nimirum ecclesiæ summo pa-
stori (quæ eatenus circuncisionis tantum fuerat) apparuit visio de cœlo, qua positus
in men

Cur Petrus circuncisionis apls dicatur à Paulo, se gloriante apostolum gentium

in mentis excessu vidit apertum cœlum, atque inde vas quoddam veluti linteum magnum quatuor initijs alligatum demitti in terram, in quo erant omnis generis quadrupedia terræ, bestiæq; & reptilia & volatilia cœli, & facta est vox ad eum: Surge Petre, occide & manduca. Quo viso, vt post intellexit, admonebatur etiam gentes incorporare Christo, gentium enim immundiciæ, per quadrupedia terræ, bestias, reptilia, volatiliaq; significabantur. Quas Deus intra linteum ecclesiæ recipere iam existimans opportunum, Petro præcepit primum vt eas mactaret verbo Dei quouis gladio vtrinq; incidente penetrantiori: deinde vt mãducaret, hoc est, cibi more in ecclesiæ corpus traijceret, sibiq; cõglutinaret vt ecclesiæ fundamẽto. Et ne qs eũ teneret scrupulus, ita etiã tertio est admonitus: & continuo post visionem, venerunt à Cornelio quidam eius accersendi gratia, quatenus ipsum erudiret in ijs quæ salutis suæ erant. Cum quibus proficisci iussus à spiritu, vt accessisset ad Cornelium, eidem cum omni domo sua annunciauit regnum Dei, hunc in modum exorsus: Reipsa comperio quòd non sit personarum respectus apud Deum, sed in omni gente, qui timet ipsum, & operatur iustitiã, hic acceptus est illi. Sermonem, inquit, quẽ misit Deus filijs Israel, annuncians pacem per Iesum ipsi nostis, &c. huic omnes prophetæ testimonium ferunt, quòd remissionem peccatorum accepturus sit per nomen eius, quisquis crediderit in eum. Et cum adhuc eo loquente excidisset spiritus sanctus super omnes qui audiebant sermonem, obstupefactis miraculo his qui ex circuncisione venerant cum Petro, iussit eos baptizari in nomine domini. Per hunc itaq; Petrum totius ecclesiæ caput & magistrũ, didicerunt primo & cæteri apostoli, q; & gentibus concesserat Deus pœnitentiam ad vitam. Quare & exorta postea disceptatione non exigua, an gentes onerãdi essent oneribus legalibus, in apostolorum desuper habito concilio, surgẽs Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis q; ab antiquis diebus Deus inter nos elegit, vt per os meum audirẽt gentes verbum euangelij & crederent.

Audis quid hic dicat Petrus, Deũ videlicet ab antiqs diebus elegisse, vt per os ipsius inter omnes apostolos audirent gentes verbum euangelij & crederent, vt qui antea fuerat solius circũcisionis pastor & apostolus, quippe quæ sola in ouili dominico eatenus continebatur, efficeretur etiam pastor gentium, quas cum placuisset Deo etiam in ouile suum adducere, & ad agnitionem veritatis venire, elegit hoc fieri ministerio Petri, vt velut præuidens istorum calumnias, dominici gregis magis cõmendaret vnitatem, contestatumq; faceret vnicum ouile sub vnico pastore esse oportere. Quòd vero Paulus se gentium, Petrum vero circuncisionis facit apostolum, non eo pertinet, quasi gentibus tantum ipse euangelizauerit. Siquidem & ipse primum semper euangelizauit Iudæis per synagogas: sed cum pene vbiq; ab illis contradiceretur sibi, dixit vna cum Barnaba: Vobis oportebat primum loqui sermonem Dei, sed quoniã repulistis illum & indignos vos iudicatis æterna vita, ecce conuertimur ad gẽtes. Merito igitur se gentium gloriatur apostolũ, in quas præcipuus laboris eius fructus enituit. De Iudæis gloriari non audet, à quibus pene vbiq; male acceptus est. At Petro, cui totius ouilis cura commissa est, æquus pene fructus fuit, & in Iudæis & in gẽtibus. Sed quoniam Iudæis primum loqui oportuit verbum Dei, primus quoque labor eius, ad eos in ouile Christi sibi commissum introducendos maximo cum fructu ac prouentu desudauit, adeò vt vnico primoq; eius sermone, quem ipso die pentecostes habuit, tria milia circiter animarum conuerterentur ad Christum. Quare ea ratione in illo principio merito vocatus est à Paulo circuncisionis apostolus. In qua tum fructus eius cernebatur maximus. Sed postea nihilo secius nec minori fructu laborauit in gentes, quàm ante in circuncisione m fecerat. Cum enim (vt beatissimi Leonis verbis dicamus) apostoli duodecim accepta per spiritum sanctum, omnium locutione linguarum imbuendum euangelio mundum distributum sibi terrarum partibus suscepissent, & beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis, iam populos qui ex circuncisione erãt erudierat, Antiochenam ecclesiã, vbi primum christiani nominis dignitas est orta, fundauerat, & Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atq; Bithiniam legibus euãgelicæ prædicationis impleuerat, ad arcem Romani destinatur Imperij: vt hic sicut esset terrenus Imperator & rector orbis, ita & ibidem præsideret hic pastor qui præsul esset & caput ecclesiæ totius. Qua de re in hæc etiam verba scribit ille Cæsariens. Eusebius, Simonis magi ex Iustino &

Pauli in Iudæos exiguus fructus, at Petri æquus pene in Iudæis & gẽtibus

In serm. de Petro & Paulo.

Ecclef. hist. lib. 2

A & Irenæo enarrans historiam,& quemadmodum maleficis suis artibus ita dementauerat Romanos,vt diuinos sibi honores impenderent.Sed non inlongum,inquit,permanet fraude quæsita diuinitas.Continuo nanq; in ipsis Claudij temporibus,clementiæ diuinæ prouidētia,probatissimum omnium apostolorum & maximum fidei magnificētia, virtutis merito primorem principem Petrum ad vrbem Romam,veluti aduersus humani generis communem perniciem repugnaturum deducit, ducem quendam & magistrum militiæ suæ,scientem diuina prælia & virtutum castra ductare. Idem in chronicis suis in Claudij cæsaris annum secundum scribit his verbis:Petrus natione Galilæus,christianorum pōtifex primus, cum primum Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam proficiscitur, vbi euangelium prædicans viginti quinq; annis eiusdem vrbis perseuerat episcopus. Audis itaq; christianorum omnium, non Iudæorum pontificem primum Petrum,qui Romanæ vrbis,orbis & gentium dominæ,annis xxv. episcopatum tenuit. Cuius curæ vt vniuersa Christi ecclesia cōmissa est,ita vt in vniuersam se extenderit, adhuc volo vt ex Hugonis Etheriani verbis clarius intelligas. Qui Emanuelis Constantinopolitani Imperatoris temporibus suos Græcos à schismate ad matris gremium reducere satagens,de Petro & eius successoribus Romanis pontificibus scribit in hęc verba:Ex ipsa,inquit,rei euidentia liquido apparet,quòd Petrum
B eiusque successorem Christus principem & caput,non modo Latinorum,Græcorum Occidentis,& Septentrionis vniuersi,verum Armeniorum,Arabum,Iudæorum,Masdianitarum,Amalechitarum,& totius Orientis & Meridiani climatis in perpetuū cōstituit. Ob quam rem occidui solis limites vniuersi Petri successorē,vsq; nunc sibi dominū recognoscunt,& sub illo præsule diriguntur. Quod omnē ab vtero gremio matris errantem facere opportunū est. Petrus enim magnus Christi apostolus, in omnibus fere ciuitatibus,Syriæ,Cappadociæ,Phrygiæ,Macedoniæ,Ellades,Epyri,Siciliæ,Italiæ,Galliæ,Hispaniæ ac extremitatum episcopos ordinauit:etenim Iacobus eius fauore Hierosolymorum thronū tenuit,deinde Enodiū Antiochiæ ordinauit:Tharsi Vrbanum, Epaphrodytū Lyciæ,Figellum Ephesi,Smyrnę Apellem,Philippis Olympam,Thessalonicę Iasonē,Sylam Corinthi,Patras Erodiana,Tauromenij Magnū,Alexādrię Marcū. Amplius aūt in Niceæ, Nicomediæ, & Thraciæ partibus, similem apparatus est ordinem,& eadem factum iri suis successoribus cōmendauit. Hactenus Etherianus ille.

Cuius pium studium vtinam æmulari potius conarētur nostrates hoīes,quā addere ignem incendio,& labefactatā vna cum ecclesiasticæ hierarchię vigore religionem christianā funditus euertere,prudentes facti illorum miserando deplorandoq; exemplo, quos iam dudū dedit dominus in direptionem nationū barbararum,& in conculcationē omnium bestiarum agri:& abiecit à facie sua eo quod deseruerunt ecclesiastici ædificij fun-
C damentū, quod separati sunt à cathedra Petri, sicut quondam Israēl à domo Dauid. Sed hæc satis superq; ad dictam obiectionē fuerint. Nam quod totius ouilis dominici pastor constitutus sit Petrus,& qua ratione in illo principio,non incongrue dictus sit à Paulo circūcisionis apostolus, ex his satis perspicuum arbitror.

Aduersus illorum calumnias, qui Petri cathedrā, eiusq; in ecclesiastico primatu successores nobis in dubiū reuocant,catholicæ veritatis assertio.
CAPVT XII.


Mirum est,quàm nihil non permittat sibi quorundā impudentia,qui excæcati odio plusquam diabolico in hierarchiam ecclesię, nullum non mouent lapidem,quo turbent & confundāt omnia. Qui cum videant sibi non succedere de Petro, vt eum redigere possint in ordinem, saltem cathedram eius & qui sibi successerunt in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu, in dubium nobis reuocare conantur. De quo tamen ad hæc vsque secula dubitauit nemo. Vt enim fuerit, inquiunt, ecclesiæ CHRISTI necessarium sua hierarchia contineri, in qua vnius supereminenti summaque authoritate , inferiores omnes, in officio continerentur, sitque ea data Petri à CHRISTO, quid hæc tandem ad Romanam ecclesiam, & eius pontifices, de quibus nullum verbum dixit aut constituit Christus? Quin potius videri ad Hierosolymitanam ecclesiam (si ad quam omnino) hoc pertinere priuilegium

Rationes, quibus cathedra Petri nobis reuocat in dubium

legium,quã præ Romana multo potioribus prærogatiuis à Saluatore nostro decoratã D
cõspicimus: vt in qua dñs noster Iesus Christus salutẽ humani generis operari dignatus est,in qua primum de crucis patibulo coruscauit euangelium,in qua idem ipse dux & legislator noster suam legem docuit, docuere etiam primum omnium omnes apostoli,& primam illam sanctissimamq; Christo congregarunt ecclesiã. Videri siquidem ex his rationibus illi magis deberi ecclesiasticæ hierarchiæ primatum,quàm Romanæ ecclesiæ:præsertim,cum de illa longe ante prædictum sit per prophetam: De Syon exibit lex,& verbum domini de Ierusalem. Et hactenus quidem illos obijcientes audire tolerabile est,& respondere operæprecium. Siquidem rationẽ à nobis exigunt,cur potius Romanos, quàm Hierosolymitanos aut Antiochenos episcopos (quandoquidem Antiochiæ suam Petrus cathedram primum tenuit) dicamus successores Petri, in ecclesiasticę hierarchię primatu, illaq; principali ecclesiastici regiminis authoritate. Cum de Romana ecclesia eiusue priuilegio, nihil vnquam specialiter statutum videatur à Christo.

Sed illorum plane intolerabilis est cæcitas & impudentia, qui tot retro seculis,toti ab initio vsq; nunc ecclesiæ,impudentissime reclamare non erubescunt,& plusquam prodigiosa temeritate ac pertinacia affirmare,quòd Petrus Romæ nunquam fuerit,quo Romanis Pontificibus Petri successionem authoritatemq; derogent, atq; ita E
omnem ecclesiasticam hieratchiam,omnem superiorem authoritatem, tollãt è medio & ex ea quam Christus instar castrorum ordinatam instituit,ecclesia,nobis Babylonẽ ædificent. Itaq; prioribus illis haud irrationabiliter quærentibus ante respondentes, dicimus: Quòd si ex ijs atq; eiusmodi rationibus, quas ijdem cõmemorant, constaret in ecclesiastica hierarchia priuilegiũ & authoritas,haud esset improbabilis eorum sententia,nec immerito Roma Hierosolymę cederet. Sed non ab his rebus parari prærogatiuam & priuilegium loci aut ecclesiarum,certum est:sed Dei verbo atq; ordinatione,cuius iudicia sunt abyssus multa. Neq; enim ignoras in illa lege veteri,quam miranda fecerit Deus,primum in Aegypto,cum inde educeret populũ suum in manu forti & brachio excelso:deinde illis quadraginta annis in deserto,qualia nõ fecit in terra promissionis,non Hierosolymæ,sed in monte Synai tradidisse legem,tanta cum maiestate,in tot prodigijs & signis,& illic construxisse vetus illud tabernaculũ,totamq; eam faciem illius synagogæ decentissime sapientissimeq; ordinasse. Attamẽ non in Aegypto,non in Arabiæ desertis,non in monte Synai erat locus ille,cui cathedræ illius synagogæ (quam post audies) prærogatiuam constituerat dominus: sed vbicunq; cum tabernaculo & arca fœderis resideret summus eorum sacerdos & pontifex.

Quod nec Hierosolymitanę,nec Antiochenæ cathedræ competat primatus priuilegium.

Cum itaq; dicis: Romanæ ecclesiæ nullam mentionem factam à Christo,per quam se possit efferre super omnes totius orbis ecclesias,& hũc sibi vendicare primatum,tanquam ipsa sit illa cathedra Petri,in qua hæreditario quodam iure dicta Petri conseruetur & perpetuetur authoritas: oblitus hic mihi videris eorum,quæ primo libro demonstrauimus de authoritate traditionis ecclesiasticæ,aut consensus ecclesiæ fricit: quæ sicut scripturarum omnium nobis authoritatem statuit,ita quæ sine scripto nobis commendat,ad nos perducta ab initio,non minoris apud nos sunt ponderis & fidei,quã si perscripta essent ab euangelistis omnibus. F

Vt cõprobet in Rom. ecclesia hæreditario quodã iure cõseruari Petri authoritas

Superius audiuisti & post luce clarius adhuc intelliges,eum fuisse totius ab initio catholicæ ecclesiæ sensum, eam sententiam de cathedra Petri & eius successoribus,in ecclesiasticæ hierarchię primatu: hoc enim omnes ab initio recognouerunt semper in Romana ecclesia & põtificibus eius,quibus ea in te ab initio ad nostram hanc vsq; ætatem nulla vnquam controuersia facta est.

Quod itaq; dicis, Romanæ ecclesiæ à Christo nullam factam mentionem, qui scis obsecro? Quia,inquis, non legitur apud euangelistas, aut Lucam in Actis. Ipsius iam euangelij paræ hic mihi meminisse videris,in quo testatur euangelista præcipuus,plurima & præcipua quęq; fidei mysteria nõ docuisse apostolos in carne cum eis manentẽ (quæ sola persequuntur euangelistæ) sed reseruasse vnctioni spiritus: vt non dicã cum eodem euangelista, nec omnia dicta actaq; CHRISTI in terris perscripta ab eisdem. Qui igitur nosti hoc non fuisse vnum vel ex præcipuis (vt ex quo totius ecclesiæ pendet vigor disciplina & vnitas) quę Christus docuit apostolos vnctione spiritus?

Romanæ ecclesiæ ab ipso Christo stabilitũ primatus priuilegium.

præsertim

A præsertim cum ea de hoc fuerit totius ab initio ecclesiæ concors sententia. Scribit, vt au disti, ille Anacletus beatissimi Petri discipulus, & tam in eius cathedra, quàm glorioso martyrio successor, Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso Christo Saluatore nostro primatum obtinuisse & eminentiam potestatis super omnes ecclesias, vniuersumq; adeò gregem Christi. Ad eius pontifices tanquam successores Petri pertinere illa vniuersa, quæ eidem Petro dicta sunt à domino. Illa quoq; Alexandrina synodus tot sanctorum episcoporum cum suo Athanasio Romano pontifici tanquam Petri successori scribeñ. Tu es, inquiũt, Petrus (potestate videlicet) tibi claues regni cœlorum commisit, & ligandi soluendiq; in terris & in cœlis potestatem. Et tu negas Romanæ ecclesiæ à Christo vllam factam esse mentionem?

Præceptum erat illis in synagoga veteri vt difficile omẽ & ambiguum iudicium, referrent ad locum quem inter eos elegisset dominus, & facerent iuxta omnia quæ inde annunciarentur, & quæ præciperet ille quisquis pro tempore illi loco præsideret. Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, ex decreto iudicis morieť homo ille. Referebat ergo & illos magnopere scire, quis esset ille locus eiusmodi inter eos prærogatiua priuilegioq; sublimatus, & cui talem reuerentiam, tanquam districtam obedientiam debebant. Neq; tamen

Aeque nobis designatã in euangelio cathedrã Petri & apostolicã sicut in lege vete. illã Mosaicam.

B etiam ibi in vniuersa lege vsquam hic erat nominatim constitutus à legislatore: sed is erat locus ille, in quo cũ arca fœderis residebat summus sacerdos, vbicũq; tandẽ fuisset ille, qui nec Hierosolymis fuit ab initio, sed aliquot annoꝝ cẽtenarijs pmãsit in Sylo.

Hoc tamen erat diligẽtissime constitutũ in lege, quisnam summo sacerdotio perfungi deberet, nempe Aaron & qui de semine eius legitima illi ordinatione succederent. Ita & in nostra ecclesia, non Romæ, sed Petri à legislatore nostro, diligentissima mẽtio facta legitur. Ipse constitutus inter nos summus sacerdos & pontifex. Quare & locus ille cui is præsidebat, eiusq; cathedra insignita est illo singularis supereminentisq; authoritatis priuilegio. Cum Petro venit loco authoritas, vbicunq; tandem is resideret, non Petro à loco. Romanæ tamen ecclesiæ (quam sibi in totius orbis domina ille totius orbis magister: vt beati Chrysostomi verbis dicam: sedem elegit, & in qua ille christianorum pontifex primus: vt loquitur Cæsarieñ. Eusebius: postquam Antiochenam fundasset ecclesiam, viginti quinque annis prædicans euangelium CHRISTI, episcopus perseuerauit) in morte cum suo sanguine confirmauit ac stabiliuit dignitatem illam, & Clementi successoribusq; in eadem suis, eandem authoritatem potestatemq; tradidit, quam acceperat ipse à Christo. Cuius is ille ipse Clemens haud vanus testis est, ad Iacobum fratrem domini, ad quem scribens de Petri excessu, suæ etiam ipsius ordinationis his verbis meminit: Symon, inquit, Petrus vbi finem vitæ suæ adesse sensit, in corona fratrum positus, apprehensa manu mea. Hunc, inquit, episcopum

C

vrbis constituo, &c̃. Ipsi trado à domino mihi traditam potestatem ligandi & soluendi: vt de omnibus quæcunque decreuerit in terris, hoc decretum sit in cœlis.

Itaq; B. Innocentius ad Alexandrum Antiochenum episcopũ, de priuilegio loquẽs sedis Antiochenæ, ex antiqua patrum atq; apostolorum constitutione: Vnde, inquit, aduertimus, non tam propter ciuitatis magnificentiam hoc eidem attributum, quàm quòd prima primi apostoli sedes esse monstratur, vbi & nomen accepit religio christiana, & quæ conuentum apostolorum propter se fieri celeberrimum meruit, quæq; vrbis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit, ista suscepto apud se consummatoq; gauderet.

Cur vero Romæ quàm Hierosolymæ potius voluerit esse Christus sedẽ cathedrãq; Petri, in qua velut hæreditario quodam iure successione perpetua cõtinuaretur illa Petri authoritas: quis cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Forte id factum est propterea non solum, quoniam in vltionem mortis Christi, erat euertẽda funditus, nec relinquendus in ea lapis super lapidem: sed etiam quo cæcam illam & carnalem confunderet Iudæorum peruicaciam, expectantium Messiam suum regnaturum in Hierusalem. In quo errore fuisse etiam ipsos Christi apostolos, tam post, quàm ante eius passionem & resurrectionem, indicat illa filiorum Zebedei ambitio in regno eius sedendi ad dexteram & ad sinistram. Verba quoque discipulorum euntium in Emaus ad Christum, insuper apostolorum omnium interrogatio, qua iam ascensu

S rum

rum ad patrem percontabantur, num in eo tempore esset regnũ restituturus Israeli? D
Sed quid hic verbis pugnare opus est, cum res ipsa loquatur, & euidentissimum de
se perhibeat testimonium? Certum est enim Hierosolymitanam sedem ex apostolo-
rum ordinatione, non solum inter principales nullũ ab initio locum accepisse, sed sub-
iectam fuisse Metropolitano Palestinæ prouinciæ Cæsariensi episcopo. Id quod decre
tum Niceni concilij adhuc testatur, & clarissime indicat. In quo dum sanctiss. illi patres
Hierosolymitanam sedem honorare vellent ob loci reuerentiam, antiquam tamen il-
lam apostolorum ordinationem inuertere, nefas existimarunt, sed statuerunt in hunc
modum: vt episcopo Hierosolymorum antiquitus tradita honoris prærogatiua serue-
tur, manente nihilominus & metropolitani ipsius prouinciæ dignitate. Audis vt ab an
tiquo Hierosolymitana ecclesia subdita fuerit Palestinæ metropolitano Cæsariensi epi
scopo: qui tamen nec ipse erat inter principalium sedium antistites.

Omnes principales sedes quas ex apostolorũ ordinatiõe primitiua agnouit ecclesia, ex vnius Petri authoritate accepisse prærogatiuã dignitatis.

Quòd si rem ipsam perpendas diligentius, clarissime intelliges omnes illas primas
principalesq; sedes, quas ex apostolorum ordinatione primitiua agnouit ecclesia, non
nisi ex vnius Petri authoritate tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principis, præ cæteris
accepisse dignitatis prærogatiuam & excellentiam: cęterorum apostolorum, quamuis
ex communi omnium ordinatione, nullam prorsus ea in re rationem habitam. Tres
equidem sedes principales ac patriarchales fuisse leguntur illa prima ætate nascentis ec E
clesiæ, ex ordinatione apostolica. Romana prima, cuius ad mortem vsque Petrus per-
seuerauit episcopus. Alexandrina secunda, cui idem ipse de latere suo Marcum trans
misit episcopum. Antiochena tertia, cui etiam ipse aliquandiu prędederat, & primam
in ea cathedram suam tenuerat. In qua deinde, Romam profectus, Enodium pro se
substituit episcopum, atque eo sublato sanctum Ignatium. Tu igitur mihi respon-
de, quid causæ, quòd post Romanam ecclesiam, totius semper orbis cõsensu prælatam
oĩbus, vt cui ille totius ecclesiæ summus pontifex præsidens Petrus, moriens, suo san-
guine eã dignitatẽ stabiliuit, nõ Ephesus, in qua tot annis ꝑsedit ille tonitrui filius, ille
discipulus quẽ singulari amoris prerogatiua dilexit dominus, Ioannes qui & supra pe
ctus eius in illa sacra cœna recubuit, non Hierosolyma, cui præfuit ille mirabilis Iaco-
bus frater domini, & ipse vnus ex columnis (vt Paulus loquitur) & apostolorum præ-
cipuis, non reliquarum vlla ciuitatum quibus cęteri præfuere apostoli: sed Alexandria
cum Marco, non apostolo, sed Petri discipulo honorem secundum, & Antiochia cum
Enodio tum Ignatio tertium locum inter omnes totius orbis acceperunt ecclesias?
Mihi sane nihil aliud hinc datur intelligere, quàm hac sua ordinatione diligentissime
voluisse in vnum apostolos, omnem in posterum de principatu in ecclesiastica hierar-
chia ambiguitatem & contentionem tollere, dum ex vnius Petri authoritate viderent F
omnes, omnem esse in ecclesijs omnibus dignitatis & prærogatiuæ præeminentiam.
Et hactenus non irrationabiliter quærentibus de sede & cathedra Petri, cur eam Ro-
manam ecclesiam tota ab initio tenuit & confessa est Christi ecclesia, eiusque pontifi-
ces, tanquam Petri in authoritate & primatu ecclesiastico successores, rationem reddi-
dimus.

Aduersus eorum impudentiam, qui negant Petrum Romæ fuisse,
catholicæ ecclesiæ consensum asserere.
CAPVT XIII.

Stupẽda impudentia hæreticorũ nostri temporis


Vnquam puto eò se prorupisse amentiæ vniuersos in vnum omnibus re
tro seculis hæreticos, vt pro sua statuenda impietate, quisquam ausus fu
erit negare certissimam omnium seculorum, omnium scriptorum, omni
um nationum & gentium consensu celebratam & comprobatam histo
riam: cuius in hodiernũ vsq; diem certa visuntur vestigia, extantq; præ
clara venerãdę vetustatis & quæ oĩm totius orbis celeberrimo loco lõge ante mille an
nos cebrata sũt certissima monumẽta. Quod nũc audẽt q̃dã oĩm mortaliũ impudẽtissi
mi negantes Petrũ vnq̃ fuisse Romæ, quo Romanis pontificibus (cũ vidẽt oĩa alia non
succedere) Petri illã successionẽ authoritatẽq; derogent. Quod si obtinerent, oẽm eccle
siasticam hierarchiã, oẽm superiorẽ authoritatem è medio sustulisse confidunt, & (quo
tendit

A tendit vniuersus eorum conatus) omnem plane religionem è mentibus hominum. Id quod consequi cōtinuo necesse est, si ab ecclesia suum tollas ordinē, suam illā superemi nentem vnius authoritatē, si faciamus licere cuiq; id sentire ac dicere quod sibi vi um fuerit. In qua licentia quid vsquā erit inter nos consonum? & non potius tot de religio ne sententiæ, quod capita? Vbi, quæso, se sistet hoīm impudentia, postq̄ semel refractis modestiæ claustris, contempta authoritate ecclesiæ quisq; præ alio cōminisci conatur absurdius ac magis impium aliquid? Ita nunc videmus omnia illa pestilentissima hę resium portenta cateruatim ac certatim proruere, reuocarique ab inferis, quin & noua, magisq; horrenda emergere quotidie. Imò hic vide, obsecro, quo tandem hoc malū euaserit? vt illos nihil pudeat tāto cōsensui, tot seculorum totius orbis, tot scriptorum, tot historiarū indubitatæ per tot secula fidei se obijcere, & contrà statuere, quicquid vel ebrijs vel somniantibus apparuit. O impudentiam cæcam & impudentissimam cæci tatem, vt semel perfractis pietatis religionisq; legibus, in profundum præcipitata nul lum amplius modū nosti, nusq̄ subsistere, sed prolabi semp in peius & in deterius. Et hi sunt illi noui scilicet euangelij præcones, apud quos præ se desipiunt sanctissimi illi, quotquot fuerunt doctissimiq; patres nostri, orthodoxæ ecclesiæ proceres & columnæ, quibus errauerunt quotquot fuerunt sacrosancta illa œcumenica concilia, quæ vniuer
B sa Romanos pontifices recognoscunt & venerantur vt successores Petri (quemadmo dum suo loco vbi de concilijs pertractabimus post commodius audies) & post tot se cula, in se solos iam tādem peruenisse regnum Dei, & tota miserationum Dei diuitias gloriātur. Hi sunt, inquam, qui apud rudem indoctumq; populum, leuesq; mulierculas, plenis buccis vociferantur: Verbum domini, verbum domini euangeliū, euangelium, cui è diametro aduersantur homines vanissimi & ignorātissimi, quos excæcauit super bia. Quorum fructus proh nimis iam sunt manifesti. Non illi spiritales digni Deo, sed carnales, sed diabolici, nempe detractiones, seditiones, blasphemiæ, rapinæ, sacrilegia, stupra, incendia, strages hominum infinitorum, qui eorum opera suffocati sunt in scele ribus suis: ita prouidente suis infinita misericordia Dei, & dante metuētibus se signum, quo fugere possint, saluariq; à facie arcus.

Sed forte, inquies, necessaria ratione, aut euidenti scriptura, aduersus cuius authori tatem nec angelis quidem de cœlo, si aliter annunciarent, credi voluit apostolis, tot re troactis seculis & scriptoribus reclamare coacti sunt, & dissentire à tota, quę hactenus fuit, Christi ecclesia.

Ego vero nulli omnino hominum licere existimo, ob quascunq; euidētes (vt sibi vi derentur) scripturas dissentire à communi qui hactenus ab initio fuit, cōsensu ecclesiæ, & proprium aliquid nouumq; inducere. Hoc enim est in deserto Christum quęrere, aut
C in latibulis domorumq; penetralibus: vbi eodem teste frustra quæritur, sed inuenitur in corpore catholicæ ecclesiæ, atq; eius consensu, quē nobis indicat (vbi is alias parum pa teret) illarum aquilarum consensus & congregatio: vbi enim illæ congregantur, ibi corpus, ibi Christus & veritas.

Nō licere ob vllā scriptu rā aut rati onē euiden tiā differ tire à cōmuni, q ab initio fuit consensu ec clesiæ

Nec de scripturis quicquā loquitur apostolus, sed de ecclesiastica traditione, quā ab apostolis acceptam, velut per manus succedentium sibi patrum & episcoporum, conti nua successionis serie ad nos transmisit illa primitiua Christi ecclesia. Aduersus hanc, nec sibi, nec apostolis, nec angelis de cœlo, si aliter annunciarent, quicquam vult credi Apostolus. Non enim dixit: Si quis præter id quod nos, aut Matthęus, Marcus, Lucas, Ioannes, cæteriq; apostoli scripsimus. Sed: Si quis vobis euangelizauerit pręter id quod accepistis ex traditione nimirum nostra & apostolica, præter id quod euangelizaui mus vobis, viua videlicet traditione (nam eatenus nihil scripsisse legitur Galaris quos alloquitur) anathema fit. Vides itaq; non loqui illum de scripturis apostolorum aut euan gelistarum: sed de viua sua & apostolorum traditione: quam sine scripto ad nos perla tam libro primo demonstrauimus.

Et quæ tandem esset plusquam diabolica hęc arrogantia, & superbissima de se præ sumptio, aliquem sibi persuadere, vnū se rectius intelligere scripturas, quàm eas vniuer sa ab initio intellexit orthodoxa ecclesia? quam inflexibilem columnam, roburq; & fir mamentum veritatis prędicat apostolus & cum ea tot illæ secum congregatæ aquilæ, tot sanctiss. doctissimiq; patres, quorum oēs studium, oīs meditatio, oīs voluntas diuq;

S ij noctuq;

noctuq; fuit in lege domini, in quibus viguisse eundem illum Christi spiritum quo scri D
pturæ dictatæ sunt, idem ipse Christus certissimus testis est, qui per manus eorum in-
numeras virtutes & miracula edidit, testis quoq; vita eorum plane euangelica, spirita-
lis in carne, & in terra cœlestis conuersatio. Sed supra frequenter audiuisti, quisnam
Hæreticus qs
sit hæreticus, quem tanquam deploratum ac irremediabilem, imò tanquam certã con
tagiosamq; pestem, vitare iubet apostolus: nempe qui à cõmuni ecclesiæ sententia pro-
priam ac diuersam quam e regione statuat, eligit.

Sed vt intelligas quàm nugacibus futilibusq; ratiunculis audeant hi vniuersæ eccle
siæ se opponere (scripsit enim quidam ex his Antichristi apostolis nõ exiguum hac de
re libellum) hæc summa est nugacissimorum quæ ineptissime profundit verborum, quãuis
Rationes qbus psuadẽt Petrum nõ fuisse Romę
mortalium omnium longe sapiẽtissimus, doctissimusq; sibi videatur. Non meminit,
inquit, Lucas in Actis apostolicis, aduentus Petri in vrbem Romam. Quin potius ex
eodem constat illum interfuisse Hierosolymis apostolico illi concilio super quæstione
legalium, quod vt minimũ xvij. aut xviij, annis post ascensionẽ Christi celebratũ est.
Ante quod si vera esse debeant quæ de eo scribuntur, iamdudum debuerat fuisse Ro-
mæ. Sed nec Paulus, aut ad Romanos, aut Romæ scribens Petri vllam mentionem fa
cit. Præterea & inter scriptores, quo primum tempore eo peruenerit, haud satis con-
uenit: sed hi in vnum alij in alterum Claudij annum tradunt hoc accidisse. At constat, E
inquit, discordiam in scriptoribus falsitatis esse argumẽtum, vt contrà est veritatis con
Nota impudentiam singularem
cordia. Hæc, inquam, summa est scripturarum & rationum omnium, quibus fulti au-
dent reclamare tot seculis, tot scriptoribus, tanto totius orbis consensui, audent dicere,
viri scilicet modestissimi, & prudentissimi, mentitos Clementem & Anacletum Petri
discipulos, & in cathedra successores, quę de suo nobis magistro pdiderunt, Ignatium
quoq;, Polycarpum, Dionysium, Papiam, Hieropoliten, etiam Petri & apostolorum di
scipulos. Egesippum insuper, Dionysium alterum, Irenæum, Clementem Alexandri-
num, Tertullianum, & quotquot illo seculo vixerunt, patres sanctissimos, & doctissi-
mos: qui aut viderunt ipsi in humanis apostolos, aut non supra vnius hominis ætatem
ab eis abfuerunt. Mentitos etiam post illos & Origenem, & Cyprianum, & Athanasi-
um. Eusebium quoq; Cæsarien. Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Chrysosto
mum, Leonẽ, Gregorium: breuiter vniuersos, quicunq; hac de re prodiderũt aliquid.
Decepta præterea tot sanctiss. patrum œcumenica concilia, quæ (quod post clarius in-
telliges) Romanam ecclesiam, Petri cathedram in qua hæreditario quodam iure supre
ma illa ecclesiastici regiminis authoritas, & alligandi soluendiq; potestas perpetuo ser
uaretur, semper recognouerunt. Et si his credimus, à morte Petri in hunc vsq; diem
ignorauit orbis vniuersus, vbi nam mortuus sit ille apostolorum omnium princeps, sci
licet inter apostolos adeò obscurus & ignobilis, & in ignotissimo aliquo, nescio quo, or F
bis angulo delitescens ac trucidatus, vt nec vitæ, nec mortis eius certum vllum ad nos
peruenerit indicium: & adhuc misere deciperemur omnes, nisi isti plusquam Argi ac
Lyncei, propitijs tandem superis nunc demum nobis succurrissent, clarius nimirum nunc
intuentes tot retro actis seculis, & tam longe nos præcedẽtem historiam, quàm qui aut
præsentes, aut proximi eidem affuere. A quibus prope diem expectamus, & nouam ge
neseos huius mundi enarrationem. Quandoquidem æque credibile est, & illum Moy-
sen cæcutiuisse ob senectutem, neq; tam longe, neq; tam acute retro ac post se cernere
potuisse, quàm nunc isti vident.

Quos si quis percontari pergat, vnde ergo hæc tam impudens in orbem introducta
sit fabula, aut quis eam ita persuaserit mortalibus omnibus, eadem modestia & sapien
tia respondent nobis confictam fuisse à Romanæ curiæ palponibus: qui Romanam ec
clesiam, mediante Petro primatũ accepisse super omnes mundi ecclesias videri volunt,
repugnantibus (vt dicunt) omnibus ferme historijs ipsiusmet Christi voce, ecclesiæ
quoq; primitiuæ ritu & exemplo. Quod tamen ita nihil mirum, nec incredibile videri
volunt, quandoquidem in recenti adhuc memoria, vnde hic primatus Romanæ eccle-
siæ cœpit exordium: certum est tamen inueniri non paucos, qui eundem ab initio fuis-
se contendãt, atq; pro eo quasi pro re seria, & magnopere ad nostram religionem per-
tinente, non secus ac pro aris ac focis digladientur.

Hæc sunt christiane lector, hæc, inquam, sunt argumenta, hæ scripturę demonstra-

tiones

A tiones, quibus hi nituntur aduersus totius orbis consensum, tot seculorum fidem, tot sanctissimorum patrum & totius ecclesiæ authoritatem. Aduersus quam cum nulla scripturarum euidẽtia, sed nec angeli de cœlo nobis valere deberet authoritas, isti impudentissima sua somnia obijcere ac statuere non verentur. Contra quos sufficeret sane illud Eusebij Cęsariẽs. qui ante annos mille ducentos circiter, cum à Nerone Paulum capite in ipsa vrbe Roma, Petrum vero crucis patibulo condemnatum referat: Horum, inquit, testimonia extrinsecus quærere superfluum puto, cũ rem gestam vsq; in hodiernum diem, splendidissima eorum monumenta testentur. Veruntamen scribit de his etiam Gaius quidam scriptor antiquus, qui sub Zepherino episcopo Romano, aduersum Proculum quendam Cataphrygam disputãs, hæc de apostolorum commemorat locis: Ego, inquit, habeo trophęa apostolorum, quæ ostendam, siue enim via regali pergas quæ ad Vaticanum ducit, siue via Ostiensi, inuenies trophæa defixa, quibus ab vtraq; parte statutis Romana communitur ecclesia. Hactenus ille. Fuit autem prædictus Zepherinus sub Seuero cẽtum triginta tribus annis post Petri & Pauli excessum: quo tẽpore quæ apostolorum trophæa defixa cernebantur in Vaticano & via Ostiensi, eadem eisdem in locis in hodiernum diem perseuerant.

Vnius Eusebij testimonio euidenter cõuincitur illorum impudẽtia, qui negãt Petrũ fuisse Romæ. Hist. eccl. li. 2 Ca. 25

Quanquam autem non merebantur hi, vt singulari cum eis congrederemur certa-B mine, vt quorum toto hoc opere nostro satis redarguitur cęcitas & impietas, præcipue autem ex his quæ deinceps tractaturi sumus: ex quibus vniuersam ab initio ecclesiam recognouisse Romanam ecclesiam pro cathedra Petri, eiusq; pontifices pro Petri successoribus, erit euidentissimum. Vt tamen breuiter intelligeres lector, quàm sint hi, vt impietatem taceam, omnis etiam (qua se iactant) scripturæ, omnis antiquitatis, omnis veteris historiæ ignorantissimi, in quibus etiam communem sensum desideres, sola auditorum auribus prurientium (quorum affectibus se accommodant) leuitate & ignorantia abutẽtes: & quo ex hoc vno æstimationem facias, qualia sint reliqua eorum vniuersa, quę tamen magno applausu excipiunt à plerisq;, quibus deprauatus est animus: paulisp hic immorabimur impudentissimã hoꝝ cæcitatẽ paulo clarius traducturi.

Traducit impudẽs cęcitas Petrũ Romanæ ecclesiæ detrahentiũ.

Quod vt fiat, in primis reuocandum est ob oculos, quale sit quod nunc tandem reuocatur in dubium. Est autem non quidem abditum aliquod nostræ fidei mysterium, sed quæ in conspectu totius orbis est acta historia: talisque historia, quæ non die vnico, non mẽsibus aliquot, sed annis peracta est plurimis, in celeberrimo totius orbis loco, inter personas toto orbe notissimas. In qua non video, quis fictioni aut mẽdacio locus esse potuerit. Hoc nũc queritur, Num Petrus Romæ fuerit? Num ibidem primus episcopatum gesserit? Num sub Nerone martyrium fecerit, quemadmodũ omnes vna scriptores tam Græci, quàm Latini magno consensu affirmant, & vniuersa confitetur C Christi ecclesia. Itaq; si & locum & personas perpenderimus huius historiæ, nempe Petrum apostolorum & totius ecclesiæ principem, Romanorum, imò christianorum omnium Pontificem primum, Neronem quoq; nõ minus sceleribus, quàm imperio notissimum, Romam insuper orbis terrarum dominã, & tunc veluti commune omnium nationum hospitium: facile intelligit quiuis, quòd non potuerit in vtramuis partem ea tunc latere historia, sed necesse est toti orbi fuisse notissimam, & qualiscunq; tunc fuerit, magna celebritate peruenisse ad posteros. De qua cum idem tradant, & qui præsentes eã viderunt, & qui eo vixerunt seculo, & qui continuo subsecuti sunt, sitq; de eadem omnium scriptorum, omnium nationum, & totius orbis consensus: an non prodigiosæ tibi videtur, cæcitatis dicam, an peruicaciæ, an amentię (neq; enim dignũ huic pesti vocabulum inuenio) tot tantorumq; scriptorum fidem, qui suorum temporum, eamq; talem & tali concordia prodiderunt historiam, tot seculorum, totius orbis consensu probatam, tot antiquissimis celeberrimisq; monumentis contestatam conuellere: & nunc demum post mille quingentos annos nouam confingere?

Ex ipsa rei natura q̃ reuocatur in dubium

Ex oĩm scriptoꝝ, atq; adeò totius orbis consensu

Sed quoniam totius orbis cõsensum sentimus quiq; aduersus obstinatos quàm demonstramus facilius, quanquã hac de re & hunc ex ijs, quæ deinceps tractaturi sumus, euidentissimum faciemus: quod nunc magis in promptu est, veteꝝ illoꝝ scriptoꝝ breuiter memorabimur, qui veritati huius historiæ luculentissimũ testimoniũ perhibent: quãuis obiter & velut aliud agentes. Notior enim erat oĩbus, q̃ vt de ea quisq̃ ex instituto scriberet, nisi quibus eoꝝ tempoꝝ propositum erat cõmentari historiam.

Clemens

D Clementem itaque iamdudum audisti hac de re perhibentem testimonium, cuius ipse pars fuerat, videlicet se à iam iam morituro Petro vrbis Romæ cõstitutum episcopum, suamq; ipsi cathedram cõmendatam, & quam ipse à Deo acceperat, ligandi soluendiq; potestatem traditam.

Anacletus

Anacletum etiam successorem Clementis à beatissimo Petro ordinatum presbyterum audisti non semel affirmantem, quo pacto Romana ecclesia mediãte Petro totius orbis primatum acceperit. Qui & passionis eiusdem vna cũ Paulo his verbis meminit: Adhibita est etiam societas in eadẽ vrbe Roma beatissimi apostoli Pauli vasis electionis, qui vno eodemq; tempore gloriosa morte cũ Petro sub principe Nerone agoni-stâ coronatus est, & ambo sanctã Romanam ecclesiã consecrarũt, alijsq; oĩbus vrbibus in vniuerso mundo, sua præsentia atq; venerando triumpho eam prætulerunt.

Euaristus
Alexander
Sixtus

Euaristus quoq;, Alexander & Sixtus, sanctissimi pontifices, qui & ipsi Petrũ in humanis videre potuerunt, eadem de illo & Romana cui præsederunt ecclesia, suis scriptis & epistolis attestati sunt: quemadmodum, quamuis in alia causa, post audies opportunius.

Polycarpus

Polycarpi item Smyrnei episcopi Ioannis euangelistę discipuli, qui & ipse vixit Petri temporibus, sequenti libro in historia Pij pontificis (ob cuius decretũ ex Asia Romam

Papias

profectus est) prolixiorem narrationem faciemus. Papias etiam ille Hieropolites, qui E & ipse vixit vna cum Petro & apostolis (Ioannis quippe & apostolorum discipulus) affirmat priorem illam Petri epistolam ad aduenas dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithyniæ, scriptam ex vrbe Roma: quam tropice Babylonem nominauit. Et hi omnes fuere testes oculati. Nam tali sane in re ac historia, quotquot eo tempore vixerunt alicuius nominis in ecclesia, etiam si Romæ nõ fuissent præsentes, eius tamen testes oculatos dicere non dubitauerim, quum tales latere fuerit impossibile vbi resideret ille tam mirabilis Petrus, totius ecclesiæ pastor & pontifex, & in quem respiciebant toto orbe apostoli & christifideles vniuersi.

Clemens Alexand. Victor Antioche.

Illius autem Papiæ hac de re testimonium tam Clemens ille Alexandrinus, quàm Victor Antiochenus presbyteri, non minus religione quàm eruditione insignes ad nos pertulere: quorum iste in Marcum

Priorẽ Petri epistolã scriptã Romæ, quã tropice babylonẽ appellat

scribens, ita vtriusque meminit: Fuit, inquit, Romæ Marcus cum Petro, quemadmodum in priori eius epistola scribens ait: Salutat vos ecclesia, quę in Babylone est electa, & Marcus filius meus. Clemens item Alexandrinus presbyter sexto Informationum libro hunc librum Marci euangelistæ commendat, cui attestatur Hieropolites episcopus nomine Papias, Romę vero Petrus creauit eum episcopum, & in Aegyptum transmisit, vbi ecclesiam Alexandriæ confirmauit. Hæc ille Victor.

Hieronymus

Cui per omnia consentit diuus Hieronymus in Marci vita scribens in hæc verba: Marcus discipulus & F interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat rogatus Romæ à fratribus breue scripsit euangelium: quod cum Petrus audisset probauit, & ecclesiæ legendum sua authoritate edidit, sicut Clemens in sexto dispositionum libro scribit, & Papias Hieropolitanus episcopus. Meminit huius Marci & Petrus in epistola sua prima sub nomine Babylonis figuraliter Romam significans. Salutat vos quæ in Babylone electa est ecclesia, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum & primus Alexandriæ CHRISTVM annuncians constituit ecclesiam. Hactenus Hieronymus.

Eusebius

Eusebius quoque ille Cæsariensis, libro secundo ecclesiasticæ histo. scribens, vt Petrus ipsis Claudij temporibus Romam venerit, & salutaris ibi prædicationis verbo, euangelij sui clauibus, regni cœlestis ianuam primus aperuerit, hac de re subiungit in hæc verba: Sermo autem, inquit, veritatis & lucis, qui per Petrum prædicabatur, vniuersorum mẽtes placido illustrauit auditu, ita vt quotidie audientibus nulla satietas fieret. Vnde neq; auditio eius sola suffecit, sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorant, vt quæ ille verbo prædicabat, ad perpetuam eorum commonitionem habendam scripturæ traderet: & hæc fuit causa scribendi quod secundum Marcum Dei euangelij. Petrus vero vt per spiritum sanctum religioso se spoliatum furto comperit, delectatus est, fidem eorum per hæc deuotionemque considerans, factumq; confirmauit, & in perpetuum legendam scripturã ecclesijs tradidit. Clemens, inquit, in sexto dispositionũ libro hæc ita gesta describit. Cui simile dat testimoniũ Hieropolites episcopus noĩe Papias, qui & hæc dicit,

quod

A quod Petrus in I. epistola sua, quam de vrbe Roma scripsit, meminerit Marci. In qua
tropice Romam Babylonem nominauerit, cum dicit: Salutat vos ea quæ in Babylone
est electa, &c. Hæc ille Eusebius ad verbum. Qui iterum libro VI. eiusdem historiæ re-
fert eundem illum Clementem de ordine Euangeliorum scribere, à presbyteris & se- *Quale fuerit Clemētis de Marcō & Petro testimonium.*
nioribus apostolorum auditoribus se accepisse, quod priora fuissent Euangelia quę de
generationibus continent, id est, Matthæi & Lucæ. Causam vero Euāgelij secundum
Marcum fuisse huiuscemodi: Cum Petrus Romæ publice prædicasset verbum Dei, &
in spiritu exposuisset Euangelium, auditores rogasse Marcum, qui iam sectator ipsius
fuisset, conscribere, quæ sciebat prædicata ab apostolo. Cumq; id factum Petrus post-
modum cognouisset, licet fieri non iusserat, attamen factum non prohibuisse. Hæc ille
Clemens Alexandrinus presbyter, de Marco primo Alexādrinorum episcopo, eo tem
pore cum viuerent pleriq; Marci auditores & discipuli, siquidem & ipse (vt supra audi-
uisti) testatur se præceptores habuisse auditores apostolorum, Petri, Iacobi, Ioannis &
Pauli. Quæ ideo aliquanto studiosius accumulauimus testimonia, quoniam ex illa
priori epistola argumentū sumunt, in Aegyptiaca Babylone Cayro, eam scriptā fuisse,
atque ex eadem, non ex vrbe Roma Marci mentionem facere, ridentes tropum quem
intelligunt ac docent tot, talesq; scriptores, & quos latere non potuerit eius rei veritas.
B Cui etiam Irenæus Polycarpi auditor beatissimi Ioannis euangelistæ discipuli, ęque cla- *Irenæus.*
rum perhibet testimonium. Siquidem de ordine euangelioꝝ scribens libro III. aduer-
sus hæreticos: Matthæus, inquit, Hebręis ipsoꝝ lingua scripturā edidit Euangelij, cum
Petrus & Paulus Romæ euangelizarent, & ecclesiæ inibi fundamenta locarent: deinde
& Marcus discipulus & interrogatio Petri, & ipse quæ à Petro nūciata erant nobis tra-
didit. Postea Ioannes discipulus domini, qui supra pectus eius recumbebat, & ipse edi-
dit Euangelium, Ephesi Asiæ commemorans. Et quidem obiter illa de Petro, Paulo
& Marco. At paulo post idem rursus non iam obiter, sed velut ex instituto copiosissi-
me idem prosequitur, enumerans omnem episcopoꝝ in Romana ecclesia à beatissimo
Petro ad Eleutherium sui temporis pōtificem, successionem. Idq; eo (vt dixi) tempore,
quo ea ignorari non potuerunt, nempe, qui in principe orbis Romana ecclesia eousque
præfuerint episcopi, quando post mortē Petri parum supra annos C. durauerat. Quod
si insuper perpendas quorsum ille enumeret successionē eiusmodi, certissimo intelliges,
ꝙ esse nō potuerit aut ficta aut dubia. Nam eam adducit, vt argumētum certū cōtra hę
reticos cōseruatę in Romana ecclesia integritatis ac veritatis traditionis apostolicę: quę
eiusmodi cōtinua successione ad ea vsq; tēpora perdurasset. Hac, inquit, ordinatione &
successione ea quę est ab apostolis traditio in ecclesia, & veritatis pręconisatio peruenit
vsq; ad nos, & est plenissima hęc ostensio, vnam & eandē nunc viuificatricē fidem esse
C in ecclesijs, quæ ab apostolis fuit tradita, conseruatamq; in veritate. Hęc ille Irenæus.
Egesippus præterea etiam Irenæo aliquanto vetustior (quem sub Aniceto Romam *Egesippus.*
venisse vnà cum Polycarpo Ioannis discipulo, ex eodem de se referente testis est D. Hie
ronymus) libro III. Hierosolymitani excidij, late describit apostoloꝝ excessum, vtque
dato à Nerone vt cōprehenderentur præcepto, Petrus sit rogatus à fratribus alio se cō-
ferre. Resistebat, inquit ille, dicens nequaq̄ se facturum, vt metu mortis territus cessisse
videretur: Bonum esse pro Christo pati, qui pro omnibus se morti obtulisset: non mor
tem illam sed immortalitatem futuram. Iamq; indignū vt ipse fugeret, qui multos do-
ctrina sua cōpulisset se hostiam pro Christo offerre. Deberi sibi secundum dñi vocem,
vt & ipse in passione sua Christo gloriam & honorem daret. Hæc & alia Petrus obte-
xere: sed plebs lachrymis quærens ne se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gen
tilium destitueret, obtestari: victus fletibus Petrus cessit, promisit se vrbem egressurum
proxima nocte, salutatis fratribus & celebrata oratione proficisci solus cœpit. Vbi ad
portam ventum est, videt sibi Christum occurrere, quem adorās, dixit: Dñe quo venis?
Dicit ei Christus: Iteꝝ venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua id dictū passione, quòd
in eo Christus passurus videretur, qui patitur in suis, non vtiq; corporis dolore, sed qua
dam misericordiæ compassione, aut gloriæ celebritate, & conuersus in vrbem redijt,
captusque à persequutoribus, crucique adiudicatus, poposcit vt inuersis vestigijs cruci
affigeretur, quòd indignus esset qui simili modo crucifigeretur, vt passus est Dei filius.
Quo impetrato, vel quia ita debebat fieri vt Christus prædixerat, vel quia persequutor

non inuitus indulget pœnarum incrementa,& ipse Paulus,alter cruce,alter gladio ne- D
catus est. Hæc Egesippus de Petro scribit eo tempore,quo supererant plurimi,qui & vi
uentem audierant & morientem viderant.

Dionysius Corinth. Eodem fere tempore etiam Dionysius ille Corinthiorum episcopus,quem sub Sote
re clarum fuisse constat, ex vrbe Roma,ad quam velut ad communem matrem & ma
gistram omnium qui vbique sunt Christifidelium, ecclesiastica ipsum negotia pertra-
xerant, ecclesiæ suæ scribens, huius de Petro historiæ tanquam omnibus notoriæ obi-
ter meminit, & clarissimum illi perhibuit veritatis testimonium. Cuius hæc verba Eu-
sebius ille Cæsariensis suæ historiæ inseruit: Vos,inquit,à Petro & Paulo commonitio-
nem habentes,& Romanæ & Corinthiorum ecclesiæ plantationem coniunxistis. Am
bo enim aduentãtes,& in nostra Corinthiorum docuerunt ecclesia,& per omnem Ita-
liam, atque in hac vrbe simul docentes,etiam martyrio pariter vno,eodemque tempo-
re coronati sunt. Hæc ille Dionysius.

Tertullian⁹. Eadem quoq; tempestate Tertullianus ille florens Carthaginensis presbyter,omni-
um ecclesiarum sermone (quod Eusebius de eo testatur) celebratissimus, libro tertio de
hæreticorum præscriptione scripsit in hæc verba: Percurre,inquit,ecclesias apostolicas,
apud quas ipsę adhuc cathedræ apostolorum suis locis præsidentur,apud quas ipsę au
thenticæ literæ eorum recitantur,sonantes vocem,repręsentantes faciem. Proxima est E
tibi Achaia,habes Corinthũ,si nõ longe abes à Macedonia,habes Philippis,si potes in
Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiam adieris,habes Romam,vnde nobis
quoque authoritas præsto est, statuta felix ecclesia. Vbi Petrus passioni dominicæ adæ
quatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. Idem libro IIII. aduersus Marcionem,
dicit Petrum & Paulum reliquisse Romanis suo sanguine obsignatum Euangelium,&
Quale fuerit præcedentium testimonium de Petro. hi omnes vnius circiter hominis ætate scripserunt à morte Petri. Quo tempore impos-
sibile est non toti ecclesiæ notissimam fuisse Petri historiam, pro eius singulari in eccle-
sia authoritate & principatu. Hos continuo subsequuti sunt eruditissimi illi sanctissimi-
Origenes. que ecclesiæ proceres, Adamantius Origenes,& Cęcilius Cyprianus,quorum ille libro
III. explanationum Genesis Petrum post prædicatum Euangelium in Ponto,Galatia,
Bithynia,Cappadocia,ad vltimum in vrbe Roma commoratum scribit,ibique crucifi
xum inuersis vestigiis,hoc ita fieri eo precante,ne domino suo ęqualis videretur. At
Cyprianus. Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex,vbi non agnoscit cathedram Petri? vbi nõ
prędicat,non inculcat singularem eius in ecclesia authoritatem? Qui Romæ docet ex-
ortam sacerdotalis dignitatis vnitatem,ob Petri & successorum eius Romanæ ecclesiæ
præsulum,in ecclesiastica hierarchia primatum,per quem ecclesiastici,sacerdotalisque
De simplicit. prælato. tractat. III. ordinis vnitas & cõseruatur & subsistit. Quam ob rem dicit vnitatẽ ecclesię ab vnitate
episcopatus Petri pendere, à quo exordiũ ecclesiæ post Christum,tanquam ab vnitate F
Epist. II. lib. III. quadam profectum affirmat. Similiter in epistola ad Cornelium Romanum pontifi-
cem scribit se non prius quosdam,qui negarunt Romani pontificis primatum,intra ec
clesiam suam admisisse,quàm suum illum errorem publice reuocantes,primatum eun
Nota qualẽ cõfessionem exegerit Cyprianus ab his, qui detraxerãt primatui Rom. pont. dem denuo solenniter fuissent confessi in hæc verba: Nos,inquiunt, Cornelium episco
pum sanctissimæ catholicæ ecclesiæ,erectũ à Deo omnipotenti,& Christo domino no-
stro scimus. Nos errorem nostrum confitemur. Circumuenti sumus perfidiæ loquaci-
tate factiosa amantes,videbamur quasi quandam communicationem cum schismati-
co homine habuisse,syncera tamen mens nostra semper in ecclesia fuit,nec ignoramus
vnum Deum esse,& vnum Christum esse dominum,quem confessi sumus,vnum spiri
tum sanctum,vnum episcopum in catholica ecclesia esse debere.

Post hos tales & tantos, & qui tam propinqui apostolicis temporibus,in recẽtissima
earum rerum memoria scripserunt,nam horum nouissimus Cyprianus vix centum &
quadraginta annis subsecutus est Petrum,quid adhuc posteriorum meminisse attinet?
Athanasius. Chrysosto. Quid Athanasii Alexandrini? quid Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani episco
porum? qui principalem illam Petri in Romanos pontifices successione deriuatam su-
per omnes ecclesias authoritatem,non solum scripto confessi ac venerati sunt, sed & fa
cto aduersus persequutores suos eam toties implorarunt, atque ad eandem tanquam
ad sacram ancoram (quod post intelliges) in huius pelagi tempestatibus confugerũt?

Eusebius. Quid præterea Eusebium Pamphili non Romanum, sed Cæsariensem pontificem
com-

A commemoraſſe opus eſt? Qui ſcribit Petrum omnium apoſtolorum principem,& Chriſtianorum pontificem primũ veniſſe Romam ſecundo anno Claudij, vbi poſt geſtum ibidem epiſcopatum annis XXV. vnà cum Paulo,glorioſo ſit coronatus martyrio. A cuius põtificatu per ſucceſſionem epiſcoporum in Romana eccleſia temporum ſuorum continuam hiſtoriã texuit. Quid denique diui Aurelij Auguſtini,non Romani, ſed Afri, Hipponenſis epiſcopi, poſt tantam præcedentium ſcriptorum multitudinem adhuc refert audire teſtimonium? Qui aduerſus Petilianum,cathedram apoſtolicam(vt hi nũc faciunt) blaſphemantem, ſcribit in hæc verba:Si omnes per totum orbem tales eſſent epiſcopi, quales tu vaniſſime criminaris, quid tibi fecit eccleſiæ Romanæ cathedra, in qua Petrus ſedit,& in qua Anaſtaſius ſedet? vel Hieroſolymitanę,in qua Iacobus ſedit, & in qua hodie Ioannes ſedet? quibus nos in catholica vnitate cõnectimur,& à quibus nefario furore vos ſeparaſtis. Quare appellas cathedram peſtilentię cathedram apoſtolicam? Si propter homines,quos putas legem loqui,nõ facere,nunquid dñs Ieſus Chriſtus phariſæorum(de quibus ait, dicunt enim & non faciunt) cathedræ in qua ſedebant, illam fecit iniuriam? nonne illam cathedram Moyſi cõmendauit, & illos, qui nõ ſeruabant cathedræ honorem redarguit? Hæc ſi cogitaretis nõ propter homines, quos inſamatis,blaſphemaretis cathedram apoſtolorum,cui non cõmunicatis. Hæc ille Auguſtinus. A quo vide quàm hi diſſentiant tota diametro. Fatetur ille (aduerſus Manichæi B epiſtolam ſcribens) in catholicæ eccleſiæ gremio ſe præcipue retentum ſucceſſione continua epiſcoporum in ſede & cathedra Petri,cui,inquit,dñs poſt reſurrectionem ſuam,paſcendas oues ſuas commendauit, ad ſui temporis epiſcopatum,quem Anaſtaſius geſſit. Quam eandem ſucceſſionem ille, vt audiſti, facer Irenæus magna cum fiducia obiectat hæreticis,pleniſſimam eam demonſtrationem affirmans, quod in Romana eccleſia eadem conſeruata ſit fides, quæ tradita eſt ab apoſtolorum principibus. At hi vniuerſam illam ſucceſſionem cõmentitiam affirmant. Neceſſe eſt ergo rei omnino friuolæ, imò falſiſſimæ fidem, ſalutemque ſuam acceptam referre ſanctiſſimos illos, doctiſſimosque patres, eaque vt irreuincibili argumẽto,orthodoxæ fidei aduerſus perfidos vti,aut hos eſſe falſiſſimos,perfidiſſimosque.

Poſtremò,quid poſt iſtos omnes, in quos nulla prorſus cadit ſuſpicio,quod in gratiam Romanæ eccleſiæ finxerint aliquid de Petro, quid, inquam, etiam noſtrorum, hoc eſt, Hilarij, Ambroſij,Hieronymi,Gregorij,Oroſij,Lactantij,Eutropij & ſexcentorum aliorum oportet colligere teſtimonia? Qui tamen omnes,ante mille, vndecies,duodecies,tredecies ue centenos annos eadem de Petro atque eius ſede Romana eccleſia prodiderunt. Et nunquid hi omnes à Romana curia conducti, tanquam venales quidam gnatones ac adulatores,certo mentiendi, decipiendique ſtudio hæc omnia(quo efferrent authoritatem Romanæ eccleſiæ) de ſuo capite cõfinxerunt? Quid ille orthodoxus C Hieronymus, mendacij alioqui hoſtis & perſecutor acerrimus, à tam impudenti(vt hi dicerent) mendacio eccleſiaſticorum ſcriptorum auſpicatur exordium? Simon,inquit, PETRVS,filius Ioannis,prouinciæ Galileæ vico Bethſaida,frater ANDREAE apoſtoli, & princeps apoſtolorum, poſt epiſcopatum Antiochenæ eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum, qui de circuncifione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, Bithynia, ſecundo CLAVDII anno, ad expugnandum Simonem magum Romam pergit, ibique vigintiquinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, vſque ad vltimum annum Neronis, id eſt, quartumdecimum, à quo & affixus cruci,martyrio coronatus eſt,capite ad terram verſo,& pedibus eleuatis in ſublime, aſſerens ſe indignum,qui ſic crucifigeretur vt dominus ſuus. Quid illum etiam faſcinauit ſanctum,doctiſſimumque Ambroſium, vt nodos in ſcirpo quæreret, & in ea velut toti orbi nota hiſtoria, latentium quorundam myſteriorum rationem, fideli ſibi cõmiſſo populo, hoc eſt,(vt iſti dicerẽt) nugas in fabulis, his verbis explicaret? Non eñ,inquit, ſine cauſa factũ putamus,quod vna die, vno in loco, ſub eodem perſecutore paſſi ſunt (de Petro & Paulo loquitur) vna die, vt ad Chriſtum pariter peruenirẽt: vno in loco,ne alter deeſſet Romæ: ſub vno perſecutore, vt æqualis crudelitas vtrunque cõſtringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, perſecutor pro virtute. Et quo tandem loco martyrium pertulerunt? In vrbe Roma, quæ caput & principatum nationum obtinet: ſcilicet, vt vbi caput ſuperſtitionum erat, illic caput quieſceret ſanctitatis: & vbi gentium prin-

Auguſtinus.

Hieronymus.

Ambroſius.

Serm. LXX.

principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur. Hactenus ille. D

Euidentissime demonstratur stupida ignorantia dictorum de Petro & Romana ecclesia.

Audis itaq; quis sit istorum omnium consensus, quæ concordia. In quibus totius ab initio ecclesię sensum, facile adest intelligere ac perspicere. Aduersus quos, quem vel vnum, vel obscurum tu nobis profers authorem, qui tradat Petrum non fuisse Romæ, non gessisse ibi episcopatum, nec coronatũ sub Nerone martyrio? Dicis Lucam te afferre, qui multorum, imò omnium illorum instar sit, atq; adeò præponderet. Meliora verba, quęso. Ego sane (quod de Euãgelio dixit Augustinus, eidem se non crediturum, nisi ecclesię ipsum coegisset authoritas) nec Lucę crederem, si dissentiret à prędictis omnibus, atq; adeò à catholica ecclesia. Sed absit, vt ab illis omnibus dissentiat Lucas, aut illi à Luca. Qui tametsi non scribat Petrum fuisse Romæ, non tamen negat: non magis, quàm ipsum etiã fuisse Antiochiæ, cuius æque non meminit, etsi Paulus eius apud Antiochiam mãsionis perhibeat testimonium: quemadmodum vniuersa Christi ecclesia, quæ ante annos M. CCC. & eo amplius, ad præsentem vsq; diem, solennitatem cathedræ eius primo ibidem collocatæ, anniuersariam celebrat. Et de tam multis, talibus, tantisq; patribus quid dices? Nunquid certo mentiendi studio illa prodidisse de Petro, quo efferrent aut stabilirent Romani pontificis tyrãnidem? Indignũ sane hoc viris talibus. Aut nunquid hæc scripsisse deceptos etiã à Romanę curiæ palponibus? Et quę, obsecro, erat eo seculo Romana curia, cui tales, tãtiq; seruierũt palpones, qui tam multis, tam sanctis, tã eruditis patribus, toti deniq; orbi potuerũt imponere, quãdo Romanus põtificatus nihil erat nisi labor immensus, & certũ martyrium? Aut quis hic fictioni locus aut mendacio? nempe, in successione ex ordine episcoporum, in principe ac nobilissima totius orbis ecclesia: quam, si quid aliud, diligentissime semper annotare consueuerunt sui temporis quiq; & certa fide transmittere ad posteros. Eo præsertim tempore quod nõ ita longe aberat ab initio, & cum adhuc superessent plerique, qui & Petrum, & omnem illam ab eo successionem episcoporum, quam memorabant illi, & certissimæ authoritatis loco obijciebant hæreticis, videre potuissent? Quid Petro, Nerone que suo illo tẽpore notius? quid Roma celebrius? Quid igitur incredibilius, quàm vt statim post vtriusq; mortem, & viuentibus adhuc plurimis, qui vtrunq; viderant, in principe orbis Roma, de orbis & apostolorum principibus, tam impudens sit receptum mendacium, quòd Nero Petrum Romæ cruci affigi iusserit, quem nec viderat Nero, nec Romæ? Iactat Alexãdria Marcum Petri discipulum suum primum episcopum. Antiochia Enodium & Ignatium sibi datos à Petro ac pro se substitutos veneratur ac prædicat, & ab eis suorum episcoporum initium numerat. Hierosolyma Iacobum agnoscit fratrem domini, & ipsum sibi datum à Petro totius orbis magistro. Et vna Romana ecclesia, ad quam semper ex toto orbe respexerunt Christifideles omnes, tam repente obliuisci potuit sui capitis & principij? Nõ potuit suos ab initio numerare episcopos, quando supra vnius hominis ætatem vix durauerat? Et quid illa continua successione episcoporum à Petro in Romana ecclesia Augustinus fatetur se retentum in gremio catholicæ ecclesiæ? quid eadem ille sacer Irenæus conuincit hæreticos, si adeò incerta, si adeò fallax, imò mendacissime conficta fuerit? Breuiter plane impossibile est, vt non fuerit toti ecclesiæ notissima, seu mors, seu vita, seu sedes, aut cathedra Petri, pro singulari eius in ecclesia dignitate & primatu, vbicunq; tandem is moratus fuerit, & qualiscunq; fuit ab initio, celebritate per vniuersam ecclesiam maxima transmissa ad posteros. Quod si nõ Romæ, sed Hierosolymæ aut in Aegyptiaca Babylone Cayro, vt hi nũc somniant, ad vltimum vitæ præsedit & passus sit Petrus, cur nulla alia ecclesia in hanc vsq; horam venerandos exhibuit sacratissimos eius cineres? Cur principalem illam authoritatem, & ecclesiasticæ hierarchiæ primatum, quem à Christo datum Petro suprà demonstrauimus, nulla alia ecclesia velut ex successione Petri sibi vsurpare tentauit? Aut nunquid post Petrum nulla fuit hierarchia ecclesiastica? nullus ordo in Christi ecclesia? nemo ad quem ouilis dominici cura pertineret præcipua? An vero nõ multo magis hæc erant necessaria, quando in totum latissime orbem terrarum se diffudit Christiana religio, quàm in illo exiguo adhuc, pusilloq; grege primo nascentis ecclesiæ? & nunquid vltra Petrũ suæ ecclesiæ non prouidit Christus, sed eam continuo post illum, Babylonem quandam esse voluit, absq; vnitate, absq; hierarchia, absq; pastore & capite? Audis hoc horum hominum quàm sit cęca impietas, quos excæcatos odio plusquam E F

A quàm diabolico, nescio an in Romanam ecclesiam (quemadmodum præ se ferunt) an
potius in Christianam religionem (aduersus quam internitiale bellum gerunt) nõ pu-
det quiduis comminisci, quiduis dicere & asserere, quantumuis absurdum, quãtumuis
repugnans & secum, & rei euidentiæ, aduersus tot seculorum totius orbis cõsensum, &
indubitatam fidem, tantorum, taliumque scriptorum authoritatem.

Prædictorum calumnias breuiter diluere.
CAPVT XIIII.



Vamuis certo confiderem, tametsi nihil diceremus amplius, dictorum cauil
lis ac ratiunculis neminem bene affectum attentum, qui modo legisset quæ
præmisimus, neq; vllo ex eisdem scrupulo affectum iri: tamen vt breuiter il
las ipsas diluamus calumnias, sic fere ratiocinãtur: Non meminit, inquiunt,
Lucas in Actis apostolicis aduẽ. us Petri in vrbem Romam, & cæteri scriptores qui de
eo prodiderunt, non consentiunt de tempore. Solet autem falsitatis argumentum esse
discordia, vt est concordia veritatis. Hactenus illi. Tu nunc audi quo pacto ex eisdem
principijs demõstrabimus propositum. Si authorum de re quacunq; consentiens & con-
B cors traditio, veritatis indubium argumentum est, quo pacto non erit vero verius, Pe-
trum fuisse primum Romanorum pontificem, & à Nerone vnà cum Paulo Romę glorio
so coronatũ martyrio? Hoc enĩ scriptores omnes vno tanq̃ ore affirmant, hoc tot secu
lorum totius orbis, tam pertinax cõsensus, tot publica ac vetustissima probãt monumẽta.

Euidẽter cõ-uincũtur ar-gumẽto pro-prio.

Quod vero dicunt discordare scriptores de anno quo primum Romã profectus est.
Dicam primũ mihi nondum cõtigisse videre eam discordiã, pręsertim inter authores il
los vetustos ac præcipuos. Siquidẽ Eusebius Cęsariensis temporum & rerum ecclesiastica
rum scriptor diligentissimus, secundo anno Claudij dicit ipsum profectũ Romã aduer
sus Simonẽ magum. Idem ad verbũ affirmat D. Hieronymus. Quibus cõsentit Orosi-
us: tãetsi hunc cum illis velint pugnantẽ facere. Non enĩ certum aliquẽ annum iste tra-
dit, sed circa initiũ imperij Claudij scribit ipsum aduẽtasse Romã. Quod si vniuersum
eius imperiũ (quod XIIII. circiter annos durauit) partiare in principiũ, medium & finẽ,
certum est circa principium imperij eiusdem accidisse, quæ acciderunt anno eius secun
do. Et certo scio huius notæ scriptorum neminem inuenturos, qui hac de re prodiderit ali
ter. Tametsi posteriorum nonnulli sua ingesserint somnia, quemadmodum illi comme-
morant de nescio quo fasciculo temporum, cui respondere prorsus indignum sit.

Nõ discorda-re scriptores vetustos, de tẽpore, quo Petrus Ro-mam profe-ctus est.

Bedam etiã non ignoro (tametsi in supputandis temporibus singulariter elaboraue-
rit) longe, lateq; dissentire ab Eusebio, Hieronymo, Orosio, imò à publica, recepta, vera
C que ratione temporum, per annales historiographorumq; annis imperatorum sibi succedentiũ
digesta. In quem errorem incidisse mihi videtur, dum ex nostris, quæ absq; temporum di
gestione scripta sunt, suo quasi Marte eruere conatur tempora, & ad illa quæ sibi inue-
nisse videtur, publicam, receptam, indubitatamq; apud omnes temporum fidem, nõ tam
accommodare, quàm mutare & corrigere, seu potius deprauare. Siquidem ex incerto
& dubio rectificare conatur id quod est longe certius, cum contra potius oporteat. Ita-
que quoniam Petrum post illud apostolorum & presbyterorum concilium, de quo Lu
cas in Actis meminit, Romam profectum existimat, multa cõminiscitur, vt habeat an
nos ab illo XXV. quibus Romanis episcopus præfuit, plurimaq; connectit absurda, &
non cohærentia, in XV. caput Actorum scribens in hæc verba: Scimus, inquit, Petrũ &
Paulum apostolos anno post passionem domini XXXVIII. id est, vltimo anno Nero-
nis, passos fuisse martyriũ, & beatum Petrum Romæ XXV. annis episcopalem rexisse
cathedram. XXV. autem, & XIIII. non XXXVIII. sed XXXIX. faciunt. Sequitur er-
go vt beatum Petrum eodem XIIII. post domini passionem anno, quo eum Hie-
rosolymis alloquitur Paulus, hoc est, IIII. anno Claudij Romam venisse credamus. Si-
mulque nisi fallor, ex hac positione beatum Paulum apostolum, eodem quo dominus
passus est & resurrexit anno ad fidem venisse probatur. Hęc ille. In quibus primum no
ua confingit imperatorum tempora, aduersus omnium historiographorum & annali-
um publicam receptamque fidem. Nam à CHRISTI morte & ascensione, hoc est,
XVIII. anno Tiberij, ad quartumdecimum Neronis, annos XXXVIII. cõputat. Cum
certum

Error Bedæ in supputati-one temporum multiplex.

Falsa conuin-cit Bedæ opi-nio, quod post illud a-postolorum cõ-ciliũ Petrus primo Ro-mã profectus fuerit.

Actorum 15

certum sit non integros XXXVII. interueniße. Siquidem Tiberius imperauit annis XXIII. aut vt alij volunt XXII. tantum. Caius annis IIII. non integris. Claudius annis XIII. mensibus IX. Quibus si addas Neronis XIIII. non habebis XXXVII. annos integros post XVIII. Tiberij, aut XXXV. tantum cum aliquot mensibus, si (vt plerique tradunt, & dubitat Eusebius) XXII. tantum annis imperauerit Tiberius. D

Deinde, quod vult celebratum fuiße illud apostolorum concilium circa initium XIIII. anni ab ascensione domini, ita vt ille annus cõnumerari & asciri ibi poßet episcopatui Petri in vrbe Roma, quo constent anni eius XXV. vsque ad Neronis vltimum. Item, quod Paulus eodem anno quo dominus resurrexit, ad fidem conuersus fuerit, neque cum Luca consonant, neque cum Paulinis epistolis. Nam si perpenderis vniuersa quæ Lucas accidiße scribit ab ascensione Christi ad Pauli vsque conuersionẽ, & VIII. capitibus prolixe cõmemorat, vix credibile alicui videbitur, omnia illa in primum, vnicumque annũ incidere potuiße, ordo enim & series eorum omnium erat non pauci temporis. Iamque longe, lateque popagatum Euangelium, & per Samariam & per Damascum, aliasque vicinas ciuitates, iam diu ante constituta Hierosolymis forma vitæ communis inter Christi fideles, iam deinde electi illi VII. diaconi, quibus cõmittebatur ecclesiasticarum etiam rerum dispensatio, iam lapidatus Stephanus & excitata illa persequutio ecclesiæ quæ omnia non fuerunt exigui temporis, & si darentur, incidiße in primum illum annum, illud omnino dubitari non poterit, conuersionem Pauli quæ dicta omnia subsecuta est, saltem non nisi in finem anni illius potuiße incidere: si tamen (quod vix est credibile) in primũ illum annũ includi potuerit. At post annos III. à sua cõuersione, idem scribit se veniße Hierosolymam videre Petrum, & deinde post annos XIIII. iterum ascendiße Hierosolymam, causa quæstionis illius: Num ex gentibus conuersi ad Christum eßent onerãdi legalibus, ob quam celebratum est memorãtum concilium. Habes ergo ipso teste Paulo, inter conuersionem eius, & celebratum illud concilium annos minimum XVII. si III. illos cum XIIII. coniunxeris. Quod si hic rursus subterfugias, dicasque III. illos priores annos, à cõuersione Pauli, post quos venit videre Petrum, includi oportere in illis XIIII. post quos dicit se secũdo ascendiße Hierosolymam. Quamuis hic verba Apostoli apertißime tibi reclamare videantur, saltem negari omnino non potest, concilium illud celebratum fuiße, aliquanto post annos XIIII. ab eius conuersione. Siquidem suis Galatis fidem facturus, quod non ab homine, neque ex aliorum apostolorum traditione, sed per reuelationem acceperat quod eis prædicauerat Euangelium, breuiter commemorat, vbi & quæ illi fuerat à sua conuersione cum cæteris apostolis cõuersatio, scribens in hæc verba: Notum vobis facio fratres Euangelium, quod à me Euangelizatum est, quia non secundum hominem est, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationem Iesu Christi. Audistis enim conuersationem meam aliquando in Iudaismo, &c. Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit me per gratiam suam, vt reuelaret filium suum in me, vt euangelizarem illum in gentibus: cõtinuo non acquieui carni sanguini, neque veni Hierosolymã ad antecessores meos apostolos, sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum, deinde post annos III. veni Hierosolymam videre Petrum, &c. Vides, vt hos III. annos cõputet, vel à tempore quo ex Arabia Damascum reuersus fit, aut saltem nõ longius, quàm à sua cõuersione. Subiungit: Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ, &c. Deinde post annos XIIII. iterum ascendi Hierosolymã cum Barnaba, &c. Quanquam itaque hos annos XIIII. computare videatur post primum illum suum cum Petro congreßum dicens, deinde, id est, post ea, post præmißa videlicet, hoc est, post profectionem in Arabiam, & reditum in Damascum, primumque cõgreßum cum Petro, peragratamque Syriam & Ciliciam. Hoc enim indicat vocabulum deinde, hoc est, post ea, quæ præmißa fuerãt annis XIIII. Vtcunque tamen hæc torseris, violenterque ad tuum sensum traxeris, hoc omnino certum est, non poße eorum initium altius repeti, quàm ab eius conuersione, vnde numerare cœpit, quibus in locis, & quando, quantumue cum apostolis conuersatus fuerit, fuerunt ergo vt minimum transacti anni XIIII. à sua conuersione, priusquam secundo ascenderet Hierosolymam: fuit autem Pauli conuersio post ascensionem domini, minimum vnius anni tempore. Quam si in primo anno includi volueris (si modo aliquam præcedentis historiæ rationem habueris) saltem non nisi in fine illius

De tempore conuersionis Pauli.

De tẽpore celebrati Hierosolymis cõcilij apostolici.

A lius anni accidere potuisse confitebere. Quare inter ascensionem domini,& illud apostolorum concilium,etiam hac supputationis ratione,minimū annos XV. interuenisse certum est. Inter quæ Beda solum XIII. annos computat. Nam in principio XIIII. concilium illud celebratum fuisse credit,adeo, vt eundem annum episcopatui Petri in Romana ecclesia connumeret. Quem tamen post illud concilium, primo illuc profectum affirmat. Præterea, si consideremus quod post illud concilium Paulus adhuc conuenerit Petrum Antiochiæ,quemadmodum ipse testatur in epistola ad Galatas,quod tamen non accidisse continuo post illud concilium certum est, à quo cum Paulo & Barnaba missi sunt Antiochiam Iudas,& Sylas,non Petrus. Si insuper horum locoꝝ, nempe Hierosolymæ,Antiochiæ & vrbis Romæ distantiam cogitauerimus, quæ immensa est. Si deniq; quod Petrus in illo suo cum Paulo congressu,non tanquam ex itinere cursim,raptimve Antiochenam salutarit ecclesiam,sed multum in eadem temporis cōmoratus fuerit,ita,vt illuc ad eum ex Hierosolymis,à ducentis circiter miliaribus, Iacobus quosdam mitteret,tanquam ad illum,ad quem pertineret cura totius ecclesię. Id quod idem Paulus attestatur,siquidem illoꝝ causa fuit ea,quam reprehendebat Petri simulatio,scandalum præbens,conuersis ex gentibus. Si postremo etiam hoc perpendamus, quod & apud alias ecclesias,per quas illinc Romam profecturus erat, pro commissa sibi
B omnium ecclesiarum cura,atq; omnium erga ipsum singulari deuotione ac reuerentia, moram haud exiguam necessario facere debuerit. Si,inquam,hæc contuleris vniuersa, vix vnq̄ crediturus es Petrum eodem illo, quo Hierosolymis celebratū fuit illud apostoloꝝ concilium,anno Romā peruenire potuisse. Tamen vtcunq; contraxeris hęc tempora omnia, necessario fateberis, satis, superq; habuisse negotij, si in fine eius anni eo peruenire potuerit. Qua ratione ac supputatione,ab ascēsione dñi ad Petri aduentū in vrbem Romam,si eo post illud cōcilium primo profectus fuerit, XVI. minimū anni inuenientur. Quibus si XXV. adiungas,quibus illic rexit episcopalem cathedram,prouenient anni XLI. quibus vixisset post ascensionem domini:à qua tamen XXXVII. annos illum nō superuixisse certo comperies, si à XVIII. anno Tiberij,ad XIIII. Neronis, imperatorum tempora diligenter supputaueris. His itaq; rationibus ductus Bedam in tempore aduentus Petri ad vrbem Romam, ab Eusebio, Hieronymo,cæterisq; dissentientem,aberrasse à veritate nihil dubitauerim: sed aduētasse ipsum ad vrbem vt illi tradunt,anno Claudij secundo.

Vt itaque daremus,non conuenisse inter omnes scriptores,de tempore & anno quo Petrus Romam primo venerit:attamen inter omnes conuenit, quod Romam venerit, quodque ibidem post gestum annis plurimis episcopatum sub Nerone glorioso sit consummatus martyrio.

Discordiam scriptoꝝ in tempore, nō infirmare fidem rei gestæ,quæ inter omnes cōuenit.

C Ita & inter scriptores vniuersos non conuenit de tempore, quo aut natus aut crucifixus est Saluator noster. Siquidem Tertullianus aduersus Iudæos asserit natum fuisse, anno Augusti quadragesimoprimo,passum autē anno quintodecimo Tiberij,qui Lucæ,nobisq; Christo fuit tricesimus, Tertulliano autem tricesimusprimus. Idem sensisse Appollinarim Hieropolitanum episcopum D. Hieronymus in Danielē author est. Quibus cōsentit Lactantius,cuius libro IIII. diuinarum Institutionum hæc verba sunt: Sub imperio Tiberij Cęsaris, eius anno quintodecimo duobus geminis Cōsulibus ante diē decimum Calendaꝝ Aprilium Iudæi Christū cruci affixerunt. Ignatius vero in epistola ad Trallianos triginta annos agentem Christum baptizatum scribit à Ioanne, & tribus annis prædicasse Euangelium. At tricesimus eius annus erat quintusdecimus Tiberij, teste Luca. Chrysostomus vero Homilia X. super Matthæum,post triginta annos tradit venisse ad baptismum, legem veterem soluturū. Beda in exordio anni tricesimi baptizatum supputat cum Luca & Ignatio,at post baptismū superuixisse aliquanto plus annis quatuor, ita scribens ad verbum in suis temporibus: Habet enim,ni fallor, ecclesiæ fides dominum in carne paulo plus annis triginta tribus superuixisse.

Discordia scriptoꝝ,in tempore Natiuitatis passionisq; Christi.

C. X.

C. XLVII.

Augustinus cum Ignatio consentit per omnia, nempe baptizatum Christum exordio anni tricesimi, & anno deinceps tertio passum. At libro de doctrina Christiana,affirmat plerosque credidisse quadragintasex annos vixisse Christum in terris,iuxta numerum annorum, quibus ædificatum erat templum, quod dominici corporis volunt gessisse imaginem, atq; ita passum anno ætatis suæ quadragesimosexto. Vides igitur

Discordia in supputatione tempo℞ veteris historiæ.

Lubricã tempo℞ & numero℞ annotationem.

inter quales, quantosq́; scriptores, quàm parum conueniat in temporibus, non qualiscunq; historiæ, sed eius ex qua pēdet summa religionis, fideiq́; nostræ, nēpe natiuitatis, baptismi, passionisq́; redemptoris nostri. Nunquid propterea natum, baptizatum, crucifixum pro nobis Christum dubitabimus? Et quis tandem extricabit pugnam quæ est in supputatione tempo℞ sacræ veteris testamenti historiæ, in qua inter se variant LXX. interpretes, & Hebraica (vt ipsi volunt) veritas, in aliquot annorum cētenarijs? Nunquam tamen propterea in dubium aut quæstionem reuocata fuit fides sacræ illius historiæ. Quandoquidem hoc omnes facile intelligunt, temporum, quemadmodum & numerorum omnium annotationem, lubricam esse admodum, in qua fit lapsus facillimus, siquidem vno inuerso aut transposito apiculo, errorē statim exoriri immensum, & qui ex præcedentibus, subsequentibusq́; non ita facile restituitur, quàm si in re ipsa esset multorum versuum. Quare nihil mirum est de remotissimis à nobis temporibus parum conuenire inter scriptores. Quos tamen cum minime pugnarent ab initio, pugnantes frequenter fecit librariorum incuria. D

Expunguntur aduersariorum calumniæ.

Quòd obijciunt Lucam nō meminisse aduentus, actorumq́; Petri in vrbe. Similiter neq; Paulum in epistolis suis, seu quas Romæ, seu quas Romanis scripsit, vllam mētionem fecisse Petri: eiusmodi argumenta sunt, quæ exploderentur à pueris in scholis dialecticis. Scribit Paulus in epistola ad Galatas, vt statim post conuersionem suam abierit in Arabiam, atq; inde sit reuersus Damascum, & quod deinde post triennium profectus sit Hierosolymam, causa visendi Petri, apud quem manserit diebus XV. & quod rursum illum conuenerit Antiochiæ, atq; in faciem eidem restiterit. At horum omnium nullum est omnino verbum apud Lucam, tāetsi Pauli acta ita prosequatur, vt eius solius causa magis, quàm actorum reliquo℞ apostolorum videatur texuisse illam historiam. Vides ergo quale illud sit, Lucas non meminit actorum Petri in vrbe: ergo ibi non fuit. Multæ etiam causæ incidere potuerunt, cur Paulus scribens Romanis, aut è Roma, non meminerit Petri. Nam aberat tunc forte alio orbis loco, tanquam totius ecclesiæ curam gerens, cum ad Romanos scriberet. Inde vero scribens, quod eius, quàmuis fortassis vna præsentis, non meminerit in salutationibus familiaribus, honoris gratia forte factum est. Quandoquidem in eiusmodi salutationibus familiaribus, familiarium tantum nostrorum meminisse solemus, nō etiam præpositorum nostro℞ aut principū. Quæcunq; vero illi eius causa fuerit, ob captatas persuasiunculas eiusmodi, quæ nihil efficaciter concludunt, omnium scriptorum ecclesiastico℞ ab initio, omnium sanctorum patrum authoritatem, totius orbis consensum, vetustissima ac celeberrima actæ rei monumenta impugnare & conuellere, euidentis mihi insaniæ videtur. E

Vt Petri præsentia in illo apostolorum cōcilio nihil repugnet episcopatui eius annorum XXV. in Romana ecclesia.

Roffensis.

Ad illud vero, quod dicitur Petrus interfuisse illi apostolorum concilio celebrato Hierosolymis, post quod non supersunt anni XXV. ad XIIII. vsq; Neronis, videtur sanctæ memoriæ reuerendissimo D. Ioanni Roffensi S. Romanæ ecclesiæ presbytero Cardinali, qui non ita nuper pro synceritate orthodoxæ fidei glorioso cōsummatus martyrio, prædicto℞ etiam calumnijs responderat, vna cum Beda celebratum fuisse illud cōcilium principio anni XIIII. ab ascensione domini, post quod ad Neronis XIIII. adhuc XXV. annos superesse computat. Atq; ita nihilominus constare sibi existimat omnia, quàmuis post illud concilium se Petrus primum Romam contulerit. Sed nobis cur minime probetur illa Bedæ sententia, paulo ante indicauimus, multa enim parum consona, imò manifeste falsa & pugnantia in se complectitur. F

Petrū venisse Romã anno secundo Claudij, septennio ante celebratū illud concilium.

Suetonius.

Quare dicimus cum Cæsariēsi Eusebio & D. Hieronymo Petrum venisse Romam, anno secundo Claudij, hoc est, post Christi ascensionem, XI. Concilium autem illud celebratum circa IX. annum Claudij, qui post ascensionem domini XVIII. extitit, quemadmodum ex Luca & Paulinis epistolis supputat Hieronymus. Nam inter ascēsionem dñi & Pauli cōuersionem vt minimum annus vnus interfuit, post quam triennio ascēdit Hierosolymam videre Petrum, & postea, post annos XIIII. secundo illuc ascendit ad illud concilium. Nihil autem neque pugnans, neque absurdum est, quod Petrus illi concilio interfuerit, & nihilominus iam ante septennium, hoc est, secūdo anno Claudij, Romam venerat. Imò consonum, tam LVCAE, quàm profanis historijs. Suetonius siquidem in Claudio author est, Iudæos circa ea tempora, aut paulo ante, quàm illud cōcilium celebratū diximus, principis edicto vrbe expulsos. Quod idem confirmat

Lucas

A Lucas Actorum XVIII. Post hæc, inquit, Paulus digressus Athenis, venit Corinthum, & nactus quendam Iudæum nomine Aquilam, Põticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius, eo quòd præcepisset Claudius, omnes Iudæos Romæ decedere, &c. Quid igitur mirum est, aut quo nõ pacto verisimillimum, & huic narrationi consonum, etiam Petrum (qui iam annis VI. aut VII. præfuerat Romanæ ecclesiæ) edicto principali obtemperantem (quandoquidem non religionis aut Christianæ fidei, sed gentis nationisq; peculiaris erat ea persecutio, eiusq; adhuc vita ecclesiæ esset omnino necessaria) vnà cum cæteris Iudæis decessisse Roma, demandata eius ecclesiæ cura Lino & Cleto presbyteris, quos in partem pastoralis solicitudinis iam dudum assumpserat, & reuersum ad suos Hierosolymam, videre quid profecissent in fide Christi? Quem alioqui existimandũ non est, ita perpetuis XXV. annis desedisse Romæ, vt vrbis portas egressus nunquam fuerit ad alios quoq; instruendos & confirmandos in fide, qui non vnius Romę, sed totius dominici ouilis pastorem constitutum se meminerat à Christo: quẽadmodum & de suo Paulo, vt fere in perpetua peregrinatione vitam exegerit, testatur Lucas.

Concludendum itaque nobis est, Romanam ecclesiam, totius orbis consensu, & catholicæ ab initio ecclesiæ confessione ac recognitione esse indubitatam cathedram Petri, & Romanos pontifices Petri in primatu ecclesiasticæ hierarchiæ, illaq; regiminis ecclesiastici principali authoritate successores. Conclusio.
B

FINIS LIBRI III.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER QVARTVS.

Quàm districtam subditi obedientiam debeant in ecclesiastica hierarchia sibi prępositis.

CAPVT I.



C ACTENVS DEMONSTRAVIMVS, vt sacri ordinis vinculo, in vnum corpus connecti necessario debuerit Christi ecclesia, ex infinita alioqui toto orbe diffusa multitudine, ex omni gente, lingua, natione & populo cõgregata, regiq; & gubernari sua illa hierarchia, aut sacro principatu. Cuius caput Petrum designatum à Christo euidenter etiam demonstrauimus. A quo vnà cum cæteris apostolis authore nihilominus Christo, doctoreq; sacro spiritu constituta sit reliqua sub ipso ecclesiasticæ hierarchiæ facies, Episcopis, Archiepiscopis, Primatibusq; per loca opportuna ita dispositis, vt ad vnum caput, vnam Petri cathedram, eiusq; præsidem catholicæ ecclesiæ pontificem totius quoque ecclesiæ cura ordinatissime, decentissimeq; referretur atque confluerct. Demonstrauimus insuper Romanam ecclesiam esse illam cathedram Petri, in qua ille ecclesiasticæ hierarchię primatus, illaq; ecclesiastici regiminis supereminens authoritas & potestas alligandi atq; soluendi super ecclesiam vniuersam post Petrum perpetuo resideret. Eiusq; pontifices, veluti catholicę etiam ecclesiæ episcopos, in eandem per omnia authoritatem, quasi hęreditario quodam iure Petro succedere. Simul clarissime diluentes vniuersas calumnias, quibus hierarchiam ecclesiasticam impugnare conantur hæretici, atque adeò ex CHRISTI ecclesia per suum illum architectum ad instar illius ciuitatis Hierusalem diligentissime constructa, decentissimeque ordinata, Babylonem quandam face- Breuis repetitio eorũ, quæ hactenus demonstrata sunt, & transitus ad sequentia.

re: & quod est necessario consequens, omnem religionem tollere e mentibus hominũ. D
Quæ tamen vniuersa etiam ex ijs, quæ deinceps demonstrabimus, euidentissime cõfir-
mabuntur.

Capita argumentorũ, & quo ordine hoc libro tractabuntur.

Restat nunc tractare aliquãto exactius de ipsa potestate & authoritate ecclesiastica,
quæ, qualis, quãtaq; erat necessaria ecclesiasticę hierarchię pręsidi. Quod cum inuenisse
videbimur, respiciendum erit ad vmbram & figuram illam nostræ ecclesiæ, synagogã
veterem. In qua si etiam hoc ipsum diligenter cõstitutum, ordinatumq; à suo illo legis-
latore inuenerimus, & nobis confidendum erit, neq; Christum ea in re suæ defuisse ec-
clesiæ: sed tanto hoc in ea constituisse diligentius & accuratius, quanto id ipsum huic
quàm illi erat magis necessarium, quantoq; ipsam solidam veritatem suam vmbram
in omnibus par est excedere. Conandumq; deinceps ex duobus illis, quæ ante cõstitui-
mus, omnis nostræ disputationis certis principijs, idem inuestigare, asserere, demõstra-
re atq; euidens facere. Quod tamen priusquam aggrediamur, ante demonstrandum
erit, quàm districtam obedientiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpo-
sitis. Id quod hoc pacto fiet euidentius, si aliquanto ordientes altius, ad ipsas humano-
rum conuentuum & societatum varias species, in vniuersum respexerimus. Vt enĩ abs-
que ordine nulla subsistit humana societas, nec ordo sine principio & capite: Ita cuique
societati suus ordo, & cuiq; ordini suum principium erat necessarium: vt in domo pri- E
uata pater familias. In ciuitate Consules, Prætores, Magistratus summi, quocunq; tan-
dem nomine illi nominentur. In Dominijs, Prouincijs, Regnis, Barones, Comites, Du-
ces, Reges, Imperatores. In voluntarijs hominum conuentibus, sui patres, sui Abbates
& Prępositi: Ita quoque & in catholica Christi ecclesia, summus Pontifex: sub quo per
prouincias Primates, Archiepiscopi, deinde episcopi per singulas diœceses, & sub eis
singularum plebium presbyteri. Neq; enim nisi diligenti membrorum omnium cõne-
xione hoc tam immensum corpus in vnum cohęrere, contineriq; potuit. Vt autem socie-
tatum hæc sunt distincta genera atq; inter se differentia: ita alia in eis, aliaq; præsiden-
tium authoritas: tamen cuiq; sua, cui inferiores omnes, quisq; in suo ordine, obedire te-
nentur. Hoc enim ipsa dictat recta ratio, atq; adeò lex naturæ inscripta humanis cor-
dibus, hoc ipsum confirmant diuinæ, sacræq; literæ.

Quàm districtam obediẽtiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis.

Varia humanarũ societatum genera, & vnũquodque suo ordine contineri & sua authoritate necessario gubernari.

Aduersus pestilentissimã eorũ sententiam, qui dicunt transgressores humanorũ prę-ceptorũ non peccare corã Deo.

Non sunt audiendi quidam Sathanæ apostoli, sed vitãdi veluti humani generis cer-
ta pestis, certum exitium, qui omnẽ humanam societatẽ, omnem ordinẽ euertere conã-
tur, & subditos cõmittere aduersus superiores suos, eisq; pro obedientia debita rebellio-
nem persuadere: docentes humanorũ præceptorũ transgressores haudquaq̃ peccare co-
ram Deo: sed legales tm̃ (si quæ statutæ sunt) pœnas incurrere, quasi nõ debeat obediẽ-
tiam homo homini, sed soli Deo. Qua doctrina nõ video quid esse possit perniciosius, F
quid deniq; falsius: quũ ipsa (vt dixi) euidentissima naturæ lex, rectaq; ratio hoc dictet,
in suo quenq; ordine superioribus suis obedientiã debere: eadem, inquam, quę hos or-
dines inter homines cõciliauit & constituit. Hoc enim necessario habet omnis ordo, vt
præsit, vt & subsit aliquid. Quum autẽ quenq; in suo ordine, in quo à Deo constitutus
est, impositam sibi personam recte peragere oporteat, euidens est, superioribus subdi-
tos obediẽtiam debere: sine qua & omnis ordo & omnis humana dissoluetur societas,
atq; adeò nec humana ipsa vita subsistet. Quid enim si homo ex diuina lege nõ debet
obediẽtiam homini, toties diuina clamat scriptura: Filij, obedite parentibus vestris &
subiacete eis? Quid rursus? Serui, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore,
in simplicitate cordis, sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi hominibus pla-
centes, sed vt serui Iesu Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona volunta-
te seruientes, sicut domino, & non hominibus. Hæc Apostoli ipsius verba sunt. In qui-
bus audis, vt Dei voluntas sit & præceptum, seruos dominis obedire, vt seruire illos do-
ceat Apostolus, non ad oculum, aut pœnæ tantum timore, sed ex animo, quasi Deo,
non hominibus, qui hanc illis personam imposuit. Ita & publicis potestatibus, ma-
gistratibusque, tametsi ab infidelibus gererentur (quando in eo loco atque ordine con-
stituti essemus à domino) obediendum vbiq; clamant, admonent, inculcantq; apostoli-
cæ literæ. Oĩs anima, inquit Paulus, sublimioribus potestatibus subdita sit, nõ est enim
potestas nisi à Deo: quę autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei
ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationẽ acquirunt, &c. Ideoq; & ne-

In omni humana societate quenq; in suo ordine suis superioribus obediẽtiam debere.

Ephe. 6
Coloss. 3

Rom. 13

cess-

A cessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Audis itaq; non solum propter ciuilem in transgressores pœnam: sed etiam propter conscientiam, magistratibus ac publicis potestatibus subditos nos esse oportere. Petrus autem vno verbo cōplexus vniuersa: Subditi, inquit, estote omni humanæ creaturæ propter Deum. (1.Petri 2) Omni humanæ creaturæ, inquit, cui videlicet nos subiecit, seu ipsa nascendi sors nostra, seu rerum publicarum status & conditio, seu ipsa nostra voluntas. Neq; enim hic dominos suis seruis subesse præcepit, nec Reges aut Magistratus vnicuilibet è populo, sed contrà, quid intelligat, continue explicat: Siue Regi, inquit, tanquam præcellenti, siue Ducibus, tāquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est volūtas Dei, &c. Serui subditi estote in omni timore dominis, nō tantum bonis, sed etiam discolis, &c. Similiter & mulieres subditæ sint viris suis. Vides quo pacto in omni ordine obedientiam quisque & subiectionem debeat, non soli Deo, sed & omni humanæ creaturæ, cui nos subdidit, seu voluntas propria, vt viris suis mulieres, seu quæcunque nostra, seu publica, seu priuata conditio. Publica nos Magistratibus, priuata seruos dñis. Nunquid igitur nō graphice descripsisse illos tibi videtur idem Petrus, qui velamen facientes malitiæ Christianam libertatem, nullis superiorum præceptis nos astringi volunt, quando nos admonet & fuisse pseudoprophetas in (2.Petri 2)
B populo, & futuros etiā in nobis magistros mēdaces, qui introducturi essent sectas perditionis, seducturiq; plurimos. Sed nouit, inquit, deus pios de tētatione eripere, iniquos vero in diem iudicij seruare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immundiciæ ambulant, dominationemq; contēnunt, sibi placentes, sectas non metuunt introducere, blasphemantes. Audis quo loco hic habeat dominationē contemnentes, nempe inter iniquos, quos Deus cruciādos seruat in diem iudicij. Qui ve gradibus quibusdam iniqui sunt, & vnus magis præ aliis: ita inter hos principem istos locum habere apostolus indicat: Magis, inquit, eos, qui post carnem in cōcupiscentia immundiciæ ambulant, dominationemq; contemnunt. Duo hæc non sine causa coniungit Apostolus, quandoquidem hæc fere omnibus causa est contemptus superioris authoritatis, proprijs cupiditatibus indulgere, quibus non patiuntur sibi frena imponi à suis, quibus obedire tenentur, præpositis & superioribus, sed sibi sternunt cubile, in quo molliter cubent in peccatis & concupiscentijs suis, Christianam libertatem.

Quòd si in humanis societatibus quas propter humaniorem conuictum, atq; operæ mutuæ indigentiam, necessitudinemq; ipsi inter se mortales contraxerunt, aut in quas nos quomodocunq; cōiecit, seu publica, seu priuata sors nostra & cōditio, suam quenq; stationem, tam diligēter seruare, & recta nos doceat ratio, & naturæ simul lex, diuinæq; scripturæ præcipiant: quid in ecclesia Christiana, eiusq; hierarchia nobis faciēdum est,
C quam non ipsi inter se homines humani conuictus gratia, sed fidei religionisque inter nos conseruandæ, imò æternæ vitæ, salutisque animarum nostrarum, ipse Dei filius CHRISTVS instituit? & qua obsecro cura? quo studio? quo labore? suo videlicet precioso sanguine, acerbissima denique & ignominiosissima morte, gloriosam sibi ecclesiam faciens: sibi regnum in quo dominaretur, comparās. Christi enim hoc regnum est, non Romanorum, nō Macedonum. Christiana hæc est, Christi, inquam, ipsius hæc est ecclesia, in quam redemptos nos suo ipsius sanguine, è Pharaonis durissima seruitute, ex infinita misericordia sua cōuocauit. In hac igitur ecclesia Christiana, in hac, inquam, domo Dei viuentis, quanto timore, tremoreq; nobis conuersandum est? Quanto studio, quanta solicitudine suam quenq; stationem, in qua constitutus est, à Christo, obseruare conueniet? Si seruos carnalibus dominis obedire, cum timore & tremore in simplicitate cordis, sicut Christo, doceat Apostolus: qualem tandem, quàm humilem, quàm solicitam obedientiā nostris, quos in illo suo regno, in sua ecclesia Christus præfecit præpositis nos debebimus? Si profanis magistratibus, publicisq; potestatibus etiam infidelibus, quas humanæ leges, ciuilesq; respublicæ, quieti inter homines conuictus gratia constituerunt, ipsa lex Dei & naturæ nobis diligenter subesse præcipit: quid sacrosanctis magistratibus, quos æternæ salutis animarū nostrarum causa, in sua ecclesia constituit ipse Dei filius? Si parentibus carnalibus tam diligenter debent subesse filij, quantopere nos episcopis nostris, quos patres nobis ipse Christus author & vitæ nostræ, & salutis constituit? Si reges humanæq; politiæ principes omni nos honore

Ex comparatione demōstratur q̃ arctam obediētiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis.

oportet prosequi, ipsum igitur Christianæ ecclesiæ principem, Romanum pontificem, D
quem ipse pro se nobis Christus vicarium in hoc suo regno constituit, quo non prose-
quemur honoris genere? Quæ tametsi non demōstraremus aliter, nunquid vlli possent
esse dubia? Audi tamen ipsum legislatorem nostrum, & ecclesiasticæ hierarchæ autho
rem Christum, quopacto ad suum id contemptum pertinere arbitratur, cum ordines,
magistratusq́; in ecclesia ab ipso cōstitutos contemnimus. Ita enim loquitur ad aposto
los, atq; eos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt, episcopos: Qui vos audit, me
audit: qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Qui
vos, inquit, spernit, me spernit. Vides ad cuius contemptum pertineat, cum mortalē ho-
minem contemnimus episcopum? Quid ergo, si episcoporum omnium principem? Scri
ptum est in lege Moysi: Si quis superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tē
pore ministrat domino Deo tuo, morietur homo ille, & auferes malum de Israel, cun-
ctusq́; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Si ergo in vm
bra illa nostræ ecclesiæ, synagoga veteri tanta erat dignitas, tam sacrosancta authori-
tas eius, qui præsidebat vmbratico illi tabernaculo, vt sub horribili mortis pœna præce
ptum fuerit absq; vlla contradictione illi obedire per omnia: nunquid ex comparatio-
ne non facile intelligimus, quāta sit dignitas catholicæ ecclesiæ Christi præsidis? quàm
sacrosancta authoritas? quàm districta illi à nobis debeatur obedientia? E

Scribit ad Magnesianos ille gloriosus Christi martyr & pōtifex Ignatius: Dignum
est, inquit, vos obedire episcopo vestro, & in nullo ei contradicere: terribile enim est ta-
li contradicere, non enim istum visibilem quis spernit, sed illum inuisibilem in eo con-
temnit, qui non potest à quoquam contemni. Hic enim non ab homine, sed à Deo ha-
bet promotionem. Dicit enim dominus Samueli de contemptoribus eius: Non te spre-
uerunt, sed me, ne regnem super eos. Nam & Moyses populo aduersum se murmuran-
ti dicit: Nō aduersum me murmurastis, sed aduersus dominum Deum. Nec quisquam
inultus remansit, qui se aduersus potiores extulit. Siquidem & Dathan & Abiron Moy
si resistentes viui descenderunt ad inferos. Sed & Chore, & qui conspirauerant cum eo
aduersus Aaron ducenti quinquaginta viri cœlesti igne consumpti sunt. Ozias quoq;
factus est leprosus, qui contra sacerdotes sacerdotium sibi ausus est arrogare. Saul eti-
am sacrificare præsumens, regali dignitate dehonoratus est, quod non expectauerit
principem sacerdotum Samuelem, & cætera. Hæc ille Ignatius, quem ipse beatissimus
Petrus post se Antiochenæ præfecit ecclesiæ. Quis igitur non horreat Christianus
animus, quis ferat ter execrandi illius Lutheri & suorum plusquam diabolicam male-
dicentiam & impietatē, qui ipsum Christianæ ecclesiæ principem, & qui Christi in hoc
eius regno præcipuum inter nos agit vicarium, atq; adeo ipsum in eo Christū in faciem
cædunt, tot execrandis, intolerandisque maledictis, probris, contumeliis, incessunt, la- F
cerant, vt non credam ipsum per se Sathanam vnquam ausurum, quod pro ludo & io-
co agunt hæc eius mancipia? Si mortis reus erat, qui in illa vmbra nostræ ecclesiæ recu-
sabat obedire summi illius, vmbratici licet, sacerdotis imperio, qui pro tempore mini-
strabat domino, quo non supplicio, quot non mortibus dignos iudicabimus, qui ipsi us
catholicę CHRISTI ecclesiæ summo sacerdoti ac pontifici, cōtumacissime resistunt,
contumeliosissime reclamant, & subditorum aduersus ipsum seditiones concitant?

Dathan & Abiron, quod murmurarent aduersus Moysen, eiusq́; præceptis obedire
contemnerent, dicit scriptura blasphemasse contra dominum, quos & in testimonium
eius blasphemiæ deglutiuit terra, viuosq́; demisit ad inferos. Quo igitur loco horum
statuemus blasphemias? quod his dignum quisq; excogitabit supplicium? Mirum sane
vel solo hoc nomine, non statim hos agnosci à Christianis omnibus, non intelligi, quis
per hos loquatur spiritus, nō statim explodi atq; abiici, tanquam certo infectum vene-
no & toxico, quicquid sub hoc nomine circumfertur, aut prodit in publicum, vt quos
constat Christianæ ecclesiæ esse hostes iuratissimos, atq; omnium infensissimos.

Vitam pasto rum non di iudicandam à subditis. Sed moribus, inquiunt, præsidentium, vitaq; offendimur. Neq; enim Christum aut
PETRVM, sed Annam potius & Caypham referunt. Et tu quis es qui iudicas
alienum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. Tu autem ouis es (inquit ille
Ad Florentium. sanctissimus Cyprianus) noli discutere pastorem, ne eius quoque criminis reus tenea-
ris, noli te iudicem Dei constituere & CHRISTI, qui dicit ad apostolos, & per
hoc

A hoc ad omnes præpositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim hæreses & schismata obortæ sunt, & oriuntur, nisi dum episcopus qui vnus est, & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo Dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille gloriosus martyr & pontifex, à quo vide quantum tu dissentias.

Si mali tibi videantur præpositi, tu forte peiores. Forte tua culpa mali sint, siquidem propter peccata populi regnare facit hominem hypocritam, & principes sanctos contaminat. Ita cum addidisset furor domini irasci contra Israëlem, commouit Dauid vt numeraret Iudam & Israël. Nos ergo ipsos iudicemus potius, accusemus propria peccata, quibus iratus dominus labi permittit pastores nostros, & adhærere facit linguam palato eorum, vt sint muti nescientes loqui, mandatq; nubibus ne pluant super nos imbrem, quia nos sumus domus exasperans. Interim tamen scis quid præcepit Christus: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharizæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite, secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Audis hic quid præcipiat nobis legislator noster. Certe homines sumus tam præpositi quàm subditi, ex hominibus ecclesiam suam con
B gregauit cōstituitque Christus, adhuc grauamur corpore mortis huius, & sub hoc pondere ingemiscimus, labimur, surgimus, manibus pedibusq; reptamus, etiā qui primitias inter nos spiritus acceperunt. Et nunquid malo patri, si nihil male præcipiat, non debet obedire filius? nunquid non discolis etiam dominis serui? nunquid non christiani infidelibus etiam, si ita fors tulerit, magistratibus? nunquid sancti erant omnes illius veteris tabernaculi pontifices, quibus sub mortis pœna obedire lex præcipit? Nunquid non erat inter illos Iudas ille proditor, quibus dixit dominus: Quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo aut ciuitate excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die iudicij, quàm illi ciuitati. Iam & hoc quid tibi videtur, quòd ipse apostolorum omnium & totius ecclesiæ princeps Petrus, post susceptum ecclesiasticę hierarchiæ primatum, post acceptas claues regni cœlorum, potestatemq; illam terrificam ligandi soluendiq; & in terris & in cœlis ter suum abnegarit dominum? Num tibi sine causa hoc permisisse videtur Christus? Mihi sane ad eruditionem omnium nostrorum ita factum videtur; vt disceremus ferre compatiq; inuicem, & vt obstruerentur istorum ora loquentium iniqua. Et cur non potius cum illo Origene & sentimus & dicimus? Quid loquar, inquit, de parentibus & filijs? Si Iesus Dei filius subijcitur Ioseph & Mariæ: ego non subijciar episcopo, qui mihi à Deo or
C dinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi Dei dignatione præpositus est? Videat ergo vnusquisq; quòd sæpe melioribus præpositis est inferior, & nonnunquā accidit vt ille qui subiectus est, melior sit eo q[ui] præpositus esse videtur. Quod cū intellexerit dignitate sublimior, non eleuabitur superbia ex eo quòd maior est, sed sciat ita sibi meliorem esse subiectum, quemadmodum Iesus subiectus est Ioseph. Hæc ille Origenes. Et hactenus quidem, quàm districtam obedientiam debeamus præpositis nostris in hierarchia ecclesiastica.

Iob 34. Esa. 49 [margin]

Atque malis præpositis obediend. [margin]

Homi. 20. in Luc. [margin]

Qualem quantamq; authoritatem conueniebat habere ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, ex ipsa ratione ecclesiasticæ societatis inuestigare.

CAPVT II.



Vam districtam obediētiam debeamus his qui in ecclesiastica nobis hierarchia sunt præpositi, ex eo fecimus euidentius, quòd & in alijs humanis societatibus atq; conuentibus, quos humani conuictus gratia excogitauit ratio & necessitas, necessario vnus præesset alteri, atque vnus alteri obedientiam deberet. Idque clamante tam iure naturali inscripto humanis cordibus, quàm diuinis apostolicisque literis. Est enim in omni humana societate suus ordo necessarius

cessarius, in omni ordine suum caput, cui reliqui (quisq; in suo ordine & gradu) subesse D obedireq; tenerentur. Sed cum sint varia humanarum societatum genera, vt sua cuiq; est forma propria, suus ordo & peoprium suum cuiq; ordini caput a principijs: ita sua in vnaquaq; præsidenti, erat necessaria authoritas, non eadẽ omnibus, sed tamen cuiq; sua, quæ simili ratione inter se differunt, qua ipsę inter se societates. Alia est enim domus, alia ciuitatis, alia regni, alia exercitus militięq;, alia vero ecclesię forma ac species. Domus partes sumus, quatenus patres, matres, filijue familias, famuli, ancillæ, serui. Quos ea ratio in vnum cõciliat, vt in vna domo, eisdẽq; parietibus & tectis inter se conuiuant commodius. Ad quem finem quęcunq; recta pręscribit dictatq; ratio, ad patrisfamilias authoritatem pertinent. In quibus reliquos eiusdem familiæ omnes, in suo quenq; gradu ac ordine illi obedire oportet, nempe si vxori præcipiat quę vxorem non dedeceant, si filijs, si famulis, si seruis, omnes dicto eius audientes esse conuenit, & naturali diuinaq; lege, quemadmodum demonstrauimus, astringuntur. Secus vero, si omnino iniqua præciperet, aut etiam si suæ authoritatis limites plane excederet. Iniqua præcipere intelligendus est, non solum cum superioribus, quibus & ipse subest, potestatibus contraria præcipit, hoc est, Deo, ecclesiæ, & quibus subijcitur ciuilibus magistratibus: sed etiam si ordinis personarumq; rationem non obseruat: vt si vxori præcipiat quæ seruorum sunt, si seruis quæ aut non ferrent vires, aut ab humana abhorrent E conditione. Omnino autem limites suæ authoritatis transgreditur, si quid iubeat, quod plane sit præter rationem domesticam. Nec refert, malum id sit, an non sit, neq; quòd ab alia potestate, aut alio superiori idem imperatũ teneremur exequi, nec deniq; quòd etiam de se bonum sit id quod præcipitur. Vt si filio præcipiat pater vim huic aut illi inferre, armis congredi, ferire, cędere, quæ Imperatore in acie præcipiente teneretur exequi, nõ debet iubente patre vt huiusmodi. Rursus, si vxori familiæq; aut ieiunia, aut eiusmodi opera pœnitẽtiæ pręscribat, præter ea ad quæ lege Dei aut ecclesiæ astringuntur, quamuis de se bona sint, præcipienti tamen patrifamilias obedientiam non debẽt. Hæc enim ad sacerdotes & episcopos pertinent.

Vt cuiq; humanarũ societatũ species suus ordo, ita sua ꝓpria est authoritas

Quõ coniectãdũ, qd ad vnãquanq; authoritatẽ ptineat, in q̃ eidẽ ꝑcipiẽti obediendũ. Declarat in exẽplo patrisfamilias

Quãdo præsidẽs in q̃cũq; societate intelligẽdus est iniqua præcipere

Quando suæ authoritatis limites oĩno trãsgreditur

Huiusmodi itaq; qualia sint, in singulis humanis societatibus, & quid in quoq; ordine nostris debeamus superioribus, neq; enim idẽ oĩbus, ipsam formam speciemq; societatis in qua superiores sunt, æstimãti secundum hoc exemplum, non est difficile dijudicare, quando rationis regulam nõ obliquat depeauatus affectus. Suam autem cuiq; formam ac speciem societati præscribit finis, ob quem ipsa contracta est societas. Qui quidẽ finis est & regula & scopus, in quem perpetuo respicere debet præsidentis authoritas, adeò vt quicquid, non dico illum scopum non attigerit (id enim in omnibus est difficillimum, ne dicam, mortalibus impossibile) sed quicquid manifeste præter illum scopum est, multomagis si ab eo abducat etiã, manifestum est ad eam authoritatem F non pertinere, nec eidem præcipienti obedientiam in eo deberi.

Suã cuiq; societati formã ꝑscribi à fine ꝓprio, in quẽ ꝑpetuo etiã respicere debet ꝑsidẽtis authoritas

Quòd si hic percontari me pergas: quandoquidem in omni societate humana, superiori qua gubernatur authoritati in his quæ ad finẽ suæ, cui præest, societatis pertinent, iuste eiteq; præcipienti ex lege diuina & naturæ obedientiam debere omnes subditos iam nunc contendimus: an ergo omnis in his inobediẽtia & præuaricatio mortale peccatum sit. Quod videtur cõsequi, præsertim cũ eam nõ excusat aut ignorantia aut subreptio: cum scienter volenterq; mandata Dei & naturæ transgredi mortale peccatum videatur. Quod si sit inter tot tam varios superiores, tot leges humanas, ecclesiasticas, ciuiles, œconomicas, tot statuta, tot præcepta, quænam esse posset salus hominis?

An oĩs inobediẽtia & ꝑuaricatio ꝑceptorũ nostrorũ superiorũ rite ꝑcipientiũ mortale pctm̃ sit, quã non excusat ignorantia aut subreptio

Tametsi hæc quæstio (vt post intelliges) plus habeat in recessu, quod vt pertractatione exquisita dignũ est, ita est alterius & loci & negotij: breuiter tamen eidem respondentes, dicimus, neq; omnem, neq; nullam inobediẽtiam & præuaricationem eiusmodi mortale peccatum esse. Quare & methodo, qua hæc discernantur, opus nos habere. In primis hoc plane certum est, non omnem præuaricationem legis diuinæ & naturalis esse mortale peccatum, etiam si, nec ignorãtia, nec subreptione excusetur. Prohibet enim lex Dei & naturæ in vniuersum omne mendacium: tamen iocosum, & multo magis officiosum quo nemo læditur, imò quo & iuuatur aliquis, nemo inter delicta mortalia cõnumerat. Similiter præscribit nobis lex naturæ & diuina, in cibo & potu obseruare medium ac regulam temperantiæ, quæ in eo consistit, vt tantum & non vltra sumatur

Neq; oĩm neque nullã inobedientiam eiusmõi mortale pctm̃ eẽ.

Nõ oĩm ꝑuaricationem eiusmõi etiã diuinæ & naturalis legis esse mortale peccatum

A matur quantum exigit necessitas aut vtilitas corporis: cuius transgressio, gula videlicet, etiam inter capitalia septem connumeratur peccata. Attamen frequenter, ne dicã penè quotidie, transgredimur illam regulam satis notabili magnoq; excessu, dum vel consuetudini, vel societati, vel amicis morem gerimus, nec quisquam excessum eiusmodi, nisi sit plane immodicus, inter mortalia peccata statuit. Eadem nobis lex naturæ ac diuina præscribit, vt in omnibus & factis & dictis obseruemus, vt suo modo & in suum finem tendant omnia, eoq; dirigatur vniuersa hominis intentio, ne quid non solum indecore, sed nec otiose aut frustra fiat à nobis. Quandoquidem & de omni verbo otioso reddituros nos rationem affirmat Christus in die iudicij. Absit tamen, vt in his omnibus esset mortalis præuaricatio.

In eundem modum, nec omnis inobedientia aut præuaricatio humanorum præceptorum, mortalis censenda est. Sed æque hic vt in præuaricatione mandatorum Dei & naturæ distinctione opus est.

Deinde etiam hoc certum est, si non omnem inobedientiam, tamen omnem contemptum authoritatis superioris, mortale peccatum esse. Id quod apertissimis verbis in vniuersum nos docet Petrus, qui contemnentes dominationem aut superiorem authoritatem statuit inter illorum iniquorum præcipuos, quos dominus cruciandos ser-
B uat in diem iudicij. Nouit, inquit, Deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem iudicij seruare cruciandos, magis autem eos qui post carnem in concupiscẽtia immunditiæ ambulant dominationemq; contemnunt.

Omnem contemptũ authoritatis superioris mortale peccatum esse.

Vt autem quid contemptum intelligamus, intelligas, distinguit quidem Aristoteles tres eius species, despectum, detractionem, contumeliam, despectum definiens, dum quis aliquem nihili pendit, existimãs rei dignum nullius. Detractionem, dum alterius voluntati quispiam impedimento est nõ vt sibi, sed ne illi. Contumeliam vero, damno atq; dolore in his afficere, in quibus turpe est patienti. Nos tamen ex vsu scripturarum, etiam contumaciter resistere, & nolle obedire superioris authoritati, mortalem quem diximus, contemptum appellamus. Quod ipsum tamen fere videtur, saltem reipsa despectus & nihilo pensio authoritatis superioris. Ita dicit scriptura: Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Ita & Paulus resistentes potestati publicæ in ciuili politia, dicit sibi damnationem acquirere. Ita Christus se quoque sperni testatur, cum quis spernit Dei ordinationem in ecclesia sibi præpositos. Et in vnaqualibet superioritatis specie, morte expiabatur contemptus hic in lege veteri: vt filius proteruus & contumax inobediens patris & matris imperio, & qui coercitus obedire contempserat, obrui lapidibus à populo ciuitatis iussus est. Similiter, si qs ex superbia recusabat obedire sacerdotis imperio qui tabernaculo preerat,
C aut loco quem elegerat dominus, aut etiam iudicis pro tempore, morti erat obnoxius. Et morietur, inquit, homo ille, & auferes malum de Israël. Reliquæ vero duæ contemptus species, quas describit Aristoteles, subditorum erga superiores suos, nusquam memorãtur à scriptura. Neq; enim ad humanam, sed diabolicam malitiam pertinent, qualis est Lutheri & suorum.

Tres species contẽptus secundũ Arist. Retho. 2

Contumaciter resistere & nolle obedire superioris autho. ad cõtẽptũ mortalẽ pertinere ex vsu scripturarum

Eiusmodi cõtẽptũ in vnaquaq; authoritatis specie morte expiabat lex vetus

In his vero quæ non ex contemptu procedũt transgressionibus, humanorum præceptorum, vt cum quis seu ex negligentia, seu ignauia, aut socordia, non implet superiorum præcepta & imperia, aut transgreditur etiam, vt morem gerat desiderijs suis & concupiscentijs, methodo quadam, vt dixi, ac regula opus est, qua venialem inobedientiam à mortali valeamus discernere. Nam æque falsum est, & omnem, & nullam transgressionem eiusmodi, mortalem diceret quemadmodum etiam in transgressionibus diuinæ & naturalis legis ostendimus. Qua vero methodo hæc discerni possint in singulis, exactoq; iudicio põderari singulorum peccatorum grauitas, prolixioris hoc esset operæ, & alterius negocij, nosq; ab instituto longius protraheret. Alioqui in inuestigationibus nostris circa definitiones ac sententias theologicas, hoc ipsum diligentius & plenius explicauimus, quas si Deus & vitam cõcesserit & otium, aliquando pietatis studiosis communicabimus.

In trãsgressionibus q̃ nõ ex contẽptu, distinctione ac methodo opus esse.

Ex fine tamen authoritatis in quam committimus, veluti ex scopo, hæc æstimanda sunt omnia. Siquidem & fines harum authoritatum ordinate se habere certum est, nec esse vnius momenti & ponderis. Quare nec æque graue quod abducit ab vno, &

quod

quod abducit ab alio. Iam nec est æqualis recessus præuaricationū omnium à suo sco- D
po, sed vna plus, alia minus receditur: quemadmodum quę imperata sunt, magis aut mi
nus, aut non magnopere necessaria sunt pro attingendo fine, ad quem ordinatur præ-
cipientis authoritas. Ex quibus vir prudens poterit horum omnium coniectare atque
ponderare grauitatē, in rectæ rationis trutina & examine. Sed hæc vt exactius hic per-
tractentur à nobis, non est instituti præsentis. Quo vt recurrat oratio.

Inuestigatio authoritatis ecclesiasticæ

De societate catholicæ Christi ecclesiæ iam proprie inquirendum est, quæ sit ea qua
gubernatur authoritas. Quæ cum in quacunque humana societate ex propria eius for-
ma ac specie, quam sortitur ex suo fine præscribatur atque ortum habeat, perpendere in
primis oportet, & huius societatis formam, & finem ob quem in eandem conciliati su
mus. Formam indicat ipsa ratio nominis, nempe christifidelium omniū, quatenus
christiani sunt, societatem varijs presbyterorum, episcoporum, archiepiscoporum, pri-
matuumque ordinibus (vt in tam immenso corpore omnino erat necessarium) ad vnum
summum pontificem, ecclesię præsidem, decentissime ordinatam. Finis eius est, quo
legem fidemque Christi, quam edocti à spiritu sancto apostoli, viua voce tradiderūt ec-
clesijs, quemadmodum tradita est ab initio, incorruptam conseruemus, vt non sint in
nobis schismata, sed idem dicamus sentiamusque omnes, assequamurque per hęc vna cœ
lestem illam ad quam per Christum vocati sumus, & cuius ipse nos sibi cohęredes esse E
cit, hæreditatem. Ergo apud ecclesiasticę hierarchię præsidem eorum omnium de-
buit esse authoritas, quæ ad conseruandam hanc ecclesiasticam societatem in sua vni-
tate suoque vigore, eandemque dirigendam efficaciter in illum suum finem erant necessa-
ria. Necessarium autem ante omnia, vt omnes nos homines sumus, & inter homi-
nes viuimus, suboriri subinde de ecclesiasticis rebus ordinibusque contentiones. Idque
non solum inter inferioris gradus christianos, sed etiam inter ecclesiarum præpositos,
quemadmodum pene ab initio factum videmus. Quare ne dissidentibus inter se ec-
clesiarum præpositis, vnusquisque ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vnitatem scinde-
ret, hoc erat in primis necessarium, vt eorum omnium summa potestas esset penes vnū
totius ecclesiæ præsidem, ad quem tandem referretur omnis quæstio & controuersia,
quæcunque inter pastores rectoresque ecclesiarum exoriri cōtingeret, cuius sacrosanctum
irrefragabile, atque vltimum apud omnes haberetur iudicium. Hanc autem iudicia-
riam ecclesiæ potestatem appellamus, cuius summa quidem, vt dixi, est penes ecclesia-
sticæ hierarchiæ præsidem authoritas, atque inde ordine quodam transit etiam in reli-
quos sub ipso ecclesiasticæ hierarchiæ præpositos. Cui subditi sunt christiani omnes,
quatenus christiani sunt & ecclesię filij. Causę vero quæ ex natura sua ad eandē pecu
liariter pertinent, sunt quæcūque de ordinibus, gradibus, sacramentis, obseruationibus,
alijsque rebus ecclesiasticis quæstiones & controuersiæ, quicquid denique inter quoscunque F
christianos ortum habens ex aliquo quod specialiter ad ecclesiā, legem, fidemue chri-
stianam pertinet. Quam quidem authoritatem esse in ecclesia, & eius summā penes
ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, haud foret aliter probari necesse, quàm ex eo quòd
est ecclesia, quæ esse constare que non posset absque authoritate huiusmodi: quemadmo-
dum & in alijs humanarum societatum generibus, quas excogitauit conuictus huma
ni ratio, seu regna sunt, seu respublicæ, ciuitates, castella, domus, suus cuique ordo est ne-
cessarius, & in quoque ordine suum caput, cui & sua est authoritas necessaria, per quam
ea constet modereturque societas, eademque ratio quæ societates illas inuenit, authorita-
tem quoque illam suo cuique asseruit capiti. Quas tametsi ipsi inter se cōstituerunt ho-
mines, docēte nimirum eos natura, vsu & ratione, nisi sic conciliatis in vnum vitam hu
manam non posse subsistere: æque tamen Dei ordinationi resistere, grauiterque pec-
care, qui suis superioribus (in suo quisque ordine) resistunt, non cessant clamare diuinæ
apostolicæque literæ. Id quod nihilominus ante omnes diuinas scripturas, omnemque
scriptam legem, verum extitit. Ne quis hinc potius, quàm ex sua cuiusque forma depen
dere authoritatem, qua gubernetur, existimet. Neque enim Paulus nouam vllam legem
promulgauit, cum diceret: Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, &:
Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & sibi damnationem acquirit. Sed anti-
quam ea in re legem naturæ quę fuit ab initio, obscuratam fortassis peccatorum deme
rito in quorūdam cordibus, ob oculos reuocat & inculcat. Itaque & ante Paulum sem-
per sub-

Ecclesiasticæ societatis, vt cuiusque alterius, authoritatē depēdere, ex cuius forma & fine proprio.

Forma quālis

Finis qui

Quorū apud ecclesiasticæ hierarchiæ præsidē necessario eē debuit authoritas

Authoritas iudiciaria ecclesiæ

Quæ causæ ad eandem pertineant

Cuique humanæ societati suam qua gubernatur authoritatē cōstare nō ex scripturis, sed ex sua cuiusque rōne & lege naturæ tāetsi scripturæ illis testimoniū perhibeant

A per subditi obedientiam debebant publicis magistratibus, filij parentibus, vxores ma
ritis suis, famuli & ancillæ dominis.

Itaq; si fit & esse debeat christiana ecclesia, ea autem (quemadmodum demonstraui
mus) fine prædicta authoritate non subsisteret, sicut nec sine sua quçq; aliæ, æque est
hçc in ecclesia, sicut in domo patrisfamilias, in ciuitate & regno sua politica ciuilisq; au
thoritas necessaria. Pendet enim hæc atq; oritur ex ipsa ecclesiæ forma & essentia,
quam sortitur ex fine ob quem hæc cohæret societas: vt & sua quæque in societatibus
alijs. Qui cum vnicuiq; authoritati suam metam, suos præscribit limites, age ex eo
dem pergamus vt cœpimus inuestigare vniuersam ecclesiasticæ authoritatis substan
tiam.

Diximus ecclesiasticæ authoritatis finem esse, vt recte nos habeamus in his quæ ad
Christum & Deum sunt, hoc est, vt legem fidemq; Christi, quam docti à spiritu san
cto apostoli viuæ vocis doctrina ecclesijs tradiderunt à principio, incorruptam inteme
ratamq; conseruemus vsq; in finem seculi, idem in ea dicētes sentientesq; omnes, absq;
sectis inter nos, aut schismatibus: vtque tandem per hæc regni illius cœlestis, ad quod
vocati sumus, à Christo hæreditatem consequamur. Qui equidem finis, vt illam for
mam ecclesiasticæ hierarchiæ constituit, qua in vnum contineretur tam immensa mul
B titudo, sentiretq; vnius præsidentis authoritatem & imperia: ita tantam præsidenti po
testatem authoritatemq; attribuit, quanta illi erat ad dirigendam efficaciter ecclesiam
ad hunc suum finem consequendum necessaria. Erat autem in primis ad pacifi
cam inter se christianorum conuersationem tanta illi iurisdictionis authoritas necessa
ria, quantam iam demonstrauimus, qua omnes inferiores gradus atq; ordines, christi
anosque vniuersos contineret in officio, in vnitate & concordia. Sed non videtur hçc
sola sufficere. Neque enim (vt diximus) ob id solum constituta est christianæ ecclesiæ
societas, vt inuicem conuersaremur pacifice, nec interturbarentur ecclesiastici ordines:
sed multo maxime, vt in lege, religione, fideque CHRISTI idem dicamus & sentia
mus omnes. Itaque etiam si scripto nobis commendasset legem suam CHRI
STVS, quemadmodum veteri synagogæ illam suam Moyses, suboriri subinde ex
scripturis de lege, fide, religioneque dubitationes, quæstiones & controuersias nihilo
minus fuisset necessarium. Quare & eas (si modo inter nos futura erat fidei vni
tas & concordia) præsidentis authoritate necesse erat terminari, definirique iudi
cio.

Demonstrat ad authoritatē ecclesiast. hierar. psidis etiā hoc necessario ptinere vt ad ipm referrēt exortę oēs circa fidē religionēq; quçstiones atq; eius terminētur iudicio

Nec est quòd ad scripturarum iudicium quisquam dicat referendas quæstiones &
controuersias eiusmodi. Primum, quoniam scripturæ sunt muti iudices: quare æque
foret necessarium, vt quisquam ex scripturis huiusmodi proferret iudicium, quod ne
C cesse esset omnibus absque contradictione sequi, etiam quicquid sibi videretur de hu
iusmodi iudicio. Deinde, cum pars vtraque pro suo quem astruit sensu scriptura
rum afferat testimonia, & partis alterius scripturas expositione sibi accommodet &
contorqueat, quis hos in suo sensu vtrinque pertinaces cōciliabit inuicem, si in his non
subijciemur præsidentis iudicio? Quis tandem dubitationum, quçstionum & alter
cationum finis erit? An non continuo videres tot de scripturis, & tam discrepantes
sententias ac interpretationes, quot sunt hominum & quàm diuersa capita? Sunt
enim (vt superius demonstrauimus) scripturæ, velut Lesbiæ cuiusdam ædificationis
plumbea regula, quæ flecti, duci, & in diuersam etiam sententiam trahi se facile pa
tiuntur. Si quis veram illam rigidam inflexibilemque earundem amussim, nempe
ecclesiasticæ traditionis authoritatem & sensum illis minime adhibeat. Quam ob
causam sanctis illis patribus, nostræ religionis antesignanis & ducibus, nequaquam
visum est, ad scripturas prouocationem concedi hæreticis, vt quas non ad illam su
am amussim, sed ad suum ipsorum sensum intelligunt & accommodant. Quare
quantumuis in scripturis quis exercitatus cum illis disputatione congrediens (vt an
te annos mille trecentos verissime tradidit ille TERTVLLIANVS) nihil
proficiet, neque ipsis, neque auditoribus christifidelibus, sed oberit potius. Quando
quidem seu defenderis tu aliquid, seu negaueris, scripturas veluti plumbeam quan
dam, vt dixi, regulam, ingenij versutia, facile vertent & accommodabunt quocunque
voluerint. Quas si tu dicas torqueri ab eisdem expositione incōgrua, idē occlamabunt
tibi

Non posse referri quçstiones eiusmodi ad scripturarū iudicium.

Cur sāctis patribus haud visum est ad scripturas prouocationem concedendā hæreticis

D

tibi,à se stare earum veritatem per te adulterari easdem. In hunc modum,cum sine modo & fine processerit altercatio,etiam audiẽtibus ingeritur scrupulus,quid verum aut falsum habere debeant,atq; ipsi tanto obstinatiores discedunt, quanto viderint orthodoxos minus promouisse. Hæc,inq̃, atq; eiusmodi ante tot secula ille Tertullianus docuit & verissime docuit. Cui vtinã plus attẽdissent pleriq; nostrũ,& minus in disputationẽ scripturarũ descendissent cũ hæreticis,& meliore sane loco se haberet christiana religio. Iam & illud omnino certum est,non esse cuiusuis, nec facile veram inuenire scripturarum intelligẽtiam,ex quibus dum eas quiq; pro suo sensu intelligere conati sunt, tot pestilentissimas hæreses ortũ traxisse videmus. Sunt enim,inquit Petrus, de Paulinis epistolis loquens,in illis quędam difficilia intellectu,quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Et inter has tot difficultates,tot ambiguitates,tot altercãtes,quo saltem confugient,quo se vertent simplices miseriq; christiani,vt sciant quid verum sibiq; sequendum,in eo in quo errare damnari est?

Docuimus quidem libro primo, quo pacto quisq; apud se de quacunque proposita quæstione inuenire poterit orthodoxæ fidei veritatem indubiam. Sed hoc paci & vnitati catholicæ ecclesiæ non sufficit:quin & aduersantium sanæ fidei altercationes reprimi,impiam doctrinam,quę velut cancer serpit & obrepit incautis & simplicioribus, compesci coërceriq;, erat necessarium. Quare præsidenti in ecclesiastica hierarchia necessaria erat & ea authoritas vt altercationes eiusmodi & ad ipsius referri iudicium & definitione terminari oporteat. Ita sane (quemadmodum post audies) non ad scripturas, sed ad sacerdotes Leuitici generis, & summi inter eos præsidentis iudicium, in quæstionibus & altercationibus eiusmodi etiã suos illos remisit Moyses. Vnde nec nobis minus erat necessarium subortas controuersias & dubitationes eiusmodi pręsidentis authoritate definiri, etiam si scripto suam nobis legem cõmendasset Christus, quemadmodum suam illam veterem Moyses.

E

Moysen in quæstionib⁹ eiusmodi remisisse suos nõ ad scripturas, sed ad sacerdotale & p̃sidẽtis iudicium

Consequi ex p̃dictis vl speciali aliq̃ priuilegio necessario dirigat à Deo p̃sidentis i eccl hie. authoritas

Quoniam autem non de humanis hic legibus agitur,quas posset ciuilis societatis princeps interpretatione sua aut moderari, aut mutare etiam, pro ratione locorum & temporum:sed de diuinis de quibus nec apicem, nec iota præterire oportet, & quas omnino ab hominibus immutari non licet,neq; à præsiderat & hic plane necessarium speciali aliquo priuilegio,quo dirigeretur à Deo præsidentis illius authoritas,nec aberrare sineretur ab eius quod dubitabatur iudicij veritate: ne forte malum pro bono nobis statuens,aut lucem tenebras,dux cæcus cæcis factus, eos vna secum pertraheret in foueam.

Etsi dicta oĩa nobis fuerint cũ illa ve. synagoga q̃cãtenus cõmunia,oĩm tñ eorũ lõge maior apud nos q̃ illos necessitas.

Et hæc quidem nobis cum veteri illa synagoga communia erant omnia, nisi quòd horum omnium in ecclesia Christi tanto maior erat necessitas,quanto est difficilius in tam dispari multitudine,ex nullis non gentibus,nationibus, linguisq; cõgregata, atq; in vniuersum terrarum orbem dispersa,seruari indiuiduam vnitatem, & in fide religioneq; cõcordiam,quàm in illa synagoga veteri,in vno cognatoq; populo,eisdem semper & moribus & ritibus assuefacto. Quæ tamen cum omnia diligentissime prouisa ordinataq; à suo illo legislatore videbimus in vmbratico illo tabernaculo veteri, nihil merito dubitabimus à Christo tanto etiam diligentius ordinatiusq; prouisa suæ ecclesiæ, quanto vtiq; ipsam solidam veritatem par erat suam vmbram omni perfectione excedere,quãto etiam hæc præ illa veteri Deo charior & preciosior extitit,vt cuius gratia non Moyses aliquis,non angelus de cœlo,sed ipse missus venit Dei filius seruilẽ formam accipiens,& non hircorum aut taurorum,sed suo preciosissimo sanguine & morte acerbissima eandem consecrans & sanctificans:quanto deniq; vniuersa hæc ecclesię Christi,quàm synagogæ veteri, magis demonstrauimus necessaria.

F

Peculiare q̃dã nostræ ecclesiæ prę illa veteri necessariũ pro cõseruanda nostræ legis ac religiõis vnitate

Erat præterea & aliud quiddam nostræ ecclesiæ peculiariter necessarium, cuius nullus vsus fuerat in synagoga illa veteri : hinc exoriente inter illos nosq; hac diuersitate, quod nostra lex euangelica,viuæ traditionis magis est quàm scripturæ, vt vetus scripturæ,non traditionis. Siquidem illis,hoc est,vni cognatoq; populo diligentissime perscriptam legem suam tradidit Moyses. Nobis vero, hoc est,orbi vniuerso, atq; omni quæ sub cœlo est nationi,legislator noster Christus legem suam viua tantum apostolorum traditione,quos neq; scripto,nec de omnibus viuo verbo, sed multo magis spi-

A ritus sancti vnctione eandem ipse docuerat. Attamen hanc nostram, multo magis perdurare intemeratam, incorruptam, immutatãq; ad finem vsq; seculi erat necessarium, quemadmodum tradita est ab initio: quàm veterem illam & vmbraticam, nõ multo post euacuandam, succedente eidem nostræ legis luce & veritate. Legem tamen diligenter perscriptam, atq; ita, vt dictum est, vni cognatoque populo traditam, perdurare in longum tempus, conseruarique immutatam, non est adeò operosum & difficile. At quæ viua tantum voce tradita est, nec tradita paucis, neque vni tantum cognatoq; populo, sed dispersa in orbem vniuersum, in omnes gentes, nationes, populos, tam dissonis institutis moribusq; viuentes, quàm linguis vtentes, eandem vbique in finem vsque seculi conseruari, vt idem prorsus in ea dicamus sentiamusque omnes, plane stupendum est, atq; omnem omnino humanum captum superat. Qua equidem in re singularem quandam miramq; suæ legis præ alijs omnibus prærogatiuam, vim & energiam demonstrare voluit Christus. Tamen vt conseruari potuerit inter tot hæreticæ persecutionis fluctus, turbines, & tempestates, quibus (quod post clarius intelliges) totus aliquando orbis pene à fundamentis concussus est, sathanasque ille euentilauit ecclesiam, sicut qui cribrat triticum, nec imaginari est, nisi in vna aliqua eaque principali totius orbis sede, in qua præcipue resideret, & perpetuo continuaretur B ecclesiasticæ hierarchiæ prima summaq; authoritas (quam Romanam ecclesiam supra demonstrauimus) singulari priuilegio conseruasset eandem. In qua nunquam interrupta episcoporum successione ad finem vsq; seculi propagaretur, ad quam in eiusmodi fluctibus tempestatibusq; respicientes orthodoxi à naufragio eripere se, saluarique possent, & in tutum velut portum recipere.

Qua diuina prouisione lex euãgelica viua tm̃ voce tradita orbi vniuerso potuerit ac possit in finẽ immutata conseruari

Hæc sunt quæ nostræ ecclesiæ in præfide hierarchię suæ atq; eius cathedra, videbantur omnino necessaria, ita vt sine his, in finem suum congrue non posset dirigi. Quę an prouisa diligenter nobis omnia sint à Christo, iam nunc inquirendum est.

Ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi talem tantãq; iurisdictionis authoritatem competere, qua vniuersam sibi cõmissam ecclesiam in officio continere possit, Insuper & definiendi controuersias omnes, quæ in fide religione legeq; Christi emergunt. Cuius sit vltimum iudicium, quod omnes sine contradictione sequi oporteat, ex vmbra synagogæ veteris demonstrare.

CAPVT III.

C Svperiori inquisitione ex ipsa ecclesiasticæ societatis forma & specie, atq; eius fine inuenimus, præsidenti in ecclesiastica hierarchia necessariam, In primis talem tantamq; iuridictionis authoritatem, qua ordines ecclesiasticos inferiores omes, vniuersamq; sibi commissam ecclesiam in officio continere possit, ecclesiastici status perturbatores coercere, publice in legem Christi delinquentes corrigere, cæteraq; exequi omnia quæcunq; ad finem suum consequendum sunt aut necessaria, aut opportuna & congrua. Deinde vt penes eundem summa esse debuerit subortas inter nos de fide, religione, legeq; Christi quæstiones & controuersias definiendi authoritas, Cuius sententiam non secus quàm Christi ipsius (cuius nobis vices refert) sequi omnes tenerentur. Sine quo inter nos conseruari prorsus non posset fidei vnitas, tam ad ecclesiasticam vnitatem, quàm ad finem ecclesiasticæ congregationis consequendum, vel in primis necessaria. Ex consequenti autem circa eorundem præsidentium, sententiam, definitionemq; & iudicia singulare quoddam diuinæ assistentiæ priuilegium: ne forte si pro iusto iniquum, pro luce tenebras nobis statuerint, cæcique cæcis ducatum præbuerint, vna cum eis præcipitaremur in foueam.

Repetitio proxime demõstratorũ cũ trãsitu ad sequentia

Et quoniam hæc vniuersa nostræ ecclesiæ cum sua illa vmbra synagoga veteri, ad proportionem fuere communia, nisi quòd tãto maior horum omnium apud nos erat necessitas, quanto difficilius est multitudinem adeo immensam ex nullis non gentibus, nationibus, linguis, populis, in tam solidam vnitatẽ contineri, quàm vnum cognatum

Vniuersã authoritatẽ q̃ ex ipsa ratiõe ecclesiasticæ societatis p̃sidi hierarch. eiusdẽ demõstrata est fuisse necessaria ex ipsa eius vmbra vete. euidenter astruere

tumq; populum, qualis maxime fuit Hebræorum. Ad illam ipsam nunc vmbram D primo respiciendum est. In qua, si hæc omnia diligenter prouisa ordinataque à suo illo legislatore inuenerimus, nihil vtiq; dubitabimus, neq; Christum, in re tam necessaria defuisse suæ sponsæ charissimæ ecclesiæ, etiam si nullum de hoc verbum legeretur apud euangelistas: præsertim quando hæc omnia fuisse in ecclesia, res ipsa testaretur ab initio.

Ostendit ve. synagoge de vtraq; illa authoritate iudicādi m̄q; & determinādi exortas quæstiones diligenter prouisum fuisse a Deo.

Quòd autem dicta omnia diligentissime prouisa fuerint illi vmbræ & synagogæ veteri, testatur scriptura Deuteronomij in hæc verba: Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variare, surge & ascende ad locum quem elegerit dominus Deus tuus, ueniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunq; dixerint, qui præsunt loco quem elegerit dominus, sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dextram, neq; ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israël. Cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Hic audis in primis, in subortis dubijs & controuersijs, quæ per singularum ciuitatum iudices expediri non poterant, E ad quod suos illos altercantes remiserit Moyses. Certe non ad scripturas, sed ad sacerdotes Leuitici generis, qui præsunt loco quem elegerit dominus. Audis item quid promittat, nempe inuenturos ibi dubij iudicij, aut motæ controuersiæ veritatem. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Audis præterea quàm districte præcipiat illorum obedire iudicio, nec de eorum sentētia inquiri amplius. Et facies, inquit, quodcunq; dixerint, qui præsunt loco quem elegerit dominus. Sequerisq; sententiam eorum nec declinabis ad dextram neq; ad sinistram. Audis postremò, vt contumacia aduersus præsidentis sacerdotis authoritatem, expianda necessario fuerit mortis supplicio.

Argumentū eorū, q exortæ quæstionū iudicē volunt esse scripturam non præsidem

Sed video hic quid dicturi sint veritatis hostes & aduersarij, nempe suis se artibus à nobis peti. Non enī citari à nobis, vt sunt, integra legis verba: sed excerptis eis q̄ proposito nostro erant commoda, omissum id quod fuit caput & cardo, & vnde plane conuincimur, etiam iudicij præsidentium loco quem elegerit dominus, sacerdotum, iudicem esse debere scripturam. Non enim ita dictum simpliciter, quemadmodum nos citauimus, & facies quodcunque dixerint qui præsunt loco quem elegerit dominus, sed additam hanc velut restrictionem: & docuerint te iuxta legem eius. Ergo, inquiunt, nisi nos docuerint iuxta legem domini, non tenebimur tenere aut facere, quod docent aut præcipiunt. Quo pacto etiam illud legislatoris nostri dictum in euangelio, intelligi F volunt: Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharizæi. Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis facite, hoc est, quæ dixerint aut docuerint secundum cathedram. Et quo tandem pacto, an secundum legem aut cathedram doceāt, nisi ex lege scripturaq; dijudicandum est?

Coarguit falsitas lectiōis vulgaris Deute. 17. Si diffi le &c.

Quæ si ita se habeant, an non plane ridiculus videbitur, seu ille Moyses, seu sacer spiritus, & non prorsus lusisse operam, qui dubitantes nos legis scripturarumq; occasione, remittit ad sacerdotale, præsidentiúq; iudicium? Nam si per me mihi constabat quid esset secundum legem vnde dubium? quorsum ad præsidentium remittor iudicium? Si eorum rursus sententia & iudicium, nobis ad examen iudiciumq; reuocandum est, quid erat necesse eorum iudicium & sententiā exquirere, & non potius nostro contentos stare iudicio, quibus adhuc de illorum iudicio, an secūdum legem sit & scripturas, dijudicandum est? Quid est ergo quòd præcipit facere absq; discrimine, quodcunq; illi dixerint? Quid eorum sententiam prorsus atq; indiscusse sequi nec ad dextram ab ea declinātes, nec ad sinistram? hoc est, qualiscunq; tandē nobis visa fuerit, nec ad dextram quidem, hoc est, ad eam partem quæ nobis forte æquior videretur? Quid postremo, quod mortis supplicio mulctabat lex inobedientiam erga sacerdotem præsidē, absq; vlla omnino exceptione, nullū relinquens inobedientiæ pallium, nullū subterfugiū superbis & contēptoribus sacrosanctę authoritatis, quasi possent sacerdotale & præsidētium iudicium suo rursus submittere iudicio? Hæc vt vere fatear primo mihi scrupulum ingesserunt de hac clausula (& docuerint te iuxta legem eius) vt quæ nec præcedētibus, nec sequentibus vllo pacto cohærere videretur: sed inconcinne

intrusa

A intrusa & assuta à nescio quo, suspectumque reddiderunt hoc loco nostrum interpretem, quicunque tandem is fuerit, admonueruntque primum ad septuaginta interpretes deinde etiam ad fontem ipsum, hoc est, hebraicā veritatem recurrere, à quibus plurimum variat nostra vulgaris editio, cuiuscūque tandē authoris sit. Quod vt intelligas, apud LXX. Interpretes, ita hic locus redditus est græce: Ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ῥῆμα ἀπὸ σοῦ ἐν κρίσει ἀναμέσον αἷμα αἵματος καὶ ἀναμέσον κρίσις κρίσεως, καὶ ἀναμέσον ἁφὴ ἁφῆς, καὶ ἀναμέσον ἀντιλογία ἀντιλογίας ῥήματα κρίσεως ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ἀναστὰς ἀναβήσῃ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς λευίτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν ἀναγγείλωσί σοι ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου καὶ φυλάξῃς σφόδρα ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν νομοθετηθῇ σοι κατὰ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν ἣν ἂν εἴπωσί σοι ποιήσεις, οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος οὗ ἂν ἀναγγελῶσί σοι δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν ὑπερηφανίᾳ τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖς τὸ πονηρὸν ἐξ ἰσραήλ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας φοβηθήσεται καὶ οὐκ ἀσεβήσει ἔτι. Quæ latine sic fere ad verbum exprimuntur.

Vt dictus locus legatur apud LXX.

Si autem impossibile fuerit verbum à te in iudicio, inter sanguinem & sanguinem,
B & inter iudicium & iudicium, & inter lepram & lepram, & inter contradictionem & contradictionem, verba iudicij in ciuitatibus tuis: surges & ascendes in locum, quem elegerit dominus Deus tuus, vt inuocetur nomen eius illic. Et venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & exquirentes annunciabunt tibi ipsum iudicium. Et facies secundum verbum quod annuntiabunt tibi ex loco quem elegerit dominus Deus tuus. Et custodies valde, vt facias iuxta omnia, quæcunque sancita fuerint tibi. Iuxta legem quæ fuerit, secundum iudicium quod dixerint tibi, facies. Non declinabis à verbo quod annunciauerint tibi ad dextram nec ad sinistram. Et homo qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotem stantem ad ministrandum in nomine domini Dei tui, aut iudicem qui fuerit in diebus illis, morietur homo ille & auferes malum ex Israël. Hactenus hic locus iuxta septuaginta interpretes, pene ad verbum expressus est.

Hic vide quàm districte præcipiat lex obedire iudicio sacerdotali & sententiæ præsidentium cathedræ

Hebraicam vero veritatem hoc loco ita nobis ad verbum dudum reddidit vetus sodalis & amicus, cum vna in vrbe viueremus, Ioannes Stunica Hispanus, vir trium linguarum peritia insignis, at hebraicæ in primis linguę peritissimus.

Iuxta veritatē hebraicā pene ad verbū, interprete Ioāne Stunica

Cum ascondita fuerit à te res, deducta ad iudicium inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter lepram & lepram, verbaque contentionum in portis tuis: surges & ascendes ad locum quem elegerit dominus Deus tuus in eo, & venies ad sa-
C cerdotes Leuitas, & ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & requires, & annūciabunt tibi verbum iudicij. Et facies iuxta verbum quod annunciabunt tibi, de loco quem elegerit dominus, & custodies, vt facias iuxta om̄e quod te docuerint. Iuxta legem quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes à verbo quod annunciauerint tibi, ad dextram, aut sinistram. Et vir qui fecerit in superbia ne audiat sacerdotem stātem, vt seruiat ibi domino Deo tuo, aut iudicem, morietur vir ille, & auferes malum de Israël.

Et hic vide, quàm simpliciter & indiscusse, & absque vlla restrictione præceptū sit obedire sacerdotali iudicio & sequi sententiā præsidentium cathedræ

Hæc est eiusdem loci iuxta hebraicam veritatem, ad verbum expressa sententia, editioni septuaginta interpretū per oīa consona, nisi quod est aliquāto clarior & apertior.

Interpretatio vero Chaldaica Pentateuchi, iuxta translationem quam imprimendam curauit reuerendissimus quondam D. Franciscus cardinalis Toletanus, habet in hæc verba:

Si difficile tibi fuerit verbum iudicij inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter plagam lepræ & plagam lepræ, & fuerint verba iudicum discordātia in ciuitatibus tuis, consurges & ascendes in locum, quem elegerit dominus Deus tuus, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & Iudicem qui fuerint in diebus illis, & quęres ab eis, & annunciabunt tibi verbum iudicij. Et facies secundum pręceptum & verbum quod nunciauerint tibi de loco quem elegerit dominus. Et custodies vt facias iuxta omnia quæ docuerint te. Iuxta præceptum legis quod docuerint, & secundum iudicium quod

dixerint tibi,facies.Non declinabis à verbo quod indicauerint tibi, ad dextram neque D
ad sinistram. Vir autem qui maligne egerit, vt non obediat sacerdotibus qui stant ibi
vt ministrent coram domino Deo tuo,aut iudici, occidetur vir ille, & auferes faciētem
malum de Israel. Et omnis populus audient & timebunt, & nō agent impie deinceps.
Vides in his omnibus clarissima legis verba,quę superbis inobedientibusq; nullā excu
sationem relinquunt. Quin diligēter occurrere videntur horum pernicioso admodum
errori, qui pulcherrimum illum tabernaculi ordinem inuertere moliūtur, & subditos
armare aduersus sacrosanctos magistratus sibi præpositos & constitutos à domino:
imò vero vnumquemlibet e populo cōstituere iudicem Dei & Christi. Tanquam præ-
uidens spiritus hęc nouissima tempora,in quibus doctrinam sanam reiecturi essent ho
mines,& ad sua desideria coacervaturi sibi magistros prurientes auribus. Et facies,in-
quit,iuxta verbum quod annunciabunt de loco quem elegerit dominus, & custodies
valde,vt facias secundum omnia quæ te docuerint. Vides quantam à nobis in obedien
tia,solicitudinem ac diligentiam requirat. Neq; addit hic tuam illam restrictionem,
tuum inobedientiæ subterfugium,vt ea tantum iubeat facere quę nos docuerint iuxta
legem domini,sed simpliciter iubet diligēter valde obseruare, vt faciamus secundum
omnia quæ nos docuerint. Ibi enim diuisa est sententia,tam apud LXX. quā in hebrai

Nota diligenter legis verba, vt simpliciter ac diligenter obseq iubeāt & pcepto & definitioni ac doctrinę psidū

ca veritate. Statuit autem vbiq; duo hæc e regione,ea coniungens diuersitatis copu E
la,videlicet,vt faciamus iuxta verbum, hoc est præceptum aut iudicium quod nuncia-
uerint,& iuxta doctrinam quam docuerint. Quorum primum ad supremam illam iu-
diciariam authoritatem pertinet: secundum vero ad illam definiendi incidentia circa
legem religionemq; dubia. Nec contentus semel hæc dixisse, iterum vtrunq; incul-
cat ac repetit: Iuxta legem,inquit,quam docuerint,& iuxta iudicium quod dicent tibi,
facies. Quandoquidem de legis præceptis ceremoniisq; est quæstio & ambiguitas,
tunc iuxta legem quā docuerint facies,hoc est,quicquid illi legis esse docuerint. Cum
vero ambiguum aut difficile est iudicium cuiuscunq; alterius negocii,quod intra por-
tas tuas rite expediri non potuit,quodcunq; tunc ius aut iudicium dixerint, aut sancie-
rint,facies,nihil tuo in his omnibus reseruando iudicio, nihil tuæ sententiæ. Nec enim
declinabis,inquit,à verbo quod dixerint tibi,ad dextrā aut sinistram. Vt autem isto-
rum seu iudicium,seu doctrinam perinde à nobis accipi voluerit,tanquam suum ipsius
de loco illo per os eorum nobis loquentis,indicat horribilis pœna,quam in inobedien
tes constituit:& vir,inquit,qui fecerit in superbia ne audiat sacerdotem stantem,vt ser
uiat ibi domino Deo tuo,seu vt habet nostra translatio: Qui superbierit nolens obedi-
re sacerdotis imperio, qui eo tēpore ministrat domino Deo tuo,ex decreto iudicis mo-
rietur homo ille,& auferes malum de Israel.

Authoritas iudiciaria et definiendi

Vides vir bone,non tuis te artibus petitum,nō truncata à nobis, aut vi oblique de- F
torta legis verba, sed simplicem,synceram, germanamque citatam lectionem: elimi-
natum autem expunctumque id quod erat subditicium & adulterinum,& à tibi simili
aliquo, nescio quo malę insartum, ansam inobedientiæ & contumaciæ præbens su-
perbis,& quod rapiunt impii ad suam aliorumque perditionem. Tu autem iam au-
disti christiane lector, quemadmodum illi veteri synagogæ diligentissime prouisum
fuerit à Deo de vtraque illa authoritate, quam ostendimus in ecclesiastica hierarchia
necessariam. Vna ad quam referretur omne difficile negotium,cuius esset vltimum
ratum & sacrosanctum apud omnes iudicium. Altera qua definiretur omnis de le-
ge aut scripturis orta quæstio,altercatio, & contentio. Omnibus imposita necessitate,
absq; vlla contradictione aut exceptione,sequendi sacerdotis præsidentis loco quē ele
gisset dominus,doctrinam,sententiam,& imperium.

Cauilli aduersariorum remotio

Sed nunquid,inquiunt,etiam si legi Dei repugnantia docuerit & præceperit? Hic
respondet ille tibi,cuius verbo cœli firmati sunt,& cui nemo dicere potest,quare sic prę
cepisti: te diligenter custodire debere,vt facias secundū omne quod te docuerint,neve
declines aut discedas à verbo quod annunciauerint tibi, ad dexteram aut sinistram.
Hæc enim sunt legis verba, de quibus nec apicem, nec iota præterire oportet. Sed
idem illę qui hoc tam districte exigit,tuæ illi interrogationi occurrit. Siquidem secu-
ros nos reddidit de veritate doctrinæ, & æquitate iudicii, eorum quæ ex illo loco
docentur & sanciunt,qualescunq; tandē essent ei præsidētes. Hæc est enim illa pręroga
tiua

Diuinę assistētię singulare priuilegiū cathedræ & eidē psidentiū in his q̄ eorū sunt officii

A gatiua cathedræ & loci quem elegit dominus, cui semper adest singulari priuilegio, atque ita dirigit sententiam & iudicium eidem præsidentium, vt suum magis quàm illorum hoc nobis habendum sit, nec de eius veritate & rectitudine quicquam hæsitandum. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem, aut vt habent LXX. ipsum iudiciū, videlicet quod quærebatur. Hæc ille dixit, cuius dixisse fecisse est, & qui non potest nec falli, nec fallere. De cuius fide nunquid dubitabimus? Qui si de veritate iudicij eorum nos securos reddidit, quid adhuc discutimus? quid hæsitamus sequi eorum sentētiam, quam ille tantopere tam districte nos sequi præcipit? Adhuc timemus ne forte sequendo errabimus? Certe si errauerimus, non dubitabo ego cum Augustino dicere: Tu domine decepisti me. Quod si vita te offendat præsidentium, habent illi iudicem suum. Tu vero audisti quid te oporteat facere. Nec propter vitam illorum suę fidei deerit ille fidelis & verax, quin tibi iuxta ipsius verbum sint indicaturi iudicij veritatem. Idq; nō ob merita sua, sed partim ob sacerdotalis dignitatis prærogatiuam, partim ob cathedræ lociq; quem elegit dominus priuilegium.

Supra explicauimus varia sacerdotalia munia, ad quæ consecrantur sacerdotes, visibili quidem consecrationis ritu, & per hominum ministerium, cui tamen diuina virtus inuisibiliter adest, ordinatis ipsis virtutem potestatemq; tribuens efficaciter implen-
B di quæ eorum commissa sunt officio, cui tali ordinatione consecrationeq; pręficiuntur. Nisi inanem quādam inefficacium ceremoniarum pompam, & ordinationis consecrationisq; in sacerdotium vanum inefficacemq; ritum per Moysen illum in vmbra veteri, & per apostolos in Christi ecclesia institutum volueris ab omnipotēte illa sapientia. Quæ etiam profanioribus ministerijs quoscūq; specialiter addixerat & ascripserat, gratiam tribuit eiusmodi ministerio congruam. Itaq; etiam mechanicis illis artificibus quos elegerat ad perficiendum consummandumq; opus tabernaculi, quod designauerat Moysi, spiritu Dei impleuit, quo sapiētiam artemq; eorundem perfecit, & ad mechanica illa opera auctiorem efficacioreq; reddidit. Ecce, inquit, vocaui ex nomine Beseleel filium Huri, filij Hur de tribu Iuda, & impleui eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum quicquid fabrefieri potest ex auro & argento & ære, marmore, & gēmis, & diuersitate lignorum, dediq; ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan, & in corde omnis eruditi posui sapientiā, vt faciant cuncta quæ præcepi tibi.

Exod. 31

Audis spiritum Dei illos impleuisse sapientia, intelligentia & scientia, non ad gubernandum populum illum domini, non ad docendam legem & eius ceremonias, sed ad excogitandum in opere mechanico, quę fabrefieri possent ex auro, argento reliquaq; ad vsum tabernaculi & ornatus eius necessaria materia. Rursus, cum grauaretur Mo-
C yses regimine tantę cui pręerat multitudinis, nec solus ferendo esset tam immenso oneri, petijssetq; à domino sibi ea in re dari coadiutores socios. Congrega, inquit illi dominus, mihi septuaginta viros de senibus Israël, quos tu nosti quod senes populi sunt & magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesq; ibi stare tecum, vt descēdam & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamq; eis, vt sustēnēt tecum onus populi, & tu non solus graueris. Vides, & hos electos à Moyse coadiutores ad ciuile regimen, gubernationeq; populi, accepisse etiam gratiam spiritus, non ad quiduis, sed ad illud proprie officium implendum ad quod specialiter assumpti sunt. Tradā, inquit, eis de spiritu tuo, vt sustentent tecum onus populi. Et iterum, Iosuæ cum committeretur ducatus populi, repletus est, inquit, spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Vides vnicuiq; membro mystici nostri corporis, à capite influi specialem energiam & efficaciam ad suam propriam functionem, vnicuiq; distribui specialem gratiam spiritus ad opus ministerij & officium cui deputatus est. Ita quoq; deinceps à sacerdotibus inuncti sunt reges, sacro oleo super populum domini. Nec vana fuit eiusmodi vnctio, neq; nugator deus, qui eandem fieri præcepit & instituit, sed internam spiritus gratiam per eam contulit adiutricem & directricem ad regimē cui præficiebantur populi. Itaq; mox vt a Samuele Saul inunctus esset in regem, immutauit, inquit, ei deus cor aliud. Similiter, cum idem vnxisset Dauid in regem in medio fratrum suorum, directus est, inquit, spiritus domini à die illa in Dauid, & deinceps.

Nume. 11

Deut. vlt.

Vnicuiq; mēbro mystici corpis influi à capite speciale energiā & gratiā spūs ad suā functionē ꝑpriam cui deputatū est

1. Reg. 10

Quod si deus, ad mechanica illa opera deputatos, præuenit spiritus gratia ad ea con

grua, si electos ad profanum populi principatum gerendum repleuit spiritu sapientiæ & fortitudinis per impositionem manuum sacerdotalium, aut vnctionem sacri olei, nunquid inanes reliquit sacerdotes suos, quos tam diligenti sanctæ consecrationis ritu ascripsit & sanctificauit ad munia sacerdotalia? Nunquid vanum esse voluit illum tam diligẽter à se institutum sanctificationis ritum, qui solam sacerdotalium manuum impositionem tam efficacem esse contestatus est? Certe idem ipse testis est fidelis & verax, minime inefficacem esse & fuisse ordinationem & consecrationem eiusmodi, sed contulisse semper internam spiritus gratiã ad efficaciter peragenda quęcunq; tanti sunt ministerij. D

Efficacia sacerdotalis ordinis & officij.

Sacerdotalis officij & muneris hæc esse supra ostendimus. Offerre hostias & orare pro populo & peccatis eius. Eidem benedicere & inuocare nomen domini super eum, præterea & mundare tunc lepram corporis, nunc lepram animæ. Atq; in his omnibus simul & sacerdotalis dignitatis efficaciam demonstrauimus. Itaque ad sacrificantis sacerdotis orationem promisit Deus propitium se futurũ populo & dimissurum peccatum eius. Si, inquit, peccauerit omnis turba filiorum Israël, oblata pro peccato eius cõstituta hostia, rogantẽq; pro eis sacerdote propitius erit eis dominus. Similiter, si vnus quilibet è populo seu princeps, seu alius peccauerit, oblata pro peccato eius hostia constituta: rogabit, inquit, pro ro sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hęc Dei ipsius verba sunt, qui æque non potest falli ac fallere. Ita quoq; suam benedictionem ad sacerdotalem benedictionem certo subsecuturam promisit, dicens: Loquere Aaron, & filijs eius: Sic benedicetis filijs Israël &c. Inuocabũtq; nomen dñi super filios Israël, & ego benedicam eis. Audis quid repromittat æterna veritas. Cui si non credimus, propter infidelitatem nostram, non autem ob sacerdotalis benedictionis inefficaciam, eius effectum non percipimus. Ille certe negare seipsum non potest. Anna sterili in amaritudine animæ suæ orante dominum, & Heli sacerdotis eius haud aliorum qui laudati benedictionẽ humiliter expetente, ad benedictionẽ eiusdẽ obtinuit q̃d petiuit, & concepit pepereitq; Samuelem filium. Et rursus cum illũ obtulisset domino, benedixit, inquit, Heli Helcanæ & vxori eius, dixitq; ei: Reddat tibi dominus semen de muliere hac pro fœnore quod commodasti domino: visitauit ergo dominus Annam, & concepit & peperit tres filios & duas filias. Vides quàm diligenter exprimat scriptura, vt fidelibus non sit vana benedictio quamuis illaudati & reprobati à Deo sacerdotis. Ita quoq; nec inefficacem esse sacerdotum nostrorum authoritatẽ, super mundanda lepra animæ, eadem testatur æterna veritas, quæ affirmat omnibus illis remissa peccata coram Deo, quæ remissa sunt sacerdotali ministerio, remissum negãs quicquid ab illis remissum non est. Quorum, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Et in his omnibus, nunquid nos vitam sacerdotis discutiemus, & non nisi à sanctis & vitæ inculpatę horum omnium expectabimus efficaciam? Nunquid inefficax erit baptisma, vna hostia & eucharistia, inanis absolutio & peccatorum remissio, sacerdotis peccato obnoxij?

Leuit. 9

1. Reg. 1

Sacerdotalis etiam officij esse præter ea quæ commemorauimus, docere populum, quæcunq; ad cultum Dei pertinent, ritus ceremoniarum, & legitima vniuersa, testatur dominus ad Aaron: Vinum, inquit, & omne quod inebriare potest, non bibetis, tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij, quia præceptum sempiternũ est, in generationes vestras, & vt habeatis scientiam discernẽdi inter sanctũ & profanum, inter pollutum & mundum, doceatisq; filios Israël oĩa legitima mea. Et rursus in Deuteronomio: Accedent, inquit, sacerdotes filij Leui, quos elegerit dominus Deus tuus vt ministrent ei, & benedicant in nomine eius, & ad verbũ eorum oẽe negocium pendeat & quicquid mundum est vel immundum iudicetur. Et iterum per Ezechielem: Populum meum docebũt quid sit inter sanctum & pollutũ, inter mundũ & immundum ostendent eis. Et cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. E F

Leuit. 10

Deut. 21

Ca. 44

Audis in his omnibus sacerdotalis muneris & officij esse, docere populum quæ ad legem Dei, ceremonias, diuinumq; cultũ pertinent. Et in his solis quæ grauissimi maximiq; oĩm sunt momenti, inefficax & inanis eorum erit authoritas? nihilo hic plus habebunt adiutricis gratię, q̃ profanus quilibet è populo? Mechanici illi opifices, pfecti constructioni & operibus vmbratici illius tabernaculi, ad ea rite perficiẽda repleti sunt ex

gratia

A gratia spiritus, sapientia, intelligentia & scientia: & sacerdotibus, quibus commissum est munus docendi, quæ absque vlla comparatione maioris momenti sunt, nempe, legem Dei, atque eius colendi ritum & sacras ceremonias, iudicandi quoque in his exortas quæstiones & controuersias nulla præ alijs in his aderit prærogatiua spiritalis gratiæ, & directricis in his sapientiæ? Duces, Regesq; profanos, quo sufficere possent imposito ipsis gubernandi populi officio, per sacerdotalium manuum impositionem, sacramve vnctionem, repleuit spiritu sapientiæ, & fortitudinis: & sacerdotes præfectos non solum populo, sed etiam Regibus, in ijs, quæ ad Deum sunt, & naturale rationis lumen excedunt, destituit omni prorsus adiutrice ad hæc gratia? Certe, qui præcepit in his recurrere ad sacerdotum iudicium, & ab eo non declinare, nec ad dextram, nec ad sinistram, idem securos fecit de iudicij eorundem veritate, & indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Habes sponsorem fidelem, qui sibi permittet imputari, si eius præcepto obtemperans, in subortis controuersijs & quæstionibus erraueris, sacerdotum secutus sententiam & iudicium. Hoc siquidem est illud pactum, quod per prophetam indignis sacerdotibus exprobrat se pepigisse cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine, (nam Leui aliquot annorum centenarijs pręcesserat vniuersum illud vetus sacerdotium) quod illi quantum in ipsis erat, faciebant irritum. Pactum meum fuit cum

Notat sacerdotalis dignitatis impugnatores.

Quale pactũ pepigerit dominus cũ Leui, hoc est, ordine sacerdotali.

B Lęui dicit dominus exercituum, pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis. Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius, in pace & ęquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate, labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituum est.

Vides ex pacto Dei, legem veritatis fuisse in ore sacerdotum Leuiticæ tribus, nec iniquitatem inuentam in labijs eius. Non dicit in manibus eius, sed in labijs: Labia enim sacerdotum custodire scientiam, vnde & legem requirendam ex ore eius, non autem ex operibus. Quod ipsum vide quo pacto clarissime explicet Saluator noster in Euangelio pręcipiens, vt faciamus quæcunque nobis dicunt, qui in cathedra Moysi resident, etiamsi sint vitæ perditæ. Nam multa dicens in scribas & pharisæos, & væ iterum, iterumque eis comminatus, ne tamen existimaremus eorum demerita quicquam detrahere, aut priuilegio cathedræ, cui præsidebant, aut prærogatiuæ, authoritatique sacerdotalis officij, quod indigni tenebant, adiungit: Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi, omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite: secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt. Vides ex ore & labijs, non ex operibus sacerdotum discendam esse Dei legem. Vides nihil derogare nec prærogatiuæ cathedræ cui præsident, nec authoritati sacerdotalis officij, vitæ eorundem indignitatem. Aeque illos tibi annuntiare quæsiti iudicij veritatem, æque te sequi oportere eo-

Legem veritatis semper fuisse in ore sacerdotum præsidentium cathedræ, & si nõ semper in manibus.

Nihil derogare vitę demeritũ, authoritati sacri ordinis.

C rum sententiam, & facere iuxta omnia, quę dixerint aut docuerint. Omnia, inquit, quęcunque dixerint vobis, seruate & facite. Non suffecerat illi dixisse omnia, sed addidit, quæcunque, vt omnem semel exceptionem excluderet. Et quid causæ, cur magis iubeor seruare & facere quę dicunt illi, quàm quę alij illis fortassis longe doctiores & meliores? Quoniam super cathedram sedent. Hanc causam Saluator noster in Euangelio clarissime explicat. Nam scribas & pharisęos suis depictos ante coloribus, affirmat tamen super cathedram Moysi sedere, & subiungit: Omnia ergo quæcunque vobis dixerint, seruate & facite. Ideo seruate, non quia scribæ & pharisęi, nõ quia tales, quales descripserat: sed quia supra cathedram sedent.

Nota vt Christus cathedrę priuilegium statuerit, nobisq; cõmendauerit.

Notabis autem in præmissis, & ecclesiasticæ hierarchiæ ordinem nobis diligenter commendari, & cathedræ cui præsidet summus pro tempore sacerdos & pontifex, singulare priuilegium astrui, & stabiliri clarissime. Audisti enim pertinere ad sacerdotalis dignitatis officium, etiam legem Dei docere populum, & quid sit inter sanctũ & profanum, pollutum & mundum: & cum fuerit super his cõtrouersia, stabunt, inquit, in iudicijs meis, & iudicabunt. Qui etsi passim habitantes in suis vrbibus, distributis in vniuerso Israel, nõ destituebantur quidem authoritate sui officij, non tamen subleuabãtur illa prærogatiua cathedræ. Itaq; etiam ad ipsos relatas quęstiones, & iudicia, in suis quisq; ciuitatibus, definiebant quidẽ pro suo captu & modulo: sicubi tamen eorũ discordabant sentẽtiæ, necesse tum erat recurrere ad supremũ tribunal & iudicium & ad locũ quem elegerat dominus, tũc iubebatur referri quæstio, ad sacerdotes videlicet Leuitas,

Notãda hæc diligenter tã pro ordine hierarchię, quã pro priuilegio cathedrę & singulari authoritate, in eadẽ præsidentis.

qui pro tempore in eo ministrabant domino. De his autem dicitur: Et indicabunt tibi D
iudicij veritatem. Itaq; hic demum animaduertis cathedræ priuilegium, quo sustentabantur pro tempore, quandiu in ordine vicis suæ in loco illo ministrabant domino.

Priorum tamen iudicum non fuit plane destitutum officium auxilio supernæ gratiæ tamen, quia subalternum non erat omnino firmum & sacrosanctum. At horum vltimorum, vt prouocationem vlteriorem non admittebat, sed omnimodam exigebat obedientiam, ita & certæ veritatis testimonium accepit à Deo, ob singulare cathedræ priuilegium. Itaq; dignum notatu est, quod dictum audisti à Christo, ideo oportere nos esse audientes per omnia, eorum doctrinæ, sententiæ & iudicio, quia super cathedram sedent. Quàmuis autem multorum, atq; adeo omnium sacerdotum, qui pro tempore ibi ministrabant domino, ad vltimata eiusmodi iudicia adhibebatur consilium, tamē vnius in eo vigebat summi sacerdotis & pōtificis authoritas. Itaq; iudicium illud, aut sententia ac definitio, nunc multorum, nunc vnius dicitur: multorum, si respicias ad sacerdotale, quod adhibebatur cōcilium: vnius quantum ad authoritatem, qua proferebatur præsidentis cathedræ, aut summi sacerdotis & pontificis. Quare controuersiam inter se habentibus, quæ inferiorum iudicum terminari non potuit iudicio, dicitur, vt ascendant ad locum, quem elegerit dominus, vtq; ibidem interrogent sacerdotes Leuitas. Qui indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Explicās deinde cuius authoritate subsistat hoc iudicium, reuertitur ad singularem vnitatem præsidis. Qui autem, E
inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hic iam non plurium sacerdotum, sed vnius, præsidis videlicet, mentionem fieri, cuius censeatur illa sententia & iudicium, & aduersus quem inobedientia morte plectenda sit. Non enī dicitur: Si quis superbierit inobediens sacerdotum Leuitarum imperio, sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino Deo tuo, vt habet Hebraica veritas, simul & æditio L X X. interpretum, stantis, inquam, super alios, ac loco illi præsidētis. Sed hæc post suo loco explicabuntur vberius & commodius.

Interim hic nunc clare demonstrauimus, vt veteri illi synagogæ diligenter prouiderit Deus, tam de authoritate iurisdictionis, per quam terminaretur omne difficile & ambiguum iudicium, quàm de authoritate definiendi omnē ex lege & scripturis exortam quæstionem & controuersiam, cuius & sententiam, & iudicium, absq; vlla exceptione aut discussione sequi omnes necessario oporteret. Vtranq; autem residere in cathedra cui præsideret summus sacerdos & pōtifex, loco videlicet, quem elegisset dominus, atq; adeo in ipso summo sacerdote & pontifice. Nam aduersus illum cōmissa inobedientia, mortis expiabatur supplicio. Quare nihil dubium est ecclesię suæ de vtraque tanto etiam diligentius prouidisse Christū, quāto vtriusq; maiorē hic supra ostendimus necessitatem, quàm in synagoga veteri, quanto prętterea, quàm vmbra & figura F
potior est solida ipsa rei veritas, quanto deniq; nostram ecclesiam, prę illa synagoga veteri preciosiorem, chariorem q; habuit.

Authoritatem omnem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, quam ex ipsa primum ratione societatis ecclesiasticæ, deinde ex eius vmbra & figura synagogæ veteri competere ipsi demonstrauimus, ipsius Christi verbis confirmare, & adstruere.

CAPVT IIII.

Recollectio supra demōstratorū cum transitu ad sequentia.



Duabus vijs, quæ, quantaq; authoritas ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi competat, iam demonstrauimus. Primum, ex ipsa ratione societatis ecclesiasticæ, vti alterius cuiusq; societatis humanæ, sua præsidi propria, ex ipsa eius societatis ratione stabilitur authoritas, cōfirmata quidem, & elucidata sacris literis, sed quæ ante omnes literas, tam sacras, quàm profanas ex ipsa societatis ratione & essentia, suam firmitatem obtinuit. Deinde ex ipsa eius vmbra veteri, vnde ad solidam Euangelicæ lucis veritatem efficax argumentum est, testante hoc Paulo & apostolis, quos haud temere inuenies alijs argumentis aut scripturis comprobare nostræ fidei dogmata & mysteria. Itaq; Paulus approbaturus diuini, Euangelici q; iuris esse, vt qui

A vt qui Euangeliū annuntiant possint de Euangelio & viuere, atq; ita ordinatum fuisse à Christo legislatore nostro: Scriptum est enim, inquit, non alligabis os boui triturāti. Nunquid autem de bobus cura est Deo? an propter nos vtiq; hæc dicit? Nam propter nos vtiq; scripta sunt, quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod ipsum rursus confirmat hoc argumento, à simili ab vmbra videlicet ad suam soliditatē: Nescitis, inquit, quoniā qui in sacrario operātur, quæ in sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiūt, cum altari participant? Ita & dñs ordinauit his, qui Euangelium annuntiant, de Euāgelio & viuere. Vides dialecticam & locos argumentationum Pauli, quibus approbat institutum quid à Christo: quibus, & nec fere alijs, vtuntur apostoli, & vniuersi illi scriptores veteres. Non dicit: Ita apud Matthæum, Lucam, Marcum aut Ioannem dixisse dominum, sed ita cōstitutum fuisse in vmbra veteri: proinde extare eiusdem soliditatē, in luce Euangelicæ veritatis, & Christiana ecclesia. Quæ ideo inculcaui & admonui, ne quis parui momenti existimet argumētum illud à simili ab vmbra illa veteri ad suam soliditatem, à figura ad sibi èregione correspōdentem Euangelicæ veritatis claram lucem. Et cuiuam obsecro, leue hoc argumentum videri poterit? De vtraq; hac authoritate, tam iurisdictionis, quàm definitionis, diligenter prouisum erat vmbræ & synagogæ veteri. Et vtraq; longe magis ecclesię Christianę fuit necessaria. Ergo Christus nec

B suæ defuit ecclesiæ, sed de vtraque prouidit sufficienter. Quod ipsum nunc clarissimis Christi verbis comprobare conabimur, & astruere.

Itaq; cum Petrum Christus suæ caput & fundamentum pronuntiaret ecclesiæ, aduersus quam inferorum portæ nunquam essent præualiturę, ne ipsi, vt eiusmodi capiti deesset efficax & necessaria authoritas, cōtinuo subiungit: Et tibi dabo claues regni cœlorum. Porrò claues illas regni cœlorū tunc, seu datas, seu promissas Petro, intelligunt omnes, vniuersam ipsam ecclesiasticam potestatem, quæ vniuersa illa comprehendat, quęcunq; nobis fragilibus, & sub peccato venundatis hominibus, vt efficaciter dirigeremur ad cœlestem illam hęreditatem consequendam (qui finis est & societatis & hierarchię ecclesiasticę) fuerant necessaria: ligandi, inquam, & soluendi, dimittendi & retinendi peccata hominibus, cæteraq; vniuersa quęcunque ad cōseruandam catholicam Christi ecclesiam in vnitate religionis & fidei, eandemque dirigendam in finem suum quem diximus, fuerunt necessaria. Quæ qualia sint, partim continuo pergit explicare Christus, partim alibi per opportunitatem explicat. Quare & claues regni cœlorū appellat à fine, vt diximus, tam congregationis, quàm authoritatis ecclesiasticæ: simul & augustam eius potestatem, magnificentiamq; hac veluti elocutionis metaphora explicans: vt quæ in terris existens, etiam in regnum cœlorum vim suam exerat, eoque nos dirigat, promoueat & introducat.

Christus Petro vbi contulerit authoritatē prę sidis ecclesiasticæ hierarchiæ necessariam.

Sūmā ecclesiasticæ authoritatis in metaphora clauiū regni cœlorū explicatā à Christo.

C Has, inquam, claues regni ipsius cœlestis, vni promisit, deditq; Petro, nulli autem reliquorum apostolorum, quàmuis præsentibus vniuersis, non etiam ecclesiæ ædificatæ super Petrum, sed tibi, inquit, dabo claues regni cœlorum. Ecclesiæ quidem super ipsum tunc construendæ, nunc vero constructæ, quod inferorum aduersus ipsam portæ pręualituræ non essent, promisit. Illi tamen promissioni nequaquam de clauibus addidit, quod ipsi easdem esset daturus: sed tibi, inquit, ecclesiæ capiti, & fundamento, aut basi, dabo claues regni cœlorum.

Claues regni cœlorū vni promissas, datasq; Petro, non reliquis apostolis aut ecclesiæ.

Ex ipsis verbis Christi.

Quàmuis autem diuo Augustino alicubi videatur has claues magis pertinere ad ecclesiam, quàm ad personam Petri. Id quo pacto sane, recteq; intelligi possit, suprà indicauimus: non enim datas vni personæ Petri certum est, sed etiam post Petrum perpetuo conseruari in eius cathedra, & hæreditaria quadam successione transire in eius successores: non tamen illas habuit aut habet ecclesia, nisi mediante Petro, & in successoribus eius ecclesiasticæ hierarchiæ pręsidibus. Si enim ecclesiæ eas immediate cōferre voluisset Christus, quorsum ergo cum cōtinuo loqueretur de ecclesia addidissetq; magnificam illam promissionē ad eadem pertinentē: Et portæ inferorū non præualebunt aduersus eam, nō tamen cōtinuauit de ea loqui, neq; dixit: Et illi dabo claues, sed reuersus ad petrā fundamentum ecclesiæ: Et tibi, inquit, dabo claues regni cœlorū? Quis hic non videat, non ipsi immediate ecclesiæ, sed eius capiti Petro, promissas, datasq; illas claues cœlestis regni? Et quod hic verus sit, germanusq; dictorū Christi verborū sensus, ex ipso sensu & cōsensu catholicæ per orbem ecclesiæ, ex ipsa videlicet certa, infallibilique

rectæ

Vt explicarit Christus, quæ comprehendãtur in potestate clauium.

rectæ intelligentiæ scripturarum amussi, paulo post intelliges. D

Authoritas iudiciaria ẽsidis, hoc est, regendi, gubernandiq; domũ ecclesiasticam. Occumenica.

Illimitata & vniuersalis ad vniuersa, quæ in ecclesiastica domo dispẽsanda, cõstituenda, ordinandaq; occurrunt.

Iam illam velut potestatem clauium particulatim explicare incipiens, iudiciariam imprimis aut iurisdictionis eius authoritatem statuit, subiungens cõtinuo ad Petrũ: Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quibus verbis non video quid dici potuerit efficacius, augustius aut magnificentius. Imprimis authoritatem eius & imperium nulla coarctauit certa diœcesi, nullis circumscripsit limitibus, sed quicquid ligaueris, inquit, super terram: orbem videlicet terræ vniuersum eius authoritati subijciẽs & imperio. Deinde non restrictam ad vnum aliquid aut alterum, sed vniuersalem illi omnium quæ in ecclesiastica domo dispensanda, constituenda, ordinandaq; forent, authoritatem attribuit, dicens: Quodcunq; ligaueris, ligatũ erit. Qui dicit, quodcunq;, nihil excipit omnium. Ligat autem nos ecclesiasticæ domui præsidens, non funibus aut catenis, sed vinculo obligationis & præcepti. Quod ille tãquam commodum & vtile ad ecclesiasticæ societatis finẽ constituit, præcipit atq; ordinat in ecclesiastica domo, hoc ipso obligamur omnes, qui eiusdem sumus ouilis Christi & familię: quemadmodum suo quodam modo in domo priuata patrisfamilias præceptum ligat omnes, qui ad eam domum & familiam pertinent. Si quid vero ante laudabiliter constitutum, temporum post occasione aliud exigente, soluitur ab ecclesiasticæ hierarchiæ præside, hoc ipsum iam liberum factum est, cum prius obligaret. E

Quomodo nos ligat ecclesiasticę domui ẽsidens. Quos præsidens ad quid obligat, eos corã Deo obligatos haberi.

Et ne quis tanquam humanas tantũ eiusmodi obligationes paruipenderet, vt ex quibus nihil præter humanas offensas, legalesq; aut canonicas (si quæ statutæ essent) pœnas nobis metuẽdum foret, affirmat in cœlo, hoc est, coram Deo ligatum, quicquid ligauerit Petrus, coram Deo eiusdem nos obligari vinculis & præceptis, eisdem nos obedientiam debere. Nec est quod quisquam imaginetur, aut de potestate excommunicandi, aut dimittendi hominibus peccata, eademq; retinendi hic locutum Christum.

Potestatẽ excõmunicãdi & dimittẽdi hominibus peccata, cõprehendi in potestate clauiũ sicut partem in toto. Excõmunicãdo quid faciat ecclesia.

Quandoquidem illa excommunicandi potestas non est aliqua singularis ecclesię authoritas, sed consequitur ex hac quam hic astruimus, vniuersali potestate clauiũ. Nam in excommunicatione, nihil aliud facit ecclesia, q̃ quod putrida membra sua, hoc est, ecclesiasticæ authoritati contumacia, ordinem eiusdem & disciplinam dissoluentia, & quæ nolunt obedire monenti, præcipientique ecclesiæ, à se abscindit, simul interdicendo suis fidelibus, ne eisdem communicent, quo confundantur, coganturque reuerti ad cor, & ecclesiasticæ se disciplinæ humiliter submittere. Quæ equidem includuntur vniuersa in illa vniuersali potestate clauium, hoc est, authoritate eius, qui pręsidet ecclesiasticæ domui. Qui sicut pro ecclesiasticæ societatis fine interdicere illis potest, qui intus atq; eiusdem domus sunt, ne communicent ijs, quos ipse notauerit, tanquam domesticæ tranquillitatis & disciplinæ perturbatores: ita potest & alia vniuersa quæcunq; ad F eundem finem pertinent.

Quod ipsum clarissime innuit Christus Matthæi XVIII. vbi & ecclesiæ similẽ quandam authoritatem nobis commendat, modum docẽs, & ordinem præscribẽs corripiendi in nos peccantis fratris, quem nostra correptione non emendatum iubet denuntiari ecclesiæ: Si, inquit, ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus: authoritatem hoc ipso nobis commendans præcipientis ecclesiæ, & suo præcepto nos constringentis ad aliquid: Si, inquit, ecclesiam nõ audierit, hoc est, præcipienti ecclesiæ non obedierit.

Ecclesiæ etiã vniuersalis præcipiendi, obligandiq; authoritas, in ordine ad suum finem.

Sed quare nobis vt ethnicus, publicanusq; habendus est, si quis contumaciter est inobediens ecclesiæ, ipse tibi respondet Christus: Quia, inquit, quæcunq; alligaueritis vos ecclesiam constituentes & repræsentantes, hoc est, quæcunq; alligauerit ecclesia suæ præceptionis vinculo (neq; enim alios funes habet, alia vincula, quibus fideles alliget) alligata erunt & in cœlo. Quasi diceret: Nõ solum hac in re Christianus quilibet obedientiam debet ecclesiæ, sed in omni præcepto. Non enim solum quod hac in re ligat, sed quæcunq; alligat, coram Deo etiam ligata sunt. Quæcunq;, inquit, subintelligendum, ad ecclesiasticę societatis finem consequendum ordinata & commoda.

Nobis non permissum, iudicare de ẽceptis ecclesiæ, sed simpliciter obedire præceptum.

Nos tamen pręcipienti ecclesię simpliciter in omnibus obedire tenemur, & non de pręceptis eius, an ad finem suum conducant, superbiæ & rebellionis inflati spiritu, temere iudicare. Quare & à nobis obedientiam erga pręcipientẽ ecclesiã exigens, nihil prorsus excepit, sed quæcunque, inquit, alligaueritis vos existentes ecclesia, ligata erunt & in cœlo.

Quan-

A Quanquam vt ordinate se habeant & hæc ecclesiæ, & illa ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis authoritas, partim à nobis suprà indicatum est, & sequenti libro adhuc explicabitur clarius.

Subordinata ecclesię & p̄sidis eius authoritas.

Ad potestatem vero dimittendi peccata hominibus, quam & apostolis, & discipulis omnibus indifferenter post resurrectionem suam contulit, non pertinere prædicta Christi verba ad Petrum, æque clarum est.

Verba Christi ad Petrū, & ecclesiam: (Quodcūq; ligaueris, & cætera.) non pertinere ad potestatē dimittendi peccata hominibus.

Petro vt basi & capiti ecclesiasticæ hierarchiæ authoritatem necessariam cōtulit ad gubernandam sibi commissam domum ecclesiasticam, affirmans toto orbe Christifideles, illius præceptis ligari etiam coram Deo, & in cœlis. Omnibus vero apostolis & discipulis, hoc est, sacerdotibus omnibus, potestatem illam dimittēdi peccata, cuius quotidie inter omnes Christianos & vbique est & vsus mutuus, & necessitas postea indifferenter tribuit. Cuius ab illa Petri, vt est toto genere diuersa substantia, ita diuersa vtriusq; opera, ipsius Christi verba clarissime explicant. Illius authoritatis Petri, ecclesiasticæ hierarchiæ capitis opus præcipuum est ligare, huius peccata remittere: illi quasi priuatiue opponitur soluere: huic vero retinere, hoc est, non remittere. Vides vt hæc toto genere diuersa sint. Hāc authoritatem sacerdotibus omnibus competere certum est: illam datam vni Petro, testatur communis fides & consensus catholicæ ecclesiæ, B illa videlicet columna, illud robur, & firmamentum veritatis. Quod vt post clarissime intelliges, ita nunc breuiter tibi ad memoriam reuocabimus consona confessione & testimonio, tot episcoporum orthodoxorum totius Aegypti, Thebaidos & Libyæ, vnà cum glorioso illo Christi confessore, & orthodoxæ fidei assertore Athanasio: quorum vt frequenter meminimus fidem consonam atque adeò eandem, testatur omnium nomine scripta ad Felicem Romanum pontificem epistola, in qua scribunt in hæc verba: A sanctis, inquiunt, patribus in Nicæna synodo congregatis definitum est cōsonanter: vt si quis episcoporum, aut Metropolitanum, aut cōprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam appellet sedem: cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi, speciali est priuilegio super alios concessa. Hæc illi tam multi, tam sancti patres: quorum confessione vides, non ad quoslibet sacerdotes, sed ad vnum Petrum eiusq; in ecclesiastica hierarchia successores, pertinere illa verba Christi ad Petrū, vni illi apostolorum omnium, & successoribus eius, speciali priuilegio cōcessam à domino supereminentem illam ligandi, soluendiq; super omnes authoritatem. Et hactenus quidem illam regiminis ecclesiasticæ domus, iurisdictionisq; principalē authoritatem, datam Petro & successoribus eius, ecclesiasticæ domui præsidentibus. Et qualis, quantaq; ea sit, ipsis Christi verbis satis explicauimus.

Differētia longa inter potestatem ligādi & soluendi, & dimittēdi peccata & retinendi.

Iam & eiusdem authoritatis esse, subortas de fide & religione cōtrouersias, quæstio C nesq; dogmatice definire, & cathedræ Petri ea in re singulare priuilegiū, in eisdem, quæ suprà memorauimus, verbis haud obscure innuit Christus, & alibi adhuc clarius exprimit. Siquidem cōtendentibus inter se apostolis, quis eorum esset maior, cum pleraq; dixisset ad omnes, quibus carnalē adhuc ambitionem eorum reprimeret, dicit vni Simoni Petro: Simon, ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticū: ego autem rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquādo conuersus cōfirma fratres tuos. Hic tu nota nobiscum verba, & signa mysteria. Vni, vt audisti, Simoni denūtiat commune fratrum & ecclesiæ periculum, dicit enim: Ecce Sathanas expetiuit, non te, sed vos, vt ventilaret. Et quàmuis omnes sint expetiti à Sathana, pro vno tamen Petro singulariter rogauit, dicens: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Non dicit, rogaui pro vobis vt non deficiat fides vestra: sed vnius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, atque eius cathedræ, singulare ea in re priuilegium statuit. Subiungens itaque, cuius esset in subortis eiusmodi dubitationum fluctibus, & hæreticæ persecutionis tempestatibus ac procellis, confirmare fluctuantes fratres in fide: Et tu, inquit, aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vides itaque, ad cuius authoritatem CHRISTVS voluerit pertinere, dubia, controuersiasque quæ inter nos de fide, lege, religioneque CHRISTI, quomodolibet oriūtur, definire, ad cuius iudicium in omni ambiguo, difficilique negotio, nobis recurrendum sit: nempe, eiusdem illius, cui claues regni cœlorum credidit, cui commisit ecclesiæ suę gubernationem & regimen, & super eandem plenissimam authoritatem impartitus est. Vides deniq; quodnam vni PETRO atq;

Authoritatē definiendi subortas inter nos quæstiones præsidi necessariam, vbi Christus contulerit Petro.

Ecclesiasticæ hierarchiæ p̄sidis, atq; eius cathedrę indefectibilis fidei priuilegium.

eius

eius cathedræ sua Christus oratione priuilegium impetrauerit: ne videlicet ad fratres D confirmandos in fide, deficeret eius fides. Quæ tamen Christi oratio haudquaquam pro illo statu & tempore ad Petrum pertinuisse videtur, ex quo cõtinuo post ipsum ter abnegauerit: sed magis ad sequentem statum ecclesiæ, cum abiens à nobis Christus in cœlum, illum super vniuersam familiam suam pastorem constituit, quam eius curç eti am tertio repetita diligenter commendatione commisit. Quod ipsum eisdem ipsis ver bis satis innuit, dicens: Et tu aliquando cõuersus, innuens videlicet, cum prius defectu rum in fide, sed deinceps eius fidem, eius, inquam, & qui locum eius teuerent, ecclesiasti cæ hierarchiæ præsidum, non defecturam aliquando ad ecclesiæ confirmationem: ni si vanam, inefficacemq; illam Christi orationem esse voluerimus: quem tamen Paulus exauditum affirmat pro sua reuerentia.

Obiectionis remotio.

Sed dices etiã pro alijs apostolis rogasse Christum: cuius orationis effectum, haud dubie impletum, cur nõ porrigimus etiã ad successores eorũdem, episcopos reliquos: quemadmodum prædictæ de non defectura fide Petri, ad ipsius quoq; successores?

Quæcunque dicta Petro aut apostolis ad ordinis gradus, officijq; eorundem authoritatem pertinentia, æque ad successores eorũdem pertinere.

Facilis hic est, certaq; responsio. Nam quæcunq; dixit Christus, aut Petro, vt eccle siasticæ hierarchiæ principi, aut apostolis, cæterisq; discipulis, ad officij, gradus & ordi nis eorundem authoritatem pertinentia, æque ad successores eorundem pertinent. Vt illud dictũ apostolis omnibus: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. E Et rursus, quod indifferẽter dictum est apostolis vnà & discipulis illis LXXII. Quo rum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Et quæ cunq; Petro dicta sunt, tanquam basi & capiti ecclesiæ. Non enim illius pusilli gregis tantummodo curam certum est habuisse Christum: sed multo magis suæ huius eccle siæ, in orbem dispersæ & propagatæ. Non voluit continuo post apostolos derelinquere ecclesiam suam, sine ordine & hierarchia à se disposita, tumultuantem velut Babylo nem quandam: quæ quanto magis cresceret, & latius diffunderetur, tanto magis opus habebat, suo ordine & hierarchia in vnitate contineri, & in finem suum dirigi. Itaq; & hoc vnum esse eorum, quæ ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ pertinent, videlicet vt eius inobliquabilis conseruaretur fides, cuius sententia in subortis de fide dubitationibus, alijs esse debebat certę, rectæq; fidei regula, tam ex ratione ecclesiasticæ societatis, ꝙ ex eius vmbra & figura synagogæ veteris suprà demõstrauimus. Quod ipsum cum hic Christus oratione sua, velut singulare priuilegium, vni inter apostolos, quàmuis vna præsentes Petro ecclesiasticæ domus velut patrifamilias impetrauerit, nunquid dubita bimus ad successores eius porrigere? Certe quod hic pro vno inter apostolos Petro vt capite & basi ecclesiastici ædificij rogauerit Christus, idem ipse tibi testis est. Qui in o mnium præsentia vni Simoni dixit: Ecce Sathanas expetiuit ventilare vos: confratres nimirum indicans. Attamen nõ dicit se rogasse pro illis, sed pro te, inquit, rogaui ne de F ficiat fides tua, vt tu illos cõfirmes. Vides hic singularem pro vno Petro orationem, vi des illi tanquam omniũ pastori impetratum speciali priuilegio, ne vnquam fides eius aut deficeret aut titubaret.

Confirmatio à testimonio Alexãdrinæ synodi sub Athanasio.

Itaq; illa Alexãdrina (vt audisti) synodus trecẽtis & eo amplius annis post Petrum, Romano pontifici scribens, affirmat ipsi cathedræ Petri, Romanæ ecclesiæ hæreditario quodam, perpetuoq; iure constabilita vniuersa, quæ ad ecclesiastici regiminis principa lem authoritatem pertinẽt, & imprimis ligandi illam, quam explicauimus, super alios concessam ab ipso domino. Ipsam constitutam lucidissimam formam Christianæ reli gionis & fidei. Ipsius pontificem dicit & confitetur esse Petrum, authoritate videlicet, & officio, ita testante diuino eloquio: Tu es, inquit, sicut veraciter diuinum testatur elo quium, Petrus, tibiq; claues regni cœlorum commisit, & ligandi, soluendiq; super alios potestatem. Item: Tu profanarum hæreseon, & imperitorum atq; infestantium omni um depositor, vt princeps & caput omnium, doctorq; orthodoxæ doctrinæ & immacu latæ fidei existis. Et ad finem epistolæ: Vos ergo, qui in summa specula gratia Dei posi ti estis oramus, vt minime despiciatis humilitatis nostræ, & omnium Orientalium or thodoxorum sacerdotum & populorum afflictiones, & deprecationes cum lachrymis oblatas: sed sicut luminaria vniuerso mũdo verbum vitæ retinentes, introductas extin guite tenebras nefandissimorum insidiatorum, temporibus nostris procaciter germi natas: quatenus funditus extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplẽdeat per vos

sana

A sanctissime pater, & dogmatica definitio omnes lætificans, quam gloriosi ecclesię sancti patres, per propria pijssime dogmata in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur, & cętera. Vides hic tantæ synodi, tot sanctissimorum episcoporum & Christi confessorum, ex secunda ipsa totius orbis ecclesia è medio Oriente & Meridie, immensis terrarum, mariumque spacijs distantium à cathedra Petri, atque adeò Orientalium omnium orthodoxorum, tam sacerdotum, quàm populorum confessione (quam nihil dubiũ est fuisse & esse catholicæ cõfessionem ecclesiæ) quænam à Christo dicta ad Petrum, pertineant etiam ad successores eius, Romanos põtifices, & in eius cathedra, Romana ecclesia singulari priuilegio perpetuo conseruentur, nempe, claues regni cœlorum. Illa supereminens gubernandi ecclesiasticam domum authoritas, omnesq; toto orbe terrarum Chistifideles ligandi & soluẽdi. Item in subortis hæreseon tempestatibus & procellis, docere orthodoxam doctrinam, & immaculatam fidem. In qua ne errarent, Christi oratione impetratũ ipsis singulari priuilegio, vt verbum vitæ fideliter retineant & conseruent ad aliorum confirmationẽ in fide. Ad eosdem etiã pertinere condemnare hæreses, & omnẽ altitudinem, extollentẽ se aduersus orthodoxam Christi fidem & religionem, deijcere.

Hic nota ex confessione Alexãdrinę synodi, quæ dicta à Christo ad Petrũ pertineant et à ad eius successores Romanos pontifices.

Iam & illud perpende, quid Simoni dixerit Christus, cum magnificum illud Cephę B aut Petri illi nomen imponeret, & basim, caputque pronuntiaret ecclesiasticæ ædificij: Ego; inquit, dico tibi, quòd tu es Cephas, hoc est, lapis aut petra, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorũ non præualebunt aduersus eam. Potest autem hoc relatiuum, eam, tam petram illam, ecclesiæ caput & fundamentum, quàm ecclesiam ipsam desuper ædificatam intelligi referre. Vtcunque autem hoc ipsum intelligatur, siue quod promiserit non præualituras inferna les portas aduersus petram illam super ædificandæ ecclesiæ fundamentum, pro cuius fide ne deficeret, sed integra, syncera que semper perduraret, ad aliorum confirmationem, vt iam audisti, singulariter rogauit omnipotẽtem patrem: siue ad ecclesiam super Petrum ædificatam intelligatur pertinere illa promissio, vtroq; modo certum est, etiam ad petram illam ecclesiæ fundamẽtum pertinere eandem. Nam si nunquam præualituræ sint inferorum portæ aduersus ecclesiam, quæ Petro vt capiti adhæret & connectitur, eidemq; veluti fundamento innititur, certum est multo minus aduersus fundamentum illud præualituras easdem. Si quidem fundamento euerso, necesse est corruere & ædificiũ: non autem è cõuerso, sed posset subsistere fundamentum, etiam diruto ędificio. Quare si syncera, orthodoxaque semper permanebit fides ecclesiæ, quæ Petro capiti indissolubili vnitate cohęret, ipsius quoq; capitis fidem multo magis necesse est perdurare integram.

Non præualituras inferorum portas aduersus ecclesiam, quæ Petro vt capiti ab velu ti fundamento vnitur.

Cum autẽ non præualituras infernales portas aduersus ecclesiam super Petrum ędi C ficatam specialiter promiserit Christus, quodnam illis impẽderet exitium, qui ab hoc se capite & fundamẽto separassent, haud obscure significauit & innuit. Quare & orthodoxus ille Hieronymus ad Damasum Romanũ pontificem scribens: Ego, inquit, nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatã ecclesiam scio. Quicunq; extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Et nunquid mentitus est vir ille sanctissimus? An tibi præualuisse nõ videntur inferorum portæ aduersus omnes ecclesias, quæ ab hoc fundamento se separauerunt? Nunquid illud inundationis diluuium iam non absorbuisse videmus ac merito dolemus, quoscunque extra hanc arcam, extra nauiculam Petri inuenit? Vbi nunc sunt illæ quondam superbæ Orientis ecclesiæ? vbi illa Constantinopolitana Romanæ authoritatis ęmula, & quę collatum diuinitus Petro priuilegium, toties frustra in totius Orientis ambiuit perniciem? Vbi centum illæ & quinquaginta tres cathedrales ecclesię, quæ olim sub vno Antiocheno fuisse commemorantur? Vbi tot illæ Asiæ, Syriæ, Cæsareę, Palestinæ, tot Damasci, tot Apamearum quondam florentissimæ ecclesię? Vbi illa Alexandrina cum Aegypto vniuersa, vtraque Arabia cum tot Thebaidis, Libyæq; ecclesijs? Vbi illa Carthaginensis? Et in Africa, Numidia, Mauritania, vbi nunc tot episcorum cathedræ, ex quibus Africanorum illorum & Carthaginensium conciliorum authores, tam multi præsules in vnum cõuenere? Et vt propius ad nos accedam, vbi nũc illa Thessalonicensium, Corinthiorum, Athenarum, cum Græcia vniuersa? Nunquid

Exitium ecclesiarũ, quæ se separauerunt, à cathedra Petri.

non est demolitus eas aper de sylua, & fera pessima depasta est? Cuius si causam diligen- D
ter, prudenterq́; perquisieris, haud aliam inuenies, quàm quod se diuiserunt à fundamen-
to ecclesiastici ædificij. Solas autem, atq; adeò illi omnes, ex hoc diluuio superesse vide-
mus, quas saluauit nauicula Petri, & quæ ecclesiastici ædificij fundamento firmiter in-
hæserunt. In cæteras desæuit eadem diuina vltio, quæ illas tribus decem, quod se sepa-
rauerant à Iuda & Beniamin. Et indignatus est, inquit, dominus omni semini Israel, &
demolitus est eos, & dedit in direptionem: donec abijceret eos à facie sua, quia dissipa-
tus est Israel à domo Dauid.

De nauicula, cathedraq́; Petri, perpetuo nobis loqui Christū, vsq; ad consummationē seculi.

Quòd si nō verbis tantum, sed & factis suis, nos instruxerit Christus, facile perspicis
nec illud carere mysterio, q tam diligenter exprimunt euangelistæ, videlicet, q turbas
docturus, in vnius Petri non alterius nauiculam ascenderit, de qua loqueretur populo:
hoc nimirum significans, q de nauicula, cathedraq́; Petri perpetuo nobis esset locutu-
rus ad finem vsque seculi, qui se eousq; nobiscum esse, foreq́; promisit. Hanc solam, in-
quit sacer ille Ambrosius, ecclesiæ nauem ascendit dominus, in qua Petrus magister est
cōstitutus, hæc semper supernatat in altum huius seculi: ita, vt pereunte mūdo, omnes
quos suscepit, seruet illæsos. Illi siquidem promissum est, quòd portæ inferorum non præ-
ualebunt aduersus eam.

Cur Petrus, cum ecclesiæ fundamentū pronunciaretur à Christo, cœlitus illuminat⁹ est ad diuinitatem Christi, præ alijs cōfitendam.

Sed nec illud mysterio vacuum est, q vnus ex omnibus apostolis Petrus ad Christi E
diuinitatem & cognoscendam & prędicādam, cœlestis patris reuelatione illuminatus
est, cum superædificandæ ecclesiæ petra & fundamentum constitueretur à Christo. Mi-
hi certe etiam hoc ipso clare significasse videtur ecclesiasticæ hierarchiæ capiti ac præ-
sidi, quantum ad confessionem, doctrinamq́; synceræ fidei attinet, singularius prę alijs
adesse diuinam illuminationem, & linguam eius fieri mirabilis illius scribæ calamum
velociter scribentis: quantumuis moribus, vitaq́; permittantur cadere.

Epilogus demonstratorum hactenus.

Itaq; vt hic iandem finiamus: Habes cui claues regni cœlorum Christus commise-
rit, cui crediderit regendam, gubernandamq́; suam ecclesiam, quam illi authoritatem
obligandi vniuersos vinculis præceptionum suarum dederit, affirmans coram Deo il-
lis nos obligari. Habes quoq; ad cuius authoritatem pertineat definire subortas inter
nos dubitationes & controuersias. Habes deniq; tam cathedræ Petri, quàm in eadem
præsidentium impetratum oratione Christi, eiusq; fideli promissione constabilitum sin-
gulare priuilegium, ex dictis, actisq; Christi non minus euidenter demonstratū, quàm
ex ipsa eius vmbra & figura in synagoga veteri, ex ipsa deniq; ecclesiasticæ societatis
ratione ante demonstratum est. Quod etiam ipsum cum subsecuta (vt paulo post au-
dies) comprobet rei ipsius euidentia, nec minus catholicæ ecclesiæ communis, consona-
que confessio, qui huic derogat, haud dubie ad arcam illam non pertinet, in qua sola sa-
lus est à diluuio huius seculi, ab ea se iam separauit ecclesia, aduersus quam non præua- F
lent inferorum portæ, iam auulsus à basi ædificij ecclesiastici, in se collapsus corruit, &
per seipsum, suoq; ipsius iudicio damnatus est.

Quæ de authoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, & singulari priuilegio eius
cathedræ triplici iam medio demonstrauimus, ex communi catholi-
cæ ecclesiæ fide & confessione, ipsaque attestante re-
rum fide, adhuc euidens facere.

CAP. V.



Vthoritatem ecclesiasticæ hierarchię pręsidis ex ipsa ratione ecclesiasticę so-
cietatis inuentam, & tam ex vmbra & figura in synagoga veteri, quàm cla-
rissima luce veritatis Euangelicę, ipsisq́; Christi verbis, gestisq́; compróba-
tam, vnà cum cathedrę tam Mosaicę, quàm apostolicę singulari, sed suo cu-
iusq; priuilegio, nunc ex ipsa etiam totius catholicę ecclesię communi fide, cōfessioneq́;
ipsa quoq; euidenti attestante rerum fide, demonstrare conabimur. Tunc enim secu-
ri, certiq́; esse possumus, veram nos inuenisse in scripturis, germanāq́; earum intelligen-
tiam, si adhibita illis sua illa amussi & inobliquabili regula: communi, inquam, catho-
licę ecclesię sensu & sententia, illi per omnia consonet id quod in scripturis rectè intelle-
xisse, inuenisseq́; confidimus.

Et

A Et quanquam catholicæ per orbem ecclesiæ hac de re cõmunem sententiam, attestantemq́; eidem ipsam rei euidentiam ex vniuersis, quæ hoc libro deinceps tractabuntur, euidens erit cernere: hic tamen ex tenore professionis orthodoxæ fidei ipsius catholicæ ecclesiæ, sub qua reuertentes à schismate, ad gremium & cõmunionem catholicę ecclesiæ, in extremo Oriente, Septẽtrione & Meridie, ante annos M. recepti sunt. Ex ipsa quoq; Alexãdrinę synodi synodali epistola hoc specialiter demonstrare conabimur.

Demonstrat cõfessio & sides catholicę ecclesię de authoritate sui capitis & priuilegio cathedræ Petri.

In illo Orientalium ecclesiarũ schismate, quod per Acatium Cõstantinopolitanum episcopum excitatũ est (cuius post audies longam tragœdiã, euidentius cõprobantem, quod hic paucioribus demõstrare conamur) cum illius successor Ioãnes, seu fidelis populi votis (qui ægerrime ferebat se diuisum à fundamẽto ecclesiastici ædificij, communioneq́; sedis apostolicæ) seu Iustini imperatoris zelo fidei prouocatus, ad catholicæ ecclesiæ vnionem reuerti cuperet, reunirią; suo capiti, ecclesiasticę hierarchiæ pręsidi, libellum professionis & fidei orthodoxæ & catholicæ ecclesiæ propriæ suæ manus subscriptione roboratum, etiam dicto in seipsum anathemate, si eum vnq̃ transgrederet in posterum, misit ad B. Hormisdã ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, quo mereret ab eo in cõmunionem recipi. Cuius tenor ad verbum insertus legitur, in eiusdem Ioãnis ad eundem beatissimum Hormisdam epistola, quam ad rei fidem hic ascribere libuit:

B Redditis, inquit, mihi vestræ sanctitatis literis, in Christo frater charissime, nuper per Gratũ clarissimum comitẽ, nunc vero per Germanũ & Ioannẽ reuerendissimos episcopos, & Felicem & Dioschorũ sanctissimos diacones, & Blandum presbyterũ, lætatus sum de speciali charitatis vestræ sanctitate, q vnitatem ecclesiarũ Dei secundum veterum patrum requiris traditionem, & dilaceratores rationabilis gregis Christi, amore pulsare festinas. Certus igitur scito per oĩa sanctissime, quia secundum q vobis scripsi tecum cum veritate cõsentiens, omnes à te repudiatos hæreticos renuo, &c. Omnibus actisã sanctissimis IIII. synodis: Nicęna, Cõstantinopolitana, Ephesina & Calcedonensi de confirmatione fidei, instituta esse ecclesię assentior, & nihil titubare de bene iudicatis patior, sed & conantes in ipsis vsq; ad vnum apicem placitorũ turbare, lapsos esse à sancta Dei generali & apostolica ecclesia scio. Et tuis verbis recte dictis euidẽter vtẽs, per præsentia scripta hæc dico: Quia prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & à patrum traditione nullatenus deuiare. Et quia non potest domini Iesu prætermitti sententia, dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorũ non præualebunt aduersus eam. Atq; hæc ipsa quæ dicta sunt, rerum comprobantur effectibus. Quoniam in apostolica sede, inuiolabilis semper fides catholica custoditur. Hæc igitur fides est, à qua neccadere cupientes, sed patrum sequentes in omnibus cõstituta anathematizamus omnes hæreses, & pręcipue Nestoriũ hęreticum,

Epistola Ioãnis Constantinopolitani ad Hormisdam.

Cõfessio, sub qua reuertentes à schismate, ad gremium catholicæ ecclesiæ recepti sunt.

Nota cõfessionem.

C qui quondam Constantinopolitanę vrbis fuit episcopus, damnatum in concilio Ephesino, a B. Celestino papa vrbis Romæ, & à venerabili Cyrillo episcopo Alexandrinę ciuitatis, & vnà cum illo anathematizamus & Euticetem & Dioschorũ Alexandrinæ ciuitatis episcopum, damnatum in sancta synodo Calcedonensi, quam venerantes sequimur & amplectimur, quæ sequens sanctã Nicęnam synodum, apostolicã fidem prædicauit. His cõiungentes Timotheum parricidam, Hellurũ cognominatũ, anathematizamus, & huius discipulũ, & sequacem in omnibus Petrum Alexandrinũ similiter cõdemnantes. Anathematizamus similiter Acatium, quondam Constãtinopolitanę vrbis episcopum, cõplicem eorũ & sequacem factum, necnon perseuerantem in eorũ communione & participatione. Quorũ enim quis cõmunionem amplectitur, eorũ etiam similem adiudicationem in cõdemnatione consequitur. Simili modo & Petrum Antiochenum condemnantes anathematizamus cum sequacibus suis, & omnibus supradictis. Vnde probamus & amplectimur epistolas oẽs B. Leonis papæ vrbis Romæ, quas conscripsit de recta fide. Quapropter, sicut prædiximus, sequentes in omnibus sedem apostolicam, prędicamus etiam oĩa, quæ ab ipsa decreta sunt. Et propterea spero in vna cõmunione vobiscum, quam apostolica sedes prædicat, me futurũ, in qua est semper integra deuotio Christianæ religionis & perfecta soliditas. Promittens in sequenti tempore sequestratos à cõmunione ecclesiæ catholicæ, id est, in omnibus nõ consentientes sedi apostolicę, eorũ nomina inter sacra nõ esse recitãda mysteria. Quod si in aliquo à professione hac mea deuiare tentauero, his quos condemnaui, etiam per cõdemnationem

Nota.

propriam,cõsortem me esse profiteor. Huic vero professioni subscripsi manu mea,& di C
rexi per scripta, tibi Hormisdæ sancto & beatissimo fratri & papæ magnæ Romæ, per supradictos Germanum & Ioãnem venerabiles episcopos,Felicem & Dioschorum diacones,& Blandum presbyterum.

Huic suæ professioni propria manu subscripsit in hæc verba:

Ioannes misericordia Dei episcopus Constantinopolitanæ ecclesiæ,nouellæ Romæ, huic meæ professioni cõsentiens omnibus supradictis subscripsi sanus in domino. Dat. mense Martio,die XXVIII. Indictione XI. Consulibus domino Iustino imperatore August. & Heradio IIII. CC.

Eiusdem libelli professionis & fidei catholicæ ecclesiæ tenorem, idem Hormisda inseruit suis literis ad Hispaniarum episcopos:vt si quis (super quo consuluerãt) Orientalium clericorum à prædicto schismate veniens, ecclesiasticam ab eis communionem posceret, secundum eius formam admitteretur, secundum quam & de Thraciæ & Scythiæ,Illyriciq; partibus,similiter & Syriæ,affirmat multos fuisse receptos,gaudentes ad recta confluere,& deuia declinasse.

Nota cõfessionẽ catholicæ ecclesiæ. Vides ita q; quæ sit & fuerit fides catholicæ per orbẽ ecclesiæ:videlicet,vt salus nostra præcipue cõsistat in custodia rectæ fidei,& traditionis paternæ,seu ecclesiasticæ:vt infallibilis illa Christi sententia, qua Simonem petrã constituit,& fundamentũ superædificãdæ ecclesiæ,nunq̃ deficiat in eius cathedra,eiusdemq; præsidibus & pontificibus,cõprobante hoc ipsa rei euidentia, subsecutisq; effectibus,vt eius decretis & præceptis oẽs obedientiam debeant, vt in omnibus sequi eius fidem:in qua est & conseruatur integra,inuiolabilis,perfectaq; Christianæ religionis & fidei soliditas,cuius eandem agnoscunt & prędicant ducem & magistram,vt apostolicæ sedi non cõsentientes,sequestrati sunt,à communione catholicæ ecclesiæ. E

Carthaginensis ecclesiæ schisma & recõciliatio. Simili fere tenore Carthaginensis ecclesia sub Bonifacio II. reconciliari meruit,quæ sub Bonifacio I. & B. Celestino,aduersus Romanã ecclesiam ceruices suas erigere coeperat, authore Aurelio Carthaginensi episcopo: cui graue videbatur, q̃ à transmarinis illis ecclesijs episcoporum iudicia ad huius sedis examen referri oporteret. Volebat enim comprouincialium ea in re vltimum, ratumq; absq; retractatione manere iudicium. Cuius occasione,etiam in VI. Carthaginensi synodo,illa de Niceni concilij canonibus disceptatio,exorta est:præsertim super eo,quo id expresse cõstitutum fuerat ab illis sanctissimis patribus, quam post latius explicaturi sumus tragœdiam. Itaq; cum etiã post illum Aurelium, nonnulli eius in Carthaginensi ecclesia successores, exempli quoque imitatores fierent,debitamq; & consuetam obedientiam detrectarent Romanis pontificibus,prolaberenturq; ob id in multos, variosq; errores,qui semper vnà cum schismate veniunt,& dissoluto ecclesiasticæ disciplinæ vigore,in Africana illa ecclesia,magna iam exorta esset omnium ordinum confusio,tot,tantisq; prædecessorum suorum, & totius illius ecclesiæ malis edoctus Eulalius Carthaginensis episcopus, vnà cum cæteris Africanæ ecclesiæ episcopis,ad gremium matris ecclesiæ,& apostolicæ sedis obedientiam supplices recurrerunt, & communionem humiliter expetentes,eam obtinuerunt à præfato Bonifacio,sub huiusmodi suæ professionis libello. F

Professio fidei catholicæ ecclesiæ, sub qua reconciliari meruit. Nota professionem & anathema. Prima salus est rectæ fidei regulam custodire,& à patrum constitutis nullatenus deuiare. Et quia nõ potest D. N. Iesu Christi prætermitti sententia,dicẽtis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam,& portæ inferorum non præualebũt aduersus eam:& hæc quæ dicta sunt,rerum comprobantur effectibus,quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. De qua spe & fide minime separari cupientes, & patrum sequentes constituta,anathematizamus omnes,qui cõtra sanctam Romanã & apostolicam ecclesiã superbiendo suas erigunt ceruices, sequẽtes in omnibus apostolicã sedem,& prædicantes eius oĩa constituta:& per omnia spero,vt in vna cõmunione vobiscũ,quam apostolica sedes prædicat, esse merear. In qua est integra & vera Christianæ religionis & perfecta soliditas. Promittens sequestratos à cõmunione ecclesiæ catholicæ, id est,nõ consentientes sedi apostolicæ,eorum nomina,inter sacra nõ esse recitãda mysteria. Quod si in aliq̃ à professione mea deuiare tentauero,his quos damnaui,cõplicem me esse mea sentẽtia profiteor. Hanc autem professionem meam,mea manu subscripsi,& Bonifacio sancto & venerabili papæ vrbis Romæ direxit

damnans

A damnans & antecessores, & successores meos, & omnes, qui sanctæ Romanę & apostolicæ ecclesiæ priuilegia cassare nituntur. Hactenus libelli tenor.

Hęc autem ita gesta, euidēter comprobat eiusdem Bonifacij ad Eulalium Alexandrinū epistola, qua Carthaginēsis illi ecclesiæ reconciliationē significat, cui prędicti libelli tenorē ad verbum inseruit, quam ad veritatis fidem visum est haud alienū ascribere.

Bonifacius episcopus, Eulalio episcopo salutem: Olim, & ab initio tantam percepimus à beato Petro apostolorum principe fiduciam, vt habeamus authoritatem vniuersæ ecclesiæ auxiliante domino subuenire, & quicquid nociuum est, authoritate apostolica corrigere & emendare. Ad hoc em̄ diuinæ dispositionis prouisio gradus & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent vnà concordiæ fieret ex diuersitate connexio & rectè officiorum gereretur administratio singulorum. Neque em̄ vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret, &c. Quia igitur vnumquodque salubriter tunc completur officium cum fuerit vnus ad quem recurri possit præpositus, vota nostra charitatem tuam latere noluimus, ne qui particeps fuit solicitudinis, gaudiorum fructus reddatur extorris. Et ideo Carthaginēsem ecclesiam ad cōmunionem nostram redijsse, dn̄o propitiante, præsentibus significamus alloquijs & B mādatorum quę legatis nostris dedimus, seriē in omnibus fuisse cōpletam. De qua parte, vt ad dilectionē tuam plenius perfecte gaudiū perueniret, libellū Eulalij fratris & consacerdotis nostri, Carthaginensis episcopi, & Iustiniani clemētissimi principis Orientis sacrarum literarum exemplaria, pariter credidimus destināda. Indicantes nihilominus per Orientis partes, plurimos episcopos sic fecisse. Superest, vt à nobis cōpetentibus precibus exorata diuinitas cōcedat, quatenus de aliarum quoque ecclesiarum redintegratione gratulemur. Aurelius enim prædictæ Carthaginensis ecclesiæ olim episcopus cum collegis suis instigante Diabolo, superbire temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacij atque Celestini cōtra Romanam ecclesiā cœpit. Sed vidēs se modo peccatis Aurelij Eulalius à cōmunione Romanæ ecclesiæ segregatum, humilians recognouit se, pacem & cōmunionem Romanæ ecclesiæ petens. Et subscribendo vnà cum collegis suis damnauit omnes scripturas quæ aduersus Romanæ ecclesiæ priuilegia, quoquoingenio factæ fuerunt. Exemplar autem precū & libelli eius hoc est: Prima salus, &c. quemadmodum à nobis ascriptum est. Cōmittit deinde eidem Eulalio Alexandrino suas vices in reliquis (si qui adhuc extra essent, & ad gremium catholicæ ecclesiæ humiliter recurrerent) reconciliandis & recipiendis, forma illi præscripta quā obseruare deberet, quædam illius prudentiæ plenarie cōmittens, quædam etiā suo iudicio reseruans quæ volebat ad huius sedis notitiā specialiter referri. Vides & hic rursus catholicę per orbem C diffusæ ecclesiæ orthodoxā fidem. In sede apostolica fidem catholicā extra maculam semper conseruari, atque integram, veram, perfectamque Christianę religionis soliditatē. Vides anathema effici, nec ad corpus catholicæ ecclesiæ pertinere quisquis superbiendo aduersus apostolicā sedem atque eius quæ suprà astruximus, singularia priuilegia sua ceruices erigit. Vides vt eandem omnes sequi oportæt, & omnia eius decreta & præcepta obseruare. Et verissimū esse q̄d dixit ille Bonifacius, nō aliter multitudinē in officio cōtineri posse, nisi sit vnus ad quem recurratur præpositus. Eādem plane catholicę ecclesiæ confessionem orthodoxę fidei de prædictis omnibus est perspicere in illa Alexandrinæ synodi orthodoxorum episcoporum (cum Arrianorum graui persecutione premerentur) ad Felicem Romanū pōtificem suprà citata subinde à nobis synodali epistola. Quæ quoniam prolixa est, totaque cōformis in eandem, quam audisti sententiam, ex ea sequentia decerpsimus, vt ex quibus totius catholicæ & orthodoxæ per orbem ecclesiæ sententiam possis euidenter intelligere. Est autem in hæc verba:

Domino beatissimo & honorabili sancto patri Felici, sanctæ sedis apostolicæ vrbis Romæ papæ, Athanasius, & vniuersi Aegyptiorum, Thebaidorum & Libyorum episcopi, in sancta Alexandrina synodo, gratia Dei cōgregati. Deinde post pleraque: Quia apostolicis vestra beatitudo visceribus cōmota per tribulationem nostram, nos oēs hortata est ad tuitionē catholicæ & apostolicæ ecclesiæ in vnum cōuenire, & de nostra oppressione, canonice & vnanimiter tractare, satagentes ne aliqua de eis, quę nobis creditę sunt, rationabilibus ouibus à bestijs capiatur. Ideo pater beatissime, quia semper antecesso-

Bonifacij Ro. pont. ad Eulaliū Alexand. epistola historię prędictę testimonium perhibens.

Eandē catholicæ ecclesiæ, orthodoxæ fidei professionē, ex synodali epistola Alexandrini cōcilij demōstrare.

Synodalis epistola Alexādrini cōcilij.

Apostolicæ sedis ac eius præsulum, q̃ cōfessa toto orbe & ab omnibus expetita authoritas.

Vt Mater Christianitatis.

Canones ecclesiasticos iubere, ne q̃d inconsulto Rom. pont. in maioribus causis vsq̃ decernatur.

Cur necessitas præsidis in hierarchia ecclesiastica.

D res nostri,& nos à vestra apostolica sancta sede auxiliū hausimus,& nostri vos curā habere cognouimus, pręfatā apostolicam & summā sedem, iuxta canonū decreta expetimus, vt inde auxiliū capiamus, vnde prędecessores nostri ordinationes,& dogmata acceperunt. Ad eam quoq; quasi ad matrē recurrimus, vt eius vberibus nutriamur. Quomodo nō potest mater obliuisci infantē suum: sic & vos nolite obliuisci nos vobis commissos, quoniam nō leuibus nos inimici nostri implicauerunt,& quotidie magis implicare moliuntur afflictionibus, ferroq; constringere minitantur, nisi eorū consentiamus opinionibus: id quod nequaq̃ vobis inconsultis agere præsumimus, canonibus quippe iubentibus, de maioribus causis nos absq; Romano pontifice nihil debere decernere. Ideoq; ad peopositum recurrentes, &c. vestræ apostolicæ sedis imploramus auxilium, quia, vt credimus, non despexit Deus preces cum lachrymis sibi oblatas, seruorum suorum, sed ob id vos, prædecessoresq; vestros apostolicos videlicet præsules, in summitatis arce constituit dn̄s, omniumq; ecclesiarum curam habere præcepit: vt nobis succurratis, nos tuentes (cui omne episcoporum iudicium est commissum) liberare ab hostibus nostris non negligatis.

Nicæno concilio confirmatos antiquos canones, ne præter sententiā Romani pōtificis, aut celebrētur concilia, aut damnentur episcopi.

Officium præsidis in hierarchia ecclesiastica.

Appellationes ex toto orbe ad sedē apostolicā.

Nam scimus in Nicęna magna synodo CCCXVIII. episcoporū, ab omnibus cōcorditer esse roboratū, non debere absq; Romani pont. sententia cōcilia celebrari, nec episcopos damnari. Licet hæc & alia q̃ plura necessaria ab hæreticis (qui nos quotidie infestāt,& perdere nituntur, vt facilius nos capere possint) sint synodica capitula incensa, nobisq; sublata. Qua de re, hac inuenta occasione indifferenter, omni canonica & apostolica postposita authoritate, nos vi à proprijs, vobis inconsultis, illicite expellunt sedibus, ouesq; nobis à Cheisto dn̄o, apostolica cōmissas gratia, inuadunt, gradibus priuāt, & quod pessimū est,& omnibus Christianis legibus inimicum, perdere decertant. E

Vos ergo, vt semper vestræ sanctæ sedi consuetudo fuit, periclitātibus subuenite, oppressos roborate, taliaq; prohibete,& leges imponite, vt apostolica doctrina quæ in vobis est, cito ad victoriam iudicium perducere valeat nostrum, nosq; apostolorum suffragante peincipe Petro, ab imminentibus periculis liberare.

Deinde memorantes etiam statuti Nicęni concilij de ordine & modo obseruādo in accusationibus episcoporū: Similiter, inquiunt, & à supradictis patribus est definitum cōsonanter: vt si quisq̃ episcoporū, aut Metropolitanum, aut cōprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellet sedem, cui ab ipso dn̄o potestas ligandi & soluendi, speciali est priuilegio super alios cōcessa. Ipsa eīm firmamentū à Deo fixum & immobile percepit, quoniā ipsam formam vniuersorū titulorum lucidissimam dn̄s Iesus Christus vestram apostolicam cōstituit sedem. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur.

Romanus pōtifex officio & authoritate Petrus, & basis, caputque ecclesiæ. &c.

F Deinde ipsum affirmantes (vt superiori capite audiuisti) Petrum authoritate & officio,& basim, caputq; ecclesiastici ædificij, cui cōmissæ sint à Christo claues regni cœlorum,& illa supereminens ligandi, soluendiq; potestas. Ad quem pertineat & hæreses damnare,& orthodoxam omnibus, sanamq; fidem docere & perscribere.

Apostolicæ sedis authoritatē iniuste dānatos restituere, & iniquos iudices apostolico punire priuilegio.

Igitur, inquiunt, ne despicias pater tuorum patrum pietatem, bonamq; intētionem: sed sicut illi patres, prædecessoresq; nostros à multis liberauerunt oppressionibus & angustijs: ita & nos liberare digneris.

Nam fuit semper vestræ apostolicæ sedi potestas iniuste dānatos, & vel excōmunicatos, potestatiue authoritate sua restituere,& eis sua omnia reddere, illosq; qui eos cōdemnauerunt aut excōmunicauerunt, apostolico punire priuilegio: sicut etiā nostris & anterioribus cognouimus actū tēporibus. Deinde post pauca in hęc erumpūt verba: O sanctissime pater patrū, abscinde blasphemias & iactantiā vaniloquorū, & insidiantiū infestationes, nos & fratres nostros opprimentiū & perdere volētium, qui ad vos quasi ad caput cōfugimus, vt vestro fulti auxilio liberemur,& vobis, nobisq; cōmissas Christi oues, à luporū ore, domino adminiculante, antequam deglutiantur, eripiamus.

Nunq̃ licuisse quicq̃ attētare in præiudiciū appellatiōis ad apostolicā sedē interpositæ. Sēper licuisse apostolicę sedi ex toto orbe concertantes corā se euocare.

Neq; enim fas est apostolicæ sedi, supplicum scripto, aut sine scripto, oblatas preces despicere: sed vt condecet, & priuilegium vestræ sedis est,& nos, & illi nostri aduersarij, regulariter conuocemur, & ante vos de nostris obiectionibus cum omni probitate concertemus: sicut prædecessores nostri penes vestros fecerunt antecessores,& sicut canonica in prædicta sancta synodo docent instituta.

Anti-

A Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quamuis in remotis & longe positis prouincijs super episcoporum querelis, & accusationibus ageretur, non prius accipiendum esset, quàm ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset pronunciatio prolata, quæ firmaret, aut infirmaret, &c. ne passim ab accusatoribus aut calumniatoribus columnæ conuellerentur ecclesiæ.

Hic vide, vt ante annos mille ducentos illi tot S. pontifices affirment antiquis regulis sancitum, ne qd toto orbe super causis episcoporũ definiretur inconsulto Ro. pontif.

Ecce enim Dei ecclesia non leuiter perturbatur, columnæq; eius nimis infestantur, atq; à prauis hominibus amoueri nituntur: christianorum vero voces, & gemitus episcoporum, longe lateq; resonãt, nouitates insurgunt, calũnię crescunt, persecutio grassatur, perditio fit populorũ. Vestrum itaq; est nobis manũ porrigere, quia vobis cõmissi sumus: vestrum est nos defendere & liberare, nostrũq; est à vobis auxilium expetere, vestris parere iussionibus.

Tandem concludentes epistolam, orant eum in summa ecclesiæ specula Dei gratia positum, non despicere, nõ solum ipsorum, sed & Orientalium omnium orthodoxorũ tam populorũ q̃ sacerdotum deprecationes oblatas cum lachrymis: sed sicut, inquiũt, luminaria vniuerso mundo verbũ vitę retinentes, introductas extinguite tenebras nefandissimorum temporibus nostris procaciter germinatas: quatenus funditus extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplẽdeat per vos sanctiss. pater, & dogmatica defi-

B tio omnes lætificans, quam gloriosi ecclesiæ sancti patres, in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur.

Mutua officia ꝑsidis & subditorum

Ro. pon. officiũ, extirpare hęreses, & orthodoxã fidẽ definire

Incolumem te & beneplacitum Deo sanctissime pater patrum, orantem pro nobis, dominus custodiat in æuum.

Verbũ vitæ in cathedra Petri fideliter retineri ad aliorũ cõfirmationem

Hæc non Romanus, sed Alexandrinus secundæ sedis pontifex: neq; is qualiscunq;, sed sanctus ille vereq; magnus & gloriosus Christi cõfessor Athanasius: cuius fides, tot persecutionibus, tot exilijs, probata est: neq; is vnus, sed vniuersi vna Aegyptiorũ, Thebaidorũ, & Libyorum, orthodoxi episcopi. In quibus nunquid dubitabimus viguisse illum Christi spiritum? tam multis? tam sanctis? tot persecutionibus pro Christi nomine eiusq; orhodoxæ fidei confessione, tanquam aurum in igne probatissimis, & in hoc vnum congregatis & conuenientibus, vt orthodoxam fidem aduersus Arrianam tuerentur perfidiam, cum ipse Christus affirmet etiam duobus aut tribus in nomine suo congregatis se interesse medium? Nunquid hos ista cõfinxisse adulationis studio vlla suspicio est? nunquid vt Romanæ ecclesiæ (cum reuera non esset) authoritatem supra se efferrent & statuerẽt? Nunquid alia prædicasse quàm ipsa erat rei veritas, quàm ipsa tenebat catholica & orthodoxa per orbem ecclesia?

Quanti faciẽ. sit ꝑdicta confessio

Audis autem quàm non obscure, quàm non dubię, sed veluti omnibus notoriam, vniuersoq; orbi confessam ac recognitam, ecclesiasticę hierarchiæ pręsidis, atq; aposto-

C licę eius sedis authoritatem, & quale supra astruximus, singulare priuilegiũ, q̃ recurrãt supplices ad cathedram Petri, ad summam & apostolicam sedem, tanquam ad vbera matris christianitatis vniuersæ, tanquã ad sacrum verticẽ & caput hierarchiæ ecclesiasticæ. Inde auxilium expetentes, vnde fatentur suos prædecessores, & ordinationes, & dogmata & subleuationes accepisse.

Audis hos confitentes ac prædicantes, quòd canones ecclesiastici, omnes maiores ecclesiasticas causas, huius sedis discussioni reseruarint. Et propterea in summitatis arce constitutos à domino Romanos pontifices omnium illius ecclesiarum cura demandata, vt per præsidentis vnitatem & authoritatem pax & vnitas christiana conseruaretur in ecclesia: ne qui opprimerent iniuste, ne ecclesiarũ pastores aduersum sese tumultuarẽtur, & tot fierent schismata, quot sacerdotes: ne ille sacer ordo confunderetur ecclesiæ: fuisseq; semper ab initio eam huic sanctæ sedi consuetudinem, vt subueniret periclitantibus, releuaret oppressos, legesq; præscriberet, per quas malorum cohiberetur improbitas, & triumpharet doctrina apostolica.

Audis insuper apostolicæ sedis semper eam fuisse authoritatẽ, iniuste dãnatos, sua authoritate potestatiue restituere, & iudices iniquos apostolico punire priuilegio. Id quod testãtur etiam suis, etiã anterioribus factum tẽporibus. Vt nunq̃ licuerit appellationẽ seu verbo, seu scripto ad apostolicã sedem cuiq̃ contẽnere, aut ei non reuerenter deferre. Vt eius iuris & priuilegij fuerit, quosuis inter se concertantes è toto orbe terrarum, etiam vltra marinis partibus, etiam primarum sedium antistites, coram se euoca

re, vtq; sic euocati quemadmodum tenebantur, ita etiam comparere consueuerint & suas inter se querelas coram eadem sede canonice prosequi, atq; inde suum reportare iudicium. Sicut, inquiunt, prædecessores nostri, penes vestros fecerunt antecessores. Cuius veritatem adhuc post clarius intelliges. D

Audis præterea, vt ante mille ducentos annos testati sint illi tot tantiq; pontifices, non tunc nuper & à recenti eorum memoria, sed ab antiquis temporibus, antiquis regulis sancitum fuisse in ecclesia Christi: vt quicquid quamuis in remotis longinquisq; prouincijs, super quorumlibet episcoporum querelis ageretur, non ante firmitatem & robur obtineret, quàm ad huius sedis esset relatum notitiam, etiam firmatum aut infirmatum authoritate & iudicio, quod etiam in cœlis ratum haberi ipse nobis Christus attestatus est. Vt confundatur cæca Lutheri & suorum impudentia, & impudentissima ignorantia (si tamen confundi & erubescere poterunt) qui non ita nuper, atq; adeò à nostra memoria dicũt Romanam se extulisse ecclesiam, & sibi vendicasse primatum super alias ecclesias. Idq; contra omnem antiquitatem vetustamq; historiam, quam nec salutasse vnquam mihi videtur à limine, contra primitiuæ ecclesiæ ritum & exemplum, contra ipsam deniq; Christi vocem. Quorum hominum prodigiosa dicam impudentia, an ignorantia, in progressu adhuc erit illustrior.

Lutheri impudẽs ignorantia

Audis deniq; vt ab vno Romano pontifice eiusq; cathedra, expectetur ab orbe toto dogmatica verę fidei definitio, omnes lætificans, per quam extincta hæreticæ prauitatis caligine orbi lucifer resplendeat. Vides sacram ancoram, ad quam in quacunq; aduersarij machinatione exorta hæreticæ impietatis tempestate sancti patres omnes & toto orbe orthodoxi semper cònfugeruntvt in qua extra maculam semper sit conseruata fides catholica, & integra, vera, perfectaq; christianæ religionis soliditas. E

Fidem, sententiam ac definitionem apostolicæ sedis semper concordare cum orthodoxa fide & sententia catholicæ ecclesiæ. Proinde ipsam esse tertium indubię veritatis eorum, quæ certa nobis fide tenenda, credendaq; sunt, principium.

CAPVT VI.



Demonstrauimus libro primo duo nos habere certa nostrę fidei principia, & ex quibus certo demonstrari possit, quid ad fidem nostram religionẽq; pertineat, nempe canonicam scripturam & ecclesiasticæ traditionis authoritatem, quam euidenter sit perspicere, etiam sine scripto etiam absq; definitione synodica, in consona videlicet fide atq; obseruatione totius ab initio ecclesiæ, vt quã certum est descendisse ex viua traditione apostolica. Et quoniam scripturas suo quilibet sensu intelligit, nec vsquam ita sunt apertæ, vt ab hęreticorum vi fraudeq; se prorsus vindicent, vt quouis flecti, trahi, detorquerive, non se patiantur à callido versutoq; ingenio: in omni fluctuatione, dubitatione, exortaq; nouitate hæretica ad catholicæ ecclesiæ communem sensum, velut ad sacram ancoram, velut ad inflexibilẽ columnam, roburq; & firmamentum veritatis, velut ad indubitatã orthodoxæ veritatis regulam, & magistram rectæ intelligentiæ scripturarum omnium, quàm ad ipsas scripturas potius confugiendum docuimus. F

Principia demõstratiõis orthodoxæ fidei tria. Scriptura canonica

Ecclesiasticæ traditionis authoritas & in quo ea consistat

Sed quoniam inter illos hæreticæ persecutionis turbines, tempestates & procellas, quibus ab ipsis pene fundamentis vniuersum fere terrarum orbem concussum aliquando, paulopost clarissime intelliges, non erat quorumlibet, nec in singulis facile illũ perspicere atq; intelligere. Itaq; ne inter eiusmodi turbas & fluctus incerti fluctuarentur christifideles, circunferrẽturq; omni vento doctrinæ, ecclesiæ suæ prouidens misericordissimus dominus, speculam quandam inter nos constituit, cathedram videlicet apostolorum, & totius ecclesiasticæ hierarchiæ principis Petri, ad quam facilis cuiq; pateret recursus, quam in omni dubitatione posset facile consulere. In ea singulari priuilegio incorruptã semp seruãs apostolicam illam doctrinam & traditionẽ, quam viua voce ab initio ab ipsis accepit apostolorum principibus, ipsamq; catholicæ fidei & christianæ religionis integritatem ac soliditatem, continuaq; orthodoxorum in ea episcoporum

Vt non suffecerint ecclæ dicta duo certa rectæ fidei principia sed tertio opus habuerit Quod sit apostolicæ sedis authoritas

A rum successione propagaret ad finē vsq; seculi tad quā inter fluctus & turbines eiusmo
di,velut ad certam orthodoxæ veritatis magistram, & regulam respicerent, quam se
querentur,quicūq; errare nollent christifideles. Et vnde omnium ad eandem relataꝝ
quæstionum,certa omnibus veritas expectanda foret. Quod cum Mosaicæ illi cathe
dræ diligenter prouisum fuisse à domino, supra demonstrauerimus, nunqd suæ Chri
stum ecclesiæ tanta in re defuisse credēdum est? præsertim quem audisti rogasse singu
lariter pro fide Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis,ne vnquam deficeret ad cōfirman
mandos fratres in fide? De quo si insuper certam semel acceperimus catholicæ per or
bem ecclesiæ confessionem & sententiā,iam tertium nobis partū demonstratumq; erit
indubiæ veritatis eoꝝ,quę certa fide tenenda credendaq; nobis sunt,principium,nem
pe fides,sententia ac definitio sedis apostolicæ.Ita enim quācunq; huius fidem intelle
xerimus definitionem & sententiam, eandem catholicę esse ecclesiæ iam certi erimus.
Quanquam autem catholicæ per orbem ecclesiæ,certam de hoc fidem,confessionem,
& sententiā,præcedenti capite euidenter demonstrauerimus èx tenore professionis or
thodoxæ fidei:sub qua,toto Oriente,Meridie,& Septentrione,à schismate reuertentes
meruerūt,ad cōmunionem apostolicæ sedis,& catholicæ Christi ecclesiæ recipi(quam
eiusdem catholicæ ecclesiæ fuisse fidem & confessionē nihil dubitandū est. Nam quos
B separauerat fidei confessionisq; diuersitas,eosdem catholicæ ecclesię rursus reconliauit
fidei confessionisq; vnitas.)Quæ vt audisti,clarissime affirmat infallibilem illam Chri
sti sententiam,qua Simonem,petram fundamentūq; superædificandæ ecclesiæ consti
tuit,nunq̄ deficere in eius cathedra & successoribus,hoc ipsum comprobāte rei euiden
tia,subsecutisq; effectibus,ꝙ aduersus illam cathedram portæ inferoꝝ nunquam præ
ualuerunt.Imó ꝙ in eadem fides catholica extra maculā semper conseruata sit,& chri
stianæ religionis integra,vera,perfectaq; soliditas. Idem comprobat tot orthodoxó
rum & sanctissimoꝝ episcoporum in Alexandrinam synodum conuenientium syno
dalis epistola,qua omnes illi attestantur & confitentur, verbum vitæ in ea cathedra fi
deliter retineri ad aliorum confirmationem,atq; ad extinguendas vbiq; exortas hære
ricoꝝ tenebras.Indeq; à toto orbe expectari dogmaticā definitionē exortarū vbicūq;
controuersiaꝝ & dubitationum,quā oēs sequi oporteat. Cui etiam vniuersam (quā
post explicabimus) primitiuæ ecclesiæ intelliges attestari historiam. Hic tamen ali
quot sanctoꝝ patrum,in quibus illum catholicæ ecclesiæ cōmunem sensum facile erit
intelligere ac perspicere,addemus hoc ipsum cōfirmare & astruere testimonijs.

Apostolicę sedis authoritatē esse,orthodoxæ fidei regulam ex catholicę eccl'ę fide & confessione demonstrare

Idem ex consensu sctōꝝ patrū cōprobare.

Irenæus ille beatiss. Polycarpi Ioannis discipuli auditor,aduersus Valentinum cæte
rosq; sui seculi hæreticos(vt primo libro explicauimus)ostendens,quæ nam esset vera
apostoloꝝ doctrina, affirmat eandem perspici in ecclesijs vniuersis,quæ(modo ortho
C doxæ sint,& mēbra catholicæ ecclesiæ)adhuc hoc ipsum obseruant,quod ab initio tra
ditū receperunt ab apostolis.Aduersus hæreticos tamen,vt inefficacem aut vt infinitū
per vniuersas ecclesias discursum fugiens,vnā ex oībus & pro omnibus profert maxi
mā,vt dicit,antiquissimā,atq; oībus cognitā Romanā ecclesiā,atq; eius fidē proferens,
confundit vniuersos,qui scripturis confundi non possunt hæreticos.

Irenæi testimonio lib.3

Quoniam igitur, inquit, valde lōgum esset oīm hic ecclesiaꝝ enumerare successio
nes,Maximæ & antiquissimæ ac ab oībus cognitę,à glorifiss. duobus apostolis Petro
& Paulo fundatæ ecclesiæ, eam quā habet ab apostolis & annuntiatā omnibus fidem
per successiones episcopoꝝ ad nos vsq; peruenientem indicantes confundimus oēs qui
quoquomodo, vel per sui placentiam,vel vanam gloriam,vel per cęcitatē & sentētiam
malam,præterq̄ oportet,colligunt. Ad hanc enim ecclesiam propter potentiorē prin
cipalitatem,necesse est oēm conuenire ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vbiq; fideles, in
qua ab his qui sunt vndiq; conseruata est ea quæ ab apostolis traditio. A quibus enu
merās deinceps successionem in Romana ecclesia episcopoꝝ vniuersam,ad Eleutheriū
vsq;,qui tunc pręsidebat sedi apostolicæ:Hac,inquit,ordinatione episcopoꝝ & successi
one,ea quæ est ab apostolis traditio in ecclesia & veritatis ꝑconizatio peruenit vsq; ad
nos,& est plenissima hæc ostēsio, demonstrans vnā & eandē viuificatricē fidē esse,quæ
in ecclesijs ab apostolis est tradita,& vsq; nunc conseruata in veritate.

Audis quid dicat ille sanctus Irenæus, vix vnius hoīs ætate post apostoloꝝ tēpora,
vniuersam toto orbe ecclesiam,& eos qui sunt vbi fideles, necessario conuenire debe

read

re ad Romanam ecclesiam, propter potentiorem eius principalitatem, hoc est, ob primatum quem obtinet, & etiam tunc (vt vides) obtinuit inter ecclesias. Quem à recenti atq; adeò nostra memoria, isti sacrosanctæ maiestatis & authoritatis ecclesiasticæ gigantei oppugnatores, dicunt eandem sibi vsurpasse, & vt similes habēt labra lactucas inueniunt quibus hoc persuadeant. D

Audis quid ille velut adamātinum murum confidentissime obijciat hæreticis, quo confundat eorum, qui confundi alioqui nesciunt peruicaciam, nempe Romanæ ecclesiæ fidem: in eadem incorruptam conseruari affirmans apostolicā ab initio doctrinam & traditionem: idem videlicet, quod in libello illo professionis orthodoxæ & catholicæ fidei capite præcedenti, iterum iterumq; audiuisti.

Audis deniq; vt eadem perueniat ad nos, haud equidem scripto, sed continua in eadem sede ab apostolis orthodoxorum episcoporum perēniq; successione, quam in vna hac sede ab ipso Petro ad Paulum vsq; tertium, qui eidem nunc cathedræ præsidet, certum est non defecisse. Quam & ille plenissimæ probationis loco statuit conseruatæ integritatis, vnitatisq; fidei in eadem cathedra, ab apostolis ad nos vsq;. Cuius etiam D. Augustinus in se virtutem fatetur & efficaciam, per eandem se retentum affirmās in catholica ecclesia, ita scribens aduersus Manichęi epistolam: In catholica ecclesia, atq; eius gremio me iustissime tenet ab ipsa sede beati Petri apostoli, cui pascendas oues suas dominus commendauit, vsq; ad præsentem episcopatum, successio sacerdotum, tenet & ipsum catholicæ nomen, quod non sine causa, inter tam multas hæreses sic ista obtinuit. Vides itaq; etiam Augustinum quid retinuerit in catholicæ ecclesiæ gremio. Vides inter tot vndiq; exortas hæreses, vnam Petri sedē catholicæ nomen semper cum fide retinuisse, nec frustra pro eo rogasse Christum, ne deficeret fides eius ad alios confirmandos in fide. Quod vide quoties in facie totius orbis iactitent, & tanquam notoria perspectaq; omnibus rei euidentia comprobatum proferant sanctissimi illi pontifices. E

Sedes ap[o]st[oli]ca cur catholica

Lucij testimonio

Lucius ille gloriosus martyr & pōtifex ante annos mille & circiter trecētos, ad consulta Occidentalium per Gallias & Hispanias episcoporum ex authoritate apostolicæ sedis respondens, post explicatam de omnibus eiusdem sedis sentētiam, eamq; viuam, non scriptam traditionem apostolorum affirmans, subiūgit In hæc verba: Hæc sancta & apostolica mater omnium ecclesiarū Christi ecclesia, per omnipotētis Dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei apostolicæ percepit, ab authoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secundum ipsius domini Saluatoris nostri diuinam pollicitationē, qui discipulorum suorum principi in suis fatus est euāgelijs: Petre, inquiens, ecce sathanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, ne deficiat fides tua: & tu aliquādo conuersus, confirma fratres tuos. Hactenus ille. F

Audis quid dicat gloriosus ille Christi martyr & pontifex, quo tēpore, & quibus dicat, nō in angulis domorū aut penetralibus, sed in facie totius ecclesiæ, oībus Galliarū Hispaniarumq; episcopis, & tanquam rem omnibus confessam & notoriam. Dicit autem idem, quod iam ex Irenæo, & pauloante ex confessione orthodoxæ fidei catholicæ toties audiuisti, nempe vnam hanc sedem à tramite apostolicæ traditionis nunquā aberrare, nunquam pollui hæreticorū profanis nouitatibus: sed normam fidei vt ab initio accepit ab apostolis, ad finem vsq; seculorum conseruare incorruptam.

Felicis

Eadem prorsus scribit ille Felix eidem cathedræ præsidens ad Benignū episcopum, respondens literis eius, quibus apostolicam sedem, super quibusdam quæstionibus & dogmatibus fidei consuluerat. Post cuius explicatam sententiam dicit, quod ille Lucius, eam esse apostolorum viuam traditionem. In cuius cōfirmationem subiungit dicta verba ante vsurpata à Lucio. Hæc enim, inquit, sancta & apostolica mater omnium ecclesiarū Christi ecclesia, per omnipotentis Dei gratiam à tramite apostolicę traditionis, nunquam aberrasse probatur. Et cætera, vt ex Lucio citata sunt. Addit deinceps: Quoniam dominus & Saluator omnium, cuius fides est, &c. & qui fidē Petri non defecturam promisit, confirmare quoq; eum fratres suos admonuit, quòd apostolicos pontifices, meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper cunctis est cognitum

A tum: quorum & puſillitas mea, licet impar & minima, pro ſuſcepto tamen diuina di-
gnatione miniſterio cupit pediſſequa exiſtere. Hæc ille Felix non longe poſt Luci-
um. Marcus præterea, eiuſdem ſedis & vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus, ad beatiſſimum Marci pont.
Athanaſium, & vniuerſos Aegyptiorum epiſcopos, reſpondens de quibus conſultus
erat decretis Nicęnæ ſynodi, quæ Arriani per vniuerſum Orientem autentica curaue-
rant aboleri incẽdio, affirmat in primis ſcriptorum ab ipſis veritatem diligenter ſe in-
ueſtigaſſe ac didiciſſe à ſuis qui eidem etiam interfuiſſent concilio: Non, inquit, quaſi
nos ſiniſtrum aliquid veſtra ex parte arbitraremur: ſed quia nos, & vos, alioſq; abſq;
vlla in poſterum titubatione, vnum ſentire optaremus, & ſancta Romana eccleſia, quę
ſemper immaculata manſit, & domino prouidente, & beato Petro opem ferente in fu-
turo manebit, ſine vlla hæreticorum inſultatione, firma & immobilis omni tempore
perſiſteret. Deinde poſt conſignatam eiſdem apoſtolicæ ſedis authoritate fidem &
veritatem capitulorum aut decretorũ Nicænorum, quæ ipſis per copiam aut tranſum-
ptum mittebat, de eiuſdem ſedis authoritate & priuilegio ſubiungens: Hæc, inquit, ſan-
cta & apoſtolica mater omnium eccleſiarum Chriſti eccleſia, per omnipotẽtis Dei gra-
tiam, à tramite apoſtolicæ traditionis nunquam aberraſſe probatur. Et cætera omnia
eiſdem verbis, vt à Lucio & Felice ea ante dicta fuerunt.

B Ante hunc Euſebius eiuſdem Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ ſanctiſſimus põtifex, Euſebij
in epiſtola ad vniuerſos per Campaniam & Tuſciam epiſcopos, inter alia docẽs, vt di-
ligenter obſeruent decreta ſedis apoſtolicæ, ſubdit in hæc verba: Prima enim ſalus eſt
rectæ fidei regulas cuſtodire, & à conſtitutis patrum nullatenus deuiare. Nec poteſt do-
mini noſtri Ieſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis: Tu es Petrus, & ſuper hanc pe-
tram ædificabo eccleſiam meam. Et hæc quæ dicta ſunt rerum comprobantur effecti-
bus: quia in ſede apoſtolica extra maculam ſemper eſt catholica ſeruata religio. Vides
vt hac ipſa rei euidentia, ꝙ videlicet in ſede apoſtolica ſemper extra maculam ſeruetur
chriſtiana religio, comprobet, eius decretis obediendum eſſe, vt eius ſuper quã ſuo mo-
do cõſtructum ſit vniuerſum ædificium eccleſiaſticum. Eandem catholicæ eccleſiæ de
hac apoſtolica ſede ſententiam in illius magnæ Calcedoneñ. ſynodi ſexcentorum tri- Synodi Calcedoneñ. teſtimonio
ginta epiſcoporũ ad beatiſſ. Leonẽ ſynodali epiſtola, qua actis definitiõibuſq; ſuis, apo-
ſtolicę authoritatis robur imparti ri poſtulabat, adeſt perſpicere. In qua inter cętera, gra-
tulãtes eidem ſedi tam doctum, tamq; ſanctum pontificem: Non definimus, inquiunt,
domino Deo noſtro gratias agere & pariter ſupplicare gratulãtes, ꝙ tantæ ſanctitatis,
tantæ fidei, tantæq; doctrinæ, apoſtolicæ ſedi, vnde religionis noſtrę fons & origo ma-
nat, antiſtitẽ dederit. Audis qd illi DC.XXX. patres: imò vero quid vniuerſa de apo-
ſtolica ſede ſentiat Chriſti eccleſia, nempe, vt inde in eccleſiã vniuerſam, velut perẽnis
C quidam fons & origo religionis noſtræ ſynceriſſimos riuos deriuet. Atq; idem vniuer-
ſos de ea orthodoxos ſanctoſq; patres ſenſiſſe inuenies.

Hinc & ille orthodoxus doctiſſimuſq; Hieronymus, in Oriente prope Antiochiam
habitans, non confidens de his quas pertractabat fidei ſcripturarumq; quæſtionibus, Hieronymi
quiſnam certus eſſet catholicæ eccleſiæ ſenſus, inter tot tumultuantes Oriẽtis eccleſias,
inuenire poſſe ac perſpicere, vltra tam vaſta terrarum mariumque ſpacia apud vnam
Petri cathedram eundem requirendũ cenſuit, in hæc verba ſcribens ad Damaſum Ro-
manum pontificem.

Quoniam vetuſto Oriens inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam domini tu-
nicam, & deſuper contextam minutatim diſcerpit, & Chriſti vineam exterminant vul-
pes, vt inter lacus contritos qui aquam non habẽt, difficile, vbi fons ſignatus, & hortus
ille concluſus ſit poſſit intelligi: ideo mihi cathedram Petri, apoſtolico ore laudatam,
cenſui conſulendam, inde nunc animæ meæ poſtulans cibum, vnde olim Chriſti veſti-
menta ſuſcepi. Neq; vero vaſtitas tanti elementi liquentis, & interiacens latitudo ter-
rarum, me à precioſæ margaritæ potuit inquiſitione prohibere. Vbicunque fuerit
corpus, congregabuntur & aquilæ. Profligato à ſobole mala patrimonio, apud
vos ſolos incorrupta patrum ſeruatur hæreditas. Ibi ceſpite terra fœcundo, do-
minici ſeminis puritatem centeno fructu refert, hic obruta ſulcis frumenta, in
lolium auenaſque degenerant. Nunc in Occidente Sol iuſtitiæ oritur: in Oriente
autem Lucifer ille qui ceciderat ſuper ſydera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis

lux

lux mundi, vos ſal terræ, vos vaſa aurea & argẽtea, hic teſtacea vaſa & lignea, virgam D
ferream, & æternum opperiuntur incendium. Quanquam autem me tua terreat ma
gnitudo, inuitat tamen humanitas. A ſacerdote victimam ſalutis, à paſtore præſidium
ouis flagito, faceſſat inuidia Romani culminis, recedat ambitio. Cum ſucceſſore piſca
toris & diſcipulo crucis loquor: Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens beatitudi
ni tuæ, id eſt, cathedræ Petri, communione conſocior. Super illam petram ædificatam
eccleſiam ſcio. Quicunq; extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis
in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuio. Hæc ille Hieronymus. Qui rurſus ad
eundem, poſt expoſitum à ſe ſymbolum fidei ſubiungit in hæc verba: Hæc eſt fides, pa
pa beatiſs. quam in catholica didicimus eccleſia, quamq; ſemper tenuimus. In qua ſi
minus perite, aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus à te, qui Pe
tri ſedem & fidem tenes. Si autem hæc noſtra cõfeſſio apoſtolatus tui iudicio compro
batur, quicunq; me culpare voluerit, ſe imperitum, vel maleuolum, vel etiam non ca
tholicum, ſed hæreticum comprobabit. Hæc iterum ille Hieronymus. Qui etiam ad
uerſus Ruffinum ſcribens huius ſedis fidem, etiam angelis de cœlo præfert, ſi aliter an
nunciarẽt. Nunquid igitur etiam in orthodoxo hoc Hieronymo non perſpicis quiſ
nam ſemper fuerit ac ſit catholicæ & orthodoxæ eccleſiæ ſenſus & conſenſus: idẽ nem
pe, quem toties ex totius eccleſiæ confeſſione audiſti ſuperius, & poſt adhuc clarius in E
telliges. Vt ad illam tanquam ad orthodoxæ veritatis regulam ac magiſtram, ſubori
ente aliquo hæretici flatus turbine ſit confugiendum. In qua ſola ſeruatur, inquit, incor
rupta illa patrum hæreditas. Viua illa apoſtolica traditio, quam ab initio ab ipſis apo
ſtolorum principibus accepit. Illa orthodoxa catholicæ eccleſiæ fides, quam etiam an
gelis de cœlo, ſi aliter annunciarẽt, præferre nõ dubitat. Vt ad illam neceſſe ſit omnem
eccleſiã conuenire, & eos qui ſunt vbiq; fideles, à qua quiſquis diuiſus fuerit, quiſquis
extra eam agnum comederit, profanus eſt, inquit, extra arcam illam eſt, quæ ſola ſal
uat: & peribit, inquit, ingruente diluuio. Quare & alibi etiam dicit: Si quis cathedræ Pe
tri iungitur, meus eſt. Vitalem nõ noſco, Melitum reſpuo, Paulinum ignoro, vt qui ab
huius ſedis communione ſe ſeparauerunt. Vides vt etiam non catholicum, ſed hæ
reticum pronunciare non dubitet, quiſquis huius ſedis damnat, impugnatve iudi
cium.

Epiſcoporũ Terraconẽ. puinciæ cõmuni teſtimonio

Eundem catholicæ eccleſiæ orthodoxum ſenſum, vide num proſpicias in illis Ter
raconeñ. prouinciæ vniuerſis epiſcopis, qui exortas inter ſe dubitationes ad Petri cathe
dram referẽtes, ante annos vndecies fere centenos in hęc verba ſcripſerunt ad B. Hila
rium Romanum pontificem: Etiam ſi, inquiunt, nulla dictaret neceſſitas eccleſiaſticæ
diſciplinæ, expetendũ nobis reuera fuerat illud priuilegium ſedis veſtrę, quo ſuſceptis
regni clauibus, poſt reſurrectionem Saluatoris per totum orbem beatiſſimi Petri ſin F
gularis prædicatio, vniuerſorum illuminationi proſpexit. Cuius ſucceſſoris principa
tus, ſicut eminet, ita metuendus eſt ab omnibus & amandus. Proinde nos Deum in vo
bis primitus adorãtes, cui ſine querela ſeruitis, ad fidem recurrimus, apoſtolico ore lau
datam inde reſponſa quærentes, vnde nihil errore, nihil præſumptione, ſed pontificali
totum deliberatione præcipitur. Hactenus illi. Mihi ſane idem fuiſſe & in illis videtur,
quem ante audiuiſti, de ſede apoſtolica communis catholicę eccleſię ſenſus, vt agnoue
rint huius ſedis ſingulare priuilegium, vt non ignorauerint, vnde in occurrentibus du
biis deberẽt reſponſa petere, vnde Chriſtus ipſe, tanquam de nauicula Petri, nobis per
petuo reſpondeat. In primis enim fatentur eccleſiaſticę diſciplinę hoc neceſſitatem re
quirere, vt quicquid toto orbe mouetur, vnde oritur aliquid turbationis aut ſcandali in
eccleſia, ad apoſtolicam ſedem hoc referendum ſit. Quę, inquiunt, etiam ſi non vrge
ret neceſſitas, tamẽ illius ſedis priuilegiũ omnibus merito expetendũ eſſet & conſulen
dum, pro diſcutiendis dubitationum ac nouitatum exortis tenebris, quo vniuerſorum
Chriſtus illuminationi proſpexit. Deinde principatum eccleſię agnoſcentes & confi
tentes in ſucceſſoribus Petri, omnibus reuerẽdum atq; amandum, ad fidem recurrunt
eius cathedrę, vnde nihil errorẽ, ſed pontificali totum deliberatione pręcipitur.

Epiſcoporũ Numidiæ cõmuni teſtimonio

Idem feciſſe & ſenſiſſe vniuerſos Numidię epiſcopos, teſtis eſt beatiſſimus Damaſi,
ad eoſdem epiſtola illa de corepiſcopis: Non probare, inquit, nõ poſſumus veſtram di
ligentiam circa inſtituta maiorum, qua cuncta quæ poſſunt aliquam recipere dubita
tionem

A tionem, ad nos quasi ad caput (vt semper fuit consuetudo) deferre non desinitis, vt inde capiatis responsa, vnde accepistis institutionem & normam recte viuẽdi. Vnde nec immemores vos canonum esse recordamur, qui & ipsum fieri præcipiunt. Non quasi vobis scientiæ ecclesiasticæ regulæ aliquid desit, sed vt authoritate sedis apostolicæ fulti in nullo ab eius deuietis institutis. Hæc ille Damasus. In quibus audis qd ante mille ducẽtos annos, requirebat antiqua & semper ab initio obseruata ecclesiastica cõsuetudo, quid regulæ aut canones ecclesiasticæ disciplinæ, nempe vt ad caput referretur omnis vbiq; orta quæstio, dubitatio, aut controuersia.

Nota ante annos mille ducẽtos qd regrebat antiq̃ & ab initio obseruata ecclesiasticę cõsuetudo, qd regulę aut canones ecclesiasticę disciplinæ

Et quando ex vniuersis quæ tractabimus deinceps, non erit obscurum intelligere catholicæ ecclesiæ consensum de illo singulari priuilegio quod hic astruimus cathedræ Petri. Vnum adhuc adiungere prædictis libuit ex Oriente testimonium, sed quod multorum instar erit, & in quo non erit difficile totius etiam catholicæ ecclesiæ consensum perspicere. Iustiniani, inquam, gloriosissimi & vere orthodoxi Imperatoris. Qui cum in Orientalibus partibus quidam Nestorianam renouarent perfidiam, audi quàm religiose, quanta eum reuerentia id retulerit ad cathedram Petri, in hæc verba scribens ad Ioannem Romanum pontificem, per suos ad ipsum oratores Hyppatium & Demetrium.

Iustiniani principis testimonio

B Victor Iustinianus, &c. Reddentes honorem debitum apostolicæ sedi, & vestrę sanctitati, quod in votis nobis fuit, & est & vt decet tanquam patrem honorantes vestram beatitudinem, omnia quæ ad statum ecclesiarum pertinẽt, festinamus ad notitiam deferre v. s. Quoniam magnum semper nobis fuit studium authoritatem vestræ apostolicæ sedis, & statum sanctarum ecclesiarum Dei custodiri, quem hactenus obtinet, & qui incõmote permanet, nulla intercedente contrarietate. Ideoq; sacerdotes omnes Orientalis tractus, & subijcere, & vniri sedi v. s. properauimus. In præsenti ergo, quoniam ita commodum est, tametsi manifesta videantur, quæ nunc mouentur, & secundum apostolicæ sedis vestræ doctrinam ab omnibus semper sacerdotibus custodita, & prædicata, necessarium tamen duximus ad notitiam v. s. peruenire. Neq; patimur quicquid quod ad ecclesiarum statũ pertinet, quãuis manifestũ & indubitatũ sit quod mouetur, vt non etiam vestræ innotescat sanctitati, quia caput est omnium sanctarum ecclesiarum, cui per omnia studemus honorem & authoritatem accrescere. Subiungens deinde, quemadmodum à quibusdã monachis, renouaretur olim damnata Nestoriana perfidia: Rogamus ergo, inquit, vestrum paternum affectum, vt vestras ad nos destinetis literas, & ad sanctissimum episcopum huius almæ vrbis vestrum fratrẽ (quoniam & ipse per Hyppatium & Demetrium scribit ad v. s. festinans in omnibus sequi sedem apostolicam beatitudinis vestræ) quibus manifestum nobis faciatis, quòd
C omnes qui prædicta recte confitentur, suscipit v. s. & eorum qui Iudaice ausi sunt negare fidem rectam, condemnat perfidiam, plus enim ita, & circa nos omnium amor, & vestræ sedis crescet authoritas, & quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur, quando per vos didicerint omnes beatissimi episcopi, eorum quæ ad vos relata sunt synceram v. s. doctrinam, &c. Diuinitas te seruet per multos annos, sancte & religiosiss. pater. Hactenus ille Iustinianus. Sed hæc paulo citra mille annos scripta sunt, inclinante iam orbe ad schismata & seditiones grauissimaq; scandala, Constantinopolitanorum præcipue episcoporum ambitione excitata, qua se inter Orientis ecclesias supra modum suum efferre conati sunt. Labefactato quoq; iam plurimum ecclesiasticæ hierarchiæ vigore. In qua, quo versus illam primitiuam ecclesiam ascẽderis altius, tanto semper sedis apostolicæ dignitatẽ authoritatẽq; magis viguisse inuenies, quanto magis ipsa viguit christiana religio. Attamen illo ipso seculo vides vt vere orthodoxus Imperator statum sanctarum ecclesiarum, qui eatenus incõcusse durauerat ab initio, conseruari cupiens & studens, vniuersos Orientalis tractus sacerdotes & episcopos, qui per precedentia (de quibus post audies) schismata excitata per Acatium Constantinopolitanum & alios adhuc extra cõmunionem remanserant catholicæ ecclesiæ & sedis apostolicæ, eidem sedi subditos rursus & vnitos facere sedulo curauerit. Vtq; (quod diligenter notandum est) fateatur velut toti orbi euidens & notorium, vnitatem sanctarum Dei ecclesiarum consistere in earum vnitate ad Romanum pontificem. Ita enim, inquit, quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur. Præterea, vt

Ecclesiarum vnitatẽ in earũ vnitate ad Ro. pon. consistere.

nihil ad ſtatum ſanctarum eccleſiarum pertinens, quamuis manifeſtum & indubitatum videretur, moueri permiſerit, inconſulto Romano pon. omnium, vt dicit, eccleſiarum capite. Vt doctrinam huius ſanctę ſedis (de quo nunc pręcipue agimus) tanquã magiſtræ rectæ fidei toto orbe tenuerint, crediderint, & confeſſi fuerint omnes orthodoxi ſacerdotes & epiſcopi. Vt non ſatis habuerint Conſtantinopolitanus & Orientalium ſedium orthodoxi epiſcopi quoſdam damnatę olim in Epheſina ſynodo Neſtorij impietati communicare ad hoc vt à communione excluderentur fidelium, niſi ſuis literis eis ſignificaſſet Romanus pontifex, ſe quoq; tales à ſua communione alienos habere, ſecus autem ſentientes recipere, vt huic orthodoxi illius Hieronymi (quam ſuprà audiſti) catholicæ ſententiæ: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus eſt, animo fideliter acquieſcentes: ita magnopere metuentes ne quos inconſulta temeritate damnarent, quos non damnaſſet apoſtolicæ ſedis iudicium. D

Apoſtolicæ ſedis vt magiſtræ rectæ fidei doctrinam ſecutos ſemper orthodoxos omnes

Vides poſtremo vt non diſſimulanter habuerit, prudentiſſimus alioqui victorioſiſſimusq; Imperator, ſibi quoq; ſubditorum erga ſe animos & amorem hinc aucupari, quòd ſuo ſtudio Romani pontificis literis innoteſceret omnibus apoſtolicæ ſedis, de quibus conſuluerat, ſententia.

Epilogus demonſtratorum hactenus

Itaq; vt hic tandem concludamus: Habes iam multifariam demonſtratum cathedræ Petri & eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis ſingulare priuilegium. Primum ex ipſa ratione ſocietatis eccleſiaſticę, quæ ſine hoc omnino ſubſiſtere nõ poterat, nec ad ſuum finem attingere. Deinde ex ipſa eccleſiæ noſtræ vmbra & figura in ſynagoga veteri, à qua ad correſpondentem ſibi euangelicæ lucis ſoliditatẽ efficax eſſe argumẽtum oſtendimus. Præterea ex ipſis ſcripturis euangelicis, fidelibusq; Chriſti ipſius verbis. Poſtremò ex ipſa rectæ intelligentiæ ſcripturarum amuſſi, certaq; regula, videlicet catholicæ ipſius eccleſiæ conſenſu apertaq; confeſſione. E

Habes inſuper illam Chriſti fidelem promiſſionem: Et portæ inferorum non præualebunt aduerſus eam, nõ minus pertinere ad caput fundamentũq; eccleſiæ, atq; eius cathedram, quàm ad catholicam deſuper ædificatam eccleſiam: ſicut non poteſt fundamento euerſo ſubſiſtere ædificium, hoc ipſum comprobante rei euidentia ſubſequutisq; effectibus. Aeque non poſſe illius fidem deficere. In qua perpetuo conſeruatur apoſtolicæ traditionis fideiq; integritas atq; integra patrum hæreditas, nulla vnquam infecta contagionę prauitatis hæreticæ nunquam maculanda.

Habes poſtremò demonſtratum conſtabilitumq; tertium indubię veritatis eorum, quæ certa fide tenenda nobis credendaq; ſunt, principium, nempe fidem, ſententiam, definitionemq; ſedis apoſtolicæ: quæ certa eſt orthodoxæ veritatis magiſtra & regula, talemq; ſemper ſe exhibuit in omni turbine tempeſtateq; hæretica, qua ab ipſis fundamentis & ſedibus, vna hac perſiſtente immobili, totus aliquando terrarum orbis concuſſus commotusq; eſt: quemadmodum poſt luce clarius demonſtrabimus. A cuius fide & ſententia æque non poteſt diſſentire catholica per orbem eccleſia, quàm non poteſt corpus vniuerſum à ſuo capite, à quo illi omnis ſenſus influit. F

Hæreticorum aduerſus præaſſertam catholicam orthodoxamq; de priuilegio cathedræ Petri veritatem calumnias, obiectionesq; diſſoluere.

CAPVT VII.



VT orthodoxis omnibus reuerenda & ſacroſancta, ita hæreticis ſchiſmaticisq; grauis nimium, inuidioſaq; fuit apoſtolicę ſedis authoritas: vt quę ſola ſemper vigilauit & viguit aduerſus eorum perfidiam, & impijs eorum conatibus obſtitit. Sed nunquam eo temeritatis & inſolentiæ eorum euaſit ac prorupit improbitas, vt palã apertoq; Marte eius impugnarint authoritatem: quemadmodum quidam noſtro ſeculo. Aduerſus quos cum iam euidẽter demonſtrauerimus illius cathedræ Chriſti oratione impetratũ illi ſingulare priuilegium comprobatum (vt toties audiſti) aperta catholicæ eccleſię confeſſione, communiq; conſenſu atq; ipſa rei euidentia. Vtq; aduerſus eandem portæ inferorum nunquam præualere poterunt, quid tandem habent quod obijciant?

A Sed inquiunt: Si nunquam præualituræ sunt inferorum portæ nec aduersus catholicam ecclesiā super Petrum ædificatā, nec aduersus fundamentum caputq; ecclesiastici ædificij Petrum ipsiusq; successores, & cathedram, quid ergo aduersus successorum eius plurimos, quos fuisse vita sceleratissima constat, atq; adeò, aduersus Romanam illā curiam, quam sentinā malorum omnium videri volunt, in tantum prçualuisse easdem videmus? Et hic omnes maledicentiæ suæ neruos intendit & explicat ille angelicæ castitatis & sanctimoniç Lutherus, & quicquid vitiorum & impuritatis comminisci potest (quæ sane non pauca illi ad manum est) homo ex vitijs & conuitijs consutus, polluto, blasphemoq; ore in apostolicam sedem expuit.

Calūniæ hæreticorum aduersus apostolicę sedis indecentibus hanc priuilegium

At nos nullius palpamus vitia, sed dicimus cū beatiss. Augustino, quia iustos oportet esse dei ministros & ecclesiasticç hierarchiç prçpositos, si iuste ministrare voluerint. Si iusti esse noluerint, habent ipsi iudicem suum, cuius iudicium & manus non effugiēt, & potentes potenter tormenta patientur. Nos vero quid eo casu facere oporteat, clarissime docuit Christus, dicens de sceleratis hominibus qui cathedræ præsidebant: Super cathedrā, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharizæi. Omnia ergo quæcunq; vobis dixerint, seruate & facite: sed secundum opera eorum nolite facere. Omnia ergo, quia super cathedram sedent, & quæcunq; vobis dixerint, absq; vlla exceptione seruate diligenter, B & facite, hoc est, obedite per omnia. Vides peccata prçsidentium non derogare priuilegio cathedræ: quemadmodum hoc supra euidenter demonstrauimus.

Dissolutio earūdem

Quare illorum respondētes calumnæ dicimus, illam Christi fidelem promissionem qua inferorum portas promisit non prçualituras aduersus ecclesiam super Petrum ædificatam, & ex consequenti, multo minus aduersus Petrum, vt caput fundamentumq; ecclesiæ, de fide intelligenda esse, vt quæ & in petra illa fundamentoq; ecclesiæ, & in ecclesia super eadem ædificata, integra semper synceraq; permansura sit. Nam à peccato, quandiu in hac militia sumus, nemo immunis, neq; ecclesiastici fundamentū ædificij, aut caput hierarchiæ ecclesiasticæ, neq; ipsa ecclesia: q̄ aliud non esse, quàm christifidelium congregationem quandam, supra demonstrauimus. Inter quos, cum nemo sit, non solum impeccabilis, sed neq; qui opus nō habeat quotidie etiā pro suo ipsius peccato deprecari Deum. (Si enim, inquit ille, dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est) quomodo ergo absq; peccato etiā mortali nostram hanc vendicabimus ecclesiam? Nisi in damnatā iamdudum explosamq; eorum sententiam reincidere voluerimus, qui omni mortali peccato contendunt nos extra ecclesiam fieri, & ab eius vnitate separari. Proinde nec sacerdotes, nec episcopos, hoc esse quod dicuntur aut habentur, nec vllam in ecclesia potestatem authoritatemq; exercere posse, si in mortalem aliquam culpam incidērūt, plusquam cimerias tenebras C inter nos inducentes, vt nec mutuo nos, nec ecclesiæ ministros prælatosq; nostros, sed nec ipsam ecclesiam, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quorum cæcam impiamq; assertionem libro secundo euidenter confutauimus.

Ad fidē ptinere illā promissionē Christi, q̄d portç inferorū nō prçualebūt aduersus ecclesiam ædificatā super petram

A pctō nemine hic eē immunē nec ecclesiam

Itaq; cum ecclesiam intra se continere, nō solum iam expurgatos ab omni scoria peccati, qui hic plane nullus est, nisi mentiatur apostolus, sed etiam multo plurimos mortalibus peccatis illaqueatos, certum sit, & malos permixtos bonis: quopacto impleta erit illa Christi promissio, quòd portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, si quolibet peccato superari eam dixerimus à portis Infernalibus? Quòd si hic dicas, in ecclesia semper esse mundos à peccato aliquos, in quibus illa saluetur verificeturq; diuina promissio, secundum quod dicit diuinum responsum: Adhuc reliqui mihi septem milia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal. Quo te obsecro pacto, & quos nostri inter nos mundos, etiam à mortali peccato: prçsertim si illorum dogma recipiamus, qui nos maxime impugnant, qui inter peccatum mortale & veniale ex se nullā statuūt differentiam? Nam scriptura quæ inducitur, vides à quo peccato dicat reseruasse sibi septies mille viros, nempe infidelitatis & idololatriæ: Qui, inquit, non curuauerūt genua sua ante Baal, à quo peccato etiam ecclesiam suam perpetuo immunem fore pollicitus est Christus, cum aduersus eandem promitteret non præualituras inferorum portas. Sed quod inter illa septem milia nemo fuerit alteri alicui peccato obnoxius, non dixit diuinum responsum. Vt autem daremus, ab omni labe mortalis peccati esse inter nos immunes aliquot: vbi quæso hos requiremus, si quando ad ecclesiam nobis referen-

dum sit aliquid, aut ecclesiastica sacramenta petenda? vt agnoscemus? Et nunquid hi D
vnus & alter, & (quod verendum est) admodum pauci: præsertim hoc tempore, quo refrixit charitas, & abundauit iniquitas, quo maxime impletum cernimus illud prophetæ: Non est qui faciat bonum, non est ad vnum. Hi, inquam, vnus & alter in diuersis mundi angulis forsitan latitantes, nunquid soli ad ecclesiam pertinebunt? Quòd si non soli, quomodo ergo verum erit non præualere inferni portas aduersus ecclesiam, aduersus cuius membra pene omnia & præcipua ipsas præualuisse confiteris? Certum est enim illos vnum & alterum, si qui tamen sunt ab omni peccato immunes, non esse catholicam ecclesiam, sed vix minimam eius particulam. At aduersus ecclesiam catholicam ædificatam super Petrum, non præualituras vnquam infernales portas promisit Christus.

Fidem nec in capite ecclesiasticæ hierarchię, nec in ecclesia catholica vnquam deficere.

De fide ergo intelligendum constat, quòd ea & in petra fundamento ecclesiæ, & in ecclesia super eandem ædificata semper permansura sit integra, cum dixit Christus: Et portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Pro qua audisti etiam singulariter rogasse Christum, vt pro aliorum confirmatione ea maneret integra in petra ecclesiæ. Quam nec in veteri illa synagoga defecisse significat diuinū illud quod inductum est responsum, cum Helias se solum superesse ex Dei cultoribus quereretur, & adhuc quæri animam suam. Siquidem non solum superesse illum, sed adhuc septem milia ex E
Dei cultoribus superesse.

Constat sane etiam Petrum illum ecclesiæ caput & fundamentum, non solum post acceptam illam magnificam in ecclesia authoritatem, post acceptas claues regni cœlorum, continuo post audisse à Christo: vade retro me sathana, scandalum mihi es, & grauissime deinceps peccasse, ter abnegādo suū dominum. Imò si Luthero credimus, etiam post acceptum spiritum sanctum mortaliter deliquisse, cum facto suo scandalizaret gentes, & iudaizare cogeret, ob id in faciem reprehensus à Paulo. Quo minus de successoribus eius mirandum est, si non fuerint omnes confirmati in gratia, si inueniantur fuisse homines peccatores. Sed ad fidem pertinet adamantina hæc, quę promittitur, firmitas ac soliditas, aduersus quam nec inferni portæ, nec vlla potestas præualitura est. Quare & Petro sua oratione impetrauit Christus, non quidem ne peccaturus esset vnquam, sed ne deficeret fides eius. Cuius equidem orationis effectum, non ad vnam eius singularem personam, sed tanquam ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ pertinere & pertinuisse, ex aperta claraq; confessione catholicæ ecclesię supra demonstrauimus. Ipsa quoq; comprobante rei euidentia, vnā Romanam ecclesiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam aberrasse, nec hęreticorum nouitatibus deprauatam succubuisse: sed vt in exordio normā fidei christianæ percepit à suis authoribus, apostolorum Christi principibus, illibatā semper conseruasse. Quod ipsum libet adhuc sancti illius Agathonis verbis, & vniuersalis concilij eisdem consentiētis testimonio, hic iterum comprobare. F

Petro ne q̄n fides eius deficeret, nō ne quādo peccaret impetratū oratione Christi priuilegium

In vna Romana ecclesia syncerītatē orthodoxæ fidei ab initio semp conseruatam.

B Agathonis testimonio ad Constan. Imp. & sextū vniuersale concilīū

Cum totus pene Oriens infectus esset Monothelica hæresi, omnesq; illæ principales sedes, Alexandrina, Antiochena, & Constātinopolitana eam ob rem, à communione apostolicæ sedis (quæ vt semper, ita tūc pene sola, integritatem rectæ fidei tutata est & custodiuit) aliquandiu mansissent diuisæ, Constantinus religiosissimus Imperator, quàm primum reipub. suscepisset gubernacula, grauiter admodum ferens ita discerpi inconsutilem domini tunicam, omni studio annixus est, vt vniuersalis synodus congregaretur. Qua de re cum scripsisset ad Domnum Romanum pont. vt sua authoritate, & per suos dignaretur adesse expetito concilio, eoq; priusquam perferrētur iam exempto rebus humanis, Agatho illi factus successor recepisset religiosi principis literas, nihil ille cunctatus suos legatos misit ad præfatum concilium, vt eidem orthodoxę fidei apostolicæ sedis normam præscriberent, quam sequi amplectiq; omnes deberēt. Per quos in epistola, quam ea de re scribit Constantino Imp. pręfato, & Heracleo, Tybericoq; Augustis, post expositam eis apostolicę sedis, de quęstione proposita fidem ac traditionem subiungit in hæc verba:

Hæc est apostolica atq; euāgelica traditio, quam tenet spiritalis vestri felicissimi Imperij mater, apostolica Christi ecclesia, hæc est mera confessio pietatis, hæc christianæ religiōis vera immaculataq; p̄fessio, &c. quā coopator pior: labor: vestror: B. Petrus apostolus,

A apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed vt tuba clarius in toto orbe prædicetur. Quia eius cõfessio à patre de cœlis est reuelata, pro qua à dño omnium beatus pronunciatus est. Qui & spiritales oues ecclesiæ ab ipso redẽptore omnium, trina commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio hæc apostolica eius ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius authoritatẽ, vtpote apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt. Omnesq; venerabiles patres, apostolicam eius doctrinam amplexi. Quam & sancti quidem doctores venerati atq; secuti sunt, hæretici autem falsis criminationum odijs insecuti, &c. Hæc est enim veræ fidei regula, quam & in prosperis & aduersis viuaciter tenuit & defendit, hæc spiritalis mater tranquillis. vestri imperij apostolica Christi ecclesia, quæ per omnipotentis Dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit, sed vt in exordio normam fidei christianæ percepit, ab authoribus suis apostolorum Christi principibus illibata fine tenus permanet, secundum ipsius domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam discipulorum suorum principi in sacris euangelijs fatus est: Petre, inquiens, ecce sathanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticũ: ego aũt pro te rogaui, ne deficiat fides tua.

Authoritatẽ apl'icæ sedis secuta semp oia concilia vniuersalia

Vide quorsũ pertineat illa Christi oratio p Petro, ne eius fides deficeret ad confirmãdos fratres.

B Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Hæc ille Agatho. Qui iuxta illud Christi præceptum præcessorum suorum ea in re imitatus exemplum, ea se ait scribere ad fratrum suorum in eam synodum conuenientium confirmationem in orthodoxa & catholica fide. Cuius si tibi tanquam in causa propria non videatur sufficiens testimonium. Quanquam si scribentis authoritatẽ attendas, si scripturæ energiam, si ad quos hæc scripserit, facile intelliges, nihil in his noui commentum de suo capite, sed toti orbi fuisse hæc & confessa & notoria. Nam ipsa rei euidentia eorum quæ dicit veritatẽ comprobat. Audisti tamen superius etiam catholicæ ecclesiæ hac de re clarissimam confessionem, tam in recõciliatione Constantinopolitanæ quàm Carthaginen. ecclesiæ: præterea & ex synodali epistola Alexandrinæ synodi. Quin & eandem audi ex censura illius ipsius sextæ synodi, de præfata Agathonis epistola. Ita enim in actis eiusdem legitur. Cum prælecta esset in concilio dicta Agathonis epistola rogarẽturq; vniuersi ab Imperatore pijssimo, num illi & suggestionibus eius, toto animo consentirent, primus Georgius Constantinopolitanus episcopus, abiecta contraria, quam ante defenderat, monothelica hæresi, professus est, illi toto animo se assentiri amplectiq; apostolicæ sedis fidem & sententiam. Post quẽ & cæteri episcopi oẽs surgentes in hæc & similia verba, pro se quisq; p fessi sunt, & dixerunt: Suggestiones à patre nostro Agathone, sanctiss. archiepis. principalis sedis antiquæ Romæ, &c. tanquã à spiritu sctõ dictatas per os

Consona Agathonis & catholicæ ecclesiæ sententia

Censura vniuersalis synodi de pdicta b. Agathonis epla.

C sancti & beatiss. principis apostolorum Petri prædico, & digito ter beatiss. Agathonis scriptas suscipio, & amplector, & ita credo, ita sentio. Ab eis vero quos ab errore monothelico ad pœnitentiam receperunt, suæ fidei professionisq; libellos exegerunt, quibus p fessi sunt, se simpliciter in omnibus consentire dictæ epistolæ sanctiss. ac beatiss. papæ Agathonis, & permanere in cunctis quæ in ea continentur.

Rursus in sermone prosphonetico eiusdem synodi ad Constãtinum Imperatorem, velut gratias agentes Deo, quòd per apostolicam sedem ipsis refulsisset orthodoxa veritas. Summus, inquiunt, nobiscum concertabat apostolorum princeps. Illius enim imitatorem & sedis successorem, habuimus fautorem, & diuini sacramẽta mysterij illustrantem. Per literas cõfessionẽ tibi à Deo inscriptã, illa Romana antiqua ciuitas obtulit, & diẽ catholici dogmatis à vespertinis partibus extulit, charta & atramẽtum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur. Hæc verba synodi sunt. Ipse quoq; Imperator ex sententia synodi, in epistola ad Occidentis episcopos, qui sub Agathone conuenerant, gratulatoria de feliciter eorum quoq; opera peracta synodo: Interfuistis nanq; & vos, inquit, cum vniuersali principe pastorum, simul cum ipso diuinitus loquẽtes, tam spiritu, quàm litera. Suscepimus enim non solum ex Beatitudine eius, verum etiam à sanctitudine vestra directas nobis literas, quæ prolatæ, lectæ sunt, & veritatis verũ stylum declarauerunt, orthodoxamq; fidem depinxerunt, &c. Idcirco omnes consonanter mente & lingua concredimus, & similiter confessi sumus, & tanq̃ ipsius diuini Petri vocẽ, Agathonis relationẽ supermirati sumus. Non enĩ discrepauit nisi vnus, &c. Hactenus ille.

Vide vt vniuersale cõcilium confiteat Ro. ecclesiã esse cathedrã Petri

Vide cõfessione catho. eccle. & sententia vniuersalis concilij Ro. pon. esse vniuersalem principem pastorum.

Audis itaq; verbis dictæ vniuersalis synodi, catholicæ ecclesiæ censuram de dicta Agathonis epistola, tanquam enim dictatam à spiritu sancto per os principis Apostolorum Petri, candem acceperunt omnes, & amplexi sunt. Non ergo mentitus est, quæ in faciem totius ecclesiæ de huius sedis authoritate & singulari priuilegio protulit & inculcat, vt apostolicam euangelicamq; traditionem, & christianæ religionis veram immaculatamque confessionem semper retinuerit, nec vnquam à via veritatis deflexerit, in quemlibet profanæ nouitatis errorem. Vtque eius authoritatem, velut magistram & regulam orthodoxæ fidei, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ sint. Quin potius ex eiusdem ecclesiæ consensu confessioneque constat esse verissima. Non ergo ad vnam personam Petri pertinuit illud Christi oratione eidem impetratum priuilegium, ne deficeret fides eius ad fratrum confirmationem in fide, quod perpetuo in eius cathedra adest perspicere: sed tanquam ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ etiam in successoribus eius conseruatum est. Quos etiam singulariter tuetur illa CHRISTI promissio, qua promisit ecclesię, cuius basis caputque esset Petrus & eius successores, ne inferorum portæ vnquam præualerent aduersus eam. Per inferorum autem portas ostendimus infidelitatem, aut non rectam fidem designari. Vt enim fidei integritas est ianua aut porta qua ingredimur ad viam perducentem ad regnum cœlorum: ita infidelitas & peruersa fides porta est, per quam ingredientes recta vadunt ad perditionem & interitum. D E

Non solum ad cathedram Petri, sed etiam ad ipsum & successores eius Romanos pontifices pertinere illud Christi oratione eidem impetratum priuilegium, ne quando deficere possit eius fides ad fratrum confirmationem in fide.

CAPVT VIII.



NON sum nescius in ipso statim limine & nostræ huius disputationis ingressu exclamaturos quosdam per se male affectos hierarchiæ ecclesiasticæ, adulari hic nos Romanis pontificibus, & ex hominibus deos facere, qui negamus eos fieri posse hæreticos: quod concedit schola Canonistarum vniuersa, ex C. Si papa XL. dist. quod & theologi omnes, quicunq; hac de re prodiderunt & scripserunt aliquid. Sed nolim ita quisquam sibi de nobis persuadeat. Nihil enim (ita mihi velim Christum propitium in die iudicij) hic aut dixi aut dicturus sum in cuiusquã gratiã, quàm vnius veritatis. Quam si non assequor vbiq;, certe studium non defuit. Non tamen multum me mouet Canonistarum ille consensus, qui debili arundineoq; (vt post audies) fundamento innititur dicti C. Si papa. Sed hæc nobis ex certissimis illis, quæ suprà stabiliuimus, principijs nostræ fidei religionisq; eruenda sunt, nempe scriptura canonica eiusq; rectæ intelligentiæ certa inflexibiliq; amussi, catholicæ ecclesiæ confessione, consensu, & orthodoxa sententia: & (quod paulo ante his addidimus) apostolicæ sedis certa definitione, fide & sententia. Ex quibus quicqd nobis nõ stabilitur, seu à Canonistis, seu theologis, nõ magni apud nos ponderis, aut momenti est. Attamen in hac causa vltimo illo, quamuis certo, vt à nobis demonstratum est, nõ vtemur principio, ne velut in causa propria, minus ponderis efficaciæq; habeat. Ego tamen hac in re vt nolim aliquid statuere aut affirmare pertinacius: ita non possum non libere etiam proferre, quicquid ex illis ipsis nostræ fidei religionisq; indubitatis principijs mihi euidenter consequi videtur. Cessurus cuicunq; qui nostris his rationibus dissolutis, certius euidentiusq; aliquid attulerit in contrarium. F

Rationes, q̃bus astruit ecclesiast. hierarch. ꝓsidẽtiũ fidẽ conseruari singulari priuilegio.

Vt autem cuiq; pateat clarius, seu vt sequatur si persuaserimus, seu vt improbet, si certius aliquid attulerit, nostra hac in re sententia, repetenda quædam sunt eorum quæ superius demõstrauimus. Demonstrauimus aũt oẽm fidei quęstionẽ, & subortas circa eã internos dubitationes & cõtrouersias, ad ꝓsidẽtis in ecclesiastica hierarchia authoritatẽ referri necessario oportere, illiusq; definiri iudicio: qđ omẽs sequi necesse esset, si modo in lege, religione, fideq; Christi idem dicere & sentire omnes debeamus, imò si vlla esse

Prima, ex necessitate ecclesiæ hoc ipsum requirente.

debuis

A debuit ecclesia. Quandoquidem sine illo futuræ erant tot hæreses, quot capita, quot denique Christiani. Quare & præsidentis fidem, singulari aliquo munitam, conseruatamq; oportuit priuilegio, quæ alijs omnibus orthodoxæ fidei esse debuit & regula & magistra. Alioqui, si & ipse, sicut vnus quilibet nostrũ errare permitteretur in fide, ad quem omnis inter nos fidei quæstio referenda est, & cuius omnes sequi oportet iudiciũ & sententiam, quid restaret, quàm vt cæcis cæcus dux factus, nos vnà omnes secum in foueam traheret? Quo igitur pacto suæ Christus rectè, sufficiẽterq; prouidisset ecclesiæ? Sed vt hac in re diligentissime prouisum erat etiam illi synagogæ veteri, figuræ atq; adeò vmbræ nostræ ecclesiæ: ita Christum nõ minorem habuisse curam suæ sponsæ dilectissimæ, sed & in hoc, & in alijs omnibus eidem prouidisse sufficienter, satis, superq; etiam demonstrauimus. Quare non ab re pro vno rogauit Petro, ne deficeret fides eius, quo reliquos cõfirmaret in fide. Cuius orationis effectũ, ad ipsum pertinuisse tanquã ad caput hierarchiæ ecclesiasticæ, proinde etiã ad successores eius, non vero tanquã ad vnam personã eius Simonẽ Ioannis filiũ, vt aperte indicat illa orationis Christi pro vno Petro inter oẽs apostolos, quanquis præsentes, singularitas: ita ex illa rectæ intelligẽtiæ scripturarũ amussi cõmuni catholicę ecclesię sensu luce clarius suprà à nobis demõstratum est. Neq; enĩ illius tantũ pusilli gregis curã gessit Christus, sed multo magis huius

Cõfirmatio ex vmbra & figura veteri.

Ex ipsis Christi verbis.

B suæ in vniuersum orbẽ propagandæ ecclesiæ necessitati prospexit. Hoc imprimis certũ est, quod & ipsa cõprobauit rei euidentia, & totius per orbem catholicæ ecclesiæ, quam toties audiuistis, confessio & recognitio, quod vna cathedra Petri, speciali cõseruata diuinæ protectionis priuilegio, nulla vnquã hæreticę nouitatis contagione infecta fuerit, sed normam orthodoxæ fidei, vt eam à principio accepit ab ipsis apostolorũ principibus, illibatam custodierit semper, diuinæ illi promissioni hoc referentes acceptũ, qua Petro Christus promisit, ne deficeret fides eius ad cõfirmandos fratres in fide, adeò, vt Orientales illæ ecclesiæ reuertẽtes à schismate ad gremiũ catholicæ ecclesiæ (quod in Constantinopolitana, Carthaginensi, & alijs plerisq; ostendimus) nõ dubitauerint ad hãc se fidei professionem, etiã anathemate in se dicto, perpetuo astringere: vt firmiter crederent, non posse D. N. Iesu Christi prętermitti sententiam, quæ Petrum petram superædificandæ ecclesiæ prænũtiat, nec inferorum portas aduersus eãdem præualere posse, quæ illi adhæret, vt capiti, & velut fundamento inseparabiliter vnitur ædificium, quãdoquidem eam constet rerum cõprobari effectibus: Quoniam, inquiunt, in apostolica sede inuiolabilis semper fides catholica custoditur. Quare ad illam, vt sacri illius Irenæi verbis dicam, necesse est omnem conuenire ecclesiã, hoc est, eos, qui sunt vbiq; fideles, in qua, inquit, semper conseruata est ea, quæ est ab apostolis traditio.

Secunda ex ante demonstrato & totius ecclesiæ confessio indefectibilis fidei priuilegio cathedræ apostolicæ.

Si autem cathedræ Petri, hoc est certum, & ab vniuersa Christi ecclesia ab initio recognitum priuilegium, multo magis est ipsius Petri, vt ecclesiasticæ hierarchię capitis,
C Nam pro Petro rogauit, non pro eius cathedra Romana ecclesia. Cum Petro venit sedi priuilegium, & non contra. Quod vero Petri est, vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, æque ad successores eius omnes pertinere indubitatum est.

Nec minus efficaciter probare mihi videtur indefectibilẽ fidem Petri & successorũ eius, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, diuinum illud promissum, quo pollicetur Christus nõ prępualituras inferorũ portas, hoc est, vt pręcedenti capite demonstrauimus, infidelitatem aut peruersam fidem aduersus ecclesiã, quæ Petrum caput fundamentumq; habeat. Nam si nec hæresis nec infidelitas præualebit aduersus ecclesiã, quæ Petro fundamento innitit, & cohæret vt capiti: quomodo hæc præualebunt aduersus illud fundamentũ & caput ecclesię? Si enĩ aduersus fundamentũ pręualent, si hoc euertunt, quo pacto stabit ædificium? Quomodo subsistet illa catholicæ ecclesiæ fides & cõfessio, quæ diuino illi promisso rerum euidentiam, effectumq; profitetur subscribere? Quomodo in vna apostolica sede, inuiolabilis semper cõseruata est orthodoxa fides, quam accepit ab apostolis, si eius caput hæretica cõtagione subinde fuit obnoxium?

Tertia ex promisso Christi. Quod nõ præualebunt inferorũ portæ aduersus ecclesiã, quæ Petrũ & eius successores caput fundamentumque habeat.

Scribit beatissimus Gregorius aduersus Ioannis Constantinopolitani episcopi, qui œcumenicum & vniuersalẽ se faciebat patriarcham, stultissimã insolentiam, ad Mauritium imperatorem: Certe, inquit, multos Constantinopolitanæ ecclesiæ in hæreseos voraginem incidisse nouimus sacerdotes: & non solum hæreticos, sed etiam hæresiarchas factos, hoc ipsum demonstrans in Nestorio & Macedonio Constantinopolitanis

episcopis. Si igitur,inquit,illud nomē,vniuersalis episcopi,in ea ecclesia sibi quisquam arripit,vniuersa ecclesia, quod absit,à suo statu corruit,cum is qui appellatur vniuersalis,cadit. Vides quid ille dicat doctor & pontifex sanctissimus:Vniuersam videlicet ecclesiam à suo statu corruere,si ille cui vniuersæ cura,episcopatusq; commissus est, in hæresim cadat. D

Quarta ex necessitate conseruādæ in finē legis Euangelicæ.

Demonstratum est superius legislatorem nostrum Christum, non scripto, vt illum veterem Moysen,sed viua tantum apostolorum traditione,legem suam ab initio commendasse ecclesijs. Quam tamen immutatam, incorruptamq; perdurare in finem erat omnino necessarium, id quod diligemissime perscriptis legibus admodum est difficile. At viua tantum traditione commendatam,neq; vni alicui,cognatoq; populo,sed totius orbis nationibus, tanta linguarum, morum,institutionum diuersitate viuentibus, inter tot hæreticorum horrendas tempestates, quibus ab ipsis pene fundamētis vniuersam sæpe ecclesiam commotam post intelliges,cōseruari eandem,erat prorsus impossibile: nisi in vna aliqua totius orbis sede (quam suprà demonstrauimus esse cathedram Petri Romanam ecclesiam) singulari priuilegio conseruata fuisset,ad quam in eiusmodi fluctibus,tēpestatibusq; respicientes orthodoxi,se possent eripere à naufragio. Vt autē ea conseruari potuerit, nec imaginari est,nisi eo quo videmus modo,perenni videlicet successione orthodoxorum sibi mutuo succedentium episcoporum, ab ipsis apostolis ad finem vsq; seculi,per quos velut per manus tradita apostolica illa traditio,perueniret ad posteros. Quam equidem successionem indeficiētem, & in vna hac sede ad præsentem vsq; diem conseruatam,à beatissimo principe apostolorum Petro ad sua vsq; tempora enumerans ille sacer Irenæus: Hæc, inquit, successio est plenissima ostensio vnam & eandem viuificatricem fidem perdurare in ecclesijs, quæ est ab apostolis tradita, conseruataq; in veritate. In qua successione si interuenissent hæretici episcopi, per quos hæretica contagione infecta fuisset illa apostolica traditio,quo pacto esse posset ostensio plenissima (quemadmodum ille tanta cum fiducia profert aduersus hæreticos) conseruatæ per eam integritatis fidei & traditionis apostolicæ? Nam ægrotum & pestilens caput,quàm cito vniuersum corpus inficiat,quis non intelligit? E

Quinta ex ipsis verbis Christi,quibus affirmat se rogasse pro Petro,ne fides eius deficeret.

Iam & illud perpende,ad eundem pertinere effectum illius orationis Christi pro Petro,de indefectibili eius fide,ad quem pertinet reliquos confirmare in fide.

Sed hoc erat & est Petri,vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis,& successorum eius: non cathedrę,sed sedentis in cathedra. Quare & idem pręcepit Christus,vt diligenter seruemus,& faciamus omnia,quęcunque nobis dixerint,qui sedent super cathedram. Non enim loquitur cathedra, sed qui sedent in cathedra. Hinc suprà audisti sanctissimi pōtifices vt sui memores officij,cunctos semper toto orbe Christianos fratres, quoties per hęreticos exagitata fides est,cōfirmauerint in fide. Ita ille gloriosus Christi martyr & pontifex Lucius, ad vniuersos scribens Occidentis per Gallias & Hispanias episcopos,postquam eorundem consultis respondit,hortatusq; est, vt fidem,sententiamq; apostolicæ sedis firmiter sequantur, vt quæ per omnipotentis Dei gratiam,apostolicæ traditionis semper conseruauit integritatem,quæ nulla apud eandem vnquam infecta est nouitate contagionis hæreticæ. Idq; Christi oratione impetrato illi singulari priuilegio in Petro, ne fides eius deficeret,cui & præcepit confirmare fratres in fide,tanquam hoc ipsum sibi & omnibus eidem cathedræ præsidentibus dictum intelligens, subdit: Quod apostolicos meę exiguitatis prędecessores confidenter fecisse,cunctis semper est cognitum. Quorum & pusillitas mea,licet impar & minima,pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio,pedissequa cupit existere. Væ enim erit nobis,qui huius ministerij onus susceptum habemus,si veritatem fidei Saluatoris nostri Iesu Christi,quam apostoli prædicauerūt,prædicare neglexerimus. Væ erit nobis,si silentio veritatem oppresserimus. Hæc longe ante mille ducentos annos ille Lucius,in facie totius ecclesię prædicans cunctis toto orbe notoriū ad Petrum,successoresq; eius pertinere illud Christi præceptum de cōfirmandis fratribus in fide,vniuersamq; semper recognouisse Christi ecclesiā,ad cathedræ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ prę sidum officium,hoc ipsum pertinere. Ad eosdē ergo necesse est præcipue pertineat, illius orationis Christi pro indefectibili fide Petri effectus,vt quę plane est necessaria ad alios cōfirmandos in fide. F

Sexta ex

Iam & hæc mihi ratio haud videtur inefficax ad demōstrandum,quòd caput ecclesias

A siasticæ hierarchiæ esse nõ possit hæreticus. Siquidem æque hæreticus ac schismaticus, suo ipsius facto, aut per seipsum diuisus est à corpore catholicę ecclesię, quare nec communicare eisdẽ, sed eos deuitare, atq; ab eis separari nobis pręcipiunt apostolicæ literę. Hęreticum, inquit, hoĩem post vnam & alterã correptionẽ deuita. Et rursus: Rogamus vos fratres, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinate, & non secundũ doctrinã quam accepistis. Sed nullo casu nobis licet nos separare ac diuidere à capite ecclesiastici corporis, à quo diuidi, separariq; est esse schismaticũ. Nam Petrũ Christus ecclesiæ caput pronuntians, petræ eidem cognomen imposuit, addiditq; super eam petram se ædificaturũ ecclesiam suã, aduersus quam inferorũ portæ nõ pręualerent. Illis ipsis verbis clarissime significans, quicquid illi capiti indissolubili vnitatis vinculo non cohęreret, nõ vniretur, ac veluti fundamento suo ędificium nõ inniteretur, ad ecclesiam suam non magis pertinere, quàm ad ędificium, si qua eius pars à suo fundamento auulsa iaceret, atq; aduersus ipsum iam præualuisse portas inferorum. Quare esse omnino non potest, vt sit papa hæreticus.

ipsa ratione capitis, & corporis ecclesiastici, membrorum que eius.
Tit. 3
2. Thess. 3

Confirmatur istud etiam ex eo, quòd concordi sanctorũ patrum sentẽtia, hæreticus aut schismaticus nullã habeat authoritatem aut potestatem ecclesiasticã, tanq̃ diuisus à capite ecclesiastici corporis, à quo omnis ecclesiastica alligandi, soluendi, pascendiq; B gregem dominicum authoritas, in membra influit ad ædificationem totius corporis. Ita gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus dicit vniuersos hæreticos nihil habere iuris aut potestatis ecclesiasticæ, & propterea Nouatianũ, qui nec vnitatem spiritus, nec cõmunionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo & collegio separat, nec episcopi potestatẽ habere posse, nec honorem. Ita quoq; eruditissimus ille & insignis Christi cõfessor Hilarius, orthodoxã fidem dicit ecclesiæ fundamentũ, eandem habere claues regni cœlestis, & potestatẽ, vt quicquid ligauerit aut soluerit, ligatum, solutumq; sit in cœlis. Hac ipsa locutionis figura significans orthodoxã fidem in capite ecclesiastici corporis, cui cõmendatæ sunt claues regni cœlestis, cui data ligandi, soluendique illa supereminens potestas, esse plane necessariã, & ita necessariam, vt sine hac prædicta nõ possint subsistere. Ita quoq; sanctissimus Ambrosius, dicẽs dominũ par ius & soluendi esse voluisse & ligandi, subdit: Certum est, q̃ ecclesiæ vtrunq; licet, hæresis vtrunq; nõ habet. Ita D. Augustinus, in Sermo. de Pasto. tractans illud Canticorũ: Pasce hœdos meos. Manenti, inquit, Petro, dicitur: Pasce oues meas. Exeunti hæretico dicitur: Pasce hœdos tuos. Ex quibus omnibus clarissime constat nihil authoritatis aut potestatis ecclesiasticæ super Christi corpus mysticũ pertinere ad hæreticos. Ergo contradictionem planissime implicaret, ecclesiasticæ hierarchiæ caput esse hæreticum. Nam si hæreticus, iam nec soluendi, ligandiq; ius aut potestatem habebit, aut vl- C lam authoritatem pascendi ecclesiam: contrà, si caput ecclesiæ, consistit in ipso totius illius potestatis, fontalis quædam, vt sic dicam, plenitudo, per ipsum deriuata in alia mẽbra ecclesiæ, habebitq; necessario supereminentem illam potestatem ligandi & soluendi, vniuersiq; pastoralis officij super vniuersam ecclesiam.

Septima, ex eo, quòd hæreticus, aut schismaticus nullã habet potestatẽ alligandi, aut soluendi, aut pascendi gregem dominicũ. Cuius tamen velut fontalis plenitudo necessario est in capite hierarchiæ ecclesiasticæ.
De Tri. lib. 6
In Pasto.

Aduersus ista nihil me mouet, q̃ quidam ex illo Romanorũ pontificum catalogo, hæreticos quosdam nobis proferũt & obijciunt. Quinimò, quoniã etiam illi ipsi, quos momica ac plane maligna in oẽs facta inquisitiõe nobis vt hæreticos obijciũt, inueniũtur fuisse vere orthodoxi, & ab omni nota hæresis longissime abfuisse, certissimum inde mihi argumentum est, ipsam rei euidentiam subscribere nostræ sententiæ: & sicut ab initio à beatissimo Petro, ad Paulum vsq; tertium, his annis mille quingentis, nemo fuit hæreticus ecclesiasticæ hierarchiæ & apostolicæ cathedræ præsidens, ipsos pręseruante singulari illo Christi oratione ipsis impetrato priuilegio: ita iuxta æternæ veritatis indefectibile promissum, ad finem vsq; fore, nihil dubitandum est.

Prædictę sententię ipsam rei euidentiã subscribere.
Vere orthodoxos fuisse qui ab aduersariis proferũtur ex Roman. pontif. hæretici.

Quos hæresis notant ex vniuerso illo Romanorũ pontificum catalogo, hi fere sunt: Marcellinus, Lyberius, Felix II. Anastasius II. & Ioannes XXII. Quibus etiam Benedictum XI. annumerant quidam: sed nescio quo colore. Inter quos nolo præterire Honorium I. Non, q̃ à quoquam eorum, qui nobis aduersantur, inter hęreticos pontifices cõnumeratum inuenerim, vt cui omnes etiam historiæ sanctitatis, & orthodoxæ fidei testimonium loculentissimum perhibẽt: sed quoniam hac nota inuri videtur à sexta vniuersali synodo Constantinopolitana tertia, vt eundem ab hac nota vendicem.

Qui ex Roman. pontif. ab indoctis notentur hæresos.

Mar-

De Marcellino, vt falso hæreseos nota inuratur à quibusdam.

Marcellinum autem ideo hoc carbone notãt, quod in horribili illa sub Diocletiano D
& Maximiniano mota persecutione carnificũ violentia ad impia pertractus sacrificia
succubuit, crudelissimorumq; tormentorum metu & nõ simplici mortis genere victus
thura adoleuit, arisq; iniecit. Sed non erat hic hæreticus, fidem rectam nõ amiserat,
quàmuis in cõfessione suæ fidei aduersus intentata tormenta & supplicia, satis constãs,
fortisq; non fuerit, & Christi per hoc scandalizauerit ecclesiam. Quam tamen cõtinuo
ad cor reuersus, suæ infirmitatis grauissime pœnitens, confessionis suæ vsq; ad mortem
ædificauit constantia, & effuso pro fidei confessione sanguine, confirmauit in fide, glo
rioso consummatus martyrio.

Lyberio etiã mẽdacissime impingi crimen hæresis.

Lyberio etiam mendacissime impingunt quidam crimen hæresis, cuius extant pro
orthodoxa fide gloriosa certamina, extant persecutiones & exilia, quæ ob rectæ fidei
defensionem ab hæreticis imperatoribus pertulit. Et quàmuis credant nonnulli ex
tribus verbis, quæ ascribuntur Hieronymo, ipsum victum exilij tædio, hæreticorum se
polluisse cõmunione, falsum esse hoc ipsum & subditiciũ ab aliquo, nescio quo, seu do-
lo, seu ignorantia infartum (quod in chronicis illis, in quibus gesta non oratione con-
tinua explicantur, sed singulis verbis è regione sui cuiusq; anni annotantur, est facilli-
mum, nec ita orationis series coarguit falsarium) eorundem tempoꝝ indubitatę fidei
demonstrant historiæ, quę non solum actorum, gestorumque substantiam, sed & ipsa E
verba vtrinq; dicta & excepta à præsentibus & audientibus, certa fide ad nos protule-
rũt. Quam hic ascribemus ex Theodoreto illo Cyrenẽsi episcopo, Græco authore (quo
maiorem fidem habeas de fide & præconijs Romani pontificis) & eorundem fere tem
porum scriptore, qui libro II. historiæ suæ apostolicæ persecutionis, quæ ab Arrianis to
to orbe orthodoxis excitata est, mentionem faciens: Lubet, inquit, narrationi intertexe
re liberrimas voces laudatissimi Lyberij, & admirabilem sermonẽ habitum cum im-
peratore Constantio, quos illius temporis amantissimi Dei perscripsere, qui acuere at-
que excitare studium amatorum diuinarum rerum facile possunt. Subijciens deinde il
lum eius cum Constantio sermonem, qui eidem conatus est persuadere, vt subscriberet
in damnationem Athanasij, orthodoxæ fidei propugnatoris, cum vincere non posset
inuictum, damnat exilio, relegari præcipiens Beroeam Thracię. Athleta quidem, in
quit, veritatis victoriæ cõpos, in Thraciam (vt imperatum fuerat) venit. Post annos
autem duos, cum Romæ esset Constantius, magistratuum & primariorum ciuium cõ-
iuges obsecrant maritos, vt supplicent Constantio pro pastore, quo restituatur ecclesię
suæ, seq; nisi impetrassent, desertis ipsis, ad magnum illum pastorem ituras minantur.
Qui responderunt, se formidare iracundiam imperatoris, sibiq; nõ magnam esse spem
veniæ, quod viri essent: Vos autem, inquiunt, si supplicetis, illa non lædet: Et horum al-
terum cõsequemini, vt aut admittat deprecationem vestram, aut certe nullo malo affe- F
ctas dimittet. Hac via demonstrata, accedunt, inquit, laudabiles matronæ ad impera-
torem, preciosissimis vestibus ornatæ, quo magis imperator nobiles ratus, precibus, vo
luntatiq; ipsarum gereret morem. Erat autem deprecatio talis: Misereri vellet tantæ ci
uitatis spoliatæ pastore suo, & expositæ luporum insidijs. Sed imperator respõdit, non
illam pastore alio egere, quæ prudentem, bonumq; haberet, fuerat equidẽ creatus post
Lyberium vnus ex diaconis illius vir fidelis, Felix nomine, qui incorruptã quidem ser-
uabat Nicææ expositam fidem, sed violatoribus eius coniungi non verebatur. Nemo
tamen omnium ciuium Romanorum in ædem orationis ingressus est, cum ipse intus
foret. Quod ipsum & matronæ tum regi significarunt. Itaq; flecti se passus, iussit opti-
mum quidem Lyberium de exilio reuocari: sed amborum esse communem ecclesiæ
administrationem. His lectis literis in circo, exclamauit multitudo egregiam esse impe
ratoris sententiam, qui spectatoribus in duas partes diuisis, & à colore cognominatis,
his vnum, itemq; alteris vnum, præficeret. Ita dicterijs incessentes imperatoris literas,
exclamãt vna voce, nã voces, inquit, ipsas ponere visum est, vnus Deus, vnus Christus,
vnus episcopus. Post has amantissimas Christi plebis voces, reuertitur admirabilis Ly
berius, cui cedens Felix in aliam vrbem se contulit. Hactenus Theodoretus ille.

Lyberij historia, authore Theodoreto Cyrenẽsi.

Theodoret. libro II. capite XVII.

Vides itaq; Christiane lector, quales hi hæreticos nobis Roman. pontifices obijciãt,
hoc est gloriosissimum Christi cõfessorem, & qui inuictus permansit veritatis athleta,
compos victoriæ. Quanquam vt daretur se polluisse hæreticorum communione, vi-
ctum

A ctum exilij tædio: ex hoc tamen consequens non esset, fuisse hæreticum: sicut nec Marcellinum, qui eo tempore victus metu tormentorum, non fuit satis constans ac fortis Christi confessor: at hæreticum fuisse nũquam sane probabitur. Est enim hæresis, non morum, non confessionis, sed fidei vitium, quo quis singulare aliquid à communi catholicæ ecclesiæ fide ac sententia eligit, ac proinde seipsum ab ecclesia separat, qua se rectius sentire, credereq; præsumit, & ob id hęresis, hoc est, electio (quemadmodum superius plenius demonstrauimus) haud insignificanter appellatur. Cui quod pertinaciam addunt nonnulli, tanquam ad essentiam eius, definitionemque pertinẽs, nihil quidem addunt extraneum, sed tamen quod in finitione prædicta satis includitur. Electio siquidem nouitatis alicuius, aut singularis opinionis à communi ecclesiæ sententia, certum studium, scientiamque importat, & quod oppositum teneat communis ecclesiæ sententia, & quod quærat, eligat, aut sequatur singulare aliquid ac proprium. Quod qui facit, certum est non auditurum corripientem ecclesiam, admonentemq; ab eius communi sententia & opinione non recedere, sed dicturum id quod hæreticorum est proprium, ex scripturis instrui, conuincique se velle, quas præsumit se rectius intelligere quàm communis ecclesia. Itaque iam pertinaciam illam secum habet qua adeo ecclesiæ sententiæ se non subijcit, vt sciens, eligensq; ei contradicat. De qua tum demum B certi erimus, si post vnam, alteramue correptionem, vt inquit Apostolus, non disputationem, in sua persistat sententia. Qui vero in errorem aliquem incidit, discrepantem quidem ab orthodoxa catholicæ ecclesiæ sententia, intra tamen arcam catholicæ ecclesiæ se continens, & fide generali eidem semper consentiens & ignorans se aberrare à communi eius fide & sententia, de qua, quàm cito admonetur, quàm cito fit certior, cõtinuo abiecto illo singulari aut proprio, communem ecclesiæ sententiam sequitur: is (quemadmodum de se dicit diuus Augustinus) errare equidem potest, at hęreticus esse non potest. Sed hæc paulo longius nos protexerunt ab instituto. Itaq; in Marcellino & Lyberio nec minima hæresis nota deprehenditur.

Hæresis q̃d.

Error in fide sine crimine hæresis.

Felicem II. in hoc albo qui ascribunt, vocem propriam conuincuntur non intelligere, sed odio in Romanam ecclesiam cõgerere, quicquid forte inciderit, etiam si seipsum protinus falsitatis coarguat. Constat enim Felicem I. sub Probo imperatore glorioso consummatum martyrio, circa annũ domini CC.LXXXV. Felix II. sub Zenone præfuit Christi ecclesiæ, circiter annum domini CCCC.LXXXVI. Is ille est, qui in Acatium Constantinopolitanum antistitem protulit cõdemnationis sententiam. Cuius tragœdiam aliquanto post explicabimus. Inter hos nemo intercidit Romanus pontifex eius nominis. Nisi forte ab hæretico imperatore Constantio substitutum illi, cum pro fide orthodoxa & catholica exularet Lyberio, quis ascribat Rom. pontificum catalo- C go. Quod qui facit, suam ignorantiam prodit: cum certum sit illum non fuisse Roma. ecclesiæ pontificem, adhuc viuo Lyberio, indubitato eius pontifice, hoc ipsum contestãte orthodoxo Rom. populo, qui illius communionem, vt nothi & superintrusi ab hæretico semper declinauit: quemadmodum paulo ante audisti, referente Theodoreto. Hic itaq; si illi similis fuisset à quo cathedræ Petri cõtra ius, fas & ecclesiasticos canones intrusus fuerat imperatori Arriano & hæretico, nihil sane mirandũ hoc fuisset, nec quicquam derogaret priuilegio, quod supra astruximus, apostolicæ cathedræ atque eidem præsidentium. Sed Christo gratiæ, quod nec is ille ipse hęreseos à quoquam infamatus sit, quanquam varient de illo historiæ, quod quidam (quemadmodum ex Theodoreto audisti) tametsi integram fidem sicut Nicææ exposita fuerat, inconcusse illum conseruasse affirment, communicasse tamen asserunt hæreticis, alij negant hoc ipsum, imò tam constantem orthodoxæ fidei assertorem prædicant, vt aliquanto post reditum Lyberij, & postquam Roma cesserat, affirment illum etiam martyrio coronatum ab hæreticis. In qua sententia est beatus Antoninus Florẽtinus archiepiscopus. Vides itaque impugnator priuilegij apostolicæ cathedræ, quales nobis hæreticos proferas Roman. pontifices?

De Felice II. vt vere orthodoxus fuerit.

Error aduersariorũ in nomine Felicis II.

Anastasium II. põtificem sanctum & orthodoxum infamat Gratianus ille decretorum compilator (vt multa collegit & congessit sine iudicio) qui ex nescio qua conficta & mendacissima historia gestorũ Roman. pontificum hanc de illo fabulam ascribit, & suæ illi compilationi inseruit XIX. distinctione C. Anastasius, his verbis:

De Anastasio II. quẽ Gratianus infamat hæreseos.

Ana-

Anastasius II. natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore se multi clerici à communione ipsius abegerunt, eo quod communicasset sine cõcilio episcoporum vel presbyterorum & clericorũ cunctæ catholicę ecclesiæ, diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui cõmunicauerat Acatio. Et quia voluit occulte reuocare Acatium, quod non potuit, nutu diuino percussus est. Hactenus ille ex sua illa historia. Cui glossa modum explicans, quo diuina vltione perierit (vt dignum esset patellæ cooperculum iuxta prouerbiũ) addit, effusis intestinis dum assellaret. Ita enim de quodam hæretico, oblitus fortassis nominis, audisse se somniarat glossator ille, aut potius, nugator temerarius. Eadem insulsit idem ille Gratianus I. quæstione I. C Dictum est. Hunc itaq; Anastasium, idem affirmat fauore imperatoris Anastasij, quos Acatius ille Constinopolitanus, post in se prolatam damnationis sententiam, sacerdotes vel Leuitas ordinauerat, acceptis officijs rite fungi posse, male decreuisse, subiecta parte eius decretalis epistolæ, in C. secundũ, eadem distinctione. Qua recitata subiungit in hæc verba: Quia ergo illicite & non canonice, sed contra Dei decreta, & prædecessorum & successorũ suorũ hic rescripta dedit, vt probat Felix & Gelasius, qui Acatium ante excõmunicauerũt, & Hormisda, qui ab Anastasio tertius, eundem Acatium postea damnauit, ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & à Deo percussus legitur. In eius fidem subijciens, quam paulo ante descripsimus historiam, aut verius fabulam. Et hæc vnus scribẽs post alium, cæcus cæcum ducit in foueam. Qui tamen si vel paululum aperirẽt oculos, viderent luce clarius, quàm impudens & seipsum euertens mendacium contineat hæc fabula. Quid enim hoc probabilitatis habere potest, Anastasium conatum reuocare Acatium, quàmuis non potuerit: & ob id diuino percussum iudicio, cum certo constet rebus humanis iamdudum exemptum hunc, prius quàm ille ad Romanę ecclesiæ pontificatum assumeret? Quod ipsum etiam illa ipsa testatur eius decretalis epistola, quam scribit ad imperatorem Anastasium, vnde hãc ipsam illi struunt calumniam. Sed post mortem, inquis, eius voluit reuocare Acatium. Expectabam, vt diceres voluisse illum reuocare à mortuis. Quod verò post mortem illum reuocare voluerit, non habet citata illa à Gratiano historia, sed dicit, quod voluit occulte reuocare Acatium. Sed quod nec memoriæ eius succurrere voluerit, aut eandem reuocare ad communionem catholicæ ecclesiæ, eadem illa eius epistola etiam testis est. In qua orat principem, vt cõsentiat nomen eius in perpetuum aboleri à catholica Christi ecclesia, vt cui illud ipsum multis ex causis magno offendiculo & scãdalo fuerit, quemadmodum paulo post audies. Iam & hoc quid, obsecro, probabilitatis habet, quod est in eadem fabula, magnam cleri partem se subtraxisse à communione Romani põtificis, ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, quod sine concilio episcoporum, presbyterorum & clericorum cunctæ ecclesiæ catholicæ, cõmunicasset cuidam Photino communicatori excommunicati Acatij? O grauem & arduam causam, propter quam clericorum totius ecclesiæ concilium conuocandum est. Quasi sine fine procederet excommunicationis contagio. Quasi deniq; à communione capitis ecclesiastici corporis sese subtrahentes non forent schismatici. Quasi postremo in eiusdem capitis potestate non esset ecclesiasticam communionem restituere, his qui ob communionem cum excommunicatis eandem perdiderunt, nisi conuocato ad hoc clericorũ totius orbis cõcilio. Quis has ferat, quis non rideat ineptias? Quis in Gratiano hac in re vel communem non desideret sensum hominum? Sed hæc est ipsissima rei veritas.

Conuincitur crassus error Gratiani de Anastasio.

Vera de Anastasio historia.

Decesserat iamdudum excommunicatus illa ab apostolica sede Acatius. Cui, quod per necessitatem quandam, præeminentiæ videlicet ciuitatis regiæ, & imperialis authoritatis & gratiæ communicauerat pars maxima episcoporum Græcorum & Orientalium vniuersusq; clerus & populus Constantinopolitanus, vnà cum principibus, plurimos inuoluerat illa excommunicationis eius sententia. Nec tamen etiam post mortem Acatij obtineri potuit, aut in Constantinopolitana, aut in alijs per Orientem ecclesijs, vt secundum apostolicæ sedis iudiciũ & sententiam, non cõmemoraretur eius nomen inter catholicos, sed auferretur, è sacris diptitijs. Vnde & grauissimũ schisma excitatum est per Orientis ecclesias, atq; vniuersus dissolutus vigor disciplinæ ecclesiasticæ. Quę cum durassent annis non paucis, non sine magna confusione ecclesiastici ordinis, atq; adeò vniuersæ Christi ecclesiæ, Anastasius II. mox vt pontificatu inauguratus fuerat, cõuersus

A sus toto animo ad reformandam pacem ecclesiæ, scribit hanc (quam ille reprobatam
dicit) ad imperatorem Anastasium epistolam, eundem orans & obsecrans, vt eius ope
ra ac studio hæc scandala & schismata ecclesiarum tollerentur è medio, & apostolicæ
sedi sua agnosceretur necessaria toti ecclesiæ authoritas, & debita præstaretur obedien
tia. Ad quod velut facile medium proponit, vt auferatur è numero & memoria catho
licorum, nomẽ vnius Acatij, quem affirmat pro notorijs suis damnatum & anathema
tizatum excessibus à sede apostolica. Cuius damnationem, ne alij, qui necessitate qua
dam (vt diximus) illi cõmunicauerant, & baptismi, aut sacri ordinis sacramenta ab eo
dem acceperant, vt persuadebantur à quibusdam pacis hostibus, sibi detrimento fore
crederent in perceptis ab illo sacramentis, & ob id, vt eius damnationi subscriberent,
difficilius induci possent, impedirentq; per id fructus optatæ & sanctæ vnionis, pacis &
concordiæ, illud ipsum præueniens sanctus & sapiens pontifex: non quidem cõtra Dei
decreta, & suorũ prædecessorũ & successorũ (quemadmodũ ille nõ minus impie q̃ incir
cumspecte contra orthodoxum pontificem effutijt) sed secundum orthodoxæ fidei re
gulam, & sanctorum (quod post intelliges) prædecessorum suorum exemplum decla
rauit illius damnationem, nulli damno aut præiudicio fore his, qui ab eo baptismi aut
sacri ordinis sacramenta susceperunt, redintegratis ac reunitis catholicæ ecclesiæ. Quę
B vt ita acta ac verissima intelligas, illam ipsam eius epistolam subijciemus ad impera
torem Anastasium, scriptam in hæc verba:

Gloriosissimo & clemẽtissimo filio Anastasio Augusto, Anastasius episcopus. Exor
dium pontificatus mei primitus oblata populis pace pronuntio, confidenter pro fide
catholica, humilis pietati vestræ precator occurro. In quo primum mihi diuinum fauo
rem propinquasse confido, quòd nunc cõsonantia in me augustissimi nominis tui, non
dubium præstat auxilium, vt sicut præcelsum vocabulũ pietatis tuæ per vniuersas gen
tes toto orbe præfulget: ita per ministeriũ humilitatis meæ, sicut semper est, sedes bea
tissimi Petri in vniuersa ecclesia assignatum sibi à domino Deo teneat principatum, nec
propter vnum mortuum diutius tunica illa Saluatoris desuper cõtexta per totum, ma
læ sortis patiatur incertum, quæ sola in discussionem, pro firmitate sui venire non po
tuit, serenitate tua præcipue Rempublicam gubernante, cui etiam in priuata vita tan
tum circa synceram religionem studium fuit, vt sicut fama certissime celebrauit, nemo
magis, vel inter præcipuos sacerdotes, præfixas à sanctis patribus regulas custodisse di
catur. Quod sanctum studium, cum maiestate imperij creuisse confidimus. Legatione
itaq; fungimur pro Christo. Ne igitur eos propter offensionem vel scandalum patia
mini publice nominari, quorum merita vel actus illum iudicem latere non possunt, in
cuius iam sunt iudicio constituti. Neq; illic se potest interserere, in corpore mortali ad
C huc temeraria præsumptio, vbi non solum confessio facit aperta merita singulorum,
sed etiam silentij ipsius non potest latere secretum. Nanq; & prædecessor noster, Papa
Felix, & etiam Acatius illic proculdubio sunt, vbi vnusquisque sub tanto iudice non po
test perdere sui meriti qualitatem, & cætera. Precamur itaque dilectionem vestram, vt
specialiter nomẽ taceatur Acatij, vt quod multis ex causis scandalũ atq; offendiculum
ecclesiæ cõcitauit, &c. Quãtos enim excessus atq; præsumptiones habuerit Acatius, ne
clemẽtię tuæ suggerere per singula fortassis videatur onerosum, Cresconio & Germa
no fratribus, & coepiscopis meis, quos misimus ad serenitatem tuam, de causis singulis
Acatij, qualis fuerit, instructionem plenissimã dedimus, clementiæ vestræ specialius re
censendam, si hoc pietati tuæ placuerit curiosius indagare, ne in aliquo suggestioni no
stræ veritas defuisse videatur, vt pro diuina sapientia vestra perspicue videre possitis,
non superbia vel elatione sedis apostolicæ, talem in Acatium processisse sentẽtiam, sed
facinoribus certis, quantum nos illud iudicium, quod solum falli non potest, æstima
mus, zelo magis diuinitatis extortam, &c. Deinde occurrens illi quod plurimos re
trahebat à subscribendo in damnationẽ Acatij, ob necessariã quandã, quam cum eo vi
uo habuerunt, cõmunionem, præsertim in susceptis ab eodẽ sacramentis ecclesiasticis,
Iam, inquit, secundũ catholicæ ecclesiæ cõsuetudinem sacratissimũ serenitatis tuæ
pectus agnoscat, q nullum de his, quos baptizauit Acatius, vel sacerdotes, seu Leuitas,
secundum canones ordinauit, vlla eos ex noĩe Acatij portio læsionis attingat, quo forsi
tan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptismi,

Epistola Anastasij pontificis, ad Anastasiũ imperatorem.

Hinc vide falsitatem & impudentiã fabulæ Gratianicæ.

quod procul sit ab ecclesia, siue, quod ab adultero, vel à fure fuerit datum, ad percipientem munus peruenit illibatum. D Quia vox illa, quæ per columbam sonuit, omnẽ maculam humanæ pollutionis exclusit, qua declaratur ac dicitur: Hic est, qui baptizat in spiritu & igne. Nam si visibilis solis istius radij, cum per loca fœdissima trãseunt, nulla cõtactus inquinatione maculantur, multo magis illius, qui istum visibilẽ fecit, virtus, nulla ministri indignitate constringitur, &c. Ideo ergo & hic, cuius nomen dicimus reticẽdum, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentũ, quod per illum datum est alijs, perfectionem suæ virtutis obtinuit. Quod cum ita sit, aliquorum tamen intantum se extendit curiosa suspitio, vt imaginentur, prolato à Papa Felice iudicio, postea inefficaciter in sacramentis, quæ vsurpauit Acatius, egisse, ac proinde eos metuere, qui vel in cõsecrationibus, vel in baptismate mysteria tradita susceperũt, ne irrita beneficia diuina videãtur. Sed meminerint in hac quoq; parte tractatum præualere superiorem. Quia nõ sine vsurpatione nominis sacerdotij adiudicatus hoc egit. In quo virtutem suam obtinentibus mysterijs, in hoc quoque rea sibi tantum persona nocuit. Nam ad illum pertinuit, quod tuba Dauidica canitur: Veruntamen Deus conquassabit capita inimicoꝝ suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. Nam superbia semper sibi nõ alijs facit ruinam, &c. Vnde cum sibi nomen sacerdotis vindicauerit dãnatus, in ipsius verticem superbiæ tumor inflictus est, non aũt populus E diuinis mysterijs, quæ ab illo percepit exclusus, sed anima sola quæ peccauerit, iusto iudicio, propriæ culpæ erat obnoxia, quod vtiq; numerosa scripturarum testatur instructio. Vnde remotis hoĩm studijs, siue versutijs in hac adhuc præsenti fragilitate positorum, secundũ preces nostras, annisu & authoritate imperiali offerte Deo nostro vnam catholicam ecclesiam & apostolicam. Quia hoc solum est, in quo non solum in terris, sed etiã in cœlo triumphare sine fine possitis. Hactenus illius epistola ad imperatorẽ Anastasium. Quæ sane me cogit, nescio quid, mirari de illo Gratiano. Nam nõ lectam eidem, quis posset credere, vnde excerptũ est illud c. Secundũ prædicta dist. XIX. quod contra Dei & prædecessoꝝ suorum decreta calumniatur scripsisse Anastasium? Et si legit, quopacto non intellexerit impudentissimam esse fabulam, quam ex nescio qua historia in derogationem nominis & memoriæ sancti & orthodoxi Pontificis subnexuit. Scilicet, Anastasium voluisse occulte reuocare Acatium, & propterea diuino percussum iudicio? O crassam nimis impudentiã. Quasi non cõstet luce meridiana clarius ex dicta eius epistola, quo nam pacto illum reuocare voluerit? Viuum certe nõ potuit, iam dudum enĩ obierat. Mortui autẽ vt nomen & memoria aboleref à catholica Christi ecclesia, sategit omnibus viribus, tam literis, q̃ nuntijs ostendens & persuadẽs defendenti memoriã eius imperatori ob graues intolerandosq; excessus suos & certa facinora iustissime damnatum à sede apostolica. Et hoc erat occulte reuocare velle Acatiũ. F

Supin⁹ nimium Gratiani error de Anastasio clarissime traducit.

Iam (quod ille infamat) eius decretũ velut Dei decreto, & prædecessoꝝ, successoꝝq; eius in sede apostolica cõtrarium, quid obsecro cõtinet non pium, orthodoxum & catholicũ? Quid, quod nõ toties inculcat D. Augustinus aduersus Donatistas hęreticos? Nec enim sacramentũ aut baptismi aut ordinis, nec etiã ius dandi sacramentũ (vt eiusdem verbis dicã) amittit schismaticus aut hæreticus, vtrunq; enim, inquit, sacramentũ est, & quadã consecratione vtrunq; homini datur, illud, cum baptizatur: istud, cum ordinatur. Ideo non licet à catholico vtrunq; reiterari. Nam si ex ipsa parte schismaticoꝝ venientes, etiã præpositi aut episcopi, qui pro bono pacis correcto schismaticoꝝ errore suscepti sunt, & si visum est opus esse vt eadem officia gererent quæ gerebant, non sunt tamen rursus ordinandi: sed sicut baptismus in eis, ita & ordinatio mãsit integra. Quia tantum in præscisione fuerat vitiũ, quod vnitate pacis correctum est. Hæc docet & asserit ille Augustinus, non hæreticus, sed orthodoxus, atq; adeo orthodoxoꝝ lumen, & insignis doctor ecclesiæ: hæc, inquam, ille docet pro assertione orthodoxæ veritatis aduersus hæreticos. Quod si ab hæreticis & schismaticis accepta sacramẽta, etiam ab ipsis schismaticis & hęreticis, suam efficaciam & vtilitatem habeant, correcto solo diuisionis vitio: nunquid aut infirma, aut irrita erunt eadem, quę accepit fidelis & orthodoxus populus, in vnione manẽs catholicæ Christi ecclesiæ, à proprio suo episcopo, nec hęretico, nec schismatico: sed q ob alios tñ excessus suos excõmunicatus fuerat. Cuius etiam communionem deserere non potuit: præsertim, quandiu nõ solum ille ipse, sed

Aduersus epistolã Parmeniani.

cum

A cum eo pars maxima totius orbis episcoporũ (quemadmodum de Acatio factum demonstrat illa eius quam aliquanto post explicabimus, tragœdia) iniustam, atq; adeo irritam eius excommunicationem cõtenderent, & in eiusdem cõmunione persisterent? Certe vbi nunquam fuit in orthodoxo populo diuisionis vitium, nihil illi obesse potuit sui episcopi damnatio, nec eidem esse damno necessaria quædam eius cum illo communio: præsertim, quandiu probabiliter ignoraret rite excommunicatum, & valide, ob episcoporum pene totius orbis, quod videbant, præiudicium. Nunquid ergo hæretica est hæc Anastasij sententia & declaratio, quod Acatij damnatio nihil obfuerit fideli eius, orthodoxoq; populo, nec irritam, aut infirmam reddiderit sacramentorum, quæ secundum sacerdotalis officij sui debitum eidem ministrauit gratiam?

Vt autem intelligas, nõ nostrum solum, sed etiam Canonistarum (qui alioqui crassiusculi sunt, nec nimis emunctæ naris) tam de Gratiano suo, quàm de Anastasio iudicium, Glossa prima in dicto c. Secundum, laborat in censura eiusdem, ob Gratiani illud, quod suprà audisti, de eo præiudicium. Nam dicit variam esse de illa decretali & eius authore Anastasio sententiã. Gratiani equidem, qualem audiuimus. Cui dicit consentire Melendum quendam, & omnes qui dicunt veritatem sacramentorum non esse apud hæreticos. Quæ sane sententia est hæretica & reprobata à catholica Christi ecclesia, quæ nec in baptizatis, nec ordinatis ab hæreticis aut schismaticis reuertentibus ad synceritatem fidei, & vnitatem ecclesiæ, sacramenta reiterat. Hugonis deinde cuiusdã affert sententiã plane contrariam, & nobiscũ consentientem per omnia: qui nec decretalem eam reprobatam, nec damnatum eius authorem affirmat, cum illa nihil contineat, non sanctum, orthodoxum & canonicum. Postremo, etiam tertiam quorundam adducit sententiam, affirmantium ideo reprobatum illud c. Secundum, cum authore suo, quia voluit, quòd ordinati ab hæretico, sine omni dispensatione de iure sua exercere possint officia. Qua in re vide, obsecro, temeritatem hoim, cum nihil horum oĩm dicat Anastasius quæ hi in illum cõgerunt. Neq; enim loquitur de ordinatis ab hęretico, sed ab Acatio, qui à nemine vnq̃ hæreseos alicuius insimulatus est, sed tantum excommunicatus ob excessus alios, & quia cõmunicauerat hęreticis. Quod ipsum tamẽ idem semper negauit, negaruntq;, qui iniustam eius damnationem contendebant, Orientis episcopi, quemadmodũ diuersæ Gelasij testantur epistolæ, quibus eius damnationem iustam asserit, præsertim autem ea, ad Dardaniæ episcopos. Deinde, nihil dicit, nec de iure, nec de dispensatione, vt impudens hic nugator affirmat. (Quanq̃ quicquid dicit, merum ius sit) sed tantum pacis & ecclesiasticæ vnitatis intuitu decreuit, aut potius declarauit, nihil obesse culpam & damnationem Acatij, his qui in fide & vnitate catholicæ ecclesię sacramenta ab eo perceperunt, nec sacramentorũ illorum gratiam illius culpa aut damnatione euacuatam aut infirmatã. Qua in re si hæreticus est Anastasius, bis hæreticum fuisse beatissimũ illum Leonẽ necesse est, qui eodem intuitu permisit illum Anatholium Constantinopolitanũ episcopũ, ministrare in suo gradu & ordine. Quem tamen ter execrandus ille Dioscorus, exturbato & per vim ac scelus eiecto S. Flauiano episcopo, atq; adeo neci dedito, è suo veluti latere aut sinu (nã eius archidiaconus fuerat) Constantinopolitanæ intruserat ecclesiæ, & ordinarat episcopum. Sed pacis (vt dixi) intuitu, in suo illum gradu & ordine confirmauit beatissimus Leo, satis habens, q̃ secum amplexaretur veritatem orthodoxæ fidei, & detestaretur Euticetis perfidiã. Id quod plurimæ eiusdẽ testantur epistolæ. Quin & vniuersam Calcedonẽsem synodum bis hæreticam fuisse, necesse est: vt quæ ex præscripto eiusdem Leonis, neminem eorũ, etiam qui episcopi ordinati essent ab impia illa hæreticorũ factione Dioscorica, iacturam facere voluit suæ illius dignitatis, gradus aut ordinis: modo per veram pœnitentiam reuersi ad vnitatem catholicæ ecclesiæ, amplexarentur synceritatem fidei, & execrarentur impietatem hæreticam.

Canonistarũ censura de suo Gratiano, eius q; ∫o iudicio prędicto de Anastasio atque eiꝰ decreto.

Et hęc quidẽ de Anastasio suffecerint ad vindicandum eius nomen & memoriam à nota atrocissimi criminis hæreseos, inquam: quod nulli facile imponendum est, præsertim iamdudum in Christo quiescentium, nisi quibus aperto ecclesiæ præiudicio iustum cõstat. Quin & impudentem falsitatẽ coarguunt eius fabulæ, qua Gratianus ille sancti & orthodoxi põtificis nomini & memoriæ impie detrahit: temeritatẽ quoq; censuræ & iudicij eiusdem de prædicta illius decretali epistola, quam plane cõuincitur, aut

non legisse aut minime intellexisse. Cuius sententia si ea fuit, quæ à glossa illa eidem D attribuitur, non vero illius Anastasij, vt audisti, est plane hæretica.

De Benedicto XI.

Benedictum XI. (vt quos volunt, pro suo arbitrio hi hæreticos faciũt) etiã hac notà inuenio perstrictum à nõnullis, qui aduersantur illi indefectibilis fidei priuilegio, quod cathedram apostolicam atq; eius præsules tueri asserimus, sed quo prætextu aut colore, non inuenio. Quod dum quæro per omnes de illo scriptores & historias, nec leuissimam apud vllam suspiciunculam deprehendo tam atrocis in illum notæ & infamiæ. Quin potius, omnes velut vno ore, eximiæ virtutis, doctrinæ & sanctè administrati pontificatus mensibus illis IX. quibus solis præfuit, testimoniũ perhibent, ex generali ordinis Dominicani, primum in Cardinalem, deinde electus in summũ Pontificem. Et ne forte (vt fit facile) in numero incidisset error, per omnes eius nominis pontifices percurrens, neminem tamẽ inuenio, in quem vel minima nota eius criminis competat. Ita hi quasi pro ludo habent infamare sanctos & orthodoxos põtifices iam cum Christo regnantes, de omnium atrocissimo crimine impietatis hæreticæ.

De Ioanne XXII.

In eundem modum & quæ de Ioanne vigesimosecundo afferuntur à nonnullis, meræ nugæ sunt, mera mendacia. Scripserunt quidam nostra tempestate vitas pontificum Romanorum, sed plurima pro suo scripserunt affectu & libidine: quibus dum seruiunt, impudentissime ac mendacissime debacchantur in famã innocentium & sanctorum pontificum. E Quod nuper quidam Ioannes Battus fecit in vita sanctæ memoriæ Adriani sexti Pontificis Maximi, in theologicis his studijs quondam præceptoris nostri. In quem virum sine controuersia sanctum, doctissimumque ille tam impia, tam nefanda, tam execranda mentitur impudentissime, vt ipsum etiam cœlum commaculare possent & inficere. Idem, tametsi magis dissimulanter & tecte, fecisse Platinam in Paulum secundum, certum est. De quo defuncto (quod illi ob sua demerita merito aduersus fuerat) vt se vlcisci posset commodius, omnium ad sua tempora pontificum historiam congerere aggressus est, quo ita maiori fide & à pluribus legerentur, quæ de Paulo mentiri voluit. Sic & Henrici illius Bauari execrati à Ioanne vigesimosecundo & sede apostolica, deinde etiam priuati imperio (cuius libro sequente explicaturi sumus tragœdiam) studium & largitio multos eo seculo venalia habentes ingenia, venales linguas & calamos, impulit execranda multa comminisci & effutire aduersus doctissimũ, magnique animi pontificem & dignitatem ecclesiasticam. Inter quos præcipui & velut antesignani quidam erant Marsilius ille Patauinus (quem libro sequenti excutiemus exactius) & Occam pseudomonachus, pseudoque theologus, illius Ludouici familaris cõuictor. Qui Ioannis illius vigesimisecundi, definitiones quasdam calumniabantur vt hæreticas, ipsi hæreticissimi, alia etiam eidem impingentes mendacia, velut impietatis seruiles, conductitijq; milites, & qui in hoc, impio execrandoque imperatori F locauerunt suam operam. Quorum nudis, impijsque assertionibus, si quis vel tantillum moueri possit aduersus clarissima, quæ induximus, priuilegij apostolicæ cathedræ & eidem præsidentium argumenta & testimonia, is mihi non bene ad veritatem, pietatemque affectus videbitur: præsertim, cum non facile adduci quis debeat, vt credat de his, quorum in pace requiescit memoria, tam atrox crimen prauitatis hæreticæ, nisi aperto ecclesiæ iudicio de eodem notatus fuerit.

Qua de causa de vno HONORIO maiorem nobis difficultatem ingerit synodalis (vt videtur) authoritas. Siquidem perstrictum ea nota illum legimus in actis sextæ synodi (vt à nobis Latine interpretata & impressa leguntur) inter authores monothelicæ hæresis, hoc est, vnius voluntatis & operationis in CHRISTO. Cuius in eisdem actis inseruntur duæ epistolæ ad SERGIVM CONSTANTINOPOLITANVM, eiusdem hæresis seminatorem, & primum assertorem, ex quibus eiusmodi hæresi consensisse videri volunt. Itaque in principio actionis decimætertiæ, hæc legitur censura concilij, tam de HONORIO, quàm de eius epistola.

Cẽsura synodi VI. de Honorio & eius epistola ad Sergium.

Sanctum concilium dixit, retractantes secundum promissa dogmaticas epistolas, quæ à Sergio quondam patriarcha huius à Deo conseruandæ regiæ vrbis, scriptæ sunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat episcopus Phasidis, quam Honorium quondã Papam antiquæ Romæ: Similiter autẽ epistolam ab Honorio rescriptam ad eundem Sergiũ, hasq;

A hasq; inuenientes omnino alienas existere ab apostolicis dogmatibus, & definitionibus sanctorum conciliorum, & cunctorum probabilium patrum, sequi vero falsas doctrinas hæreticorum, eas omnino abijcimus, & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem impia execramur dogmata, horum & nomina, à sancta Dei ecclesia proijci iudicauimus: Id est, Sergij, quoudam præsulis huius vrbis regię, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere. Cyri, Alexandriæ, Pyrrhi, Pauli, &c. quorum mentionem fecit Agatho sanctissimus & ter beatissimus Papa antiquæ Romæ, in sua ad pijssimum imperatorem epistola, eosq; abijcit, vtpote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his vero simul proijci à sancta Dei catholica ecclesia, simulq; anathematizari prȩuidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quòd inuenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quod in omnibus eius mentem secutus sit, & impia dogmata confirmauit. Hactenus verba concilij, vt impressa circumferuntur.

Sed quoniam ex omnibus horum temporum scriptoribus & certissimæ fidei historijs clarissime constat, eundem illum Honorium fuisse primum huius hæresis damnatorem, annis fere LX. ante celebratam sextam synodum, satis clare deprehēditur hanc synodum passam in damnatione memoriæ & epistolarum S. Honorij, quod in XIIII.
B actione eiusdem cōcilij per legatos apostolicæ sedis cōuictum est passam fuisse V. synodum, in actione eius VII. hoc est, per falsarios infarcta quæ aliena erāt à mēte synodi.

Vindicatur Honorius à nota hæresis & coarguit falsata lectio actorum VI. synodi, vt nūc impressa leguntur

Potuit equidem fieri, vt in eius initio intelligens (vix dum expugnata impia hæresi Euticetis & Dioscori, de vnitate naturȩ in Christo, stabilitaq; in eodē authoritate beatissimi Leonis & Calcedonēsis cōcilij, veritate naturæ duplicis) cœpisse repullulascere in ecclesia, noua dissensionū & scandalorum semina, de vnitate volūtatis aut operationis in Christo, ita rescripserit de hoc subdole cōsulenti Sergio, quemadmodū habet tenor insertæ actis dictæ synodi, secundæ illius epistolæ (nam prima mihi non germana aut syncera videtur, tametsi nihil etiam erroris contineat) videlicet, vt nouæ adinuentionis vnius vel duarum operationum vocabulo refutato, claro ecclesiarum Dei præconio, nebulosarum contentionum caligines rursus nō effundantur aut conspergantur, præcipiens propterea vt vnius vel geminæ operationis nouiter à contentionū studiosis introductū vocabulum à prædicatione fidei eximeretur. Nam qui, inquit, hęc dicūt, quid aliud, nisi iuxta vnius vel geminæ naturȩ Christi Dei vocabulū, ita operationis vnius vel geminȩ suspicātur fuisse mediatorem Dei & hoim D. Iesum Christū sentire vel promere, quod satis ineptum est. Habet autē & circa finem eadem epistola sic: Et hoc quidē, quantum ad instruendā notitiā ambigentiū, sanctissimæ fraternitati vestræ, per eandem insinuādum prȩuidimus. Cæterum, quantum ad dogma ecclesiasticū pertinet, quȩ tenere vel prȩ-
C. dicare debemus, propter simplicitatem hoim, & amputandas inextricabiles quȩstionū ambages, sicut superius diximus, non vnā aut duas operatiōes, in mediatore Dei & hominū definire, sed vtrasq; naturas in vno Christo, vnitate naturali copulatas, cum alterius cōmunione operantes atq; operatrices cōfiteri debemus, & diuinā quidem, quæ Dei sunt operantē, & humanā, quæ carnis sunt exequentē, non diuise, neq; confuse aut cōuertibiliter, Dei naturam in hoiem, nec humanā in Deum cōuersam edocētes, sed naturarum differentias integras cōfitentes, vnus atq; idem humilis & sublimis, æqualis patri, & minor patre, ipse ante tēpora natus, in tempore est, per quem facta sunt secula natus in seculo est, & qui legem dedit, factus sub lege est, vt eos qui sub lege erāt redimeret, ipse crucifixus, ipse chirographum quod erat cōtra nos euacuans, in cruce de potestatibus & principibus triumphauit. Auferentes ergo, sicut diximus, scandalum nouellæ adinuentionis, non oportet nos vnam vel duas operatiōes definientes prædicare, sed pro vna (quam quidem dicūt) operatione, oportet nos vnum operatorem Christum dominū, in vtrisq; naturis veridice cōfiteri, & pro duabus operationibus (ablato geminȩ operationis vocabulo) ipsas potius duas naturas, id est, diuinitatis, & carnis assumptæ, in vna persona vnigeniti Dei patris, inconfuse, indiuise atq; inconuertibiliter, prædicare propria operantes. Et hoc quidē beatissimæ fraternitati vestræ insinuādum præuidimus, quatenus vnius confessionis propositum, vnanimitati vestræ sanctitatis monstraremus, vt profecto in vno spiritu anhelantes, pari fidei documento insisteremus. Scribentes etiam cōmunibus fratribus Cyro & Sophronio antistitibus, ne nouæ

Conuincitur ex ipsa Honorij epistola inserta actis synodi, eadem dicta parte esse falsata.

Sentētia epistolæ Honorij ad Sergium.

Hæc vide & diligēter perpende. Plane enim inuenies orthodoxā & catholicam doctrinam Honorij, prorsus iugulantē hæresim monotheliticam.

Vnus operator Christus in duabus naturis.

Vtramq; naturā in vna persona operari propria.

vocis,id eſt,vnius vel geminę operationis vocabulo inſiſtere,vel immorari videamur, D
ſed abraſa huiuſmodi nouę vocis appellatione,vnũ Chriſtum nobiſcũ vtriſq; naturis,
diuina & humana prædicet operantẽ. Quanq̃ & hos quos ad nos prædictus frater &
coepiſcopus noſter Sophronius miſit,inſtruximusne duarũ operationum vocabulum
prędicare innitatur. Quod inſtãtiſſime promiſerunt dictum virum facturos,ſi etiam Cy
rus frater & coepiſcopus noſter ab vnius vocabulo diſceſſerit. Hactenus ille Honorius.

Vides itaque Chriſtiane lector & clariſſime intelligis, ex illa ipſa Honorij epiſtola,
quæ eſt in actis eiuſdem ſynodi, paſſam eandem ea parte, quæ legitur de damnatione
memoriæ viri ſanctiſſimi,& vere orthodoxi,quod legati ſedis apoſtolicę,in eadem cõ
uicerunt paſſam quintã ſynodum,in actione eius ſeptima, hoc eſt,per falſarios & men
daces Græculos, in odium & detractionem Romanæ eccleſiæ(cui aduerſantes in dire
ptionem dati ſunt) hæc inſarcta alieniſſima à mente ſancti cõcilij. Quàm enim ad hoc
ipſum procliues Græci fuerint,non ſolum prædicta teſtatur quinta ſynodus,ſed etiam
cõqueritur beatiſſimus Leo ſuæ(quá ad B. Flauianum incarnationis verbi myſterium
explicauerat)idem accidiſſe epiſtolæ,vt in alia quadã ſua ad Paleſtinos teſtatur. Idem
quoq; teſtatur ille Nicolaus I. eius nominis Romanus pontifex,ad Michaelem impera
torem Conſtantinopolitanum, ſcribens aduerſus inordinatam promotionem Photij,
ſubito ex Palatino tonſurati, & ordinati in epiſcopum, citans autoritatem VII. ſynodi E
& epiſtolæ Adriani Pontificis, quæ in acta eiuſdem relata legitur: in qua,inquit,quan
tum idem pontifex illam præſumptionem, qua ex laicis quidam ſubito tonſorantur,
& in epiſcoporum numerum proſiliunt, ſi diligenter inquiſieritis,profecto inuenietis.
Si tamen non falſam Græcorum more,ſed ſicut à ſede miſſa eſt apoſtolica,penes eccle
ſiam Conſtantinopolitanam hactenus perſeuerat. Hæc ille ad imperatorem Græcum.
In quibus audis Græcorum morem. Quin & idem ille ſuis literis hoc ipſum accidiſſe à
Græcis in eadem conqueritur epiſtola. Et eam ob cauſam,quaſi illud ſibi præuiſum fo
ret, omnium à ſe ſcriptorum & miſſorũ authẽtica exemplaria penes ſe retinuiſſe teſta
tur,ad quæ prouocat. Nihil itaq; mirum,etiam hac parte idem paſſa ſextæ ſynodi,quę
circumferuntur incertæ fidei & authoris nuper emiſſa exemplaria. Qua enim ratione,
quo colore dãnari potuiſſet illa,quam dicta epiſtola explicat,vere orthodoxa ſententia
ac cõfeſſio,& ſaluberrimũ illud vitandarũ diſſentionum & cõtentionum,ob noua quæ
dam introducta vocabula cõſilium? quod quia ſeruatum nõ eſt,illa exigua(vt in ſpeci
em apparebat)ſcintillula & de duabus voculis perniciosa cõtentio, LX. fere annis,ſua
paulatim incrementa,fomentaq́; ſuſcipiens excreuit in grauiſſimũ,pernicioſiſſimumq́;
incendium,vniuerſas pene inuoluens Orientis eccleſias.

Vt res ipſa cõprobarit ſanctum & ſaluberrimũ Honorij fuiſſe conſiliũ.

Maximas poſt cõtrouerſias & difficultates, vix dum obtinuerat orthodoxa veritas
duarũ naturarum in Chriſto, aduerſus Euticetis & Dioſcori blaſphemiam,& cõtinuo F
reſuſcitatis contentionum ſeminibus,de vnitate & dualitate operationum in Chriſto,
præcepit vere orthodoxus, ſapientiſſimusq́; pontifex, auferri de medio nouarũ vocum
ſcandala,vnde contentiones,diſſidia & hæreſes excitarentur,& præſcripta vere ortho
doxa,planiſſimaq́; fidei confeſſione,qua nec hinc,nec inde impingerent nouitatum ca
ptatores, neq; vnam, neq; duas operatiões: ſed duas potius operatrices naturas,docuit
confitendas in vno Chriſto, iuxta Calcedonenſis definitionem concilij. Qualibet cum
alterius quadam communione operante ſibi conuenientia,vt diuina, quæ Dei ſunt, hu
mana vero, quæ carnis aut hominis,non diuiſe,vt ille blaſphemat Neſtorius, non con
fuſe & conuertibiliter,vt Eutices & Dioſcorus. Itaq; velut inuento medio quo vtrique
parti ſatiſfaceret, duarum operationum aſſertoribus præcepit,vt confiteantur duarum
naturarum differentium integras varietates in vnitate ſuppoſiti, ſuas quæque haben
tes operationes proprias. Alteri vero parti, vt deuitato vnius operationis vocabulo,
vnum operatorem Chriſtum confiteantur eorum, quæ vtriuſque naturæ ſunt. Ita vt
vnus idemque CHRISTVS,ſit humilis & ſublimis, æqualis patri,& minor patre,
ante tempora,& factus in tempore, per quem facta ſunt ſecula,in ſeculo natus. Qui le
gem dedit,factus ſub lege,& ad mortem obediens,& in cruce de poteſtatibus tenebra
rum triumphans.

Hac cõfeſſione num quid eſſe potuit magis orthodoxũ,magis pium, ac ſanctum,&
ad retinendã pacem,tollendaq́; nouitatum, contentionũ,& ſcandalorum ſemina ma

gis

A gis vtile? Certe si confessionem eiusmodi damnaret, non solum vlla synodus, sed etiã
angelus de cœlo, non dubitarem vtrũq; cum Apostolo anathema dicere, vna cum im
pia illa Ephesina synodo secunda, quæ damnata (vt post clarius intelliges) orthodoxæ
fidei veritate statuit, & probauit impiam Euticetis blasphemiam.

Sed cum post luce clarius intelligeret S. pontifex, quo tẽderet illorum studium, hoc
est, Cyri, Sergij, & sectatorum, primus eius perfidiæ damnator extitit, & Cyrum ac Pyr
rhum Sergij successorem anathemati subiecit. Quem nouissimum Heraclius Impera-
tor, apostolicæ sententiæ executor factus, relegauit in Africam. Nam cum ab eodem
& ipse monothelitica infectus esset hæresi, haud irreligiosus primum nec malus Impe
rator, & ob id in varias incidisset calamitates & miserias, sentiens corripientem se Dei
manum, hæretici erroris vltricem & vindicem, ad cor reuersus à beatissimo Honorio,
orthodoxæ fidei regulam doctrinamq; suscipiens, Pyrrhum relegauit tanti in se mali
authorem. Quam tragœdiã post plenius explicabimus in historia sextæ synodi. Hæc
de illo testantur Foroliuiẽ. Pius pon. Ioannes Nauclerus, Sabellicus & cæteri.

Quin & illa beatissimi Agathonis epistola, quam dicta synodus vt dictatam à spiri
tu sancto per os principis apostolorum Petri, amplexata est & secuta in oĩbus, velut
orthodoxæ veritatis regulam, præfatum Honorium ob omni hęresis nota prorsus vin
B dicat. Siquidem post perstrictos in eadem authores præfatæ hæresis monothelitice, Cy
rum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanos epi
scopos, demonstratãq; eoꝝ inconstantiã & inter se contrarietatẽ: Quis, inqt, tantæ cæci
tatis errorres nõ abominet? &c. Eximenda proinde ac summis conatibus cũ Dei præsi
dio liberanda est sancta Dei ecclesia, de taliũ doctoꝝ erroribus, vt euangelicã atq; apo-
stolicã orthodoxæ fidei rectitudinem seruet, quæ fundata est super firmã petrã huius
beati Petri apostoloꝝ principis ecclesiæ, quæ eius gratia & præsidio ab omni errore illi-
bata permanet. Hæc ille Agatho. Quibus vides illum affirmare, e cathedra Petri apo-
stoloꝝ principis, nullã vnq̃ prodijsse hæresim, quin potius euangelicæ, atq; apostolicæ,
orthodoxæq; fidei rectitudinẽ, in eadem fuisse conseruatã, quæ diuina gratia & singu-
lari pręsidio, ab omni errore illibata pmanet. Quod qua ille frõte dixisset in facie totius
Christi ecclesię, si Honorius ille ex eadẽ cathedra illã ipsam, quã impugnabat, docuisset
hęresim? Qua etiã fronte Nicolaus ille primus Michaelis Imp. Constanti. retũdens im
piã arrogantiã, ausus fuisset iactare, in ea qua illi respõdet epistola (quam & totius Ori
entis & Meridiei orthodoxis direxit episcopis) de apostolicæ sedis pontificibus, quod
illos nec tenuis vnquam rumor asperserit impiæ aut hæreticæ sentẽtiæ? Hos enim, in-
quit, nec saltem tenuis rumor aspersit aliquando, cum praua sapientibus sapere, quan-
to minus concertare. Quod qua fronte audes dicere Nicolae, si non solum Honorius il
C le apostolicæ sedis præsul assertor fuit impietatis monotheliticæ, sed etiã tot alij, quot
hi faciunt, heretici Romani pontifices?

Quare, vt hic tandem concludamus, nobis constat, non solum cathedræ, sed multo-
magis Petri & successorum eius indefectibilis fidei priuilegium, ad confirmandos fra-
tres in fide. Quod ita tutatum est omnes Romanos Pontifices, ecclesiasticæ hierarchię
præsides, vt ab initio ad hunc vsq; diem nemo sit inuentus inter eos hæreticus, sed nec
inuenietur ad finem vsq; seculi.

Non tamen hic imus inficias quin præsidentes cathedræ, in definitione relatarum
ad se quæstionum difficilium, & quæ magni alicuius ponderis sunt, adhibere secum
debeant sacerdotale conciliũ: quẽadmodum superius ex verbis Deuteronomij diligen
ter annotauimus, & comprobat ab initio obseruatio ecclesiastica. Siquidem in cunctis
semper difficultatibus, quæ magni alicuius momenti erant, ad cathedram Petri rela-
tis, inueniuntur præsidentes cathedræ secum congregasse sacerdotale concilium. Non
qdẽ ex toto orbe, sed eoꝝ q etiã in eadẽ cathedra ministrabãt dño, & nonnũq̃ vicinioꝝ
quoq;, aut etiã distantioꝝ episcopoꝝ, pro qualitate negocij. Sed nõ habet illud sacerdo
tale conciliũ, ex seipso, aut ex proprio priuilegio, inobliquabilem regulam orthodoxę
veritatis & fidei, nisi ex priuilegio Petri ecclesiasticę hierarchię capitis, cui vni impetra
uit Christus, ne fides eius deficeret ad confirmandos fratres in fide. Cui etiã q̃diu (vt
fundamento ædificiũ) vnitur & innititur, fit particeps eius priuilegij capitis, & quicqd
ab eiusmodi concilio congregato vna cũ suo capite definit, sancit, aut decernitur, hoc

Honorius primus dãnator Monothelitcæ hęresis & authoꝝ eius

Pyrrhus Sergij successor dãnatus ab Honorio relegatur ab Heraclio

Heraclius à Monothelitica hęresi resipiscens, regulã orthodoxę fidei suscepit ab Honorio

Etiã illa B. Agathonis epła quã ipsa synod⁹ vt dictatã à spũ S. amplexata & secuta est vindicat Honoriũ ab omni nota hęresis

Concluditur non solũ cathedræ, sed multo magis Petri & successoꝝ eius indefectibilis fidei priuilegium

Præsidentes cathedræ apostolicæ in definitione relataꝝ ad se quæstionum difficiliũ, adhibere secum debere sacerdotale concilium & quales

Sacerdotale concilium non habere priuilegiũ indefectibilis fidei, nisi ex priuilegio Petri, hoc est ecclesiasticæ hierarchiæ capitis

Cōcilia, q̄tūuis numerosa sine authoritate capitis hierarchię ecclesiasticę cōgregata destitui dicto priuilegio

Vnius p̄sidētis authoritate & priuilegio proferri indubię veritatis sentētiā in concilijs

verum, iustum, & sacrosanctum est. At sine suo illo capite, quantūuis maximum & numerosiss. concilium eo priuilegio plane destituitur: quemadmodum clarius demōstrabimus in sequentibus. Itaq; tametsi multorum consilia adhibeantur ad definitionem eorum quæ referuntur ad cathedram apostolicam, vnius tamen præsidentis authoritate & priuilegio profertur indubiæ veritatis sententia. Ita & in illa synagoga veteri, quemadmodum superius demonstrauimus, difficiliora & magis ambigua iudicia, quę referri præcipiebantur ad cathedram illam Mosaicam, definiebantur cōsilio quidem sacerdotum omnium, qui pro tempore ministrabāt domino in eo loco, quem ipse elegerat, authoritate tamen vnius præsidis cathedrę. Itaq; controuersiam eiusmodi inter se habentibus dicitur, vt ascendant ad locum, quem elegerit dominus. Ibiq; interrogent sacerdotes leuitas, qui indicabūt, inquit, tibi iudicij veritatē. Cuius vero in eiusmodi concilio sacrosanctam authoritatem revereri & prorsus sequi debeant continuo subditur: Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hic non iam plurium sacerdotum mentionem fieri, sed vnius, præsidis inquam, cuius illa censeatur sententia, illud iudicium, & aduersus quem inobedientia mortis expiabatur supplicio. Non enim dicitur: Si quis superbierit, nolēs obedire sacerdotum imperio: sed sacerdotis, stantis vt seruiat ibi domino Deo tuo. Ita enim habere hebraicam veritatem simul & LXX. interpretes, supra indicauimus. Stantis, inquam, super alios, & loco illi præsidentis. Sed horum post erit adhuc vberior explicatio.

Ostēdit inefficacia argumēti canonistarū. Ex c. Si papa.

Ad argumentum autē Canonistarū ex c. Si papa. XL. dist. quod omnibus illis contrariæ assertionis fundamentum est, accuratiore responsione nequaquā opus est. Non est enim dictum alicuius, cuius nos magnopere premat, aut prægrauet authoritas. Nō equidem diuinæ scripturæ, non definitio aut synodalis, aut præsidentis hierachiæ ecclesiasticæ, nō denique alicuius ex illis primæ classis scriptoribus ecclesiasticis: sed quod vix noto cuidam Bonifacio martyri ascribit Gratianus: vere an false, neq; id quidem satis exploratum est. Quod ipsum tamen nihil ponit, nihil affirmat nobis cōtrarium, sed dicit. Quod papæ salutis suæ fraternæq; negligētis culpas hic redarguere præsumat mortalium nullus. Quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur à fide deuius. Pro cuius perpetuo statu, vniuersitas fidelium tāto orat instantius, quanto suam salutem post deum, ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. Vides conditionalem, quæ nihil ponit, nec affirmat papam esse posse hæreticum: sed si forte esset, quòd tunc hic iudicandus foret: clarissime significās non se credere quòd ita esse possit: sed si forte esset.

Vt ab initio omnes se gesserint Romani pontifices pro ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, illamq; principalem ecclesiastici regiminis authoritatem super vniuersam ecclesiam re ipsa & facto exercuerint, luculentissime demonstrare.

CAPVT IX.

Breuis recollectio demonstratorū hactenus cum transitu



Actenus ex ipsa primum forma societatis ecclesiasticæ, deinde ex eius vmbra in synagoga veteri, præterea ex clarissimis Christi verbis. Postremo ex ipsa rectæ scripturarum intelligentiæ infallibili amussi, videlicet catholicæ ecclesiæ consensu & communi sententia, clarissime demonstrauimus, vt erat plane necessarium christianæ ecclesię dirigi gubernariq; sub vno capite: ita illi constitutum à Christo Petrum caput, successoresq; eius Romanos pontifices, viq; eisdem dederit in Petro vniuersam illam authoritatem patrisfamilias ecclesiasticæ domus necessariam, nempe obligandi omnes, qui eiusdem familiæ christianæ sunt, suarum præceptionum vinculis, vnicuiq; suum præscribendi officium, eiusq; rationem ab vnoquoque exigendi, & vt ligandi, ita & ligata dissoluendi pro vsu & vtilitate ecclesiæ, atq; adeo ipsas claues regni cœlorum. Ad quorum etiam referri oporteat iudicium, definitionē & sententiam, quicquid in eadem domo ecclesiastica exortum fuerit quæstionis ac controuersiæ inter eiusdem domus familiam: quatenus eiusmodi, hoc est, de fide, religione, alijsq; ecclesiasticis negocijs. Quibus eam ob causam etiam indefectibilis fidei priuilegium

A priuilegium contulit, tanquam alijs præscribendi, quam sequi tenerentur fidei regulã, potestatem habentibus.

Nunc ex ipsa rei euidentia, consecutisq; effectibus, eadem ipsa comprobare vniuersa, tempestiuum mihi videtur. Et imprimis vt Romani põtifices à nascentis ecclesiæ primordio vniuersi ita se gesserint, tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principes, magnaq; cum libertate, maximoq; totius orbis cõsensu, supereminentem illam ecclesiastici regiminis authoritatem ac potestatem exercuerint super oẽs mũdi ecclesias. Vtq; in omnibus grauioribus difficilioribusq; causis ex toto orbe ad eorundem recurrunt iudicium. Quanquam autem illius primitiuæ ecclesiæ historia, haud sane satis perscripta diligenter fideliterq; ad nos peruenerit (Ea siquidem tempestate magis satagẽtibus quibusq; memoriæ digna agere, quàm aliorum gesta commentari, aut commendare memoriæ. Adhuc enim seruens illa ecclesia, à recenter fuso Christi sanguine, in assiduis pressuris, & huius mundi aduersitatibus succrescens, aduersus huius mũdi potestates, aduersus dominos tenebrarum, aduersus spiritales nequitias in cœlestibus, semper tum in procinctu, semper stabat in acie) attamen ex sanctissimorum pontificum quæ ecclesiasticorum occasione negociorum scriptæ, & veluti ecclesiastici quidã canones in ecclesia diligentissime semper religiosissimeq; conseruatæ fuerunt, varijs decretalibus epistolis, alio- B rumque, qui paulo post ea tempora subsecuti sunt, scriptorum luculentissimis testimonijs, haud erit difficile æstimare illius primitiuæ ecclesiæ faciem, quantus in ea vigor ecclesiasticæ diciplinæ, quæ in ecclesiastica hierarchia præsidentium, quàm reuerenda, quàm metuenda authoritas.

Reipsa comprobari, q̃ ante demõstrauimus, de Petri & successorũ eius in ecclesiastica hierarchia primatu authoritate & singulari priuilegio.

Primum itaq; illius sancti Anacleti, beatissimi Petri discipuli & in cathedra successoris epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes, satis indicat illius (quę tũc proxime ab apostolis constituta fuerat) hierarchiæ ecclesiasticæ faciem, per quam ex toto orbe terrarum, ecclesiastica negotia, & totius ecclesiæ cura ad vnam Petri sedem ordinatissime referebantur: ipsarum principalium sedium ordinem, qui ab apostolis constitutus est, explicans. Inter quas omnes Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro, docet accepisse primatum: quemadmodum superius audiuisti. In qua tandem subiungit in hæc verba: Si, inquit, frater aliquis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, instruite eum in spiritu lenitatis. Si quæ vero aliæ causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius sanctę sedis apicem, quasi ad caput referte, vt apostolico terminẽtur iudicio. Quia sic dominum velle, ab eoq; sic constitutum esse, antedictis testimonijs declaratur. Hæc enim apostolica sedes, cardo & caput à domino, & non ab alio est constituta. Et sicut cardine ostium regitur: sic huius sanctę sedis authoritate omnes ecclesię disponente domino reguntur. Hęc ille Ana- C cletus illis ipsis apostolorum temporibus. Ex quibus clarissime demonstratur etiam ab initio constituta iam ecclesiasticæ hierarchiæ forma totius ecclesiæ curam, omnesque toto orbe difficiliores ecclesiasticas causas relatas fuisse ad apostolicam sedem.

Anacleti tẽpore q̃ fuerit ecclesiasticæ hierarchię facies q̃ ipsius & cathedræ apostolicæ toto orbe recognita authoritas

Hic vide, vt ab initio totius ecclesiæ cura referret ad Ro. pon. & cathed. ã apostolicam.

Apostolica sedes primatũ sortita a domino

Non minorem authoritatem præferunt, quæ scribit Euaristus, illius Anacleti continuus successor, simulq; euidentissimum testimonium perhibent, eiusdem, quod ex Anacleto iam demonstrauimus, videlicet vt ex toto orbe terrarum ad cathedram Petri relatũ fuerit, quicquid vsq; in ecclesia oriretur difficultatis, quæstionis & controuersiæ. Quod maxime indicat illa eius, qua vniuersæ Aphricanæ regionis episcoporum consultationibus respondet epistola in hæc verba: Consulentibus vobis fratres charissimi quid super his quæ in vestris continebantur scriptis, visum esset nobis, vel quid docibilis ratio persuaderet, aut quid à beatis apostolis nobis traditum aut custoditum remaneret, optantes, vt retulistis, nostris instrui documentis, dilectio vestra ecclesiasticam normam secuta, ad sedem apostolicam referre maluit quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, quàm vsurpatione temeraria quæ sibi viderentur, præsumere.

Euaristi epistolis idẽ demõstrari q̃ ecclesiæ fuit sub Traiano Imp.

Hic nota, q̃d et. à tũ exigebat ecclesiastica regula ab Africanis episcopis

Rursus, in altera eiusdem ad Aegyptiorum episcopos epistola postq̃ illos redarguit vt transgressores ecclesiasticorum canonum, quod suis sedibus quosdam eiecissent ex fratribus, & in eorundem locum superordinassent alios, præcipit, tãquam super eos potestatem exercens, vt eiectis, quos prioribus superordinauerant, illos in pristinas suas ecclesias restituant. Quòd si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habueritis, post

restitutionem

Etiã trãſmarinas q̃relas hu° ſedis authoritate terminari cõſueuiſſe ab initio

reſtitutionem de ea inquirendũ erit, & huius ſanctæ ſedis authoritate terminandum. D
Vides itaq; etiam tunc, huius ſedis authoritate terminari conſueuiſſe querelas, quæ in
tranſmarinis regionibus, inter Aegyptiorum oriebantur epiſcopos. Vides normam ec
cleſiaſticã, quã ſecuti illi Africani epiſcopi, referebãt ſuas dubitationes ad beatiſſimi Pe
tri cathedrã, cui atteſtantes, vt ſupra audiſti, illi Torraconeñ. prouinciæ epiſcopi ad bea
tiſſimum Hilarium. Etiam ſi, inquiũt, nulla dictaret neceſſitas eccleſiaſticæ diſciplinæ,
nobis expetendum reuera fuerat illud priuilegium ſedis veſtræ &c. Inde reſponſa quę
rentes, vnde nihil errore, nihil præſumptione, ſed pontificali totum deliberatione præ
cipitur. Vides etiam hic confeſſam normam eccleſiaſticæ diſciplinæ, quæ neceſſitatem
omnibus imponit ſua dubia ad apoſtolicam ſedem referendi. Vides confeſſum & no
torium, eiuſdem ſedis priuilegium.

Eadẽ demõſtrare ex epiſtola Alexandri pon. qui ſub Hadriano Imp. præfuit eccliæ.

Eadem clariſſime atteſtantur Alexandri illius
primi, qui Euariſto ſucceſſit, diuerſæ decretales epiſtolæ. Inter quas, in ea quæ inſcripta
eſt orthodoxis omnibus per diuerſas prouincias domino famulantibus, legitur in hęc
verba: Relatum eſt, inquit, ad huius S. ſedis apicem (cui ſummarum diſpoſitiones cau
ſarum & omniũ negocia eccleſiarum à domino cõmiſſa ſunt, ipſo dicente principi apo
ſtolorum Petro: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam &c.)
quòd quidam æmuli Chriſti, ſacerdotes Dei ad iudices publicos accuſare præſumant,
&c. Audis quid hic dicat? Eadem certe quæ ille Anacletus, videlicet ab ipſo domino E
apoſtolicæ ſedi atq; eidem præſidentibus commiſſas ſummarum cauſarum diſpoſiti
ones, grauioraq; eccleſiarum omnium negotia. Quemadmodum in ſynagoga veteri
præſidentibus loco quem illic elegerat dominus, omne ambiguũ & difficile iudicium.

Ex literis Sixti, q & ipſe ſub Hadriano pſuit, idẽ palã facere Sixtus vniuerſalis eccleſię epiſcopus

Appellatiões eccleſiaſticas ſũ cauſarũ ex toto orbe ad ſedẽ aplicam

Epõrũ iudicia aplicæ ſedis authoritati reſeruata ab initiò

Decretũ Sixti ſonãs authoritatem principalem

Non minorem his fidem facit ille beatiſſimus Sixtus Alexandri ſucceſſor, qui ſub
Hadriano principe, ſextus à Petro ad totius orbis epiſcopos ſcribit in hęc verba: Sixtus
vniuerſalis apoſtolicæ eccleſiæ epiſcopus, omnibus epiſcopis ſalutem in domino: Poſt
præmiſſa pleraq; apoſtolicorum & eccleſiaſticorum dogmatum: Si quis vero, inquit,
veſtrũ pulſatus fuerit aliqua aduerſitate, licenter hanc ſanctã & apoſtolicã appellet ſe
dem, & ad eam quaſi ad caput refugium habeat, ne innocẽs damnetur, aut eccleſia ſua
detrimentum patiatur, &c. Ab hac enim ſancta ſede à ſanctis apoſtolis tueri, defendi
& liberari epiſcopi iuſſi ſunt. Vt ſicut eorum diſpoſitione, ordinante domino, primitus
ſunt conſtituti, ita huius S. ſedis, cuius diſpoſitioni eorum cauſas & iudicia ſeruauerũt,
protectione futuris tẽporibus ſint ab oĩbus perſequutionibus ſemper liberi. Vnde me
rito culpantur hi, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius ſedis rectoribus placere
cognouerint, &c. Deinde, tãquam principalem illam in eccleſiaſtica hierarchia autho
ritatem exercẽs eccleſiaſticum quoddam decretum edicit, cuius ipſe tenor illam ipſam
authoritatem ſonat. Eſt enim his verbis: Nos igitur tanquam omnium curam geren
tes, propter huius ſedis apicem, decernimus: vt nemo pontificum aliquem ſuis rebus F
ſpoliatum epiſcopum, aut e ſua ſede expulſum, excõmunicare aut iudicare præſumat,
&c. Si quis autem aliter præſumpſerit, ſciat cenſuram huius ſedis ſibi non defuturam.
Hæc ille Sixtus: qui, vt audis, non vnius Romanæ, ſed vniuerſalis eccleſiæ, qualẽ ſe ſcri
bit, epiſcopum ſe quoq; geſſit. In quibus, audis ex toto orbe appellationes eorum qui
à ſuis prouincialibus iudicibus prægrauati ſe putabãt, ad huius ſedis authoritatem &
iudicium. Audis tanquam eccleſiaſticæ hierarchię principem, promulgantem canonẽ
eccleſiaſticum. Audis huius ſedis cenſuram cõminantem decreti ſui tranſgreſſoribus.
Et hæc atq; alia pleraq;, quæ non minorem præ ſe ferũt authoritatem, ante annos mil
le quadringentos, à ſanctiſſimis illis pontificibus ſcripta ſunt. A quibus nõ ſunt abſimi
lia, quæ in Theleſphori glorioſi martyris, & Igenij põtificum in totum orbem directis
decretalibus leguntur epiſtolis. Et nũquid hos omnes (vt Lutherus ille, & qui eiuſdem

Perurgẽt Lutherus cũ ſuis, & impudẽtiſſimę ignorantiæ palã conuincitur

impietatis ſunt, impudentiſſime & ſacrilego ore blaſphemant) iſta ſibi tyrannice vſur
paſſe, & vbi ſe Petri ſucceſſores faciunt, mentitos dicemus, ſtudio efferendæ Romanæ,
cui præfuerunt eccleſiæ? Nunquid non ita potius, vt ſuam ſtationem in qua conſtituti
erant à domino, tuerentur, & eccleſiaſticam hierarchiam diſciplinamq;, in qua omnis
eccleſiæ ſalutem pacem ac vnitatem conſiſtere certum eſt, cõſeruarent: quæ acceperãt
ab apoſtolis, eorumq; principibus ea libere prædicaſſe cũ id requireret res & negociũ?
Nunquid ab aliquibus his reclamatum inuenies, quoties iſta ſua (quã prædicabãt)
authoritate totius orbis epiſcopos ſibi faciebant obnoxios: & non potius omnium con
feſſione

A fessione,totiusq; orbis consensu,hanc eorum authoritatem(quod clarius in progressu
intelliges)fuisse confirmatam & recognitam? Mirum profecto,si illos nondum pu-
deat ecclesiasticarum rerum ignorantissimos,qui se in arce omnis sapiẽtię locantes,di-
uinorũ humanorũq; omniũ Aristarchos & censores faciunt, & nos docent, si velimus
credere,huius sanctę sedis authoritatẽ exortã nuperrime,& à recenti hoĩm memoria.

Sed & Pij est notissima historia,quemadmodum in orbem vniuersum edixerit, de (Ex Pij historia & decreto,eadẽ paſcha facere)
consona paschalis solennitatis obseruatione,non quartadecima mensis primi,ritu he-
braico(quemadmodũ in Asiaticis & Orientalibus ecclesijs plurimis eatenus fecerant,
apostolorum quorundam in hoc prætendentes exemplum:qui vt in alijs multis,ita &
hac in re condescenderant à principio fragilitati suę gentis,iudaicæq; illi obstinationi)
sed die dominico proxime sequente illam quartamdecimam, vt à beatissimo Petro le-
gitime instituta ab initio acceperat & obseruauerat Romana & totius Occidẽtis eccle-
sia. Qua de re decretali directa in orbem vniuersum epistola,affirmans etiam ange-
lica quadam de hoc se admonitum reuelatione,per Hermẽ quendam virum sanctum,
doctorem fidei & scripturarum,subiungit hoc suum decretũ:Vnde,inquit, & nos apo- (Decretũ Pij quo vniuersam ecclesiã obligari voluit)
stolica authoritate instituimus,omẽs ita obseruare debere,quia & nos sic obseruamus,
nec debetis à capite quoquo modo dissidere. Cauete autem diligenter omnes,ne quis
B vos decipiat per aliquam astrologiam, aut philosophiam, & inanem fallaciam secun-
dum traditionem hominum,& non secundum Christum & traditionem rectam. In
Christo enim habitat omĩs plenitudo diuinitatis corporaliter, vt sitis in illo repleti qui
est caput omnis principatus & potestatis.Qui & hanc sanctam apostolicam sedem, o-
mnium ecclesiarum caput esse præcepit,ipso dicente principi apostolorum Petro: Tu
es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meã,&c. Hæc ille Pius.

Quanquam autem ipsa hæc constituendi præcipiendiq; in vniuersam ecclesiam Ro-
mani pontificis libertas,quam nunc in Pio,& paulo ante in Sixto audiuistis,satis lucu-
lenter demonstret,nõ solum quam ipsi sibi authoritatem præsumpserint super vniuer-
sam ecclesiam,sed etiam totius de hoc ecclesiæ tacitam confessionem & recognitionẽ.
Vt tamen clarius intelligatur,quàm non negligenter aut contemptim etiam à longissi-
me distantibus Asiæ,Orientisq; ecclesijs exceptum fuerit hoc Pij decretum,quę,vt prę-
dictum est,eatenus consueuerant quartadecima mensis primi,cum Iudæis pascha cele-
brare,dominicæ diei nulla ratione habita. Cuius suæ obseruationis, & beatissimũ Io-
annem euangelistam,& nonnullos alios ex apostolis prætendebant authores,quos si-
militer celebrantes viderant,in hoc,vt diximus,suæ gentis fragilitati condescendentes
ab initio. Quam ob causam & Petrus,& Iacobus in circuncisorum præsentia inueniun-
tur legis obseruasse ceremonias,atq; adeò Paulus ipse,alioqui ex professo hostis Iudai-
C cæ seruitutis,etiam pene ad scandalum suæ gentis in illo principio,vnde & in illum Hi- (Act.21)
erosolymis facta est totius populi seditio,& coniuratio, qui tamen pacifice tulit Iacobũ
& Petrum,quoties adesse cõtingeret,reliquosq; apostolos. Itaq; cum ille per Asiam
ecclesiæ ab eo quod eatenus obseruauerant,haud temere recedendum putarent,prę-
sertim cum & Ioannis euangelistæ & aliorum nonnullorũ apostolorũ recens in eo seque-
rentur exemplum,nec tamen Romani pontificis capitis hierarchiæ ecclesiasticæ, diuer-
sum ab eo præcipientis,authoritatẽ auderent contẽnere,Polycarpum B. Ioannis euãge- (B. Polycarpi. ad Anicetũ noie Asiaticorũ epõrũ ob illud Pij decretũ,legatio)
listæ discipulũ,& ab eodẽ Smyrneũ ordinatũ episcopũ, tũc totius Asiæ honoratissimũ,
Romã destinarũt,vt Rom. pon. de se satisfacerent,& suę illi obseruationis per eundem
rationem redderent,& authores. Quem defuncto statim Pio,sub Aniceto eius succes-
sore Romam venisse,S. Irenæus einsdem Polycarpi auditor,Eusebius Cæsariẽs. & D.
Hieronymus testes sunt. Cum quo super hac quæstione ita transegit,vt non vnusquis-
que suam sententiam obstinata contentione defenderet. Neq; enim Anicetus Polycar-
po suadere poterat, vt non obseruaret ea quæ nouerat Ioannem discipulum domini
vel cæteros apostolos cum quibus semper fuerat, obseruasse. Neque rursus Anice-
tum Polycarpus persuasit ea deserere,quæ ille dicebat maiorum à se more seruari.
Cumq; hæc inter se habuissent, tandem communicauerunt sibi inuicem, ita vt conce-
deret Anicetus Polycarpo , etiam sacerdotali ministerio, honoris duntaxat contem-
platione ,perfungi:& ita ab inuicem plena fide, pace integra, & firma charitate disce-
dunt, vt omnes ecclesiæ , siue quæ ita de pascha , siue quæ non ita obseruarent,

inter

inter se tamen concordiam custodirent. Hæc apud Eusebium ex Irenæi ad Victorem D
epistola. Siquidem non videbatur sancto sapiētissimoq; pontifici eam ob rem, quæ vtcunq; tolerari ad tempus & dissimulari poterat, nouam tunc excitare tragœdiam, quando nec intus nec foris, satis tutam pacem habebat ecclesia:& Martionis, ac Valentini, Montani quoq; Cataphrygum & Apellitarum tunc exorientes hæreses, & quæ in ecclesiam debacchabatur, principum persecutio, in qua etiam vterq; ipsorum, hoc est, tam Polycarpus quam Anicetus aliquanto post glorioso consummati sunt martyrio, maius grauiusq; negotium exhibebant christifidelibus.

Lib.5.hist.ecc.ca.24

At illis sopitis rursus & quiescentibus, Victor Ro.pon.& ipse gloriosus Christi martyr prædecessoris sui Pij decretum renouare ac statuere cupiens, & consonam paschalis obseruationis vnitatē, per vniuersam ecclesiam introducere, quó Asiaticas illas Orientalesq; ecclesias, ab antiquo illo suo ritu Iudaico abduceret facilius, sacerdotales conuentus per diuersas prouincias celebrari iussit, & ipse primus Romæ celebrauit vicinorum episcoporum cōcilium. Per Gallias autem celebrato eadem de re sacerdotum concilio, Irenæus præfuit Lugdunēsis episcopus, Præterea & in Cæsarea Palestinæ plures & insignes concilio interfuerunt ecclesiarum antistites, cui Theophilus præfuit, ipsius Cæsareæ episcopus. Ad eundem modum & in Ponti prouincia, conuenerunt episcopi sub Palmea, & in Achaia sub Bacchylo Corinthiorum episcopo. Qui omnes ad mandatum Victoris, in suis quisq; prouincijs conuenientes, prorogatis ad se inuicem epistolis, conuenientes in apostolicæ sedis sententiam, & ecclesiasticum decretum, dudum per Pium promulgatum, sed remissius exactum, cōfirmarunt: definientes ex apostolica & Christi institutione, pascha celebrandum esse, non ritu veteri cum Iudæis, quartadecima mensis primi, sed dominica proxima, quando Christus surrexit à mortuis: vt semper ab initio fidissima apostolicæ traditionis custos, obseruauerat Romana ecclesia. E

Ex Victoris historia & epistis, eadem euidentia facere

Victoris iussu p diuersas puincias celebrata cōcilia cōuenisse in apostolicę sedis sententiā

At cum soli Asianæ regionis episcopi, qui etiam ad Victoris mandatum, super eadem quæstione congregati fuerant sub Polycrate Ephesino episcopo, suam tuerētur obseruationem antiquam & Iudaicam, nec ab ea (vt quam ex diuina institutione ortum habere credebant) quoquo pacto dimoueri se sinerent, nec induci possent, vt ea in re consentirent reliquę ecclesiæ, Victor erga eosdem seuerius districtiusq; agens, nec Polycratis pro eis satisfactionem suscipiens (quam suæ historiæ Eusebius inserit) totius Asiæ & vicinarum prouinciarum sibi non obsequentes ecclesias, priuat communione ecclesiastica. Id quod Irenæo, & alijs plerisq; non probabatur episcopis, vt ob rem tantillam, & quæ ferri ad tempus dissimulariq; facile poterat, pacem turbaret ecclesiæ. Qua de re etiam scriptis ad illum literis liberius cum eo expostulant, Pij prædecessoris sui in eadē causa plenū prudentiæ prætendentes exemplum. Ipse tamen in sententia persistit. Cui & vniuersa Christi obediuit ecclesia, quæ deinceps quartodecumanis (ita vocabantur illi qui Iudaico ritu perseuerabāt celebrare pascha) nō cōmunicauit, sed habuit vt hęreticos. Ex quibus perdurātes reliquiæ ad tempus vsq; Nicæni, atq; etiam Calcedonēs concilij coacti sunt in eisdem, quartodecumanos, vt vocabant, errorē & hæresim abiurare:vt in actis eorundem conciliorum legitur. Et hæc ita gesta, euidenter ostendūt Victoris, Polycratis, & Irenæi, ea ipsa de re ad se scriptæ epistolæ. Pręterea Eusebius Cęsariē. Hieronymus, & alij testimonium perhibēt:Socrates quoq; græcus author in ecclesiastica sua historia his verbis meminit:Plurimi circa Asiam antiquitus quartodecimo die pascha obseruauere, non respicientes Sabbati diem, & ita facientes nō segregabantur ab illis qui aliter celebrabant, donec Victor Romanæ ecclesiæ episcopus excōmunicationem quartodecumanis misisset in Asiam. Vides & huius testimonio, quòd post excommunicationis sententiam à Victore prolatam in quartodecumanos, ab eorum cōmunione abstinuerit, q celebrabāt aliter, hoc est, catholica, & orthodoxa Christi ecclesia, quæ vniuersa, præter Asiaticos illos concordabat in obseruatione paschali cum Romana ecclesia. F

Soli⁹ Asianæ regionis epi tuebāt Iudaicā obseruationē paschalē

Victor totius Asiæ & vicinaꝝ puinciaꝝ sibi nō obsequnetes ecclesias priuat communiōe ecclesiastica

Socrates

Legit i trip. hist.lib.9.ca.38.

Hic vellem subsisterent paulisper & pedem figerent, qui non ita nuper, & à recenti memoria hominum exortam dicunt Romanæ ecclesiæ authoritatem super alias, & nobiscum perpenderēt, quid ergo causæ fuerit, quòd etiam illo seculo, hoc est, vix CL. annis post Christum tantum sit ausus ille Victor vsurpare sibi authoritatis super alios omnes totius orbis episcopos, tam fuerit imperiosus ac vehemens etiā in tam longe à se distantes

Vrgent hic hostes authoritatis Romanæ ecclesiæ, & Rom. pontificum

A distantes vniuersas Orientis ecclesias, vt eas ab antiquo illo suo ritu, non tam ratione quàm authoritate & imperio, etiam inuitas moliretur abstrahere? Quid etiam? Si non sunt reueritæ illæ tam longe sitæ ecclesiæ, in Victore tanquam successore Petri, illam, quæ capiti ecclesiasticæ hierarchiæ competit, principalem ecclesiastici regiminis authoritatem, qua posset omnes obligare suarum præceptionum vinculis: cur quęso cesserūt tam importune tam moleste imperanti? Cur non contempserunt illa fulmina cēsurarum, iuaniter, & in non subditos (vt hi dicerent) iurisdictioni suæ districta? Cur ab illorum excommunicatorum communione abstinuit vniuersa Christi ecclesia, tametsi nō probauerit excommunicari: vt quod præcipiti factum consilio plurimi arguebant episcopi? Quòd si non fuisset hæc Romanorum pontificum, totius orbis consensu & confessione super vniuersam ecclesiam authoritas, quid illo sibi vsurpanti tantum imperij & iurisdictionis in alienos seruos fuisset magis ridiculum? quid tam importuna tam impotenti eius arrogantia intolerabilius? Quid illis Asiaticis, tam longe à Roma distantibus ecclesijs abiectius, quod & nuper ex Asia Romam misissent illum POLYCARPVM, ob illud Pij (quod audisti) decretum, & nunc istius VICTORIS censuris & excommunicationibus adigi se permitterent hoc deserere, quod ex apostolorum traditione obseruauerant ab initio? Et quid de vniuersa dices eccle-
B sia, quæ illos ob Victoris excommunicationem habuit pro excommunicatis, & deinde in eadem pertinacius persistentes, pro hæreticis? Quo elogio exornati sunt, & à Nicęno & à Calcedoneñ. concilijs.

Quòd si insuper & actorum & scriptorum ab eodem Victore, de ecclesiasticis causis & negotijs ad diuersos per orbem episcopos vim & energiam perpēdas, clarissime intelliges, & quam ille personam gesserit in ecclesia, & quid in eo recognouerit orbis vniuersus. Scribit ad Theophilū Alexandrinū, & vniuersam eius ecclesiam in hæc verba:

Epistola Victoris ad Theophilū & Alexandrinā ecclesiam

Victor Romanæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus, Theophilo episcopo & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Et post pręmissa pleraq;: Similiter & ea vos iudicare ad apostolicam delatum est sedem, quæ præter nostram vobis definire non licet authoritatem. Vnde statutum liquet à tempore apostolorum & deinceps. Placuit, vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopis, licenter appellet & adeat apostolicæ sedis pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos eius retractari negotium procuret, & dum iterato iudicio pontifex causam illius tractat, nullus alius in eius locum ponatur aut ordinetur episcopus. Quoniam, quanquam comprouincialibus episcopis, accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen absolute definire, inconsulto Romano pontifice permissum est. Cum vni beatissimo Petro, non ab alio quàm ab ipso dictum sit domino: Quæcunque alligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et alibi in institutis legitur apostolicis. Si quis putauerit se à proprio Metropolitano grauari, apud patriarcham aut primatem diœcesios, aut penes vniuersalis apostolicæ ecclesiæ iudicetur sedem. Quare nihil est aliud fratres talis vestra præsumptio, nisi apostolorum successorumque eorum terminos transgredi, eorumque decreta violare. Hæc ille Victor, quem audis non solum Romanæ, sed & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopum. Audis authoritatem & prærogatiuam Romanæ ecclesiæ, non solum constitutam à CHRISTO, sed etiam comprobatam decretis apostolicis. Quibus expresse constitutum est, appellationes ex toto orbe terrarum ad eandem referri debere. Maiores causas & præcipua quæq; ecclesiarum negotia illius terminari iudicio.

Victor vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus

Ecclesiasticū decretum ab ipsis apłorū tēporibus de deferēdis appellationib9 ad sedē apostolicam

C

Nota Canonē apostolicū citatū à Victore

Eadem hæc pene ad verbum fidentissime prædicat Sixtus ille secundus gloriosissimus Christi martyr & pontifex, atq; iterum iterumq; repetit. Primo in epistola ad Gratum episcópum: deinde epistola altera ad episcopos per Hispaniam. Eadem quoq; Felix primus sanctissimus pontifex in epistola ad Paternum episcopum.

Eadē pdicari à Sixto ij. pōtifice & martyre in facie totius ecclīæ sub Decio.

Nec his sunt absimilia, quæ scribit Marcellus gloriosus martyr & pontifex ad vniuersos per Antiochenam prouinciam constitutos episcopos: Rogamus, inquit, vos fratres, vt non aliud doceatis ac sentiatis, quàm quod à beato Petro apostolo, & reliquis apostolis ac patribus accepistis. Ab illo enim primum instructi estis, ideo non oportet vos primum derelinquere patrem & alienos sequi. Ipse enim est caput totius ecclesiæ,

Eadē à Felice

Eadē à Marcello pōtifi. & martyre

Petrus caput totius ecclīæ

cui dominus ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. D
Eius enim sedes primum apud vos fuit, quæ postea iubente dño Romam translata est. Cui adminiculante gratia diuina præsidemus. Nec ab eius dispositione deuiare oportet ad quam cuncta maiora negotia ecclesiastica, diuina disponente gratia iussa sunt referri, vt ab ea canonice disponãtur, &c̃. Ad quam omnes, quasi ad caput, iuxta apostolorum eorumq; successorum sanctiones episcopi qui voluerint, aut quibus necesse fuerit confugere, eamq; appellare debent, &c̃. Quia episcoporum iudicia, & summarum causarum negotia, cunctaque dubia apostolicæ sedis authoritate peragenda sunt & finienda. Et omnia prouincialia negotia, huius sanctæ & apostolicæ sedis sunt retractanda iudicio, si huius ecclesiæ pontifex præceperit. Hæc ille gloriosus Christi martyr & pontifex. A quo si per omnes, vt sibi successerunt ex ordine ad Syluestrum vsque, sub quo Nicænum celebratum est concilium, percurrere libeat, diligenterq; perpendere, & quibus & qualia scripserint, quid egerint, quo se gesserint pacto, clarissime videbis, illos omnes, non vnius Romæ aut Italiæ, sed totius dominici gregis gessisse episcopatũ, & illã supremã in ecclesiastica hierarchia authoritatẽ, in ipsis recognouisse semper orbem vniuersum. Ex quibus, vt adhuc vnum audias Melchiadem, qui Syluestrũ proxime præcessit. Ad Marinum, Benedictũ, Leontium, & cæteros Hispaniarũ episcopos scribit in hæc verba: Episcopos nolite iudicare, nolite condemnare absq; huius se- E
dis authoritate: quod si feceritis, irrita erunt vestra iudicia, & vos cõdemnabimini, hoc enim priuilegium huic sanctæ sedi à tẽporibus apostolorum statum est seruare, quod illæsum manet vsq; ad hodiernum diem, &c̃. quod beato Petro æternæ vitæ clauigero dominus solummodo commisit: quod prærogatiuum eius iuste succrescat sedi, futuris hæreditandum tenendumq; temporibus. Quoniam & inter beatos apostolos fuit quędam discretio potestatis. Et licet cunctorum par esset electio, beato tamen Petro concessum est, vt alijs præemineret, eorũq; quæ ad querelam venirẽt, causas & quæstiones, prudenter disponeret. Id quod Dei ordinatione taliter cõstitutum credimus, ne omnes posterorũ, sibi cuncta vendicarẽt, sed semper maiores causæ (sicut sunt episcoporũ, & potiorũ curæ negotiorum) ad vnam B. principis apostolorum Petri sedem confluerent, vt inde susciperent finem iudiciorũ, vnde acceperunt initium institutionum: ne quandoq; à suo discreparent capite. Si ergo viderit se quispiam vestrum prægrauari, hanc sedẽ appellet, huc recurrat, vt semper instituta fuit cõsuetudo. Hæc ille Melchiades. In quibus audis eadem quæ toties superius audiuisti, nempe quale in beatissimo Petro hęc sedes priuilegium acceperit, vtq; illud ab apostolorũ vsq; temporibus eatenus illæsum intemeratumq; seruatum fuerit.

Oia grauiora negotia ecclesiastica ab initio relata ad sedem Petri

Appellatiões ex vniuersa eccl'ia ad sedẽ apostolicam

Eadẽ à Melchiade.

Quale in B. Petro priuilegiũ accepit sedes ap'lica à tẽporibus ap'lorũ perpetuo conseruatum

Petrus iudex & arbiter q̃stionũ oim q̃ oriunt in ecclesia

Ex toto orbe appellatiões ad sedẽ apostolicam

Et hos omnes sanctos pontifices, in quibus plurimi sunt gloriosi etiam Christi martyres nunqd ista mẽtitos dicemus, & p̃cedentis ab initio tẽporis inuiolatã cõsuetudinẽ, F
& apostolicos quos cõmemorant canones, confinxisse de suo capite, quo suam super alios efferrent potentiam stabilirentq; tyrannidẽ? & non potius, tanq̃ super ecclesię speculam constitutos à domino, christiani gregis vigilantes egisse excubias, ecclesiasticæq; hierarchiæ vigorem & vnitatem, in quo omnis ecclesiæ salutem consistere certum est, vt erat instituta ab apostolis & Christo, conseruasse diligenter? Qui quòd non sua quæsierint, sed quę IESV CHRISTI, proprio sanguine satis arbitror, contestatum reliquerunt. Qui, vt quàmmaxime fingere aliquid aut mentiri voluissent, quis quæso hac in re fictioni, quis locus erat mendacio? Nunquid ignorare potuit orbis vniuersus, quid aut tunc, aut temporibus ab initio ecclesiæ præcedentibus, à quo non ita longe distabant, toto orbe obseruatum fuerat? An grauiora illa ecclesiasticarum rerum negotia, & episcoporum iudicia referri consueuerint ad huius sedis iudicium? Nunquid adeo tunc fuerunt ignoti apostolorum, quos hi proferebant & inculcabant, canones, quibus solis tunc gubernabatur ecclesia, continuo post ipsa apostolorum tempora? Vt tamen pro tuo more, ac pro tua illa modestia, de his, & dicas, & fingas quicquid volueris, inficiari non poteris, eius saltem quod hic demonstrandum suscepimus, sufficientissimum locupletissimumque ipsos perhibere testimonium, nempe facti proprij, quod solum nunc in demonstrationem venit: vt videlicet tanquam Petri successores, pro ecclesiasticę hierarchiæ principibus, omnes ab initio se gesserint Romani pontifices, & illam principalem ecclesiastici regiminis authoritatem super

ecclesiam

A ecclesiam vniuersam, facto exercuerint. Iure ne an iniuria, in superioribus satis demon-
stratum arbitror. Certe facti proprij haud scio vt alios requiras testes magis idoneos.
Tametsi illis ipsis, vniuersi, vt etiã audiuisti, scriptores veritatis perhibeãt testimoniũ.

Quæ fuerit in illo flore iuuentutis christianæ ecclesiæ, eius hierarchiæ facies, quæ in ea Romanorum pontificum authoritas: vtq; ne ordinarentur quidem toto orbe, nisi horum authoritate confirmati episcopi, ex beatiss. Leonis epistola demonstrare.

CAPVT X.



QVanquam ex his, quę induximus hactenus, satis cõstare crediderim, Roma-
nos pontifices tanquam successores Petri, se gessisse ab initio pro ecclesia-
sticæ hierarchiæ principibus, & pro talibus fuisse recognitos ab vniuersa
Christi ecclesia: vt tamen & nos articulatius demonstremus & tu clarius in-
telligas christiane lector, quæ fuerit eo seculo ecclesiasticę hierarchiæ facies, qui vigor
disciplinæ, quæ pontificiæ illius dignitatis maiestas, & reuerentia, q̃ præsens toti orbi,
imò q̃ intima, etiã longissime distãtibus ecclesijs, vnius Romani pon. tanq̃ in immẽso
B aliquo exercitu Imperatoris authoritas, adeò, vt absq; eius scitu & imperio nihil age-
retur, q̃d alicuius momenti esset in ecclesiasticis toto orbe negotijs, eius vero iussa absq;
contradictione sequerẽtur omnes. Operæprecium mihi videtur, illius ter sancti Leonis
ad Anastasium Thessaloniceñ. epistolã, de Attico veteris Epeiri archiepiscopo ascribe
re, vt quæ & per se lectu dignissima est, insuper & euidentissime demonstrat illius tunc
vere florẽtis christianæ ecclesię faciẽ: quã vtinã nostri seculi hoïes zelarẽt ac æmularen
tur potius, q̃ ecclesiasticã (qualiscunq; adhuc restat) hierarchiã vna cũ religione fundi-
tus molirent euertere. Hoc tamẽ, eo quod prolixor est, eius prælibato argumento.

Consueuerant ex more antiquo Thessaloniceñ. episcopi esse Romanorum pontifi-
cum per regiones Orientales legati ac vicarij: quemadmodum post nõnunq̃ Cõstãti
nopolitanos, aliquãdo etiã Alexãdrinos episcopos fuisse demõstrant Simplitij ad Aca
tium Constantinopolitanũ, & Bonifacij ad Eulalium Alexandrinum, aliorũq; ad alios
diuersæ epistolæ. Idq; ne ancillis tam longe distantibus à cathedra Petri ecclesijs, eius-
dem deesset seu cura, seu authoritas: aut illę è tam longinquo, ad hãc assiduo referre co
actæ ecclesiarũ negotia, nimiũ grauarentur. Quam ob causam quanta esse solebat
sacerdotum & ecclesiasticorũ ex toto Oriente pro ecclesiasticis negotijs confluentium
apud Thessalonicam frequẽtia, canon XX. Sardiceñ. concilij indicat, quo cõstituitur,
ne episcopi, presbyteri, aut clerici illic diutius morarentur, q̃ ecclesiarũ suarũ, & causarũ
C pro quibus eo conuenissent, exigeret necessitas, ne sine pastoribus & rectoribus diutius
remanerent plebes & ecclesię. Ita & Anastasius, beatiss. Leonis in illis partibus vica
rius, Atticũ veteris Epeiri metropolitanũ antistitem, corã se personaliter euocauerat.
Et cum per excusationem infirmitatis, instantis hyemis difficultatisq; itinerũ adesse dif
ferret, ille ad authoritatis suæ & sedis apostolicæ contemptũ hoc pertinere existimãs,
aut suo ea in re obsecutus affectui, implorata executione brachij secularis, per pręfectũ
Illyrici, eum ad se venire compulit, aut potius per vim fecit adduci. Qua re per B. Leo-
nem intellecta, tam Atticum, q̃ Anastasium coram se euocauit. Nunc audi eiusdem
hac de re ad ipsum Anastasium epistolam.

Argumentũ epistę B. Leonis ad Anastasiũ, q̃ vna euidẽter conuincit hostes autho. sedis apostolicæ.

Quanta fraternitati tuæ à beatiss. Petro apostolo cõmissa sunt, & qualia etiã nostro
fauore tibi sint credita, si vera ratione perspiceres, & iusto examine põderares, multum
possemus de iniũctæ tibi sollicitudinis deuotione gaudere. Quoniam sicut prædecesso
res mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum secutus exemplum,
vices mei moderaminis delegaui, vt curam quã vniuersis ecclesijs principaliter ex diui
na institutione debemus, imitator nostrę mãsuetudinis adiuuares, & lõginquis ab apo
stolica sede prouincijs præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes.
Quia de continenti opportunoq; profectu promptũ tibi esset, quid, vel in quibus rebus,
aut tuo iudicio componeres, vel nostro iudicio reseruares. Nam cũ maiora negotia, &
difficiliores causarũ exitus liberũ tibi esset sub nostræ sentẽtiæ expectatione suspẽdere,
nec ratio, nec necessitas fuit, in id quod mẽsuram tuam excederet, deuiandi. Abun-

B. Leonis ad Anastasium epistola

Nota

Ro. pon. vniuersalis ecclesiæ pastor ex institutione diuina.

Legationis necessitas

Legato in officio suo quę seruanda moderatio

dant enim apud te monumentorum scripta nostrorum, quibus te de omni actionum D temperantia frequẽter instruximus, vt commẽdatas tibi ecclesias per exhortationẽ charitatis ad salubritatem prouocares. Quia & si pleraq; existant inter desides & negligentes fratres, quæ oporteat maiore austeritate curari: sic tamen adhibenda est correctio, vt semper sit salua dilectio. Vnde & beatus apostolus Paulus ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuẽs, dicit: Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt matres, iuuenculas vt sorores in omni castitate. Quæ moderatio si quibuscunq; inferioribus membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus & episcopis sine offensione reddenda est: vt licet nonnunquam accidant, quę in sacerdotalibus sint reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quàm seueritas, plus cohortatio, quàm commotio, plus charitas, q̃ potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt, querunt, non quæ Iesu Christi, facile ab hac lege discedunt, & dum dominari magis, quàm consulere subditis quęrunt, placet honor, inflat superbia, & quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxam. Quod, vt necesse habeamus ita dicere, de non paruo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo in culpa sentio, cum te à traditis tibi regulis vel in modico deuiasse cognosco: qui si tuæ æstimationis parum diligens eras, meæ saltem famæ parcere debuisti, ne quæ tuo tantum facta sunt animo, nostro viderentur gesta iudicio. Relegat fraternitas E tua paginas nostras, omniaq; ad tuos missa maiores apostolicæ sedis præsulum scripta decurrat, & vel à me, vel à prædecessoribus meis inueniat ordinatum, quod à te cognoui esse præsumptum.

Culpã legati in delegantẽ quodãmodo tendere

Venit nanq; ad nos cum episcopis prouinciæ suæ frater noster Atticus, veteris Epeiri metropolitanus antistes, & de indignissima astrictione quam pertulit, lachrymabili actione conquestus est, corã astãtibus diaconibus tuis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo, ea quæ nobis ingerebantur, fide nõ carere monstrabãt. Legebatq; quoq; in literis tuis, quas ijdẽ diaconi detulere, q̃ frater Atticus Thessalonicã venisset, quodq; consensum suum, etiã scripturæ professione signasset, vt de illo non aliud à nobis intelligi posset, quàm proprij arbitrij, & spontaneæ deuotionis fuisse quod venerat, quodque chartulam de obedientiæ sponsione conscripserat. In cuius tamen chartulæ mentione, signum prodebatur iniurię. Non enim necessariũ fuerat vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam voluntarij aduentus probabat officio. Vnde deplorationibus supradictis hæc verba epistolæ tuæ testimoniũ prætulere. Et per hoc quod non est taciturnũ nudatũ est illud quod silentio fuerat adopertum, adhibitam scilicet Illyrici pręfecturã, & sublimissimam inter mundanos apices potestatem, in exhibitionem insontis antistitis incitatam, vt missa executione terribili, quæ omnia sibi officia publica ad effectum præceptionis adiungeret, à sacris ecclesię adytis, nullo vel falso insimulatus crimine extraheretur sacerdos, cui nõ ob molestiã ægritudinis, instantis hyemis darentur induciæ, sed F iter asperum & periculis plenum, per inuias cautes agere cogeretur, &c.

Attici aduersus Anastasium, legatum q̃rela corã sede apostolica

Ex extremo etiã Oriente epos obedisse tiã pstare cõsueuisse sedi apostolicæ

Multum stupeo frater charissime, sed & plurimũ doleo, q̃ in eum de quo nihil amplius indicaueras, q̃ q̃ vocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, tam vehementer potueris commoueri: & præsertim, cum etsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad consulta tua rescriberem. Sed, vt video, bene de moribus meis æstimasti, & quàm ciuilia pro conseruanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissime præuidisti: & ideo motus tuos exequi sine dilatione properasti, ne cum moderationis nostræ aliud disponentis scripta suscepisses, faciendi id quod factum est, licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facinus fratris innotuerat, & Metropolitanum episcopum noui apud te criminis pondus vrgebat: quod quidem alienum ab illo, etiam tu, nihil ei obijciendo confirmas. Sed etiam si quid intolerandum gessisset, nostra erat expectanda censura, vt nihil prius ipse decerneres, quàm quid nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem sis vocatus sollicitudinis, non plenitudinem potestatis. Vnde sicut multum nos eã quæ à te pie sunt curata, lætificant: ita nimium ea quę perperam sunt gesta, contristant, & necesse est post multarum experimenta causarum sollicitius prospici & diligentius præcaueri, quatenus per spiritum charitatis & pacis, omnis materia scandalorum, de ecclesijs domini quas tibi commendauimus, auferatur

Ex his nota q̃ fuerit libera aplicæ sedis in cuocãdis corã se etiam psonaliter, totius orbis epis authoritas.

A auferatur, præeminente quidem in illis prouincijs episcopatus tui fastigio, sed amputato totius vsurpationis excessu.

Deinde de commisso eidem suæ legationis munere illum plenius instruens, & quas in singulis ecclesiasticis, quæ ad apostolicæ sedis authoritatem referri oportebat, negotijs sequi teneretur, regulas ac leges præscribens.

Igitur, inquit, secundum sanctorum patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra tuæ fraternitatis cura prætēditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à regulis præstitutis, nulla aut negligentia aut præsumptione discedant.

In ciuitatibus quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hęc forma seruetur: vt qui ordinandus est, etiam si bonæ vitæ habeat testimonium, non laicus sit, non neophytus, nec secundæ coniugis maritus, aut qui vnam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellēs est electio, vt hæc quę in alijs ecclesię membris non vocantur in culpā, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum ordinem constitutis, nuptiarum societati, & procreationi liberorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec B subdiaconibus carnale connubium conceditur, vt qui habent, sint tanquam nō habentes, & qui non habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri: quanto magis in primo, aut secundo, vel tertio seruandū est: ne aut Leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se à voluptate vxoria necdum frenasse detegitur?

Quā formā in ordinādis epīs suo legato pscripserit

Quales ordinandi

Celibatus clericorū à subdiacono supra

Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus pręponatur, quē cleri plebisq; consensus concorditer postulauerit, ita, vt si in aliam forte personam partium se vota diuiserint, metropolitani iudicio is alteri pręponatur, qui maioribus & studijs iuuatur & meritis: tantum vt nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, vt fiat minus religiosa quàm conuenit, cui non licuerit habere quem voluit. De persona autem consecrandi episcopi, & de cleri plebisq; consensu metropolitanus episcopus ad tuam fraternitatem referat, quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat, vt ordinationem rite celebrandam, tua quoq; firmet authoritas: quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet afferre, ne gregibus domini diu desit cura pastorum.

In electiōe q ponderanda

Electiōis episcopalis confirmatio petenda ab authoritate sedis apostol.

Metropolitano vero defuncto, cum in locum eius alius fuerit subrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolitanam conuenire debebunt, vt omnium clericorum atq; omnium ciuium voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem ecclesiæ vel ex di- C aconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam prouinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, si quod ipsis placuit, tibi quoq; placuisse cognouerint. Sicut enim iustas electiōes nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi.

Tum demū ordinandus ab epīs electꝰ cū aplícæ se. autho. confirmatus fuerit

De concilijs autē episcopalibus, non aliud iudicamus, quàm sancti patres salubriter ordinarunt, vt scilicet bini conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diuersos ecclesiæ ordines nasci assolēt, iudicetur. Et si forte inter ipsos qui præsunt, de maioribus, quod absit, peccatis causa nascat, quæ prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuā de totius negotij qualitate metropolitanus curabit instruere. Et si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quicquid illud est, transferatur, &c.

Concilia episcopalia ordinaria bina quotānis p singulas prouincias celebranda

In euocādis autem ad te episcopis, moderatissimum te esse volumus, ne per maioris diligentiæ speciem fraternis videaris gloriari iniurijs. Vnde si causa aliqua maior extiterit, ob quam necessarium sit fratrum aduocare conuentum, binos de singulis prouincijs episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuā venire sufficiat, ita vt in præstituto tempore, non vltra quindecim dies quo conuenerint, retardentur. Si autem in eo, quod cum fratribus tractandū definiendumq; credideris, diuersa eorum fuerit à tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, vt remotis ambiguitatibus, quod Deo placeat, decernatur. Ad hunc enim finem, omnem affectum nostrum, curamq; dirigimus, vt quod ad vnitatem con-

Authoritas apostolicę sedis legati in euocādis corā se episcopis suæ legationis celebrandisq; extraordinarijs concilijs

D

cordiæ & quod ad custodiā pertinet disciplinæ, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur.

Salubris exhortatio oēs ordines sibi concilians

Et te igitur fratrer charissime, & eos fratres nostros qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non sit similis omnium materia querelarum, hortor & moneo, vt quæ pie sunt ordinata salabriterq; disposita, nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum est quærat, sed q̄d alterius, sicut apostolus ait: Vnusquisq; vestrū proximo suo placeat in bono, ad ædificationem. Neq; enim poterit vnitatis nostræ firma esse cōpago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis astrinxerit: quia sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra nō eundem actum habent:

Corp⁹ ecclīę

ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Hæc connexio totius quidem corporis vnanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum: quibus cum dignitas sit communis, non est tamen authoritas æqualis: quoniam & inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædā discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præemineret: de qua forma episcoporum quoq; est orta distinctio, & magna dispositione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus quidam in vrbibus maioribus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiæ cura conflueret, & nihil vnquam à suo capite dissideret.

Episcoporū ordo & distinctio sub vno præside

E

Qui ergo quibusdam scit se esse præpositum, non moleste ferat sibi aliquem esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat: & sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Quod quomodo experiemur, nisi & illud in obseruantiam veniat, quod idem dominus ait: Qui maior est vestrum, erit minister vester: qui autem se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Hæc ille vere magnus Leo, anno circiter quadragesimo supra quadringentesimum, in illo flore iuuentutis christianę ecclesiæ. Quæ nec me piguit asscripsisse prolixus, nec te legisse pœnitebit christiane lector. Quandoquidem, vna hæc epistola plane confundimus vniuersos hos giganteos sacrosanctæ maiestatis & ecclesiasticæ hierarchiæ impugnatores. Qua vt vix aliud grauius: ita nec euidentius afferri potuit testimonium, ex quo clarius certiusque posset intelligi, quæ fuerit eo seculo, nec eo seculo tantum, sed & præcedentibus ipsum temporibus, ecclesiasticæ hierarchiæ facies. Sicut enim, inquit, prædecessores mei, prædecessoribus tuis: ita & ego priorum secutus exemplum, tuæ dilectioni vicēs mei moderaminis delegaui.

F

Ex p̄dicta B. Leonis ep̄la vt clarissime intelligat, q̄ fuerit facies hierarchiæ ecclesiasticæ illo seculo

Audisti autem ex eadem, quàm decora, quàm ordinata, quàm decenter disposita tunc fuerit illa domus ecclesiastica, sub cura vnius veluti patrisfamilias, Romani pontificis. Cuius non minus tunc viguit in vniuersum orbem authoritas, vnitatē ecclesiasticam continens, & non secus quàm animus quidam immensum aliquod corpus ex pluribus maximeq; dissimilibus membris compositum, sustinens, vegetans & gubernās, quàm faciat in vna domo, vnius patrisfamilias. Vtq; per diuersos officiorum, dignitatum ordinumq; gradus, ad vnam B. Petri sedem totius ecclesiæ cura tunc ordinatissime commodissimeque confluxerit. Omnesque etiam longissime positæ ecclesiæ, nō minus moderationis eius veluti præsentis sentirent habenas, non minus imperia religiosissime promptissimeq; exequerentur, quàm quæ vicinæ erant et proximæ. Breuiter, vt sine eius iussu aut permissu, nihil quod alicuius momenti esset ecclesiasticorum negociorum ageretur in vniuersa domo ecclesiastica, sed maiores omnes causę ad eius referrentur arbitrium.

Audiuisti insuper quę eius fuerit libertas in euocandis coram se etiam personaliter, ex toto orbe episcopis, quàm illorū districta obedientia, quàm præsto fuerit etiam sublimissima inter mundanos apices potestas, ad executionem mandatorum huius sedis legati, quæ omnia sibi publica officia ad effectum pręceptionis adiungeret, in exhibitionem insontis alioqui archiepiscopi.

Audiuisti pręterea, vt cōsueuerint etiā tunc in extremo oriente Metropolitani, obedi-

A entiam pręſtare Ro. Pont. Vt nulli toto orbe, niſi huius ſedis authoritate ordinarentur epiſcopi. Siquidē electionum epiſcopaliū ex toto orbe, etiā à longiſſime diſtantibus eccleſijs, cōfirmationes petebātur à ſede apoſtolica. Id q̄d clariſſime indicāt illa dictæ epiſtolæ verba: De pſona aūt conſecrādi epiſcopi, & de cleri plebiſq; cōſenſu, metropolitanus epiſcopus ad tuā fraternitatē referat, q̄dq; in puincia bene placuit, ſcire te faciat: vt ordinationē rite celebrandā, tua q̄q; firmet authoritas, & rurſus: Sicut eṁ iuſtas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorāte præſumi.

Itaq; beatus Gregorius de Maximo, præter authoritatem & confirmationem apoſtolicæ ſedis Salonitanæ eccleſiæ ordinato epiſcopo, dubitās, ne fore id factum fuiſſet iuſſu imperatoris Mauritij, qui & alia pleraque egit impie, Conſtantinæ Auguſtæ ſcribit in hæc verba: Salonitanæ, inquit, ciuitatis epiſcopus, me ac reſponſali meo neſciente ordinatus eſt. Et facta eſt res, quæ ſub nullis anterioribus principibus euenit. Vides quid ille dicat, nunquam ante factum, vt quiſquam ordinaretur epiſcopus abſque authoritate ſedis apoſtolicæ.

Diligēter nota ac pondera hoc dictū Gregorij.

Et hæc eſt illa vnitas epiſcopatus Petri in catholica eccleſia, in qua glorioſus ille Chriſti martyr & Pontifex Cyprianus, prædicat cōſiſtere vnitatem eccleſiæ. Cuius epiſcopatus à ſingulis pars quædā tenetur in ſolidum. Cæteri enim in partem vocati ſunt B ſolicitudinis, vnus Petrus & qui illi ſuccedunt, in plenitudinem poteſtatis. A qua plenitudine quiſquis non participat, nihil ſibi epiſcopalis authoritatis poteſt vendicare.

Quæ vnitas epiſcopatus Petri in catholica eccleſia, in qua B. Cyprianus p̄dicat cōſiſtere vnitatem eccleſiæ.

Et ne quis putet, exegiſſe quidem illa Leonem, quæ audiuimus ex vniuerſo videlicet orbe epiſcopales electiones referri ad authoritatem ſedis apoſtolicę, ſed tamen, non obtinuiſſe quæ exigebat, vniuerſa: is ex ipſa phraſi epiſtolæ intelligat nihil illum ea in re exegiſſe noui, ſed quæ antiquitus decentiſſime ordinata, conſtitutaq; fuerant, atque eatenus inconcuſſe obſeruata, pro conſeruando vigore eccleſiaſticæ diſciplinæ. Magis modum imponens ſuo vicario & retrahens ne abuteretur ſibi commiſſa authoritate, quàm incitans, aut prouocans, ne eandem negligeret. Imò, non ſolum, quod ea tunc toto orbe conſuetudo fuerit, petendarum ab apoſtolica ſede confirmationum, electionum epiſcopalium, ſed etiam, quòd eaſdem confirmare non conſueuerit: præſertim in ſedibus principalibus, declinante iam orbe ad ſchiſmata & hæreſes, poſt ſe mel accenſam Arrianam illam facem, priuſquam ſuæ fidei propria manu ſubſcriptas & roboratas miſiſſent literas. Idem Leo, & ſcripto, & reipſa atteſtatur in Anatolio, & beato Proterio Alexandrino epiſcopis. Neque enim Anatolium in defuncti beati Flauiani locum ſubrogatum epiſcopum, cōfirmare conſenſit, quàmuis intercedēte pro eodem Chriſtianiſſimo imperatore Theodoſio, prius quàm de verbi incarnatione ea ſe credere & tenere profiteretur, quæ tam in ſua ad beatum Flauianum, quàm in beati Cyrilli C ad Neſtorium epiſtolis continentur. Eamque profeſſionem abſolutiſſima ſubſcriptione, coram omni clero & vniuerſa plebe declararet. Nec ſe communicaturum cum his, qui de verbi incarnatione aliter ſentirent, ſub ſuo etiam chirographo profiteretur, vt eiuſdem Leonis ad Theodoſium imperatorem clare teſtatur epiſtola. Pro Proterio quoque, qui in locum Dioſcori, apoſtolica & Calcedonenſis ſynodi authoritate deiecti, ordinatus fuerat Alexandrinus epiſcopus, Martianus imperator ſuis literis & nuntijs apud eundem Leonem interceſſit, vt ab ipſo confirmaretur, quod ium facere conſenſit, cum fidei & cōfeſſionis eius teſtes, propria ipſius manu ſcriptas, & proprio ad hoc nuntio miſſas accepiſſet literas. Quemadmodū ipſius indicat ad Martianum epiſtola, qua ea de re illi reſpondet in hæc verbat

Non conſueuiſſe cōfirmari in principalibus ſedibus epiſcopos, prius, q̄ orthodoxæ fidei profeſſionem, ſub proprio chirographo trāſmitterēt Romano Pont.

Puritatē fidei Chriſtianæ, qua clementia veſtra pręfulget, etiā his literis, quas frater & coepiſcopus meus Neſtorianus detulit, demonſtratis. Iuſtiſſimū fratri meo Proterio Alexādrinæ vrbis antiſtiti impēdentes fauorem, quo mihi per oīa eſſet acceptior. Nam cui veſtra pietas teſtimonium perhibere dignatur, indubitanter eſſet probandus, etiam ſi taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque ſermone cognoſcitur, & quàm ſyncerus ſit catholici dogmatis prædicator, ipſius profeſſione clareſcit, vnde pleniſſimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector. Nam cum ſe amplecti epiſtolam meam, quam ad beatæ memoriæ Flauianum, contra Euticeten impium miſi, toto corde profitetur, quid aliud, quàm diſcipulum ſe apoſtolorum oſtendit? Hęc ille beatiſſimus Leo. Quem audis, vt vno verbo dicam, qualem ſe geſſerit totius eccleſiaſticæ domus

Leo ad Martianū de confirmatione Proterij Alexandrini epiſcopi.

& familiæ patremfamilias,qualem illum recognouerit orbis vniuerfus: vt confunda- D
tur illorum cæca impudentia,qui nō ita nuper, nec longe à noſtra memoria cœpiſſe primatum Romanæ eccleſiæ ſuper alias affirmare non erubeſcunt. Quorum deinceps adhuc euidentius traducetur ignorantia.

Quanti momenti fuerint eo ſeculo confirmationes apoſtolicæ ſedis in electionibus atque ordinationibus toto orbe epiſcopalibus. Imò,quanta in vniuerſum eiuſdem ſedis authoritas, ex hiſtoria Iulij Romani Pontificis & Antiochenæ ſynodi demonſtrare.

CAPVT XI.

Satis clare intellexiſti, Chriſtiane lector,ex dicta beatiſſimi Leonis ad Anaſtaſium epiſtola,qualis longe ante vndecies cētenos annos fuerit in illa primitiua eccleſia eccleſiaſticæ hierarchiæ facies,qui vigor diſciplinæ,quę Romanorum Pontificum & ſedis apoſtolicæ authoritas,quæ vniuerſam Chriſti eccleſiam,non ſecus,quàm vnam domum aut familiam adminiſtrabat,& continebat in vnitate & officio. Ad quod cum plane eſſet neceſſarium, vt omnes omnium eccleſiarum præpoſiti, ab vno ipſo dependerent, per quos,ad vnum totius eccleſiæ referebantur negotia, quo tota ſibi eſſet conſentiens & conſona,tota ſentiret moderatio- E
nem vnius capitis,vnius exequeretur iuſſa & imperia: Ita ex toto orbe referebantur electiones ad confirmationem capitis,apoſtolicæ inquam ſedis,præſulis, vt eadem clariſſime atteſtatur epiſtola. Hoc enim plane requirebat ordo domus eccleſiaſticæ,vt in eadem ſuus diſciplinæ vigor & vnitatis conſeruari poſſet concordia.

Neceſſitas petendaꝗ; confirmationū electionū epiſcopaliū à capite hierarchiæ eccleſiaſticæ.

Sed ne quis ad noſtræ , quæ nunc eſt, eccleſiæ faciem reſpiciens. In qua nunc paſſim omnibus ſibi omnia vendicantibus epiſcopis,confuſus eſt omnis ordo hierarchię eccleſiaſticæ,ſolutus vigor,ſublata dignitas,adhæc impiorum principum irreligioſa tyrannide commixta ſacra prophanaque omnia, & oppreſſa omnis maieſtas eccleſiaſtica: Ad hanc,inquam,noſtræ eccleſię faciem,ne quis forte reſpiciens ſibi perſuadeat,etiam tunc, non ſecus quàm nunc,confirmationes illas electionum epiſcopalium petitas quidem ab authoritate ſedis apoſtolicæ,ſed pro ritu quodam ſolenni,& more ægre extorto,alioqui non magni momenti aut ponderis, vt quæ aut nunquam denegari ſolebāt, quibuſlibet electionibus , aut ſine quibus electi æque præeſſent & haberentur pro epiſcopis,euidentiſſimis nunc hiſtorijs demonſtrabimus,tales,tantique momenti eo ſeculo fuiſſe habitas,vt ſine illis notorium,& toti orbi confeſſum fuerat,ordinationes eiuſmodi, viribus non ſubſiſtere,nec ſine illis pro epiſcopis habitos ab orthodoxo populo.

Niſi confirmatos authoritate ſedis apoſtolicæ, etiam tūc nō fuiſſe agnitos pro epiſcopis, ab orthodoxo populo.

Et in primis id clariſſime eſt perſpicere ex hiſtoria Iulij Romani Pōtificis,& Antiochenæ ſynodi. In qua ſub Euſebio illo Nicomedieſi epiſcopo(qui Arrianæ illius factio- F
nis ſigniferum ſe præſtitit) XC. ſecum cōſentientes conuenerunt epiſcopi. Qui de multorum per Orientem epiſcoporum, per ſuorum complicum ſubordinationem delatis ad ſe criminibus ſynodice(vt prætendebant)& canonice cognoſcentes ,& eoſdem pro ſuis(vt videri volebant) demeritis & enormibus exceſſibus deponentes , in eorundem locum ſuperordinauerant alios,in Alexandrina, Conſtinopolitana,& alijs per Orientem eccleſijs. Qua de re idem Euſebius cum Theogonio, Theodoro,& reliquis ſecum congregatis epiſcopis,ſcribunt ad Iulium tunc Romanum pontificem, illi ſupplicātes, vt acta à ſe rata habere,& ſynodali à ſe authoritate ordinatos in Alexādrina,Conſtantinopolitana, & alijs pleriſꝗ; eccleſijs, in locum damnatorū à ſe pro grauibus quibuſdam(vt prætendebant) criminibus,in epiſcopali honore cōfirmare dignaretur. Quod nunquid putas ſupplices rogaſſent illi tot epiſcopi, præſertim tales, hoc eſt, qui Chriſti conturbabant & peſſundabant eccleſiam , & hierarchiam eius omnibus modis confundere moliebantur , qui hæretici imperatoris tumentes viribus & præſidio omnes non ſuæ factionis epiſcopos grauiſſime perſequebantur , & velut è ſuperiori loco magnis afficiebant cladibus,& iniurijs, qui inſuper & ſynodalem præ ſe ferebant authoritatem: nunquid,inquam, hi à Romano Pontifice Iulio, cuius vnius grauis nimium ipſis erat authoritas, vt quæ ſola impijs eorum conatibus obſiſtebat, factæ à ſe ordinationis in illis eccleſijs Orientalibus petiuiſſent cōfirmationem , niſi totius orbis ad hoc coacti conſenſu? niſi toti orbi confeſſum fuiſſet & notorium, abſꝗ; Romani Pontificis confirmatione

Antiochena ſynodus, ordinatos à ſe in eccleſijs p Orientē, vel inuita petit confirmari à Iulio Romano Pōtifice.

A matione factas illas ordinationes viribus non subsistere? nisi absque ea orthodoxus populus pro suis illos non agnouisset episcopis? Quid hac de re ex medio Oriente, vltra tam vasta terrarum, mariumque spacia vni Romano Pontifici molesti fuere, si ad eum vnius Romanæ (vt ignorantissimi illi impudentissime affirmant) cura pertinebat ecclesiæ? si quæ gerebantur in Orientalibus illis ecclesijs, ipsius nihilo plus intererat, quàm Mediolanensis, Rauennatis, aut alterius cuiusque episcopi? Et quid tandem consecutum est? Renuit confirmare factas ab illis ordinationes IVLIVS, sed coram se reuocauit, quorum vtrinque agebatur negotium. Et cum examinatis singulorum accusationibus & defensionibus, comperisset innocentes, iniusteque damnatos ab illa Antiochena synodo, singulis reddidit suas ecclesias. Ad cuius vnius iudicium continuo reiectis, quos superordinauerat tot episcoporum synodus, Alexādrini suum receperunt Athanasium, Constantinopolitani Paulum, & cæteræ ecclesiæ suos quæq; episcopos.

Recusauit Iulius cōfirmare ordinationes Antiochenæ synodi.

Vnius Iulij, non synodi (cui tamen authoritas & fauor imperialis affuit) iudiciū & authoritatē, sequutum orbem vniuersum.

Et hæc ita gesta ante annos mille & circiter ducentos, continuo post celebratum Nicænum concilium, euidenter confirmant, tam præfati Iulij, quàm illius Antiocheni cōcilij, huius tragœdiæ occasione, scriptæ ad se inuicem epistolæ.

Socrates quoque & Sozomenus rerum ecclesiasticarum eius temporis scriptores di-
B ligentissimi, & hi Græci (ne quid in Romanæ ecclesiæ fauorē confinxisse eos calumniari possis) prædictæ historiæ luculentissimum testimonium perhibent.

Scripsit autem ille Iulius primum simpliciter aduersus eam synodam, etiam ante vllam actorum in eadem notitiam, plenam authoritatis epistolam, quam sequenti libro audies opportunius, hoc vnum in eis coarguens, quod aduersus authoritatem ecclesiasticorum canonum, absq; huius sedis authoritate tētassent celebrare concilium, & episcoporum sibi vsurpauerint iudicia: In irritū reuocans, quicquid sub synodi prætextu, aut egissent eatenus, aut acturi essent in posterum, etiam huius sedis censuram illis minitans, nisi ab eiusmodi præsumptione desisterent. Cui responderunt quidem satis arroganter & contumaciter. In primis grauiter expostulantes, quod ipsorum concilia dissolueret, & dānatos ab eis pro grauibus (vt dicebant) criminibus episcopos, inaudita causa, restitueret. Quod si facere pergeret, ab eius se subtracturos obedientia minitabantur. Rogant tamen, æquum potius se iudicem præbeat, se enim ex suis ad ipsum fratribus mittere, cum omnium à se actorum instructione plenissima, per quos eadem suę SANCTITATI innotescere curarent. Scripserunt autem hęc verba:

Arguit Iuli9 præsumptionem Antiochenæ synodi, velut contra authoritatem sedis apost. cōgregatæ, &c.

Responsum Antiochenæ synodi.

Domino beatissimo & honorabili patri Iulio, apostolicæ sedis venerabili episcopo, Eusebius, Theogonius, Theodorus, & Berinthus, vna cum reliquis fratribus, & coepi-
C scopis nostris, in Antiochena synodo congregatis:

Licet circa omnes Romanam ecclesiam sciamus esse munificam, & apostolicam curam habere, & semper matrem existere pietatis, quanquam ab Oriente ad eam prædicatores pietatis aduenissent, tamen optaremus vos nobiscum cōcordare, & quos à communione suspendimus, à vobis quoque esse suspensos, & quos in ordine confirmamus episcoporum, à vobis esse confirmandos, nec nos secundo loco habendos, cum ex his partibus, ad vos vsque dogmatizantes apostoli peruenerint, &c. Neque enim crimine carere potest, q alterius excōmunicatum, absq; eius licētia à q̄ cōmunione priuatus est, in cōmunionem susceperit, &c. Nec solum in his nobis cōtumeliā irrogatis, sed etiā in eo ꝙ concilia nostra dissoluitis, neq; ea rata finitis esse. Sunt nanq; à nobis, atq; adeò à totius Orientis episcopis damnati, Athanasius Alexandrinus, Paulus Cōstantinopolitanus, Marcellus Ancyræ, Asclepius Gazæ, Lucianusq; Adriapolites, pro certis criminibus, quibus aduersarij sunt apud nos inscripti, quæ per præsentes huius epistolę latores, oīa vestræ innotescere non omittimus sanctitati. Quibus agnitis, si nostris placitis magis, quàm eorum machinationibus assentiri, & ordinatos episcopos in damnatorū locum firmare eligitis, pacem vobiscū & cōmunionem habere volumus. Si vero aliter egeritis, & eis amplius q̄ nobis assentiri indicaueritis, cōtraria celebrabimus, & vobiscū deinceps nec cōgregari, nec vobis obedire, nec vobis, vestrisq; fauere volumus, sed per nos quicquid melius elegerimus, agere conabimur. Cōmemorātes deinde, q̄ multa & grauia ipsi ab illis passi essent: Si, inquiūt, his consentire eligitis, tunc liquet q̄d nos perdere

Nota etiā hęreticorū confessionem de Rom. eccle.

Minitant detrectationē obedientiæ

Paternā authoritatem etiam inuiti agnoscunt in Rom. Pont.

dere vultis,& non ficut pater filios fouere. Insuper congerentes,in eos innumera & hor D
renda crimina,homicidij,sacrilegij,stupri,perfidiæ,proditionis,& quę nō: quorum te-
stes citant,totius Orientis sacerdotes,populos,Abbates & monachos. Neq; hęc,inqui-
unt,quę prędicta sunt solummodo Athanasio & sequacibus eius irrogamus,sed etiam
quòd contra regulam egerit, quam nos decreueramus, & cætera. Neminem videlicet
à pauciore numero restitui debere,quàm depositum fuisse cōstaret. Deinde mendacia
adhuc super mendacia impudentissime ingerentes: Hæc,inquiunt, atq; alia innumera
bilia sunt ab eo,suisq; sequacibus impudēter perpetrata. Quos excommunicatos,com-
munioni(vt audiuimus)contra regulam, in contumeliam omnium Orientalium so-
ciastis. Præfato itaq; debitæ salutationis officio,propter beati Petri honorem impen-
so,postulamus,vt deinceps hinc venientes ad vestras aures non tam facile admittatis,
& cætera. Subscripsere autem in hunc modum: Orantem pro nobis apostulatum ve-
strum dominus æuo custodiat longiore,amen. Hæc illi ex toto Oriēte tam multi epi
scopi. Imò hæc,illud concilium malignantium, qui capto primum omnium imperato-
re,& subacto sua perfidia, totius imperij viribus toto orbe persequebātur orthodoxos.
Ex quibus tanto efficacius colligitur veritatis testimonium,quanto magis constat eos-
dem,ad veritatem euertendam omnibus modis cōiurasse. Attamen,velint nolint,tam
sua, quàm totius orbis conscientia, communiq; omnium populorum consensu coacti E
fatentur Romanam ecclesiam,maternam curam gerere totius ecclesiæ,Romanos Pon
tifices agnoscunt vel inuiti, tanquam patres & superiores suos,eisdem obedientiam se
debere,cum eisdem cōgregari ipsos oportere,tametsi hæretico inflati spiritu, discessio-
nem minitentur,nisi ipsis condescendat: & nihilonimus inter eiusmodi,hinc minas,in-
de in diuersum trahentem, tam suam ipsam ipsorum cōscientiam, quàm communem
totius orbis cōsensum,acta sua cum plenaria, vt dicunt, omnium instructione referunt
ad apostolicæ sedis iudicium. Et quid tandem factum est? Iulius Romanus Pon-
tifex iudicis suscepta persona, & damnatores,& damnatos, coram se adesse præcepit,
& examinatis vtrinq; accusationū, defensionūq; meritis in hæc verba illis rescripsit:

Petri authoritatē & honorē vel inuiti in Ro. Pō. sunt reueriti.

Etiam hæreticorū illud conciliū tandem acta sua retulisse ad apostolicę sedis iudiciū.

Iulius sanctę Romanæ & apostolicę ecclesiæ episcopus, Eusebio, Theogonio, Theo
doro, Berintho, & cæteris Orientalibus episcopis: Decuerat vos aduersus sanctā Ro
manam & apostolicam ecclesiam limate, & non ironice loqui. Quoniam & ipse D.N.
Iesus Christus eam decenter allocutus,ait: Tu es Petrus,& super hanc petram ædifica
bo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam,& tibi dabo
claues regni cœlorum,& cætera. Habet enim potestatem singulari priuilegio conces-
sam,aperire & claudere ianuam regni cœlestis,& cætera. Itaq; si ei detrahere, quæ do-
mini ore sacrata,& desuper exaltata est,non timuistis,nec mirū,si fratribus irrogare in- F
iuriam minime cessatis, vt iam silentio non teguntur, quæ in vestro concilio turbulen-
ter,atq; cum tempestate decreta sunt, apparet enim quòd tumultuosa indisciplinatio-
ne sit veritas oppressa,& cætera. Sed erit opus diuinæ prouidentiæ,quatenus ecōtrario
aperte deprehēsa possit enarrari,& quicquid illic cōuenientes,siue qualibet gratia,odio
aut inimicitiarum causa gessistis,funditus repelli. Quapropter cum omni festinatione
vos omnes ad huius sanctę sedis reuerentiam volui concurrere,quatenus gestorū apud
nos integritatem per vos ipsos possetis intelligere. Nam nec dubitare vos credo, Atha-
nasium sacrę legis doctorem,non solum à nobis,sed etiam à Nicęna synodo veræ fidei
cultorem esse comprobatum,qui defuncto Alexandro mirabili sene,qui Arrij prostra
nerat blasphemias, post quinq; menses Nicæni concilij, Alexandrinorum ecclesiæ su-
scepit præsulatum. Aduersus quem,eiusq; sectatores,multa mendacia contexentes, &
nudas calumnias, quasi veras accusationes componentes, nobis multorum malorum
causam & caput esse perhibuistis,& non solum apud Aegyptum,sed etiam apud Palæ
stinam,Phœnicē,vicinasq; gentes,scriptis vestris illum perturbatorē esse significastis.
Qua de re ecclesiasticam regulam sequentes, vos Romæ regulariter ad iudicium die
statuta, non sub angusto temporis spatio, vt excusatio locum non inueniret,literis &
apocrisarijs nostris euocauimus. Illiq; vocatione suscepta, ad diem præstitutum vene-
re. Sed vos, ne vestris mendacijs caperemini,vestraq; calumnia enudaretur, venire di-
stulistis. Nec his machinationibus solummodo contenti estis,sed etiam videntes oues
pastoribus desolatas,lupos pro pastoribus super eas posuistis. Decuerat ergo vt ad re-
gularem

Iulij ad authores illius synodi epistola, absolutionis dānatorū ab ipsis, & viceuersa in ipsos dānationis sententiam continens.

Citati Romam.

A gularem veniretis conuocationem, qualiter de his & alijs vestris præsumptionibus veram redderetis rationem, & cętera. Cur synodum ad statum ecclesiarum & fratrum, in Antiochiam subuertēdum, & Nicęni magni concilij destructionem fecistis, aut cur nobis incōsultis episcopos in eam conuocastis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio. Canonibus quippe in Nicæna synodo iubētibus, nō debere præter sententiam Romani Pontificis vllo modo concilia celebrari, nec damnari episcopos. Aut cur in prędictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, antequam penes nos, aut apocrysarios nostros, eorum causa canonice esset examinata, finemq; percepisset rectum. Isti enim, qui ad memoratā regulariter conuenere vocationē, videntes vos ab eadē se subtrahere, multa aduersus vos lachrymabilia & doloribus plena referunt, accusantes vos, & dicētes multa se importabilis à vobis esse passos, &c. Super quibus & Aegyptiorū episcopi literis nobis, & missis protestātur suis, falsa esse, quę contra Athanasium, suosq; sectatores machinatur cuncta Arrianorū conspiratio, &c. Vobis itaq; venire refugientibus, & ad conciliū nostrum toties cōuocatis adesse nolentibus, illis autē in sua reclamatione & iusta ratione persistentibus, vestraq; cognoscentes crimina & illorū iustam examinantes rationē, omnesq; illos cōcordare Nicæno cōcilio comperientes, & nostris apostolicis iussionibus obtemperātes, visum est nobis, & vniuerso
B concilio, vt nos diuinis præceptis & apostolicis monitis informati (qui pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilare debemus affectu) quicquid reprehensioni vsq; inuenitur obnoxium, celeri solicitudine ab ignorātiæ imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus. Quare tanquam omnium curam gerentes propter sedis nostrę dignitatem, suscepimus eos in cōmunionem, singulisq; authoritate huius sanctæ sedis, cum suis rebus, proprias reddidimus ecclesias. Quoniam huic S. sedi propter prauorū hominum insidias, ipso domino instituēte, & sanctis apostolis, eorumq; successoribus per singula concilia roborantibus, hoc semper licuit, licebitq; domino auxiliante in perpetuum. Quapropter increpando, vobis scribo, quia non recte tractastis viros inculpatos, & à nobis minime examinatos, de suis ecclesijs cōmunione priuatos, pellentes, & ecclesiasticæ disciplinæ iniuriam irrogantes, constitutumq; Nicæni concilij, minime seruantes, talia indisciplinate agere non formidastis. Idcirco quoniam dudum venire vocati renuistis, modo ad XV. Calēd. Nouemb. vos iterum regulariter literis missisq; euocamus, vt coram vobis ostendamus, nos iustam in eos protulisse sententiam, & de cætero talia non esse passuros, &c. Miror autem vos tam audaces esse, & tam impudenter egisse, vt terminos & iura B. Petri apostolorū principis inuaderetis. Sui enim iuris erat, vt absq; eis S. sedis authoritate nullus deberet aut concilia celebrare, aut episcopos ad synodum cōuocare, vel damnare, proprijs sedibus pellere, aut alios in locum eorum or-
C dinare. Quæ omnia vos temerare non timuistis. Quid ergo est aliud talis præsumptio, quàm apostolorum, eorumq; successorū decreta transgredi? Post commemoratos deinceps canones ecclesiasticos & Nicæni concilij plurimos, quorū omnium illos transgressores arguit, in illo suo concilio, aduersus fratres & coepiscopos innoxios.

Canon Nicæni concilij: Non licere pręter sententiā Ro. Pont. celebrari cōcilia, nec dānari episcopos.

Absoluit damnatos à cōcilio & singulis restituit proprias ecclesias, quibus spoliati fuerant. Apostolicæ sedis authoritas.

Iura beati Petri.

Ideo, inquit, summopere mihi (cui vice apostolorū principis, vniuersalis ecclesiæ cura cōmissa est) prouidendū est, auxiliante ipso summo apostolo, ne deinceps talia fiant. Quoniam ideo sanctę huic sedi, pręfata priuilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis concilijs, & iudicijs ac destitutionibus episcoporum, q̄ & de grauioribus omnibus ecclesiasticis negotijs, vt ab ea omnes oppressi auxiliū, & iniuste damnati, restitutionem sumant, & ne talia ab improbis præsumantur absq; vltione, nec exerceātur absq; damnatione. Itaq; quoniā non recte egestis, quod prædictos fratres calumniati estis, dicente dño: Non facies calumniā proximo tuo, &c. nec recte egistis, q nobis incōsultis cōcilium celebrastis, eosq; ad conciliū vocastis, & damnare præsumpsistis, canonibus quippe iubētibus (vt præmissum est) nihil ex his absq; huius S. sedis authoritate fieri debere. Neq; recte egistis, q à nobis ad concilium vocati venire distulistis, quod contra eos rationem reddere, vt vestra erga eos aut probaretur recta sententia, aut improbaretur iniusta, non venistis, nec rationabilem mandastis causam, vt quid hæc renuistis, &c. Manifestum est vos reos existere & illos innocentes remanere, & vos recte excommunicatos, illosque iuste liberatos. Hæc ille Iulius.

In q̄bus clarissime intelligis, nō solum cōfirmationē eius, quā suprà memorauimus, histo-

historiæ,sed & authoritatem,& singulare cathedræ Petri priuilegium,non solum ver- D
bo astruunt,sed etiam reipsa & opere euidentissime comprobant. Vni commissam cu-
ram totius Christi familiæ & domus ecclesiasticæ, vni omnibus in eadem sua officia
præscribere,ab omnibus eorum cationes exigere. Episcoporum,omniumq; grauiorum
ecclesiasticorum negotiorum iudicia ac determinationem vnius reseruari definitioni
& arbitrio. Sine eius authoritate celebrari non licere episcopales conuentus & cõcilia,
nisi ordinaria. Quæ alioqui conspirationes magis forent quàm concilia,de quibus pro
ximo libro agemus prolixius & accuratius.

Iulij,p Athanasio & reliquis, & cõtra authores illius synodalis iudicij, vniuersam ecclesiam sequutã iudicium.

Nec est,quòd forte existimes,verbotenus hæc gesta à Iulio. Siquidem eius iudicium
de Athanasio,cæterisq; illis,quos aduersus totius Orientis iudicium restituit episcopis,
absq; vlla hæsitatione aut contradictione amplexa est & sequuta vniuersa orthodoxa
ecclesia:eisdem receptis in sedes pristinas,& eiectis,quos Orientales illi in locum eorun-
dem superordinauerãt. Illos insuper authores dicti concilij, & iniustæ damnationis fra
trum,ab eodem excommunicatos,vniuersa Christi orthodoxa ecclesia,& tũc,& dein
ceps pro excommunicatis habuit.

Et quàmuis Nicomediensis ille Eusebius,illius Arrianæ (quæ tunc orbem,& præci-
pue Orientem vniuersum concutiebat) signifer factionis, & caput memorati concilij,
quæ de Athanasio decreuerat Iulius,vt habet ille Socrates,non occurrit agnoscere,hoc E
ipsum,non propterea factum idem affirmat,quasi authoritatẽ & iudicium eius adhuc
pergeret contemnere, sed quia continuo post celebratum illud concilium, ante finem
iudicij Romani Pontificis,morte præuentus fuerat. Itaq; & Cõstantinopolitani,& Ale
xandrini,& reliquæ per Orientem ecclesiæ,iuxta Iulij sententiam continuo receperunt,
suos quæq; episcopos. Qua de re Socrates ille his verbis perhibet testimoniumt

Hist. Trip. libro IIII. capite XII. Hic vide illosipsos hæreticos, vel coactos totius orbis cõsensu, se iudicia que sua submisisse iudicio Ro. Põt. Damnati authores illegitimæ synodi pœnitẽtiæ libellos offerunt Roma. Pont. C. XV. Ro. Pont. omnis pastor & iudex.

Eusebius autem legationem misit ad Iulium Romanæ vrbis episcopum , rogans vt
contra Athanasium iudex esset. Sed quæ de Athanasio decreuerat Iulius,Eusebius non
occurrit vt cognosceret. Quia dum paucum tempus vixisset post concilium,vita priua
tus est. Quapropter Constantinopolitæ Paulum rursus in ecclesiam introduxerunt,&
cætera. Sed & Vrsatius & Valens hæretici postea libellum pœnitentiæ Iulio offerentes,
& consentientes ὁμοψύχως verbo,communicare meruerunt. Hactenus Socrates.

Sozomenus vero eidem historiæ his verbis perhibet testimouiumt

Igitur Athanasius, inquit, relinquens Alexandriam, Romam profectus est. Cõtigit
autem eodem tempore etiam Paulum Constantinopolitanũ Pontificẽ illuc vnà cõcur
rere,& Marcellum Ancyræ, Asclepamq; Gazæ,qui dum Arrianis esset aduersus,calu-
mniam passus ab his,quasi subuertisset altare,damnatus est. Pro quo Gazeorum eccle
sia Quinciano committitur. Lucianus autem Hadrianopolites episcopus,ob aliam ac-
cusationem ab ecclesia sua priuatus,degebat in vrbe Roma. Cognoscens ergo Roma- F
nus episcopus crimina singulorum,& omnes Nicæno concilio concordare comperiẽs,
eos in communionem suscepit,tanquam omnium curam gerens,propter sedis propriæ
dignitatem,singulisq; reddidit suas ecclesias,& Orientalibus scripsit episcopis,eos cul-
pans,quod non recte tractassent viros inculpabiles, de suis ecclesijs eos expellentes, &
quod constitutiones Nicæni concilij minime obseruarent. Quorum paucos ad certam
diem sibimet adesse præcepit,vt coram eis ostenderet,iustum se super illis protulisse de
cretum. Et deinceps non se passurum interminatus est,nisi ab huiusmodi turbis & no-
uitate cessarent. Et ille quidem hæc scripsit, Athanasius autem & Paulus epistolas Iulij
Orientalibus episcopis miserunt,& singuli eorum suas sedes adepti sunt. Hæc ille Sozo
menus,etiam Græcus author.

Athanasius & Paulus ad literas Iulij suas receperunt ecclesias. Hæc perpendant hostes authoritatis sedis apost.

Hæc si legerent ac diligenter perpenderent illi, quos non pudet affirmare, nuper &
à recenti pene memoria cœpisse primatum Romanæ ecclesiæ super alias , puderet
credo illos crassissimæ suæ ignorantiæ, & impudentissimæ impudentiæ. Nam ge-
sta sunt hæc ante annos mille ducentos, aut eo circiter. In quibus clarissime intellexi-
sti,magis recognitam fuisse eo tempore authoritatem ROMANORVM PON
TIFICVM in Alexandria,Constantinopoli,vniuersa denique toto orbe ecclesia,
quàm nunc in vno hoc, qui restat, orbis angulo, Germania, Gallia, Hispania. Ab eius
authoritate dependisse statum vniuersæ domus & familiæ ecclesiasticæ, episcoporum
vt confirmationes,ita & depositiones & iudicia. Vtque inferorum portæ,vt impiorum
& ma-

A & malignantium concilia, vt totius pene Orientis conspiratio, aduersus eius authoritatem præualere non potuerit.

Idem demonstrare ex Agapeti Romani Pontificis, & Anthemij, alijsque certissimæ fidei historijs. CAP. XII.

Tametsi vniuersa illa primitiuæ ecclesiæ historia, perpetuum, constantissimumque testimonium perhibeat authoritati sedis apostolicæ, & Romanorum Pontificum, velut ecclesiasticę hierarchiæ præsidum super vniuersam ecclesiam: tamen in conflictibus & cōtrouersijs ecclesiasticis, ea semper magis enituit, quemadmodum nunc de Iulio intellexisti & Antiocheno illo concilio. Itaq; etiam Agapeti, & Anthemij opportunum videtur hic explicare tragœdiam: siquidem & eius exitus euidentissime demōstrabit, quàm eo seculo toto orbe Christiano ab vnius Romani Pontificis iudicio suspensus fuerit orthodoxus populus, vtq; illos solos etiam in extremo Oriente pro episcopis recognouerit, quos huius sedis probauerat & firmauerat authoritas. Cum Anthemius ille Trapezundinus ante episcopus, fauore Iustiniani imperatoris, & Theodoræ Augustæ, deserta ante ecclesia sua, contra ecclesiasticos canones irrepsisset in Constantinopolitanam ecclesiam tunc vacantem, per morB tem beati Epiphanij, eoq; illicito suo ambitu, insuper quoniam communicabat Seuero Antiocheno episcopo, & Zoaro monacho, Eutichianę nuper damnatę perfidiæ sectatoribus, haud leuiter perturbaret statum Orientalis ecclesiæ, confugerunt totius pene Orientis orthodoxi, Episcopi, presbyteri & Clerici, ad caput hierarchię ecclesiasticæ, Agapeto Romano Pōtifici supplices literas dirigētes, vt sui memor officij, illud scandalū tolleret ab ecclesia: & apostolicæ seueritatis gladium distringeret in euersores ecclesiasticorum canonum, scriptas in hæc verba.

Anthemij Trapezundini antea episcopi, & qui fauore imperiali in Constantinopolitanam ecclesiam irrepserat tragœdia.

Domino per omnia sanctissimo & beatissimo patri patrū, archiepiscopo Romanorum & patriarchæ Agapeto, episcopo Orientalis diœcesis, & hi qui sunt sub sanctis locis Christi Dei nostri, necnō ambasiatores & cæteri clerici in hac regia vrbe cōgregati.

Ex quo Christus Deus noster, pro debitis B. Petro præmijs, propter ipsum in omni tēpore, cum vera fiducia, sua inuisibili virtute diuulgatā confessionem supra venerabile caput vestrū requiescere fecit, cum sedem apostolicā vobis, pater beatissime cōmisit, & firmauit super firmā petram pedes vestros, & direxit gressus vestros, implens os nostrum cantico nouo, hymno Deo nostro, secundum Psalmodicum eloquium: clarificati à spiritali splendore vestro, per quem, tanq̄ lucerna resplendens super candelabro sancto, caliginem eorum, qui in tenebris sedent, & cæcos illuminasti, & oculos mētis eorum

Episcoporum & cleri Orientis literæ supplices, ad Agapetū Ro. Pont. contra Anthemiū, Seuerum & Petrum.

C aperuisti, &c. Cumq; nunc sit tempus acceptabile, clamamus: adiuua nos, &c. & stude lōge expellere illum pollutum & abdicatum Seuerum, qui anathematibus scriptis ab apostolica sede vestra, & à tantis Pontificibus, & in cœlo ab angelis electis iam condemnatus est. Qui secundum Euangelicam & diuinam vocem, cum iniquo & facinoroso alio Petro suo discipulo, appellationem propriā vsq; nunc mentiri non erubuit, &c. tollite à nobis cito malos, offerte consuetū sacrificium hoc Deo & saluatori, pro conseruanda nobis bona defensione, in futuro tremendo iudicio, liberate nos ab omni timore & hæretica fluctuatione, ecclesiasticum statum conseruate, &c. Iustissimo imperatori nostro, pias ac iustas sententias contra ipsos prius ab apostolica sede vestra prolatas, rursus exponendo, & statuendo per illas impia scripta igni tradere & habētes, in publicum prodere: iuxta imitationem eorum, qui zelant possidere Manichea & illa impia Nestorij, & Euticetis insensati, & Dioscori patris & protectoris eorum. Sic enim euacuabitur omnis expectatio his, qui frustra sperant in eos. Rogamus etiam sanctum & perfectum finem imponere diuinæ vestræ sentētiæ contra Anthemium, paternis vestris sanctionibus contraueniente, vt omne de medio extinguatur scādalum à paruulis in dominum credentibus, & optatam vocem audietis ab omnibus nobis. Custodiat dominus sedem vestram tanquam dies seculi, qui Petri imitator & successor existens, nos à tribulatione saluastis, atque eos, qui nos odiunt, confudistis.

Hæc notent, ac diligenter ponderent: Quæ nam illi totius Orientis episcopi contendāt ab vno Ro. Pont.

Hæc illi totius Orientis orthodoxi sacerdotes & clerici. Quos vides nō ignorare, cui totius cura sit commissa ecclesiæ, ad cuius authoritatem pertineat, de eadem scandala

BB tollere,

tollere, efferentes se aduersus sanctorum canonum authoritatem, sua authoritate deijs- D
cere, hæreticos exterminare. Qui etiam aduersus Anthemium eidem Agapeto specia
lem miserunt accusationis libellum, qui & in acta quintæ vniuersalis synodi relatus le
gitur. In quo ipsum adiurant, vt sequens eorum exemplum, qui ante se claruerunt in se
de apostolica, faceret & ipse contra inualescentes aduersus authoritatem sanctorum ca-
nonum, quod B. Celestinus fecit aduersus Nestorium, nempe, vt illi assignaret ac præ-
figeret tempus, intra quod nisi apostolicæ sedi ac suæ beatitudini libellum sanæ fidei
suæ porrigeret, & ab hæretico morbo se liberaret, cæteraq́; iussa ipsius omnia perage-
ret, definiret ipsum alienum esse, ab omni pontificali dignitate & efficacia, & sortem ac
cepisse cum eis, quibus communicabat, hæreticis.

Agapet⁹ Romana Pont. Seuerũ Antiochenum episcopum vnà cum Zoaro monacho, anathemati subiectos, abiecit de ecclesia. Et Anthemium de Cõstantinopolitana sede deposuit.

Ad quorum supplicationes sanctus Pontifex commissæ sibi vniuersalis ecclesiæ, &
ouilis Christi curæ non defuit, sed Seuerum illum Antiochenum episcopum, qui Euti-
cianam hæresim palàm & notorie asserebat, vnà Zoaro monacho, anathematis mu-
crone confossos abiecit ab ecclesia, Anthemium autem de Constantinopolitana sede,
in quam illicito ambitu aduersus canones irrepserat, deposuit. Insuper & terminum il-
li præfixit purgationis canonicæ, intra quem nisi coram se comparens, omni se expur-
gasset suspicione, qua laborabat, prauitatis hæreticæ, non solum ab omni põtificali di-
gnitate, sed etiã à Christiano nomine habẽdus foret alienus, sortemq́; accepturus cum E
his, quibus communicauerat, hæreticis. Hæc in hũc modũ gesta fuisse, libro VI. huius,
ex actis quintæ synodi clarissime intelliges.

Post hæc, cum idem Pontifex Constantinopolim profectus componẽdæ pacis gra
tia inter Theodatum Gothorum regem, & Iustinianum Cæsarem, nullo nõ honoris ge-
nere ab eodem exciperetur, impetrasseťq; ex sententia, quæ volebat oĩa, vicissimq́; insta
ret imperator (qui Anthemio fauebat plurimum, vt quem ad Constantinopolitanã se
dem euexerat) & importunis minis, ac pene violentis precibus solicitaret & perurge-
ret sanctum Pontificem, vt illum à se damnatũ, in communionẽ rursus reciperet, & in
Constantinopolitana confirmaret ecclesia, etiã minis interiectis, ni obtemperaret, tan-
dem Agapetus ille vim imperialis solicitationis amplius non ferens, & liberiore vtens
constantia: Ego, inquit, ad Iustinianũ Christianissimum imperatorẽ me venire putaui,
sed Diocletianũ inuenio. Qua respõsi libertate, & tanti Pontificis authoritate permotus
imperator, Anthemiũ vnà cum suis erroribus execratus, & põtificiæ damnationis exe
cutor factus, relegauit. In cuius locum venerabilem Menam sanctus Pontifex conse-
crauit episcopum. Qua de re ad Petrum Hierosolymitanum episcopum & qui secum
congregati fuerant, scribit idem in hæc verba:

Agapeti libera erga Iustinianum pro Anthemio intercedentem constantia.

Relegat Anthemius & Menas ab Agapeto Cõstantinop. ecclesię ordinatur episcop⁹.

Agapeti ad Petrum Hierosolymitanũ episcopũ epistola restis prædictæ historiæ.

Dilecto fratri Petro, Agapetus.

Voluissemus quidem fratres dilecti propter coniunctionẽ nostræ charitatis, omnes F
domini sacerdotes, iuxta apostolicam traditionem irreprehensibiles esse, & neminem,
aut per gratiam aut per metũ ab ecclesiasticis canonibus declinare. Sed quoniã multa
multoties subsequunt, quæ pœnitudinẽ parere possunt, & Dei misericordia delicta pec
catorum vincit, & idcirco differtur pœna, vt reformatio locum inuenire possit, monere ne
cessarium iudicauimus præuaricatores, vt præcepta de cætero impræuaricata custodiã
tur. Oportebat autẽ & vestram charitatẽ, memorem paternarum traditionũ, neminẽ per-
mittere prohibita facere: sed si quis audax appareret, tota virtute resistere. Cum itaque
peruenimus ad comitatũ serenissimi imperatoris filij nostri, inuenimus Constãtinopo
litanæ ecclesię sedem, cõtra omnem canonũ honestatem ab Anthemio Trapezandarum
episcopo incõuenienter vsurpatã. Cuius animã non solum secundũ istam partẽ, sed q̃d
maius est, in cõfessione verę fidei à perditione reducere desiderauimus. Sed Euriceris er
rori insistens, ad viam veritatis redire contempsit. Vnde cum istius in fide pœnitẽtiam
isto modo frustra expectaremus, neq; sacro, neq; catholico nomine dignũ esse sentẽtia
uimus, donec oĩa à patribus tradita, per quæ veræ religionis fides & disciplina custodi-
tur, secundum congruentem satisfactionẽ susceperit, &c. Constantinopolitanæ vero se
dis iniuriã, apostolica authoritate, & adiutorio piissimi imperatoris emẽdauimus. Ad-
modum quidẽ mirari sumus, quod istud opus, aperte cõtrarium decretis patrũ, vestra fra-
ternitas nõ solum ad notitiã nostrã adducere neglexit, sed etiã reprehẽsibili cõsensu cõ
firmauit. Sed regratiamur Deo (cuius spiritu mala ad melius vt plurimum vertũtur,)
vt pars-

A vt paruæ transgressionea ad vtilitatem & occasionem magni fierent gaudij. Hoc autē
pro excitanda vestræ conspiritualitatis lætitia significo, quod Menam fratrē & coepi-
scopum nostrum virum multis laudum modis ornatum prædicta Constantinopolita
na ecclesia suscepit episcopum, & cætera. Cuius & hoc dignitati accedere credimus, q
à temporibus beati Petri apostoli, nullum alium vnquam Orientalis ecclesia suscepit
episcopū manibus nostræ sedis ordinatum, & cætera. Hæc beati Agapeti epistola in
actis etiam quintæ synodi relata legitur. In quibus nunquid non audis ecclesiasticę hie
rarchiæ principem, & vindicem, exactoremq; ecclesiasticorum canonum, quique autho
ritate sua deiecit omnem altitudinem aduersus eosdem se efferentem?

Sed cum Theodora Augusta iamdudū capta artibus & impietate illius dānati An
themij, ordinatū in eius locū venerabilē Menā persequeret implacabili odio, mortuo A-
gapeto qd nō egit & scriptis & nuntijs apud eius successorē Silueriū, vt illo pulso à Cō-
stātinopolitana sede reuocaretur Anthemius? Cui cū ille respōdisset, nunq̄ se reuocatu-
rum hoīem hæreticum, iamdudū condēnatum eius impietatis, accēsa illa furore fœmi
neo, & agitata illo spū, qui hæreses & schismata seminat, cōtra sanctū pōtificem, iussit
Belisario, vt subordinata quacunq; aduersus illū calūnia, quoquo prætextu, quoq̄ relega-
retur in exiliū. Itaq; submissis falsis testibus qui dicerēt sibi constare, cōiurasse illū cum
B Gothis aduersus imperatorē, illisq; proditurū vrbem, deportatus est in Pontianas insu-
las: q̄uis nō dubitaret Belisarius, nec ignoraret subordinatā esse calumniā. Quę illi mul
tarum calamitatum, in quæ post incidit diuino iudicio, causa fuisse creditur.

Theodoræ Augustæ, in B. Siluerium Agapeti successorē persequutio, qd noluit, abrogato Mena, Anthemium in Constantinopolitanā ecclesiam restituere. Siluerius deportatus in exilium.

Sed cū neq; sic voti cōpos illa fieret, sanctissimo pōtifice, fortiter ferente exilium, eo
mortuo modis omnibus studebat, vt in eius locū eligeretur Vigilius, etiā vi apud cler.
& P.R. interposita, qui sub Siluerio apocrysariū agena Ro. ecclesiæ apud Cęsarē Con-
stantinopoli promiserat Augustæ, si eius studio & opera designaretur successor Silue-
rio, se illā voti compotē facturū. Cum hoc iam promoto ad culmen sedis apost. agit ve-
lut ex pacto, vt abiecto Mena, in sedem Constantinopolitanā restituat Anthemiū. Sed
iam factua Romanus Pont. q̄uis malis artibus, tamen illiua cathedræ nō est destitutus
priuilegio, sed sanioris sententiæ effectus, rescripsit Augustæ, dolere se, siquid male &
insipienter illi addixisset. Nunc vero Petri successorem, & Christi vicarium, q̄uis indi-
gnum agens, cōmittere se non posse, vt hoīem hæreticum per suos prædecessorea dāna-
tum restituat, sed malle se omnia potius perpeti. Qua de causa aliquanto post aduoca-
tum ad se Constantinopolim, & omni honoris genere à Iustiniano exceptum (qui illi
honoris causa cum magno comitatu extra vrbem factus est obuiam) cum rursus & pre
cibus & minis fatigaret, vt præstaret promissum, & Anthemium restitueret, constan-
tissime recusantem, affectum ante multis iniurijs, tādem deportari fecit vnà cum clero
C suo, qui Roma secum venerat, in Proconissum, Gipsumq; insulas, vbi permansit vsque
ad Theodoræ obitum, postmodū restitutus, ad preces Romani cleri, & Narsetis. Nec
vnquam iniuriarum aut exilij tędio, deflecti se passus est ad impia Augustę vota ac de-
sideria. Vt clarissime intelligas, hanc apostolicæ sedis petram perstitisse semper immo-
bilem, ad confirmandos toto orbe Christianos fratres, omnemq; altitudinem sese ex-
tollentem aduersus Deum, aduersus orthodoxam fidem, aduersus sanctorum patrum
atque apostolicos canones deijciendam.

Machinatio Augustæ, vt Vigilius sibi deuinct⁹ substitueretur, mortuo Liberio.

Nec à Vigilio vlla vi ex torquere potuisse, vt abrogato Mena, restitueret Anthemium.

Inflexibilis iudiciorum apost. sedis æquitas.

Sed quo tandem, & à quo tātopere efflagitabat illa Augusta reduci Anthemium?
nunquid nō Constantinopolim? nunquid ab alio q̄ à Ro. Pontifice? Cur quæso nō po
terant ipsi sua illa imperiali potestate, in imperialis residentiæ vrbem absque Romani
consensu Pontificis reducere Anthemium & Menam expellere, cui aduersabantur tan
topere, nisi ad vnius authoritatem Romani Pont. ista pertinere recognouisset orbis vni
uersus? nisi toto orbe orthodoxus populus his in rebus, suspensus fuisset ab vnius Ro-
mani Pontificis iudicio? Et nunquid aduersus illiua sedis authoritatem aliquando re-
ductus est Anthemius, expulso Mena, quem in illius locum ordinauerat Romanus Pō
tifex? Nec dum pudebit impudentissimos illos, dicere, Romanorum Pontificum tyran-
nide, nō ita nuper natam huius sedis authoritatem & primatum super alias ecclesias?
Quem fuisse ab initio, ab ipso Deo institutum, non hominibus, tantoque semper vigu-
isse magis, quāto plus viguit Christiana religio, iam toties, tot historiarum, tot talium-
que scriptorum, qui in illa florente adhuc, & vere Christiana floruerunt ecclesia, irrefra

Hæc notent, & diligenter ponderēt, vt confundantur hostes authoritatis sedis apostolicæ.

 gabili

gabili testimonio demonstrauimus. In qua audisti & adhuc audies, quoties vnus Ro- D
manus Pontifex, & quanta cum libertate, in omnium aliarum sedium principalium antistites, Alexādrinum, Antiochenum, Constantinopolitanum, cæterosq; suæ authoritatis potestatem exercuerit. Vtq; aut præuaricantes à regula orthodoxæ fidei Romanæ ecclesiæ (in qua intemeratam semper permanere eandem, cōseruariq; apostolicam illam traditionem, synceram & integram, suprà euidens fecimus) aut contra canonum authoritatem se efferētes, sua illa principali authoritate, aut resipiscere coegerit, aut deploratos abiecerit è sedibus illis suis, omniq; Christiana ecclesia, in deiectorum locum substitutis alijs. Et hæc, nō vi vlla, aut tyrannide, sed verbo solo, at tam potenti, tantæque autohritatis, vt præualuerit aduersus sæua violentissimorum tyrannorum arma, aduersus superbissimorum ac potētissimorum imperatorum imperia, etiam in ipsa imperialis residentiæ sede Constantinopoli: breuiter, aduersus quam inferorų portæ præualere non potuerunt.

Efficacia authoritatis Ro. Pont. in Christiana ecclesia.

Testis Dioscorus Alexādrinus, & vniuersa Ephesina II. synodus.

Dioscorus Alexandrinus antistes, vnà cum tot secum congregatis episcopis in secunda illa Ephesina synodo testes sunt, quāta aduersus ipsos, & quàm efficax viguerit vnius Romani Pontificis beati Leonis authoritas, quæ sola orthodoxam veritatem aduersus impium, quàmuis generale cōcilium tutata est, & impietatis authorem Dioscorum abiecit, nō solum à sede Alexandrina, sed ab vniuersa Christi ecclesia. Cuius libro proximo magis explicatam audies tragœdiam. E

Testis quoq; Anatholius Constātinopolitan⁹ episcopus.

Aduersus Anatholium beati illius Flauiani in Cōstantinopolitana ecclesia successorem, cum nō rectè incederet ad veritatē Euangelij, idem Leo, quàm libera authoritate vsus fuerit: (Ne, inquit, ad negligētiam rectoris referatur, si quisquam in ecclesia catholica ea prædicare præsumeret, quæ hæreticorum sensibus conuenirent) vt coegerit ad suum præscriptum ordinare Constantinopolitanam ecclesiam. Insuper & pœnitere de illicito ambitu primatus suæ sedis, post Romanam ecclesiam, quo tentauerat & in assensum inclinauerat Calcedonensem synodum, ex eiusdem epistolis, libro proximo clarius intelliges. Quem etiam, ita eius exigentibus excessibus, aliorumq; ædificatione & exemplo, à sua & catholicæ ecclesiæ communione separauit ad tempus, vsq; ad satisfactionem congruam. Qua intercedente etiam ac spondente pro eodem Martiano imperatore recōciliari obtinuit, ea tamen adiecta lege, vt retractatis ordinationibus quas de Andrea & Euphrate in sua ecclesia fecerat, eandem vniuersam ad præscriptam sibi regulam ordinaret. Testis est epistola eius XLV. ad præfatum Anatholium.

Testis etiā pars maxima Orientaliū episcoporū, qui cōspirarunt aduersus B. Ioan. Chrysosto. Paulinum & Euagrium. Alexandrini Antiocheni recōciliatio, obtenta legatione solēni. Epistola Innocentij de recōciliatiōe Alexādri & Antiochenæ ecclesiæ.

Aduersum B. Ioānem cognomento Chrysostomum, B. Paulinum & Euagrium, cōspirauit Orientalium episcopoų pars maxima, qui in vnum synodice cōuenientes, eosdem damnationis perculere sententia, quam tanq; probatam contra authoritatem sedis apostolicæ, insuper & iniquam vnius B. Innocentij retractauit authoritas, & autho- F
res iniquæ sententiæ ecclesiasticæ censuræ, excōmunicationiq; subiecit. Inter quos Alexander Antiochenus patriarcha, per condignam satisfactionem, missa solenni legatione ex medio Oriente ad Innocentium reconciliari meruit. Pro Attico autem Constantinopolitano, ante dignā ad eiusdem Innocentij arbitrium satisfactionem, à Maximiano apostolicæ sedis in Oriente legato, frustra intercessum est.

De Alexādro autē & Antiochena ecclesia, in hæc verba scribit ad Bonifaciū presbyterų: Ecclesia Antiochena, quam prius q̄ ad vrbem perueniret Romā, B. apostolus Petrus sua præsentia illustrauit, velut germana ecclesiæ Romanæ, diu se ab eadē alienam esse passa non est. Nam missis legatis ita pacem postulauit & meruit, vt Euagrianos suis ordinibus ac locis, intemerata ordinatione quam acceperant à memorato susciperet, & Ioannis S. memoriæ, vel clericos, vel laicos, in vnum colligeret atq; congregaret. Permittens ipsius episcopus, frater meus Alexāder, vt si quis forte à nobis, vel aliunde posterioris ordinationis ad eosdem venerit, se sine cōtrouersia receptuų, ac nomen episcopi memorati, inter quiescentes episcopos recitaturum. Cui rei nos ne ueris tradidisse manus, frater charissime, & eos in nostra viscera recepisse. Ne diu membra quæ requisierant sanitatem, ab vnitate corporis haberentur aliena, &c.

Idem de Attico Constātinopolitano, qui recōciliari petijt sine exhibita condigna satisfactiōe.

De Attico aūt Constātinopolitano, idem respōdet Maximiano, se mirari, q̧ pro eius communione intercesserit. Communio enim, inquit, suspensa restituitur, demonstranti causas, quibus id acciderat, iam esse detersas, & profitenti conditiones pacis impletas.

Quod

A Quod neq; apud vos, neq; apud nos Atticus, missis aliquibus suorũ vel dicere voluit, vel demonstrare completum, quemadmodum Antiochenæ ecclesiæ frater & coepiscopus noster Alexander, digna legatione prosecutus est & probauit, &c. Vniuersa quæ apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse completa. Quorum amplexati pacem, vtiq; fidem fecimus, & magno tramite eandem, quam præstolaris, ostendimus: si modo, quæ discussa sunt & cõpleta ab alijs, etiam ipsi pro suo loco fecisse, vel compleuisse aliquando monstrauerint, communionemq;, vt isti, legatione solenniter destinata, sibi rogauerint redhiberi. Expectamus ergo, & professionem memorati, de completis omnibus conditionibus, quas diuersis temporibus ediximus, & petitionem communionis, vt recte & petenti & probanti se eandem mereri, reddamus frater charissime, &c. Hęc Innocentius. Qui etiam ad Atticum Beroæ episcopum reconciliari petentem, præscribit conditiones, quibus impletis, recipi in communionem possit.

Vides ignorantissime & impudentissime, quàm nuper Romana ecclesia absq; vlla controuersia primatum obtinuerit super omnes totius orbis ecclesias. Nam hæc ante annos vndecies centenos gesta sunt.

B Ex Acatij Constantinopolitani antistitis sub Simplicio Romano Pontifice excitata tragœdia idem euidentissime demonstrare. CAP. XIII.



Vod suprà ex ipsa primum ratione societatis ecclesiasticæ demonstratũ est esse necessarium, quod confirmatũ ex vmbra & figura tabernaculi veteris, q̃d insuper diligentissime ordinatum ac institutum demõstrauimus à Christo, videlicet, vt sub vno præside & monarcha gubernaretur vniuersa Christi ecclesia: in qua tanta illi esset authoritas, qua ordines omnes inferiores, ecclesiamque vniuersam, in vnitate & officio cõtinere, & in finem suum dirigere posset: ipsa nunc rei euidẽtia comprobare incœpimus. Quo enim pacto inter illos turbines & procellas, sub quibus omnes aliquando omnium sedium antistites hæretica peruasit cõtagio, tota pene ab imis vsq; fundamẽtis quassata, concussaq; ab hæreticis orthodoxa subsistere potuisset ecclesia, nisi fundata fuisset super illam petram, singulari Dei beneficio immobilem, quæ terrarũ orbe reluctante (vt illius Chrysostomi verbis dicam) adamantis naturam in firmitate superaret? Quæ apostolicæ illius traditionis (quam successione tãtum episcoporum continua, nõ autem scripto nos accepisse suprà demonstratum est) peruenire ad nos potuisset synceritas, alias ecclesias vniuersas toties occupantibus hæreticis episcopis? Quis ordo, quæ facies, qui vigor ecclesiasticæ hierarchiæ, inter illos episcoporum toto orbe, sine modo aduersus sese tumultuãtium conflictus? inter illas impro-

Ostenditur ipsa rei euidẽtia, necessitas authoritatis, & singularis prærogatiuæ sedis apostolicæ atq; eius præsidis.

C borum ambitiones, omnibus sibi passim vendicantibus omnia, nisi vna hæc sedes apostolica, cõseruata fuisset singulari illo, quod suprà astruximus, priuilegio? Cuius, vt semper permansit fides integra ad confirmandos toto orbe Christifideles in fide: ita viguit authoritas ad omnem altitudinem sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus apostolicos, ecclesiasticosq; canones deijciendam. Quæ quàm fuerit vehemens & efficax in orbem vniuersum, nonaginta illi totius pene Orientis episcopi, quos aduersus Athanasium Alexãdrinum, Paulum Constãtinopolitanum, cæterosq; quos audisti superius orthodoxos episcopos conspirãtes coercuit vnus Iulius. Nec minus Dioscorus Alexãdrinus antistes, vnà cum tot secum cõgregatis in II. illa Ephesina vniuersali synodo episcopis, quos non recte incedentes ad veritatem Euãgelij vnius Leonis compescuit authoritas, Anatolius quoq; Constantinopolitanus, Anthemius, Trapezundinus Constantinopolitanæ sedis vsurpator, Petrus Antiochenus (quos sedibus illis deturbauit Agapetus) Atticus præterea & Alexander, earundem sedium antistites, quos humiliauit, & resipiscere coegit Innocentius: alijq; quàm plurimi, quos post audies, documento sunt, & euidenti testimonio.

Simplicij Romani Pontificis haud est ignota historia, vt in Timotheum Alexãdrinum sectatorẽ Dioscori, qui trucidato per hæreticos B. Proterio, quẽ in eiusdẽ Dioscori locũ ordinauerat Calcedonẽsis synodus, & cõfirmauerat beatissimi Leonis authoritas, Alexandrinã inuaserat ecclesiã, & Petrum eius diaconũ, anathematis protulerit sententiam. Instantibus altero Timotheo, qui ab orthodoxis canonice electus erat successor

Simplicij Roma. Pont. historia.

Timotheum Alexandrinę

BB iij Proterio,

sedis occupatorem, vnà cum Petro eius diacono anathemate ferit.
Leo imperator velut sententiæ apost. sedis executor, relegat damnatos.

Proterio, & Acatio Constantinopolitano, cui vices suas per Orientẽ commiserat. Quibus dãnatis, & per Leonem imperatorem apost. sedis sententiæ executorem relegatis, cum pòst mortuo eodem, & Basilisco inuadente imperium, per occasionẽ turbatæ Reipublicę, illi reuersi ab exilio Alexandrinã rursus inuasissent ecclesiã, expulso inde Timotheo orthodoxo & legitimo episcopo, haud longe pòst sublatus est Timotheus ille inuasor hæreticus, & Petrus eius diaconus & impietatis socius inuadit ecclesiam. At Zenone mox recuperante legitimũ imperium, & ordinata Repub. deturbato illo Petro è sede quam contra ius & fas occupauerat, in eandem restitutus est Timotheus ille orthodoxus & legitimus episcopus. Huic historiæ testimonium perhibet præfati Acatij Constantinopolitani, ad Simplicium epistola, quam scribit in hæc verba:

Acatij Constantinopolitani ad Simplicĩ epistola, subscribẽs dictę historiæ.

Solicitudinem oĩm ecclesiarum circumferentes, nos indesinenter hortamini, q̃uis sponte vigilãtes & præcurrentes, sed vos diuino zelo solicitos demonstratis, statum Alexãdrinæ ecclesię certius requirentes, vt pro paternis canonibus suscipiatis laborẽ, pijssimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatũ. Sed Christus Deus noster, qui diligẽtibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, & vnam nobis in his mentẽ, & eandem gloriã esse cognoscens, omnem victoriã ipse perfecit, cõsortes nos cũ trãquillissimo principe faciens. Et Timotheũ quidem decessorẽ spirãtem procellas, & ecclesiasticã tranquillitatem (sicut apparuit) conturbantem, vitę subtraxit humanæ, dicens ei: Tace & obmutesce, Petrum quoq;, qui ab Alexãdria more similis procellæ surrexerat, dissipauit, atq; in æternã fugam, S. spiritu flante conuertit, vnum ex his, qui olim damnati fuerant, &c. Qui Petrus, noctis existens filius, & operum diei lucentium alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium suum congruas peragendum inueniens, media nocte, adhuc iacente cadauere illius, qui paternos canones subuerterat, insepulto, subripuit in sedem, & episcõpalẽ cathedrã temerarius vastator inuasit vno, & solo præsente & eo, qui consors illius insistebat insaniæ, qui nusquam penitus postea cõparuit. Timotheus autem, qui Dauidicæ mansuetudinis exemplo subditur, & vsque in finem patiens, potestati propriæ restitutus à Christo, propriæ sedis honore lætatur, &c. Hæc ille Acatius præfatæ historiæ euidens testimonium perhibẽs. Quæ etiam magis confirmabitur ex sequentibus vniuersis.

Acatius apostolicæ sedis per Oriẽtem legatus, eadẽ authoritate abuti cœpit ad suam stabiliẽdam tyrannidem.

Sed cum idem Acatius delegata sibi in illis regionibus authoritate sedis apostolicæ aliquanto post abuti inciperet ad suam stabiliendam tyrannidem, multorum magnorumq; deinceps motuum, perturbationumq; author fuit in ecclesia.

Siquidem mortuo deinde illo Timotheo Alexãdrino episcopo successore B. Proterij, cum orthodoxus populus in eius locum Ioannem elegisset episcopum, contrà quantum potuit, restitit Acatius, qui Zenonem suis artibus iam sibi deuinxerat, & illum nuper damnatum apostolicæ sedis authoritate Petrum, iamdudum reuocari curauerat ab exilio, quem imperiali fauore omnibus modis reducere studebat in Alexãdrinam, quam nuper inuaserat, ecclesiam, credulo nimis imperatori persuadẽs, non rectè nuper damnatum à sede apostolica.

Imperator Zeno confirmationẽ Ioannis electi Alexãdrini apud Simplicium frustra impedire conatus est.
Nota, hostis authoritatis sedis apost.

Itaq; cum pro cõfirmatione à sede apostolica obtinenda mitteret Ioãnes electus ab orthodoxo populo, suæ electionis synodicã ad Simplicium, simul superuenit Vrbanus Subadiuua, sacra principis ad Simplicium deferens, vt ab episcopi illius se cõfirmatione suspenderet. Sed quia etiã de restituendo Petro in eisdem literis facta est mentio, nihil cunctatus Pontifex, canonicã Ioannis episcopi electionem sine mora confirmauit, nec ob imperialem gratiam quicq̃ de suo fastigio deflexit authoritas Pontificia. Vnde offensus quidem est imperator, incentore illo Acatio: attamẽ imperiali illa indignatione nihil obstante, Ioannes ille electus, & confirmatus à sede apostolica, Alexandrinam obtinuit ecclesiam, & in eadem multis annis præsedit.

Felix II. Simplicij successor, Acatiũ extommunicat.
Instante imperatore missi legati à sede apost. pro recõciliatione Acatij.

Mortuo deinde Simplicio, Felix secundus, eius in apostolica sede successor, etiam in Acatium damnationis protulit sententiam, quod damnato illi apostolica authoritate Petro, cuius idem ipse procurator fuerat, absque eiusdem sedis communicauerat indicio.

Sed cum Zeno imperator apud Felicem pro eodem instãtissime intercederet, fidem ei faciens, illum pœnitere, & in eius futurum arbitrio, victus imperatoris precibus Messenum & VITALEM eo transmisit episcopos, vt cognita illius congrua satisfactione

& po-

A & pœnitētia, ecclesiasticę eum cōmunioni restituerent, & dānatum olim Petrum prorsus abijcerent & expellerent ab ecclesia. Qui profecti, & Heracleam ingressi, nihil agere ex pontificis sententia: sed partim adducti metu, partim corrupti muneribus, dānatis excommunicatisq; à sede apostolica communicarunt. Quapropter etiam aduersus hos merito indignatus, ipsos quoq; vt præuaricatores & simoniacos de ecclesiastico gradu deiecit, & suspendit à communione fidelium. Corrupti legati, dānatis cōmunicant

Dānati etiā legati, vt præuaricatores & simoniaci

Horum ita gestorum, si historiæ non satis credis, fidem indubiam facit, eiusdem Felicis ad Acatium epistola, damnationis eius sententiam continens, in hæc verba: Felicis ad Acatiū ep̄la dānationis eius sententiam continens

Felix episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ vrbis Romæ Acatio.

Multarum trāsgressionum reperiris obnoxius, & in venerabilis cōcilij Nicæni contumelia sæpe versatus alienarum tibi prouinciarū iura temerarie vendicasti, hæreticos, & peruersores, & ab hæreticis ordinatos, quos ipse damnaueras, atq; ab apostolica sede petisti damnari, non modo communioni tuæ recipiēdos putasti, verum etiam alijs ecclesijs (quod nec de catholicis fieri poterat) præsidere fecisti, atq; etiam honoribus, quos non merebantur, auxisti. Testatur hoc Ioannes, quem à catholicis Apameę non receptum, pulsumq; de Antiochia, Tyrijs præfecisti, & Humerius, tunc de diaconio eiectus, atq; christiani nominis appellatione priuatus, à te etiam in presbyterij prouectus Cōmunio cū hæreticis & dānatis à sede ap̄lica

B officium. Et quasi hæc minora tibi viderentur, in ipsam doctrinæ apostolicæ veritatem ausus tuos, & superbiam tetēdisti, vt Petrus (qnem damnatum à sanctę memoriæ decessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa) beati euangelistæ sedem, te iubente rursus inuaderet, & fugatis orthodoxis episcopis & clericis, sui procul dubio similes ordinaret, pulsoque eo qui fuerat regulariter constitutus, captiuam teneret ecclesiam. Cuius tibi adeò grata persona est & acceptum ministerium, vt episcopos & clericos plurimos orthodoxos, tunc Constantinopolim venientes, detegaris afflixisse & apocrysario eius fouere, atque anathematizātem eundē Petrum Calcedonēs. decreta concilij, & violantem sanctæ memoriæ Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores quoque nuntij pertulerunt, per Messenum & Vitalem crederes excusandum: nec eum laudare desineres, & multis efferre præconijs. Ita vt damnationem ipsius, quam ante retuleras, veram non fuisse iactares. Tantum autem perseueras in hominis damnatione peruersi, vt quondam episcopos, nunc vero honore & communione priuatos Vitalem atque Messenum, quos ad eius expulsionem specialiter miseramus sublatos, custodiæ passus fueris mancipari, atq; ad processionem quæ tibi cum hæreticis habebatur exinde productos, sicut eorum professionibus patefactum est, ad hæreticorum tuamq; communionem (contempta quę vel gētium iure seruari debet) legatione, pertraheres, præmijsq; Vis intentata legatis se. apost.

C corrumperes, & in læsionem beati Petri apostoli, à cuius sede profecti fuerant, non solū inefficaces redire faceres, sed etiam impugnatores omnium quæ fuerant mādata monstrares. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidisti. Et libello fratris & coepiscopi mei Ioānis (qui te grauissimis obiectionibus impetiuit) apud apostolicam sedem secundum canones respondere diffidens, obiecta firmasti, &c. Eos quoq; literis tecum communicare testatus, quos constat esse hæreticos. Quid enim sunt aliud qui post obitum sanctæ memoriæ Timothei ad Alexandrinam ecclesiam sub Petro redeunt, nisi quòd Petrus ab vniuersa ecclesia, atq; à te fuerat iudicatus. Habe ergo cum his quos libenter amplecteris portionem, & sententia præsenti, quam per tuæ tibi direximus ecclesiæ defensorem, sacerdotali honore & communione catholica, nec non etiā à fideliū numero segregatus, sublatum tibi nomē & munus ministerij sacerdotalis agnosce, spiritus sancti iudicio & apostolica per nos authoritate damnatus, nec iam anathematis vinculis eruendus. Hæc ille Felix. Nota etiā eo seculo ecclesiæ ac principaliū Orientis defensores consueuisse morari apud se. apostol.

Audis hæc rerum ecclesiasticarum omnium ignorantissime, qui non erubescis dicere, non ita nuper, atq; adeò à recenti hominum memoria, Romanam sedem super alias se extulisse ecclesias, cui repugnet primitiuæ ecclesiæ exemplū, ois q; antiqua historia? Iam em̄ quoties audisti ritū & formā ecclesiasticæ hierarchiæ in illa primitiua ecclesia? Quales historias? non hercle confictas à Romanæ curiæ palponibus, vt tu impudentissime loquens, sed certissimæ fidei, etiam eorum ipsorū inter quos, aut à quibus gestæ sunt, comprobatas testimonio & epistolis, neq; scriptas nuper, aut nostro seculo, vt de illis duret memoria hominum, sed ante mille vndecies, duodecies, centenos annos: Perungens aduersarij

euidentissime demonstrantes, liberiorem fuisse eo seculo, efficaciorem& authoritatem D Romanorum pon. in totius orbis etiam longissime positas ecclesias, in ipsas sedes principales, Alexandrinam, Antiochenam, & Constantinopolitanam, earum& antistites, quàm nunc in vnum hunc nostræ christianitatis angulum, imò quàm in vnam domesticam Italiam: labascente nimirum vna cum religione & fide, pontificiæ maiestatis, ecclesiasticæq; disciplinæ vigore. Imò labascente religione, ob vigorem ecclesiasticæ hierarchiæ dissolutum. Neq; enim aliunde hæreses & schismata, & quicquid nunc malorum inundasse in ecclesiam videmus, ortum habuerūt, quàm inde quòd sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus ad tempus in ecclesia sacerdos & iudex vice Christi cogitatur, cui secundum mysteria diuina obtemperet fraternitas vniuersa, vt beatissimi Cypriani verissimis verbis vtar. At vtinam hoc nostro seculo vigeret in ecclesia Christi, eiusque hierarchia ritus ille, exemplum& primitiuæ ecclesiæ, & nostris his lucubrationibus locus non fuisset. Sed nunc tanto seipsa inferior est Romani pontificis dignitas, ecclesiasticaq; authoritas, quanto nunc minor est & seipsa deterior ecclesia. Sed vt reuertamur vnde sumus digressi, inchoatam& prosequamur tragœdiam, cuius exitus luculentissime demonstrabit, & quanta fuerit ab initio, & quàm vniuersæ ecclesiæ necessaria, huius sedis authoritas.

Continuatio historiæ

Cum iam ille Acatius à Felice Romano pontifice, vna cum illo Petro Alexandrino E parem in se accepisset damnationis sententiam, processit illorum pertinax conspiratio, & peiora grauiora& semper moliti, Imperatorem etiam Anastasium, qui successit Zenoni suis sibi artibus deuinxerunt, & in suam pertraxere perfidiam. Cuius fulti subsequati& authoritate & gratia, coacto aliquot episcoporum secum consentientium concilio, apostolicæ sedis in se sententiam retractari procurauerūt. Petrum autem prædictū, tanquam non rectè pridem damnatum, restituendum, reducendum& in Alexandrinā ecclesiam, deturbato inde Ioanne præfato orthodoxo & legitimo episcopo. Kalendionem etiam Antiochenum episcopum, quod apostolicæ sedis authoritatem secutus, eis communicare nolebat è sua eiecerūt ecclesia, substituto in eius locum, altero quodam Petro hæretico, & alia præterea flagitia & sacrilegia patrarunt innumera aduersus orthodoxos per vniuersas Orientis ecclesias, omnes illas principales sedes, Alexandrinā, Antiochenam, & Constantinopolitanam, sua peruadentes occupantes& impietate ac tyrannide

Excessus damnatorum sub Anastasio imperatore successore Zenonis, & impietatis eorūdē fautore

Gelasius Ro. pon. Felicis successor, aduersus prędictos cōstāter tuetur authoritatē se. apost.

Aduersus hos Gelasius sanctus & doctissimus pontifex illius Felicis successor constanter agens, & illos perfidos apostolicæ sedis authoritate confidentissime persecutus est, & orthodoxorum se asylum & perfugium præbuit, præfatum Ioānem Alexandrinum episcopum, & alios plerosq; ab illis diuexatos & suis spoliatos ecclesijs, benigne F liberaliterq; excipiens, fouens, ac protegens, nec minis cedens aut Imperatoris aut Græcorum omnium, qui à Romanæ ecclesiæ subtracturos se minitabantur obedientia. Et sunt, qui scribāt ab eodem excommunicatum etiam Imperatorem Anastasium, quod impijs illis apostolicæq; sedis iudicio damnatis communicaret, & fauorem auxilium& impenderet. Sed his contradicit eiusdem ipsius Gelasij ad Faustum magistrum, apud Constātinopolim fungentē legationis officio, epistola. Ex qua cōstat, ita quidē delatū tunc fuisse Imperatori à damnatis alijs, tamen personæ eius habitam fuisse reuerentiā. Attamen suo se facto damnaturum, si damnatis illis communicare pergeret. Scribit autem in hæc verba:

Gelasius ad Faustū legatū suū, de Impe. Anastasio

Ego quoq;, inquit, mente percepi Græcos in sua obstinatione mansuros, ne cui velut insperatum videri possit, quod est ante præcognitum, &c. Quid sibi vult autē quod dixerit Imperator, à nobis se in religione damnatum? Cum super hac parte, & prædecessor meus, non solum minime nomen eius attigerit, sed insuper, quādo principatum adeptus regiæ potestatis exercuit, in eius se rescripsit imperij promotione gaudere, & ego nulla ipsius vnquam scripta percipiens, honorificis nostris eum literis salutare curauerim. Prædecessores mei sacerdotes, qui præuaricatoribus se communicasse, propria voce confessi sunt, à communione eos apostolica submouerunt. Si autem illi placet se miscere damnatis, nobis non potest imputari, si cum eis velit abscedere. Imò tanto magis à nobis non potest dici damnatus, sed potius ad gratiam synceræ communionis admissus, &c.

Deinde

A Deinde iniquam refellens Græcorum postulationem, qua absolui saltem petebant Acatium in excommunicatione huius sedis mortuum: Legatur, inquit, ex quo est reli- gio christiana, vel certe detur exemplum in ecclesia Dei à quibuslibet pontificibus, aut ab ipsis apostolis, ab ipso deniq; saluatore, veniam non se corrigentibus fuisse conces- sam. Auditum autem sub cœlo nec legitur, nec dicitur quod istorum voce depromitur: Date nobis veniam, vt tamen nos in errore duremus. Ostendant, qui nobis canones ni- tuntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua scriptura, quoue documẽ- to, siue à maioribus nostris, siue ab ipsis apostolis, quos potiores merito fuisse nõ dubiũ est, seu ab ipso dño saluatore, qui iudicaturus creditur viuos & mortuos, siue factũ esse vnq̃, seu mandatum vt fieret ostenditur. Mortuos suscitasse legimus Christum, in erro re mortuos absoluisse non legimus. Et qui hoc certam faciendi solus habuit potestatẽ B. Petro principaliter mandat apostolo: Quæ ligaueris super terram, ligata erunt & in cœlo, & quæ solueris super terrã, soluta erunt & in cœlo. Super terrã, inquit: Nam in hac ligatione defunctum, nunquam dicit absolui. Quod ergo nunq̃ factum est, vel co gitatione percipere formidamus, scientes in diuino iudicio non posse penitus excusari. Si autem (quod nunc prætendũt) à Romana ecclesia diuisuri sunt (quod iamdudum fe cisse monstrantur) minus miror, si ignorantiam suam ipse non perspicit, qui dicit Aca-

Iniquã oñdit Græcorum peti tioné, de ab soluẽdo Aca tio mortuo ĩ excõmunica tione se. apo.

B tium ab vno non potuisse damnari. Ita ne perspicit secundum formam Calcedonẽ. synodi fuisse damnatum Acatium? &c. Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid lo quantur. Contra quos hoc ipso venire se produnt, quod primæ sedi sana rectaq; iubẽti pa rere refugiunt. Ipsi sunt canones qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis exa- men voluere deferri, ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanciuerũt, ac per hoc, illam de tota ecclesia iudicare, ipsam vero ad nullius conuenire iudicium: nec de eius iudicio vnquam iudicari præceperunt, sed sentẽtiam ab illa constitutam non opor tere dissolui, cuius potius decreta omnibus sequenda mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, alter Petrus, Paulus, Ioannes, & cæte ri, non solum vnus, sed plures nomen sacerdotij præferentes, sola sedis apostolicæ sunt authoritate deiecti. Cuius rei testis docetur etiam ipse Acatius, qui præceptionis huius extitit executor. Quod vtiq; sicut apostolicã sedẽ iuxta formã synodicam fecisse mani- festum est, sic neminem resultare potuisse certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, damnatus est Acatius, qui eorum damnationem priusquã præuaricator existeret, fuerat executus. Nobis ausi sunt facere canonum mentio- nem, contra quos semper illicitis ambitionibus venisse monstrantur? Qua in synodo vel secundum cuius synodi formam Alexãdrinum Ioannem de ecclesia cui ordinatus fuerat, expulerunt? &c. Quod si dicunt, Imperator hoc fecit, quibus canonibus, qui-

Summũ in ecclesia tribu nal, quod de oĩbus iudicans nullius q̃ dei iudicio subditur

Ipsa rei eui dentia, pbat authoritatẽ se. apost.

C bus regulis hoc actum est? Cur huic tam prauo facto consensit Acatius? cum au- thoritas dicat diuina, non solum qui faciunt praua reos esse, sed etiam qui consenti- unt facientibus. Quibus canonibus, quibusve regulis Kalendion exclusus est, vel primi vrbium diuersarum catholici sacerdotes? Qua traditione maiorum apo- stolicam sedem in iudicium vocant? An secundæ sedis antistites, & tertiæ, cæteris- que bene sibi conscij sacerdotes depelli debuerunt: & qui religionis extitit inimi- cus depelli non debuit? Viderint ergo si alios habent canones quibus ineptias suas exequantur, cæterum isti qui sacri, qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, so- lam sedem apostolicam ad iudicium vocari non sinunt, & Constantinopolita- næ ecclesiæ (quæ vtique secundum canones inter sedes nullum nomen accepit) episco- pus in communionem recidens perfidorum non debuit submoueri? &c. Sed religi- osi scilicet viri, atque perfecti secundum canones cõcessam apostolicæ sedi potestatem conantur eripere, & sibimet eam contra canones vsurpare contendunt. O canonũ ma- gistros atque custodes, &c. Hæc ille Gelasius. Qui & in epistola ad Anastasium Imperatorem, iustissimam ostendens apostolicæ sedis in Acatium damnationis sen- tentiam, & de sacerdotali pontificiaq; dignitate exordiens, cui debeãt etiam ipsi reges & Imperatores se humiliter submittere.

Sacri cano nes solã sedẽ apñcã ad iu diciũ vocari nõ sinunt

Idẽ ad Ana stasium Imp.

Etsi, inquit, cunctis generaliter sacerdotibus, recte diuina tractãtibus, fidelium con uenit corda submitti: quanto potius sedis illius præsuli consensus est adhibẽdus, quem cunctis sacerdotibus & diuinitas summa voluit præeminere, & subsequẽs ecclesiæ gene ralis

Apñcæ sedis pñulis diuini tus plata oĩ bus authori tas

ralis iugiter pietas celebrauit? vbi pietas tua euidenter aduertit nunquam, quolibet hu D
mano consilio, supereleuare se quenquam posse illius priuilegio, quem Christi vox prę
tulit vniuersis. Cuius ecclesia ueneranda, semper confessa est & obseruat deuota prima
tum. Impeti vero possunt humanis præsumptionibus quæ diuino sunt iudicio constitu
ta. Vinci autem quorūlibet potestate non possunt, &c. Hæc in epistola ad Anastasium.

Impeti posse constituta diuino iudicio sed vinci nō posse.

Ad Dardaniæ vero episcopos, eadē de causa, nempe de iusta apostolicæ sedis in Aca
tium damnationis sentētia, iniustoq; & irrationabili Orientalium ecclesiarū schismate
scribit in hæc verba: Post præmissa nonnulla.

Idem ad Dardaniæ epos De iusta damnatiōe Acatij

Retulit dilectio vestra iactare aduersarios, Ideo Acatium non putare iure damnatū,
quod non speciali synodo videat fuisse deiectus, quæ cipue pontificē regię ciuitatis, &c.

Remouens autem hanc illorum cauillationem, multis primum demonstrat exem
plis, in vnaquaq; hæresi omnes complices, sectatores, & communicatores damnatę se
mel prauitatis pari sorte censeri, & ipsa principali dānationis obstringi sententia, eiusq;
exequendi præcipuam curam pertinere ad authoritatem & officium sedis apostolicæ.

Vnāq;q; synodū cōfirmari authoritate sedis apost.

Quæ, inquit, vnamquanq; synodum sua authoritate confirmat, & continua moderati
one custodit, pro suo videlicet principatu, quem beatus Petrus domini voce perceptum
tota Christi ecclesia consentiente & retinuit semper, & retinet, &c. Ideo autem iuste da
mnatum Acatium, quod proprijs literis confessus fuerat se Petri illius Alexādrini, quē E
expetita sedis apostolicæ authoritate executor ipse quoq; damnauerat, se communio
ne permixtum. Damnati siquidem erroris cōmunicator effectus, præscriptæ etiam da
mnationis particeps extitit. Quoniam error qui semel cum suo authore damnatus est,
in participe quolibet prauæ communionis, effectum & execrationem sui gestat & pœ
nam. Quo tenore Timotheus etiam, atq; ipse Alexandrinus Petrus, qui secundam cer
te sedē tenuisse videbantur, non repetita synodo, sed authoritate tantūmodo sedis apo
stolicæ, ipso quoq; Acatio postulante vel exequente probantur esse damnati, &c.

Ligata à sede ap̄lica nō posse resolui sentētia quorumlibet pōtificū. Sedē apo. iudicare de vniuersa eccl'a nec licere de illius iudicare iudicio Absoluere dānatos ab iniquis synodis, & dānare etiam sine synodo quos oportet

Nec plane, inquit, tacemus quod cuncta per mundum nouit ecclesia: quoniam non
quorumlibet sententia pontificum, ligata à sede beati Petri ius habeat resoluēdi, vtpo
te quę de omni ecclesia ius habeat iudicādi, nec de eius licet iudicare iudicio. Siquidem
ad illam de qualibet mundi parte canones appellare voluerūt. Ab illa autem nemo ap
pellare permissus est, &c. Sed nec illa prætermimus quod apostolica sedes, sicut frequen
ter dictum est, more maiorum sine vlla synodo præcedente, soluendi quos synodus ini
qua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo quos oportuit, habuerit facul
tatem. Id quod clarissimis comprobat euidentissimisq; exemplis.

Sanctæ quippe memorię Athanasium, synodus Orientalis addixerat, quem tamen
exceptum sedes apostolica, quia damnationi Græcorum non consenserat, absoluit. Ni
hil minus sanctæ memoriæ Ioannem Constantinopolitanum, synodus etiam catholi F
corum præsulum damnauerat, quem simili modo sedes apostolica sola, quia non con
sensit, absoluit. Itemq; sanctum Flauianum pontificem Græcorum congregatione da
mnatum, pari tenore sola apostolica sedes absoluit atq; eum potius, qui illius damna
tionis author fuerat, Dioscorum secundæ sedis præsulem sua authoritate damnauit,
& impiam synodum non consentiendo sola submouit, ac veritatem tutata, vt Calce
donēsi synodus fieret, sola decreuit, & hoc nimirū pro suo illo principatu, quē beatus Pe
trus domini voce perceptum & tenuit semper & tenebit. Sicut ergo sola ius habuit
absoluendi eos quos synodica decreta perculerant, sic etiam sine synodo in eadem cau
sa, multos etiam metropolitanos damnasse cognoscitur, &c.

Ridiculum vero est, quod prærogatiuam volunt Acatio comparari ex eo, quod epi
scopus fuerit ciuitatis regiæ. Nunquid apud Mediolanum, apud Rauennam, apud Sir
mium, apud Treuiros multis temporibus non constitit Imperator? Nunquid harum
vrbium sacerdotes, vltra mēsuram sibi antiquitus deputatam, quippiam suis dignitati
bus vsurparunt? Certe si de dignitate agitur ciuitatum, secundæ sedis, & tertiæ maior
est dignitas sacerdotum, quàm eius ciuitatis, quæ non solum inter sedes principales mi
nime numeratur, sed nec inter metropolitanorum iura censetur. Nam quod dicitis, re
giæ ciuitatis episcopum, alia est potestas regni secularis, alia ecclesiasticarum distribu
tio dignitatum. Sicut enim quamuis parua ciuitas prærogatiuam præsentis regni non
minuit: sic imperialis præsentia mensurā dispensationis religiosæ non mutat, &c.

Hæc

A Hæc scripsit ille Gelasius longe ante annos mille, toti orbi rationem reddens,& iu-
stissimę damnationis Acatij,complicumq́; eius,& iniustissimi schismatis Orientalium
sedium:quæ si perpenderis diligenter,si rem ipsam de qua,si eos ad quos,& aduersum
quos ista scripserit,si ipsam scribendi energiam,libertatem, confidentiam, non solum
certissimam fidem facient eius quam memorauimus historiæ,sed Romanorum ponti-
ficum authoritatem, quanta super vniuersam ecclesiam eo seculo fuerit, euidentissime
comprobabunt. Nec minus apud te momenti & authoritatis habebunt, quod scripta
sunt à Romano pontifice cum reipsa verbis suis fidem faciat,euidentissimis exemplis
& historijs demonstrans,cunctam hoc per orbem recognouisse ecclesiam,ligata à sede
beati Petri,non quorumlibet aliorum pontificum sententia solui. Illam autem solue-
re etiam à quorumlibet episcoporum synodis ligatos, & ligare male absolutos. Ad il
lam iussisse canones appellationes totius ecclesiæ deferri,ab eius vero iudicio nũquam
appellari,vt quod est sacrosanctum & vltimum,firmum ratumque etiam in cœlis.
Illam de tota ecclesia iudicare, nullius vero quàm Dei subiacere iudicio, à quo speciali
priuilegio ac prærogatiua conseruatur,dirigitur,& gubernatur, ita vt ab ea quęrentes,
semper accipiant iudicij veritatem. Quæ vniuersa, non solum vera (quemadmo-
dum supra à nobis clarissime demõstratũ est) sed etiã adeo notoria eo seculo fuisse con
B stat, vt ad ea comprobanda haud alios testes requirat, quàm eos ipsos contra quos
scribit, eorundem conscientiam, & totius orbis consensum confessionemque appel-
lans. Quod ipsum etiam clarissime comprobabit exitus huius quam nunc tracta-
mus tragœdiæ, quem si spectaueris, videbis vnius Romani pontificis authorita-
ti, victum conscientia sua, Orientem atque adeo orbem cessisse vniuersum atque
illi sua colla supplices rursus subdidisse, à quo recognouerunt inique se subtra-
xisse.

Ex his nota, q̃ fuerit eo seculo tot° orbis recognitio de authoritate se. apostolicæ.

Cum itaq; in demortui illius,quem sæpe diximus,Acatij locum Ioannes electus es-
set episcopus,& frustra sępe laborasset apud successores Gelasij & nouissime apud Hor
misdam Romanum pontificem pro confirmatione sua obtinẽda,hic & literis,& nun-
cijs paterne illum admonuit, vt anathematizaret prædecessorem suum Acatium, vna
cum impijs eius actis & excessibus, alioqui illum nec confirmaturus, nec habiturus
inter catholicos aut orthodoxos episcopos. Qua in re,aut noluit.aut non est ausus pare
re Ioannes,quandiu viueret impius ille Imperator Anastasius, hæretico furore,ab hæ-
reticis illis ac schismaticis Orientis imbutus episcopis. Quem nõ ita multo post ictum
fulmine,manifesto Dei iudicio pœnas dedisse publice creditum est, tum propter hære-
ticam qua infectus erat impietatem,tum vel maxime quoniam legatos missos ab Hor
C misda pontifice,Enodium Ticineñ episcopum,Fortunatum Catineñ, Venantium vr-
bis Romæ presbyterum,& Vitalem diaconum, non solum aduersus omnem religio-
nem,sed etiam aduersus ius gentium nefandissime violauerat, & magnis iniurijs con-
tumelijsq; affecerat.

Prosequutio historiæ

Ioannes Acatij successor viuo Anastasio Imp. in schismate permanet

Anastasius fulmine ict° perijt

At mortuo Anastasio,cum Iustinus fidei orthodoxæ Zelator,reipublicę suscepisset
gubernacula,quo tam impium prædecessoris sui facinus expiaret à repub. & Imperio
missa continuo ad Hormisdam legatione honorifica, apostolicæ sedis communionẽ,
reuerenter humiliterq́; expetijt,& debitam ei detulit reuerentiam & obedientiam. De
pace quoq; ecclesiarum,& in primis Constantinopolitanæ ecclesiæ,Ioannisq́; eius epi-
scopi reconciliatione & confirmatione egit diligentissime. Ad quem cum idem ponti-
fex vicissim misisset legatos suos Germanum Capuanum episcopum, Ioãnem & Blan
dum vrbis Romæ presbyteros,Felicem ac Dioscorum diaconos,pręscripta eius forma
qua Constantinopolitanam ecclesiam vna cum Ioanne, si reconciliari mererentur, in
communionem reciperent,& Ioannem in eadem ecclesia confirmarent. Eosdem illos,
nullo non adhibito honoris genere,& publicæ lætitiæ insigni,effusa obuiam honoris
gratia,tam illustrium viroꝝ,quàm monachorum & populi maxima multitudine (qui
omnes diutini schismatis quod episcoporum suorum culpa excitatum fuerat,pertæsi
magno reconciliationis desiderio tenebantur) honorificentissime excepit Imperator,
congratulante clero vniuerso,vna cum Ioanne episcopo,qui mandata sedis apostolicæ
& legatoꝝ eius oĩa,humiliter reuerẽterq́; accepit & fideliter adimpleuit,professionẽq;
fidei catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ,etiã ꝓpriæ manus subscriptione cõfessus est,etiã
dicto

Iustin° Anastasij successor honorifica legatione cõmunionẽ aplicæ sed. a expetijt

Constãtinopolitam epi & ecclesiæ recõciliatio

dicto in se anathemate, si ab eadem vnquam recederet aut deuiaret in posterũ, sub qua D
in gratiam communionemq́; recipi, & in sede Constãtinopolitana cõfirmari meruit. Cuius rei fides ex actis quintę vniuersalis synodi Constantinopolitanæ secũdæ, nec mi nus ex Iustini Imperatoris, nec nõ Ioãnis præfati ad Hormisdam epistolis, huius quoq; epistolis diuersis, vt ad Ioannem episcopum Milenitanum, ad episcopos Hispaniæ, ad Epiphanium, ad episcopos Beticæ prouinciæ, constat clarissime.

Epistola Iustini Imp. ad Hormisdam Ro. pon. de reconciliatione epi & ecclesię Constãtinopolitanę

Scripsit autem Iustinus ad Hormisdam, in hæc verba: Sacratissimo & beatissimo archiepiscopo almæ vrbis Romæ & patriarchæ. Iustinus Imperator.

Scias nobis pater religiosissime, quod diu summis studijs querebatur patefactum, etiam anteq̃ aduenirent qui à vobis destinati sunt, quod Ioãnes vir beatiss. antistes nouæ Romæ noster, vna cũ clero vobis consentiunt, nullis variantes ambiguitatibus, nullis diuisi discordijs. Scias libellum ab eo subscriptum, quẽ offerendum iudicaueras sanctissimorum patrum concilio congruentem, quo omnes concurrunt, alacri opera suscipientes vota tam nostra quàm Constantinopolitanæ sedis, quos veritatis coruscus fulgor illuminat. Omnes accelerant libentissime quos delectat via dilucida, vt sequantur scita patrum sanctissima leges probatissimas, & consilijs quorundam firmatis qui rectum tenebant tramitem, aliorum correctis, qui vagabantur incerti, in eo res colligitur, vt vnitatem indiuiduæ trinitatis ipsi quoq; in vnitate colant mentium. Negatum E
est inter diuina mysteria memoriã in posterum fieri præuaricatoris Acatij, quondam regiæ huius vrbis episcopi, nec non & aliorum sacerdotum, qui vel primi contra statuta venerũt apostolica, vel successores erroris facti sunt, & nulla vsq; ad vltimũ diem sunt pœnitentia correcti. Et quoniam omnes nostræ religionis admonẽdi sunt, vt exemplum sequantur ciuitatis regiæ, destinanda vbiq; principalia præcepta ediximus, &c. Oret igitur vestræ religionis sanctitas, vt quod peruigili studio pro concordia ecclesiarum catholicæ fidei procuratur, diuini muneris opitulatio, iugi perpetuitate seruare annuat. Datum, &c.

Tenor autem confessionis & libelli de quo in dictis Iustini literis fit mentio, qui fuerit iam dudum ex eiusdem Ioannis ad Hormisdam epistola, quam supra capite quinto inseruimus, intellexisti: quem etiam idem Hormisda epistolæ suæ ad Hispaniarum episcopos inseruit, quibus Constantinopolitanæ ecclesiæ recõciliationem significat, simul & formam præscribit secũdum quam, vt plurimi episcoporum Illyrici, Thraciæ, Scythiæ, insuper & Syriæ partium reconciliationis, gratiam, apostolicęq; sedis communionem impetrauerant, liceret & ipsis eiusdem sedis authoritate ad communionem recipere, si qui Orientalium à præfato damnabili schismate reuertẽtes eandem ab eis supplices peterent.

Professio orthodoxæ fidei sub qua catholicæ ecclesiæ recõciliati sunt

Habebat autem illa (vt supra audisti) professio, esse omnibus necessarium ad salutẽ, F
vt regulã rectę fidei custodire, ita à patrũ traditiõe nullatenus deuiare. Agnoscere prę terea infallibilem illam Christi sentẽtiam, qua Simonem Ioannis, Cepham cõstituit, hoc est petram, fundamentumq́; superædificandæ ecclesiæ, aduersus quam portæ inferi non præualerent, nunquam deficere in eius cathedra & successoribus, comprobante hoc rerum euidentia & effectibus. Inuiolabilem siquidem fidem catholicam in eadem singulari priuilegio semper custodiri, & perfectam christianæ religionis ac fidei integramq́; soliditatem. Proinde vt eandem, veluti ducem & magistram orthodoxæ fidei omnes sequi, ita præceptis decretisq́; eius, eidemq́; præsidentium pontificum, velut ecclesiasticæ domus patrumfamilias, omnes qui ad Christi ouile & familiam pertineẽ obedientiam debere. Cui qui non communicant, non subsunt, non vniuntur & cohærent vt membra capiti, & fundamento ædificium, ad catholicam ecclesiam non pertinere, sed ab eius communione sequestrari. Hæc consona fidei catholicæ ecclesiæ, & sanctiss. patrũ cõtinebat illa pfessio, sub qua Ioannes ille episcopus, vna cũ Constantinopolitana ecclesia, suo capiti reconciliari meruit, & catholicæ ecclesiæ reincorporari.

Patrũ traditiones necessario obseruandas

Cathedrã Petri catholicę fidei custodẽ, magistrã, & vindicem

Ad ecclesiam catholicã nõ ptinere, q nõ subsunt ac obediũt eius pastori & ꝑsidi

Vides itaq; ex his omnibus, vt nunq̃ mergatur nauicula illa Petri, quantumuis agitetur procellis, quantumuis fluctibus obrui videatur, vt portæ inferorum aduersus illã nunquam præualere potuerunt: vt semper triumphet eius iudicium, quantũuis omnes mundi potestates reluctentur, vt semper pręualeat eius authoritas. Quæ vt vere affirmat ille Gelasius, vnamquanq; synodum confirmat, & cõtinua moderatione custodit.

Quoties

A Quoties enim ecclesiarum principes conuenerũt in vnũ, aduersus dominum, aduersus Christum eius, & aduersus sanctiss. Conciliorum orthodoxæ fidei definitionem, authoritatemq́; destruẽdam? Aduersus illud omnium, vt primum, ita sacratissimum Nicænum, nũquid primo Tyrium, deinde Antiochenum, postremo Ariminense celeberrima episcoporum concilia celebrata non fuere? Et hæc vniuersa nunquid vnius sedis apostolicæ non deiecit authoritas, & Nicæni concilij authoritatem asseruit? Et nunc vides aduersus Calcedonen̄ synodi definitionem vt totus cõspirauerit Oriens, sed huius sedis authoritate, eius steterit authoritas.

Finis memorarũ historię

Sed vt reuertamur ad inchoatam tragœdiam, atq; ei finem aliquãdo imponamus. Cum plerę q; Orientis ecclesiæ vt auferrentur ex diptichis sacris suorum antistitum defunctorum nomina, quorum venerabantur memoriam, qui tamen excommunicatorum Acatij & reliquorum communione necessitate quadam polluti fuerant, nulla ratione adduci possent, & ob id earundem reconciliatio, & ecclesiarum impederetur vnitas, religiosissimus Imperator ecclesiasticam vnitatem zelans, missis rursus ad apostolicam sedem oratoribus suis, hanc pro illis veniã deprecatus est, petens remitti seueritati aliquid & mollius clementiusq́; agi cum illis, ne paruo discrimine imperfecta remanerent pacis desideria, sed remissis concessisq́; exiguis, maiora, grauioraq́; corrigerentur.

Vide qd petat religiosiss. Imp. ã Ro. pontifice

B Veniam itaq; nominum, inquit, postulamus, non Acatij, non vtriusq; Petri, nõ Dioscori vel Timothei, quorum vocabula datę ad nos S. V. literæ continebant, sed quos in alijs celebrauit ciuitatibus populorum reuerentia, & hoc exceptis vrbibus, vbi vestræ beatitudinis libellus in plenum admissus est. Nisi hanc quoq; partem, beneuolentia vestra statuerit mitius corrigendam, &c̄. Et hoc quidem non dubitaueris ita nobis gratiosum futurum, vt pacifico statim responso lætior mundus reddatur.

Retineat etiam S. V. quod dudum scripsimus, ex Oriente supplicationes nobis esse destinatas, voluntatẽ eorũ & fidei ꝓfessionẽ cõtinentes, &c̄. Hanc itaq; chartulã secundũ nostra promissa, per Ioannẽ reuerendiss. episcopũ dirigendã vobis in ꝑsenti merito credidimus, vt à vestra sede etiam tenor eius admissus, ad colligendas proficiat, & adunandas vbiq; venerabiles ecclesias, & Hierosolymitanam pręcipue, cui tantum omnes fauorem impendunt, quasi matri christiani nominis, vt nemo audeat ab ea sese discernere. Consensum itaq; proprium tuã S. epistolari quoq; pagina conuenit declarare, vt cognito atq; patefacto quod tenor eiusdem chartulæ à vobis quoq; probetur & tenaciter custodiat, lætior mundus existat, &c̄. Hæc ille Iustinus religiosiss. Imp.

Mittendæ autem illius chartulæ aut libelli professionis fidei, ab vniuerso clero Antiocheno vtriusq; Syriæ & Hierosolymitanæ ecclesiæ, causam dedit eiusdem Hormisdæ ad Epiphanium Constantinopolitanum antistitem, præfati Ioannis successorem,
C vere orthodoxum & sanctum episcopum, cui & apostolicæ sedis per Oriẽtem vices authoritatemq́; commiserat, epistola. In qua de eorundem & præsertim Hierosolymorũ reconciliatione agens: Hoc quoq;, inquit, æstimauimus salutis eorum causa competenter addendum, vt si communionis apostolicæ se dederint vnitati, professionẽ suam scripto indicent, quã legatis nostris apud Constantinopolim positis offerant, aut per suos ad nos dirigant, aut fraternitati vestræ tradant, eodẽ tamen, vt diximus, tenore conscriptam, quæ ad nos modis omnibus sub nostra ordinatione deferat. De Thessalonicen̄. quoq; quorum ad nos legati per clemẽtiss. & fideliss. principis filij nostri ordinationẽ venerunt, ne quid omisisse credantur, nosse vos volumus secundũ hoc quod D. N. Iesu Christo inspirante placuerit, oẽm causam nostra dispositione tractandã, & sicut oportet impleri ordinandam, &c. Hæc ille Hormisda ad Epiphanium.

Conclusio ex prædicta historia

Ex his omnibus, quæ ante annos mille & scripta & gesta sunt, clarissime intelliges christiane lector, non solum quanta fuerit, quàm à toto orbe recognita, in illa primitiua ecclesia, sed etiam, quàm necessaria huius sedis authoritas: vtq́; sine ea nihil in ecclesia permansisset syncerum, nihil integrum. Per eam vero ecclesiasticæ hierarchiæ disciplinæque vigor, orthodoxæque fidei integritas ac synceritas semper perstiterint.

Quã rigide exigebat ab apo. sede in illa adhuc florente, eccl̄ia heret. om̃ et dãnatorũ ab eadẽ sede vitatio

Quam rigide, quàm districte pro ecclesiastica disciplina & synceritate catholicæ fidei conseruanda, exacta eo seculo ab apostolica sede, apostolica illa sententia: Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, adeò, vt quia eiusmodi aut verbo aut scripto communicauerat Acatius Constantinopolitanus episcopus, apostolicæ

ſedis in ſe damnationem excepit, & excommunicationis innodatus eſt vinculo. Cui D
quotquot communicauerũt quaſi per neceſſitatem imperialis etiam authoritatis, tan-
quam in eandem incidentes ſententiam, vides quanto labore, quàm diligenti ſatiſfa-
ctione vt reconciliari potuerint, impetrare debuerunt. At nunc, vbi ille eccleſiaſticæ di-
ſciplinæ vigor? vbi ea canonum reuerentia, quando diuina, humana, ſacra, proſana,
commixta ſunt omnia? vbi nunc illi ſyncere orthodoxi? quis nunc hæreticorum com-
munione ſe pollui exiſtimat? Quis nunc curioſe deuitat Lutheranos, Sacramenta-
rios, Anabaptiſtas, & id genus portenta, ſęuiores vtiq; & magis noxias peſtes, quàm
olim omnes Arrij, Macedonij, Apollinares, Neſtorij, Dioſcori, Euticetes, atq; id genus
eiuſmodi? Ab hæretico epiſtolã ſuſcepiſſe, tunc erat cõmunicare hæreſi, & nunc quis
hoc vitio ducit? Eraſmus ille Roterodamus, qui ſe inſigniter pium & orthodoxum vi-
deri & ab omnibus haberi voluit, adeò non diffitetur ſe ſcripto communicaſſe Luthe-
ro, vt in nouiſſima editione epiſtolarum ſuarum, quam fecit anno ab hinc ſexto, epiſto-
lam ad ſe Lutheri amantiſſimam, & ſuam illius reſpõſiuam, aperta fronte & ingenue
inſeruerit, qua & illum fratrem ſuum appellat in Chriſto chariſſimum, & ſibi gratiſſi-
mam eius teſtatur fuiſſe epiſtolam, probat eius ſtudium, currenti calcar addit, aduer-
ſantes illi, matęologos, furioſos, & lymphaticos facit. Optimos autẽ quoſq; de ſcriptis
eius optime ſentire prædicat. Et ad Oecolampadium, alteram peſtem, ſcribit Lutheri E
libros amici cuiuſdam ſui opera & ſtudio diligenti, in Britãnia ſeruatos ab incendio.
Has itaq; epiſtolas Eraſmum nihil puduit, poſt apertam & omnibus notoriam apoſto-
licæ ſedis in illos damnationis ſententiã, oĩm orthodoxorũ comprobatã calculis, denuo
inter ſuas edere vt legerentur à pręſentibus & poſteris. Aut igitur neceſſe eſt horũ ſit ni-
mis impudens impietas, aut illius primitiuæ & vere orthodoxæ eccleſiæ, non ſolum ſu-
peruacua, ſed etiam ſtulta fuerit in vitandis hæreticis, irrationabiliſq; diſtrictio ac dili-
gentia, & iniuſta in cõmunicantes eiſdem cenſura eccleſiaſtica. Viſa eſt Orientalium
pleriſque epiſcopis nimis ſeuera atq; adeò iniqua apoſtolicæ ſedis in Acatium damna-
tionis ſententia. Non quòd hæreticorum communione pollutum, vindicare vellent à
cenſura eccleſiaſtica, ſed quòd negabant eum communicaſſe hæreticis, cum tamen ob
eam præcipue cauſam damnatus videretur. Qui tametſi Alexãdrino Petro ſe commu-
nicaſſe ipſe confeſſus fuerat, illum tamen pernegabant hæreticum. A Petri autem An-
tiocheni communione, ꝙ aperte eſſet Euticianę hæreſis aſſertor, conſtãter ad mortem
vſq; ipſum abſtinuiſſe. Quibus reſpondens B. Gelaſius, & damnationis in illum apo-
ſtolicæ ſedis iuſtiſſimam rationem reddens catholicæ eccleſiæ, in epiſtola ad Dardanię
epiſcopos, dicit negari nõ poſſe, quin ſaltem ille Alexãdrinus Petrus, Antiocheno ſem-
per communicauerit, ita vt eius ſaltem medio & commertio etiam Acatius hæreticorũ
communione pollutus fuerit. Docere igitur, inquit, Petrum Alexandrinum ab Antio- F
cheni vnquam communione deſciuiſſe, & non vſq; ad vltimum diem quo in hac luce
verſatus eſt, indiuiduum vtriuſq; fuiſſe cõſortium. An dicturi eſtis etiam Antiochenũ
Petrum fuiſſe correctum? Cur iſti ad finem nõ cõmunicaſſe gloriabatur Acatius? Sed
quid profuit, ꝙ per ſeipſum cõmunicare non voluit, cum eidem per Alexandrinum Pe-
trum ſine vlla cõmunicabat inuidia? Si tanti erat cõmunicaſſe, cõmunicãti ſolũ hæreti-
co vnius Euticianæ hæreſis aſſertori, etiam vt totus cõcuteretur orbis, ne hoc inultum
ferretur in Conſtantinopolitano epiſcopo, quid erit tam aperte communicaſſe Luthe-
ro, nõ vnius, ſed pene oĩm hæreſiũ ac impietatũ velut barathro cuidã ac abyſſo? Quid
Oecolãpadio, cuius tot recepit, tot etiã reſcripſit eidẽ amicas literas, etiã poſt notã eius
toti orbi execrandã impietatẽ & blaſphemiã? Si hoc eſt ſyncere orthodoxũ agere, quid
ita deſipuerũt illi ſanctiſs. patres noſtri, vt in eo ſeculo, & in aurea illa ad noſtrã collata
eccleſia, potius cœlũ terræ miſcendũ crederent, & offendendum Imperatorẽ, & vniuer-
ſum imperiũ, ꝗ exceſſum eiuſmodi (qui tamen ad hæc nihil eſt) ferrent inultũ in aliorũ
terrorẽ & exemplũ? Non tamẽ hæc ſcribo Eraſmi cauſa, cui iã nihil hæc noſtra ꝓdeſſe
poterunt, vt qui iamdudũ apud iuſtiſſimũ & diſtrictũ iudicem ſuorũ hic commiſſorum
rationem reddidit. Non vllo odio, ita mihi opto Chriſtum in ſuo de me iudicio propi-
tiũ fieri: ſed tua cauſa chriſtiane lector, ne quis impingat in hoc ſcãdalum, quod ſubla-
tum de medio fruſtra cupio, & quia video & clariſſime intelligo, illum neglectum
atque adeo contemptum eccleſiaſticæ diſciplinæ (quæ ſeruata conſeruabat pacem,

vnitatem

Eccleſiaſticæ diſciplinæ ꝗ nunc diſſolutus vigor

Eraſmus Roterodamus aperte cõmunicãs hæreticis dãnatisq; à ſede apoſt.

A vnitatem,& concordiam in ecclesiastica domo, inuexisse eam quam nunc pro dolor videmus, horrendam rerum omnium confusionem, reduxisse ab inferis omnem olim iugulatam extinctamque impietatem, nec aliud vllum aduersus hæc superesse remedium, quàm vt hierarchiæ ecclesiasticæ suus ordo, suus vigor, sua restituatur dignitas & maiestas. Quæ & vnica & efficacissima erit horum malorum omnium medela & curatio.

Vt vna hæc sedes toti semper orbi orthodoxæ fidei,& vindicem se exhibuerit & magistram, exemplis & certissimæ fidei historijs demonstrare.

CAPVT XIIII.

SATIS opinor intellexisti,& in sequentibus adhuc clarius intelliges, non solum, quàm Christi ecclesiæ necessarium fuerit regi, gubernari, ac in finem suum dirigi, cura & authoritate vnius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis: qui velut in vna domo paterfamilias quidam, sua singulis officia præscriberet, B & à singulis eorundem rationem exigeret, sed etiam illud Petri & cathedræ eius indefectibilis fidei priuilegium, sine quo inter tot hæreticorum machinationes, persecutiones, tempestates, toto aliquando orbe concusso & velut à suis sedibus commoto, nulla pax, nulla fidei aut vnitas, aut synceritas futura erat in ecclesia: In quibus omnibus vt vna hæc apostolica sedes vniuersæ semper ecclesiæ, orthodoxæ fidei & regulam se præstiterit & vindicem, suæq; authoritatis gladium in hæreticorum impiorumq; damnationem vi magna destruxerit, partim iam intellexisti inter illas Orientalium episcoporum seditiones, illos conflictus. In illa aduersus Nicænam orthodoxamq; fidem totius pene Orientis, tam pertinaci coniuratione,& adhuc audies clarius in progressu. Cuius rei vt etiam hic nonnulla tibi exempla subijciamus.

Damasus ille, qua apostolicæ authoritatis vehementia Sabellianos, Eunomianos, Macedonianosq; persecutus sit, vtq; illos cum impijs suis adinuentionibus subiecerit perpetui anathematis vinculo, testatur eiusdem ad Paulinum Thessaloniceñ. episcopũ suum & apostolicæ sedis per Orientem vicarium epistola, qua illi præcepit vt suam in eos censuram ac sententiam publicari curet per Orientis ecclesias,& inuiolabiliter obseruari. Cuius authoritatem, & tanquam de nauicula Petri loquẽtis Christi sententiã, vniuersa Christi ecclesia, Gratiano & Theodosio quinto Conf. in Constantinopolitana prima synodo, per omnia secuta est, & eosdem illos ab orthodoxa fide & catholica C ecclesia alienos pronunciauit.

Damasus Sabelliũ, Eunomiũ & Macedoniũ, cũ sectatoribus anathemati subdidit

Damasi authoritatẽ sequuta Constantinopolitana prima synodus

Idem Apollinarem episcopũ Laodiciæ de Christi humanitate noua dogmata prædicantem, vna cum Timotheo eius discipulo apostolicæ seueritatis gladio prostrauit, quem sibi ecclesiæq; Christi, quam illi sua hæresi inficiebant, supplices implorarunt totius Orientis episcopi. Id quod eiusdem ad ipsos satis indicat epistola, quam Theodoretus ille Cyreñ. episcopus ecclesiasticæ rerũ sui temporis scriptor diligentissimus libro quinto historiæ suæ inseruit in hæc verba:

Idem Apollinarem & Timotheũ eius sectatorẽ exauthoratos abiecit ab ecclesia

Quòd debitam reuerentiam apostolicæ sedi vestra habet charitas, vobis filij charissimi præstatis ipsi plurimum. Etsi enim in sancta maxime ecclesia vbi sanctus apostolus sedens docuit, nobis gubernaculi, aut claui, quem tenendum accepimus, officium incumbat, tamen inferiores nos tanto honore fatemur. Scitote igitur profanum illum Timotheum discipulum Apollinaris hæretici vna cum impio dogmate iamdudum à nobis exauthoratum. Neq; nos credere reliquias doctrinæ illius de cætero vspiam valituras esse. Sin ille serpens antiquus, semel atque iterum ictus, suo quidem malo reuixerit, qui eiectus ex ecclesia quosdam infideles lethiferis venenis suis seducere conari non cessat, vos tamen istam tanquàm pestilentiam refugite, memores fidei apostolicæ illius potissimum, quę in Nicæa à patribus scripto exposita est,& firmo in gradu fortiter manete, neve patiamini audiri à laicis aut clericis vestris posthac vaniloquia & exoletas quæstiones, cum iam semel formam protulerimus, vt qui se christianum fateatur seruet ea, quæ ab apostolis sunt tradita: cum dicat sanctus apostolus: Si quis vobis annun

Damasi ep̃la ad Orientis ep̃os de dãnatione prædictorum

CC ij ciauerit

ciauerit aliud quàm accepistis, anathema sit, &c. Sed quid rursus à me queri Timothei D exautorationem opus est? cum hic iudicio sedis apostolicæ præsente & Petro episcopo Alexandrinę vrbis, vna cum suo magistro Apollinari exautoratus fuerit, subiturus debita in die iudicij tormenta & supplicia. Quod si aliquos ille leuiores adducit in sententiam suam, retinetque spem quampiam, vera in Christum spe vna cum confessione mutata, quicunque certe cum eo repugnare volet ecclesiastico canoni, cũ eo quoque interibit. Deus vos incolumes custodiat filij charissimi. Hæc ille Damasus. Ex quibus clarissime intelligis ad cuius iudicium & authoritatem totus eo seculo orbis, etiam in Oriente extremo recognouerit pertinere, definitionem quæstionum & ambiguitatum passim emergentium circa religionem & fidem, ad quem exautorare munijs & officijs in ecclesiastica domo, atque adeò nomine christiano vniuerso: ad cuius fidem velut orthodoxæ fidei regulam respexerint orthodoxi omnes. Quod clarius adhuc adest perspicere, ex eo quod idem ille Theodoretus scribit in ipso libri quinti historię suę initio. Cum enim impiorum Imperatorum nonnullorum & episcoporum eisdem consentientium culpa, vniuersa illa Orientalis ecclesia fœdissima omnium ordinum confusione, aliquandiu perturbata permansisset, & orthodoxis episcopis magna parte deturbatis aut relegatis ab hæreticis passim occuparentur ecclesiæ, Gratianus vere orthodoxus et sapiẽtiss. Imperator, mox vt imperio inauguratus fuerat zelans orthodoxę fidei synce- E ritatem per Orientem restituere, legem promulgauit, vt quicunq; Romano pon. Damaso cõmunione & fide non sociarentur, tenere non possent ecclesias, sed ab eis expellerẽtur, misso ad eius executionem per vniuersas Orientis ecclesias, ex primoribus suis ducibus Sapore. Non fuit visum christianiss. & sapiẽtiss. Imperatori & zelatori orthodoxę fidei, de fide singulo: disputatione inquirendum, num esset orthodoxa & syncera, sed singulorum fidem, ad fidem vnius Damasi, hoc est, Romanę ecclesię, veluti ad lydium quendam lapidem, & certam amussim orthodoxæ fidei simpliciter explorãdam putabat, à qua quicquid discreparet, certum habebat esse erroneum, quicquid eidem quadraret, orthodoxum & catholicum.

Hinc nota, qd tot' orbis eo seculo recognouerit pertinere ad authoritatẽ se. aposto.

Fides sedis apost. regula orthodoxæ fidei

Nota exẽplũ

Quanta authoritatis vehemẽtia in Iouinianum & complices virginitatis, abstinentiæ, & ieiuniorum impugnatores insurrexerit Siricius Damasi illius successor, eosdem vna cum execrando suo dogmate anathematis prosternens sententia, à toto orbe excepta qua decuit reuerentia, indicat Aphricanorum episcopo:, qui in Thelensi synodo conuenerãt, ad eundem epistola synodalis in hęc verba:

Siricius Iouinianũ dãnauit & complices

Quã reuerenter vniuersa eccl̃sia sequuta sit sententiã Ro. pon.

Recognouimus per literas S. T. boni pastoris excubias, qui diligenter commissum tibi gregem serues, & pia solicitudine Christi ouile custodias, dignus quẽ oues domini audiant & sequantur: & ideo quia nosti ouiculas Christi, lupos facile deprehendis, & occurris quasi prouidus pastor, ne isti morsibus perfidiæ suæ, ac ferali vlulatu dominicum gregem dispergant, &c. Et post multa ita claudunt epistolam: Iouinianum itaque, Ausentium, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Gemalem, Martianum, Ianuarium, & Ingenium, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoq; secũdum tuum iudicium damnatos haberi. F

Quod eo seculo tanta fuerit, tam veneranda toto orbe Romanorum pon. authoritas, vt quæ illi pro diuersis fidei ecclesiasticisq; negotijs, suis epistolis (quæ decretorum semper authoritatem obtinuerũt per vniuersam Christi ecclesiam) ad diuersos scriberent, haud secus acciperẽtur ab omnibus, quàm si de nauicula & cathedra Petri ea ipsa dictasset Christus, testimonio sunt in Aphricano concilio aduersus Pelagianam hæresim conuenientes tot sanctissimi episcopi, qui aduersus eandem tanquam præcipuum quoddam argumentum desumpserunt, ex B. Zozimi tunc viuentis, quãuis in aliã causam, ad totius orbis episcopos scripta epistola. In qua hæc eius verba (Nos autem instinctu Dei, omnia enim in suum authorem referenda sunt vnde nascuntur) ad fratrum & coepiscoporum nostrorum conscientiam omnia retulimus, attente religioseq; obseruarunt, quemadmodum testatur eorundem syuodalis ad eundem Zozimũ epistola, quã inter cætera scribunt in hæc verba.

Quanta fuerit eo seculo authoritas ep̃laꝝ à Ro. pon. directarũ ad diuersos

Testant tot sanctiss. ep̃i in Aphricano concilio

Illud vero quod in literis quas ad vniuersas prouincias curasti esse mittendas posuisti dicẽs (Nos tamen instinctu Dei, &c.) sic accepimus dictum, vt illos qui contra Dei adiutorium, humani extollunt arbitrij libertatẽ, districto gladio veritatis velut cursim transiens

A transiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quàm quod vniuersa in nostræ humilitatis conscientiam retulistis? & tamen instinctu Dei factum esse fideliter sapienterq; vidistis, veraciter fidenterq; vt dixistis. Ideo vtiq; quia à domino præparatur voluntas, & vt boni aliquid agãt, suorum ipse tangit corda fidelium. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei, vt nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & bonis quibusq; voluntatis humanæ motibus, magis illius valere non dubitemus auxiliũ. Hæc illi in Thelensi synodo congregati episcopi.

B. Celestinus in epistola ad Venereum cæterosq; Galliarũ episcopos, aduersus eosdem illos Pelagianos, gratiæ Dei inimicos, affirmat plurimos tunc fuisse toto orbe orthodoxos episcopos anathematizantes quidem Pelagium, & Celestium, secundum apostolicæ sedis in eos iudicium: vehementer tamen improbantes eorum studium, qui aduersus errores eorundem multis voluminibus disputauerũt, reipsa experti id quod supra astruximus, aduersus hæreticos non inutilem solum, verum & perniciosam esse de scripturis conflictationem. Quin potius absq; vlla disputatione simpliciter omnes sequi oportere, quæ sacratissima B. Petri apostolorum principis sedes, contra inimicos gratiæ Dei sanciuit & docuit per suorum præsulum ministeriũ. Propter quod & idem Celestinus, quæ à suis prædecessoribus B. Innocentio, Zozimo, & alijs aduersus eandẽ B hæresim dicta fuere, digessit per capita. *Authoritatẽ sedis apl'icæ magis, q̃ vllas disputationes valuisse aduersus hæreticos*

Nestorium Constãtinopolitanũ episcopum (qui impie bipartiebat Christum, duas ex eo personas faciẽs) idem Celestinus apostolicæ authoritatis mucrone confodit. Cui cum terminum assignasset (vt habet totius pene Orientis aduersus Anthemium beato Agapeto porrectus accusationis libellus) intra quem sibi sanæ fidei, qualem exigebat, libellum deberet porrigere seq; omni hæreseos suspitione liberare, & cætera apostolicæ sedis iussa peragere, præuaricatorem nec mãdatis suis obsequentem, anathematis maledictioni subiectũ eiecit è domo ecclesiastica, vniuersaq; Christi ecclesia. Quæ eiusdẽ pontificis authoritate cõgregata in Ephesina synodo, eius tanq̃ Christi ipsius de cathedra Petri loquentis sententiam reuerentissime excepit, eundem Nestorium anathematizãs cum suo impio dogmate. Non erat (inquit ille Prosper Regineñ. episcopus historiæ eorundem temporum scriptor) noua cum istis acie dimicandum, nec quasi contra ignotos hostes specialia ineunda certamina. Tunc istorum agmina fracta sunt, tũc in superbiæ socijs & principibus corruerunt, quando beatæ memoriæ Innocentius nefarij dogmatis capita, apostolico mucrone percussit, quãdo Pelagium ad proferendum in se suosq; sententiam, Palestinorum episcoporum synodo coarctauit, quando Aphricanorum conciliorũ decretis beatæ memoriæ Zozimus sententæ suæ robur annexuit, & ad impiorum detruncationem gladio beati Petri dextras omnium armauit Antisti- C tum, quando sanctæ memoriæ Bonifacius papa, pijssimorũ imperatorũ catholica deuotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ Dei, nõ solum apostolicis, verum etiã regijs vtebatur edictis, &c. Celestinus quoq; Celestium totius Italiæ finibus extrudi iussit, adeò, & prædecessorum suorum statuta, & synodalia decreta inuiolabiliter obseruãda censebat, vt quod semel meruerat abscindi, nõ permitteret retractari. Nec vero segniori cura ab eodem morbo Britannias liberauit, siquidem inimicos quosdam gratiæ Dei solum originis suæ occupantes, etiã ab illo secreto Oceani exclusit, & ordinato Gothis episcopo cum Romanam insulam studet facere catholicam, etiã barbaram fecit christianam. Per hunc virum etiam Orientales ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt, quando beato Cyrillo Alexandrino antistiti, gloriosissimo fidei defensori apostolico auxiliatus est gladio. Hæc ille Prosper aduersus librum Cassiani, qui protectio Dei inscribitur. *Vt dãnatus fuerit a b. Celestino Nestorius* *Ephesina synodus sequuta authoritatẽ Celestini* *Prosper Regineñ. eps aduers⁹ librũ Cassiani, qui ptectio Dei inscribitur*

Euticetis delirante insania (vt verbis vtar prosphonetici sermonis sextæ vniuersalis synodi ad Constantinum Imperatorem) ipsiusq; Saluatoris humanitatem penitus abnegante sancti illius Leonis tuba, tanquam leonis rugitus viriliter vociferãs ex Roma, Archimandritam bestiam perterruit, & à monachico grege proiecit, eiusque impiam opinionẽ reprobauit, & euanescere fecit concitatam turbam. Cuius authoritatem & sententiam Martianus Imp. & Anatolius Constantinopolitanus antistes, cum omni Calcedoneñ. à Christo congregata collectione amplexi sunt, atq; manu & lingua consenserunt, & consonam Euticetis & Dioscori intelligentiam euacuarunt. *Authoritas B. Leonis aduersus Euticetis perfidiã*

Quã authoritatẽ idẽ exercuerit i Ephesinã ij. & Calcedonẽ. vniuersales syn.

Idem Leo, vt tam Ephesinæ secundæ, quam Calcedoneñ. synodis agendorum oĩm normam præscripserit, vtq; præuaricantem eius mandata ac sententiam Ephesinam illam sua authoritate deiecerit, & Dioscorum Alexandrinum patriarcham præuaricationis authorem anathematis maledictione prostrauerit, post prolixus audies. D

Aduersus Timotheum & Petrũ Alexãdrinos, item Petrũ Antiochenũ, Acatiũ Constantinopolitanum eþos vt viguerit apostolicæ se. autho.

Aduersus illum Timotheum & Petrum Alexandrinos & Petrum alterum Antiochenum, Acatium quoq; Constantinopolitanum episcopos, supra audiuisti quæ viguerit huius sedis authoritas, & qua in ipsos vehemẽtia insurrexerint Simplicius, Felix & Gelasius. Petrus ille Antiochenus in trisagio, hoc est, cherubico illo hymno (Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis) quem euidenti miraculo reuelatum in letanijs decãtat ecclesia, addiderat post (immortalis) qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis, idq; ex hæretico impioq; quẽ cõceperat sensu, circa incarnatiõis verbi mysterium, nũc trinitatẽ ipsam, nunc diuinitatẽ, nunc immortalẽ spiritũ prodigiosa & impia nimis inconstantia, dicens assumpsisse carnem in sui vnitàtem, & pro nobis passionis cõtumeliã & mortem. Cuius equidem hymni quẽadmodum in ecclesiasticis orationibus receptus sit, ortumq; habuerit, haud est ignota historia.

Vt hymnus ille cherubicus euidenti miraculo receptus fuerit in ecclesiasticis þcatiõib⁹

Siquidẽ sub B Proclo Constantinopolitano episcopo cũ vrbs regia grauissimo & terribili concuteret terræmotu, & dictus S. episcopus, vna cũ populo fugiens miserandũ spectaculũ, seu potius præsens exitiũ, & collabentium super se ædificiorũ ruinas, secessissent in agrũ & flentes ac letanias decantantes, diuinam implorarent misericordiam, infans quidã ex illo cœtu, spectante vniuerso populo vna cum episcopo, repente in aera sublatus est e conspectu omnium, qui iterum demissus post horam, nunciauit quæ audierit in æthere, dicens dẽ cœlo, quasi de multitudine psallẽtium, huiusmodi hymnum intonuisse suis auribus sibiq; præceptum, vt episcopo nuntiaret hæc. Et sic (vt est in B. Cinciani Acclusianaæ episcopi ad dictũ Petrum cõmonitoria epistola) per tres horas in tribunali stans secus pedes episcopi, hęc enarrauit coram omnibus. Itaq; intelligẽs sanctus episcopus, quid sibi eo præceptum esset miraculo, atq; in letanijs cherubicũ illũ imitatus hymnũ, vna cũ populo, diuinã misericordiã impetrauit, stetitq; subito terrę motus. Huius historiæ non solũ dictus Cincianus, sed etiã Felix Roma. pon. & præterea Acatius Constantinopolitanus, Asclepiades quoq; Trallianæ, & Iustinus Sycelliæ episcopi in literis suis ad eundem Petrum commonitorijs magno consensu meminere. E

Felicis Ro. pon. in dictũ Petrũ dãnationis sentẽtia

Itaq; cum dictus Antiochenus episcopus sua illa, qua infectus erat impietate hæretica, corrupisset hymnum illum cherubicum magnaq; ea ex re per Orientem suscitasset scandala, nec prędictorũ, aliorũq; q̃plurimorũ admonitione aut correptione resipisceret tandem Felix protulit in illũ dãnationis sententiã, & ab Antiochena sede deposuit, vt testatur hæc eius in eundem damnationis epistola: quoniã, inquit, importabilibus verbis impie garrulasti, & non iudicasti cedere sanctis patribus, qui ornarunt sedem beatę memorię multum triũphantis martyris Ignatij, cuius tu indignus existens nescio quomodo insiluisti inchoare nouitatẽ in catholica ecclesia tuis profanis & impijs dogmatibus, &c. & non statuisti cedere veritati, & literis nostris ad te scriptis: nũc incorpi sententiare aduersus te, imò ille qui est vertex omnium pastoralium sedium, in sanctis laudibus florens apostolorum princeps Petrus, cuius tu nomen tenes non sententiam & fidem, &c. Dicemus ergo tibi, quoniam dilexisti iniquitatem magis loqui q̃ iustitiam, dilexisti super omnia præcipitationis linguam dolosam, propter hoc Deus destruet te in finem depositum à nobis nõ solum ab Antiochena ecclesia, sed ab omni honore sacerdotali, & firma sit hæc tua depositio à me & ab his qui mecum vna apostolicum thronum regunt. F

Nota vigorẽ sententiæ

Percurrens deinde impias eius assertiones: quis ergo, inquit, non defleret sic dicentes de intemerato trisagio, &c. Quos & alienos putauimus ab orthodoxa fide, & à catholica ecclesia, atq; à cõmunione ducis nostri & gloriosi prædecessoris Petri qui claues regni cœlorum à Saluatore nostro recepit. Cuius qui participes esse volunt, ducuntur & doctrina ipsius, qui Christum credidit propter nos crucifixũ, &c. Scientes, quia non trinitatem crucifixã acceperimus ab apostolis, non patrem, nõ spiritum sanctum, nisi in carne filium Dei vnigenitum solum. Hæc ille.

Etiã ex his pp̃ẽde, q̃ formidabilis toti orbi eo seculo fuerit Ro. pont. authoritas

Vt autem clarissime intelligas, quanti momenti fuerit, quàm reuerenda, quàm metuenda, totiq; orbi formidabilis Romani pontificis authoritas, etiã eo seculo iam ad schismata seditionesq; declinante, hoc tecum perpende quanti illud fuerit, quod omnes pene illi Orientis episcopi,

dictum

A dictum Petrum suis literis admonentes resipiscere, vnam apostolicę sedis in ipsum censuram, damnationemq́ minitâtur, ni faciat. Ita Iustinus Sycellię episcopus ad eum scribens in epistola, quæ incipit: Oportet militem armari contra bellum. Post impugnatas eius prauas, impiasq́ assertiones: Cessa igitur, inquit, ab huiusmodi tua impia præcipitatione, non addas scandalum scandalo, & non sis causa perditionis magis simplicium hominum, ne præsidens noster Felix, secundum canones sententiam dicat contra te. Nec tunc iuuabit tibi dicere: Ego vtiliter hoc apposuit Crucifixum in trisagio cõfiteri, & cætera. Ita quoq; Cincianus Acclusianus episcopus ad eundem. Multifariam, inquit, multisque modis charissime à veritate deuiasti, & cætera. Etenim expositio tua grauem fert contra sanctos patres & apostolos nouitatem catholicæ ecclesiæ, nec tamen abiecisti eam, multis episcopis pręmonentibus te, maxime autem sanctissimo Archiepiscopo nostro Felice, & cætera. Post varia deinde inducta contra eum de scripturis testimonia, & historiam illam, quam suprà exposuimus, beati Procli Constantinopolitani episcopi, de reuelatione trisagij, seu hymni illius cherubici, vtque eundem in letanijs decãtante populo cessauerit ruina & terræmotus vrbis regiæ: Sic ergo, inqt, & tu letanias fac, & pausabit ira, quæ contra te proferenda est: sin autem, veniet super te depositio à Papa nostro F E L I C E. Custodiet autem Deus mundum à scanda-
B lis, & cætera.

Iustinus Sycellię episcopus.

Nota commi nationem.

Cincian⁹ Acclusianus episcopus ad eũdem.

Nota & hui⁹ comminationem.

Vides itaque quanti toto orbe, etiam extremo Oriente, etiam ad schismata, seditionesque iam declinante illa Orientali ecclesia, facta sit vnius Romani Pontificis authoritas: vt illi in remotissimo Orientis, positi episcopi, illum & recognouerint & confessi fuerint suum præsidentem, suum Archiepiscopum & Papam, Petri in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu successorem, eius vnius censuram reformidauerint. Nec est quòd forte de fide dictarum epistolarum possis dubitare. Sunt enim relatæ in acta quintæ vniuersalis synodi, Constantinopolitanæ secundæ, sub Vigilio Romano Pontifice & Mena Constantinopolitano, quem beatus Agapetus (vt superius audisti) in locum à se damnati Anthemij suis ordinauerat manibus.

Nota recognitionẽ totius toto orbe ecclesiæ.

Certe, quàm toti orbi, orthodoxisque venerabilior omnibus, quàm etiam orthodoxæ fidei hostibus formidabilior fuerit vnius Romani Pontificis, quàm conciliorum omnium & totius in eis cõuenientis ecclesiæ authoritas, in Leontio Antiocheno antistite euidenter nobis ostendit Theodoretus ille Cyrenensis episcopus. Is enim cum Arrianus esset & errorem suum celare niteretur, videns diuisos sacerdotes & populum, & alios dicentes: Gloria patri & filio, alios vero: Gloria patri per filium, & spiritui sancto, ipse sub silentio dicebat orationem, nec aliud audiebant astantes, nisi cum diceret, in secula seculorum. Et si quidem, inquit ille, hoc non maligne fecisset, diceretur pro concordia
C populi hoc ipsum fecisse. Sed quia, & contra milites veritatis acuebatur, & non nisi hæreticos prouehebat, ostendebat se celare pestem, modo amore populi, modo formidine pressus imperatoris, qui filium dissimilem patri prohibuerat dici. Ea siquidem tempestate Etius magister Eunomij, qui Arrij blasphemiam suis impijs opinionibus auxerat, in Diaconatus ordine ab ipso subleuatus ministrabat. Sed Flauianus & Diodorus, monasticam quidem amplectentes vitam, clare autem pro ecclesiasticis dogmatibus laborãtes, episcopi Antiocheni Leontij, redarguerunt quas contra pietatem struebat insidias, dicentes: quia elegisti virum studijs malignis imbutum, qui impietatis causa culmen suscepisset potentiæ, atque ad ecclesiæ cladem Diaconatus haberet honorem. Minitabantur autem illi Romani Pontificis & apostolicæ sedis censurã. Se enim adituros Hesperias, occidentalesque partes, atque ea quæ callide insidioseque aduersus veritatem ab eo gerebãtur, eidem apostolicæ sedi detecturos. Hoc metuens Leontius ab officio suspendit Etium. Hæc ille Theodoretus. Ex quibus intelligis, quàm formidabilis fuerit illi Arriano Leontio, Antiocheno patriarchæ vnius Romani Pontificis authoritas, qui tamen nec pili faciebat authoritatem Nicæni, quod impugnabat, cõcilij, quantũ huius sedis censurã metuerit: Quemadmodum etiam vnius Iulij Romani Pontificis authoritati, cesserunt tot Orientalium sedium eiusdem factionis episcopi, qui in Antiochena synodo sub Eusebio Nicomediẽsi congregati fuere. Apud quos tamen adeo nihil valebat illius sacrosancti Nicęni concilij, & tãtorum in eo patrum conuenientũ authoritas, vt ad destruendũ dogma Nicænæ fidei præcipue conuenissent.

Hinc nota, ꝙ orthodoxis venerabilior & hostib⁹ orthodoxæ fidei formidabilior fuerit vnius Ro. Pont. ꝙ oim cõciliorum authoritas.

Theodoret⁹ Cyrenensis de Leontio Antiocheno

Hic vide, ꝙ formidabilis fuerit Antiocheno episcopo Ro. Põt. authoritas.

Sic vnius Iulij Ro. Põt. authoritati, cesserunt tot Orientis episcopi furẽtes aduersus authoritatẽ Nicæni cõcilij.

Celestius ad uersus oia a-lia inuictus, vni Ro. Pō. authoritati se submisit.

De Celestio cōstat, vt nulla synodali authoritate, nullis doctissimorum patrum aduersus eum scribentium rationibus, disputationibusq; superari valuerit: sed sola vnius Romani Pontificis authoritate, non audens (quod de eo D. Augustinus libro II. aduersus eundem & Pelagium testatur) B. Innocentij Pontificis literis resistere: sed promittens omnia, quæ sedes ista damnaret, sed etiam damnaturum. Nam & rationes & scripturas eludebat facile. At huius sedis authoritatem, toto orbe recognitam, nec illudere potuit nec contemnere. Verum & hæc in progressu adhuc erunt illustriora. D

Conclusio.

Nunc satis mihi videor hactenus demonstrasse, non solum ecclesiasticam hierarchiam, plane fuisse necessariam, si modo esse deberet ecclesia, nō solum institutam à Christo, & in ea Petrum obtinuisse primatum, Romanosq; Pontifices in eodem successisse Petro: sed etiam, quod eūdem magna cum libertate exercuerint ab initio super ecclesiā vniuersam, à cuius authoritate nemo exēptus est, nisi qui ad Christi ouile nō pertinet. Proinde veram, sanctā, orthodoxamq; nihil dubitamus illius Florentini concilij, quod sub Eugenio IIII. celebratum est, definitionem, quæ est hoc verborum tenore:

Definitio Florentini concilij orthodoxa.

Definimus sanctam apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem, successorem esse beati Petri principis apostolorum, & verum vicarium Iesu Christi, totiusq; ecclesiæ caput, & omniū Christianorum patrem & doctorem existere, & ipsi in beato Petro, pascēdi, regendi & gubernādi vniuersalem ecclesiam à D. Iesu Christo plenam potestatem traditam esse: quemadmodum & in gestis oecumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur. E

Cui definitioni, tam Græci, quàm Armeni, post longam quindecim mensium concertationem, authoritatum, scripturarumq; pondere, catholicę ecclesiæ consensu, & rei ipsius euidentia conuicti, reprobato schismatico errore, in quo eatenus detinebantur, Romanæ ecclesiæ se iterum humiliter submittentes, in hæc verba subscripserunt:

Nos igitur oratores nomine nostro, nostriq; Reuerendi Patriarchæ, & omnium Armeniorum, hoc saluberrimum synodale decretum, cum omnibus suis capitulis, declarationibus, definitionibus, traditionibus, præceptis & statutis, omnemque doctrinam in ipso descriptam, necnon, quicquid tenet sancta sedes apostolica, & Romana ecclesia, cum omni deuotione & obedientia acceptamus, suscipimus & amplectimur. Illos quoque doctores & sanctos patres, quos ecclesia Romana approbat, reuerenter suscipimus. Quascunque vero personas, & quicquid ipsa Romana ecclesia reprobat ac damnat, nos pro reprobatis & damnatis habemus, profitentes tanquam veri obedientiæ filij, nomine quo supra, ipsius SEDIS APOSTOLICAE ordinationibus & iussionibus fideliter obtemperare. F

ECCLESIASTICAE HIERARchiæ libri IIII. Finis.

EC-

ECCLESIASTICAE LIBER QVINTVS,

De controuersijs inter Regnum & Sacerdotium.

Marsilij Patauini de ecclesiastica authoritate sententiam explicare. CAPVT. I.



VPERIORIBVS LIBRIS ECCLEsiasticæ hierarchię causam simpliciter peregimus, nihil immiscentes controuersiarum, quæ inter secularem & ecclesiasticam authoritatem, profanis quorūdam atq; impijs exagitatę sunt disputationibus. Quas cum dissimulare dissuaderent & tempora, & suscepti argumentum ab initio, vnum ex omnibus delegimus Marsilium Patauinum, quo nemo diligentius, vehementius, aut etiam copiosius causam secularis potestatis aduersus ecclesiasticam egisse legitur. Quam plane subuertere & in nihilum redigere omni studio conatus est. B Scripsit is ante annos ducentos, ad Ludouicum Bauarum, temporibus Ioānis XXII. à quo ille excommunicationis vinculo innodatus fuerat, ex contumace hæreticum facere satagens, velut apologiam quandam aduersus authoritatem pōtificiam, cui defensoris pacis titulum fecit, cum eandem (quod pòst intelliges) omni studio eliminet ab ecclesia. Fuit homo Aristotelicus magis, quàm Christianus, atq; ex illius magis, quàm Christi institutis, nouam ecclesiasticæ hierarchiæ formam conatus effingere: quàmuis sacras literas, & sanctorum patrum sententias, sed suo more intellectas, sine fine & modo congerat, veritatiq; confidentissime obijciat: vbiq; seipsum victorem pronuntians, sed ante victoriam. Tam amarus, tam virulentus in Romanos Pontifices, vt merito dubitares, nisi tempora disiungerent, hic ne à Luthero, an Lutherus ab isto, suam didicerit rhetoricam: nam vterq; alterum in hac parte conatur vincere. Eius libri ab initio Lutherani tumultus, ab eisdem alicunde eruti è blattis & tineis (à quibus teri magis conueniebat, quàm manibus Christifidelium) elegātissimis typis excusi, sunt æditi in publicum: ne nulla non pestis nunc reuiuisceret, aut quia deesset persecutioni ecclesiæ.

Marsili⁹ Patauinus, quo tēpore, qua causa & qualiter scripserit aduersus authoritatē ecclesiasticā.

Aduersus quem si illum liceret sequi, multo minus nobis fuisset laboris & negotij. C Sed quo minus hoc licuerit, primo prolixitas fecit. Nam illius apologia cum in librum magnū exeat, nostra hęc antipologia in volumen immēsum exiret necessario, & lectorem enecaret prolixitatis tędio: præsertim, cum vniuersa eius sententia, atq; oīm rationum quas affert efficacia, infinito breuius, & simul multo luculētius exprimi potuerit. Deinde, quia nec ab initio ingenue & simpliciter proponit id quod conatur demonstrare, sed plane dissimulat, sensim ad hoc veniens, & alias quasdam sentētiolas subdole astruens ratiunculis quibusdam dialecticis & Aristotelicis. Quæ prima fronte nihil in se continere videntur, quod magnopere animaduertendū sit, quapropter, nec lectorē alio properantē detinent, aut ad sui discussionem exactiorem inuitant. At cum ad causam ventum est, eisdem sententiolis velut ante certo demonstratis, tanquam primis & indubitatis principijs vtitur. Sic fallit lectorem incautum, fouet impium. Postremo quia sępe eadem repetit, & nihil minus curat, quàm vt accurate atq; ordine, quod vult, exprimat & prosequatur, sed vbique falsa atque impia obscuris inuoluit, adeo vt mihi pene plus laboris & negotij fuerit, ex tanta confusione & prolixitate, vniuersam eius sententiam, & rationum quas adducit pondus & efficaciam, contrahere in luculentum compendium, quàm demonstrare earundem falsitatem, & inefficaciam.

Cur eius scripta nō licuerit ad verbū subijcere.

Partitus est autem vniuersam suam disputationem in tres partes, quas dictiones appellat. In prima, præambulis illis immorat sentētiolis (vt sibi videtur) Aristotelicis, interim dissimulans quorsum eas astruat. In secunda, causam ipsam principalem exequitur. Tertia, est velut index priorū colligens velut illatiue ex superioribus, quadraginta duas sententias, quarum pene nulla non est impia, & hæretica.

Partitio vniuersæ disputationis Marsilij.

Bre-

Summa sententiæ, quam ille velut basim tot⁹ causæ cõstituit.

Breuiter, hæc summa est eorum, quæ ille conatur astruere: Ex lege Christi nulli epi D
scopo, nec Romano, nec alteri, cõpetere vllam superioritatem, aut iurisdictionis autho-
ritatem statuendi, præcipiendi, aut quemuis ad quiduis obligandi: non solum super lai
cos, sed nec super vnum aliquem ex sacerdotibus aut clericis, nedum supremam omni
um. Quin potius vltro oblatam ab eo, ad quem hoc pertineret, authoritatem huiusmo
di, ne acceptare possint aut debeant, interdictum eisdem à Christo & apostolis. Sed q̃
ea competat solis secularibus principibus. Idq; ex delegatione aut cõmissione eius, cui
præsunt, multitudinis, apud quam solam originaliter & causatiue (vt verbis eiusdem
loquar) vult esse authoritatem eiusmodi. Neque vllum sacerdotum aut episcoporum,
nec Romanum quidem, seu in realibus, seu in personalibus, ab eorum coactiua autho
ritate exemptum: quin potius omnes æque subiectos vt laicos, ex Euangelicis, apostoli
cis & sanctorum patrum sententijs euidenter se demonstrasse prædicat. Sacerdota-
lem enim authoritatem à Christo vnam, æqualemq; institutam omnibus, velut ad sa-
cramenta tantum ministranda, & doctrinam Euangelicam prędicandam Christifide
libus. Distinctionem vero & ordinem, quem nunc inter ministros ecclesiæ cernimus,
& vnius principatũ atq; authoritatem super alios, partim rationabiliter introductum
vult ab hominibus, partim etiam fraudulenter vsurpatum: pręsertim, primatum super
alios Romani Põtificis. Nec pertinere ad sacerdotes, episcopos, aut Romanum Pon E
tificem: sed ad seculares principes, ex authoritate & commissione fidelis multitudinis,
ordinare atq; instituere sacerdotes in prælaturis, dignitatibus & officijs ecclesiasticis:
apud quos æque destituendi pro arbitrio, vt instituendi eósdem, vult esse potestatem.
Breuiter, sacerdotes & episcopos, nudos esse sacrorum ministros, seculari potestati in
omnibus æque subiectos vt laicos.

Hæc summa est sententiæ, quam velut basim & fundamentum totius causæ consti-
tuit. Vnde in diuersas, grauesq; aduersus ecclesiam & ecclesiasticos erumpit queremo-
nias, inuectiuas & blasphemias: quemadmodum pòst audies.

Qua demonstratione illam suã sententiã astruat.

Eam autem huiusmodi fere demonstratione conatur asserere. Imprimis ponit nulli
conuenire aut competere vllam iurisdictionis præceptiuam aut coactiuam authorita-
tem super alios, nisi ex commissione legislatoris diuini aut humani. Legislatorem diui-
num Moysen, aut Christum: humanum vero, vniuersitatem multitudinis, super quam
esset authoritas eiusmodi, intelligens. Sub quo subsumit, sub lege Euangelica ex com
missione legislatoris nostri Christi, nõ competere vlli hominum superioritatem, aut au
thoritatem præceptiuam & coactiuam super alios, quin potius eãdem interdictam à
Christo suis apostolis, discipulis & eorum successoribus. Ex quibus vtiq;, si vera sint,
nulli nunc vllam super alium competere iurisdictionis & superioritatis authoritatem, F
quàm ex cõmissione legislatoris humani, hoc est, ciuilis aut fidelis multitudinis, neces-
sario consequitur. At authoritatem eam, quę pendet ex commissione legislatoris hu
mani, aut ciuilis multitudinis, vult esse penes ciuiles principes. Quare secundum Chri-
sti & apostolorũ doctrinam, eisdem subijci, & obedire oportere dicit absq; vlla distin-
ctione, æque sacerdotes, episcopos, pontifices ac laicos.

Maior.
Minor.

Vt maiorem probet.

Vis demonstrationis maioris, aut primo loco assumptæ propositionis, in hoc consi-
stit, quòd aut diuinitus, aut humanitus, necessario competat oportet vni hominum su-
per alium superioritas, aut iurisdictionis authoritas eiusmodi, cum natiuitatis, quãtum
ex se est, conditio, omnes pares aut æquales faciat. Eam autem diuinitus compete-
re posse vni hominum super alium indubitatum est, qualem ipse confitetur cõpetijsse
Moysi, Dauidi & alijs, super Israeliticũ populũ. Humanitus vero, eam nulli vult posse
competere, nisi ex delegatione vniuersitatis multitudinis ciuilis, apud quam solam, im-
primis contendit esse authoritatem ferendi leges obligatorias, deinde committendi ali
cui authoritatem principandi & imperandi super se, & omnes eius Reipublicæ aut cõ-
munitatis partes ordinandi. Primum videlicet, apud solam vniuersitatem multitudi-
nis esse authoritatem ferendi leges humanas obligatorias, conatur probare capite duo
decimo dictionis suæ primæ his rationibus (quas ideo cogor ascribere, quoniã ad eas-
dem frequenter remittit, tanquam ad euidentes demonstrationes, cum vix probabili-
tatem vllam dialecticam habeant.)

Rationes quibus probare nititur apud solã vniuersitatem multitudinis, esse authoritatẽ ferendi leges humanas obligatorias.

Prima: Quoniam illius tãtummodo est legum humanarum lationis authoritas pri-
ma

A ma simpliciter, à quo solo optime leges possunt prouenire. Hoc autē est ciuiū vniuersitas, aut eius pars maior seu valētior, quæ totā vniuersitatē merito repræsentat. Ad vniuersitatē ergo ciuiū, aut eius maiorem partem tantūmodo pertinet legifferendæ authoritas. Primā propositionē supponit notā ex terminis. Secundā astruere conat̃ quibusdā ratiūculis mutuatis ab Aristotele, sed male accōmodatis ad propositū. Est eñ euidēter falsa, vt post demōstrabimus. Quare nec vitādę plixitatis causa illas libuit ascribere.

Secunda ratio: Illius tantūmodo est legifferēdæ authoritas, per quē latę melius aut simpliciter obseruantur. Hoc autē, inquit, est tantūmodo ciuium vniuersitas. Ipsius igitur est legifferendæ authoritas. Primā aut maiorem propositionē etiam supponit velut notam per se. Minorem similiter probare nititur quibusdā ratiunculis, quas indignum est ascribere. Nam post clarissime videbitur earundem inefficacia.

Tertia: Illud agibile, in cuius debita institutione cōsistit pars maxima cōmunis sufficiētiæ ciuiū in hac vita, & in cuius praua institutione cōmune detrimentū imminet, per vniuersitatem tm̄modo ciuiū debet institui. Hoc aūt est lex. Ergo ad vniuersitatē ciuium sequitur pertinere eius institutionē. Maiorē propositionē etiā supponit vt notā per se, aut eisdem valde propinquam. Similiter & secundæ est satis notoria veritas.

Postremo, velut prædictaꝵ rationum oim vim in vnum colligens, sic tanq̃ per diui- B sionem argumentatur: Aut legifferendæ authoritas ad vniuersitatem ciuium pertinet, aut ad vnum solum, aut vero ad paucos optimates. Nō ad vnicum. Posset enim vel ob ignorantiam, vel malitiā, vel ob vtrunq; prauas leges ferre, magis ad proprium, quàm ad commune respiciens. Ob eandem rationem, nec ad pauciores optimates vult pertinere. Restat ergo pertinere ad vniuersitatem ciuium.

Ex eisdem his rationibus aut prorsus similibus, mutato videlicet termino legis, in terminum principantis, XV. capite eiusdem suæ dictionis primæ, supponit satis demōstratum, apud solam vniuersitatem multitudinis, esse authoritatem cōmittendi alicui principatum, aut iurisdictionis super alios exercendę authoritatem, item, & principem corripiendi & deponendi, si ita mereatur. *Eisdem rationibus vult probarī apud eandem vniuersitatem multitudinis esse authoritatem cōmittendi alicui principatum atq; auferendi eundem.*

Secundam vero aut minorem principalis demonstrationis propositionē, qua prędictam illam suam sententiam, velut totius causæ fundamentū ac basim conatur astruere, videlicet: Ex Christi institutione & authoritate, nulli in ecclesia competere vllam superioritatem, aut iurisdictionis pręceptiuam, coactiuamve authoritatem. Quin potius eandem suo exemplo & doctrina interdixisse suis apostolis & discipulis, eorumq; successoribus sacerdotibus & episcopis, primo multis scripturarum & sanctorum patrum sententijs demonstrare conatur, quarto & quinto secundæ dictionis suæ capitibus. Deinde & in sequentibus rationibus & apparentijs plurimis idem ipsum confirmat, ve- C lut post audies. Hoc vero loco subijciemus ex ordine eas rationes, quas ex Euangelicis & apostolicis scripturis affert præmemoratis capitibus, vt quibus cōfidit & nititur præcipue, & ad quas postea deficientibus sibi alijs solidis rationibus prouocat perpetuo. *Minorem vt probet, videlicet: Ex Christi institutione, nulli competere authoritatē iurisdictiōis super alios.*

Imprimis itaque demonstrare conatur, Christum non venisse in mundum dominari hominibus, nec ipsos iudicare, intelligendo per iudicium, ipsius principantis sententiam, qui vt eidem obediatur, vim pręceptiuam & coactiuam obtinet. Neq; etiam principari tēporaliter, sed magis subijci principibus huius seculi. Quinimò, quod seipsum, suosq; apostolos & discipulos, ipsorumq; successores episcopos ac sacerdotes, eiusmodi principatu excluserit, non solum suo exemplo, sed etiam consilio & præcepto, & ꝙ hoc ipsum comprobauerint & docuerint apostoli.

Quod aūt Christus ab officio principatus, seu cōtentiosæ iurisdictionis, regiminis in hoc seculo, seu coactiui iudicij cuiuslibet se, suosq; discipulos excludere voluerit, ex eo vult apparere, ꝙ Christus corā Pontio Pilato Romani principis in Iudæa vicario confessus est regnū suum nō esse de hoc mūdo, hoc est, nō se venisse regnare dominio tēporali, q̃modo regnāt mundi principes. Quia, inquit, si ex hoc mundo esset regnū meum, ministri vtiq; mei decertarēt, vt nō traderer Iudæis: id q̃d fieri nō vides. De quo etiā sanctoꝵ adducit sententias. Nam Augustinus causam explicans cur CHRISTVS interroganti Pilato, num rex ipse esset Iudæorum, ad hoc non responderit continuo, sed prius vicissim interrogarit, à semetipso hoc diceret, an, inquit, alij tibi hoc dixerunt de me? *Ex Christi exēplo multiplici.*

me? deinde vero respõdenti ad hoc Pilato: Nunquid ego Iudæus sum? gens tua, & pon D
tifices tui, tradiderunt te mihi, quid fecisti, si regem te non fecisti? tum demum respon-
derit Christus, regnum suum nõ esse de hoc mundo. Quasi diceret, inquit Augustinus:
Audite & Iudæi, & gentes: Non impedio dominationem vestram in hoc mundo, quid
vultis amplius? venite credẽdo ad regnũ quod nõ est de hoc mundo. Quid enim est re-
gnum eius, nisi credentes in eum? Sic & in eundem locum Chrysostomus: Non pri-
uat, inquit, mundum sua prouidentia & prælatione, sed ostendit regnum suum non es-
se humanum. Sic & Theopompum quendam citat dicentem: Ex temetipso, inquit,
hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Quasi diceret: Si ex temetipso hoc loqueris, pande
signa rebellionis meæ. At, si ab alijs percepisti, inquisitionem fac ordinariam. Vides,
inquit iste Marsilius, non dixisse Christum, huius causæ inquisitionem ordinariam ad
ipsum non pertinere: quod tamen debuisset dicere, secundum aduersariorum senten-
tiam, secundum quam illi subiectus nõ erat. Imò, ex verbis Pilati dicit annotare Au-
gustinum, quòd iure & merito puniẽdus fuisset Christus, si se regem fecisset. Siquidem
à gente & pontificibus suis sibi traditum dicens, interrogat: Quid fecisti? Satis, inquit
Augustinus, ostẽdit illud obiectum pro crimine. Quasi diceret: Si regem te negas, quid
ergo fecisti, vt tradereris mihi? tanquam non esset mirum, si puniendus iudici tradere-
tur, qui se regem diceret. E

C. VI. Confirmat hoc ipsum, facto & exemplo Christi apud Ioannem: Qui, inquit, cum co
gnouisset vt venturi essent Iudæi, qui eum raperent, & regem facerent, aufugit solus in
montem. Quo facto, inquit Chrysostomus, nos erudiuit mundanas dignitates conte-
mnere.

Rursus interpellanti de turba cuidam, vt fratri suo diceret secum hæreditatem diui
dere, respondit Christus: O homo, quis me cõstituit iudicem aut diuisorem super vos?
Quasi diceret: Non ad hoc veni, aut missus sum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, quod
ad seculi principatus pertinet. Bene, inquit Ambrosius, terrena declinat, qui propter di-
uina descenderat, nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum ha-
bens, mortuorumq; iudicium, arbitriumq; meritorum.

Deinde pergit ostẽdere, non solum Christum ipsum recusasse principatum huius se-
culi, & coactiuam super alios iurisdictionis authoritatem, & in hoc se discipulis quoq;
suis exhibuisse formam & exemplum: verum etiam docuisse tam opere, quàm sermo-
ne, vniuersos æque sacerdotes vt laicos, subesse debere realiter & personaliter coactiuo
iudicio principum secularium. Et primum hoc probat in realibus, quandoquidem in-
terrogantibus Iudæis, num liceret censum dare Cæsari, respõdit Christus: Reddite quę
sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Vbi Chrysostomus: Tu autem cum audie-
ris, redde quæ sunt Cæsaris Cæsari, illa scito eum dicere solum, quę in nullo pietati prę F
iudicant. Quia si aliquod tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Ex
quibus Chrysostomi verbis vult cõstare, in omnibus Cæsari subesse nos oportere, mo-
do pietati non repugnent. Similiter beatus Ambrosius in epistola de tradendis basi
licis: Soluimus quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Tributũ Cæsaris est?
non negatur. Idem confirmat ex eo, quòd publicanis, qui vectigalibus & tributis exi-
gendis præerant, iusserit Christus pro se & Petro tributũ persolui ab ipso Petro. Quòd
si putasset Christus inconueniens, futuros sibi successores in sacerdotali efficio tributa
soluere, ac ipsorum temporalia subiecta fore principibus seculi, potuisset ipse hoc ma-
lum exemplum in seipso non ædere, vt omnipotens & æterni patris infinita sapientia.
Sed voluit, inquit, hoc nos exemplo docere, ne detrectaret discipulus, quod vidisset ma
gistrum facere. Itaq; beatus Ambrosius in memorata epistola: Tributum petit impe-
rator? scilicet, non negatur, agri ecclesiæ soluunt tributũ. Quod insuper etiam in perso
na sua Christus subfuerit coactiuæ potestati principũ huius seculi, quę, quo ad eam par
tem, vocatur merum imperium, ex eo vult constare, quòd se capi permiserit, & duci ad
Pilati prætorium, & per ipsum demum, vt iudicem, iudicari & cõdemnari extremo sup
plicio. Quod nequaquam permisisset, si inconueniens iudicasset suos sacerdotes subijci
principibus seculi & per ipsos iudicari.

Itaque Pilato admiranti ꝙ sibi nõ responderet Christus, vt qui potestatem haberet
ipsum & crucifigere & dimittere, tandem respondit: Non haberes potestatem in me vl

lam,

A Iam, nisi tibi datum esset desuper. In quibus verbis notat CHRISTVM non negas-
se Pilato potestatem ipsum iudicandi, & iudicium in ipsum exequendi, nec dixisse, hoc
ipsum facere de facto cum iure non posset, sed addidit, hanc potestatem ipsum habere
desuper. Discamus ergo, inquit Augustinus, quod dixit, quod & per apostolum docuit:
Quia non est potestas, nisi à Deo. Et D. Bernardus in epistola quadam ad Archiepisco
pum Senonensem: Cum, inquit, Romani præsidis potestatem CHRISTVS super se
quoque fateatur cœlitus ordinatam. Quod si supra CHRISTVM, quanto magis, in
quit, super apostolos, eorumque successores episcopos & presbyteros.

Hoc ipsum confirmat verbo Apostoli ad Galatas: At vbi, inquit, venit plenitudo tē
poris, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege. Si factus sub lege,
ergo, inquit, & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legem: qui tamen
non erat episcopus aut sacerdos?

Rursus vult Christum negasse suis superioritatē aut authoritatem coactiuam, tam Ex Christi
super se inuicem, q̄ super alios, vbi contendentibus de principatu dixit apostolis: Reges doctrina.
gentium dominantur eorū, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: vos
autem nō sic, sed qui maior est in vobis, stet sicut iunior: & qui præcessor, sicut ministra-
tor. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego au-
B tem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Sed quicūq; voluerit inter vos maior fie
ri, sit vester minister, & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus, sicut filius
hoīs non venit ministrari, sed ministrare. Nō igitur, inquit, Christus rex regum, & do-
minus dominātium apostolis suis dedit iurisdictionis authoritatem coactiuam, super
seculares principes aut quosuis alios.

Hoc ipsum cōfirmat B. Bernardi ad Eugenium sentētia: Quod habuit, inquit, Apo
stolus, hoc dedit: solicitudinē, vt dixi, super ecclesias, nūquid dominationē? audi ipsum:
Non dominātes in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, ne
etiam veritate, vox domini est in Euangelio: Reges gentium dominātur eorum, & qui
potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planum
est, apostolis interdici dominatum. Ergo tu vsurpare aude, aut dominās apostolatum,
aut apostolicus dominatum, plane ab vtroque prohiberis, si vtrunque simul habere vo
les, perdes vtrunque. Alioqui, non te illorū numero putes exceptum. Ipsi regnauerunt,
& non per me: principes extiterunt, & non cognoui eos.

Eandem sententiam confirmat deinceps & verbis & sententijs apostolicis: Nemo, Ex doctrina
inquit Apostolus, militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Negotiorum autem apostolica.
omnium secularissimum, est principatus habens coactiuam authoritatem, qua secula-
ria negotia, & ciuiles actus ordinat & regulat. Quare maxime fugiendus est illi, qui de
C bet Deo militare.

Idem eiusdem Apostoli verbis confirmari videtur, cum dixit: Secularia igitur iudi-
cia si habueritis, contēptibiles qui sunt in ecclesia, constituite ad iudicandum. Contem
ptibiles vero intelligit iuxta Ambrosij & Augustini sententiam, aliquos sapiētes in se-
cularibus videlicet: qui tamen sunt minoris meriti & gradus in ecclesia: perinde ac si di-
xisset, vt vacantes sibi laici hoc impendant oneris & seruitij. Vt, inquit beatus Gregori-
us, hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum, id est, actuum secularium scien
tiam perceperunt. Qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debent nego
tijs implicari, vt dum non coguntur inferiora bona dispicere, valeant bonis superiori-
bus deseruire.

Eandem vult esse D. Bernardi ad Eugenium sentētiam: Ergo, inquit, in criminibus,
non in possessionibus, est potestas vestra. Propter illa siquidem, non propter has, acce-
pistis claues regni cœlorum, præuaricatores vtique exclusuri, non possessores: Vt sciatis,
ait, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Quænam tibi maior vi-
detur & dignitas, & potestas, dimittēdi peccata, an prædia diuidendi? Sed non est com
paratio. Habent hæc infima & terrena iudices suos reges & principes terræ. Quid fi-
nes alienos inuaditis? Quid falcem vestrām mittitis in messem alienam? Ex quibus in-
fert iuxta Bernardi sentētiam, episcopum sibi vsurpantem iurisdictionem coactiuam
super contentiosis inter homines actibus, alienum officium indebite inuadere.

Præterea ex verbis Apostoli ad Romanos decimotertio, clare demonstratum putat,

omnes cuiuscunque gradus aut ordinis in ecclesia Dei subiectos esse oportere principibus secularibus, atque eorum authoritati coactiuæ. Sic enim habent verba Apostoli: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi à Deo: quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem nõ timere potestatem? bene fac, & habebis laudem ex illa, Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time, nõ enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram, ei qui malũ agit. Ideoque necessitati subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam: ideo enim & tributa præstatis. Ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Hæc verba Apostoli (vt quæ multum putat suæ intentioni seruire, & aduersari episcoporum, maxime autem Romanorũ, authoritati supra principes) ille vehementer vrget & ponderat, adhibitis sanctorum patrum sententijs. Siquidem ex illis certissimo & irrefragabiliter demonstratum putat, omnes homines cuiuscunque tandem status aut conditionis existant, tam realiter, quàm personaliter subesse debere iurisdictioni principum seculi, eisque obedire in omnibus, quæ non contrariantur legi salutis æternæ. D

Et imprimis, quod omnem animam dicit, omnem hominem intelligit, neminem excipiendo, nec episcopum, nec presbyterum. Magis tamen animæ, quàm hominis nomine illic exprimere voluisse hominem, vt doceret, etiam animo subditos illis nos esse oportere, & voluntarie præcipientibus obsequi. Quod ipsum etiam clare explicat dicens, vt illis subdãtur, non solum propter iram, sed propter conscientiam. Per sublimiores autẽ potestates, seculares principes tãtum vult intellexisse, quibus coactiua commissa est iurisdictio, quorum etiam est per armatam potentiam defendere patriam, quod sacerdotibus non conuenit, dicente Ambrosio: Dolere potero, flere potero, gemere potero, aduersus arma, milites, Gothosque lachrymæ meæ, arma mea sunt, talia enim munimẽta sunt sacerdotis: aliter nec debeo, nec possum resistere. De illis vero dicit Apostolus: Non enim sine causa gladiũ portat. His ergo, quis infidelibus & dischollis resistentes, quicunque tandem illi fuerint, etia msi episcopi & presbyteri sibi, inquit, damnationem acquirunt. Ministri enim Dei sunt, non Petri, vt dicit, non Pauli, aut nostri. Petro vero aut Romano Pontifici præcipienti secundum legem Euangelicam, tametsi deberi velit reuerentiam & obedientiam, ad suorum tamen præceptorum obseruationem, neminem vult arctare posse, aut inobedientiam punire vlla pœna, reali aut personali, vt quam illis potestatem interdictam à Christo ex prædictis vult euidenter constare. E

Præterea adducit etiã illud Apostoli ad Timotheum: Obsecro igitur, primum oĩm fieri obsecrationes, orationes, postulationes pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus, qui in sublimitate sunt, vt tranquillã & quietam vitã agamus. Vides, inquit, inter positos in sublimitate nusquã cõnumerari sacerdotes aut episcopos. Sed ideo Apostolus orare, inquit Augustinus, pro regibus admonuit, & pro omnibus sublimibus, eodem spiritu afflatus quo & Hieremias, qui scripsit Iudæis captiuis in Babylone, vt orarent pro vita regis Nabuchodonosor, filiorumque eius, & pro pace ciuitatis. Quia in pace illorum, inquit, erit pax vestra. Hoc autem figurate significat ecclesiam in omnibus sanctis eius, qui sunt ciues cœlestis Hierusalem, seruituram sub regibus huius seculi. F

Rursus Tito Apostolus: Admone illos subditos esse principibus & potestatibus. Non dixit, inquit, Apostolus: Admone seculares tãtum. Nec rursus: Admone subditos esse nobis & principibus, sciens nec sibi, nec sacerdotibus subiectionem deberi.

Ita quoque Petrus: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi, tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malorum, laudem vero bonorum: quia sic volũtas Dei est. Cum igitur malefactores possint esse & sacerdotes, sequitur etiam illos subesse vindictæ & punitioni principum.

Exemplo & facto Pauli. Hoc ipsum prætérea, etiam Pauli vult confirmari exemplo, qui refugiens iudicium sacerdotum, Cæsarẽ appellauit. Ad tribunal, inquit, Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari. Quibus verbis clarissime confessus est, inquit, coactiuæ iurisdictioni Cæsaris se fuisse subiectum.

Ex

A Ex his ſufficiẽter demonſtratũ putat, vt epiſcopis nullã conuenire lege diuina in hoc ſeculo coactiuã in quuis poteſtatẽ, ſed interdictã potius, ita ipſos in hac ſubiectos eſſe principibus ſeculi. Nec vllum epiſcopũ, ſeu Romanũ, ſeu aliũ habere etiã in miniſtros eccleſię ſacerdotes aut presbyteros vllam coactiuam iuriſdictionem, niſi eadem per humanum legiſlatorẽ conceſſa fuerit. In cuius poteſtate ſemper dicit eſſe eandem ab ipſis reuocare: præſertim ex rationabili cauſa, cuius plenam determinationem ad eundem legislatorem, prę ſertim in cõmunitatibus fidelium pertinere vult eſſe indubitatum & notorium. Quas eius rationes ideo prolixius aliquanto adſcripſimus, tametſi maiore longẽ quàm ille & compendio & luculentia, audeo etiam dicere maiori probabilitate & apparentia: ne quiſquam hoſtis authoritatis eccleſiaſticæ calumniari poſſit nos diſſimulaſſe aut declinaſſe earum pondus, vim & efficaciam. Quas ſi perſequeremur per ſingula quæq; verba vt ab eodem perſcriptæ ſunt, vnus hic liber in immenſum volumen creſceret, nec inſtituti noſtri ab initio rationem hic retineremus. Nihil tamen dubito ętiam illius ſtudioſis, in harum rationum explicatione (quas ille alicubi magis innuit, quàm poſſit clare exprimere) factum pluſquam ſatis.

Aduerſus impietatem prædictam, catholicam veritatem aſſerere & demonſtrationis principalis cui nititur, inefficaciam demonſtrare. CAP. II.
B



IOannes ille Gerſonus, Pariſienſis theologus, vir imprimis & eruditus & pius: nec tamen põtificiæ authoritati (quod libro ſequenti intelliges) quãtum par eſt, tribuens, libro ſeu tractatu de Eccleſiaſtica poteſtate, Conſideratione XII. duplicem hac in re peſtem deſignat: vtranque magno ſtudio vitandam illi, qui veritatem aſſequi voluerit, alteram appellans detractionem liuidam, alteram adulationem ſubdolam, vtrinq; in extremo conſiſtentes: In quarum medio conſiſtat veritatis ſynceritas: Inuida detractio, inquit, eccleſiaſticam poteſtatem prorſus deprimit, & ſeculari ſubijcit. Adulatio contra extollit ſine modo & menſura, pene ad ſimilitudinem altiſſimi. Tolle, inquit, tolle temporalitatis ius omne & dominium ab eccleſiaſticis, clamat detractio, quia ſic Chriſtus inſtituit dicens: Niſi quis renuntiauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Neque enim capaces eſſe iuriſdictionis ſecularis. Nemo enim militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus, victu & amictu contentos eſſe oportere, reliquum eſſe pauperum. Ex aduerſo conſurgit adulatio blandiens & in hunc modum ſuſurrans: O quãta eſt eccleſiaſticæ poteſtatis ſublimitas. Nam ſicut Chriſto collata eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra: ita Chriſtum omnẽ poteſtatem ſuã dediſſe ſucceſſoribus ſuis. Vnde nec Con-
C ſtantinum quicq̃ dediſſe Silueſtro, quod ante non eſſet ſuum, ſed reddidiſſe iniuſte detẽtum. Porrò ſicut nõ eſt poteſtas niſi à Deo: ſic nec aliquã poteſtatem ſeu imperialem ſeu regalẽ haberi poſſe, niſi à Dei vicario, in cuius fœmore ſcriptũ eſt: Rex regum, dñs dominantium. Ipſum eſſe monarchã ſupremum, nedum in ſpiritualibus, ſed etiã temporalibus, à quo alij reges & principes ſuam dominationem accipiant, atq; eius medio à Deo. Inter has peſtes vtrinq; cõſtitutas in extremitatibus, media ac regia via incedẽs moderatrix diſcretio, ſuum vnicuiq; tribuit, ſecundam quam, inquit ille, dicimus eccleſiaſticos etiam capaces eſſe & bonorum & honorum temporalium, multa illis ex debito competere, poſſe in diuitijs aliter quàm apoſtolos viuere, atq; etiam temporalem iuriſdictionem, modo eis legitime competat, pro temporis exigẽtia exercere. Nec minus ex aduerſo ſtultas adulationes & falſas inſanias deuitabimus, vt ſuos eccleſiaſticæ poteſtati noſcamus terminos, intra quos ſe noſcat coercere, ſic vt meminerit poteſtatem ſecularem, etiam apud infideles ſua iura habere propria, ſuas dignitates & dominia.

Hæc ille Gerſonus, non indigna, quorum quis in hac cauſa pertractanda perpetuo meminerit, ne hinc in Scyllam, inde in Charybdim impingens, veritatis naufragium faciat. Quæ ideo etiam hic aſcribere placuit, vt intelligeres lector Chriſtiane, peſtine peſtilentiſſimæ, an vero ſanæ, ſynceræque veritati, dictam Marſilij ſententiam connumerare debeas.

Quod vt clarius, certiuſq; intelligas, memineris velim eorũ, quæ ſuperioribus libris clariſſime à nobis demonſtrata ſunt. Et imprimis: Nullã poſſe in vnum multitudinem

Notãda Gerſonis ſententia de duplici peſte vitãda in hac inquiſitione.

Aduerſus prædictam Marſilij ſententiam orthodoxæ veritatis aſſertio.

Nullam multitudinẽ poſſe continerí

in vnum, nisi vinculo ordinis per vnum aliq̃d principans.

cõtineri, nisi colligetur vinculo ordinis ad vnum & per vnum aliquod principans, quod D
suum cuiq; præscribat ac moderetur officium, ab vnoquoq; eius possit rationem exige
re, excessus punire, corrigere & ad æqualitatem ac symmetriam quandã reducere. Hęc
enim non solum Christiana, sed etiam Ethnicorũ philosophorũ, atq; adeo Aristotelis,
quandoquidẽ cum Aristotelico agimus, est certissima sentẽtia, & quam is ille ipse Mar
silius XVII. capite suæ dictionis primæ, multis rationibus nõ male astruit. Quam cum
veram experiamur, etiam in exigua qualibet multitudine, etiã vnius ciuitatis, viciniæ,
domus, quid erit in infinita multitudine totius Christianæ ecclesiæ, ex nullis non gen-
tibus, nationibus & populis diffusis in orbem terrarum vniuersum, etiam qui alio
qui nullo colligantur ciuili vinculo? Quod si insuper consideraueris, vt plane sit necessa

Necessitatẽ conseruãdæ vnitatis in infinita multitudine ecclesiæ, tanto exactiorem eius ordinẽ requirere, in summã vnitatem reductum.

Cõmunionẽ necessariam membrorũ ecclesiastici corporis in his, quæ ad fidẽ, religionẽ & salutẽ pertinent, necessario regere, vt moderentur habenis, & imperio vnius velut capitis.

rium conseruari vnitatem illius catholicæ Christi ecclesiæ, à sui initio ad finem vsque
seculi, tanto maiorem in ea necessitatem intelliges diligentissime constituti ordinis, &
in summã veritatem reducti, qualem etiam diuinitus in eadem constitutum demon-
strauimus. In hac ergo indiuidua vnitate ecclesiastici vnius corporis, vt necesse est mem
bra eius omnia communicare inuicem, in his quæ ad fidem, religionemque Christi &
finem salutis æternæ & cœlestis patriæ assequendæ pertinent, quo vniuersa Christia-
ni hominis opera pertinent: Ita necesse est, omnia moderari vnius velut capitis habe-
nis & imperio, quod singula membra in hac communione contineat, singulis sua præ- E
scribat officia, eorundem possit rationẽ exigere, excessus corrigere, turbas sedare, & pa
cem, tranquillitatemque conseruare in domo ecclesiastica. Vt non sit, inquit ille, schi-
sma in corpore. Aeque enim, imò multo magis constat hoc esse necessarium pro con-
seruanda indiuidua vnitate ecclesiastici corporis, quàm ciuilis principatus vnitas, pro
conseruanda vnitate particularis alicuius cõmunitatis, ciuitatis aut regni. Alioqui nul-
la esset membrorum conspiratio, in communem & totius corporis salutem, nulla mu
tuæ vtilitatis communicatio, sed quodque suo ferretur impetu, tantum in commodum
proprium, & impedirent se mutuo, vt lata in diuersa, & frequenter in contraria. Eccle-
siastici autem corporis membra sunt, non soli episcopi, presbyteri, reliquiq; specialiter
mancipati diuino cultui, sed etiam reliquus populus, quos laicos dicimus, imperatores,

Ecclesiastici corporis mẽbra esse etiã laicos, etiam imperatores, reges, principes.

Eosdem ergo subeẽ imperio ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, &c.

Officia pręsidis aut partis principantis.

reges, principes, regna, imperia, ciuilesq; cõmunitates & respublicæ etiam, vt eiusmodi.
Neq; enim ex solis presbyteris, monachis & cõtinentibus, constitui poterat catholica
Christi ecclesia, sed necessario requirebat etiã ciuilem multitudinẽ per sanctũ, immacu
latumq; coniugiũ propagãdam & continuandã ad fines seculi, quæ etiã requirebat ne-
cessario suos ciuiles magistratus, reges & principes. Quare hi omnes vt pars & mẽbra
sunt Christianæ ecclesiæ, necessario etiam subsunt ecclesiasticæ hierarchiæ pręsidi, qui
sui imperij habenis moderetur eosdem, in suam mutuo, & totius corporis vtilitatẽ con
spirantes teneat, omnes contineat in officio, præuaricãtes corrigat, & si ita exigat totius F
necessitas, administratione quoq; & officio amoueat, & in locum eorũ constituat alios,
aut constituendos præcipiat per eos, ad quos hoc ipsum, de iure aut consuetudine per-
tinet. Hæc enim necessario ad partem principantem pertinere in vnaqualibet commu-
nitate hominum, si inter ipsos subsistere debeat vnitas & communio, euidens demon-
strat ratio, cõprobata experimento omnium ab initio societatum ciuilium, atq; etiam
is (aduersus quem agimus) Marsilius XV. primæ suæ dictionis, philosophicis rationi-
bus verissime comprobat. Id quod libenter ab eodem acceptauimus.

Nihil est hic, quo quis subterfugiat: Si vt reges, aut imperatores Christiani, & super
Christianum populũ, sunt præcipua quædã & insignia mẽbra Christianæ ecclesiæ, ne-
cesse est, vt tanq̃ eiusmodi subsint authoritati & iurisdictioni partis principãtis in com
munitate ecclesiastica, vt cum Aristotelico loquar Aristotelice. Vtq; hæc possit ab illis
officiorum suorum rationem exigere, & commissos in eis excessus corrigere, velut hoc
ipsum exigit Christiani populi, & ecclesiæ vtilitas.

Cauilli remotio.

Quòd si dixeris antiquiorem esse ciuilem authoritatem, imperatorum, regum, &
principum, quàm sit Christianæ ecclesię, illam etiam apud Ethnicos suam dignitatem
habere, sua iura propria: & propterea, vt eiusmodi, non subesse illos, nec eorum autho-
ritatem, iurisdictioni atque authoritati eius cui totius ecclesiastici corporis commissum
est regimen. Hic tecum non admodum pugnabo. Non enim dicimus, imperatores,
reges, principes, sed nec vnumquemuis è populo simpliciter, & vt eiusmodi, subesse
autho-

A authoritati & iurisdictioni ecclesiasticæ: sed vt Christianos & Christiani populi imperatores, reges aut principes, hoc est, vt mẽbra ecclesiastici corporis. Quid enim mihi, inquit ille, de his, qui foris sunt iudicare? Illi enim solius Dei in hoc sunt subiecti iudicio. Sed nos, qui vt Christiani, vtcq; magistratum aliquem gerentes inter Christianos, membra sumus vnius ecclesiastici corporis, eius rectori & capiti, vt eiusmodi necessario subiecti sumus, propter Christum, cui nos in baptismo subiecimus. Ille potest gestorum à nobis officiorum rationem exigere, potest punire excessus & delicta in his commissa, secundum leges Euangelicas, & ecclesiasticas.

Per hoc tamen nõ tollimus, sed stabilimus potius ordinem politicum. Non enim negamus in subordinatis sibi magistratibus, inferiorum excessus per superiores debere corrigi in his, quę proprie ad forum & iudicium illorum pertinent, vsq; ad primum in eo ordine, hoc est, regem in suo regno, & imperatorem in imperio. Sed quoniã plures sunt ciuiles ordines eiusmodi in vna Christi ecclesia, non tamẽ sibi subordinati mutuo, necesse est, vt peccata & excessus illorum primorum, seu in se inuicem, seu in suos, aut alienos subditos, si pax & vnitas conseruari debeat in domo ecclesiastica, pertineant ad correctionem ipsius, qui vniuersæ ecclesiæ præsidet, & cui totius cura & gubernatio cõmissa est. Sed hæc in progressu illustriora erunt vniuersa.

B Nunc vero vt euidenter diluamus inductas aduersus præassertam veritatem calumnias, quibus præcipue hunc librum destinauimus. Illa Marsilij principalis demõstratio (cui innititur vniuersa quam audisti, nõ minus paradoxa, q̃ impia sententia, vniuersam authoritatem ecclesiasticã in nihilum redigens) excutienda est, quantũ habeat põderis aut efficaciæ. Cuius hæc fere summa est: Nulli hoĩm conuenire iurisdictionis coactiuam authoritatem super alios, nisi per legislatorẽ diuinum aut humanum eiusmodi sibi demandata fuerit. Humanum legislatorem, vt superius indicauimus, vniuersitatem multitudinis intelligens, super quam esset authoritas eiusmodi. Diuinũ vero, Christum aut Moysen, vt duę tantum leges latæ sunt. Nulli autem sacerdoti aut episcopo, vt eiusmodi, à legislatore diuino demandatam authoritatem talem, sed interdictam potius. Ab humano vero, aut non demandatam, aut saltem ad nutum reuocabilem. Ex quibus necessario consequitur ea, quam ipse astruit sententia.

Excutitur Marsilij illa principalis ratio.

Sed nihil mirum est ex falsis omnibus, salsam cõclusionem consequi, falsa enim est & maior cui innititur, falsa quoq; subsumptio, tametsi alterum nobis sufficiat. Hoc mihi imprimis respondeat, per quem legislatorem Iulio Cæsari competijt principalis hæc & coactiua authoritas in Romanã Rempublicam? per quem Octauiano atq; eius successoribus? nunquid per legislatorem diuinum aut humanum, & non potius eam vsurparunt vi, scelere, perfidia, parricidio? nunquid nõ contra ius, fas & leges armis eadem C occupata est in inuitos: primum à Iulio, deinde ab Octauiano, interfectis & proscriptis optimis ciuibus, se melioribus, dignioribus imperio? Iam vt mãdata illis fuisset ab optimatibus & Romanis ciuibus in ipsam Romanam Rempublicam, cuius legislatoris authoritate in regnum Iudæorum eadem illis competijt? Iure belli dices, opinor. At ego rursus percontari pergam, quale ius est eiusmodi? Nunquid qui fortior est, & armis potentior, potest quilibet in imbecilliores dominationẽ sibi & principatum vsurpare? Et vbi hic illa demandantis principatum legislatoris, hoc est, Moysis, Christi aut vniuersitatis (vt ille nugatur) multitudinis supra quam esset principatus eiusmodi authoritas, cum armis & vi inuitis imperitas? Sed iure gentiũ, inquis, in eos quos bello deuicerimus, obtinemus dominationẽ & imperiũ. Ergo hoc iam cõfiteris q̃d voluimus, videlicet secundum ius gentiũ, non depẽdere principatũ ciuilẽ à legislatore humano quẽ tu intelligis, hoc est, ab vniuersitate multitudinis, quæ per eã gubernat & in finẽ ciuilem dirigitur.

Impugnatio maioris atq; instantia.

In iure belli.

Rursus te interrogo, Carolus ille Magnus à quo legislatore humano (tuo more de legislatore loquẽdo) principatum accepit Romani imperij? Neq; enim, opinor, à legislatore diuino eundem accepisse illum dices. Et cum diligenter perquisieris, non ab vniuersitate multitudinis, cui principatur imperialis eiusmodi authoritas, sed ab vno Romano Põtifice accepisse principatum eiusmodi inuenies, quemadmodum post faciemus euidentius. Quòd si etiam in moderno Carolo eius nominis V. qui nunc vnà cum fratre Ferdinando felicibus auspicijs habenas moderatur imperij, tuum illud axioma expenderis, etiam in illo ipso falsitatem eius clare conspicies. Huic competit imperialis

In imperio Christiano inchoato in Magno Carolo.

authoritas,nunquid ab vniuerſitate multitudinis ſubiectæ imperio,quam tu legiſlato- D
rem humanum facis? Electus eſt,inquis,authoritate vniuerſitatis. Hoc ipſum eſt,quod nobis demonſtres,cupimus. Electum nouimus,ſed æque quod ab vniuerſitate multitudinis electus nō ſit,nouimus,ſiquidem à VII. tantum regni proceribus electum cōſtat.

Electores imperij eligere nō ex delegatione vniuerſitatis multitudinis,ſed ex authoritate atq; ordinatione eccleſiaſticæ hierarchiç præfidis.

Sed illi,inquis,nomine & cōmiſſione totius vniuerſitatis eligunt. Quando obſecro,aut vbi, vniuerſitas multitudinis ſubiectæ imperio, ſuas vices ea in re mandauit illis VII? Nunq̃ ſane illud factū inuenies,ſed hoc inuenies,Ottonem III. ex ſucceſſione illius Caroli,cum hæredes maſculos non haberet,inſtitiſſe apud Gregorium V. Romanū Pontificem,vt deinceps dignitatem illam perpetuo electiuam faceret,deſignatis ex vniuerſis Germanici regni proceribus,VII. electoribus. Qua de re ille ſanctionē apoſtolicam ædidit, ſecundum quam, & deinceps imperatores omnes atq; etiam hic Carolus accepit imperium. Quod vero vniuerſitatis ea in re conſenſus petitus aut pręſtitus fuerit, nūquam inuenies. Sed poſt huius rei hiſtoriam clarius, certiusq; explicabimus, & irrefragabilibus confirmabimus teſtimonijs.

Inſtātia itē, in authoritate patris in filiosfamilias,& domini in ſeruos.

Iterum te interrogo: Num pater in filiosfamilias, dominus in ſeruos,authoritatē ſeu poteſtatem vllam coactiuā habeat? Habere nemo negauit vnq̃. Sed cuius legiſlatoris authoritate, vt ſubſiſtat tibi maior illa tua (cuius hic falſitatē coarguimus) propoſitio? Humani ne? Sed toto orbe eſt parentibus & dominis in filiosfamilias & ſeruos hæc au- E
thoritas. Delegauerit ergo neceſſe eſt totius orbis multitudo & vniuerſitas hanc authoritatem parentibus & dominis, ita vt ante eam delegationē,authoritas eiuſmodi ipſis non competierit,quod nunquam fuiſſe certum eſt. Diuini ergo,ſecundum te,legiſlatoris authoritate, hæc ipſis neceſſe eſt authoritas competat. A Moyſe igitur,aut Chriſto hanc ipſam habeant oportet, ſiquidem ſolos hos, vt ipſe etiam confiteris, duos vſque nunc legiſlatores diuinos nouimus. Sed certum eſt ante vtrunq; hanc fuiſſe authoritatem patrum in filiosfamilias, & dominorũ in ſeruos. Quare etiam hac parte euidenter conuincitur falſitas primæ aut maioris propoſitionis aſſumptæ.

Sed dicis eius veritatem demonſtratam eiſdem rationibus, aut prorſus ſimilibus, quibus duodecimo capite dictionis tuæ primæ penes ſolam vniuerſitatem multitudinis oſtendiſti eſſe authoritatem ferendi leges obligatorias, mutato videlicet ſolo legis termino in terminum principantis.

Solutio rationū pro demonſtranda maiore adductarum.

Rationes quidē illas audiſti lector ſuperiori capite,ſed tam ineptas & prorſus nullius ponderis,vt niſi ſępe,velut ad euidētes demonſtrationes,prouocaret ad eaſdem,non tulisset animus a ſcribere,nec nunc aliqua reſponſione dignaremur,vt cui cauſæ ab initio ſuſceptæ ſeruire,non traducendæ alicuius ignorantiæ inſiſtere,decretum eſt.

Primæ.

Nam vt à prima ordiamur,cum præmittendo,illius tantummodo,eſſe ferendarum legum primā authoritatem,à quo ſolo optime leges ferri poſſunt,ſub ſumit,à ſola vni- F
uerſitate multitudinis illud poſſe fieri,quis ferat ſtupiditatem hominis? Accipe,vt ſunt, immenſam aliquam communitatem ciuilem ,quale eſt Galliarum aut Hiſpaniarum regnum, aut Romanum,quale adhuc eſt imperium,quo pacto vniuerſitas alicuius ex his ciuilis multitudinis,optimis legibus ferendis erit idonea? Nam quomodo in vnum conueniet, vt de lege ferenda in commune deliberet? vt inueniat ac ſtatuat quod optimum? Vt autem poſſet in vnum conuenire, poſſet deliberare & conferre conſilia,quis neſciat confuſiſſimā multitudinem ineptiſſime adhiberi ad conſilia, ad inquiſitionem eius quod optimū & vtiliſſimum? De qua nō minus vere,q̃ feſtiuiter dixit quidam: Nihil à veritate remotius multitudinis aut vulgi ſententia. Nam quicquid,inquit,laudat,vituperio dignum eſt,quicquid cogitat vanum,quicquid loquitur falſum,quicquid improbat bonum,quicquid extollit infame. Et ab iſtiuſmodi belua,imò à ſola huiuſmodi optimę leges expectandæ ſunt? Quę vnq̃ ciuilis cōmunitas,pręſertim paulo numeroſior confuſæ multitudinis cōſilio,optimas leges aſſecuta eſt? Certe Romani illi,quāmuis vnius tunc vrbis ciues, quàmuis alioqui pene in populari dominatione viuentes, cum ab A THENIENSIBVS petitas leges tabularum XII. etiā ad ſuæ Reipublicæ vtilitatem accommodari & ferri cuperent, hoc ſane intellexerunt,non eſſe vniuerſitatem multitudinis ei negotio idoneam, quod à paucis quibuſdam prudentibus peragetur felicius, ſed decemuiratum illi magiſtratum creauerunt. Siquidem viri boni, prudentes & docti, qui ſoli vtiliter huic adhibentur negotio, in omni multitudine

Immenſam multitudinē non eſſe idoneā ferendis legibus.

Romani decemuiros crearūt ferēdis ſibi legib⁹ petitis ab Athenienſibus.

A dinepauci sunt respectu cæterorum & vbique verum stultorum infinitum esse nu-
merum. Quorũm in vniuersitate multitudinis vbi numerantur suffragia, quis tandem
alicui consilio locus foret? Vides itaq; lector, qualis hæc sit demõstratio, quæ magis
oppositum concludit q̃ propositũ. Nam si ab vlla maiore ita verissime subsumas. Ab
vniuersitate multitudinis optimas leges ferri nõ posse, concluditur penes eandem non
esse legum ferendarum authoritatem.

Retorsio rationis in oppositum.

Eiusdem efficaciæ est secunda demonstratio, quæ supponens apud illũ esse authori-
tatẽ legisferẽdæ, q pôt facere vt eadẽ obseruẽtur, subsumit à sola vniuersitate multitu
dinis illud posse fieri. At ego cõtra subsumã verissime ab vniuersitate multitudinis nul
lo modo id posse fieri. Et sic recte concludã oppositum nõ propositũ. Certum est enim
rectoris & principis illud esse officium, non confusæ multitudinis, quæ regi necessario
indiget illius imperio, cuius authoritate obseruatio legum exigitur à subditis & punit
trãsgressio. Quod tertia ratio assumit per vniuersitatem tm̃ multitudinis fieri aut insti-
tui debere, ex quo optime facto pendet totius vtilitas, secus aũt detrimẽtum, est euiden
ter falsum. Quandoquidem ab vniuersitate multitudinis, vt indicauimus, nihil eiusmo
di potest optime fieri. Sed recte assumpsisset ab illo eiusmodi fieri, curarique oportere, à
quo optime possunt fieri. At in omni præsertim magna communitate, hæc optime fie-
B ri authoritate principis, vna cũ delecti senatus ex viris prudentibus & bonis, consilio &
consensu docet recta ratio comprobata cõsensu atq; vsu omnium pene mortalium ab
initio. Per quod etiam quartę eius demonstrationi satisfactum est. Vides itaque lector
in quos fumos euanuerit demonstrationũ hic apparatus, quibus ille fidebat tantopere,
q̃bus demonstratũ vult apud solã vniuersitatẽ multitudinis esse authoritatẽ ferendi hu
manas leges obligatorias, & demandandi alicui authoritatẽ iurisdictionis super alios.

Secundæ rationis inefficacia.

Retorsio rationis in oppositum.

Tertię demõstrationis inefficacia.

Quartæ.

Iam vt vera esset maior illa assumpta propositio, subsumptionẽ tamen aut minorem
falsam esse libro præcedenti irrefragabiliter demonstratum est. Scilicet, non est data
Petro atq; eius successoribus ecclesiasticæ hierarchię principibus super vllum hominẽ,
vlla iurisdictionis, vlla præcipiendi, statuendi, aut alios sub vlla pœna aut huius aut fu
turi seculi obligandi authoritas. Et tu profer, si potes vel centum hoim societatẽ, cuius
vel minimo tẽpore sine huiusmodi inter ipsos authoritate conseruata fuerit vnitas, vbi
nemo potestatem habet cõponere exortas (vt hoĩes sumus) inter nos quęstiones, rixas,
discordias, nemo alterius sit iudicio obnoxius? Quod si vel centũ hoim societatẽ absq;
superiori inter ipsos etiam coactiua trangressionum authoritate vel ad modicum tem-
pus conseruari est impossibile: quo pacto quisq̃ sanæ mentis adducet, vt credat sine au-
thoritate eiusmodi catholicæ Christi ecclesię ex nullis nõ gentibus, nationibus, linguis
C populis toto orbe infinita multitudine diffusis vnitatẽ ab initio ad cõsummationẽ vsq;
seculoꝝ (vt plane est necessarium) posse conseruari? Quo pacto in re tã necessaria Chri-
stum suę defuisse ecclesiæ, cuius vmbræ & figuræ veteri eadem in re constat tam fuisse
prouisum diligenter? Scilicet, ignorauit æterna Dei sapientia q̃d nulli consideranti ma
teriã, ex qua construenda erat ecclesiastici huius ædificij immẽsitas, nõ euidenter videt
necessariũ, inter mẽbra ecclesiastici huius corporis, inter pastores ecclesiaꝝ (vt hoĩes oẽs
sumus) quæstiones nonnunq̃ oriri controuersias & iurgia. Qui si nullius in his essent iu
dicio oboxij quis dissidẽtes in christianã vnitatem reduceret? Quis componeret exor-
tas quæstiones & cõtrouersias? Nunquid videres in Sunamite choros castrorum? nun
quid Hierusalem ædificatam velut ciuitatem quãlibet nobilissimã, cuius ciues in vnũ
conueniunt? Et quę hic foret pax atq; vnitas in domo ecclesiastica, & non potius plusq̃
Babylonica tetra horrendaq; confusio? & non tot pene schismata tot sectæ quot capi-
ta? Et cuius tandem si non diuini legislatoris fuit vox illa ad Petrum: Quodcunq; li
gaueris super terram, ligatum erit etiam in cœlis? Illi itaq; à legislatore diuino data est
super nos præcipiendi & nos obligandi authoritas absq; vlla exceptione, absq; restri-
ctione, nullo habito respectu Imperatorum, regum, principum, & nobis om̃ibus impo
sita illi obsequendi necessitas.

Demonstrat minoris falsitas

Necessaria authoritas coactiua ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sidis sup vniuersam ecclesiam

Sed nõ accepit, inq̃s, ille coactiuã potestatẽ à Christo in p̃ceptionũ suaꝝ trãsgressores.
Credo negarẽt hoc tibi Ananias cũ vxore Sapphira, qui ob fraudatã exiguã partẽ p̃cij
sui agri diuenditi, q̃d ad pedes aplõꝝ deposuerant, ad incutiendũ terrorem cęteris vita
mulctati sunt, & in se experti authoritatis Petri coactiuam, aut punitiuam efficaciam.

Sed esto,non accepit is authoritatē,morte aut supplicio afficiendi suaꝝ & Christi ꝓce- D
ptionū trāsgressores quā nec patres acceperūt in filiosfamilias,nec ꝓceptores in discipu
los,nec in seruos domini: tamen etiam illi habēt in filiosfamilias & discipulos, virgas,
flagella,& alias coactiones conuenientes & licitas:atq; hi in seruos,flagra, compedes,
carceres. Itaq; & Petro & ecclesiæ Christus tribuit,non solum authoritatem mandan-
di & præcipiendi omnibus qui in ecclesiastica domo sunt,ipsis obediēdi necessitate im
posita,sed etiam potestatem abscindendi suis mandatis & præceptionibus contumaci
ter inobedientes à communione corporis ecclesiastici. Quę pœna christifidelibus meri

Quā horribi lis pœna ecclesiasticaꝝ censuraꝝ

tò omni morte terribilior, magisq; formidanda est omnibus armis secularium princi-
pum,omni eorum coactiua potentia(vbi viget Christi religio)delinquētes coercet,fre-
nat & cohibet efficacius. Si,inquit ille,ecclesiam non audierit,sit tibi tanquam ethnicus
& publicanus. Et cui tandem vere christiano potest non esse quauis morte terribilius;
esse velut ethnicum,qui non est pars christianæ ecclesiæ, non amplius contineri in illa
arca,extra quam nulli salus est?

Theodoret⁹ eccl. hist. lib. 5,cap.18

Theodosius ille christianiss. alioqui Imperator,tamen pro humanę fragilitate natu
ræ,præcipitis & inconsultæ iracundiæ: præsertim si quando iusta aliqua indignatione
accenderetur,cum Thessalonicæ orta seditione,ex suis magistratibus aliquot,à furenti E
multitudine saxis obruti & indigne tractati essent,ipse furorem furori obijciens,in pro
miscuam multitudinem immisso milite magnam stragem edidisset, & paulopost Me-
diolanum veniens ad templum de more procederet,à B. Ambrosio tūc Mediolanē.
episcopo sibi occurrenti ante vestibulum,ingredi libera oratione prohibitus,& repre-

Ambrosij libertas erga Theodosiū

hensus de admisso scelere,excommunicationis vinculo ad condignam vsq; satisfactio
nem subiectus est: iussusq; reuerti in palatium & ferre patienter vinculum,quod ipse o-
mnium dominus desuper approbaret. Quibus, inquit ille , verbis motus Imperator,

Nota exemplū religiosissimi Impera. Theodosij

vt qui in sacra educatus doctrina sciret,quæ sacerdotum,quæq; Imperatoris essent offi
cia,cum gemitu & lachrymis in regiam reuertitur. Longo autem post tempore (octo
enim menses abierant) venerat natalitium Saluatoris nostri festum,at Imperator in re
gia sedebat lamentans & lachrymarum impendens stillicidia. Quo animaduerso Ruf
finus tunc aulæ magister,cuiq; ob familiaritatem liberius cum Imperatore loquēdi po-
testas esset,accedit & requirit tantarum lachrymarum causam,tum Imperator acerbe
eiulans,& largiter lachrymas profundens: Tu quidem Ruffine,inquit, ludis, meorum
enim malorum sensu haud tangeris. Ego vero gemo lamentorq;,in consideratione ca
lamitatis meæ, quòd cum seruis & mendicis pateat diuinum templum,illiq; libere ad

Nota vere christianam sententiā sapientis. Imp. de coactiua autho. ecclię

deprecandum dominum suum ingrediantur: mihi cum illud inaccessum,tum insuper
& cœlum occlusum sit. Memoria enim teneo dominicam vocem,quę manifeste dicit F
Quemcunq; ligaueritis in terra, is & in cœlo erit ligatus. Tandem cum Ruffini verbis
animatus,& in spem adductus impetrandæ absolutionis ab Ambrosio, præmissum il
lum ad exorandum episcopum oratorem, ipse subsequeretur, nec posset à Ruffino fle-
cti Ambrosius,cum peruenisset,inquit, ad septa sacra, ipse quidem templum ingredi
non præsumpsit,sed accedens ad pontificem in ædicula salutatoria desidentem,prouo

Humilitas & pœnitentia Theodosij

lutus ad eius genua,obsecrat vt se vinculis absoluat. At Ambrosio tyrannicum dicēte
aduētum eius,vt qui vim videretur inferre diuinis legibus, & absolutionem ab anathe
mate, sine legitima satisfactione,imperiali quodammodo fastu extorquere: Ego,ingt
contra legum sanctiones minime me effero,neq; cōtendo inique sacra intrare vestibu-
la: sed te oro,vt vinculis me exoluas,vtq; tibi in mentem veniat communis domini cle-
mentia,neu ianuam mihi occludas,quam omnibus qui pœnitudine ducerētur, ipse do
minus aperuit. Contrà vero percontante pontifice, quā condignam pœnitentiā osten-
disset post tantum admissum scelus,qua medicina curasset grauissima illa vulnera, re-
spondenteq; Imperatore ipsius esse medicinam temperare qua vulnera illa sua possent
curari: suum vero eadem vtis tandem exegit Ambrosius,vt legem de dilatiōe vindictæ
scriberet, qua iracundiæ suffragia irrita redderentur. Et ita demum ab excommunica-
tione solutus,& templum ingressus, nec stans,nec genibus flexis supplicabat domino:
sed pronus humi prostratus,Dauidicam vocem emittebat: Agglutinata est pauimēto
anima mea,viuifica me secundum verbum tuum domine,manibus capillum vellens,
& frontem percutiens,ac guttis fidelium lachrymarum pauimentum irrigans dari sibi
veniam

A veniam petebat. Audis impie, audis hostis authoritatis ecclesiasticæ, eiusdem vim coa-
ctiuã super reges, & principes, quę nullo negotio, sine vllo tumultu, absq; seditione, bel
lo aut concussione reipublicæ sibi subiecit, sibi humiliauit Imperatorem & imperium,
atq; vtilissime vindicauit admissum à principe immanissimum scelus in rempublicã, et
suos subditos. Quod non potuisset vniuersa totius imperij coactiua potestas, quæ prin
cipibus subseruiens, etiã impijs ad flagitia, nulla tamen vi redigit in ordinem, & coer-
cetur ab authoritate illa coactiua, quã Christus dedit ecclesiæ, modo vigeat in ea Chri
sti fides & religio. Audis sapientiss. & christianis dogmatibus rite imbutũ principem,
non ignorasse vim terrificam ecclesiastici illius gladij: Quo mihi, inquit, non solum di
uinum templum, sed insuper & cœlum occlusum est. Memoria enim teneo dominicã
vocem. Quemcunq; alligaueritis in terra, is & in cœlo ligatus erit. Quam vtinam me
moriter etiam tu tenuisses, & quemadmodum ille christianissimus Imperator, etiam
tu orthodoxe & christiane intellexisses & non erupisses in voces illas contra matrem
tuam blasphemiæ.

Hinc perpen de authoritatis ecclesiasticæ coactiuã efficaciã sup christianos reges & principes

Quin & multos tyrannos inuenies, quos nulla potestas coactiua secularis cohibere
potuit, ecclesiasticarum censurarum terrore fuisse cohibitos.
Desiderium Longobardorum regem, Romam proficiscentem, Adrianus pontifex
B sub anathematis interminatione prohibuit, ne Romanæ ecclesiæ terras ingrederetur,
quæ apud ferocissimum atq; impium Longobardum tanti tamen momenti extitit, vt
consusus tacitusq; retrocedens Papiam reuersus sit.

Multos tyrãnos q̃s nulla secularis potestas cohibere potuit, ecclesiasticarũ censurarũ terrore fuisse cohibitos

Sed vnam ex multis Henrici eius nominis quarti, hic libet aliquãto prolixius tragœ-
diam ascribere, non enim erit sine operæprecio, & euidentissime demonstrabit quanto
sit efficacior omni vi, omnibus armis in cohibendis & sceleratis & sceleribus authori-
tas ecclesiastica. Hic itaque cum in omnia scelera & flagitia prolapsus, euerso iam
statu reipub. turbata tranquillitate ecclesiarum, ablata maiestate imperij, euacuata au
thoritate principum, inuersis moribus, abolitis legibus, & secundum prophetæ elogi-
um, inundantibus maledicto, mendacio, homicidio, furto, postremo diu nis, huma-
nis, sacris, profanis confusis omnibus, ipsi iam regno & imperio plane esset intolerabi-
lis, nec optimatum & popu'orum aduersus eum toties facta coniuratio de abrogando
ipso, & substituendo alio quicquam proficeret, sed rempublicam misceret cædibus, in-
cendijs & depopulationibus ipso (vt callido erat ingenio) omnia eorum consilia, scele-
ratissimorum quorundam sibi obæratorum opera, interturbante, impediente ac dissi-
pante, & optimates quibus curæ erat reipublicæ salus, persequẽte carceribus, proscri-
ptionibus & nullo nõ persecutionis genere, cum insuper vniuersalis ecclesiæ pastorem
admonentẽ corripientẽq; cõtempsisset, tandem ecclesiasticæ cõmunioni illi interdictũ
C est à Gregorio vij. Ro. pontifice vna cum quibusdam, quorum omnia faciebat cõsilio,
& quos suæ impietatis ministros, cõsiliarios & fautores habebat. Inter quos cum Vuil
helmus Traiecteñ. episcopus causam regis contra bonum & æquum tueretur obstina
tius & propterea non solum nihili faciendam Romani pontificis excommunicationẽ
alijs persuadere conaretur, sed etiam publice diebus solennibus inter missarum solen-
nia, ore rabido multa declamaret & maledicta congereret in sanctum pontificem,
periurum, adulterum & pseudoapostolum illum appellãs, breui post grauissima ægri
tudine derepente correptus, & vltricem in se Dei manum sentiens, miserabili eiulatu
coram astantibus omnibus vociferatus iusto Dei iudicio & vitam præsentem se ami-
sisse, & æternam, quòd in gratiam regis ecclesiasticæ authoritati fecisset iniuriam, &
Romano pontifici viro sancto & apostolicarum virtutum sciens & prudens intulisset
graues contumelias, & inter has ipsas voces sine vlla reconciliatione aut salutari pœ-
nitentia expirans infelicem spiritum, cæteris quidem vna cum rege excommunicatis
terribili exemplo extitit, & optimatum oim animos religione impleuit, ita vt se paula-
tim omnes à palatio subtraherent, ne vetitæ cõmunionis culpã pœnãq; incurrerẽt, nec
ad regem, licet crebris & solennibus iussionibus euocati redire sustinebãt, satius ducen
tes regem, q̃ Deum offendere, corporis quàm animæ iacturam facere. Quamuis ille con
tra frustra irasceretur, fremeret, & minabundus in omnes insaniret, iactitans iniustam
& nihili pendendam in se Romani pontificis sentẽtiam, in quem & alios sibi inobedi-
entes, gladium suum quem iuxta apostoli vocem ad vindictam malorum accepisse se
iactitabat

Vna Henrici iiij. historia euidenter cõprobari, q̃to oĩni vi, oib9 armis, in cohibendis & sceleribus & sceleratis efficacior sit authoritas ecclesiastica

Hẽricus excõmunicat9 à Gregorio vij.

Vuilhelmi Traiecteñ. epi põtificiæ in imperatorẽ censurę cõtẽptoris, miserabilis exit9 reliqs horribili exemplo extitit

iactitabat, iuste districtius esset, & rebellionis meritas pœnas exacturus. Sed plus D
valuit apud principes christiana religio, q̃ destituta iam auxilijs vana principis communicatio: quin potius cõmuni voto liberãdæ reipub. ab impij regis seruitute, oppressiõe ac tyrannide, amplissimo numero Triburiam conuenientes, & regis oratoribus, per quos omni emendatione promissa ipsis reconciliari studebat omnem imperio cladem & calamitatem per illũ illatam replicantes: Hæc, inquiunt, dum sola vitę tẽporalis detrimenta, dum solam famæ & existimationis labem minitarentur, tametsi viris ferenda non essent, tulimus tamen, ne contra iusiurandum quo tenebamur, præcipitanter impudenterq́ venire videremur, & dum gloriæ consulere conaremur, animarũ nostrarũ naufragium pateremur. Nunc vero cũ ab ecclesiæ corpore propter flagitia sua apostolici anathematis mucrone præcisus sit, cum ei cõmunicare sine cõmunionis ecclesiasticæ dãno & fidei iactura non possimus, cum fidem nostrã multis apud eum sacramentis implicitam Romanus pontifex apostolica authoritate explicuerit, extremæ profecto dementiæ foret diuinitus oblatam salutis occasionem, non obuijs (vt dici solet) manibus excipere. Breuiter respondent immobiliter se fixum animo tenere, vt absq́ vlla dilatione virũ sibi prouiderent, q præcedat, inquiunt, nos & prælietur bellũ dñi ad expugnãdã & destruendã omnem cuiuscunq́ hominis altitudinem, eleuantem & extollentem se, aduersus iustitiã & veritatem Dei, & sanctæ Romanæ ecclesiæ authoritatẽ. Hæc tum erat E
procerũ & electorũ imperij ad oratores regis responsio, quã tamen maturiori deinceps consilio temperantes & sane perpendentes alterius electioni nondũ esse locum, donec ille legitimo iudicio non esset priuatus imperio, die insequenti suos ad regem destinarunt qui ei dicerẽt, tametsi nec in pace, nec in bello vlla iustitiæ aut legũ ipsi cura fuisset, se tamen legibus cum eo velle agere. Et quamuis crimina quæ illi obijcerentur, omnibus constarent luce clariora, se tamen rem integrã Romani pontificis cognitioni reseruare. Acturos se cũ eo vt in die purificationis sanctæ Mariæ Augustã occurrat, ibiq́ celeberrimo totius regni principum conuentu habito, discussis vtrinq́ partiũ allegationibus ipse suo iudicio vel addicat, vel absoluat accusatum. Quod si ante diem anniuersarium excõmunicationis suæ, suo præsertim vitio non absoluatur, absq́ retractatione in perpetuum causa ceciderit. Nec legibus deinceps regnum repetere possit, quod legibus vltra administrare annuam passus excõmunicationem non possit. Si oblatã conditionem grauiter amplexetur, & Romano pontifici per omnia subditũ se dicto obtemperantẽ fore polliceatur, hinc se experimentum capturos, si omnes quos ille excõmunicauit, extẽplo à conuictu & contuberuio suo amoueat. Ipse in vrbem Spireñ. dimisso exercitu secedat, ibiq́ solo Verduneñ. episcopo paucisq́ ministris, quos tamen sententia principum, ab hac excõmunicatione integros incorruptosq́ probauerit, contentus priuatã interim vitã agat, ecclesiã non ingrediens, nihil circa publica negotia suo iure F
disponens, nullã regij apparatus pompã nulla regiæ dignitatis insignia sibi iuxta solitum adhibẽs, vsq́ ad synodicã suæ causæ examinationem. Præterea ciuitatẽ Vuormatieñ. quã expulso episcopo dissipato cœlestis militiæ sanctuario, arcem belli, speluncãq́ latronũ fecerat, abducto præsidio episcopo Vuormacieñ. restituat, datis insuper sacramentis & obsidibus, ne quid deinceps rebellionis aut insidiarũ à ciuibus timere debeat. Porrò, si quid horũ præuaricaretur, tum se omni culpa, omni iusiurandi religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato vlterius Romani pontificis iudicio, quid reipublicæ expediat cõmuni consilio visuros. Qua necessitate coactus rex, qui suas omnes spes omnesq́ copias in arctum coactas videbat gratulatus sibi, quòd aliqua quãtumuis fœda conditione vrgentem ad præsens calamitatem declinasset, promptissime per oĩa obedientiam pollicetur, statimq́ episcopos & principes aliquot excõmunicatos, quorũ antehac opera consilijsq́ gratissime vtebatur, omnes castris egredi iubet. Vuormaciã abducto illinc militari præsidio episcopo restituit. Ipse dimisso exercitu iuxta condictũ cum paucis Spiram contendit, ibiq́ intra terminos & leges quas præscripserant principes, aliquanto tempore vitã moresq́ mediocriter cohibebat. Principes vero confestim legatos Romam destinarunt qui papam omnem rei gestæ ordinem edocerent, enixeq́ flagitarent vt sedandis per Germaniam tantis bellorũ ciuilium tempestatibus, ipse statuta die suam non dedignaretur præstare præsentiam. Rex etiam certo sciens omnem in eo suam verti salutem, si ante anniuersarium diem excõmunicatione absolueretur,

nec

Hanc perpende cõmunẽ christianorũ principũ sententiã de mucrone apostolici anathematis

Hinc nota quale ex confessiõe impij sit nostrorũ imperatorũ officium

Hic vide qño subditis sint per legibus sit agendum aduersus suũ principẽ & sub q̃ iudice

Ro. põtifex iudex imperatoris, idq́ cõsentiẽte impio

Annuã excõmunicationẽ passus ipso facto priuatus regno & imperio

Pontifex à principibus accersitur in Germaniã arbiter & iudex sedãdis regni tumultibus

A nec satis tutum suis rationibus existimās, vt expectato intra Germanias Romani pontificis aduentū sic infenso iudici, sic obstinatis accusatoribus, suam causam ventilandā addiceret, optimum sibi factu iudicauit, vt in Germanias proficiscēti pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis absolutionē quoquo posset modo impetrare conaret. Hac impetrata, cæteram rebus difficultatem facile adimendam, cum colloqui principibus, & conferre consilia, fidemq; amicorum in aduersis implorare nulla deinceps vetaret religio. Igitur media hyeme paucis ante natalem domini diebus Spira discedens, cum vxore & paruulo filio iter aggressus est. Similiter quoq; & cæteri excommunicati obtinendæ citius absolutionis studio ardentissime iter accelerabant in Italiam, nec tamen in societatem itineris regem admittere, Romani pontificis metu absterriti patiebantur. Superatis à rege cæteris itineris difficultatibus hyeme asperrima, montes per quos transitus erat in immensum porrecti, & mole niuium, glacialiq; frigore obrigentes, per lubricum præcipitemq; descensum, nec equitis nec peditis gressum sine periculo admittebant, & ediuerso vrgebat anniuersarius excōmunicationis dies è vicino imminens, nec vllas accelerandi itineris moras patiebatur. Itaq; omni conatu, arte, ingenio, opera quoq; & manibus conductorum ad hoc indigenarum viribus euincētes pericula, vix tandem cum graui salutis suæ periculo, ad campestria Italiæ peruenerunt.

Rex media atq; asperrima hyeme cōtendit in Italiā obtinēdæ absolutionis gratia

B Pontifex interea rogatus à Germaniæ principibus, vt in purificatione S. Mariæ ad discutiendam causam regis Augustæ occurreret, Roma egressus & quātum poterat profectionem accelerans vt statuto die presto esset, ex insperato audiens regem iam esse intra Italiam, Canusium diuertit, illic subsistens donec consilium aduentus eius certius exploraret, vtrum scilicet veniam commissorum postulare, an vero excommunicationis velut iniuriam militari manu persequi veniret. Quo regem præuenerunt cæteri excommunicati episcopi & seculares principes quos rex extrema necessitate compulsus à latere suo amouerat, & veniam præsumptæ rebellionis, atq; vt excōmunicatione soluerentur nudis pedibus, laneisq; ad carnē induti supplices postulabant. Pontifex his q veraciter peccatū suū agnoscerent & deflerent, non esse aiebat misericordiā denegandā: sed longam inobedientiam & diu incretā peccati rubiginem diuturnioris pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere. Quapropter si eos reuera facti pœniteret, æquo animo paterentur quodcunq; sanandis vulneribus eorum adhiberet ecclesiasticæ correptionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ, culpa quæ aduersus sedem apostolicam, & disciplinam ecclesiasticam atrox & vehemens præsumpta fuisset, vel parua, vel nulla videretur. Illis paratos se profitentibus ad omnia quæ imposuisset sufferēda episcopos omnes à se inuicem separatos præcepit singulis cellis solitarios includi, nec vllum cum aliquo habere colloquium: ad vesperam autem cibi & potus mediocri mensura refici.

Excōmunicati cæteri epi & seculares principes regē præuenientes, sub qua humiliatiōe & pœnitētia reconciliari obtinuerūt

C Laicis quoq; pro ætatis & virium consideratione singulis congruentem pœnitentiam indixit. Ita per aliquot dies examinatos tandē ad se vocauit, & leniter pro admissis obiurgatos, & ne qd simile deinceps admitterēt cōmonitos à vinculo excōmunicationis absoluit. Interea & rex p Mechtildē Comitiss. aditū tentabat ad pontificis gratiā, cū q ex primis Italię principibus, & q authoritaē magni apud eū momenti esse nō ambigebat, obsecratū misit vt excōmunicatōis vinculo absolueret, nec principibus Theutonicis, q ad accusandū eū stimulo inuidię magis q̄ zelo iustitię exarsissent, temere fides haberet. Quibus auditis cū papa causam hāc vniuersā reijceret in diē statutū Augustæ, & suaderet, vt illic vna cū regni principibus fiducialiter occurreret si suæ cōfideret innocētiæ: se enim illic discussis vtrarūq; partiū allegationibus, nec odio nec grā deuoluendū ad iniuriā, sed iuxta ecclesiasticas leges q̄ rectissimā possit de singulis sententiā laturę esse. Et illi cōtra instarēt, regē illius iudiciū nusq̄ terrarū subterfugere, vt quē sciat æqtatis & innocētiæ incorruptissimū vindicē: sed e vicino iā vrgere diē anniuersariū q excōmunicatus fuisset, & principes regni hac occasione suspensos attētosq; anxie rei euentū præstolari, vt si ante hūc diē excōmunicatiōe nō absoluat, deinceps iuxta palatinas leges indignus regio honore habeat, nec vltra p asserēda innocētia sua audiētiā mereat: proinde obnixius supplicare, & hoc omni quo papa iubeat satisfactionis gńe paratū emereri, vt solo interim anathemate absoluat, & ecclesiasticę cōmuniōis gratiā recipiat, rńsurus ex integro quacūq; die, quocūq; loco papa præcipiat (tanq̄ nihil hac cōuentione actū sit) oibus quæ accusatores eius obiecissent criminibus, & iuxta sententiam eius, vel retenturus

Rex quibus intercessoribus tentabat aditū ad pontificis gratiā,

Quātus metus annuę excōmunicationis

Nota recognitionem

turus regnum ſi obiecta purgaſſet, vel æquo animo, ſi cauſa cecidiſſet, amiſſurus. Pontifex id quod poſt accidit veritus, tamen ſuperatus importunitate perurgētium, vix tandem exoratus annuit, vt veniret cominus, & ſi veram pro admiſſis pœnitudinem gereret, culpam, quam apoſtolicę ſedi contumeliam irrogando contraxerat, ſedis apoſtolicæ decretis nunc obediendo expiaret. Venit itaque vt iuſſum fuerat, & cum caſtellum illud triplici muro ſeptum eſſet, intra ſecundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu ſuo, depoſito cultu regio, nihil præferēs regium, nihil oſtentans pompaticum, nudis pedibus, ieiunus à mane ad veſperam perſtabat Romani pontificis ſententiam præſtolando: hoc ſecundo, hoc tertio die fecit, quarto demum die in conſpectum eius admiſſus, his tandem conditionibus excommunicatione abſolutus eſt, vt loco & tempore quæcunque papa deſignaſſet, euocatis ad generale concilium Theutonicis principibus præſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderentur reſponderet, ipſo papa, ſi ita videretur cognitore cauſarum aſſidente, & ad eius ſententiam, vel retineret regnum, ſi obiecta purgaſſet vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus, regio deinceps honore indignus iuxta eccleſiaſticas leges decerneretur, nullam ſiue retento, ſiue amiſſo regno huius iniuriæ vindictam, à quoquam hominum in perpetuum exacturus. Vſque ad eum autem diem, quo cauſa eius legitime diſcuſſa terminaretur, nulla regij cultus ornamenta, nulla regiæ dignitatis inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem, iuxta conſuetudinem ſuo iure ageret, nihil quod ratum fore oporteat decerneret: poſtremo præter regalium ſeruitiorum exactionem, quibus ipſe & ſui neceſſario ſuſtentandi forent, nihil regium, nihil publicum vſurparet. Omnes etiam qui ei ſub iureiurando fidem dixiſſent, ab huius ſacramenti vinculo & conſeruandæ erga eum fidei debito, apud Deum & homines interim liberi expeditiq; manerent. Ruibertum Bambergeñ. epiſcopum, & Vdalricum de Coſheim, & cæteros quorum conſilijs ſe rempublicamque perdidiſſet, à ſua in perpetuum familiaritate amoueret. Quòd ſi purgatis quæ obijcerentur potens confortatuſque in regno perſtitiſſet, ſubditus Romano pontifici ſemper, dictoq; obtemperans foret, & ad corrigenda quæcunq; in regno eius contra eccleſiaſticas leges praua conſuetudine inoleuiſſent, conſentiens ei & pro virili portione cooperator exiſteret. Ad vltimum ſi quid horum præuaricaretur, irritam fore hanc (quæ nunc tantopere expetita ſit) anathematis abſolutionem: quinimò iam pro conuicto confeſſoq; habendum eſſe, nec vltra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam impetraturum, principeſq; regni omni deinceps quæſtione cuncta iuriſiurandi religione liberatos, regē aliū in quem communis conſenſiſſet electio, creaturos eſſe. Rex gratanter accepit conditiones, & ſeruaturum ſe omnia, quàm ſanctiſſimis poterat aſſertionibus promittebat, atque etiā ſeptima manu adhibitis ſanctorum reliquijs iurabat, atq; hoc pacto ab excommunicatione abſolui meruit.

D

Pœniteñ. regis

Sub qbus cō ditionibus eccl'iæ reconciliari obtinuerit

E

F

Hæc ex iuratiſſimis illorum temporum ſcriptoribus, tam Germanis quàm Italis aliquanto recollecta diligentius & coacta in compēdium, hic libuit aſcribere, tametſi prore & argumento aliquanto forte prolixius, tamen ex quibus eſt euidenter cernere Chriſtum non deſtituiſſe Petrum & ſucceſſores eius eccleſiaſticæ hierarchiæ præſides, authoritate iuriſdictionis etiam coactiua in vniuerſam familiam eccleſiaſticam, etiam in principes, reges, Imperatores, & quotquot demum mēbra ſunt eccleſiaſtici corporis. Vtq; vniuerſa ciuilis quæ inter nos eſt authoritas ſubiecta & ſit & fuerit authoritati & iudicio eccleſiaſticæ hierarchiæ principis. Quam longe efficaciorem & formidabiliorem (conſtante videlicet inter nos religione chriſtiana) in ſe experiebantur omni gladio ancipiti, omni armata potentia, & nulla alioqui vi, nullis armis expugnabiles tyrannos & principes, ſubijcientem ſibi, & ad terram vſque humiliantem. Cuius quòd nunc languidior vis ſentitur & parum efficax, alia nulla cauſa eſt, quàm ſublatæ & extinctæ inter nos chriſtianæ religionis & fidei, quæ quantum vbicunque viget, tantundem viget eccleſiaſtici gladij authoritas. Tanto ille terrori cuique eſt, quantum credit Chriſto, qui contumaciter inobedientes eccleſiæ aut eius præſidi, illo præcidi affirmat ab vnitate eccleſiaſtici corporis, extra quam nulli ſalus, ſed omnibus cœlum clauſum eſt. Sed quid tibi ex enarrata iam Henrici videtur tragœdia? Nunquid non vides intellexiſſe imperium, cui delinquentem grauiter & enormiter ſuum principem

Ex prędictis patere, eccleſiaſticæ hierarchiæ præſides nō deſtitui authoritate iuriſdictionis, coactiua in vniuerſā familiam eccleſiaſticā

Quæ cauſa cur nunc languidior ſit authoritas eccleſiaſtica

denun

A denunciare oporteret? cuius subesse iudicio & imperio? Cuius authoritate & sententia accusatus aut retinere, aut amittere deberet imperium? Tametsi (inquiunt) obiecta illi crimina luce sint clariora, se tamẽ legibus cum eo velle agere, & rem integram Romani pontificis cognitioni reseruare, vt in totius regni celeberrimo conuentu ipse cognitor causæ sedeat, ipse suo iudicio vel absoluat, vel addicat accusatum. Vides quo pacto à subditis cum suo principe agendum sit legibus. Vides iudicem principum regum & Imperatorum, vides ad quem pertineat eos absoluere aut addicere. Cuius authoritate amittere aut retinere regna & imperia, idq; consona confessione & vnanimi sententia omnium imperij optimatum & procerum, atque adeò ipsius etiam Imperatoris & principis. Audis insuper leges palatinas, secundum quas annuam excommunicationem passus vltra administrare nõ possit regnum aut imperium. Vides denique vim coactiuã authoritatis & gladij ecclesiastici, vt nulla vi, nullo negotio, nullo tumultu, principalem illam authoritatem in ordinem redegerit? quantum se demittere ac humiliare coegerit? vt deposito omni cultu regio, nec in conspectum admissus pontificis, quatriduo nudis pedibus, & ieiunus à mane ad vesperam humiliter expectare eius sententiam? quas illi impositas conditiones gratanter acceptare? Et adhuc negas Romano pontifici in vllum hominem competere superiorem iurisdictionis authoritatẽ, quæ

Perpende re cognitionẽ imperij

B aliquam coactionem habeat?

Sed illi, inquis, simplices & stolidi, nec suam authoritatem satis intelligentes, nimium submittendo se sacerdotibus regnum perdiderunt & imperium. Ego vero nihil minus apud illos fuisse dignitatis, authoritatis & sapientiæ, q̃ apud hos nostros inuenio. Imò tanto hęc omnia apud illos potiora, quanto potior apud eosdem vigebat christiana religio: quàm à ceruicibus suis excutere volentes nostri, & ecclesiæ Christi detrectantes obedientiam debitam, simul omnem etiam in suos authoritatẽ, & illorum mutuam obedientiam amiserunt. Cuius recuperandæ haud alia certior via est, quàm restituta in suum locum & vigorem religione, quæ omnibus armis efficacius homines liberos continet in officio, ecclesiæ atq; eius capiti debitum honorem, reuerentiã & obedientiam diligenter & solicite deferamus. Ita & nobis à subditis iusta Dei ordinatione ac prouidentia deferetur vicissim debita obedientia & reuerẽtia. Et in ecclesiastica domo omnibus sibi subordinatis atq; in eundem finem feliciter tendẽtibus officijs & magistratibus, vere conseruabitur vnitas, pax & concordia.

Cauilli impiorũ remotio

Vera via restituendæ & cõseruandæ pacis & vnitatis i domo ecclesiastica

Sed libet hic iterum percontari hominem quid velit, vt illi sit liberum pro arbitrio fingere. An, nullam esse authoritatem in ecclesia, quæ enormiter peccantes reges, Imperatores, principes & tyrannice opprimentes suos subditos, possit corrigere & punire coactiua quadam potentia. Sed nolle illum hoc XVIII. primæ suæ dictionis contesta-

Clarius ostiditur ad quem pertineat correctio delinquẽtiũ principũ in ecclesia

C tus est: præsertim si peccent enormiter, ne si omnia ipsis impune liceant, vertantur in tyrannidem, atq; adeò beluinam quandam truculentiam. Hoc itaq; quando inter nos conuenit etiam illud cõueniat necesse est: prouideri oportere, vt correctio eiusmodi fiat sine grauiori nocumento communitatis aut reipub. cui præsident corrigendi. Iam cogitet quilibet à quo aut quibus velit reges, Imperatores & principes qui nullum supra se recognoscunt magistratum ciuilem, enormiter delinquentes corrigi. Certe à subiecta multitudine & subditis vtiliter hoc ipsum fieri non posse, non solum euidens ratio, sed etiam omniũ ab initio regnorum & monarchiarum historia comprobat, & semper cessisse infelicissime, quoties eiusmodi aliquid à multitudine præsumptum aut tentatum est. Habet enim princeps sibi obæratam & obsequentem in quiduis manum militarem, quam facilime immitteret in multitudinis vt ipse diceret seditiosæ & rebellis excidium. Deinde, coertionẽ seu correctionem eiusmodi principis, necesse est ordinem iudiciarium præcedere, vt ante accusetur & conuincatur de crimine, deinde condemnetur legitime. Multa enim superiorum facta aliter æstimantur à subditis, quàm ad rectam rationem discussa æstimari oporteat. Sed vniuersitas multitudinis eiusmodi actibus iudicialibus aduersus suum principẽ neutiquam est idonea. Quo enim modo inuito principe, ad eiusmodi conuenire poterit? Quomodo eiusmodi actus iudiciales & coactiuos super ipsum exercere?

Subiectã multitudinẽ non esse idoneã corrigendis delinquentibus suis principibus

Ita equidem est, sine principe aliquo prorsus non posse communitatem aut rempublicam subsistere: eiusque felicitatem ex bonitate principis maxima parte pendere ad

commune bonum intendẽtis præcipue. Attamen quia homines ſunt etiam principes, D
etiam in malum procliui vt ceteri,& licentia,atq; aliquãdo quodã etiã re℞ ita ipſos trahentium ac tranſuerſum rapientium impetu,ſæpenumero deteriores cæteris, & legitimam dominationem haud raro conuertentes in tyrannidem,nec principatum propterea abolere oportet,nec ſubijcere ſubiectę multitudini, quod omnem vigorem ſolueret reipublicæ,ſed omnes vni ſupremæ in eccleſia authoritati,quæ ſola legitimam in omnes iuriſdictionem exercẽs,nullius alterius quàm vnius Dei ſit ſubiecta iudicio. Qua in re nobis quàm ethnicis lõge felicius prouiſum eſt à Chriſto. Cum principes omnes noſtri,quatenus membra ſunt & pars chriſtianæ eccleſiæ,ſubſint etiam eccleſiaſticę hierarchiæ principi,cui denunciari facile poterunt,qui etiam (vt lege diuina ſunt) facile cogit ſuo eſſe iudicio obnoxios & obedientes,ſi modo nos chriſtiani ſimus. At ethnicis nullum fere aliud patet remedium aduerſus truculentam tyrãnidem ſuorum principum,quàm ſi ab vno aut altero aliquo generoſo ſpiritu,quẽcunq; ſorte commouerit indignitas & iniuria ſeu priuata ſeu publica, manu in libertatem reſpublica vendicata fuerit:vt pene ſactum videmus in tyrannicidijs:cum ſuperiori nulli authoritati ſubijciantur,quę legitimam in illos exercere poſſit authoritatem iudiciariam. Certe in Lateraneñ. vniuerſali concilio ſane celeberrimo, quod ſub Innocentio tertio celebratum eſt,cuique interfuere Hieroſolymitanus & Conſtantinopolitanus patriarchæ, Metro- E
politani LXX. epiſcopi CCCCXII. inferioris ordinis prælati eccleſiaſtici DCCC. regum vero Franciæ,Hiſpaniæ,Angliæ,Hieruſalem,& Cypri oratores. In hoc, inquam concilio,ex omnium patrum,atq; adeò totius concilij ſentẽtia decretum eſt,aut potius ex forma hierarchiæ chriſtianæ eccleſiæ ita fieri oportere ab omnibus recognitum, vt quoties chriſtiani orbis principes, qui nullum alium ſupra ſe ſuperiorẽ recognoſcerẽt, delinquerẽt alter in alterum, aut in ſuos ſubditos correctionem eorum, ad Romanum pertinere pontificem. Et hactenus quidem ſalſitatem opinionis prædictæ, & demonſtrationis qua eandem aſtruere nititur, inefficaciam ſatis ſuperq; demonſtrauimus.

Oẽs in eccl͠ia principes vni ſupremæ authoritati ſubeſſe

Nota recognitionẽ totius eccl'ię in Lateraneñ. concilio

An Chriſtus negando regnum ſuum eſſe de hoc mundo, quin & illud vltro oblatum ſugiendo,recuſandoq; cum ad hoc interpellaretur iudicium exercere ſuper diſſidentes fratres,quin potius ſeipſum ſubmittendo iudicio pręfidis,interdixerit ſuis huius mundi magiſtratus gerere, iudiciariam authoritatem ſuper alios exercere,ſubieceritq; ſacerdotium principibus ſeculi.

CAPVT III.

SVpra indicauimus ſcripturas facile trahi quocunq;, & velut plũbeam quan- F
dam regulam haud difficulter applicari impiæ cuiuis ſententiæ, contra germanam ſuam ſentẽtiam: niſi quis ipſis inflexibilem illam ſuam rectæ earundem intelligentiæ amuſſim (quã libro primo demonſtrauimus) adhibeat. Hinc natas tot hæreſes,tot opinionum portenta ex ſcripturis,ſed ſuo nõ eccleſiæ catholicæ ſenſu intellectis ab hæreticis.

Scripturas facile applicari impię cuiuis ſententiæ

Itaq; cum ille hoſtis Chriſti eccleſiæ eius authoritatem oppugnet ex ſcripturis euangelicis & apoſtolicis,earundem primum ex illis ipſis,deinde ex adhibita eiſdem ſua illa amuſſi verus germanusq; ſenſus explicandus eſt,& detrahenda ouina vellera lupinæ feritati quæ ſub eis latitat,prodẽdumq; lethale venenum quod propinatur incautis ſub aromate eloquiorum cœleſtium. Ita enim lethalibus illis ſuis armis exarmata impietas,ſimplicibus obeſſe non poterit.

Conatur ille, vt audiſti, demonſtrare Chriſtum non veniſſe in mundũ dominari hominibus, nec ipſos iudicare coactiuo illo iudicio, neq; etiã principari temporaliter, ſed magis ſubijci principibus ſeculi. Imprimis ex eo hoc comprobãs, ꝙ coram Pontio Pilato Romani principis per Iudęam vicario, ſuum regnum negauerit eſſe de hoc mundo, hoc eſt,non veniſſe regnare temporali dominio, & quomodo regnant mundi principes. Illud ipſum multis prolixe confirmans ſanctorum authoritatibus & ſententijs,quaſi hoc quiſquam negauerit. Qua equidem in re mirari ſatis non poſſumus huius hominis obcæcatæ mentis odio in eccleſiam, impietatem, atque impiam cæcitatem,

qua

A qua furioſorum more, quicquid inciderit ſine delectu arripit, vertit in tela, & conij-
cit in eos quos inſequitur. Quid enim obſecro aduerſus nos atque ea quæ aſtruxi-
mus facit, quod CHRISTVS non venerit regnare temporali dominio? Quis
vnquam hoc chriſtianus affirmauit, quòd nemo ignorat & verbo & opere ne-
gaſſe Chriſtum? Neque enim venit, vt eſſet præſes prouinciæ, proconſul, prætor,
rex, Imperator, aut vt eiuſmodi aliquem magiſtratum inter homines gereret. Indi-
gnum enim hoc Dei filio, vt ob eiuſmodi e ſinu patris deſcendens humanam naturam
aſſumeret, & in mundũ veniret, quis negat? venit enim vt peccatores ſaluos faceret,
vt vniuerſum humanũ genus à ſeruitute myſtici illius Pharaonis, e faucibus diaboli,
à morte æterna cui erat obnoxium liberaret ac redimeret, & regni cœleſtis vnde pro-
toplaſti præuaricatione excideramus, filios, cohæredes, & ciues efficeret, & regnum
quoddam aliud hic conſtitueret in terris (hoc eſt catholicam ſuam eccleſiam) in quo
ſibi ſeruientes, perduceremur ad illud cœleſte. Et hoc ipſum, vt profundiſſima ſui
humiliatione, vt fame, ſiti, laboribus, vt acerbiſſima & ignominioſiſſima eius morte
fieret, ab æterno diſpoſuit æterna Dei ſapientia. Ita nobis conteſtatum faciens, quan-
tum illud qualeque eſſet propter quod incomprehẽſibilis illa maieſtas, ad tam humi-
lia ſe demitteret, propter quod vix patienda cuiquàm ſuſtineret, noſque excitaret à
B ſomno, atque adeò lethargo quo tenebamur oppreſſi, ad hoc ipſum, vt ad rem maxi-
mi momenti, attentos, diligentes, ſolicitoſquæ redderet, nec illius reſpectu quæcunque
huius mundi aut proſpera aut aduerſa, vel tantilli facere doceret. Quid deinde?
Non venit CHRISTVS vt hic inter nos huius ſeculi more eſſet prætor, conſul,
rex, Imperator, ergo diſcipulis ſuis omnibus interdixit eiuſmodi magiſtratuum offi-
cia? Non venit hic temporaliter regnare aut imperare, nec impedire aut ſibi vendi-
care huius mundi dominationem, vt AVGVSTINVS & catholica fides pa-
ſam confitetur, non priuare mundum ſua illa prouidentia & prælatione, vt CHRY-
SOSTOMVS, ſed nouum & ſpiritale ſibi regnum conquirere, ſpiritale, inquàm,
propter bonum videlicet & ſalutem ſpiritus, vt regna mundi ſunt propter bona ex-
terna & corporis. Cuius voce hoc dictum eſt apud IOANNEM: Dignus es do-
mine accipere librum & aperire ſignacula eius, quoniam occiſus es & redemiſti nos
Deo, in ſanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & feciſti nos Deo
noſtro regnum & ſacerdotes, & regnabimus ſuper terram. Hoc ipſum tamen ſuum
regnum, etiam diligentiſſime conſtituto ordine, ſub vno eius rectore ac paſtore Petro,
atque eius ſucceſſoribus (vt ſupra clariſſime demonſtrauimus) diſpoſuit. In hoc ipſum
etiam huius mundi principatus & magiſtratus introduci voluit, & ad regni illius ſui
bonum, vtilitatem, finem, omnia eorum officia ordinari ac dirigi, omnes ſubeſſe eiuſ-
C dem à ſe conſtituto paſtori ac præſidi, cui authoritatem dedit omnium, qui ad hoc ſu-
um regnum pertinent, obligatoriam: atque eidem omnes ſine exceptione, magiſtra-
tus, reges & Imperatores obedire præcepit: eos tamen qui ſui illius regni vellent eſſe par-
ticipes, atque eidem vltro ſe ſubieciſſent. Vltroneos enim & ſpontáneos tantum ſeruos
admittit CHRISTVS. Qui enim extra hoc Chriſti regnum permanent, vt non
obligantur legibus eiuſdem, & authoritate illa principali qua gubernatur, & in finem
ſuum dirigitur, ita nec ipſum eius finem poſſunt aſſequi, hoc eſt, ipſum regnum cœle-
ſte. Gens enim & regnum, quod non ſeruierit tibi (vt huic Chriſti regno, hoc eſt, catho
licæ eccleſiæ ſub nomine Hieruſalem propheta loquitur) peribit. Non interdixit ſuis
huius mundi magiſtratibus, principatibus, imperijs: ſed voluit vt ſeruirent, vt ſubeſ-
ſent, non dominarentur ſuæ eccleſiæ, cuius vt pars ſunt & membra quædã præcipua: at
ita neceſſe eſt, vt eccleſiaſticis legibus pareant vt ſubſint & obediant capiti hierarchiæ
eccleſiaſticæ, cui mãdata eſt totius cura & gubernatio, poſtquam illud Apocalypſis im-
pletum eſt, quod ſeptimus angelus tuba cecinit: Factum eſt, inquit, regnum huius mun-
di domini & Chriſti eius.

Ad qđ Chriſtus in mundũ venerit

Modus aduẽtus redẽptionis noſtræ myſterio cõueniens

Regnũ Chriſti catho. eccleſia

Apoc. 5.

Oẽs principatus & magiſtratus, q in regno Chriſti ſunt ſubeſſe eiuſdẽ paſtori ac pſidi

Chriſtum nõ interdixiſſe ſuis huius mundi principatibus & magiſtratib⁹ ſed voluiſſe vt ſeruirent, non dominarentur regno ſuo, hoc eſt, eccleſiæ

Quod vero dicit ille etiam ipſum Chriſtum non facto ſolum, ſed iure ſubfuiſſe iuriſ-
dictioni Pilati, vicarij Cæſaris, quodq; iuſtam ille habuiſſet condemnationis eius cau-
ſam, ſi ſe regem cõfeſſus fuiſſet Iudæorum more huius ſeculi, multa hic falſa congerit:
quæ tamen ſi darentur, nihil aduerſum nos facerent.

In primis hoc mihi reſpondeat quiſquam, qua authoritate Pilato competijt, non ſo-

 lum

lum in Christum,sed in vnum quemlibet alium è plebe Iudæorum Hierosolymæ, or- D
dinaria illa & legitima iurisdictionis authoritas. Dices:Ex cõmissione Cæsaris Roma
ni Imperatoris. Cæsari vero vnde aut qua authoritate, seu in Romanam rempub. seu
in Iudæos competijt eiusmodi iurisdictionis authoritas? nũquid ex cõmissione legisla-
toris diuini aut humani(vt tu loqueris)hoc est vniuersitatis eorũ quibus superintende
bat eiusmodi authoritas?Sed iure belli inquies. Ad hoc enim necesse est vt confugias,
cum certum sit ipsos vi & armis,cũ nihil ad ipsos pertineret, antea proscriptis & inter-
fectis optimatibus ciuiũ,id sibi vsurpasse in inuitos. Nihil ne igitur interest iusto ne, an
iniusto bello quis quem deuicerit, vt in legitimã seruitutem redigat?Si nihil,ergo vni-
uersum hoc ius in armis est,in vi,vsurpatione & potentia. Si iusto tãtum bello deuicti
subijciuntur victoribus,quis hic iudex iusti & iniusti erit?Et quæ tãdem Cæsari in Ro
manã rempub. cui erat subditus,iusta belli causa esse potuit?quæ iu conciues viros opti
mos & se meliores? quæ vt in rempub. conuerteret,sibi tanquam ciui credita arma rei-
publicæ?vt cõciues suos interimeret,proscriberet,& suæ seruituti subijceret?Vt tamen
hic quisquam fingat Cęsaribus,quacunq; ratione legitimam authoritatem cõpetijsse
in Romanam rempub. certum tamen est,nec illis,nec Romanæ reipub. legitimam vl-
lam authoritatem competijsse in regnum Iudæorũ, in quod dissidentibus inter se Ari-
stobolo & Hircano Alexandri pontificis & legitimi Iudæorum regis filijs,de principa- E
tu & imperio cõtra ius, fas, & publicam fidem Pompeius Romani populi nomine,per
eam occasionem se perfide ingessit,Iudæamq; cum exercitu ingressus , Hierosolymam
cepit, templum domini prophanauit,& ad sancta sanctorum,quo non nisi summis sa
cerdotibus semel in anno secundum legem patebat aditus, temerarius profanator ac-
cessit cõfirmatoq; Hircani pontificatu regnum sibi,hoc est,Romano populo vsurpauit,
& in potestatem eorum redegit,fecitq; tributarium,quod ad illos Alexandri filios legi
timo iure ex successione spectasse,docet sacra Machabæorum historia. Ipsis siquidem
Machabæis & eorum successoribus in Simone lege perpetua,ex communitam sacer-
dotum quam vniuersi populi Iudæorum consensu & decreto delatum fuisse vna cum
summo sacerdotio, etiã regni ipsius Iudaici sceptra & gubernacula,donec inquit,sur-
gat propheta fidelis,& vt sit super eos dux,& vt cura esset illi pro sanctis,& vt constitu-
eret præpositos super opera eorum,& super regionem,& super arma,& super præsidia,
vtq; illi obediatur ab omnibus & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in re
gione,& vt operiat purpura & auro. Et ne liceat vlli ex populo aut ex sacerdotibus ir-
ritum facere aliquod horũ,& contradicere his quæ ab eo dicuntur,aut conuocare con-
uentum in regione sine ipso,& vestiri purpura,& vti fibula aurea. Qui autem fecerit
extra hęc,aut irritum fecerit aliquod horum,reus erit. Et complacuit omni populo sta
tuere Simonem & facere secundum verba ista. Et suscepit Simon & placuit ei,vt sum- F
mo sacerdotio fungeretur,& esset dux & princeps gentis Iudæorum,& sacerdotum, &
præesset omnibus. Et scripturam istam duxerunt ponere iu tabulis æreis,& ponere
eas in peribolo sanctorum,in loco celebri, exemplum autem eorum ponere in ærario,
vt haberet Simon & filij eius. Hactenus sacra Machabæorum historia. Vides itaq; vt
legitimo iure(si quod vnquam regnum cuiquam)pertinuerit regnum illud Iudęorum
ad Machabæi filios,Simonem & eius successores. Quod cum nõ solum nihil ad se per-
tinens,non solum nulla ab eodem lacessiti iniuria,sed etiam contra fidem publicam,&
amicitiæ ac societatis fœdera quę cũ eodem Simone,& ante cum Ionatha & Iuda eius
fratribus,tabulis æreis perscripta,& missa Hierosolymam, in loco celebri constituẽda,
& in publicæ fidei testimonium in perpetuum conseruanda sancte percusserant, sibi
vi & armis vsurpauerunt, quale ius belli hic quisquam potest fingere,in euidentissima
iniuria & perfidia?

Pilato aut Romanis nõ solũ non in Christum, sed nec in vllos Iudæos cõpetijsse iurisdictiõis authoritatem legitimam

Pompeium pop.Ro.nomine contra ius,fas,& publicã fidẽ occupasse Iudęorũ regnum

Regnũ Iudęorũ legitimo iure ptinuisse ad Machabæi filios 1. Mach,14

Sed vt daremus Pilato legitimo iure tunc competijsse per Iudæam, aut in Hierusa-
lem ordinariam iurisdictionis illam quam sibi vsurpabat authoritatem ex commissio-
ne Cæsaris, quod Christus illi de iure fuisset subditus, nequaquam verum est. Cum
enim Christum audis, Deum audis & hominem, in cuius vestimento & fœmore scri-
ptum est:Rex regum,dominus dominantium. Et quod vestimẽtum eius, quàm huma
nitas sub qua tegebatur diuinitas ? quæ & ipsa fœmoris eius nomine significatur, vt
assumpta & nata ex vtero virginis,& veluti inferior quædam indigniorq; pars Christi.

Christũ etiã vt hoiem fuisse regem regum & dñm dominantiũ nec vlli⁹ iurisdictioni subfuisse legitime Apoc.19

Ex

A Ex quo clare constat, Christum etiam vt hominem, vere fuisse regem regum & do-
minum dominantium, seu principem (vt idem etiam Ioannes dicit) regum terræ. Quo
igitur iure hic Pilati authoritati & iurisdictioni subiectus esse potuit? Subiectus qui-
dem illi fuit sed quia voluit, non quia debuit. Quanquam quod negamus de Chri-
sto, nequaquam diffiteremur de apostolis eius, eorumq; successoribus episcopis cæteris-
que sacerdotibus, atque adeò de capite aut præside ecclesiasticæ hierarchiæ Petro.
Hos enim tibi facile concederemus iure subiectos, fuisse legitimæ authoritati ciuili, in
his in quibus degebant ciuitatibus, regnis aut ciuilibus communitatibus, quandiu eius-
modi communitates, respublicæ, regna, imperia, cum vniuersa sua ciuili authoritate,
huic Christi regno sese nondum subiecerant. Quemadmodum etiam modo christia-
nus, seu presbyter, seu episcopus, inter ethnicos viuens, nullo iure à ciuili iure & secula-
ri cui illi subiacerent authoritate & iurisdictione exemptus foret, quin potius subesse il-
li & obedire teneretur, quando posset sine pietatis præiudicio quemadmodum cæteri.

Apl'os atq; adeo Petrũ subfuisse legitimis magistratibus cõmunitatũ ciuilium ac regnorum in qb' degebãt nõdũ christianorum.

Atquæ regna & imperia iam Christi regno seruiunt, illorum reges & Imperatores
ipsius Christi vicario eiusdem regni rectori & præsidi, obedientiam & subiectionem
debent, non viceuersa, illius iudicio subijci, non illum iudicare secundum leges Christi
& ecclesiæ sua exercere officia, non vero ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi leges præscri-
B bere. Quod vero dicit Pilatum iustam habiturum fuisse causam animaduertendi
in Christum, si Iudæorum regem se confessus fuisset, patet ex prædictis esse falsissimũ.
Cum nec Pilato nec Cæsari vllum legitimum ius in regnum Iudæorum competierit,
sed si cuiquam maxime competijt Christo, qui erat finis & sacerdotij illius veteris & le-
gis & regni vniuersi, quem semper expectauerant sibi regem fore in lege promissum.
Quare, vt supra audiuisti, Simonem illũ Machabęum & eius filios, sacerdotes vna cũ
optimatibus & populo, communi decreto, lege perpetua sibi constituerũt principes: do-
nec, inquiunt, surgat propheta fidelis. Vides omnium Iudæorum votis & expectatione
semper expectatum Christum & Messiam in lege promissum, regem sibi fore. Nam
ad eius vsq; aduentum, Simoni atq; eius posteritati regnum stabilierunt, quod illi ad-
uentanti legitimo iure deberi significauerunt, velut expresse protestantes in eius præiu-
dicium & iniuriam nihil se velle facere. Quanquam ille terrenum hoc vnius Iudęæ re-
gnum contempserit, sed aliud regnum suscitare venerit, cui seruire deberẽt huius mun-
di regna vniuersa, si modo ab æterna internetione saluari cuperent.

At regnorũ iã Christi regno seruiunt magistratus oẽs subesse Christi vicario non viceuersa

Itaq; quod adducitur ex Ioanne Christum aufugisse cum cognosceret venturos Iu-
dęos, qui se vel inuitum sibi regem cõstituerent, nihil sane mirãdum est, cum peragen-
do, ad quod vnum venerat, humanæ redemptionis mysterio id non congrueret. Quan-
doquidem in sanguine illius agni immaculati illud perficiendum testabãtur & ab ini-
C tio ante legem & in lege instituta sacrificia & prophetarũ oracula.

Cur Christus aufugerit cognoscẽs venturos Iudęos vt se vel inuitũ sibi regem cõstituerent

Quòd vero ex Chrysostomi sententia vult, illic Christum facto suo nos docuisse
mundanas dignitates contemnere, mihi non displicet. Nihil enim christiano magnifa-
ciendum est, nisi quod Christo regi suo ipsum conciliat, nisi quod animæ nostræ æter-
nam operatur salutem, quod ad regnum illud cœleste nos perducit. Et reuera vbi
ad rectæ rationis trutinam expenditur infelix ista principum huius mundi felicitas, ni-
hil in eorum statu vel ethnicus homo inueniet, quod magnopere ambiendum & expe-
tendum sit. Id quod reipsa coacti semper confessi sunt omnes, quibus aliquid sanæ
mentis fuit sub ipso onere ac pondere adeptorũ iam quos ante mirabant, & maximo-
pere ambierant eiusmodi magistratuum. Tamen si quis principatum desideret ad
Christum atque eius gloriam respiciens, vt eius non suum regnum dilatet & ampliet,
vt publicam & subditorum tantum, non suam vtilitatem quærat in regno & imperio,
qui inquàm eiusmodi intentione, episcopatum desiderat aut imperium (vt dicam cum
apostolo) bonum opus desiderat, nec male facit: si tamen ante expenderit, num tan-
to oneri sufficiat, si talis sit qui digne imperare possit aut præesse. Oportet enim episco-
pum, inquit ille, irreprehensibilem esse, & quæ sequuntur reliqua. Sed hæc nihil aduer-
sum nos faciunt. Non tollunt authoritatem sacrosancti magistratus, quem Christus
in hoc suo regno in Petro instituit, nec dant ecclesiæ filijs, illi rebellandi aut inobediẽdi
licentiã, cui tantum subiecti non sunt qui ad ecclesiam non pertinent, sed simul nec finẽ
assequũtur societatis ecclesiasticæ, animarum videlicet suarum salutem, vt nulli optan-

Contemptus mundanarũ dignitatũ vere christiani est

Infelix principũ mundi felicitas

Desiderare episcopatum aut principatũ quo pacto christianis liceat

EE iij da

da sit eiusmodi libertas. Nec debet qui sacrosanctum illum magistratũ gerit in eccle- D sia suam authoritatem negligere, sed in aliorum exemplum vindicare contumacem o- mnem inobedientiam, ecclesiastici huius corporis mẽbra vniuersa diligenter in officio continere, & quae iam vergunt in euidentẽ totius pernitiem, ab eodem rescindere.

Cur Christus recusarit esse iudex inter fratres super partienda hęreditate

Aeque nihil nobis aduersatur quod interpellanti de turba cuidam, vt fratri suo dice ret secum hęreditatem diuidere, respondit Christus: O homo quis me constituit iudicẽ & diuisorem super vos? Nam & ipse Marsilius, quamuis praeter suam intentionem, re- ctam eius intelligentiam continuo subiunxit. Quasi, inquit, diceret: Non ad hoc veni, non ad hoc missus sum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, sed vt humanũ genus mea obe dientia, humilitate, passionis ignominia, & morte turpissima redimam, vt omnium do lores in me praeferam, pro omnibus iniquitatibus vnus ego satisfaciam. Deinde, quo pacto sibi vsurpasset Christus illam praecipiendi authoritatem super eos qui ad suum regnum nondum pertinebant, qui sibi nondũ erant subiecti & subditi? Per hoc tamen cõstituto iam suo regno noluit suis in eo vicariis, ecclesiasticae hierarchiae praefectis in- terdictam authoritatem praecipiendi ecclesiae filiis, si qui ob diuidendam aut haeredita tem, aut quãcunque rem aliam inter se dissiderent & turbarent pacem ecclesiasticam, vt suo iudicio ad rationem iustitiae controuersiam inter se componerent, praesertim quan do nullam supra se potestatem ciuilem recognoscerent.

Sed nihil hoc praeiudicare authoritati ecclesiasticae

Epilogus

Atque hactenus quidem, quod E Christus regnum suum non esse huius mundi affirmando, ipsumque vltro oblatum fu- giendo recusandoque iudicium exercere super dissidẽtes fratres, sed seipsum submitten- do iudicio praesidis, nec discipulis suis huius mundi regnis aut magistratibus interdixe rit, nec iudiciariam super alios authoritatẽ exercere, nec sacerdotes suos subiecerit prin- cipibus secularibus qui in ecclesia sunt, quin contra potius illos omnes subiecerit sum- mo sacerdoti ecclesiasticae hierarchiae praesidi, satis à nobis explicatum est.

Rationibus respondere, quibus nititur demonstrare, Christum tam opere quàm sermone docuisse vniuersos, aeque sacerdotes ac laicos, rea- liter & personaliter subiici debere coactiuo iudicio prin cipum secularium.

CAPVT IIII.



HIC rursus te oro christiane lector, vt videas quàm nihil videat impietas. Quandoquidem Christi sacerdotes vniuersumque ecclesiasticę hierarchiae ordinem, atque adeò totius ecclesiae rectorem & principẽ, subiectos seculari- bus principibus qui in ecclesia sunt, hoc est, pastorem ouibus & caput mem bris aduersus omnem rerum ordinem & naturam clarissime demõstratum vult ex re- F sponsione Christi ad Iudaeorum interrogationem. Num censum liceret dare Caesari di centis: Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, quae sunt Dei Deo. Cum ego contra his verbis nihil oneris, nihil tributi pendendum Caesari suis fidelibus, seu laicis, seu diuino specialiter mancipatis cultui imposuisse Christum, nihil agnouisse authoritatis Caesari in quenque ex ipsis Christi verbis, cõtextuque euãgelicę historiae dicã esse clarissimũ. Quod vt intelligas primũ hoc volo tecũ perpendas, sub dole Christũ interrogatũ à Iudaeis, nõ quidem an tenerent, sed an liceret censum dare Caesari. Aliud nãque est obligari ad dan dũ, aliud licite dare, aliud pręterea licite accipere. At illi interrogabãt nõ an obligarẽt ad dandũ, non an ille etiã vltro datũ licite acciperet, sed an ipsis dare liceret. Struebant autem illi in interrogatione insidias, adhibitis vna secũ militibus praesidis, vt quicquid respondisset, haberent vnde conflarent calumniam. Si annuisset licere, hoc ipso dero- gassent famae eius apud populum, qui inuitus & vi coactus seruiebat Romanis: quasi ipse in hoc adularetur vsurpato in eos contra ius, fas & leges Romanorum principa- tui, nec propter eius metum auderet libere veritatẽ docere: sin negasset, hoc manu vin- dicassent milites, & comprehensum tradidissent praesidi, tanquam contradicentem po testati Caesaris. Quare & cum tali ipsum praefatione adoriebantur: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim re spicis personam hominum, dic ergo nobis quid tibi videtur: Licet censum dare Caesa- ri, an non? Quorum dolos & insidias intelligens Christus, & cauta responsione eludẽs

Ex illo, Christi verbo Reddite quę sunt Caesaris, &c. nõ consequi sacerdotes in vllo subesse Caesari

A nec affirmauit licere vt darent tributum Cæsari, nec negauit, sed quæsita illis responden
dendi ansa ab ostenso sibi denario habente imaginem & inscriptionem Cæsaris: Red-
dite ergo, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ Dei, Deo. Non dixit, vt dare debe-
rent tributum Cęsari, neque vt dare liceret. Sed reddite, inquit, illi quod suum est. Qua
si diceret: Si quid ab illo accipitis, æquum est, vt quid eidem vicissim reddatis. Sed ex
hoc minime infertur, sacerdotes omnes & episcopos, in realibus (vt ille loquitur) esse
subiectos authoritati Cæsaris, hoc est, ex bonis suis illi obligari ad persoluendũ tribu-
tum. Nõ enim loquitur fidelibus suis, & regni sui ciuibus, sed profanis illis, ac insidiato
ribus Iudæis. Nec tamen illos ipsos ad tributũ Cęsari persoluendũ dixit teneri, imò, nec
q̃d licite illi tributa persoluerẽt, quod ipsum nec voluit negare aperte, sed ita respõdit,
perinde ac si diceret: Si q̃d accipitis à Cęsare, reddite illi vicissim q̃d suũ est. Quod si nõ
solũ illos Iudæos, sed etiã suos omnes, tam sacerdotes, q̃ laicos voluisset esse obligatos,
ad persoluenda tributa Cęsari, nunquid dubitasset simpliciter affirmare, nõ solum lice
re ipsis (de quo tñ interrogabant) persoluere tributum Cęsari, imò ad hoc ipsum illos
obligari, nec illos tãtum, sed & cæteros vniuersos. Et quæ salus erit Italis, Gallis, Hispa
nis, Britannis, qui tot annorũ centurijs nullum tributũ persoluerunt Cæsari, si Christus
omnes suos illis verbis obligatos voluit tributũ dare Cæsari? Sed per Cæsarẽ, inquis,
B omnem legitimam huius seculi ciuilem potestatem Christus intelligit. Imò non sic in-
tellexisse, clarissime indicat præcedens, cui respondet, interrogatio: quæ nõ de qualibet
superiori legitima potestate interrogat. Ita enim non fuisset dubia quæstio. Neq; enim
hoc interrogabant, an patres eorũ, legitimis suis regibus licite tributa persoluerint, sed
an ipsis liceret tributum dare Cęsari, principi extero, & qui contra ius, fas & leges, vi &
armis, sibi super illos vendicasset dominium.

Quod vero ille colligit ex verbis Chrysostomi, omnes teneri in omnibus subesse Cę
sari, modo pietati non repugnent. Primum, vt ita sensisset Chrysostomus, nullum fa-
ceret nobis contra sentientibus præiudicium, cum vnius Chrysostomi sententia non sit
certum & infallibile indubiæ veritatis demonstrandę principiũ. Quandiu enim vnum
quemlibet hominem audio, ei quæ mihi videtur veritati contradicere, fidẽter illi oppo-
no vocem propheticam: Omnis homo mẽdax. At cum canonicam scripturam, aut cõ-
munem ecclesię sententiam, non ita. Nam & columnam, & robur, firmamentumq; ve
ritatis, illam prædicat Apostolus.

Deinde etiã ab ipsius Chrysostomi sentẽtia, longissime abest, quod ille ex verbis eius
colligit. Tu autem, inquit ille, cum audieris: Redde quæ sunt Cęsaris, Cæsari: illa scito
eum dicere solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Quia si aliquid tale fuerit, non ad-
huc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Primum his tantũ illum loqui indubitatum est,
C qui Cæsari legitimo iure subiacent. Constat autẽ, & illo tempore fuisse, & nũc esse pluri
mos, qui Cæsari nullo iure subiacent. Deinde hoc tñ dicit, Cæsari præcipienti aliquid
pietati præiudicans, à suis subditis in hoc obedientiã non deberi. Cum enim audis: Red
de quæ sunt Cæsaris, Cæsari: hoc scito, inquit, dicere eum solum, quæ in nullo pietati
præiudicant. Non tamen per hoc affirmat in omnibus illi obediẽtiam deberi ab omni-
bus quæ pietati nõ præiudicant, sed quæ præcipit sibi subditis: deinde, quæ secundũ li-
mites authoritatis suę pręcipit, quos si quando transgrederetur, obedire illi nõ teneren
tur, nec subditi, etiã si possent sine pietatis præiudicio. Nunc vero ita res habet, vt eccle-
siasticæ hierarchiæ præsules, nõ subsint, sed præsint Christianis omnibus, principibus,
regibus & imperatoribus, nec illi his, sed hi illis obedientiam debeant.

Chrysostomi verba, q̃ modo sane intelligenda sint.

Qui, & in q̃bus obedientiã debeant Cæsari.

Nec rursus nobis aduersatur D. Ambrosij inducta per illum sententia, dicentis: Sol-
uimus quæ sunt Cæsaris, Cęsari: & quæ sunt Dei, Deo. Tributum Cæsaris est? petit im
perator tributum? scilicet, nõ negatur, agri ecclesiæ soluunt tributum. Hoc enim in ver
bis Ambrosij inductis diligenter obseruandum est, quod non enuntiatiue, sed interro-
gatiue loquatur. Tributum Cæsaris est? Imperator tributum petit? Memor enim erat
vir sanctissimus hac in re, atque in eo ecclesiæ statu, exempli Christi, qui quàmuis nihil
deberet Cæsari, tñ ne scãdalum concitaret, iussit Petro pro se & ipso, exactoribus tribu
tistaterẽ persoluere. Nondũ tunc fidei iugo & ecclesiæ prorsus colla submiserant reges
mũdi & principes, nondũ seruierunt regno Christi. Quin potius oĩbus imperij viribus
illud ipsum frequẽter persecuti sunt. Impijssimus ille Valens imperator, eo tẽpore, toto

Ad obiectionem ex verbis Ambrosij.

orbe orthodoxos grauissime insectatus est. Iustina Augusta Arriana impietate infe- D
cta, vrgebat illum ipsum beatissimum Ambrosium, vt aliquot hæreticis basilicas tra-
deret. Tunc itaq; merito dixit sanctus episcopus: Si imperator tributum petat, accipiat
etiam ab agris ecclesiæ, non negamus soluere. Quandoquidem id possumus sine pieta-
tis præiudicio. Nec tributum solum petenti, se minime negaturum respondit, imò in-
quit, si vult me rapere ad mortem, occurram.

At ecclesias & basilicas tradere nō putauit se posse sine pietatis præiudicio. Itaq; vbi iam imperatores & reges, ecclesiæ vltro seruiunt, vltro, volentesq; se submiserunt, alia ratio, alia cōditio est. Nec iam debent ipsi agris ecclesiæ tributum imperare, sed eorundem potius libertatem tueri: præsertim, cum hoc ita exigere omnem rationem, æquitatem & iustitiam intelligentes religiosi & sapientissimi principes, etiam publicis legibus sancierunt libertatem atque immunitatem bonis ac prædijs eorum, qui diuino cultui specialiter mancipati sunt. In hoc itaq; ecclesiæ statu, maluerunt sanctissimi pontifices, etiam vitam Christo impendere, quàm ecclesiasticam hanc libertatem impiorum regum seruituti rursus subijcere. Quorum exemplum sanctus Thomas Cantuariensis episcopus & martyr seipsum exhibuit.

Nō infirmari, sed confirmari pot⁹ libertatem ecclesiasticā ex Christi verbis & exemplo, quibus præcepit Petro pro se & ipso tributū soluere.

Quòd vero ad eandem impietatem confirmandam adducit exemplum Christi, qui publicanis tributorum exactoribus non negauit soluere, sed iussit Petro, vt etiā pro E se atq; ipso quantum exigebant, persolueret: addens, potuisse (si putasset inconueniens suos in regno suo vicarios, sacerdotes & episcopos, huius seculi principibus tributa persoluere) malum hoc exemplum in seipso non ædere, vt omnipotens æterni patris infinita sapientia. Quin potius voluisse contrariū suo nos exemplo docere, ne sibi indignum putaret discipulus, quod vidisset magistrum facere. Dicimus non infirmari, sed confirmari, dicto Christi exemplo, & verbis nostram sententiam. Nam prius, quàm committeret Petro, vt pro se & ipso exactum tributum solueret, ipsum docuit & instruxit, quod iure ad eius solutionem non tenerentur, dicens: Quid tibi videtur Simon, reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filijs suis, an ab alienis? Illi vero respōdenti, ab alienis, dixit IESVS: Ergo liberi sunt filij, vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens, da eis pro me & te. Quæ Christi verba plena alioqui & fœcunda mysterijs, quod ad rem præsentem attinet, clarissime indicant, & Christum & Petrum, à tributo præstando ipso iure fuisse liberos, tamen exactum pro tempore soluendum ad vitanda scandala. Ne, inquit, scandalizemus eos, significans,

Origenes.

alioqui non se soluturum cessante scandalo. Quod sane intelligens Origenes: Consequens autem est, inquit, intelligere ex verbis Christi, quod quoties exurgunt quidam, qui per iniustitiam tollunt nostra terrena, transmissi à regibus terræ, vt exigant à nobis F velut quæ ipsorum sunt, suo quidem exemplo prohibet dominus aliquod scandalum fieri, etiā eiusmodi hoībus, siue ne amplius peccent, siue vt saluentur, filius enim Dei, qui nullum opus fecit seruile, quasi habens formam serui, quam propter hominem suscepit, tributum & cēsum dedit. Vides vnum hoc suo exemplo nos docuisse Christum, vt iniuste auferentibus nostra (quod à regibus huius seculi dicit fieri, cum à nobis quasi suum tributum exigunt) non resistamus ad cauendum grauius scandalum, etiam in illis, quàmuis iniquis & iniustis, vt nostra humilitate & patientia prouocati, conuertantur ad Christum, & saluentur: aut saltem, ne nostra denegatione irritati, grauius peccent. Qualiter & illa eius præcepta intelligenda sunt, de non resistendo malo, & de relinquendo & pallio ei, qui aufert tunicam, & de præbenda & altera maxilla, ei qui alteri infligit alapam.

Nō cōsequi, Christus permisit Pilato exercere in se merū imperiū: Ergo oēs Christi discipuli sub sunt mero imperio secularū principum.

Quod insuper ex eo demōstrasse existimat, omnes Christi discipulos, seu laicos, seu sacerdotes & episcopos, subesse etiam in personis suis mero imperio secularium principum, quod Christus eidem subiectus fuerit, hoc ipsum comprobans, quia se capi permiserit, duci ad Pilati prætorium, & per ipsum demum iudicari, & condemnari crucis supplicio: quod, inquit, nequaquam permisisset, si sacerdotes suos subijci principibus huius seculi, & iudicari per ipsos, inconueniens putasset. Mirari hic cogor argumentationum, & collectionum istiusmodi vim & efficaciam, dignam hercle tāto, quem se facit & vbique præfert, dialectico.

Quod

A Quod enim nō solum Christus authoritati & iurisdictioni Pilati iure subiectus nō
fuerit, imò quod nec in vnum quemlibet ex infima plebe Iudæorū legitimam vllam au
thoritatem habuerit, sed mera vi, mera iniuria, & iniustissime vsurpatam & tyranni-
cam, satis superq; à nobis demonstratum existimo. At hoc mysterio nostræ redemptio
nis congruere visum est æternæ Dei sapientiæ, vt agnus ille immaculatus & innocens,
ab omnibus affectus iniurijs, saturatus opprobrijs & contumelijs, iniustissimam mor-
tem, ab iniustis & peccatoribus iniustissime sibi illatam, patienter & libenter ferendo,
pro omnium nostrum, quibus diuinam quotidie maiestatem irritamus, offensis satisfa
ceret. Nec tamen quia se passus est iniuste capi, affligi, condemnari, & crucifigi ab iniu-
stis & impijs, ideo probauit illos iure hoc fecisse & legitime, nec exemplū reliquit prin-
cipibus seculi, vt in seruos suos & sacerdotes hoc ipsum illis liceret. Quin potius illa ferē
do, & sibi nomen quod est super omne nomen meruit, & ecclesiæ suæ, vt eidem seruirēt
deinceps reges & principes, quemadmodum iam seruijsse mille atq; eo amplius annos
conspicimus, vtq; filij eorum, qui ipsam humiliarunt ab initio, nunc curui veniant ado-
rare vestigia pedum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum.

Nec quicquam nobis aduersatur, quod Pilato iactanti suam in Christum potesta- Quomodo
tem ipse responderit nullam illum in se potestatem habiturum fuisse, nisi ipsi datum intelligenda
B esset desuper. Siquidē illis verbis, hoc ipsum significare volebat Pilato, quod etiam di- illa Christi
xerat se comprehendētibus: Quasi ad latronem, inquit, existis cum gladijs & fustibus? verba, ad Pi
Cum quotidie vobiscum fuerim docens in templo, non extendistis manus in me: sed latum: Non
hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Quasi diceret: Ante potestatem non ha- haberes in
buistis, q̄uis velletis, q̄uis cuperetis: sed permissum vobis non fuit, à me & patre. Nunc me potesta-
vobis, vestroq; arbitrio derelicti estis, nunc est hora vestra & potestas: sed mala, diabo- tem, &c.
lica & tenebrarū: qua tamen vti nō possetis, nisi vellem, nisi vobis permissum esset desu
per. Nam Pilato nullā diuinitus datam legitimā iurisdictionis authoritatē, non solum
super Christum, sed nec super infimum ex plebe Iudæorū, suprà clarissimum fecimus.

Sed non negauit, inquit, Christus Pilato potestatē ipsum iudicandi, nec dixit ipsum Cauilli remo
de facto, cum de iure non haberet, eam sibi vsurpasse: sed confessus est eandem ipsi da tio.
tā cœlitus. Siquidē & Augustinus: Discamus ergo, inquit, quod dixit, quod & per Apo
stolum docuit, quia nō est potestas nisi à Deo. Et D. Bernardus in epistola quadā ad Se-
nonēsem Archiepiscopū: Cum, inquit, Romani pręsidis potestatē Christus super se q̄q;
fateatur cœlitus ordinatam, &c. Certe vt multa replicaret Christus aduersus Pilati
authoritatē, non cōueniebat modo peragendi nostræ redēptionis mysterij, qui ab æter
no præordinatus, longe quoq; ante prophetarum expressus & prædictus erat oraculis.
Tanq̄ ouis, inquit ille, ad occisionē ductus est, & quasi agnus coram tondente se obmu
C tuit. Cum iniustissime tractatus esset Christus à Pilato, iussu eius crudelissime flagel
latus, spinis coronatus, ludibrio habitus, & cum purpura & arūdine despectim produ-
ctus in conspectū populi, vt eius in ipsum furori & crudelitati satisfaceret, vel ad satieta
tem: nec tamen nullius facinoris reum, nullius mali conuictum, auderet ad petitionem
eorum adiudicare mortis supplicio, Romanis legibus prohibentibus: nec minus illi cla
mare persisterent, vt adiudicaretur morti, dicētes legem se habere, secundū quam reus
esset mortis, eo q̄ Dei se fecisset filium: Audiens Pilatus, inquit euangelista, hos sermo-
nes magis timuit. Iam sibi dictabat ratio, & sua ipsius conscientia, quàm indigne tra-
ctasset innocentem, etiam ipsius testimonio ad libidinem & appetitum furentis popu-
li. Vt autem audiuit de Dei filio, magis timuit, secum reputās, & mira, quæ de illo sub-
inde audierat, & stupendam eius ac plusquam humanam ad illatas sibi iniurias pati-
entiam. Reductum itaq; in prætorium, interrogat vnde esset, scire desiderans, huma-
nam ne, an diuinam haberet originem. At nihil illi respondente ad hæc Christo, velut
cum fastu replicās: Mihi nō loqueris? Nescis quia potestatē habeo crucifigere te, & po
testatem habeo dimittere te? Hic pius dn̄s respondit, quod toties ante contestatus fue-
rat, se pati quia voluit, nō quia ille huiusmodi in se potestatem haberet. Nō haberes, in-
quit, Pilate quam iactas in me potestatē, nisi vellem, nisi à me & patre ea ipsa tibi per-
mitteretur, nisi desuper concederetur vt posses vti potestate tua, sed diabolica & tene-
brarum, nisi tibi datum esset desuper. Deinde velut oblique respondens ad id quod il-
lius cruciabat animum, & quæ illi fuit causa interrogandi vnde esset, ne forte tantum
crimi-

criminis & crudelitatis commisisset, non solum in innocentem, sed etiam in Dei filium. D
Propterea, inquit, qui me tradidit tibi maius peccatum habet, perinde ac si diceret: Tu quidem recte tibi conscius es grauissimi in me perpetrati sceleris: tamen quia non odio, sed timore, hinc tumultuantis & furentis populi, inde vero Cæsaris hæc in me cōmisisti, minus peccasti, quàm qui me tibi tradidit populus, qui ex odio, & malignitate non timore peccauit. Hæc est germana & natiua dictorum Christi verborum, planaque intelligentia, nihil habens contortum aut dissonum.

Ad obiectionem ex Augustino & Bernardo.

Quod vero Augustinus & Bernardus illa ipsa verba Christi suæ alicubi intentioni accommodant ac seruire faciunt, nihil nobis & natiuæ eorum sententiæ præiudicat. Hoc enim constat, Augustino frequens, Bernardo vero familiare & pene quotidianum esse, abuti verbis scripturarum: tamen ad piam aliquam suam intentionem cōfirmandam. Qua in re hic mirus & stupendus est artifex, tam miro enim artificio scripturas cōnectit, & quo vult, aptissime tamen ducit, vt sub manu eius velut nasci videatur, nulla quidē pietatis iactura, imò magno profectu. Aliud tamen est, ex natiua, germanaque scripturarum intelligentia aliquid efficaciter comprobare: aliud iam satis cōprobatum quibusdam velut allusionibus, confirmare ac commendare lectori. In quo Bernardus omnes facile & longissimo interuallo superat.

Aeque nihil illius intentioni seruiunt aut nobis aduersantur, illa verba Apostoli ad Galatas: At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filiū suum, factum sub lege. Ex quibus ille more suo sic ratiocinatur: Si factus sub lege, ergo & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundū legem: qui tamen nō erat, inquit, episcopus aut sacerdos. E

Nō cōsequi: Christus factus est sub lege, ergo sub iudice.

Quàm ridicule Marsilius ex scripturarū verbis colligat.

Sed oro te lector, vt etiam hic cōsideres acumen & ingenium hominis & in tractandis scripturis diligentiam. Paulus in epistola ad Galatas Mosaicæ legis seruitutem, & quam Iudæi quàmuis conuersi ad Christum, de eadem opinionem habebant, altius receptam in animis eorum, quàm vt facile reuelli posset, omni vi admota funditus extirpare cupiens, ex operibus legis nec sub ipsa lege iustificatos fuisse aliquos, sed ex sola fide in Christum, demōstrare conatus est. Siquidem Abrahæ salutis omnium gentium in semine suo, hoc est Christo Iesu, repromissio ante legē facta est. Quam nihil immutauit, quadringentis & triginta annis subsecuta lex, sed confirmauit potius. Non quidem aliunde iustificationem aut salutem sperare docens, quàm illa facta Abrahæ repromissio, ex ipsis videlicet operibus legis, sacrificiis & hostiis: sed magis per legales illas hostias, illa sacrificia, illas ceremonias, fidem illorum in Christum erudiens, vsque dum fides clara elucesceret sub luce Euāgelica. Itaque, inquit, lex pædagogus noster fuit in Christo Iesu, vt ex fide in illum iustificemur. At vbi venit fides, clara videlicet & explicita, iam nō sumus sub pædagogo, sub quo eramus seruiētes, quandiu essemus paruuli, vsque ad præfinitum tempus à patre. Quo adueniente & vbi, inquit, venit illa plenitudo temporis, misit Deus filiū suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant redimeret, à legis videlicet seruitute, & Dei filios, ac regni hæredes faceret. Hęc Apostolus conatus euacuare seruitutem legis Mosaicæ. Ex his ille nugatur in hunc modum: Si sub lege factus est Dei filius, ergo & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legem: qui tamen non erat sacerdos aut pontifex. O theologum. Cuius erat obsecro iudicare & præcipere secundum legem, si non sacerdotum & pontificis? De quibus apud Ezechielem dicit dominus: Populum meum docebūt, quid sit inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum ostendent eis, & cum fuerit cōtrouersia stabunt in iudiciis meis & iudicabunt. Nunquid non apertissime & districtissime præceptū fuerat in lege, omnibus inter se quæstiones difficiles & controuersias habentibus, quæ per subalternos & inferiores iudices in singulis vrbibus rite expediri nō poterāt, vt ascenderent ad locum quem elegisset dominus, & ad sacerdotes Leuitas, & præsidem cathedræ pro tempore, seu iudicem: qui, inquit, annūtiabunt tibi iudicii veritatem. Et facies iuxta verbum, quod annuntiabunt tibi de loco, quem elegerit dominus. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, morietur vir ille, & auferes malum de Israel. Vides, cuius erat iudicare & præcipere secundum legem, nempe sacerdotis præsidis cathedræ, aduersus quem omnis contumax inobedientia secundum legem morte expianda fuerat. Sed puto credidisse illum, non de Mosaica, sed de Romanis legibus locutum Apostolum, se-

cundum

A cunctã quas vt iudicaret, non sacerdos aut Pontifex, sed Pilatus illic constitutus fuerat. Ignosces mihi lector, si in traducenda huius hominis, stupiditate præter necessitatem tibi videor prolixior. Hoc enim vt facerem, coegerunt quidam, quibus hic rerum summa cõmittitur, eodem quo iste zelo & amore affecti ad dignitãtem ecclesiæ, qui huius hominis doctrinam & eruditionem fine modo & fine efferentes efficacissimis demonstrationibus omnem ab ecclesiasticis vsurpatam, vt dicũt, authoritatem funditus euertisse iactitant: vt intelligant, quantum momenti deprauatus affectus habeat, ad subuertendum, excæcandumq; rectæ rationis iudicium.

Non interdixisse Christum suis, primatũ aut principatum super alios gerere, sed rectam eius gerendi formam & rationẽ præscripsisse, dicendo apud euangelistas: Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic. CAP. V.



Postulat ordo, vt consequenti loco expendamus, si quid nobis, aut his quę superius demõstrauimus, aduersentur, quæ contendentibus inter se de primatu apostolis interlocutus est Christus. Ex quibus ille demonstratum existimat, suis interdixisse omnem superioritatẽ, & iurisdictionis coactiuam authoritatem, etiam in se inuicem, & non solum in alios. Sunt autem in hæc verba: Reges gentium dominãtur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: vos autem non sic, sed quicunq; voluerit fieri maior, erit vester minister: & quicũq; voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis. Quibus verbis, quod ille vult Christum interdixisse suis superioritatem omnem, aut iurisdictionis authoritatem supra se inuicem, aut alios exercere, tota abest diametro. Quin potius, vt esset aliquis inter illos maior & primus, illis ipsis verbis clarissime innuit: sed simul non esse illis ambiendum primatum eiusmodi significauit. Nõ enim dixit: Nemo inter vos sit altero maior, princeps, rex, aut primus: sed principatus vt à Christiano, atque inter Christianos geri debet, onus & officium describit. Non enim debet is, qui præest, siue ciuiliter & politice, siue in hierarchia ecclesiastica, præesse sibi, sed solis subditis non ad suum commodum, suam gloriam, libidinem, ostentationem, hoc enim esset tyrannidem, non legitimam potestatem exercere, sed ad solam vtilitatem eorum, quibus præest, ad solius Dei & CHRISTI gloriam & honorem. Debet meminisse, quod D. Ambrosius Theodosium imperatorem admonuit, subditos se habere, coniunctos sibi, non solum genere, sed & communi seruitio vnius Dei. Vnum enim esse dominum & imperatorem, huius vniuersitatis fabricatorem, proinde ita sibi commissum principatum ac magistratum gerere oportere, tanquam in oculis cuncta cernentis domini, & qui paulo post districtissimam ab ipso rationem sibi commissorum omnium sit exacturus.

Illis verbis Christi: Reges gentium dominãtur, &c. vos autẽ non sic, non interdici discipulis Christi principatum gereret sed rationẽ inculpate gerendi explicari.

Hæc vtinam perpetuo cogitarent oẽs prælati & principes.

B, C

Hæc vna & sola ratio est inculpate & digne gerendi inter Christianos principatus aut magistratus cuiuscunque. Quam quis non intelligit nihil esse, nisi meram, grauemque seruitutem & sarcinam? Quis secundum hanc principantes, esse aliud quàm meros seruos seruorũ Dei? Et hæc si perpẽderet, nũquid principatũ aut primatũ, seu ecclesiasticũ seu ciuilẽ, quisquã ambiẽdũ duceret? Tamen vt geratur ab aliquo, vt hanc nobis mutuo seruitutem impendamus, ille dominus omnium vult & præcipit. Itaq; non est, quòd quisquam hæc dicta à Christo pertinere ad solos quos nunc dicimus ecclesiasticos, existimet. Suis omnibus loquitur: Scitis, inquit, quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. Hoc est, inquit Origenes, non sunt contenti regere tantum subditos, ad vnam videlicet ipsorum vtilitatem, sed violenter eis dominari nituntur. Aut, vt Chrysostomus, Principes mundi ita gerunt principatum, vt dominẽtur minoribus, & eos seruituti subijciãt. Vt expoliẽt, & ad mortem vsq; eis vtãtur ad suam vtilitatem & gloriã. Sed hæc principes gentiũ, qui ignorãt Deũ, qui nõ cogitãt se cõmuni domino seruire, atq; illi districtã omniũ rationẽ reddere debere. Vos autem non sic. Vos, inquit, qui mei estis, non sic, non instar illorum, qui Deum ignorant, sed velut in oculis communis domini, super conseruos & confratres vestros, non ad vestram (quæ tyrannis esset) sed ad eorum tantum vtilitatem & cõmunis domini gloriam, principatũ ac primatum exercebitis. Hæc sibi dicta nouerint

Ad oẽs pertinere dicta verba Christi, æque seculares, vt ecclesiasticos.

aeque omnes, qui Christi subesse volunt magisterio, qui se Christi haberi volunt disci- D
pulos. Non sibi persuadeant, reges, imperatores aut ciuiles principes, ad ecclesiasticas, quas nunc dicimus, praelaturas, ecclesiasticum[que] primatum ea tm̃ pertinere. Ad oẽs pertinent, qui Christi sunt. Vos, inquit, mei scilicet, quos tantum distinguit à gentibus ignorantibus Deum. Quid igitur? Nunquid his verbis prohibuit inter nos Christus esse reges, imperatores, principes? Nunquid vllam super alios habere praecipiendi atq; obligandi authoritatem? Quae à Deo sunt, inquit ille, ordinata sunt. Noluit suum regnum Christus esse Babylonicũ, sed quo omnia ordinate agerentur à nobis, vni super omnes authoritatem praecipiendi & mandandi commisit. Vni dixit vt regeret vniuersum ouile suum: vt quemcunq; obligaret in vniuerso orbe terrarum, modo intra domum ecclesiasticam, is ille ad hoc obligaretur coram Deo. Voluit, vt ille superintenderet vniuersis membris ecclesiae, vniuersis magistratibus & officijs, sacris & profanis.

Marsilij infidelitas in citādis sctõꝝ sententijs. Nec quicquam his aduersatur D. Bernardi, quam ille contra nos citat, sententia ex libro secundo de consi. ad Eugenium: quin potius tam euidenter nostram confirmat sententiam, & illius contrariam impietatem euertit, vt libeat eandem hic paulo ascribere prolixius. Ex eo enim clarissime patebit, illum hoc perpetuo facere, quod hęreticorum est proprium, ex truncis videlicet verbis sanctorum patrum, conari imponere simplicibus, & ita vt ipsi volunt sensisse illos, persuadere, contra certissimam eorundem sententiam. E

D. Bernard. ad Eugeniũ. Itaque ille vir plenus Dei spiritu Eugenio suo, iam Põtifici Maximo: Subit, inquit, animum dictare aliquid, quod te Papa beatissime Eugeni, vel aedificet, vel delectet, vel consoletur. Sed nescio quomodo vult & non vult exire laeta quidem, sed lenta oratio, dum certatim illi contraria imperare contendunt, maiestas & amor. Nempe vrget ille, inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, qua hoc ipsum, non praecipis, sed petis, cum

Põtificis Romani praecipere. praecipere magis te deceat. Maiestate igitur tam dignãter cedẽte, quid ni cedat pudor?

Ab hoc ille exordio, libro secundo deinceps illum instruens, in quatuor docet considerationem suam partiri debere. In seipsum, in ea quae sub ipso, in ea quae circa ipsum, in ea quę supra ipsum. A te vero, inquit, tua consideratio inchoet, ne te neglecto, frustra extendaris in alia, & caetera. Tui autem haec consideratio in tria quędam diuitur, si consideres, quid, qs & qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in moribus. Quid? verbi gratia, homo: quis? Papa, vel summus Pontifex: qualis? benignus, mansuetus, vel quicquid tale. Quanquam autem primum illud, philosophicum sit magis, quàm apostolicum vestigare: attamen est in definitione hominis, quem dicunt animal rationale mortale, quod diligentius intueri si libet, nec professioni tuę, nec dignitati obuiet, sed salutis conferat. Nam consideranti duo haec simul, rationale & mortale, is tibi exinde occurrit fructus, vt & mortale quod in te est, rationale humiliet, & rursus rationale, mortale confortet. F

Nunc qui sis, & de quo sis factus, aduertẽdum. Quanquam, quod dixi, de quo, id mihi praetereundum putem, & tuae potius relinquendum agnitioni. Illud dico indignum tibi citra perfectum agere, de tanta assumpto perfectione. Quid ni erubescis minimus inueniri in magnis, qui te recordaris magnum in minimis extitisse? Nõ es oblitus prioris professionis, non excidit menti, quae subducta est manui. Ipsam ad singula tua imperia, iudicia, instituta habere prae oculis, non erit inutile: haec enim consideratio facit honorum contemptorem, etiam in honore ipso. Loquere ergo tibi: Abiectus eram in domo Dei mei, quale est hoc, de paupere & abiecto leuari super gentes & regna? Quis ego, aut quae domus patris mei, vt sedeam excelsis sublimior? Sane qui dixit mihi, amice, ascende superius, amicum fore confidit. Si minus inueniar, nõ expedit quidem. Qui eleuauit, & deijcere potest. Sera querela, quoniã eleuans allisisti me. Non est quod blãdiatur celsitudo, solicitudo maior. Illa discrimen intendit, haec amicum probat, huic accingamur, si nolumus tandem nouissimum cum rubore locum tenere: factum superiorem, dissimulare nequimus: sed enim ad quid omnibus attendendum. Non ad dominandum, opinor. Nam & propheta cum similiter eleuaretur, audiuit: vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & aedifices, & plantes. Quid horum fastum sonat? Rusticani magis sudoris schemate quodam labor spiritalis expressus est, & caetera. Disce ergo exemplo prophetico praesidere, non tam ad imperitandum, quàm ad factitandum, quod

Imperia, iudicia, instituta.

Excelsis sublimior.

Factum superiorem, dissimulare neqꝫ. & Ad quid? Nota an hęc authoritatẽ etiam coacti uam importent.

A quod tempus requirit. Disce sarculo tibi opus esse, non sceptro, vt opus facias prophetæ, & cætera. Antecessores tui apostoli audierunt, quia messis quidem multa, operarij vero pauci. Paternam tibi vendicato hæreditatem. Nam si filius, & hęres, vt probes hęredem, euigila ad curam, & non otio torpeas, ne & tibi dicatur: Quid hic stas tota die ociosus? Multo minus inueuiri oportet, aut delitijs resolutum, aut resupinum pompis. Nihil horum tibi tabulæ testatoris assignant. Sed quid? Si illarum tenore contentus sis, curam potius hæreditabis & operam, quàm gloriam & diuitias. Blanditur cathedra? Specula est, inde denique superintendis, sonans tibi episcopi nomine, non dominium, sed officium. Quid ni loceris in eminenti, vnde prospectes omnia, qui speculator super omnia constitueris? Enimuero prospectus iste procinctum parit, non otium. Quando libet gloriari, vbi otiari non licet? Nec est locus otio, vbi sedula vrget solicitudo omnium ecclesiarum. Nam quid tibi aliud dimisit sanctus Apostolus? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quid istud? Vnum scio, non est aurum, neque argentum, cum ipse dicat: Argentum & aurum non est mihi. Si habere contingat, vtere non pro libitu, sed pro tempore. Sic eris vtens illis, quasi non vtens. Ipsa quidem quod ad animi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala. Vsus tamen horum bonus, abusio mala: solicitudo peior, quæstus turpior. Esto, vt alia quacunque ratione hæc tibi vendices, sed non apo-

B stolico iure. Nec enim ille tibi dare quod non habuit, potuit. Quod habuit, hoc dedit: solicitudinem, vt dixi, super ecclesias. Nunquid dominationem? Audi ipsum: Non dominantes in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate, vox domini in Euangelio est: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planum est, apostolis interdicitur dominatus. I ergo tu, & tibi vsurpare aude, aut dominans apostolatum, aut apostolicus dominatum. Plane ab vtroque prohiberis: si vtrunque habere voles, & perdes vtrunque. Alioqui non te exceptum illorum numero putes, de quibus queritur DEVS sic: Ipsi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui eos. Forma apostolica hæc est: Dominatio interdicitur, indicitur ministratio: quæ & commendatur ipsius exemplo legislatoris, qui consequenter adiungit: Ego autem in medio vestrum sum, tanquam qui ministrat. Quis iam se titulo hoc putet inglorium, quo se prior dominus gloriæ præsigniuit? Merito PAVLVS gloriatur in eo dicens: Ministri CHRISTI sunt? & ego, & cætera. Exi ergo in agrum domini tui, & considera diligenter, quantis hodie quoque de veteri maledicto syluescat spinis, ac tribulis. Exi, inquam, in mundum, quia ager mundus est, isque tibi creditus. Exi in illum, non tanquam dominus, sed tanquam villicus, videre & procurare, vnde exigendus es rationem.

C Leua oculos & vide regiones, si non sunt magis siccæ ad ignem, quàm albę ad messem: & inuenies vepribus quàm frugibus magis occupatas: imò annosis & veternosis arboribus, quæ quousque terram occupant? Nonne si exis & cernis ista, pudebit otiosam iacere securim? pudebit sine causa falcem apostolicam accepisse? In hunc quondam agrum ISAAC patriarcha exierat, cum primo REBECCA occurrit ei, & vt scriptura habet, exierat ad meditandum. Ille quidem ad meditandum, tu ad extirpandum egrediaris, necesse est, & cætera. Age ergo puta tempus putationis adesse, accingere gladio tuo, gladio spiritus, quod est verbum Dei, glorifica manum & brachium dextrum in faciendo vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Si hæc facis, honorificas ministerium tuum, & ministerium te. Non mediocris est iste principatus. Domabis lupos, sed ouibus non dominaberis, pascendos vtique non premendos suscepisti.

Deinde humilitatis virtutem commendans in summo magistratu, vtque ea semper ad ea, quæ sibi desunt respiciens, sese vrgeat ad profectum: Quid, inquit, si summus Pontifex sis, nunquid ideo summus? Infimum noris, si summum putas. Non de illis es, qui dignitates virtutes putant. Tibi ante experta virtus, quàm dignitas fuit. Augustis relinquito illam sententiam, alijsque qui diuinis coli honoribus non timuerunt, Nabuchodonosor, Alexandro, Antiocho, Herodi. Tu vero considera, non consummatione summum te dici, sed comparatione: non meritorum, sed ministeriorum. Sic te existimet ho-

Vere opus pōtificis ac principis.

Cathedra, specula.

Speculator cōstitutus super omnia.

Solicitudo omnium ecclesiarum incūbit Romano Pōtifici.

Diuitiæ nec bona nec mala, sed earum vsus bonus, abusio mala.

Dominatus interdictus, non primatus aut principatus, qui ministerij potius est.

Mundus à Christo creditus Romano Pōtifici, tanquam villico aut procuratori.

Securis apostolica.

Eius esse, facere vindictam in nationibus, increpationes, in populis.

Vides, vt nō neget principatū, sed dominatum.

Romanus Pō

mo, vt ministrum Christi, & quod absque præiudicio sanctitatis cuiuspiam dixerim, D summum plane inter ministros, & cætera.

Sed iam nunc, inquit, repetēdę sunt relliquiæ loci illius, à quo paulo ante diuertimus. Age indagemus adhuc paulo diligētius, qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus Pontifex, tu princeps episcoporum, tu hęres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedec, dignitate Aaron, authoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione C H R I S T V S. Tu es, cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum pastores: sed tu tanto gloriosius, quanto differentius vtrunque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec ouium modo, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Vnde id probem quæris? Ex verbo domini: Cui enim, non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oues? Si me amas P E T R E, pasce oues meas. Quas? Illius vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certe regni? Oues meas, inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cum committens vni omnes, vnitatem omnibus commendaret, in vno grege & vno pastore, secundū illud: Vna est columba mea, formosa mea, E perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, recedentes ab vnitate. Inde est, quòd alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum, denique I A C O B V S, qui videbatur columna ecclesiæ, vna contemus est Hierosolyma, P E T R O vniuersitatem cedens. Pulchre vero ibi positus est suscitare semen defuncti fratris, vbi occisus est ille. Nam dictus est frater domini. Porrò cedente domini fratre, quis alter se ingerat P E T R I prærogatiuæ? Ergo iuxta canones tuos, alij in partem solicitudinis, tu in plenitudinem vocatus es potestatis. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere Satanæ potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum, tam in datis clauibus, quàm in ouibus commendatis. Accipe aliud, quod nihilominus prærogatiuam confirmat tibi. Discipuli nauigabant, & dominus apparebat in littore, quodque iucundius, in corpore rediuiuo. Sciens P E T R V S quia dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs nauigio peruenientibus. Quid istud? Nempe signum singularis pontificij P E T R I, per quod, non nauem vnam, vt cæteri quisque suam, sed seculum ipsum suscepit gubernandum. Mare enim seculum est: naues, ecclesiæ. Inde est, quod altera vice instar domini gradiens super aquas, vnicum se C H R I S T I vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. F Siquidem aquæ multæ, populi multi. Ita cum quisque cæterorum habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis facta ex omnibus. Ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. Hæc ille B E R N A R D V S vir, vt sæpe diximus, plenus apostolico spiritu, cuius diuina virtus suo illo tempore, varijs signis & prodigijs per manus eius ęditis, euidens dignata est perhibere testimonium. Quæ aliquanto prolixius, nec me piguit scribere, nec te lector pigebit legere. Digna enim sunt quæ legātur, & huius aduersus quē agimus, viri impietatem euidenter coarguunt, & nostram, imò orthodoxam catholicę ecclesiæ sententiam euidenter astruunt.

Audis enim hūc ita intellexisse Christi verba inducta per aduersarium, non vt principatum, præsidentiam, aut primatū, sed vt dominationem suis interdiceret, vt rectam gerendi principatus formam & rationem suis pręscriberet. Quæ communis quidē est, & ciuili, & ecclesiastico, tanto tamen ad hunc magis pertinet, quāto hic illo est dignior & perfectior, quāto denique magis decet ecclesiasticos, q̄ seculares principes, ad regulam & rationē diuinæ legis suū principatū exigere districtius. Audis vt Romanū Pontificē cōfiteat elenatū super gētes & regna, vtque sedeat excelsis sublimior, nō sine authoritate vehementi & sup ipsos coactiua, sed vt euellas, inqt, & destruas, dispdas, & dissipes, edifices, & plātes. Accepisse apostolicā securim, quā otiosam iacere nō debeat sinere, sed ea vindictā facere in nationibus, increpationes in populis, alligādo reges eorum in cōpedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Domare lupos, oues regere. Audisti quā illū psonam

Pontifex summus inter ministros Christi

Nota hęc epitheta Romani Pōtificis.

Sacerdos magnus.

Summus Pontifex.

Princeps episcoporum.

Hæres apostolorum.

Primatu Abel.

Gubernatu Noe.

Patriarchatu Abrahā.

Ordine Melchisedec.

Dignitate Aaron.

Authoritate Moyses.

Iudicatu Samuel.

Potestate Petrus.

Vnctione Christus.

Clauiger regni.

Vniuersalis Pastor ouilis dñici & vnus pastorum omnium pastor.

Nota mysteriū vnitatis.

Iacobus dñi frater vna Hierosolyma contentus, Petro vniuersitatem cedit.

Alij vocati in partem solicitudinis, ille in plenitudinem potestatis.

Aliorum potestas circūscripta certis limitibus: illius illimitata, etiam super eos qui potestatē super alios acceperunt.

Petrus ipsum orbem atque adeò seculū gubernandū accepit.

Vnicus Christi vicarius nō vni populo, sed cūctis præsidens.

De Barnardi doctrina atque eius spiritu.

A nam gerere in ecclesia Dei doceat: Esse siquidem sacerdotē magnum, Pontificem summum, principem episcopoꝝ, hæredem apostoloꝝ, primatu Abelem, gubernatu Noe, patriarchatu Abrahā, ordine Melchisedec, dignitate Aaronē, authoritate Moysen, iudicatu Samuelē, potestate Petrū, vnctione Christū, atq; vnum oīm pastorem, & qui super ipsos etiā pastores potestatē acceperit, quibus possit & cœlum claudere, & pastorali officio interdicere, atq; etiā amouere. Quid tibi videt? Nunquid hæc sunt intelligētis à Christo interdictū suis, ne quis cui præsideat? ne quis in alium superiorē iurisdictionis authoritatē etiam coactiuā obtineat? Nunquid nō audis principatū super gentes & regna, super reges & principes? Nunquid exarmatū, nudum, & inualidū, & nō potius armatum falce apostolica, qua possit euellere & dissipare, vindictā quoq; facere in nationibus, alligare reges in cōpedibus, & nobiles in manicis ferreis, qua lupos domare, & oues regere? Nunquid pastori æque baculo ac pera opus nō est? Sed Christianū nihilo minus principatū discreuit à dominatione ac tyrānide gentilium principū. Principem, inquit, cōstituerunt te, sed sibi, nō tibi. Quod si aliter principatū exerceas, tyrānus es nō princeps legitimus. Curam ergo & solicitudinem nouerit princeps Christianus sibi demandatam in cōfratres, sibi villicationē commissam in cōseruos, à communi oīm dño, indictam ministrationē, interdictā autem dominationē, qua seruis nostris ad propriā

B præcipue, non illoꝝ vtilitatem vtimur. Proinde quod ille dicit, apostolis interdictū dominatum eiusmodi, æque verum est de Christianis omnibus, cuiuscunq; tandē status, gradus aut ordinis fuerint. Aeque dices Christiano cuilibet, quod ille dixit ecclesiasticę hierarchiæ præsidi, videlicet vtrunq; perditurum, qui in sibi subditos, suæq; curæ commissos conseruos, dominationem vnà cum Christianismo sibi vsurpare voluerit, aut Christianismum cum dominatione eiusmodi. Sed nunc pro dolor & cæcitas, persuadent sibi Christiani principes verba illa Christi ad se nihil pertinere, sed tantum ad prę latos quos dicimus ecclesiasticos: perinde ac ipsis liceret tyrannice dominari subditis, hoc est, ad suam non illorum tantum vtilitatem. Id quod ipsa recta ratio, etiam præter Euangelium, euidenter coarguit.

Rationibus quibusdam respondere, quibus demōstratum volunt, nec principatum ciuilem, nec vllam coactiuæ iurisdictionis authoritatem, ecclesiasticis posse competere. CAP. VI.



QVod in superioribus perpetuo inuenisti lector, impietati non deesse scripturaꝝ testimonia: sed torta, deprauata, & suo, nō ecclesiæ catholicæ sensu perperam intellecta: id etiā clarissime intelliges in sequentibus omnibus. Itaq;

C ex verbis Apostoli in epistola ad Timotheum hoc modo argumētatur: Nemo, inquit ille, militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Sed oīm negotioꝝ secularissimum est, principatus habens coactiuam authoritatem, qua secularia negotia & ciuiles actus ordinat & regulat. Quare fugiēdus illi qui Deo debet militare. In qua quidem collectione, si diligenter expenderis, plura pene errata q̄ verba inuenies. Hoc enim ante oīa certum est, apostolicā illam inductā sententiam, omnes omnino Christianos cōprehendere, qui omnes Christo nomen dederunt in baptismo, omnes Christi militię ascripti sunt. Nemo itaq; Deo militans, nemo Christianus secularibus se implicare debet negotijs. Non tamen Christiano interdicitur pro necessitate reꝝ incurrentium, secularia tractare aut gerere negotia: quod etiā quibusdam incumbit ex officio: sed non debet se illis implicare, hoc est, toto aīo se illis addicere, ita vt spiritualium nullā curā gerat, vt Dei & salutis animæ suæ obliuiscatur. Vtrunq; enim, implicare, importat, nempe, voluntatem vltro se immergentis secularibus negotijs, atq; ita se immergentis vt ab illis veluti obruatur, & implicitus captiuusq; detineatur, vt se explicare nō possit pro arbitrio, nec spiritualium curam agere, quorum debet omni Christiano esse cura præcipua. Quare toties vę æterni interitus ijs comminatur scriptura, qui habitant in terra, qui neglecto spiritualium rerum studio, neglecta cura salutis animæ suæ, immorantur terrenis, de his perpetuo & cogitant & loquūtur. Deinde, quod subsumit, omnium negotiorum secularissimum esse principatum habentem coactiuæ iurisdictionis authoritatem, quæ secularia negotia & ciuiles actus ordinat, & proinde maxime fugiendū illi,

Ad rationē ex verbis Apostoli: Nemo militans Deo, &c.

Quàm inepte colligat principatum fugiendū ecclesiasticis, ex dictis verbis apostoli.

Omni Christiano interdictum secularibus se implicare negotijs.

Quid sit implicare se secularibus negotijs.

Quàm inepte Marsilius dicat, principatum esse

oim negotiorũ secularissimum.

qui Deo militare voluerit: cogor ego communem sensum desiderare in homine. Primo, quod principatum negotium facit: deinde, quod maxime fugiendum illi velit, qui D nomen dedit Christo, atque eius militiæ ascriptus est.

Negotiũ laboriosum, difficile, atq; arduũ annexum principatui.

Principatum haud fugiendum Christiano, nisi cũ imbecilli, suç infirmitatis conscio.

Recte principantis opera esse charitatis perfectissimæ.

Est enim negotium, actus humanus aliquis, per quem fit ne sit quis in otio. At principatus magistratus est, & veluti habitus quidam, qui etiam in otioso iam principe, & nihil actu operante permanet. Cui annexum quidem est necessario negotium quod nõ sinit perpetuo hic vacare & deliciari in sponsi amplexibus, nõ sinit vnius sui curam agere, sed cogit laborare, cogit sudare, cogit prouidere confratribus, omnium curam gerere, omnium onera vna ferre, vna subleuare, omnibus imminens periculum perspicere, atque ab omnium ceruicibus depellere. Laboriosa quidem hæc, difficultatis plena, atque ardua omnia: at tanto Deo gratiora, tanto magis meritoria. Itaq; principatus nullo modo fugiendus est addicto Christi militiæ, nisi tantum imbecilli & suæ infirmitatis conscio. Nihil enim per se fugiendum est Christi militi, nisi quod contra imperatoris sui charitatem facit & proximi. At recte principantis opera, sunt perfectissimæ charitatis, & Dei & proximi: quare minime fugiendus forti Christi militi, viro bono & virtuoso. Nam adeo ad profectum & virtutis consummationem nullo impedimento est, vt vberrimam etiam meritorum materiam suggerat. Nunquid enim Moysi, ille principatus populi, nũquid Iosue, nunquid Dauidi atque aliis sine numero, perfectioni & con E summatæ virtuti impedimento extitit & non potius præclara explicandæ virtutis materia? Fateor esse difficile in tanto actu rerum, tanta mole vndique ingruentium & prementium curarum, tanta etiam licentia qua neminem quàm vnum Deum quis supra se reformidat, sibi nunquum excidere, sibi semper constare. At quanto difficilius, quanto publica salus ex principis virtute, & recte ab eo ministrato principatu maxime dependet, quanto denique locus ille magis lubricus est: tanto magis illis, qui in Christi militia plus profecerunt, qui vni illi non sibi viuũt, vnum semper præ oculis habent, cõmittendus est. Qui & si metu periculi refugiant, si humilitatis sensu tanto oneri se clament impares, si ab illa contemplationis dulcedine, ad actuosam hanc vitam ægre se abstrahi patiantur, vincat tamen charitas Dei & proximorum, necesse est. Quos nõ minus suscepto magistratu in coertione atq; supplicio sceleratorũ, in defensione subditorum, etiam armata & militari manu à vi iniusta & inuasione hostium, Deo placere certum est, quam ante in illo, dulciori quidẽ, sed paucioribus vtili cõtemplationis otio placuerunt: quin potius, tanto magis, quãto hoꝝ se latius diffundit vtilitas, quãto laboriosius ad plures se extendit actuosa hæc principãtis charitas. Quod clarissime ipse significauit Christus, cum principatũ, gubernationem & pastoralẽ curam totius ecclesiæ suæ cõmitteret Petro, cum trina interrogatione, num ipsum cæteris plus diligeret. Quo nihil aliud voluit significare, q̃ opus sibi cõmissi principatus ecclesiæ, & pastoralis curç & F regiminis, nõ esse vulgaris, sed excellẽtis cuiusdã charitatis Dei & proximi. Quod quis nõ intelligit, qui recte gerendi principatus ex Christi verbis à nobis supra expositã rationem diligenter considerat? Nam re vera nihil aliud est princeps, qui ad regulã rectæ rationis, & luminis Christianæ fidei principatũ suum exercet, q̃ minister seruoꝝ Dei. Quam regulam si transgrediatur, non iam princeps, sed tyrannus dici meretur: vt quotiescunq; à domini sui gloria, & subditoꝝ vtilitate ad propriam deflectit suæ intentionis oculum. Ita enim se totum tyrannidis tenebris inuoluit.

Princeps minister conseruoꝝ Dei.

Quàm ridicule colligat ex illis verbis Apostoli: Secularia igitur iudicia si habueritis, &c. Tametsi ob exoneratione principis, in multos partienda erat infinitæ multitudinis gubernatio: Omnibus tñ principis authoritatem superiacendere.

Iam & ex his quæ alio loco dicit Apostolus, eandẽ impietatem cõfirmari existimãs, eandẽ quoq; suã vbiq; ignorantiã prodit. Secularia igiť, inquit ille, iudicia si habueritis contẽptibiles qui sunt in ecclesia, illos cõstituite ad iudicandũ. Per contẽptibiles, vt ipse vult, intelligẽs laicos seculariũ negotioꝝ peritos, vt hi (inquit Gregorius) terrenas causas examinent, qui exterioꝝ reꝝ sapientiã perceperunt. Qui aũt spiritualibus donis ditati sunt, terrenis nõ debent negotiis implicari, vt dum nõ coguntur inferiora bona dispĩcere, valeãt bonis superioribus deseruire. Et hactenus quidem ab illo nõ discordamus admodũ. Sed q̃d ex isto cõsequi existimat, nulli sacerdotũ in ecclesia super vnũ quẽuis alium vllam coactiuæ iurisdictionis authoritatem competere, toto aberrat cœlo. Esto, non debeat summus & sacrosanctus in ecclesia magistratus onerari, implicarique, & velut distrahi, his minutis ac vilibus, cui incumbit solicitudo totius ecclesiæ, sed ad illa diiudicanda inferioris gradus & meriti, in suis quosque ciuitatibus & locis iudices.

A iudices constitui oporteat: nunquid propterea illi ipsi non suberunt superioribus? non
poterunt eorũ errata corrigi? nõ retractari iudicia? non puniri præuaricationes? Quanq̃
enim propter exonerationẽ principis, in plurimos necessario partiẽda erat infinitę mul
titudinis gubernatio, æque tamen necessario omnibus superintendere debet principis
ipsius authoritas, errãtes & præuaricantes corrigere & punire, atq; oẽs in officio cõtine
re. Moyses ille, cũ solus obiret populi illius gubernandi onera, solus sederet iudex disce
ptationibus & controuersijs oim, nõ immerito à socero suo Ietro reprehẽsus est, q̃ stul
to labore frustra fatigaret se & populũ, dicẽs tãtę multitudinis negotia vnius vires ex-
cedere. Sed, inquit, audi verba mea atq; cõsilia, & erit dñs tecum. Esto tu populo in his
quæ ad Deum pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eum, ostendasq; populo ceremoni-
as & ritum colendi, & viam per quam ingredi, & opus quod facere debeãt. Prouide au
tem de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui ode-
rint auaritiam, & constitue ex eis Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, &
Decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant
ad te, & ipsi minora tantum iudicent, leuiusq; sit tibi partito in multos onere. Cuius sa-
pienti atq; adeo necessario consilio obsequutus Moyses electis ex vniuerso Israel viris
strenuis, constituit eos principes populi, Tribunos, & Centuriones, & Quinquagena-
B rios, & Decanos, qui iudicarent plebem domini omni tempore, subordinatos sibi, ita vt
à Decanis ad Quinquagenarios, ab his ad Centuriones, ab illis vero ad Tribunos or-
dinate recursus haberetur: tamen de facilioribus, hoc est, ciuilibus tantummodo actis
bus & negotijs iudicantes. A quibus nihilominus si causa ipsa expediri non poterat, vl
timate referebatur ad Moysen, cuius etiã cognitioni si qd erat grauius & magni alicu-
ius momẽti, reseruabatur. Et hæc in illa synagoga veteri, cuius statum vniuersum, vm
bram quandã & figuram fuisse nostræ ecclesiæ, suprà toties indicauimus ex Apostolo.
In qua quis correspondentẽ illam Moysis authoritatẽ obtineat, prioribus duobus libris
demonstrauimus, atq; etiã ex D. Bernardi paulo ante inductis verbis intellexisti. Qui
inuestigans quam pro tẽpore personam in ecclesia gereret Romanus Põtifex, dicit eun
dẽ, esse authoritate Moysen, & iudicatu Samuelẽ. Itaq; etiã in domo amplissima Chri-
stianæ ecclesiæ (cuius limites termini orbis terrarũ sunt, & summus Pontifex velut qui
dam paterfamilias) in plurimos dispertienda erat necessario eius gubernatio. Et vt sa-
cerdotibus spiritualium negotiorũ emergentium per singulas ciuitates, diœceses, pro-
uincias: ita & laicis quibusdã committenda ciuilium rerũ, vt minoris momẽti iudicatu-
ra & cognitio, tamen subordinatis sibi eorũ magistratibus, vsq; ad illos, quos nobis in
illo veteris populi statu Tribuni referebant, qui nullos iam superiores ciuiles magistra
tus habebãt, sed vnius Moysis iudicio suberant: quales inter nos sunt principes, reges,
C imperatores, videlicet, sibi nõ subalterni, sed quisq; primus in suo ordine aut sibi com
missa ciuili gubernatione populi. Attamen etiã omnes hi, vt præcipua quędã membra
ecclesię, quo eiusdẽ conseruetur vnitas, subsunt necessario capiti hierachię ecclesiasticę,
qui apud nos authoritate Moyses est, aut etiã illo superior. Ad quem etsi proprie spe-
ctent illa quæ ad Deum sunt, vt in his præsit omnibus, nihilo tamẽ minus pertinet vni-
uersæ, quanta est, ecclesiæ superintendere, oĩa eius mẽbra in officio cõtinere, rationem
gestorũ officiorum exigere: breuiter curam pastoralem super omnes gerere, quæ nõ mi
nus baculo, q̃ pera instructa sit oportet, hoc est, iurisdictionis coactiuæ authoritate.

Sed varij coactionum modi sunt, aut coactiuæ authoritatis, quæ omnibus quidem
qbus aliorũ cõmissa est gubernatio, in sibi subiectos cõpetit: nõ tamen eadem omnibus
cõuenit, sed cuiq; sua, patribus in filiosfamilias, dñis in seruos, pędagogis aut magistris
in discipulos, abbatibus in suos monachos, ciuilibus magistratibus in sibi subiectos, ec
clesiasticis (quos nunc dicimus) in suæ quoq; cõmissos curę & regimini: in omnes vero
& super omnes qui ad CHRISTI familiam pertinent, dispensatori & velut patrifa-
milias totius domus ecclesiasticæ, atque hierarchiæ eius præsidi. Omnibus, inquam,
his in sibi suæq; gubernationi cõmissos & subditos cõpetit etiam coactiua quædam au
thoritas, qua possint delinquentes punire, & errata eorundẽ corrigere: sed non eadem,
quãdo nec vnus coercendi modus cõueniret omnibus. Alius enĩ patri in filiũ, alius dño
in seruũ, magistro in discipulum, abbati in suos monachos, secularibus principibus &
potestatibus in sibi subditos, alius deniq; totius ecclesiæ rectori in oẽs, in reges, princi-

Exemplum in Moyse.

Cathedræ Moysi specia liter reserua tę oẽs maio res causę. Et nihilominus in omnibus causis supere minens au thoritas.

Collatio vm bræ & figurę ad nostrã ec clesiam.

Supremos in ecclesia ciui les magistra tus subijci iu dicio ecclesi. hierarchiæ præsidis.

Quæ spectẽt ad offciũ ecclesi. hierar chiæ præsi dis.

Varij modi authoritatis coactiuæ.

Omnibus ve ro quib[us] alio rum cõmissa est guberna tio conueni re aliquam.

pes,regna,imperia. Vni enim virgæ conueniunt, alteri ferulæ,alteri flagra,compedes, D

Qualis authoritas coactiua conueniebat ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi.

Spiritalis gladius & terribilis ac metuendus.

Theodosij de eodē sensus & sententia.

carceres,alteri etiam gladius. At quę hęc omnia continere debet in officio, potentior & terribilior sit omnibus oportet,quæ armatos,& gladium portantes principes sibi subijcere,sine tamen cæde possit & sanguine,sine orbis tumultu & incendio. Hic est spiritualis ille gladius,quo potest ecclesiasticæ domus paterfamilias, contumaciter sibi inobedientes resecare à corpore ecclesiæ, atq; ita illis cœlum claudere, ad quod nulli nisi de ecclesia patet aditus. Cuius mucro quod nunc hebescit, quod nostris principibus nunc minus sit, quàm olim solet esse, formidabilis, non est quòd hi plus illis sapiunt,sed quòd magis desipiunt,quòd fidei,religioniq; Christianæ minor apud hos locus est. Theodosius ille vere Christianus & sapientissimus imperator,vim illius in se expertus,in puluere sedens & cilicio,atque ex intimis præcordijs singultus trahens & suspiria Ruffino se consolari volenti: Meorum,inquit,sensu malorum haud tangeris. Ego vero gemo,lamentorq; in consideratione calamitatis meæ, quod cum seruis & mendicis pateat diuinum templum,illisq; libere ad deprecandum dominum suum ingrediantur,mihi tum illud inaccessum,tum insuper & cœlum occlusum est. Memoria enim teneo dominicā vocem, quæ manifeste dicit: Quemcumque alligaueritis in terra,is & in cœlo erit ligatus. Hic illi & illo tempore de gladio spiritali sensus erat,qui datus est ecclesiæ principibus,ad faciendam vindictam in nationibus & increpationes in populis, ad alligandos E

Nostrorum principū cū Theodosio collatio.

reges eorum in compedibus,& nobiles eorum in manicis ferreis. Sed isti scilicet illo sapientiores sunt,& magis religiose Christiani,qui nō sunt contenti sibi inaccessa esse diuina templa,sed ne quibus pateant,ea funditus magno studio euerterunt. Claudi sibi cœlum,vt ille, sacerdotali authoritate non credūt. Verba CHRISTI non vt ille intelligunt. At qui rectius,hi an ille,vel cæco arbitror esse perspicuum.

Perfidia Marsilij in citandis S. patrū sententijs,rursus coarguitur.

Quod vero ex quibusdam truncate citatis diui Bernardi verbis persuadere conatur eam fuisse illius sententiam, vt episcopus sibi vendicans coactiuam iurisdictionem super contentiosis inter homines actibus,alienum sibi officium vsurpet & inuadat indebite: cogor iterum demirari diabolicam in homine perfrictæ frontis impudentiam. Quid enim diuus BERNARDVS de authoritate Romani Pontificis vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis sentiat, ex his quæ ante induximus libri eius secundi de considerat. ad EVGENIVM, cuique adest perspicere. Quòd si nec hic truncasset verba, sed addidisset & præcedentia & subsequentia, adempta sibi fuisset imponendi lectori occasio,cui clare cōstitisset etiam ex his ipsis verbis BERNARDI sibi perpetuo con-

Bernard⁹ libro I. de consid. ad Eugenium.

stans,& consona sententia. Quam vt intelligas: Ille libro primo de considerat. ad EVGENIVM,velut eius misertus quòd è dulci illo contemplationis otio ac latebra pro tractus esset in publicum ad pistrinum,ac infinitam velut molem negotiorum totius ecclesiæ,eundē instruit,quo pacto in illis ipsis negotijs, sibi tamen aliquid possit facere cō- F templatiui otij,diui GREGORII sibi proponens exemplum, qui inter maxima negotia,otia sibi salutaria nouerat inuenire: Obsidio,inquit,vrbi,& barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminebat, nunquid tamen istud terruit beatum Papam Gregorium, quo minus sapientiam scriberet in otio? Eo nempe temporis, quod ex eius præfatione liquet,ob scurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligenter,quàm eleganter exposuit. Proinde,inquit,memento & tu,non dico semper,non dico sæpe,sed vel interdum reddere teipsum tibi. Vtere tu quoq; te inter multos,aut certe post multos. Quid indulgentius? Hoc enim dico,secundum indulgentiam,non secundum iudicium, puto & ipso Apostolo me indulgentiorem in hac parte. Subiungens deinde quid forte ab illo exacturus esset Apostolus,nempe,vt vel in totum reiectis his minutis & vilibus,qui bus nunc præses ecclesiæ frequenter occupari cogitur,hoc est,iudicijs inter homines litigātes pro terrena hæreditate atq; eiusmodi,vt si indignis, totum se reseruaret potioribus,adducta ad id apostolica paulo ante inducta sententia,de contemptibilioribus in ecclesia constituendis ad iudicia eiusmodi. Quid ni,inquiens,contemnant iudicare de terrenis possessiunculis hominum, qui in cœlestibus & angelos iudicabunt? Subdit deinde verba, quæ ille trunca induxit: Ergo in criminibus non in possessionibus est potestas vestra. Quoniam propter illa, non propter has accepistis claues regni cœlorum, præuaricatores vtique exclusuri, non possessores: vt sciatis quia filius hominis habet potestatē dimittendi peccata. Quænā tibi maior videtur dignitas,dimittēdi

A peccata,an prædia diuidendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena,
iudices suos,reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestrã
in alienam messem extenditis? Quibus verbis,nihil aliud vult vir sanctissimus,quàm
quod Apostolus fortassis à summo pontifice exigeret (quod ipse obstante nũc malitia
tempoꝶ non audebat exigere) vt plane reiectis his minutis & vilibus tanq̃ suę occupa
tioni & cognitioni prorsus indignis,ad inferiores ad ea ipsa, proprie deputatos iudices,
ipse potioribus ac grauioribus intenderet,hoc est,corrigẽdis criminibus. Non quia sua
ad ea se non extendit authoritas,sed quia indignum est vt illis occupetur,quæ præstari
possunt ab inferioribus. Ita & in hæc verba subdit,quæ ille studio truncauit: Non,in
quit,quia indigni vos,sed quia indignum vobis,talibus insistere,quippe potioribus oc Hinc intelli
cupatis. Sed vbi forte necessitas exigit,videlicet, etiam ad eiusmodi demittere se autho ge clarissimã
ritatem vestram,audi quid sentiat,non ego,sed apostolus: Si enim in vobis iudicabitur D.Bernardi
hic mundus,indigni estis qui de minimis iudicetis? Sed aliud est, incidenter excurrere sententiam
in ista,causa vrgente: aliud, vltro incumbere istis, tanquam magnis dignisque tali &
talium intentione rebus. Hæc,inquit,dicerem,& innumera talia dicerem,si fortia di
cerem, si recta, si syncera, videlicet qualia fortassis exigeret apostolus. Nunc autem
quoniam dies mali sunt,sufficit interim admonitum esse,non totum te,nec semper da-
B re actioni,sed considerationi aliquid tui & cordis & temporis sequestrare. Audis ita-
que lector viri sanctissimi & vere orthodoxi sententiam, qua non negat episcopis au-
thoritatem coactiuę iurisdictionis super alios,sed optaret eam in his minutis & vilibus
non occupari,sed expeditam vacare vni correptioni criminum,super quę,etiam graui-
ori & vehementiori coactiua potestate opus est. Non tamen negat minuta illa sub-
esse authoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis,imò ex apostoli sententia illa subesse
docet,& recte ac pro debito illum facere,si exigente necessitate, etiam ad illa se demit-
tat, modo non incumbat vltro tanquam magnis,& se suaque occupatione dignis.
Quod ipsum clarius adhuc explicat in sequentibus,vbi velut secundum malitiam ho-
rum temporum sibi obiiciens ex persona pontificis. Sed esto, inquit, alius nunc mos
inoleuit,alij dies sunt, alij hominum mores, & tempora periculosa non instant iam,
sed extant: fraus & circumuentio, & violentia inualuere super terram: calumniatores
multi,defensor rarus,vbique potentiores,pauperiores opprimunt. Non possumus de-
esse oppressis,non negare iniuriam patientibus iudicium. Nisi agitentur causæ, audian
tur partes,inter partes iudicare quis potest? Respondet: Agitentur causę,sed sicut opor
tet,&c. Nihil ita absque labore manifestam facit veritatem,vt breuis & pura narratio.
Ergo illas quas ad te necesse est intrare causas (neque enim omnes necesse erit) dili-
genter velim,sed breuiter decidere assuescas,frustratoriasque & venatorias decidere di
C lationes. Causa viduæ intret ad te,causa pauperis, & eius qui non habet quod det.
Alijs alias multas poteris cõmittere terminandas, quàm plures, nec dignas audientia
iudicare. Quid enim necesse est audire illos,quorum peccata manifesta sunt,præceden
tia ad iudicium? Plena est ambitiosis ecclesia,non est iam quod exhorreat in studijs
& molitionibus ambitionis, non plus quàm spelunca latronum in spolijs viatorum.
Si Christi discipulus es,ignescat zelus tuus, exurgat authoritas aduersus impudenti-
am hanc,& generalem pestem. Intuere magistrum sic facientem,& audi dicẽtem: Qui
mihi ministrat, me sequatur. Non parat aures vt audiat, sed flagellum quo feriat,ver-
ba nec facit, nec recipit. Nec enim sedet iudicans,sed insequitur puniens. Causam ta-
men non tacet,quod videlicet domum orationis,domum negotiationis fecissent. Ergo
& tu fac similiter. Erubescant vultũ tuũ istiusmodi negotiatores, si fieri põt: si nõ põt,
timeant. Nam & tu flagellum tenes. In summa, inquit, hoc pacto tibi parabis quas
suadeo ferias,ad vacandum considerationi,quædam negotia nec audiendo, quædam
alijs committendo,& quæ tua digna putaueris audientia,fideli quodam & accommo-
do ipsi causæ compendio terminando. Hactenus ille. Et tu vis ex D. Bernardi sen-
tentia episcopum aliena sibi vsurpare, si coactiuæ iurisdictionis authoritatem ex-
ercere tentauerit super contentiosis actibus hominum? O impudentiam singula-
rem & subdolam.

Obiectioni respondere ex verbis apostoli ad Romanos xiij. Ex quibus omnes, D
æque ecclesiasticos vt laicos, subiectos videri volunt coactiuæ po
testati principum huius seculi.
CAPVT VII.



QVàm non sit difficile, impietati accommodare diuinarum scripturarum eloquia,
quando sua illis non adhibetur amussis, testantur tot portenta pestilentissi-
marum hæresium, & libro primo copiosius demonstrauimus. At cum dili-
genter & fideliter ad illam suam exiguntur regulã, iam tum apparet & pla-
num fit quænam sit earum germana sententia, vt vbiq; subscribens catholicæ per or-
bem fidei, ita omni profanæ nouitati, nouitiæq; impietati aduersaria. Quod vt in supe-
rioribus perpetuo intellexisti, ita & hic efficiam vt clarissime intelligas.

Impotenter ille aduersum nos iactat verba apostoli, quibus omnem animam docet
potestatibus sublimioribus subditã esse oportere, Deiq; ordinationi resistere, & sibi da-
mnationē acquirere, qui resistunt magistratibus. Proinde necessitati parere iubet, non
tantum propter iram principum, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim, inquit, &
tributa præstatis, ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omni-
bus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorē: cui ho- E
norem, honorem. Ex quibus equidem verbis, verbosissime atq; ineptissime tractatis
ac trutinatis, multis etiam inconcinne adhibitis sanctorum sententijs infert, necessario
tenendum illi qui nomē & doctrinam domini blasphemare noluerit, omnes homines
cuiuscunq; status aut conditionis existant, tam realiter, quàm personaliter subesse de-
bere iurisdictioni principum seculi, atq; eisdem obedire in omnibus, quæ non contra-
dicunt legi æternæ salutis: quandoquidem de secularibus potestatibus constat locutũ
apostolum, quibus commissus est vsus gladij. Omnem autem animã dixit, neminem
excipiens, nec presbyterum, nec episcopum: quos resistentes potestatibus etiam infide-
libus, damnationem æternam sibi vult acquirere: quanto ergo magis, inquit, indigna-
tionem omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli acquiũt Romani
pontifices, qui hac Dei & apostolorum doctrina contempta iamdudum turbarunt ac
turbant fideles reges & principes, atq; eorum authoritatem suę authoritati subijciunt,
cum contrà his illos potius subiectos esse oporteat. Hoc ipsum cõfirmans Augusti-
ni sentētia: Ideo, inquit ille, & apostolus ecclesiã orare pro regibus admonuit, & omni-
bus sublimibus, eodem spiritu afflatus quo & Hieremias, qui misit epistolã Iudæis qui
erãt in Babylone, vt orarent pro vita regis Nabuchodonosor, filiorumq; eius, & pro pa
ce ciuitatis: quia, inquit, in pace eorum, erit pax vestra. Hoc autem figurate significasse,
ecclesiam in sanctis eius (qui sunt ciues cœlestis Hierusalem) seruituram sub regibus F
huius seculi.

Sed oro te lector, vt sis memor eorum quæ superius demonstrata non semel inculca
uimus. Ita enim clarissime intelliges, nobis pulchre conuenire cum Apostolo. Neque
enim dicimus Christi religionem quenquam priuare suo iure, non absoluere filios à pa
tria potestate, seruos à subiectione & seruitute quam debent dominis, subditos à supe-
riorum suorum & ciuilium magistratuũ obediētia debita, etiamsi sacerdotes, etiamsi
episcopos: proinde & apostolos, eorumq; successores episcopos & presbyteros, iure meri-
to subfuisse à principio legitimæ authoritati ciuili, quæ præerat in quibus morabantur
ciuitatibus & comitatibus. Venit tamen Christus, etiam sibi regnum quoddam in
quo super nos regnaret, cõstituere, hoc est, catholicam suam ecclesiam: sed tantum ex
dediticijs & voluntarijs, quiq; vltro se eius seruituti subijcerent. Quòd equidem vt fu-
turum amplissimum, & comprehensurum infinitam multitudinem hominum, etiam
diligentissimo ordine disposuit, atq; eius vnitati, vno illi cõstituto capite aut rectore, ad
quem totius cura pertineret & gubernatio pręcipua, diligentissime simul & sapientissi
me prouidit. Non est itaq;, quod suam sibi quisquam queratur ademptam authoritatē
per regnum Christi, cui nemo seruit inuitus. Tamen quisquis vltro se illi subiecerit,
etiam obedientiam debeat sacrosanctis ab eodem constitutis magistratibus, & præci-
pue totius ecclesiæ pastori, rectori & principi, necesse est. Qui quandiu quidem viuebat
sub principibus & magistratibus, qui se nondum Christi iugo sponte subdiderãt, etiã
illis

Christi religionē neminē priuare iure suo

Apostolos & epos ab initio subfuisse legitimæ authoritati ciuili ethnicorum, inter quos morabantur

Regnũ Christi ex dediticijs tantũ & voluntarijs

A illis suberat,& subesse tenebatur ciuiliter. At postquã diuina ordinatione impleta iam
cernimus illa prophetarum oracula, quibus fore prædixerũt, vt gentes & regna, reges
& principes seruirent Christi regno & ecclesiæ, postquàm vltro facti sunt ecclesiæ filij,
atq; eius quædam membra præcipua, vt quorum est magni momenti & necessarium
officium ad salutem totius corporis, rerum natura non patitur vt illis caput, princeps,
aut rector subijciatur ecclesiæ,& non potius membra capiti,atque illi officioq; ac magi
stratuum suorum exacti rationem reddere teneantur. Illius subsint iudicio: præsertim
qui nullos superiores ciuiles magistratus recognoscunt. Itaq; iam ante annos mille vi-
demus christianos principes,reges,Imperatores,se & sua sceptra submisisse atque adeò
tradidisse Christi ecclesiæ, atq; ab ea veluti accepta recognoscere,eius iudicio regnare
reges & Imperatores,& amoueri regno & imperio,quẽadmodũ supra in Henrici quar
ti tragœdia ex recognitione libera totius regni & Imperij intellexisti, & post copiosius
demonstrabimus. Nec dubitabis diuinæ dispensationis ac prouidentiæ, non humanæ
præsumptionis aut vsurpationis hæc esse opera, si ad Esaiæ & Danielis respexeris vati-
cinia, quibus hæc, tanto anteq̃ fierent, fore prædicta sunt, si præterea ad Gamalielis il-
lã regulam eadem exegeris. Quoniam si ex hominibus est, inquit, cõsiliũ hoc, aut opus
dissoluetur. Siquidem annis plus mille hoc ipsum durasse videmus.

Omnia membra ecclesiæ in suo quiq; officio subesse eius pastori rectori & capiti

Eius iudicio nũc regnare in eadẽ reges & Imperatores ac amoueri Imperio

B Itaq; quod dicit Apostolus, omnem animam sublimioribus potestatibus subditam
esse debere,& debitam eisdem præstare obedientiam, libenter amplectimur. Sed hoc
te admonitum volumus lector, nõ de ciuilibus tantum magistratibus & potestatibus
illum loqui, sed in vniuersum de omnibus, ita, vt iuxta illam apostoli sententiam, serui
dominis, famuli & ancillæ patrisfamilias, vxor marito, monachus suo abbati, om̃es de-
niq;, qui vel sua voluntate, vel ex statu & conditione reipublicæ, cuius pars sunt, vel ex
suæ natiuitatis sorte alteri subiecti sunt, illi obedientiam debeant. Itaq; quoniam non
idem in omni ordine superioritatis & subiectionis debetur superioribus potestatibus
à subditis, ideo concludens generalem illam sententiam, dicit: Reddite ergo omnibus
debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui hono
rẽ, honorem. Quin & ipsa ratio apostoli, qua persuadet oẽs oĩbus superioribus pote-
statibus obedientiam debere, cõuincit illum ita vniuersaliter (vt diximus) loqui, & nõ
tantũ de potestatibus secularibus aut magistratibus ciuilibus. Quoniam, inquit, à Deo
hæc ita ordinata sunt, cuius ordinationi qui resistunt, sibi ipsis damnationem acquirẽt,
aut iudicium, vt legit Chrysostomus: A Deo siquidem ordinatum est, vt sit ordo inter
homines, vt hic præsit & cæteris imperet, ille subsit & obsequat alterius imperio, ne cun
cta temere ferãtur, & quemadmodum vndæ (vt eiusdem Chrysostomi verbis dicam)
ita & populi huc atq; illuc circũagerẽtur. Quoniam enim honoris & cõditionis æqua-

Intellectus verbo℞ apl̃i ad Rom. 13. Omnis anima, &c.

Apl̃i gñalis sentẽtia oẽm superioritatẽ concernens.

Chrysost. in ep̃la ad Ro.

C litas pugnas & dissidia plerũq; inducit, multos fecit principatus, multasq; subiectiões,
vtpote, viri & vxoris suæ, filij & patris, senis & adolescẽtis, serui & domini, principis &
subditi, præceptorisq; ac discipuli. Et quid, inquit, miraris quòd in hominibus istud fe-
cit, quando idem & in corpore nostro fecerit? Neq; hic paris honoris omnia fecit, sed
hoc equidem minus, illud vero potius,& hæc quidem reliquis membris imperantia, il
la vero seruiẽtia. Idem & in bestijs videre est, vt in apibus, in gruibus, in gregibus oui-
um agrestium. Quin & mare ab ista disciplina destitutum non est, sed illic quoq; mul
ta piscium genera sub vno reguntur ac militant, longasq; velut peregrinationes suas
exequuntur. Hactenus fere Chrysostomus. In hunc modũ vnusquilibet homo, qui-
cunq; tandem is fuerit, seu apostolus, seu propheta, seu episcopus, seu sacerdos, seu mo-
nachus, seu prætor, seu consul, seu rex aut Imperator, sibi supereminenti potestati obe-
dientiam depẽdat oportet, si quæ modo illi potestas supereminea. Ea enim restricti-
one opus esse, res ipsa cogit intelligere. Nam suprema in terris,& nulli alteri subordina
ta authoritas, nulli etiã alteri, nisi Deo subiectionem debet & obedientiã. Quod vero
generalem illam suã, atq; adeò diuinam sententiã, in ciuilibus & huius seculi potestati
bus velut in exemplo diligentius executus sit, hoc fecit, vt obstrueret ora quorundam
loquentiũ iniqua, & per quos apud gentes blasphemabatur nomen dñi & christiana
religio, quasi doceret subditos rebellare magistratibus, seruos dñis. Ita em̃ plerique senti
ebãt de doctrina apostolo℞, q̄ oẽs, velut proposito pileo, euocarẽt in libertatẽ. Infama-
bãturq; veluti seditiosi, re℞q; nouatores,& qui omnia ad euertendũ leges cõmunes &

Cur gñalẽ illã sententiã in huius seculi potestatib' veluti exemplo dilĩgẽtius sit exequutus Apl̃s

facerent

facerent & dicerent. Qua, vt se & religionem Christi purgaret infamia, illam quã præmisit generalem sententiã, & veluti animi quandã cõmunem conceptionem, in publicis potestatibus & magistratibus diligentius exequitur Apostolus, tandẽ reuersus ad communem & generalem, dicit: Reddite ergo omnibus debita. Idem quoq; & eodem consilio fecit Petrus dicẽs: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, hoc est, quisq; suo superiori, aut illi cui est subditus secundum ipsam humanarum societatum legem atq; ordinem, hoc ipsum deinceps speciatim exemplificãs, siue regi, inquit, tanquam præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis, ad vindictam malorum laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei, similiter & de seruis erga dominos, de filijs erga parentes, de vxoribus erga suos maritos subijciens. Omni ergo humanæ creaturæ nobis præpositæ, hoc est, vt loquitur Paulus, omni sublimiori aut superiori potestati, quisq; secundum Dei ordinationem & voluntatem debet obedientiam. Quam adeò non tollit lex Christi & euangelica, vt magis confirmet etiam. D

Retorsio apostolicæ sententiæ in aduersarios

Omes magistratus q sũt mẽbra christianæ ecclsię obedientiam debere ecclesiasticæ hierarchię capiti

Sed ex hac apostolica atq; adeò Christi sentẽtia minime sequitur, caput hierarchiæ ecclesiasticæ subijci regibus, Imperatoribus, & principibus, qui sunt membra ecclesiæ: sed contrà potius, ex ipsa lege euangelica, necesse est vt membra obediant capiti, quia membra sunt cõmunis corporis, & quia sese illi vltro subiecerunt, necesse est, vt caput in reliqua membra vniuersa imperium habeat. Siquidem & Dei ordinationi, atq; ipsi adeò rerum naturę repugnat, vt contrà membra imperitent capiti. Illi dedit Christus authoritatem obligandi omnes, qui in ecclesiastica domo sunt, dicens etiam in cœlis illos ipsos obligatos haberi. Illi commisit claues regni cœlorum, quibus mẽbris ecclesiæ sibi inobedientibus & rebellibus, potest etiam cœlum claudere, potest extra arcam illam mysticam, & domum ecclesiæ eijcere, & velut ethnicos facere. Itaq; secundum apostolicam & Christi iam inductam sententiam, omnes magistratus, qui sunt membra christianæ ecclesiæ, etiam capiti ecclesiasticæ hierarchiæ, vt superiori super ipsos authoritati, atq; adeò suo capiti debent obedientiam. E

Extra ecclesiam magistratus q sunt, eã obedientiã & subiectionẽ non debere

Qui extra sunt, & needum Christi regno seruiunt, nõ debent, imò cõtrà, vbi illud ipsum caput ecclesiæ, in ciuitatibus aut communitatibus ageret, quibus illi legitime præfecti sunt, secundum eandem apostolorum & Dei sententiam, ipsis obedientiam deberet, vt subditi cæteri, deberet & tributa, & vectigalia, reliquorum instar dependere. Aeque tamen verum est, quòd nullum suo iure priuat christiana religio. Sed qui se illi astringũt vltro, seq; Christi regno subijciunt, necesse est vt illius quoq; leges seruent, illius sacrosanctis magistratibus dependant obedientiam, vt membra se permittant imperio capitis. Quod sane ita decere, ita omnem rationem & honestatem exigere, rectè intelligentes sapientissimi & religiosi principes, non solum sacrosanctis (quibus necessariam obedientiam debebant) magistratibus, sed etiam omnibus sacrorum ministris, omnibus deniq; qui se Christi seruitio specialius addixerunt ac deuouerunt, publicis legibus exemptionem ab authoritate, immunitatem ab oneribus ciuilibus constituerunt. Nihil tamen in hoc nouum facientes, nec prorsus aliud, quàm quod honorem quẽ ante falsæ religioni indebite detulerat decepta antiquitas, ipsi veræ debitum impenderunt. F

Etiam apud gentiles receptum fuisse, vt sacerdotib⁹ suis singularẽ deferrẽt honorẽ, immunitatẽ, & vacationẽ à ciuilib⁹ oneribus atq; annonã ex publico

Symmachi viri cõsularis ad Augustos oratio

Hoc sane cõstat, apud oẽs etiã gẽtiles, qbus tamen vlla religionis, vlla numinis cura extitit, quamuis ad veri cognitionẽ nõ peruenerint, velut naturali ratione magistra receptum fuisse, vt sacerdotibus suis specialiter deputatis sacrorũ & numinis (qualia cunque ipsi credebant) ministerio singularem deferrent honorem & reuerẽtiam, ciuilium onerum vacationem ac immunitatem, & pręterea annonam ex publico. Testatur hoc sacra Geneseos de Aegyptijs sacerdotibus historia, qui in illa septennij fame subleuata Iosephi prouidentia, non sunt coacti, instar reliquorum Aegyptiorum, vendere suas terras & possessiones in seruitutem regiam, vt quibus ex publicis horreis statuta præbebantur cibaria. Idem de vniuersis nationibus comprobant omnium gentium historiæ. De Romanis vero, quàndiu seruierunt idololatriæ, illa Symmachi viri consularis & vrbis præfecti, ad Valentinianum, Theodosium, & Archadium Augustos, pro vetere deorum cultu reducendo, aduersus christianos oratio. In qua inter cętera grauissime queritur, vestalibus sacerdotibus sua ab initio illis concessa detrahi immunitatis priuilegia, atq; annonam quam solebant accipere ex publico. Quanto, inquit, commodo sacri ærarij vestri vestalium virginum prærogatiua detracta est? Sub largissimis Imperatoribus

A toribus denegatur, quod parcissimi præstiterunt? Et rursus: Absint ab ærarij vestri pu
ritate ista compendia, fiscus bonorum principum nō sacerdotum damnis, sed hostium
spolijs augeatur. Deinde hoc vehementer improbans, quòd à religiosissimis principi-
bus studio abolendæ falsæ illius religionis & impiæ, sapienti consilio excogitatum fue
rat, ne possent illæ sacerdotes profanæ, legata aut hæreditates acciperet: Oro vos, inquit
ille, iustitiæ sacerdotes, vt vrbis vestræ sacris reddatur vel priuata successio. Dictent te-
stamenta securi, & sciant sub principibus non auaris stabile esse quod scripserunt.
Delectet vos ista felicitas generis humani, cœpit causæ huius exemplum solicitare mo
rientes. Ergo Romanæ religiones sub Romano iure non pertinent? Quod nomen acci
piet ablatio facultatum, quas nulla lex, nullus casus fecit caducas? Capiunt legata li-
berti, seruis testamentorum iusta commoda non negantur: tantum nobiles virgines &
sacrorum fatalium ministrę excluduntur prædijs hæreditate quæsitis. Quid iuuat sa
luti publicæ castum corpus dicare, & imperij æternitatem cœlestibus fulcire præsidijs,
armis vestris, aquilis vestris, amicas applicare virtutes, pro omnibus efficacia vota susci
pere, & ius cum omnibus non habere? Itaq; melior est seruitus quæ hominibus, quàm
quæ dijs immortalibus, impenditur? Rempublicam lædimus, cui nunquam expedit vt
ingrata sit. Nemo me putet solam causam religionum tueri. Ex huiusmodi facinori-
B bus orta sunt cuncta Romani generis incommoda. Honorauerat lex parentū nostro-
rum vestales virgines, & ministros deorum, victu modico, iustisq; priuilegijs, & vsque
ad nos stetit muneris huius integritas. Nunc ad degeneres trapezitas, atq; ad mercedē
vilium baiulorum sacræ castitatis alimenta vertuntur. Sequuta est hoc factum fames
publica, & spem prouinciarum omnium messis ægra decepit. Non sunt hæc vitia ter-
rarum, nihil imputamus astris, nec rubigo segetibus obfuit, nec auena fruges necauit:
Sacrilegio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omnibus, quod religionibus nega-
batur. Cum contrà fœcunditatis & omnium rerum vbertatis causam dicat, sacerdoti-
bus suum impendisse honorem. Quid enim, inquit, tale pertulerunt prouinciæ cum
religionum ministros, honor publicus pasceret? Quando in vsum hominum concussa
quercus? Quando nullæ sunt herbarum radices? quando alternos regionum defectus
deseruit fœcunditas mutua, cum populo & virginibus sacris communis esset annona?
Commēdabat enim terrarū prouentus victus antistitū, & remediū magis q̄ largitas erat.
An dubium est semper pro copia omnium datum, quod nunc omnium inopia vendi-
cauit? Hæc atq; eiusmodi ille Symmachus, falsa quidem atq; impia, vt dicta pro tu-
enda falsa impiaq; religione, & sacerdotum eius priuilegijs: sed verissima, si dicantur à
christiano pro veræ religionis ministris, sacerdotibus atq; alijs diuino specialiter man
cipatis seruitio. Quibus omnes toto orbe terrarū gentes & nationes, velut cōmuni quas-
C dam conceptione animi, intellexerunt quidem honorem singularem deberi: tametsi vt
in veri numinis veræq; religionis, ita in ministrorū eius, cognitione aberrauerint.

Si hæc nunc fiūt, pro dolor & pudor, à christianis qui se videri volūt, principibus aduersus specialiter dicatos diuino seruitio

Verissime ista dicent à christiano pro sacerdotibus vere religiōis ministris, alijsq; diuino specialiter mācipatis seruitio

Certe quid nostris sacerdotibus à christifidelibus in ipsa debeat Christi ecclesia, nō
minus in eiusdem figura, in synagoga illa & tabernaculo veteri, quàm propheticis ora
culis expressum est. Sibi siquidem decimas omnium in signū vniuersalis dominij speci
aliter reseruans dominus, sacerdotum suorum & altaris ministris deputauit vsibus &
ministerio. Oēs, inquit ille Moyses, decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arbo-
rum, domini sunt, & illi sanctificantur. Omnium decimarum bouis & ouis & capræ,
quæcunque sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum venerit, sanctificatum
est domino. Has, inquā, ex vniuersis que nobis sua benignitate largissime confert, in si-
gnum, memoriam, recognitioneq;, quòd ab ipso velut omnium domino vniuersa ac-
ceperimus, sibi specialiter reseruatas sibiq; sanctificatas (adeò, vt easdem sine sacrilegij
crimine, nostris profanisq; vsibus applicare non possimus) sacrorum suorum ministris
tradidit. Quas q̄ indigne ferat, auare aut infideliter illis psolui, qua fraudātes psequatur
vltione & vindicta, idem per Malachiā testatus est: Reuertimini, inqr, ad me, & ego re-
uertar ad vos, dicit dn̄s exercituū. Et dixistis, in quo reuertemur? Si affligit homo Deū,
qa vos cōfigitis me. Et dixistis, in quo configimus te? In decimis & primitijs, & ideo in
pęnuria maledicti estis. Quia, inqt Hieronymus, mihi nō reddidistis decimas & primi
tias, qa vos me supplātastis & defraudastis: idcirco in pęnuria & fame maledicti estis,
& pro decimis & primitijs quæ parua erant vt à vobis darent, vbertatē possessionum

Sacerdotibus qd debeat in christiana ecclesia

Decimas oim in signū vniuersalis dn̄ij sibi reseruās dn̄s sacerdotū suorū, &c. specialiter deputauit vsibus

Malach. 3

Hic vide in q̄ supplātari se Deus à nobis ac fraudari, nobis cū exa postulet

vestrarum

vestrarum,& omnem frugum abundãtiam perdidistis. Et addit dominus per prophe D
tam:Inferte omnem decimam in horreum meum,& probate me super hoc, si non ape
ruero vobis cataractas cœli,& effudero vobis benedictionem vsq; ad abundãtiam,&
increpabo pro vobis deuorantem,& non corrumpet fructum terræ vestræ,nec erit ste-
rilis vinea in agro,dicit dominus exercituum. Perinde,ac si diceret, exponente Hiero-
nymo,vt sciatis me irascente vos laborare pænuria,fame,& inopia,quia videlicet,frau
dastis me parte mea, inferte omnem decimam fideliter in horreum meum, hoc est in
thesauros templi,vt habeant sacerdotes & leuitæ,qui mihi ministrant,cibos:& proba
te me super hoc,si non effundam vobis benedictionem & abundantiam. Vides hic,
quod ille Symmachus dixit non vere sed impie,pro impia religione atq; eius sacerdo-
tibus,pro nostris verissime dici à christiano. Vides quàm indigne ferat dominus illis
detrahi,quod sibi reseruatum in signum recognitionisq; vniuersalis dominij, ipsis con-
tulit. Qua fraudantes vindicta ac vltione persequatur.

Decimas diuini iuris eē, etiam in lege euangelica

Nec est,quòd hic quisquam sibi blandiatur,veteris hæc esse,& abolitæ legis Mosai
cæ,quę iam amplius nos non obliget sub lege euangelica. Nam eadem opera dices,nõ
obligari nos etiam præceptis decalogi,quia veteris legis sunt. Quod si cõfitearis etiam
apud nos illorum adhuc vim,efficaciã,& obligationẽ,subsistere,quia nec figuram ge-
rebant futuri,nec pertinebant ad status ciuilis illius veteris populi(qui iam dudum dis E
solutus est)gubernationem,sed instruebãt homines recte se gerere ad Deum & proxi-
mum:æque cõfitearis necesse est,apud nos locum habere obligationem illam de per-
soluẽdis decimis. Aeque enim nos,ac illi Deum recognoscamus oportet authorem &
largitorem bonorum omnium, æque vniuersalem dominum. In cuius ingem memo-
riam & recognitionem decimas sibi reseruauit omnium,quas suis sacerdotibus & alta
ris ministris persoluendas attribuit. Aeque itaq;,vt tunc,ita & nũc verum est, decimas
omnium,seu terræ nascentium,seu pecorum, armentorum,& quæcunq; sub virga pa-
storis transeũt,domini esse,atq; eidem sanctificata , cum nusquam nobis magis,quàm
illis,easdem remisisse legatur. Aeque ad nos pertinet,si easdem fraudemus, nec fideli-

Catholicę ecclesiæ de hoc sententia ostenditur

ter persoluimus, illud quod induximus Malachiæ prophetæ. Ita sane hoc intellexerũt
orthodoxi patres nostri, ita ab initio catholica Christi ecclesia columna & firmamen-
tum veritatis,& rectæ scripturarum intelligentię inflexibilis & certissima amussis & re

Hieronymus

gula. Itaq; diui Hieronymi in expositione Malachiæ iam audisti sententiam, quam &
in epistola ad Damasum clarissime explicat,à quo consultus,num sacerdotibus & leuĩ
tis quibus decimæ diuinitus assignatæ sunt, liceret de iure suo in vsum monachorũ &
religiosarum personarum transferre, respondit eisdem liberum esse, monachis & spi-
ritualibus viris Deum colentibus & timentibus,decimas ,& oblationes, cunctaque re-
media concedere & de iure suo,in illorum dominium transferre, modo in illis paupe- F
ribus, non tam paupertatem quàm religionem attenderent. Quod autem, inquit,
beatitudo tua quæsiuit,vtrum decimarum & oblationum ius secularibus possit proue
nire,nouit vestra sanctitas omnino non licere, protestantibus hoc diuinis authoritati-
bus paternorum canonum. Quamobrem, si aliquando ab his male detenta, quæ diui-
ni iuris esse noscuntur,in vsum transierunt monachorum & seruorum Dei:episcopo ta
men loci illius præbente assensum,cõstabunt illis omnia,perpetua stabilitate subnixa.
Hactenus ille. Vides,quo pacto diuinum illud ius intelligat orthodoxus ille doctis
simusq; Hieronymus,nõ quidem vt abolitũ,sed vt christifideles adhuc efficaciter obli-

Ambrosius

gans. Sic & diuus Ambrosius,sermone quodam quadragesimali docuit suum populũ:
Quicunque recognouerit in se, quod fideliter non dederit decimas suas, modo emen-
det quod minus fecit. Quid est fideliter dare, nisi vt nec peius, nec minus aliquando
offerat de grano, aut de vino,aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de hor-
to,aut de negotio,aut de ipsa venatione sua,&c. Nam qui Deo non vult reddere deci-
mas quas retinuit,& homini non studet reddere quod iniuste abstulit, nõ timet adhuc
Deum,& ignorat quæ sit vera pœnitentia veraque confessio, nec veram aut Deo acce-
ptam eleemosynam talis potest facere. Idem & sibi commisso fideli populo inculca

Augustinus

uit magis,& ad memoriam reuocauit diuus ille Augustinus catholicę per orbem eccle
siæ sententiam, quàm docuit. Quod si, inquit, decimas fideliter dederis,non solum
abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris.

Non

A Non igitur dominus Deus præmium postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatus est recipere, non sibi sed nobis profuturam. Quam si tardius dare peccatum est, dicēte eodem: Decimas tuas, & primitias nō tardabis offerre: quanto peius peccatum est, non dedisse? De militia igitur, de negotio, & de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando & terrenā & cœlestia possis præmia promereri, quare pro auaritia, duplici benedictione fraudaris? Hæc enim est Dei iustissima consuetudo, vt si illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Benefacere Deus semper paratus est, sed hominum malitia prohibetur. Decimæ enim ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt.

Et rursus: Maiores nostri ideo copijs omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant, & Cæsari censum reddebāt. Modo autem quia decessit deuotio fidei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum Deo decimas, modo autem tollitur totum. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. Hæc ille Augustinus.

Vides, quo pacto sancti hi patres nostri ius decimarum, æque apud nos, vt apud illos veteres subsistere & valere intellexerint & docuerint fidelem populum. Quos nihil aliud docuisse certum est, quàm quod & ipsi didicerant in catholica Christi ecclesia. *Sctõꝝ patrũ cōsensum in re dubia obseruã dũ ã nobis, velut cōsensũ catholicæ ecclesiæ*

B Quorum consensum in re dubia obseruare nos Christus docuit, vt certę & indubiæ veritatis argumentum. Vbicunq; enim congregantur aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas, idem sensus & consensus catholicæ ecclesiæ. Cuius sentētia, quoniam in concilijs orthodoxorum præsulum & diuersis locis orbis in vnum conuenientium euidentius perspicitur, audi decretum Rothomageñ. concilij, quod in hæc verba legitur:

Decretũ Rothomageñ. concilij

Omnes decimæ terræ siue de frugibus, siue de pomis arboꝝ, domini sunt, & illi sanctificantur, &c̄. Sed quia modo multi inueniuntur decimas dare nolentes, statuimus, vt secundum domini præceptum admoneantur, semel, secundo, & tertio: & si nō emendauerint, anathematis vinculo feriantᷣ vsq; ad satisfactionē & emendationē congruā.

Rursus Moguntini concilij hoc legitur decretum: Decimas Deo & sacerdotibus Dei dandas Abraham factis & Iacob promissis insinuat, & om̄es sancti doctores commemorant. Hactenus verba decreti: Quæ num tibi videntur explicare communem catholicæ ecclesiæ de iure decimarum sententiam? Rursus, definiuit & affirmat vniuersale, idq; celeberrimum plusquàm mille patrum ex toto orbe sub Innocētio tertio conuenientium Lateraneñ. conciliũ, decimas necessario persoluendas à christifidelibus, vt quę debētur ex lege diuina, & à domino in signum & recognitionem vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali sibi sunt reseruatæ, vt est videre in c. In aliquibus, & cum non sit, de deci. prim. & obla.

Decretũ Moguntini cōcilij

Definitio Lateraneñ. cōcilij vniuersalis & celeberrimi sub Innocentio

C Quare & præfatus Innocentius à Vercelleñ. consultus episcopo quid sibi agēdum foret & cum his qui in decimaꝝ solutione dicebant detrahendā impensam agriculturæ & seminum, & qui vitā clericoꝝ velut abominabilem calūniantes, eisdē subtractas decimas, in alios vsus (vt prætendebant) pios conuertebant pro suo arbitrio, vtroꝝq; sententiam, recte impietatis conuincit & redarguit. Illorum quidem, ꝙ Deus omnium dominus, sub hoc veluti canone nobis vniuersa concesserit: & propterea deterioris conditionis esse nō debeat tēporali aliquo dño, cui suus canō integre & absq; vlla deductione à colono persoluitur. Istorum vero, ꝙ non licet cuiq̄ quæ sua sunt auferre atq; alteri dare cōtra voluntatē dñi, eo prætextu, ꝗa malus & peccator est. Et mandat vtrosq; ad integrā tā ꝑsonaliū q̄ ꝑdialiū decimaꝝ, vt sacerdotibus & clericis diuino iure debitaꝝ solutionē ecclesiastica districtiōe cōpelli, vt hęc ē legere in c. Tua nos, de dec. pri. & ob.

Atq; hactenus quidem illis rationibus satis superq; responsum est, quibus ex diuinarum scripturarum eloquijs, & sanctorum patrum testimonijs ille demōstrare conatus est, ex lege diuina & euangelica nulli sacerdoti aut episcopo, vllam coactiuæ iurisdictionis authoritatē super vnum quēlibet christianū cōpetere: quin potius, quominus etiā vltro delatā eiusmodi ab vniuersitate multitudinis (ad quā solam eandem proprie pertinere contendit) acceptare possent sacerdotes & episcopi, eisdem interdictum à Christo & apostolis. Nulla eosdem exemptione gaudere debere à coactiua iurisdictione secularium principum: quin potius eidem tam realiter q̄ personaliter subiectos esse oportere, secundum doctrinam Christi & apostolicam.

Succenturiatis quibusdam rationibus, quibus prædictam adhuc sen- D
tentiam confirmare nititur, respondere.

CAPVT VIII.


Vltis fucis, multis imposturis, opus habet, quo persuadeatur falsitas: cum contrà nuda veritas suipsius efficacissimus assertor sit. Quare & hic omnia corradit & congerit, quæ quocunq; modo ad suam impietatem colorãdam constabiliendamq; potest contorquere & flectere. Itaq; post rationes præmissas (quibus respondimus hactenus) velut primæ iustęq; aciei, & in quibus fidit præcipue, alias nihilominus quasdã, velut in succenturijs collocatas subiungit. Quas præterire visum nõ est: ne forte quis male veritati amicus studio nos declinasse earum vim & subterfugisse calumnietur.

Explicantur rationes q̃dã Marsilij, qb⁹ sacerdotium potestati secularí subij cit.

Prima, ex legũ diuinarũ & humanarũ differentia

Itaq; octauo capite suæ dictionis secundæ hanc insuper subiũgit ratiocinationem. In primis supponit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis videlicet & humanis, proposita earundem transgressoribus pœna. Diuinarum tamen legum transgressoribus, vt dirigẽtium in finem futuri seculi, nullam in hac vita vult esse pœnam propositam, sed humanarum tantum. Illarum finem esse supernaturalem felicitatem: harum pacificum tranquillum & sufficientem inter se conuictum hominum. E
Leges autem, vt inanimas & carẽtes principio iudicatiuo & motiuo, indiguisse animato aliquo, quod secundum ipsas præcipiat, iudicet, iudicata exequatur, & trãsgressores puniat, hoc est, iudice, quem iustum animatum vocat Aristoteles, cuius coertioni & punitioni subiectos vult omnes legum transgressores. Omnes ergo humanarum legum transgressores, quicunq; tandem ij fuerint, seu monachi, seu clerici, sacerdotes, aut episcopi, subiacere vult punitioni iudicis humani, hoc est, ciuilis.

Ad quod hanc subiungit rationem. Quia eadem materia propria, debet eiusdẽ agentis actionem suscipere, quod natum est, & ordinatum in illam agere propter finem ad quem apta est. At legis transgressor est materia aut subiectum, in quod natus est & ordinatus agere iudex & principans, puniendo & iustificando, aut ad symmetriam reducendo. Ergo vbicunq; talem materiam inuenerit, debet talem in eo actionem facere. Cui accidit, esse sacerdotem aut laicum: aut potius sunt circunstantię, transgressionem aggrauantes aut extenuãtes: vt monachus, sacerdos, episcopus, fur, homicida, adulter, aut aliarum legum transgressor peccat grauius, quàm laicus. Subest ergo, inquit, & subesse debet, seu sacerdos, seu episcopus in eiusmodi, iurisdictioni secularium principum, & eorum coactiuo iudicio, vt qui legum exactores sunt, & iusti ciuilis custodes. Nec ipse summus pontifex exemptus est ab illorum coactiuo iudicio, & multo minus potest alios suos sacerdotes & clericos eximere. Alioqui dicit consequi inconueniens F
multo grauissimum: Vt si coniugatis (quod posset) sacerdotium permitteret, euacuaretur prorsus iurisdictio secularium principantium. Ad quod vitandũ fateri, inquit, oportet secundum veritatem, iurisdictionem in episcopos, presbyteros & clericos omnes, legislatoris authoritate principantem habere, ne principatuum etiam pluralitate inordinata, politiam solui contingat. Numerum quoq; certum ascribendorum clero, aut sacerdotio in subiecta sibi prouincia principantem determinare debere, sicut & aliorum omnium publicorum munerum, officiorum, magistratuum, & partium reipublicæ. Hæc atq; eiusmodi dicto capite ille pergit connectere.

Secũda ex fine authoritatis ecclesiasticę, hoc est, salute animarũ nostrarũ, ad quam valere nõ possit coactio.

Ad hæc capite nono eiusdem suę dictionis multis verborũ ambagibus nititur ostendere sacris in ecclesia magistratibus coactiuę iurisdictionis authoritatẽ non competere, ꝙ ea frustra foret, quũ ad salutẽ (quo illi magistratus ptinẽt) nemo cogi possit inuitus.

Tertia ex pugnãtia officiorũ sacerdotũ & principum.

Postremo, capite xi. eiusdem demonstrare conatur separasse Christum officia sacerdotum, & principũ, hoc est, eorũ qui coactiuę iurisdictionis authoritatẽ super alios obtinent. Nam quoniã, inquit, venerat ipse docere humilitatẽ & huius seculi cõtemptũ, velut viam meriti salutis æternæ, quo sua opera essent doctrinæ consona, ipse oĩm dñs in summa paupertate hunc mundum ingressus, hãc etiam vita ita exegit, vt de se diceret: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet. Et hũc velut statũ perfectionis docuit sequi eos, qui specialius vellẽt sui esse discipuli, & quos suæ legis præcones & doctores erat relicturus. Quod euidẽter ostẽdit,

cum

A cum interroganti se cuidam quid facere oporteret, vt vitam possideret æternã, respondisset, vt mandata obseruaret. Illeq́; percontari pergeret, num quid aliud sibi deesset, siquidem mãdata se obseruasse ab adolescentia. Adhuc, inquit, vnum tibi deest. Vade, quæcũq; habes, vende, & da pauperibus: & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Et rursus discipulis: Sic, inquit, omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quę possidet, non potest meus esse discipulus. Itaq; cum huius suæ doctrinæ ac philosophię doctores relinqueret suos apostolos & discipulos, eorũq́; successores sacerdotes & episcopos, ne nullam fidem esset habiturus sermo discordans ab opere, etiam illis interdixit ne aurum possiderent aut argentum, sed simplici tantum victu & amictu contẽtos, cum pera & baculo misit in orbem vniuersum prædicare euangelium omni creaturæ. At contrà principibus & iudicibus huius seculi indecoram dicit esse paupertatẽ & abiectionem, vt quę authoritatis contemptum faceret, & potestatem adimeret legũ transgressores coercendi, & commissa vlciscendi scelera & flagitia. Proinde, nec his conuenienter committi officium docendi legem euangelicam, nec doctoribus eiusmodi, principatum, aut coactiuæ iurisdictionis authoritatem. Et hanc dicit esse sententiã D. Bernardi ad Eugenium, qui docet in vnum conuenire non posse dominationem & apostolatum: cuius verba superius prolixe ascripta sunt.

B His vt respodeamus ex ordine: In prima illa sua ratiocinatione, quam capite viij. dict. ij. confusissime simul & verbosissime explicat, adeò vt vix intelligas quid tandem illa verborum inuolucra parturiãt, imaginatur (vt etiam perpetuo) politicas inter nos cõmunitates, regna, imperia, velut inter profanos ethnicos: nec intelligere potest, christianam ecclesiam esse illud regnum Christi, cui vt vniuersæ gentes & regna, reges & Imperatores seruiant, & sua sceptra submittant, si futuri etiam illius regni Christi participes esse voluerint (vt iam annis plus mille ducentis seruijsse plurimos, si non omnes, videmus) necesse est. Regni quoq; huius Christi, hoc est, catholicæ ecclesiæ, suum ordinem, suos magistratus sibi decentissime subordinatos, non tantum sacros, sed etiam laicos. Quandoquidem, & his opus habet immensa illa omnis generis multitudo hominum. At laicos etiam sacris subijci, & præcipue summo ecclesię antistiti, eiusdem regni rationem exigere, & Christum ordinasse, clarissime à nobis superius demonstratũ est. Cui nec deest in omnes sua quædam coactiuæ iurisdictionis authoritas, qua om̃es continere possit in officio, atq; eos qui ordinem, quietem, pacemq́; illius sibi cõmissi regni, hoc est, catholicæ ecclesię conturbant, punire: sed suæ authoritati sacrosanctæ conuenienti gladio, hoc est, anathematis, interdicti diuinorum officiorum, ingressus ecclesiæ, & eiusmodi quibus sine vi & armis, inter colligatos sacramento fidei & christianæ religionis vinculo, omnibus armis, omni potentia efficacius potentissimos etiam principes,

C reges, & Imperatores sibi subijcit, continet in officio, atq; etiã cogit in ordinem. Itaque vt in illo Christi regno, laicis magistratibus vicissim in illos sacros, & præcipue super ipsum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, membris videlicet in suum caput, & in pastorem ouibus, competeret præcipiendi, statuendi, atq; etiam puniendi authoritas, rerum natura nõ patitur. Quis (inquit ille beatissimus Gregorius) dubitet sacerdotes Christi, regum & principum, omniumq́; fidelium patres & magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum, sibi subiugare conetur, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, à quo credit non solũ in terra, sed etiam in cœlis se ligari posse & solui?

Itaq; quod assumit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis & humanis, proposita pœna suis transgressoribus, libenter admittimus. Quod insuper addit: Diuinas leges regulare tantum humanos actus ad finem supernaturalem, & futuri seculi felicitatem, & propterea in hac vita non exigere pœnas à transgressoribus, haud sane verum est. Dirigit quidem & regulat humanos actus lex diuina ad finem illum supernaturalem assequendum, tanquam ad finem vltimum: tamen immediate & proxime (præcipue autem per leges, quas cordibus nostris inscripsit, quas & naturales dicimus) vt decenter & ad seipsum, & ad proximum, & ad Deum homo se habeat. Quarum vim & obligationem intellexerũt etiam, quibus supernaturalis finis hominis nulla prorsus fuit cognitio. De quibus apostolus: Cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes,

Respõsio ad primam.

Falsa Marsilij imaginatio

In ecclesia Christi oẽs magistratus politicos necessario subijci authoritati ecclesiast. hierarchiæ præsidis

Diuinas leges regulare actus humanos, nõ solũ ad finẽ supernaturalẽ, sed etiã ad nos ipsos, proximos, & rerum naturæ ordinem

ipsi sibi sunt lex,qui ostēdunt opus legis scriptum in cordibus suis,testimonium redden D
te illis conscientia ipsorum.

Falsum esse diuinas leges non exigere pœnā in hac vita à sui trāsgressoribus

Deinde,quòd dicit leges diuinas non exigere à sui transgressoribus pœnas in hac vita,æque falsum esse demonstrat lex vetus Mosaica. Quòd si illam abrogatam voluerit per legem euangelicam,de qua forte vult suam propositionem intelligi:hoc intelligat oportet,non tam abrogatam,quàm impletam & consummatam,qua parte erat figuratiua atq; vmbra futuri,atq; ea parte pro vmbris & figuris solidam ipsam successisse veritatem. Qua vero parte transgressionum punitiua erat,non tantum pœnam exigebat vt regulatiua humanorum actuum ad proximum, ad finem ciuilem assequendum,pacificamq; tantę multitudinis societatem & communicationem conseruādam, sed etiam vt humanos actus ordinat ad Deum. Itaq; & peccato blasphemię in Deum, idololatriæ quoq; & quæcunq; cum eodem communicabāt vt diuinationum,augurii, & similium,item & violationis sabbati irrogabat lex mortis supplicium. Quanquàm etiam hac parte iam nos nō obliget lex illa vetus,quia Mosaica,tamen qualibus & nos legibus pro conseruanda tam immēsę ac pene infinitæ multitudinis societate & cōmunicatione,catholicę videlicet ecclesiæ opus habeamus,clarissime expressit,& fidelibus

Quē zelū habere debeant christiani principes,p Christi nois gloria

principibus,qui Christo iam & eius regno seruiūt, formā exemplumq; præbuit,etiam zelandi honorem domini sui,& mortis supplicio persequēdi blasphemos,idololatras, E
sortilegos,hæreticos etiam & schismaticos: vt per quos communicatio, societas atque vnitas catholicæ ecclesiæ directe soluitur. Cum zelum eiusmodi etiā in eo,cui non erat

Exemplū in Phinees

cōmissus specialiter gladius, hoc est in Phinees, filio Eleazari filii Aaron,sacerdote,cō probauerit diuina authoritas:quē arrepto pugione in lupanar ingressum, & viq; Israelitem fornicantem vna cum Madianite confodientem,auertisse per hoc iram suam à filiis Israel testificatus est dominus, & pacto sacerdotii sibi & semini eius in sempiternū remunerauit. Ita enim habet scriptura: Dixit itaq; dominus ad Moysen:Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, auertit irā meā à filiis Israël, ga zelo meo cōmotus est cōtra eos,vt nō ipse delerē filios Israël in zelo meo. Idcirco loquere ad eū:Ecce do ei pacē fœderis mei,& erit tam ipsi,quā semini eius pactū sacerdotii sempiternum,quia zelatus est pro Deo suo,& expiauit scelus filiorū Israël. Quin & ipse Deus trāsgressoribus legum suarū,quādo nec à seipsis,nec ab his quibus illud commissum est,digne puniuntur,etiam in hac vita multas pœnas infligit. Testis est non solum vniuersa illa veteris populi(qui nostram ecclesiam deliniabat & exprimebat) historia:sed etiā de indigne sumentibus corpus Christi & sanguinem in sacramento eucharistiæ dicit Apostolus: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles,& dormiunt multi. Quod si nos ipsos iudicaremus,non vtiq; diiudicaremur à domino.

Præterea,quod ille adiungit consequenter(velut linum lino connectens) de legibus F
humanis actus humanos regulantibus,quòd altius nō respiciant, quàm ad solum finē politicum,hoc est,sufficientem & pacificum conuictum inter se hominum. Quodq; illæ solæ pœnam constituant in hac vita inferendam suis transgressoribus, exigendam per ciuilem principem,earundem custodem & exactorem, tam multa errata inuoluit, vt nimis longum foret persequi per singula.

Falsum esse, Nullas humanas leges aliqd posse statuere sub pœna,q̄ ciuiles & politicas

In primis imaginatur,nullas posse esse humanas leges aliquid statuentes sub pœna, quàm ciuiles & politicas,quarum exactores & custodes sint publici magistratus, & seculares principes. Quod quàm falsum sit, vel cæco potest esse euidēs. Quis enim nesciat in magna aliqua domo patremfamilias posse leges condere, quibus singulis familiæ suæ partibus sua præscribat officia,etiam sub pœna cōueniēti,quā transgressoribus irroget,hoc est,filiisfamilias, ancillis,seruis. Quod etiam in quolibet volūtario conuentu hominum potest ille,cui reliquorum commissum est regimen. Sed inquis: Non potest in transgressores legum suarum animaduertere mortis supplicio,quod soli potest magistratus ciuilis, aut princeps secundum leges ciuiles. Quid denique? Nunquid

Oēs rectores quarūcunq; humanaꝝ societatū opus habere coactiua potestate.

alia nulla pœna est humanarum legum trāsgressoribus, quàm solū mortis suppliciū? nunquid,non sunt etiam carceres,compedes, virgæ, ferulæ? nunquid non pœna infamiæ? mulcta pecuniaria? Alii societatum variarum rectores,vt suos in officio contineant pœna tam graui opus non habent, habent tamen opus omnes quibus aliorum gubernatio & regimen commissum est, vt ordinem & quietem suæ societatis interturbantes

A bantes,& quæ ad fidem ipsius assequendum necessaria sunt, pro suo quisque officio negligentius curantes, afficere possint pœna aliqua illi societati & fini, qui per eã affectatur conuenienti. Deinde ita etiam de humanis legibus loquitur, quasi nullæ essent leges ecclesiasticæ, attamen humanæ. Ecclesiasticas dico, quas necesse est à patrefamilias ecclesiasticæ domus ferri pro conseruando decenti ordine in familia ecclesiastica in vniuersum orbem diffusa, pro indiuidua eius vnitate:& communione in his quæ necessario, quatenus christiani sumus, habemus communia, vt cultus Dei rite & decẽtius peragatur, vt sacramenta magis reuerenter administrentur à sacrorum ministris, & à christifidelibus dignius recipiantur, vtq; vniuersa hæc societas commodius & efficacius dirigatur in finem suum proprium, hoc est, vt per fidem & christianæ legis obseruationem, supernam cœlestis Christi illius regni felicitatẽ assequatur. Huiusmodi leges ecclesiasticas fuisse ab initio ab ipsis apostolorum temporibus, quę nihilominus & pœnas transgressoribus statuant, sed conuenientes formæ societatis ecclesiasticæ, hoc est, priuationis aut suspensionis ab officio, si quod trangressor eiusmodi forte obtineret in hierarchia ecclesiastica, item interdicti ingressus ecclesiæ, priuationis ecclesiasticæ communionis, atque eiusmodi, vniuersi ab initio testantur scriptores ecclesiastici, & ex his quæ duobus superioribus libris induximus, quæq; libro proximo dicturi sumus, nulli

Falsissima Marsilij de humanis legibus imaginatio, quasi nullæ essent, aut esse possent aliæ ꝗ ciuiles ac politicæ

B non potest esse clarissimum. Quæ sane vt necessario fuerint, quisquis dubitare poterit, communis sensus se expertem prorsus testabitur. Quis enim non intelligit, quanta vniuersæ ecclesiæ toto orbe diffusæ necessaria fuerit multitudo eorum, qui sacra ministrarent fideli populo? Quis etiam in tanta multitudine, quo euitaretur confusio, tolleretur schismatum, turbationum, rixarum & scandalorum fœcũdum & inexhaustum seminarium, non intelligit necessarium quoq; fuisse ordinem, per quem colligerentur in vnitatem, & connecterentur totius ecclesiæ vni rectori & capiti, vnde totius vnitatem dependere supra euidentissime demonstrauimus? Quis non eidem sic ordinatæ, sic in vnitatem sub vnius præsidis gubernationem reductæ, tam immẽsæ multitudini, etiam aliquibus legibus ad finem ecclesiasticæ societatis dirigẽtibus, & membris quibuslibet sua officia præscribentibus, opus esse, & semper fuisse non videat? Et tamen vniuersa hæc, ille odio execrabili in christianam ecclesiam, atq; eius sacerdotium cæcus ignorauit, aut ignorasse, quo incauto & simplici lectori imponeret, se simulauit: sed ita de humanis legibus loquiť, quasi præter ciuiles, nullæ aut sint, aut esse possint aliæ. Postremò & de illis ipsis, præsertim vt christianorum sunt, ciuiliumq; societatum, quæ iam regno Christi seruiunt, & pars sunt ac membra christianæ ecclesiæ (de quibus solis esset ad propositum) quàm loquatur & sentiat indigne, ex hoc facile intelliges, si cõsideres quę sit christianorum & ethnicorum differentia. Hi enim velut ignorantes Deum, & nihil

Quã indigne sentiat Marsilius de ciuilib⁹ christianorũ legibus

C nisi quod præ oculis est prospicientes, in commoda vitæ præsentis tantum sua opera dirigunt. At christianus vniuersum corpus operum suorum, illo suæ intentionis clarificato lumine fidei oculo in Deum dirigit, quo quicquid non pertinet aut non dirigitur, peruersum, aut minimum otiosum est, de quo iuxta veritatis testimoniũ nobis reddenda sit ratio in die iudicij. At vir iste bonus etiam christianos magistratus, non vult altius respicere quàm ad sola vitæ præsentis commoda, perinde ac si essent ethnici, ac si Christo atq; eius regno non seruirent, ac si intentionis suę oculum, non solum in magistratuum suorum actibus (qui tamen præcipui momẽti sunt) sed etiam in omnibus, ad Deum respicere non tenerentur, sed morari possent in terra, in his tenebris. Atq; in hunc modum, sine fine & modo falsa falsis, atq; impia connectens impijs, iactat euidentissimas (si Deo placet) demonstrationes se scribere, quibus perinde ac si plane vicisset, nobis impotenter insultat.

Itaque cum sit certissimum christianos magistratus, tametsi ciuiles, moderationem cui præsunt debere ciuilẽ dirigere ad gloriã regni (cui seruiunt) Christi: ad honorẽ Dei, & suam sibiq; commissorum illam christianam felicitatem, nihil dubium est eosdem, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi cæterisq; eius sacris magistratibus qui immediate ad illum ordinati sunt, subesse & non præesse debere: obsequi, non imperare.

Concludit ciuiles christianorum magistratus necessario subesse ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi

Quod si qui etiam eorum qui sacros illos magistratus gerunt, sacerdotum videlicet & episcoporum, possint esse & sint interdum scelerati, legum transgressores, habent illi ea in re suos iudices qui tales impunitos non ferent, habentes carceres ad pœnam &

pœnitentiam, aquam tribulationis & panem angustiæ. Quæ si delicto & exemplo pu- D
tauerint non sufficere, exauthoratos tradere possunt potestatibus secularibus punien-
dos secundum leges seculi. Quæ alioqui vt in non subiectos suis legibus & inditijs, nõ
possunt animaduertere in eosdem, aut vllam iurisdictionem exercere.

Cauilli remotio

Quod vero ille veretur, ne sacerdotum nimia multiplicatione euacuari posset secu-
larium principum iurisdictio, inani cura cõsumitur. Nam sui regni Christus curam nõ
negligit. Neq; enim dormitabit neq; dormiet qui custodit Israël. Tametsi propter pec
cata populi sui regnare aliquando faciat principes hypocritas, & suos sanctos contami
net. Atq; vtinam fieri posset, ita inter nos vigeret Christi fides & religio, vt solo pasto-
rali baculo contineri oẽs possent in officio, vtq; gladiũ portantibus inter nos magistra-
tibus opus non haberemus, & longe esset felicius hoc Christi regnũ & ecclesiæ.

Respõsio ad rationẽ secũdam

Quã necessaria ecclesiastica coactiuæ iurisdictiõis authoritas

Ad alteram rationem, qua dicit ecclesiasticã coactiuæ iurisdictionis authoritatem,
si qua esset, frustra fore, quum ad salutem (quo solum ea spectat) nemo cogi possit inui
tus. Miror illi non venire in mentem, saltem inter sacrorum ministros necessarium fuis
se ordinem, ad quem conseruandum necessaria fuerit etiam coactiuæ iurisdictionis au
thoritas. Cum alioqui plena tumultibus, iurgijs, rixis, sine ordine & decore foret Ec-
clesia velut horrenda quædã Babylon. Deinde: Si coertiones, si pœnę ecclesiasticæ, nul-
li quicquam ad salutem conferunt, vt ad quam nemo cogi possit inuitus, quid ita deci- E
puit Paulus apostolus vt hoc ipsum non intelligeret? Quid frustra vexauit & se, & for

Ecclesiasticas pœnas etiã ad salutẽ conferre

nicatorem illum Corinthium quem tradidit sathanæ in interitũ carnis? sed quorsum?
vt spiritus, inquit, saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. Si ad salutem nulli pro-
dest puniri ecclesiastica pœna, quid ille excõmunicauit hominem vt saluaretur? Quid
hoc ipsum D. Ambrosius fecit Imperatore Theodosio, dicens illam excommunicatio-
nem ipsi fore maximam sanitatis medicinam? Et nunquid vtriusq; fructus obscurus
est? Certe contristatum illum fuisse ab Apostolo, secundum Deum, & per hoc ad pœni
tentiam adductum, idem testatur Apostolus. Theodosio vero quàm fuerit & fru-
ctuosa illa excommunicatio, qua ab Ambrosio illigatus extitit, superius ex Theodo-
reto Cyreñ. episcopo satis explicauimus. Esto, nemo inuitus cogi possit ad salutem, ta-
men pœna sępe oculos aperit, quos culpa clauserat, & adducit ad veram pœnitentiam.
Saltem, si illis pœna affectis, ob indurati in malo animi obstinationẽ, ad salutẽ nõ pfi-
cit, at proficit alijs, & magis timoratos solicitosq; reddit. Saltem hoc efficit, vt à cõmu
nione ecclesiastica præcisi, noxiæ & pestiferæ cõuersationis cõtagione nõ inficiãt alios.

Ad tertiã rationẽ rñsio

Ad tertiam atq; vltimam rationem qua ca. xi dictionis suæ ij. velut à posteriori niti
tur ostendere, sacerdotibus & episcopis authoritatem principalem aut coactiuę iurisdi
ctionis nõ posse competere, quod ipsorum officium necessario exigat quædam, quæ nõ
conueniunt atque adeo repugnant officio principum aut iurisdictionem exercentium, F
nempe humilitatem, huius seculi contemptum, & voluntariam paupertatem, in qua
eaq; extrema, viam perfectionis præcipue vult consistere, proinde separasse Christum

Varia esse, sed nõ repugnãtia, sacerdotũ & principũ secularium officia

officia sacerdotum & principum. Respondentes dicimus, varia quidem ac diuersa esse
sacerdotum & principum officia, non tamen repugnantia, & quæ in eodem sese com-
pati nequeant. Sacerdotum est mediatores esse inter Deum & populũ, tractare & pera-
gere quæ ad diuinũ cultum specialiter pertinẽt, ministrare populo sacramẽta instituta
à Christo, velut quædam media assequendæ salutis æternæ. Principum vero est, custo-
dire pacificam & quietam communionem & societatem populi, etiã in ordine ad Chri
stum, atq; eius honorem, & populi salutem, nõ solum temporalem, sed etiam æternã.
Discreta fuerunt hæc officia, etiã in synagoga veteri, quæ, vt sæpe diximus, vmbra quę-
dam & deliniatio extitit nostræ ecclesię, sed nihilominus se compati posse in eodẽ, non

In Moyse & Machabæis ostenditur

solum in Moyse, sed etiam in Machabæis ostenditur, qui non solum summi sacerdo-
tes, sed etiam principes extiterunt populi.

Humilitatẽ & seculi contẽptũ, necessario exigi ab omi christiano, cuiuscũq; stat⁹ sit.

Quod autem vult humilitatem, seculi contemptum, & voluntariam paupertatem
eamq; summam (in qua christianæ perfectionis statum præcipue cõtendit consistere)
necessario cõuenire sacerdotibus, vt euãgelicæ doctrinæ ac perfectionis præconibus &
doctoribus, quo opera, doctrinæ essent cõsona. Quæ tamen nõ conuenirẽt principibus
seculi. Dicimus q̃d ad humilitatem & seculi contemptum pertinet, vtrunq; necessario
exigi ab eo qui se christianum profitetur & Christi discipulum, quicunq; tandẽ ille sit.

Discite,

A Discite, inquit ille, à me, quia mitis sum & humilis corde. Tam est necessaria cuique humilitas, quàm est detestanda superbia. Et Ioannes apostolus in prima sua canonica: Nolite, inquit, diligere mũdum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Cui autem interdicitur amor mundi, ab illo exigitur mun di contemptus. Duo ergo hæc, omni sunt Christiano communia, cuiuscunque tandem ille cõditionis, status, gradus, aut ordinis fuerit, seu seruus seu liber, seu plebeus seu ma gistratus, seu sacerdos seu laicus.

Paupertatem vero à nullo exigi, nec in se aliquid habere vlli per se expetendum, si cut nec diuitias quicquam fugiendum. Sunt enim virtutis explicandæ & in plurimos communicandæ instrumenta non incommoda. Cum paupertas, præsertim vt vulgo capitur pro egestate, & necessariarum rerum defectu (quomodo etiam accepit ille, qui & paupertatem & diuitias deprecabatur, sed optabat sibi concedi tantum necessaria) nihil prorsus per se expetendum habeat, non magis, quàm morbus, cruciatus corpo ris, mors denique. Quare summæ perfectionis status, nec in hac, nec in illis est, sed in summa & perfectissima charitate Dei & proximi. Illi cœlestes spiritus, in statu summę perfectionis degunt sine paupertate, sed cum perfecta etiam omnium abundantia. Ita quoque & nos, si in statu innocentiæ perstitissent parentes nostri, ageremus in statu lon

B ge maioris perfectionis, in omnium tamen rerum sufficientia, quàm nunc agimus. Ita & sanctissimorum patriarcharum & regum in maxima opulentia & gloria, perfectio nem, quàmuis in sordibus egestatis & mendicitatis non assequimur. Nihil ad statum perfectionem per se eiusmodi paupertas facit, imò in eam, vt & in cætera incommoda omnia, ex peccato nostrorum parentum incidimus. Sunt tamen hęc cum incidunt, ma teria exercendæ virtutis, vt seu egestatem seu morbum, seu cruciatum corporis, seu mortem denique violenter illatam feramus fortiter & patienter, nec propter illa decli nemus ad peccatum aliquod, vt plus apud nos amor DEI & æternæ salutis, quàm hęc in contrarium pendeant. Nemo tamen virtuosus quàm tumuis perfectus, hæc propter se debet appetere, sed fugere potius. Propter se dico. Nemo enim sanæ mentis optare debet, mori violenta morte, cruciatus corporis sustinere, morbis decumbere, persequu tionibus affligi, cum & ipse CHRISTVS ab his abhorruerit: Pater, inquit, si fieri potest, transeat à me calix iste, verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Vides nihil in his per se expetendum, sed fugienda potius, nisi ob vtilitatem aliquam quę inde ex pectatur. Si fieri potest, inquit, cum æqua vtilitate humani generis, innuens per se non expetenda quin fugienda potius, sed ob vtilitatẽ inde forte consequentem toleranda. Sic & suos docuit persecutionem fugere, non appetere. Si, inquit, vos persequuti fue rint in vna ciuitate, fugite in aliam. Ita quoque & de eiusmodi paupertate dicendũ

C est. Hæc enim vniuersa vnius generis sunt. Incidentia tamen debet fortiter ferre Chri sti discipulus, nec propter ea deuiare à recto. Potest etiam nõnunquam perfecta virtus appetere, ad bonum aliquod respiciens, quod hæc per accidens consequuturum præui dit. Quomodo plurimi gloriosissimi CHRISTI martyres exarsisse legũtur ad mar tyrium, vt suo exemplo pietatem commẽdarent cæteris, nec ob mortem violenter illa tam, cuiquam eam violandam suo exemplo docerent. Cum hæc mala corporis mo mentanea & nullius momenti esse testarentur, ad æternæ gloriæ pondus, quod eorum tolerantia ob pietatis custodiam & Dei gloriam operatur in nobis. Possunt hæc, & ab imperfectis nonnunquam assumi & expeti, velut amara quædam pharmaca aduersus suam imperfectionem cuius sibi sunt conscij, vt si qui diuitijs vti nesciant, sed sibi ea sim pedimento ad salutem aut perfectionem sentiant, eas abdicare in totum, & voluntari am paupertatem assumere. Si qui per sanitatem, corpus fortius rebellare spiritui sen tiant, ieiunijs, & alijs voluntarijs afflictionibus ipsum macerare, & in seruitutem re digere spiritus. Qua ratione etiam morbus corporis multis profuit. Sed hæc illis acci dunt, nec per se conueniunt. Quare nec vt huiusmodi, aut propter seipsa, quisquam ea sapiens vnquam expetijt.

CHRISTI vero philosophia & doctrina in hoc est, vt à rerum visibilium amo re abductos homines, adduceret ad amorem cœlestium & æternæ salutis nostræ, cuius ipse reparator & auther aduenerat, cuius etiam perficiendæ mysterio mo dus ille quo pauper venit, & humilis, omnia nobiscum huius vitæ incommoda,

Paupertatẽ simpliciter, à nullo exigi, nulli etiã ex petendã p se.

Summæ per fectionis sta tum nec diui tias, nec ege statem requi rere, sed in p fectissima charitate cõ sistere.

Quid nos Christus do cuerit, ege statem, oia huius vitæ incommoda ignominio sam denique mortem per ferens.

GG iiij mortem

mortem denique amarissimam & contumeliosissimam ab iniustis & ingratissimis il- D
latam perferens, magis congruere visus est æternæ Dei sapientiæ. Cuius in omnibus explicare consiliorum rationem vt est hominibus impossibile, ita hoc voluit esse in promptu, nec difficile intellectu, ideo magis sic venire voluisse, quàm in potentia & gloria, vt hoc ipso nobis contestatum faceret, quanti merito illud apud nos esse deberet momenti, quod vt assequeremur, tanti constitisse videremus Dei filio, vtque ad hoc ipsum omni affectu, omnibus viribus contenderemus. Ea vero, quæ eatenus sola fere bona videbantur hominibus, sciremus vera bona non esse, vt quibus filius Dei caruit, nec vere mala quæ ille sustinuit, proinde nec illorum amore, nec horum terrore, à veris illis, quæ docebat bonis ad vere mala deflecteremus.

Christi illam doctrinã cõmunẽ Christianis omnibus.

Christi doctrinæ, imo & summę in eadem perfectioni nihil repugnare diuitias, sed amare & aucupis facere diuitias.

Hæc Christi philosophia vt omnibus Christianis communis est, ita maxime ad eos pertinet, qui sublimiorem inter alios gradum sortiti sunt in ecclesia, hoc est, principes, reges, imperatores, sacerdotes, episcopos. Cui nihil repugnant diuitiæ, quæ etiam constitutis in magistratibus sunt necessariæ. Sed diuitias magnifacere, & vt præcipua quædam bona amare, quas contemptim solum habere oportet, & ob necessitatem rerum ingruentium, & incumbentium onerum. Nec debet docere Euãgelicus doctor, non habendas Christiano pecunias aut diuitias, hoc enim falsum est, & doctrinæ Christi ac apostolorum, quam videre est ab initio in consensu catholicæ ecclesiæ, plane contrarium, sed contemnendas. Quod vero adolescenti illi percontanti de via assequendæ salutis respondit Christus, vt seruaret mandata, dicenti insuper ea se seruasse ab adolescentia, & iterum interroganti, num quid sibi deesset, rursus vnum sibi adhuc affirmauit deesse, nempe, vt iret, & venderet quęcunq; haberet & daret pauperibus, & se sequeretur. E
Dicimus: In regno patris nostri, multas esse mãsiones. Viam quidem necessariam eius assequendi esse obseruationem mandatorum Dei, sed pręter illa, etiam perfectiora quędam docuisse Christum. Quæ à nemine tamen simpliciter exigit, sed cuiusq; permittit arbitrio. Vberiorem haud dubie retributionem assequuturis eadem sequentibus. Nec obligatus est sacerdos aut præco Euangelicus, ad obseruanda consilia Euangelica. Quæ iam præcepta essent, non consilia. Nec docens non vero sequens consilia eiusmodi, si tanquam consilia doceat, vita & moribus doctrinæ suę contrarius est, quin potius consonat. Docet enim consilia esse, non præcepta, & cuiusque relicta arbitrio, nulli sub obligatione posita. Quod ipsum, siue vita sua sectetur, siue non sectetur eadem, moribus comprobat. Sectando equidem, eadem ipsa velut perfectiora comprobans. Non sectando, veluti consilia, & in cuiusq; libertate posita demonstrans, & tamen doctrinæ pręconio vt perfectiora efferens.

Verba illa Christi, qui non renunciat omnib⁹, &c. non potest meus esse discipul⁹, ad omnem Christianũ pertinere.

Quod vero apud Lucam dicit dominus: Sic omnis ex vobis, qui nõ renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus, ad statum, quem illi imaginantur, perfectionis nihil pertinet, sed est commune præceptũ omnibus, qui Christi voluerint esse discipuli. Itaq; non ad apostolos, sed ad turbas se sequentes, cõuersus dixit: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrẽ, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. F

Explicans deinde duabus parabolis cur hæc ad illos diceret, videlicet: De ædificare volente, qui opus habet supputare impẽsas necessarias priusquam incipiat, ne forte inchoatum consummare non potens ædificium, fiat ludibrio omnibus. Et de rege bellaturo aduersus alium, quem necesse est, nisi se plane velit perdere, prius inire rationem suarum virium, & expẽdere num par hosti esse possit. Sic ergo, inquit, omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Perinde ac si diceret. Ideo vobis me sequẽtibus prędico quid à meis discipulis exigam, vt prius apud vos expendatis si ea possitis perficere, quæ equidem difficilia sunt, vt videntur: ne forte inconsulte & temere tantam rem aggredientes, resiliatis postea, & velut canes reuertamini ad vomitum. Itaq; hæc ab omnibus discipulis suis vt necessaria Christus exigit, non vt perfectiora consulit. Quæ tamen, quo pacto sane rectẽq; intelligenda sint, Matthæus clarius significat, ita aieus dixisse Christum: Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus, qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Vides itaq; quid his præcipiat Christus, nempe, nullam creaturam supra ipsum amare, sed cum hoc exigit

amor

A amor Dei, honor Christi, pietas & religio, dicere patri, matri & omnibus, quibus carnali aut naturali amore deuincimur, non noui vos, quin & omnia aduersa, cruciatus, tormenta, supplicium deniq; propter illum patienter ferre.

Itaq; vt reuertamur ad id vnde sumus digressi. Nõ magis sacerdotes suos, quam reges aut principes paupertatis iugo onerauit Christus. Ita tamẽ dispensationis mysterio conueniebat magis humilem, pauperemq; venisse legislatorẽ nostrum, primosq; illos suæ legis præcones, quàm in maiestate, in gloria & potentia, nõ solum, quo nos veram illam quam suprà explicauimus, Christianamq; philosophiam vita sua & exemplo docerent, sed etiam ne vi ac tyrannide quisquam calumniari posset obtinuisse legem eius in orbem vniuersum. Sed propagato iam in orbem Euãgelio, constitutaq; ecclesia, cõtineri in vnum, gubernariq; eam hierarchia illa quam suprà explicauimus, erat plane necessariũ. Nec minus, in rectoribus eius, ecclesiasticę hierarchiæ principibus, etiam externarum rerum quendã adesse splendorẽ, si modo & veneranda & metuenda esse debuit eorum authoritas, qua totius ecclesiæ vnitatem, salutemq; cõtineri suprà demonstrauimus. Quod si virtute, doctrina, moribus, singularisq; vitæ exemplo authoritatem suam eos tueri volueris, memineris necesse est, homines nos esse omnes, tam subditos, quàm præpositos, ex hominibus fragilibus & peccatoribus cõstitutam hanc nostram

Nõ magis sacerdotes suos, q̃ reges aut principes paupertatis iugo onerasse Christum.

Etiam externarum rerum splẽdorẽ, necessario regum ecclesiasticæ hierarchiæ principibus.

B ecclesiam. Rarum quenq; inter nos esse, ne dicam, vt quisq̃ sit, vix fieri posse, etiam si diui Petri sanctimoniam haberet, qui sola vitæ integritate, deploratissimo hoc seculo, authoritatem illam tantam, quantam esse conuenit, imò, quantam esse necesse est, tueri posset. Quãdo eousq; creuit improborum audacia, & impietas, religionis & ecclesiasticæ authoritatis contemptus. Non ignorauit hoc futurum Christus, quod nemo nostrum non intelligit necessariũ, qui modo materiã ipsam æstimat, ex qua cõstituta est hæc nostra ecclesia, vt mali permixtim cum bonis præficerentur ecclesiæ. Attamẽ, etiam si mali præsint, necesse est ob totius ecclesiæ salutẽ in eius præside cõseruari, agnosci ab omnibus, reuereri ac adorari supereminentẽ illam authoritatem ecclesiastici regiminis. Quare nec sine speciali diuinę prouidentię dispositione factum suprà demonstrauimus: primum, vt omnis ciuilis inter nos authoritas, omnes magistratus, reges, principes, suos fasces, sua sceptra ecclesiasticæ authoritati submiserint, deinde, vt cedente eius præsidi imperatore Constantino vrbe Roma, sede & capite Romani imperij, atq; alijs alia vltro dedentibus, sacerdotalis dignitas, etiã principali aut regali dignitate honorata fuerit, quemadmodum & in illa veteri synagoga figura nostræ ecclesiæ in Machabæis factum videmus, vt etiã hac ipsa parte concordet figura & veritas. Adeo vt à mille circiter annis, etiam in externarum rerum splendore, magnificentia, & opibus Romani Põtifices ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, summis quibusq; principibus, regibus & impera-

C toribus nõ admodum cederent. Quibus & sancti Pontifices, sanctissime vsi sunt, in vtilitatem, augmentum, & honorem Christianæ ecclesiæ, mali vero, illam saltẽ toti Christianæ ecclesiæ adeo necessariam vnius præsidis principalem authoritatem, conseruarunt ac tutati sunt. Sed de hoc post rursus incidet locus cõmodior & opportunior.

Quod vero D. Bernardi sententia cõfirmat in vnum cõuenire non posse dominationem & apostolatũ, libens admitto. Sed aliud est dominatio, qua reges gentium suis dominãtur (de qua sola ille loquitur, quemadmodũ superius clarius indicatum est) aliud vero, principatus legitimus. Illa, omnibus Christi discipulis, q̃uis regibus, & imperatoribus interdicta est, nõ solis sacerdotibus aut episcopis. At principatus legitimus q̃uis secularis nemini interdicitur, nec sacerdotibus, tãetsi ipsis, nõ quatenus sacerdotes sunt, sed aliunde conueniat. Quod idem ille Bernardus eodẽ libro confitetur, dicens Romanum Pontificem in regalibus, quibus vtitur insignijs, vt ornatus gemmis & sericis tectus auro, vectus equo albo, stipatus milite, circum strepentibus septus ministris incedat, Cõstantino successisse, nõ Petro. Sed de his post erit locus dicendi opportunior.

In vnum cõuenire non posse dominationem & apostolatũ. Dominationem interdici omnibus Christi discipulis, non principatũ.

Stat ergo inuicta & inconcussa veritas, nec quicq̃ ab vniuersis impietatis aduersus eam adhibitis machinis labefactari potuit. Stat Petro & successoribus eius ecclesiasticæ hierarchiæ principibus super vniuersam familiam ecclesiasticam, super omnes, qui Christiano cẽseri se volunt nomine, seu principes, seu reges, seu imperatores sua authoritas, oẽs obligandi, omnibus pręcipiendi, ab omnibus officiorum suorum rationẽ exigendi, non quidem elanguida, & quam liceat impune contemnere, sed armata securi &

Epilogus.

falce

falce apostolica, omnibus armis, omnibus gladijs magis formidabili. Demõstrata prę D terea impudens falsitas assertionis cõtrariæ, aut potius insomnij, merum enim videtur planeq; ridiculum insomnium, quod ille affert. Nulli videlicet inter nos cõpetere iurisdictionem coactiuam super alios nisi ex delegatiõe legislatoris humani, hoc est, vt ipse dicit, vniuersitatis multitudinis. Quam vt interdictam Christi præcepto falsissime intelligit sacerdotibus, episcopis atque ipsi etiam summo Pontifici, ita hos contra rerum naturam & ordinem secularibus potestatibus impie subijcit, & extremæ paupertatis ignomina condemnat, & quantum in ipso est profanæ plebis facit contemptum & ludibrium.

Marsilij Patauini sentẽtiam, quæ iam Lutheranorum est omnium de authoritate, quam videmus, ecclesiastica, eius ortu & origine explicare. CAP. IX.



Verso iam fundamento assertionis impiæ Marsilij, & discipulorum eius, hostium Christianæ ecclesiæ, de authoritate ecclesiastica, tametsi per se corruant, quæcunq; ex illo velut principio inferunt, nihilominus diligenter eorundem est explicanda sententia, quo euidentius in omnibus conuincatur eius falsitas. E

Itaq; cum negare nemo possit, Romanos Pontifices multis annorum cẽtenarijs obtinuisse authoritatem vehementem super vniuersam Christi ecclesiam, quo eam de facto vsurpatam, aut humana ordinatione tantum aut consensu introductam persuadeat, altius orditur inuestigare de eius ortu & origine. Quod fere agit à capite XV. vsque ad XXII. suæ dictionis II. Cuius sententiam vt contrahamus in luculentum compendium (nam verbosissime admodum & confusissime hæc exequitur) hinc sumit exordiũ: Bifariam videlicet posse considerari sacerdotium, vel secundum suam rationem essentialem & intrinsecam, vel secundum ea quæ eidem extrinsecus accidunt, & sunt velut aduentitia. Primo modo dicit sacerdotium nihil esse, quàm characterem quendam, & habitum animi, impressum immediate à solo Deo: quàmuis non sine prævio humano ministerio: secundum quem possit omnia perficere quæ sunt sacerdotalis officij. Prẹter quæ etiam alia quædam ex humana electione, ordinatione, & determinatione illi conuenire vult, vt quod vnus præsit alteri, quantum ad ea quæ ad diuinum cultum pertinent. Item, vt in certo loco & populo tantum exerceat, quæ sunt sacerdotalis officij, vt temporalium bonorum, quæ ecclesiæ & sacrorum ministris contulit deuotio Christifidelium, præ alijs administrationem, dispensationemq; habeat. Secundum primam rationem, nullam vult esse in sacerdotio differẽtiam, nihil habere amplius episcopum præ presbytero, nihil Petrum præ reliquis apostolis, quantum ad ipsam Christi institutionem attinet. F Proinde mirari se dicit, cur quidam Romanum Pontificem ampliorem reliquis sacerdotibus contendant habere potestatem clauium, cum id ex scriptura conuinci nequeat: sed potius contrarium. At quæ ad secundum genus pertinent, ex Christi institutione aut ordinatione nemini cõuenire vult: quin potius, quem nunc inter sacerdotes ordinem cernimus, humana ordinatione cõstitutum asserit, vt inter multos vnus, ad quem potior totius ecclesiæ cura referretur, præemineret alijs, ne vnoquoque ad se rapiente ecclesiam, & sine modo & ordine vendicãte omnia ecclesiastica officia & ministeria, sequerentur scandala, confusiones, turbæ, rixæ, schismata. Quemadmodum si exercitus imperatorem deligat. Qui equidem electus, communiter nomen retinuit episcopi, velut superintendens cæteris. Sed electio eiusmodi nihil illi amplioris meriti essentialis, seu sacerdotalis authoritatis attribuit, sed solum ordinationis velut œconomicæ in domo Dei seu templo, potestatem quandam ordinãdi & regulandi sacerdotes, diacones, & officiales reliquos: qualis nunc datur Abbati in suos monachos, non tamen coactiua cuiusquam: nisi forte quanta eidem per legislatorem humanum concessa foret.

Marsilij imaginatio de ortu & progressu authoritatis Ro. Pontificis & ecclesiasticę.

Vult oẽs sacerdotes æquales authoritate.

Ordinẽ hierarchię ecclesiasticæ vult introductum ab hominibus.

Nullam ergo potestatem, eoq; minus coactiuæ iurisdictionis authoritatem, vult Petrum immediate à Deo habuisse super reliquos apostolos aut Christi discipulos, nec instituendi eosdem in sacerdotali officio, nec segregandi seu mittendi ad suum quenque exercendũ officium, aut limites seu diœceses præscribendi, intra quos illud ipsum exercere

Petro nullã authoritatẽ vult competisse super alios.

A ɛere debeant. Quanq̃ forte concedi poſſe dicit, fuiſſe priorē alijs ætate, vel fortaſſis offi-
cio ſecundum tempus, aut etiam reliquoꝝ apoſtoloꝝ electione: tametſi electionē eiuſ-
modi ex ſcriptura nemo poſſit conuincere. Quæ multis quidem ille rationibus conatur
perſuadere, & probabilia facere, quia tamē eas omnes libro III. prolixe & longe, q̃ ille,
probabilius explicauimus, atq; etiā diſſoluimus, nō erat hic repetere operæprecium.

Cur ergo, inquit, & vnde aſſumunt adulatores quidam ſacrilegi dicere, quenquam
epiſcopum habere à Chriſto plenitudinem poteſtatis, nedum in clericos, ſed etiā in lai-
cos, qualē nec Petrus, nec quiſq̃ apoſtoloꝝ ſibi vſurpaſſe legitur? vt quam Chriſtus illis
apertiſſime interdixit, cum dominari illos in ſe inuicem prohibuit, inſtar regum & prin
cipum gentium. Cuius præceptū irritum fieri dicit per Pontificias decretales, velut tra-
ditiones hoim, quæ Romanis Pōtificibus poteſtatē attribuunt & dominiū non ſolum
eccleſiaſticoꝝ, ſed etiam tēporalium, regalium, & imperialiū. Nam etiā vt Petrus qua-
cunq; ratione ſibi vēdicare potuiſſet maiorem quandā authoritatem ſuper cæteros apo
ſtolos & Chriſti diſcipulos, quo, inquit ille, iure eam ſibi vendicaret Romanus Pōtifex
ſuper cęteros epiſcopos? Si vt ſucceſſor Petri, cur nō idem, & lōge meliori ratiōe, Antio
chenus, quē certo cōſtat ſucceſſiſſe Petro? Cur Romanus, cum nō cōſtet ipſum vnq̃ fuiſ
ſe Romę? Quin Pauli ea ratione nō Petri ſucceſſorē dicendū. Quanq̃ quod ad ſucceſſio
B nē attinet, vel æque vnūquēlibet epiſcopū ſucceſſorē eſſe cuiuſlibet apoſtoli: vel illū pri
mi & perfectioris, quiſquis moribus talem & operibus magis imitatus fuerit.

Ro. Pontifices, nullo iure vult ſuccedere in ius Petri.

Quare, vt capite XVII. dictæ ſuæ dictionis ſubiūgit, cum ex Chriſti inſtitutione atq;
ordinatione, nullus omnino ſacerdotū certo ſit deputatus loco aut populo, nemo pręla
tus alteri, nulli præ alio cōmiſſa cura diſpenſandoꝝ temporalium eccleſiæ, quę eccleſia
ſtica nunc beneficia dicimus, nulla vlli in quenq̃ coactiua iuriſdictio, nulli vni præ alio
data à Chriſto incidentiū dubioꝝ, quæſtionū & controuerſiaꝝ, determinandi authori
tas, authoritatē ſingula hæc modo conuenienti ordinandi, affirmat primo fuiſſe penes
apoſtolos oēs in cōmune, quādiu erant vnà, aut etiā penes ſingulos, cum iam eſſent di-
uiſi à ſe inuicē, quos ea in re nihil dabitat directos fuiſſe reuelatione Chriſti: deinde pe-
nes ſucceſſores illoꝝ primos, ante conuerſionem populi, idq; ex authoritate & delega-
tione apoſtolica. Demum vero, poſt mortem apoſtoloꝝ, aut etiam in eorundem abſen
tia, epiſcopoꝝ & aliorum eccleſiæ miniſtroꝝ ſpiritualium inſtitutionem omnium, con
uenientiſſime & decentiſſime factam dicit per vniuerſitatem fidelium, in loco ſeu pro-
uincia, cui ſuperintendere habent miniſtri eiuſmodi. Nō vero per ſingularem perſonā
aliquā, hoc eſt, Romanum Pontificem aut etiam aliquod ſacerdotum collegium.

Penes apoſtolos cōmuniter primo vult fuiſſe authoritatē ordinādi eccleſiam. Et quō inde deriuata ad vniuerſitatem fidelium.

Et ne hęc velut legiſlator quidam ſua velut authoritate ſtatuere nobis videatur, alio
qui incredibilia & contra receptam ante annos plus mille totius eccleſiæ formam, ordi
C nem, inſtitutionem: primū probat authoritatem cōſtituendi & deputādi miniſtros ec-
cleſiæ fuiſſe in cōmune penes apoſtolos, & nō penes vnū Petrū velut cæteroꝝ caput &
principem, ex illa primorum Diaconoꝝ inſtitutione, quos electos à fideli plebe, ſtatue
runt ante conſpectum apoſtoloꝝ, qui orantes impoſuerunt eis manus, cōmuniter vide-
licet, & non vnus Petrus. Non tn̄ negat vnumquēlibet hoc potuiſſe in alioꝝ abſentia,
quemadmodum Paulus Timotheū & Titum epiſcopos inſtituit, & cuilibet eoꝝ cōmi
ſit hoc ipſum facere per loca opportuna. Deinde, ꝙ poſt apoſtoloꝝ & prioꝝ patrum
illis in officio proxime ſuccedētium tempora, & præcipue in communitatibus fidelium
iam perfectis, inſtituere ſeu determinare ſacroꝝ præſidem ſeu ſuperiorē, quem epiſco-
pum vocant, minores etiam, quos curatos ſacerdotes appellant, ſimul & reliquos ſacro
rum & rerum eccleſiaſticaꝝ miniſtros omnes, ſpectet ad vniuerſitatem multitudinis fi
delium loci, aut prouincię, cui deputandi ſunt. Idq; vel per ſuam voluntatē & electionē
expreſſam, vel illius, aut illorum, cui, aut quibus, multitudo eiuſmodi ſuam ea in re au-
thoritatem commiſerit. Quodq; eiuſdem authoritatis ſit vnumquenq; iam dictorum
ſuo priuare officio, aut etiam ad illius debitum exercitium compellere. Præterea,
quòd ad eandem etiam authoritatem pertineat, eligere, determinare, ac præſentare
perſonas promouendas ad ſacros ordines, & quod nulli omnino epiſcopo, liceat ordi-
nare aliquem ſine eius licentia, hoc eſt, multitudinis, aut eius voluntate principantis.

Hæc, inquam, vniuerſa ſatis demonſtrata vult eiſdem illis rationibus, quibus
ante demonſtraſſe ſe iactat & legiſferendæ authoritatem, & conſtituendi principis,
qui

Quomodo prædicta demonſtret.

qui super alios coactiuæ iurisdictionis potestatem obtineat, esse penes vniuersitatem D
multitudinis, quæ secundum leges eiusmodi gubernari debet à principe. Deinde con-
firmat eadem ex forma illa institutionis septem illorum diaconorum, quorum electio
etiam ab apostolis cõmissa fuit multitudini. Quanto magis, inquit, sacerdotum, & epi
scoporum, à quibus longe plus pendet salus populi, in absentia apostolorum, multitu-
dini & vniuersitati permittenda electio est? Attamen velut occurrens obiectioni, vbi le
gislator, aut eius authoritate principans, infideles essent (quemadmodum fere accidit
in primitiua illa ecclesia) confitetur promouendarum personarum ad ecclesiasticos or-
dines, approbationem vel reprobationem, institutionemq; ad iam dicta officia & mi-
nisteria ecclesiastica, pertinere ad sacerdotem vel episcopum cum saniori parte fidelis
populi existentis ibidem: aut etiã sine eadem, & absq; principantis cõsensu aut sciẽtia.

Distribuere temporalia ecclesiæ, cuius esse velit.

De temporalium vero ecclesiæ, quæ beneficia ecclesiastica dicimus, distribuẽdorum
authoritate, velut legem sanciens, ita statuit: vt si ordinata sint per vniuersitatem mul-
titudinis, aut (vt ipse loquitur) legislatorem ad sustentandos ministros Euangelicos,
quòd ipsorum distribuendorum authoritatem cui vult, & quando vult, licite potest cõ
mittere secundum legem Euangelicam, potest & quando vult reuocare, potest quoque
eadem repetere, & sibi rursus vendicare, vẽdere aut aliter alienare, nisi forte, inquit, rem
eiusmodi in alterius seu Collegij seu personæ transtulisset potestatem. Si vero non ab E
vniuersitate, sed ex dono aut legato singularis alicuius personæ, in vsum eiusmodi do-
nata aut legata fuerint, dicit ea conseruari, distribuiq; debere secundum donantis in-
tentionem. In quo, si quis error accidat, illum vult subiacere correctioni principantis ci-
uiliter. Et nihilominus vniuersa illa, quantumuis dicata diuino cultui semper subiecta
vult remanere oneribus publicis, tributis, tallijs, collectis, æque ac alia bona laica.

Ante Constantini tẽpora, nullum Ro. Pontificum affirmat quicq̃ iurisdictionis exercuisse sup alios.

Sed cum vniuersa hæc redarguantur multorum retro seculorum consensu atq; vsu
contrario, per quem prædictorum omnium plenam authoritatem fuisse constat penes
ecclesiasticos & sacerdotes, præcipue autem penes Romanum Pontificẽ, bona vero eo-
rundem, & quorumcunq; specialiter ascriptorum diuino ministerio libera & exempta
ab oneribus publicis: velut indicaturus, vt in hæc paulatim irrepserint, sibiq; eadẽ vsur-
pauerint, capite XVIII. suæ dictionis secundæ, dicit ante Constantini tempora neminẽ
Romanorum Põtificum vllam sibi superioritatis aut iurisdictionis authoritatem vsur
passe super alios. Tametsi forte dicat inueniri aliarum prouinciarum episcopos incidẽtes
quæstiones & dubia, quæ aut fidem aut ritum concernerent ecclesiasticum, retulisse ad
Romanum Pontificem, & secum Romæ agentem fidelium ecclesiam: vt quam ob sci-
entiarum omnium, quæ tunc in vrbe orbis domina florebant, studia, etiam in his, quæ F
fidei & religionis sunt, existimarent peritiorem. Qua causa etiam aliarum prouinciarũ
ecclesijs id exigentibus & petentibus à Romano Pontifice, nõnunquam prouisum vult
fuisse de idoneis pastoribus & rectoribus. Atq; ita consuetudinariã quandam superio-
ritatem super alias ecclesias, earundem spontaneo quodã consensu tandem obtinuisse
vult Romanam ecclesiam, ecclesiasticos ritus, sacerdotum, ministrorumq; ecclesiæ offi-
cia, suis decretis, ordinationibusq; toto orbe ordinandi, regulandiq; authoritatem, atq;
eorundem obseruationem præcipiendi alijs.

Constantini decreto, Ro. ecclesiam & eius epos, sup oẽs orbis ecclesias & epos obtinuisse iurisdictionẽ affirmat.

At Constãtini decreto, vt sacerdotium
in vniuersum à coactiua principum secularium iurisdictione exẽptum, ita Romanę ec-
clesiæ atq; eius Pontifici super alias omnes ecclesias & episcopos datam iurisdictionis
authoritatem affirmat. Sic enim in eodem inter cætera legitur: Decernendo sancimus,
vt principatum teneat, Romana ecclesia videlicet, tam super quatuor præcipuas sedes,
Alexandrinam, Antiochenam, Constantinopolitanam & Hierosolymitanam, quàm
etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum, Dei ecclesias, & Pontifex, qui pro tem-
pore ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdoti
bus existat, atq; eius iudicio quæcunq; ad Dei cultum & fidei stabilitatem procurandã
pertinent, disponantur. Hactenus ex Constantini decreto. Ex quo apparet, imperia-
li sanctione, primatum, qualemcunq; prætendere possit Romanæ ecclesiæ competere,

Illũ, cũ forte amisisset restitutũ & cõfirmatũ vult à Phoca.

Deinde vero, cum primatus iste, per subsequẽtes imperatores fortassis reuocatus esset,
restitutum vult Bonifacio per Phocam imperatorẽ. Quod apparet ex Martini cuius-
dam chronica, qui de Bonifacio loquens: Hic, inquit, obtinuit à P H O C A impera-
tore, vt ecclesia beati P E T R I caput esset ecclesiarum omnium. Quia Constantino-
poli-

A politana iam primam omnium ſe ſcribebat.

Ad quem vero aut quos diuinæ legis authoritate prædicta pertineāt, rediens: Cum, inquit, conſeruādæ in catholica eccleſia vnitatis fidei fit vel præcipua neceſſitas, & quotidie (vt homines ſumus) ex ſcripturis pro ſuo à quoq; captu intellectis, de fide, religione, eccleſiaſticis ritibus, & his, quæ diuinum cultum, fidelium pacem & vnitatem concernunt, oriri contingit quęſtiones, & quorundam pugnantes ſententias, quas alicuius aut aliquorum neceſſe eſt terminari iudicio, ad ſolum generale conciliū fidelium omnium, vel eorum, qui authoritatem omnium habuerint, affirmat pertinere definitionem & iudicium eiuſmodi. Dicit præterea ſecundum eandem legem diuinam & rationem rectam, conuocationem generalis concilij, etiam ſi expediat, per coactiuam potentiam ad ſolius legiſlatoris humani fidelis ſuperiore carētis authoritatem pertinere. Non autem ad ſingularem perſonā aliquam, aut quorumcunq; Collegiū, cuiuſcunq; dignitatis aut conditionis exiſtant, niſi eidem, vel eiſdem, per ſupradictū legiſlatorem cōceſſa eiuſmodi foret authoritas. Inſuper dicit, nihil poſſe ſtatui aut circa ritum eccleſiaſticū, aut circa actus humanos, quod omnes hoīes ad ſui obſeruationē ſub quacunq; pœna ſeu pro ſtatu præſentis ſeculi, ſeu futuri obliget, niſi ſolum per generale concilium, ſeu ſupremum legislatorē fidelem, aut inde ſumpta authoritate eiuſmodi. Ex quo vult cō-

B ſequi, nullū principem, nullam prouinciā, aut communitatē excōmunicari aut interdici debere aut poſſe per quemcunq; ſacerdotē, etiam Romanum Pontificē, niſi ſecundū formā & modum ordinatū per generale conciliū. Deniq; nō pertinere ad epiſcopos aut ſacerdotale collegiū, inſtitutionem perſonar in officijs eccleſiaſticis, nō conferre aut diſtribuere pro eiſdē, vocata beneficia eccleſiaſtica: ſed vel ad fundatores & patronos, vel ad legislatorem vniuerſalem fidelem, aut eum, ſeu eos, cui, aut quibus ille hanc poteſtatem cōmiſerit. Poſtremò, decreta & ſtatuta generalis concilij, ſolius etiam generalis concilij, non autem alterius cuiuſuis, ſeu ſingularis perſonæ, ſeu collegij authoritate immutari poſſe, augeri, minui, ſuſpendi aut reuocari. Proinde Romanum Pontificem ſibi indebite & contra diuinarum ſcripturarum & humanarum demonſtrationum ſententiam aſcribere plenitudinem poteſtatis ſuper principes, cōmunitates, aut etiā quamcunq; perſonam ſingularem. Quam eius temeritatem & vſurpationem manu cohibēdam ſuadet principibus ſecularibus.

Definitionē quæſtionū fidei, ad vniuerſalia concilia ſolum pertinere cōtendit.

Conuocationē concilij ad quem pertinere.

Nullam vult ferri poſſe legē eccleſiaſticā obligatoriā, niſi p generale cōcilium.

Inſtitutionē perſonar in eccleſiaſticis officijs ad quem aut q̄s velit pertinere.

In ſtatutis vniuerſalis concilij, non vult diſpenſari poſſe à Roma. Pōtifice.

Et hæc quidem proponit valde cōfidenter, & demonſtratur ſe clariſſime, tam diuinis & irrefragabilibus ſcripturis, quàm humanis, philoſophiciſque pollicetur demonſtrationibus. At quādo ad demonſtrandum ventum eſt, mirum quàm frigent omnia, quàm nulla vſquam diligenter perquirenti, & vniuerſa conferenti, occurrit demonſtrationis facies, quàm nihil inuenias, niſi meraciſſimas nugas, & quod dici ſolet, fabulas in

C fabulis. Nam ſolum remittit ad ea, quæ iam audiſti ſuperius.

Vt dicta demonſtret.

Itaq; capite XX. dictionis II. demōſtraturus primum eor, quæ propoſuit, videlicet: Ad ſolius vniuerſalis concilij authoritatem pertinere, ſua definitione determinare incidentes inter Chriſtifideles, ſcripturar varie intellectar occaſione circa fidem, religionem, diuinum cultum, eccleſiaſticos ritus, atq; eiuſmodi, quæſtiones, pugnas, & controuerſias. Et eodem prorſus modo demonſtrat cætera quoq; oīa. Conſimilibus, inquit, demonſtrationibus & ſcripturę ſacræ authoritatibus cōuinci hoc poteſt, quibus legiſlationem XII. primæ, & officior eccleſiaſticor inſtitutionem XVII. ſecundæ dictionis ſuæ ad legiſlatorem humanum pertinere demonſtrauit, ſola demonſtrationum minori extremitate mutata, vt videlicet, circa legem diuinam determinanda, ſeu definienda dubia, cum reliquis circa ritum eccleſiaſticum, ſeu diuinum cultum ac fidelium pacem & vnitatem ordinandis, aſſumantur pro termino legis.

At capite XXI. eiuſdem dictionis, velut diligentius approbaturus omnem coactiuę iuriſdictionis authoritatem, ſuper vniuerſos æque ſacerdotes ac laicos, perſonarum eccleſiaſticarum determinationem & approbationem, officiorum quoque inſtitutiones omnium, ad ſolius humani legislatoris fidelis: nō autem ad Romani Pontificis aut ſacerdotalis alicuius collegij authoritatem pertinere: adducit verba quædam ex præfatione Nicæni concilij, quæ apud Iſidorum legitur. Ibique ARRIVM CCCXVIII. reſidentibus epiſcopis adeſſe iubet, Conſtantinus videlicet, ac de eius quæſtionibus & propoſitionibus iudicare epiſcopos. Hactenus Iſidorus. Vides, inquit, quod iuſſu le-

gislatoris congregati fuerint episcopi & sacerdotes in prædicto concilio. Idem quoque D
vult cõstare ex edictis & legibus Christianissimorũ principũ, quas plerasq; citat aduersus hæreticos, quibus non à Romanis Pontificibus, sed à principibus pœna statuta est. Et hactenus dicti Patauini sententiam de ortu & progressu vsurpatæ (vt ipsi videtur) authoritatis Romani Pontificis & ecclesiasticæ, & cui aut quibus eorum omnium iure diuino vult authoritatem cõpetere, quanta potuimus probabilitate, luculentia, & compendio explicauimus.

Dictæ sententiæ impietatem, falsitatemq; cõuincere, & ecclesiasticam aduersus eandem authoritatem asserere. CAP. X.



T perpetuo sit hic sui similis, nec minus impudenter, quàm impotenter suum virus in sacerdotalẽ & ecclesiasticam dignitatẽ per illum effundat liuida detractio, nemini fore dubiũ confido, qui memoria retinet, quæ à nobis superius demõstrata sunt. In primis, quod cõfitetur sacerdotalem authoritatẽ, secundũ suã rationem essentialẽ & intrinsecã, vt ipse loquitur, à solo Deo cõferri, quis intercedente sacerdotum aut episcoporũ ministerio, eamq; non posse auferri ab hoĩe, vt verũ ab impio & veritatis aduersario libẽter acceptauimus. E

Sacerdotalẽ authoritatẽ diuinitus cõferri.

Quod autem simplicem vult esse authoritatem sacerdotij, neq; ex Christi ordinatione vllum in ea discrimẽ esse presbyteri (vt nũc loquimur) & episcopi, libro II. capite IX. satis, superq; confutauimus.

Ex Christi ordinatione bipartitum sacerdotiũ.

Quod insuper nõ humana, sed ipsius Christi ordinatione, constitutus sit ordo & hierarchia ecclesiæ sub vno pastore & capite, cui totius ouilis sui ab eodem cura, gubernatioq; cõmissa est, cum vehementi quadã super omnes iurisdictionis etiã coactiuę authoritate, qua singulis in ecclesiastica domo sua præscribere officia, & eorũ à singulis rationem exigere, punire excessus, exortas in ecclesiastica domo quæstiones & cõtrouersias sua definitione cõponere possit & debeat, duobus præcedentibus libris à nobis irrefragabiliter demonstratum est. Qua in re miror illum & cæteros, qui eodem morbo laborant liuoris in ecclesiam, nõ intelligere, æternã Dei non ignorasse sapientiam, ita fuisse necessarium, vt inter singularum ecclesiarum præsules, esset ordo quidam reductus ad vnum caput & principem, sicut fatentur, necessitate coactos à principio ecclesiæ proceres, necessario constituisse, vt inter particularis vnius ecclesiæ sacerdotes & ministros vnus supereminere cæteris, ad quem illius ecclesiæ cura pertineret præcipua. Si hoc in vna aliqua ciuitate necessaria ratione coacti ab initio constituerunt homines, in vniuersa toto orbe diffusa ecclesia, hoc Christus ignorauit necessarium? Scilicet, non contingit æque inter se diffidere ecclesiarum pastores & præsules, sicut vnius ecclesiæ ministros, F
& presbyteros? Et quis tandem hos inter se diffidentes componeret, si nemo sit illis superior, si nullius alterius iudicio essent obnoxij? Legislatorem dicis, aut eius authoritate principãtem, sed hæc legislatoris instar, velut legem sanciens. Quid ergo, vbi in nullo cõmunicant legislatores aut principantes, quorũ in ditionibus sunt eiusmodi aduersum sese tumultuantes ecclesiarũ præsules, vt si Galliarũ episcopis sit controuersia cum vicinis Germaniæ episcopis, quis hos, vt tu nugaris, legislator, aut quis eius authoritate principans, reducet ad Christianam vnitatem & concordiam? Cuius cõmunis iudicis erunt iudicio obnoxij? Nunquid imperatoris? Certe negabunt hoc Galli. Nunquid Galliarum regis? hoc Germani nunquam cõcesserint. Sed cessent nugæ eiusmodi & Aristotelica somnia in hierarchia Christianæ ecclesiæ, quæ ad Aristotelis normã & leges exigenda nõ est, sed potius, quo pacto, authore Christo, & doctore spiritu S. ab initio constitutã & ordinatã videmus ab apostolis, à nobis quoq; religiose, sancteq; cõseruanda est. Nec, vt ille dicit, adulatores sumus sacrilegi, qui Petri successorũq; eius, ecclesiasticę hierarchię pſidum sacrosanctã authoritatẽ, in vniuersum ouile Christi, in oẽs & sup oẽs, q ad illud pertinẽt, sibi cõtributã à Christo, veneramur & asserimus. Quin ipse potius impius detractor ẽ, q eandẽ in totius ecclesię cõfusionẽ, eidẽ sacrilege detrahit, & suo illi legislatori hũano, vt secũ ineptiã, hoc est, insulsę & cõfusę multitudini attribuit.

Sed iterũ cogor mirari mecũ in tanto philosopho, cui Aristotelis aliqua sententia est velut primũ & certũ principiũ, vt nec secũ cõstet, nec cũ suo Aristotele, sed sui subinde obli-

Chrifti ordinatione constitutam hierarchiã ecclesiæ sub vno pastore & capite.

Vt Marsilius, nec secũ, nec Aristot.

A obliuiscatur principij. Libet enim cum philosopho philosophari paulisper, vt suæ illum philosophiæ pudeat. Hoc enim ante oīa certum est, vnā esse catholicā ecclesiam, & velut vnum corpus quoddā. Cuius membra sunt Christiani singuli, tamen secundum diuersa officia, vt est clara Apostoli sentētia. In vno autem corpore, membrorum omnium necessario magna quædā est cōmunio, sed subordinata, & sibi mutuo ad totius vtilitatē, subseruiens & cōsentiens. Nam ea vna & sola, multorum vnitatis est ratio. Einsmodi autem multorum communionē, velut in vnitatē vnius corporis (vt verissime sentit Aristoteles) nec subsistere, imò nec imaginari est possibile, nisi regātur & velut colligētur vnius principantis imperio. Nam si vnius multitudinis, quatenus vna, mēbra singula conspirantia & consentientia sint oportet, in quo vno cōsistit multitudinis vnitas, necesse est, vt regulentur vniuersa ab vno ἡγεμονικῷ, vt ipse loquitur, aut principante: sine quo nemo diu, aut constanter faciet, quod est sui officij, sed quisque pro suo arbitrio & libidine vsurpabit officium alterius, atque ita necessario dissoluetur societatis vnitas. Quare vnitatem τοῦ ἡγεμονικοῦ & principantis in omni vnita & consociata multitudine plane fatetur necessariam.

suo consentiat.

Ex Aristotelicis principijs ostendit vnitas partis principantis in catholica ecclesia.

Quam etiam dicit demonstrari à natura in animantis corpore, cui conformiter ad rationem, habere se debet omne corpus vnitæ & consociatæ multitudinis. Nisi enim B in vno corpore vnum esset motiuum principium membrorum omnium, nunq̄ conspirarent oīa in vnum & totius vtilitatem, imò, vno hac, altero mouente in contrarium, foret schisma in corpore, & membra sese impedirēt mutuo, nec vllum assequeretur quod vellet, proprium. Qua etiam ratione, in vniuerso concludit necessitatem vnius principantis principij. Hęc si memoria retineat noster hic Aristotelicus, & hactenus verissima, ęque in catholica ecclesia, vt in vnaqualibet alia societate aut multitudine, nobiscum, etiam secundum Aristotelicam sententiam, confiteatur necesse est, vnum necessario τὸ ἡγεμονικόν, & principans, si vna esse ac permanere debeat. Principās autem illud, cuius authoritate principetur, cōsequenter interrogandū est. Certe non humani, vt ille vocat, legislatoris, hoc est, vniuersitatis multitudinis. Primum, q̄m non est hæc humana voluntate ad quietā, commodam, & sufficientē vitam contracta societas: sed diuinę prorsus institutionis, diuinis sacramētis in vnum cōciliata & colligata multitudo. Quare & principans in eadem, vt diuina nō humana authoritate eidem principetur necesse est. Atque ita, nec rex, nec imperator, nec quisq̄ secularium principum, aut est, aut fuit vnquam principans in catholica Christi ecclesia. Quandoquidem illorum nemo vt eiusmodi, diuinitus eam accepit authoritatem super catholicam ecclesiam. Deinde, quoniā nunquam fuit vnus ciuilis princeps in catholica ecclesia: sed semper multi, quorum vnus non fuit subordinatus alteri: Quemadmodum & nunc esse testātur tot inter nos reges,

Partē principantē in catholica ecclesia, diuina nō humana, authoritate principari.

C Franciæ, Hispaniarum, Angliæ, Portugalliæ, Scotiæ, Daniæ, Sueuiæ, Hungariæ, Poloniæ. Attamen in vna catholica ecclesia vnum sit τὸ ἡγεμονικόν, vnum principans iuxta certam & verissimā Aristotelis sententiam, necesse est. Et quale tandem hoc erit, si non Petrus atque eius successores Romani Pontifices, quemadmodum à nobis superius demonstratum est? Nulli hic subterfugio illi locus est, vni societati vnum inueniat τὸ ἡγεμονικόν & principans, secundum Aristotelis sententiam, atque adeo certissimam veritatem, necesse est. Vna æque sit oportet catholicæ ecclesiæ societas, cui quantopere sit vnitas necessaria, suprà clarissime demonstrauimus. Vnum ergo illi, inquantū eiusmodi, inueniat hegemonicum & principans, prorsus est necessarium. Quod cum inuenerit, confiteatur quoque oportet, secundum eandem Aristotelicam, eamque verissimam, & quam non semel astruit & inculcat sententiam, ad illud ipsum pertinere membra omnia societatis catholicæ ecclesiæ, quatenus eiusmodi, ordinare, regulare, sua eis officia præscribere, & in officio continere. Age igitur, fingat quisquam vel pro arbitrio aliud hegemonicum, aliamve partem principantem in catholica ecclesia præter eam quam suprà demonstrauimus. Nunquid Romanorum imperatorem? Reclamat enim Gallia, Hispania, Britannia, Italiæ pars multo maxima. Breuiter, quicquid pene extra vnam Germaniam & Longobardiam, toto orbe terrarum vsquam est Christiani nominis. Hoc certo scio, cum orbem vniuersum circumieris, aliud non inuēturum, quàm Petrum & successores eius, quos suprà demonstrauimus, institutos à Christo ecclesiæ sti & hierarchiæ rectores & principes. Quare, velis nolis, ad eos quoque pertinere vt fa-

Nullū inueniri posse principans in catholica ecclesia, pręter Petrum & successores eius Ro. Pontifices.

Officia principantis.

teamur oportet, quæ ille eisdem impie detracta conatur attribuere insulsæ & confusæ multitudinini, aut secularibus principibus. Vides itaque lector Christiane, quàm omne verum omni vero consonet: seipsam autem euertat falsitas & impietas. Vides vt huic nec secum, nec cum suo cõueniat Aristotele, nec proprijs cõstare possit principijs. D

Quàm male cohęreat authoritatẽ ordinandi ecclesiam ab apostolis deuolutã esse ad vniuersitatẽ multitudinis fidelium.

Iam & illud, quali ratione, quàm acute & philosophice dictũ est, vt ab initio authoritas hæc ordinandi ecclesiam, vniuersaq; eius membra, & suum cuiq; præscribẽdi officium fuerit penes apostolos, eorumq; successores, ac deinde ab eis deuoluta sit ad vniuersitatem multitudinis fideliũ? Quo enim iure? Diuino? Nullum certe protulisti. Humano? At fieri non potest. Nam quod ad illos pertinuit, iure diuino pertinuit oportet, quod humanum ius nec auferre potuit, nec deuoluere. Et quæ tandem hæc lex vel præsumpta? à quo lata legislatore? quando promulgata? vbi scripta? Pudet me stupiditatis & impudentiæ istius hominis. Sed putauit forte similiter ac ipse erat, affectis tantũ scribere. Apud quos equidem quantum hæc valuerunt, quantumuis stulta, impia, sacrilega, nec vlla ratione cohęrentia in plerisq; non parui nominis, & maioris apud se opinionis expertus sum, qui sub hoc velut Achille quodam impotenter insultant authoritati ecclesiasticæ, quam vniuersam, vt hic vult, iniuste vsurpatam certo sibi persuadentes, detrahere nobis omnibus viribus moliuntur, vt rerum habenæ eisdem à sui similibus commissæ sunt, Deo sacrificium in hoc præstare se existimantes. E

Solutio rationis, ex electiõe primorũ VII. diaconorum.

Sed dicis, Apostoli electionem diaconorum illorum septem, permiserunt multitudini, quanto magis sacerdotum & episcopoꝝ electio, vnde longe plus pendet salus populi, in apostolorum absentia vniuersitati multitudinis committenda est? O argumentationem fortem & dialecticam, dignam tanto philosopho, & quæ vna totius ab initio ecclesiæ formam sufficiat euertere. Sed vide num te pudeat tantum temporis & laboris frustra perdidisse in tuo Aristotele. Nunquid ille à minori sic docet argumentari. Si quod minoris momenti est, ob causam sedãdæ seditionis, ob quam aliquando permittũtur etiam iniqua alioqui, hoc est, eligere diaconos, permissum est multitudini. Ergo quod maioris & grauioris momẽti est, hoc est, eligere presbyteros & episcopos, eidem sine causa permittendum est? Nunquid commissa fuit multitudini, apostoli Mathię in locum proditoris Iudæ electio? nunquid & Timothei & Titi episcoporum electio à plebe facta legitur? Nunquid plebi permittere episcoporum, presbyterorum, & diaconorum ordinationem eosdem Paulus docuit, & non potius, vt ipsi ordinarent & cõstituerent episcopos, presbyteros & diacones per loca? Causam vero, cur primorum illorum diaconorum electionem permiserit multitudini, ne quisquam inde formam in futurum præscriptam prætenderet, etiam Lucas diligenter expressit. In diebus, inquit, illis crescẽte numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autẽ duodecim multitudinem dixerunt. Non est æquum nos derelinquere verbum Dei & ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij VII. plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Quæ & VII. electos statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orantes imposuerunt eis manus. Vides itaq;, ex qua causa apostoli diaconorum illorum electionem pro illo tempore permiserunt multitudini, nempe, ad sedandum murmur quod in ea exortum fuerat. Vides præterea electos illos à multitudine, non ex illa electione, sed apostolicarum manuum impositione, sortitos sacrum ministerium. F

Ad rationes philosophicas Marsilij.

Ad illas autem, quas iactat, philosophicas rationes, quibus demonstrasse se putat, tam legifferẽdæ, q̃ constituendi principis, qui coactiuã potestatem super alios habeat, authoritatẽ esse penes vniuersitatẽ multitudinis, nihil aliud respondendũ est, q̃ esse veteris ęgroti delira insomnia. Nam quales sint, superius clarissime demõstrauimus. Quę etiam vt in ciuilibus societatibus veritatẽ haberent & recte concluderent, nunquid etiã regnum hoc Christi, hoc est, catholicę Christi ecclesiæ societas, cuius est supernaturalis vniuersa institutio, supernaturalis q̃q;, qua gubernatur, regitur, & in finẽ suum dirigitur authoritas, Aristotelicis subiecta erit ratiñculis & insomnijs? Attamen ex illis ipsis etiã, quas ille profert sentẽtijs Aristotelicis, quatenus locũ aliquẽ habere possunt in diuinitus instituto hoc Christi regno, vt audisti, necessario cõuincit etiã in eodẽ vt eiusmodi

qua-

A quacunq; tandẽ authoritate, vnum necessario principans esse oportere, quod omnium eius partium potestatẽ habeat, omnibus possit sua præscribere officia, ab omnibus eorundem rationem exigere, omnes continere in officio, vnitate, concordia. Quale ab initio vsq; nunc, haud aliud fuisse inuenient, q̃ Petrum & successores eius, quibus id muneris demandatum à Christo, superioribus libris luce clarius demonstrauimus.

Ad quem vero pertineat, distribuere temporalia ecclesiæ, quæ ecclesiastica beneficia dicimus, & ecclesiasticæ societatis quatenus eiusmodi ministris deputata sunt, quæ ille velut legem sanciens statuit, nec responsione indigent, cum nulla ratione ea conuincat aut astruat, nec quę accuratius redarguãtur, digna sunt. Cum etiam secundum ea, quę ille ipse statuit, principia necesse est eorum omnium summam & principalem authoritatem pertinere ad principãtem in catholica ecclesia, quatenus eiusmodi, quem quærat qualemcunq; voluerit: alium tamẽ non inueniet, quàm quos suprà demonstrauimus, Petrum & successores eius.

Ad quem pertineat, distribuere temporalia ecclesiæ.

Ad cuius autem authoritatem pertineat, exortas inter nos de fide & religione quæstiones & controuersias determinare sua definitione & iudicio, vtq; Christus suæ ecclesiæ (cuius illi singularis cura extitit) ea in re, vt oĩm præcipua & momenti maximi, diligentissime prouiderit, libro superiore euidentissimum fecimus. In primis: Hoc certo cõ-
B stat, authoritatẽ ad quam illa pertinent, singulari diuinæ assistentiæ priuilegio in suis iudicijs ac definitiõibus necessario dirigi oportere, sine quo, de nullius omnino hoĩs, sed nec de plurimorũ quotouis numero sententia, indubiæ veritatis certitudinem habere possumus. Omnis siquidem homo mendax. Deinde, nec minus illud certum est, authoritatem illam paratam semper esse oportere omnibus, & ad consulendũ, dubiorũq; resolutionem petendam cuiq; aditu facilem: cum quotidie incidat eius consulendi necessitas, quotidie oriãtur in ecclesia quæstiones & controuersiæ eiusmodi. Alioqui Christus haud sane sufficienter suæ prouidisset ecclesiæ, sed veteris illius, vt ostendimus, synagogę, maiorem, accuratioremque curam habuisset. At constat, horum secundum non conuenire vniuersali concilio, quod non semper paratum est omnibus, nec ad consulendum aditu facile, sed quàm rarissime, nec sine magno orbis totius motu, maximaq; impensa conuocari, celebrarique potest: quemadmodum nec illis trecentis triginta annis ante Nicænum concilium vnquam celebratum extitit. Deinde, nec hoc demonstratum est, quod tamen solum demonstrandum fuerat, illi & nulli alij in suis definitionibus & iudicijs adesse diuinæ assistentiæ singulare priuilegium. De vniuersalium igitur conciliorum authoritate, quæ, qualis & quanta sit ad quem aut quos eorundem conuocatio pertineat, quos interesse oporteat: breuiter, quæcunque ad hoc argumentum pertinent, non ex ratiunculis, quales audisti, aut verius nugis Aristotelicis (ex quibus il-
C le vniuersa illa, quæ audisti, paradoxa astruit, quæ proponit tam audacter, & tãto cum supercilio) sed ex proprijs & certissimis illis, quæ suprà stabiliuimus, theologicis principijs (ex quibus solis certo demonstrari potest, quid Christus in suo hoc regno cõstituerit & ordinauerit, quam cui potestatem commiserit: neq; enim à multitudine, vt forte in ciuili societate, sed à Christo vniuersa hæc pendet authoritas) libro sequenti diligenter explicare conabimur.

Cuius sit exortas inter nos de fide & religione quæstiones & controuersias determinare sua definitione & iudicio.

Oportere authoritatẽ illã dirigi speciali diuinæ assistentiæ priuilegio.

Item semper esse paratam omnib⁹, atq; aditu facilẽ.

Dicta non cõuenire vniuersali concilio.

Ad apostolicę vero cathedrę atq; eius præsidis authoritatem, velut ad caput ac principem hierarchiæ ecclesiasticæ pertinere, exortas inter nos de fide & religione quæstiones & controuersias sua definitione & iudicio determinare & cõponere, superiori libro fecimus euidentissimum. Cui quod ille occurrit, dicens fieri posse, vt dictæ cathedrę præsides vnà cum sacerdotali collegio secum in eadem domino seruientium sint hæretici, exemplum afferens in Liberio. Deinde etiam falsas quasdam & hæreticas definitiones Romanorum Pontificum proferens, vt illam Ioannis XXII. tametsi hominem non nominet. De paupertate Christi & apostolica, in Extrauagãte. Cum inter. atq; in Extrauagant. Ad conditorem sub tit. de verb. sig. Et alterã afferens Bonifacij VIII. in Extrauagant. vnam sanctam, sub tit. De maio. & obed. cuius hoc extat decretum: Porrò subesse Romano Pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, & diffinimus omnino esse de necessitate salutis. Quam eius definitionem dicit & nunc esse, & semper fuisse falsam, erroneam, cunctisq; ciuiliter viuentibus, omnium excogitabilium falsorum maxime præiudiciabilem.

Dicta pertinere ad authoritatẽ cathedræ apostolicæ, atq; eius p̃sidis. Obiectionis solutio, De Ro. Pontificibus & definitiõibus eorundem hæreticis.

De Liberio. Dicimus primum de Liberio, quem ipse hæreticissimus impie facit hæreticum, nos D illum suprà capite VIII. libri IIII. satis vindicasse à nota hęresis. Cuius similes hęreticos vtinam nobis contigisset habere omnes nostris temporibus.

De definitione Ioannis XXII. Definitionem vero illam Ioannis XXII. de paupertate Christi & apostolica, nihil dubitamus esse verissimam, & Christi Euangelio & doctrinę, omniq; rectæ rationi consonam. Quam idem ipse aduersus detractores, calumniatores q; eiusdem doctissime tuetur, in Extraua. Quia quorundam, sub eo tit. adeo. vt nostro patrocinio nō indigeat.

Asserit definitio illa Bonifacii, quæ omni homini ad salutē necessarium pronuntiat, vt subsit Romano Pontifici. Illam quoq; Bonifacii definitionem, quam hic tātopere lacerat, & nunc & semper, postq̃ cathedra Petri Romæ collocata est, verissimā fuisse, duobus superioribus libris satis, ni fallor, superq; euidens fecimus. Et nos affirmamus & dicimus cum illo, omni humanæ creaturæ secundum legem ordinatā à Christo, esse necessarium ad salutem, vt subsit Romano Pontifici, totius ecclesiæ pastori & episcopo. Quis enim negat, Christianus modo, absorberi omnes ab aquis diluuij, quos non seruat arca catholicæ ecclesiæ, extra quam nulli salus est? Omni ergo humanæ creaturæ ad salutem est necessarium, vt sit intra septa ouilis catholicæ ecclesiæ. Omni autē ei, qui intus est in ouili ipsius Christi, eiusdem pastori & rectori subsit oportet, hoc est, Petro, atq; eius successoribus Romanis Pontificibus. Omni igitur humanæ creaturæ vt subsit Romano Pontifici, ad salutem est necessarium. Nemo hic mihi infantes proferat, quos nōdum datus ratio E nis vsus non finit cogitare de Romano Pontifice, nemo Christianos alios quàmplurimos, qui forte nunquam audierunt Romanum Pontificem toti præesse Christianæ ecclesiæ. Nam omnes, qui baptismatis sacramento militiæ Christi ascripti sunt, re ipsa subiacent, & se subiecerunt Romano Pontifici, ecclesiasticæ hierarchiæ capiti tametsi forte illum nō cognoscant, tametsi de illo nihil actu cogitent. Virtute enim & implicite in hoc ipso sacramēto, cui se vltro astrinxerunt, aut quo extra vsum rationis astricti, iam adulti, & rationis cōpotes se teneri non recusant, illi quoq; subiecti sunt. Quæ quidem virtualis subiectio ad salutē & necessaria & sufficiēs, tam diu perdurat, donec quis actu explicito, & aperta contra eum rebellione eidem subiectus esse recusat. Quod est schismatis crimen execrabile. Sicut qui se alicuius militiæ sacramēto vltro astrinxit, imperatori exercitus intelligitur se submisisse tametsi quis ille sit, nesciat, imò de imperatore nihil actu cogitauerit, eidemq; vltro subesse velle, donec aperta rebellione illi subesse recuset, ab eo deficiat, & susceptam militiam deserat.

De ortu & progressu authoritatis Ro. Pōtificis ante Constantini tēpora falsa Marsilij imaginatio coarguitur. Quæ vero ille imaginatur verius, q̃ vel tentet vlla probabili coniectura verisimilia facere, de origine & modo authoritatis Romani Pontificis super alios totius orbis episcopos & ecclesias ante Constātini tempora, euidenter redarguuntur per ea quæ capite IX. libri IIII. adduximus, vbi ab ipsis continuo apostolorū temporibus ad Constantinum vsq;, formā, vigorem, & authoritatē, ecclesiasticæ hierarchiæ clarissime explicauimus, & tam dicto, q̃ præcedentibus & sequentibus capitibus, atq; adeo totis duobus libris superioribus, æque ex diuinis scripturis ac ex infallibili illa rectæ intelligentiæ scripturarū amussi, catholicæ ecclesiæ consensu, confessione, ac scientia, apostolicæ sedis & Romanæ ecclesię prȩsulem fuisse totius, quāta est, catholicę ecclesiæ pastorē summū & episcopū: ad illū pertinuisse totius ecclesiasticę domus curā, regimen, & gubernationem præcipuā, ad illum, omnibus in familia ecclesiastica sua ordinare, determinare, prȩscribere officia, eorundē ab omnibus rationē exigere, officijs submouere, ecclesiasticæ domus ordinē, pacem, disciplinamq; cōturbantes ecclesiasticis cēsuris cohibere, oēs in eadem de fide, religione, ecclesiasticis sacramētis, ritibus, ordinibus exortas dubitatiões, quæstiones, controuersias sua authoritate, definitione, & iudicio cōponere, luculentissime demonstrauimus.

Ostēditur in catholica ecclesia nihil authoritatis primo conuenire vniuersitati fidelium. Quæ vniuersa, quod ille cōtra ad solam vniuersitatem fidelium (quam legislatorem fidelem appellat) pertinere vult, aut ex eius authoritate vniuersali concilio, idq; politicis illis, quas audisti, demonstrationibus, quibus solam illā putat cōdere posse leges in ecclesia Christi obligatorias, miranda profecto est stupiditas hominis. Nam vt in ciuili societate, quæ pendet ex mera, libera & licita in vtranque partem voluntate eorum, qui pars eius societatis sunt, ad commodū, quietum, & sufficientē inter se conuictum melius conseruandum, illa ipsa forte aliquid rationis haberent (quanquam nec ibi veritatem habere omnium regnorū, gentiū, populorū mores, leges & consuetudines cōprobant) certe in hoc regno Christi, q̃d nulla prorsus ratione depēdet ex libera

A libera & licita in vtranq; partem voluntate eius regni ciuium, hoc est, christifidelium,
sed ex sola institutione Christi, vt quisquam sibi vllam authoritatē arroget nisi ex com
missione eiusdem legislatoris nostri & principis, omni rationi est contrarium. At vni-
uersitati fidelium, nullā prorsus idem authoritatē cōmisisse legit, sed Petro, cui eiusdem
sui regni cōmisit curam vniuersam & regimē, authoritatemq; ad hoc necessariā. Illum
constituit idem ipse sup vniuersam suam familiā, nō contra subiecit familiæ. Illū pręse
cit ouili suo, atq; huic parendi eidem, obsequendiq; necessitatem imposuit, vt hæc sese
consequātur necessario. Qua igitur fronte, multitudo christifideliū precario recepta in
ouile Christi, & q̄ nō suū & ꝓpriū regnū cōstituit, sed in alienū regnū ex singulari eius
Imperatoris aut regis gratia, ad consequēda eius regni cōmoda, hoc est, æternæ salutis
& felicitatis præmia, admissa est, eius q̄q; gubernādi, & legesferendi, q̄bus illud ipsum
regnū administrari oporteat, authoritatē sibi vsurpabit? Nunq̄d sic admissa, & in alienū
regnū gratiose recepta multitudo eiusmodi, nō debet potius prōpte obediendo & sim-
pliciter parendo eius regni legibus, magno se bñficio affectā contestari, ꝙ bonoꝝ & cō
modoꝝ eius particeps fieri potuit? In quo, vt eiusmodi, ꝑter ipsum legislatorē nostrum
Christū, nulli ex se cōpetit sup aliū authoritas, nemo alius quicq̄ statuēdi, aut suis legi-
bus alios obligādi authoritatē obtinet: nisi si cui ille suas ea in re vices singulariter com-
B miserit: cū alioqui oēs cōserui simus, oēs in alienū regnū admissi precario. Itaq; vt scia-
mus, apud quē in hoc Christi regno sit legum ferendaꝝ authoritas, cui nam alioꝝ cu-
ra, regimen, & gubernatio ab illo ipso Imperatore nostro cōmissa est, qs suis præceptis
& legibus possit obligare cæteros, non hoc quærendum est ex Aristotele, quem in con-
stituendo ordinandoq; regno suo non adhibuit Christus in consilium: sed ex illis, quæ
ante stabiliuimus, nostræ fidei certissimis indubitatisq; principijs discendum est, nem-
pe diuinis scripturis, & earundē rectæ intelligentiæ amussi & regula infallibili. Ex qui-
bus nullā eiusmodi authoritatem vniuersitati christifidelium, nullā vniuersalibus con-
cilijs (quorum nulla prorsus ab eo mentio facta est, & quæ plus quàm trecentis annis
ab initio omnino ignorauit vniuersa Christi ecclesia) sed vni Petro super vniuersum
eius ouile commissam inuenies, vni datas ab eodem claues regni cœloꝝ, vni dictum vt
quodcunq; ipse obligaret in vniuerso illo suo regno, etiam in fines orbis terræ diffuso:
quicquid super terram ligaret, hoc ipsum obligatū haberetur & in cœlis. Et quicquid
solueret, solutum. Cui in eadem regiminis christiani regni authoritate successisse Ro-
manos pontifices, ex eisdem illis principijs etiam luculentissime demōstrauimus. Qui-
bus, cur collatam à Christo in suo ipsius regno authoritatem, nunc quidam in illud
ipsum admissi precario, frustra conuellere & auferre conantur in suam ipsorum per-
niciem?

Vni ecclesiasticæ hierarchiæ prætidi in catholica ecclesia competere legū ferendaꝝ authoritatem

C Quòd vero aut à Constantino aut à Phoca authoritatē istiusmodi super alios totius
orbis episcopos & ecclesias vult accepisse Romanos pōtifices & Romanam ecclesiam,
mera sunt figmenta, mera mendacia. Non est hæc ab Imperatoribus, sed ab ipso Chri
sto data ipsi Petro authoritas, cui in eadem successerunt Romani pontifices. Nihil illis
in ecclesiam & regnum Christi, vt eiusmodi, vnquam authoritatis competijt, tametsi
etiam in regni christiani ciues, vt sui quoq; regni ciuilis, quamuis ethnici, pars erant, ci-
uilem quoq; authoritatem ipsis competijsse non negauerim. Nihilominus ecclesiasticę
hierarchiæ capiti sua in Christi regnum ex ipsius delegatione constabat authoritas,
non subiecta authoritati ciuilium principum, sed nec præfecta, nisi postquam eadem
Christi regno vltro se subdidit. Qualis enim Romanorum pontificum ante Constan
tini tempora in vniuersam Christi ecclesiam ab vniuersis toto orbe christifidelibus re-
cognita fuerit authoritas, liber præcedēs, præsertim caput eius nonum demonstrat cla
rissime, nec minus intelligetur ex consequentibus.

Ro Pontifices à Christo nō ab Imperatoribus acepisse suam authoritatē super alios

De Constantini itaq; decreto quod afferunt, non esse germanum & integrum, sed
falsatū in plerisq;, illa ipsa ex eo citata verba satis conuincunt. Siquidem inter quatuor
sedes præcipuas, supra quas quinta Romana statuitur, Constātinopolitanā tertio loco
numerant. At constat eo tempore Constantinopolitanam inter sedes principales nul-
lum locum habuisse, imò necdum fuisse Constantinopolitanam ecclesiam, durante
adhuc antiquo Bysantio, quod aliquanto post reformatum est in sedem imperialis re-
sidentiæ Constantinopolim, sed eo tempore vt numeraretur inter sedes præcipuas:

Censura de Constantini decreto

nulla vnquam à quoquam mentio facta est, imò certissimæ historiarum fidei est con- D
trarium, ex quibus constat multa hoc ipsum ambitione ob imperialis dignitatem resi-
dentiæ, longo post tempore, vix tandem obtinuisse eandem. Tamen quicquid sit de il-
lo Constãtini decreto, quod nobis fauet plus quàm velint aduersarij, vtq; daretur ger-
manum esse non subditicium, vt vere imperiali sua sanctione ita decreuisset, quod ver-
ba sonant, vt Romana ecclesia principatum teneret super omnes totius orbis Dei eccle
sias, vtq; eius põtifex princeps esset sacerdotum omnium: nihil aliud fecisse intelligen-
dum est christianum & religiosum principem, quàm vt se suamq; authoritatem, Chri
sti regno, cui incorporari meruerat, seruire se paratum ostenderet atq; eadem sua quo-
que authoritate à sibi subiectis exigere, quæ à Christo constituta & ordinata intellexe-
rat. Quemadmodum & rex ille Babylonis Nabuchodonosor, miraculo trium con-
seruatorum in incendio veri Dei cultorum attonitus, & verum ex illo Deum eorum intelligẽs, edi
ctum proposuit, vt omnis populus, tribus, & lingua, quæcunq; diceret blasphemiã con
tra deum Sidrac, Misac, & Abdenago, dispeiret, & domus eius vastaretur. Sua hic au
thoritate, qua ante aduersus Deum verum in proposita populis adorãda aurea statua
abusus fuerat, admonitus miraculo & ad veri Dei conuersus notitiam, nũc contra eius
dem quoq; præceptis famulatur, & hoc à suis exegit, quod ab ipso vero omnium Deo
ab omnibus exigi intellexerat. E

Constantinũ etiam sua authoritate exegisse quæ à Christo ordinata cõstitutaq; intellexerat

De Phoca vero, quæ & hic affert, & alij pleriq; qui eiusdem farinæ sunt, vel ex histo
riarum ignorãtia, vel ex prauo in ecclesiasticam authoritatem affectu, ex cuiusdã Mar
tini chronicis annotant, mera sunt mẽdacia. Sed ita se habet rei veritas, quod Constan
tinopolitani antistites modo suo non contenti, sed elati ob sedem imperialis residẽtiæ,
eandem ambierunt penè à principio numerari inter sedes principales secundã post Ro
manam ecclesiam. In quod in gratiam & fauorem principum inclinata fuit primum
Constãtinopolitana prima synodus, altera vniuersalis post Nicænam, sub Theodosio
principe, deinde Calcedonẽs. ambitione atq; importunitate Anatholij Constãtinopo
litani episcopi, instante etiam Martiano principe. Sed (vt libro sequenti clarius intelli-
ges) illorum iniustæ ambitioni diu restitit apostolicæ sedis authoritas, neq; tunc permi-
sit voti compotes fieri. Ex cuius tamen conniuentia, illorumq; pertinaci plurimorum
annorum ambitione cum tandem id obtinuissent, vt nullum modum nouit ambitio,
demum sub Pelagio Romano pontifice & Mauritio Imperatore, Ioannes quidam tũc
Constantinopolitanus episcopus, eo prorupit vesaniæ, vt conuocato episcoporum ali-
quot sibi consentientium concilio, in eo œcumenicum, hoc est, vniuersalem se pronun-
ciaret patriarcham & episcopum. Aduersus cuius insolentiã idem insurgens Pelagius
concilium illud sua & apostolicæ sedis authoritate deduxit in irritum: & episcopis, qui
in eo conuenerant, stultæ illius elationi & insolentiæ consentire atq; assentari sub ana- F
thematis interminatione interdixit. Addens, tam prædecessores illius, quàm illum
ipsum etiam Ioannem suis literis & epistolis proprio roboratis sigillo & chirographo,
apostolicæ sedis authoritatem sæpe recognouisse, & publice confessos fuisse super vni-
uersam Christi ecclesiam, seipsos etiam successoresq; suos si aduersus eiusdem sedis au
thoritatem se vnquam efferrent, constringentes anathematis vinculo. Idcirco, inquit,
non est necesse illos excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vincu
lo seipsos (proprijs manibus professiones suas suaq; scripta roborantes) constrinxerũt.
Hæc ille Pelagius ad episcopos, qui ad illicitam vocationem Ioannis Constantinopoli
tani episcopi conuenerãt. Quo paulo post sublato è viuis, eadem tempestas excepit D.
Gregorium, qui, quòd Ioannis illius ambitioni aduersaretur, etiam Mauritij Imp. gra
uissimas inimicitias pertulit. Cui quadam epistola respondens, non suam eam causam
esse, sed Dei, & totius ecclesiæ, contestatus est: Quia, inquit, piæ leges, quia venerandæ
synodi, quia ipsa domini nostri Iesu Christi mandata superbi & pompatici cuiusdam
sermonis inuentione turbantur. Cunctis enim euangelium scientibus liquet, quòd vo-
ce dominica sancto & omnium apostolorum Petro principi apostolo, totius ecclesię cu
ra commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce
satanas petijt cribrare vos, sicut triticũ: & ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides
tua: & tu aliquando conuersus, cõfirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super
hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduer
sus

Vt nihil authoritatis Rom. ecclia à Phoca Impe. acceperit, & verissima explicat eius rei historia

Quãto ambitu Constantinopolitana sedes secũdũ locũ obtinuerit in ecclia.

Ioãnes Constãtinopolitanus eps sub Pelagio œcumenicũ se faciebat

Pelagius aduersus ambitionẽ Ioãnis

B. Gregoriũ q, ioãnis illius ambitiõi aduersaret, grauissimas Mauritij Impe. inimicitias pertulisse

Gregorius ad Mauritiũ.

A sus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcũq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Ecce potestas ei ligandi soluendiq; tribuitur, cura ei totius ecclesiæ & principatus committitur: & tamen vniuersalis apostolus non nominatur. Et vir sanctiss. consacerdos meus Ioannes vocari vniuersalis episcopus conatur? Exclamare compellor, & dicere: O tempora, o mores. Ecce cuncta in Europę partibus barbarorum iuri sunt tradita, destructæ vrbes, euersa castra, depopulatæ prouinciæ, nullus terrã cultor inhabitat, seruiunt & dominantur quotidie in necem fidelium, cultores idolorum. Et tamen sacerdotes, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vnitatis sibi nomina expetunt, & nouis ac profanis vocabulis gloriantur. Hæc ille Gregorius ad Mauritium Imperatorem illius scandali authorem, aut certe patronum. Aduersus quem cum diuina vltio, suæ vindex ecclesiæ, Phocam tandem excitasset, militari tumultu Imperatorem creatum, idem post sublatum cum coniuge & liberis Mauritium, etiam scandalum illud ab ecclesia sustulit, atq; imperiali edicto Constantinopolitani episcopi insolentiam coercuit, vetuitq; ne quis alius nominaretur vniuersalis ecclesiæ patriarcha aut episcopus, quàm vnus Romanæ ecclesiæ põtifex, quæ vt semper caput fuit ecclesiarum omnium: ita & hic ecclesiasticæ hierarchiæ princeps semper est habitus.

Diuina vltione per Phocã sublatus é medio Mauritius

Phocas imperiali edicto Cõstãtinopolitani episcopi insolentiã coercuit

Et hic indocti quidam & stupidi, alicubi breuiter annotatum legentes in
B chronicis, constitutum à Phoca, vt solus Romanus pontifex vocaretur œcumenicus, Romanaque ecclesia agnosceretur caput ecclesiarum omnium, putant à Phoca primo hoc datum Romanæ ecclesiæ atque eius pontificibus, quod eisdem competiisse ab initio superioribus duobus libris satis superque demonstratum est. Certe idem ipse Gregorius, tam in memoria ad Mauritium Imperatorem, quàm in aliis ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum episcopos, epistolis affirmat à frequentissima illa Calcedonen. synodo, atque adeò à catholica (cuius sensum illi exprimebant) ecclesia beatum Leonem apostolicę sedis pontificem, recognitum & appellatum fuisse patriarcham œcumenicum. Quanquam ipse etiam sibi conuenientem, & ab vniuersa ecclesia delatam appellationem eiusmodi, velut inuidiosam, aut certe onerosam fugiens, quo ambitiosum illum & insolentem ab vsurpatione sibi non competentis honoris suo reuocaret exemplo, non œcumenicum se episcopum, sed seruum vocauit seruorum Dei. Quem morem etiam successores eius fere retinuerunt: tametsi ab aliis sibi cõgrua appellatione, & ante, & post Gregoriũ semper honorati sint. Ita enim demonstrauimus ab initio gessisse omnes curam episcopatumq; totius ecclesiæ. Ita ante annos mille quadringentos, quoties id res exigeret, nihil dubitasse seipsos nominare & scribere episcopos vniuersalis apostolicæ ecclesiæ, toto orbe approbante, testes sunt, primo Sixti primi, sub Hadriano principe, ad episcopos totius orbis epistola, quæ sic in-
C cipit: Sixtus vniuersalis apostolicæ ecclesiæ episcopus, omnibus episcopis in domino salutem, quę aliquanto ante annos M CCCC. scripta est. Deinde illa Victoris, non multo post scripta ad Alexandrinum Theophilum, in hæc verba incipiens: Victor Romanæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus, Theophilo episcopo, & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Ita quoque beatus Pontianus martyr & pontifex ante annos M.CCC. vniuersis christifidelibus scribens sic orditur: Pontianus sanctæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus, omnibus recte dominum colẽtibus. Beatus etiam Stephanus (ad quem extant sancti Cypriani epistolæ) Paulo citra annos mille trecentos, in hæc verba scribit omnibus toto orbe episcopis: Stephanus sanctæ apostolicæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus, oĩbus per diuersas ꝓuincias cõstitutis ep̃is in dño salutẽ. Ita Marcellinus ad Salomonẽ ep̃m. Marcellus ad Maxentiũ tyrannũ, & alii ad alios (ne frustra sim ꝓlixior) apostolicæ & vniuersalis ecclesię se scribũt ep̃os. Et hi oẽs ante Cõstãtinũ & Nicænũ cõciliũ. Iã & tp̃e eiusdẽ cõcilii b. Syluester in edicto Cõstãtini Imp. nũc summus, nũc vniuersalis noiat põtifex. Et à b. Athanasio Alexãdrino & vniuersis Aegyptiorũ ep̃is, Marcus Rom̃. ac apostolicę, atq; vniuersalis ecclesiæ papa scribit. Ad Damasum q̃q; Stephanus archiepiscopus & caput cõcilii Mauritanię, vna cũ vniuersis ep̃is triũ cõciliorũ Aphricanæ ꝓuinciæ scribẽtes, eundẽ patrẽ patrũ, & sũmũ oĩm ꝓsulũ põtificẽ cõsalutãt. Et vt semel finiã, A DC.XXX. ep̃is q ex toto orbe in Calced. synodũ cõuenerãt, b. Leo, simili appellatione dignatus est. Ne forte crederes ipsos tñ in suis literis sibi hoc vsurpasse Rom̃. pontifices. Et hæc omnia quanto tempore ante Phocam

B. Leonem à Calcedonẽ. synodo recognitũ & appellatũ patriarcham œcumenicum

B. Gregorius se seruũ vocauit seruorũ Dei

Sixtus 1. sub Hadriano Impe. se scribit & noiat vniuersalis ecclę episcopum

Idem Victor

Idem Pontianus

Idẽ Stephanus

Idẽ Marcellinus

Idem Marcellus

Syluester à Constantino summus & vniuersalis nominatus pontifex

Damasus à cõcilio Mauritaniæ, & tribus conciliis Aphricanæ prouinciæ

&

& Bonifacium tertium? Ita vt me plane pudeat stupendæ impudentiæ & ignorantiæ il D
lorum, qui prædicta annotantes, & proferentes contra antiquitatem authoritatis sedis
apostolicæ, sibi tamen vehementer eruditi vident. Quòd vero negat Gregorius quenq̃
etiam prædecessorum suorum (quibus solis hoc competere videbatur) vsum fuisse illo
vniuersitatis vocabulo, Ioannis illius ea in re stupiditatem taxat, qui imitari volens ap
pellationem & titulos Romanorum pōtificum, vniuersalem seipsum faciebat episco
pum, quod à nullo illorum præsumptum legitur. Qui tametsi catholicæ aut vniuersa
lis ecclesiæ se confiterentur, scriberent, & gererent episcopos, nō tamen vniuersales epi
scopos. Nam qui vniuersalem se facit episcopum, omnibus alijs (vt idem scribit Grego
rius) episcopatus honorem detrahit, quē sibi arrogat vniuersum.

Quo negēt B. Gregori⁹ quenq̃ etiam prædecessorũ suorũ, vsum fuisse illo vniuersalitatis vocabulo

Ad obiectionē quā facit Marsilius ex pfatione Isidori in Nicænū conciliū

Restat adhuc vltimo hic loco respondere ad pauca quædam verba, quæ captauit il
le ex præfatione Isidori in Nicænum concilium, quibus dicit residentibus in cōcilio epi
scopis, iussisse Constantinum vt adesset Arrius, quo iudicarent illi de propositionibus
eius & quæstionibus. Ex quibus notat humani legislatoris fidelis iussu in cōcilium con
gregatos sacerdotes & episcopos. Vnde etiam argumentū trahit omnem coactiuæ iu
risdictionis authoritatem super vniuersos ęque sacerdotes ac laicos, personarum deter
minationem, & approbationē, officiorū quoq; institutiones omnium ad eiusdem tan
tum authoritatem pertinere. Quod ipsum confirmat ex legibus & edictis principum E
aduersus hęreticos.

Marsilij impietas & inconstantia

Sed hic vide christiane lector, quàm sibi nusquam hic constet, quàm araneorum mo
re venenum exugat ex authoribus omnibus, ex quibus tamen christifidelibus suggeri
tur syncerissimi mellis vberrima copia. Vt mera malignitate & hęretica plane malitia,
trunca quædam verba vbiq; captet ex scriptoribus, & suæ impietati seruire cogat: cū,
quæ abscindit, præcedentia & sequentia suam sententiam plane iugulent. In primis
hoc nobis respondeat, qua nunc ratione Constantinum hic vocet legislatorem huma
num fidelem, ex cuius authoritate conuocatum sit vniuersale conciliū, & in eo peracta
omnia, cum superius semper ipse contenderit authoritatem legis ferendæ esse non
posse penes vnum aut paucos, sed necessario residere penes vniuersitatē multitudinis.
Et propter hoc eandem vniuersitatem, semper legislatorem humanum appellauit, in
super & vniuersitatem fidelium, primum legislatorem humanū fidelem. Vnde ergo
derepente tanta rerum conuersio? Vnde nūc vnus Constantinus legislator fidelis, cum
nec ab vno, nec à paucis optimas leges ferri posse ab ipso euidenter, vt iactat, demōstra
tum sit, sed à sola vniuersitate ciuilis multitudinis, ne vel ille, vel illi, ad propriū nō com
mune respicientes commodum tyrannicas leges conderent. Sed dicet, authoritate vni F
uersitatis multitudinis vni principi hoc commissum legum ferendarum officium. Sed
æque sibijpsi contradicit, qui XII. primæ dictionis suæ demōstrare conatus est, nec vni,
nec paucis id committi, sed à sola vniuersitáte multitudinis optimas leges ferri posse,
idq; talibus demonstrationibus, quas etiam in his quę ad Christi fidem, religionem, &
regnum pertinent, vult nobis sufficere: tametsi contra euidentes & clarissimas scriptu
ras, totius ecclesiæ vltra mille annos (quod negari nō potest) vsum, obseruationem, con
sensum, sententiam. Vt autem daremus, aut posse aut potuisse à multitudine trans
ferri legum ferendarum authoritatem in principem, nunquid hoc aliquando factum
ab vniuersitate chrifidelium in Constantinū quisquam potest vel fingere? Vbi, quæso,
ante Nicænum concilium vnquam conuenerat christifidelium vniuersitas, vt ipsi daret
authoritatem condendi leges obligantes domum ecclesiasticam? vbi authoritatē ean
dem domum, quatenus eiusmodi est, gubernandi? generalia cōuocandi concilia? ordi
nandi ministeria & officia ecclesiastica? Sed nec in illo ipso Nicæno concilio conuenit
christifidelium vniuersitas, imò lecti tantū ex toto orbe sacerdotes & episcopi CCC
XVIII. Quos ipsos habuisse authoritatem ex commissione fidelium toto orbe diffusa
vniuersitate, nemo vnquam probauerit.

Vt secum pugnet Marsili⁹ Constantinū legislatorem humanū fidelē faciens

Conuincitur eiusdē pfidia in citādis authorū sententijs

Iam nunc vide fidem & synceritatem hominis, in citandis authoribus. Est quidem,
quæ trunca citat, in ea præfatione de actis Nicænę synodi apud Isidorum verba legere.
Sed si & præcedentia & subsequentia eiusdem authoris verba in eadē præfatione ad
iunxisset, iam intellexisset lector, quàm diuersum ab eo quod illi impingit, Isidorus sen
tiat. Sic enim incipit: Beatiss. Siluestro in vrbe Roma apostolicæ sedis antistite, Con
stan

A stantino Augusto, & Licinio Cæsare, consulatu Paulini & Iuliani virorum clariss. Anno ab Alexandro DCC.XXXVI. Mense Iunio XIII. calend. Iulij, propter insurgentes hæreses fides catholica exposita est apud Nicæam Bythiniæ, quam sancta & reuerendissima Romana complectitur & veneratur ecclesia, quippe quā treceti decem & octo patres, mediātibus Victore atq; Vincentio religiosis. Romanæ sedis presbyteris, inspirante Deo ad obstruenda Arrij venena protulerunt. Nam & nōnullæ regulæ subnexæ sunt, quas memorata suscipiens confirmauit ecclesia.

Deinde subiungit. Sciendum sane est omnibus catholicis, quoniam sancta ecclesia Romana, nullis synodicis decretis prælata est, sed euangelica voce dñi & Saluatoris nostri primatum obtinuit, vbi dixit B. Petro apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunq; ligaueris super terrā, erit ligatū & in cœlis: & quodcunq; solueris, solutum. Adhibita est etiam societas in eadem vrbe beatiss. Pauli apostoli vasis electionis, qui vno die, vnoq; tempore gloriosa morte cū Petro, sub principe Nerone agonizās coronatus est, & ambo pariter ecclesiam sanctā Romanā Christo dño consecrauerunt, aliisq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo, sua præsentia atque venerādo triūpho prætulerunt. Et licet ab oībus assidua apud dñm, oim sanctorum *Romana ecclesia, vt primatū obtinuit erit*

B fundat oratio, his tamen verbis Paulus sanctiss. apostolus, Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis est mihi Deus, cui seruio in spiritu meo, in euangelio filij eius, quod sine intermissione, memoriā vestri facio in orationibus meis. Prima ergo sedes cœlesti bñficio est Romanæ ecclesiæ, quam B. Petrus atq; Paulus suo martyrio dedicarūt. Secunda autem apud Alexandriam, B. Petri nomine à Marco eius discipulo & euangelista consecrata est. Quia & ipse in Aegypto primus verbum veritatis directus à Petro prædicauit, & gloriosum ibidem suscepit martyrium, cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem B. Petri apostoli habetur honorabilis, quia illic priusquam Romam veniret habitauit, & Ignatium episcopum constituit, & illic primum nomen christianorum nouellæ gentis exortum est. Nam & Hierosolymitanus episcopus, pro tanti loci reuerentia habetur ab omnibus honorabilis, maxime, quod illic primus beatiss. Iacobus cognomento iustus, qui etiam secūdum carnē frater domini nuncupatus est, à Petro, Iacobo, & Ioanne apostolis est ordinatus episcopus. Tamen secūdum antiquorum patrum definitionem, sedes prima Hierosolymis esse minime dicitur, ne forte ab infidelibus & idiotis, sedes domini nostri Iesu Christi qui in cœlis est, in terra esse putaretur, &c. *Ordo principaliū sedium*

Deinde veniens ad causam & occasionē Nicęni concilij: Cum igit, inquit, apud Alexandriam post Achillem, qui Petri martyrio successit, suscepisset Alexāder sacerdotiū, *Occasio & causa Nicæni concilij*

C quia pax nostris, & quies à psecutionibus erat, atq; ecclesiarum gloria confessorum meritis gaudebat, prosperitas rerum nostrarum, domestica cōtentione turbabatur. Etenim presbyter quidā apud Alexādriā, noie Arrius, vir ipse forma magis q̄ virtute religiosus, & gloriæ laudisq; & nouitatis improbe cupidus, praua quædā de Christi fide proferre, q̄ arte inquisitionis inuenerat, cœpit. Abscindere enim & separare ab illa æterna & ineffabili Dei patris substātia vel natura, filiū conabat. Quæ res in ecclesia plurimos cōturbabat & à dulci mentis tranquillitate dimouebat. Sed cū Alexāder episcopus, natura lenis & quietus, assiduis cōmonitionibus Arriū cuperet à prauo incœpto & assertiōibus impijs reuocare, nec tamen res ex sententia procederet, & quod plerosq; contagio pestiferę assertionis infecerat, non solū apud Alexandriā, verum & per alias vrbes & prouincias serpserat, perniciosum fore credēs si dissimularet à talibus, plurimis consacerdotibus rem indicat. Quin & laicis questio innotescit, & sermo vsq; ad aures religiosi principis, quippe qui omni studio & diligentia curaret quæ nostra sunt, peruenit. Tum ille ex sententia sacerdotū, apud vrbē Nicæam episcopale conciliū cōuocat. Ibiq; Arriū, trecētis decē & octo episcopis residētibus adesse iubet, ac de eius ppositionibus & q̄stionibus iudicare. *Hoc oim hæreticorum proprium*

Et subiungit cōsequenter: Sed in eo cōcilio admirabile factū principis nō puto reticendū. Etenim cū ex omnibus pene locis cōuenissent episcopi, & vt fieri solet, ex diuersis causis inter se quędā iurgia detulissent, interpellabat frequēter à singulis, offerebant libelli, culpæ proferebant, & magis ad hæc, quā ad id pro quo fuerat ventū, animos dabant. At vides quod per eiusmodi iurgia frustraret causa summi negocij, diē certū statuit

tuit, quo vnusquisq; episcopoꝝ si quid querimoniæ habere videretur, semel deferret. D
Cum resedisset, suscepit libellos à singulis, quos omnes in sinu suo continens, nec in eis
quid contineretur aperiens, ait ad episcopos, Deus vos constituit sacerdotes, & potesta-
tem vobis dedit de nobis quoq; iudicandi. Et ideo nos à vobis recte iudicamur, vos au-
tē non potestis ab hominibus iudicari. Propter quod, Dei solius inter vos expectate iu-
dicium, vt vestra iurgia quæcunq; sunt, ad illud diuinum reseruētur examen, vos enim
nobis à Deo dati estis dij. Conueniens ergo non est vt homo iudicet deos, sed ille solus
de quo scriptum est: Deus stetit in synagoga deoꝝ, in medio aūt deos discernit. Et ideo
his omissis, illa quæ ad fidem Dei pertinent absq; vlla animoꝝ contentione discutite.
Et cum hæc dixisset, omnes querimoniaꝝ libellos iussit exuri, ne innotesceret illi odiū
& suggillatio sacerdotum. Hactenus Isidorus in præfatione prædicta. Quem nunc au-
dis lector an confirmet quæ nos duobus superioribus libris demonstrauimus. An ve-
ro huius contrariam impiamq; assertionem & sententiam.

Nota cōfessiō- nē, & vere christianam sententiam christianiss. principis

In primis hoc perpende, quod negat Romanam ecclesiam aut à Cōstātino, aut etiā
(quemadmodum ille asserit) ex decreto vllius vniuersalis concilij, sed euangelica voce
domini Saluatoris nostri in beatiss. Petro accepisse primatum super alias ecclesias. De-
inde & hoc perpende, quod ea pręfatione clarissime innuatur, authoritatem illius Nicę-
ni concilij dependisse ab authoritate Romanæ ecclesiæ. Siquidem ideo fidei catholicæ E
expositionem factam in dicto concilio meruisse apud omnes authoritatem indubiam,
quia sancta & reuerendiss. Romana ecclesia eandem complexa & venerata est. Quip-
pe quam trecenti decem & octo patres mediantibus apostolicæ sedis legatis Deo inspi-
rante protulerunt. Sic & de canonibus eiusdem concilij innuit: quos, inquit, memorata
suscipiens confirmauit ecclesia. Vides itaq; à Romāna ecclesia, testificante ꝑfatione prę-
dicta, confirmatos fuisse canones ac regulas statutas in Niceno cōcilio. Ex quo cōstat,
eum semp fuisse orthodoxoꝝ sensum & cōsensum, vt ex vnius Romanę ecclesię autho-
ritate dependeret authoritas concilioꝝ vniuersalium: & nō vt apud hęc esset omnium
prima authoritas. Sed libro sequenti vniuersam conciliorum causam diligētius expli-
cabimus. Quin & religiosiss. principis cōfessionem perpende, qua recognouit sacerdo-
tes & episcopos suo non esse subiectos iudicio: cuius contrarium iste conatur astruere:
quin potius eosdem accepisse potestatem de ipso quoq; iudicandi & Imperatore & Im-
perio: Deus, inquit, vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoq;
iudicandi. Et nos à vobis recte iudicamur: vos autem non potestis ab hominibus, secu-
laribus videlicet, iudicari. Vides itaq; lector christiane, qua hic fide citet authorum
sententias, velut suæ subscribentes sententiæ. Nam ea pręcipue causa, vt hoc ipsum cla-
re intelligeres, hæc aliquanto prolixius hic ascripsimus.

Nicæni cōcilij authoritatē dependisse ab authoritate Ro. ecclię

Recognitio Constantini q̄d epī & sacerdotes suo non fuerint subiecti iudicio, sed cōtra potius

Quod igitur ille ex præfatæ præfationis verbis demonstratum putat, Constantini F
authoritate peracta in Nicęno cōcilio omnia, ipse tibi reclamat Constantinus, ex sacer-
dotali authoritate, quāuis sua instantia, ea peracta affirmās. Siquidem, vt scribit The-
odoretus ille Cyreñ. episcopus, ꝑparata in regalibus domo maxima, & in ea collocatis
sedibus & subsellijs, quæ ordini sacerdotum sufficerent, inuitauit eos ingredi. Introiuit
autem & ipse princeps vltimus, cum paucis. Laude dignam sui magnitudinem habēs,
& mirabilem speciem, mirabilioremq; gerens dignitatē pudoris in fronte. Minore ve-
ro sede q̄ alijs posita, in medio eorum sedit: primum tamen petens sibi hoc episcopoꝝ
iussione concedi. Hactenus ille. Vides itaq; quam authoritatem Constantinus exercue-
rit in Nicæno concilio. Quod vero dicitur, eius iussu congregatū concilium, non ita ha-
bet ea quā citat Isidori præfatio, sed q̄d ex sacerdotū sentētia, apud Nicæam episcopale
conciliū cōuocauerit. Ipse itaq; suā authoritatē subiunxit sacerdotali, eidemq; famula-
ri fecit, & velut sacerdotalis sententiæ executor factus est. Sed de conciliorum authori-
tate, vnde eorum dependeat authoritas, & cuius authoritate regulariter cōuocari opor-
teat, libro sequenti exactius explicare conabimur.

Constantinū nisi petita & obtenta ab epīs licentia, non ingressū concilium

In hereticos vero q principum, non Romanoꝝ pontificū, aut sacerdotalis vllius col-
legij authoritate vult constitutas fuisse pœnas ab initio: dicimus, ex Christi necessaria
ordinatione duos esse in ecclesia gladios, alteꝝ spiritalem, materialē alterum, vtrunq;
vero esse debere in potestate ecclesiasticę hierarchię capitis, sui in illo suo regno vicarij:
alteꝝ quidem vibrādum ab ipso, vbi id res exigit & necessitas: alteꝝ vero militari ma-

Ex ordinatione Christi duos necessario gladios esse in ecclīa & vtrūq; in potestate ꝑsidis eiusdem

nu

A nu, ad iussum Imperatoris regum, aut principum, ad nutum tamē regni huius Christi
præsidis. Id quod diligenter annotarūt S. patres significasse Christum, cum iussi ab eo
apostoli diuenditis tunicis gladios emere respōdissent, duos se habere, idē dixerit, duos
sufficere. Quorum altero, qui materialem significabat, cum Petrus paulopost defensu-
rus Christum Malcho amputaret auriculam, iussus est ab eodem, gladium suum in va
ginam recondere. Tuum ergo, inquit ille Bernardus ad Eugenium, qui negat, non sa-
tis mihi videtur attendere verbum dñi dicētis sic: Conuerte gladium tuum in vaginā.
Tuus ergo & ipse, tuo forsan nutu, non tua manu euaginādus. Alioqui, si nullo modo
ad te pertineret & is, dicentibus apostolis: Ecce duo gladij hic, non respondisset dñs, sa
tis est, sed nimis est. Vterq; ergo ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius, & materialis: sed
is quidem pro ecclesia, ille vero & ab ecclesia exerēdus est. Ille sacerdotis, is militis ma-
nu; sed sane ad nutū sacerdotis & iussum Imperatoris. Itaq; ecclesia vtroq; gladio perse
quitur hæreticos, spiritali, manu sacerdotis: materiali, iussu quidem secularium princi-
pum, tamen subsequenter ad sacerdotale iudicium. Quod ipsum, non præesse, sed sub-
esse potius ciuilem authoritatem ecclesiasticæ, atq; eidem subseruire suis edictis & legi
bus, certissimo argumento est: Quemadmodum, vt necessario subsit iā existens officiū
insignis mēbri ecclesiastici corporis, authoritati capitis, cui plena totius corporis guber
B nādi cōmissa est à Christo authoritas, supra nō semel irrefragabiliter à nobis demon-
stratum est.

Lib. 4. de consi.

Ecclesia vtroque gladio hæreticos persequitur

Summam querimoniarum oīm, quę in sedem apostolicā atq; eius pontifices
ex vsurpatæ (vt volunt) plenitudinis potestatis abusu effundunt ab hostibus
dignitatis ecclesiasticæ: & quæ imperiali authoritati, & seculari potestati
per ipsos inique detracta conqueruntur, breuiter cōplecti & explicare.

CAPVT XI.



NVllum finem, nullum modū suæ impietatis facit ille Marsilius: sed quic-
quid à singulis ecclesiasticæ dignitatis hostibus in ecclesiam vnq̃ aut scri
ptū, aut excogitatū est, hic simul in eandē maledicentissime euomuit. In
primis itaq; hoc indignissime ferēs, prætendi à Ro. pontificib. sibi vt oui
lis Christi rectoribus commissam à Christo eius gubernādi & disponēdi authoritatis
plenitudinē, multas distinctiōes & acceptiōes varias plenitudinis potestatis, capi. xxiij.
dict. suæ ij. cōminiscit. Quas vniuersas scrupulose ꝑsequi, nō est operæpreciū: sed tm̄ q̃
ad ipsam videbunt pertinere, nō dissimulabimus. Dicit aūt nullo prorsus modo pleni-
tudinē illā potestatis Romanis pon. cōpetere. Neq; vt intellectā, veluti supremā quan-
dā iurisdictionis coactiuæ authoritatē super oīa mēbra ecclesiæ, cōmunitates, populos,
reges, principes, regna, impiaq; tertius apud eū plenitudinis potestatis modus est. Neq;
C etiā sup ministros tm̄ ecclesiæ diuino specialiter mancipatos cultui & seruitio, clericos,
sacerdotes, episcopos: vt ipsis sua possit officia ꝑscribere, eorundē ab illis rationē exige-
re, officio amouere, vbi id rēs & causa exigeret, & alios in eorundē locū substituere: Quę
partim in quarto apud illū mō potestatis plenæ, partim cōprehendunt in sexto. Nec de-
niq;, vt intelligat illoꝝ esse, exoriētes in ecclesiastica domo de fide & religiōe questiōes
& cōtrouersias sua definitiōe & iudicio terminare aut cōponere, suis canonibus & legi
bus ordinare ritū ecclia sticū, suasq; ordinatiōes à chrifidelibus sub aliq̃ pœna exigere.

Inuectiue Marsilij aduersus plenitudinē potestatis Rom. pontificis

Quando vero hoꝝ oīm ab illo demonstrationem expectas, nihil audis q̃ remissionē
ad superius à se statutas æque impias senētias, æque nulla solida ratione probatas: sed
semper remissionem ad prius demōstrata, & tandem ad illā sententiam quā xij. dicti.
suæ primæ, dialecticis aliquot ratiunculis male venatis ex politicis Aristotelis conatur
astruere. Apud solam videlicet vniuersitatem multitudinis esse authoritatē ferendæ le
gis obligatoriæ, deinde & xv. eiusdem, apud eandem solam esse authoritatē constitu-
endi principis. Itaque explicatis suis illis diuisionibus & modis plenitudinis potestatis:
De tertio, inquit, & quarto modis plenæ potestatis eiusmodi (nam primus & secundus
nihil ad rem faciunt) per demonstrationem ostensum est xv. primæ, & per scripturæ sa-
cræ testimoniū iiij. v. & viij. secundæ dictionis suæ. At cum ad illa ipsa recurrens capi-
ta, rationes diligentius expendis, nihil inuenis, q̃ remissionem similem, ab octauo ad
quintum, ab hoc ad quartum, & tandem ad xv. & xij. primæ, velut ad prima sua prin-
cipia. Vel scripturæ sacræ & sanctoꝝ patrum citatas quidem, sed contra propriū suum

Vt asseret Ro. pontifici nō cōpetere potestatis plenitudinem

sensum deprauatas sententias,quod satis superq; in superioribus demonstrauimus.Et D
eodem prorsus modo,reliquos quoq; à se modos plenæ potestatis explicitos,sed in his
quæ diximus,comprehensos,satis demonstratũ vult,Romano pontifici nõ cõpetere.
Pergens autem suo more,& velut legislator quidam,nos docere,vt in eandem pote
statis plenitudinem paulatim irrepserint dominandi libidine & christifidelium simpli
citate,aut potius stoliditate ac superstitione, nullum modum ponit suæ maledicentiæ.
Sed hoc in primis exaggerat velut inuidiosum secularibus,ꝙ omnem clerꝝ exemerint

Crimina quę Ro. põtificibus obijcit

à iurisdictione laica,quodq; ipsis iniuriantes spiritali vlciscantur gladio.
Item,ꝙ quidã ex eis Romanum principẽ iuramẽto fidelitatis sibi astrictũ ꝓtẽderit.
Postremo,ꝙ alter alterius Imperatoris sententiam reuocare conatus fuerit.
In oẽm deinde detrahendi & maledicendi licentiã effrenẽ linguã soluẽs liuida detra
ctio,& quãcunq; aĩo concipere potuit,virulentiã in Romanos pon. expuens, multis &
impotentibus verbis exaggerat,quibus quãtisq; modis eoꝝ quidã hac plenitudine po

Quibus modis crimineẽ abusos potestatis plenitudine

testatis abusi sint.Primũ,in ordinandis & constituẽdis ministris & prælatis ecclesiæ,q̃s
querit indignos ꝑfici,turbari exẽptionibus,nec cõseruari ordines ecclesiasticos.Exhau
riri annatis atq; eiusmodi exactionibus regna & ꝓuincias.Deinde,cũ secundũ legẽ di-
uinã nihil possidere ꝓpriũ,sed sectari paupertatẽ euãgelicã,nudo simpliciq; victu & ve E
stitu esse contẽti,subesse deberẽt,nõ pręesse principibus seculi,sub legibus & ordinatio-
nibus eorundẽ viuere, ab eisdem & populo collationes,cõfirmationes,& inuestituras
oĩm dignitatũ ꝑlaturaꝝ & ecclesiasticoꝝ officioꝝ,vocatoꝝq; bñficioꝝ accipere, quẽ-
admodũ constare affirmat antiquitus fieri solitũ : nunc contrà dicit exulare ab ecclesia

Ordinationẽ sedis apostolicæ, & inuestituras dignitatum ac prælaturaꝝ &c. queritur ablatas principus

summã illã,quã Christus in ea plantauerat, meritoriã paupertatẽ, ob sacerdotũ cõtra-
riã auaritiã:in locum aũt humilitatis admissam superbiã,& principibus secularibus oĩa
quæ illoꝝ iuris sunt,adempta à Romanis pont.& vsurpata sibi sub prætextu illius ple-
nitudinis potestatis,hoc est,tam ordinationem sedis apostolicę,q̃ inuestituras,collatio-
nes,& dispensationẽ aliaꝝ dignitatum,prælaturaꝝ,& officioꝝ, beneficioꝝq; ecclesia-
sticoꝝ omnium.Quam præsumptionem primã impingit Simplicio,quem primũ sta-
tuisse dicit,nullum clericum à laico inuestituram debere suscipere.Hunc sequutũ Adri
anum tertium statuisse,vt nullus Imperator de electione papę se intromitteret:cum an
te per Imperatores Romanæ ecclesiæ episcopi consueuissent institui,atq; idem hoc pri
uilegio cõcessum affirmet,primum Carolo magno, deinde Ottoni primo, illi quidem
ab Adriano,huic vero à Leone,cuius hoc citat decretum:
Leo papa,in synodo congregata Romæ in ecclesia S. Saluatoris : Ad exemplum B.

Priuilegiũ ordinandi sedẽ apostolicã atque inuestituraꝝ,&c. Ottoni primo concessum à Leone

Adriani,apostolicę sedis episcopi,qui D.Carolo victoriosiss.regi Francoꝝ Patriciatus
dignitatem,ac ordinationẽ apostolicæ sedis & inuestiturã cõcessit:ego quoq; Leo seruus
seruoꝝ Dei, episcopus sedis apostolicæ,cũ cũcto populo & clero Romano,cõstituimus, F
confirmamus,& roboramus,& per nostrã apostolicã authoritatẽ cõcedimus atq; largi
mur.D.Ottoni primo,regi Theutonicoꝝ,eiusq; successoribus huius regni Italię in ꝑpe
tuũ,tam sibi facultatẽ eligendi successorẽ,q̃ summę sedis apostolicæ pontificẽ ordinan
di.Ac per hæc archiepiscopos,seu episcopos,vt ipsi ab eo inuestiturã accipiant,cõsecra
tionẽ aũt vnde debent,exceptis his,q̃s Imperator pontifici & archiepiscopis cõcessit.Et
nemo deinceps,cuiuscunq; sit dignitatis vel religiositatis,eligendi seu patriciũ,seu pon
tificẽ summæ sedis,vel quẽcunq; episcopũ ordinandi habeat facultatem, absq; consen
su ipsius Imperatoris:q tamẽ fiat absq; oĩni pecunia.Et vt ipse sit patricius & rex. Quòd
si à clero quis episcopus eligatur,nisi à supradicto rege laudetur & inuestiatur,non conse-
cretur. Si quis contra hanc authoritatẽ apostolicã aliquid moliatur,hunc ex cõmunica
tioni subiacere decreuimus:& nisi resipuerit, irreuocabili exilio puniri,vel vltimis sup-
plicijs affici. Hactenus verba decreti. Quod ipsum confirmatũ dicit à Stephano illius
Leonis successore.Deinde à Nicolao qui huic successit.In quo equidẽ edicto dicit singu
lariter notandũ,ꝙ translatio illa inuestituraꝝ à Ro.pontifice,vna cũ clero & populo fa
cta in Imperatorẽ,quantũ ad ipsum attinebat põtificem,solũ quędã renunciatio fuerit,
aut restitutio potius: per quã ius illud ad suam naturã, suumq; dñm rediit. Quoniam,
inquit authoritas huius prima fuit & est principis aut legislatoris humani,qui hanc au
thoritatem inuestiendi episcopos & archiepiscopos, iamdudum papæ concesserat.
Quam rursus refusam in principẽ à clero & populo Romano non vult reuocari posse à
solo

A ſolo pontifice, abſq; decreto populi. Propter quam tamē reuocationem præſumptam à Romanis pontificibus, maximas inter ipſos & Imperatores diſcordias conſecutas affirmat, præcipue autem inter Paſchalem ij. & Henricum v. Theutonicorum regē: quē dicit ab illo prohibitum ad imperialem apicem ſcandere, vſq; dum inueſtituras epiſcoporum, abbatum & clericorum omnium, per ſuas literas & nuntios Romam miſſos ex Tuſcia, eidem reſignaret. Quas rurſus Romam ingreſſus cum exercitu, poſtquam imperiali diademate exornatus fuerat, capto cum cardinalibus pōtifice, ab eodem vi extorſit, ſed poſt Caliſto ij. iterum reſignauit.

Sed has, inquit, conceſſiones & priuilegia, ex cauſa fortaſſis legitima reuocare volētes, aut reuocantes ſimpliciter, aut in parte Otto iiij. & Fredericus ij. Romanorum Imperatores, epiſcoporum & cleri Romani plurimas inſidias, perſecutiones, & impedimēta ſunt perpeſſi.

Iam & hoc velut intolerandum, grauibus verbis inſectatur, ꝙ temporalia poſſidentes, nolunt ſubeſſe legibus ac edictis principum, contra Chriſti, vt dicit, & apoſtolorum exemplum & doctrinam. Cum dicat apoſtolus: Iam quidē omnino delictū eſt in vobis ꝙ iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare nō magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. Quod parum, in-

Quæ ille contra immunitatē bonorū eccleſiaſticorum

B quit, attendentes Romani epiſcopi cum clericis alijs, ſi quando per Romanos principes ſibi grauari videantur, per decimarū vel tributorū ſumptionem, ad militū ſuorū impenſam in neceſſitatibus bellorū, pro ſuſcepta gratia & beneficio rerū temporalium, quas à Romanis principibus gratioſe acceperunt, in ſuperbiam elati, & ſuæ conditionis ignari, & ingratiſſimis omnibus magis ingrati, effrenata quadam præſumptione in horribiles blaſphemias & anathemata proruperunt, tam in principes, q̄ in eis ſubditos, in ſe tamen & in ſua capita potius reditura, quàm nocitura illis.

His addit, Romanos pontifices multa vſurpare & vſurpaſſe de iuribus imperij, vt ciuitatē Romandiolæ, Ferrariam, Bononiam, & alia quàmplurima.

Et quod vult his omnibus eſſe intolerabilius, in tantam quoq; dementiam & inſaniam dicit prorupiſſe ex his aliquos, vt omnes mūdi principes & populos pronuntiarint ſuæ iuriſdictioni coactiuæ ſubiectos. Et hoc credere tanquam verum eſſe cuiq; de neceſſitate ſalutis.

Contra definitionem Bonifacij

Sane, inquit, attendentes & noſcentes (tametſi diſſimulēt) humani legiſlatoris eam eſſe authoritatem, priuilegia & conceſſiones quaſcunque conferre & auferre, Romani principis creationem & promotionem, omni ſolicitudine & machinatione prohibent. Quin & illa ſeſe armant plenitudine poteſtatis, quam à Chriſto in perſonam B. Petri, ſibi vt eius ſucceſſoribus, aiunt ſingulariter conceſſam. Quo ſiquidem execrabili titulo

C & oratione ſophiſtica ſecundum æquiuocum, omnibus fidelibus nihilominus tanquā falſa, ſecundum omnem eius ſenſum ſemper & vbiq; negāda, paralogizare nituntur, & in ſuam ſeruitutem redigere omnes mundi principes & populos. Quod non obſcure præ ſe ferre vult Clementinam de ſent. & reiud. In qua reuocando ſententiam quandam Henrici vij. Nos, inquit, tam ex ſuperioritate, quā ad imperium non eſt dubium nos habere, q̄ ex poteſtate in quam vacante imperio Imperatori ſuccedimus, & nihilominus ex illius plenitudine poteſtatis, quā Chriſtus, rex regum, & dominus dominantium, nobis licet immeritis in perſona B. Petri conceſſit, ſententiam & proceſſus prædictos, & quicquid ex eis ſecutum eſt, vel occaſione ipſorum, de fratrum noſtrorum conſilio declaramus fuiſſe & eſſe omnino irritos & inanes.

Contra Clementinā de ſēt. & reiud.

Tandem in hæc verba exclamat: Et ne deinceps lateat horum epiſcoporū fallacia, tanquam veritatis præco, clamo valenter & vobis dico, regibus, principibus, populis, tribubus, & vniuerſis linguis, per Romanos epiſcopos cum ſuorū clericorū ſeu cardinaliū cœtu, hac ipſorū ſcriptura, ſecundū oēm eius ſuppoſitionē apertiſſime falſa, ſummū oīm præiudicium fieri. Vos enim tentāt in ſuā redigere ſubiectionē, ſi eam manere paſſi fueritis, præſertim, vim ac legis robur habere. Attendite nāq; per neceſſitatē ſequi, habentem authoritatē primā cuiuſuis principis ſeu iudicis reuocādi ſententiā, ſuper eum habere iuriſdictionē, & coactiuum principatū, poteſtatē quoq; ſui principatus inſtituēdi & deponēdi. At eam Romanus epiſcopus ſibi aſcribit ſuper oēs principes mundi, ex illa plenitudine poteſtatis, quā à Chriſto in perſona B. Petri accepit. Quamuis aperto

Claſſico oēs ad rebellionē concitat

mendacio contra Christi & apostoloꝝ doctrinam, per quam & sibi & apostolis oĩbus, D
eoꝝq; successoribus, oĩni coactiua in quēcūq; authoritate, nedū in principes vult interdixisse Christū, sicut iiij. v. & ix. secundæ dict. suę sufficiēter à se demonstratū confidit.

Post hęc velut specialius vlturus imperiū de Romanis pontificibus nouum inchoat nō tā libellū q̃ librū iniuriaꝝ & blasphemiaꝝ in Ro. pōtifices, in quo tā impotēter, tam virulenter, tam petulanter debacchatur in eosdem, vt etiam ipse Lutherus, quātumuis ea in re studiosus huius discipulus & imitator fuerit, quantūuis etiā eodem quo hic spiritu blasphemię plenus, maledicentiæ istius virulentiā vix assequi potuerit: tāetsi vt vinceret, etiā omni studio contenderit. Qua interim quantū licebit dissimulata (nihil enim facit aliud, q̃ vt clarissime prodat quo spiritu agitatus hæc scripserit aduersus dignitatem & authoritatem ecclesiasticam) summam tātum causæ & querimoniaꝝ, quas nomine imperij proponit aduersus Romanos pont. prosequemur, quo discuti possit commodius, iusta ne sit an iniusta causa querimoniarum eiusmodi.

Aegre fert Ro. principes subesse pontificibus

Vnde & q̃do hoc primo introductum imaginetur

In primis, post impia multa scurriliter in pontifices iactata conuicia illam ab ipsis iactatam sententiam, qua se diuino, humano, aut vtroq; fortassis iure superioritatem habere dicūt supra Romanum principem, dicit eiusdem imperij authoritatem euertere. Huius autem præsumptionis occasionem illis tribuisse vult superstitionem quorūdam imperatoꝝ, citra Constantini tpa. Qui Christū venerantes in Romanis pont. & singu- E
larem eis exhibentes reuerentiā, electionem suā eisdē significare solebant, quo eorundē intercessione, bñdictionem à Deo, & gratiā adiutricem ad sui gubernationem imperij consequerentur. Et eodem cōsilio, vult similiter Imperatores quosdā, propter suæ intronizationis maiorem solennitatem, ab ipsis Romanis pont. regium sibi diadema imponi fecisse. Qua consuetudine aliquot annoꝝ vsu confirmata, ita vt iam legitimum videretur, Imperatorem à Ro. pontifice apostolica authoritate benedici, & imperiali diademate insigniri debere, solennitatē eiusmodi, confirmationem electi nominantes, tandem simplicitate & ignauia principum, ius confirmationis eiusmodi ad se vult attraxisse. Quod, inquit, non est aliud, quā Romanū pontificem soluere principatum & principis electionem perpetuo prohibere. Nam si à pontificis volūtate aut cōfirmatione penderet electi authoritas, inane penitus esset officium eligentium.

Pessime illū habet, q̃ Imperatores cogant præstare ecclīæ fidelitatis iuramenta

Vult iuramēta illa illicita nec obligatoria

Probat Ludouici Bauari minime probandum exemplum

Imò grauiorem ex hoc ipso natū & consecutū vult abusum, q̃ Imperatores præstare cogantur Ro. pontificibus fidelitatis iuramentum, hoc ipso illius authoritati & iurisdictioni se subijci contestātes: præterea prouinciaꝝ quarundam illicite & iniuste occupataꝝ confirmationes facere, solenni iureiurando interposito. Quæ quidem iuramenta & pacta nec salua conscientia vult ab eis præstari posse, vt cōtraria licito iuramento ante à se præstito in sui electione de conseruādis iuribus imperij: nec præstita, licite obseruari. Quis enim, inquit, nisi muliere mollior, & manifeste æque obseruādo ac iurādo ta- F
lia periurus, ea obseruauerit? Et cur magis Romani Imperatoris, quā alioꝝ christianorum regum & principum cōfirmationem ad se pertinere contendunt? Proinde probat velut laudabile atq; alijs imitādum Ludouici Bauari exemplum (cui vt adularetur & gratificaretur, suum illud sycophantiaꝝ, calumniaꝝ, conuicioꝝ & blasphemiaꝝ volumen aduersus ecclesiæ authoritatem euomuit) quem dicit contempta & spreta authoritate confirmationis apostolicæ, suæ electionis vigore gloriose & fortiter sibi vendicasse iura imperij. Aduersus quem iniustissime & iniquissime vult se extulisse Ioannem

Ioanni xxij. insultat q̃ Ludouicū dānauerit, & fideles imperij ab eius obedientia absoluerit.

xxij. tunc Romanum pontificem, & primum illum notasse execratione & anathemate, deinde procedente contumacia & cōtemptu, dānationis & priuationis in illū protulisse sententiam. In qua, vna cum sibi adhærentibus suisq; fautoribus, ipsos fecerit hæreticos, ecclesiæ inimicos & rebelles. Subditos quoq; per quædam, inquit, sua diabolica non apostolica scripta à iuramento fidelitatis, quo eidem astricti tenebant, absoluerit, periurio ac damnatione æterna inuoluens miseros christifideles ac simplices. Cum ab iuramento eiusmodi atque alio quouis promisso licito, certum dicat nullum episcopum absque rationabili causa posse absoluere, quam nullam illic vult fuisse rationabilem. Quinimo, inquit, concedere hoc aut Romano aut alteri cuiuis episcopo, nihil est aliud, quàm omnium principatuum radicem succidere: & vinculum nexumque cuiuscunq; regni & ciuilitatis dissoluere. Multa hic maledicta congerens & congeminans in Romanos pontifices, velut cōtra Christum & apostolos docētes subditos rebellare

potesta

A poteſtatibus & ſuis ſuperioribus,quibus illi obediēdum præcipiunt.Nuncpharizæos,
nunc ſeudoprophetas,atq; alijs multo inhoneſtioribus epithetis exornās. In quo vno
pene ſacundus eſt,nempe,in inſigni detractione & maledicentia,cū reliquus ſermo vni
uerſus,obſcura tetraq; barbarie ſordeat:ita vt alicubi vix diuinare poſſis hominis ſen-
tentiam:hoc ipſo clariſſime demonſtrans,quis ille fuerit,qui per os eius locutus eſt,pa-
racletus.Is ille nempe,quē Gerſonus recte vocat detractionem liuidam.
Quin & hoc grauis & inexpiabilis piaculi loco obijcit,quod Marchiam Anchonita *In ſacerdoti-*
nam ac alias quaſdā ditiones Romanæ eccleſiæ,ſtudio præfati Ludouici eidem rebel- *bus plane dā*
lantes armis reduxerit ad officium:viros ſanguinum & doloſos propterea appellās,cū *nat poteſta*
ſacerdotibus plane interdictam velit poteſtatem ſecularis gladij. *tē ſecularis gladij*
Tandem velut perorando,& reducendo orationem ad ſuum principium,vſurpatæ *Peroratio*
illi plenitudini poteſtatis à Romanis pon. acceptā referri vult omnem ciuilē, quæ inter *Marſilij*
principes & cōmunitates viget,diſcordiam:abſolutum ab eadem vigorem authorita-
tis principantium,qua ciuilis continetur concordia & vnitas.Proinde expedire dicit,vt
titulus ille plenitudinis poteſtatis interdicatur Romano pon. ab vniuerſali concilio,ſi-
militer & facultas conferendi beneficia eccleſiaſtica. Ad quę vult obligari omnes iuriſ
dictionem habentes,præcipue reges,lege diuina,velut conſtitutos vt faciant iudicium
B & iuſtitiam.Hæc velut ſumma orationis eſt,bone Deus qualis ? quæ in ſui confutatio-
ne multo minus nobis negotij exhibuit,q̄ fecit,vt ex horrendo quodam verborũ & ma
ledictorum inuolucro expiſcaremur incluſas ſententias,easq; explicaremus qualicũq;
ordine & compendio.In quibus tamē fidem meam fateretur etiam ille ipſe,ſi viueret.
Adeo nuſquā diſſimulaui rationū eius efficaciam,nec in eiſdem explicandis quicq̄ illis
detraxi,aut vigoris aut probabilitatis,vt pro virili eaſdē adiuuarim potius,& pleraſq;,
quàm ille,explicarim multo probabilius.

Romanis pontificibns vt eccleſiaſticæ hierarchiæ rectoribus, gubernationis
quoq; & regiminis vniuerſæ familiæ eccleſiaſticæ plenam poteſtatē com
petere,aduerſus prædictorum impietatem aſſerere.

CAPVT XII.


VT videt nullis ſuis artibus & technis ſe magis proficere callidus ille & an *Call[id]i ſerpē*
tiquus ſerpēs,hoſtisq; humani gn̄is:q̄ ſi,vt primis noſtris parētibus Deo *tis artes,&*
ita & nobis ſacris ab eodē conſtitutis ordinatisq; magiſtratibus,nō obe- *q̄d ſpectet in*
dire perſuaſerit.Inde em̄ & Dei,& cultus eius, vniuerſæq; religiōis negle *impugnāda*
ctū videt cōſequi.Ita nulli rei,excitatis ad hoc ſuis apoſtolis,ſtudet diligētius,& accura *atq; euerten*
C tius:præſertim,cum hoc ſibi videat fere cecidiſſe feliciter, ob inſitæ omnibus appetiti- *da authorita*
onis cuiuſdā,ſed niſi ratione moderetur,inordinatæ,libertatis(inquam) cognatæq; ſu- *te eccleſiaſti*
perbiæ igniculum.Sic ſecularibus perſuadetur facile,non ſubijci,non teneri ſacerdota *ca*
li authoritati & legibus.Ita cuiq;,ea q̄bus frena relaxātur licentię. Aures arrigūt,tāetſi
pij alioqui principes,cum ſua ſibi iura detracta à ſacerdotibus audiunt,& facile credūt
quæ per ſe arrident,facile incitantur ad ea quocunq; modo ſibi vendicāda,quę ſibi de-
beri optimo iure perſuadentur.Atq; ethnicam fere dominationem, interdictā à Chri-
ſto,inſtillatam ab his conſultoribus,concipientes meditantesq; animo, obliuiſcuntur
interim,quòd chriſtianæ eccleſiæ membra ſint,quòd Chriſti regno ſeruiant. Sic(quorſum il-
le hæc agit omnia) ſupernæ quoq; illius felicitatis regno, qui huius Chriſti regni finis
eſt,excluduntur,& ſecum attrahit in perditionē & interitum. Quare prædictis diligen-
tius reſpondendū eſt,calūnijs verius,q̄ querimonijs,& vbiq; aſſerenda orthodoxa veri
tas. In primis hoc,velint nolint,fateantur neceſſe eſt,Ro.pontifici, velut totius eccleſiæ *Paſtori & re*
rectori & præſidi,cōpetere authoritatē talem ac tantā,qualis quantaq; ad eccleſiaſticæ *ctori ouil[i]s*
domus regimen gubernationēq; illi fuerat neceſſaria. Qua & oēs,qui eiuſdem familiæ *Chriſti ſubeſ*
ſunt,queq; in ſuo continere poſſit officio,ab vnoquoq; eius rationē exigere: delinquen- *ſe oēs q̄ cōti*
tes punire:exceſſus corrigere,moderari vniuerſa quęcūq; agunt in domo eccleſiaſtica. *nent in eodē*
Inſuper & exortas oēs de fide & religione eccleſiaſticisq; negotijs cauſas, quæſtiones, *etiā impera-*
cōtrouerſias,inter membra eccleſiaſtici corporis,ſua authoritate,definitione & iudicio *tores,reges,*
terminare & componere. Proinde omnes qui ad Chriſti eccleſiam pertinent, qui intra *principes*

septa ouilis eius continentur, quatenus ecclesiæ mēbra sunt, authoritati, gubernationi D
& regimini Petri & successoꝝ eius, humiliter se submittere, oēs eius sacrosanctā autho-
ritatem illi datā à Christo agnoscere & re uereri oportere, à qua nemo exēptus est, nec
princeps, nec rex, nec Imperator, postq̄ se Christi iugo vltro subdidit, & regno eius in-
corporari seruireq́ expetijt. In quo, vt eiusmodi, nemo vllam super conseruos suos au-
thoritatem aut superioritatem exercere potest, nisi cui constat à legislatore nostro Chri
sto delegatam eiusmodi. Qui regni illius sui regimen non Imperatoribus aut regibus,
sed Petro cōmisit. Illi dixit: Pasce regeq́ oues meas & agnos meos. At cui aliquoꝝ cō
missum est regimen, necesse est datam illi regendi eosdem potestatem, his autem obse
quendi & rectoris imperijs obediendi necessitatem impositam: sine quo quis posset vel
viginti personarum familiā regere? Sed hæc duobus libris superioribus ex illis nostræ
fidei indubitatis certissimisq́ principijs copiose & luculenter demonstrata sunt. Et
hoc ipso libro, ex illis ipsis quæ hic aduersus ecclesiam statuit philosophicis non semel
confirmata principijs.

Plenitudo potestatis cō petēs catholi cæ ecclesię re ctoribus

Si peccēt illi, non nostro sed Dei subia cere iudicio

Cyprianus ad Florentiū

Hæc itaq́ est illa plenitudo potestatis, gubernādi videlicet & regendi ouile Christi
& domum ecclesiasticā, non vsurpata à Romanis pontificibus, sed ipsis cōmissa à Chri
sto in B. Petro apostoloꝝ principe, cui succedūt in authoritate & officio. Qua si abutan
tur, non effugiēt iudicium eius cui vni subiecti sunt, & qui vices suas ipsis commisit, po- E
tentesq́ potentius tormenta patientur. At nobis permissa nō est illos iudicandi autho-
ritas. In quo si mihi non credis, audi Apostolum: Nam tu quis es, inquit, qui iudicas ali
enum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. A Christo ille constitutus est vt
te regat, vt te iudicet, non tu illius iudex constitutus. Tu autem ouis es, inquit ille, noli
discutere pastorem, ne eius quoq́ criminis reus tenearis: noli te iudicem Dei constitue-
re & Christi, qui dicit ad apostolos, & per hoc ad omnes prępositos, qui apostolis vica-
ria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum qui mi-
sit me. Vnde enim hæreses & schismata obortæ sunt & oriūtur, nisi dum episcopus qui
vnus est & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo
Dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille Cyprianus glo
riosus Christi martyr & pontifex.

Iob. 34
Esa. 43

Quod si mali tibi videantur tui præpositi, primum in te respice, num tua forte tuiq́
similium culpa mali sint. Siquidem, propter peccata populi Deus reguare facit hoīem
hypocritam, & suos principes sanctos cōtaminat. Ita cū addidisset furor dn̄i irasci con
tra Israēlem, cōmouit Dauid, vt numeraret Iudam & Hierusalē. Sic & peccatis nostris
iratus, etiam nostros pastores labi permittit, & linguam astringit vt loqui nesciāt, subs
trahit nobis influxum cœlestis & spiritalis gratiæ, qa nos sumus domus exasperans.

Quod optimū atq́ effi cacissimū re mediū corre ctionis pasto rū nostroꝝ

Quod ergo, si quæris, correctionis pastoꝝ nostroꝝ optimum efficacissimumq́ reme F
dium? Vt nos ipsos iudicemus primum, propria nostra, nō pastoꝝ, peccata accusemus,
emendemusq́, quibus ille prouocatus, in ira furoris sui dat nobis quales meremur præ
latos & principes, vt in sordibus existentes insordescamus amplius. Ee deinde, clame-
mus ad dn̄m, vt vel illos ipsos emendare dignetur: vel malis sublatis, alios secundum
cor suum nobis constituere. Qui cito nos audiet, cito vindictam faciet seruorum suoꝝ
fideliter ad se clamantium. At si hoc remedio neglecto, ipsi manum illis admoliri volu
erimus, ipsimet illos magistratu amouere, quem nō à nobis, sed à Christo in suo illo re-
gno acceperunt, in quod etiam nos precario & gratiose recepti sumus: non solum nihil
proficiemus, nihil nobis cedet feliciter, sed etiam iram furoris domini, cōtra nos prouo-
cabimus, imò læsæ maiestatis crimine inuoluemur, nobis sacrilege vsurpantes quod
ad solum Christum pertinet: idq́ quia nec Christo credimus, nec confidimus sibi curæ
esse suum regnum, suam ecclesiam.

Qualia crimi na obijciat il le Romanis pontificibus

Quæ tamen ille capitalium & intolerabilium criminum & abusionum loco Roma
nis pontificibus obijcit, mihi crimina, nisi in criminante non videntur. Quorum primū
& grauissimū hoc est: ꝙ cum ipsi principibus & potestatibus publicis subiecti esse de-
berent: contrà sibi subiecerint reges & regna, Imperatores & imperia. Sed hanc calu-
mniam satis iam superq́ diluimus. Quin potius dicimus Petro atq́ eius successoribus
commissum à Christo, vt suum ouile regat & gubernet. Qui ergo à Petro atque eius
successoribus regi, illis subesse noluerit, caueat Christi ouile ingredi, aut ingressus
exeat

A exeat, vt vero quisquam intus maneat, quisquam esse velit membrum ecclesiastici corporis, & non subesse eius capiti, nec ipsa rerum natura patitur: etiamsi non contradiceret Christus.

Fieri nō posse, vt quis velit esse membrū ecclesiastici corporis nec eius subesse capiti.

Assertio definitionis Bonifacianæ.

Quare non est amentia aut insania, quod ille blasphemat, dicere omnes Chistianos etiam imperatores, reges, principes, subesse Romano Pontifici. Imò Christi sententia est: Omnem omnino hominē de necessitate salutis eidem subesse debere. Nam quāmuis actu subsit nemo, nisi qui iam in ouili Christi continetur: quia tamē extra illud nulli salus est, sed debent omnes, qui saluari voluerint, intra ouile Christi contineri: ideo quoq; & pastori, rectoriq; eiusdem omnes subesse tenentur. Cui vero, iustissimoq; titulo, non execrabili (vt hic omnibus Christifidelibus merito ter execrandus impie affirmat) non oratione sophistica & æquiuoca, secundum omnē suum sensum falsa & semper & vbique neganda omnibus Christifidelibus. Quin potius verissima, atque omnibus, qui regni CHRISTI participes esse desiderant, fideliter amplectenda, competit illa quam diximus plenitudo potestatis regendi & gubernandi vniuersam familiam ecclesiasticam.

Plenitudinē potestatis iustissimo titulo cōpetere, rectori vniuersalis ecclesiæ.

Assertio Clementinæ pastoralis, de sent. & re iu.

Nec quicquam præter nudam, meramq; veritatem continet Clementina illa pastoralis (cui ille tam petulanter insultat) de sent. & re iud. Nam si (quod suprà euidēter de-
B monstrauimus) ad authoritatem capitis hierarchiæ ecclesiasticę pertinet, oīa membra ecclesiastici corporis in officio continere, excessus corrigere, eorum prĕsertim, qui secundum eiusdem hierarchiæ formam nulli alteri ecclesiæ membro subsunt, quàm capiti, tu non vis latam ab eiusmodi aliquo iniustam, iniquamq; sententiā posse retractari authoritate capitis, aut si de iure non subsistat (q̄d ille fecit) nullā declarari? Habuit, habet, & habebit, etiam si te ruperis, illam authoritatem super vniuersa membra ecclesiastici corporis, caput eiusdem, quod à CHRISTO nobis institutum est, hoc autem esse Romanos Pontifices successores PETRI, libro tertio & quarto irrefragabiliter demonstrauimus. Itaque, quòd ille tanquam veritatis præco scilicet valenter atque impotenter clamat, regibus, principibus, populis, per dictam Clementinā secundum omnem eius suppositionem apertissime falsam, omnibus summum præiudicium fieri. Omnes siquidem secundum eius sentētiam subiectos esse authoritati Romani Pontificis, quod nullis modis ferendum vult. Ego contrà, veritatis verus præco, clamo, & valenter clamo, illum esse liuidum detractorem veritatis, non præconem: sed hostem & aduersarium, pietatis euersorem, & pro pace (cuius se defensorem prædicat) ecclesiam CHRISTI confundere turbis, rixis, seditionibus, bellis innumeris. Vobis quoque dico, principibus, regibus, populis, omnibus denique qui se gaudent intra Christi ouile contineri, vt libenter, diligenter, & humiliter illi subsint, cui Christus mandauit
C sui ouilis curam & regimē. Nulli hoc cuiquam fore præiudicio, sed lucro maximo. Hac enim via, illam felicitatem assequemini, ob quam in hoc CHRISTI regnum congregati sumus. Tu mihi dic, qui pacem defendere te prædicas, quo pacto pacem cōseruabis in domo ecclesiastica, nisi omnem in eadem authoritatem ciuilem subdas authoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis? Sunt in domo ecclesiastica principantes multi, ciuilesque magistratus gerentes, quorum nemo subditur alteri, nec alium supra se recognoscunt principantem ciuiliter: vt imperator, rex Galliæ, rex Hispaniarum, Angliæ, Scotiæ, & alij plurimi. Inter hos si quando surgit quæstio & controuersia (nisi illos subesse volueris cōmuni totius ecclesiæ capiti, cuius est membra oīa in officio cōtinere, in pace & cōcordia) nunquid nō erit necessarium, vt cōtinuo armis decernatur oīs exorta inter eos cōtrouersia eiusmodi? Nunquid non cōtinuis bellis tumultuabitur domus ecclesiastica? Quod si cōtra hos facias oēs diligenter, fideliterq;, vt tenētur, subesse cōmuni totius ecclesiæ capiti, nunquid ille sua authoritate, cui obedire debent oēs, qui Christiano censentur nomine, non facile cōponet exortas omnes quæstiones & cōtrouersias? Nunquid pro continuis bellorum tumultibus, quæ tu defensor pacis inducis, excitas, foues, tot in ecclesiastica domo principantes, nec sibi mutuo nec vlli superiori subiectos constituens, non videremus in eadem vigere pulcherrimā pacis pulchritudinem? Et quæ est alia causa bellorū inter nos plusquam ciuilium, quibus Christiani fratres, in viscera fratrū innocētum ferrū stringimus, nisi quia principes nostri infideles & inobsequētes filij? Nisi quia à te, tuiq; similibus pestilentissimis cōsilarijs seducti vestris

Necessario requirere pacē Christianæ ecclesiæ, vt oīs in eadem ciuilis authoritas subsit authoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis.

Causa bellorū inter nos plus q̄ ciuilium.

persuasionibus eiusmodi, pij patris, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, ipsos omni studio ad Christianam pacem exhortantis monitis, in totius Christianæ Reipublicæ confusionem, perniciem & excidium rebelles & contumaces sunt? D

Marsilianæ collectionis inepta.

Sed attende, obsecro lector Christiane, quid huic frontis sit homini, quibus, qualibuscunque argumentis datam à Christo Romanis Pontificibus authoritatem, eisdem extorquere conetur. Attendite uauq; inquit, per necessitatem consequi, habentem authoritatem primam cuiusuis principis aut iudicis reuocandi sententiam, super eum etiam habere potestatem sui principatus instituendi & deponeudi. O argutum & dialecticum hominem. Archiepiscopus authoritatem habet retractandi sententiã alicuius sibi subditi episcopi, vbi ad ipsum legitime prouocatum extitit: ergo potestatem habet instituendi & deponendi episcopatum & episcopũ? Per quem locum dialecticum? Sed non vacat inepuias & maledicentiam hominis persequi, & retaliare per singula, tametsi nec ad omnia cõniuere potuimus, propter multos, quibus placet uimium. Et hactenus quidem, quòd Romanis Pontificibus plena potestas competit regendi, gubernandiq; vniuersam familiam ecclesiasticam, nec sit indebite ab illis vsurpatus ille plenitudinis potestatis titulus, sed Christi authoritate & commissione eisdem competens, aduersus illius detractionem & calumnias, breuiter indicauimus.

E

De potestate ordinandi sedem apostolicam, & iure inuestiturarum ecclesiarum, prælaturarumque, & collationum ecclesiasticorum beneficiorum omnium, an quo iure imperatoribus, aut secularibus principibus conueniant. CAP. XIII.



De iure inuestiturarũ & ordinandi sedem apostolicam.

Onqueritur ille, vt audisti, vsurpata pleraq; à Romanis Pontificibus, & ablata imperatoribus, quæ vult iure diuino spectare ad ius imperij, tanquam ad supremum legislatorem fidelem. Et imprimis potestatem ordinandi sedem apostolicam, atq; iu ea constitueudi Pontificem. Deinde, inuestituras, collationes, liberamq; dispositionem ecclesiarum, ecclesiasticarumq; dignitatum, prælaturarum, officiorum, beneficiorumq; ecclesiasticorum omnium. Quæ cum pertinerent ad ius fidelium principum, & ab eisdem religionis, deuotionisq; causa concessa Pontificibus, per eosdem, vnà cum Romano clero & populo restituta fuissent, primum Carolo Magno, deinde Ottoni primo imperatori, dicit postea, magno totius orbis tumultu, magna omniũ ordinũ confusione, multisq; scandalis repetita per subsequentes Pontifices. Et quàmuis cum eam ob rem inter Henricum V. & Romanam ecclesiam grauis exorta controuersia, multis annis turbasset ecclesiam, idem postea Calisto II. ea oĩa vltro cesserit: quia tamen has concessiones & hæc priuilegia ex iusta fortassis & legitima, vt dicit, causa ad se reuocare conati sunt, Fredericus II. & Otto IIII. multis eosdem insidijs, persecutionibus & impedimẽtis diuexatos cõqueritur à Romanis Põtificibus. F

An quo iure ad seculares principes pertinuerint, & pertineant.

Itaq; vt clarissime intelligatur, num quo iure hæc ad imperatorẽ, aut seculares principes pertiuuerint & pertineant, an vero iusta aliqua consideratione, eadem aut eorum aliqua, priuilegio singulari illis aliquando concessa per ecclesiasticæ hierarcihiæ caput & præsidem, iustiori postmodum ratione ab eisdem reuocata sint.

Diuino iure, ea oĩa pertinere ad ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem.

Dicimus imprimis, capiti hierarchiæ ecclesiasticæ iure diuino competere authoritatem regendi, gubernandiq; vniuersum corpus ecclesiasticum, & singula eius membra in suo contiuendi officio. Inter quæ præcipua quædam, sunt imperatores, reges & principes. Quorum est officium & authoritas, vt ciuiliter gubernent subiectam sibi multitudinem subordinate tamen, ad finem regni ipsius Christi, hoc est, catholicæ ecclesiæ, cuius pars & membra sunt, & cui ipsorum etiam seruire debet authoritas. Vt vero vicissim illis ipsis membris competeret in caput suum vlla ordinandi aut regulandi authoritas, Christo, rationi, atq; adeo ipsi rerum naturæ est cõtrarium. Sed hoc plane est necessarium, vt reliquorum membrorum omnium caput, sit rector & regula, etiã imperatorum, regum, & principum, vt omnium disponat ac moderetur officia, & breuiter vniuersum ecclesiasticum sub se ordinem in sua potestate habeat. Hæc, inquam, vniuersa diuino iure ad illum pertinent, cui Christus ipse vniuersi ouilis sui, curam commisit & regimen, Petro videlicet, & qui eidem successerunt, in ea authoritate & officio, non imperatoribus, regibus, aut secularibus priucipibus. Si imperator, inquit ille, ca

tholi-

A tholicus eſt(quod ſalua pace ipſius dicimus)filius eſt, non præſul eccleſiæ: quod ad re-
ligionem pertinet,diſcere ei conuenit,non docere.Habet priuilegia ſuæ poteſtatis,quę
adminiſtrandis legibus publicis,diuinitus conſequutus eſt.Dei itaq; beneficijs non in-
gratus,contra diſpoſitionem cœleſtis ordinis nil vſurpet.Ad ſacerdotes enim Deus vo
luit, quæ eccleſiæ diſponenda ſunt pertinere,non ad poteſtates ſeculi. Quas, ſi fideles
ſunt,eccleſiæ ſuæ ſacerdotibus voluit eſſe ſubiectas. Nõ ſibi vendicet alienũ ius,& mi-
niſterium quod alteri deputatum eſt,neq; contra eum cõtendat hæc abrumpere, à quo
conſtituta ſunt:ne contra illius beneficia pugnare videatur,à quo propriã aſſecutus eſt
poteſtatem.Non à legibus publicis, non à poteſtatibus ſeculi, ſed à Pontificibus & ſa-
cerdotibus omnipotens Deus Chriſtianę religionis clericos & ſacerdotes voluit ordina
ri, & diſcuti, ac recipi de errore redeuntes. Hæc nonageſima ſexta diſtinctione capitulo
Imperator.

Haud tamen imus inficias,quin in electione Romanorum Pontificum, requiri ſole-
bat antiquitus,etiam Romani principis aſſenſus:ſed tunc, cum non ſolum ad clerum,
ſed etiam ad Ro. Pop. pertinebat Pontificis electio, aut ſaltem, cum non alium elige-
ret clerus, niſi quem cõmunibus ſuffragijs expetiuiſſet populus. Quemadmodũ etiam
aliarum eccleſiarum eligi tunc ſolebant epiſcopi.Hoc ſummo ſtudio pręcauentes nimi
B rum eccleſiæ rectores & antiſtites,ne quibus inuitis, quis male gratus obtruderetur epi
ſcopus. Ne fiat,inquit ille,ciuitas minus religioſa quàm conuenit, cui non licuit habere
quem voluit,epiſcopum.Quid igitur mirum eſt,etiam principis,velut capitis electoris
populi expetitum fuiſſe ſuffragium?Quod,quandiu nihil diſſuadebat grauius,vtile vi-
ſum eſt patribus,vt eo libentius illius authoritati ſe princeps ſubmitteret, quem etiam
ſuo extuliſſet ſuffragio. Quanquam nihil ſibi iuris competere in eiuſmodi niſi gratioſe
conceſſum,ſane etiam intellexerint religioſi principes.

Qua ratione cõſueuiſſe olim in electione Ro. Põtificis,requiri aſſenſum principis.

Itaq; Valentinianus ille(vt quarto eccleſiaſticæ ſuæ hiſtoriæ libro explicat Theodo
retus Cyrenenſis epiſcopus)vere orthodoxus imperator, cum defuncto Auxentio epi-
ſcopo,qui Arriana perfidia infecerat Mediolanenſem eccleſiam,cuperet eidem ortho-
doxum aliquem epiſcopum præfici, accerſitos ſacerdotes & epiſcopos ita alloquitur:
Ignorare non poteſtis vllo modo,quippe diuinis inſtructi literis,qualem eſſe conueniat
eum,cui Pontificalis dignitas committenda ſit,quódq; non doctrina ſolum, ſed etiam
moribus ac vita inſtruere ſubiectos debeat,atq; ita totius honeſtatis ſe exemplum pro
ponere,vt doctrinæ ſuæ,ipſa conuerſatio perhibeat teſtimonium. Proinde,& hoc tem-
pore,talem in pontificali cõſtituite ſolio,cui etiam nos,qui gubernamus imperium, no
ſtra capita ſyncere ſubdamus, cuiuſque reprehenſiones(cum enim homines ſimus, &
offendere neceſſe eſt)tanquam medicinæ curam libenter admittamus. Hęc locutum iu
C bet ſynodus ipſum diligere aliquem ſuffragio ſuo,ſapientem,& pietate ornatum. At il
le ſupra nos eſt,inquit,talis electio,aut vt vertit alius,maior quàm vt à me pręſtari poſ-
ſit res,multóq; fuerit melius vos decernere, diuina gratia dignatos & participes ſplẽdo
ris illius. Hactens ille. Vides itaq; religioſiſſimi imperatoris Chriſtianã ſententiã, vtq;
intellexerit, non ad ius imperiale,ſed ſacerdotale ſpectare electionem Pontificum.

Religioſos principes intellexiſſe nullo iure ſibi hoc competere,ſed gratioſe cõceſſum. Valẽtiniani imperatoris teſtimoniũ.

Quanquam etiam hoc,quod dixi,ad clerum & populum tunc communiter, quàm-
uis diſpenſatione quadam,pertinuiſſe electionem Pontificum,ſane intelligendum eſt.
Nec enim electio pertinebat ad populum, ſed ad clerum & ſacerdotes tantum. Qui ta
men, niſi aſſenſu populi, aut eius ſanioris partis neminem permittebantur eligere.
Tunc enim, inquit beatus Stephanus Pontifex, in eccleſia Dei rite præficietur, cum
populus pariter in eum acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit. Singu-
lorum autem in electione officia propria diligenter & diſtincte expreſſit beatiſſimus
ille Leo, in epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicẽſem epiſcopum: Vota,inquit,ciuium,
teſtimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum, in ordinationibus ſa-
cerdotum cõſiderentur. Itaq; tũc & laudabilis vſus obtinuerat, & per eccleſiaſticæ hie
rarchiæ præſides ita quoq; ordinatũ,cõſtitutumq; fuerat,vt electiões tam Romanorũ
Pontificum, quàm etiam aliorum epiſcoporum, referrentur ad fideles imperatores,& principes,
maxime propter hæreticorum & ſchiſmaticorum concertationes,à quibus nõ raro cõfuſa,
Dei periclitabatur eccleſia. Aduerſus quos, cum pro ipſorum impietate parum valerent cen
ſuræ eccleſiaſticæ,fideliſſimorum imperatorum ſeueritas ſeruiuit eccleſię. Cui vt eo ſeruirẽt
deuotius

Quomodo etiã à populo antiquitus pendebat Põtificum electio.

deuotius, vtque velut deuotissimi filij,illius authoritati se submitterēt syncerius,quem D proprio quoq; assensu sibi in patrem constitutū viderent,hoc honoris fidelibus principibus in electionibus permissum est à principio.

Iu[illegible] ratione, antiquū illum morē abrogatū postea, q̄ indultum à principio. Decretū cōcilij sub Symmacho.

At cum postea per Hexarchorum tyrannidem (qui imperatorum gerebāt vices per Italiam) multa committerentur enormia,& frequenter turbaretur atq; impediretur legitima electio,sæpe etiam vis interponeretur apud clerum & populū, vt quem ipsi vellent,eligerent: nonnunquam etiam sine electione vi intrudere conarentur aliquos, iustiori ratione hoc postea abrogatum est, quàm indultum fuerat à principio. Itaque in cōcilio q̄d sub Symmacho celebratum est, inter cætera in hæc verba decretum legitur: Non placuit laicum statuendi in ecclesia aliquam potestatem habere,cui subsequendi est iniuncta necessitas,& non data imperandi authoritas. Et rursus: Laicis quàmuis religiosis,nulla de ecclesiasticis rebus aliquid statuendi legitur attributa facultas.

Constantinus IIII. vltro resignauit priuilegio prætenso sibi & imperio in electiōe Ro. Pontificis.

Itaq; Constātinus imperator IIII. eius nōis, cum intellexisset Benedictum II. virum multis ornatum virtutibus, assumptum ad regimen vniuersalis ecclesiæ,eius sanctitate permotus,sanctionem ad illum misit,per quam vltro resignauit ex vetusta illa consuetudine,sibi & imperio prætenso priuilegio præfato. Ne forte ea occasione,per successorum suorum minus forte religiosos aliquos,scandalum aliquod concitaretur Dei ecclesiæ. Vtq; deinceps,quem clerus cum populo Romano delegisset in Pōtificem,eundem E nulla aut Constantinopolitani principis, aut Italiæ Hexarchi expectata authoritate, omnes verum Christi vicarium crederent.

Carolo concessū ius, tā ordinādi sedem apostolicam, q̄ inuestiēdi episcopos per vniuersas sibi subiectas prouincias.

At Carolo Magno,cum à vi atq; tyrannide Longobardica,capto vltimo eorum rege Desiderio liberasset Romanam ecclesiam,atq; eidem restituisset ablata per Longobardos omnia, paternamq; donationem etiam maioribus confirmasset,auxissetq; priuilegijs,Adrianus Pontifex,cōuocata ad hoc CLIIII. episcoporum, apud Lateranum in ecclesia S. Saluatoris synodo, ius & potestatem eligendi Pontificis, & ordinandæ,si quando vacaret, sedis apostolicæ,dignitatem etiam Patritiatus concessit. Inuestiendi quoq; archiepiscopos & episcopos per singulas sibi subiectas prouincias, constituens, vt nisi à rege laudetur & inuestiatur episcopus,à nemine consecretur. Et quicunq; contra hoc decretum ageret, anathematis eum vinculo innodauit:& nisi resipisceret,bona quoque eiusdem publicari præcepit.

Carolus cum Ludouico filio consorte imperij, vltro resignauit ius inuestiturarum. Sanctio Caroli & Ludouici.

Sed huic priuilegio,quantum ad inuestituras ecclesiarum,archiepiscoporum & episcoporum pertinebat,idem ipse Carolus(satis intelligens parum illud decere,vt cōtrarium sacris canonibus, & apertam palatinis per hoc ianuam irrumpendi in omnes ecclesias, easdemq; profanandi) post assumptum in consortem imperij Ludouicum filium,vltro cessit & resignauit. Quemadmodum est videre libro 1. capitulorum Caroli & Ludouici imperatorum. In quo inter cætera ab ipsis constituta,etiam hæc legitur eorum sanctio: Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine sancta ecclesia,suo liberius potiatur honore,assensum ordini ecclesiastico præbemus,vt scilicet episcopi,per electionem cleri & populi,secundum statuta canonum,de propria diœcesi,remota personarum & munerum acceptione,ob vitæ meritum,& sapientiæ donum eligantur, vt exemplo & verbo sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant. Hactenus verba sanctionis,quam etiam Gratianus suæ cōpilationi inseruit, LXIII. dist.c. Sacrorum. F

Ludouicus, etiā ius eligēdi Ro. Pontificis,restituit Paschali Pontifici. Sanctio Ludouici.

Quod vero ad ordinationem sedis apostolicæ, aut electionem Romani Pōtificis attinet,idem Ludouicus,post mortē patris iam solus imperans, Paschali Pontifici huius pacti ac sanctionis tenore restituit:

Ego Ludouicus imperator Romanus August. statuo & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ,tibi beato Petro,principi apostolorum, & per te vicario tuo D. Paschali summo Pontifici, & successoribus eius in perpetuum, sicut à prædecessoribus vestris,vsq; nunc in vestra potestate & ditione tenuistis,& disposuistis,Romanam ciuitatem, cum ducatu suo, & suburbanis,& villiculis omnibus,& territorijs eius,montanis,& maritimis,littoribus,& portubus,seu cūctis ciuitatibus, oppidis, castellis,& villis in Tusciæ partibus. Itemq; quando diuina vocatione huius sacratissimæ sedis Pontifex de hoc seculo migrauerit, nullus ex regno nostro, aut Frācus, aut Longobardus de qualibet parte homo sub nostra potestate constitutus,licentiam habeat,contra Romanos,aut priuatim aut publice cōueniendi, aut electionem faciendi. Nullusq; in ciuitatibus

A bus aut territorijs, ad ecclesiæ B. Petri apostoli potestatem pertinentibus, aliquod malum facere præsumat. Sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine qualibet perturbatione honorificam suo Pontifici exhibere sepulturam. Et eum quem diuina inspiratione, & B. Petri intercessione omnes Romani vno consilio, atq; vna concordia, sine aliqua promissione ad Pontificatus ordinē elegerint, sine aliqua ambiguitate aut contradictione more canonico consecretur. Et cum consecratus fuerit, legati ad nos vel successores nostros, reges Francorum dirigantur, qui inter nos, & illum amicitiam, charitatem, & pacem consocient. Hactenus verba pacti & sanctionis præfatæ. Quæ Gratianus suæ quoq; compilationi inseruit, LXIII. dist. c. Ego Ludouicus.

Itaq; cum sub huius successore & filio, Ludouico II. Adrianus II. (vt scribit Gregorius VII.) ad Romanū Pōtificatum ab ecclesia Dei genitricis & dominæ nostræ (quę dicitur pręsepe) traheretur ad Lateranensem patriarchiū, & certatim à populo & proceribus deportaretur, audiētes hoc oratores Ludouici imperatoris, indigne tulerunt quòd dum præsentes essent, ad hoc ipsum inuitati non fuerant, nec optatæ à se futuri præsulis electioni interesse meruerant. Qui accepta ratione, quòd non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis prospectu hoc cōmissum fuerat, ne videlicet, legatos principum in electione Romanorum præsulum expectādi mos, per huiusmodi fomitem inolesceret, omnem indignationem medullitus sedauerunt & ad saluandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt. Hæc Gregorij verba etiam Gratianus, dictæ dist. inseruit c. Cum Adrianus. Cuius Adriani hoc extat decretum: Vt nullus laicorum principum vel potentū semet electioni ingerat, aut promotioni patriarchę, metropolitę, aut cuiuslibet episcopi. Ne videlicet, inordinata & incongrua fiat electio, confusio vel contentio: prę sertim cum nullā in talibus potestatem, quenq̄ potestatiuorū, vel cæterorū laicorum habere cōueniat. Et adijcit pœnam anathematis in prædictos, si quis eorū aduersus cōmunē consonantem, atq; canonicā electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit.

Cur in electione Adriani II. oratores Ludouici II. quis præsentes vocati non fuerunt.

Adriani decretum.

Similiter in VIII. vniuersali cōcilio, q̄d eodē Pōtifice, sub legatorū eius prę sentia Cōstātinopoli celebratū est, post execratū Photinū, Cōstātinopolitanę ecclesiæ ex impiali fauore, occupatorē, & restitutū in eādem B. Ignatium, in hæc verba statutū legitur:

Consecrationes & promotiones episcoporū, concordantes prioribus cōcilijs clericorum electione ac decreto, & ab episcoporū collegio fieri hæc sancta & vniuersalis synodus definiuit & statuit, atq; iure promulgauit: Neminem laicorū principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni patriarchæ, metropolitani aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incōgrua hinc fiat electio, cōtentio vel cōfusio: præsertim, cum in talibus, nullam potestatē quenq̄ potestatiuorū, vel laicorū cæterorū habere cōueniat: sed silere, & attēdere sibi, vsquequo à collegio ecclesiæ suscipiat finem, Pōtificis futuri electio. Si vero quisq̄ laicorū ad contractandū vel cooperandū inuitat ab ecclesia, licet huiusmodi laico cum reuerētia (si forte voluerit) obtēperare se asciscētibus. Hactenus verba cōcilij. Quę etiā est legere in Gratiani volumine, dist. LXIIII. ca. II.

Decretum VIII. vniuersalis cōcilij.

C Tu itaq; vide, qui definitionū vniuersaliū conciliorū legitime congregatorū, non minorē, q̄ canonicarū scripturarū authoritatē esse prędicas, vt ad quę pertinet dubios hinc ortos sensus, definitione sua determinare, qua frōte audeas conqueri imperatoribus & principibus factam iniuriā per Romanos Pōtifices, quod ipsis potestatem conferendi ecclesias, & dignitates ecclesiasticas pro arbitrio dispensandi interdixerint.

At longo post hęc tēpore, cum Ioāni XII. probris omnibus & sceleribus cooperto & ingnato Pōtifici, & iā ob conscientiā scelerū (accito à Cardinalibus & aduentāte ad vrbem Ottone I. imperatore) profugo in Cāpaniam, & in mōtibus inter feras delitescēti ac feralē vitā agenti, Romāq; (q̄uis cōmuni & principis & Romanorū cōsensu & publica legatiōe reuocato, etiā data eidē securitate, vt in cathedra sua libere posset residere) recusanti redire, ac per id velut suā cathedrā vltro deserēti, cōmuni voto Romanorū & principis, illi supordinatus eēt Leo apostolicę sedis scriniarius, eius nōis VIII. & de more solēniter cōsecratus, Romani abeūte principe psuasi à quibusdā (recte an secus sequēti libro inuestigabimus) præter ius & fas se egisse quòd viuenti adhuc Ioāni, quantumuis scelerato, quantumuis suæ sedis desertori & profugo superinduxissent alium, consilium inierunt quoquo modo reducendi Ioānis, Leonemq;, quem illi superinduxerāt, ante omnia eiecerunt. Qui ad imperatorem haud longe agentem ab vrbe confugiens hac

Ioānis XII. & Leonis illi superordinati historia.

Leo à Romanis electus, Ottonis imperatoris ope inis reducis.

hac re exacerbatum facile induxit, instructa acie Romam contendere & Romanos bello persequi. In qua rerum perturbatione, cum ille Ioannes è viuis de repente sublatus, ademisset Romanis illum scrupulum, fecissetq; liberum, vt vel de nouo consentiendo in electionem Leonis, accommodare se possent voluntati principis, & vim certo sibi imminentis belli auertere, omne tamen periculum subire decreuerunt potius, quàm perniciem exempli eiusmodi transmittere ad posteros. Itaq; aduentanti hostiliter imperatori, miserunt quidem legatos obuiam, quibus pacem supplices precabantur, sed Benedictum eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuenti, sibi postulabant concedi Pontificē. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti suffragio, illi nullo metu deterriti instantis periculi, & potentissimi exercitus iam iam imminentis vrbis excidio, elegerunt nihilominus Benedictū, & in sede beati Petri apostoli consecratum de more collocarunt. Quod intelligens imperator, hostiliter Romanam ditionem ingressus, vrbem diuturna ac arctissima obsidione pressit, adeò vt modium sursuris XXX. aureis inibi venisse testetur Bibliothecarius Lateranēsis, scriptor eorum temporum. Qua victis necessitate, tandem patentibus portis admissus in vrbem imperator, Benedictum inde secum abduxit in Germaniam. Qui non multo post, dolore animi (vt creditur) apud Hemburgum (quo relegatus fuerat) moritur. Leo vero, vi & armis imperialibus restitutus in sedem apostolicam, vt imperatori gratiam rependeret, authoritatem omnē eligendi Pontificis, à clero, populoq; in imperatorē trāstulit, ea forma, quæ supra inducta est ab aduersario. Quā & Gratianus suo decretorū volumini inseruit, LXIII. dist. Ex hac concessione quali, quali (merito enim dubitatur de Leone, num legitimus fuerit Pontifex, vt superinductus viuenti, an vero ille Benedictus V. electus sede vacante, per obitum Ioannis indubitati ante Pontificis) successores Ottonis, metu oppressis & conniuentibus ad hoc Romanis, tam Pontificibus, quàm clero & populo, eandem sibi authoritatem, tam eligendi Romani Pōtificis, quàm inuestiturarū aliorum episcopatuum & archiepiscopatuum per imperij prouincias sibi præsumpserunt, vsquequ; in excessus intolerandos prorumpentes, diuina, humana, sacra, profanaq; sub illius prætextu confunderent omnia. In apostolicam sedem pro accepto beneficio facti rebelles & impij, cum impietati suæ resistere sentirent Romanos Pontifices, nothos & adulteros, superinducere legitimis, & inconsutilem domini tunicam scindere frequenter conati sunt. Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, cæterasq; dignitates ecclesiasticas, sine vllo pudore & verecundia publicè venales in palatio prostituerent, qualia sub Henrico IIII. & plerisq; eius successoribus plurima contigisse certum est. Siquidem ille, cum id exigentibus varijs & intolerādis eius excessibus, & præsertim ob episcopatuum ecclesiarū & Abbatiarum publicam, impudentemq; venditionē, ecclesiasticę cōmunioni sibi esset interdictum à Gregorio VII. exacerbatus, nō emendatus censuris ecclesiasticis, tandē apud Noricam Brixiam conuocatis scelera tis aliquot (quos de manu sua fecerat) episcopis, sanctissimum Pontificem, congestis in illum, infinitis & notorie falsis, execrandisq; criminibus, deponere conatus est, & Gunbertum quendam, omnium suorum scelerum ministrum, Rauennatem Archiepiscopum, illi superinducere. Quæ pestis, multo tempore vexauit ecclesiā. Idem tentauit Henricus V. illius filius & impietatis eius hæres. Siquidē fugato ex vrbe Gelasio II. viro sanctissimo Mauricium quendam Bracharensem Archiepiscopum, illi antipapam erigit. Sic & Fredericus I. aduersus Alexandrum III. canonice electum & consecratum in sede apostolica, fouit Octauianum quendam antipapam, cui Victori nomen indidit, & velut legitimum Pontificē adorauit, magnumq; in ecclesia Dei schisma concitauit, omnibus alijs Alexandri legitimi Pontificis obedientiam sectantibus, præter eos, quos Fredericus vnà secum in schisma pertraxerat. Et in Romanę ecclesiæ excidium vniuersas vires conuertit imperij. Quod ipsum fecerūt etiam successorum eius aliqui. Et his permittenda erat apostolicæ sedis ordinatio, ecclesiarum dispositio, & dignitatum prælaturarum, & ecclesiasticorum beneficiorum omnium?

Has igitur & iustissimas quidem ob causas, ecclesiasticę hierarchiæ pręsides, horum omnium authoritatem, velut iure diuino ad se pertinentem, ab imperatoribus & principibus secularibus, qui contra ecclesiam abutebantur indulgentia ecclesiæ, ad se reuocarunt. Itaq; cum mortuo Nicolao Pontifice, & in eius locum communibus omnium suffra-

Romani in locum Ioannis mortui Benedictum V. eligunt.

Imperator diuturna obsidione tandem vrbe potitus, Leonē vi & armis collocauit in sede apostolica.

Leo in gratiam restitutionis eiusmodi concessit imperatori memoratum priuilegium.

Merito dubitari de Leone, an fuerit legitimus Pōtifex.

Prædicto q̄li quali priuilegio vsos Ottonis successores, vsque dum eius prętextu cōfunderent oīa.

Hēric⁹ IIII. cum corriperetur a Gregorio VII. illū deponere conatus est.

Idem tentauit Henricus V aduersus Gelasiū II.

Idem Fredericus I. aduersus Alexandrū III.

Iustissimis ergo causis, Ro. Pontifices dictorū omnium autoritatē à secularib⁹ principibus ad se reuocasse.

A suffragijs suffecto Anshelmo, patria Mediolanensi, ex Lucensi episcopo, sub Alexandri II. nomine, Henrici illius IIII. imperatoris studio, Cadolus quidã Parmensis episcopus in Longobardia eidem suscitatus & obtrusus esset antipapa, atq; idem vi & armis Longobardicis Roma depellere legitimum Pontificem aggressus, Godtfridi Mechtildis illius Comitissæ mariti virtute repulsus, in Longobardiam coactus esset refugere, ab Henrico missus Romam, venit Otto Coloniensis Archiepiscopus. Qui admissus ad Alexandri Pontificis aspectum, confidentibus Cardinalibus, & è clero potioribus, in huiusmodi orationem prorupisse legitur:

Alexandro II. Cadolum quendã, Henrici IIII. studio obtrusum antipapam.

Quo factum est, inquit, modo, frater Alexander, vt prçter seruatos hactenus mores, præter legem olim Romanis Pontificibus prçscriptam, Pontificatum Romanum, à rege & domino meo Henrico iniussus acceperis? Et incipientem à Carolo, multos numerare Pontifices, qui imperiali authoritate vel electi, vel in electione confirmati fuissent, Hildebrãdus Archidiaconus, post Gregorius VII. adnuente sibi Pontifice & Cardinalibus, interrupit, & respondit in hunc modum: Nullum vnquam ius, nullum imperium Otto Archiepiscope, regibus aut imperatoribus Romanis, in Pontificis Romani electione fuit. Et si quid Pontificũ indulgentia pio aliquo respectu hac in re illis permissum extitit, iamdudum conuersum in ecclesiæ perniciẽ iure merito reuocatum, &

Ottonis Coloniensis Archiepiscopi, noie Hẽrici, cum Alexandro Pon. expostulatio.

Responsio Hildebrandi noie Pontificis & sacri collegij.

B patrum censura postea correctum est. Incipiensq; à superioribus, tam diu immoratus est, quoadusq; victus Otto, sibi satisfactum esse publice cõfiteretur & responderet. Qui quidem Hildebrandus mortuo Alexãdro, omnium consensu suffectus Gregorij VII. nomine, Romæ conuocata synodo Henricum illum ob intolerandos excessus, & prçsertim simoniacam prauitatem, qua ecclesias, abbatias, dignitates, in palatio suo velut publice venales plus offerentibus prostituerat, nec de hoc Christiano more per Pontificem correptus, se emendauerat, execratus est, velut simoniacum, periurum, & ecclesiç subuersorẽ. Similiter sub anathemate prohibuit ecclesiasticis omnibus, de manu cuiuscunq; laicæ personæ episcopatuum, vel quarumcunq; ecclesiasticarũ dignitatũ inuestituram recipere. Et tam dantes laicos, cuiuscunq; demum dignitatis, etiamsi imperiales existerent, q̃ recipientes clericos anathemati ecclesiastico subiecit. Cuius decreta etiam leguntur in Gratiani volumine XVI. q. VII. c. Si quis deinceps, & sequenti.

Hildebrand⁹ Pontifex fact⁹, sub noie Gregorij VII. Henricum dãnat. Eiusdem decretum.

At cum Henricus V. execrandi illius filius (à quo & exutus imperio in anathemate ecclesiastico miserabiliter decesserat) iamdudum viuo patri superelectus à regni proceribus, tandem sub Paschali II. Romam contendens, vt ab eo imperialem benedictionẽ mereretur accipere, vtq; super ecclesiarũ inuestitura exortũ nuper inter imperium & sacerdotium ingens dissidium, quoquo pacto cum Romano Põtifice componeret, in Tusciam vsque cum ingenti & valido exercitu progressus, duodecim oratores, regni pro-
C ceres (in quibus duo regis nepotes fuerant) misit ad Pontificem, causa concordandi inter ipsos omnis dissidij. Qui regis nomine enixe contendentes sibi seruari consuetudinem, qua apostolico priuilegio à Carolo Magno descẽdente, & successoribus eius à Põtificibus Romanis per annos plurimos confirmata & obseruata, per inuestituram annuli & pastoralis baculi, episcopatus, & abbatias quibus volebãt, licite dare consueuerant. Et contra prætendente Paschali, iustiori causa hoc reuocatum fuisse, quàm ab initio concessum fuerat: & ob innumera inde consecuta mala & scandala, à prædecessoribus suis & episcoporum concilio, ne deinceps fieret, merito interdictum sub pœna anathematis. Tandem (vt scribit hic noster Marsilius, aduersus quem agimus, atq; etiam affirmant scriptores plerique alij) consenserunt in Pontificis sententiam, & intercurrentibus & literis & nuntijs, solennique iureiurando interposito renuntiauit Henricus inuestituræ eiusmodi. Qui deinde, cum exercitu pacifice Romam veniens, à Pontifice, clero, & populo cum omni honore exceptus, & pro voto, imperiali benedictione & diademate sublimatus, fidei iam, sacramentorumq; immemor, cõtra eadem, inuestiturç ius, armatis precibus repetijt, & cum sibi recusaretur, immissis in clerum & populum militibus, & vniuersa fœda confusione, tumultuq; miscentibus, cædibus, rapinis, incendijs, adulterijs, stupris, prout ferebatur emissa militaris licentia, captum cum Cardinalibus quibusdam, & Romanorum proceribus Põtificem abduxit ab vrbe, atque ab eodem extorsit huius tenoris priuilegium:

Henricus V. post resignatũ prætensum ius inuestiturarũ, idẽ perfidia sacrilega rursus extorsit.

Henrici V. sacrilega perfidia.

Paschalis episcopus, seruus seruorum Dei, charissimo in Christo filio Henrico glo-

Tenor ex-

 rioso

torti à Paschali per Henricum priuilegij.

rioso, Theutonicorum regi, & per Dei omnipotentis gratiam Romanorum imperatori Au- D
gusto salutẽ & apostolicam benedictionẽ: Regnum vestrum S. Romanæ ecclesię singu-
lariter cohærere dispositio diuina cõstituit. Prædecessores siquidẽ vestri, probitatis, &
prouidentiæ amplioris gratia Romanæ vrbis coronã & imperium consecuti sunt. Ad
cuius videlicet coronæ & imperij dignitatẽ, tuam quoque personam, fili charissime Hen-
rice, per nostri sacerdotij ministeriũ, maiestas diuina prouexit, illam ergo prærogatiuã,
quam prædecessores nostri, vestris prædecessoribus, catholicis imperatoribus concesse-
re, & priuilegiorum paginis confirmauere, nos quoque dilectioni tuæ cõcedimus, & præsen-
tis priuilegij pagina confirmamus: vt videlicet, regni tui episcopis & abbatibus libere,
præter violentiam & simoniam electis, inuestituram virga & annulo conferas, & post
inuestituram, canonice consecrationem accipiant ab episcopo ad quem pertinuerint. Si
quis à clero vel à populo pręter consensum tuum electus fuerit, nisi à te inuestiatur, à ne-
mine cõsecretur, exceptis illis, qui vel in Archiepiscoporum, vel Romani Pontificis solent
inuestitura consistere. Sane Archiepiscopi vel episcopi libertatẽ habeant, à te inuestitos
abbates & episcopos, canonice cõsecrare. Prædecessores enim vestri ecclesias regni sui,
tantis regalium suorum beneficijs ampliauere, vt regnum ipsum, episcoporum maxime
& abbatum præsidijs oporteat cõmuniri, & populares seditiones (quæ in electionibus
sæpe cõtingunt) regali oporteat maiestate compesci. Si quis vero ad periculum animæ E
suæ, inflato spiritu, contra huiusmodi authoritatis nostræ decretum agere præsumpse-
rit, sciat se vinculo apostolicæ maledictionis & anathematis in hoc seculo & futuro, ni-
si resipiscat, esse alligatum. Hactenus verba priuilegij. Quod vi extortum, capto abdu-
ctoque Roma Pontifice cum multis ex Romanorum præcipuis, satis inter omnes conuenit.
Modum tamen & seriem rei gestæ alij narrant aliter atque aliter, quisque suo aliquid affe-
ctui tribuens. Germanis fere conãtibus eleuare hoc crimen in suo imperatore ausus sa-
crilegi & perfidiæ. Itali etiã, vt varie partium studiosi erant, suo quisque modo & vario.
Adijciẽtes nõnulli, vt post extortum hoc priuilegium, Pontificẽ & Romanos quos ab-
duxerat, magnificẽtissimis muneribus placare conatus sit, & honorificentissime Romã
remiserit. Tamen dicto quo narrauimus modo extortum, testantur ea quæ continuo
deinceps subsecuta sunt. Et imprimis acta duorum cõciliorum celebratorum in Laterano.
Siquidem Põtifex in vrbem reuersus, à Romanis multas iniurias perpessus, quod Hen-
ricum regem, imò tyrannum (vt dicebant) & ecclesiarum euersorem, contra ecclesiæ insti-
tuta imperiali benedictione sublimasset, insuper & priuilegio sacrilegum cõdonasset,

Reuocatio extorti ab Henrico priuilegij in Lateranensi synodo.

coactus est in concilio Laterani habito, XII. Calendas Apriles, anni subsequentis, quo
hęc acciderant, hoc est, M.C.XII. coram omnibus profiteri, sanctorum patrum Romano-
rum Pontificum decreta, & præcipue Gregorij VII. & beatæ memoriæ Vrbani, se am-
plecti, laudare, quæ ipsi laudauerũt: tenere, quæ ipsi tenuerunt: confirmare, quæ ipsi con- F
firmauerunt: damnare, quæ ipsi damnauerunt: interdicere, quæ ipsi interdixerunt, atque
in omnibus & per omnia, in his se perseueraturum. Qua professione per ipsum facta Go-
rardus Egelismensis episcopus, Aquitaniæ legatus (nam totius Italiæ, Galliæ, Hispa-
niæ & aliarum prouinciarum ad concilium conuocati conuenerant episcopi) iussu Ponti-
ficis & totius concilij surgens, ex scripto hanc sententiam protulit:

Priuilegium illud, quod pro liberatione captiuorum, à D. Paschali Papa, per violen-
tiam regis Henrici extortum est, nos omnes canonica censura, & authoritate ecclesiasti-
ca, iudicio sancti spiritus damnamus, & irritum iudicamus. Et hoc ideo, quia in eo pri-
uilegio continetur, vt electus canonice, à nemine consecretur, nisi prius à rege inuestia-
tur: quod est contra spiritum sanctum, & sanctionem canonicam. Qua ex cõmuni de-
creto perlecta sententia acclamatum est ab omnibus, amen: & deinde eidem post Ro-
manum Pontificem subscripserunt, in primis patriarcha Venetus Ioannes, & alij circi-
ter centum episcopi. Insuper in Henricũ imperatorem, ob notorie cõmissum crimen

Excõmunicat Henricus ob crimẽ sacrilegij, & denunciatur per Germaniam.

sacrilegij in Pontificẽ, prolata est excõmunicationis sententia, quæ post missis apostoli-
cæ sedis legatis Coloniæ, & in diuersis regni locis, in publicis optimatũ regni conuenti-
bus, aduersus eundẽ publicata est, cum imitatione solẽni reuocationis inuestiturarum pri-
uilegij. Qua quidem apostolica censura innodatus imperator, cum oẽs regni proceres,
apud quos Dei quàm regis timor plus valuit, & Christi religio, quàm fauor principis, à se suaque
cõmunione alienatos videret, velut declinans principũ scandala, in Italiam se contulit.

Et ibi

A Et ibi circa Padum se continens, regniq; insistens negotijs, legatos Romam misit, componendi dissidij causa, quod sibi intercesserat cum Pontifice, & impetrandæ absolutionis à censuris, quibus innodatus fuerat, ecclesiasticis: Cuius legationis princeps erat abbas Cluniacensis, Paschali Pontifici consanguineus. Quorum causa rursus conuocato à Pontifice vndequaq; generali episcoporum cōcilio, quod pridie Nonas Martij in ecclesia S. Saluatoris, quæ Constantiniana dicitur, apud Lateranum celebrari cœptū est. In quo in alia quædam absumptis tribus diebus primis, sessione quarta, in præsentia legatorum imperatoris exurgens in concilio Paschalis Pontifex causam tantæ conuocationis, his verbis exposuit: Postquam, inquit, dominus de seruo suo fecit quod voluit, & me, Populumq; Romanum in manibus regis constituit, videbam quotidie passim fieri rapinas, incendia, cædes, adulteria, hæc & huiusmodi mala cupiebam auertere ab ecclesia, & populo Dei. Et quod feci, pro liberatione populi Dei feci: feci autē vt homo, quia puluis sum & cinis, fateor me male egisse: sed rogo vos omnes, orate pro me Deum, vt indulgeat mihi. Illud autem malum scriptum, quod in tentorijs feci, quod priuilegium dicitur, condemno sub perpetuo anathemate, vt nullius vnquam bonę memoriæ sit: & rogo vos omnes, vt idem faciatis.

Excōmunicatus in Italiā venit, & Romam mittit, vt recōcilief ecclesiæ. Indicit secūdo synodus vniuersalis apud Lateranum. Paschalis in concilio causam indictionis proponit.

Ad hanc Pontificis propositionem & sententiam, cum suborta hinc esset in patres B controuersia, quod Bruno quidam Signinus episcopus diceret, priuilegium illud etiam hæreticam in se prauitatem continere, aduersus quem indignati alij, & præcipue Ioannes Caietanus Cardinalis, vir summæ authoritatis, & qui Paschali in Pontificatu sub noīe Gelasij II. successit, quod Pontificem Romanum suboblique notasset hęreseos, dicens forte minus recte illum egisse concedendo illud priuilegium, non tamen fuisse hæreticum. Alijs quibusdam, nec peccasse in hoc Pontificem affirmantibus, quod coactus illud fecisset pro liberatione populi Dei, Pontifex manu indicto altercantibus silentio, his verbis illis intercessit: Fratres, inquit, ecclesia ista nunquam habuit hæresim, imò per hanc omnes contritæ sunt hæreses. Pro hac ecclesia filius Dei orauit, cum dixit: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & multa ad idem subiunxit, quæ superiori libro à nobis diligentius explicata sunt.

Suborta in cōcilio cōtrouersia. An extortū à Pōtifice priuilegium, hęreticā prauitatē cōtineret.

Pōtificis interlocutio.

Sexta deinde sessione, cum introducta esset de tēporalitate ecclesiæ quæstio, quibusdam, qui imperatoris causam sustinebāt in eam, vt nimiā, & imperatoribus, regibus & pirincipibus, aut prēiudicialē, aut potius inuidiosam inuehentibus, dicta à Pontifice sententia, ab vniuerso concilio comprobata est. Dixit autem in hæc verba:

Introducta quęstio de tēporalitate ecclesiæ.

Ecclesia primitiua martyrū sanguine floruit. Deinde, cum accepisset orbis terrarum Christianam pietatem sub Romanis principibus, qui matrem suam ecclesiam, sicut boni filij honestauerunt, eidem conferentes prædia, seculares honores, & dignitates, regalia quoque insignia: quemadmodum Constantinus, cæteriq; principes fideles: C cœpit ecclesia florere, tam apud Deum, quàm apud homines. Habeat ergo mater ecclesia sibi à regibus & principibus collata, dispenset & distribuat ea filijs suis, sicut hactenus fecit, & sicut vult.

Pontificis sententia.

Post hæc D. Duno Cardinalis Prænestinus, qui tempore sacrilegæ illius extorsionis factæ per Henricum, apostolicæ sedis legatum apud Hierosolymam egerat, atque inde reuersus, & in Germaniā missus, anathema, superiori concilio promulgatū in eundem Henricum, cum reuocatione extorti ab eodē priuilegij ibidem publicauerat, exposuit concilio, vt in sedis apostolicæ lagatione agens Hierosolymis audierit regem Henricū, post sacramenta, obsides, & oscula, in ipsa B. Petri ecclesia dominū Papam tenuisse captum & indigne tractatū, potiora ecclesiæ membra, Cardinales videlicet, exutos & tractos, nobiles quoq; Romanos occisos, captos, & magnam populi stragem factam: vtq; hæc audiens & ingemiscens, zelo Dei accensus, excōmunicationis sententiā cum ecclesiæ Hierosolymitanæ cōcilio, in sacrilegum regem dictauerit, & eandem in trāsmarinis illis partibus publicauerit, in Græcia quoq;, Hungaria, Saxonia, Lothoringia, Frācia, ecclesiarum consilio renouando confirmauerit. Orare se demum, vt sicut Papa suam legationem confirmasset, ita totius concilij authoritate & consensu confirmetur. Id quod vnanimi totius concilij consensu factum est: præsertim, cum vna cum legato etiam Viennenses hoc literis & nuntijs specialiter postularent.

Cōfirmatio sentētiæ excōmunicationis publicatę à legato sedis apostolicæ, cōtra imperatorē sacrilegum in trāsmarinis partibus.

Deinde, cum Henricus ecclesiæ ad eius arbitrium recōciliari recusaret, nec in flecten-

Henricus Gelasium bello persequit & Roma fugato antipapā erigit.

do aliter Pontifice, postquam tentasset omnia, vllam spem cerneret,& paulo post mor D
tuo Paschali Gelasiium II. eius successorem, virum sanctissimum, in eadē persistentem
sententia bello persequeretur, Romaq́; effugatum, etiam sede apostolica priuare conatus, Mauritium quendam Bracharensem (vt suprà diximus) Archiepiscopū illi erexisset in antipapam, & B. Petri cathedram eo commaculasset: tandem & hoc Gelasio in
Gallijs, quo declinauerat furorem, persecutionemq́; Henrici fugiens, Cluniaci cōtinuo
post vita defuncto, sub Calisto II. eius successore, totius regni episcopo℞ & procerum

Sub Calisto II. vt pax reddita ecclesiæ. Pacis conditiones æquissimæ.

nuntijs cōpulsus imperator, in Vvirceburg generali indicto cōuentu, præsentibus apo
stolicæ sedis legatis pax vniuersalis cōclusa est: sub his fere legibus & conditionibus, vt
regalia, vel fiscalia regno, ecclesiastica ecclesijs, prædia deprædatis restituerētur, omnis
que personæ redderetur iustitia. Et quicquid scandali aut perturbationis per regnum
Germaniæ succreuerat, omnibus modis eradicari decretū est. De verbo autem excōmu
nicationis, vnde scandala vero pullulauerant, ad Pontificē relatum est, designatis vnà
legatis episcopo Spirensi & abbate Fuldensi, qui totius regni nomine omnia referrent
ad sedem apostolicam. Quibus iter accelerantibus, cum Romæ auditi essent à Pontifi
ce, mox vnà cum Lāberto Ostiensi episcopo, qui plenissima potestate fungebatur sedis
apostolicæ, & duobus sibi adiunctis alijs, Georgio S. Angeli, & Saxone S. Stephani in
Celio mōte Cardinalibus, remissi sunt, vt feliciter cœpta ad optatū finem perducerent. E
Ad quo℞ nuntiatum aduentū rursus facto generali cōuentu, apud Vangionū vrbem,
quam nūc Vvormatiā dicimus, incredibile memoratu est, q̄ instanter, q̄ solicite omniū
proce℞ studijs & cōsilijs, prò concordia certatū sit, donec ipse in cuius manibus cor re
gis est, omnem animositatē imperatoris, sub apostolicæ sedis, & sanctæ matris ecclesiæ
obedientiam, etiā vltra spem plurimo℞ inflecteret. In manibus legato℞ facta inuestis
turarum (quæ totius dissidij causa fuerant) resignatione sub hoc verborum tenore, ims
periali diplomate, omniumq́; regni procerum consensu confirmato.

Resignatio inuestiturarum per Hērricū cum restitutione ablato℞ ecclesiæ oim.

Ego Henricus Dei gratia Romano℞ imperator Augustus, pro amore Dei, & sanctę
Romanæ ecclesiæ, & D. Papæ Calisti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo & sans
ctis eius apostolis Petro & Paulo, sanctęq́; catholicæ ecclesię, omnem inuestituram per
annulum & baculū. Et cōcedo in omnibus ecclesijs fieri electionē, & liberam cōsecras
tionem, possessiones & regalia B. Petri, quæ à principio huius discordiæ, vsq; in hodier
num diem, siue tēpore patris mei, siue etiā meo ablata sunt, quæ habeo eidem Romanę
ecclesiæ restituo, quæ autē non habeo, vt reddātur, fideliter iuuabo. Et do verā pacem
Calisto, sanctæq́; Romanę ecclesię, & omnibus, qui ex parte ipsius sunt vel fuerunt. Et
in quibus sancta Romana ecclesia auxilium meum postulauerit, fideliter iuuabo.

Recōciliatur imperator ecclesiæ cum suis.

Facta hac resignatione & sponsione in manibus apostolicæ sedis legato℞, sub præs
sentia omnium totius regni proce℞, imperatoreq́; cum omnibus, qui secum communis F
cauerant & participauerant (generaliter impensa omnibus absolutione à vinculo ana
thematis) reconciliatis catholicæ ecclesiæ, & in communionem receptis, cum continuo
huius resignationis & sponsionis tenor, cum certitudine gesto℞ omnium relatus esset
ad Pontificem, ille resignationem hāc in manibus suorum legatorum factam ex sacri
senatus concilio approbans, & hac gratuitæ concessionis beneuolentia eandem remus
nerans, huiusmodi tenoris remisit ad Henricum imperatorem literas:

Priuilegium personale q̄d Henrico concessit Calistus

Ego Calistus seruus seruo℞ Dei, apostolicæ sedis & catholicæ ecclesiæ episcopus, ti
bi dilecto filio Hērico, Dei gratia Romano℞ impatori Augu st. cōcedo electionē episco
po℞ & abbatū, Teuthonici regni, q ad regnū pertinēt, in p̄sentia tua fieri posse, absq; si
simonia aut aliqua violentia: vt si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani
& cōprouincialium cōsilio vel iudicio, saniori parti assensum & auxiliū præbeas. Eles
ctus autē regalia à te per sceptrū accipiat. De quibus vero mihi querimoniā feceris, secū
dum officij mei debitū, auxilium p̄stabo. Doq́; tibi verā pacem, & omnibus qui ex pars
te tua sunt vel fuerūt tēpore huius discordiæ. Datū An. dñi M.C.XXII.IX. Cal. Octo.

Hęc aūt scripta & rescripta in loco cāpestri prope Rhenū, propter infinitę multitudi
nis cōuentum, quem nulla fora, nulla theatra in vrbibus potuissent capere, publice corā
omnibus lecta, atq; inuicem data atq; accepta testantur historiæ. Atq; omnibus ex sens
tentia vtrinq; compositis, imperatorē regijs muneribus donatos legatos apostolicos re
misisse ad Pōtificem. Et hunc tandem felicem exitum sortita est dira hæc multo℞ ans
norum

A norum tragœdia. Quam magno labore erutam ex diuersis eorum temporum, tam Germanis, quam Italis scriptoribus, non piguit aliquanto prolixius ascribere. Ex ea enim & verissime & clarissime intelliges vniuersæ huius causæ & querimoniæ, quę de inuestituria est, merita. Et quàm immerito querantur isti, qui zelare videntur authoritatem secularium principum, ipsis hac in re factam iniuriam, aut quicquam quod iuris eorum esset, detractum eisdem, & sibi vsurpatũ per Romanos & alios episcopos: quemadmodum pestilentissimi quidam consiliarij persuadere conantur harum rerum ignaris principibus & plus satis credulis, vt eorum quæ per se adblandiri, & ad augendam authoritatem, dignitatemq́; eorum pertinere videntur. Quorum suggestionibus & nocẽtissimis consilijs omnes tempestates, quæ etiam post hęc explicabuntur, per imperatores quosdam, Fredericum I. Henricum VII. Ottonem IIII. & Ludouicum Bauarum, alioqui nõ pessimos principes, nisi ab istiusmodi delatoribus & adulatoribus abrepti fuissent, aduersus ecclesiam excitatæ sunt, acceptas referimus, quibus notam grauissimam suę gloriæ inusserunt. Fuit enim etiam hic Marsilius vnus ex intima Ludouici illius familia, cui etiam ter execrandum blasphemiarum suarum opus dedicauit, habens hac in re socium, quendam pseudotheologum Ockam, minoritam, quem etiam aduersus apostolicæ sedis dignitatẽ venalibus scriptis militantẽ, in sua familia idẽ nutriebat Bauarus.

Finis concertationis sup iure inuestiturarum.

B Sed tu lector Christiane, ipse his lectis perpende hãc causam & judica. Nihil enim dubito, quam sis laturus sententiam. Carolus Magnus, vt imperium, ita & authoritatem eligendi Romanum Pontificem, & inuestiendi episcopos & abbates accepit cõcessione & priuilegio sedis apostolicæ, pro singularibus, maximisq́; beneficijs, quo eãdem & vniuersam ecclesiam prosecutus fuerat, & prosequebatur continuo. Sed idem sentiens & re ipsa experiens non solum hoc indecorum & indecens, sed etiam profanari per hoc sacra omnia, apeririq́; Palatinis ostium ad omnem ambitionem improbam, ad inuadendum omnes ecclesias, dignitatesq́; ecclesiasticas, vnà cum Ludouico filio, consorte imperij abdicarunt & resignarunt eiusmodi inuestiturarũ priuilegium. Aeque idem Ludouicus post patris obitum Romanis restituit libertatem antiquo more eligendi suum Pontificem. Post quem, quàmuis iterum videatur concessum illud ipsum Ottoni I. audisti nihilominus, quo modo, & à quo, nempe Leone illo, de cuius Pontificatu merito dubites, idq́; in odium Romanorum, qui ipsum recognoscere nolebant pro legitimo Pontifice. Vt tamen daretur legitime concessum à legitimo & indubitato Pontifice, audisti æque, quibus ex causis iustissime reuocari debuerit; & reuocatum sit postea ab ecclesiasticæ hierarchiæ, à quibus ipsum acceperant, principibus. Idq́; approbantibus cõcilijs vniuersalibus. Et nouissime, etiam remissum & resignatum ab imperatoribus tota consensu imperij. Et hæc quidẽ de inuestiturarum querimonia satis superq́; fuerint.

Epilogus.

C

Vt dependeat secularis in ecclesia iurisdictio ab ecclesiastica: & præsertim, quod nunc est imperiũ, vniuersaq́; imperialis authoritas, ab authoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis particulatius explicare. CAP. XIIII.



Onqueritur ille (vt audisti lector) Romanos Pontifices vsurpatione callida obtinuisse authoritatem, super Romanum imperatorem & imperium: idq́; per nimiam & superstitiosam religionem quorundam Romanorum principum post Constantini tempora, per quos primum (vt imaginatur) introducta cõsuetudine, electionem suam significandi Romanis Pontificibus, & imperialem coronam de manu eorundem suscipiendi, subsequentium simplicitate ita confirmata, vt hoc iam videretur legitimum & nõ voluntarium, Romanos Pontifices ad omnem occasionem attentos vult ad se attraxisse velut ius confirmationis electi in Romanum principem, atq; hoc veluti medio & prætextu extorsisse primum ab illis ignauis & simplicibus, iuramenta quædam fidelitatis & subiectionis, insuper & confirmationis quarundam ditionũ & ciuitatum illicite ab ipsis occupatarum de imperio, vt ciuitates Romandiolæ, Bononiam, Ferrariam, atq; adeo sibi subiecisse imperium. Quæ equidem iuramenta & pacta, nec licite vult ab eis præstari, nec præstita obseruari posse, vtpote, iuramento priori licito, de conseruandis iuribus imperij, contraria: quin potius, & iurando, & obseruando præstita, ipsos incurrere crimen periurij. Laudãs proinde Ludouici

Bauari exemplum, qui contempta authoritate confirmationis apostolicæ, solius suæ D
electionis vigore, iura sibi vendicauit imperij, & multis maledictis in Ioannem XXII.
inuehens, qui ob hoc ipsum innodauerat Ludouicum vinculo anathematis, & deinde
crescente contumacia priuarat imperio, absolutis à iuramento fidelitatis, quo illi astri-
cti fuerant, omnibus imperij fidelibus & subditis. Quod ipsum vult esse hæreticum &
Christi, apostolorumq; doctrinæ cõtrarium. Quanq̃ constet hoc factum, nõ ab illo Ioan-
ne XXII. sed à Clemente VI. qui post Benedictũ XII. demum Ioanni successit. Conclu-
dens vsurpatæ huic à Põtificibus authoritati aut potestati nimiæ acceptã referendam,
quæ nunc inter Christianos viget, ciuilẽ discordiam: vt quæ ciuilis authoritatis vigorẽ,
qua ciuilis continetur concordia, aut soluit, aut sibi subijciendo minuit.

Quõ ecclesiastica authoritas, omnẽ ciuilẽ authoritatẽ sibi subiecerit, verissime demonstrare.

Propositiones.

De catholica Christi ecclesia, atq; eius membris, nobis tantũ esse sermonẽ.

Sed vt ipsissimam huius rei veritatem, simpliciter, sine fuco & clare intelligas, velim
Christiane lector, hoc perpetuo cogites, nobis esse disputationẽ de catholica Christi ec-
clesia, atq; eius mẽbris vniuersis & partibus. Quæ ab initio pusilla quidem erat & modi-
ca, at nunc lapis ille abscissus de mõte sine manibus, vehementer & in montẽ magnum
excreuit, adhuc impleturus vniuersam terrã, quando oẽs introducti erunt in ouile Chri-
sti. Cuius nũc ouilis & ecclesiæ, diuina gratia ac misericordia etiã principes, reges & im-
peratores, regna quoq; & imperia membra sunt.

Vnũ necessario esse corpus catholicæ ecclesiæ ex mẽbris varijs.

1. Corinth. 12

Deinde & hoc memineris, ex his quæ superius à nobis demonstrata sunt, vnam ne- E
cessario esse catholicã ecclesiã: quemadmodum & in symbolo Nicenæ fidei per catho-
licam omnes profitemur ecclesiam, & velut vnum quoddã corpus, cuius membra sunt
Christifideles vniuersi, secundum diuersas functiones & officia. Nam corpus, inquit il-
le, non est vnum membrũ, sed multa. Si enim essent oĩa vnum membrum, vbi corpus?
Nunc autẽ multa quidem membra, vnum autem corpus. Non potest autẽ dicere ocu-
lus manui, opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij,
sed multo magis quæ videntur infirmiora membra corporis, necessariora sunt.

In vno corpore necessaria membrorum oĩm cõmunio, qua sibi in totius vtilitatem & salutẽ subseruiunt.

In vno itaq; corpore vt est necessaria membrorum omnium quædam communio, per
quam subordinata sunt sibi, ac mutuo subseruiunt, in totius vtilitatẽ & salutem cõsenti-
ens: ita hoc solum vinculum est, quo multa colligantur in vnitatem vnius corporis.

Nec imaginari posse multorum cõmunionem conspirantẽ in vnũ nisi regantur principantis alicuius imperio.

Similitudo notanda.

Quin & hoc tecum cogites, quod supra etiam à nobis luculentissime demonstratum
est, æque mõstrante natura ac recta ratione, multorum communionem conspirantem in
vnum, nec imaginari posse, ne dicã subsistere, nisi regant, moderenturq; principãtis ali-
cuius imperio: sine quo, vt nullũ membrorum, vtpote rationaliũ, & quorum singulũ sui est
arbitrij, diu faciet q̃d sui est officij: Ita quodq; si duce proprio arbitrio feratur in ea quæ
vel sibi, vel toti videbitur commoda, ferẽtur necessario in cõtraria, & dissoluetur neces-
saria vnitas corporis, membrorumq; illa conspirãs in totius salutem & vtilitatem commu-
nio: velut si cuiq; membro humani corporis propriã rationem, voluntatemq; secũdum F
quam per se possit moueri, imaginatione dederis, aut plura prima motiua principia in
vno animante feceris, quorum vno hac, alio mouente in contrariũ, velut momento dissol-
ueretur totius vnitas.

Ergo in catholica ecclesia, necessario esse aliq̃d principans, cuius imperio regantur vniuersa mẽbra ecclesiastici corporis.

Ex quo euidenter cõsequitur, etiam in catholica Christi eccle-
sia, necessario esse aliquod igemonicum (vt dicam Aristotelice) aut principãs, cuius im-
perio regãtur, moderenturq; vniuersa membra ecclesiastica corporis, quo eius cõseruc-
tur vnitas. Ne sine vnius imperio & habenis, quodq; motum pro suo arbitrio, sese mu-
tuo impediant, totius salutem negligant, totius vnitatem dissoluant.

Catholicã ecclesiã esse illud regnum Christi, in q̃ & regnabit super terram donec euacuauerit sibiq; subiecerit omnẽ principatũ & potestatem.

Insuper & hoc adsit in memoria, catholicã (de qua nunc loquimur) ecclesiã esse illud
regnum Christi, de quo loquitur Apostolus, dicens: Deinde finis, cum tradiderit regnũ
Deo & patri, cum euacuauerit omnẽ principatum, & potestatẽ, & virtutẽ. Oportet aũt
illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius, nouissime autem inimi-
ca destruetur mors. Vides enim loqui Apostolũ de hoc regno Christi super terram, nõ
de illo cœlesti. Siquidem hoc, de quo ipse loquitur, regnum præcedit cõsummationem,
seu finem, & mortis destructionẽ: illud vero cœleste subsequitur hæc oĩa. Et q̃uis non-
dum videamus oĩa illi subiecta, vt idem dicit Apostolus: hoc tamen haud dubie expe-
ctamus fore secundũ eiusdem sententiã, cum plenitudo gẽtium in hoc ouile Christi in-
troducta fuerit, & vniuersus etiam Israel illuminatus lumine fidei, qui adhuc sub cæ-
citate laborat. Itaq; eandem catholicã ecclesiam Christus toties, vt suprà indicauimus,
regnum cœlorum appellat, q̃d nunc nuptijs regalibus, quibus tamen quidam sine veste
nuptiali

A nuptiali intersunt, paulo post in tenebras exteriores mittendi, nunc decem virginibus, inter quas quinque fatuæ, nūc sagenæ missæ in mare, omnis generis pisces, malos cum bonis vna comprehendenti, comparat.

Hæc itaq; catholica ecclesia, est illud regnum Christi, quod precioso sanguine suo sibi conquisiuit. In quo regnabit super terram, donec euacuauerit, sibiq; subiecerit oēm principatum, potestatem, & virtutem. Non quidem vi aut potentia, imò spōte & vltro se dedentibus omnibus, & iugo suo, suoq; regno subijcientibus. Non enim nisi sponta neos in regnum suum acceptat Christus. Hoc autem regnum, vt indubia omnium orthodoxorum sententia, est christifidelium vniuersitas: ita memineris, regnum esse non Babylonem, non confusam multitudinem, sed quæ à propheta sub nomine Hierusalē describitur: Quæ condita est, inquit, velut ciuitas quædam nobilissima. Cuius ciues in vnum coeunt, in quam ascendunt tribus, tribus domini, ad confitēdum laudem nominis domini. In qua etiam consistit iudicij solium.

Regnū Christi vt est fidelium vniuersitas: ita regnū est, non Babylon

Quanquam autem in hoc regno suo dominari debeat vnus Christus, vnus legifer, vnus rex & Imperator noster. Ipse tamen abiens in regionē longinquam, quo eius con seruaretur necessaria illa communicatio membrorum omnium, illa cōnexio, vnitas, & conspiratio ad totius salutem & vtilitatem, ob quam membrorum quodq; suum proprium commodum, propriam salutem debet negligere, Petrum vice sua illi præfecit, ipsi commisit totius curam & regimen.

In regno Christi tametsi vnus ipse sit, rex noster et dñs: necessario tamen hinc abiens vice sua eidē Petrū pfecit.

B

Quare secūdum ea, quæ præmissa sunt, oportere quilibet intelligit, vt mēbra vniuersa ecclesiastici corporis, illius habenis & imperijs moderentur ac regulent: ne quolibet lato pro suo impetu & arbitrio, necessario subsequatur & pugna inter se membrorum, & schisma, atq; vnitatis diuisio. Nec elegit Christus nobiles secundum carnem, non reges, non Imperatores, quibus sui ouilis, suiq; regni curam committeret & regimen: sed infirma huius mundi elegit, vt confundat fortia, sed Petrum piscatorem elegit, & post eum plurimos ex infima plebe, sub quorum gubernatione, regimine & imperio humilient se, necesse est, quicūq; in Christi ouile & regnum ascribi voluerint. Hæc enim lex huius regni est. Proinde obliuiscantur interim proprij regni & imperij oportet reges & Imperatores, quicunq; in hoc ouile Christi, aut regnum eius ingredi admittiq; voluerint, aut admissi intus manere, sub illo se humiliēt necesse est, quamuis piscatore, quāuis ex infima plebe assumpto, cui Christus illius sui ouilis gubernationem regimenq; committere dignatus est.

Christus nō reges sed piscatorē Petrū elegit, cui regni sui curā cōmitteret.

Qui in ouile Christi ingredi voluerint, humilient se necesse ē sub Christi vicario quāuis piscatore.

Fuit quidem hoc regnum, vt diximus, ab initio pusillum & humile, instar grani illius sinapis, cui Christus ipsum comparat: quod acceptum misit homo in hortum suum & creuit, factumq; est in arborem magnam, ita vt volucres cœli veniētes in ramis eius requiescerent. Quod tunc cœpit impleri, cum Constantinus Imperator, & post eum reges & principes alij, suos fasces, sua sceptra, suaq; colla regno Christi submittētes, sub ramis eius, veram pacem quietemq; inuenerunt. Quos omnes in hoc regnum ascriptos, non amplius instar principum & regum gentium, subditorum suorum, sibi dominari, sed Christo, oportet, sub illo, cui idem ipse totius sui ouilis gubernationem commisit, & regimen, etiam principum, regum, & Imperatorum. Cui, quo eius esset liberior in omnes authoritas, quo minus impedita (vt fit) vna secum residentium secularium principum potestate & sæpe tyrannide, ita ordinatum videmus diuina prouidentia, sine qua, nec folium super terram cadit, vt vrbem Romam eatenus terreni imperij caput & domicilium, Constātinus Imp. Petri successoribus cederet, & nouas sibi sucq; imperio sedes quæreret, addens (quo eorum maiori venerationi cunctis esset authoritas) etiam regalis dignitatis insignia.

C

Regni Christi ortus, incrementū & progressus

Grano sinapis cōparatū à Christo q̄d excreuit in arborem magnam

Vt sub ramis illius iā volucres cœli eis quiescant

Diuina prouidentia factū vt Imperatores, imperij sedem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi cederent

Sed nec his contenta diuina prouidentia, ne quis (vt sæpe factum est) in hoc Christi regno, abolitus illi se seruire, meditaretur ac spiraret aut Alexādros, aut Iulios, omnem dominationem & principatum qui ex illa gentilitate traxit originem, paulatim euacuauit, fecitque vt omnes inter nos principes, reges & Imperatores, à Christi regno prorsus dependerent.

Eandem prudentiā, oēm dñationē & principatum ex gētilitate trahentē originem paulatim euacuasse

Dedit equidem illud vetus imperium, quod à Romanis, atq; illo Iulio traxit originē non exiguam suæ dignitatis partem ecclesiæ christianæ pontificibus: quo magis venerabilis & reuerenda esset orbi eorum necessaria authoritas. Attamen, si quando

Et qua necessaria causa

illos principes, nõ satis cohibuerat christiana pietas & religio, superbe nimis efferebãt D cornua, & gentilem illam dominationem adhuc meditantes, haud satis recordabãtur Christi se regno, suumq; iam seruire imperium, nec satis reuererẽter illius authoritati se submittebant, cui ouilis Christi ab eodem commissa erat gubernatio, imò eandem aliquando conabantur sibi facere obnoxiam: donec iuxta Danielis vaticinium, lapis ille abscissus de monte sine manibus, ab initio modicus, sed qui paulatim in montem magnum excreuit, impleturus adhuc vniuersam terram, percuteret illam statuam, quam viderat rex ille Babylonius, succedentium sibi regnorum exprimentem imaginem, in suis pedibus ferreis & fictilibus. Quos, eodem Daniele fideli interprete, Romanum imperium circa sui finem significare certum est. Lapidem autem istum, quem sic ille prædixit comminuturum, & sibi subiecturum Romanum imperiũ, esse hoc regnum Christi, hoc est, catholicam ecclesiam, idem ille Daniel certissimus testis. In diebus autem, inquit, regnorum illorum, suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur, comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum, secũdum quod vidisti, quod de mõte abscissus est lapis sine manibus, & comminuit testam, & ferrum, & æs, & argẽtum, & aurum. Vides itaq;, quis sit ille lapis de mõte abscissus sine manibus, nempe hoc regnum Christi, catholica inquam ecclesia, quod, inquit, consumet vniuersa regna hæc, sibiq; E subijciet. Recte vero catholica Christi ecclesia per lapidem significatur abscissum de monte sine manibus vtpote quæ instar sui capitis, sine carnali commixtione de spiritu sancto concepti & nati ex virgine sine virginitatis iniuria, & ipsa ex aqua & spiritu sancto regenerata virgo ex virgine, sine ruga & macula permanens, noua tamen quotidie sobole contra legem naturæ fœcunda est. Cui etiam Esaias sub nomine Hierusalem ita loquitur:

Iuxta Danielis vaticiniũ, catholica Christi ecclẽsia sibi subiectura erat, atq; in ordinẽ redactura Ro. imperium

Daniel. 2

Lapidem de monte abscissum sine manibus significare catholicã Christi ecclesiam.

Esa. 60.

Norandum Esaiæ vaticiniũ de catholica Christi ecclesia

Surge & illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum & gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram & caligo populos: super te autem orietur dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati venerunt tibi, filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere consurgent. Tunc videbis & afflues, mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi, &c. Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi, &c. Gens enim & regnum quod non seruierit tibi, peribit, & gentes solitudine vastabuntur. Gloria libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meæ, &c. Et venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te: & adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi, &c. Pro eo q̃d fuisti derelicta & odio habita, & nõ erat qui trãsiret per te, ponã te in F superbiam seculorũ, & gaudium in generationem & gñationẽ. Et suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis. Hactenus ille. Hoc autem Esaiæ vaticinium, an non impletum clarissime cernimus, cum iam gentes & reges ambulẽt in lumine fidei, illuminati splendore ortus illius primitiuæ ecclesiæ, qui fugauit tenebras & caliginem infidelitatis quę operuerat terram & populos? Quę pro eo quòd fuerat derelicta & odio habita, oppressa, & in camino tribulationum persecutionumq; excocta, nunc viceuersa dilatata affluit, conuersa ad eam multitudine maris, & fortitudine gentium. Itaq; & filios peregrinorum & alienorum ædificasse nũc videmus muros ecclesiæ, & reges illi ministrasse ac ministrare. Ita Constantinum, Pipinum, Carolos, omnes deniq; christiani orbis pios Imperatores & principes se curuos illi humiliasse, & adorasse vestigia pedum, ecclesiasticæ hierarchiæ principum. Cui nunquid indignum quisquam putabit obedientiam & reuerentiam deberi ab Imperatoribus, regibus, & principibus? Si filij nunc sunt ecclesiæ, nunquid eidem, atq; eius pastori ac præsidi non debent obedientiam & reuerentiam?

Gẽs & regnũ q̃d nõ seruierit Christi ecclesiæ peribit

Gloria ecclẽę

Quid igitur, hanc indignaris impie sibi subiecisse reges, Imperatores, principes, regna deniq; & imperia: quod ab æterno ita futurum præordinauit omnipotẽs illa sapientia, & priusquam fieret, tãto ante (vt audisti) fore & ab Esaia & Daniele prædictum est? Nunquid non legisti in apostolo: qui Dei ordinationi resistunt, sibi damnationẽ acquirere? Et hæc si non tanto ante, tam aperte & clare prædicta legerentur propheticis oraculis

Indigne indignari hostes ecclesiæ, eandẽ sibi subiecisse reges & principes

A oraculis,quis tamen,modo ad Gamalielis sententiam,imò ad ipsa Christi verba respiceret,dubitare posset diuinæ prouidentiæ & ordinationis ea esse opera, à quibus dependent totius ecclesiastici regiminis vigor,ordo,& vnitas:nempe,vt omnis ciuilis in ecclesia authoritas iamdudum subiecta cernatur authoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis? Dixit ille:Si ex hominibus est hoc opus,dissoluetur. Et tu vis vsurpatione & fraude Romanos pontifices sibi subiecisse authoritatem regum, Imperatorum, & principum,quam ante annos octingentos aut mille illis subfuisse videmus? Tu vis rem tantam,vnde pendet salus,vnitas,vigor disciplinę totius domus ecclesiasticę,& quam tot annorum vsu confirmatam videmus, humana tantum præsumptione factam, sine diuina ordinatione & prouidentia,sine qua nec minima fieri CHRISTVS pernegat? Et quo tandem pacto verum erit, quod affirmat Apostolus, nullam esse potestatem etiam ciuilem, nec apud ethnicos, nisi à Deo,hoc est, vt idem ipse exponit,diuina ordinatione & prouidentia? Quarum tamen initia,plerunque vi, fraude & scelere vsurpata,& plane tyrannica fuisse,indubitatum est:vt authoritatem illam Cæsaream,quę initium traxit ab illo Iulio, qui credita sibi vt ciui arma reipublicæ, perfide in eiusdem conuertit viscera:in necem & proscriptionem suorum conciuium optime meritorum de republica: super quam tyrannice sibi vsurpauit dominationem & imperium.

Argumentū à minori

B Quo deinceps in senatu confosso vulneribus, Octauianus eadem perfidia sibi credita arma reipublicæ coniungens cum hostibus reipublicæ,crudelitatis in conciues,& vsurpatæ in rempublicam dominationis successor factus est. Ab his initijs processit authoritas & potestas illa Cæsarea. Cui tamen & ipsi,vt à Deo, diuinaque ordinatione existenti, quam diu viguit, obediendum fuit à subditis, iuxta illam sententiam apostolicam. Quanto magis ecclesiasticæ authoritati, non vi aut fraude vsurpatæ ab homine,sed præordinatæ diuinitus, prædictæ propheticis oraculis, deinde ab ipso CHRISTO omnium nostrum domino commissæ PETRO successoribusque eius,super vniuersum hoc ouile aut regnum suum, obediendum est omnibus, qui in eodem ouili sunt:quantumuis Imperatores sint,quantumuis reges aut principes? Certe nihil sibi vi vsurpauit in quemquam indebitum, sed vltro se ei submittentes ad propriam salutem reges & principes benigne suscepit. Audisti equidem, quid ille dixerit ecclesiæ: Gens enim & regnum,quod non seruierit tibi, peribit. Vides esse necessarium ad salutem omnibus,etiam regibus & principibus,seruire ecclesiæ,authoritatique ecclesiasticæ. Hoc ipsum est, quod Christus dixit Petro, vt quodcunque ipse obligaret in vniuersa terra,hoc ipsum obligatum haberi coram Deo. Eius vero præceptis & mandatis contumaciter inobedientes,eodem loco habendos à nobis,quo ethnicos & publicanos, qui ad Christi ouile non pertinent,nec in illa arca continentur, quæ
C sola saluat ab inundante diluuio.

Ecclesiam nihil sibi vsurpasse in quēquā indebitū,sed vltro se ei submittētes ad propriā salutem benigne suscepisse

Comminuit igitur Christi ecclesia,& sibi subiecit iuxta Danielis vaticinium principatus,& regna,reges,& principes,sed illorum submissione vltronea,atque ita hoc volente & ordinante diuina prouidentia,pro conseruanda vnitate necessaria & concordia in domo ecclesiastica,vt non solum subesset,sed plane dependeret etiam eorum authoritas ab authoritate ecclesiastica,abolita paulatim omni illa seculari potestate,quæ se in gentilitatem quoquo modo referre posse videretur.

Oībus ad salutē necessariū seruire ecclesiæ & authoritati ecclesiasticæ

Itaque cum diuina permissione sub Honorio & Archadio principibus,irrumpētibus in Romanas prouincias, primum Visegothis, à quibus duce Alarico etiam vrbs capta est;deinde Alanis,Sueuis,Vandalis,Burgundionibus,Ostrogothis,Hunnis,postremò Longobardis & Francis,omne paulatim Occidentis imperium Romano subtractum imperio,& in diuersas dissectum particulas, in barbarorum potestatē concesserat,qui & diuina & humana confundebant omnia, Leo tertius Romanus pontifex vtrunque illum Petri gladium perpēdens necessarium in ecclesia, quo eadem haberet, qui etiam alterum illum materialem euaginaret vibraretque pro Christi nominis gloria,tāquam caput hierarchiæ ecclesiasticæ, & cui totius ouilis Christi cura gubernatioque commissa extitit,Carolum illum, cognomento magnum,Pipini filium, Augustum nominat,imperialesque illi titulos,dignitatem authoritatemque tribuit,& Occidentis Imperatorē pronuntiat, consentiēte applaudenteque Romano populo. A quo ad hæc tempora, ad Carolum vsque eius nominis quintum, qui nunc felicibus auspicijs eiusdem tenet

Leo iij. tanquam ecclesiasticæ hierar. pręses Carolū mag. Occidentis Imperatorē pronuntiat

guberna

gubernacula imperij, supra annos septingentos perdurat continua serie christianorum D imperatorum successio.

Leonē illum nihil sibi vsurpasse alienū in illa donatione Imperij

Nec est, quòd forte criminentur maleuoli & osores authoritatis ecclesiasticæ, Leonē illum iniuste sibi vsurpasse illam donationemq; imperij, tanquam ad Constantinopolitanorum Imperatorum ius adhuc pertinentis. Quandoquidem apud illos, nihil huius iuris erat amplius, sed vt vi armisq; partum ab initio succedentium temporum confirmatione factum erat legitimum: ita vi armisq; ablatum, tot annorum successu, iamdudum illorum esse desierat: adeò, vt etiam persequi illud ipsum diu destitissent, contenti cum illo Orientis qualicunq; adhuc imperio. Vt enim multa his præsertim in rebus, violenta, iniusta, armisq; vsurpata sunt ab initio, quę tractu temporis cōualescunt & efficiuntur legitima: ita etiam postquam acquisita sunt, simili modo amitti potuerunt. Nihil enim tam iuri consonum tamq; naturale est, vt habet iuris regula, quàm vt omnis res per quascunq; causas nascitur, per easdem & dissoluatur. Quis enim dubitet, in Romanam rempub. singulare sibi imperium iniuste & perfide vsurpasse illum Iulium? Quod ipsum tamen tempore confirmatū, quis contra dubitet in successoribus eius tandem factum fuisse legitimū? Iam & Romanos illos quis nescit nimio imperādi studio (ne quid peius dicā) plerasq; sibi subiugasse prouincias, in quas nihil legitimi iuris habuerunt à principio? tamen tempore vsuq; hęc tandem conualuerūt & facta sunt legitima. E Quod si regnorum, monarchiarumq; omnium repetamus origines, fere inueniemus cœpisse à vi facto & armis, sed vsu temporeq; confirmata trāsijsse in dominationem legitimam. Sed per quas causas nasci per easdem & dissolui potuerunt.

Magis legitimum esse non istud imperiū quod authoritate ecclesiastica cœpit in Carolo, quàm illud vetus quod cœpit à Iulio

Certe qui hoc, quod in magno Carolo cœpit, authoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidijs, nostrorum Imperatorum imperium, non magis legitimum iudicant, quàm illud vetus, quod per vim, scelus & tyrannidem primus ille occupauit Iulius, non intelligo, quod illi habeant boni æquiq; iudicium. Vtrunq; enim gladium, qui necessario est in ecclesia, esse Petri, aut in eius potestate & arbitrio, vt illi totius ecclesię cura regimenq; commissum est, in superioribus satis superq; demonstratum est. Vacantem igitur alterum nō potuit ille, aut eius in officio & authoritate successor, viro forti, pro Christi nominis gloria, & regni eiusdem vtilitate committere? Potuisse certe, non solum demonstrat ratio, sed & factum comprobat, tot seculorum totius ecclesiæ cōfirmatum cōsensu. Nihil enim habuit Carolus ille, nihil successores eius omnes iuris legitimi ad imperium, nisi quod acceperunt à capite hierarchiæ ecclesiasticæ. Quibus qui nihil competijsse authoritatis ad dandum, quibus volebant, aut committendum hoc imperium,

Carolum & successores eius oēs nihil habuisse legitimi iuris ad imperium, nisi quod acceperūt à Ro. pontificibus

contendunt, ijdem nihil etiam iuris imperialis accepisse aut habuisse illum Carolum, F nihil omnes eius successores, fateantur necesse est. Illi enim succedūt omnes, non Iulio, non Constantino. Ille vero successit nemini: quinpotius noui ecclesiastic[i]q; imperij princeps caputq; effectus est. Nam tunc, & diu postea, perdurauit apud Constantinopolim illa à Iulio & Constantino successio, quæ postmodum attenuata per Saracænos, per Turcas, tandem funditus extirpata est.

Frustra circunspicis, frustra quæris nostri huius imperij aliud initium, alium legislatorem humanum (vt tecum ineptiam) à quo ille Carolus imperialem dignitatem acceperit. Romę enim accepit, ab vno Romano pontifice, non expetito consensu tui illius legislatoris humani, non conuocata vniuersitate multitudinis subiectæ imperio. Quem si à senatu populoq; Romano malis accepisse authoritatem eiusmodi, atq; illis referre acceptam, quàm authoritati pontificiæ & ecclesiasticæ, æque nihil promoues. Certum est enim eo tempore, nullum fuisse apud Romanum populum ius eligendi Imperatoris, quo fere quingentis annis, à tempore videlicet translati Constantinopolim imperij, nunquam vsi fuerant. Certe ea transferendi & committendi imperij authoritas, nō solum à nostris necessario recognoscēda est apud Romanum pontificem vt caput & præsidem christianæ ecclesiæ, cum alioqui fateātur necesse est, nihil sibi legitimi iuris competere ad imperium, nihil enim nisi ab eo acceptum possunt prætendere: sed etiā à Constantinopolitanis Imperatoribus, in eodem, nō semel est recognita. Siquidem cum Fredericus ille primus cognomento Barbarossa Iulium illum magis spirans, quàm Carolum, oblitus à quo dignitatem imperialem acceperat, Alexādrum tertium pontificem, & Romanam ecclesiam persequeretur omnibus imperij viribus, Emanuel Constantino-

Transferēdi cōmittēdiq; imperij authoritatem etiā à Constātinopolitanis Imp. nō semel recognitam in Ro. pontificibus

tinos

A tinopolitanus Imperator legatos misit ad pontificem, qui ei pollicerentur, & magnas in Fredericum copias, & reductionem græcanicæ ecclesiæ ad Romanæ sedis obedientiam, Orientalisq; cum Occidentali ecclesia vnionem: si Romanum imperium ante diuisum, sua authoritate in vnum corpus vellet reducere ac restituere. A quo cum remitterentur cum responso non satis certo, secundo misit ad eundem suum apocrysarium, & magnam legationi pecuniarum vim addidit: quam orator inprimis velut liberale munus ab Imperatore obtulit: deinde longa accurataq; oratione persuadere conatus est, vt pontifex coronam Occidentalis imperij, qua Fredericus persequendo ecclesiam se indignum reddiderat, & iure merito priuari posset, imò deberet, Constantinopolitano redderet, promittens per hoc Græcorum subiectionem Romanæ faciendam ecclesiæ.

Emanuel Cōstāt. Imp. ab Alexādro iij. petit, vt sua authoritate diuisum ante Ro. imperiū in vnū corpꝰ restitueret

Cui Alexander præhabito cum cardinalibus consilio, ita respondisse legitur. Nolle se id in vnum coniungere, quod olim maiores sui disiunxissent de industria. Vides, quid Imperator græcus petat & contendat à Romano pontifice? quid recognoscat ad eius authoritatem pertinere? Similiter, cum Gregorius decimus, ingentia vir animi, & fidei pacisque zelator maximus, omni studio quęreret, & Græcos in vnionem catholicæ ecclesiæ reducere, & laborantibus in Syria christianis ferre suppetias: & vtranque ob causam Lugduni indixisset generale concilium, personaliter eo se conferens, Mi-

Alexandri responsum

Michael Paleologus Constant. Imp. à Gregorio x. sibi impetrauit cōfirmationē Constantinopolitani imperij

B chael quoque paleologus, Græcorum Imperator, vna cum patriarcha Constantinopolitano, cum ingenti comitatu etiam illuc occurrisset ad concilium, & post longam disceptationem, tertiadecima demum vice, Græci ad Romanæ & catholicæ ecclesiæ vnionem reuocati essent: pro pio illo Imperatoris studio, & simul, quo eius operam pro terræ sanctæ, quam maximopere zelabat, recuperatione, paratiorem haberet, illi pōtifex cōfirmauit Constātinopolitanum imperiū, Id quod summis studijs expetierat, vt acta eiusdem testantur concilij. Vides rursus, non solum huius nostri, sed etiam Constantinopolitani imperij authoritatem, ab ipsis etiam Constātinopolitanis Imperatoribus recognitā fuisse Romano pontifici, tanq̃ ecclesiasticæ hierarchiæ capiti, cui sicut totius ecclesiæ curā & regimen: ita quoq; vtriusq; gladij (quorũ vsus in eius regimine est prorsus necessarius) summam authoritatem cōmissam, intellexerūt & recognouerunt etiā Constantinopolitani principes. Quanto magis nostris Imperatoribus recognoscenda est, qui oēm quā habēt authoritatē imperij, acceperunt ab vno Romano pontifice?

Quòd si vniuersam à Carolo primo ad quintum, succedētium sibi Imperatorum & imperij huius nostri percurreris historiam, clarissime intelliges illum semper fuisse sensum & consensum christianorum principum.

Vniuersam à Carolo i. ad 5tum vsq; impatorũ historiā indicare dictū illū semper fuisse sensum & cōsensum christianorũ principum, &c.

Designatus fuerat Carolus Imperator à Leone pontifice, pro se & sua stirpe ac progenie. Deficiente autem eius posteritate aut successione legitima in Ottone tertio, eo-
C dem hoc ita fieri petente, Gregorius quintus, Ro. pon. natione Saxo, & Imperatori consanguineus, electiuum deinceps fecit imperium. Et quo apud Germanos summa illa diutius remaneret authoritas, & is cæteris præesset, qui virtute dignitateq; præstaret cæteris, & non quem casus natiuitatis obtruderet, de Imperatore deligendo sanctionem retulit, vt videlicet apud septem designatos Germaniæ proceres, in perpetuum ius esset eligendi principis, Cuius examinatio & confirmatio pertineret ad Romanum pontificem, per quam, & Romanorum rex & Cæsar appellaretur, tum demū Augustus & Imperator habendus, cum à Romano pontifice solenniter inunctus & consecratus foret, & imperij diadema acciperet.

Confirmationē electi ptinere ad Ro. pontificem

Pontificia cōsecratione tribui iura et nomē impij

Hanc authoritatem deligendi Imperatoris accepisse designatos illos electores septem, non à senatu populoq; Romano, non à legislatore humano (vt ille nugatur) hoc est, ab vniuersitate multitudinis subiectæ imperio, sed ab vno Romano pontifice, oīm historiarum fide certum & indubitatū est. Nam ex ea sanctione, & concessione à Gregorio facta, cōstat ita exacerbatos fuisse Romanos, vt & ipse eorum furori se subtrahere, ac clam aufugere ad Ottonem in Germaniam coactus sit: & hi instigante Crescentio (quem absente pontifice cum summa potestate consulē creauerant) Ioannem quendam, natione Græcum, episcopum Placentinum, illi antipapam obtruserint. De vniuersitate vero multitudinis subiectę imperio (quē ille humanum legislatorē appellat, & apud quā solam vult esse ius eligendi principis) quod eius ad hoc consensus vnq̃ requisitus fuerit, nullus vnquam scriptor, nulla historia prodidit.

Electores imperij accepisse authoritatem suam nō à senatu, populoq; Ro. sed à solo pōtifice

Recte

Casus & historia c. per Venerabilẽ, de elect.

Recte itaq;,cum mortuo Henrico vi. in duo se diuisissent electorũ suffragia,quibus= D
dam Philippum Sueuorum ducem,Henrici fratrem alijs,& maiori saniorique parte Ot
tonem quartum,Henrici Saxoniæ ducis filium,in Imperatorem eligentibus. Et à lega
to sedis apostolicæ,Guidone Prænestino cardinali,ad hoc ipsum misso ab Innocen:io
tertio,vt inter electos,quis cui præferendus foret,decerneret,Philippi reprobata,& Ot
tonis confirmata esset electio,Ipsumq; hoc factum legati in hũc modum calumniaren
tur quidam aduersæ factionis principes,dicentes,vel electoris personam ea in re gessis
se illum,vel cognitoris. Si electoris,in messem alienam misisse falcem suam,& electio=
ni se ingerentem,principum electorum derogasse dignitati. Sin cognitoris, absente &
non citata altera partium,videri processisse perperam. Idem Innocentius ad Barthol
dũ ducẽ de Zeringen scribẽs & sui legati factũ excusans:Principibus,inquit,illis ius &
potestatem eligendi regem in Imperatorem postmodum promouendum recognosci=
mus,vt debemus,ad quos de iure & antiqua cõsuetudine illud noscitur pertinere. Præ
sertim,cum ad eos,ius & potestas huiusmodi ab apostolica sede peruenerit. Quæ Ro=
manum imperium,in persona magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Sed
& principes viceuersa recognoscere debent,& vtiq; recognoscunt(sicut ijdem & in no=
stra recognouere præsentia) quòd ius & authoritas examinandi personam electam in
regem,& promouendum ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus,consecra= E
mus,& coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum,vt ad eum exami
natio personæ pertineat,ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim,si principes
non solum in discordia sed etiam in concordia sacrilegum quemcunq;, vel excommu
nicatum in regem,seu etiam hereticum aut paganum eligerent,nos inungere aut con=
secrare hominem eiusmodi deberemus?absit omnino. Obiectioni ergo principum re=
spondentes,asserimus, quòd legatus noster approbando regem,& reprobãdo ducem,
nec electoris gessit personam. vtpote,qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit,nec cogni=
toris,cum neutrius electionem, quo ad factum eligentium, confirmãdam duxerit,aut
etiam infirmãdam. Exercuit autem denunciatoris officium,quia personã ducis eiusdẽ
indignã,& personã regis denunciauit idoneam,quo ad imperium obtinendũ, nõ tam
propter studia eligẽtium,quã propter merita personarũ:quãuis etiam hi numero vince
rent & merito,& ducis electio,contemptis electorũ plerisq; esset celebrata. Subiungens
deinde multa impedimenta notoria,quæ obstabant duci quo minus potuisset eligi,vi=
delicet,excommunicationem publicam, periurium manifestum,& persecutionem di=
uulgatam,quam & progenitores eius, & ipse præsumpsissent exercere in sedem aposto
licam,& alias ecclesias. Cum nullum impedimentum legitimũ in Ottonis personã po
tuisset obijci. Quare,inquit,& illum,non ducem reputauit & nominauit regem Ro=
manorum:iussitq; illi adhæreri à regni fidelibus,non obstante iuramento, si quod inde F
bite præstitissent Philippo:vt hæc latius est legere,in c.(venerabilẽ) de electione:quod
excerptum est ex hac Innocentij epistola. Quæ cum vniuersa,quam comprehendit, tra
gœdia,testis est veritatis suprascriptæ à nobis historię. Quod videlicet electores impe
rij,à sede apostolica ius electionis eiusmodi acceperint. Et quòd vniuersa imperij no=
stri authoritas ab ecclesia, atque eius capite ac rectore Romano pontifice plane depen=
deat.

Electoribus ius & potestatẽ eligẽdi cõpetere à se de apost.

Recognitio principũ imperij,quòd ad Ro. põtificẽ spectet examinatio electi, & eiusdẽ aut cõfirmatio aut reprobatio

Iuramenta fidelitatis,quę pręstãt Imp. electi, esse debita,& præstita ab antiquo etiã priusquã electiuum esset imperiũ

Ex quibus etiam quiuis ille facile potest intelligere, iuramenta quæ Romano pon=
tifici præstant Imperatores electi, tam in sua confirmatione,quàm ante & post corona
tionem suam,non fuisse extorta ea,qua ille dicit, fraude & calliditate pontificum, per
simplicitatem & superstitionem principum: quin potius iure & merito præstari potuis=
se & debere,& præstita fuisse ab antiquo,etiam priusquam electiuum factum esset im=
perium. Nam extat in decretis iuramentum, quod Otto eius nominis primus Ioan=
ni xij. ante annos circiter sexcentos maiore maiorum præstitit lxiij. dist. c. Tibi domi=
no. Et quanquam forte eorum forma postea paulo sit facta exactior: nihil tamen conti
nent,nisi ad quod ex ipsa natura,ex ipso iure sui imperij obligati sunt. Quod cum in
persona magni Caroli erectum sit,ab ipso ecclesiasticæ hierarchiæ præside,ne alter ille
Petri gladius etiam necessarius ad regimen ecclesiæ, otiosus iaceret, aut deesset eccle=
siæ,quis non intelligit hunc illi subseruire debere,& qui hunc accepit ab ecclesia,eidem
astrictum fidelitatis debito? Quod cum clarius quidam intelligant, atque etiam
obser

A observent religiosius, quandò hoc ipsum, alioqui debitum, etiam iureiurãdo confirmatum est, sacramenti religione aliquando magis retẽti in officio, q̃ ex ipso officij debito: hinc introductus est mos ille pręstandorum superioribus iuramento℞ fidelitatis à subditis: sine quibus tamen æque subditi ad obedientiam & fidem astricti sunt suis superioribus.

Itaq; cum inter Henricum VII. Imp. & Robertum Siciliæ regẽ excitata graui discordia, Clemens V. vt pastor christianę ecclesiæ sui memor officij, inter eius membra pacẽ componere cuperet, scripsissetq; ea propter ad vtrunq;, quòd cum essent Romanæ ecclesiæ specialissimi filij, sibiq; iuramento fidelitatis & alias multipliciter astricti, & propterea sua arma, non in mutuam perniciem, sed in communis matris defensionem deberent conuertere. Idem Henricus pestilentibus quorundam adulationibus sibi ereptus, velut immemor omnium iuramentorum quæ præstiterat, id indigne admodum tulit, de fidelitatis iuramento in literis mentionem fieri. Et quasi ad magnam hoc derogationem dignitatis suæ pertinuisset, accitis publicis tabellionibus, nullo se iuramẽto fidelitatis vlli astrictum publice protestatus est. Petẽs ad futuram rei memoriã, actis & instrumentis publicis eandem suam protestationem contestatam relinqui posteris. Cui pesti ne latius, atq; etiam ad successores serperet, in Viennẽ. vniuersali cõcilio (cui idẽ B Clemens præfuit) conueniẽs adhibitum est antidotum, edita illa Clementina, quæ sub titulo de iureiurando legitur. Cuius hoc est initium.

Casus & historia, vnde pẽdet Clemẽtina vnica, de iureiu.

Romani principes, orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Romanam ecclesiam (cuius caput est Christus redemptor noster) ac Romanum põtificem, eiusdem redemptoris vicarium, feruore fidei, & clarę deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, à quo approbationẽ personę ad imperialis celsitudinis apicẽ assumendę, nec non, vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere capita non reputarunt indignum, seq; illi, & eidem ecclesię (quæ à Græcis imperiũ transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum principes, ius & potestas eligendi regem, in Imperatorem postmodum promouendum peruenit) astringere vinculo iuramenti. Prout, tam mos obseruationis antiquæ temporibus nouissimis renouatæ, quàm forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Subiungens deinceps, post explicatam cõtinuo de Henrico historiam, quæ idem iuramenta more maiorum præstiterat Romano Pontifici & ecclesiæ. In primis affirmat eum in confirmatione electionis suæ præstitisse eius tenoris iuramentum, quod etiam ab illo magno Ottone, ante sexcentos circiter annos præstitum in sacris canonibus legitur. Deinde, cum Romæ coronandus esset imperiali diademate, aliud non multum absimile, quod in libro pontificali Romano continetur præstandum Pontifici per imperatorem, coronationis suæ C tempore, tenoris huiusmodi.

Clementina ipsa

Tria iuramẽta, q̃ præstantur ab Imperatoribus.

Primũ in cõfirmatione electiõis suæ

Secundum, anteq̃ coronaſ Romæ imperiali diademate

Ego N. Romanorum rex, annuente domino futurus Imperator, promitto, spõdeo, & polliceor atq; iuro coram Deo & B. Petro, me de cętero protectorẽ, procuratorem, et defensorem fore summi Põtificis, & huius sanctæ Romanæ ecclesiæ in oĩbus necessitatibus & vtilitatibus suis, custodiendo & conseruãdo possessiones, honores, & iura eius, quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secũdum scire & posse meum, recta & pura fide. Sic me Deus adiuuet, &c̃. Præter hæc, etiam tertium, prius quàm ingrederetur Italiam, Quòd videlicet, Romanam ecclesiam, & fidem catholicam pura fide totisq; viribus conseruaret reuerenter ac defenderet. Oẽm hæresim, schisma, & hæreticos quoslibet, fautóres & receptatores, & defensores ipsorum exterminaret pro posse, nec vnquã cum Saraceno, pagano, schismatico, seu alio quomodolibet cõmunionem catholicę ecclesiæ non habente, aut cum alio quouis ecclesiæ inimico aut rebelli, seu eidem manifeste suspecto, vnionem quãlibet aut confœderationẽ iniret, affinitatem cõtraheret. Sed tam Romano℞ Pontificum personas, q̃ honorem & statum manuteneret, & defenderet, & conseruaret contra omnes homines cuiuscũq; existerent præeminentiæ, dignitatis, vel status. Vtq; ditionem Romanæ ecclesiæ, quã ex legitima Imperatorum, regum & principum donatione obtineret, conseruaret ac tueretur.

Tertiũ, prius q̃ ingrediaſ Italiam

Hæc, inquã, sunt illa iuramenta, quæ dicta Clementina asserit ab Henrico more maio℞ pręstita fuisse Romano Pontifici & ecclesiæ. Qualia & ante illũ annis plus quadringentis, & post annis ducẽtis continuo ob oĩbus constat præstita fuisse. Quæ ille Marsi-

lius dicit,nec fine periurio præftari,nec præftita poffe obferuari.In quibus,quid eft ob D
fecro,quod nũc quifquam aut cauillari aut calumniari poffit? Nam etfi nõ fuiffent de-
bita ab initio,quanq̃ nihil nifi chriftiani Imperatoris,præfertim,quales noftri funt,quo
rum omnis ab ecclefia dependet authoritas, merum officium contineant, tanti tamen
temporis præfcriptione,abfq; vlla controuerfia tranfiffent in debitum.

Cum autem illam Clemẽtinam audis, nolo imagineris,audire te vnius hoĩs Rom.
Pontificis,in fuam ipfius caufam fententiam:fed cogita audire te teftimonium,affertis-
tionẽ & fententiã Vienneñ. vniuerfalis cõcilij,in q̃d ex vniuerfa Chrifti ecclefia conue-
nerũt plus q̃ trecenti epifcopi.Qui fuæ fubfcriptionis chirographo cõfirmarũt veritatẽ
facti,aut narratæ in eadẽ hiftoriæ. Et catholicæ ecclefiæ de Romana ecclefia, atq; eius
Pontifice,vt is agat in ecclefia Chrifti vicarium, teftificantur fententiam.

Dictam Clementinã,fuiffe affertionẽ & fententiã vniuerfalis concilij Vienneñ.

Ex quibus omnibus eft clariffimum, nihil præter authoritatẽ & officiũ fuum egiffe
Innocentium quartum. Qui Fredericum II.iamdiu inforde fcẽtem in ecclefiafticis cen
furis,quibus à fuis prędeceſforibus innodatus fuerat,tã ob crimẽ manifefti periurij,q̃d
contra proprium iuramentũ & in confirmatione fua & in coronatione prĉftitũ,interne
ciali femper odio perfecutus fuerat Chrifti ecclefiã & fedem apoftolicam, quã ex de-
bito officij & iuramenti vinculo,honorare,defendere,ac tueri debuerat,q̃ etiam ob no E
torium toti orbi crimen facrilegij:q̃d ex venientibus ad vniuerfale concilium per Gre-
gorium IX. apud Lateranũ indictũ, ex vniuerfo orbe chriftiano prælatis & epifcopis,
quotquot poterat interceptos plurimos,etiam aliquot Ro.ecclefiæ cardinales,fine vlla
ecclefiafticæ dignitatis reuerentia,velut viliffima mãcipia,annis plus quinq;,crudeliffi-
mis macerarat carceribus,multosq; extinxerat. Quòd,inq̃,hunc contẽptorem ecclefia-
fticarũ cenfurarũ & ob hoc ipfum,graui etiã laborantem fufpitione hæreſis,in Lugdu
neñ. vniuerfali concilio,damnationis fententia perculit,hoc verborũ tenore.

Innocentiũ quartũ,nihil egiffe præter fuũ officium q̃ Fredericũ II.damnauit & priuauit impe.

Nos itaq; fuper prĉmiffis & q̃pluribus alijs eius nefandis exceffibus,cũ fratribus no
ftris & fancto concilio deliberatione præhabita diligenti , cum Iefu Chrifti vices licet
immeriti,teneamus in terris,nobifq; in B.Petri perfona fit dictum:Quodcũq; ligaueris
fuper terram,erit ligatum & in cœlis,memoratum principem,qui fe imperio & regnis
omniq; honore & dignitate reddidit indignũ, quiq; propter fuas iniquitates à Deo, ne
regnet vel imperet,eft abiectus,fuis ligatum peccatis & abiectum,omniq; honore & di
gnitate priuatum à dño,oftendimus,denunciamus,& nihilominus fententiando priua
mus. Omnes qui ei iuramẽto fidelitatis tenentur aftricti,à iuramento huiufmodi per-
petuo abfoluentes. Authoritate apoftolica firmiter inhibendo, ne quifq̃ de cætero fibi
tanq̃ regi vel Imperatori pareat aut intendat. Decernendo quoflibet,qui ei deinceps ve
lut Imperatori vel regi cõfilium vel auxilium præ ftiterint,feu fauorẽ,ipfo facto excom
municationis fententiæ fubiacere.Illi autem,ad quos in eodẽ imperio Imperatoris fpe F
ctat electio,eligant libere fucceſforem. Hæc ille Innocentius,non in conclaui,aut priua
to fuorũ cardinaliũ confiftorio, fed in publico totius orbis chriftiani vniuerfali cõcilio
cuius cõfenfu & fubfcriptione p̃dicta in Fredericũ & dictata & ꝓlata fentẽtia eft.

Damnatiõis fententia

Quin & electores imperij nihil præter authoritatem & officium fuum egiffe Roma
num Pontificẽ in depofitione Frederici,reipfa conteftantes,conuenientesq; ad eius man
datum Francfordiæ illi fucceſforẽ elegerunt Henricum Turingiæ Lantgrauium in re-
gem Romanorum.

Electores imperij recognofcentes authoritatẽ Pontificis, Frederico fucceſforem delegerunt.

Sic & fuperius in Henrici quarti hiftoria audifti voces aduerfus eum totius imperij,
cui iam videbatur intolerabilis: Tametfi, inquiunt, obiecta illi crimina luce clariora fint,
fe tamen legibus cum eo velle agere,& rem integram Romani Pontificis cognitioni re
feruare, vt in totius regni celeberrimo conuentu,ipfe cognitor caufæ fedeat,ipfe fuo iu
dicio vel abfoluat,vel addicat accufatum. Hæc vna vox fuit vna fentẽtia & electorum
& procerum totius imperij omnium,qui iamdudum conuenerant certo firmoq; confi
lio (quemadmodum etiam legatis Henrici refpondiffe teftãtur etiam Germani,qui re-
bus ipfis intererant fcriptores fideliffimi:& & prĉfertim Saxo quidam Haluerftadieñ.
monachus,tametfi nomẽ fuũ non afcribat,ad declinandã veritatis inuidiam,qui Hen
rici illam hiftoriam diligentiffime fimul & eleganter exequutus eft). Hæc inquam vna
vox fuit,vnaq; fententia totius imperij procerum,qui ad hoc conuenerant,vt abfq; vl-
la dilatione illi fucceſforem eligerent, fibique virum prouiderent, qui, inquiũt, præce-
dat

Nota recognitionem principũ totius imperij in hiftoria & caufa Henrici quarti

A dat nos,& prælietur bellum domini, ad expugnandam & destruendam omnem cuiuscunque hominis altitudinem, eleuantem & extollentem se aduersus iustitiam & veritatem Dei,& sanctæ Romanæ ecclesiæ authoritatem. Hoc ipso exprimentes verum Romani Imperatoris officium, à quo ille aberat bis per omnia. Attamen, ad saniora consilia reuersi,& rem vniuersam perpendentes maturius, ne inconsultæ & præcipitis seditionis subditorum aduersus suos principes perniciosum exemplum transmitterent ad posteros, ne etiam temere quid egisse argui possent à Romano pontifice, ecclesiasticę hierarchiæ præside, cuius iudicio subesse Imperatorem,& imperium intellexerunt & confessi sunt, ad eius cognitionem & iudicium rem vniuersam remiserunt, vt eo cognitore & iudice vel retineret, vel amitteret imperium.

Quare cum tempore Gregorij decimi aliquot annis sub schismate laborasset imperium (nam proximis comitijs in duo se scindebāt electorum suffragia, pars Ricardum Cornubiæ comitem, pars Alphonsum Castellę principem elegerat) atq; eam ob rem per duorum contentionem, quorum neuter ante fuerat membrum imperij, in annos fere septendecim, prorogatum esset interregnum, idem Gregorius mādauit principibus electoribus, ecclesiasticis quidem sub pœna priuationis officij, secularibus autē sub pœna excommunicationis, vt sine cunctatione se resoluerent, & aduocatum ac defensorē B eligerent ecclesię: alioqui ipse eorum suppleturus negligentiam sua hoc ipsum authoritate facturus esset & officio. Ad cuius mandatū & requisitionē statim cōuenientes Francfordiam post triduanū tractatū vnanimi consensu in regem Romanoꝝ elegerunt Rudolphum comitem de Habspurg, quāuis absentem, viꝝ prudentē & strenuum. Cuius electionem idem Gregorius confirmauit in Lugdunensi vniuersali concilio.

Ad mandatū Gregorij X. denunciātis electoribus, nisi conuenirent, se prouisurū imperio statim conuenisse eosdem

Ad eundem modum, cum post mortem & miserabilem cędem Alberti Romanoꝝ regis, inter electores imperij magna esset super designando successore discordia,& Philippus Gallorum rex intolerandæ superbiæ ad eam occasionem attētus speraret à Clemente quinto tunc Auinioni agente extorqueri posse, vt ab ipso nominaretur Imperator, communicatoq; cum fratre Carolo Valesio,& paucis iuratissimis consiliarijs consilio, placuisset illum, tanq̄ pro alijs quæ diuulgabantur negotijs, comitatum stipatum q; velut honoris causa ingenti turba militum proficisci ad pontificem, quibus vel extorquere potuisset quod ambiebat, si impetrare non posset aliter, Dei nutu delato ad pontificem regis consilio, quamuis secretissimo, dum ille esset in apparatu ad iter, prudenti consilio celeritateque præueniens pontifex, qui regis abominabatur superbiam, inscijs etiam cardinalibus, nisi vnico ostiensi, quores tecta maneret, diligētissime mittit ad electores imperij, vt sub pœna deuolutionis imperij ad Gallos, absque vlla mora procedant ad electionem noui Imperatoris. Eisdem simul nominans & commēdans Henricum C comitem Lucenburgum, virum magnanimum et industriū, cuius per dictum Ostiensem habuerat notitiam. Nec morati electores, intra dies octo postquam appulisset pontificis nuncius, summa diligentia congregati, eundem Henricum concordibus elegerunt suffragijs, qui septimus fuit eius nominis. Celebrataq; electione, eadem diligentia & celeritate curabatur publicari per Galliam,& in curia Romani Pontificis, quo sic Galli apparatum & studia auerterent. Qui iam magno sumptu, præparato ad iter fratre, preciosissimisq; muneribus, quibus & Pōtificem, & patres captare parabat, cum se delusum,& spe sua frustratum cerneret, in Pontificem vehementer excanduit. At Clemens venientibus pro confirmatione electi duce Bauarię regis cognato,& Guidone comite Namurcensi, eundem confirmauit. Quo post ingrediente Italiam, ad Pontificis mandatum omnes illi obedientiam præstitere.

Ad mandatū Clemētis V. denunciātis sub pœna deuolutionis, vt fine mora ad electionē procederēt, electores continuo elegisse Henricum VII.

Libet etiam Ludouici Bauari hic ascribere tragœdiam, cui & iste aduersus quē agimus Patauinus Marsilius,& ille Occam pseudotheologi aduersus ecclesiasticā authoritatem, in ipsusmet perniciem incentores, assentatoresq; fuere.

Ludouici Bauari explicatur tragœdia

Itaq; post mortem Henrici VII. præfati, cum rursus electorum non conuenirent suffragia, pars Ludouicum Bauarum, pars Fredericum Austriæ ducē elegit. Per quos facto in regno schismate cum Ioannes XXII. Bauarum confirmare recusasset, eo q̄ iam ante confirmationem sibi vsurpasset pleraq;, electi nondum legitime confirmati potestatem excedētia, tandem cōmisso inter cōpetitores prælio, Ludouicus armis superior, neglecta authoritate sedis apostolicæ, non solū per Germaniā, sed etiā per Italiā, velut

Ludouici in discordia electionē cōfirmare recusauit Ioannes XXII.

suo iure cœpit administrare imperium, contra antiquitus institutum & obseruatū morem legitimum. Qua de causa, instantibus præsertim Lupoldo Frederici fratre, & Carolo rege Franciæ, Pontifex in Ludouicum citatum solenniter, vt vel satisfaceret, vel se expurgaret de excessu notorio commisso in conteptum authoritatis ecclesiasticæ, vnde sua dependebat aut dependere debebat authoritas, præfixo sibi trium mensium canonicę monitionis termino, non comparentem, nec satisfactionē offerentē, nec legitime se purgantem, excōmunicationis tandem sententiā protulit. Cuius crescente animositate & contumacia (siquidem Romam contendens, & sine Pontificis authoritate se illic coronari faciēs, etiam Minoritam quendam, Petrum de Corbaria, Nicolai V. sibi indito noīe, antipapā illi constituerat & in B. Petri sede collocauerat) idem Ioannes processus & censuras ecclesiasticas, aduersum illū & sibi adhærentes aggrauauit. Vnde magna per imperium confusio subsecuta est, quibusdā processus illos & censuras districte obseruantibus, aliis contra persuasis à Ludouici sectatoribus, eosdem contēnentibus vt nullos & inualidos. Cuius rei gratia, idem Ludouicus, in gnali principū cōuentu Francfordiæ, de consilio quorundā qui sibi loquebantur ad sua desideria, pseudomonachoꝝ & theologoꝝ, responsiones quasdam aduersus eosdē edidit, & sub bulla imperiali per vniuersum imperium publicari curauit, quibus illos vniuersos fuisse atq; esse nullos & inualidos, & proinde negligendos omnibus persuadere conatus est. Quas post subjiciemus, vt excutiamus quid solidæ veritatis intus habeant, ne quis forte in eas incautus incidens pro vero amplectatur verisimile. Nam hic historiæ contextus prosequendus est. Quod eī nec suæ ipsius consciētiæ, nec aliis quibus mēs erat sanior, & maior cura offensæ religionis q̄ principis, satisfecerint, ipse idem in primis de se testatus est, qui sub Benedicto XII. successore Ioannis, & sub eius quoq; successore Clemente VI. pro absolutione à censuris istiusmodi laborauit plurimum, sed cum nō offerretur conueniēs satisfactio, eandem impetrare non potuit. Deinde, quoniam censuræ illæ, in plurimis locis imperii, vsq; post mortem Ludouici, & obtentam relaxationē earundem à sede apostolica, districtissime obseruatæ sunt.

Ludouicū Ioannes xxii. excommunicat, & crescēte cōtumacia aduersus eum dē ecclesiasticas censuras aggrauat

Ludouicus sub imperiali diplomate rationes edidit, qbus habitos contra se processus nullos asseruit

Ludouici rationes, nec suæ ipsius cōscientiæ satisfecisse

Clemens vero quàm Benedictus in Ludouicum vehementior, publice in die cœnæ domini, coram infinita hominum multitudine, omnes Ioānis in illum processus & censuras confirmauit, & renouauit. Ipsumque & schismaticum, & hæreticum declarauit, omniq; authoritate & honore imperiali priuatum denunciauit, & sententialiter priuauit. Suæ vero huius declarationis & sententiæ, has præcipue causas adiūxit. Primum, q̄ affirmaret Ioannis xxii. definitionem de paupertate Christi & apostoloꝝ esse hæreticam, & iurasset se credere contrarium. Deinde quòd assereret ad Imperatoris authoritatem pertinere, instituere papā & destituere. Adhuc, quòd citatus super hęresi, & propter contumaciam excommunicatus insorduerat in cēsuris annis plus decem. Item, q̄ Ioannem de Landemo hæresiarcham domi suæ fouerit. Quòd præsumpserit constituere episcopos. Quòd ecclesiasticum interdictum violarit, & eos qui violare noluissent, suis sacerdotiis expulerit. Quòd disiunxerit matrimonia solennizata in facie ecclesiæ. Et coniunxerit alios in gradibus prohibitis. Postremò, q̄ idolum in ecclesia Dei constituerit, illum videlicet antipapam, Petrum de Corbaria, & legitimum papam de facto conatus sit deponere. Hæ, inquā, causæ condēnationis & depositionis Ludouici fuere. Quo tempore etiā Henricum Vremberg, archiepiscopum Mogontinū, priuauit episcopatu suo, q̄ vna cū Ludouico execrato, execratus & ipse, longo tempore insorduerat in censuris ecclesiasticis, & nihilominus eisdem irretitus ministrauerat.

Ludouicus à Clemēte vi. dānatur, vt schismaticus & hæreticus ac priuat imperio

Causæ dānationis Ludouici

Clemēs etiā Mogontinū archiepiscopū dignitate exuit, q̄ Ludouico adesset

Post damnationem autem & priuationis sententiam prolatam in Ludouicum, Clemens electores imperii monuit & requisiuit, vt alium Imperatorem deligerent, viꝝ orthodoxum, & imperio idoneum, ne diutius aduocato & defensore careret ecclesia, alioqui ipse suppleturus esset eorum defectum & negligentiam.

Ad cuius mandatum conueniētes in Rens, quinq; ex electoribus, Mogontinus, Colonieñ. & Treuereñ. archiepiscopi, dux Saxoniæ, Rudolphus, & Ioannes rex Boemiæ (nam reliqui duo Brandenburgeñ. & Palatinus Ludouico adhæserāt) secundum apostolicæ sedis sententiā decernētes vacare imperiū, elegerunt Carolum quartū, Marchionem Morauiæ. Cuius electione confirmata à pontifice, idem obtinuit imperium, imperauitq; annis XXXI. Et hic exitus fuit illi tragœdiæ.

Ad mandatū Clemētis electores Ludouico successorem deligūt Carolū iiii.

Audisti

A Audisti itaque lector christiane, non solum ex forma hierarchiæ quam Christus in hoc suo regno instituit, omnes qui in eius ouili continentur, illius authoritati necessario subesse, cui ipse oues suas vniuersas pascēdas regēdasq; commisit: sed etiam ita factum diuina ordinatiōne & prouidentia, vt iam plane vniuersum quod nunc est imperium, constitutum sit authoritate ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, & vniuersa eius authoritas ab illius authoritate prorsus dependeat. Idque recognoscentibus & imperio & Imperatoribus, à primo Carolo, ad præsentem vsque eius nominis quintum. Et quamuis intercideri̇nt nonnunquam irreligiosi quidam & impij, qui maluissent funesto illi Iulio, quàm sancto religiosissimoque Carolo succedere: & vi fraude & parricidio vsurpare dominationem tyrannicam, quàm ab ecclesia recognoscere legitimum imperium: vicisse tamen semper authoritatem ecclesiasticam, & sibi subiecisse omnem aduersus se efferentem altitudiuem.

Cōclusio ex historia succeden sū sibi imperatorū à Carolo primo ad quintum

Quanquam autem de imperio quod specialius dependet ab ecclesia, vtpote ab eadem erectum constitutumq; in persona magni Caroli, hactenus præcipue demonstrauerimus, vt eius authoritas, subsit authoritati ecclesiasticæ: æque tamen, de omni ciuili, quæ in ecclesia est, potestate & magistratu, quocunque tandem nomine censeatur, verum est vt subsit & moderari debeat ab authoritate ecclesiastica. Gens enim, inquit il-
B le, & regnum, quod non seruierit tibi, peribit. Ad omnes æque pertinet quicunque in Christi ouili continentur, reges, principes, magistratus, quod Gregorius ille Nazanzenus ad Constantinopolitanos Imperatores scribit: Suscipitis ne, inquit, libertatem verbi? Libenter accipitis, quod lex Christi, sacerdotali vos potestati subijcit, atque istis tribunalibus subdit. Dedit enim & nobis potestatem, dedit & principatum, multo præstantiorem principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur si cedat spiritus carni? si à terrenis cœlestia superentur? & si diuinis præferantur humana? Quod ipsum, illustrati iam lumine fidei, non solum intellexerūt reges & principes, fascesq; suos, sua sceptra, & vniuersam prorsus suam authoritatem, ecclesiasticę authoritati subesse recognouerunt. Quin potius, quo hanc subiectionem, omnes magis intelligerent debitam & necessariam secundum illud Esaiæ vaticinium, diuina ordinante prouidētia, vniuersi suam authoritatem recipere ab ecclesia eiusq; authoritate reipsa professi sunt.

Omē ciuilē i ecclīa authoritatē subesse authoritati ecclesiasticę & ab eadē moderari debere

Gregorius Nazanz.

Sic florentissimi Galliarum regni sceptra & titulos (cum in Hilderico eatenus rege, ignauo & socorde deficeret illa ex gentilitate tracta & deducta successio) Pipinus à Zacharia ecclesiasticæ hierarchiæ capite, pro se suisque successoribus accepit, sacra vnctione, apostolicą authoritate sibi impēsa à Sancto Bonifacio Mogontino Archiepiscopo & martyre. A quo in hodiernum vsq; diem, omnes ordine sibi succedentes reges, quo hoc ipsum contestentur, & perpetuo in memoria habeant, non solum ecclesiasticę
C authoritati se subijci, sed etiam ab eadem accepisse se illam suam dignitatem & authoritatem regiam, ecclesiastica consecratione & inunctione eandem velut legitimo ritu susceperunt. Eandem formam, idemque exemplum (diuinæ nimirum prouidentiæ & dispensationis munere) omnes christiani orbis reges secuti, fasces suos vltro submiserunt ecclesiæ, reipsa hoc contestantes, quod non nisi ecclesiastica inunctione & cōsecratione, legitimam authoritatem se fateantur recipere.

Pipinus à Zacharia Ro. pon. abrogato Hilderico Gallici regni sceptra & titulos p se & successoribus apost. authoritate accepit

Quod ipsum tamen, non satis habentes quidam Anglorum reges christianissimi, insuper & regnum suum vectigale & tributarium fecerunt Romanæ ecclesiæ, ac deinceps etiam iura regni specialiter recognouerunt à Romano pontifice. Cuius initium fuit, sub B. Leone eius nominis quarto, ad quem Adeluulphus quē alij Andulphum, aut Adulphum appellant, Egbruti successor, post Deo dicatas totius regni prouētuum integras decimas, cum Alfredo filio Romam profectus, duorum denariorum tributū in singulas domos regni sui, B. Petro & sedi apostolicæ constituit. Id quod annis circiter septingētis, apostolicæ sedis quæstoribus eo missis liberaliter semper persolutū est.

Regnum Angliæ, vectigale & tributarium Romanæ ecclesiæ

Ad hæc, cum beatissimus Thomas Cātuarieñ. archiepiscopus, iussu aut studio Henrici regis Angliæ (cum quo grauissima illi discordia intercesserat) trucidatus crederet. Illeq; sui expurgandi causa misisset oratores suos ad Alexandrum tertium, tunc pontificem, qui ob capitales quas cum eodem exercuisset inimicitias, nō facile illum absoluit à suspitione atrocissimi criminis, duos de latere suo destinauit in Angliam, qui rei veritatem perscrutarentur diligentius, & secundum modum culpæ, regi imponerent con-

dignam pœnitentiam. Quibus aduentantibus, idem omisso bello Hibernico quo erat D
implicitus, honoris causa occurrit in Normannia. Reque discussa ad hoc ventum est, vt
cum de facto satis constare nō posset, iureiurādo interposito se ex purgauerit. Quia ta
men etsi in necem viri sanctiss. nō conuinceretur fuisse machinatus, sua quam cum vi-
uente exercuerat simultate & odio, occasionem mortis eius præbuisse indubitatū vide-
batur: pœnitentiæ & satisfactionis noīe, vt laborantibus nostris in Syria certo electorū
militum numero, anno integro succurreret, illi iniunctum est. Ad hæc, ecclesiasticam li
bertatē, cuius occasione inter ipsum & virū sanctiss. orta fuerat dissensio, in regno suo
tueretur diligenter, & appellationibus ad sedē apostolicā interpositis nō aduersaretur.
Quibus iureiurando confirmatis, regni Anglici titulum, quo alioqui ob atrocissimam
in episcopū, & ecclesiam iniuriā, iure merito priuandus videbat, in se atque hęredes suos
confirmari meruit. Hac tamen ratione cōpensata ecclesiæ irrogata iniuria, vt nemo de-
inceps rex Angliæ haberetur, qui à Romano pontifice non esset rex appellatus. A quo
tēpore oēs Angliæ reges, iura regni sui velut in feudum agnouisse leguntur à Romanis
pontific. Acta autem sunt illa, anno septuagesimo quarto supra millesimū centesimū,
vt testantur Blondus, Pius, Tubingen. & scriptores alij.

Regnū Angliæ transisse in ius clientelę Ro. ecclesiæ

Quare, quod commemorant historiæ Ioannem Angliæ regem, cum Philippi Gal-
lorum regis reuereretur potentiam, à quo altero bello superatus fuerat, confugisse ad E
gratiam Romani pontificis, Innocentij tertij, Deoque & B. Petro & Paulo apostolis san-
ctæque Romanæ ecclesiæ Angliæ pariter & Hiberniæ regnum libere obtulisse, & con-
cessisse cum omnibus suis iuribus, & pro eisdem regnis eidem Innocentio homagiū fe-
cisse, vt videlicet, reges Angliæ eadem de cætero in feudum tenerent ab ecclesia. Et pro
omni seruitio eorundem regnorū, centum marcas auri quotannis penderēt, idque diu po-
stea fuisse obseruatum: hoc inquam intelligēdum est, nō tam primo factum aut incho
atum fuisse ab illo Ioanne, quā longe ante factum ab Henrico, nouis tunc conditionibus,
& certo canone constituto renouatum fuisse & confirmatum.

Ioannes rex Angliæ aduersus Philippū Gallorū regem confugit ad gratiā Ro. pōtificis Innocētij 3. & ius clientelę regni sui eidē recognouit

Vides itaque lector christiane iamdudum impleri cœpisse illud Esaię vaticinium: Ve-
nient ad te curui filij eorum, qui humiliauerūt te. Et adorabunt vestigia pedum tuorū,
qui detrahebant tibi. Item & illud: Ponā te ex derelicta, humiliata, & odio habita, in su
perbiam seculorum, & gaudium in generatione & generationem. Et suges lac genti-
um, ac mamilla regum lactaberis. Vides nihil quā meritissimam & catholicam veritatē
continere illam definitionem Bonifacij, cui execrandus iste, vt notoriæ falsæ & hæreti
cæ adeo petulanter & impotenter insultat: quæ ponitur inter Extrauagan. sub. ti. de
maio. & obe. hoc verborum tenore: Libet enim cum ea hunc sermonem claudere.

Conclusio, cū assertione definitionis Bonifacij

Definitio orthodoxa Bonifacij

Vnam sanctam ecclesiam catholicam, & ipsam apostolicam vrgēte fide credere co-
gimur & tenere, nosque hanc firmiter credimus, & simpliciter confitemur, extra quā nec F
salus est, nec remissio peccatorū, sponso in canticis proclamante: Vna est columba mea
perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ, quæ vnum corpus mysticū repræ
sentat, cuius caput Christus, Christi vero Deus. In qua est vnus dn̄s, vna fides, vnū ba-
ptisma, vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe, vnam ecclesiam præfigurans, quæ
in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem,
extra quam omnia existentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem venera-
mur & vnicam, dicente domino in propheta: Erue à framea Deus animam meam, &
de manu canis vnicam meam. Pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit,
& corpore. Quod corpus vnicam, scilicet ecclesiā, nominauit, propter sponsi fidei, sacra
mentum, & charitatis ecclesiæ vnitatem. Hæc est tunica illa dn̄i inconsutilis, quæ scissa
non fuit, sed sorte peruenit. Igitur ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput,
non duo capita quasi monstrum, Christus videlicet, & Christi vicarius Petrus, Petrique
successor, dicente domino ipsi Petro: Pasce oues meas. Meas, inquit, & generaliter non
singulariter, has aut illas. Per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo
Græci, siue alij, se dicant Petro eiusque successoribus non esse commissos, fateantur neces
se est, se de ouibus CHRISTI non esse, dicente domino in Ioanne, vnic um esse oui-
le, & vnicum pastorem. In hac eiusque potestate duos esse gladios, spiritua-
lem videlicet, & temporalem, euangelicis dictis instruimur. Nam dicentib us apo-
stolis: Ecce duo gladij hic, in ecclesia videlicet, cum scilicet loquerentur apostoli,
non

Vna ecclesia extra quam nulli salus

Vnius ecclesiæ, vnum caput, vnus gubernator

In ecclesiæ & rectoris eius potestate esse vtrūque gladium

A non respondit dominus, nimis esse, sed satis. Certe, qui in Petri potestate temporalem gladium esse negat, male verbum attendit domini, proferentis: Conuerte gladiũ tuum in vaginam. Vterq; ergo est in potestate ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius, & materialis: sed is quidem pro ecclesia, ille vero ab ecclesia exerendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalẽ authoritatem spirituali subijci potestati. Nam cum dicat Apostolus: Non est potestas, nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt, non essent ordinata, nisi gladius esset sub gladio, & tãquam inferior per alium reduceretur in suprema. Nam secundum beatum Dionysium, lex diuinitatis est, infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æque immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem, & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem oportet tanto clarius nos fateri, quãto spiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius quoq; potestatis acceptione, ex ipsarum etiam rerum gubernatione, claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet, & iudicare, si quid deliquerit. Sic de ecclesia, & ecclesiastica potestate verificatur illud Hieremiæ vaticinium: Ecce consti-
B tui te hodie super gentes & regna, & cætera quæ sequuntur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicatur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis, minor à suo superiori, si vero suprema, à solo Deo, non ab homine poterit iudicari. Est autẽ hæc authoritas (& si data sit homini & exerceatur per hominem) non humana, sed potius diuina, ore diuino Petro data, suisque successoribus, in ipso CHRISTO, quem confessus fuit petra, firmata, dicente domino ipsi PETRO: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlo, & quodcunque solueris, & cætera. Quicunque igitur huic potestati à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia: quod falsum & hæreticum iudicamus. Quia testante Moyse, non in principijs, sed in principio creauit Deus cœlum & terram. Cõcludens deinde: Porrò, inquit, subesse Romano Pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus & pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis.

Gladiũ subijci gladio & secularẽ authoritatem spirituali.

Spiritualem potestatẽ dignitate & nobilitate terrenã longe præcellere.

Terrena potestas, spirituali subiecta est. Et hæc, minor maiori: suprema vero vnius Dei iudicio.

Suprema potestas, nõ humana, sed diuina.

Omni homini ad salutẽ necessariũ, subesse Romano Pontifici.

Hactenus Bonifacij definitio, in qua quid est, quod tu ter execrande merito calũniari possis? Quid, cur ipsam ab initio, & nunc, & semper, dicis esse falsam, erroneam, cunctisque ciuiliter viuentibus, vt tuis verbis loquar, præiudicialissimam, omnium excogitabilium falsorum? Quid, quòd non verum, orthodoxum, catholicum, & omni Christiano ab initio, & nunc & semper certa fide tenendum? Nunquid extra arcam catholicæ ecclesiæ cuiq̃ salus est? Nunquid in eadem existenti & saluari volenti, vt eius quoq;
C gubernatori subsit, non est necessarium? Nunquid Petro illius arcæ & ouilis sui Christus curam gubernationis & regiminis non cõmisit? Nunquid post Petrum nulla Christo cura suæ fuit ecclesiæ? Sed satis, ni fallor, superq; omni bene ad veritatem affecto, superioribus duobus libris, & hoc ipso non semel, vniuersorum quæ in hac Bonifacij definitione continentur, irrefragabilis veritas demonstrata est.

Sed falsam, inquit, demonstrat Clementis V. qui Bonifacio successit decretalis epistola, cuius initium est: Meruit charissimi filij, posita inter Extrauagãtes cõmunes, sub titulo de priuilegijs. Per quam cõtestatur & exprimit, dictã Bonifacij definitionẽ in nullo præiudicare regi aut regno Frãciæ. Cum ergo, nec rex prædictus, nec illius successor aliquis, nec regnicola eius quisq̃, iuxta dicti Clementis conscientiam, & oĩm Christianorum scientiã, verum crediderunt, aut credituri sint, sed aperte falsum esse, quod continet supradicta Bonifacij definitio, in eo articulo quo cũctos sibi subijcit principatus & regna. Necessario, inquit, sequitur, quod credere id, nõ sit de necessitate salutis. Nam si sic, præiudiciale foret vtiq; nõ credenti. Et veluti hic nos teneret medios, & plane vicisset, ita insultat consequenter dicendo, meras insanias videri, decretales eiusmodi, tam Bonifacij, quàm Clementis. Nam si vera est, inquit, definitio Bonifacij, omnes ad sui credulitatem obligat. Sin & vera illa Clementis, non omnes. Nam ab ea credulitate Francorum reges cum suis regnicolis soli eximuntur, atque ita non tenemur omnes in vnitate fidei CHRISTO occurrere, contra apostolicã sentẽtiam. Rursum, inquit, Clemens interrogãdus est, secũdum quem sanũ intellectum ex sua fide mereri potuit

Cauillatiões Marsilij aduersus prædictã definitionem Bonifacij.

Ex Declaratiõe Clemẽtis V. quæ est inter Extrauagã. sub titulo de priuilegijs, Meruit.

Francorum rex cum sibi subiectis populis, non obligari credere, quæ credenda sunt de necessitate salutis. Aut igitur ex fide meruerunt infideles, aut hæretici fieri, aut Bonifaciana epistola cõtinet apertum mendaciũ. Et hic sibi valde placet, argutusq́; videtur. D

Quin & ita argutari, nugariq́; pergit: Quis, inquit, scripturę locus cęteros reges & populos præ rege Gallorum & Gallis, Romano Pontifici magis subijcit?

Cauillationum remotio. Falsificari à Marsilio tã definitionẽ Bonifacij, q̃ declarationẽ Clemẽtis circa eandem.

Ego vero hunc dico liuidum detractorem, & manifeste falsarium, tam Bonifacij illius definitionem, quàm Clementis circa eandem declarationem, corrumpẽtem & falsificantem, seu studio, seu cæcitate quam incurrit, ex odio in Christi ecclesiam execrabili. Non enim continet dicta Bonifacij definitio (quod hic illi falsissime imponit) esse omnibus necessarium ad salutem, credere omnem humanam creaturam subijci Romano Põtifici. Hoc enim falsum est. Nam qui extra ecclesiam sunt, eius authoritati subiecti non sunt. (Quid enim ad nos, inquit Apostolus, de his qui foris sunt iudicare?) Tantum in ouili Christi est illa Petri & successorum eius authoritas. Sed hoc dicit illa definitio Bonifacij (quod ille intelligere dissimulat, aut forte non intellexit) omni humanę creaturæ esse ad salutem necessarium, vt subsit Romano Pontifici. Cum alioqui nemo saluetur, qui illi non subfuerit veluti membrum Christianæ ecclesię, hoc videlicet significãs, ab inundante illo mystico diluuio omnes necessario perire, qui extra arcam illam catholicæ ecclesiæ remanent. Intus vero existẽtes necessario subesse gubernatori eiusdem. Quæ equidem verissima est, & orthodoxa, omni Christiano necessario confitenda sententia. E

A eque falsum imponit Clemẽti, quasi ille decreuerit regem Franciæ cum sibi subiectis, non teneri credere se esse subiectum Romano Pontifici, contra illam definitionem Bonifacij. Sed hoc tantum dixit, quod noluerit regi atq; eius regno per illam definitionem vllum generari præiudicium, nec quòd per eãdem, aut rex, aut eius regnicolæ, amplius ecclesiæ subiecti essent Romanæ, quàm fuissent antea, aut quicquam innouatum. Quin potius, in eodem prorsus statu habenda omnia post præfatam definitionem, quo ante fuerant, tam quantum ad ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum, & regnicolas præfatos.

Declaratione Clemẽtis in nullo derogatũ definitioni Bonifacij.

Hæc verba sunt declarationis pręfatæ in dicta decretali. Meruit. Ex quibus clare vides, non dici à Clemente: Regem Francię cum suis, non subesse Romano Pontifici, aut quòd illi definitioni Bonifacianę nõ teneatur credere. Sed quòd per eam definitionem, nullum illi voluit generari præiudicium, nec magis subijci Romano Põtifici, quàm ante subiectus fuerat. Quod ipsum, nec volebat, nec intendebat Bonifacius, sed hoc tantum voluit, vt sua illa definitione omnes, sine dubitatione certo intelligerent, nulli patere viam salutis, nisi subdito pastori ouilis Christi, & membro ecclesiastici corporis. Non quidem vigore suæ illius definitionis, sed incommutabili diuinæ legis authoritate, cuius sua illa definitione expressit claram, indubiamq́; sententiam. Quæ etiam à nobis superius irrefragabiliter demonstrata est. F

Cauilli remotio.

Quòd si dicas, nihil ergo specialis fauoris concedi illa Clementis declaratione regibus Fräciæ prę cæteris, quod tamen præ se ferre videtur illud eius procœmium: Meruit charissimi filij nostri Philippi, regis Francorum illustris synceræ affectionis ad nos, & ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt, meruit insuper regnicolarum puritas, ac deuotionis synceritas, vt tam regem, quàm regnum beneuolo fauore prosequamur. Imò videri illam Clemẽtis declarationem fuisse plane frustratoriam.

Quid declaratione illa sua spectauerit Clemens.

Hoc imprimis verum est, eandem nihil magis pertinere ad reges Francorum, quàm ad alios quoslibet, quàmuis illius importunitate extorta fuerit. Verum insuper, quòd nihil operetur aliud, aut operata fuerit, quàm vt Philippi illius odium implacabile in Bonifacium (à quo excommunicatus fuerat) querimoniasque compesceret, vt, per quam dicitur, illa Bonifacij definitione, nec sibi, nec regno suo (quemadmodum prætẽdebat) vllum præiudicium fieri, aut factum esse, nec per eam magis se subijci Romanæ ecclesiæ atque eius Pontifici, quàm ante subiectus fuerat, quàmuis ad hoc declaratione opus nõ fuisset. Non exemit illũ cum suis regnicolis à subiectione Pontificis & Romanæ ecclesiæ, quod nec potuisset, cum iure diuino illi necessario subijciatur, quisquis est membrum ecclesiæ, sed declarat per Bonifacij illam definitionẽ, non magis subiectos, quàm

ante

A ante fuerant. Hoc clare significans, non ex vi definitionis, sed ex vi iuris diuini, etiam ante definitionem fuisse subiectum.

Ludouici Bauari, aduersus Ioannis XXII. contra se habitos processus, responsiones, excusationesque sub bulla imperiali publicatas & æditas explicare & excutere. CAP. XV.



NOn est visum, tametsi liberet, præterire silentio illas Imperatoris Ludouici Bauari literas, quas sub imperiali sigillo, in generali principum conuentu apud Francfordiam ædidit, aduersus processus Ioannis XXII. (de quibus in capite præcedenti mentionem fecimus) cõtra se habitos, & per vniuersum quãtum potuit imperium publicari fecit. Ne quis forte in eas incidens (extant enim apud quàm plurimos) falsum apparentia aliqua veritatis obnubilatum, pro vero recipiat. Orditur autem in hunc modum:

Ludouici literæ aduersus processus à Io. XXII. contra se habitos.

Ludouicus IIII. Dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, vniuersis & singulis Regibus Christianorum, ac Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Presbyteris, quocunque honoris præfulgeant culmine, & cæteris ecclesiarum prælatis, necnon secularibus B principibus: Ducibus, Marchiõibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Potestatibus, Rectoribus, Iudicibus, Prouincialibus, ciuitatum, terrarumque Romano imperio subiectarum, & ipsorum cuilibet, incolis & habitatoribus, ac omnibus & singulis Christifidelibus, tam ecclesiasticis, quàm secularibus, gratiam suam & omne bonum. Fidem catholicam, quam sancta mater ecclesia docet, & tenet firmiter credentes, & fideliter confitentes, & ipsius ecclesiæ doctrinam in sacris canonibus traditam sequi volentes, quibusdam allegationibus, impugnationibus & oppositionibus, quæ cõtra nos, & electionem ac promotionem de nobis factam ad culmen dignitatis imperialis, & contra imperialem authoritatem & dignitatem opponuntur, ne simplicium corda possint inficere, duximus in his scriptis respondendum. Quorum deinceps subiungemus sententiam, & obiectionum, responsionumque vim & efficaciam. Nam totius diplomatis tenorem perpetuum subiicere, & tibi lector foret tædio, nec operæprecium.

Non vult imperialem authoritatẽ esse à Papa, sed electum, solius electiõis vigore, authoritatẽ imperialem habere.

Imprimis dicit contra se, & imperialem authoritatem, dignitatem, potestatem, & ius imperii allegari, quod potestas & authoritas imperialis, sit à Papa, quodque electus in regem Romanorum, ex sola electione, nec sit, nec dici possit verus imperator, nec antequam inungatur, cõsecretur, & coronetur, imperialem potestatem, & authoritatem habeat. Quæ omnia vult sacris canonibus, iuri, & rationi obuiare, sicut dicit patere per c. Cum ad verum, & c. Si Imperator, nonagesima sexta dist. Quibus dicitur, quod C nec imperator iura Pontificatus, nec Põtifex iura imperii sibi vsurpare debet. Vbi glossa dicit, quod istæ potestates sunt distinctæ, & quod neutra dependeat ab altera. Imperator enim non habet imperium à Papa, sed à solo Deo, XCIII. distinctio. c. Legimus, vbi dicit textus, quod exercitus facit imperatorem. Et glossa ibi dicit eum verum imperatorem, antequam à Papa confirmetur. Ex quibus vult consequens esse, quod Papa non habeat vtrunque gladium. Alioqui, inquit, si imperium haberetur à Papa, posset etiam in temporalibus ad Papam appellari. Quod prohibet Alexãder Papa, dicens temporalia habere suam iurisdictionem. De appel. c. Si duobus. Et c. Causam II. Qui filii sint legit. Et ibi glossa facit & textus, in c. Quo iure, VIII. dist. Et c. Nouit. De iudiciis.

Rationes quibus id astruit.

Ex quibus concluditur, quod potestas imperialis est immediate à Deo. Et imperator, antequam inungatur & coronetur, habeat potestatem imperialem, nec Papa habeat in temporalibus plenitudinem potestatis.

Cõcludit imperialem authoritatẽ immediate esse à Deo.

Secundo dicit obiici sibi, quod electio sua per Ioannem vigesimum secundum reprobata & cassata fuerit, & propterea non potuerit administrare iura imperii: imò, quod administratio eiusmodi ad ipsum Papam de iure spectauerit. Addens eundẽ Ioannem per suos processus, bullas, aut literas per mũdum publicasse, quod Italiam vniuersam ab imperio & regno Alemanię separauerit. Insinuando, quod Papa sit dñs vniuersalis, nõ solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus. At contrà dicit ipse omnes eiusmodi processus, assertiones, literas & quæcunque circa prædicta gesta sunt, nullos, nulla, nullisque roboris vel momenti. Quod PAPAE nullam authoritatem vult com-

Papa nulli

vult authoritatē sup imperatorē aut imperium.

competere super iura imperij, per iura prællegata. Et propterea quicquid ab eo in prædictis factum est, velut factum à non suo iudice, nullius fuisse momenti, per iura vulgaria. Addit multa verbosissime, aduersus validitatem censurarum contra se fulminatarum. Vt quod processum sit contra absentem, non citatum legitime. Quod Pontifex formam & potestatem sibi à sacris canonibus traditam excesserit. Et nonnulla eiusmodi, quę ad propositam causam nihil faciunt.

Vult sententiā Pōtifi. cōtinuisse errorē intolerabilē, q mandauerit subditis impij, nō obedire ipsi. Item, q lata post appellationē interpositam ad vniuersale concilium. Declarat ergo oēs processus cōtra se habitos, nullius roboris & momēti, &c.

Vnum hoc prætereundum non est, quod vult sententiā eius intolerabilem in se continuisse errorem, ex eo, quòd ne ipsi obedirent, mandauerit vniuersis subditis & fidelibus imperij, vt quod vult esse contra legem Dei, quę, vt inferiores suis superioribus obediant, præcipit. Item, quòd lata fuerit post appellationem legitime ab ipso ad vniuersale concilium interpositam: præsertim, cum pro defensione, vt dicit, iuris imperij (quod affirmat pendere à iure diuino & fide catholica) contra sibi aduersantes, & se, & imperium, fidemq́; catholicam (quam sancta Romana tenet ecclesia) impugnantes appellauerit. Proinde declarat omnes processus eiusmodi, nullius esse roboris vel momenti, atque omnibus mandat sub pœna priuationis omniū, quæ ab imperio obtinent, eosdem contemnere.

Hæc summa est illarum literarum, quæ prorsus indignæ sunt imperiali concilio, & vt sub nomine prodirent imperatoris aut imperij, sed cōcinnatæ pseudotheologorum E quorundam, aut frigidorum Canonistarum opera, quod ipsa per se phrasis earundem indicat. Quibus vt breuiter respondeamus:

Apologia authoritatis Pōtificiæ aduersus prędictas calumnias. Assertio obiectiōis primæ videlicet, q vniuersa imperialis, quæ nunc est authoritas, depēdeat ab authoritate Romani Pōtificis.

Quòd dicit imprimis allegari contra se, & imperialem authoritatem, potestatem, dignitatem & ius imperij, quod à Papa sit potestas imperialis & authoritas, quodq́; electus, solius electionis vigore illam exercere non possit: suo more obiectionem illam cōgesserunt, detractores & adulatores pestilentissimi. Nihil enim à Pōtifice obiectum est contra imperialem authoritatem, dignitatem aut ius imperij. Sed hoc vere dictum & allegatum est, vniuersam hanc authoritatem imperij, dependere ab authoritate ecclesiastica, quæ præcipua est apud Romanum Pōtificem. Ab illo accepisse Carolum illum primum, in hoc imperio, authoritatem & titulos imperij, nullo iure sibi competentes antea. Ab illo postea designatos septem illos Germanię proceres, accepisse ab initio authoritatem eligendi principis, quæ nullo alioqui iure ad ipsos pertinebat præ cæteris. Sicut autem potuit Pontifex ab initio hanc authoritatem dare Magno Carolo, pro se, & successoribus. Sicut etiam deficiente illa successione Caroli in Ottone III. facere electiuum imperium, designatis electoribus, & data eisdem eligēdi potestate in perpetuum: ita potuit conditionem electo præscribere, sub qua in illum trāsferretur imperij authoritas: pręsertim, cum ea, per se sancta, & pro dignitate imperij, atq; sine authoritatis imperialis esset prorsus necessaria. Quæ est, vt relata electione ad discussionem capitis ecclesiæ (à quo est & eligendi illa potestas, vniuersaq́; imperialis authoritas) eadem ab illo confirmetur, electusq́; eius consecratione & coronatione dignitatem accipiat imperij. Cuius quia pręcipue interest, vt & fidelē & fortem aduocatum, propugnatoremque habeat ecclesia, qui eādem, cum res & necessitas exigit, possit armis protegere, hoc officij primum commisit Magno Carolo, & deinde vniuersis eius successoribus. F

Prædicta iuri diuino sacris canonibus, & rectæ ratiōi esse cōsona, non cōtraria.

Quod vero dicit, hæc sacris canonibus, iuri, & rationi contraria: ego contrà, & diuino iuri, & sacris canonibus, atq; omni rectæ rationi dico esse consona: quemadmodum superius à nobis luce clarius demonstratum est. Nec quicquam his aduersantur citati per illum canones, vt c. Cum ad verum, & c. Si imperator, XCVI. distinct.

Ad rationes inductas ex sacris canonibus. Explicat germana sententia c. Cum ad verum.

Imprimis, hoc scias oportet, contextum, c. Cum ad verum, partem esse epistolæ Nicolai Pontificis, ad Michaelem Constantinopolitanum imperatorem: qui vnà cum sceleratis quibusdam secum consentientibus episcopis, interesse, atq; adeo præsidere præsumpserat iudicio iniustissimæ damnationis Ignatij, electionisq́; è sua sede Constantinopolitana, vt Photium promoueret, authorem subsecuti grauissimi schismatis. Huius vt præsumptionem redargueret, ita scribit: Quod quando ad verum ventum est, hoc est, iam sub luce veritatis Euangelicæ, nec imperatorem arripere iura Pontificatus, nec Pontificem vsurpare sibi nomen debere imperij, innuens ab Ethnicis quidem imperatoribus Christum & veritatem ignorantibus, nomen etiam & dignitatem Pontificiam vsurpatā fuisse: sicut cruentus ille Iulius, nec imperatoris, nec perpetui Dictatoris cō-

tentus

A tentus fuit nomine & honore, nisi esset & Pontifex Maximus, sed profano illo Pontificatu, qui erat apud Ethnicos. At postq̃ ad verum ventum est, ita non decere. Quandoquidem Christus, proprijs actibus, & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusq; discreuisset, atq; ita disposuisset, vt mutua opera indigerent. Quæ vt demus ita vera esse, vt Nicolaus ille scribit (tametsi sano intellectu in quibusdam opus habeant) nihil prorsus nostræ aduersantur sententiæ. Sint sane institutæ à CHRISTO dignitates vtræque, habeant officia discreta, & actus proprios, nunquid propterea vna alteri non suberit? vna regi, gubernarique non debet alterius arbitrio, aut imperio? Nunquid in animantis corpore distincta membra non sunt, manus, pedes, & caput? nunquid non habent officia discreta & actus proprios? nunquid propterea in suo officio, in suis actibus, illa non dependent à capite? nunquid non eius mouentur arbitrio? Quanquam quod CHRISTVM proprijs actibus & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discreuisse dicit, sane intelligendum est. Alterum enim, hoc est, Põtificiam dignitatem ipse CHRISTVS instituit, ipse suam illi sacrosanctã authoritatem dedit, suos actus, suum præscripsit officium.

Alterum vero, hoc est, imperatoriam authoritatem, de qua ille loquitur, quæ videlicet à Iulio Cæsare traxit originem. (Nam illius nõ Caroli successori scribit) nusquam
B CHRISTVS instituit, sed ante CHRISTI aduentum, ille sanguinarius Iulius, nulla commissione diuina, nulla authoritate sibi commissa desuper, sed vi, scelere, perfidia, parricidio, & crudeli suorum conciuium, se meliorum, & bene meritorum de Republica, proscriptione, ac nece, sine Deo, imò contra Deum inuaserat, & sibi supra conciues suos tyrãnice vsurpauerat. Cuius nec factum, nec authoritatem vnquam comprobasse Christus legitur. Quanquam nõ sine speciali Dei permissione (qui sceleratis aliquando pro flagellis vtitur, & cuius iudicia sunt abyssus multa) illa ipsa ita accidisse nihil dubitauerim. Tam enim ille bonus est, vt etiam hominum peccatis & sceleribus vti ad bonum, & ex malis sciat bona elicere: alioqui mala nunquam permissurus. Ergo cum aliquis aut sanctorum patrum, aut Pontificum, ad imperatores scribens, dicere videtur, imperatoriam authoritatem esse à CHRISTO, ita intelligendum est, non quo ad primam sui institutionem & originem, hoc enim euidenter falsum est. Nam & ante Christum, & contra Christum, qui est iustitia & veritas, ab impio & cruento Iulio, contra omnem Iustitiam, vi primo & tyrãnice vsurpata est. Sed quod post tractu temporis facta legitima, & iam recepta & admissa intra Christi regnum, illi seruire debeat, atque ita ab ipsis intelligi debere imperatoribus, quasi iam Christiana non Ethnica sit illa dignitas, & authoritas, & velut nunc instituta à Christo, ita hæc ordinante ac disponente, vt in ecclesia sua duo essent gladij, ad eius regimen & gubernationem necessarij
C alter tamen sub altero & vterq; illius cui huius sui regni curam commisit & regimen.

Quõ sane intelligi possit imperatoriã authoritatẽ esse à Deo, aut Christo.

Itaque inter eosdem quos citat canones eadem distinctione etiam hic legitur ex Gelasij Pontificis ad Anastasium imperatorem epistola:

Duo sunt quippe imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur: authoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto pro ipsis regibus & principibus in diuino sunt redditurі examinerationem, & cætera. Nosti itaque inter hæc, ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam posse redigi voluntatem, subijciens exempla pleraque, quibus ostendit, sanctos Pontifices etiam in ipsos imperatores exercuisse authoritatem iudiciariam, atque illos subiecisse excommunicationi & anathemati ecclesiastico. Quid hunc ille canonem prȩterijt, qui appellauit ad canones?

Imperatores ex Pontificũ pendere iudicio, non contra.

Aeque huic nostræ non aduersatur sententiȩ, c. Si imperator, cuius verba etiam à nobis citata sunt superius. Quin potius, eandem confirmat per omnia. Dicit enim imperatorem, si modo Christianus est, nõ præsidere, sed subesse ecclesiæ, velut eius membrum & filium, Potestates seculi, si fideles sunt, necessario subesse, non præesse sacerdotibus. Quod ipsum nos affirmamus, & ille impie & contumaciter pernegat.

C. Si imperator nostræ sentẽtiæ subscribere, nõ aduersari.

Quod vero pro se facere existimat, quod in eodem c. dicitur, imperatorem habere suæ potestatis priuilegia, quȩ administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est, quomodo hoc sane intelligi oporteat, iam indicauimus. Nam certum est, nullo iure diuino, nulla diuinitus illi facta cõmissione primum illum Iulium obtinuisse autho-

ritatem

ritatem imperialem,atq; eius priuilegia:quin potius,contra omne ius, diuinum & hu- D manum,ea sibi vsurpasse violenter,iniuste,perfide,& tyrãnice. Eodem modo Octauianum, sub quo natus est dominus, & qui illius in imperiali authoritate successor factus est. Sed de Magno Carolo,atq; his,qui in ecclesiastico hoc nostro illi successerũt imperio,longe potest dici verius, quod diuinitus suæ potestatis priuilegia consecuti sint: tamen,mediãte Christi inter nos vicario, cui totius regni sui curam & gubernationem idem ille credidit,quàm de illis,qui successerũt Iulio. Quàmuis de vtrisq; suo quodam modo vere possit intelligi.

Ad glossam dictorũ canonũ. Et q̃ ridicule ex eadẽ arguant.

Quod vero glossam illorum canonum allegat,vt dicẽtem,potestates has esse distinctas,imperialem videlicet,& Pontificiam,& neutram dependere ab altera, pudet sane literarum imperialium. Cum glossæ illæ nihil faciant,quàm citare iura pro & contra. Ita enim dicit in c.Cum ad verum,in verbo vsurpauit. Argumentum,cum istę potestates sunt diuersæ,quod imperator non habeat gladium à Papa,allegando simul iura quæ hic allegat:deinde subijcit argumenta in contrarium,vt LXIII.dist.c.I.

Item,XXII.dist.c.I. In quo dicitur: Omnes quidem toto orbe sedes episcopales, atque earundem distinctiones & ordines apostolicæ sedis authoritate constitutos. Eam vero solam illum fundasse,qui beato Petro,æternæ vitæ clauigero,terreni simul & cœlestis imperij iura commisit. Item,quia Papa deponit imperatorem, quod probat, alle- E gatis ad hoc iuribus. Vides, quãtum ponderis habeat illa glossæ in vnam aut alteram partem allegatio. Quãquam hoc ipsum non inficiamur, has potestates esse distinctas. Et quod neutra depẽdeat ab alia. Hoc eñ sane intellectũ de illo vetusto imperio, à Iulio ducente originem,& per Constãtinopolitanos imperatores (ad quos ille scribebantur epistolæ,ex quibus decerpti sunt illi canones) eatenus continuato etiam verum est, quo ad institutionem videlicet,quàmuis non quo ad subiectionem. Illius enim imperij authoritas,iam recepta intra ouile catholicæ ecclesiæ, subiecta quidem erat authoritati ecclesiasticæ,at non instituta ab eadem. Nostri vero,quod in Carolo incepit,imperij authoritatem,vtroq; modo dependere ab ecclesiastica,suprà indubitatum fecimus.

Quõ probet per c. Legimus: Imperatorẽ nõ habere imperiũ à Papa, sed à solo Deo.

Quod igitur subdit:Imperatorem non habere imperium à Papa,sed à solo Deo,hoc ipsum probans per c. Legimus,XCIII. dist. Vbi textus. Quod exercitus facit imperatorem. Et per glossam,quæ dicit eum verum imperatorem, prius quàm per Papam confirmetur. Nescio quo me hic vertam, aut quid potius mirabor in his literis, adeo mihi subit stupor quidam stupiditatis eorum, qui concinnarunt literas eiusmodi imperatorias. Scilicet imperatorẽ non habere imperium à Papa, sed à solo Deo,probatur per c.Legimus,quod dicit,exercitum imperatorem facere. O demonstrationem euidentẽ, F in qua contradictorium consequentis infertur ex antecedente, & econtra. Nam si verũ est,exercitum imperatorem facere, falsum fit oportet,imperatorem habere imperium à solo Deo,& viceuersa. Si verum est imperatorem habere imperiũ à solo Deo,falsum est,exercitum imperatorem facere. Audis lector Christiane,quibus ille ratiõibus, cum consilio omnium suorum pseudomonachorum impugnet & euertat apostolicæ sedis in se sentẽtiã,adeò,vt me plane pudeat literas has legi æditas in publico cõuentu principum imperij,imò de consilio & consensu omnium prælatorum & principum Alemaniæ congregatorum Francfordiæ.

Quõ intelligendum sit illud Hieronymi dictum q̃ exercitus imperatorem faciat.

Sed dicis:Si verum est exercitum imperatorem facere, saltem ex eo consequi imperatorem, nõ à Papa habere imperium. Dico primum Hieronymum (ex cuius ad Euagrium epistola illud c. à Gratiano excerptum est)illic non loqui de imperatore Romano,sed de q̃libet duce cuiuslibet exercitus, dicentẽ ita sacerdotes à principio in ecclesijs singulis,vnum inter se elegisse in remedium schismatis,quem collocatũ in excelsiori loco,episcopum nominabant:quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat,hoc est,capitaneum sibi aut ducem eligat. Sibi, inquit, non orbi,aut Romano imperio. Vides illis verbis non affirmari à Hieronymo, quod authoritas creandi Romanum principem sit penes exercitum. Deinde,vt daretur fuisse aliquando(quæ tamen magis facto vsurpata extitit,quàm legitima ratione conueniens)quemadmodum etiam nõnunquam Romani imperij principes militari tumultu creatos legimus. Hoc tamẽ negari nõ potest, etiam penes senatum & optimates imperij fuisse hanc authoritatem ratione magis legitima, sicut & multo plures, senatus authoritate & iudicio,quàm militari impetu factos

A ctos indubitatum est. Magis etiam æquum & legitimū est, vt maturo senatus & opti-
matū iudicio, Reipublicæ prouideatur de optimo principe, quàm vt militari hoc per-
mittatur temeritati. Quæ ergo hæc est argumētatio etiam vt daretur de Romano prin
cipe loqui Hieronymum: Exercitus facit imperatorem, ergo non Papa. Nam potest
vtrunq; esse, vt & exercitus aliquando imperatorem fecerit, vt etiam fecerit senatus, fe-
cerit quoq; & Papa. Hoc certum est, si de imperatore Romano intelligi quis velit illud
dictum Hieronymi, de illis imperatoribus necessario intelligendum esse, qui ex illa gen
tilitate, atque adeo à Iulio Cæsare trahebant originem: non vero de his nostris, qui ori
ginem ducunt à Magno Carolo, qui annis circiter quadringentis subsecutus est Hiero
nymum. In illis aliquādo verum fuit factum imperatorē ab exercitu. In his nunquam,
sed primum Carolus pro se & successione sua vniuersa imperator factus est à Roma-
no Pontifice. Ea vero deficiente in Ottone III. electione, non exercitus, sed VII. Germa
niæ procerum deinceps facti sunt. Idq; authoritate Romani Pontificis. Cum alioqui il
li VII. nullam haberent authoritatem eligendi præ alijs.

Quòd vero etiam glossam illius c. in verbo (imperatorē) allegat dicere, esse verum
imperatorem, antequam confirmetur à Papa: iterum pudet & imperatoris, & imperij,
quod eiusmodi pudendis nugis, & ridiculis allegationibus, authoritatem suam tueri
B debeant. Glossa illa suo more notat illinc posse trahi argumētum, quod ex sola electio
ne principum sit verus imperator, etiam antequam confirmetur à Papa. Sed continuo
subdit, quod contrarium est verum, per c. venerabilem, & alia iura quæ allegat. Quan
quam satis crassus fuerit ille glossator, nec intelligens ea quæ exponit, nec notans nota-
bilia, & quæ nihil prorsus ad rem faciunt annotans.

Quàm impu
deter & ridi
cule arguant
ex glossa c.
Legimus.

Insuper cum ex prædictis suis allegationibus vult manifeste consequi, Papam non
habere potestatem vtriusque gladij, alioqui posse etiam in temporalibus appellari ad
ipsum Papam, si imperium haberetur à Papa, contra, c. Si duobus de appel. & iura con
cordantia, concludens ex eo quod potestas imperialis sit immediate à Deo, & quod im-
perator antequam inungatur aut coronetur, habeat potestatem imperialem. Non
video, quo pacto, etiam studio quis posset ineptire ineptius, & minus cohærentia con-
nectere inuicem. Qua enim lege argumentationis sequitur ex superioribus, Papam
non habere potestatem vtriusque gladij, nisi ea qua quodlibet sequitur ex quolibet?
Alioqui, inquis, posset in temporalibus appellari ad Papam, si imperium haberetur à
Papa. Sed quis vnquam somniauit à Papa haberi imperium? Hoc diximus, authori
tati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis subesse etiam omnem ciuilem authoritatem, quę
est in ecclesia. Eius cura, regimine & imperio moderari debere vtrunq; gladium, quo
conseruetur vnitas domus ecclesiasticæ. Potuisse quoq; committere alterum illum gla
C dium viro forti, qui eundem pro ecclesiæ necessitate distringeret, sicut ipsum commisit
Magno Carolo, atq; eius successoribus. Quod ergo in tēporalibus possit appellari ad
Papam, vt valet consequentia? Est alicubi cōstitutus finis certorum iudiciorum, vn-
de nec ad indubitatum eorundem superiorem possit prouocari, ne nunquam sit finis li
tium: vt nec à senatu Mechliniensi, nec à Bruxellensi, nec deniq; à Traiectensi, vlla
admittitur prouocatio, neq; ad suum indubitatum, recognitumque principem. Ex
quibus quando concluditur, quod potestas imperialis sit immediate à Deo, & quod im
perator habeat potestatem imperialem, prius quàm consecretur aut coronetur à Ponti
fice: non intelligo quid cerebri fuerit illis hominibus. quod eos nihil puduerit in re tan-
ta, & quæ tam principis, quàm imperij nomine æderetur in orbem, contra apostolicę se
dis authoritatem, ita impudenter, sine vllo delectu, sine vlla argumentationis lege, ve-
lut quodlibet inferre ex quolibet.

Aliaque collec
ctionis eius-
dem inefficacia & stupidi
tas.

Quod dicit secūdo loco obiectum sibi, de reprobata & cassata sua electione per Pon
tificem, quodque ea nō obstante, nihilominus administrationem imperij cōtra ius &
fas vsurpauerit. Addens Pōtificem publicasse per mundum, quod Italiā vniuersam se-
parasset à regno Alemaniæ & imperio. Additio quidem hæc notorie falsa est, & im-
pudens mendacium. Nunq̄ enim inuenietur hoc fecisse aut Ioānes ille XXII. aut quisq̄
alius. An posset facere, alia quæstio est. Obiectio verò cōtra ipsum facta, iusta fuit &
legitima, quandoquidē luce clarius demōstrauimus, omnē huius imperij nostri autho-
ritatem, dependere ab authoritate ecclesiæ & Romani Pontificis, per quam primo ipsi

Assertio secū
dę obiectiōis
aduersus i-
psum factæ.
Electū impe
ratorē, cuius
à sede apost.
reprobata est
electio, nō se
posse admini
strationi im-
mittere.

MM Carolo

Carolo pro ſe & ſua poſteritate datum eſt, deinde ea deficiente deſignatis apoſtolicę ſe D
dis authoritate electoribus electiuum factum eſt: ea tamen lege, vt electi confirmatio
ad Romanum pertineret Pontificem, cui eadem ante ipſum Ludouicum ab initio vſita
tæ electionis eiuſmodi, ab ipſis electis imperatoribus, & imperio, ſemper fuerat recogni
ta. Quod vero dicit illam caſſationem electionis, & electi reprobationem factam à Pō
tifice eſſe & fuiſſe nullius roboris aut momenti, ob defectum authoritatis & iuriſdictio
nis in eodē ſuper imperatore electo, aut imperio per iura ſuprà allegata ab ipſo, & à no
bis diſcuſſa iam clariſſime demonſtrauimus, hoc ipſum eſſe falſiſſimum.

Quæ dicit cōtra validitatem latæ aduerſum ſe ſententię excommunicationis à Pon
tifice, non libuit aſcribere, quod ea verboſiſſime & confuſiſſime congerit, & fere ad hāc
cauſam non pertineut. Tamen qualia ſint, ex his, quæ audiſti ſuperius, cuius facile con
iectare eſt.

Romanū Pōtificem licite abſoluere ſubditos à iuramētis fidelitatis, qbus damnatis & excōmunicatis, aut abrogatis, principibus ſuis aſtricti fuerāt

Vnum illud prætereundum non putaui, quod affirmat latam illam aduerſum ſe ex
communicationis ſententiam, ex eo nullam, quod intolerabilem errorem in ſe conti
nuerit, interdicēdo omnibus fidelibus imperij, ne reprobato & execrato Ludouico obe
dirent vt imperatori, abſolutis eiſdem à iuramentis, ſi quibus eidem aſtricti fuerant,
quod legi Dei dicit eſſe contrariū, quæ ſubditos ſuperioribus poteſtatibus obedire prę
cipit. Quod ipſum velut hæreticum iſte aduerſus quem egimus, Marſilius toties detes E
tatur in Romanis Pontificibus. Et affirmat eſſe manifeſtam hęreſim, vt quis poſſit ab
ſoluere ſubditos à iuramento quo aſtringuntur fidelibus dominis. Nolim enim ſi forte
in hæc pius quiſquam, ſed incautus incidat, vllo inde aduerſus ea quæ hactenus proba
uit totius Chriſtianæ eccleſiæ conſenſus, moueatur ſcrupulo: ſi impius, vt ſe arma effica
cia, quibus pietatem oppugnet, inueniſſe exiſtimet.

Zacharias ſanctiſſ. Pō. Francos abſoluit à iuramēto fidelitatis, q Hilderico aſtricti fuerant.

Cōſenſus catholicæ eccleſiæ.

Nota eſt omnibus regni Galliarū hiſtoria, vt eius iura & ſceptra, ad Pipinum & Ca
rolum, poſteritatemque ipſorum peruenerint. Cum in Hilderico rege ignauo & ſocor
di, qui ex gentilitatis antiqua illa ſucceſſione fuit Frācorum rex vltimus, eadem regno
inutilis facta eſſet ſucceſſio, ex authoritate Zachariæ ſanctiſſimi Pōtificis, illo abroga
to, abſolutis à iuramento fidelitatis, quo illi aſtricti fuerant regnicolis, miniſterio ſan
cti Bonifacij epiſcopi & martyris, Pipino pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, cōmiſſa ſunt eius
regni gubernacula. Quod ſi hæreticum eſt, ſubditos poſſe abſolui à iuramento fidelita
tis, q ſuis principibus aſtricti fuerant, perfidos neceſſe eſt & periuros fuiſſe omnes ſub
iectos regno Franciæ, quod deſerto illo Hilderico, cui ante vt regi fidelitatis iuramen
to aſtricti fuerant, ſequerentur Pipinum & Carolum, perfidos & periuros, etiam hos
glorioſiſſimos, Chriſtianiſſimos & ſanctos principes. Quod cum reprobet totius Chri
ſtianæ eccleſiæ octingentorum circiter annorum conſenſus, apud quam horum ſancta
& glorioſa memoria in benedictione celebrata eſt, neceſſe eſt, vt impia & hæretica ſit il F
la eius ſententia, qua affirmat eſſe hæreticum vt poſſint ſubditi abſolui à iuramento fi
delitatis, quo ante aſtricti fuerant ſuis ſuperioribus fidelibus.

Abſolutiōes eiuſmodi maxima parte magis iuris declaratiōes eſſe, q abſolutiones.

Quanquan quod fecit Ioannes XXII. mandans imperij fidelibus ne Ludouico obe
dirent vt imperatori, eoſdem abſoluens à iuramento, ſi quod forte illi vt tali præſtite
rant, non tam abſolutio fuerit à iuramenti vinculo, quàm declaratio, quod eo non tene
rentur aſtricti, vt per errorem præſtito illi, quem cum non eſſet, crediderant legitimum
principem. Nūquam enim ille, cuius legitime reprobata fuit electio, legitimam vllam
authoritatem electione eiuſmodi aſſecutus eſt. Quare fidelitatis iuramenta, vt tali ſci
enter præſtita fuerunt illicita: quæ per errorem æque non obligatoria. Eodem mo
do ſi cui abrogata eſt legitima, quæ ſibi ante competijt authoritas, ab eo ad quem hoc
pertinet, ipſo facto à vinculo quoq; iuramenti, quo eidem eatenus obligati fuerāt, abſo
luti ſunt ſubditi. Itaq; quoties apoſtolicę ſedis authoritate, imperio priuati ſunt impera
torę quidam (quod ſępe factum & legitime factum ſuperius demonſtrauimus) eo ipſo
abſoluti fuerūt omnes fideles imperij, à iuramēto quo illis eatenus aſtricti fuerant. Ita,
vt abſolutio à iuramenti vinculo pro imperij fidelibus, adiuncta in illis ſentētijs, nihil
aliud fuerit, q mera declaratio, quod illo amplius non tenerētur aſtricti. Quin potius ſi
ne abſolutione eiuſmodi, ipſo facto quo illi priuati fuerunt legitimo imperio, iſti illis

Solutio rationis qui aſſertit ex Apoſtolo.

ſubeſſe deſierunt. Itaque quis doceant apoſtolicæ literæ, ſubditos obedire ſuis prępo
ſitis & ſuperioribus: nō tamen docent, prępoſitos & ſuperiores nō poſſe in ordinē redigi à
ſuis

A suis quoque superioribus, aut magistratu amoueri: cum hoc euidẽter falsum sit. Amo-
to autem magistratu aliquo, iam amplius exigere non posse per apostolicam illam sen
tentiam, obedientiam ab his, qui antea fuerant subditi, indubitatum est, cum præposi-
tus esse desierit.

Vides itaq; lector Christiane qualia sint, quàm inania, quàm pudenda, quæ illi tam
confidenter, aut potius impudenter, in facie totius orbis obijciunt aduersus authorita-
tem sedis apostolicæ, quibus eius sententijs detrahunt, doctrinam insectantur vt hære
ticam, ipsi hæreticissimi, circa fidẽ reprobi, nec intelligentes, quid aut de quo loquanť.

Quod postremo additur in illis literis, ad ostendendam nullitatem aduersus Ludo-
uicum latæ excommunicationis sententiæ, quod lata fuerit post appellationem legiti-
me interpositã ad vniuersale conciliũ: præsertim, cum pro defensione iuris imperij (q̃d
à iure diuino & fide catholica dependere prætendiuur) dicit se appellasse contra aduer-
santes sibi, ipsumq; & imperium, fidemq; catholicã quam sancta Romana tenet eccle-
sia, impugnantes. Proinde sua illa, qua fungebatur, authoritate declarare irritam, nec
obseruandam à Christifidelibus. Audis quidem hic lector verba ampullosa & gran-
dia, sed in quibus diligentius excussis nec micam veritatis inuenias. Quod Christus re-
gni sui hierarchiæ vnum præfecerit, cui pascendas, regendasq; commisit oues suas vni-
B uersas, his illi obediendi necessitate imposita, irrefragabiliter à nobis superius demon-
stratum est. Vt autem à pastoris iudicio ad ipsas oues prouocetur, ab ouibus rebellibus
& contumacibus, vt oues sibi, suoq; iudicio pastorem suum subijciant, non permittit or
do, non leges huius regni Christi, imò ipsa rerum natura non patitur. Quare nõ potest
esse legitima appellatio ab eius authoritate, quam supremam & summam in ecclesia
sua Christus instituit, cuius sacrosancta & sine discussione omnibus sequenda sunt iu-
diciat quemadmodum toto libro superiori euidens fecimus. Quod autem dicit iura
imperij dependere à iure diuino & fide catholica, quid veritatis in se contineat, suprà
explicauimus: vt vero dependeat, omnia inde exorta dubia, quæstiones & controuer-
sias, ad authoritatem apostolicæ sedis atque eius præsidis pertinere, eiusque definiri iu-
dicio, eodem superiori libro etiam clarissime demonstrauimus. Quare quis in prædi-
ctis impugnauerit fidem catholicam, quam sancta Romana tenet ecclesia, ille ne Lu-
douicus, eidem ecclesiæ rebellis & contumax: an eiusdem ecclesiæ Pontifex, vnà cum
suis cõsacerdotibus, secũ in eadẽ seruientibus dño: ex prędictis satis euidẽs factũ est.

Ad vltimam rationẽ Ludouici.

Non posse à fidelibus prouocari à iudicio Ro. Pontificis, ad q̃lecunque vniuersale concilium.

Itaque vt hic tandem finiamus, hoc vellem sibi persuaderent omnes reges, imperato
res, & principes, quocunque tandem censentur nomine, modo Christiani censeri vo-
luerint, se membra esse vnius ecclesiastici corporis, vnius regni Christi cõciues, aut con
serui potius, & quenq; accepisse commissam sibi authoritatem, in vtilitatem mutuam,
C & totius corporis. Quam indubie assequerẽtur, si se suamq; authoritatem totius eccle-
siæ pastoris & rectoris habenis regendã fideliter permitterẽt. Sic enim domi inter nos
Christiana, fraternaq; pace florerent omnia, & nihil esset, quod externũ vllum hostem
formidare deberemus. Nunc vero, cum membra inter se belligerentur, eo quod vnum
non subsit alteri, & recusant subesse communi capiti, vnde vna esset inter ipsa cõcordia,
vna in mutuam salutem procurandam colligatio: necesse est, vt consequantur quæ nũc
videmus fieri, vt plusquam ciuilibus bellis, intra ecclesiastici corporis viscera, in mutu-
am nostram & totius grassemur perniciem: vt contra se fœdis, miserandisq; modis tu-
multuentur, stupris, cædibus, incendijs, diuina, humana, sacra, profanaq; misceantur,
confundanturque omnia. Quæ aliunde non proueniunt, quàm, quod imiginantur o-
mnes, Ethnicam potius dominationem, quàm Christianum magistratum se gerere,
quàm seruire se regno Christi, & communi imperatori & domino: Quodq; eius vica-
rio, debitam obedientiam detrectent. Quod indignum putant, se regalibus, imperiali-
busq; tumentes, inflatosq; titulis, sacerdotali submittere imperio, nunc generis humili-
tatem, nunc vitæ fortassis indignitatem in illis respicientes. Sed quid superbis terra &
cinis? quid confratrem ab eodem conditore Deo, ad eandem creatum imaginem præ
te despicis, quem ipse tibi Christus præfecit? quid te obcæcat aurum, quo obtectus es
& purpura? Nam & tu terra es, & in cinerẽ conuerteris. Vnius Adæ, vnius Noæ omnes
sumus filij. Et hæc lex regni Christi est, vt illi te subdas humiliter, cui idem ipse sui re-
gni curam commisit & regimen. In CHRISTVM redundat iniuria, & contumelia,

Exhortatio ad Christianam concordiam.

Vnde inter mẽbra vnius corporis bella plus q̃ ciuilia.

si quam irrogas eius vicario, Christo es inobediens & contumax, si illi quem tibi præfe D cit obedire contemnas. Sicut econtrà, quicquid honoris, reuerentię & obedientię eo nomine illi impenderis, qualiscunque tandem proprio merito fuerit, ipsi Christo impenditur. Quem certũ est habuisse præ oculis Christianissimos principes, & religiosissimos imperatores, qui supplices adorauerunt vestigia pedum Romanorum Pontificum, atque ad eadem exosculãda se demiserunt. Quod ipsum adeò nihil minuit eorum dignitatem & authoritatem apud subditos, vt tanto semper eadem maior fuerit, quanto se fidelius humiliauerunt sub ipso Christi vicario. In summa, hæc vnica & certissima ratio est reparandæ & perpetuo conseruandæ Christianæ vnitatis & concordiæ in catholica Christi ecclesia (quam ille sub nomine defensoris pacis impugnat plus quàm hostiliter) si omnes fidem, religionemque Christi vt à maioribus eam accepimus, sancte, religioseque colamus, nihil admittẽtes nouitatis profanæ, si meminerimus omnes, membra nos esse vnius corporis, si nemo rex, nemo princeps, aut imperator, sibi, sed vni Christo, & ad vtilitatem totius ecclesiastici corporis, imperare se cogitet: proinde ab illo, qui vice Christi toti superintendit ecclesiæ, quilique Christiano, libenter se regi permittat, eius imperijs fideliter obsequatur, nec imaginetur suæ dignitati, authoritatique aliquid detrahi, quod minus libera, nec vllis obligata habenis sibi sit imperandi authoritas, sed ea superiori authoritati subdita. Quandoquidem subiectione eiusmodi E communicatur atque inuicem conspirat membrorum, quàmuis diuersissimorum, vtilitas, nec aliter possent aut mutuam totius salutem procurare omnia: quin potius, in mutuam & totius conuerterentur perniciem. Quemadmodum si imaginaremur membra humani corporis (cui aptissime comparatur corpus ecclesiasticum ab Apostolo) vnumquodque, sine respectu alterius, non expectato capitis imperio, imò contra eius imperium, ferri pro arbitrio proprio. Non solum enim mutuam & totius corporis non procurarent salutem, hoc quidem in digniori, illud vero in abiectiori, vilior: q; tamen necessario etiam officio: non laborarent manus otioso (vt ipsæ dicerent) ventri, sed etiam sequeretur necessario & schisma & pugna in corpore: aduersus sese insurgerent, & sese mox vnà cum toto exterminarent. Quam rationem & reparandæ & conseruandę in ecclesia Christianæ vnitatis & concordiæ, vt Christus misericordię suę oculo aliquãdo nos respiciens, amplecti, sequique faciat, pijs votis precandum est. Sed plurimum vereor, ne non permittant peccata nostra & scelera.

Vnica ratio reparandę & conseruandę in ecclesia, Christianæ vnitatis & concordiæ.

Similitudo aptissima.

Ditionem secularem ecclesiæ vindicare ab hostium eius calumnijs. CAPVT XVI.



Nam adhuc restat diluere calumniam, quam maligni hi detractores sfirm F unt ecclesiæ, & nõ multum abhorrentium ab his principũ auribus & animis sedulo instillare nõ cessant, persuadentes ipsis iniuste detracta, quæ ecclesiæ possident: præsertim vero Romanę ecclesię ipsis ditio inuidiosa est, quam vi, fraude, & scelere Romanorũ Põtificum, Romano detractã calumniãtur imperio: in graue & intolerandam iacturã imperij: eiusmodi pestiferis persuasionibus harum rerum ignaros principes, armantes in ecclesiam, quorum est eandem tueri officium. Ita Carolus ille cognomento Magnus, etiam testamẽto obligauit suos filios, vt super omnia curam, defensionem q; ecclesiæ S. Petri simul susciperent, sicut, inquit, quondã ab auo nostro Carolo, & beatæ memoriæ Pipino rege, & à nobis postea suscepta est, vt eam cum Dei adiutorio ab hostibus suis defendere nitãtur, & iustitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciant.

Carolus Magnus ad defensionẽ Romanæ ecclesiæ & ditionis eius etiã testamento obligauit filios.

Suprà demonstrauimus, vt ecclesiasticã suam domum Christus ipse hinc abiens in regionem longinquam, velut procuratorio aut vicario nomine regẽdam, administrandam q; Petro cõmiserit, & qui illi in eo officio successerũt Romanis Põtificibus. Itaq; ad eorum pertinere authoritatẽ & officium, vt omnibus, qui in ecclesiastica domo continentur sua possint præscribere officia: omnes cõtinere in vnitate, in cõcordia, in officio: ab omnibus possint suorũ officiorũ rationem exigere, delinquentes punire, excessus corrigere, quin & officio amouere quos deprehenderunt inutiles. Exortas in eadem domo quæstiones & cõtrouersias, sua definitione & authoritate terminare atq; componere.

Breuis repetitio eorũ, quę ad ecclesiasticę hierarchię præsidis officiũ & authoritatem pertinent.

Breui-

A Breuiter, omnem altitudinem ſeſe efferentem aduerſus catholicam,orthodoxamq́;
fidem, aduerſus ſanctorum patrum eccleſiaſticos canonea deijcere & redigere in ordi-
nem. Hæc neceſſario ad patremfamilias domus eccleſiaſticæ , aut eum, qui ipſius vices
gerit, pertinent: ſi modo totiua neceſſaria vnitas & concordia,conſenſuſque & conſpi-
ratio membrorum eiua omnium in mutuam, & totius vtilitatẽ conſeruari debeat. Hanc
ab omnibus authoritatem, qui ad eandem familiam pertinent,ſancte,fideliterq́; in eo-
dem recognoſci,venerari & revereri oportere eſt plane neceſſarium.

In hac domo,quàm diu laborabat ſub preſſuria & afflictionibus pene continuia,ſub
poteſtatibua huiua ſeculi,quàm diu ſere nullos habuit,quàm ſeculo ignobiles, contem-
ptos & humiles , quàm diu pene certo vitæ & temporalium bonorum periculo Chri-
ſtianum nomen aut accipiendum aut retinendum ſuerat : vt mutuam inter ſe ſerua-
rent Chriſtianam illam vnionem & concordiam,vt religioſe ſubeſſent authoritati ſui
capitis, & velut patriſfamiliaa, vt eius habenia & imperio diligenter,libenterque obſe-
querentur,haud erat opus vllo externarum rerum ſplendore in ipſo capite,ſed paupe-
res & humiles, aut qui ſe,ſuaſq́; fortunaa omnes contempſerant,& in certum pene pe-
riculum vltro coniecerant,quo Chriſti aſcriberentur ouili & familiæ,non dedignaban-
tur eius paſtori,& rectori,quantumuis humili,& abiecto ſecundum ſeculum,eiuſq́; ſa-
B croſanctæ authoritati,propter Chriſtum ſe humiliter ſubdere.

In primitiua illa eccleſia, haud fuiſſe opus vllo externarum rerũ ſplendore in eccleſiaſticæ hierarchiæ præſide.

At cum placuit Chriſto pacem dare ſuæ eccleſiæ,cum eius fores pandere, & paſſim
in eam introducere vniuerſos,etiam huius ſeculi poteſtates,reges,principes,regnaque
& imperia,non ignorauit idem,conſcius infirmitatis humanæ, conſcius arrogantiæ &
ſuperbiæ,ſacroſanctæ illi authoritati,quam Petro , ſucceſſoribuſque eius commiſerat,
etiam alia ratione prouideri oportere , quo maneret iam nõ ſolis ſanctis & martyribus,
non ſolum humilibus,& abiectis ſecũdum ſeculum,ſed etiam ſecularibus hominibus,
ſeculi poteſtatibus, & qui auro & purpura ſuperbiunt, regibus,principibus & impera-
toribus,venerabilis:etiam metuenda nocentibus,ſceleratis,& tranſgreſſoribus:quo re
maneret & libera, & efficax ſuper vniuerſa membra eccleſiaſtici corporis , etiam ſuper
ipſos reges & principes. .

Introductis iam in eccleſiã etiã ſeculi poteſtatibus, ſacroſanctę authoritati eius ꝑ ſidis, alia q̃ prius ratione neceſſario prouidendũ fuiſſe.

Itaque vt ratio amplius non ferebat, ſacroſanctæ eius authoritatia ſedem,quam vr-
bem illi Romam (quo tandem compleret Danielia à ſe prædictum oraculum) diuina
elegerat prouidentia, ſeruire ſecularium principum aut imperatorum imperio:ne for-
te, cum id rea exegiſſet & eccleſiæ neceſſitaa, non potuiſſet caput eccleſiaſtici corporis
ſua membra continere in officio,non potuiſſet in ſupra ſe efferentea ſuperbe imperato-
res aut principea exercere libertatem diſtrictionis eccleſiaſticæ . Ita eadem ordinante
prouidentia factum eſt,vt mox data pace eccleſiæ , apertiſque eius foribus pro admit-
C tendis paſſim omnibus,& imprimis ingreſſo in eandem Cõſtantino imperatore,idem
Romani imperij domicilium , Petri ſucceſſoribus, & ouilis Chriſti rectoribus cederet.
Nam idem ipſe iam Chriſtianis dogmatibus imbutus & diuinitus etiam illuminatus
facile intelligebat non conuenire,vt vbi ſacerdotij principatum,& Chriſtianæ religio-
nis caput imperator cœleſtis inſtituit,illic imperator terrenua haberet poteſtatẽ. Quin
magis(vt illius Nicolai verbis dicam)ipſa beati Petri ſedes in Romano iam proprio ſo-
lo collocata,libertate plena,in ſuia agendis per omnia potiretur:nec vlli ſubeſſet homi-
ni,quæ ore diuino cunctis dinoſcitur eſſe prælata. Decet nanque Romani Pontificis,vt
Chriſti vicarij,& cui totius eccleſiæ ſuæ,membrorumq́; eius omnium curam,regimen-
que idem ille commiſit,liberam eſſe authoritatem,iudicia libera, vt nullua illum ſecu-
laris poteſtatis metus,nullus terror exterreat,ſupra quam poteſtatem ſuam libere exer-
cere debuit. Certe ita factum comprobat mille ducentorum circiter annorum totius ec-
cleſiæ conſenſus, atque ipſa rei euidentia . Ita quoque & decuiſſe , oportuiſſeq́; fieri de-
monſtrat ea,quam audiſti ratio. Diuina vero ordinatione,non humano errore,non vi,
fraude , aut ſcelere cuiuſquam factum , non ſolum illa Gamalielis ſententia compro-
bat , ſed etiam diuinum oraculum , quo primum per Eſaiam futurum prædixit , vt re-
ges terræ & principes ſe humiliarent ſub eccleſia,& eius pręſidibus:& curui adorarent
veſtigia pedum eorum,addens æternę damnationis interminationẽ his,qui hoc ipſum
detrectarent facere: Gens enim, inquit ille,& regnum, quod non ſeruierit tibi peribit.
Deinde, & illo, quo per Danielem prædixit, regnum hoc Chriſti,ſibi ſpecialiter ſubiu-

Nõ cõueniſſe iam ſacroſanctę authoritatis illius ſedem ſeruire ſecularĩũ imperatorum imperio.

Diuina prouidentia factũ vt Conſtãtinus ſedẽ Romani imperij Petri ſucceſſoribus cederet.

C. fundamẽta de elect. libro VI.

Diuinæ ordinationis teſtimonium.

gaturum & comminuturum Romanum imperium, quod ab illo Iulio & Romanis traxit originem. Quod iam plane redactū videmus in fauillas & cineres, ita vt nullæ eius supersint reliquiæ. Nam quod adhuc durat imperium inchoatum ab illo Carolo, ecclesiasticum est imperium, ab illo vetusto plane diuersissimum, non succedens veteri, quin potius cum eodem concurrens, donec illud plane extinctum sit. D

Eosdē quoq; sublimasse etiam externarū rerum splēdore & extulisse sup reges & principes.

Eadem æterna Dei sapientia, humani ingenij, morumq́; nostrorum conscia, cum patefecisset ecclesiam, etiam regibus, principibus & imperatoribus, sane intelligens carnalibus hominibus, vt est pars maxima ecclesiæ, præsertim tumentibus & inflatis regali fastu, sceptro & purpura, non satis reuerendam fore & venerabilem sacrosanctam illam authoritatem, à qua regi voluit vniuersam ecclesiam, si abiecta lateret in paupertatis sordibus, eidem concessit vt sugeret lac gentium, & vt lactaretur mammilla principum. Ad eandem transtulit gloriam Libani, & externarum rerum affluentia etiam sublimauit, & extulit super reges & principes: quemadmodum se hoc facturam Esaiæ oraculo tam diu ante prædixerat: Ita factum videmus, vt nulla vi, nulla fraude, nulla ambitione, sed legitimæ donationis, & vltroneæ subiectionis titulo maxima pars Italiæ paulatim accreuerit ditioni Romanæ ecclesiæ.

Arithpertus Lōgobardorum rex quę donauerit Romanæ ecclesiæ. Luithprādus eiusdē gentis rex, dictā donationem cōfirmauit & auxit.

Blondus Foroliuiēsis post Lateranensem illorū fere temporū scriptorem, author est, quod postq̃ deficiente in Italia illo Romanorū imperio, Longobardi maximā eius partem suæ ditioni subiecissent, longoq́; tẽpore possedissent, Arithpertus Lōgobardorum rex, zelo religionis accensus, donauerit B. Petro, atq; eius cathedrā tenenti Ioanni VII. præter Hexarchatum Rauennatem, etiam Alpes Cocias, in quibus est vrbs Genua, & quicquid ab ea, ad Alpes vsq; Galliarū fines cōtinebatur. Cui vno cōsensu subscribūt scriptores vniuersi. Hanc donationē eisdem illis authoribus, Luithprandus eiusdē gentis rex cōfirmauit. Imprimis Gregorio III. tāetsi adhuc sibi retineret vrbem Rauennatem, quam expugnauerat. Deinde ad se Narniam venienti Zachariæ successori Gregorij, vt Italiæ pacem componeret, idem rex octauo miliario honoris causa obuiam factus, & ex equo descendens pedibus sanctissimum, tametsi reluctantem ne faceret, in ciuitatem comitatus est. Quo die insequenti, inter missarum solennia publica oratione docente Christiani regis officium, seu pacem, seu bella, gereret, ita tradunt per motum regem, vt statim omne pacis componendæ arbitrium illi permiserit. Cui tunc reddidit etiam oppida sua in Sabinis capta, reddidit & Narniam, & Anchonam ex Picentibus, & quicquid à Longobardis, triginta iam annis in Hetruria occupatum fuerat. Sutrini quoque agri vallem magnam, dono dedit Pontifici. Quem redeuntem Romam, Hildebrandus, dux Clusinus, regis nepos, & Ramingus dux Tusciæ, comitati sunt: atque oppida donata reddiderunt. A quo tempore, ad quartum deinceps regem Longobardorum Aistulphum sua omnia in pace possedit Romana ecclesia. Sed vir ille superbissimi & perfidi ingenij, pacis hostis, mox inuasit ditionem ecclesiæ, & Rauennam cum Hexarchatu eidem abstulit. Qua causa Stephanus II. ad Pipinum in Franciam profectus, vt eius imploraret auxilium, nullo non honoris genere ab eodem exceptus est. Siquidem ille Carolus Pipini filius, tum adolescens, mox regni limites ingressum excepit, & centum miliaribus comitatus Carisiacum vsque perduxit. Cui Pipinus occurrens ad tertium lapidem, & equo descendens, Pontificis pedes venerabundus osculatus est, & pedes incedens à freno equi quo vehebatur Pontifex, nunquam discedere sustinuit, donec perductum in vrbem collocasset in cubiculo, vbi diuersurus erat. Ea tunc extitit maximorum & florentissimorum regum erga Romanos Pontifices reuerentia. Post expositam deinceps sui aduentus causam, Pipinus sub iureiurando promisit Pontifici, ecclesiæ se causam defensurum pro viribus. Quàmuis adessent etiam ab Aistulpho oratores, qui regis animum in diuersum solicitarēt. Quo magnopere id expetente, Pōtifex apostolica authoritate, & sacra inunctione, in regię dignitatis honore confirmauit Carolum & Carolomannum Pipini ipsius filios. Quem deinde secundo cum exercitu ingressum Italiam (nam prima vice Aistulphus perfidia sua ipsum eluserat, quàmuis vltra iusiurandum, datis de restituendo ablata ecclesię omnia, obsidibus) oratores Constantini imperatoris Constantinopolitani, Ioannes Silentiarius, & Gregorius Protosecretarius, in agro Papiensi cōueniunt, datisq́; muneribus orārūt, vt Rauēnam & eius Hexarchatū, imperatori Cōstantinopolitano (cuius esset iure) nō Pontifici

Stephan⁹ II. cōtra Aistulphum, ditionem ecclesiæ occupātem, Pipini Frācorū regis implorauit auxilium. Quāto honore à Pipino Stephanus exceptus sit.

Stephan⁹, petente id Pipino Carolū & Carolomannum eius filios apostolica authoritate in reges cōsecrat.

Romano

A Romano redderet. Quibus ille: Non sui cõmodi causa iam secundo venisse in Italiam, sed propter animæ suæ salutem respondit. Ne videlicet Longobardi ecclesiam lacesse-re pergerẽt. Rauennam vero, atq; eius Hexarchatum, cæteraq; quæ occupassent in Italia, se velle illis auferre, & Romano Pontifici reddere. Quod & fecit, coacto ad deditionem Aistulpho. Pipini ...

Erat autem Hexarchatus in regiones duas distributus, Pentapolim, & Emiliam. Pentapolis habebat vrbes quinq;, Rauẽnam, Cesennam, Classeñ. Forumliuij, Forumpompilij. Emilia, à foro Cornelio, quam nunc Imolam dicunt, vniuersa quæcunq; eiusdem nominis via, omnium Italiæ celeberrima, per Bononiam, Mutinam, Regium, Parmam & Placentiam, ad Padum vsq; complectitur, cõtinebat. Agrorum autem terminos, à summis Apennini iugis ad Padum vsq; (sicut & nunc) protẽdebat, Rauennatem quoq; agrum, ab ipso pariter Apennini iugo, per Fauẽtinos ad Padum, & per Cesennates Ceruiensesq;, cum sua item agri portione, à summo Apennino, ad Adriaticũ mare. Quicquid præterea, aut agri, aut terræ inter Mintium, Padũq; interiacet, à Veronensis, Viucẽtini, & Patauini agrorum finibus, in Venetorum stagna atq; Adriaticum pelagus continebatur. Ita, vt non minus Ceruia, Cesenna, Fauentia, Comaclum & Ferraria, quàm aliæ, quas sub pentapoli nominauimus, sub Rauennati Hexarchatu censerentur. Hexarchatꝰ quę continebat

B Breuiter ipsa Hexarchatus appellatione continebatur, quicquid à Placentinis agri Papiensis finibus, Padum inter, Apenninum, Venetorumque paludes & stagna, ad Adriaticum mare pertingit, ad Ariminum vsque. Quam etiam ciuitatem, & quicquid inter Hisaurum fluuium, qui nũc folia dicitur, Apennino, Adriaticoque hinc inde clauditur, & vltra Ariminum Concham, postea mari submersam, Pisaurũ, Fanum, Vrbinum, Colles Luceolis, Narniam, Picentes quoque, & Borbi oppida, numero viginti à Bonis olim dicta, & castella viginti. Hæc, inquam, omnia Pipinus ablata Longobardis, Romanæ ecclesiæ, & Stephano eius Pontifici restituit. Quæ cum postea Desiderius Longobardici nominis rex vltimus, contra iusiurandum rursus inuaderet, ab Adriano Pontifice anathematis interminatione prohibitus cessit quidem retro & ab incœpto destitit: attamen ablatá non restituit. Quæ causa fuit illi magno Carolo funditus extirpandi ex Italia regni Longobardici, quo videlicet Romana ecclesia, suis in pace frueretur ditionibus. Quo peracto, Romam veniens, factas dudum à Longobardorum regibus Romanæ ecclesiæ donationes, per auum & patrem iterum iterumque defensas ab hostili vsurpatione, & restitutas eidem, non solum etiam ipse restituit, sed auxit insuper, addens eidem, quicquid habet Ligura ab vrbe Luna imprimis, deinde euersa, vsque ad Alpes, fines Italiæ. Adiecit etiam Corsicam insulam, velut ad eum tractum pertinentẽ, & quicquid inter Lucam & Parmam interiacet. Addidit præ- Quę Pipinus ablata Lõgobardis Ro. ecclesiæ restituit Carolus ma. funditus extirpauit ex Italia regnũ Longobardicũ, q Ro. ecclesia in pace perfrueretur suis ditionibus

C terea & Forumiulij Hexarchatui, in quo quid comprehendatur, iam explicatum est. Et Spoletinum, Beneuentanumque ducatus. Quorum iste eatenus, & aliquãdiu postea à Longobardis retentus est. Literas Caroli donationis istiusmodi, quibus prædicta omnia continentur, testatur Lateraneñ. bibliothecarius, se vidisse autographas. In quibus dicit Mutinam non nominari, quod tunc euersa esset, at Mantuam contineri affirmat, & montem Silicis, & Venetam prouinciam, & Histriam. In quibus Foroiulieñ. ducatus includitur. Donatio Caroli mag. facta Ro. ecclesiæ

Et hæc annis circiter XXIIII. peracta sunt à Carolo, priusquam Augustalibus decoraretur titulis, imò, prius quàm esset hoc nostrũ imperium, quod in illo Carolo cœpisse demonstrauimus. Ita, vt iure ac legitime an secus facta, quisquis disputare voluerit, in neutrã partem ad nostros Imperatores pertinent: vt quæ præcesserunt vniuersum hoc, in quod ipsi succedunt, imperium. Acta hæc annis xxiiii. ante initiũ huius nostri imperij.

Accessit his Mechtildis Comitissæ ditio, quæ moriens, ex testamento legauit Romanæ ecclesiæ, quicquid à Pisia amne, & S. Quirico agri Seneñ. vsque ad Ceperanum inter Apenninum & mare interiacet. Iam & Beneuentanus tandem ducatus. Et postremò vtraque Sicilia, Nortmannorum fratrum, Tancredi filiorum virtute vendicata à Saracenis & Græculis, vltro accesserunt ad ius Romanæ ecclesiæ, à qua post in Rogerio accepit regni titulos, & vsque nunc feudum eiusdem recognoscitur. Mechtildis Comitissæ donatio aut legatum Ducatus Beneuentanus

De Constantini igitur donatione facta Romanæ ecclesiæ, qui tam serio disputant,

De Constantini donatione q tã serio disputãt quã faciãt operęprecium Lauren. Val.

etiam magnis editis voluminibus, num sit commentitia, num donare potuerit cum di D minutione imperij successorumq; præiudicio. (In quo argumento sibi mirifice placet Laurentius ille Vallen. homo parum ecclesiasticus) quam faciant operæprecium, quisquis iudicat pro suo & affectu, & ingenio. Mihi sane perinde facere videntur, ac si ab illo Cyro, eorum quæ egerit cum suis illia Persis, rationem exigerẽt, aut Alexandrum Macedonem, repetundarum postularẽt, quod priuatis quibusdam, obscurisq; hominibus, ne parum regaliter munificus liberalisq; haberetur, integras ciuitates condonauerit, in successorum (vt hi quererentur) præiudicium, & damnum suæ illius reipub. Nam dederit, non dederit Romanæ ecclesiæ Constãtinus aliquid, valuerit, nec ne donatio eiusmodi:

Nihil ptinere ad Imperatores nostros qd factũ, aut infectũ sit à Constantino

vsurpauerint, non vsurpauerint aliquid ab illo imperio, seu Romani Pontifices, seu quicunq; alij, (quemadmodum vsurpasse Galliam Francos, Britãniam Anglos, Hispaniam Gothos, atq; alias nationes alia plurima, regumq; & populorum continua successione in huuc vsq; diem retinuisse certum est) breuiter, quicquid eo tempore de Romano illo imperio factum, infectumve fuerit, ad nostros Imperatores, nihil mihi pertinere videtur. Potuerunt fortassia de eo queri Constantini in illo imperio successores, si is sua profusiõe notabiliter læsisset rempub. statumq; minuisset imperij. Sed iamdudum vniuersa illa (vt supra demõstrauimus) cum suo imperio defecit à Constantino successio & posteritas. Nostri enim, non Constantino, sed magno illi succedunt Carolo, qui E non à Constantinopolitania Imperatoribus (quorum & tunc & diu postea supererat successio) sed à Romano pontifice suum accepit imperium. Quare, quid in illo Constantini imperio factum aut nõ factũ fuerit tantũ ad eos pertinere arbitror, quantum, quid olim in illo regno Persarum aut Macedonum.

Vt itaq; habeamus vniuersam illam Constanrini donationem (quemadmodum Vallensi placet) fabulosam & commentitiam. Quanquam non esse plane fabulosam, testatur B. Damasus in actia sancti Syluestri Põtificis, cuius, vt cæterorum omnium ante se Romanorum Pontificum vitas, à beatissimo Petro exordium faciens, perstrinxit, & suæ fidei testimonio commendauit posteris. Cui vt in omnibus indubia merito fides habenda est, ita maxime in actia Syluestri, cuius vixit temporibus, & cui post XXXVI. tantum annos successit in põtificatu Romanæ ecclesiæ. Testatur præterea totius orbis ab illo tempore ad pręsens vsque consensus, ipsaque rei euidentia: qua perspicitur in historijs omnibus, Romanam vrbem post Constantini tempora non fuisse sedem imperialis residentiæ, vt quam ille cesserat sacerdotio & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi. Quamuis donationis eius fidem obscurarint posterorum fabulæ, quibus eandem in immensum exaugentes, ipsi quoque veritati fidem detraxerunt. Id quod magis dolo quorundam, male ecclesiasticorum factum crediderim, vt ea arte, admixtis videlicet cum syncera veritate impudẽtibus ac pene palpabilibus mendaciis, etiã illã ipsam incre F dibilem facerent, quàm studio aliquorum nimia fauentium dignitati Romanæ ecclesiæ. Cuius causa, illorum mendaciorum patrocinio nõ indiget, vt inquam, de illa Constantini donatione fuerit quicquid volueris, hoc omnium historiarum certissima fide cõstat, Romanam ecclesiam, ante Caroli magni imperium ex Longobardorum Francorumq; regum donatione legitima absq; controuersia possedisse vniuersa quę adhuc hodie aut possidet, aut sui iuris esse contendit, præter patrimonium (quod dicitur, B. Petri) ex legato Mechtildis, & ius vtriusque regni Siciliæ, quæ postea accesserunt.

Hæc ideo libuit ascribere aliquanto diligentius, quo intelligerent omnes quàm pe-

Conclusio

stilentes hi sint consiliarij, qui istarum rerum ignaris persuadẽt principibus, vi, fraude, & scelere Romanorum Pontificum ipsis detracta, quęcunq; Romana ecclesia possidet.

Romanã ecclesiam nihil accepisse à nostris Imp. imò contra hos oẽm suã imperialẽ authoritatẽ vni illi debere

Cum contra potius constet Imperatorea nostros omnem suam imperialem authoritatem, vni debere Romanæ ecclesiæ. Illam vero nihil aut dono recepisse, aut vi, fraudeve vsurpasse ab istis aut horum maioribus, sed partim ab illo veteri imperio (quod iuxta Danielis vaticinium, iampridem redactũ est in fauillas & cineres, ita vt iam nullæ eius extent reliquiæ, & si extarent, nihil prorsus ad nostros pertineret) donatione Constantini principis, partim vero donatione regum Longobardorum & Francorum, possedisse priusquam natum esset hoc nostrum imperium. Quod si, vt est, ita intelligerent nostri reges & principes, merito cogitarent, non de minuenda, sed de tuenda, augenda, & ornanda potius dignitate ecclesiæ. Præsertim, cum palam sit maioribus illis nostris,

glorio-

A gloriosissimis videlicet religiosissimisque principibus, domi forisq; vberius, copiosius, feliciusq; prouenisse omnia, quàm his qui cõtraria grassantur via. Ita nimirum pensan te diuina sapientia & iustitia, vt quantum quisq; suis superioribus debitæ obedientiæ detrahit, tantum sibi detrahatur à subditis: quanto vero impendit liberalius & synceri us, tanto sibi quoq; impendatur magis & fidelius, vt in quibus quis peccat, in eisdem & puniatur. Sic fere videmus, hos nostros rapiendo donata à suis maioribus & ante cessoribus, egere perpetuo: cum illi largiendo ecclesijs abundarent, & diuinam benedi ctionem sentirent. Hos in ecclesiam superbe, contumelioseq; insurgendo, sibi quoque rebelles & contumaces sentire subditos, cũ illis religiosissime obedientibus, & submis sissime se submittentibus capiti & rectori ecclesiæ, vicissim deuote ac fideliter obedire tur à subditis. Hoc ipso, si saperent & intelligerent, nostros erudiente diuina misericor dia, quanto gloriosius & felicius illorum maiorum suorum, æmularẽtur potius fidem, religionem, pietatem & exemplum, quorum virtus & gloria lucet & coruscat per ec clesiam, quorum memoria sancta & in benedictione est: quàm vt his sacrilegij nun quam expiandis aut eluendis sordibus gloriam suam & maiorum imagines comma culent, & impijs impiorum suggestionibus auscultando, diuina, humana, sacra, profa naq; confundant omnia.

B

ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE LI BRI QVINTI FINIS.

HIERARCHIAE
ECCLESIASTICAE LIBER SEXTVS,

Rationem, formam, & authoritatem, ecclesiasticorum con ciliorum explicans ac demonstrans.

Quæ conciliorum origo, & quid eis in vniuersum ex propria sua ratione conueniat.

CAPVT I.



C ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE causam peregisse iam pene mihi videbar, cum de re pente me reuocaret ac retineret indictum iamdudum ac instans generale concilium, & suam quoq; causam aliquãto tractare exactius, suiq; authoritatis modum. (quæ illi cõtra suã ipsius conscientiã à quibusdam tri buitur immodica) liberius nostro more discutere, & ad ea quæ supra constituimus, eorum quę ad fidem re ligionemq; pertinent, indubia certissimaq; principia, exigere & examinare cogerunt aut cum vsus postula ret, eandem in expedito non haberet: aut in ecclesiasti cæ hierarchiæ confusionẽ transiliret imprudens: siquan doquidem de ea adhuc sub iudice lis est. In qua, tametsi annis his proximis cẽtum, hoc est, post tempus Constantieñ. concilij, tam multa, tam præclara, diuini & humani iuris professorum sudarint ingenia, vt pene temerarium videatur, post tales tantosq; viros, eadem de re scribere: visum tamen est illis ipsis vniuersalibus concilijs, suam causam nondum pertractatam ad viuum à quoquam, nec pro dignitate ac merito. Ego vero tametsi non ignorem, quàm sit difficile, quàm inuidiosum, quàm calumniç expositum, tractata à tam multis, præsertim eruditione & authoritate præcellentibus, conari retra ctare. Quæ enim spes esse poterit, in re toties, tam diligenter discussa, nouitate placere? At mors est, iuxta vetus prouerbium, bis posita crambe. Deinde vt illam recoctam vi tes, tamen post tales tantosq; eadẽ de re qui scribit, temeritatis accusationẽ vix potest ef fugere. Qui nisi hoc sibi persuadeat, ab illis oĩbus haud satisfactũ argumẽto suscepto, se vero

Causæ diffi cultatis in su scepto argu mento.

vero illud ipsum posse tractare & explicare rectius, copiosius & luculentius, actum agere, atq; operam ludere conuincitur. At hoc ipsum sibi persuadere quenquam, insolentiæ ac temeritatis plenum statim videtur. D

Iam vero & scriptorum & patronorum authoritas, ipsi fortassis veritati contraria, & nata hinc præiudicia, eorum qui ipsa causæ merita non exacte intelligunt, quantum illi difficultatis obijciunt, qui post omnes & aduersus omnes, ipsam (quæ sibi videtur) veritatem, conatur afferere, & iamdudum altius receptas aduersus eandem opiniones reuellere ex mentibus hominum?

Tamen postquam hoc saxum voluere cœpimus. (Nam & in superiori omni de ecclesiastica hierarchia disputatione eandem subiuimus aleam) & tractatio hæc cum illa magnam cognationem, aut potius, necessariam quandam connexionem habet: insuper & publica ipsa ecclesiæ necessitas, ob iam ingruens tempus celebrandi concilij, vt omnis eius forma, ratio, authoritas, prorsus ac certo nota & clare demonstrata habeatur, omnino exigere videtur, ad quæ iam magnus superiori disputatione gradus factus est: quo de talento mihi credito, Christo & eius ecclesiæ seruiam, sciens prudensq; in periculum venio. Conaborq; vniuersam hãc conciliorum causam, & authoritatis eorundem, à vertice (quod aiunt) vsq; ad extremum vnguem (quod ab aliorum nemine factum reperio) explicare pro viribus, vni vbiq; (quod in me erit) veritati seruiẽs. Quam si cui videbor non vbiq; assequi, efficiam tamen, vt is ille ipse intellecturus sit, mihi studium non defuisse. Certe sciens volensq; in nullius alterius gratiam, quicquam dicturus sum. Cui si & tu, christiane lector, æque faueas, nec vllo in vllam partem ducaris affectu, nullo teneris aut præpedlaris præiudicio, cõfido in Christo veritatem vna facile nos inuenturos. Quæ ideo præfari volui, quòd nolim, si cui hæc nostra non facient ad stomachum, quẽquam ita sibi de me persuadere, quasi apostolicæ sedis & Romanæ ecclesiæ causam, quàm ipsius veritatis, egerim diligentius. Nam ad vnam hanc nos respexisse perpetuo, & nihil in vllam partem dedisse affectui, sed eo me subsecutum semper, quo pertraxit vis ipsa demonstrationis, ex certissimis illis ante à nobis constitutis stabilitisq; principijs, vt Christum testem, ita & periurij vindicem inuoco in animam meam, si mentior. Magni beneficij loco accepturus, si quis nostris cõfutatis certius aliquid attulerit & verius. E

Propositio cũ partitione

Conciliorum itaq; ecclesiasticorum, formam, authoritatem, & rationẽ vniuersam explicaturi, ac originem, paulo altius ordiendum duximus, ab ipsa videlicet ratione nominis, vnde incipere debet omnis recte instituta & ordinata de re quacunq; tractatio, & primo, inuestigandum de concilijs in vniuersum, quid ex propria ipsis ratione conueniat. Deinde ad ipsa de quibus quæstio est, ecclesiastica veniendum concilia. Eaq; in sua membra, seu species seu genera dixeris, rite partienda, & vnumquodque sigillatim considerandum, quæ cuiusq; forma, quod officium, vnde originem institutionemque habeant, quæ, & vnde cuiusq; authoritas. F

Cõcilia rectę rationis inuentum

Est autem (vt in vniuersum prius loquamur) conciliorum antiquum omnino inuentum, neq; tã diuinæ, quàm humanæ institutionis, recta ratione euidenter dictante, res dubias à pluribus, ijsq; prudentibus, vsuq; peritis, in cõmune consultantibus, quàm ab vno aliquo, discuti tractarique rectius. Quod enim vni non succurrit, alter suggerit, & quod dici solet, plus vident oculi, quàm oculus. Itaque, vt agendarum rerum authoritatem summam, eadem duce magistraq; natura vni committendam esse, ita de rebus dubijs consultandum cum pluribus, & recta ratio docuit, & vsus comprobauit.

Concilioꝝ opus propriũ

Conciliorum igitur q̃d sit opus propriũ, ipsa nominis indicat ratio, nẽpe, cõsultare, consiliaq; conferre. Proinde, si omnes ab initio conuentus hominum, ciuilesq; societates mente percurreris, diligenterq; consideraueris, seu monarchias, regna, imperia, seu respublicas, liberasq; cõmunitates vniuersas, hoc semper inuenies, negotiorum publicorum consultationem fuisse penes multos, numero tamen mediocri ac definito, ingenio vsuq; rerum præstantes: at rei gerendæ authoritatem summã penes vnum aut paucos, quã ab vno felicius geri, quàm à multis, non solum ratio docuit, sed probauit experientia. Idq; eo semper efficacius, quo est vnitas absolutior. Quod re ipsa edocti Romani illi quondam rerum domini, quãuis alioqui populari libertati plus nimio indulgentes, quoties tamen vis aliqua externa vrgeret rempub. & insigne aliquod minitaretur periculum

Publicoꝝ negotioꝝ consultationem semp fuisse penes multos. Summã aũt rei gerendę authoritatẽ penes vnũ aut paucos

A periculum, suæ illius libertatis obliti, & publicæ vtilitati necessario consulentes diligentius, ad vnius semper confugerunt imperium, vni dictatori summam potestatem liberam deferentes, etiam in Romanorum ciuium capita: à qua nulla esset prouocatio. Id quod perditis desperatisq; rebus salutare remedium semper experti sunt.

Concilijs itaq; ex ppria sua ratione haud aliud, q̃ consultare, deliberare, & quid melius aut vtilius, inuenire conuenit. At agendi exequendiq; ea quæ deliberando consultandoq; à concilio inuenta sunt potestas ad summam in repub. authoritatem pertinet. Cui adesse quidem, non aũt præesse cõcilia, in omni monarchia beneq; instituta repub. certũ est. Præesse dico cum superiori quadã coactiuaq; potestate. Quandoquidem pluribus (q̃d supra prolixus demonstratũ est) nequaq̃ recte committit suprema regiminis authoritas. Quod si fit, dispertita in multos, inefficax redditur, & seditionibus locũ dat, occasioneq; ministrat. Sed vnius imperio (quãtum ex ipsa authoritatis ratione est) oẽm multitudinem regi facilius, gubernariq; felicius, & ratio docuit, & natura mõstrauit. Cuius & in nobis euidens est naturæ ipsius exemplum cernere, in quibus est etiã regni cuiusdam absolutam quandam videre imaginem. In quo voluntas, reꝝ omim summã regiamq; & liberam quandam potestatẽ obtinet, cui cæteræ quidem potentiæ seruiunt: at ratio, senatus cuiusdam liberiq; concilij locũ tenens, illi consultando, monstrandoq; B quæ recta sunt & vtilia, salubriterq; admonendo, adest sedulo: sed exequendi ea quæ salubria & vtilia visa sunt, nullam potestatem habet: sed ad regiam illam voluntatis authoritatem hoc pertinet: cui si placent rationis concilia, ea exequitur: sin displicent, contemnit ac negligit. Et quamuis ipsam rationis consilijs obtemperare cõueniat, eius tamen est libera absolutaq; authoritas: nec rationis super ipsam vlla cogendi potestas, sed contra potius.

Vt se habeã t cõcilia ad supremã in repub. authoritatẽ. Et sua cuiusq; distincta officia

Exẽplũ naturæ in hoie

Ab hoc rationis naturalis inuento, concilioꝝ vsum translatum constat, etiam ad regnum illud inter nos Christi, hoc est, christianam ecclesiam, confirmante quidem eundem, atq; eius vtilitatẽ contestante, sacro illo spiritu, attamen quæ nullã alioqui à Christo specialem institutionem habeãt: quemadmodum post erit manifestius, cum rationes & motiua eoꝝ dissoluerimus, qui concilijs authoritatẽ ac potestatẽ attribuunt immodicã, nec ab vllo prioꝝ & legitimoꝝ sine controuersia concilioꝝ recognitam. Sed, vt dixi, vsu rationeq; docente, à multis, reꝝq; peritis, & in cõmune consultãtibus magis inueniri ac discerni, quid veꝝ, aut quid vtile, in eo de quo ambigitur.

Ab illo naturalis rationis inuẽto concilioꝝ vsum translatũ ad ecclesiam

Itaq; si & formam & occasionem cõsideres primi illius ab apostolis celebrati concilij, & in illo ipso plane videbis, etiam eam originem, eamq; cõcilioꝝ rationẽ, quã nunc explicauimus. Nam cum non leuis Antiochiæ suborta esset dubitatio & quæstio, quæ vniuersam illam ad seditionem vsq; cõturbabat ecclesiã, docẽtibus quibusdã etiã gen C tes conuersas ad Christum, legem Moysi vna cum euangelio seruare oportere, contradicentibus aũt Paulo & Barnaba, cum inuicem concordari non possent, miserunt Hierosolymam, ad apostolos & seniores consultatũ super hac controuersia. Quibus conuenientibus in concilium, cum diligens fieret conquisitio, quibusdã hanc, quibusdã illam ac diuersam partem tuentibus: surgens Petrus ecclesiasticæ hierarchiæ, atq; illi etiam concilio præsidens, protulit veritatis sententiam, & gentes ab omni illa Mosaicæ legis seruitute liberos pronunciat. Cui à Iacobo, in fauorem sibi commissæ circuncisionis ecclesiæ, paucula quædam addenda visa sunt, quæ & ipsa placuere concilio. Cuius nomine Antiochenis responsum est super quæstione proposita, scribẽtes, & sibi ea visa & spiritui sancto. De cuius sensu & sententia securius perhibere poterant testimonium, vt qui eius primitias acceperant, ipsumque doctorem instructoremque singulari priuilegio sortiti fuerant, confirmati insuper illa Christi promissione: vbicunque fuerint duo aut tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum. Hoc primum fuit ecclesiasticorum conciliorum omnium. In quo nihil vides supra modum rationemq; concilij supra expositam, nempe consultationem, resolutionemque quæstionis propositæ. Vides nihil speciale edoctos Antiochenos de singulari vlla ecclesiasticorum conciliorum prærogatiua & authoritate, ratione ipsa naturali duce magistraque ad eos retulisse quæstionem suam: quos certum erat magis scire legem, de qua ambigebatur, voluntatemque Christi, nempe ad apostolos senioresque, qui ab initio cum ipso, conuersati fuerant.

Forma & occasio primi concilij & apostolici

Quod

Quod itaq; nullam supernaturalem specialemq; à Christo institutionem ecclesiasti D
ca concilia habeant,præsertim vniuersalia,circa quæ præcipue omnis vertitur quæstio
& hęc nostra disputatio,si ad theologica illa à nobis constituta principia respexeris,eui
dens tibi indubitatumq; videbitur. Nam in scripturis canonicis,nullum de eis verbum
est. Nec ex apostolorum institutione speciale quicq̃ de illis accepit illa primitiua Chri-
sti ecclesia. Primum certum est excutienti vniuersum noui testamenti canonem (Quã
enim nihil ad ea pertineant, quæ à quibusdam male ac violẽte accõmodantur eisdem,
post euidens faciam,cum ad eum locum peruentum fuerit.) Secundum vero vel ex eo
indubitatum redditur,quòd ante Nicænum illud,omnium vna sententia,primum vni
uersalium conciliorum omnium,annis illis trecentis, nullum vniuersale concilium,aut vi
dit aut cognouit illa primitiua ac vere florens Christi ecclesia. Quę nec nouam tunc ali

Nicęni primi vniuersalis concilij Constãtini zelus causa extitit

quam ac supernaturalem de celebrandis deinceps eiusmodi concilijs illuminationem
aut reuelationem accepit:sed Constãtini principis pius religiosusq; zelus prima eorun-
dem causa & origo extitit. Qui cum videret pacem suo beneficio a foris quidem eccle-
siæ redditam,intus vero eandem (Arrio noua quædam Christo indigna blasphemaq;
docente & prædicante de Christo) cœpisse turbari multo periculosius, & necdum con-
staret religioso principi, de impietate dogmatis eiusmodi, nec quid de eo teneret fides
catholicæ per orbem ecclesiæ: visum est eidem ex toto orbe conuocari sacerdotale con- E
cilium,vt conuenietibus in vnum vndequaq; episcopis,ex eorum collatione,quæ esset
orthodoxa ecclesiæ catholicæ fides,de proposito Arrij dogmate,euidẽs fieret: certo si-
bi persuadens,eam esse orthodoxam & catholicam fidem,in quam conuenirẽt tot vn
diq; atq; adeò ex toto orbe conueniẽtes episcopi. Qua ille persuasiõe inductus primus
author extitit conuocandi vniuersalis concilij,& vt celebraretur primũ illud,omnium
celeberrimum & sacratissimum Nicænum effecit,etiam publice subministrata impen
sa,publicisq; toto orbe, pro conuocatis episcopis præparatis vehiculis. Quos & conue-
nientes, summo honore, regiaq; munificentia excepit, & peracto concilio honoratos
donatosq; remisit.

Vides itaq; quam institutionem, quam originem habeãt vniuersalia concilia. Non
equidem diuinam aut supernaturalem, sed prorsus humanam. Sunt enim Constanti-
ni principis inuentum, vtile quidem nonnunquam ad inueniendum in subortis dubita
tionibus,quæ sit orthodoxa & catholica veritas,quãuis ad hoc minime necessariũ. Cũ
magis in expedito ac promptu sit,apostolicam de his sedem consulere. In qua (vt libro
quarto clarissime demonstrauimus) singulari priuilegio conseruata semper est ortho-
doxæ fidei synceritas,& vera illa germanaq; apostolica traditio. Nec minus præsidẽtes
eidem (ad quorum definitionem, sententiam, & iudicium, omnem inter nos fidei quę-
stionem æque referendam demonstrauimus) tuetur ac sustentat indefectibilis fidei pri F
uilegium,ad alios confirmandos in fide: præsertim, cum nulla, quantumuis vniuersa-
lia sacerdotum aut christianorum concilia,nisi quatenus eiusdem sedis illis adsit autho
ritas,eiusmodi suffulta sint priuilegio: ac propterea & errare posse, & errasse frequẽter
in ipsa definitione fidei,post clare demõstrabimus. Sed ignota tunc erat fortassis Con-
stantino,quamuis religioso principi,tamen qui nostris sacris non ita nuper initiatus fu-
erat,apostolicæ sedis ea in re prærogatiua & authoritas eiuscemodi, ac singulare illud
quod supra astruximus, priuilegium. Itaq; cum in quæstionibus illis & controuersijs,
orthodoxæ veritatis inueniendæ, nullum aliud certum sibi succurreret mediũ, ex eius-
modi quod diximus axiomate, ac veluti communi conceptione persuasus, eam fore or
thodoxam & catholicam fidem,in quam conuenientes ex toto orbe post mutuam col
lationẽ conuenturi essent sacerdotes & episcopi, memorabilis illius concilij author exti
tit: & celebrandorum deinceps similium exemplum ac formam præbuit successoribus
quibusdam suis, zelum eius æmulantibus. Quorum fere instantia, & apostolicæ sedis
(quod post intelliges) authoritate indicta & celebrata sunt concilia subsequentia vni-
uersa,quæcunq; vt legitima agnouit & probauit Christi ecclesia.

Obiectio, qua cõprobari videt̃ prærogatiuã & authoritatẽ diuinitus acceptã cõcilia ecclesiastica habere

Sed forte hic nobis occurret aliquis. In vmbra illa & figura nostræ ecclesiæ, synago
ga veteri,præceptũ fuisse,quæstiones & controuersias inter se habentibus, quæ per sin-
gularum ciuitatum sacerdotes & iudices expediri non poterant, vt eas referrent ad lo-
cum quemcunq; inter ipsos elegisset dominus, hoc est, ad ipsam cathedram Moysi, &
ad

A ad sacerdotes Leuitas, qui in eo loco ministrabāt domino, requiriq; ab eis. Qui, inquit,
annunciabunt tibi iudicij veritatem. Quibus vtiq; verbis videtur illis commēdata fu-
isse sacerdotalis concilij authoritas. Non enim referre iussi sunt quæstiones eiusmodi
ad vnum principem sacerdotum, præsidētem illi cathedræ, sed ad sacerdotes Leuitas,
qui vna cum Pontifice præside, in eodem loco, pro tempore vicis suæ, ministrabant do-
mino. Qui exquirentes (vt habent LXX. interpretes) annunciabunt, inquit, tibi ipsum
iudicium: aut (vt habet noster) veritatem iudicij. Exquirentes, inquàm, hoc est, inter se
consultando inuestigantes, quod est concilij proprium. Deinde, eiusmodi concilij sin-
gulare diuinæ assistentiæ priuilegium subindicans. Annunciabunt, inquit, tibi iudicij
veritatem. In quibus verbis, vide ac diligenter pondera quod importent priuilegium.
Eiusdem insuper nobis authoritatem commendans: Et facies, inquit, iuxta verbum
quod annunciabunt tibi ex loco quem elegerit dominus Deus tuus, & custodies valde
vt facias iuxta omnia quæcunque sancita fuerint tibi (ita est apud LXX) quod ipsum
in Hebraica veritate legitur aliquanto clarius & significantius, hoc pacto ad verbum
reddita. Et custodies, vt facias iuxta omne quod te docuerint, iuxta legem quam do-
cuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes à verbo, quod annun
ciauerint tibi, ad dextram aut sinistram. Ex quibus vtique verbis clarissime constat,
B sacerdotalis concilij in synagoga illa veteri, singulare diuinæ assistentiæ priuilegium,
ne labi aut errare sineretur in suis iudicijs, sententijs, ac definitionibus: siquidem, secu-
ros illos reddidit Deus de veritate eorum, quæcunque ab ipsis definita, iudicata, aut
sancita forent. Constat præterea, quanta, quàm sacrosancta fuerit eiusmodi conci-
cilij authoritas, cui tam indiscusse, tam solicite, tam districte omnes prorsus obedire
præcepit: & custodies, inquit, non negligenter aut secure, sed valde. Quod verbum,
significationis gratia additum est à LXX. hoc est, admodum solicite, vt facias iuxta
omne quod te docuerint. Vides vt nihil exceperit, vt noluerit negligenter attendi &
haberi illorum doctrinam, iudicia & præcepta: sed valde solicite ac diligenter, ne ea
transgrederentur vel in minimo. Siue enim quæstionis aut dubitationis ortæ de lege
& ceremonijs prolata fuerit ab eis definitio, siue ambigui iudicij sententia. Iuxta le-
gem, inquit, quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non disce-
des à verbo quod annunciauerint tibi, ad dextram aut sinistram. Quod si in syna-
goga illa veteri tale fuerit in sacerdotali concilio diuinæ assistentiæ tam singulare pri-
uilegium, si talis, tanta, & tam sacrosancta eiusdem authoritas: quid ergo, inquies, na-
turali rationi, & non potius diuinæ speciali institutioni accepta ferenda contendimus
concilia? Quid denique christianæ ecclesiæ, eaque sacratissima atque vniuersalia
concilia, humanum, atque adeo profani hominis Imperatoris Constantini inuentum
C facimus, nec vllam supernaturalem ac specialem institutionem à Deo habere? Nam
si ab vmbra illa & figura veteri (quod supra non semel astruximus) ad solidam nostræ
ecclesiæ veritatem efficax argumentum ducitur, æque apud nos fateamur, necesse est,
ecclesiasticorum conciliorum diuinam, non humanam institutionem, & diuinitus da-
tam ipsis authoritatem sacrosanctam, & singulare priuilegium, quæ in illa veteri syna-
goga, tam insigni priuilegio, tam eximia authoritate, à Deo donata demonstraui-
mus.

Sed hic in primis admonitum te volo christiane lector, non continuo sequi, si diui-
no præcepto nobis commendetur regum, ducum, magistratuumq; profanorum autho
ritas, eidemque obedire doceamur à Deo & apostolis, quod ergo supernaturalem ali-
quam aut specialem à Deo institutionem habeant. Certum est enim omnes huma-
narum societatum, & magistratuum, quibus necessario gubernantur, formas, diuer-
sitates, species, humanæ rationis esse inuentum, nec vllam specialem, aut supernatura-
lem habere institutionem à Deo. Attamen, æque certū est, doceri diuinis apostolicisq;
literis, vnumquenq; in ea, in qua est, societate, præcipiētibus magistratibus obedientiā
debere. Moyses cum solus frustra fatigaretur regimine immēsi populi, non diuinitus
desuper illuminatus sed ad consilium Ietro hominis Madianitis, soceri sui, & se, & po
pulum vano superfluoq; labore liberauit, atq; ordinē politiamq; inter ipsos constituit,
electis ex omni plebe viris sapientibus, & timentibus Deum, qui & veritatē amarent, &
odio haberent auaritiā, ex quibus constituit tribunos, centuriones, quinquagenarios

Dictę obiectionis solutio

Humanę rationis inuentū esse ciuiles magistratus tamē à Deo præcipi illis obediendum

Moysen ex cōsilio Ietro externi hōis ordinasse veterem illum populum

& decanos,iudices populi,sibi quidem inuicem subalternos,vniuersos vero,etiam vni D
subiectos sibi,ad quem,& grauiora quęq; referre iubebantur. Attamen hoc Ietro con
silium,executioni mādatum à Moyse approbatum est à domino. Erat quidē etiā illius
populi status vniuersus institutus diuinitus,vt in eo præluderet,& deliniaret quodam=
modo statum nostræ ecclesiæ:quemadmodum clarissime attestatur vniuersa illa vetus
sacra historia. Attamen nihil dubitauit Moyses,in eo ordinando sequi etiam exteri ho
minis consilium. Quo exemplo clarissime nos instruxit sacer spiritus, etiā ad res sacras
ornandas atq; ordinandas, humanæ rationis inuētis vti nos subinde oportere,eadēq;
modo laudabilia,comprobari à Deo:vt confundatur eorū cæca impietas,qui quicquid
non inueniunt præscriptum in sacris literis,quamtumuis antiquum,quantumuis gene
raliter obseruatum,velut humanum inuentū antiquari atq; obliterari volūt. Itaq; etsi
comprobata inueniatur à Deo nobisq; commendata sacerdotalis cōcilij authoritas:nō
tamen ex eo consequens est,eiusmodi concilia non esse humanę rationis inuentum,sed
specialem aliquam à Deo ac supernaturalem institutionem habere.

Etiā in rebus sacris humanæ rationis inuentis subinde vti nos oportere eademq; cōprobari à Deo

Deinde & hoc memineris,lector,nō dixisse nos in vniuersum, sacerdotalia concilia,
sed vniuersalia, de quibus nunc præcipue agitur, concilia, esse Imperatoris Constātini
inuentum. Siquidem & ante Constantinum certum est celebrata sacerdotum concilia
in ecclesia,atq; adeò ab ipsis apostolis: sed vniuersalia ante Constantinum illis primis E
annis trecentis prorsus ignorauit Christi ecclesia.

Sacerdotalia concilia non simpliciter, sed vniuersalia Constan. Imp. esse inuentum

Fuit equidem, quemadmodum ex verbis Deuteronomij diligenter annotatum est,
in illa vmbra & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, præceptum controuersias &
quæstiones habentibus, quæ per singularum ciuitatū sacerdotes & iudices definiri nō
poterant,easdem referre ad ipsam cathedram Moysi(qui & sibijpsi grauiora quæq; iu
dicia reseruauerat,vt idem ipse testatur in Exodo)hoc est,ad locum quē inter ipsos ele
gisset dn̄s,in quo videlicet resideret summus pro tempore sacerdos cum arca fœderis,
& ad sacerdotes Leuitas,qui in eodem pro tempore ministrabant dn̄o, facta quoque
eidem illi synagogæ veteri à Deo securitas,vt illi ipsi sacerdotes Leuitæ,qui pro tempo=
re ministrabāt cathedræ,in loco quem elegerat dominus,dubiæ quæstionis & contro=
uersæ veritatem quærentes, inuenturi & indicaturi essent. Præceptum deniq;, illorum
definitioni,sententię & iudicio indiscusse & simpliciter,diligēterq; obtēperari ab omni=
bus. Sed inter illos ipsos sacerdotes, ipsum præcipue sacerdotū principem & cathedræ
præsidem comprehensum inclusumq; intelligi,eadē ipsa legis verba euidenter demon
strant. Adeò,vt eiusmodi definitiones,sentētiæ,& iudicia,ex communi quidem sacer=
dotum in illo loco Mosaicæ cathedræ pro tempore domino seruientium consilio: sed
vnius prę sidis,summi videlicet inter eos Pontificis,authoritate proferrentur. Nam etsi
dicat,quæstiones eiusmodi referrendas ad sacerdotes Leuitas, qui in cathedra illa pro F
tempore ministrabāt domino, & quòd illi exquirentes & consultātes indicaturi essent
veritatem & iudicium. Quodq; eorundem iudicio,definitioni, & sententiæ simpliciter
obsequendum esset ab omnibus. Nihilominus cuius authoritate eorundem ipsorum
subsisteret tale iudicium,talis definitio & sententia,diligentius explicans,reuertitur ad
singularem authoritatem vnius præsidis. Qui autem superbierit,inquit, nolens obe=
dire sacerdotis imperio,qui eo tempore ministrat domino Deo tuo,ex decreto iudicis
morietur homo ille. Non iam plurium hic sacerdotum, atque adeò sacerdotalis conci=
lij,sed vnius,videlicet præsidis,meminit: cuius illa censeatur sententia,illud iudicium,
aduersus quem, contumacem omnem inobedientiam, mortis vult expiari supplicio,
vt cæteri timorem habeant. Non enim iam dicit,superbientem, inobedientemq; im=
perio sacerdotum,vt prius:sed,sacerdotis,stātis vt seruiat ibi domino Deo tuo(sic enim
habet hebraica veritas)stantis,inquam,super alios,atq; illi cathedræ præsidentis: hoc
enim illi significabant ipso,stantis,vocabulo, fortassis plus energiæ habente illo hebra
ico, quod hoc isto exprimunt: quod ipsum, vt principalem quandam authoritatem
importans,arrogauerat sibi Simon ille magus,& se stantem à suis vocari exegit, quod
LXX. nobis clarius explicantes,reddiderunt: sacerdotis præsidis. Eius videlicet vnius
authoritatē his verbis lex illis cōmendans,ad quam omnes quæstiones & cōtrouersias
eiusmodi referri volebat:ita tamen,vt ille ipse,etiam quod in se esset faciēs,ad eas defi
niendas sacerdotale concilium secum adhibere deberet. Non equidem vniuersale &
vndequaq;

Sacerdotalis cōcilij assistētis p̄sidi cathedræ apostol. eiusq; authoritatis & prorogatiuæ, forma,& figura in vmbra veteri

Oēs quæstiones fidei & grauiora iudicia definiri authoritate vnius p̄sidis, sed non sine sacerdotali concilio

Contumax aduersus p̄sidē cathedræ inobedientia expiāda mortis supplicio

Clemens recogni.lib.2.

A vndequaq; congregandum, sed sacerdotum qui vna secum seruirent dño, in ea cui pręsidebat cathedra. Ex quorũ congregato secum concilio, ipse sua illa principali authoritate statueret, definiret & iudicaret de inductis quęstionibus & controuersijs. Cuius imperio superbe inobediens mortis ex lege dãnabatur sententia. In quo nulla iam illi additur sacerdotalis concilij aut congregationis societas, sed singularis explicatur vnius præsidis authoritas. Vt plane etiam hinc intelligas, in sacerdotali eiusmodi concilio nihil fuisse supra rationem liberi concilij à nobis paulo superius expositam, summam vero omnium authoritatem fuisse apud vnum præsidem.

Quanq̃ aũt non sine magna causa in definiẽdis ad cathedram relatis quæstionibus & controuersijs, authoritati pręsidis adhibitum fuerit à lege sacerdotum vna secum in eodem loco dño seruientium conciliũ: qui sacri senatus cuiusdã loco, ipsi perpetuo adesrant: non tamen necesse habebat aliunde, aut vndequaq; conuocare sacerdotes, ex suis locis, & vrbibus longe distantibus. Nam frequens hoc & pene quotidianum erat, vt quæstiones inciderent, quas ad præsidentis authoritatem referri oporteret, atq; eius terminari iudicio. Ad quod, si quotidie ex vniuerso Israël sacerdotum debuisset conuocare concilium, male prouisum fuisset illi synagogæ veteri: siquidem non sine maximo labore, impensa, molestia, vniuersalis eiusmodi conuocatio potuisset fieri: sed nec factam
B vnq̃ legimus, nec vt fieret, lex exigebat: quinimo sacerdotes vna pręsentes cum præside cathedræ illi ad concilium sufficere volebat.

Authoritati pñdis necessario adhibitũ sacerdotale concilium

Sed quale?

Quòd si vt supra frequenter à nobis factum est, etiam hac parte vmbram & figurã illã veterem ad suam solidã veritatem diligenter accõmodauerimus, clarissime inueniemus, vt semper, ita etiã hac in re, inuicẽ quadrare exactissime ac per omnia.

Vmbrã & figurã ve. solidæ suæ veritati etiã hac parte aptissime congruere

Erat non minor nobis, q̃ illis veteribus necessitas, referendi exortas inter nos quæstiones & controuersias ad iudicium ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis: imò, tanto maior, quãto plures necesse erat inter nos, q̃ illos veteres, oriri quæstiones & cõtrouersias, vtpote, de lege, viua tantum traditione, & sine scripto, à tam multis, tam diuersis, tam discrepantibus, æque linguis ac institutis & moribus, atq; adeò, ab infinita toto orbe diffusa multitudine recepta: q̃ de lege diligentissime perscripta, & vni tantum cognatoq; populo tradita. Quare, vt supra demonstrauimus, non minus diligẽter nobis q̃ fuerit illis veteribus, prouisum hoc à Christo, atq; ipsius oratione, ad ecclesiæ ædificationẽ & vtilitatem, impetratum ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, indefectibilis fidei priuilegium. quod ipsum æque & multo magis atq; efficacius, apostolicam nunc cathedrã perpetuo sequitur, & eius præsides sustentat & subleuat, ac nuper Mosaicam illã cathedrã priuilegium ad proportionem simile. Tanto, inquam, magis, quãto eius hic maior q̃ illic, erat necessitas, quanto insuper, hanc suam dilectissimam sponsam, præ illa syna-
C goga veteri, Christus magis honorare voluit, quanto deniq; ipsam solidam veritatẽ, suam vmbram & figuram par est in omnibus excedere.

Cathedram apost. & eius pñdes necessario fulciri indefectibilis fidei priuilegio

Et quanquam singulariter vni Petro, vt ecclesiasticæ hierarchiæ principi, Christi oratione impetratum sit indefectibilis fidei priuilegium, qui ea in re, velut in ipsa luce euangelica clarius atq; euidentius multo nobis expressit singularem prærogatiuam atque authoritatem vnius præsidis, q̃ veteri illi synagogæ dudum lex fecerat, tametsi eadem, eandem ipsam (vt ostendimus) satis insinuauerit. Decebat tamen relatas ad apostolicam sedem & præsidentis eidem authoritatem quæstiones, non definiri temere, sed mature, adhibita pro qualitate negotij, etiam humanitus possibili aut conuenienti diligentia, sacerdotaliq; concilio, ad formã, quam in veteri illa figura expressimus, sacerdotum quidẽ vna secum in apostolica cathedra ministrantium domino, hoc est, senatus sacri cardinalium, quos nunc dicimus, aut etiam, vicinorum, distantiumve episcoporum, si quando, & quemadmodum ipsa negotij qualitas hoc ipsum exigere præsidi videretur, sicut & ab initio ad hanc vsque diem factum, & perpetuo obseruatum, vniuersi testantur & comprobant scriptores ecclesiastici. Non vero, conuocatis ex toto orbe, vndequaq; sacerdotibus & episcopis. Quandoquidem id raro admodum posset fieri, quemadmodum & primis illis annis trecentis nunquam factum est, cum tamen definiendarum authoritate præsidis incidentium quæstionum & controuersiarũ pene quotidie incidat necessitas. Et si quãdo, quod rarum est, idipsum posset fieri, non tamen sine magno totius orbis motu, molestia, impensa. Et postremò, nulla vnquam

Singulare priuilegium præsidis

Debere tamẽ in definitiõe relatarũ ad se quæstionum adhibere secũ sacerdotale concilium

Et quale?

Vna necessitas aut vtilitas vniuersalis concilij

Tam certa & sacrosancta apostolicæ se. vt cum vniuersali cōcilio sentētia &authoritas

Vnius apost. se. iudicium certius q̃ totius orbis cō cilij illius authoritate seclusa

incidit eius necessitas, sed nec vtilitas, quàm fortassis ea sola, vt ex conuenientibus ex toto orbe episcopis, eorumq; collatione, manifestum omnibus fiat, verum semper esse, atque orthodoxum apostolicæ sedis iudicium, vera fides, definitio ac sententia: proinde semper & indiscusse sequendam omnibus. Tam enim certa est apostolicæ sedis, sine vniuersali concilio, quàm cum vniuersali concilio, definitio ac sententia, tam simpliciter, tam indiscusse, tam diligenter omnibus seruandum, quicquid è cathedra illa nobis annunciatur, etiamsi tantum de sacerdotum illic vna domino ministrantium id fiat consilio, quàm si idem fiat de cōsilio sacerdotum orbis totius. Imò, longe certius est, vnius apostolicæ sedis, cum concilio domesticorum sacerdotum iudicium, quàm vniuersalis cōcilij totius orbis sacerdotum, seclusa authoritate vnius sedis apostolicæ, vni Petro, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi, atq; eius cathedræ, non sacerdotali quantocunque concilio impetratum est Christi oratione illud indefectibilis fidei priuilegium. Quare haud fere aliud factum in concilijs vniuersalibus vniuersis, quàm vt conuenientes ex toto orbe episcopi, præiudicatam iam apostolicæ sedis vnanimi consensu amplexarentur & sequerentur sententiam, nec in eis definitum aliquid, quod non iam præiudicatum ante definitumque esset à sede apostolica, post clarissime intelliges. D

Concluditur quid cōcilijs ex propria ratione conueniat, & qd non conueniat

Vt igitur hic tandem concludamus: Quandoquidem naturalis rationis inuentum iam ostendimus concilia, probata quidem à Deo, tam in synagoga veteri, quàm in nostra ecclesia: tamen quæ nulla speciali prærogatiua diuinitus insignita leguntur: quod in sequētibus erit manifestius. Quid eisdem ex propria sua ratione conueniat, eadem docet ratio, id videlicet quod dictum est, deliberare, cōsultare, & inuenire quid verum aut vtile in proposito negotio. At iurisdictionis vllam authoritatem, aut coactiuam potestatem, supra id cui consulitur, aut exequendi quæ sibi vtilia agendaque visa sunt, eisdem vt eiusmodi, non conuenire, eadem æque ratio ostēdit. Cuius & in nobis exemplum effinxisse videmus illum omnis ordinis opificem. Dixi autem, vt eiusmodi. Nam si quę particulatim conueniat his, ex quibus integratur concilium, iurisdictionis authoritas, vt si rex ipse, aut princeps intersit aut præsideat concilio, eoque probante decernatur & definiatur aliquid, iam vtrunq; est in concilio, hoc est, præter illud consulendi, & quæ vtilia sunt inueniendi officium, etiam iurisdictionis authoritas, & eorum quæ deliberata sunt exequendi potestas: sed hæc concilio per accidēs, & secundum partem conueniunt. Et hactenus de concilijs in vniuersum, eorumque origine, officio, & authoritate, ex propria eorundem ratione dixisse suffecerit. E

Ecclesiasticorum conciliorum species seu differentias inuenire. Et Constantien. Basiliensisq; conciliorum, de authoritate vniuersalium conciliorum explicare sententiam. F

CAPVT II.



Concilijs ex propria sua ratione in vniuersum quid conueniat, satis iam explicauimus: Ecclesiasticorum vero conciliorum omnem rationem vt prorsus & enucleatius explicemus, ea primum partiri in sua genera: deinde ex ipsa rei euidētia ecclesiasticæq; traditionis obseruatione, cuique generi, quid proprie conueniat, quid quodq; egerit, quam authoritatē exercuerit, qd in ipsis probauerit & agnouerit vniuersa Christi ecclesia, demonstrare conabimur, ita enim magis intelligetur veritas eius, de quo ambigitur.

Tria genera concilio⁊ ecclesiasticoꝝ

Perlustranti itaq; mihi formas notasq; ecclesiasticorum conciliorum celebratorum ab initio omnium, tria in primis occurrūt eorum genera, vniuersale, prouinciale, & inter hæc genus quoddam medium.

Vniuersale œcumenicū.

Vniuersale quale sit, indicat ipsa nominis ratio, nempe, in quo totius ecclesiæ tractatur negotium, ex omnibus totius orbis prouincijs conuocatis orthodoxis episcopis. Quare & œcumenicum Græcis dicitur, quasi totius orbis, οικουμένην enim orbem terrarum appellant. Quorum primum authore Constantino Imp. Nicænum extitit.

Prouinciale

Prouinciale, & ipsum quale sit, ęque indicat eius nominis ratio, nēpe in quo sub vno metropolitano vnius tm̃ prouinciæ episcopi cōuenientes, eiusdē consulūt prospiciuntq; negotijs

A negotijs. Hęc, vt quotannis ordinaria authoritate bina per singulas prouincias celebrarentur, vt si quid forte perperam, inordinate, iniusteve, gestum, ordinatumve esset ab vno quolibet episcopoꝝ in sua ecclesia, cōmuni id comprouincialiū consilio & Metropolitani authoritate antistitis retractaretur, in Nicæno primū cōcilio salubriter ordinatum est. In quo cum pro vigore ecclesiasticæ authoritatis & disciplinæ statuissent S. patres: ne quem clericum aut laicum episcopus expulisset de sua ecclesia, susciperet alius. Sed ne, inquiunt, hoc aut iracundia aliqua, aut contētione, vt fieri solet, iniuste factum, remedium nō haberet, decernimus per singulos annos, in singulis quibusq; prouincijs, secundo ab oībus episcopis comprouincialibus, concilia agi debere, & de singulis huiusmodi negocijs iudicari: vt si forte ab vno inique aliqd gestum est, à cæteris emendetur: si recte, vt ab oībus confirmetur. Hactenus verba Nicæni canonis. Ex quibus, si attendas, manifestum est etiam, quæ nam ad prouincialis concilij authoritatem pertineant, nempe querelæ subditoꝝ aduersus suos episcopos, quaꝝ determinandaꝝ componendarumq; habebant authoritatem: non quidem ex se primo, sed ob Metropolitani authoritatem in eis præsidentis episcopi, cuius ex forma ipsa hierarchiæ ecclesiasticæ, est super suffraganeos suos, superior iurisdictionis authoritas, à qua quo æquiora maiorisq; authoritatis ac ponderis intelligerentur ac haberētur prolata iudicia, comprouin-

B cialium episcoporum eidem sunt adiuncta concilia, ex quorum sententia agerētur oia. Quorum conciliorum tametsi etiam ante Nicęnum, ab ipsis adeo apostolorum temporibus, atq; eorundem institutione, in ecclesia vsus fuerit: Nicæno tamen concilio ordinatum est, vt bina celebrarentur quotannis, quę non ita ordinatie, nec ita frequenter celebrari consueuerant.

Bis q̃tannis ordinarie celebrari oportere ex decreto Nicæni cōcilij

Quæ ad prouincialis concilij authoritatē pertineant

Medij vero generis concilia sunt, in quibus causa quidem quę tractatur vniuersalis est, hoc est, fidem aut ecclesiasticam obseruationē concernens: sed conuocatio aut congregatio nequaq̃. Cuius gñis sunt fere vniuersa, quę ante Nicænum celebrata reperiuntur concilia, in illa primitiua ecclesia, & in primis illud oīm primū, cuius meminimus apostoloꝝ, Hierosolymis habitū. Quod vniuersale dici non potuit, vt in quo ex duodecim tres tantum interfuisse legantur apostoli, Petrus, Iacobus & Ioannes: nec apparet alicunde conuocatos aliquos, sed ab illis tātum celebratum fuisse, quos missi ab Antiochia consultores Hierosolymæ offenderant.

Medij generis concilia

Concilium apostolorum fuisse huius gñis, nō œcumenicum

Eiusdem generis fuere, quę Victoris iussu, ad abolendum Iudaicum ritum celebrandi paschatis, eatenus perseuerantem in pluribus Asiæ ecclesijs, per diuersas prouincias celebrata supra retulimus. Quæ vniuersalia non fuisse certū est, cum oīm confessione primum vniuersalium Nicęnū fuerit. Sed nec prouincialia, quoniā & causa vniuersalis erat, nempe paschalis obseruationis legitima ratio, & in eadem, totius ecclesiæ conso-

C nantia & concordia. Conuocatio etiam prouincialium concilioꝝ modum excedebat, siquidem & ex pluribus prouincijs in vnum locū cōuenerūt ecclesiaꝝ antistites. Quod de Cæsarieñ. illo præcipue testatur Cæsarieñ. Eusebius. Ad idem genus spectat Antiochenum illud, quod B. Dionysij Ro. Pon. authoritate & iussu, aduersus Paulum Samosatenum, Antiochenum patriarcham celebratū est. Similiter, q̃d paulopost sub B. Cypriano Aphricanum concilium, ex totius Aphricæ episcopis. Et hęc atq; alia pleraq; ante Nicænū illud, ad quod vsq; annis illis trecentis, nec mētio quidē facta est vniuersalis concilij, in primitiua illa ecclesia. Post quod & alia pleraq; eiusdem notę concilia celebrata leguntur: vt Sardiceñ. Gangreñ. Laodiceñ. Neocęsarieñ. Agatheñ. Carthagineñ. & Milenitanum sub B. Innocentio. Illa quoq; Romana Martini papæ, & Symmachi. Et quæ in Gallia, Hispania, alijsq; partibus plurimis celebrata fuerunt. Quoꝝ adhuc extant canones plurimi. Ad idem genus pertinet sacri illius senatus concilium, quod ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi adest perpetuo, hoc est, sacerdotum, qui vna secū ministrant domino in cathedra apostolica, atq; ipsi adsunt cōsilio, in definiendis quæ quotidie ex toto orbe, ad eandem sedem, & præsidis authoritatem referuntur controuersijs & quæstionibus, ad formam ante deliniatam in vmbra & figura illa synagogę veteris, & quam deinde expressam videmus in ipsa Christi ecclesia. In qua vsq; ad nūc perdurat ab initio.

Concilia ob paschæ celebrationē Victoris iussu celebrata per diuersas prouincias

Conciliū Antiochenū B. Dionysij authoritate celebratū aduersus Paulū Samosatenū

Conc. Aphricanū sub B. Cypriano

Sacri senatus conciliū q̃d assistit ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi

Postquam autem suis notis distinximus concilioꝝ ecclesiasticoꝝ tria quæ diximus genera, quo clarius pateat, quid eoꝝ cuiq; aut conueniat, aut non conueniat, alioꝝ pri-

De authoritate conciliorum vniuersaliū aliorum explicare sententiā

mum de vniuersalium concilio℞ authoritate, explicanda est & explodenda sententia, D magno quidem authoritatis pondere, tantisq; subnixa præiudicijs, vt vel dissentire ab ea, magni cuiusdam piaculi instar videatur: tamen quæ expensa in rationis trutina, ad ex mente eorum, quæ ante constituimus, certissimæ authoritatis & fidei principiorum, clarissime videbitur nullo pondere subsidere, nulla veritatis soliditate, sed solis fumis, solis præiudicijs, sola vmbra vanæ authoritatis fulciri.

Vniuersaliũ cõcilio℞ fructus & vtilitates

Negare non possumus, quin ad extirpandas nonnullas pestilentissimas hæreses, sarcienda schismata, componenda dissidia, reformãdum toto orbe collapsum ecclesiasticæ disciplinę vigorẽ, vtile nonnunq̃ ecclesiæ & salutare fuerit, vniuersaliũ concilio℞ inuentũ: quo℞, vt supra diximus, ob Arrij impia dogmata rectius dijudicanda Constantinus Imp. primus inuentor authorq; extitit. Quanq̃ enim inter tempestates eiusmodi, quibus confundebãtur omnia, diuina, humana, sacra, prophanaq; habebant promiscua, vt pręcipue erat necessaria, ita & semper enituerit illa cathedræ Petri principalis authoritas, quã supra demõstrauimus, & oẽm altitudinem sese extollentẽ aduersus orthodoxam fidẽ, aduersus paternos apostolicosq; canones, deiecerit, & suo illo apostolico gladio vlta & persecuta fuerit. Attamen vt illo℞ ipso℞ efficacior esset in aduersarios sententia, vtq; hi eo minus haberent diuerticuli, & subterfugij, quo esset notior, & dicta coram pluribus, & comprobata totius orbis sentẽtia, ex vniuerso orbe conuocari episcopos, primũ Constantino, vt diximus, Imperatori vtile visum est, ad tuendã orthodoxę fidei vnitatem, aduersus profanas impiasq; nouitates inductas per Arrium. Deinde, & E successoribus eius quibusdã pium quoq; zelum eiusdem æmulãtibus, ad similes morbos suis grassantes temporibus, simile remedium vtile visum est, & necessariũ. Quo℞ fere instantia apostolicæ sedis authoritate cõuocata & celebrata certũ est concilia subsequentia. In quibus oĩbus (quæ tamen in ecclesia authoritatẽ obtinuerunt) nihil aliud actum post clarissime intelliges, q̃ quod dictam à Ro. Pontificibus, in orthodoxę fidei aduersarios, aut ecclesiasticæ hierarchæ perturbatores sententiã, reuerentissime exciperit vniuersa Christi ecclesia, eosdẽ illos, cum suis anathematizans erroribus, quos apostolico mucrone iamdudum confoderat huius sedis authoritas.

Salubre alioqui vniuersalium conciliorũ institutũ iãdudũ conuerti cœpisse in perniciem ecclesiæ

Sed vt nihil tam salubriter ac vtiliter est inuentum ab hoĩbus, q̃d non subinde in sui perniciẽ cõuertat hoĩm improbitas: ita etiã hoc quãtumuis ab initio salutare, atq; vtile congregandorũ concilio℞ eiusmodi institutum, quibus tot hæretico℞ exterminatę pestes, tot tẽpestates sedatæ, tot in ecclesia Christi resarcita schismata, tot composita dissidia, iamdudum à sediciosis quibusdã & nouitatum studiosis, verti cœpit ad noxam, & quod pro ecclesiarum pace concordiaque stabilienda salubriter excogitatum fuerat, factum videtur magnæ dissidionis & confusionis seminarium: adeò vt nunc, etiam si curandorũ ecclesiæ vulneℝ vt generale concilium conuocetur, exigere videaĩ necessi F tas, merito dubites, num grauius aliquod ipso malo cui paras remediũ, illo ipso cõcilio concitaturus sis Dei ecclesiæ.

Perniciosum exemplũ Cõstantien. & Basilien. concil. q̃ sibi subijciebãt ecclesiast. hierarc. præsidem

Adeò nuper in Constantieñ Basilienśq; concilijs nouo more, perniciosoq; (vt mihi quidem videtur) exemplo, ecclesiasticã hierarchiam, vt ad illius cœlestis exemplar decentissime ordinatã, constitutamq; à Christo supra demonstrauimus, euertere, & pro ea, popularem quandam promiscuæ & cõfusæ multitudinis dominationem inducere, hoc est, Babylonem ipsam resuscitare conati sunt, Sibi ipsis, aut communitati ecclesiasticæ (quam se repræsentare, q̃uis falso prætendebant) ipsum totius ecclesię caput & principem, & qui ipsius Christi in hoc eius regno inter nos agit vicarium, subijcientes, aduersus rerum ordinem & naturam, contra clarissimam euangelicæ veritatis lucem, contra oẽm antiquitatis authoritatem, atq; adeò ipsius orthodoxæ ecclesiæ (quod post intelliges) indubitatã fidem & sententiam.

Excusatio authoris & q̃d necessario dicto℞ concilio℞ authoritates impugnet.

Hic scio multos cœlum terramq; inclamaturos, quòd conciliorum illorum authoritatem ausim conuellere: quòd vnius hominis (qui peccare potest, & errare ac fallere) authoritatem statuere & efferre supra vniuersum concilium: quod catholicam repræsentat ecclesiam, cui Paulus apostolus, quod columna sit firmamentumque veritatis, testimonium perhibet. Sed oro te christiane lector, vt omni affectu vacuus vni veritati faueas, & ante perlegas attente quæ dicturus sum. Nam hoc ego Deum testor, vni me veritati fauere. Cuius ex ipsius ecclesiæ clarissima cõfessione euidentiq; testimonio, etiã tibi me fidem facturum confido.

Itaq;

A Itaque cum aduersus Constantiensis, Basiliensisque conciliorum authoritatem, nobis sit facta necessitas ecclesiasticæ hierarchiæ causam, quam mihi peregisse pene videbar, repetendi ex integro, atque iterum tanquam à principio demõstrandi eandem esse apostolicæ sedis & præsidentium in ea Pontificum authoritatem super omne concilium, imò super ecclesiam Christi in vnum, vniuersam, quæ est super vnumquemlibet episcopum, aut vnum denique Christianum: quo clarior, illustriorque oculis subiecta videatur & appareat veritas, præmittenda primum sunt illorum ipsorum conciliorum decreta, quibus principalem illam Petri & successorum eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum authoritatem, cogunt in ordinem, ac sibi subijciunt. Explicandæ quoque, quàm maxime probabiliter fieri potest, rationes, quibus tantum sibi authoritatis in illam principalem authoritatem præsumpserunt & arrogauerunt. Deinde ipsam veritatem tam euidentibus scripturarum testimonijs, quàm illiusipsius catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ (quam illi se repræsentare falso iactitabant) consensu & cõfessione, hoc est, rectæ scripturarum intelligẽtiæ certissima illa, inflexibilique amussi rursus astruere conabimur. Quæ, quàm nihil recognoscat omnium quæ Basiliensis, Constantiensisque illi cõuentus eidem tribuere conati sunt, luce (vt spero) meridiana faciemus clarius. Et postremo illorum rationibus respondendum est. Propositio. Partitio.

B In Constãtiensi itaq; synodo, quę schismatis illius occasione, q̃d sub Vrbano VI. inchoatum, annis plurimis cõfundebat & perturbabat Christi ecclesiã, anno nostrę salutis M.CCCC.XV. sub Ioanne XXIII. vno ex tribus qui se gerebant pro summis Põtificibus, celebrari cœptum est, actione V. definitum & decretum fuit in hæc verba:

Hæc sancta synodus declarat, quod ipsa in spiritu sancto legitime congregata, concilium generale faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans, potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscunq; status, aut dignitatis, etiam si Papalis existat, obedire tenetur, in his quæ pertinent ad fidem, & dicti schismatis extirpationem, & reformationem dictæ ecclesiæ, in capite & membris. Decreta Cõstantiẽsis cõcilij. Quòd Papa subest authoritati generalis concilij.

Item declarat, q̃ quicunq; cuiuscunq; conditionis, status, dignitatis, etiam si Papalis qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacrę synodi, vel alterius cuiuscunq; cõcilij generalis legitime cõgregati, super præmissis aut ad ea pertinẽtibus, factis, vel faciẽdis, obedire cõtumaciter cõtempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subijciatur, & debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia recurrendo.

Eadem hęc ad verbum decreta, repetitaq; sunt in Basiliensi cõcilio, anno nostrę salutis M.CCCC.XXXI. q̃d sub Eugenio IIII. celebrari cœpit, actiõibus eius II. & XVIII. In quibus decretis, audis q̃ concilium vniuersale habeat authoritatem immediatam à Christo, cui etiam ipsi ecclesiasticæ hierarchię principes sunt obnoxij, & q̃ in eosdẽ ino C bedientes sibi, cõtumacesq; etiã coactiuã potestatẽ exerceat, q̃nquidẽ & punit & cogit. Eadẽ decreta, repetitaq; in Basiliensi concilio.

Rursus actione VIII. Constantiensis concilij, in damnatione erratorũ Ioannis Vviclesf, in hunc eius articulũ (Nõ est de necessitate salutis credere Romanã ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias) hæc legitur censura concilij: Erroneus est, inquit, si per Romanam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut generale concilium, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super particulares ecclesias. Hactenus verba concilij. Ex cuius censura facile intelligis, voluisse & sensisse illic patres, summi Pontificis primatum esse quidẽ super particulares eas ecclesias, sed non super vniuersalem, nec supra œcumenicum concilium. Censura Cõstantiẽsis cõcilij, in hunc articul. Ioã. Vviclesf: Nõ est de necessitate salutis credere Ro. ecclesiã esse supremã, inter ecclesias.

Fundabant autem illi hanc tantam, quam sibi arrogabant, vniuersalium conciliorũ authoritatẽ præcipue in verbo domini, Matthæi XVIII. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ. Quod si ecclesiã non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo. Et quæcunq; solueritis super terrã, erunt soluta & in cœlo. Quibus verbis volunt ecclesiam accepisse à Christo authoritatem ligandi & soluendi, quemadmodum & nos libri III. capite IX. demonstrauimus. Videtur autẽ, quod & hanc acceperit immediate à Christo, & q̃ supra vnumquemlibet Christianum. Dicit enim: Si peccauerit in te frater tuus, & cætera. Quo nomine omnis Christianus intelligi videtur, vnus enim est pater noster, qui est in cœlis. Nos autem fratres omnes, quibus & Christus ipse se connumerare non dedignatus est, post resurrectionem suam dicens illis, quibus apparebat mulieribus: Rationes quibus concilia, sup authoritatẽ ecclesiasticæ hierar. præsidis efferũt.

Ite nunciate fratribus meis,vt eant in Galilęam,ibi me videbunt. Deinde,addit vniuer D
sitatis signum,qua omnia ecclesiasticæ potestati subiecisse videtur,dicens: Quæcunq;
alligaueritis super terram. Nullam causam excepit,nullam personam,sed quęcunque
alligata ab ecclesia,modo super terram,ligata habẽtur in cœlo. Quod ipsum D. Hiero
nymus de hac authoritate ecclesiasticę domus loquens,indefinita oratione expressit di
cens: Hanc domum si quis corrigentem contempserit, sit tibi, inquit, tanquam Ethni-
cus & publicanus. Si quis,inquit,neminem excipiens,quisquis tandem ille fuerit. Si au
tem omnis Christianus iudicio fit ecclesiæ obnoxius,adeo,vt ei nõ obsequentes,haben
di nobis sint tanquam Ethnici & publicani,constat sane ecclesiam super vnumquemli
bet Christianum, iudiciariam authoritatem obtinere. Posse itaq; & præcipere,& pro-
hibere,& leges præscribere,quibus obedire teneantur omnes.

Idem etiam ex eo manifestum videtur: Quoniam constat legifferendæ authoritatẽ,
in vnaquaque communitate ad eum, seu eos præcipue pertinere,penes quem,seu quos
est summa qua gubernatur,& in finem suum dirigitur,authoritas: vt in libera,popula
riq; cõmunitate, penes populum. In Republica quæ optimatum gubernatur imperio,
penes summos magistratus & optimates. In regno aut Monarchia, penes regem aut
principem. In ecclesiastica autem communitate, si penes ecclesiam est illa quam di-
ximus, iurisdictionis authoritas,super vnumquemlibet Christianum,supremam eam E
esse necesse est,quãdoquidem omnes sibi subijcit. Quare penes eandem legum ecclesia
sticarum debuit esse potestas: cui,qui mẽbra sunt ecclesiæ,omnes obedire teneantur.

Itaq; etiam D. Augustino, cum Petrus claues acciperet regni cœlorum à Christo
(quas nos ipsam ecclesiasticæ potestatis plenitudinem significare suprà demonstraui-
mus) illum ecclesiam ipsam repręsentasse,eiusq; personam gessisse videtur. Ita enim in
Ioannem scribens,iterum,iterumq; se sentire testatus est. Ita rursus in sermone aposto
lorum Petri & Pauli: Gestabat,inquit, Petrus totius ecclesiæ personam. Et propterea
audire meruit: Tibi dabo claues regni cœlorum. Has enim claues,non ipse,vt vnus ho
mo,sed vnitas accepit ecclesiæ. Iterum libro de Agone Christiano: Non sine causa in-
ter apostolos, ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus. Huic enim ecclesiæ claues
datæ sunt, cum Petro datæ sunt. Et cum ei dicitur,ad omnes dicitur,pasce oues meas.
Hęc Augustinus. In quibus audis catholicam ecclesiam accepisse claues in Petro. Quas
& alibi nõ Petri,sed ecclesiæ claues appellat,vt sermone CXXIIII. de tempore: Creden
dæ,inquit,erant Petro claues ecclesiæ,& cætera. Si ergo ecclesiæ hæ claues sunt, penes
ecclesiam constat esse earundem authoritatem præcipuam,& velut dominium. Præla
tos autem esse,quasi ministros ecclesiæ,& dispensatores eorum, quæ à Christo ecclesiæ F
elargita sunt. Quemadmodum esse constat de bonis temporalibus,quæ ecclesiæ contu
lit Christifidelium deuotio: quorum proprietatem certum est esse penes ecclesiam,di-
spensationem autem penes prælatos,velut ministros ecclesiæ. Vnde & Apostolus: Sic
nos,inquit,existimet homo,quasi ministros Christi,& dispensatores mysteriorũ Dei.

Præterea saltem hoc negari non posse certum est,omnem authoritatem ac potesta-
tem quæ data est Petro & ecclesiæ rectoribus,si quæ tamen illis, & non potius ecclesiæ
data est,in vtilitatem & profectum ecclesiæ datam esse: quemadmodum idem testatur
apostolus,datam sibi potestatem in ædificationem,nõ destructionem ecclesię. Insuper
& euidens ratio comprobat. Quare propter ecclesiam sunt & claues illæ datę seu Petrò
seu ecclesiæ, & illa suprema ecclesiastica authoritas. Certum est autem à fine dirigi,
regulariq; oportere quæ ad finem sunt. Omnem ergo potestatem, authoritatemq; ec-
clesiasticam datam Petro & ecclesię principibus,ab ipsa ecclesia dirigi,regulariq; debe
re,videtur necessario consequi.

Quod ipsum etiam hac ratione conuinci videtur. Nam cum Pontifices summi,cæte
riq; ecclesiarum præsules,commissa sibi authoritate abutantur frequẽter in destructio-
nem,non ædificationem ecclesiæ,aut etiam aberrent in vsu clauium,oportuit à legisla-
tore optimo Christo,relictam ecclesiæ regulam certam,inflexibilem,inobliquabilem,
per quam & illa potestas in suum finem dirigi,& abusus eius possint reprimi. Eiusmo-
di autem, ecclesiam catholicam esse certum est: & quæ eandem repræsentat vniuersa-
lem synodum, cum ecclesiam Dei viui columnam & firmamentum veritatis appellet
Apostolus. Est ergo in catholica ecclesia, authoritas & potestas (vt dicunt) regulatiua,
omnis

A omnis authoritatis ecclesiasticæ. Omnem proinde etiam Papalem authoritatem il-
li subdi oportere videtur, eiusq; iudicio esse obnoxiam, si eam moderari, & in finem su-
um dirigere, aberrantemq; à scopo reuocare & possit & debeat. Eiusdem quoq; esse, &
leges illis, canonesq; præscribere, quos in vsu potestatis suæ præuaricari nõ possit, æque
manifeste consequi, videtur.

Confirmant hæc etiam ex Actis Apostolicis. Siquidem Iacobus, non Petrus, illicle
gitur definiuisse in illo apostolorum & presbyterorum concilio. Neq; ex Petri, sed totis
us concilij authoritate & nomine inde scriptum est ad Antiochenam ecclesiam.

Rursus, missum Petrum vnà cum Ioanne ab ecclesia, quæ erat Hierosolymis, in Sa-
mariam. Coactum etiam Petrum reddere rationem ecclesiæ de ingressu suo ad Corne
lium centurionem. Quæ omnia probare videntur Petrum authoritati & iudicio eccle-
siæ fuisse subditum.

Hæc fere sunt, quæ in defensionem illorum tam Cõstantiensis quàm Basiliensis con
cilij decretorum, quibus sibi, vniuersalibusq; concilijs omnibus, Romanorum Pontifi-
cum authoritatem subijcere conati sunt, dici, quàmuis (vt post intelliges) probabilius,
quàm verius, mihi posse videntur. Quorum authoritatem & sequens & asserens Io-
annes ille Gersonus Cancellarius Parisiensis (quem in hodiernum vsq; diem vniuer-
B sa illa schola sequitur) in tractatu de potestate ecclesiastica, & in altero, quem inscribit
de auferibilitate sponsi, hanc positionem suo illo scholastico more, distinctius, probabi
liusq; & explicare & defendere nititur. Cuius in hæc ferme capita colligitur vniuersæ
resolutionis summa.

Dictorũ conciliorũ assertionem, quo pacto Ioannes Gerson. probabiliter explicet ac defendat.

Primum: Non diffitetur ecclesiasticam hierarchiam institutam à Christo, veluti re-
gnum quoddam monarchicum, quod nisi à Deo immutari non possit. Et in eo princi-
pem, monarchamq; Papam. Quod Constantiense concilium concedere non videtur,
quemadmodum apparet ex illa eius, quam audisti, censura in hũc articulum Vviclefit
Non est de necessitate salutis credere Romanã ecclesiam esse supremam inter alias ec-
clesias, qua erroneũ hũc dicit, si neget summi Pontificis primatũ super particulares ec-
clesias. Itaq; non videtur summis Pontificibus primatũ cõcedere in vniuersali ecclesia.
Quẽ tamen Gersonus iste ipsa rei euidẽtia & veritate conuictus, diffiteri ausus nõ est.

Cõcedit Gersonus Papæ primatũ in ecclesiastica hierarchia, quis contra Constantiensis cõcilij sententiam.

Deinde imaginatur & intelligit ecclesiasticã potestatem, velut quoddam totum inte
grale (quod vocant) partiri in hæc sua veluti membra, Papalem, Cardinalitiam, Patri-
archalem, episcopalem, Sacerdotalem. Et quoniam sine ecclesiastica potestate subsi
stere non potest vniuersalis ecclesia, nec membris illis, ex quibus integratur & compo-
nitur potestas ecclesiastica carere posse, æque illi videtur necessarium. Ex quo conse-
quens est, etiam mortuo Papa, nihilominus manere Papalem authoritatem in ecclesia.
C Quam supremam nõ diffitetur inter potestates ecclesiasticas, & totius veluti fontalem
quãdam plenitudinem, reliquas potestatiue (vt verbis quoque eius loquar) & origina-
liter continentem: perinde ac in animante animalis illa vis sensifica & motiua, mora-
tur quidem & sedem habet in cerebro, at fons est ac origo sensus, motusque in vniuer-
so corpore, & particulares omnes sensus potestate continet, & quicquid in toto corpore
vsquam est animalis seu motus, seu sensationis, ab illo prodit veluti fonte ac principio:
Itaque cum ecclesia immensi cuiusdam animalis corpori haud incongrue comparetur
ab Apostolo, etiam Papalem illam authoritatem à IESV CHRISTO donatam
Petro, ecclesiasticæ hierarchię capiti, subiectiue & formaliter esse fatetur in solo Roma
no Pontifice, vt capite ecclesiastici corporis: quemadmodum & particulares illas pote-
states ecclesiasticas, Cardinalitiam, Patriarchalem, Episcopalem, & cętera instar parti
cularium sensuum corporis, in his quæ denominãt membris ecclesiæ, easq; in Papali illa
virtute, potestateque contineri, & ab ea deriuari velut fonte ac principio: quemadmo-
dum particulares sensus, & quæ per vniuersum corpus diffusa est, vis motiua & sensi-
fica, ab illo animali principio, quod est in capite.

Imaginatio eiusdẽ de potestate ecclesiastica.

At cum mortuo Romano Pontifice, pereat subiectum Papalis illius authoritatis,
quę illius erat, & non totius ecclesiæ, velut forma quædam propria: vt tamen inueniat,
quopacto, quàmuis alio quodam modo, adhuc dici possit remanere in ecclesia, præ-
mittit, aut supponit, trifariam cõsiderari posse potestatem ecclesiasticam. Primo, secun
dum se, suamve essentiam, aut rationem propriam, hoc est, Papalem, Patriarchalem,
& cæ-

& cætera. Secundo, vt in subiecto, Petro videlicet aut Paulo. Tertio, vt operantem aut D
exequentem opus proprium. Quàmuis itaque vnaquælibet ecclesiasticarum potestatum sit subiectiue & formaliter (vt scholasticè cum illo loquar) in eo quod denominat, vt Papalis in Papa, episcopalis in episcopo: quadrifariam tamẽ intelligi posse vult, easdem esse in vniuersali ecclesia, aut quod illam repræsentat, œcumenico cõcilio. Primo, velut in fine, siquidem data est vniuersa ad ædificationem corporis Christi mystici. Secundo, tanquam in eo quod potestatẽ habet applicandi easdem suis subiectis, sine quibus nulla est earum operatio. Sicut enim particularis quælibet ecclesia, mortuo suo episcopo, potestatem habet in locum eius, eligendi alium: ita mortuo Romano Pontifice, episcopo catholicæ ecclesiæ, penes eandem ius esse eligendi alterius, æque certum est. Tertio, tanquam in regulante vsum, operationemq́; eius. Quem modum ex primo illo consequi vult, vt paulo ante deductum est. Ex quo etiam illud necessario consequi existimat, omnem potestatem ecclesiasticam, etiam Papalem, ecclesię iudicio esse obnoxiam. Quarto, suppletiue (vt ipse loquitur) hoc est, quod ecclesia, sede vacante, authoritatem habeat, supplendi & faciendi omnia, quicquid posset fieri à Papa, si quis esset, vt decreta, actaque testantur Constantiensis concilij.

Ex his cõstare existimat, vniuersale concilium esse supra Papam, habereq́; in illum vim coactiuam, posse illi leges præscribere, circa vsum potestatis suæ. Posse quoq; eundem in totum ab eius executione suspendere. Posse & deponere à dignitate Papali, siue ita exigant eius demerita, siue etiam absque vlla eius culpa aut demerito ita requirat necessitas ecclesiæ. E

Cum autem inficiari nemo possit, Romanorum Pontificum illam semper fuisse authoritatem ab ipsa etiam vniuersa Christi ecclesia recognitam, in statutis conciliorum vniuersalium dispensandi pro occurrentibus negotijs: ne ex hoc omnibus confesso, & notorio conuincerentur, supra conciliorum vniuersalium authoritatem, esse authoritatem Romanorum Pontificum, cum notorij, indubitatique iuris sit, inferiorem in leges superioris sui nullum ius, nullamve authoritatem obtinere: distinguit triplici iure quædam pertinere ad authoritatem summorũ Pontificum, videlicet Diuino supernaturali, Naturali & Positiuo. Iure supernaturali datã confitetur à Christo Romanis Põtificibus in Petro, tanquam suis vicarijs, & in ecclesiastica hierarchia Monarchis, tam potestatem ordinis, quàm iurisdictionis in vtroque foro, hoc est, coactiuo & voluntario. Iure naturali vero pleraque etiam ipsis cõuenire: cum dictet recta ratio, vt communitatis aut politiæ alicuius gubernator & princeps, multis præ alijs priuilegijs, prerogatiuis, honoribusq́; gaudeat. Positiuo autem iure, seu vniuersalis ecclesiæ, seu œcumenicorum conciliorum, eandem repræsentantium, vult etiam illis quædam cõpetere, quæ ecclesia ipsa tanquam communitas perfecta suo capiti & dare potuit, & dedit. Cuius F
notæ affirmat esse hanc authoritatem interpretandi, dispensandiq́; in statutis conciliorum vniuersalium, prout occurrens necessitas, aut euidens hoc requirit vtilitas, quãdoquidem ad concilia non ita patet quotidianus recursus. Quam equidem authoritatem non vult habere ecclesiasticæ hierarchiæ principem ex potestate sibi attributa à Christo, sed ab ipsa ecclesia. Qua quidẽ non incauta, sed parum fundata distinctione elisisse se existimat vim obiectionis illius efficacissimę. Conferens deinde Papalem authoritatem ad authoritatem vniuersalis concilij, hanc illam in sex prærogatiuis dicit excedere. Primo, in amplitudine (vt ipse loquitur) aut extensione. Secundo, in infallibili vsus eius directione. Tertio, in morum reformatione, tam in capite, quàm in mẽbris. Quarto, in coactiua potestate. Quinto, in causarum fidei vltimata decisione. Sexto, quoniam concilium in se complectitur, saltem virtute omnem potestatem, omneque politicum regimen, Papale, Imperiale, Regale, Optimatum, Populare. Proinde, qui comparat, inquit, ecclesiasticam authoritatem Papali, comparat totũ parti, & quęrit quid sit maius. Pestilentem insuper dicit, perniciosamque doctrinam eorum, qui Romanorum Pontificum authoritatem supra concilia statuunt, quibus ex theologicis (vt existimat) principijs luce clarius demonstrantur esse subiecti.

Hęc ferme sunt, quę Gersonus ille, vir alioqui & pius, & doctus, sed hac in re, aut affectu studioque partium, aut authoritate illorum patrum deceptus, magis confidenter, quàm rationabiliter aut vere, in illorum defensionem excogitauit. Quæ si diligẽter expendan-

A pendantur ad illa, quæ magis iactat, quàm profert, theologica principia, quantumuis
prima facie probabilitatis quandam speciem habere videantur, inuenientur talia, qua
lem ipse dicit doctrinam nostram, quam nos esse dicimus orthodoxorum omnium, qs
Romanorum Pontificum authoritatem supra concilia vniuersa recognouisse semper
ab initio, paulo post faciemus euidentissimum.

Hic satis fuerit eorum rationes, qui vniuersalium conciliorum authoritatem, supra
authoritatem Petri, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidētium efferunt, breuiter, & quàm
fieri potuit, probabiliter hactenus explicauisse. Nunc ipsam veritatis demōstrationem,
omnibus viribus aggrediemur.

Euidenter consequi ex his, quæ superius demonstrata sunt, ecclesiæ nullam authori
tatem competere supra suum caput, ecclesiasticæ hierarchiæ principem. C A P V T III.


Vandoquidem mere theologica est causa hæc vniuersa, nempe quantā ipse
Christus in suo illo regno ecclesię authoritatem dederit Petro, atq; eius suc
cessoribus, suis vicarijs, quātam cōmunitati ecclesiasticæ, quantā deniq; vni
B uersalibus cōcilijs, & quæ cui præpōderet: atq; ita res ipsa requirit (quo pon
dus illud, q̄d nos pręgrauat authoritatis Constantieñ. & Basilieñ. concilioꝝ, & hinc na
toꝝ pręiudicioꝝ efficacius discutiamus) vt exactissimā rationem ineamus demonstran
dæ veritatis: ad illa ipsa theologica principia (quibus illi, sed nouo more, seipsos victo
res pronuntiant) causam hanc reuocemus, expendamusq́; oportet. Duo autē nos habe
re in vniuersum principia theologica, ex quibus sciri possit, quid cōstitutum à Christo,
nempe ipsam canonicā scripturā: & sine scripto traditionē ecclesiasticam, quā ab ipsis
apostolis edoctis sacro illo spiritu, viua doctrina, perceptioneq́; ab initio accepit catholi
ca ecclesia, & cōtinua episcopoꝝ successione ad nos propagauit, suprà libro I. clarissime
demōstrauimus. Neq; eñ scripto legem suam nobis cōmendasse Christū, sed aposto
loꝝ, vt diximus, viua traditione, certū est. Et quanq̄ postea nōnulli aggressi sint explica
re Christi actā in terris historiā, ex quibus quatuor reiectis reliquis probauit Christi ec
clesia, & canonicā eis (quam ex suis illis authoribus nō habebant) authoritatē imparti
ta est: illi tamen ipsi nec vniuersa eius acta, dictaq́; potuerūt cōprehendere: quæ, inquit
ille, si scribātur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribēdi
sunt libros. Sed nec vniuersa nostræ fidei sacramēta, mysteriaq́; cōplexi sunt: quoꝝ ple
raq;, nec ipsum Christū suos docuisse apostolos, vt eoꝝ incapaces, q̄ diu in mortali car
ne cum eis viueret, sed reseruasse vnctioni spiritus, idem ille euangelistarum pręcipuus
C testis est. Quoꝝ omnium euangelistas nullum omnino verbum attigisse, certum est: vt
qui nō nisi ad Christi ascensionē perducūt eius historiā. Sed nec apostolos, illa ipsa quę
acceperunt ab illo sacro spiritu, scripto tradidisse ecclesijs, sed viua tantum doctrina ac
traditione, æque certum est. Quam vt ab initio accepit illa Christi ecclesia, ita & conser
uauit, & ad nos vsq; perduxit, non minori certitudine & authoritate, quàm quæ Chri
stum per seipsum nobiscū agentem in terris instituisse, atq; proprio ore cōmendasse, a
postolis, euangelistæ cōmemorant, & literis cōmendarunt posteris. Cuius equidē eccle
siasticæ traditionis, adeo nō minorem esse, q̄ euangelicarum scripturaꝝ authoritatem,
etiam demostrauimus, vt hanc ab illa prorsus dependere omnino indubitatum feceri
mus. Et si quādo (quod frequenter vsu venit) de scripturaꝝ germano sensu addubitari
cōtingat, haud aliam verę earundem intelligentiæ certā, inobliquabilemq́; regulā nos
habere, q̄ communem sensum & cōsensum catholicę ecclesię. Eam siquidem esse illam
columnā, illud robur, firmamētumq́; veritatis omnis catholicæ, teste Apostolo, quæ &
eundem sacrum illū spiritum, q̄ scripturæ dictatę sunt, doctorē, illuminatoremq́; sortis
ta est, secum permanentem in æternum: hoc illud corpus, ad quod congregātur aquilę:
extra quod, qui quærit Christum, Christo teste, seipsum decipit. Sed hæc libro primo
clarissime demonstrata, ne nos hic remorentur, lector inuenies.

Duo principia, ex quibus sciri possit, q̄d constitutū à Christo, Authoritas scripturaꝝ Traditionis ecclesiasticę

Vt itaq; pergamus, quo cœpimus. Bina hæc in vniuersum stabiliuimus ab initio oīs
huius nostrę disputatiōis theologica, certaq́; principia: ex q̄bus sciri possit, in ecclesia sua
Christus quid cōstituerit, nempe ipsam scripturā canonicā: & ecclesiasticā traditionem

atq;

In q̃ sit perspicere ecclesiasticæ traditionis sententiam.

atq; authoritatem, quam demõstrauimus, in cõmuni sensu consensuq; orthodoxorũ fidelĩũ perspici. Quem quia nihil dubiũ est sanctos orthodoxosq; patres expressisse, quoties cõcordi aliquid sententia astruunt ac definiunt: ideo & scriptis sanctorũ patrum, præsertim his, in quibus sibi ipsis cõcordant oẽs, & consonãt inuicem, est indubia apud nos fides & authoritas, vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas. Addidimus his authoritatẽ cathedræ apostolicæ, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis ad quem q̃m referri oportuit omnẽ inter nos exortã de fide & religione quæstionẽ & controuersiã, eiusq; terminari definitione & iudicio, quod oẽs indiscusse absq; cõtradictione sequi oporteat: ipsum donatũ à Christo indefectibilis fidei priuilegio, atq; eius sententiã, definitionem & doctrinã, semper esse sententiã, definitionem ac doctrinã catholicę ecclesiæ, libro IIII. prolixe demõstrauimus. Quanq̃ tertio hoc (ne velut in causa propria minus ponderis, authoritatisq; habeat) hic non admodum vtemur principio. Age nũc ad hæc theologica principia, quæ magis iactitant, q̃ proferunt aduersarij, causam vniuersam diligenter expendamus, vt appareat quid ex canonicis scripturis, qd ex Euãgelica traditione, qd ex catholicę ecclesię sensu & cõsensu, quid ex cõcordi sanctorũ patrum testimonio, Petro atq; eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, constet attributum à Christo, quid vniuersali ecclesiæ, quid denique œcumenicis conciliis. Ita enim quando constabit, quid per se horum trium vnumquodq; acceperit, haud erit difficile eadem conferre inuicem.

Cathedræ apostolicæ, & præsidis eius indefectibilis fidei priuilegio suffulta authoritas.

Quænam ad dicta principia proponantur conferenda inuicem: Petri, Vniuersalis ecclesiæ, Oecumenicorum conciliorum. authoritas.

Quid autem ex his principiis constet Petrum & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsides accepisse à Christo, duobus superioribus libris III. & IIII. euidentissime demonstratum est. Quorum vt summatim hic repetamus capita.

Breuis commemoratio authoritatis Petri superius demõstratæ ex dictis principiis.

Petrꝰ caput & petra superædificãdæ ecclesiæ.

Ad quam nõ pertinet, qui ab illo diuisus est.

Principio, Petrum institutum à Christo ecclesiæ suæ caput, tam necessaria ad ipsum connexione corporis, vt quisquis illi non vniretur, non subesset, non obtemperaret, ad ecclesiam Christi non magis pertineret, quàm quæ à fundamẽto suo auulsa, separataq; iaceret quondam pars ædificij, ad ipsam domum aut ædificium, quæ eo ipso pars eius esse desinit, quod fundamento amplius non cohæret, tam ex clarissimis verbis Christi, quàm ex infallibili illa rectæ scripturarum intelligentiæ amussi, communi, inquam, orthodoxæ ecclesiæ consensu & confessione indubitatum fecimus. Cui vno velut ore testimonium perhibere patres orthodoxos tam Græcos, quàm Latinos ab initio vniuersos, æque demõstrauimus. Et imprimis, Clementem, Anacletumque Petri discipulos, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides & martyres gloriosos. Illum item sacrum Irenæum Polycarpi discipulum. Illum quoque eruditissimum Tertullianum, nec minus mirabilem, doctissimumque Origenem, Cyprianum insuper gloriosum Christi martyrem & Pontificem, præterea Magnum illum Basilium, Eusebium Cęsariensem, Cyrillũ Alexandrinum, Ioannẽ cognomento Chrysostomũ Constantinopolitanum. Et qui vnus plurimorũ instar est, illum Athanasiũ, vnà cum vniuersis Aegypti, Thebaidis, & Libyarum episcopis, vnà secum cõgregatis in Alexãdrina synodo. Vniuersam quoq; Orientis ecclesiam, in supplici libello ad Iustinianum principem. Sed & nostros quoq; eodem consensu æque vniuersos, Hieronymũ, Ambrosium, Hilarium, Augustinum, Leonem, Gregorium, breuiter quoquot aut sunt, aut fuerunt orthodoxos.

Petrum itaq; ecclesiæ caput, pastorẽ, principemq; constitutum à Christo, ex illis principiis certum, indubitatumq; fecimus. Cui & oues suas pascendas idem ille tertio commendauit, & quàm indissolubilis, quàm necessaria esset totius ecclesiæ suæ ad illum vnitas & connexio, æque clare significauit, cum ipsum fundamentum fore diceret à se construendi totius ecclesiastici ædificij. Ex quo quis non intelligat non pertinere ad Christi ecclesiam, quisquis ab hoc capite se diuidit? cum ædificij ad suum fundamentũ tam sit necessaria connexio, vt quicquid eius ab illo auulsum, separatumque fuerit, dici amplius non possit pars ædificij, sed ruina est.

Petrũ nõ solum particulariũ ecclesiarum oĩm, sed etiã vniuersalis ecclesiæ caput constitutũ à Christo.

Impugnat cẽsura Constãtiẽsis cõcilij, de cathedra Petri.

Nec est quod cauilletur hic quisq̃, Petrum particularium quidem ecclesiarum oĩm, non autem vniuersalis ecclesiæ caput constitutũ à Christo: quemadmodum Constantienses illi sensisse videntur, in censura illa quam suprà citauimus articuli cuiusdam Ioannis Vvicleffi, de cathedra Petri Romana ecclesia. Quos euidẽter redarguit Christus, dicens super ipsum Petrum se ædificaturum ecclesiã suam, quę vnica est, non plures: nisi quatenus plures vnam integrant & cõstituunt. Vna est, inquit ille, columba mea, per

secta

A fecta mea, vna eſt matri ſuæ, vnam catholicã eccleſiam credimus ac profitemur omnes
in ſymbolo Nicænæ fidei. Hãc vnam, hanc totã, hanc vniuerſam, quanta quanta erat,
ędificaturũ ſe dixit Chriſtus, ſuper illum Cepham, illud ſaxum, illam petram apoſtolo
rum & totius eccleſię principem. Quem iam aſcenſurus ad patrem & abiturus in regio
nem longinquam, ſuprà audiſti vt conſtituerit ſuper vniuerſam ſuam familiam, vt &
oues ſuas & agnos ſuos paſcendos, gubernandosq;, & vniuerſum illi commiſerit ouile
ſuum. Illi dixit omnipotẽs Dei verbum: Tu paſce, regeq; oues meas, cuius pater ante di
xerat ad Dauid: Tu paſces populum meum Iſrael. Cui, inquit ille Bernardus, non pla-
num eſt omnes oues deſignaſſe Chriſtum? nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil. Nun-
quid nõ ſunt omnes Chriſtiani, ſeu ſeparatim, ſeu cõiunctim eos intelligas, oues agni-
ve Chriſti? At abſq; exceptione, abſq; diſtinctione cõmiſſi ſunt omnes curę, regiminiq;
Petri, ſuper quem ædificata eſt, non plures, non particulares, ſed vnica, tota, vniuerſaq;
Chriſti eccleſia. Quem non vni Romæ, ſed (vt B. Chryſoſtomi verbis dicam) vniuerſo
orbi terrarũ prępoſuit Chriſtus. Et (vt ille ter ſanctus Leo) vniuerſarũ gentium vocatio
ni, omnibus quoque apoſtolis & cunctis eccleſiæ patribus: vt quãuis multi ſint in populo
Dei ſacerdotes, multiq; paſtores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter ipſe re-
git & Chriſtus. Adeo, vt ille D. Gregorius affirmare nõ dubitet, cunctis Euangeliũ ſci-
B entibus eſſe notorium, voce diuina totius eccleſiæ curam cõmiſſam principi apoſtolorũ
Petro. Sed hæc libro III. & IIII. tam ex canonicis & Euãgelicis ſcripturis, quã ex catholicę
ab initio eccleſiæ cõmuni ſenſu, fide & cõfeſſione, clariſſime & irrefragabiliter demon
ſtrata ſunt. Cuius vt nullũ aliud haberemus teſtimoniũ, certe vnius Calcedonenſis con
cilij nobis ſufficere deberet authoritas. In quo DCXXX. ex toto orbe cõgregati epiſco-
pi, ad beatiſs. Leonem referentes acta illius cõcilij, eundem apoſtolicę ſedis & vniuerſa
lis eccleſiæ cõpellarunt epiſcopum: quod eadem illa atteſtatur ſynodalis epiſtola, & B.
Gregorius ſuo hoc ipſum luculentiſſimo teſtimonio cõfirmat. Siquidem in epiſtola ad
Imperatorem Mauricium aduerſus illicitam ambitionem Ioannis Conſtantinopolita
ni epiſcopi, item, & in altera, ad Eulogium Alexandrinum patriarchã, præterea etiam
In alia ad Anaſtaſiũ Antiochenũ, affirmat præfatũ Leonem à frequẽtiſſima illa Calce
donẽſi ſynodo recognitũ & appellatum fuiſſe patriarchã œcumenicum, hoc eſt, totius
orbis terrarum, aut vniuerſalis eccleſiæ. Si itaq; vniuerſalis eccleſię epiſcopus Leo, idq;
tanti concilij, atq; adeo ipſius vniuerſalis eccleſię teſtimonio, conſtat ſane vniuerſalem
eccleſiam, Petri, ſucceſſorumq; eius commiſſam regimini: quemadmodum particula-
res eccleſiæ gubernationi epiſcoporum ſuorum. Et ſicut particularis eccleſiæ caput eſt
diœceſanus epiſcopus: ita vniuerſalis eccleſiæ Petrus, ſucceſſoresq; eius.

Teſtimoniũ Calcedonenſis ſynodi.

Quare conſtat parum concinnam, parumq; fundatam (ne quid dicam grauius) eſſe
C diſtinctionem Conſtantienſis concilij, qua vtitur in damnatione illius articuli Vvicle-
fi. (Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere Romanam eccleſiam eſſe ſupremam) ſub his
verbis: Erroneus eſt, ſi per Romanam eccleſiam intelligatur vniuerſalis eccleſia, aut ge
nerale concilium, aut pro quanto negaret primatum Pontificis ſuper alias particulares
eccleſias. Quis enim per Romanam eccleſiam vnquam intellexit aut vniuerſalem eccle
ſiam, aut generale concilium? Mihi ſane videtur, Romanam eccleſiam haud obſcu-
ram, neque ambiguam habere ſignificationem, quum pro ſua inter omnes eccleſias au
thoritate, & primatus dignitate, toti ſemper orbi, Chriſtianisq; omnibus notiſſima fue
rit. Quam primam quidem illam totius orbis ſedem Petri & apoſtolicam cœleſti inter
nos beneficio exaltatam, & ſingulari illo, quod ſuprà aſtruximus priuilegio decoratã,
& cuius epiſcopus, ſimul eſſet eccleſiaſticæ hierarchiæ princeps, atque adeo vniuerſalis
eccleſiæ archiepiſcopus, vt reuera eſt, ita ſemper intellexerunt omnes. At vniuerſalem
eccleſiã nemo intellexit vnquam, niſi forte Latini ſermonis ignarus. Nam addita de-
terminatio particularis (Romana, videlicet) vetat, quo minus vniuerſalem eccleſiam
poſſis intelligere. Multo minus autem vniuerſale cõcilium: quod quis, obſecro, aut Ro
manæ, aut cuiuſuis alterius nomine deſignauit eccleſiæ? Tertiam vero illam diſiun-
ctionis particulam, qua tribuentes Romanis Põtificibus primatum ſuper particulares
eccleſias, eundem ſuper vniuerſalem eiſdem negant eccleſiã, addiderũt quidem neceſ-
ſario, ne ſibi ipſis ſtatim inuenirentur contrarij: ſed æque inconſiderate, aduerſus Chri-
ſti ipſius verba clariſſima, totius quoque orthodoxæ eccleſiæ confeſſionem & ſenten-

Parũ concinna, nec fundata Conſtãtienſis cenſuræ diſtinctio

 tiam.

stiam. Intelligebant sane gregi & ouibus(quas pastoribus suis subesse pręcepit Chri D
stus) non esse attributam ab eodem,contra rerum naturam & ordinem,authoritatem
ac potestatem superiorem,supra suum pastorem,ducem ac principem,quem idem ipse
pro se illis constituisset vicarium Quare si Petrum, successoresque eius cum orthodo
xa ecclesia recognouissent catholicæ ecclesiæ pastores, primates aut episcopos: statim
consequens erat,non esse ecclesiæ in ipsos,sed contrà potius,ipsorum in ecclesiam regi-
minis authoritatem superiorem, atque ita corruissent continuo magnifica illa eorum
decreta,quibus & Petrum & successores ipsius, sibi subiiciebant ac reddebant obnoxi-
os. Nunc vero pulchro, acutoque(vt sibi visi sunt)commento, non super vniuersalem
ecclesiam,quam sese repræsentare iactitabãt:sed super ecclesias particulares vniuersas
eorum esse potestatem,cõfessi sunt. Quasi aliud esset vniuersalis ecclesia,aliud vero par
ticulares vniuersæ: aut quasi, si omnes simul Christianos intelligas, non comprehen-
dantur sub appellatione ouium CHRISTI, quas absque distinctione,absque exce
ptione, idem ille,Petri commisit curæ & regimini. Quasi denique particulares ecclesias
dixisset CHRISTVS,& non potius vnicam suam,nempe catholicam, se ædifica-
turum super Petrum. Quanto rectius, synceriusque sacrosancta illa Calcedonensis

Calcedonensis synodus, qualem recognouerit Leonem Rom. Pontificem.

synodus, omnium quæ vnquam celebratæ sunt,celeberrima:& si qua alia,maxime re-
præsentãs vniuersalem ecclesiam,in epistola de actis suis synodalibus ad beatissimum E
Leonem, qua non solum illum vniuersalis ecclesiæ recognoscunt & fatentur episco-
pum, sed & Dioscori patriarchæ Alexandrini detestantes insaniam,iustęque eius depo
sitionis causas reddẽtes,hanc præcipue commemorant,quod ab eodem beato Leone,
ob contemptam aut neglectam apostolicæ sedis authoritatem, in impia illa Ephesina
synodo, in qua reliquis præuaricationis author extiterat,damnatus atque excommuni
cationi subiectus,in ipsum resurgere,& authoritate fretus generalis concilii, vicissim i-
psum excommunicare nõ est reueritus. Vbi inducta de vinea domini sabaoth & custo
de eius parabola, per vineam vniuersalem CHRISTI ecclesiam,per custodem eius
Romanum Pontificem,ecclesiasticę hierarchię principem intelligentes: Insuper,inquis
unt,contra ipsum vineę custodem,qui à saluatore deputatus est custos, insaniam suam
ostendit,dicimus scilicet,sanctitatem tuam,& incommunicabilem eum,qui corpus ec-
clesiæ vnire solitus est,meditatus est facere. Hæc illa Calcedonensis synodus. Vides hic
vineæ totius custodem,vides vnde pendeat vnitas totius ecclesiastici corporis.

Itaq; hic vt reuertamur ad institutum, nempe ad breuiter commemorãdum,quam
authoritatem ex theologicis illis principiis,cõstet Petrum atque eius successores,eccle-
siasticæ hierarchiæ præsides,accepisse à CHRISTO. Cum iam illum constet ab ipso
constitutum Christianæ ecclesiæ caput & principem , eamque vniuersam, ipsius com-
missam curæ & regimini , non destituisse eundem necessaria ad hoc authoritate æque F
certum est, sed talem ad proportionem authoritatem ipsi cõtribuisse super vniuersam

Petri in ecclesiastica domo ac familia, necessaria authoritas, & prerogatiua.

domum ecclesiasticam , qualem in domo priuata necessario habet quilibet paterfami-
lias,hoc est,vt eius præceptis obnoxii essent omnes,qui ad ecclesiasticam familiam per
tinent,in suo quique gradu & ordine: quibus ipse posset normam & leges pręscribere,
quæ sibi viderentur ad finem ecclesiasticę societatis conducere. Et ab vnoquoq; sui offi
cii rationẽ exigere. Insuper & exortas in eadem ecclesiastica domo,de fide,religione &
aliis ecclesiasticis negotiis quæstiones & controuersias,sua definitione ac iudicio cõpo-
nere: cum priuilegio quodã singulari,indefectibilis fidei,& infallibilis definitiõis ac iu-
dicii, in his quæ ad fidem, religionemq; pertinent, pro necessaria vtilitate & securitate

Oẽs suis pceptionibus obligãdi authoritas.

totius familiæ ecclesiasticæ. Quare & vni illi dictum à Christo,vt quodcunq; alligaret
super terram,alligatum haberetur in cœlis: hoc est,quodcunq; ille obligaret, præcipe-
ret,ordinaret in vniuersa ecclesiastica domo,hoc ipsum, obligare omnes in eadem exi-
stentes,etiam coram Deo: nullis aliis authoritatem eius circumscribẽs limitibus,quàm
ipsam domum catholicæ ecclesiæ,nempe,vniuerso orbe terrarum.

Ecclesiasticæ hierarchiæ psidis præceptionib⁹ simpliciter & indiscusse obsequendum.

Et quanq̃ etiam in vnaqualibet alia cõmunitate , cuius pars sumus , superiorũ in eis-
dem nostrorũ præceptis obedire teneamur,etiam corã Deo,quãdo ad finẽ faciunt socie
tatis in qua psident: à q̃ si prorsus aberrarẽt,nõ teneremur obsequi: Ecclesiasticæ tñ hie
rarchię psidis(cui in his quę sui officii sunt,ipse Christus semp adest speciali priuilegio)
non vult à nobis discuti pceptased simpliciter & indiscusse obsequi. Itaq; quẽadmodũ
in veteri

A in veteri illa synagoga præceptum suprà demonstrauimus, vt facerent quicquid dicerent, aut iuberent præsidentes illi Mosaicæ cathedræ, atque sine vlla discussione obedirent summi sacerdotis imperio, in nullam ab eo partem declinantes: Ita & apostolicæ cathedræ & totius ecclesiæ præsidi Petro atq; eius successoribus dixit Christus: Quodcunq; ligaueris in vniuerso orbe terrarum, ligatum erit in cœlo. Nihil excipit, nihil nostro reseruat aut arbitrio aut iudicio: sed simpliciter & indiscusse iubet seruare & facere quicquid nobis dicunt, hoc est, præcipiunt, qui cathedræ præsident: tametsi prohibeat eorum opera, vt sequaris, attendere. Quare & vni Petro vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi sua oratione impetrauit Christus, non quidem impeccabilitatis, sed indefectibilis fidei priuilegium: vni in apostolorum omnium præsentia dixit: Ego rogaui pro te Petre, ne deficiat fides tua, ad confirmandos fratres in fide: Petri hoc est, non ecclesiæ, priuilegium: nisi ex consequenti, & velut ex Petri priuilegio, & tanquam eidem adhærenti vt capiti, ac fundamento totius ecclesiastici ædificij. De qua cum Petro diceret Christus, quod eandem super ipsum ædificaturus esset, addidit: Et portę inferorum non pręualebunt aduersus eam: super te videlicet ædificatam: clare indicās ecclesiæ hoc ipsum ex fundamenti ac illius petræ priuilegio competere.

Indefectibilis fidei priuilegium primo Petri esse, ex consequenti ecclesiæ, quæ illi velut petræ innititur.

Sed hæc tam ex canonicis & Euangelicis scripturis, quàm ex earundem rectę intelligentiæ certa regula, catholicæ per orbem ecclesiæ ab initio recognitione, fide & confessione, & orthodoxorū patrum omnium concordi testimonio, duobus prioribus libris, B tertio & quarto, copiose & luculenter demonstrauimus. Vtque in omni hæreticæ persecutionis turbine ac tempestate suborta, velut ad certum, indubiumque veritatis signum, ad fidem Romanæ ecclesiæ, toto orbe respexerint Christifideles: ad eam confugerint, velut ad sacram quandam ancoram: eius traditionem, tanquam certam & infallibilem veræ fidei regulam, amplexi fuerint: vt in qua speciali illo Petro impetrato à Christo priuilegio, orthodoxam fidem, & apostolicam illam quam ab initio accepit traditionem, syncere conseruatam agnoscerent, conseruarię in finem.

Fidem, traditionemq; Romanæ ecclesiæ, vniuersę semper ecclesiæ fuisse certam, veræ fidei regulā.

Vt itaq; breuiter & in summa dicam, ex theologicis illis quæ memorauimus principijs, superius irrefragabiliter demōstratum est, Petrum constitutum à Christo totius, quantum quantum est, ouilis sui, hoc est, catholicæ ecclesiæ pastorem, gubernatorem, & principem. Cuius tam necessaria est ad illud suum caput vnitas & connexio, quàm ædificij ad suum fundamentum supra quod ædificatum est. Insuper, obtinuisse illum à CHRISTO talem, tantamque authoritatem, qualis, quantaque ad tam immensam multitudinem gubernandā, & in solidam vnitatem, concordiamq; cogendā & cōtinendam, & in finē illum suum dirigendā, illi fuerat necessaria. Cuius summā plenitudinemq; in clauiū regni cœlestis metaphora expressam diximus. Quas vni singulariter C Petro, non cęteris apostolis, nō etiā ipsi datas ecclesiæ, tam ex clarissimis Christi verbis, quàm ex concordi sanctorum patrum testimonio, atq; adeo cōmuni catholicæ ecclesię consensu, confessione & sententia, etiam demonstrauimus. Præterea, & iurisdictionis illam authoritatem terribilem, cuius potestas etiam cœlos penetrat: cui quicquid continetur in latissime patente ecclesiastica domo, cuiuscunq; sit dignitatis, gradus & officij, quicquid in terris est, subiectum est. Definiendarum quoque dubitationū circa fidem, religionem, legemq; Christi inter nos suborientium. Cuius definitionem & sententiam vt omnes sequi necesse est tuta securitatē rectitudinis, veritatisq; earundem nos accepisse. Præter hæc, quæ Petri sunt, & successorum eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, etiam aliud cathedræ apostolicæ demōstrauimus priuilegium, totius ab initio ecclesiæ catholicæ confessione recognitum: & ipsa rei comprobatū euidentia. Nempe, vt in ea nunquam deficiens orthodoxorum episcoporum successio, apostolicam illam traditionem, fideique orthodoxæ synceritatem, vt eam sine scripto viua illa traditione, doctrinaque accepit ab apostolorum principibus, ad finem vsque seculorum incorruptam, intemeratamque propagaret, quam aliter conseruari non erat possibile. Cuius traditionem, fidemque, multo confidentius hæreticis obijciebant sancti illi primitiuæ ecclesiæ patres & proceres, quàm ipsas scripturas Euangelicas, vt quas constat parum efficaces ad conuincendos hæreticos, quod instar plumbeæ cuiusdam (vt sæpe diximus) regulæ, facile se flecti patiantur & accōmodari ad sensum, quem quisque secum attulerit.

Summa eorum quę de authoritate ac prærogatiua Petri, atq; eius cathedrę irrefragabiliter demonstrata sunt.

Plenitudo potestatis regēdi vniuersalem ecclesiā.

Iurisdictionis.

Definiendi subortas quęstiones & cōtrouersias.

Cathedrę apostolicæ priuilegium singulare.

Ex prędictis euidenter cõsequi, ecclesiam non accepisse authoritatẽ sup Petrum aut ecclesiasticę hierarchię prȩsides.

Ex his tametsi etiam de vniuersali ecclesia lege correlatiuorum euidenter consequens D fit, eam non accepisse authoritatem supra Petrum & successores eius ecclesiásticæ hierarchiæ principes. Nam si pastor, rector & caput vniuersalis ecclesiæ Petrus, pasci hæc, gubernariq; debuit à Petro: eiq; subesse, & non viceuersa, fuitq; & est Petro in eam regiminis, iurisdictionisq; authoritas, huic vero subiectionis, obedientiæq; imposita necessitas. Si illius authoritati commissum, subortas inter nos quæstiones, controuersiasq; definire, consequens est, vt huic iniunctum sit illius sententiam sequi, illiq; semper inniti, tanquam suo fundamento ædificium. Hæc enim ex ipsa correlatiuorum ratione, naturaq; per se sunt euidentia: adeoq; si aliter non probaremus, vniuersali ecclesiæ in Petrum & successores eius nullam iurisdictionis authoritatem competere, nemo non satis demõstratum hoc intelligeret. Quoniã tamen Constantienses Basilienſesq; illi definierunt, vniuersalem ecclesiam (in cuius se ius, nescio quo iure surrogabant) potestatem immediate accepisse ab ipso Christo, cui quilibet cuiuscunq; status aut dignitatis, etiã ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ principes, obedire tenerentur: coactiuam etiã potestatem, sibi vsurpantes in eosdem: operæpreciũ videtur paulo diligẽtius hoc ipsum inuestigare, num quæ ex certissimis illis, quæ cõstituimus, principiis cõstare videatur vniuersali ecclesię à Christo data authoritas eiusmodi. Quod si erit, falsum sit necesse est, quicquid superioribus libris Petro super ecclesiã datum demõstrauimus: falsa proinde, imò E impossibilia illa ipsa nostræ fidei indubitata, certaq; principia, ex quibus consequerent, non solũ falsa, sed etiã pugnãtia. Nam ipsa rerum natura nõ patit, vt si Petro sit in ecclesiã (quẽadmodum demõstrauimus) data regiminis, iurisdictionisq; authoritas, quod ea vicissim sit ecclesię in Petrũ: sed simpliciter aut pesse aut subesse alterum alteri est necessariũ.

Vniuersali ecclesiæ nullam à Christo iurisdictionis datam authoritatem, nõ solum supra suum caput, & qui ipsius Christi inter nos agit vicarium: sed nec super vnumquemlibet etiam infimi gradus Christianum: & si quam maxime accepisset, eam nullo iure sibi vendicare posse vniuersalia concilia. CAP. IIII.



Xpectare te video lector, vt intelligas quid hęc sibi paradoxa velint. Nam paradoxa vt videant pleraq;, quæ ex theologicis illis principiis alioqui sunt euidentissima, fecit sacrarum scripturarum, & ecclesiasticæ illius antiquitatis, orthodoxorumq; patrũ, qui iam diu regnauit, neglectus & recepta pro illis profana quædam quiduis ex suo statuendi, definiendi iudicio, impiaque temeritas, nuper quorundam, qui sophisticis magis ratiunculis, quàm ad certissima illa quæ ostẽdimus principia, expendebant omnia: nunc vero nõnullorum, qui fastu secularium literarum inflati, de singulis pro suo iudicio pronuntiant, & se diuinorum, humanorumq; omniũ F Aristarchos cõstituunt. Dabo itaq; operam, vt etiam tibi, non solũ credibile, sed verum, quod dicimus videatur. Rursus igitur, quid dicam, accipe.

Bifariã intelligi vniuersalẽ ecclesiam.

Bifariam intelligere contingit vniuersalem ecclesiam, videlicet, aut ipsam totam, integram, perfectamq; vnà cum suo capite, aut velut cogitatione contra suum caput distinctã, quo pacto accipi certum est, quãdo fit aliqua eius ad suum caput relatio, vt cum dicimus, Petrum successoresq; eius esse pastores, rectoresq; vniuersalis ecclesię. Itẽ in illis verbis Christi: Et super hanc petram ædificabo ecclesiã meam.

Vniuersalem ecclesiam, vt eiusmodi, nullã iurisdictiõis authoritatẽ accepisse à Christo.

Vtrouis autem modo intelligatur, dico vniuersalem ecclesiam, vt huiusmodi est, nullã prorsus iurisdictionis potestatẽ, authoritatemq; accepisse à Christo, cuius omnino nullus vsus, nulla vtilitas, nulla prorsus potuisset esse operatio. Dico autẽ, vt eiusmodi est, hoc est, quæ primo conueniat toti, vniuersaliq; ecclesię, & non secundum accidens, aut secundum partem eius aliquam. Hoc enim pacto quicquid seu Petro, ecclesiasticęq; hierarchię principibus, seu reliquis eius ordinibus primo datum est, etiam vniuersali ecclesiæ datum esse vere intelligi, diciq; posset. Itaq; ne indistinctus sermo ambiguitatem pareret, & veritatis inquisitioni impedimẽto foret, addimus, inquantum eiusmodi.

Matth. 18 Verba illa Christi: Si pec. in te fra. tuus, &c. Dic ecclesiæ

Principio hoc te scire volo, quàmuis illis verbis CHRISTI, in quibus vniuersum est aduersariorum fundamentum: Si peccauerit in te frater tuus, & cætera: dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque

solue-

A Deinde, quid quæso ex hac astrui posset tolerantia & conniuentia? Quandoquidem
simpliciorum vulgus (quæ est pars maxima) quonam pacto huic conciliorum temeri-
ritati, & iniustissimæ vsurpationi se potuisset obijcere? præsertim cum eorum non sit di
iudicare eiusmodi. Docti autem pleriq; prudentesq; viri, quibus seditiones illæ haud
mediocriter displicuere, quid obsecro facerent sub illis tumultibus, in quibus & reges
& principes conuenerunt in vnum aduersus dñm, & aduersus Christum eius? Sed Ga-
malielis illa sentẽtia dijudicauit, probauitq;, num ex deo essent illa cõsilia. Deposuit Eu
genium IIII. indubitatum Põtificem Basilieñ. conciliũ, & in locũ eius Amadeum quen-
dã substituit. Attamẽ Eugenium illũ, successoresq; eius pro indubitatis Romanis Pon.
ecclesiasticæ hierarchiæ primatibus in hunc vsq; diẽ, recognouit vniuersa Christi eccle
sia. Illius aũt Amadei post dissolutum illud cõcilium, quis vnq̃ meminit? Nunquid er-
go, ex vniuersalis ecclesiæ sentẽtia consensuq; quisq̃ credere potest acta hæc à Basilieñ.
concilio, quæ acta nunq̃ probauit Christi vniuersalis ecclesia? Postremò, quum hic de
authoritate supernaturali agatur, quę ipse Christus in suo illo ecclesiastico regno ad fi
nem illum supernaturalem consequendum, quibus sibi visum est, dispartitus est, non-
dum ex illis ad quæ prouocati sumus theologicis principijs, satis demonstratũ est, vni-
uersalem ecclesiam, si quam proprie & primo accepisset à Christo authoritatem, eam
B potuisse pro suo arbitrio transferre in alios, nisi & eius transferendæ sibi datam potesta
tem demonstrarent à Christo.

Vniuersali igitur ecclesiæ nullam prorsus iurisdictionis authoritatem datã à Chri-
sto, ex his mihi satis demonstratum videtur, vt cuius vsus nullus, nulla vtilitas, nulla fu
tura erat operatio. Certa est enim indubitataq; philosophorum illa sentẽtia: Deum &
naturam nihil frustra facere.

Cõclusio de authoritate vniuersalis ecclesiæ

Illa vero Christi verba, in quibus vniuersum illius quam impugnamus authorita-
tis fundamẽtum est, Matth. xviij. Si peccauerit in te frater tuus, &c̃. dic ecclesiæ, & quę
sequuntur, ad vniuersalem ecclesiã nihil pertinere, sed de particulari loqui ecclesia, tam
rei ipsius de qua agitur, natura, q̃ ipsius vniuersalis ecclesiæ ab initio docet obseruatio.
Quibus tametsi vnamquamlibet particularem ecclesiam, iurisdictionis authoritatem
in subditos sibi accepisse à Christo nõ dubitauerim, multo tamẽ minorẽ, limitatioreq;
illa Petri & successorũ eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum. Ecclesiarũ siquidem iu-
risdictio, certis limitibus dioecesibusq; arctatur & circunscribitur. At illorũ authoritas,
est in ipsas etiam ecclesias vniuersas. Quamuis autem de ecclesiasticæ domus authorita
te loquens, etiam vniuersitatis verbis vsus fuisse videatur Christus, dicens: Quæcunq;
alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: intelligi tamen hæc oportere, vt di-
stributionem faciant accommodam, quemadmodum dialectici loquuntur, indubita-
C tum est, & ipse verborum Christi series & contextus euidẽter indicat. Nam postquã
præcepisset vnicuilibet christiano, peccantem in se fratrem corripere, nostramq; admo
nitionem negligentem aut contemnentem ecclesiæ denunciare, non vtiq; vni, vniuer-
sos qui toto orbe futuri erant fratres, sed vnumquenq; suæ, authoritatem deinde no-
bis commendans ecclesiastici iudicij, subdidit: Amen dico vobis, quæcunq; alligaueri
tis in terra, &c̃. Id est, quæ vnaquælibet ecclesiarũ alligauerit in subiectos sibi. Ita enim
intelligi oportere, & ipsa rei de qua agitur natura, & ipsa explicat elocutionis forma.
Quis enim dubitet irritum fore, si Bononieñ. ecclesia in dioecesanum Mediolaneñ. aut
Rauennatem suam authoritatem iurisdictionemque exercere præsumpserit? At in
illis verbis dictis ad Petrum, nihil est eiusmodi quod cogat intelligere talem distribu-
tionem accommodam, sed simplex, vniuersos simpliciter comprehendens distributio,
vni siquidem singulariter dicitur: Quodcunque alligaueritis super terram, ligatum
erit & in cœlis, vnius singulari authoritati, omnes sine exceptione subiecti sunt.
Quòd si insuper hic diligenter attenderis, & ordinem, & vim energiamque verborum
CHRISTI, vt videlicet prius docuerit vniuersam suam ecclesiam ædificaturum
se super Petrum, vt vni deinde promiserit claues regni, quibus plenitudinem maie-
statemque ecclesiasticæ potestatis velut metaphora expressit, vt præterea vni singula-
riter dederit potestatem obligãdi oẽs qui super terrã sunt, tamen in domo ecclesiastica,
dicens: Quodcunq; ligaueris super terrã, ligatũ erit & in cœlis, velut oĩbus. Ecclesijs ve
ro deinceps, præsente tamẽ, inclusoq; Petro vnũ illud: Quæcũq; alligaueritis sup terrã,

Subruit præcipuũ aduersariorũ fundamentum

Ad particulares ecclesias nõ vniuersalẽ pertinere illa verba Christi: Quęcũq; alligaueritis, &c.

Maior Petri, q̃ ecclesiasticæ congregationis authoritas

ligata erunt & in cœlo, tanquam vno ex multis: clarissime intelliges, non solum maio- D rem magnificentioremq; quandam iurisdictionis authoritatem attributam Petro, & successoribus eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, præ illa data congregationi ecclesiasticæ, aut multis (vt Origines loquitur) ligatoribus. Quinimo à basi, à fundamento hoc structuræ ecclesiasticæ, à capite & vertice mystici corporis huius ipsius vim efficaciamq; secundum ordinatissimum rerum naturæ ordinem profluere in mẽbra vniuersa, quandiu illi suę basi & capiti indissolubili illo connexionis vnitatisq; vinculo cohærerent, à quo quicquid separaſ, protinus ruina est, protinus mortuum & iners truncus vt hoc lib. tertij & quarti plerisq; locis diligentius explicauimus.

Dices itaq; mihi: Ergo vniuersali negas ecclesiæ iurisdictionis authoritatẽ in membra propria, quam concedis particularibus? Quid ni negauerim? Quando in vniuersali ecclesia (vt iam demonstrauimus) nullus eius vsus futurus erat, nulla operatio: particularibus autem ecclesijs eius erat, & est, non solum vtilitas præcipua, sed & summa necessitas. Iam vero etsi quã omnino iurisdictionẽ vniuersali ecclesię competere contenderis, certe aliam aut maiorẽ ne affingere posses illi ex dictis Christi verbis, quàm in sibi subditos competat ex eisdem, vnicuilibet ecclesiarum particularium, quam non solum inferiorem authoritate Petri, sed ei subditam subordinatamq; esse, indubitatũ est. Postremò, vt particularem quamlibet ecclesiã (cui data est à Christo in sua mem- E bra ligandi soluendiq; potestas) non excludere, quin potius includere suum caput & episcopum, supra indicauimus: sine quo, reliquam multitudinem nullã ligandi soluendiq; authoritatem habere certum est: ita & vniuersalem ecclesiam, si quam omnino iurisdictionis authoritatem accepisse velis à Christo, intelligere tamen ipsam oporteret integram: non solum ex reliquis membris, sed etiã ex capite. At ita, qui subijcere illi conantur authoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidentium, hoc faciunt, vt contra rerum naturam idem sibijpsi subijciãt. Quanquam si ad animale etiam corpus respexeris, cui ad rationem correspondere corpus mysticum ecclesiæ certum est ex Apostolo, æque nihil dubitabis, toti vt eiusmodi & primo nullam iurisdictionis authoritatem competere. Hoc enim est, statuendi, imperandi, præceptionumq; suarum vinculis alios obligandi iurisdictionis authoritas, in corpore mystico christianæ ecclesiæ: quod in animante vis illa motiua gubernatiuaq; totius corporis & membroꝝ omnium. Hæc autem non est primo totius, sed partis hegemonicæ, cuius in animali profecto est in capite domicilium. In homine vero mentis aut partis rationalis, quæ ex capite membris vniuersis eisdem cohærentibus, per neruos, veluti habenas quasdam, moderatur pro suo arbitrio, cuius & imperia, etiam extrema quæq; & à capite distantissima, momento exaudiunt, & sequuntur, nisi vel ipsa parum firma sint, vel in habenis ipsis, hoc est, neruis, quibus velut à sessore ex capite gubernãtur, defectus aliquis fuerit. Quare & in corpore illo my- F stico christianæ ecclesiæ iurisdictionis illa regendi imperandiq; authoritas, non est primo totius corporis, quod regi debuit, non regere, obsequi, non imperare: sed in parte eius hegemonica, illa videlicet, cui præceptum est à Christo pascere & regere ouile suum, & cui dictum, vt quodcũq; ipse hic obligaret in terra, hoc ipsum sic obligatum haberetur in cœlis.

Similitudo aptissima

Corpori animali non cõuenire primo vim motiuã gubernatiuãq; totius corporis, sed parti hegemonicæ

Sed claues saltem, inquies, regni cœlorum datas ecclesiæ non diffiteberis, quum eas Augustinus etiam claues appellet ecclesiæ, Petrumq; ecclesiæ personam gessisse velit, cum easdem à Christo acciperet. Imò vero & nego, & pernego, nisi sane hoc ipsum intelligatur.

Claues regni cœlorum primo datas Petro nõ ecclę

Quod autem Augustinum hic proferſ, putabam ego ad theologica illa me prouocatum principia, nempe ad scripturam canonicam, & orthodoxæ ecclesiæ communẽ sententiam obseruationemq;, atq; adeò, ad authoritatem traditionis ecclesiasticæ. Ex quibus euidentissimum fecimus, claues illas datas vni proprie Petro. Nam cum ecclesiam suam super Petrum se ædificaturum polliceretur Christus, addidisset q; magnificam illam promissionem ad eandem pertinentem. Quòd portæ inferorum non essent præualituræ aduersus eam, non continuauit de ea sermonem dicendo: Et ipsi dabo claues regni cœlorum, sed reuersus ad petram illam, superædificandæ ecclesiæ suæ fundamentum: Et tibi, inquit, dabo claues regni. In qua tam clara luce euangelicæ veritatis, verborumq; Christi, non video quid quisquã hæsitare possit, quos angulos, quę subterfugia

Ad obiectionem ex Augustino

A solueritis super terram, erūt soluta & in cœlo. Quāmuis, inquam, his Christi verbis, ecclesiam accepisse ligandi, soluendiq́ue potestatem, & diuus Hieronymus cōfirmet, & nos etiam suprà demonstrauerimus: nihil tamen hæc pertinere ad vniuersalē ecclesiā, vtrouis prædictorum modorum ipsam intellexeris, mihi omnino videtur certissimum. Nam cum præceperit peccantem in nos fratrem corripere: deinde, vnum aut duos adhibere testes: tertio, denuntiare ecclesiæ, non intellexisse illum ecclesiæ nomine, ipsam vniuersalem ecclesiam, ipsa de qua loquebatur, & quam præcepit rei natura mihi euidentissime demonstrare videtur. Quis enim peccantem in se fratrem vniuersali denuntiare posset ecclesiæ, hoc est, vniuersitati omnium in vniuersum orbem dispersæ Christifidelium? Nunquid hæc vniuersitas in vnum aliquem locum, aut conuenit vnq̄, aut conueniet, vt adiri possit à nobis? vt illi peccantis in nos fratris denuntiatio fieri? vt is ab illa corrigi aut corripi? At ecclesia ad quam quenq; in hac causa remittit Christus, semper cuique patet, semper inuentu, semper aditu est facilis, semper parata omnibus. Cum illius præcepti vsus occurrat, in dies singulos. Sed vniuersali, inquis, cōcilio repræsentante vniuersalem ecclesiam, potest illa denuntiatio fieri. Possit sane concilio fieri: attamen ecclesiæ nomine vniuersale concilium non intelligi, æque certum est: cum ei dicere præcepit Christus, si peccans in nos frater, nostra correptione emendatus non fuerit. Alioqui quo pacto erit credibile illis trecentis & amplius annis ante Nicænum concilium, primum vniuersalium omnium, neminem vnquam satisfecisse illi Christi præcepto? Deinde, vt dixi, ecclesia ad quam quenque remittit Christus, in causa fraternæ correptionis, semper patet, aditu facilis omnibus. At vniuersalis conciliī rarissime cuiquam potest fieri copia. Quod si dixeris, tam vniuersalem, q̄ particularem ecclesiam indifferenter à Christo intelligi, cum præcepit dicere ecclesiæ, si quando nos monentes, corripientesq́ue contemnit frater. Tunc quidem particulari ecclesiæ denuntiandum fore, quando tali subest alicui. Si vero nulli subsit particulari ecclesiæ (quemadmodum summi Pontifices, ecclesiasticæ hierarchiæ primates) hunc talem denuntiari oportere vniuersali ecclesiæ.

nihil pertinere ad vniuersalē ecclesiā.

B

Sed vide, q̄ non quadrent ista. Necesse est denuntiādum ecclesiæ fratrem, subiectum esse ecclesiæ, cui denuntiabitur: Quare Christi præcepto non satisfecerit, qui peccantem in se fratrem, qui pars est & subditus Traiectensis ecclesiæ, denuntiauerit ecclesiæ Leodiensi: nec rursus, si Traiectensis ecclesiæ episcopum, ipsi Traiectensi, cui præficitur, nō subiicitur, ecclesiæ denuntiare voluerit. Sed Traiectensis ecclesiæ subditum, denuntiare oportet Traiectensi ecclesiæ. Episcopum vero, non suæ, cui præficitur, sed superiori, cui subiicitur, denuntiari necesse est, hoc est, Traiectensem episcopum Coloniēsi ecclesiæ, aut certe Romanæ, cui subiiciuntur omnes. Demonstratum est autem Petrum & successores eius Romanos Pontifices, vniuersalis ecclesiæ esse pastores, rectores & episcopos. Illos ergo in nos peccantes, non vniuersali ecclesiæ, cui præsunt, non subiiciuntur, sed Christo potius ac Deo, cui subiecti sunt, oratiōibus, gemitibusq́ue nostris denuntiare debemus, vt aut eos emendet, aut aliter suæ prouideat ecclesiæ. Qui cito faciet vindictā seruorum suorum ad se clamantium. Itaq; illa Christi verba: Dic ecclesiæ, nullo vnquam casu de vniuersali ecclesia intelligenda sunt. Nam Romanus Pontifex illi præest, non subiicitur, quare illi denuntiari nō potest. Cæteri autem omnes subsunt particularibus ecclesiis. Quare nulla est eos ad vniuersalem ecclesiam deferēdi necessitas, vt nec possibilitas. Sed denuntiandus quisq; est particulari, cui subiectus est ecclesiæ. Qui si nulli alteri, saltem Romanæ subiicitur, & ipsi quidem particulari: sed quæ (vt superius demonstratum est) Dei beneficio, singulariq́ue priuilegio primatū obtinuit. Cui facile denūtiari potest omnis Christianus in nos peccans frater. Deinde, vt daremus illa Christi verba loqui indifferenter, tam de vniuersali ecclesia, quantum ad fratrem nulli particulari subiectum ecclesiæ, quàm de ecclesia particulari, & sua vnius cuiusque, quantum ad fratres alios. Certum tamen est ex his verbis, haud maiorem vniuersalis ecclesiæ authoritatē astrui posse, quàm sit vniuscuiusq; particularis: vt Traiectensis, aut Leodiensis dico, quantum ad ipsam in se authoritatis, potestatisque essentiam, energiam, vim & efficaciam, quàmuis forte in plura supposita, pateret eius iurisdictio. Nihil enim vel fingere quisquam posset hic dictum vniuersali ecclesiæ, quod nō certissimo dictum constet vnicuilibet particulari ecclesiæ. Certum est autem, & ab ipso etiam cuius sen

Cauilli remotio.

C

Ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, in nos peccātes cui denuntiā di sint.

 tens

tentiam impugnamus, Constantiensi concilio concessum, vt audisti, maiorem, efficaci D oremq; esse authoritatem, potestatemque Petri, & successorum eius, ecclesiasticę hierarchiæ principum, quàm vniuscuiuslibet particularis ecclesiæ, Leodiensis dico, aut Traiectensis. Maiorem ergo eorundem esse authoritatem præ authoritate vniuersalis ecclesiæ confiteri plane est necessarium.

Quod nullus vsus foret iurisdictiõis, si qua eēt, vniuersalis ecclesiæ.

Rursus: Huius authoritatis iurisdictionis (si qua esset) vniuersalis ecclesiæ, nulla prorsus foret vtilitas, nullus vsus, nulla operatio aut exequutio. Quum sit impossibile in vnum cõuenire infinitam illam vniuersitatis Christianorum in vniuersum orbem diffusam multitudinem. At, nisi in vnum conueniat, impossibile est illius totius, vt tota, vniuersaque est, vnum esse aliquem actum, vnam operationem. Impossibile igitur authoritatis, potestatisque illius, quæ toti, vniuersæque inquantum eiusmodi conueniret, aliquod esse exercitium, quod sine aliquo actu totius, inquantum totum huiusmodi, non posset intelligi.

Cauilli remotio.

Si hic ad vniuersale concilium iterũ refugias, dicasq; ipsum repræsentare vniuersalẽ ecclesiam, eiusq; in se potestatẽ habere. Ipsum autẽ haud difficile in vnum congregari posse, & quæcunq; volueris exercere & exequi. Audio quidẽ nudis verbis hęc affirmaris minime tamen demonstrari ex principijs illis (ad quę prouocati sumus) theologicis.

Nam cum certum sit œcumenicum concilium adeo nõ esse vniuersalem ecclesiam, E quæ millies fortassis millena milia toto orbe complectitur hominum: vt vix sit aliquanta eius particula. (Nam in secundo vniuersali cõcilo, Constantinopolitano primo, centumquinquaginta tantum interfuisse traduntur episcopi) quæro, vnde habeat quod repræsentet vniuersalem ecclesiam, eiusque authoritatem, potestatemque (quam tamen nullam demonstrarunt) exerceat. Aut enim obtinet hoc à CHRISTO, aut ab ipsa vniuersali ecclesia. A CHRISTO hoc sibi datum esse vt centum aut ducenti episcopi totius, quanta est, ecclesiæ authoritatem habeant, nec iota vllum proferent. Ab ipsa ergo vniuersali ecclesia hanc in se transfusam authoritatem & velut delegatam sibi, necesse habent dicere. Sed dicere haudquaquam satis est, factum demõstrasse oportuit, & iure riteque factum. Nam de vtroque illis moueri posset quæstio & controuersia. Quin nos contrà demonstrabimus. Primum vniuersalem ecclesiam, nec de facto potuisse delegare authoritatem suam vniutrsali concilio. Deinde, vt potuisset, non tamen constare quod vnquam fecerit. Tertio, si fecisset, merito dubitari, an potuisset iure facere.

Vniuersale concilĩ, an repræsentet vniuersalem ecclesiam.

Imprimis: Si ex vniuersalis ecclesiæ delegatione quadam, seu commissione, concilium repræsentet vniuersalem ecclesiam, eiusque authoritatem exerceat: necesse est igitur, vt hanc conciliorum authoritatem delegatam, præcesserit actus aliquis vniuersalis ecclesiæ, vt eiusmodi est, eam authoritatem sibi delegantis. Sed certum est, vniuersalis ecclesiæ per vniuersum orbem diffusæ, vt eiusmodi, nullum actum aut fuisse vnquam, aut esse potuisse. Deinde, vt esse posset, potuissetque vnus aliquis actus F vniuersalis ecclesiæ, potuissetque facto commisisse suam authoritatem vniuersalibus concilijs: nunquam tamen id factum aliquando probabitur. Neque enim in ipsis concilijs id factum fingi potest. Cum certum sit, concilia non esse vniuersalem ecclesiam. An vero ex eius delegatione repræsentent vniuersalem ecclesiam, hoc ipsum est, quod nunc ambigitur. Quod qui factum affirmant, ostendere deberent, vbi, aut quando factum fuerit. Certe, quoniam ante delegationem eiusmodi, non fuisset ista conciliorum authoritas, necesse est, aut eam præcessisse concilia vniuersalia, aut primum saltem vniuersalium conciliorum, nec repræsentasse vniuersalem ecclesiam, nec eius obtinuisse authoritatem. Atque ita Nicænum illud, omnium maximæ in ecclesia authoritatis, hanc vniuersalis ecclesiæ authoritatem, quam hæc nouissima sibi vendicant, non habuisse necesse est.

Quòd si ad conniuentiã aut tolerantiã, hic confugiant vniuersalis ecclesię. Primum, nec eam ipsam vnquam proferent, etiam si ea sufficeret. Nam in nullo vniuersaliũ conciliorũ omnium hoc sibi præsumpsisse patres inuenient, vt dicerent catholicam se repręsentare ecclesiam, eiusq; authoritatẽ exercere, nisi inquantũ ipsis interesset, aut etiã præsideret illa ecclesiasticæ hierarchiæ principum Petri, successorumque eius authoritas præterquam in his, quæ nunc impugnamus, Constantiensi & Basiliensi nouissimis.

Deinde

A fugia quærere, quas figuras fingere. Sed fingant, per me licet, quas figuras voluerint: modo ne vmbras & imagines in veritate quærentes, ipsam nobis conentur veritatem auertere. Quam etiã ipsam, certissima illa rectè intelligendaꝝ scripturaꝝ amussi, communi orthodoxæ ecclesiæ sensu euidenter confirmauimus. De Augustino vero possem dicere, quòd vnus homo fuerit hac in re nec secum firmiter nec cum alijs consentiens. At patrum sententiæ tunc apud nos est præcipua authoritas, quando & secum, & cum alijs consentientes, ipsam nobis explicãt communem orthodoxæ ecclesiæ sententiam. Quo tamen pacto sane intelligi possit illa Augustini sentẽtia, supra à nobis indicatum est. Nam ecclesiæ hæc sunt, diciq̃ possunt, quæcunq̃ diuersis eius mẽbris, ad ipsius præcipue vtilitatem data sunt: sed non primo, neq̃ secundum ipsam totam, sed secundum partem. Et hactenus quidem de vniuersali ecclesia, quæ attributa illi à Christo ex theologicis illis principijs demonstrari possit iurisdictionis authoritas, nempe, prorsus nulla: vt quæ sine vsu & fructu exercitioq̃ frustra futura erat. Cum vniuersalis ecclesię secundum totam, & primo, nullus omnino possit esse actus.

Sunt quidem & alia nonnulla ad vniuersitatẽ orthodoxæ ecclesiæ pertinentia præconia, videlicet. Quòd sit columna firmamentumq̃ veritatis: quemadmodum de ea prędicat Apostolus, quam viuificet sacer ille spiritus, & intima quadam perfusione do- *Vniuersalis ecclesiæ præconia* *1. Timo. 3*

B ceat omnem veritatem necessariam: nec in fide labi errareq̃ permittat. Hæc, inquam, ecclesiæ prærogatiua est, hoc priuilegium: sed eius quæ Petro ipsiusq̃ cathedræ vnitur & quæ illi haud secus, ac fundamento suo ædificium, inhæret, & innititur. Illi nempe promissum est, quòd inferorum portæ aduersus ipsam nunquam præualituræ sunt. Ab hoc fundamẽto si quid auulsum separatumq̃ fuerit, ruina est, nec pertinet ad Christi ecclesiam, à promissisq̃ eius alienum est.

Concilijs vniuersalibus nullam proprie & primo iurisdictionis authoritatem ex lege Christi competere. Et rationũ eoꝝ, qui tuẽtur authoritatẽ Constantiẽ. & Basilieñ. conciliorum, in contrarium inefficaciam demonstrare.

CAPVT V.

POstulat nunc ordo, vt de tertio eorum quorum hic authoritatẽ inuicem comparare cœpimus, de vniuersali inquam concilio, inquiramus, quidnam etiã illi attributũ à Christo ex theologicis illis demonstrari possit principijs. Sed cum nec verbum quidem sit in scripturis canonicis, quod proprie loquatur de cõcilijs vniuersalibus, aut authoritate eorundem. Nisi forte quis illud eis accommodare voluerit, quod dicit Christus: Vbi sunt duo vel tres cõgregati in nomine meo, ibi *Nullum esse verbũ in scripturis, quod ꝓprie loquatur de concilijs vniuersalib⁹*

C in medio eorum sum. Quæ tamen quid proprie ad generale concilium? Quid inquam magis, quàm ad particulare quodcunq̃, imò, quàm ad duorum aut trium christifidelium in nomine eius conuentum? Cum insuper primis illis annis trecentis plane ignota fuerint primitiuæ illi ecclesiæ, nec diuinam vllã, vt paulo superius indicauimus, institutionẽ inuenia ntur habere, sed Constantini potius Imp. sint inuentũ cuius pio zelo ad extinguendas gliscentes tũc per ecclesiam hæreses, præcipue autem Arrhianam impietatem, primo omnium Nicænum concilium celebratum est, euocatis ex toto orbe episcopis: de eorundem authoritate, quæ eis aut vnde conueniat (quandoquidem ex ipsis Christi verbis nihil est, quod sibi proprie arrogare possint) in sequentibus accuratius agendum est. Hic vero illoꝝ, qui Constantieñ. & Basilieñ. conciliorum authoritatem tuentur & asserunt, rationes demonstrandum est esse prorsus inualidas. Nec per illas vniuersalibus concilijs vllam iurisdictionis authoritatem, ex lege Dei, naturę, aut euangelica asseri. Sed cum illarum pręcipua innitatur illis verbis Christi: Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunq̃ alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, &c. in eisdem irrefragabiliter fundari affirmant, quòd plenitudo potestatis gladij spiritualis primo sit in vniuersali ecclesia, super vnumquemlibet christianum, etiam summum ecclesiasticæ hierarchiæ caput & principem, cui, vt & cęteris membris omnibus, ex eadẽ potestatis plenitudine possit leges præscribere, quas pręuaricari non liceat, in eandẽ nescioquo iure, surrogare se conãtibus vniuersalibus concilijs, supiore capite *Rationũ quibus Constantieñ. Basiliensisq̃ cõciliorum authoritatẽ tuentur, demonstratur inefficacia* *Ad primam ex verbis Christi* *Matth. 18*

ea

ea funditus euersa est. Vbi demonstrauimus, nullam prorsus esse authoritatem eiusmo D
di vniuersalis ecclesiæ, quam exercere nunquã posset. Etsi qua maxime esset, eam nul-
lo iure sibi vendicare posse concilia, quamuis vniuersalia. Nec ad vniuersalem ecclesiã,
quicquam pertinere dicta Christi verba quæ iactitant (dic ecclesiæ & quæ sequuntur)
sed de particulari vna qualibet ecclesia necessario debere intelligi. Aut si omnino etiã
de vniuersali sicut de particulari qualibet quisquam contendat indifferẽter posse intel-
ligi, iam non maiorem vniuersali ecclesiæ, quàm particularium cuilibet ex illis verbis
authoritatem afferet. Quæ vniuersa subordinata & subiecta est authoritati ecclesiasti
cæ hierarchiæ capitis. Et postremo, nec illã ipsam posse intelligi, nisi incluso suo capite.

Quod itaq; dicitur, ecclesiæ datam iurisdictionis authoritatem super vnum quemli
bet fratrem nostrum, hoc est, christianum quemcunq;. Respondemus, indefinitam illã
esse locutionem Christi de ecclesia, per eamq; intelligi particularem non vniuersalem
ecclesiam, cum determinatione quadam reciproca, insuper & distributione eiusmodi

Verus intellectus corundẽ verborũ Christi

(vt dictum est) accommoda, perinde, ac si dixisset: Si te admonentem corripientemq;
frater contempserit, &c. dic suæ ecclesiæ. Quam si non audierit, sit tibi tanquam ethni-
cus & publicanus. Neq; est, ꝙ dicas simpliciter dicta Christi verba simpliciter quoq;

Cauilli remotio

oportere intelligi. Nam ipsa te res hanc docet necessariam expositionem & intelligen-
tiam, quemadmodum & ea quæ præmittuntur: Si peccauerit in te frater tuus, vade & E
corripe eum inter te & ipsum solum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum aut
duos, &c. Quæ etiam verba simpliciter dicta, necessariam tamen restrictionem accipi-
unt. Quid enim si eiusmodi sit natura peccati in me fratris, vt testes alios non recipiat?
Esse enim peccata quædam, quæ deduci non posse in humanum iudicium, certum est.
Itaq; & illud quod sequitur: Si eos non audierit, dic ecclesiæ, ipsa res docet necessario
intelligendum de sua ecclesia. Si enim peccat in me frater, pars & subditus Rauenna-
tis ecclesiæ, Christi præcepto neutiquam satisfecero, si eundem non suæ sed Bononieñ.
ecclesiæ denunciauero, nec viceuersa, sed suæ quisq; ecclesiæ denunciandus est. Quare
verba illa Christi, cũ eiusmodi reciprocationis specificatiõe necessario intelligẽda sunt.
Quæ eadem facit, vt distributionem sequentem, quæ ad commendationem spectat iu-
dicij ecclesiastici, videlicet: Quæcunq; alligaueritis super terram, &c. intelligere opor-
teat accommodam, perinde ac si dixisset: Quæcunq; alligauerit vnaquælibet ecclesia,
in suos videlicet, & sibi subditos, de quibus iam sermo præcesserat, ligata erũt & in cœ
lo. Quod enim hoc pacto necessario hæc intelligi oporteat, re ipsa euidenter conuinci-
mur. Certum est enim, tam Bononiensem, quàm Rauennatem ecclesias, dictis Christi
verbis accepisse illam quam important ligandi soluendiq; authoritatem: sed quamq; F
in sibi, non alienos, subditos: quam si in alios non suæ iurisdictioni subiectos exercere
præsumerent, quis dubitet irritum fore earum iudicium, nec ligata ab eis, ligata fore in
cœlo?

Quòd vero adijciunt, omnem authoritatem ac potestatem quæ data est Petro & ec

Ad rationẽ A fine potestatis ecclesiasticæ

clesiarum principibus, datam esse in vtilitatem & profectum ecclesiæ. A fine autem di
rigi regulariq; oportere quæ ad finem sunt. Omnem ergo potestatem authoritatemq;
ecclesiasticam datam Petro & ecclesiarum rectoribus, dirigi regulariq; ab ecclesia esse
necessarium. Ita respondemus: Omnis ecclesiasticæ authoritatis finem esse, nõ quidem
ipsam ecclesiam, sed finem congregationis ecclesiasticæ, ob quem in vnum conciliata
est. Oportet autem, quę ad finem sunt, in ipsum, veluti in scopum perpetuo respicere,

Quõ q̃ ad finẽ sunt, a fine regulari oporteat

ad ipsum tendere atq; hoc quidẽ pacto ab ipso regulari & dirigi. Non tamen ita, quasi
fini data esset coactiua aliqua, quam in ea quę ad finem sunt exercere deberet, potestas
& authoritas. Quę si qua esset, non tamen eam haberet vniuersitas multitudinis ecclesi
asticæ, quę ipsa nequaquam finis est, sed ad eundem illum finem tendens, nempe ad su
pernam illam hæreditatem (vnde protoplasti præuaricatione excideramus) assequen-
dam. Qui finis est, tam ecclesiæ, quàm omnis authoritatis potestatisq; ecclesiasticæ.

Quod rursum dicitur: Ecclesiasticæ hierarchiæ principes Ro. Pontifices, cæterosq;

Ad rationem Ex defectibus vsu authoritatis præsidum

ecclesiarum rectores abuti frequẽter sibi commissa authoritate, non in ædificationem,
sed in destructionem ecclesiæ, aberrare etiam aliquãdo in vsu clauium. Oportuisse igi-
tur ab optimo legislatore Christo, relictam ecclesię suæ regulam rectam, inflexibilem,
inobliquabilem, per quam, & illa potestas in finem suum dirigi, & eius abusus possent

reprimi

A reprimi. Eiusmodi autem regulam, vniuersalem esse ecclesiam, quam columnam firmamentumq́; veritatis prædicat Apostolus, & quod eandem repræsentat vniuersale concilium. Esse ergo in vniuersali ecclesia, œcumenicoque concilio authoritatem ac potestatem (vt dicunt) regulatiuam omnis authoritatis ecclesiasticæ. Dicimus Christum vt legislatorem optimum, sufficienter de omnibus necessarijs, suæ prouidisse ecclesiæ: quemadmodum prioribus libris satis superq́; demonstratum est. Quamuis autem nostris peccatis ita exigentibus, aliquãdo regnare faciat principes hypocritas, aliquando etiam suos sanctos cõtaminet, mãdetq́; nubibus ne pluant super nos imbrem, quia nos sumus domus exasperans, quamuis aliquando super cathedram, vt quondã Moysi, ita nunc Petri, sedeant Annas & Caiphas: sui tamen promissi Christus non obliuiscitur. Quin, si pro fidei veritate, de qua forte ambiguitas suborta est, aut cuiuscunq; iudicij rectitudine, de quo variant in portis nostris iudices, ad ipsam cathedram Petri, locũ videlicet quem inter nos elegit dominus, recurramus humiliter, qui præsunt illi, nobis indicaturi sunt iudicij ipsius veritatẽ. Quemadmodum certo nobis affirmauit ille, qui tam non potest falli, quàm fallere. Indicabunt, inquam, etiamsi ex vitæ suæ demerito, quæ tibi annunciauerint, ipsi non intelligant. Non enim (quemadmodum libro quarto clarius demonstrauimus) loquuntur à semetipso, sed quoniam super illam cathedrã

Christum vt legislatorem optimum de oibus necessarijs suæ sufficienter puidisse ecclesiæ

Qualescunq; sint psides cathedræ requirentibus eorundẽ definitionem & iudiciũ ipsam veritatem indicare

B sedent, fit quoq; lingua eorum calamus illius mirabilis scribæ velociter scribentis. Ordinata itaq; prouisaq; sunt à Christo diligenter oĩa. Relicta ecclesiæ fidei inobliquabilis regula, cuius habenda erat pręcipua ratio, integritatiq; eius imprimis prospiciendũ. Ipsa nempe Petri cathedra, Romana ecclesia, in qua totius orthodoxæ ecclesiæ confessione recognitioneq; ab initio, synceram fidem, apostolicamq́; illam traditionem, integram conseruatã fuisse, & continua catholicorũ episcoporũ successione ad nos vsq; peruenisse, & in finem seculorũ propagatam iri, fecimus euidentissimum. Relicta quoq; regiminis illa authoritas Petro & eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchię principibus, qua sibi cõmissum ouile Christi vniuersum possint regere, & omnes qui in eodẽ sunt, continere in suo officio. Quibus nihilominus pręfixit regulam rectam, infallibilem, inobliquabilem, qua eandem illam authoritatem sibi traditam, in finẽ suum dirigerent, & recte ea vterentur. Ipsam videlicet canonicam scripturam, & apostolicã ecclesiasticamq́; traditionem. At supra illam, ecclesiæ dari superiorem coactiuamq́; aliquam authoritatem, ipsa rerũ non ferebat natura, non ordo, non vigor necessarius disciplinæ ecclesiasticæ. Regi eñ debebat ecclesia à Petro successoribusq; eius, eisdem subesse & obsequi, non vicissim imperare & regere. Nunquam enim multitudini bene cõmittitur regiminis authoritas: præsertim, immẽsæ. Quin potius, nisi vnius authoritate, imperioq́; regatur & contineatur in vnum, omnino subsistere nõ posse, supra demonstratum est.

Nõ ferre rerũ naturã, non ordinẽ, nõ vigorẽ, disciplinę ecclesiasticæ, vt ecclia habeat potestatẽ regulatiuam Petri

C Deinde, vt iam docuimus, frustra omnino fuisset in vniuersali ecclesia, illa regulatiua authoritas. Cum nihil omnino potuisset exequi eorum, quæ ad illam pertinerent. Quo enim pacto multitudo tam immensa sparsa in orbem vniuersum posset aliquando conuenire in vnum, vt constitueret aliquid? vt consultaret? vt decerneret? vt quid vtile prospiceret? vt legem cõderet? denique vt vllam iurisdictionis authoritatem exerceret aut exequeretur? Nihil est, quòd ad vniuersalia concilia loco vniuersalis ecclesiæ hic refugiant. Certum est enim, concilia non esse vniuersalem ecclesiam, neque eius authoritatem (si quam haberet) aut diuino iure, aut ex delegatione ecclesiæ sibi vendicare posse: quemadmodũ capite præcedenti satis demonstratũ est. Certum præterea, ea non solum non esse regulã rectam, inobliquabilẽ, indeuiabilẽ, si secludas ab eis authoritatẽ ecclesiasticę hierarchię præsidis: quin potius alia eisdẽ huiusmodi regula pręcipue opus esse. Quæ semp illis fuit (q̃d post demonstrabimus) cathedræ Petri, & Ro. Pontificum fides & authoritas. Neq; enim hæc sola (quæ nunc impugnamus) concilia, turpiter grauiterq́; errasse certum est: sed & alia plurima. Quæ vniuersa vnius huius sedis deiecit authoritas. Nam vt de multis, quæ perperam iniustissimeq́;, & impie ab illis, primum in Tyro, paulopost Antiochiæ celebratis concilijs, aduersus B. Athanasiũ, & alios plerosq; orthodoxos episcopos perpetrata machinataq́; fuere (quę sua authoritate deiecit Iulius) de quibus nonnihil audisti superius, nunc taceamus, quoniam fortassis non ad fidem, sed ad iudiciorum iniquitatem illa pertinere contenderent: nunquid in Ariminensi frequentissimo concilio, orthodoxæ Nicænæque fidei prodita non fuit confessio

Concilia vniuersalia, non esse ex se regulam inobliquabilẽ, imo alia tali op9 habere

Regula conciliorũ oim cathedræ Petri authoritas

Quã turpiter errauerint concilia etiã vniuersalia, etiã in definitione fidei

confeſſio?nunquid in illo Epheſino ſecũdo,etiã apoſtolica authoritate, rite legitimeq; D
indicto,etiam præſentibus, quamuis repugnantibus apoſtolicæ ſedis legatis, inſtante
verſanteq; omnia,& pro arbitrio ſuo agente illo Alexandrino Dioſcoro non ſolum op
preſſa,ſed etiam damnata fuit orthodoxa veritas de incarnatiõis verbi myſterio, & in
locum eius recepta Euticetis perfidia? vt taceam varijs calumnijs damnatos in eadem
tam multos orthodoxos & ſanctiſſimos epiſcopos, & in locum eorundem ſubſtitutos
& intruſos hæreticos:nunquid ergo vniuerſalibus concilijs nõ eſt opus certiori aliqua
regula? Certe vniuerſalia hæc concilia,omnino negare nõ poſſumus, ſi modo concilia
vniuerſalia ſupra recte deſcripſerimus,illa nẽpe, quæ ob vniuerſalis eccleſię cauſam ex
vniuerſali eccleſia,vniuerſali authoritate,eccleſiaſticæ videlicet hierarchiæ præſidis,cõ
uocata ſunt,& conuenerunt in vnum. Nihil enim præter hæc includit ipſa ratio nomi
nis,conciliorum,inquã,vniuerſalium. Quæ vniuerſa nihil dubiũ eſt,fuiſſe in illo Ephe
ſino concilio,quod inſtante Imperatore Theodoſio II. ob cauſam orthodoxę & catho
licæ fidei,apoſtolicæ ſedis,& B. Leonis authoritate (qui per ſuos legatos eidem affue
rat) ex vniuerſali eccleſia conuocatum,in vnum cõuenerat. Cuius notæ, ſi errare poſſe,
& in iudiciorum eccleſiaſticorum rectitudine,& in doctrina orthodoxæ atq; catholicę
fidei ipſa conuincit rei euidentia,alia certe,& certiori regula,tam rectitudinis iudicioꝝ
ſuoꝝ,q̃ doctrinæ & definitionis orthodoxæ fidei opus habuerunt. Et quæ nam, obſe- E
cro,fuit his omnibus alia regula,q̃ cathedræ Petri & fides & authoritas? Quæ omnem
ſemper altitudinem ſeſe extollentem aduerſus orthodoxã fidem, aduerſus apoſtolicã
eccleſiaſticamq; traditionem,magna vi deiecit. Quæ (vt veriſſime inquit ille Gelaſius)
vnamquãq; ſynodum ſua authoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit.
Et ille beatiſs. Agatho ad Imp. Conſtantinum & ſextam ſynodum, regulam illis re-
ctæ fidei præſcribẽs, quam aduerſus Monotheliticam hæreſim ſequi amplectiq; debe
rent, in facie totius illius concilij affirmat, apoſtolicam euangelicamq; traditionem,&
chriſtianæ fidei veram immaculatamq; profeſſionem, ſingulari priuilegio,in vna apo-
ſtolica ſede perpetuo conſeruari. Quæ, inquit, à via veritatis, in quamlibet erroris par-
tem nunquam deflexa eſt. Cuius au. horitatem, vtpote apoſtoloꝝ omnium principis,
ſemper omnis catholica Chriſti eccleſia, vniuerſaleſq; ſynodi fideliter amplectentes,in
cunctis ſequutæ ſunt,om̃eſq; venerabiles patres,apoſtolicã eius doctrinã amplexi, &c.
Hæc enim, inquit, apoſtolica Chriſti eccleſia, per omnipotentis Dei gratiam, à tramite
apoſtolicæ traditionis,nunq̃ aberraſſe probatur, nec hęreticoꝝ nouitatibus deprauata
ſuccubuit: ſed vt in exordio normam fidei chriſtianæ percepit, ab authoribus ſuis apo-
ſtolorum Chriſti principibus, illibata fine tenus manet, ſecundum ipſius domini diuinã
pollicitationem: qui diſcipulorum principi in ſuis ſatus eſt euãgelijs: Petre, inquiens, ec
ce ſatanas expetiuit vos vt cribraret, ſicut triticum: ego autẽ rogaui pro te, ne deficiat F
fides tua. Et tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Hęc ille Agatho, de apoſto
lica ſede: de catholica Chriſti eccleſia, de vniuerſalibus ſynodis, profert in ipſa vniuerſa
li ſynodo. Quæ ab eadem ita reuerenter excepta ſunt, vt inſpirante ſpiritu ſancto, velut
per os principis apoſtolorum Petri prolatam confiterentur illam eius epiſtolam, & ve-
lut regulam orthodoxæ fidei ſequerentur omnes: Sed poſt ſuo loco faciemus euiden-
tiſſimum, in œcumenicis concilijs omnibus, nihil aut actum aut definitum vnquam,
quod firmitatem obtineret, niſi huius ſedis authoritate. Imò, vniuerſa nihil fere feciſſe
aliud q̃ quòd apoſtolicæ ſedis definitionem fidemq; amplecterentur, eiuſdem in aduer
ſarios & hæreticos cenſuram exequerẽtur. Hic erat ſatis, obiter hæc perſtrinxiſſe, quo
intelligeres lector vniuerſalia concilia, non ſolum nõ habere poteſtatem illam (quam
imaginantur) regulatiuã authoritatis Petri, ſucceſſorumq; eius, eccleſiaſticæ hierarchię
principum: ſed contra potius. Id quod ex his, quæ poſt dicentur, luce clarius intelliges.

Quamuis autem etiam vniuerſalis eccleſiæ ſit præconium, columnam eſſe firmamẽ
tumq; veritatis: attamen, in illis hęreticę perſequutionis turbinibus ac procellis, quibus
totum aliquando orbem pene à fundamẽtis concuſſum, ſupra demonſtrauimus, in-
ter lacus contritos (vt Hieronymi verbis loquar) qui aquã non habent, vbi fons ſigna-
tus ſit, & hortus ille concluſus, difficile poteſt intelligi: neceſſe erat inter tẽpeſtates eiuſ-
modi, propoſitum eſſe orthodoxis fidelibus ſignum, ex eminenti aliqua ſpecula, atque
arce catholicæ eccleſiæ, conſpicua omnibus, ad q̃d reſpicientes nõ errarent: eſſe aliquã
rectæ

Cathedrę Petri authoritas, vnãquanque ſynodũ ſua authoritate confirmat

Notanda B. Agathonis ſententia de ſede apoſtolica, catholica Chriſti eccleſia, & vniuerſalibus ſynodis, probata ab ipſa vniuerſali ſynodo

Neceſſitas ſingularis huius prærogatiuæ ſedis apoſtolicæ

A rectæ fidei magistram & regulam, ad quam possent facile cōfugere quam de subortis consulere dubitationibus, quam idem ille orthodoxus nō ignorabat Hieronymus: sed ex medio Oriente, prope Antiochiam habitans, vltra tam vasta terrarum mariumque interiacentia spacia censuit consulendam super his quas tractabat scripturarum quęstionibus. In vniuerso illo Oriente non satis clare potens perspicere, quis esset sensus, quę sententia catholicæ ecclesiæ, quam in vna cathedra Petri perpetuo incorruptam seruari non ignorabat. Cui, inquit, ego communione consocior: super hāc enim petram ædificatam ecclesiam scio. Sed hæc ad rationem, qua in vniuersali ecclesia primo, esse regulatiuam potestatem omnis authoritatis ecclesiasticę, demonstratum volunt, satis superq; dicta sint. Quæ vero ex apostolicis actis in eorundem confirmationem afferunt, frigidiora sunt, quàm vt diligenti responsione indigeant. Quibus alioqui libri tertij capite decimo, supra à nobis satis responsum est.

Ex his manifestum est, Gersonis illud commētum in defensionem authoritatis conciliorum vniuersalium supra authoritatem Romanorum Pontificum, nō quidem ingenio, sed solido fundamēto carere. Satis enim ingeniose scholasticas quasdam distinctiones, quibus quaqua parte elabatur, commentus est. Sed quandoquidem ex theologicis illis indubitatisq; principijs euidenter demonstratum est, Petro datam à Christo B supremam illam regiminis authoritatem, super vniuersam suam ecclesiam, constetq; ex eo, hanc regi obsequiq;, nō regere aut imperare, debere, insuper nullius omnino authoritatis iurisdictionis capacem fuisse, vt ad quam exercēdam prorsus est inidonea: proinde nec illam ipsam accepisse à Christo, quam vnamquamlibet ecclesiarum particularium accepisse certum est. Et si quam accepisset, eam nullo iure arrogare sibi posse quæcunque concilia, euerso iam illo eorum fundamento, vniuersum de repente corruit ædificium. Sed hæc in progressu, quando conciliorum authoritatem historiamq; explicabimus, illustriora erunt omnia. Conclusio

Apostolicę sedis authoritati, ex ipsa Christi institutione specialiter reseruari, tam episcopoꝝ iudicia, q̄ omnes grauiores causas ecclesiasticas, ex primitiuę ecclesiæ testimonio, quæ Nicænum præcessit concilium, demonstrare.

CAPVT VI.



QVID nam in ecclesia sua instituerit Christus, ex duobus constare principijs libro primo demonstrauimus. Ex canonica videlicet scriptura. Et sine scripto, authoritate traditionis ecclesiasticæ. Non enim sola illa ad Christi institutionem, referēnda ostendimus, quę ipse, in mortali carne conuersatus cum C discipulis, illa sensibilis externæq; vocis instructione, eosdem adhuc rudes & carnales docuit. Quin potius, præcipua quæq;, quorum eatenus incapaces auditores fuerant, docenda illos reseruauit per vnctionem spiritus. Quemadmodum, idem ipse vicina iam morte apud Ioannem testificatus est: Adhuc, inquit, multa habeo vobis dicere, sed nō potestis portare modo. Cum autem venerit spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso: sed quæcunq; audiet, loquetur. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Itaq; vides, quem pręcipue doctorem, nacti sint apostoli, doctrinæ Christi & euangelicæ: nempe vnctionem spiritus. Vides etiam à Christo accepisse sacrum illum spiritum, quod doceret apostolos. Qui ita sibi sine scripto & voce tradita, sine scripto etiam, sed viua traditione & doctrina, ab initio commendarunt ecclesijs. Vnde continua illa orthodoxorum patrum & episcopoꝝ successione (quam singulari inter omnes priuilegio, in vna apostolica sede cōseruatam demōstrauimus) velut per manus ad nos deducta est germana illa doctrina traditioq; apostolica, vt hæc libro primo latius explicata sunt.

Itaq; si nunc demonstrauerimus, ab initio, ab ipsis continuo apostolorum temporibus, velut ex apostolica traditione recognitum obseruatumq; in vniuersa Christi ecclesia, vt episcoporum vltimata iudicia, & maiores omnes causæ ecclesiasticæ, specialiter reseruarentur authoritati sedis apostolicæ, ex Christi vtique institutione, quamuis per apostolorum traditionē & ministerium accepisse hoc ab initio ecclesias: satis ni fallor, demonstratum confiteberis. In quo tamen demonstrādo minus nobis foret nego- Omnes grauiores causas ecclesiasticas ab initio velut ex Christi institutione relatas ad iudicium sedis apostolicæ

tiȷ,si maiori fide ac dilgentia perscriptæ essent res ecclesiasticæ & commendatæ poste- D
ris. Vtcunq; ex his ipsis quæ habemus, hoc ipsum demonstrare conandum est.

Testes Anacletus B. Petri discipulus & successor

Cuius imprimis occurrit testis irrefragabilis beatissimus Anacletus, illius Clemen
tis successor in cathedra apostolica, etiã B. Petri discipulus, & ab eodem ordinatus pres
byter, in epistola quam scribit vniuersæ Christi ecclesiæ, vniuersos consolans, & sacer
dotalis episcopalisq; dignitatis reuerentiã & honorem omnibus singulariter commen
dans, & velut asylum proponens calumniose oppressis omnibus authoritatẽ sedis apo
stolicæ, ad quam omnibus appellare liceat: Si, inquit, difficiliores ortæ fuerint quæsti-
ones, aut episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causæ fuerint, ad sedem apo-
stolicã, si appellatum fuerit, deferãtur. Quoniam apostoli hoc statuerunt iussione Sal-
uatoris, vt maiores & difficiles quæstiones, semper ad sedem deferantur apostolicam,
super quam Christus vniuersam struxit ecclesiam, dicente ipso ad B. principem aposto
lorum Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hæc il
le apostolorum discipulus, ex apostolica (cui pręsidebat) cathedra, de apostolorum tra
ditione atq; ordinatione ex iussu Saluatoris nostri, eo tempore, cum adhuc superessent
quidã ex apostolis, vniuersæ prædicat Christi ecclesiæ. De cuius epistolæ fide nihil est,
quòd nũc quisquam dubitet: cũ ex Isidori testimonio cõstet certissimo, ante annos mil-
le pro Anacleti germana epistola lectam, & recognitam ab vniuersa Christi ecclesia.

Hic Vide, qd statuerint apostoli iussione domini.

Euaristus Anacleti successor sub Traiano.

Eiusdem apostolicæ sedis prærogatiuæ æque idoneus testis est Euaristus, qui Ana- E
cleto successit iu cathedra, in epistola ad Aegyptiorum episcopos, quos velut transgres
sores arguit apostolicorum & ecclesiasticorum canonum, quod sine speciali huius se-
dis authoritate, præsumpsissent iudicare, & gradu suo amouere episcopos, & in locum
eorundem subsistere alios. Præcepitq; eiectis his quos superordinauerant, priores suis
sedibus restitui. Quòd si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habueritis, post resti-
tutionem, de ea inquirendum erit & huius sanctæ sedis authoritate terminandum.
Qui & in altera epistola, ad vniuersos Aphricanæ regionis episcopos, eosdem commẽ
dat, quod suborta in fide & religione dubia, iuxta patrum & apostolorum regulas, re-
tulerint ad definitionem & iudicium sedis apostolicæ: Consulentibus, inquit, vobis
fratres charissimi, quid super his quę in vestris continebãtur scriptis, nobis visum esset,
aut quid docibilis ratio persuaderet, quidve à beatis apostolis nobis traditũ & custodi
tum maneret: optautes (vt retulistis) nostris instrui documentis, ita quidem dilectio ve
stra, normam patrum secuta ad sedem apostolicã referre maluit, quasi ad caput, quid
deberet de rebus dubijs custodire potius, quàm vsurpatione propria præsumere. Hæc
ille Euaristus, qui sub Traiano præsedit Christi ecclesiæ, quo tempore adhuc beatissi-
mus Ioannes euangelista supererat. Ex cuius epistolis cõstat clarissime, & quod etiam
illo tempore episcoporum vltimata iudicia pertinerent ad authoritatem sedis aposto-
licæ, & quod omnes circa fidem & religionem subortæ quęstiones, dubia, & controuer F
siæ referri deberent ad eiusdem sedis iudicium, idq; iuxta patrum, nimirum apostolo-
rum, normam, canones, & regulam. Atq; adeò referrẽtur vltra vasta terrarũ mariũq;
interiacentia spatia. Nã Aphricanæ regionis ex vrbe Roma ille scribebat episcopis.

Norma patrũ illo tẽpe

Alexãder etiam sub Traiano

Idem liquet ex beatissimi Alexandri testimonio, qui Euaristo succedens, & ipse sub
Traiano ecclesiæ Christi præfuit. Qui in epistola quã scribit orthodoxis omnibus per
diuersas prouincias Christo famulantibus, affirmat apostolicæ sedis authoritati, sum-
marum dispositiones causarum, & omnium grauiora negotia ecclesiarum ab ipso do-
mino commissa, ipso dicente principi apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc
petram ædificabo ecclesiam meam. Vides horum cõcordi testimonio, ab ipso ecclesiæ
exordio ita prædicatum in vniuersa ecclesia, ita receptum & creditum, ita quoq; obser
uatum, vt maiores grauioresq; causæ ecclesiasticæ reseruatæ essent dispositioni authori
tatis sedis apostolicæ. Quod ipsum confirmat istorum omnis beatiss. successio, vt intel
ligas, apostolicam esse traditionem & doctrinam, quæ continua catholicorum ab ini-
tio episcoporum, successione, præsertim in cathedra Petri & apostolica (vbi ea singula
ri, vt supra demõstrauimus, priuilegio cõseruata est syncera & integra) velut p manus
tradita, puenit ad nos. Nã & Sixtus ille primus, q cõtinuo post Alexãdrũ sub Hadria
no Chri ecclesiæ pfuit, in epistola qua totius ecclesię instruit epos, sic habet inter cętera:

Sixtus primus sub Hadriano Imp.

Si quis, inquit, vestrum pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam &

apostolicam

A apostolicam appellet sedem,& ad eam,quasi ad caput persugium habeat:ne aut innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur. Si autem ei quidem necesse fuerit, eam tamen appellare minime ausus fuerit,& vocatus ab hac sede fuerit, non renuat venire:sed confestim vt ei nunciatum fuerit,venire festinet, & causas pro quibus vocatus est, prudenter disponat, atque si necesse aliquid corrigere fuerit,cum his quos hic primos inuenerit,corrigat. Ad ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quam literis apostolicis vel formatis pleniter instructus : vt si purgatus fuerit, postquam domum reuersus fuerit,cognoscant vicini sui,qualiter hic sua aliorumq; causa discussa fuerit,&c. Ab hac enim sancta sede,à sanctis apostolis tueri,defendi, & liberari episcopi iussi sunt:vt sicut eorum dispositione ordinante domino primitus sunt constituti: sic huius sanctæ sedis (cuius dispositioni eorum causas, & iudicia seruauerunt) protectione sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi. Hæc ille Sixtus.

Anicetus etiam ille, sub quo beatus Polycarpus Ioannis euangelistæ discipulus & auditor Romam venit consors gloriosi martyrij,quo vterque sub Vero & Commodo consummatus est,ad Gallicanas ecclesias inter cætera,scribit in hæc verba: Si aliquis, inquit, metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium episcoporum pręsentia vel consilio,eorum,aut alias causas,nisi eas tantum quæ ad propriam
B suam parochiam pertinent,agere,aut eos grauare voluerit, ab omnibus districte corrigatur,ne talia deinceps præsumere audeat. Sin vero incorrigibilis,eisque inobediens fuerit,ad hanc apostolicam sedem(cui omnia episcoporum iudicia terminare præceptum est) eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit : tunc ad eius primatem causa deferatur,& penes ipsum huius sanctæ sedis authoritate iudicetur. Hæc Anicetus ille. Anicetus sub Vero & Cõmodo principibus

Eleutherius quoque,qui sub M. Antonino præfuit Christi ecclesię,ad easdem Gallicanas ecclesias scribens: De accusationibus,inquit,clericorum,super quibus consulti sumus,quia omnes eorum accusationes difficile est ad sedem apostolicam deferre,finitiua tantum episcoporum iudicia huc deferantur,& huius sanctæ sedis authoritate finiantur. Sicut ab apostolis eorumque successoribus,multorum consensu episcoporum iam definitum est. Nec in eorum ecclesijs alij aut præponantur aut ordinentur, antequam hic eorum iuste terminentur negotia. Quoniam quamuis liceat apud prouinciales, aut metropolitanos atque primates eorum ventilare accusationes vel criminationes : non tamen licet definire secus,quàm prædictum est. Hæc ille Eleutherius. Eleutherius sub Antonino

C Victor autem huius proximus successor & ipse gloriosus Christi martyr,sub prædictis An. Vero,& L. Commodo,Christum sua morte glorificans,ad Theophilum Alexandrinum Aegyptiorumq; episcopos scribēs,atque ipsos arguēs quòd sibi præsumerent ea quæ ad solam huius sedis authoritatem pertinerent,nempe, episcoporum causas simpliciter definire,quo redargueret efficacius,etiam ipsum citat ecclesiasticum canonem, qui ab apostolis constitutus & obseruatus esset deinceps continuo,dicens: Vnde statutum liquet à tempore apostolorum, & obseruatum deinceps. Victor

Placuit,vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus,in aliqua causa episcopis, licenter appellet & adeat apostolicæ sedis Pontificem,qui aut per se,aut per vicarios suos,eius retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio Pontifex illius causam tractat,nullus alius in eius locum ponatur aut ordinetur episcopus. Quoniam quanq; comprouincialibus episcopis accusati causam episcopi scrutari liceat,non tamen absolute definire inconsulto Romano pontifice permissum est. Cùm vni beato Petro,non ab alio quàm ab ipso dictum sit domino: Quæcunque ligaueris super terram,erũt ligata & in cœlis, &c. Quare,inquit, nihil aliud est fratres, talis vestra præsumptio, nisi apostolorum successorumque ipsorum terminos transgredi eorumq; decreta violare. Hæc ille Victor. Canon ecclesiasticus obseruatus,ab ipsis aplorũ temporibus

Eadem pene ad verbum Sixtus ille secundus,gloriosus Christi martyr & Pontifex, etiam fidentissime prędicat,atque iterum iterumque repetit,tum in epistola ad Hispaniæ episcopos,tum etiam in altera,ad Gratum episcopum. In qua inculcans, vt omni- Sixtus II.

PP ij bus

bus episcopis in quibuscunq; appetantur aut opprimantur calumnijs, & quoties opus D
habuerint, licite & libere appellare possint ad iudicium sedis apostolicæ, atque ad eam
quasi ad matrem confugere. Cuius, inquit, dispositioni omnes maiores causas ecclesia-
sticas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorum, eorumq; successorum, atq; cano-
num authoritas reseruauit. Subiungens etiam illum, quem Victor citauit, apostolicum
canonem.

Zepherinus

Zepherinus item, ad Siciliæ episcopos, docens quomodo perageda essent episcopo
rum iudicia: Finis vero, inquit, eius causæ ad sedem apostolicam deferatur, vt ibidem
terminetur, nec antea finiatur (sicut ab apostolis & successoribus eorum olim statutum
est) quàm eius authoritate fulciatur, &c. Iudicia enim episcoporum, maioresq; ecclesiæ
causæ, à sede apostolica, non ab alia (sicut apostoli & sancti successores eorum statue-
runt) cũ alijs episcopis sunt terminandę. Quia licet & in alios transferatur episcopos iu
dicandi authoritas, vni tamen apostolo Petro dictum est: Quæcunq; alligaueris in ter
ra, erunt ligata & in cœlis, &c. Hactenus ille.

Marcellus

Marcellus quoq; & ipse gloriosus martyrio, ad vniuersos p Antiochenã prouinciã
cõstitutos episcopos, inter cętera, de apostolicę etiã sedis authoritate scribit in hęc ỹbat

Ab eius, inquit, dispositione deuiare nõ oportet, ad quam cuncta maiora negotia di
uina disponente gratia, iussa sunt referri, vt ab ea regulariter disponãtur, &c. ad quam E
omnes quasi ad caput iuxta apostolorũ eorumq; successorum sanctiones, episcopi qui
voluerint, vel quibus necesse fuerit, confugere, eamq; appellare debẽt, &c. Quia episco
porum iudicia, & summarum causarum negotia, cunctaq; dubia, apostolicæ sedis au-
thoritate agenda sunt & finienda. Et omnia prouincialia negotia, huius sanctæ & apo
stolicæ sedis ecclesiæ sunt retractãda iudicio, si huius ecclesiæ pontifex præceperit. Hæc
Marcellus ille.

Melchiades

Melchiades etiam in hæc verba scribit ad Marinum Benedictũ, Le-
ontium, cæterosq; Hispaniarum episcopos. Episcopos, inquit, nolite iudicare, nolite cõ-
demnare absq; huius sedis authoritate. Quod si feceritis, irrita erunt vestra iudicia, &
vos condemnabimini. Hoc enim priuilegium, huic sanctæ sedi à tẽporibus apostolorũ
statutũ est seruare: quod illæsum manet vsq; in hodiernum diem. Hæc ille.

Epilogus ex prædictis recognitionẽ primitiuæ ecclesiæ, de illa authoritate cathedræ apost. colligens

Audis ni fallor christiane lector, in his tam multis, tam sanctis, & tantę authoritatis
patribus, ab initio in apostolica cathedra (in qua vna orthodxæ fidei & apostolicæ tra
ditionis synceritatem singulari priuilegio conseruatam demonstrauimus) continua pe
ne serie sibi succedentibus, illius primitiuæ ecclesiæ recognitionem & communem sen
tentiam de authoritate illa (quam astruimus) sedis apostolicæ. Nam fuerunt hi oẽs
non solum ante Nicænum conciliũ, sed ante vniuersa pene concilia, sub ipsis continuo
apostolorum temporibus. Quos vt à mentiendi fingendiq; aliquid voluntate defendit
authoritas, vita sanctiss. & à plerisq; eorum pro orthodoxę veritatis & fidei assertione F
gloriosum susceptum martyrium: ita recens apostolorum & initij memoria, atq; adeò
apostolorum quorundam adhuc præsentia, nec libertatem admittebat vllius fictionis
aut mendacij. Quare fuisse hos apostolicos ecclesiasticosq; canones, obseruatosq; ab
initio, quos tot, tantiq; Pontifices, tanto consensu proferunt, & vniuerso orbi confiden
tissime obiectant, dubitari omnino nõ potest: eo minus, cum hoc ipsum, non solũ ordi-
nem ecclesiasticę hierarchiæ necessario requirere vt omnis inferiorum authoritas pror
sus subsit authoritati capitis, sed etiam in vmbra illa & figura nostræ ecclesiæ, synago-
ga veteri, hoc ipsum fuisse expressum, superius demonstrauerimus. In qua omne ar-
duum negotium & quicquid grauius erat, referri oportebat ad Mosaicam cathe-
dram.

Idem demonstrare authoritate Nicæni concilij, & catholicæ ecclesiæ
consensu & recognitione post tempus Nicæni concilij.

CAPVT VII.



Vandoquidem principij loco prædicta vtemur sentẽtia, ad demonstrandũ,
quæ nam sit, & vnde pendeat conciliorum omnis generis vniuersa authori-
tas, accuratius aliquanto eidem insistere libuit, & diligentius demonstrare
eiusdem veritatem indubiam. Quæ vt iam satis enituit, tantorum patrum
qui apostolos continua serie subsequuti sunt, ad ipsa vsque Nicæni concilij tempora
concordi

A concordi testimonio. Per quos facile intelligitur, catholicæ ecclesiæ consensus, &
communis sententia. Quam falsam esse est impossibile: Ita eadem clarissime
confirmatur authoritate Nicæni concilij. In quod ex toto orbe conuenientes CCCX
VIII. orthodoxi sanctiq; episcopi, post Arrhianã cõdemnatam blasphemiam, pro con-
seruando ordine & vigore hierarchiæ ecclesiasticæ obliterari antiquariq; incipiẽtes an
tiquos illos apostolicos ecclesiasticosq; canones renouarunt. Et inter cœteros, illũ quẽ
toties audistis citatum, de episcoporum iudicijs. Quemadmodum euidenter constat ex
plerisq; Iulij primi epistolis, ad illam Antiochenam synodum. In qua sub Eusebio illo
Nicomedieñ. Arrhianæ factionis signifero, aduersus B. Athanasium orthodoxæ Ni-
cænæq; fidei propugnatorem, & alios plerosq; orthodoxos episcopos supra XC. episco
pi conuenerãt. Nam fecit (quod post intelliges) Arrhiana illa fax, vniuersum pene con-
flagrans Orientem, atq; adeò orbem terrarũ, continuo post celebratum Nicænum con
cilium, vt ex illorum temporum scriptoribus, & authẽticis epistolis, sparsim citatos Ni
cænos canones, colligere, & velut emendicare cogamur. Scribit autem ille Iulius epi
stola prima ad illos Antiochiæ congregatos, in hæc verba:

Iulius ad congregatos in Antiochena synodo

Audite, inquit, iam factam in Nicæna ciuitate synodum, cui & ego ipse conscientiæ
meæ cultum decenter exhibui, quæ nihil aliud voluit, quàm concordiam omnibus fa-
B bricare, & præ cunctis arguere ac remouere hanc insidiãtium altercationem. Quorum
præuidentes sancti patres insidias, illicitasq; altercationes, vnanimiter in prædicta sta-
tuerunt synodo, vt nullus episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tẽpore apostolica au
thoritate conuocata, super quibusuis criminibus pulsatus, iudicetur vel damnetur: sin
aliter præsumptum à quibusuis fuerit, in vanum deducatur quod egerint, nec ecclesia-
stica vllo modo reputabuntur. Ipsi vero primæ sedis ecclesiæ, conuocandarum genera-
lium synodorum iura, & iudicia episcoporum, singulari priuilegio euangelicis & apo-
stolicis, atq; canonicis concessa sunt institutis. Quia semper maiores causæ, ad aposto li-
cam sedẽ, multis authoritatibus referri præcepta sunt, &c. Et rursus: Dudum siquidẽ à
sanctis apostolis, eorũq; successoribus, in antiquis decretis statutum fuerat (quæ hacte
nus sancta & vniuersalis tenuit & tenet ecclesia) non oportere præter sententiam Ro-
mani pontificis cõcilia celebrari, nec episcopos damnari. Quoniam sanctam Romanã
ecclesiam, primatem omnium ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut beatus Petrus apo-
stolus primus fuit apostolorum omnium: ita & hæc ecclesia suo nomine consecrata,
domino instituente, prima & caput sit cæterarum, vt ad eam, quasi ad matrem & api-
cem omnium, maiores ecclesiæ causæ, & iudicia episcoporum & iuxta eius sententiam
sumant terminum. Hactenus ille. Audis itaque, quid dicat ille Iulius, quos aposto-
licos, antiquos, & obseruatos ab initio canones proferat. Quem etiam Nicæni conci
C lij, vt videlicet nullus episcopus, etiam in quacunque synodo, nisi apostolica autho-
ritate conuocata, super quibusuis intentatis criminibus iudicetur, aut condemne-
tur.

Decretũ Nicęni concilij

Conuocãdorũ vniuersalium cõciliorũ authoritas

Statutum apostolicum

Quòd si mihi hic quisquam occurrat, apud Ruffinum non legi prædictum cano-
nem inter eos, quos ipse enarrat Nicæni concilij. Respondebo vni Iulio, quàm decem
Ruffinis, vt in omnibus, ita hac maxime in re plus esse authoritatis & fidei. Nam vt
cætera prætercam omnia, cum ille viginti tantum annis post celebratum Nicænum
concilium, dictam epistolam scriberet aduersus totius pene Oriẽtis episcopos, qui con-
tra Athanasium & alios Nicænæ fidei zelatores (quam etsi non aperto marte, occultis
tamen machinationibus impugnabant) apud Antiochiam conuenerunt, quorum ple
rique Nicæno interfuerant concilio: quis credet illum, prędictum quem citat canonem
Nicæni concilij, de suo capite ausum confingere? Quòd si ad euentum spectes, quem
supra explicauimus, illius tragœdiæ, facile intelliges Iulium non territasse illos fumis
& mendacijs: sed ipsa rei veritate conuicisse, qua coacti sunt eius authoritati cedere,
eius se submittere iudicio. Quòd orbis vniuersus, tanquam eius quod in cœlo ratum fir
mumq; esse non dubitaret, absq; vlla hæsitatione sequutus est.

Cauilli remotio. Ex eo q̃d apud Ruffinũ nõ legat, canon citatᵒ à Iulio

Iulio, q̃ Ruffino, hac in re longe plus esse fidei

Quam autem Ruffinus parum integre, aut ex fide enarret Nicæni concilij canones
ex eo perspicuum est, quòd cum ex iuratissimis testibus, irrefragabilique eorum testi-
monio, qui ipsi non interfuerunt solum, sed etiam præfuerunt cõdendis eisdem, cõstet
septuaginta fuisse canones eius concilij: ipse tamen nõ nisi viginta enumerat. Quã qui-

Ruffinus q̃ parũ integre enarret Nicęnos canones Fuisse LXX. canones Nicæni concilij

dem in re non tam Ruffini fidem, quàm Arrhianorum accuso perfidiam. Quorum D
impietate & fraude, adiuta impij Imperatoris Constantij authoritate & potentia, effe-
ctum est, vt de canonibus statutisq; Nicæni concilij dubitaretur continuo post celebra-
tum Nicænum concilium, exustis per vniuersas Orientis ecclesias authẽticis eius exem-
plaribus: adeò, vt solum illud quod tum adhuc Romæ seruabatur, restaret integrum.
Quod ipsum etiam iamdudum, iratis nobis superis perijt, & ecclesiæ Christi subtractũ
est, seu dolo & fraude hæreticorum, seu per hostiles barbaricosq; incursus, quos deinceps
haud infrequentes vrbs passa est. Quæ vt vera intelligas, audi quid ad Marcum B.
Syluestri in cathedra apostolica successorem, scribat gloriosus ille CHRISTI con-
fessor, & Alexandrinus pontifex Athanasius cum vniuersis Aegyptiorum orthodoxis
episcopis.

Arrhianorum perfidia, toto Oriente exusta exẽplaria authẽtica Nicæni cõcilij

Athanasius Alexan. cum vniuersis Aegypti ẽpis ad Marcum Ro. Põtificẽ

Ad vos inquiunt, peruenisse non dubitamus, quanta & qualia ab hæreticis, & ma-
xime ab Arrhianis quotidie patiamur: quoniam intantum ab eis persequimur, vt eti-
am viuere iam nos tædeat. Nam instanti tempore subito & insperato in nos irruentes,
nosque iuxta præceptum domini (qui ait, si vos persecuti fuerint in vnam ciuitatem,
fugite in aliam) fugiendo, propter populi cladem, declinantes, nos comprehendere
non potuerunt, sed omnia nostra depopulati sunt. In tantum enim nostra vastaue-
runt, vt nec libros, nec vestimenta ecclesiastica, &c. nobis dimitterẽt. Libros quoq; no- E
stros ad minimũ incendentes, nec iota vnum nobis reliquerunt. Nicęnam synodũ pro-
pter veritatis fidem, qua clerus & populus imbuebantur, & maxima parte iam imbu-
ti erant, in contumeliam nostram & omnium christianorum, incenderunt. Quas-
propter precamur pater beatissime, quia non dubitamus apud vos plenaria esse Ni-
cæni concilij exemplaria, vt nobis illa quæ sanctæ recordationis prædecessoris vestri
Syluestri fuerunt, sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando prædictæ synodo,
cum beatæ memoriæ ALEXANDRO, digno Deo Pontifice nostro, id est,
Alexandrinæ magnæ ciuitatis episcopo, in diaconatus interfuimus officio, sub nostræ
præsentiæ testimonio, per beatos viros, Victorem & Vincentium presbyteros, aposto-
licæ sedis apocrysarios, missa sunt prædicto papæ Syluestro, cum astipulatione sub-
nixa capitula septuaginta. Sane præsentibus nobis, octuaginta in memorata syno-
do capitula tractata sunt, scilicet, quadraginta à Græcis, græca lingua, & quadragin-
ta à Latinis, similiter latina edita lingua. Sed visum est CCCXVIII. patribus spiritu
sancto repletis, in prædicto concilio congregatis, & maxime iam dicto Alexandro, &
etiam apostolicæ sedis apocrysarijs, vt decem capitula adunirentur alijs, atque in con-
gruis locis insererentur, & ad formã LXX. discipulorum, vel totius orbis terræ lingua-
rum LXX. tanti & tam excellentis concilij fierent capitula, quę om̃ christianorum orbem, in
vnitate fidei confirmarent, & omnes sub sacerdotali & christiano nomine degentes, F
vna fides, vna sacerdotalis, atque clericalis regeret norma, nec quisquam à suo disside-
ret capite. Nunc ergo, quoniam ab inimicis sanctæ Dei ecclesiæ præfata septuagin-
ta Nicæni concilij capitula, quæ iubente domino meo Alexandro, decreto omnium epi-
scoporum attuli, quæ etiam coram omnibus recitaui atque transscripsi, sunt igne com-
busta: optamus, vt à vestræ sanctæ sedis ecclesiæ authoritate, quæ est mater & caput o-
mnium ecclesiarum, ea ad correctionem & recreationem fidelium, orthodoxorum,
percipere per præsentes legatos mereamur. Hactenus Athanasius cum suis Aegyptio-
rum orthodoxis episcopis. Quibus in hæc verba à Marco rescriptum est:

Nota testimonium

Nota recognitionem

Marci ad illos r̃sum

Dominis venerabilibus fratribus, Athanasio, & vniuersis Aegyptiorum episcopis:
Marcus sanctæ Romanæ, apostolicæque sedis, & vniuersalis ecclesiæ episcopus, &c.
Primum consolatus eos super afflictionibus, quas pro orthodoxæ fidei veritate susti-
nerent: De capitulorum, inquit, numero Nicęni concilij, quibus vos interfuisse literis ve-
stræ fraternitatis significastis, à nostris, qui vna vobiscum interfuerunt, diligentioribus
requisiuimus collationibus. Qui ita, vt vestræ testatæ sunt literæ, omnem nobis or-
dinem exposuerunt, & vestram epistolam veram esse per omnia testificati sunt. Non
quòd nos sinistrum aliquid vestra ex parte arbitraremur: sed quoniam, & nos, & vos,
aliosq; absque vlla in posterum titubatione idem sentire optaremus, & sancta Roma-
na ecclesia, quæ semper immaculata permansit, & domino prouidente, beatoque Pe-
tro opem ferente, in futurum permanebit, sine vlla hæreticorum insultatione, etiam

Et hanc attestationẽ pondera

Orthodoxæ fidei ppetua soliditas in Ro. ecclesia

hac

A hac in re firma, immobilisq; omni tempore persisteret. His itaq; sic peractis diligenter perquirentes, in sancto nostræ & apostolicæ sedis scrinio, ea quæ sanctæ recordationis prædecessori meo Syluestro sunt directa, LXX. vt significastis, capitula illæsa inuenimus. Ipsa autem vobis propter authoritatem, & subscriptionem tantorum patrum & eius magni concilij minime misimus: sed per eadem coram apocrysarijs vestris, alia similia, eundem numerum, eademq; verba, & ipsam subscriptionem continentia vobis rescribere, & sub certa stipulatione & confirmatione mittere curauimus, & cętera. Hęc ille Marcus Athanasio cum Aegypti orthodoxis episcopis.

Audis ergo hic non XX. tantum, quot memorat Ruffinus: sed LXX. fuisse canones Nicæni concilij. Idq; à testibus iuratissimis & plane irrefragabilibus.

Sed & Iulius ille in secūda sua aduersus illam Antiochenam synodum epistola, post grauiter insectatas in eadem congregatorum in viros innocentes & sanctos calumnias: Tales, inquit, insidiatores spiritu præuenientes sancti patres in Nicęa congregati leges statuerunt, quas nos canones appellamus, ne facile probi ab improbis damnarentur. Ex quibus nonnullas sententias his inseri iudicauimus, vt tātorum patrum authoritate nostra roboraretur epistola, & cætera. Subiūgit autem ex LXX. illis Nicænis canonibus XXIIII. Quorum omnium illos transgressores arguit. Ex quibus quem pro
B XVIII. citat, quoniam euidenter confirmat ac renouat illum quem suprà toties, tantorum Pontificum testimonio audistis ecclesiasticum apostolicumq; canonem, hic asscribere visum est. Est autem in hæc verba:

Placuit vt omnes episcopi, qui in quibusdā grauioribus pulsantur vel criminantur causis, quoties necesse fuerit, libere apostolicam sedem appellent, atq; ad eam, quasi ad matrem cōfugiant: vt ab ea, sicut semper fuit, pie fulciantur, defendantur ac liberētur. Cuius dispositioni omnes maiores ecclesiasticas causas, & episcopoꝝ iudicia, antiqua apostoloꝝ, eorumq; successorum, atq; canonum authoritas reseruauit. Hactenus verba XVIII. Nicæni canonis. Ad quem modum citat ad numerum XXIIII. ex quibus singularis huius sedis euidentissime comprobatur authoritas, eosq; in totius orbis conspectu, aduersus illos ipsos, qui Nicæno concilio interfuere, magna authoritate confidentissime obijcit. At illorum omnium nec vnus quidem apud Ruffinum legitur. Subiungit autem post recitatos illos in hæc verba: Si quis autem de his abundantiora & ampliora scire voluerit, in sacro nostræ sedis ecclesiæ scrinio ea quæ prædiximus inuiet. Verum me dixisse testis est diuinitas. Hactenus ille. Itaque hic audis testem, audis testimonium, audis iusiurandum.

Canō xviij. Nicæni cōcilij citatus à Iulio: De appellationibꝰ deferēdis ad sedem apostolicam.

Sed & huius successor Liberius, in epistola ad beatissimum Athanasium & secum congregatos in Alexandrina synodo episcopos, etiam hoc citat decretum Nicæni con-
C cilij, quod apud Ruffinum non legitur.

Liberius ad Athanasium & Alexādrinā synodū.

Igitur, inquit, prædictum sanctum Nicænum concilium definiuit, aliam fidem nulli licere proferre, aut scribere vel componere, aut sapere, vel docere aliter, nec quicquam in fide sentire aut proferre, quod his patrum regulis possit obuiare. Qui autem pręsumpserit componere aliam fidem, aut proferre, docere vel tradere aliud symbolum ad viam veritatis conuerti desiderantibus de quacunque hæresi, vel ex Iudæis, vel paganis Christianos se fieri volentibus: hi si episcopi fuerint aut clerici, alienari quidem episcopos ab episcopatu, clericos à clero: si vero monachi aut laici fuerint, anathemate feriri. Hactenus sententia Nicæni illius canonis referente LIBERIO. Quo suam pertinaciam tuebatur Nestorius, dicens: sacratissimam virginem MARIAM, hominis tantum, non etiam DEI fuisse genitricem. Ad quod confitendum cum vrgeretur ab orthodoxis, sufficere sibi respondebat profiteri symbolum Nicæni concilij, in quo patres, de DEI genitrice nullam fecissent mentionem, addidissent insuper prædictum canonem, per quem etiam interdictum esset, illi symbolo quicquam addere aut detrahere. Quemadmodum constat ex beati Cyrilli aduersus eundem Nestorium epistola, qua dictæ eius cauillationi respondit in hæc verba: Non tibi sufficiet confiteri symbolum fidei nostræ solum, æditum à magna synodo, in spiritu sancto protempore congregata Nicææ. Intellexisti enim non rectè, intepretatus es non rectè, sed peruersè. Contra hæreticoꝝ importunitates interdictum est plus vel minus, aut aliam fidem affirmare, conscribere, cōponere, docere vel sapere, quæ aliquid superinducere aut

Canon Nicæni concilij quo se tuebatur Nestorius.

subtrahere moliatur sacræ mentis intellectui eorum, qui in Nicæa symbolum conscri- D
pserunt,& cætera.

Beatus Innocentius.

Rursus B. Innocentius inter regulas suas disciplinæ ecclesiasticæ ad Victoritium Ro
thomagensem, capite III. Si quæ autem, inquit, causę vel contentiones inter clericos, vel
inter laicos, tam superioris gradus, quàm etiam inferioris exortæ fuerint, placuit vt se-
cundum synodum Nicænam, congregatis omnibus eiusdem prouinciæ episcopis ter-

Singularis authoritas Ro. ecclesiæ.

minētur. Nec alicui liceat (sine tamen præiudicio Romanæ ecclesiæ, cui in omnibus cau
sis debet reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei ec-
clesias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, aut aliarum prouinciarum
prius episcoporum iudicium experiri. Quod si quis forte præsumpserit, & ab officio cle
ri summotus, & iniuriarū reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ fuerint,
in medium deuolutæ, ad sedem apostolicā (sicut Nicæna synodus statuit, & beata con
suetudo exegit) post iudicium episcopale referantur. Hactenus ille. Audis itaque etiam

Hic vide, q̄d dicat statutū à Nicæna synodo, & semper obseruatum.

hoc teste Nicæni concilij canonibus constitutum, & antiqua consuetudine obtentum,
quæ ab ipsis apostolorum canonibus atq; institutione, vt supra audiuisti, habuit origi-
nem, vt maiores omnes causæ ad apostolicæ sedis authoritatē specialiter pertinerent,
vtq; eius in omnibus causis iudicijsq; excepta sit authoritas, ad quam omnes liceat con
fugere. At horum apud Ruffinum nulla mentio. Quemadmodum nec eius, cuius me- E
minit beatissimus Leo ad Theodosium Augustum de Ephesina illa secunda synodo.

Beatiss. Leo ad Theodosium imp.

Qui post enarrata impie pleraq; ac tyrannice in ea gesta à Dioscoro Alexandrino epi-
scopo, in oppressionem orthodoxæ veritatis, & appellationem à legatis apostolicæ se-
dis pro inique damnatis interpositam aduersus synodalem sententiam, petentibus ean
dem retractari authoritate sedis apostolicæ, vnà cum synodali iudicio, subdit: Quàm
autem post appellationem interpositam hoc necessario postuletur, canonum N ec; h a
bitorum decreta testantur, quæ à totius mundi sacerdotibus sunt constituta. Hæc ille

Canō Nicæ. De retractandis eporum synodalibus iudicijs, post appellationē interpositā.

Leo. Tu autē profer, quisquis es, qui non alios Nicænos canones, quàm qui apud Ruffi
num leguntur, fuisse contendis, profer, inquam, ex illis vllum verbum, quod de retra-
ctandis episcoporum synodalibus iudicijs post interpositam appellationem loquatur.

Theophilus Alexandrin. Canō paschalis Nicæni cōcilij.

Iam vero vbi & ille est inter Ruffinos canones, quem de paschate æditum tradit Ale
xandrinus Theophilus, statutum scribens in Nicæno concilio, vt ab VIII. Idus Martij,
vsq; in diem Nonarum Aprilium, diebus videlicet, XXVIII. qualiscunq; luna nata fue
rit medio spatio, mensis primi initium faceret. Quartamdecimam vero à XII. Calend.
Apriles, vsq; ad XVIII. Calend. Maij, solerter inquiri debere. Et si die sabbatorum inci
derit, consequenti die dominico, id est, luna XV. pascha celebrandum fore. Et si die do F
minico XIIII. eiusdem mensis primi euenerit, ipsa hebdomada transmissa in alterum
diem dominicum celebrari pascha debere. Hęc ille statuta affirmat in Nicæno cōcilio.
Cuius decreti mētionem fecit etiam Antiochena synodus, etiam anathema addens in
eius transgressores in hæc verba: Omnes, qui audent dissoluere regulam sancti & ma-
gni concilij Niceni, quod celebratum est, in pręsentia Dei amantissimi Constantini im
peratoris, de sancta ac salutari festiuitate paschæ, excommunicatos & abiectos esse de-
bere ab ecclesia.

Sed vt reuertamur ad illum canonē, tam apostolicum, quàm Nicæni concilij, de epi-
scoporum iudicijs, & maioribus omnibus causis ecclesiasticis specialiter reseruatis huius
sedis authoritati & iudicio, ne forte cauilleris ex Romanorum tantum Pontificum te
audisse testimonio: audi quid de eo scribat & affirmet ille orthodoxę veritatis strenuis-

Recognitio & testimonium B. Athanasij & Alexādrinę synodi.

simus assertor Athanasius, cum vniuersis Aegyptiorum, Libyæ, Thebaidis, orthodo-
xis episcopis, ex Alexandrina synodo, ad Felicem substitutum Liberio.

Vide, q̄d dicant iubere canones.

Primum conquerentes intendi sibi vim ab aduersarijs, vt in professionem fidei eorum
etiam ipsi subscriberent, aut saltem ne eorundem communionem vitarent: Sed nequa
quam, inquiunt, vobis inconsultis hoc agere præsumimus. Canonibus quippe iubenti
bus, absq; Romano nos nihil de maioribus causis decernere debere Pontifice. Ideoque

A Nicæna synodo corroboratum: Non debere absq; Roma

& vestrę apostolicę sedis imploramus auxilium, &c. Cui omne episcoporum iudicium
cōmissum est. Nam scimus in Nicæna synodo CCCXVIII. episcoporum ab omnibus
concorditer esse roboratum, non debere absq; Romani Pontificis sententia concilia ce
lebrari, nec damnari episcopos. Licet hæc & alia plurima necessaria, ab hæreticis, qui
nos

A nos quotidie infestant & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint, fint synodica capitula incensa, nobisq; sublata. Et post aliquanta.

Nouimus nanq; in præfata synodo generaliter esse decretum, vt nullus passim vagę que episcopos, aut præsumptiue lacerare, aut accusare, & qui non sunt rectæ fidei, aut bonæ, aut claræ conuersationis, infamare præsumat: sed prius, si erga episcopos, aut rectores ecclesiæ quisquam causam habuerit, eos cum charitate mansuete conueniat: aut ipse, si secus egerit, accusator excommunicetur. Quod si ab eis nihil valuerit recte percipere, tunc primo metropolitanos, deinde summos adeat primates, & ipsi tempore congruo canonice eos conuocare debebunt. Qui si aut suis rebus spoliati, aut proprijs sedibus eiecti, aut exulantes, vel oppressi, aut inique tractati fuerint, primo eruātur, & canonice restituantur, atq; omnia sibi ablata integerrime eis legibus reddantur. Quoniam prius, quàm hæc fiant (vt in prædicto constitutum est concilio) nec canonice conuocari, nec distingui à quoquam possint. Decretū Nicænum circa episcoporū accusatōes.

Similiter à prædictis patribus est definitum consonanter, vt si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vt sanctam Romanam appellent sedem. Cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi speciali est priuilegio super alios concessa, & cætera. Eiusdē cōcilij decretum, De appellationibus deferendis ad sedem apost.

B Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid, q̄uis in remotis & in longinquo positis prouincijs, super episcoporū querelis aut accusationibus ageretur, nō prius ratum, aut accipiēdum esset, q̄ ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset prolata pronūtiatio, quæ aut firmaret, aut infirmaret, ne passim ab accusatoribus columnæ conuellerentur ecclesiæ, & cætera. Hæc ille Athanasius cum tot orthodoxis episcopis in Alexandrina cōgregatis synodo. Quibus dubitari nō potest medium interfuisse Christum, sed nec eos minime ignorasse ecclesiasticos canones, maxime autem Niceni concilij: ęque autem, nō confinxisse illos, quos memorabant eius concilij canones, quàmuis nullum eorum omnium apud Ruffinum sit legere. Nota antiquas regulas ecclesiasticas

De eodem rursus audi totius Aphricanæ ecclesiæ confessionem & testimonium, ex beati Stephani archiepiscopi in concilio Mauritaniæ præsidentis, & trium cōciliorum Aphricanæ prouinciæ, quam ex communi decreto ad beatum Damasum scripserunt, epistola in hæc verba: Recognitio & testimonium, concilij Mauritaniæ. Et triū synodorū Africanæ puinciæ. Ad Damasum.

Beatissimo domino, & apostolico culmine sublimato, sancto patri patrum, & summo omnium pręsulū Pontifici Damaso, Stephanus archiepiscopus, cum concilio Mauritaniæ, & vniuersis episcopis de tribus concilijs Aphricanæ prouinciæ.

Notum facimus vestræ beatitudini, quod quidam fratres in confinio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis inconsultis à proprio

C deijciunt gradu & deijcere moliūtur. Cum vestræ sedi, episcoporū iudicia, & summorū finem ecclesiasticorū negotiorum, in honorem beatissimi Petri, patrum decreta omnium, cunctam reseruauere sententiam de Dei rebus. Quæ omni cura & solicitudine obseruare debemus. Maxime enim debent illa ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, cuius vetusta solicitudo est, tam mala damnare, quàm probare probanda. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid horum, quàmuis in remotis & lōginquo positis ageretur prouincijs, non prius tenendum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt eius authoritate quicquid fuisset pronuntiatum, firmaretur. Atque alia multa talia & similia super his constituta sunt. Itaque si in prædictis illicite præsumptum est, vt semper vestræ sedis consuetudo fuit, festinanter occurrite, & pro veritate, paternisque canonibus viriliter certantes his resistite, & cætera. Et Deus creator omnium, longæuum conseruet apostolatum vestrum, ad stabilitatem ecclesiarum sanctarum, & orthodoxæ fidei, vosque pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus ponitis animam, atque baculo pastorali, lupos rapaces expellitis, & omnibus oppressis auxilium fertis. Quod & istis, & omnibus semper vos facere optamus, sanctissime Papa. Hactenus illi. Nota recognitionem. Nota antiquas regulas

Audis itaq; horū tot episcoporum, atq; adeo totius Aphricanæ ecclesiæ confessionē, claramq; sententiam, consonam cum ea, quam suprà audiuisti beatiss. Athanasij & tot secum congregatorū totius Aegypti, Libyæ & Thebaidis, orthodoxorū episcoporū cōfessione & testimonio. Quem esse, fuisseque communem orthodoxæ ecclesiæ sensum,

nunquid

nunquid dubitandum est? Quibus in hæc verba rescripsit ille Damasus. D

Rescriptum Damasi. Episcopi catholicæ ecclesiæ.

Damasus seruus seruorum Dei, atque per gratiam eius episcopus sanctæ catholicæ ecclesiæ & vrbis Romæ, Stephano archiepiscopo præsidenti in concilio Mauritaniæ, & vniuersis Aphricanæ prouinciæ episcopis:

Lectis fraternitatis vestræ literis, primo gratias ago, quòd tantorum patrum mereor benedictione frui: deinde, quòd circa fratres solicitos vos reperi, & cum eis crucē domini deferre, qui ait: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucē suā, & sequatur me, & cætera. Igitur quando in præsenti, opportune gestorum consultatione, apostolicis vestra beatitudo visceribus commota, nos hortata est, tuitionē fratrum apostolica impendere authoritate, & eorum iniurijs subuenire, dum cōstet eadem vos cum Apostolo compassibiliter dicere: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Satagentes, ne aliquis de his, qui vobis crediti sunt, à sæuis bestijs laceretur, aut capiatur. Pro qua re oportet, iuxta vestram prudentem commonitionem, magis autem secūdum domini diuinam præceptionem, nos qui supra domum eius, hoc est, vniuersalem aut catholicā ecclesiam episcopale suscepimus ministerium, solicite vigilare, ne quid de sacris eius muneribus, id est, apostolicis viris, apostolorumque successoribus, & ministris quisquam, nobis inconsultis dānetur. Scitis fratres charissimi, firmamentum à Deo fixum & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, episcoporum omnium, apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum. Sicut enim diuinum verbum veraciter pronuntiat, tu es Petrus, & super hoc firmamentū tuum, ecclesię columnæ, qui episcopi intelliguntur, cōfirmatæ sunt. Et tibi claues regni cœlorum commisi, atque ligare & soluere potestatem, quæ in cœlis sunt, & quæ in terris, dedi, & cętera. Cuius vice hodie gratia Dei legatione pro Christo fungimur, & omnes huius sanctæ sedis præsules eius vicem gesserunt, gerūt, & gerent. Ideo omnia, quę innotuistis non licere, accuratius demonstrarem, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, vt cuncta super quibus cōsulitis, illicita esse non dubitetis. Discutere nanque episcopos, & summorum ecclesiasticorum negotiorum causas, metropolitanis vnà cum omnibus suis cōprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & oēs in singulorum concordent negotijs, licet: sed definire ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare episcopos absque huius sanctæ sedis authoritate, minime licet. Quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nam, vt nostis, synodū sine eius authoritate fieri, non est catholicum. Neque vlla concilia rata leguntur, quæ nō sunt fulta apostolica authoritate. Hactenus Damasus. E

Damasus super vniuersalem ecclesiā, episcopale ministeriū suscepit. Sacra munera, sacros magistratus appellat, & accepit pro his qui magistratus gerunt. Firmamētū à Deo fixum & immobile, sedes apostolica.

Reseruata authoritati sedis apost. In omnibus ecclesiasticis causis libera appellatio ad se. apost.

Vere germanū canonem Nicæni con. Quem de appellationibus ad sedē apo. in vi Carthaginēsi. synodo, eiusdē legati protulerunt. Tenor canonis.

Ex quibus omnibus satis, superq; demonstratum existimo, nō adulterinum, nō subdititiū, sed verum, germanumq; fuisse Nicæni cōcilij canonem, quem de episcoporum causis & appellationibus ad apostolicam sedem deferendis, in VI. Carthaginensi concilio, Faustinus, Philippus & Asellus apostolicæ sedis legati ex literis & commonitorio beati Zozimi Pontificis recitarunt in hæc verba: Ita, inquit, dixerunt dilectissimi fratres in cōcilio Nicæno, cum de episcoporum appellatione decernerent: Placuit autem, vt si episcopus accusatus fuerit, & eum iudicauerint congregati episcopi regionis illius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellasse episcopus videatur, & confugerit ad beatissimum Romanum episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit ille vt renouetur, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt. Et ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiāt. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterū mittat, erit in potestate episcopi Romani, qd velit & quid existimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent habentes authoritatem eius à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos, vt negotio terminū imponāt, faciat qd sapientissimo cōsilio suo iudicauerit. Hactenus verba canonis, quem aduersus Aurelium Carthaginēsem episcopū illius cōcilij caput, & cum eodem congregatos episcopos (quos vnà secum ad hoc inclinauerat, vt abolere cuperent ac niterentur obseruatā eatenus cōsuetudinem de referendis episcopor̄ iudicijs ad examen, iudiciūq; sedis apostolicæ) tanq̄ ex authoritate Nicæni cōcilij, pro eiusdem sedis authoritate & priuilegio proferebāt pdicti eius legati, imò ipse obiectabat Zozimus beatiss. Pōt, ex cuius cōmonitorijs literis, ijdē eius legati recitarūt ipsum cōcilio. F

Quan-

A Quanquam autem illi, non solum grauem esse transmarinis illis & tam longe positis prouincijs morem illum referendorum iudiciorum episcopalium, ad iudicium & examen sedis apostolicæ: sed etiam tēdere eundem in dissolutionem vigoris disciplinæ ecclesiasticæ prætenderent. (Cum sæpe retractaretur cōprouincialium episcoporum & iudicum sententia, absolutis, restitutisq; à sede apostolica, dānatis ab eisdem) & ob id nequaq̃ aquiescerent authoritati Romani Pōtificis, authoritatem tamen Nicæni, quæ eis obijciebatur, concilij non audentes contemnere, negabant canonē illum haberi in his, quæ apud eos extabant Nicæni concilij exemplaribus. Super quibus ea occasione ingens mota est quæstio & controuersia, nō satisfaciente illis fide Romani exemplaris canonum Nicæni concilij: sed Constantinopolim vsq; mittentibus, & Antiochiam, & Alexandriam, inde petitum eius exemplaria. A quibus similia suis, æque trunca, æque imperfecta receperunt, nihil dignum tanto concilio continentia mihil, inquam, præter mutila illa XX. quæ apud Ruffinum leguntur decreta, frigida sane, si per se considerentur, ac pro ecclesiasticæ totius disciplinæ constitutione ac ordinatione prorsus inefficacia. Quam tamen vniuersam, diligentissime ordinatam, constitutamq; fuisse constat in illo concilio. Certe nisi improbe, impudenterque mentitos dixeris, tot tantosque, quos suprà audiuisti, sanctissimos patres & Pōtifices, dubitari omnino non potest, alia

Ingens quæstio orta, sup fide exemplarium Nicæni concilij.

B fuisse illius decreta concilij. Sed neq; illud dubium esse poterit, si eorum temporum perpendas historiam, Romæ seruata fuisse veriora, integrioraque exemplaria Nicænę synodi, quàm in illis Oriētis ecclesijs, quas iam annis plurimis deuastauerat ille aper de sylua, illa fera singularis, illi, inquam, Nicænæ, orthodoxæq; fidei persecutores Arrhiani hæretici. Qui (quod suprà demonstrauimus) abolentes incēdio vbicunque extabant authentica eius synodi exemplaria, hoc effecerunt, vt continuo post Nicęnum concilium, ambigeretur de canonibus Nicæni concilij.

Toto Oriente eo tēpore corrupta mutilataq; Nicęnę synodi exemplaria ab hæreticis.

His adde, q̧ & Atticus Constantinopolitanus, & Alexād:r Antiochenus, & Theophilus Alexandrinus episcopi, à quibus illi Nicæna petebant exemplaria, eodem illo tempore, ob impiam suam cōiurationem aduersus beatum Ioannem Chrysostomum, quem inique oppressum suis calumnijs sede Constantinopolitana eiecerant, anathemati subiecti erant, à sede apostolica. Nihil ergo mirum adulterata se recepisse ab eis Nicæni concilij exemplaria, apud q̃s nihil erat syncerum aut integrū. Quemadmodū & V. synodum adulteratā, corruptāq; ab hæreticis aliquot Cōstantinopolitanis & Antiochenis episcopis, apostolicę sedis legati in VI. vniuersali synodo cōuicerunt, vt in actione eius XIIII. videre est. Et idem passam VI. synodū in plerisq;, vt iam circumfertur & legitur, libro IIII. annotauimus. Quod ipsum de Nicæni concilij canonibus factum minus mirabitur, quisquis considerauerit, quàm pertinaciter, & quàm diu aduersus illos

Idem passam fuisse V. synodū, in VI. synodo cōuicerunt legati sedis apost. Idem passam VI. synodū.

C Oriens pene vniuersus repugnauerit, conspirauerit, & coniurauerit.

Quod si intelligere volueris, illius Aurelij & consentientium secum episcoporum conatus, quibus apostolicæ sedi debitæ obedientiæ iugum nitebātur excutere, num ex Deo fuerint, iuxta Gamalielis illius sapientissimum consilium, subsequentium temporum expende historiam. Si enim, inquit ille, ex hominibus est consiliū & opus hoc, dissoluetur: sin ex Deo, non potestis dissoluere, ne quando & Deo repugnare videamini.

Aurelij & secum cōsentientium, qui apost. sedis debitæ obedientiæ iugum nitebātur excutere, num ex Deo fuerint conat⁹.

Itaq; cum post Aurelium illum successores eius nonnulli in Carthaginensi ecclesia, exempli quoq; imitatores facti, debitam & consuetā obedientiam detractarent Romanis Pontificibus, & ob id passim in multos, variosq; errores & excessus (vt fit semper in schismate) prolapsa esset Aphricana ecclesia: tandem pœnitentia ducti, & reipsa experti, q̃ esset necessarium catholicæ ecclesiæ illud cathedræ Petri priuilegium, illa quoque ipsius præsidentis in ecclesiastica hierarchia authoritas: ad matris ecclesiæ gremium, & apostolicæ sedis obedientiam sub Bonifacio II. supplices recurrerunt, atque eius communionem humiliter expetiuerunt, qui sub Bonifacio primo suas aduersus eādem ceruices erigere cœperant.

Pœnitentia Carthaginē. ecclesiæ, de iniusta inobedientia erga sedē apostolicam.

Quo autem confessionis orthodoxæ fidei tenore, catholicæ Christi ecclesiæ reconciliari meruerunt, eiusdem illius Bonifacij secundi, quàm libro IIII. citauimus, ad Eulalium Alexandrinum episcopum testatur epistola: Confessi enim sunt infallibilem illam domini nostri Iesu Christi sententiam, qua Petrum petrā ac fundamentū pronunciauit superędificandæ suę ecclesiæ, ipsa rei cōprobari euidētia, subsecutisq; effectibus.

Tenor professionis orthodoxæ fidei, sub qua reconciliata est.

In

In vna siquidem apostolica sede, extra maculam conseruatam semper religionem, D fidemq; Christianam. Dicto etiam in omnes anathemate, qui aduersus Romanam ecclesiam & apostolicam sedem superbiēdo suas ceruices erigerent. Promittentes quoq; in omnibus sequi sedem apostolicam, & omnia eius decreta obseruare, ad quorum nihilominus obseruationē etiam sub pœna anathematis sese obligarunt. Dānantes præterea & prædecessores, & successores suos, & quotquot Romanæ ecclesiæ priuilegia conarentur infringere. Vt clarius est videre in prædicta epistola.

Epilogus. Ex quibus clarissimum etiam est intelligere, nō solum, quanti illud fuerit, quod Aurelius ille Carthaginensis episcopus, cum suis complicibus occasionem quærēs, vt ab amico discederet, illum Nicæni concilij canonem reuocarit in dubium, quem prædicti apostolicæ sedis legati recitarunt ex beati Zozimi literis: sed etiam, vt inter illos ipsos rerum turbines ac tumultus semper steterit inconcussum, semper præualuerit ac triumphauerit huius sedis priuilegium & authoritas. Nam illum, etiam suspsius successores, cum orthodoxa damnauerunt ecclesia. Quod illicitis suis conatibus, ausuq; temerario aduersus apostolicæ sedis authoritatem repugnādo, inconsutilem domini tunicam in frusta discerpserit. Illud vero apostolicæ sedis priuilegium, quod ab apostolorum vsque temporibus obseruatum, ac deinde, in Nicæno concilio inter cæteras, quas constituerunt regulas ecclesiasticas, renouatum demonstrauimus, vides, vt totus semper recognouerit orbis, confessusq; fuerit. In quo afferendo, demonstrandoq; q̄d prolixiores E fuerimus, non fuit absq; operæprecio. Nam totius fere causæ de authoritate ecclesiasticorum conciliorum, tum aliorum, tum vniuersalium (quorum præcipue gratia disputationem hanc aggressi sumus) hoc erit fundamentum, hoc principium, quod firmum, stabileque iecisse oportuit.

(Marginal note: Vt semper ꝓualuerit apostolicæ sedis authoritas.)

Omnium ecclesiasticorum conciliorum authoritatem subesse authoritati sedis apostolicæ, & Romanorum Pontificum. Vniuersalium vero, & medij generis conciliorum, etiam prorsus ab eadem dependere. CAP. VIII.

TRia omnino genera ecclesiasticorum conciliorum suprà distinximus: Prouincialia, Vniuersalia, & quę inter hęc sunt generis medij: & quodq; suis notis deliniauimus. Nunc demonstrandum est, quę sit, & vnde pendeat singulorū authoritas. Quod ex stabilito à nobis superioribus duobus capitibus principio euadet clarissimum.

Ad prouincialium conciliorum authoritatem, quæ pertineant. De prouincialibus itaq; (vt ab illis inchoemus, quorum & institutio est antiquior, & F vsus frequentior, cum vniuersalia tarde agnouerit ecclesia, & raro admodum sui copiam faciant) non est magna dubitandi occasio. Quandoquidem bina quotannis, ordinaria authoritate, per singulas quasq; prouincias celebrari debere, antiqui ecclesiæ, Nicænique decreuerunt canones. Secundum quorum sententiam de omnibus querelis, quæ inter diuersos ecclesiasticos ordines nasci assolent, in eisdem iudicandum est. Si vero inter ipsos ecclesiarum præsules de grauioribus peccatis causa enata fuerit aliqua, eorundem statum cōcernens, aut si maiorum, grauiorumq; ecclesiæ causarum aliquid incidat, hæc post episcopalem disquisitionem, ad apostolicę sedis definitionem, iudicium quę referenda sunt. Cuius authoritati, vt omnes maiores eclesiasticas causas (quemadmodum iam demonstratum est) reseruauit apostolicorum canonum, totius ab initio ecclesiæ obseruatione corroborata authoritas, ita & episcoporū vltimata, definitiuaq; iudicia. De quibus nihil ante ratum, firmumq; est, quam huius sedis authoritate corroboratum fuerit. Quod tamen restrictionem nonnullam accipere certum est, atq; ita intelligendum, nisi iudicati ipsi, damnatiq; episcopi, aut propria sua confessione & conscientia, aut ipsa rei euidentia conuicti, comprouincialium episcoporum iudicio, suæq; damnationi consenserint. Nam iudicare posse congregatam legitime episcopalem synodum comprouincialium episcoporum qualescunq; causas, & Nicæni cōcilij ille canon, quem ex beati Zozimi literis in VI. Carthaginensi synodo suprà audiuisti recitatū à legatis sedis apostolicæ, & alia pleraq; quæ suprà induximus, probant testimonia. Quorum iudicio si damnati consentiant, si ab eo ad apostolicæ sedis authoritatem non prouocent, nihil impedit ratum ipsum manere, quod prolatum canonice, tacite cōfitente,

(Marginal note: Quæ eorū authoritatē excedant.)

nec

A nec prouocante damnato in rem transiuit iudicatam.

Prouincialium itaque conciliorum authoritatem, omnino subesse authoritati sedis apostolicæ & Romani Pontificis, plane indubitatum est. Cum ab eorum iudicio sententiaq́; tam secundum apostolicos, quàm Nicæni concilij canones, ad apostolicę sedis iudicium libera sit prouocatio. A qua omnia prouincialia iudicia & negotia (vt ex apostolicis canonibus citat sanctus Marcellus gloriosus Christi martyr & Pontifex) retractanda sunt, si huius ecclesiæ Pontifex præceperit. Et canone L VIII. Nicæni concilij, quem citat ille Iulius in secunda sua aduersus Antiochenam synodum epistola, in hæc verba constitutum est: Et prouincialis synodus retractetur per vicarios vrbis Romæ episcopi, si ipse decreuerit.

Prouincialiũ cõciliorũ authoritatem prorsus subesse authoritati sedis apostolicæ. Canon apostolicus. Canon Nicæni concilij.

Vniuersalium vero, & quæ medij generis sunt, conciliorum, quæ sit, & vnde pendeat authoritas, & à quo, & ex quibus conuocari debeant, qui conuenire in eisdem, vt suam authoritatem habeant, nihil minus ex his, quæ iam demonstrauimus, euidens esse poterit.

De vniuersalibus & medij generis concilijs.

Nam cum prouincilia concilia, ordinaria quidem authoritate conuocari possint & debeant, sed eorũ authoritatem superẽt, tam episcoporum vltimata iudicia, quàm maiores omnes causæ ecclesiasticæ, quæ apostolicæ sedis, & in eadem præsidentium eccle-
B siasticæ hierarchiæ principum authoritati reseruata ab initio, ab ipsis vsque apostolorũ temporibus clarissime demonstrauimus: euidenter consequens est, tam vniuersalia, quàm illa medij generis concilia, in quibus tractari debent maiores causæ ecclesiasticæ, apostolicæ sedis authoritate & conuocari, & celebrari, & omnia in eis agi, definirique oportere.

Eadem nõ nisi apostolicæ sedis authoritate conuocari, celebrariq́; oportere.

Nihil est quod hic contrà vel comminisci quisq̃ possit. Demonstratum est, & irrefragabiliter demõstratum, Petro & successoribus eius cõmissam à Christo curam, gubernationemq́; vniuersalis ecclesiæ, datas illi claues regni cœlorũ, & terrificam illam ligandi, soluendiq́; potestatem, quam vnus ipse apostolorũ omnium singulari priuilegio accepit. (Nam quæ apud Matthæũ capite XVIII. dicuntur ad nullũ omnino singulariter apostolorũ, sed ad vnamquanq; ecclesiã pertinere certũ est.) Cæteris vero ecclesiarũ rectoribus tm̃ eius cõuenit, quantũ ab illo velut capite, in reliqua ecclesiastici corporis mẽbra præcipua deriuatur. Quicquid eñ cum illo cõmune, inquit ille beatissimus Leo, cæteris voluit esse ecclesiarũ principibus, nõ nisi per istum dedit, quicquid cæteris nõ negauit. Vni illi singulariter iussum est à domino, confirmare fratres hæsitantes in fide, promissionem vnus accipiens suam fidem non defecturam. Itaq; quàmuis ex his CHRISTI Euangelicisque testimonijs clare constet, omnem fidei causam & quæstionem, & quicquid in ecclesiasticis negotijs difficile magnique momenti oritur, aut quæcun-
C que grauis inter ecclesiarum principes, rectoresque controuersia, ad cathedræ Petri iudicium authoritatemque referri oportere: quemadmodum dudum in synagoga veteri (quæ nostram exprimebat & deliniabat ecclesiam) quicquid arduum erat & maioris momenti, & omne ambiguum ac difficile iudicium, vnde prouocabatur à subalternis per vrbes iudicibus, ad cathedrã Moysi, & sacerdotum in eadem domino seruientium iudicium, authoritatemque præsidis. Nihilominus apostolica ab initio traditione, ecclesiasticisque regulis diligentissime, vt audisti, constitutum, vsu cõfirmatum, Nicæni quoque concilij canonibus corroboratum extitit: vt tam episcoporum iudicia, q̃ maiores omnes causæ ecclesiasticæ ad huius sedis authoritatem singulariter proprieq́; pertinerent.

Ex Christi, Euangelicis, diuinarumq́; scripturarũ testimonijs.

Ex apostolica traditione ecclesiasticisq́; regulis corroboratis Nicęni cõcilij canonibus.

Quare si magis ardua quæque negotia, & maiores causæ ecclesiasticæ tractandæ sunt in vniuersalibus concilijs, necesse est apostolicæ sedis authoritatem in eisdem vigere, & præsidere. Nam quę ad apostolicæ cathedræ, & præsidis in eadem authoritatem, ex figura veteri nostræ ecclesiæ, ex speciali quoque institutione CHRISTI, ex apostolica ordinatione, totius insuper catholicæ ecclesiæ confessione & testimonio proprie pertinere demonstrantur, qua authoritate, sine ea sibi vsurpabit quotquot episcoporum conuentus aut concilium? Quorum æque omnes in vnum ac singulos, subiectos esse illius authoritati, cui totius ouilis CHRISTI commissa est cura & regimen, plane indubitatum est, si modo oues pastori suo subiectas esse conuenit. Neque enim concilijs vniuersalibus, primo & secũdum se, datam à Christo vllam iurisdictionis aut

definitionis authoritatem,clarissime demonstratũ est,vt quę nec à Christo,nec ab apo D
stolis,specialem vllam institutionẽ inueniuntur habere:sed annos circiter trecentos na
ta post apostolorum tempora,æque certum & indubitatum est.

Cõciliorum vniuersaliũ, quæ, qualis, & quanta authoritas.

Legitimorũ tñ conciliorũ,eam esse ꝓrogatiuam & authoritatem.

Et quę legitima.

Vniuersalis cõcilij, nullã esse aliam authoritatẽ, q̃ ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis.

Conciliorum itaq; vniuersalium authoritatem,quæ sit,qualis, aut quãta,si quis exa
ctè præfiniri sibi exegerit, eandẽ vtiq; esse,& vniuersam dicemus, quam cathedræ apo
stolicæ, atq; eius præsidis superius demonstrauimus,eandem prærogatiuã,idem priui
legium,nempe,vt super quoscunq;,qui membra sunt ecclesiastici corporis,sacrosanctũ
sit,& in cœlo ratum eorum iudicium,certa sententia,& indubię veritatis definitio. Sed
hæc eorũ tantum est prærogatiua & authoritas,quæ legitima sunt, hoc est, apostolicæ
sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis authoritate celebrata. Nam ad eius solius au-
thoritatem pertinent grauiora quæq; atq; ardua negotia ecclesiastica,omnis de Chri-
sti fide & religione quæstio, omne difficile & ambiguum iudicium. Qui tametsi ad eo-
rundem definitionem & iudicium secum adhibere debeat sacerdotale cõcilium secun-
dum formã expressam in illa figura veteri,& ab initio obseruatã in ecclesia,regulariter
quidem,sacerdotũ vnà secum ministrãtium dño in cathedra apostolica,nonnunq̃ ve-
ro & aliorũ,seu plurium,seu paucioꝝ,seu viciniorũ,seu distantiorũ,secundum q̃d nego
tij qualitatẽ exigere iudicauerit, quo ad ecclesiastica iudicia adhibeatur saltẽ pro qua-
litate & exigentia negotij debita diligentia. Omne tamen conciliorũ iudicium,oĩs sen- E
tentia & definitio,procedere censetur ex authoritate vnius præsidis: quemadmodũ id
ex verbis legis superius subinde annotauimus. Nam q̃uis iusserit lex, omne difficile &
ambiguum iudiciũ referri ad cathedrã Mosaicam,& concilium sacerdotũ Leuitarum
in eadem ministrantium domino,affirmans illos ipsos post disquisitionem causæ & ne
gotij annuntiaturos quærentibus veritatem iudicij: proinde præcipiens eisdem definiẽ-
tibus aut iudicantibus simpliciter & indiscusse obsequi: Statuens tamen consequenter
pœnam aduersus inobedientes sacerdotali iudicio, non iam conuentus aut concilij sa-
cerdotalis meminit,neque adeò sacerdotum pluraliter, sed vnius & solius præsidis. Si
quis,inquit,superbierit,nolẽs obedire sacerdotis imperio, stantis vt seruiat ibi domino
Deo tuo,sic enim habet Hebraica veritas, stantis inquam,hoc est,præsidentis illi cathe
dræ,vt hoc clarissime expresserunt LXX. interpretes,qui eundem locum sic verterunt:
Si quis superbierit nolens obedire imperio sacerdotis præsidis, & cætera: morietur ho-
mo ille. Vides itaque, vt sacerdotalis concilij, vnde vltimata proficiscuntur iudicia ne-
gotiorum ecclesiasticorum, & definitiones quæstionũ,dubitationumque subortarum
in ecclesia haud sit alia,quàm vnius præsidis authoritas.

Cõcludit,ad ꝓsidis authoritatẽ ptinere cõuocare vniuersalia, & medij generis concilia.

Ex his igitur q̃uis sit euidentissimum,ad apostolicę sedis authoritatem pertinere,cõ
uocare tam vniuersalia, q̃ medij generis concilia. Cum sine ea congregata prorsus fo-
rent inefficacia, sed & rebellionis,conspirationisq; quandam speciem habere videren- F
tur: sicut & in quacunq; seu monarchia (qualis est hierarchia ecclesiastica) seu alia Re-
publica, aut ciuili quacunq; communitate, extraordinaria conuenticula agere absque
monarchæ, principis, aut summi magistratus authoritate ac sententia. Tamen eti-
am hoc ipsum ab apostolis, ab ipso statim initio ecclesiæ prouidentissime ordinatum,
constitutumque extitit, & renouatum deinde,corroboratumq; à Nicæno concilio: Ne
liceret absque huius sedis authoritate celebrare concilia, præter ordinaria illa, hoc est,
prouincialia. Cuius apostoloꝝ decreti Marcellus ille gloriosus Christi martyr & Pon-
tifex in sua ad Antiochenos epistola meminit. In qua cum præmisisset,episcoporum iu
dicia & summa ecclesiasticarum causarum negotia, secundum apostolorum decreta,

Cõfirmatio ex canone apostolico.

apostolicæ sedis peragenda,terminandaq; authoritate & iudicio: Simul, inquit, ijdem
inspirante domino constituerunt, vt nulla synodus fieret præter eiusdem sedis autho-
ritatem. Hunc autẽ eundem canonem renouatum fuisse à sanctissimis illis patribus
in Nicæno concilio,mirabilis ille Athanasius,qui eidem interfuit,cum vniuersis ortho-
doxis totius Aegypti, Libyæ, & Thebaidis episcopis, ob Nicænæ fidei defensionem
vnà secum congregatis in Alexandrina synodo, testes sunt,in hæc verba inter cætera

Ex decreto Nicæni cõc. citato ab Athanasio & Alexãdrina synodo.

scribentes ad Felicem substitutum Liberio: Scimus in Nicæna synodo trecentorum &
octodecim episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum: Non debere absq;
Romani Põtificis sententia celebrari cõcilia,nec damnari episcopos. Hic nota verba,&
signa mysteria. Roboratum dicunt, non ordinatum, aut constitutum: Non debere

absq;

A absque Romani Pontificis sententia ac voluntate celebrari concilia. Quādoquidem
& ex ipsa ecclesiasticæ hierarchiæ forma, atque ipsa Petri & in ea pręsidētium successo
rum eius, quam à Christo acceperunt, authoritate, ipsa quoque apostolorum, vt audi-
sti, canonibus id non licere certum est. Itaque quod hoc non liceat, ex illo Nicæno con-
cilio non habet originem, sed corroborarunt illi patres, & Euangelica ea de re & apo-
stolica dogmata.

Quare & Iulius ille primus aduersus Antiochenam synodum, quæ ad damnationē
Athanasij Alexandrini, & alioꝝ quorundam orthodoxoꝝ episcopoꝝ procurante illo
Eusebio Nicomediensi, absque apostolicæ sedis authoritate illicite conuenerat, post cō
memoratum Nicæni concilij canonem, de episcoporum iudicijs absque huius sedis
authoritate non peragendis, subiungit in hæc verba: Ipsi vero primę sedis ecclesiæ, con
uocandarum generalium synodorum iura, & iudicia episcoporum singulari priuile-
gio, Euangelicis & apostolicis atque canonicis concessa sunt institutis. Quia semper
maiores causæ ad apostolicam sedem multis authoritatibus referri præcepta sunt. Et
iterum: Dudum siquidem à sanctis apostolis, eorumque successoribus in antiquis statu
tis decretum fuerat, non oportere præter sententiam Romani Pontificis concilia cele-
brari, & cætera. Hæc ille Iulius. In quibus audis, quid dicat ab apostolis in anti-
B quis statutis decretum fuisse, & quibus dicat, nempe, totius pene Orientis episcopis,
quos ecclesiasticarum regularum præuaricationis arguit. Cuius tragœdiæ si conside-
res exitum, facile intelliges non egisse eum aduersus illos figmentis aut mendacijs, sed
ipsissima rei veritate, toti orbi confessa & notissima conuicisse eosdem. Cuius etiam
testis est Socrates eorundem temporum rerum ecclesiasticarum scriptor diligentissi-
mus, Antiochenæ illius synodi tragœdiam explicans, de qua scribit in hæc verba:

Ex totius orbis recognitione sub cōtrouersia illa Iulij Ro. Pōtificis & Antiochenæ synodi.

Socrates.

Conuenerunt, inquit, ad eam synodum ex ciuitatibus diuersis episcopi nonaginta.
Maximus autem Hierosolymitanus Macharij successor non affuit, cogitans quoni-
am ei posset subrepi vt in damnationem subscriberet Athanasij. Sed neque Iulius in-
terfuit maximæ Romæ præsul, neq; in locum suum aliquē destinauit. Cum vtiq; eccle-
siastica regula iubeat, non oportere præter sententiam Romani Pontificis concilia ce-
lebrari. Hæc ille Socrates, non Romanus, sed Græcus scriptor. Quem vides nō igno
rasse ecclesiasticas regulas iactatas ab illo Iulio, secundum quas non liceat præter vo-
luntatem aut sententiā Romani Pontificis concilia celebrari. Quia nunquid ille in con
spectu totius ecclesiæ de suo capite confinxisse credendus est, Gręcus homo, quo Roma
ni efferret authoritatem Pontificis? Quod si quàm maxime studuisset, nunquid adeo
ignotæ erant ecclesiasticæ regulæ, vt hæc de eis auderet fingere?

Nota, quem dicat ecclesiasticam regulam.

Quod si insuper perpendas, quid Stephano archiepiscopo, in cōcilio Mauritaniæ pręs
C sidenti, & totius Aphricæ episcopis rescripserit B. Damasus, nihil vtiq; dubitabis eccle-
siasticam illam regulam, cuius Socrates meminit, toti orbi fuisse notissimam. Ita enim
ad illos omnes tertiæ partis totius orbis terrarum episcopos scribit tantus Pontifex, vt
non alios eius regulæ testes citet, quàm & ipsorum omnium, publicamque totius eccle
siæ confessionem & sententiā, atque ipsam rei euidentiam. Nam vt nostis, inquit, syno-
dum absque huius sedis authoritate facere, non est catholicum. Neque vnquam rata
leguntur concilia, quæ non sunt fulta apostolica authoritate. Hæc ille Damasus to-
tius Aphricæ episcopis.

Damasus totius Aphricę epis scribēs, in authoritatis pdictæ testimoniū, eorūdem, & totius orbis conscietiam citat.

Sed quid verbis, testibusque opus est, vbi ipsa loquitur rei euidentia, ipse totius or-
thodoxæ ecclesiæ consensus. In qua nisi impudenter mentiatur ille, nulla vnquam rata
leguntur concilia, quæ non sunt fulta authoritate sedis apostolicæ. Aut tu si potes, pro-
fer vllum ab initio concilium authoritatis legitimę, & ab ecclesia recognitæ, nō solum,
cui huius sedis restiterit authoritas: sed etiam, quod absque ea celebratum fuerit.

Ipsa rei euidentia, in cōcilijs legitimis authoritatis omnibus.

Nam quæ Nicænum præcessere, non multa, neque vniuersalia, sed medij illius gene
ris concilia, huius sedis authoritate celebrata fuisse vniuersa, certum est. Vt quæ primo
omnium post illud apostolorum concilium beatissimi Victoris mādato & iussu per di-
uersas prouincias celebrata fuisse, suprà memorauimus. Quo ex tot tantorumq; episco
porum diuersissimis locis & prouincijs cōgregatorum collatione (qui literis ad se inui-
cem suam prorogabant sententiam) euidens fieret vniuersis apostolicæ legitimæque
institutionis fuisse decretum, quod super paschali celebratione ædiderat, cui ex antiqua

In his quæ pcesserunt Nicænum concilium.

& quorundam apud se apostolorum obseruatione pertinacissime repugnabant pleræ- D
que per Asiam ecclesiæ. Inter quæ equidem concilia Cæsariense illud celebratur præci
pue, vt quod plurimis, maximeque insignibus ecclesiarum enituit antistitibus. Præ-
terea illud Antiochenum aduersus Paulum Samosatenum, quod ex huius sedis autho
ritate peractum, celebratumque docet Aureliani imperatoris rescriptum, cuius Eusebi
us meminit. Nam cum idem Paulus post synodale iudicium, & prolatam in se damna
tionis sententiam, atque ordinum in eius locum Doninum episcopum, vi, manu-
que, tam ecclesiam, quàm ecclesiasticam, episcopalemque domum retinere conaretur,
nec tantorum episcoporum authoritati cederet, interpellatus ea de re à suis Aurelianus
imperator, quàmuis Ethnicus, religiose satis, sapienterque respondit, ecclesiæ domum
illi tradi debere, quem probarent Italiæ sacerdotes, maxime autem Romanus episco-
pus. Ita, inquit, prædictus Paulus ad cætera mala, etiam hoc dedecoris acquisiuit, vt ma
nu publica de ecclesia pelleretur.

In vniuersalibus, à Niceno facto initio.

Vniuersalia autem concilia omnia, non solum huius sedis authoritate congregata
& peracta, sed etiam eiusdem sedis, aut Pontifices, aut legatos eisdem præfuisse inueni
es, qui primi causas proponerent, primi proferrent sententiam: breuiter, primi, principa-
lesque essent in omnibus. Itaq; in primo illo omnium sacratissimo Niceno cócilio ad-
uersus Arrhium consubstantialē patri negantem filium, sed indigna de eo blasphemā- E
tem, Victor & Vincentius Romanæ ecclesiæ presbyteri, & Osius Cordubensis episco-
pus, apostolicæ sedis legati pro B. Syluestro interfuerunt, vt vniuersa testatur antiqui-

Constātinopolitano I.

tas. Ita quoq; Constantinopolitani primi, aduersus Macedoniū spiritus S. deitatem ne
gantem, sed dominantē conseruum blasphemantē, B. Damasus author extitit, ortho-
doxæ fidei adamas, vt de eo verissime affirmauit VI. synodus, etiā Constantinopoli B.
Agathonis authoritate congregata, in sermone prosphonetico ad Constantinū impe-
ratorem. Cuius, inquiunt, solidissimam mentem aggressiones & conflictus alienarum

Ephesino.

sectarum nullatenus sauciarunt. Eodem tenore aduersus Nestorium impie bipartien-
tem Christum in duas personas, nec Dei etiam, sed hominis tantum genitricem, sacra-
tissimam virginem affirmātem B. Celestini in Ephesino concilio viguit authoritas. In
quo B. Cyrillum Alexandrinū episcopum suum cōstituisse vicarium, & ligandi, soluen
diq; authoritatē per vniuersum Orientē ei demādasse B. Prosper Reginēsis episcopus,
eorundem temporū scriptor testis est. Sāctus item Liberatus Carthaginēsis ecclesię re-
gionis VII. archidiaconus, in breuiario, quo vniuersam Nestorianorū, Eutichianorum
causam, actionesq; Calcedonensis cōcilij breuiter cōplexus est. Nec minus ipsius Cyril

Prosper de B. Celestino.

li & totius synodi epistola: Per hunc (de Celestino loquens inquit ille Prosper) etiā Ori-
entales ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt, quando Cyrillo Alexandrino antistiti, glo
riosissimo fidei defensori, apostolico per Orientem auxiliatus est gladio. F

B. Liberatus de eodem & Ephesino cōcilio. Cyrill⁹ ad B. Celestinū refert de Nestorio.

De eodem ita scribit Liberatus ille in dicto suo breuiario: Cum ob Nestorij noua,
impiaque dogmata, tumultuaretur non solum Constantinopolitana, cui præsidebat
ecclesia. Sed Oriens pene vniuersus, beatus Cyrillus Alexādrinus antistes, qui præcipue
illius se impietati obiecit, per Possidonium diaconum suum, de eo retulit Papæ Celesti
no, & quid Constantinopoli ageretur illi per epistolam significauit. Cuius consensu at
que authoritate, Theodosij imperatoris instantia & opera, cum deinceps eandem ob
causam congregaretur sacerdotale concilium apud Ephesum, idem, inquit, Celesti-
nus Papa, misit increpationis epistolam ad Nestorium, cum exhortatione & vitupera-

Celestini aduersus Nestorium authoritas.

tione, quoniam aberrare nō debuerat à sua & apostolicæ sedis ordinatione. Cuius epi-
stolæ est initium. (Aliquātis diebus vitæ nostræ.) Teibuens ac præfigens eidem decem
dierū spatium, computādum à prima die acceptionis epistolæ, vt si idem minime emen
daret interim suas prauas expositiones, prauamq; sententiam, & reuocaret ad ecclesiam
Constantinopolitanā, qui ob defensionē orthodoxæ fidei ab eo expulsi fuerāt, cogno-
sceret se ab eius collegio, & oīm sanctorū episcoporū consortio esse separatū. Insinuans

Celestin⁹ Cyrillo suas vices commisit in concilio.

quoq; illi, cōmisisse se vices suas in cōcilio Cyrillo per epistolā suam, cuius est initium
Tristitiæ nostræ sanctitatis vestræ literæ. Qua equidē epistola Cyrillū, & de priori à se
scripta ad Nestorium eiusq; sentētia certiorem reddidit, & eundem admonuit, vt si per
illos decem dies, quos pro canonicæ monitionis & peremptorio termino illi assignaue
rat, doctrinam suam non emendasset, disponeret eum à communi corpore remouen-
dum

A dum,& de alio episcopo prouidendum Constantinopolitanæ ecclesiæ. Eadem de re pa-
riter scripsit Ioanni Antiocheno, Rufo Thessalonicensi, Iuuenali Hierosolymitano,&
Flauiano Philippensi Archiepiscopis. Scripsit & ad clerum Constantinopolitanum,
admonens eos,contra doctrinã Nestorij fortiter stare,eiusq; persecutiones patiẽter fer-
re,vt quæ fructus afferrent coronarũ,scientes ab eo excõmunicatos vel deiectos mane-
re in cõmunione sedis apostolicæ. Hæc fere ille Liberatus,in dicto suo breuiario: de Ce-
lestino atq; illo Ephesino concilio, vt in eo suas vices Cyrillo commiserit, vtq; concilij
sentẽtiam præcesserit,sedis apostolicæ in prædictum Nestoriũ damnationis sentẽtia.

Eodem tenore, cum mortuo Theodosio iuniore Archadij filio & illius maioris ne-
pote,sub quo scandalum illud II. Ephesini concilij,Dioscori Alexandrini studio & ope-
ra acciderat,cui etiam patrocinabatur omnibus viribus,ad idem abolẽdum Martiani
Christianissimi principis,mox vt inauguratus fuerat imperio,vnà cum beatissimi Leo-
nis Papę aduigilante diligentia,in Nicęa secũdo conuocatũ esset vniuersale conciliũ in
quo cõgregati erant DCXXX. episcopi,B. Leonis Papæ & apostolicæ sedis legati Pa-
schasinus & Lucẽtius episcopi,Bonifacius & Basilius presbyteri,recusarũt interesse cõ-
cilio,nisi in eodẽ princeps ipse Martianus sui præsentiã exhiberet, verentes videlicet,ne
quid (vt in illo Ephesino factum fuerat) per seditionem & tumultum ageretur à Dio-
B scoro & eius complicibus. Quod cum rogaretur religiosissimus princeps ab eisdem le-
gatis & cõcilio,quo eorum petitioni satisfaceret,& sibi rebusq; suis & imperij minus in-
commodaret,synodum Calcedonam trãsferri curauit: quo sic ad concilium cõmodius,
& minore rerum nouarum periculo è proxima Constãtinopoli posset venire,& eidem
interesse: vbi deinceps celeberrima illa Calcedonensis synodus,præsidẽtibus in eadem
prædictis apostolicæ sedis legatis, peracta est. Ita & in alijs omnibus receptæ authori-
tatis concilijs factum,eorundem vbi acta testificabuntur. Quemadmodum etiam oĩa
absq; huius sedis authoritate neq; tunc,neq; in posterum vllam authoritatem inuenis-
se in catholica Christi ecclesia, sed sedis eiusdem in se accepisse censuram,absolutis, re-
stitutisq; damnatis à temerarijs concilijs,& viceuersa in præsumptionis authores cõuer-
sa damnationis sententia: vt de illis quæ in Tyro & Antiochia, authore Eusebio Nico-
mediẽsi ad Athanasium Alexandrinum, & alios plerosq; celebrata superius cõmemo-
rauimus. Quę,q̃uis frequentissima ac celeberrima, vnius Iulij Ro. Pontificis deiecit au-
thoritas, & Athanasium,cæterosque ab eis damnatos restituit,& in ipsos damnatores
damnationis protulit sententiam. Approbante,recognoscenteq; legitimum & iustum
eius iudicium, vniuersa Christi ecclesia. Ita & Ariminense à Damaso, Ephesinum
illud secundum à beatissimo Leone deiecta fuere,restituto Flauiano,quem damnaue-
rat impia synodus, & contrà, damnato Dioscoro, qui illo concilio præuaricationis au-
C thor extiterat. Eodem quoque tenore irritam reddidit beatus Innocentius Orienta-
lium episcoporum synodum aduersus beatum Ioannem Constãtinopolitanum episco-
pum,cognomẽto Chrysostomum,& eius authores excommunicationi subiecit omni-
um ferme principalium totius Orientis sedium episcopos. Quos non nisi post condi-
gnam satisfactionem,ecclesiasticæ communioni restituit. Quemadmodum de Alexan-
dro Antiocheno,& Attico Constantinopolitano episcopis,ex eiusdem literis suprà au-
diuisti ad Bonifacium presbyterum & ad Maximianum.

In eundem modum, altero Ioanne Constantinopolitano episcopo œcumenicum se
iactante & scribente,& vniuersalem (vt prætendebat) synodum,ex totius Orientis epi-
scopis cõgregante Constantinopolim,quos pręcipue attraxerat imperialis fauor & au-
thoritas,illicitis Ioannis studijs fauens & consentiens,Pelagius II. Romanus Pontifex,
magni illius Gregorij prædecessor, directis epistolis,ex authoritate B. Petri, eiusdem
acta deduxit in irritum,& illorũ,qui conuenerant,temeritatẽ redarguit,q̃d absq; apo-
stolicæ sedis sententia & cõsensu tentassent celebrare cõcilia, ad eosdem scribẽs in hæc
verba: Dilectissimis fratribus,vniuersis episcopis, qui illicita vocatione Ioannis episco-
pi Constantinopolitani,ad synodum Constantinopolim conuenerunt,Pelagius:

Manifesto sicut optauimus, per gratiam Dei lumine Euãgelicæ veritatis,ab vniuer-
sali ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in domino.
Nõ modico tamen contristamur mœrere, quia ea, quæ olim calcata fuerant,& fundi-
tus damnata, ita vt nunquam fieri deberent,rediuiuis radicibus germinant ac pullu-

In Calcedonensi cõcilio candẽ rei euidentiam demonstrari.

Nulla concilia p̃sumpta, absq; authoritate sedis apost. inuenisse authoritatẽ in catholica ecclesia.

Cõcilia plurima deiecta authoritate vnius Rom. Pontificis eã dẽ recognoscẽte vniuersa ecclesia.

Tyrium.

Antiochenum.

Arimnẽse.

Ephesinum II.

Orientalium episcoporũ synodus aduersus B. Ioannẽ Chrysostomum.

Cõstantinopolitanũ sub Ioanne, q se faciebat Oecumenicum.

Pelagij ad episcopos, q illo conuenerãt, epistola.

 lant.

lulant. Sed quoniam multa quæ pœnitudinem generare possunt, subinde proueniunt, D necesse est accusare quæ contra ordinem & omnem authoritatem facta noscuntur. Vnde fratres, relicta penitus audacia, quæ contra apostolicam sedem, contra ipsam domini saluatoris vocem, qua dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sumpta est disputandi contra domini præcepta, vana errantium corda conquiescant, nec liceat defendi, quod nõ liceat agere. Relatum est ergo ad sedem apostolicam, Ioannem Constantinopolitanum episcopum, vniuersalem se subscribere, vosque ex hac præsumptione ad synodum conuocasse generalem. Cum generalium synodorum conuocandarum authoritas, apostolicæ sedi, beati Petri singulari priuilegio sit tradita. Et nulla vnquam synodus rata legatur, quæ apostolica authoritate fulta non fuerit. Quapropter quicquid in prædicto vestro conuenticulo (quia synodus taliter præsumpta esse non potuit) statuistis, ex authoritate sancti Petri apostolorum principis, & domini Saluatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque soluendi ipse Saluator dedit. (Quæ etiam potestas in successores eius indubitanter transiuit) præcipio omnia quæ ibi statuistis, & cassa & vana esse, ita vt deinceps nunquam appareant, aut ventilentur. Ait enim ipse Saluator beato Petro: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis. Multis denique apostolicis, & canonicis, atq; ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari. Quapropter, vt iam dictum est recte, non concilium, sed vestrum conuenticulum, seu cõciliabulum cassatur, ita, vt quicquid in eo actum est, irritum habeatur & vacuum. Vos quoque deinceps videte, vt nullius hortatu talia præsumatis, si apostolicæ sedis communione carere non vultis. Modo vero ideo suspenditur vltio, vt locum possit habere correctio. Prædecessores vero Ioannis, & ipse Ioannes, non semel, sed sæpissime epistolas atque libellos propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram domino protestati sunt, nihil vnquam proterue cõtra apostolicam sedem agere, nec de illius aut aliorum priuilegijs quicquam vsurpare. Qui hactenus in Archiuis Romanæ ecclesiæ sub sigillis & chirographis eorũ habentur integri. In ipsis autem libellis vel epistolis anathematis vinculo se & successores suos constrinxerunt, si vnquam aliquid contra eos præsumpsissent, aut contra apostolicam, aut vllius alterius episcopi sedem quicquam aduersi quoquo modo essent moliti. Idcirco eos non est necesse excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo proprijs manibus professiones suas, suaque scripta toboranda constrinxerunt. Hæc ille Pelagius. E

Nota qd hic increpando obijciat totius Orientis episcopis.

Authoritas ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis supra cõcilia.

Conclusio.

Audis itaque & clarissime intelligis ex his omnibus, ad cuius authoritatem pertinet generalium conciliorum conuocatio. Audis, vt quicquid præter huius sedis consensum, authoritatemq; præsumptum extitit, eiusdem authoritate deiectum fuerit. F

Nihil est, quòd facto vsurpata, non autem iure facta hæc quisquam calumnietur à sede apostolica. Ius enim etiam diuinum & Euãgelicum clarissime demonstrauimus. Ad orthodoxæ autem & catholicæ per orbem ecclesiæ sententiam, si respexeris, certo cognosces (quãmuis pro iure nihil afferremus aliud) indubitato suo, optimoque iure, apostolicam sedem hanc authoritatem exercuisse super concilia vniuersa. Nam certum est catholicam CHRISTI ecclesiam nullum prædictorum conciliorum recognoscere pro legitimo, quibus apostolicæ sedis testitit authoritas, quin execrari potius tanquam Satanæ concilia.

Non solum conuocationem conciliorum extraordinariorum, hoc est, vniuersalium & medij generis: sed etiam omnia acta synodalia authoritati apostolicæ sedis penitus subesse, & ab eadem prorsus dependere, ex actis, recognitioneque quatuor rimporum conciliorum vniuersalium demonstrare. C A P. IX.



On est, quòd quisquam forte aut dicat aut existimet, vniuersalia medijque generis concilia quo ad cõuocationem tantum subesse authoritati sedis apostolicæ: non autem, quo ad actiones, decreta, definitionesque eorundem, postquam semel legitime congregata sunt. Quin potius, si ad illa, quæ præmisimus certissima, irrefragabiliterq; demonstrata principia respe-

A respexeris, cõtra magis inuenies, Quamuis enim conciliorum eiusmodi cõuocatio ad prę sidentiũ in ecclesiastica hierarchia (vt superiori capite audiuisti) authoritatẽ pertineat attestantibus hoc, non solum apostolicis, sed & Nicæni concilij canonibus, & totius orthodoxæ ecclesię confessione & consensu: magis tamẽ hoc ad actiones conciliares pertinere, easq; in primis huius sedis authoritate fultas esse oportere, indubitatũ est. Propter illas enim est conciliorum cõgregatio: propter illas quoq;, aut solum, aut præcipue, quod conciliis eiusmodi adesse debeat apostolicæ sedis authoritas. Nam fieri potest, & facta fortassis est nonnunquã, episcoporum congregatio zelo christianorum principum, etiam prę ueniente iussionem authoritatemq; sedis apostolicæ, quis non secundum scientiam, quamuis nõ ita oporteat. Quemadmodum testati sunt S. patres, quos Romam euocauerat Theoderici regis authoritas, vt in venerabili concilio iudicarent de his, quę Symmacho papæ obijciebantur à suis aduersarijs. Regi enim responderunt ipsum qui dicebatur impetitus, synodum conuocare oportere. Quippe quod eius sedi primũ B. Petri meritum, deinde sequuta iussionem domini venerandorum conciliorum authoritas, singularẽ illã in ecclesijs tradidisset potestatẽ. Ad quę, cũ princeps haud irreligiosus, ipsum quoq; papã in synodo colligenda voluntatem suam literis demonstrasse significaret, non ante conuenire consenserunt, quàm de literis eiusdem Pontificis redderentur certiores.

Multomagis oẽm conciliorum actionẽ quàm cõuocationẽ depẽdere ab authoritate se. apostolic.

B Vtcunq; tamen & qualitercunq; congregatis ex vniuersali ecclesia episcopis, accedente huius sedis authoritate, potest legitimum fieri concilium. Vt autem quomodocũq; & quacunq; authoritate cogregatum, quicquam agat legitime, quicquam decernat, quicquam definiat præter huius sedis authoritatem, plane fieri non potest. Petro enim successoribusq; eius (vt supra demõstrauimus) commissa est cura gubernatioq; vniuersalis ecclesiæ. Vni illi impetratum oratione Christi indefectibilis fidei priuilegium. Ad eius authoritatem confirmationemq; missiã Christo fratres, quoties oborta esset circa fidem inter nos hæsitatio. Vni apostolorum omnium data magnifica illa potestas alligandi, & soluendi, ipsæ deniq; claues regni cœlorum. Quare & vnius illius successorumq; authoritati, & episcoporum iudicia, & omnes maiores grauioresq; ecclesiæ causas singulariter reseruatas, tam apostolicis ab initio, quàm Nicæni cõcilij canonibus euidentissime demonstratũ est. Non sunt aũt nisi maiores ecclesiæ causæ agendæ tractãdæq; in cõcilijs vniuersalibus. Manifestum igitur, sine Ro. Pontificis authoritate nihil agi, decerni, definiriq; posse ab vniuersalibus concilijs.

Ad Petri authoritatẽ pertinentia

Quorum omnium si percurras acta & historiam, ipsa rei euidentia effectibusq;, & totius ecclesiæ confessione recognitioneq; hęc comprobari inuenies, videlicet, non solum peracta huius sedis authoritate omnia in concilijs vniuersalibus omnibus, sed etiam, quamuis per legatos suos ipsis interfuissent ac præfuissent Romani pontifices, relata ni
C hilominus ad ipsam proprie cathedram Petri, ab ea robur & authoritatem suam prorsus expectando. Quod in primis illis quatuor primæ notæ concilijs, quibus haud secus quàm quatuor euangelijs B. ille Gregorius se credere professus est, explicare conabimur à Nicæno omnium primo facientes exordium.

Ipsa rei euidentia, & totius ecclesiæ recognitio, de hoc demõstratur in primis quatuor conc. vniuersalibus

Quamuis autem actorum Nicęni concilij extent quàm paucissima, cuius causam supra cap. VII. explicauimus: extat tamẽ adhuc eius ad B. Syluestrum epistola, quã vna cum actis decretisq; synodalibus vniuersis miserunt, vt eius authoritate proprie confirmarentur, quamuis eius legati etiam præfuissent concilio. Est aũt scripta in hæc verba:

In Nicæno concilio

Beatiss. papæ vrbis Romæ Syluestro Osius Cordubeñ. episcopus prouinciæ Hispaniæ, Victor & Vincentius, presbyteri vrbis Romæ, & cæteri episcopi CCCXVIII. salutem in domino: Quoniam omnis corroborata est diuinis ministerijs ecclesiastica vtilitas, & ea quæ ad robur pertinẽt sanctæ ecclesiæ catholicæ, ad sedem tuam Romanam, explanata de Græco in Latinum gesta sancti concilij scribimus. Itaq; censeat vestra gloria, in vestræ apostolicæ vrbis sinu, episcoporum vobiscum habere concilium sicut decet, vt firmet vestra sanctimonia gradus præfixos, vel textus ordinationis nostræ. Quoniam quicquid constituimus in hoc Nicæno concilio, precamur vt vestri oris consortio confirmetur. Oret beatitudo tua pro concilio vniuerso. Dat. VIII. Kaleñ. Sept. Paulino & Iuliano consś. Audis itaq; tm̃ cõciliũ retulisse acta sua ad authoritatẽ sedis apostolicæ, ab ea adhuc corroborari illa postulãtes, quãuis p̃sentes secũ, consentiẽtesq; habuisset eiusdem sedis legatos. Hoc nimirum est illud quod innuit & significat Isidorus

Epist. Nicæni conc. ad B. Syluestrum

Confirmationẽ petũt actorum suorum à Ro. Pon.

in præfatione Nicæni concilij, dicens, nonnullos in eodem concilio editos canones aut regulas, quas, inquit, Romana suscipiens confirmauit ecclesia: volens nos intelligere omne eorum robur, omnem efficaciam obligādi, inde pendere. De authoritate eiusdē quam in B. Petro accepit, subijciens ea quæ libro superiore prolixius citauimus. D

In Constantinopolitana prima

Damasi in eodem authoritas

Constantinopolitana autem prima synodus, quæ Nicænam subsequitur, quid nam egit aliud, quàm quòd ex vniuersa Christi ecclesia conuenientes episcopi, probarent sequerenturq́ sententiam Damasi in Macedonium, Sabellium, & Eunomium? Siquidē iam dudum ante celebratum illud concilium illos cum sacerdotali cōcilio quod secum Romę habuerat, anathematizauerat cum impijs suis adinuentionibus: quemadmodū testatur eiusdem ad Paulinum Thessaloniceñ. episcopum, apostolicæ sedis in partibus Orientis legatum epistola. Qua illi præcepit suam in illos censuram & sententiam publicari per Orientis ecclesias. Quam vt iustam orthodoxamq́ omnes intelligerent, curauit Constantinopoli celebrari vniuersale concilium.

Vnius eiusdē authoritas Ariminensi, vniuersali cōcilio restitit

Idem authoritate sua Nicænam fidem tutatus est, aduersus eam confessionem fidei quę in Ariminensi etiam vniuersali & frequentissimo concilio, Orientalium fraude circunuentis Occidentalium partiū orthodoxæ alioqui fidei episcopis, dictata & promulgata fuerat, si modo hoc vniuersale dicendum est, quod Imperatoris instātia, conuocatis ex vniuersa ecclesia, conuenientibusq́ episcopis, ob vniuersalis ecclesiæ causam celebratum est. Qua de re scribens episcopis per Illyricum, ostēdensq́ nullius authoritatis fuisse definitionem illius concilij, hanc maxime causam affert, quod Romanus Pontifex illi nequaquam præbuerit consensum. Neq; enim, inquit, præiudicium aliquod fieri potuit per numerum in Arimino congregatum, quando constat neq; Romanum episcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, talibus præbuisse consensum. E

In Ephesino I. aduersus Nestoriū B. Celestini authoritas

Damnatam à B. Celestino Nestorij impietatem, prius quàm Ephesinum celebraretur concilium, præfixum illi ab eodem decem dierum terminum à die receptionis literarum suarum, intra quem nisi se expurgasset ab omni hæreticæ prauitatis suspitione partem esset accepturus cum hæreticis, testātur eiusdem Celestini, tam ad Nestorium, quàm ad Cyrillum Alexandrinum, aliosq́ huius etiam ad eundē Nestorium epistolę. Acta quoq; Calcedoneñ. synodi, in quibus vniuersa ea repetita est tragœdia. Præterea supplicationis libellus (quē post audies) cleri totius Orientis Iustiniano Imp. porrectus, aduersus Anthemium, Petrum, & Seuerium hæreticos, quem idem Imperator remisit ad discussionem quintę vniuersalis synodi. Postremò, & beati illius Liberati Carthaginensis breuiarium. Cuius ea de re testimonium capite superiori ascripsimus. Cum autem præfatus Nestorius, intra præstitutum sibi terminum nō occurrisset, obedire mandatis sedis apostolicæ, nec se expurgasset à prauitate dogmatis, quod afferere illum docereq́ constabat, confirmauit in illum anathematis sententiam. Tametsi Imp. Theodosio & Valentiniano, existimantibus ad sedandos ea de re exortos per Orientem tumultus, opus esse vniuersali sacerdotum synodo, cōsenserit, vt Ephesinum conuocaretur & celebraretur concilium, commissis suæ in eodē authoritatis vicibus præfato Cyrillo Alexandrino. Non equidem, vt in eo in quæstionem & dubium reuocaretur apostolicæ sedis in sæpedictum Nestorium, impiaq́ eius dogmata, iudicium, & damnationis sententia: sed magis quo clare constaret vniuersę Christi ecclesiæ, iustam se in illū protulisse damnationis sententiam, & dogmatis eius impietatem, absq; vlla hęsitatione secum execraretur. F

In Ephesino II. B. Leonis authoritas

Euticetis blasphemiam Christi humanitatem negantem, beatissimus Leo, apostolico mucrone confoderat, scripta aduersus eandem pulcherrima illa christianissimaq́ ad B. Flauianum Constātinopolitanum epistola, qua incarnationis verbi mysterium doctissime, atq; ad viuum explicat, simul missis Iuliano episcopo & Renato presbytero tituli S. Clementis, nec nō, Hilario diacono apostolicæ sedis legatis, qui exortos ex ea causa per Orientem tumultus, apostolicę moderationis authoritate componerent. Sed cum iam longius latiusq́ sparsum esset venenum, & altius receptum à multis, quàm vt facile posset extirpari, magna Orientis parte ea labe infecta, Theodosio Imperatori visum est adhibere concilij vniuersalis remedium. Cui consensum suum præbens, & authoritatem adiungens idem beatissimus Pontifex, eisdem illis suis quos Constantinopolim miserat legatis mādauit, vice sua præesse concilio. Cui etiam formam eorum

quæ

A quæ agere, & quæ definire deberet, tam circa Euticetis errorem, quàm erga errantem ipsum corrigendum pręscripsit, vt eiusdem testatue epistola, quam ad idem concilium scripsit in hæc verba:

Leo episcopus sanctæ synodo quæ apud Ephesum conuenit. Religiosa excellentissimi principis fides, sciens ad suam gloriam maxime pertinere, si intra catholicam ecclesiam nullius erroris germen exuegeret, hanc eeuerētiam diuinis detulit institutis, vt ad sanctæ dispositionis effectum, authoritatem apostolicæ sedis adhiberet, tāquam ab ipso beatissimo Petro cuperet declaeari, quid in eius confessione laudatum sit, quando dicente domino quem me esse dicunt homines filium hominis, varias quidem diuersorum opiniones discipuli memorarunt, sed cum ab eis quid ipsi crederent quęreretur, princeps apostolorum plenitudinem fidei beeui sermone complexus. Tu es, inquit, Christus filius Dei viui, hoc est, tu qui es veee filius hominis, idem vere es filius Dei viuit Tu inquam, verus in deitate, verus in caene, & salua geminæ proprietate naturæ, vtrunq; vnus. Quod, si Eutices intelligeret & veeaciter crederet, nequaquam ab huius fidei teamite deuiaret, propter quam ei respondetur à domino: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nimis autem à compage huius ædificationis alienus est, qui B. Petri confessionem non capit, & Christi euangelio contradicit, &c. Præscribens deinde formam agendorum in synodo, ita fieri decreuit. Vt primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius qui imprudenter errauit restitutione tractetur, si tamen doctrinā veritatis amplectens, sensus hæreticos, qbus imperitia eius fuerat irretita, plane, apertéq; peopria voce & subscriptione damnauerit. Quod etiā in libello quē ad nos miserat est professus, spōdens per omnia nostram se esse sequuturum sententiam &c. At præuaricante illo concilio authore Dioscoro Alexandrino, & apostolicæ sedis sententiæ mandatisq; tam de Euticete, q̃ eius perfidia non obtemperante, sed contra è diametro a gente omnia, damnata videlicet vna cum B. Flauiano Constātinopolitano antistite, orthoxa veritate, absoluto autem Euticete hæretico. Idem Beatissimus Leo, impiam synodum sua authoritate deiecit, & vna cū Euticete Dioscorum anathematis mucrone confodit, & quotquot illi consenserunt excōmunicationi subiecit, damnatūq; ab illis B. Flauianū absoluit ac restituit. Cuius tragœdiæ historiam, varię eiusdem Leonis epistolæ comprobant.

Epistola Leonis ad Ephesinam II. synodum

Vides etiam hæreticos intellex. sse apostolicę se, seq ipsos oportuisse sententiā

Præuaricātē candē synodū pręscripta se apost. deiecit B. Leo, & præuaricationis dānauit authores

Clero itaq;, honoratis, & plebi Constantinopolitanæ scribens, pręcipit ne quem alium quàm Flauianum pro episcopo agnoscant aut eecipiant. Quisquis enim, inquit, incolumi & superstite Flauiano episcopo vestro, eius sacerdotium fuerit ausus inuadere, nunquam in communione nostra habebitur.

C Quoniam autem post prædictam Romani Pontificis aduersus impium illud concilium censuram, multi qui Dioscoro cōseuserant episcopi, vna cum illo ab ecclesiastica communione separati, ad cor eeuertentes, & suam culpam humiliter agnoscentes ad matris ecclesiæ geemium eecurrerunt, & apostolicæ sedi, ecclesiasticæq; hierarchię capiti eeconciliari petierunt, errati sui veniam postulantes. Super reconciliaudis eiusmodi, Lucentio episcopo, & Basilio presbytero, suis per Orientem legatis, vna cum Anatholio in locum demortui iamdudum B. Flauiani episcopi, suffecto Constantinopolitano episcopo, suas vices commisit. Qua de re, ad Martianum Augustum, qui successit Theodosio scribit in hæc verba inter cæteea.

Pœnitentia multorū qui in dicto concilio præuaricati fuerant

B Leo pro reconciliatione pœnitentiū legatos suos misit Constātinopolim

Nam cum & fratris mei Anatholij scriptis & nostrorū sermone cognouerim, multos de his qui apud Ephesum Dioscori factione compulsi, detestabilibus statutis pœnitendum præbuere consensum, inconstautiæ veniam postulaee, & communionē catholicam per satisfactionem correctionis expetere, non fuit talium negligenda conuersio, qui non proprio sensu, sed impij præsumptoris impulsu in hæc incidisse noscuntur, in quibus liberū non habuerunt iudicium. Ne itaq; eesipiscētium desideria mora longior fatigaret, vel incuriosa facilitas temere aliquos, & sine discretione susciperet, iniūctum est ab apostolica sede dieectis, vt in consortium suę deliberationis accito Constantinopolitanæ vrbis antistite, & pestilentiæ contagia non admittautur, & sanitatis remedia non negentur. Hæc ille ad Martianū. Illis ast, qbus suæ authoritatis hac in re vices cōmiserat, hāc quoq; præscripsit regulā (quod testat eius ad Anatholiū quędā epistola) vt

Leo ad Martianum

quicunq;

Quã legatis suis, sup recõciliãdis regulã pśscripserit quicunq; in illa synodo (quæ nomen synodi nec habere potuit, nec meretur, & in qua D vt eiusdem verbis dicam, maleuolentiam suam Dioscorus, imperitiam autem Iuuenalis ostendit) dolerent se metu victos, & terrore superatos ad consensum scelestissimi iudicij potuisse compelli, & communionem catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna præstetur, ita vt non dubijs professionibus Euticetem cum suo dogmate, cumq; cõsortibus suis, anathematis execratione cõdemnent. De his autẽ, qui in hac causa grauius peccauere, & ob hoc superiorem locum in eadem infelici synodo vendicarunt, vt humiliorum fratrum simplicitatem, arrogantiæ suæ præiudicijs aggrauarent, si forte resipiscant, & à facti sui defensione cessantes, in cõdemnationem proprij conuertantur erroris, horum si satisfactio talis accedat, quæ non refutãda videatur, maturioribus apostolicæ sedis consilijs reseruetur, vt æstimatis omnibus atq; perpensis, de ipsis eorum agnitionibus quid constitui debeat, æstimetur. Nec prius in ecclesia cui te dominus voluit præsidere (Constãtinopolitano episcopo loquitur) cuiusquam talium nomen ad altare recitetur, quàm quid de eis cõstitui debeat, rerum processus ostendat, &c. Hæc ille Leo ad Anatholium.

Nota hostis authoritatis sedis apost.

Rursus, cum pro Orientalis ecclesię pace christianissimo principi Martiano placeret apud Nicæam secundo vniuersale sacerdotũ concilium celebrari, quod postea ab maiorem commoditatem imperialis præsentiæ quæ expetebatur ob apostolicæ sedis legatis, Calcedonam trãslatum extitit, apud eundem beatissimum Leonem, idem christianissimus princeps institit vt congregando concilio, suo consensu & authoritate adesse dignaretur. Qui pio & religioso eius zelo obsequens, missis legatis suis ad concilium, etiam normam orthodoxæ fidei & regulam agendorum omnium eidem præscripsit, hanc videlicet: Ne de Euticetis iamdudum apostolicæ sedis authoritate damnatis erroribus disputaretur amplius: sed eam, quæ tam in suis ad B. Flauianum, quàm in B. Cyrilli ad Nestorium epistolis plenius explicata erat, fidem, absq; vlteriori discussione simpliciter amplecterẽtur. Nimis enim iniquum est (inquit in quadã ad Martianum Aug. epistola) vt per paucorum insipientiam ad coniecturas opinionum & bella reuocemur tanquam reparata disceptatione tractãdum sit, vtrum Eutices impie senserit, & vtrum impie Dioscorus iudicauerit, qui in S. memorię Flauiani condemnatione se perculit, & simpliciores quosq; vt in eandem impelleręt ruinam, impegit. Quorum multis iam ad satisfactionis remedia conuersis, & veniam de inconstãti trepidatione poscentibus, non cuiusmodi sit fides tractandum est, sed eorum precibus qualiter annuendum. Et hæc quidem ille ea de re ad Martianum. De eadem quoq; ad Pulcherrimam Augustã scribens: Binos, inquit, de cõepiscopis meis & compresbyteris ordinaui, qui vicem meam implere sufficerent, datis ad venerabilem synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas aduocata cognosceret, quam formam seruare in hac iudicatione deberet, nec vlla temeritas, aut fidei aut canonum statutis aut benignitatis remedijs obuiaret. Hæc ad Augustã. Ad synodum vero ipsam scribit in hęc verba: Leo S. synodo apud Calcedonam constitutæ. Optaueram quidem dilectissimi pro nostri charitate collegij, omnes domini sacerdotes in vna catholicæ fidei deuotione persistere, nec quenquã gratia aut formidine potestatũ secularium deprauari, vt à via veritatis abscederet. Sed quia multa sæpe quę pœnitudinem possint generare, proueniunt: & superat culpas delinquentium misericordia Deitatis; ideo suspenditur vltio, vt locum habere possit correctio: amplectendum est clemẽtissimi principis, plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram, ad destruendas insidias diaboli, & reformandam ecclesiasticam pacem voluit conuenire, Beatiss. Petri iure atq; honore seruato. Nos suis literis inuitans, vt venerabili concilio, nostram præsentiam præberemus. Quod quidem nec necessitas temporis, nec vlla cõsuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus Paschasino & Lucentio episcopis, Bonifacio & Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas æstimet præsidere. Neq; enim abiuncta est à vobis mea præsentia, qui nunc in vicarijs meis adsum, & iamdudum fidei catholicæ prædicatione non desum. Vt qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiam. Vnde fratres charissimi reiecta penitus audacia disputandi contra fidem diuinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat: cum non liceat defendi, quod non liceat credi: cum secundum euangelicas authoritates

Calcedonen. conci. cõgregat authoritate B. Leõis

Leo, quã normã pśscripserit tã to concilio

Nota hæc & diligenter pondera

Leo ad Martianum

Idem ad pulcherrimam Augustam

Idẽ ad ipsam synodum

E

F

A thoritates, secundum propheticas voces, apostolicamq; doctrinam, plenissime & luci-
dissime per literas, quas ad B. memoriæ Flauianum episcopum misimus, fuerit decla-
ratum, quæ sit de sacramento domini nostri Iesu Christi pia & syncera cõfessio. Quia
vero nõ ignoramus, per prauas æmulationes, multarum ecclesiarum statum fuisse tur
batum, plurimosque episcopos, qui hæresim non reciperent, sedibus suis pulsos, & in
exilia deportatos, atq; in locum superstitum, alios substitutos: vulneribus his, primitus
adhibeatur medicina iustitiæ, nec quisquam ita careat proprijs, vt alter vtatur alienis.
Cum si (vt cupimus) errorem omnem relinquunt, nemini quidem perire honor debe-
at: sed illis qui pro fide laborarunt, cum omni priuilegio oporteat ius proprium refor-
mari. Prioris autem Ephesinæ synodi, cui S. memoriæ Cyrillus episcopus tunc præse
dit, in Nestorium statuta permaneant, nec tum damnata impietas in aliquo sibi blan-
diatur, quia Eutices iusta damnatione percellitur. Puritas enim fidei atque doctrinæ,
quam eodem quo sancti patres nostri spiritu prædicamus, & Nestorianam & Euticia-
nã cũ suis authoribus cõdemnat pariter & persequitur prauitatẽ. Hæc ille tãto cõcilio.

Declarationẽ suæ fidei & de Euticetis opinione sententiã præmittit, non submittit iudicio synodi

Ex his audis vtiq; & intelligis, qualem se gesserit ille beatissimus Leo erga sanctam
illam, & fere omnium, quæ celebratę leguntur, celeberrimam Calcedonẽ. synodum:
videlicet, tanquam authoritatem & potestatem super ipsam habens atq; exercens. Ita
B illi præcipit, ita leges præscribit, nec fidem suam, neq; in Euticetem & Dioscorum apo-
stolicæ sedis sententiam synodali discussioni submittit: sed præmittit, ac veluti normã
certam præfigit, quam sequi amplectiq; deberent. Quam, nunquid contempsit, nun
quid neglexit, nunquid vel latum digitum prætergressa est illa tot tantorumq; patrum
ex toto orbe conueniẽtium DCXXX. episcoporũ synodus? Sed hæc paulo post clarissi
me intelliges. Interim, ex actis eiusdem audi in confessione fidei, quam exacte sequu
ti sint sibi præscriptam à. B. Leone regulam.

Recognita Ro. Põtificis illa authoritas à tanto concilio

Ex communi, inquiunt decreto, peregrinas erroris quidem sectas abijcientes, patrũ
autem rectam fidem renouantes, trecentorum decem & octo, symbolum pre omnibus
prædicamus. Et velut horum, centum quoq; & quinquaginta patrum, qui Constanti-
nopolim conuenerunt huic prjssimo titulo ascribimus, qui & ipsi eandem fidem sub-
signarunt. Sed & ordinem, & omnes fidei formulas custodientes, etiam sanctam syno
dum Ephesi factam, cuius authores fuerunt venerabilis memoriæ Celestinus Ro. vr-
bis, & Cyrillus Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotes, recipimus, &c. Et eiusdem beatissi-
mi quondam Cyrilli synodicas epistolas, tam ad Nestorium, quàm ad cęteros per Ori
entem, congruas sibi & consentientes. Quibus & epistolam sancti & beatissimi pri-
mæ sedis archiepiscopi Leonis scriptã ad Flauianum sanctę recordationis episcopum,
ad perimendam Euticetis malignitatem, magni Petri confessioni concordantem, &c.
C ad cõfirmationẽ catholicæ religionis subiũximus. Hæc in cõfessione fidei dictę synodi.

In confessione fidei ꝙ exacte sequutæ sit pscriptã sibi à B. Leonę regulam

Confitentur primatum sedis apost.

Quanta autem reuerentia ac veneratione dicta B. Leonis ad Flauianum epistola re
citata in concilio, post Aegyptiorum & Illyricorum nonnullam disceptionem, qui Dio
scori partium ante fuerant (in quam tamen, quod non ita apte & proprie ex Latino in
Græcum sermonem versa ab illis legeretur inciderant, vt testatur eiusdem B. Leonis
ad illos ea de re epistola) acceptamq; eius rectam intelligentiã, à Theodoreto Cyri epi-
scopo, & Aetio archidiacono Constantinopolitano, ab vniuerso tandem concilio exce
pta fuerit, testantur subsequutę acclamationes, quæ in actis eiusdẽ leguntur. Siquidem
tota synodus vno veluti ore, ter beatissimum acclamauit Leonem, tanquam qui ortho
doxæ syncerçq; fidei custos & assertor, eam veluti aureum quoddam flumen ad ipsos
perduxisset.

Quanta reuerẽtia B. Leonis epistolã exceperint

De his vero, qui in Ephesino illo concilio præuaricati fuerant, & apostolicæ sedis au
thoritati repugnauerant, ex præscripto, quod audisti, eiusdẽ Leonis peragentes omnia
& pœnitentes ad misericordiam suscipientes, in ipsum præcipue Dioscoꝝ confirmant
irreparabilis damnationis sententiã. De quo in epistola synodali ad eundem Leonem
scribentes: Super cætera, inquiunt, scelera sua etiam hoc adiecit, quod contra ipsum vi-
ne. domini Sabaoth custodem, qui ab ipso Saluatore nostro deputatus est cu-
stos, insaniam suam ostendit. Dicimus scilicet, sanctitatem tuam, & incom-
municabilem eum qui corpus ecclesiæ vnire solitus est, meditatus est facere.
Hactenus illi. Eo enim superbiæ insolentiæque euaserat execrandus ille Diosco-
rus

Irreparabiliter dãnatum Dioscoꝝ & sæculari potestati traditũ ã concilio, ꝙ B. Leonẽ excõmunicare tentasset

rus, vt beatissimi Leonis in se censuram similis in eundem censuræ prolatione retalia- D
re auderet, atq; ita eius authoritatem, quasi deridere & contemnere. Quam eius impietatem rebellionemq; tantopere detestati sunt, vt illum vnum, sine vlla spe veniæ irreparabiliter deiecerint, atq; omni sacerdotali dignitate exutum, exilio deportandum, seculari potestati tradiderint. Quam concilij in illum seueritatem, ex ea maxime causa processisse, testatur etiam Anatholius ille Constantinopolitanus antistes quadam sua epistola: Propter fidem, inquit, nō fuit damnatus Dioscorus, sed quia in beatissimū Leonem ausus est dictare excommunicationis sententiam.

Concilium remittit acta synodalia ad B. Leonis iudicium

Vides ita, quàm diligēter in omnibus obtemperarint tot tantiq; patres sedis apostolicæ mandatis, & sibi ab eadem præscriptis legibus. Nec tamen illud ipsum fecisse satis illis fuerat, neq; etiam secum præsentes consentientes, imò sibi præsidentes, & principaliter omnia secum agentes apostolicæ sedis habuisse legatos, sed ad ipsum proprie caput ecclesiasticæ hierarchiæ, ad ipsum Leonem acta synodalia remiserit, eius authoritate & iudicio eadem confirmari expectātes, & authoritatis robur eisdem impartiri, cum huiusmodi & inscriptione & epistola.

Synodalis epistola ad B. Leonem

Beatissimo & sanctissimo apostolicæ sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopo Leoni, fratres in Calcedonēn. synodo congregati: Repletum est gaudio os nostrum & lingua nostra exultatione, canimus cū ꝓpheta. Et post aliquāta: Respiciat (conseruando apostolatum vestrum) misericors dominus ecclesiam suam toto orbe diffusam. Vobis enim ita aduigilantibus, & hi qui curam animæ suæ gerunt, solidiores in fide redduntur, & hi qui paulum desides sunt, tāto ad solicitudinē accenduntur exemplo. Quod nos ante oculos semper habentes, non desinimus domino Deo nostro gratias agere, & pariter supplicare, gratulantes, quòd tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæq; doctrinæ, apostolicæ sedi (vnde religionis nostræ fons & origo emanat) antistitem dederit: petentes, vt datum concessumque munus pontificium, in nostri longissima, ad ædificationem ecclesiarum suarum ætate custodiat. Nos autem, etsi impares meritis, pari tamen fide, si quid (quod absit tamen) ecclesiam catholicam impia infestatione tentauerit, paratissimi sumus confortati in domino, cum beatitudine vestra, pro veritate fidei animas nostras ponere, & vitam hanc authori salutis nostræ, & largitori æternitatis impendere, &c. Quam fidem tu, velut aureum quoddam flumen, ad nos per te deductum, custodisti. Omnibus B. Petri interpres, & expositor constitutus, vnde nos, te tanquam authore boni ad communem vtilitatem vtētes, sortem veritatis, ecclesiæ filijs demonstramus, &c. E

Agnoscitur apostolicę se. & vniuersalis ecclesiæ eps

Confitēt ab ap̄lica sede, velut fonte perenne nostræ religiōis emanare

Quis loquatꝰ ex B. Petri cathedra

Ad acta deinde synodalia venientes: Ea igitur, inquiunt, quæ definiuimus ad remotionem totius erroris, ad robur vero ecclesiasticæ ordinationis propitia & amicabilia, & ad decorem congrua statuimus, stabilire digneris sanctissime ac beatissime pater. F
Nam hi qui locum tuum obtinent sanctissimi episcopi Paschasinus & Lucentius, & hi qui cum eis dilecti presbyteri Bonifacius & Basilius, dictis definitionibus fortiter astiterunt, volentes prorsus, vt hoc bonum vestra prouidentia perficiatur, &c. Vt autem sciatis quia non ad gratiam aut odium fecerimus alicuius, sed tanquam diuino nutu gubernati & directi egerimus cūcta, vobis gestorum omnium veram notitiam facimus, vt à vobis quæ gesta sunt statuantur, roborentur, & concedantur, &c. Huic epistolę XLIIII. episcopi singuli proprias salutationes proprijs manibus subscripserunt, hac & simili forma: Rusticus episcopus, apostolatum vestrum in domino venerans, & vt dignéris pro me orare supplex oro: Salutat Venerius te domine in Christo reuerendissime: Salutat Constantius episcopus beatitudinem tuam: Salutat Horus episcopus beatitudinem vestram in domino venerandam: Salutat Samius episcopus, beatitudini vestræ me repræsento, & adorationibus apostolatus vestri. Eius formæ sunt & reliquæ eidem epistolę subscriptæ diuersorum salutationes.

Hic vide ad cuius authoritatē pertinere recognoscat tāta synodus statuere, roborare, & cōcedere acta synodalia

Cōclusio ex præmissis

Ex his nunquid obscurum est, quid tot, tantorumque Pontificum synodus supra se authoritatis recognouerit in vno Romano Pontifice? Reipsa videlicet, & scripto attestata confessaq; ab eius authoritate tanq̄ ecclesiasticæ hierarchiæ principis, & vniuersalis ecclesiæ episcopi, statui, corroborari concedique debere acta statutaque synodalia omnia (id quod paulo post adhuc clarius intelliges). Nunquid autem dubitari poterit, illud ipsum, quod tot tantiq; ex toto orbe cōuenientes episcopi confessi, & re, facto, scri

proq;

A proq; atteſtati ſunt, eſſe fuiſſeque communem orthodoxæ per orbem eccleſiæ confeſſionem, ſenſum, ac ſententiam? Sed quod fuerit, etiam ſequentia demõſtrant adhuc euidentius. Ipſum vero communem catholicæ orthodoxæque eccleſię ſenſum nunquid falſum mendacemq; dicemus? nunquid non columnam firmamẽtumq; veritatis eam prædicat apoſtolus? nũquid certiorem eius authoritatem omni ſcriptura male demonſtrauimus? nunquid illum eius ſenſum conſenſumq;, non eſſe recte intelligendarũ ſcripturarum certiſſimam amuſſim & regulam? Breuiter ex actis, recognitione quatuor primorum & primæ notæ conciliorum vniuerſalium (quæ velut quatuor ſancti euãgelij libros ſuſcipere ſe & venerari confitetur ille apoſtolicæ & catholicæ eccleſiæ pontifex ſanctiſſimus Gregorius) clariſſime demonſtratum eſt, vniuerſalium conciliorum, non ſolum conuocationem ſed etiam acta omnia ſynodalia, omnem definitionẽ, om̃e iudicium, authoritati apoſtolicæ ſedis ſubeſſe penitus, & ab eadẽ prorſus dependere.

Conſenſum tot patrũ ex toto orbe cõuenientiũ fuiſſe cõſenſum catholicæ eccleſiæ ac ſententiam

Eundẽ, falſũ & mendacẽ eſſe, ẽ impoſſibile

Idem ſpecialiter confirmare ex priuilegio ſecundæ ſedis dato Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, primum in Conſtantinopolitano primo, deinde in Calcedoneñ. vniuerſalibus concilijs.

CAPVT X.

B

POST tranſlatam imperialis reſidentiæ ſedem Conſtantinopolim, vt eiuſdem epiſcopi, noua loci nobilitate, & familiaritate fauoreq; principum ſuper cæteros efferre ſe cœperant, & in vulgo ac numero epiſcoporum latere indignum putabant: Ita & principes ipſi, ad ſuam dignitatem pertinere arbitrabantur, ſi ſedes imperij, etiam in eccleſiaſtico ordine præcelleret, ac præemineret.

Ambitus epiſcopoꝝ Conſtantinopol.

Itaq; cum ante Conſtantinopolitana eccleſia inter ſedes præcipuas nullum locum haberet, in ſecunda vniuerſali ſynodo, quæ Damaſi authoritate, aduerſus Macedonium & alios nonnullos ab eo damnatos hæreticos Conſtantinopoli celebrata eſt, Theodoſij principis inſtantia, extimulata ambitione tunc Conſtantinopolitani epiſcopi, nouus ille honor delatus eſt Conſtantinopolitanæ eccleſiæ à patribus, vt ſecundæ ſedis dignitatem acciperet poſt Romanam eccleſiam, eo quòd noua Roma eſſet, & imperialis maieſtatis ſedes ac reſidentia. Ita enim legitur pro canone quinto eius concilij: Conſtantinopolitanum epiſcopum habere prærogatiuam honoris poſt Romanum epiſcopum decernimus, eo quòd ſit noua Roma. Sed quia hoc non probauit apoſtolicæ ſedis authoritas, eccleſiarum priuilegia, prout ab apoſtolis & ſucceſſoribus eorum inſtituta fuerant, & in Nicæno confirmata concilio, immutari non conſentiẽs, nullam hoc authoritatem obtinuit, ſed irritum habitum eſt, & abſque effectu. Quare Anatholij Con-
C ſtantinopolitani antiſtitis ambitione ac importunitate idem rurſus extortum eſt à Calcedoneñ. ſynodo, vndecima eius ſeſſione, & obtentum Martiani Imperatoris fauore & patrocinio, tametſi contradicerent legati ſedis apoſtolicæ. Ita ſtatuẽtes pro canone nouiſſimo, & XXVIII.

In Conſtan. prima ſynodo Conſtan. eccleſiæ delatũ ſecũdę ſe. priuilegium

Canõ V. Cõſtant. cõcilij.

Irritũ fuiſſe ſynodi decretũ q̃ ipſum nõ probaſſet apoſt. ſe. authoritas

Anatholij importunitate ex Martiani inſtantia extortũ idẽ priuilegiũ i Calcedoneñ. ſynodo.

Vbiq; ſanctorum patrum definitiones ſequẽtes, & canonem qui eſt electorum CL. Dei amantiſſimorum epiſcoporum, qui ſub pię memorię Theodoſio magno conuenerunt, de regali Conſtantinopoli vrbe, noua Roma recognoſcentes, eundem & nos definimus & eligimus de prærogatiuis ſanctiſſimæ eccleſiæ Conſtãtinopolitanę, nouę Romæ, &c̃. vt ſimiliter recipiat honorem antiquioris & regalis Romæ, & in eccleſiaſticis rebus ſecundum ipſam magnificetur, & ſecunda poſt ipſam exiſtat. Hunc quidem canonem, dicti patres, quantum in ipſis erat conſtituerunt, tametſi contradicerent legati ſedis apoſtolicæ, ſperantes B. Leonem Romanum Pontificem (ad cuius authoritatem, vniuerſam à ſe actorum ſeriem remiſerunt) hac in re condeſcenſurum deſiderio, optimi alioqui & chriſtianiſſimi principis.

De huius itaq; canonis confirmatione pręcipue ſoliciti & Imperator, & Anatholius etiam ſingulares propriosq; cum illis ſynodalibus & actis & literis, ad B. Leonem miſerunt & nuntios, & epiſtolas, eundem inſtantiſſime confirmari poſtulantes, & eiuſdẽ reſponſum anxie expectãtes. Scripſit aũt Anatholius Leoni in hæc verba:

Pro obtinenda confirmatiõe dicti priuilegij q̃ apd' B. Leonẽ diligenter egerint Imp. & Anatholius

Sanctiſs. & beatiſs. patri apoſtolicæ & vniuerſalis eccleſię archiepiſcopo Leoni Anatholius, &c. Incipiẽs aũt de vniuerſa ſynodali actione, & de ea multa cõmemorãs: Opor

mit,inquit,hæc omnia ad notitiam sanctitatis tuę perferri,quæ necessario mittimus ad D
eandem per Lucianum episcopũ,& Basilium diaconem,&c. De suæ vero sedis illo pri-
uilegio,de quo singularem commissionẽ oratoribus dederat,subiungens. Ea vero quę
per illos manifesta fecimus S.T. optamus, vt per prosperam respõsionem quæ vos de-
ceat,ad nos redeant,quo laudemus in omnibus charitatem & prouidentiam vestræ be
atitudinis,quam erga sedem huius regiæ vrbis paterna semper consueuisti solicitudine
habere,&c. Etenim sedes Constantinopolitana,patrem habet apostolicum thronum
vestrum. Vnde ea quæ in sancta synodo consequutiue gesta sunt confirmare dignemi-
ni,nec non,definitionem de qua dictum est de hac sede Constantinopolitana. Hęc atq;
eiusmodi Anatholius per literas. Oratoribus autem quam diligentem & Ipse & Impe-
rator hac de re commissionem dederit, ex beatissimi Leonis responso mox intelli-
ges.

Confirmare acta definitionesq́; synodales ad quẽ ptinere recognoscitur

Leonis super cõcilij Calcedonẽs. q̃ libera authoritas

Sed nunc audi quanta cum authoritate libertateq́;,tanti concilij definitioni, tam vr
genti Imperatoris desiderio,vnus restiterit Leo,exitumq́; rei diligẽter considera, & cla
rissime intelliges om̃es synodales actiones,definitionesq́; esse,& semper fuisse, in vnius
apostolicę sedis potestate sita,vt quicquid eadem confirmarit in synodo,hoc robur ob-
tinuerit firmitatis:quicquid refutarit,habere nõ potuerit firmitatem,solaq́; resciderit,
quicquid synodica congregatio præter ordinem sibi vsquam putauit vsurpandum, vt E
Gelasij hic verbis loquar. Quem verissime hæc dixisse,tã ex B. Leonis epistolis, quàm
ex ipso rei exitu intelliges.

Leo ad Anatholium

Anatholij itaq; ambitum & conatus improbos retundens scripta ad eum epistola,
commemorat primo pleraq; in eum merito animaduertẽda,ad quæ studio fidei & con
cordiæ amore conniuerat. Quoniam,inquit,mens potentiæ auida, nec abstinere nouit
à vetitis,nec gaudere concessis,dum inordinato prauoque processu impunitarum trans
gressionum augentur excessus, & crebrescũt culpæ:quæ toleratæ sunt studio fidei repa
randæ,& amore concordiæ. Post illa itaque ordinationis tuæ non inculpata principia,
post consecrationem Antiocheni episcopi quam tibimet contra canonicam regulã ven
dicasti:doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam,vt sacratissimas Nicęno-
rum canonum constitutiones conareris infringere. Tanquã opportune se tibi hoc tem
pus obtulerit,quo secundi honoris priuilegium Alexandrina sedes perdiderit,& Anti-
ochena ecclesia proprietatem tertię dignitatis amiserit,vt his locis iuri tuo subditis,om̃s
metropolitani episcopi proprio honore priuentur. Quibus inauditis & nunquam ante
tentatis ita grauaris excessibus, vt sanctam synodum ad extinguendã solum hæresim,
& confirmationem fidei catholicæ,studio christianissimorum principum congregatã, in
occasionem ambitus trahas,& vt conniuentiam suam tibi det, impellas, tanquam re-
futari nequeat quod illicite voluerit multitudo & illa Nicęnorum canonum per sanctũ F
vere spiritum ordinata conditio aliqua cuiquam sit parte solubilis,&c. Nimis ergo hęc
improba,nimis sunt praua,quæ sacratissimis canonibus inueniuntur esse contraria. In
totius ecclesiæ perturbationem superba hęc tendit elatio, quæ ita abuti voluit concilio
synodali,vt fratres in fidei tantummodo negotium conuocatos, ad consentiendum si-
bi deprauando compelleret. Inde enim fratres mei ab apostolica sede directi,qui vice
mea synodo præsidebãt,probabiliter atq; constanter illicitis ausibus obstiterunt:aper-
te clamantes, ne contra instituta Nicæna præsumptio improbæ nouitatis assurgeret.
Nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus etiam tu in epistola tua con-
quereris,quòd conatibus tuis voluerint obuiare. In quo eos quidẽ multum mihi hæc
scribendo commendas:sed teipsum,quod illis parere nolueris,dum illicita moliris,ac-
cusas:superflue non concedenda appetens, quæ nullum vnquam nostrũ poterunt ob-
tinere consensum. Absit enim à conscientia mea,vt tam praua cupiditas meis studijs
adiuuetur,ac non potius & meo,& omnium qui non alta sapiunt, sed humilibus con-
sentiunt,opere subruatur, &c. Noli frater altũ sapere,sed time,& christianorum principũ
pijssimas aures improbis petitionibus inquietare desiste,qbus certũ habeo modestia te
magis q̃ elatione placiturum. Persuasioni em̃ tuæ in nullo penitus suffragat quorũdã epi
scoporum ante LX. vt iactas annos facta subscriptio, nũq̃ à pdecessoribus tuis ad aplicæ
sedis trãsmissa notitiã,cui ab initio sui caducæ dudũq; collapsę sera nũc et inutilia subij
cere fomẽta voluisti,eliciẽdo à fratribus speciẽ cõsensionis,quam tibi in suã iniuriã ve-
recundia

Refutari vix que posse ab ecclesiasticæ hierar. pside si qd illicite voluerit multitudo

Cõcilia nihil posse nisi in negotijs ad quæ conuocata sunt

Vides ex cõsensu Ro. Põtificis pendere omnia

Hinc intellige,idẽ decretũ in Cõstãt. synodo, nũq̃ sortitũ fuisse effectum

A literæ, quibus sibi placere probariq; ea significaret, idq; studio & opera Anatholij, qui missas ea de re ad se literas, suppresserat, nec ad conciliũ retulerat, quod in illis de illicito ambitu grauius argueretur, in suspenso manens synodus, repetitis denuo & literis & nuncijs per Imperatorem Pontifici supplicant, suæ censuræ authoritatem illis adijcere dignaretur: vt quæ ante nec ab ecclesijs, nec à fideli populo, quamuis in illo remotissimo Oriente constituto agnoscerentur, nec reciperẽtur pro legitimis quàm per literas S. sanctitatis publice lectas in ecclesijs, appareret ab eadem illa cõfirmari. Id quod tam pijssimorum Imp. secũdo scriptæ ad illum literæ, eiusdemq;, tam ad illos, quàm ad synodum ipsam rescripta euidenter comprobant. Literarum imperialium hoc est exemplum.

Etiã secundo literis & nuncijs supplicãt confirmari acta sua authoritate Ro. Pontifi cis

Vel hinc intellige toto orbis eo seculo cõsensum de authoritate Ro. Pontificis

Victores, Martianus & Valentinianus Augusti, &c̃. Sanctissimo patri, & venerabili Leoni archiepiscopo apostolicę ecclesię, &c. Miramur maxime, quòd post synodum Calcedoneñ. & literas venerabilium episcoporum, quę ad tuam Deo amicitiam missę sunt, per quas omnia in ipsa facta vobis nunciauerunt, nequaquam à tua sanctitate tales literæ missæ sunt, quæ videlicet in sanctissimis ecclesijs ad omnium notitiam peruenirent. Quòd quorundam animabus, quæ Euticetis adhuc prauam opinionem sectantur, ambiguitatem immisit, vtrum scilicet tua beatitudo, ea quæ in synodo S. edita sunt B confirmaueris. Quapropter vestra reuerentia, suas literas mittere dignetur, per quas omnibus ecclesijs & populis notum sit, vniuersa quę in sancta synodo gesta sunt, à tua beatitudine esse confirmata. Illud equidem, vt decebat episcopum apostolicæ sedis sapienter dixit. Quod ecclesiasticos canones conseruans, nihil ab antiqua consuetudine, in ordinatione olim edita, & immobili vsq; hodie perseuerante, quicquam patiebatur diminui. In quo & nos tuæ sanctitatis sententiam probamus. Et post aliquanta. Nouerit autem, inquiunt, tua Deo amicitia, catholicam & vere orthodoxam fidem, Calcedoneñ. synodum omnibus episcopis consentientibus fuisse sequutam. Propter quod & tua venerabilitas, proprias & speciales literas velocissime mittat, per quas confirmare vos ipsam, quæ in Calcedona celebrata est synodum, manifestissime ostẽdatis, vt illi qui eam desiderant ignominiosam, non possint aliquam habere suspicionem de iudicio tuæ sanctitatis, &c.

Augusti ad Leonem

Probãt liberã Pontificis constantiam resistentẽ cõcilio in priuilegio Constant. eccle.

Hæc vide & pondera.

Audis quid scribat illa Martiani & Valentiniani Imperatorum (vt Nicolai Pontificis verbis dicam) pia dualitas? vt nihil indignati, nihil conquesti, nihil expostulati fuerint, de repulsa petiti à se tantopere priuilegij secundæ sedis pro Constantinopolitana ecclesia: quin contra potius probauerint liberam Pontificis authoritatem & constantiam, tanquam suo rite perfuncti officio. Audis insuper his tantis testibus quis fuerit communis sensus orthodoxæ ecclesiæ, ad cuius authoritatem recognouerit christia C nus per orbem populus, robur & authoritatem impartiri actis synodalibus.

Sed nunc audi quid tam illis, quàm illi sanctæ synodo Leo responderit. Augustis quidem rescribens, post pręmissa alia pleraque. Vt autem, inquit, malum quod in ducibus suis est oppressum etiam in quibuscunque reliquijs deleatur, facilius hoc Clementia vestra arbitratur implendum, si per vniuersas ecclesias definitiones sanctæ synodi Calcedoneñ. apostolicæ sedi placuisse doceantur. De quo ratio non fuit ambigendi. Cum præter cætera, per fratrem meum Lucianum episcopum, talia ad gloriam vestrã & Constantinopolitanum antistitem scripta direxerint, quæ euidenter ostenderent, me ea quæ de fide catholica in prædicta synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eisdem literis, ea quæ per occasionem synodi male sunt attentata reprehenderam, maluit prædictus antistes meam gratulationem tacere, quàm suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiduciæ Deo per vos operãte collatum est, quod probasse vos obseruantiam de custodia paternorum canonum pietatis vestræ affatibus indicastis. Et merito geminatur gaudium meum, cum & vobis religiosissime placere cognosco, vt fides Nicæna suam teneat firmitatem, & priuilegia ecclesiarum illibata permaneant, &c. Quia vero modis omnibus obediendum est pietati vestræ religiosissimæque voluntati, constitutionibus synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei catholicæ & hæreticorum damnatione placuerunt, libens adieci sententiam meam. Quæ si, vt in notitiam omnium sacerdotum, ecclesiarumque perueniat vestræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur, affuturam credo & spero gratiam Dei, &c. vt amputatis omnibus

Rescriptũ Leonis ad Augustos

Constitutiones illius synodi quatenus ad fidẽ cõfirmationem ptinebãt, cõfirmat

 dissen

dissentiendi occasionibus, apostolicæ vbiq; doctrinæ & pax regnet, & veritas. Et hæc D
quidem Augustis synodo autem in hæc verba respondit,

Rescriptum eiusdẽ ad synodum

Leo S. synodo apud Calcedonam habitæ: Omnem quidem fraternitatem vestrã
nosse non ambigo, definitionem sanctæ synodi quæ ob confirmationem fidei celebra-
ta est, toto corde me fuisse complexum, &c. Hoc autem, non solum ab ipso beatissimæ
consensionis affectu, sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum, ad Con-
stantinopolitanæ vrbis antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsionem se-
dis apostolicæ manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile vi-
deatur, vtrum quæ in synodo Calcedonensi per vestram vnitatem de fide statuta sunt,
approbẽ, hæc ad oẽs fratres & coepiscopos nr̃os, &c. scripta direxi, q̃ gloriosissimus &
clementissimus princeps in notitiam vestram mittere pro catholicæ fidei amore digna-
bitur. Et vt fraterna vniuersitas, & omnium fidelium corda cognoscant, me non so-
lum per fratres qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum
synodalium propriam vobiscum iunxisse sententiam. In sola videlicet fidei causa (quod
sæpe dicendum est) propter quam generale concilium & ex præcepto christianissimo-

Vide, qd specialiter pbet actã in concilio, & quid improbet

rum principum, & ex consensu apostolicæ sedis placuit congregari, &c. Vnde si quis
vnquam ausus fuerit, vel Nestorianam perfidiam tueri, vel Euticetis ac Dioscori im-
pium dogma defendere, à catholicorum communione resecetur, nec habeat eius cor- E
poris communionem, cuius abnegat veritatem. De custodiendis quoque sanctorum
patrum statutis, quæ in synodo Nicæna inuiolabilibus sunt fixa decretis, obseruantiã
vestræ fraternitatis admoneo, vt iura ecclesiarum, sicut ab illis CCC XVIII. patribus
diuinitus inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus
concupiscat, nec per alterius imminutionem, suum quærat aliquis augmentum. Quan-
tumlibet enim extortis assensionibus se instruat vanitatis elatio, & appetitus suos con-
ciliorum æstimet nomine roborandos, infirmum & irritum erit, quicquid à prædicto-
rum patrum canonibus discrepauerit. Quorum regulis apostolica sedes, quam reue-
renter vtatur, scriptorum meorum, quibus Constãtinopolitani antistitis conatus repu-
li, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere, &c. Hæc ille synodo.

Nota tãti cõcilij patiẽtiã in expectãda cõfirmatiõe actorũ suorũ à sede apost.

In quibus etiam consideratione dignum est, quanto tempore tot patrum synodus,
post absolutam eandem, quàm solicite quàm patienter, apostolicæ sedis censuram de
actis synodalibus & eorundem confirmationem expectauerit. Siquidem (vt ex præ-
cedenti capite constat) continuo post peractam synodum miserunt Lucianum epis-
scopum, & Basilium diaconum legatos sedis apostolicæ, qui interfuerãt, atq; adeò præ-
fuerant concilio, vna cum actis synodalibus, eorundem præstolantes reditum, à Calce-
dona Romam, & inde rursus Calcedonam. Quo cum reuersi essent cum literis ad Au-
gustos, & Anatholium, quibus satisfecisse se existimabat expectationi concilij, reliquã F
scilicet actionem eius, & quæ de fide catholica definitæ fuerant se probare significans,
sed decretum illud de priuilegio secundæ sedis, pro Constantinopolitana ecclesia, apo-
stolica authoritate irritans, Anatholij opera factum est vt supprimerentur eædem, nec
recitarent̃ cõcilio, eo q̃ in illis grauissime argueret̃ sui illius ambitus, quo synodũ sibi in-
clinauerat. Incerti patres de cẽsura ac sentẽtia sedis apostolicę, sine qua, vt re impfecta,
nõ est visum dissoluere synodum, remittũt adhuc ad Romanũ Põtificem, etiam Augu-
storum instantia efflagitantes confirmationem actorum synodalium à sede apostolica
ab eadẽ totũ orbẽ suspensum significãtes. Nec morę tantæ pertæsum est, sed suorũ redi-
tũ patienter expectarunt. Quod indicat nouissima hæc Leonis epistola, q̃ & ipsa inscri-
bitur sanctę synodo, vnde constat necdum solutam fuisse synodum. Synodus enim con-
uentus est & congregatio. Quæ vtiq; & cætera cõmemorata superius, ipsa rei euiden-
tia, & totius orthodoxæ ecclesiæ (cuius membra pręcipua tãto concilio interfuisse nihil
certe dubitandũ est) cõmuni sensu, confessione, recognitioneq; euidẽtissime demõstrãt,

Cõclusio ex præmissis notanda

conciliorum vniuersalium, actionumque synodalium omnium robur & authoritas
quàm prorsus dependeat ab authoritate sedis apostolicæ. Id quod cum per reliqua con-
cilia percurrenti, non minus euidenter appareat (cuius rei euidentissima argumenta
sequenti adhuc perstringemus capite) interim hic libere audacterq; pronuntiare lice-
bit. Ex theologicis principijs, hoc est, euangelicæ scripturæ authoritate, apostolis-
cisque & Nicæni concilij canonibus, ecclesiæ orthodoxæ communi sensu & recogniti-
one

A recundia fatigata præberet,&c. Non conuellantur prouincialium iura primatum, nec
priuilegijs antiquitus institutis metropolitani antistites fraudentur. Nihil Alexandri-
næ sedi, eius quam per sanctum Marcum euangelistam beati Petri discipulum, me-
ruit, pereat dignitatis. Nec Dioscoro impietatis suæ pertinacia corruente, splendor tan-
tæ ecclesiæ tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque ecclesia, in qua primum
prædicante apostolo Petro christianum nomen exortum est, in paternæ constitutio-
nis ordine perseueret, & in gradu tertio collocata nũquam se fiat inferior. Aliud enim
sunt sedes, aliud præsidentes, & magnus cuique honor est integritas sua. Quæ cum in
quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quanto magis in Constantinopolita
næ vrbis magnificentia, potest esse gloriosa, si per obseruantiam tuam & defensionem,
paternos canones, & exemplum probitatis multi habeant sacerdotes, &c. Frater au-
tem & coepiscopus noster Lucianus, & filius noster Basilius diaconus, quantũ in ipsis
fuit, studiose his quæ eis iniunxeras affuere: sed actioni eorum iustitia negauit effe-
ctum, &c. Hæc Leo ad Anatholium. Ex quibus facile intelligis, ipsa rei attestante ve
ritatis euidẽtia, vnam esse huius sedis authoritatem, quę (vt illius Gelasij ad Dardaniæ
episcopos verbis dicam) vnamquanque synodum confirmat, & continua moderatione
custodit, pro suo videlicet principatu, quem beatus Petrus, domini voce perceptum, to
B ta Christi ecclesia consentiente ac recognoscente & retinuit semper, & retinet. Sed ex
sequentibus illud ipsum adhuc erit euidentius.

Vna apostolicę se. authoritate vnamquãque synodũ cõfirmari & custodiri

Martiano itaque Imperatori idem Leo hac de re respondens, & cur illi definitioni
resisteret, nec imperialibus precibus suum præberet assensum satisfaciens. Cum decla
rasset probari sibi quæ de extincta hæresi & declarata fidei veritate acta essent à conci-
lio: His autem, inquit, propter quæ facta est congregatio sacerdotum bene & optabili
fine compositis, miror & doleo quòd pacem vniuersalis ecclesię diuinitus reformatam
ambitionis rursus spiritus inquietat. Pleraque deinde subiungens aduersus Anatho
lium: Multum, inquit, Anatholius episcopus proprio detrahit merito, si illicito cresce-
re optat augmento. Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana ciuitas gloriam su-
am, & protegente Dei dextera, diuturno clementiæ vestræ fruatur imperio: alia tamen
ratio est rerum secularium, alia diuinarum, nec præter illam petram quam dominus
in fundamento posuit, stabilis erit vlla constructio. Propria perdit, qui indebita con-
cupiscit. Satis illi sit quòd vestræ pietatis auxilio & mei fauoris assensu episcopatum
tantæ vrbis obtinuit. Non dedignetur regiam ciuitatem, quam apostolicam facere nõ
potest sedem: nec vllo speret modo, quòd per aliorum possit offensiones augeri. Priui
legia enim ecclesiarum, sanctorum patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicænæ
fidei fixa decretis nulla possunt improbitate cõuelli, nulla nouitate mutari. In quo ope
C re, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est me perseuerantem exhibere fa-
mulatum, quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tenderet reatum, si pater-
narum regulæ sanctionum, quæ in Nicæna synodo ad totius ecclesiæ regimen spiritu
Dei instruente sunt conditæ, me (quod absit) non cohibente violentur, &c. Vnde quia
conuenit fidei vestræ & gloriæ, vt sicut hæresis Deo per vos agente destructa est, ita eti
am omnis ambitus retundatur, agite, vt prædictus episcopus pareat patribus, consulat
paci, &c. abstineat ab ecclesiasticarum iniuria regularum, & illicitos declinet excessus,
ne se ab vniuersali ecclesia, dum inimica paci tentat, abscindat, &c. Frater autem & co-
episcopus meus Lucianus, cum filio meo Basilio diacono, qui clementię vestræ ad me
scripta portarsit, omni deuotione partẽ susceptæ legationis adimpleuerunt. Quia non
est æstimandus negotio defuisse, quem potius causa deseruit.

Leo Martiano Imp. cur definitiõi cõcilij resisteret nec ipsius desiderio obsequeretur

Vide vñ eps Constan. episcopatũ suũ obtinuerit

Cui dispensatio credita domus ecclesiasticæ

Ad cuius reatũ tenderet si etiã vniuersaliũ cõciliorũ præuaricatiões nõ cohibeat.

Audis hic illum magnum Leonem, audis ecclesiasticæ domui præpositum, cui cre-
dita fuit vniuersalis ecclesiæ dispensatio. Ad cuius tendebat reatũ, si eo non cohibente,
paternarum regulæ sanctionũ quæ in Nicæna synodo constitutæ sunt, vel per ipsa vni-
uersalia concilia subsequentia violentur. At cohibere qui potuisset, si nõ super ipsa con
cilia vniuersalia coactiuam authoritatem ac potestatem obtinuisset?

Eundem rursus audi, eadem de re quid scribat Pulcherrimæ Augustæ: Confirma-
to, inquit, in euangelij vnitate vniuerso mundo, & in eodem spiritus sensu directis cor-
dibus omnium sacerdotum, optimum fuerat supra illa, propter quę sancta est synodus
congregata, & quæ secundum pietatis vestræ studium, laudabili sunt fine conclusa, ni-

Nihil tractãdũ i synodo supra ea, ob quæ congregata est

hil quod tanto bono contrarium esset inferri, nec per occasionem episcopalis synodi id D in commune appeti, quod non licuit concupisci, &c. Superbum enim nimis est, & immoderatum, vltra fines proprios tendere, atque antiquitate calcata, alienum ius velle præripere, atque vt vnius crescat dignitas, tot metropolitanorum impugnare primatus, quietisque prouinciis, & olim sanctæ synodi Nicænæ moderatione dispositis, bellum nouæ perturbationis inferre, atque vt venerabilium patrum decreta soluãtur, quorundam episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negauit effectum. Nam sexagesimus fere annus huius iactantiæ esse iactatur, qua se prædictus episcopus æstimat adiuuari, frustra cupiens id sibi prodesse, quod etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere. Consensiones vero episcoporum, sanctorum canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, concurrente vna nobiscum vestræ fidei pietate in irritum mittimus, & per authoritatem B. Petri apostoli generali prorsus definitione cassamus. Hæc ille Leo.

Irritũ semp fuisse decretũ Constant. synodi de priuilegio Constant. ecclesię

Vides quã authoritate & qs irritat consensum epõrũ cõuenientiũ in vniuersali concilio.

Audis itaque, quantopere dependeat omnis conciliorum actio ab authoritate sedis apostolicæ. Vides, vt repetitum illud à duabus illis primæ authoritatis synodis vniuersalibus, nempe, Constantinopolitana prima, & Calcedonen. de Constantinopolitanæ ecclesiæ priuilegio decretum, irritum fuerit & vacuum, resistente eidem huius sedis authoritate. Intelligis ex hoc synodales actiones definitionesque oẽs, vt verissime iactabat E ille Gelasius, & esse, & fuisse semp in vnius huius sedis potestate: vt quicqd eadẽ cõfirmauit in synodo, hoc robur firmitatis obtinuerit, quicqd refutauit, habere nõ potuerit firmitatẽ. Cõstitutũ fuerat (vt audisti) in prima Constanti. synodo de illo priuilegio Constãtinopolitanę ecclesiæ: sed, inqt, beatissimus Leo, ad apostolicę sedis nõ fuit trãsmissum iudiciũ, nec ab eadem accepit robur & firmitatem. Nunquid aũt obscuræ est, fuitque catholicæ ecclesię de illo decreto iudicium? nunquid eadem in illo gradu ac ordine ecclesiasticæ hierarchiæ recognouit Constantinopolitanos episcopos? Si fecit, quid opus igitur fuerat noua concessione & decreto Calcedonen. synodi? quid tantopere, tam solicite apud B. Leonem agere, vt eius confirmaretur authoritate & consensu? Prędicti vero, vt etiam audisti, concilii vestigiis inhærens Calcedonen. quoque synodus idẽ renouauit & constituit: sed tamen ad apostolicę sedis hoc ipsum remisit authoritatem & arbitrium. Cui iam audisti quanta libertate restiterit Romanus Pontifex, quamuis pro eo instantissime intercedente maiestate imperatoria: quę ad suam hoc dignitatem pertinere arbitrabatur, si imperialis residentiæ sedes, etiam in rebus extolleretur ecclesiasticis. Sed nunquid ad illam Romani Pontificis tam liberã inflexibilemque constantiam, illorum omnium votis obsistentem, quicq̃ indignata est imperialis maiestas, tanq̃ indigne passa repulsam: & non magis B. Petri illam authoritatem religiosissime agnoscens & venerata in sancto Põtifice, seipsam potius accusauit, quod alienę ambitioni assensum prębuerat? Nunquid talis, tantaque synodus apostolicæ sedis authoritati quicq̃ reluctata est? Sed hæc ex sequentibus cognosces clarius. Nunquid etiã ille ipse Anatholius, totius huius tragœdiæ succẽtor, instigator, & author, aduersus apostolicæ sedis authoritatem, secundæ sedis honorẽ tanq̃ ex synodali authoritate & decreto sibi asseruit: & non potius, propria tandẽ cõfessione suam culpã agnouit, & veniam illiciti ambitus deprecatus est? At hoc ita factũ, testat B. Leonis ad illũ quædã epistola, in qua scribit in hæc verba: Illam aũt culpam quã de augenda potestate, aliena (vt asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atque syncerius tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorum consilia transtulisses. Quia sicut in mala suasione delinquit: ita & in mala consensione peccatur. Sed gratum mihi frater charissime est, quod dilectio tua fatetur sibi displicere, q̃d nunc placere non debuit. Sufficit in gratiæ communis regressum professio dilectionis tuæ, & attestatio principis christianissimi. Ne cui detur tarda correctio, cui tã venerabilis assertor accessit. Abiiciatur penitus inconcessi iuris qui dissensionem fecerat, appetitus. Sufficiant limites, quos sanctorum patrum prouidentissima decreta posuerunt, &c.

Cõclusio ex præmissis

Actiones desinitionesque synodales oẽs semp fuisse i potestate vnius se. apostolicæ

Vide, vt accepta fuerit & ab Imp. & à cõcilio Ro. Põtificis ipsis aduersantis inflexibilis constantia

F

Pœniteñ. Anatholii de illicito ambitu

Sed nunc audi, q̃ non solum talis tantaque synodus, cum à B. Leone de approbatione synodalium actorum non referretur responsio, sed & totus vna orbis de apostolicæ sedis censura iudicioque erga gesta illius synodi suspensus fuerit. Cum itaque post relata ad Leonis iudiciũ & authoritatem acta Calcedonen. synodi, nullæ referrentur ab eodem literæ

Quòm talis synodus atque vna vniuersus orbis suspẽsus fuerit de censura apost. sedis erga acta synodalia

A Agapetum, qui vere ἀγαπητός, id est, dilectus est à Deo & hominibus, Pontificem anti-
quæ Romæ, in depositionem Anthemij, & prædictorum hæreticorum, tanquam olim
Petrum magnum Romanis in deiectionē Simonis Cretiani. Iste ergo honorabilis vir,
sciens per libellos plurimorum, & nostros, ea quæ inique contra ecclesiasticos canones
præsumpta fuere, nec semel quidem ad visum suscipere voluit Anthemium, furentem
aduersus canones: sed hunc iuste eiecit de sede sacerdotali ciuitatis tuæ, & coopitulan-
te ac coadunato catholicæ fidei & diuinis canonibus vestro imperio, præfecit illi eccle-
siæ sanctissimum Menam, rectæ fidei, vitæ pudicę, & cætera. Cum autem de Anthe-
mio & alijs hæreticis porrexissemus libellos, & nos, & episcopi Palæstini in ciuitate re-
gia cōgregati, & alij Ambasiatores aliorum Pontificum, postulauimus Anthemium
ipsum, quæ perpetrauit facere per libellum nota sedi apostolicæ, & liberare seipsum ab
omni hæretico errore, & proficisci ad ecclesiam Trapezundinam: aut si hæc nollet, fi-
naliter condemnaretur, & omni dignitate sacerdotali ac operatione nudaretur, sicut fe-
cit sanctus Celestinus, contra impium Nestorium, qui seipsum tali condemnationi
subijciendo partem cum hæreticis accepit, & cætera. Has vero petitiones nostras iu-
stas, præueniens prædictus sanctissimus vir, cum Anthemius seipsum manifestum
constituisset, simul cum prædictis hæreticis condemnauit, & omni dignitate sacerdo-
B tali ac efficacia nudauit: & omni quoque orthodoxo nomine vsque ad pœnitentiam eo-
rum, quæ deliquit, & transmisit vestræ pietati libellos nostros, vt quæ in ipsis sunt, ad fi-
nem deducantur, & cætera. Obtestamur itaque vestrum imperium (licet temerari-
um quid faciamus) per magnum Deum, Saluatorem nostrum IESVM CHRI-
STVM, & cætera: non contemnere iustum iudicium prædicti sancti viri, sed ipsum
exequi: & ecclesiā Dei, & totum mūdum, liberare à peste Anthemij, & hæreticorum præ-
dictorum, & cætera. Implendo itaque quæ ab illo iuste & canonice iudicata fuere, &
per vestram generalem sanctionem ipsa confirmando, taliaque de cætero præsumi in-
terdicendo, illius beatam animam coletis, quæ cum Deo proximior sit, quod vinculo
terræ & carnis huius soluta sit, & fiduciam ex proprijs bonis operibus adepta, pro pa-
ce ac salute vestræ pietatis intercedit, & cætera. Hæc ille totius Orientis clerus ad Iu-
stinianum principem, quæ & relata sunt in acta illius synodi. Qui eadem ferme hæc
repetentes in altero libello, quem præcipue aduersus Anthemium porrexerunt con-
cilio, inter alia multa eodem pertinentia, etiam hoc adijciunt: Deum suæ ecclesiæ do-
nasse illud inexpugnabile fundamentum, illam firmam petram Romanæ ecclesiæ, se-
dem videlicet & cathedram Petri, in qua residens sanctus Agapetus, deiecerit pestilen-
tem Anthemium, à sacerdotali sede regię ciuitatis, sacrorum videlicet canonum, atque
etiam catholicæ fidei vindicans iniuriam, atque in eius locum venerabilem Menam or-
C dinauerit Pontificem.

Ex his vtique audis & intelligis, non solum quæ fuerit eo seculo iam declinante ad
turbas, ad dissidia ac schismata totius orbis, de authoritate Petri, ecclesiasticæ hierar-
chiæ præsidentium super vniuersam CHRISTI ecclesiam recognitio ac sententia
(id quod tribus superioribus libris satis, superque demonstratum est) sed etiam hoc,
damnatos videlicet à sede apostolica omnes, in quos quinta vniuersalis synodus con-
firmauit damnationis sententiam. Nec aliud fuisse omnem actionem eius synodi,
quàm recognitionem authoritatis huius sedis, & Romanorum Pontificum ab vni-
uersa CHRISTI ecclesia. Siquidem vnum hoc egit illa synodus, vt decreta eius-
dem sedis, & prolatas ab eadem in diuersos sententias, teneret, amplecteretur & ob-
seruaret orbis vniuersus. Id quod adhuc clarius intelliges, ex forma synodalis sen-
tentiæ aduersus Anthemium prolatæ in hunc modum. Recitata est primum senten-
tia ac definitio B. Agapeti Pōtificis aduersus eundē, ex epistola ipsius ad Petrū Hieroso-
lymitanū episcopum. Qua audita dixit Menas, & vniuersa synodus: Non est mirandū,
si suos etiā nūc, magna apostolica sedes sequit, sacras sanctiōes sanctissimarum ecclesiarum
inuiolatas cōseruando, & quæ rectæ fidei sunt defēdendo, ac his, qui peccauerūt, clemē-
tem veniam tribuendo. Vnde & nos implentes ea, quæ à sanctissimo Papa in epistola
synodali data fuere, & tēpus pœnitētiæ ipsi dātes, deputemus & decernamus Vesporiū
sanctissimū episcopū Neocæsariæ metropolitanę, Acatiū, &c. ad notificandū ei, ea quę
gesta fuere, & inuitare ipsum infra III. dies, si volet venire ad S. synodū, ad faciēdā super

annun-

Memorant quāta autho ritate Agape tus Anthemi um deiecerit

Vides intel lexisse vni uersos: de hę resi suspect⁹, cui se purga re debeat. Aduersus Ne storiū qd Ce lestinus fece rit.

Obtestantur imperatorē, vt exequat apost. sedis sententiam.

Eorundē sup plex libellus ad conciliū. Deum donas se suæ eccle. illud inexpu gnabile fūda mentū, Petri cathedram.

Forma syno dalis proces sus & senten tiæ aduersus Anthemiū. Vides cuius recognoscāt cōseruare to to orbe vigo rē sacrorum ca nonū & di sciplinæ ec clesiasticæ.

annuntiatis congruam satisfactionem,& cætera. At non comparente illo post sibi assignatum terminum,huiusmodi in eum S. synodus protulit damnationis sententiam. D

Tenor sententiæ. Causæ damnationis. Prævaricatio sacrorum canonum.

Multarum trāsgressionum Anthemius reus demonstratus est,venerabiles quidem patrum leges,tanquam nō positas,ad nihilum reputauit,& paulo minus suo exemplo ecclesiasticum statum conturbauit, introducendo se in patriarchalem sedem huius regiæ vrbis,& cætera: sed & Euticetis opinionem habet,& cætera. Et post enarrata pleraq; prauæ illius suæ opinionis argumenta, subditur. Itaq; cùm magnus imperator sibi ad memoriam reuocaret sententiam principis apostoloꝝ,qua dicit,paratos nos semper esse oportere ad reddendā omni petenti rationem de ea,quę in nobis est spe& fide, nihil plus iuuit, sed erga eius serenitatē deceptibilibus rationibus vsus promisit omnia facere,quæcunq; summus Pontifex magnæ sedis apostolicæ decerneret. Et ad sanctissimos patriarchas scripsit,se sequi per omnia apostolicā sedem. At magno Deo & Saluatore nostro Iesu Christo,non permittente talia vsq; in finem vitæ procedere, missus est huic regiæ vrbi secundum ipsius diuinitatem, Agapetus sanctæ & beatæ memoriæ Papa beatissimus,qui statim sacris canonibus,manum cum Deo porrexit, & ipsum de sede sibi non conueniente depulit,data venia his,qui talis rei participes,& communicatores fuerunt,& regiæ à Deo custoditæ ciuitati suum sacrum ornatum reddidit,& cætera. Quoniam vero & cum Dioscoro & Euticete hæreticare deprehensus est, sententiam in illum protulit in scriptis,plenam clementia,& decenti sanctitate,deferens ei tempus pœnitentiæ,decernensq; donec à tali opinione mutatus,satisfecisset his, quæ à sanctis patribus doctrinaliter & canonice definita sunt,ipsum non habere nomen neq; sacerdotis,neq; catholici,& cætera. Nos igitur sequentes ea,quæ à beatissimo Papa bene examinata sunt,iudicamus, vt ipse tāquam membrum inutile & putridum, abijciatur à corpore sanctarum Dei ecclesiarum,& extra episcopatū Trapezundinum esse,& alienum ab omni sacra dignitate & efficacia, & iuxta ipsius sanctissimi Papæ sententiam, à catholica appellatione. Hactenus sententia synodalis in Anthemium. In qua nunquid audis aliud, quàm confessionem, recognitionemque authoritatis Romani Pontificis super vniuersam Christi ecclesiam? quàm quod sancta synodus damnationis,depositionisq; sententiā prolatam ab apostolica sede in Anthemium, iustam,sanctamq; probauerit & secuta fuerit per omnia? E

Et hinc perpende,q̄ recognita fuerit toto orbe Ro. Pontificis authoritas.

Vide vt in omnibus sequatur apo. sedis sententiam.

Vt apost. sedes vniuersę eccle. & cunctis synodis orthodoxę fidei regula fuerit: Ex Actis VI. synodi demonstrari.

Iam & sextam synodum percurramus etiam,eiusq; occasionem & causam paulo repetamus altius. Nam & ex ea euidentissimum erit, vt apostolica hæc sedes, vniuersæ Christi ecclesiæ, & cunctis semper synodis, orthodoxæ fidei regula fuerit ac magistra, eius integritatem ex singulari illo, quod suprà astruximus,priuilegio sola semper conseruans,ad fratrum confirmationem in fide. F

Post damnatum in Calcedonensi synodo Euticetem cum Dioscoro vnicam in Christo deitatis naturam affirmantes, & renouatam,iteratamq; eandem damnationis sententiam in Anthemium Cōstantinopolitanum, Seuerum Antiochenum, Petrum Apamiarum episcopos, cum in multis hæreticorum prædictorum sectatoribus ac discipulis remansissent hæreticæ prauitatis semina: nec tamen his, quæ à sede apostolica vnà cum tantis synodis iam definita, præiudicataq; fuerant, auderent aperte resistere, neq; palam astruere id, quod ab vniuersa Christi ecclesia toties damnatum extitit: non tamen defuit antiquo hosti nouum commentum ad subuersionem rectoꝝ dogmatum, & ecclesiasticam pacem rursus conturbandam. Siquidem iam dicebant orthodoxæ fidei aduersarij, non vt prius, vnicam esse naturam in Christo: sed (quod re ipsa in idem reciderat, tametsi verbotenus differret) vnicam voluntatem & operationem. Hoc primum commenti sunt Cyrus Alexandrinus patriarcha, illius sui Dioscori, & Sergius Constantinopolitanus, eiusque & in ecclesia, & in impietate successor Pyrrhus, sui illius Euticetis successores, & discipuli. Et post eos Paulus quoq; Constantinopolitanus episcopus, qui etiam imperatorem Constantium in eandem seduxit perfidiam: deinde Petrus & Gregorius, tam in ecclesia, quàm in hæresi, illi Paulo successores fuere. Sed & Macharius Antiochenus patriarcha, illis factus est perfidiæ socius & particeps.

Monothelitę hæresis origo,& primi assertores.

Dicta hęresis cū suis assertoribus, damnata à sede apost.

In hos exurgens sedes apostolica, magistra & vindex orthodoxæ fidei, gladium suę illius principalis potestatis, quam in beatissimo Petro accepit à domino, magna districtione libertate, & illos, q̄uis principalium trium & patriarchalium sedium antistites, & ab orthodoxa

A one,non ſolum vniuerſalium conciliorum cõuocationem, ad Petri ſucceſſorumq́; eius
eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidentium authoritatem proprie pertinere: ſed & omnem
eorum authoritatem,omne robur, omnemq́; firmitatem actionũ ſynodalium omniũ,
prorſus & omnino ab huius ſedis authoritate dependere, ita vt quod illa firmauit in
ſynodo,hoc robur obtinuerit,quod refutauit,habere non potuerit firmitatem.

Ipſam rei euidẽtiam,& catholicæ eccleſiæ recognitionem de his quæ prædicta ſunt,
in alijs quoque ſubſequentibus quatuor vniuerſalibus concilijs demonſtrare.
Præcipue autem,vt vna huius ſedis authoritas concilijs omnibus ſe regulam,ma
giſtramque & orthodoxæ fidei,& rectorum iudiciorum, præbuerit: minime au-
tem viceuerſa. CAP. XI.



Oterant ſufficere quæ prædicta ſunt de vniuerſalibus concilijs,vt quæ ſa
tis demonſtrant euidenter,non ſolum ius,ſed factum. Vt enim Petro,ſuc
ceſſoribuſque eius commiſſa cura & gubernatio eſt vniuerſalis eccleſiæ,
datæ illi claues regni cœlorum,data ſuprema illa,principaliſque ligandi,
ſoluendique authoritas,remiſſi ad ipſum pro confirmatione fratres,quo
ties ambiguitatis quid inter illos eſſet exortum, quoties Satanas hæreticæ perſecutio-
nis turbine concuteret & euentilaret eccleſiam,illi vni Chriſti oratione impetratum in-
defectibilis fidei priuilegium: Proinde ad eius authoritatem pertinere,omnem quęſtio
B nem fidei, & quicquid naſcitur maiorum,grauiorumq́; cauſarum in eccleſia,omnino
dubitari non poſſit,etiam ſi hoc tacerent apoſtolici,atq; etiam Nicæni (quos ſuprà au-
diſti) cõcilij canones,ſi hoc ipſum nõ loqueretur figura noſtræ eccleſię,expreſſa in ſyna
goga illa veteri. Ita ſi ob concordiã fratrum ſtabiliendam,& reparandam vnitatem ec
cleſiaſticam,in his quæ vnius ſuæ authoritatis ſunt,ſecum adhibere,aut vniuerſale,aut
medij generis ſacerdotũ concilium,exigat vel negotij qualitas,vel neceſſitas,aut etiam
vtilitas eccleſiaſtica, quo & grauius habeatur eius iudicium,magisq́; obſtruatur os ini-
qua loquentium, quo etiã ex concordi totius orbis epiſcopo℞ deliberatione ac ſenten-
tia,magis opportuna & cõmoda inueniantur media reparandę pacis eccleſiaſticæ per-
turbatę, & inuẽta ſtatutaq́; eo efficacius obſeruẽtur, quo fuerint approbata à pluribus:
nihilo tamen minus ea eſſe oĩa poteſtatis Petri, & eccleſiaſticæ hierarchiæ principum,
æque certũ eſt. Ad quo℞ authoritatem,etiã ipſam concilio℞ conuocationem proprie
pertinere,ipſa quoq; cõcilia oĩa,ipſa deniq; acta, decreta, definitaq́; ſynodalia penitus,
prorſuſque ſubiecta eſſe, nec aliam vllam authoritatem habere, niſi quam habent ex
coniuncta ſecum authoritate eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis & cathedræ apoſtolicę,
demonſtratum eſt. Quandoquidem à Chriſto,nec immediate & per ſe,nec apoſtolo-
C rum miniſterio,alia vlla probari poteſt vniuerſalibus concilijs data authoritas.

Breuis repetitio demonſtrato℞ ſuperius.

Quemadmodum etiã in illa figura noſtræ eccleſiæ,ſynagoga veteri,oĩa quidem ar-
dua & difficilia iudicia,quæſtiones & negotia,remittebãtur ad iudicium ſacerdotũ Le-
uitarum, qui pro tempore vicis ſuæ miniſtrabant domino in loco cathedræ Moſaicæ,
hoc eſt,ad iudicium ſacerdotalis ibidem exiſtentis cõcilij. Eius tamen iudicia,definitio
nes,ac ſententiæ proferri cenſebãtur velut ab authoritate vnius præſidis illi cathedræ,
& in illam vnam cõmiſſa, inobedientia ac rebellio ſecundũ legem expiãda mortis ſup-
plicio,quæ cõmitteretur contra decretum,ſententiam & iudicium ſacerdotalis illius cõ
cilij: vt hoc ſuperius ex verbis legis,iterum,iterumq́; annotauimus. Quæ,vt ſic ſe habe
re,etiã confirmauit ipſa rei euidentia,in quatuor illis primis & primæ notæ cõcilijs vni
uerſalibus,& in eis totius orthodoxæ eccleſiæ confeſſio,& recognitio tota & in ſequenti
bus alijs omnibus. Quo℞ vt nunc breuiter percurramus acto℞ hiſtoriam,quo ipſa cla-
rius eluceſcat veritas. Quidnam,obſecro,fuit aliud oĩs quintæ vniuerſalis ſynodi actio,
quàm authoritatis apoſtolicæ ſedis,ſup omnes totius orbis eccleſias recognitio? Quid
aliud egit vniuerſa illa ſynodus, quàm quod Romanorum Pontificum in diuerſos hæ-
reticos damnationis ſentẽtiam,tanquam prolatam ab eis,quorum in cœlis eſſet ratum
iudicium,& ad quos pertineret ab eccleſia lupos arcere rapaces,vt iuſtam,ſanctamque
probauerit: religioſe amplexa,ſecutaque fuerit: & in eoſdem illos iamdudum ab apo-
ſtolica ſede anathemarizatos,anathema dixerit?

Vniuerſam V. ſynodi actionẽ,nõ fuiſſe aliud q̃ recognitionẽ authoritatis ſedis apoſt. ſup oẽs toti° orbis eccleſias.

Petrum Antiochenum de myſterio incarnationis dominicæ noua quędam,blaſphe

Reuerenter

excepit & sequuta est Felicis in Petrũ Antioch. episco. damnationis sententiam.

D maq; cominiscentem dogmata, quod videlicet, trinitas aut diuinitas esset incarnata, & qui eam ob causam, in angelico illo hymno, quem in letanijs decantat ecclesia. Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis, post, immortalis, & ante, miserere, adiecerat, qui passus es pro nobis, Felix Romanus Pontifex anathematis mucrone confodit, & omni episcopali, sacerdotaliq; honore exuit. Cuius sententiam, lecta in synodo damnatiõis eius, quam superius libro quarto ascripsimus epistola, vt iustam orthodoxamque & ab apostolico throno prolatam reuerentissime excepit illa totius orbis sacerdotum congregatio, & eundem Petrum anathema pronuntiauit.

Ita quoq; & B. Hormisdę in Seuerũ Antiochenũ & cæteros.

In Seuerum etiam Antiochenum patriarcham, Petrum Apamiarum episcopum, & Zoaram Syrum, monachum, beatus Hormisda Pontifex Romanus damnationis iamdudum pronuntiarat sententiam, instãtibus Syriæ episcopis, presbyteris & monachis. Cuius tunc quoque sequens authoritatem beatus Epiphanius Constantinopolitanus episcopus, vnà cum episcoporum secum congregata synodo, eosdem pro rite damnatis habuit. Hos, vt de medio tolleret, & omnes, quibus nõ communicaret sedes apostolica, eiusdem illius prouinciæ episcopi, presbyteri & monachi supplicibus suis libellis suggesserunt sancto concilio, vtq; exequeretur definita contra eos à sede apostolica, instantissime requisiuerunt. Cuius sententiam probans & reuerenter sequens, eosdem illos anathema pronuntiauit, & abiecit de catholica ecclesia. Vnde in dicta aduersus illos E damnationis sententia à venerabili Mena Constantinopolitano episcopo, & vniuerso concilio, post enarrata eorum pleraq; flagitia, in hęc verba subditur: Contempserunt quidem ecclesiam Romanam, & successorem apostolorum, qui sententiam cõtra ipsos protulit, & cætera. Propterea sequentes sanctorum patrum nostrorum sentẽtias, & cætera: contra prædictos, Seuerum, Petrum & alios quicunq; communicant ipsis in impietate, & contra complices eorum & nos per dominum nostrum Iesum Christum verum Deum nostrum, tanquam lupos quosdã graues irruentes in ouile Christi, abijcimus & consententiatiui sumus fratribus & comministris nostris, & sæpius prius nominatos simili anathemate ferimus, non autem ipsos solum, sed & Zoaram, & alios, qui conuenticula & barabaptizmata faciunt, nec non & omnia ab ipsis conscripta, & cætera. Cui sentẽtiæ omnes in hanc & similem formam subscripsere: Ego Sabinus episcopus, sanctæ ecclesiæ Canusinæ, sequens definitionem sanctæ recordationis Papæ Hormisdæ, anathematizans, & condemnãs Seuerum, & impia eius scripta, & Petrum quondam Apamiarum, & complices eorum, ac sectatores, nec non Zoaram, vel communicatores eorum, atque in eodem errore permanentes, subscripsi. Simili modo subscripserunt & reliqui.

Apostolica authoritas apud quem recognoscat.

Vide cuius definitionẽ sequuti sint.

Anthemiũ q̃que vt iuste damnatum à sede apost. anathema dixit.

Anthemium quoq; Trapezundinum quondam episcopum, qui mortuo beato Epi- F phanio, deserta sua ecclesia, fauore principum, quem sibi aucupauerat, in Constantinopolitanam ecclesiam contra canones irrepserat, primum Ioannes Romanus Pontifex vindex ecclesiasticorum canonum, ab ecclesiastica communione suspẽdit, deinde Agapetus anathemate percussum, præcipue ob Euticianam hæresim, de qua conuictus fuerat, à Constantinopolitana sede deposuit, ordinato in eius locum venerabili Mena orthodoxo episcopo, qui illi quinto concilio, sub Vigilio Romano Pontifice pręsuit, atq; omni sacerdotali dignitate & efficacia nudauit, & de Christiana abiecit ecclesia. Et in hunc quoq;, vt ab apostolica sede iuste damnatũ anathema dixit sancta synodus.

Hæc vt verissime sic acta intelligas, audi totius cleri & monachorum, tam vrbis regiæ, quàm Hierosolymorum & montis S. Sinai, & secundæ Syriæ aduersus prædictos Anthemium, Seuerum, Petrum & Zoaram, Iustiniano imperatori porrectum libellum supplicem, quem idem rt misit ad discussionẽ prędicti concilij. In quo post pręmissa alia pleraq;, legitur in hæc verba:

Libellus supplex cleri Orientis imp. porrectus aduersus prædictos hæreticos.

Quia catholicæ ecclesiæ omnes alumni, de prædicti Anthemij iniquitate & violenta promotione, & aliorum iniquorum virorum, & Deo, & vobis molesti esse non cessauerunt, vos vero pijssimi, quàmuis valentes ipsos extra ponere: tamen canonicum iudicium in ipsum Anthemium, & prædictos hæreticos benefaciendo audire voluistis, ab illo persuasi, qui dicit: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi, & Apostolo dicente: Obedite ducibus vestris, & subditi estote, ipsi enim vigilant pro animabus vestris, tanquam rationẽ reddituri. Misit itaque Deus huic ciuitati

Agape

A orthodoxa fide,& à catholicæ ecclesiæ gremio pronuntiauit alienos. Primum quidem Cyrum, Sergium & Pyrrhum, Honorius ille, cuius nomen falsarij Græculi in Romanę, quo laborant, ecclesię interneciale & execrabile odium, infarcerunt inter damnatos (si Deo placet) authores & assertores eiusdem huius monotheliticæ hæresis à sexta synodo, à quo primo omnium, damnatam constat eandem, cum suis illis authoribus annis plurimis ante celebratam eam synodum. Sed vt se vbique prodit insigne & impudens mendacium: ita seipsum, quisquis fuit, perfidus nugator coarguit. In argumentum hæreticæ eius sententiæ, etiam epistolas eiusdem, actis synodalibus, vt circumferuntur, infulciens: quàmuis non synceras, sed suo illo more ab ipso tractatas: tales tamen, ex quibus clarissime pateat orthodoxissima eius fides, & plane digna præsule sedis apostolicæ, vti libri IIII. capite VIII. clarius commonstrauimus. Quin constat potius fide historiarum omnium ab hoc primo damnatam hanc impietatem cum suis illis primis assertoribus, Cyro Alexandrino, Sergio & Pyrrho Constantinopolitanis episcopis. Quorum nouissimum æque omnes testantur historię, post suam damnationem ab Honorio, exilio relegatum fuisse ab Heraclio imperatore, qui ea in re apostolicę sententiæ exequutor factus est. Nam cum ab eodem & ipse in eãdem perfidiam seductus fuisset, haud irreligiosus primũ nec malus imperator, & ob id incidisset in diuersas calamitates & miserias, corripientem se Dei manum sentiens, hæretici erroris vltricem & vindicem, reuersus ad cor, & à beatissimo Honorio, orthodoxę fidei regulam doctri-

Cyr⁹ Alexãdrinus, Sergius & Pyrrh⁹ constantin: damnati ab Honorio.

Græculorũ impudẽs de Honorio mẽdacium.

Heracli⁹ imperator pœnitẽs erroris q̃ à Pyrrho imbutus est, apostolicę in eundẽ sentẽ. exequutor factus est.

B namque suscipiens, Pyrrhum ab apostolica sede iam damnatum, velut tanti in se malĩ authorem relegauit in Africam. Vnde non multo post, mortuo Heraclio, sublatoq́; inter initia imperij sui veneno, Constãtino Heraclij filio, idq́; ex eiusdem illius Pyrrhi machinatione & consilijs, Martinæ vero nouercæ, & Heraclionis fratris insidijs, cum tanti sceleris participatione coniunctos sibi, propitiosque fecisset principes, quoquo pacto restitui in suam sedem percuperet, Romam venit ad Theodorum Põtificem, errati sui (vt præ se ferebat) veniam petens, acceptaq́; ab eodem fidei regula, & simulata illa sua pœnitentia recõciliatus apostolicæ sedi, ab eodem Pontifice restitui suæ ecclesiæ obtinuit. Sed secretorum conscius & vindex Deus, non diu inultum permisit tam execrandum facinus, sed prius vitam finiuit, quàm tanto scelere quæsita, recuperataque ecclesia diu gaudere potuerit. Senatu enim, populoque Constantinopolitano in Martinam, Heraclionemque insurgentibus, & illam lingua, hunc naso mutilatos, relegantibus, etiam Pyrrhus à populo in eodem furore de fuga retractus, occisus est, & in locum eius Paulus suffectus episcopus. Sed & huic primum à præfato Theodoro Romano Pontifice ecclesiasticæ communioni interdictum est, eo quod orthodoxæ fidei normã, quam illi præscripserat, recusabat suscipere, adiuuante pertinaciã eius imperatore Con-

Pyrrh⁹ simulata pœnitẽtia, à Theodoro suæ ecclesię restitui obtinuit.

Paulus Pyrrhi successor excõmunicatus à Theodoro.

C stantio, & ipso seducto in eandẽ hæresim. Deinde Theodori successor Martinus, cum nec eius correptionibus acquieuisset, congregata secum Romæ, CL. episcoporum synodo, prædecessorum suorum in Cyrum Alexandrinum, Sergium & Pyrrhum Constantinopolitanos episcopos damnationis sententiam confirmans ac renouans, anathematis vinculo illigatum, omni quoq; ecclesiastica dignitate priuauit, & à Christiano nomine iudicauit alienum. Quam ob causam à præfato Constantio imperatore, Olympius Hexarchus ad regẽdam Italiam missus, & Martinum Pontificem occidere iussus, cum id aliter implere non posset, constituerat inter missarum solennia, in ecclesia B. Mariæ maioris, sub specie sacræ cõmunionis participandæ de manibus sanctissimi Pontificis, per lictorem suum gladio illum confodere. Qui iussa facturus diuino nutu, subita cæcitate percussus est. Olympius vero sacrilegi ausus sui in sanctissimum Pontificem dans meritas pœnas, à Saracenis paulopost in Sicilia turpiter victus, infelicius perijt. Nec tamen sic quieuit Constãtij furor in persequendam Christi ecclesiam, donec iusto Dei iudicio, Deo iam, hominibusque pariter exosus, in vltionem tantorum scelerum, apud Syracusas confoderetur à suis, dum libidinibus vacat in balneo.

Idem damnatus à Martino.

Constantius impator hæreticus Martinum persequitur.

Vindex ira Dei aduersus Constantiũ.

In his itaq; turbinũ ac tempestatũ fluctibus & procellis, quibus à perfidissimo imperatore. & hæreticis Orientaliũ sedium episcopis, grauissime concutiebatur orthodoxa Christi ecclesia, Romani Põtifices suæ stationis, suiq́; quẽ obtinebãt loci in ecclesiastica hierarchia, nõ immemores, ipsius nauiculę Petri gubernacula intrepide, ac magna semper authoritatis cõstantia, incõcusse tenuerũt, & synceritatis orthodoxæ fidei se regulã

In totius orbis titubatione, q̃ erat necessariũ, tam eiũ euidẽter enituit apo. sedis priuilegium.

omnibus

omnibus exhibuerunt. Vt esset in his omnibus euidens cernere, exauditum pro sua reuerentia Christum orantem pro Petro, vt non deficeret eius fides ad cæterorum confirmationem, in fide, nec præualuisse aliquando vllas potestates aduersus illã cathedram Petri, aut ecclesiam super ipsum ædificatã ac fundatam. Quin imò necesse fuit, vt semper alias, ita in hac etiam dissensione, in qua, ab omnibus reliquarum omnium sedium principalium episcopis diuersum sentiebat vna hæc sedes apostolica, totum tamen orbem vni huic cedere, hanc magistram agnoscere, hanc orthodoxæ veritatis regulam, huius vnius & fidem sequi, & sententiam. D

Constãtinus filius Constãtij, instat apud Ro. Pontificem pro vniuersali concilio.

Itaq; sublato diuino nutu Constãtio, quo tandem pax redderetur ecclesiæ, cum eius filius Constantinus, illi quem nomine referebat magno Constantino, quàm patri moribus & fidei zelo similior, Reipublicæ suscepisset gubernacula, ad pacem vnionemque ecclesiarum toto conuersus animo, vniuersalem synodum congregari magnopere studuit, per quam ecclesiarum hæc scandala tollerentur de medio. Qua de re ad Dominum Romanum Pontificem scribens, rogat ipsum & hortatur, vt sua authoritate, missis ab apostolico throno legatis, adesse dignaretur concilio. Qui vnà cum congregatis in vrbe regia episcopis, de dogmate controuerso, quod inter eos tantæ dissensionis causa extitisset, inquirerent: Num vnica (vt Orientales illi) an vero duæ in Christo voluntates & operationes dicendæ essent, vt Romana & orthodoxa prædicabat ecclesia. Quas quidem religiosi principis literas, mortuo iam Domio, eius successor Agatho recipiẽs, nihil cunctatus, suos legatos misit ad concilium, & ipsum, vt legitime celebraretur, apostolica authoritate confirmauit. Neutiquam tamen consentiens, apostolicę sedis de prędfato dogmate iam toties præiudicatam sentẽtiam vllo pacto venire in disquisitionem concilij: sed suis mandata dedit, concilio vt præscriberent rectæ fidei regulam, quam se qui omnes oporteret: quemadmodum testatur eiusdem ad Constantinum imperatorem, & Augustos, per eosdem legatos suos scripta epistola in hæc verba: E

Agathõis authoritate celebrata VI. synodus.

Agatho ad Cõstantinũ & Augustos.

Dominis pijssimis & serenissimis victoribus ac triumphatoribus, amatoribus Dei & domini nostri Iesu Christi Constantino maiori imperatori, Heracleo & Tiberio Augustis, Agatho episcopus, seruus seruorum Dei. Post præmissa aliquãta: Dirigimus, inquit, præsentes consamulos nostros, Abundantium & Ioannem, reuerendissimos fratres nostros, Theodorũ & Georgium dilectissimos filios nostros presbyteros, cum dilectissimo filio nostro Ioanne diacono & Constantino subdiacono sanctæ huius apostolicę sedis, & cętera. Quibus portitoribus, & testimonia aliquorum sanctorum patrum, quos hæc apostolica Christi ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus: vt facultatem suggerendi à benignissimo vestræ charitatis imperio consequuti, ex his duntaxat satisfacere studeant, dum imperialis mansuetudo vestra percipiat, quid hæc spiritualis mater eorum apostolica Christi ecclesia credat & prædicet. Non per eloquẽtiam secularem, sed per synceritatem apostolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edocti, vsq; in finem propagatori vestri Christiani imperij, cœli domino omnes nobiscũ deprecamur seruire & obedire. Licẽtiam proinde eis dedimus apud serenitatem vestram, dum iussent, simpliciter satisfaciendi secundũ ea duntaxat, quæ eis iniuncta sunt, ita vt nihil præsumant augere, nihil minuere, vel mutare, sed traditionem huius apostolicæ sedis, vt à prædecessoribus meis apostolicis Pontificibus conseruata est enarrare, & cætera. F

Vide, vt etiã hic nõ submisit, sed pmisit apost. sedis sententiã synodali iudicio.

Perstringens deinde apostolicæ sedis de prædicto dogmate fidem, traditionẽ & sententiam, subdit: Hæc, inquit, est apostolica atq; Euangelica traditio, quam tenet spiritualis vestri felicissimi imperij mater, apostolica Christi ecclesia, hæc est mera confessio pietatis, hæc est Christianæ religionis vera atq; immaculata professio, & cætera: quam cooperator piorum laborum vestrorum beatus Petrus tradidit, & cætera: cuius vera cõfessio à patre de cœlis est reuelata, pro qua à domino omnium beatus pronuntiatus est, qui & spiritales oues ecclesiæ, ab ipso redemptore omnium, terna commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio, hæc apostolica eius ecclesia, nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius authoritatem, vtpote, apostolorũ omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt, omnesq; venerabiles patres apostolicã eius doctrinam amplexi, & cętera: & sancti quidem doctores orthodoxi, venerati atq; secuti sunt: hæretici autem falsis criminationum odijs insecuti, & cætera.

Hæc

A Hæc apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis Dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio normam fidei Christianæ percepit ab authoribus suis apostolorum Christi principibus illibata fine tenus manet, secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Euangeliis fecit: Petre inquiens, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra clementia, quoniam dominus & saluator omnium, qui fidelis est, & fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres admonuit, & cætera. Hæc ille Agatho. *Priuilegium singulare sedis apostolicæ.*

In quibus audis, vt apostolicæ sedis sententiam, quam aduersus totius pene Orientis, & trium principalium sedium afferebat episcopos, vniuersalis tamen concilij non subsiserit iudicio. Quin potius eandem illi regulam sanæ & catholicæ fidei præscripserit, quam sequi deberet: mandans suis legatis ne quid addere præsumerent, ne qd minuere, aut immutare ab ea sententia ac definitione fidei, quam ab apostolica sede secū attulerat. Vides, vt illa se præbuerit semper vniuersæ CHRISTI ecclesiæ & concilijs omnibus orthodoxæ veritatis regulam & magistram. Ob id singulari priuilegio præs- *Collectio ex præmissis.*
B seruata à CHRISTO, ne à via veritatis in quolibet errore vnquam laberetur. Vides, quàm non ipsa concilia regulatiuam (vt illi loquuntur) authoritatem obtinuerint super authoritatem cathedræ Petri & apostolicæ: sed contrà, è diametro. Cuius authoritatem semper omnis catholica CHRISTI ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ sunt, & omnes orthodoxi patres eius doctrinam venerati & amplexi.

Nec est, quòd hic mihi dicas, Agathonis illius, vtpote Romani Pōtificis velut in causa propria haud idoneum esse testimonium. Nam ipsa rei euidentia, eorum quæ dicit veritatem comprobat. Nunquid enim non idem factum à beatissimo Leone in Ephesino illo secundo concilio demonstrauimus? Quod quia eiusdem sententiam ac præscriptum transgredi ausum est, à catholica Christi ecclesia execrari meruit, vnà cum superbissimo illo Dioscoro, eius præuaricationis authore. Nunquid factum aliud ab eodem Leone, in illo omnium celeberrimo Calcedonensi concilio? quod audisti quam reuerenter eius authoritatem recognouerit, & in cunctis secutum fuerit. Et hoc ipsum de quo agimus sextum concilium Agathonis, legem fidei omnibus præscribentis, nun quid contempsit authoritatem? nunquid vni illi Oriens vniuersus victas manus non dedit? nunquid in eius non concesserunt definitionem & sententiam? Cum perlecta esset ea quam diximus beati Agathonis epistola in concilio, & ab imperatore Christia- *Cauilli remotio.* *Agathonis sententię subscripsisse concilium.*
C nissimo rogarentur vniuersi, num suggestionibus eius cōsentirent toto animo, primus Georgius Constātinopolitanus antistes, abiecta cōtraria (quam ante defenderat) monotheletica hæresi, professus est toto se animo illi consentire, amplectique sententiam sedis apostolicæ. Post quem & cæteri episcopi omnes surgentes, in hæc & similia verba, pro se quisque, responderunt.

Suggestiones directas à patre nostro Agathone, sanctissimo archiepiscopo principalis sedis antiquę Romę, ad coronatū à Deo mā suetissimum nostrū dominum imperatorem, tanq̄ à spiritu S. dictatas per os sancti, ac beatissimi principis apostolorum Petri, prædico, & digito ter beatissimi Papæ Agathonis scriptas suscipio, & amplector, & ita credo, ita sentio, duas naturas in vno sanctę trinitatis D. N. Iesu Christo vero Deo nostro, & duas naturales volūtates, similiter & duas naturales operationes in vna persona, in vna subsistētia, inseparabiliter atq; indiuise. Et anathematizo omnes, qui dicunt vnicā voluntatem, & vnicā operationem, post incarnationem D. N. Iesu Christi, &c. Macharium autē Antiochenum patriarchā, dictæ Agathonis sententiæ pertinaciter reluctantem, vt nouum Dioscorū, vnà cum Stephano eius discipulo hæreticos pronuntiarūt, & ab omni episcopali, sacerdotaliq; honore ac ministerio alienos, anathemati subiecerūt. Ab eis vero quos ab errore monothelitico ad pœnitentiā receperunt, libellos pœnitentiæ, professionisq; orthodoxæ fidei exegerunt eiusmodi, quibus ij omnes professi sunt, epistolæ sanctissimi ac beatissimi Papę Agathonis se simpliciter consentire in omnibus, & permanere in cunctis capitulis, quæ in ea continentur. *Nota cōcilij iudicium de Agathonis epistola.* *Dānatus Macharius Antiochen. qd Agathonis sententię non acquiesceret.*

Ex Prosphonetico sermone cōcilij ad Constantinū imperatorē.

Iam & in Prosphonetico sermone eiusdem concilij ad Constātinum imperatorem, D inter cætera ita dictum legitur ab vniuersa synodo. Proinde, inquiunt, inspiratione spiritus sancti cōspirantes, & ad inuicem omnes consonātes, & Agathonis sanctissimi patris nostri, & summi Papæ dogmaticis literis ad vestrā fortitudinem missis consentientes, nec non sanctæ quæ sub eo est synodi. CXXV. patrum cōcordantes vnum de sancta trinitate D.N. Iesum Christum incarnatū prędicamus in duabus perfectis naturis, &c. Et post aliquanta: Summus autem nobiscum concertabat apostolorum princeps. Illius enim imitatorem, & sedis successorem habuimus fautorem, & diuini sacramenta mysterij illustrantem. Per literas tibi confessionem à Deo inscriptam Romana antiqua ciuitas obtulit, & catholici dogmatis diem à vespertinis partibus extulit, charta & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.

Petri successor quis recognoscitur.

Ex Constantini epistola, ad Occidētis epōs, q sub Agathone cōuenerant. Vniuersalis princeps pastorum quis agnoscitur.

Rursus in diuali dicti imperatoris Constātini ad Occidentis episcopos, qui sub Agathone conuenerant, gratulatoria de peracta feliciter synodo, quam misit vnà cum actis synodalibus. Interfuistis, inquit, & vos cum vniuersali principe pastorum, simul cum ipso diuinitus loquentes, tam spiritu, q̄ litera. Suscepimus enim nō solū à beatitudine eius, verum etiam à sanctitudine vestra directas nobis literas, quæ prolatæ, lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerūt, orthodoxamq́; fidem depinxerunt, &c. & tam synodicis, quàm paternis doctrinis consentiunt. Neq; enim negleximus, sed diligenter eas E comparauimus. Idcirco & omnes consonanter mente & lingua concredimus, & similiter cōfessi sumus, & tanquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus. Nō enim discrepauit nisi vnus. Nemo nāq; ex omnibus perijt, nisi filius interitus, pater contumaciæ, & cætera. Hactenus ille.

Epilogus ex actis dictorum conciliorum.

Audis itaq; in his omnibus, non solum, quod suprà satis, superq́; demonstratum est, Romanum Pontificem ab vniuerso semper orbe recognitum, vniuersalem pastorum principem, & totius dominici ouilis rectorem, sed etiam id de quo nunc præcipue agimus, nempe, ipsam Petri cathedram, fuisse semper vniuersæ Christi ecclesiæ & cōcilijs omnibus, rectæ fidei regulam, magistram & vindicem, & ob id diuino conseruatā priuilegio nulli vnquam subiacuisse prauitati hæreticæ, sed apostolicam traditionem, orthodoxæq́; fidei synceritatem, vt eam accepit ab initio, à suis illis authoribus, apostolorum Christi principibus, illibatam conseruasse, & conseruaturam perpetuo. Id quod semper agnoscens orthodoxa Christi ecclesia, quotiescunq; fidei causa, etiā in celeberrimis ex totius orbis episcopis congregatis concilijs euentilata extitit, aut simpliciter sequuti sunt omnes huius sedis sibi præscriptam regulam, aut iam præiudicatam sententiam, quemadmodū in Constātinopolitana prima & secūda, & Ephesina prima, atq; in hac sexta synodo, Constantinopolitana tertia, factum demonstrauimus, in quibus conuenientes ex vniuerso orbe venerabiles patres & episcopi amplexi & simpliciter se F cuti sunt præiudicatam à sede apostolica sententiā, aut id quod in cōcilijs definitū est, ad huius adhuc sedis iudicium, authoritatemq́;, tanq̄ ad superiorem quandam, & infallibilem rectæ fidei amussim, remissum est, vt etiam in illo omnium primo & sanctissimo Niczno concilio factum ostendimus: aut fecerunt vtrunque, quemadmodum audisti de Calcedonensi concilio. In quo iam præscriptam ipsis regulam, præiudicatamque beatissimi Leonis aduersus Euticetem & Dioscorum sententiam secuti, nihilominus definitionem synodalem, actaq; oīa ad eiusdem authoritatem remiserunt, robur eis impartiri ab illo adhuc expectantes.

Cathedrā Petri vniuersæ semper ecclesiæ fuisse rectæ fidei magistrā & vindicem.

DE SEPTIma synodo.

Ordo postulat, vt & septimæ synodi hic breuiter perstringamus historiam, quo & in ea luce clarius pateat ipsa rei euidentia de authoritate apostolicæ sedis in cōcilijs vniuersalibus, quam in prioribus demonstrauimus.

Eius occasio aitius repetitur.

Cum nunq̄ sibi constans Græca illa leuitas & mobilitas, semper noui aliquid quæreret, & expugnatis iam fere hæresibus circa indiuiduæ trinitatis, & incarnationis verbi mysteria, nihil circa eadem nō iam damnatum, cōminisci posset, bellum inferre cœpit venerandis Christi & diuorum imaginibus, quibus catenus vsa fuerat vniuersa Christi ecclesia, & nouo furore easdem & more catholico venerantes illas, persequi.

Iconomachorum furor sub Leone imperatore.

Cœpit fere hæc pestis circiter annum domini DCCXVIII. non longe post sextam synodum, sub Leone imperatore. Qui primus sanctorum omnes imagines deponi, abradi, conteri, comburique iussit.

Aduers

A Aduersus quē B. Gregorius, eius nois III. conuocata Romæ generali synodo, in qua prope M. interfuisse legūtur episcopi, eundem Leonē cum suæ impietatis assertoribus, ecclesiastico anathemati subiecit, & pestem illam Iconomachorꝫ atro carbone notauit, & ecclesiasticæ censuræ mucrone iugulauit. Sed cum ille in impietate ac pertinacia sua persisteret, vltrix ei vindicta diuina non defuit, hinc immissis Saracenis in ditiones imperij. Inde vero, vrbe regia Constantinopolitana, tam graui peste vastata & depopulata, vt in eadem supra trecentena milia hoīm perijsse, certæ fidei prodant historiæ. Et cum nec ita resipisceret, eadem etiā & illum ipsum perijsse Leonem. Cuius filius Cōstantinus, paterna imbutus perfidia, cum eandē non imitari tantum, sed & vincere pergeret, etiam necromanticis & magicis artibus ritu pagano seruiens, sacrilego furore etiam orthodoxos exilijs, & proscriptionibus aggressus est persequi. In quem exurgens Stephanus Romanus Pontifex eius nois II. prolatam à Gregorio III. in Leonē patrem confirmat anathematis & dānationis sententiam. Ex quorꝫ cineribus (ne qua nunc peftis deesset persequutioni ecclesiæ) Lutheranæ impietatis sectatores & discipuli, rediuiua iamdudum per Germaniā suscitarunt incendia. Et cum hęc flamma vniuersum pene Orientem inuolueret, tandē Constantinus alter, illius perfidi nepos, cum Iræne matre assecutus imperij gubernacula, cum sub euidenti, quam sentiebant & cernebant, vl-

Gregorius III. in generali concilio Leonē imperatorem & Iconomachos anathemati subiecit.

Diuina vltio in Leonem.

Constantini Leonis filij aduersus orthodoxos persequutio.

Iterata à Stephano II. in eosdem damnationis sententia.

Lutheri schola hanc reduxit insaniā.

B tione diuina cœpissent aperire oculos, ad apostolicā cathedram orthodoxæ fidei magistram, respicere cœperunt: supplices literas mittentes ad Hadrianū Pontificem, vt cōcilio vniuersali, quod secundo celebrari cupiebant in Nicęa, sua authoritate adesse dignaretur: quo in eodē elucesceret orthodoxa & catholica veritas: & eliminaretur atqꝫ aboleretur contraria impietas, quæ iam annis multis infestarat Orientis ecclesias. Cuius si ad Augustos responsiuam perlegas epistolam, quam celebrando cōcilio assensum præbēs, misit cum Petro monacho Cardinali presbytero, & altero Petro abbate S. Sabinę de vrbe, apostolicæ sedis legatis, qui vice sua præessent concilio, etiam hinc intelliges id quod toties demonstratum est: Omnem videlicet conciliorꝫ authoritatem, ab huius sedis authoritate prorsus dependere. Præsumptum fuerat (vt ex eadem constat epistola) post sextam synodum, aliud quoddam concilium in illis Orientalibus ecclesijs, absque authoritate sedis apostolicæ. De quo cum Augustis expostolans, & ostendēs insuper nullam esse causam dubitandi circa veneratione sacrarum imaginū post iteratam definitionē sedis apostolicæ, primū sub Gregorio III. & secum cōgregata synodo, deinde sub Stephano II. nec vt de eadē rursus disceptaret in cōcilio, illius celebrationi se consensurꝫ contestās: Si vero, inquit, impossibile est ob hęreticorꝫ vesaniam, & propter incredulitatē ipsorꝫ, ipsas sacras & venerandas imagines absqꝫ synodi actione in pristinū erigere & cōfirmare statum, & nostros sacerdotes, pro eiusmodi pia operatione vestra

Constantinus illius nepos cū Iræne matre ad cor reuersi, ab Hadriano Pontifice petūt, vt celebretur vniuersale concilium.

C cupit serenissima imperialis potentia accersire, sicut in vestris ferē imperialibus literis. Imprimis pseudo illud concilium, quod sine apostolicæ sedis authoritate, irrationabiliter, nequiterqꝫ contra sanctorum venerabilium patrum traditionem actum est, anathematizetur, præsentibus missis nostris, & cætera: Deinde orthodoxa fides corroboretur iuxta traditionem sedis apostolicæ, & hæresis sacras imagines impugnantium, etiam anathematizetur, & cætera. Cuius præscripto S. synodus per omnia obtemperans, nihilominus vt iuxta præcedentium legitimorum conciliorum exemplum, ad specialem authoritatis eius confirmationem remitterentur vniuersa acta synodalia, author fuit Tharasius Constantinopolitanus antistes.

Non consentit celebrationi cōcilij, vt in eo rursus disceptet de venerandis imaginibus.

Sed tm̄ q̄ damnatus iam à sede apostolica velut certus error facilius tollatur è medio.

Anathematizandū omne conciliū peractum sine authoritate sedis apostolicæ.

Itaque etiam ex huius concilij historia æque elucescit euidenter, quam hactenus astruimus, orthodoxa veritas: Vniuersam authoritatem conciliorꝫ vniuersalium dependere ab authoritate sedis apostolicæ. Eandemque vniuersæ semper ecclesię & concilijs omnibus, exhibuisse se orthodoxæ fidei magistram & vindicem.

Cōclusio ex historia VII synodi.

Superest adhuc vnum illorum conciliorum vniuersalium, per quæ vniuersa discurrere institutum est, & per singula explicare ipsam rei euidentiam, & catholicæ ecclesiæ recognitionem, de veritate quam hic demonstrandam suscepimus. Octo nanque vniuersales synodos ex priscis illis & agnoscit & sequitur vniuersa Christi ecclesia, ex quibus iam septem percurrimus. Nicænas duas, primam & septimam, Constantinopolitanas tres, secundam, quintam & sextam, Ephesinam præterea, & Calcedonensem. In quibus omnibus, vt tractata est fidei quæstio, ita & viguisse in omnibus vnius sedis

DE OCTAua synodo.

apostolicæ authoritatem, eandemque se omnibus orthodoxæ fidei magistram exhi- D
buisse & vindicem, clarissime demonstratum est.

Explicat cau sa octauæ synodi.

Restat octaua, Constantinopolitana quarta. Quæ non, vt priores, ob vllam quæstio
nem fidei, sed ob iudicium inter Photium & Ignatium de Constantinopolitana sede
dissidentes, sub Nicolao primo celebrata est. Siquidem non solum quæstiones fidei, sed
episcoporum quoque iudicia, ad huius sedis authoritatem singulariter pertinere, & sine
ea peragi non posse, etiam suprà demonstratum est. Cuius & occasionem & historiam
vt intelligas.

Iniustę dãnationis Ignatij Constãt. epi, & iniquę promotionis Photij verissima explicatur historia.

Præsederat Ignatius Constantinopolitanæ ecclesiæ, annos circiter XII. vir sanctus,
& integer, vindex ecclesiasticorum canonum. Cum quidam eius liberam authorita-
tem non ferentes ex suffraganeis ipsius & subditis, sed odij & inuidiæ facibus contra
eum accẽsi, alij vero superbię fastu elati, Michaelis q̄q; imperatoris animati cõsensu &
authoritate, qui seuerioribus eius correptionibus, sæpe irritatus, & Bardę patritij insti-
gationibus insuper accensus, illi aduersus fuerat, consurgentes in sanctum episcopum,
congregata numerosa episcoporum synodo, cui medius imperator interfuit, eundem
damnatum eiecerunt ab ecclesia cui præsidebat iure & legitime. Et in locum eius Pho
tium quendam è foro & seculari militia, eque palatinis ædibus eductum, & subito ton-
soratum, aduersus ecclesiasticos canones, eidem præfecerunt ecclesiæ. Vnde cum gra- E
uia nascerentur & scandala & schismata, nõ solum in vrbe Constantinopolitana, sed
etiam in vicinis circumquaque ciuitatibus, alijs Photij promotioni faueutibus, alijs cõ
trà, vt aduersus canones, superstite, nec legitime accusato aut damnato Ignatio factam

Michael imperator petit apost. sedis authoritate tolli exorta scandala in Cõstantino. ecclesia.

merito detestantibus, Michael imperator oratores suos misit ad sedem apostolicam,
& Nicolaum Pontificem eius pręsidem, apud eundem accusans Ignatium, velut autho
rem natorum malorum scandalorum ac schismatum, simul & rediuiuis Iconomacho-
rum contentionibus vexari Constantinopolitanam ecclesiam significans, vtq; à latere
suo legatos illuc mitteret, qui exorta è medio scandala tollerent, instanter postulauit.
Qua in re pro officij sui debito haud grauate illi obsequutus sanctus Pontifex, missis à
latere suo Rodoaldo, & Zacharia episcopis, hoc in mandatis dedit, vt IGNATII
causas (qui ante de ecclesia sua videbatur pulsus, quàm in legitimo accusatus & con-
demnatus iudicio) tantummodo inuestigarent diligenter, & plena veracique relatio-
ne referrent ad apostolicę sedis iudicium. Interim vero ne communicarent cum PHO

Præuaricati apost. se. legati, Ignatiũ damnatũ eijciunt, & Photij promotionẽ cõfirmãt.

TIO, nisi velut cum laico singulariter præcepit. At illi Constantinopolim venien-
tes, imperiali largitione corrupti, quæ sibi mandata fuerant in contrarium verterunt
omnia. Nam & cum Photio inuasore ecclesię inter sancta communicarunt mysteria, &
Gręcorum consentientes factioni perniciosissimæ, prolatam in Ignatium, velut ex apo-
stolicę sedis authoritate cõfirmarunt damnationis sententiã, expoliatumq; sacerdotali F
bus infulis, ab omni regimine expulerunt ecclesiæ. Quibus peractis, missus ab impera-
tore Leo à secretis ad Nicolaum Pontificem, duo illi volumina obtulit: alterum gesto-

Instat Michael, vt Nicolaus, legatorum suorum cõfirmet iudicium.

rum depositionis Ignatij, alterum actorum in causa sacrarũ imaginum. Reddidit præ-
terea imperiales literas, quibus idem instantissime requirebat, vt in depositionem Igna
tij & confirmationem Photij consentiret & subscriberet. Ille vero conuocata vniuersa
Romana ecclesia coram eadem præsente imperiali legato publice contestatus est, quæ

Nicolaus, prolata in legatos suos, velut præuaricatores damnationis sententia Photij promotionẽ irritat.

legati sui egissent, minime acta ex sua sententia: imò in illos ipsos vt præuaricationis
reos protulit damnationis sententiam, addens, nunq̃ se consensisse, nunq̃ etiam consen-
surum in deiectionem Ignatij, vel promotionem Photij: quin potius eandem, vt sacris ca-
nonibus contrariã, irritauit ac repudiauit. Quod ipsum etiã literis suis Michaeli impera
tori per eundẽ Leonem significauit. Vnde ille in apertã impietatẽ, rebellionẽ, defectio-

Imperatoris hinc indignatio, & Pontificialis libera constãtia.

nẽq; à sede apostolica erũpens, rescripsit plenas iniuriarum, minarum, blasphemiarumq; lite-
ras. Quibus idem Põtifex liberrima rescripsit cõstantia. Horum ita actorum præter fidẽ hi-
storicam testis est in primis eiusdẽ Nicolai epistola, scripta vniuersis per Asiã & Libyã
orthodoxę fidei cultoribus: qui, inquit, catholicam pietatem, sanamq; doctrinã cum B.
Petri cathedra sectantur & asserunt: qua vniuersa hæc acta ita ex ordine complectitur:
ne cui forte imponeretur sub nomine & pretextu authoritatis sedis apostolicæ: cuius le-
gati cõfirmassent in Ignatiũ damnationis sententiã & promotionẽ Photij. Testis q̄q;
eiusdem Nicolai ad Michaelem epistola, qua suæ illi iniuriosæ & cõminatoriæ libera
autho-

A authoritate respondet. In qua ab his quæ ille aduersus sacerdotalem, Pontificiamq; authoritatem irreuerẽtius effutiuerat, incipiens eius dignitatem diuinarum scripturarum authoritate & communi Christifidelium consensu confirmans, non ad vitam, sed officium sacerdotum respiciendum docuit, eisq; cathedrę apostolicæ præsidentibus obsequendum simpliciter. Id quod ex figura veteris tabernaculi clare cõfirmat: Nihil illam debere quibusuis authoriatẽ suam agnoscentibus: quin potius vni illi debere omnes orthodoxam fidem conseruatã in catholica ecclesia, quam ab vna illa sępenumero sustentatam, assertamq;, certum est. Cuius, inquit, priuilegia Christi ore in B. Petro firmata, atq; ab ipsis apostolis disposita in ecclesia obseruata antiquitus, celebrata quoq; à sanctis vniuersalibus conciliis, ab vniuersa denique ecclesia iugiter venerata ac recognita, nullatenus possunt minui, nullatenus infringi aut commutari. Quod enim fundamentum Deus posuit, humanus non valet amouere conatus, sed firmum, validumque consistit. Impingi proinde posse ab his, qui Dei ordinationi conãtur resistere, sed non transferri, velut radicata & plãtata diuinitus. Quæ, inquit, ante imperium vestrum fuerunt, & permanent, Deo gratiæ, hactenus illibata, permanebuntque post vos, & quousq; nomen Christianum prædicatum fuerit, immutilata subsistere non cessabunt. Ad iudicium autem suum de Ignatio & Photio reuersus, tametsi à nemine retractari posset apo-

Ex Nicolai ad Michaelẽ imperatorẽ epistola.

Priuilegia cathedræ apostolicæ cõstituta diuinitus.

Eadẽ hæc dicemus ecclesiasticæ authoritatis oppugnatoribus.

B stolicæ sedis sententia, ne tamen Photius ille, vt faciebat, queri posset, se non auditum, nec defensum damnatum à sede apostolica, quàmuis causa eius diligenter intellecta fuisset, ordinauit & iussit, vtranque partem Romam venire ad renouandum examen. Quàmuis enim ratum alioqui, firmumque manere deberet apostolicæ sedis, vt summi in ecclesia tribunalis iudicium, nec ab illo vsquam appellari secundum canones. In hac tamen causa secundum indulgentiam, inquit, hoc concedimus, non licentiam id faciendi tribuimus pro cuiusque libito. Cum enim, vbi est maior authoritas, inferiorum iudicium illo referri iubent canones, patet vtiq;, apostolicæ sedis (cuius authoritate maior nulla est) à nemine retractari posse iudicium, nec de illo iudicari à quoquam, ab illa neminem appellare, ad quam ex orbe vniuerso vltima prouocatio conceditur, secundum ecclesiasticas regulas. Hæc ipsa, etiam sanctorum patrum sentẽtiis comprobari, Bonifacii præsertim & Gelasii. Præscribens deinde nominatim, quos velit ex vtraque parte mitti, velut ad causæ merita intelligenda idoneos. Confidimus autem, inquit, in domino, qui fecit de tenebris lucem splendescere, & qui dat homini sciẽtiam, quoniam si partes, quas diximus ad illius limina peruenerint, qui mentientes Ananiam cum Saphyra gladio spiritus sancti interemit, si qua sunt incerta & abdita, reuelabũtur & manifesta fient. Quia nos hoc semper in votis habemus, & inhiãter desideramus, vt æqualitatem vtrisque partibus seruantes, nihil, nisi quod sacri canones, nisi quod æquitas di-

Ab apostolicæ sedis prouocari non posse iudicio. Nonnunquam tamen concessum vt retexeret examen.

Veritatẽ elucescere in iudicio sedis apostolicæ.

C ctauerit, adiuuante domino statuamus, & cætera.

Et hæc quidem, atque eiusmodi multa Nicolaus ille, prolixissima equidem epistola, sed quæ sola, si diligenter legatur, clarissime comprobat ipsam rei euidentiam, & consensum recognitionemque catholicę ecclesię, de authoritate, quam hic astruimus, sedis apostolicæ in vniuersa ecclesia, atque in conciliis omnibus. Quibus & regulam, & magistram, vindicemque orthodoxæ fidei, rectorumque iudiciorum se semper præbuit. Quę equidem nihilo minus apud te ponderis aut momenti habebit, quod scripta sit à Romano Pontifice, imò tanto magis, quanto nunquam inuentum est otiosum aut inefficax (quod suprà demonstrauimus) cathedræ Petri, & in eadem præsidentium illud singulare priuilegium. Quãquam & sine eo, ipsa per se res de qua agitur, ipsa scriptorum & antiquitas, & authoritas, ipse scribendi modus, ipsi denique ad quos scripta sunt, ipse demum exitus negotiorum & causarum ob quas scripta sunt, eorundem indubiam veritatem clarissime comprobant. Nam scripsit is non ita nuper, nec nostro seculo, sed ante annos paulo minus septingentos. Gelasius autem, quem idem citat, ante annos mille. Bonifacius vero, ante annos vndecies centenos. Scripserũt autem (vt priuilegium cathedræ taceam) non obscuri, non priuati homines, sed præsidentes hierarchiæ vniuersæ Christianæ ecclesiæ, non in angulis aut latibulis, sed è specula illa apostolicæ cathedræ, in quam totius semper orbis coniecti sunt oculi, non in otiosis aut delitescentibus chartis, sed palàm, in epistolis missis vniuersis per orbem episcopis, in causis publice controuersis, & quæ orbem concutiebant vniuersum. In quibus vni-

uersæ ecclesiæ, non nisi publice nota, confessaq; vniuersæ ecclesiæ, tanta cum confidentia publice iactasse de huius sedis authoritate, qua suo vnius iudicio ac sententiæ orbem reddebant obnoxium, tametsi nihil sane dubitãdum foret, etiamsi aliter eius non constaret veritas: præsertim, quando ad ipsum etiam exitum singularum earum tragœdiarum, quarum occasione scripta sunt, respexeris: ex quo clarissime intelliges sua ipsius conscientia & confessione victum orbem vniuersum, vnius huius sedis authoritati, iudicio, ac sententiæ semper dedisse manus. Nihilominus eorum omnium veritatem certissimam, in superioribus euidenter demonstrauimus. D

Quoties vnius apostolicę sedis authoritate conseruata sit orthodoxa fides in ecclesia.

Nunquid enim, non ipsa hoc clamat rei euidentia, quod nisi vnius huius sedis fides perstitisset immobilis, vna toti ecclesiæ se præbuisset magistram & vindicẽ orthodoxæ fidei, actum fuisset de eius integritate, vt in Nicæno exposita erat concilio, quando ad eam subuertendam, tam pertinaciter, tam multis annis vniuersus laboraret Oriens vnà cum perfidis imperatoribus, totisque viribus imperij? cum tam multa aduersus pietatem conuenirent episcoporum concilia, & nouissime eandem proderent & abrogarent (Orientalium fraude circumuentis Occidentis, alioqui orthodoxis episcopis) in Ariminensi vniuersali concilio? Nunquid non actum de eadem, cum in Ephesino quoque secundo & ipso vniuersali concilio, cunctis ecclesiarum præsulibus, & ipsis quoque patriarchis prolabentibus, damnata fuit orthodoxa fides de incarnationis verbi mysterio, & in locum eius E probata, receptaque Euticetis perfidia, nisi magnus ille Leo vnus orthodoxæ fidei vindex & assertor, apostolicæ sedis authoritate Christi succurrisset ecclesiæ? Nunquid denique etiam tum de eadem actum non fuisset, cum Orientem pene totum, vniuersasque alias sedes principales catholicæ Christi ecclesiæ, monothelitica illa peruasisset, infecissetq; impietas, nisi vnam Romanam, eiusq; præsules conseruasset illud adeo (vt cernis) necessarium Christi oratione illi impetratum indefectibilis fidei priuilegium ad cõfirmandos fratres in fide? Nisi sola hæc, nulli vnquam submittens se impietati hæreticæ, aduersus pene totius orbis episcopos, aduersus huius mũdi rectores & dominos, aduersus imperatores & imperium indefesso semper labore tuta esset synceritatem orthodoxæ fidei? Et quis per vniuersam eccclesiam cõseruasset ecclesiasticos canones? Quis succurrisset iniustissimum iudicium toties passis à conuentibus & concilijs malignãtium, orthodoxis & sanctissimis episcopis, in quibus ad opprimendã innocentiam, vnà cum principalium sedium atq; aliorum numerosissimo cœtu episcoporum, in vnum conuenerunt etiam imperatores, reges, & principes, nisi necessariam illam toti ecclesiæ, cathedræ Petri authoritatem, inuiolabilis petræ soliditate firmasset Christus, singularique illo munisset priuilegio? Quis Athanasium, Paulum & alios orthodoxos, innocentesq; episcopos calumniam passos atque iniustissime damnatos ab illa Antiochena synodo vindicasset ab iniuria iniustissimi iudicij? Beatum Ioannem, cognomẽto Chrysostomum, F Constantinopolitanum episcopum damnatum frequentissima totius pene Oriẽtis episcoporum etiam orthodoxorum synodo, etiam hodie inter execratos haberet catholica ecclesia, nisi illorum iudicio, apostolicæ sedis restitisset iudicium, illoque damnato in suam communionem recepto, in eius damnatores conuertisset damnationis sententiam.

Solam cõseruasse ecclesiasticos canones.

Solã succurrisse iniustiß passis iudicium.

Solam cõseruasse vnitatem, ordinẽ, disciplinę vigorem, & fidei synceritatem in ecclesia.

Et beato etiam Ignatio, tam imperiali potẽtia, quàm synodali, sed iniustissimo iudicio eiecto sede sua, Constãtinopolitana ecclesia, si vna huius sedis aut dormitasset aut elanguida fuisset authoritas, quisnam tulisset suppetias? Breuiter in vniuersa ecclesia quis esset, aut fuisset ordo, qui ecclesiasticæ disciplinæ vigor, quæ vnitas, quæ synceritas fidei, nisi eo quo factum demonstrauimus modo, per vnius ecclesiasticæ hierarchię præsidis illam, quam hactenus astruximus authoritatem, illud singulare priuilegium suæ Christus prouidisset ecclesię? Cuius non solum veritatem indubiam, sed etiam necessitatem ex his quæ hactenus dicta sunt, plane intelligis. Itaq; vt hic tandẽ finiamus, cum non obtemperaret imperator Michael apostolicę sedis iudicio de Photio & Ignatio, author fuit Nicolaus, vt Constantinopoli quarto congregaretur vniuersale episcoporum concilium, quo in tanto cõuentu comprobaretur, atq; omnibus palàm fieret iustum fuisse apostolicæ sedis iudicium. Id quod factum est: Siquidem cõfirmata in Photium damnationis sententia, suæ sedi Ignatius restitutus est.

Ab VIII. vniuersali concilio comprobata apostolicę sedis sententia.

Conclusio.

Satis ergo, ni fallor, superq; ex his demonstratum est, omnem prorsus actionem conciliorum oim, ex vnius apostolicæ sedis authoritate dependere, ab ea sola suam authoritatem,

A tem suum robur accipere. Eam esse fuisseq; semper concilijs omnibus moderatricem,
& orthodoxę fidei regulam infallibilem nō viceuersa. Illa siquidem, huius sedis autho
ritate seclusa, quātumuis alioqui frequentia & vniuersalia, non solum errare posse, sed
errasse frequenter, etiam in fidei definitione & negotio. Hanc vero nunquam, sed nor-
mam orthodoxę fidei vt eam ab initio accepit ab apostolorum principibus, illibatam
conseruasse perpetuo, & conseruaturam ad finem. Errrantibus concilijs hanc semper
succurrisse. Illa huic nunquam, sicut nunquam aberrasse probabitur.

Cauillationes quasdā, quibus hæreticorū conspiratio, authoritati indicti à Paulo III. Romano Pontifice cōcilij publice detrahit, & pontificiā authoritatem contemptibilem omnibus facere conatur, breuiter explicare.

CAPVT XII.



ON potui hic lector christiane præterire, quę aduersus indictam his ipsis
diebus synodum, impia illa hæreticorum conspiratio euomuit, multa in-
eptiens, de Christiana quadam & libera synodo, per quam mederi opor-
teret ecclesiæ vulneribus: nec tamen intelligēs quid aut de quo loquatur,
adeò, vt nec si libertas illis fiat effingendi qualem synodum velint, illam
B ipsam possint exprimere.

Itaq; vt semper tergiuersatur quantumuis deprehensa impietas: ita hi cum aposto-
licæ authoritatis censura sua impia dogmata perstricta viderent, eidem derogare, ean-
demq; contemnere cœperunt, prouocantes ad synodale iudicium. Vnde plerosq; parū
firmos aut dubios in fide in suspenso retinuerunt. Quibus etiam ijdem illi apostolicæ
sedis authoritatem, quam hactenus luce clarius demōstrauimus, & indefectibilis fidei
priuilegium, impijs suis persuasionibus reuocarūt in dubium. Quorum infirmitati vt
occurreret Paulus Ro. Pontifex eius nominis III. pius & diligens pastor ecclesiæ, simul
vt illorū omnes tergiuersationes excluderet, cū iam nuper generale conciliū: quāuis ini
quo alioqui tempore, quocunq; tamen modo celebrandum indixerit, missis ad vniuer
sos christiani orbis episcopos & principes, vt eodē concurrerent, quo in illo toti orbi pa
tesceret iustam in illos prolatam apostolicæ sedis sententiam, & cuiq; palam fieret quę
esset de inductis per illos quęstionibus & profanis nouitatibus orthodoxa & catholica
veritas, atq; hi ea in re præter spem, iam se deprehensos plane intelligerent, cū nihil mi
nus vellēt aut expectarent q̄ synodale iudicium: tametsi ad illud secure, velut nunq̄ fu-
turū prouocassent toties, sperantes nunquā induci posse Pontificem vt concilium indi-
ceret. Et vt maxime vellet, non posse ob bellorum tempestates, quibus christianus or-
bis velut à fundamentis concutitur: Iamdudum clare intelligentes, omnium orthodo-
C xorum se damnatos præiudicio, cœperunt inire concilia, sed contra dominum & Chri
stum eius, cœperunt se quamuis doctrina & fide discordes coniungere sacramentis &
fœderibus: cœperūt solicitare reges & principes, cœperūt cauillari multis rationibus
suspectam sibi indictionem concilij eiusmodi, cœperunt eius authoritati publice detra-
here apud omnes ordines, cœperunt deniq; famosis libellis in vulgum sparsis plenis
execrabilis blasphemiæ, ꝑ lenis impudentissimorum mendaciorum in ecclesiasticæ hi-
erarchiæ præsides, vulgo contemptibilem facere. Ad quæ hic dissimulantes, suscepti q;
ab initio vrgentes argumentum, quod hoc ipsum mihi requirere visum est, rationes,
quas Smalcaldiano conuentu dictatas aduersus authoritatem Ro. Pontificis in conci-
lijs multis deinde exemplariorum milibus sparserunt in orbem, hic contrahemus in
compendium, merasq; esse calumnias demonstrabimus. In primis itaq; iustissimas
aduersum se grauissimasq; orthodoxorū accusationes ꝓuidentes, q̄ nūc synodale iudi-
cium calumnientur & subterfugiant, ad q̄d toties prouocauerunt, & suo more quasi
in calumnias transformantes, nō dubitare se dicunt, quin hoc ipsum suū rhisum multis
modis calumniaturi ac deprauaturi sint aduersarij. Nec enim in tantis rebus vllum
plausibilius argumentum reperiri posse, quo se magis prægrauent, suam causam obru
ant ac maius odium sui apud omnes gentes accendant, atq; inflamment, quàm si ipsos
criminentur, quòd synodi iudicium atque authoritatem defugiant. Affigent etiam,
inquiunt, nos aliarum nationum iudicia cōtemnere, quæ amorem religionis maximis
rebus gestis declararunt, quæ olim multos clarissimos doctores ecclesię pepererunt. po

ftremo, vbi etiam funt maxima ftudia doctrinæ chriftianæ. Addent fynodorum recufationem indignam effe chriftianis, cum fynodi fint fumma ecclefiæ iudicia. Adducent nos in fufpicionem, quafi nos pudeat caufæ noftræ, quare eam proferri in lucē nolimus. Aut ita delectemur diffidio orbis terrarum, vt temere nos à cæteris nationibus feparare, aut prohibere quominus coëat concordia, cupiamus. D

Has aduerfum fe obiectiones vt amoliantur, maxime, inquiunt, laborandum nobis exiftimamus vt opinionem & voluntatem noftram de huius fynodi indictione, omnibus regibus exponeremus: qua cognita fperamus, non folum nos fatis purgatos fore omnibus regibus, principibus & bonis viris apud omnes nationes: fed etiā ipfos fuum iudiciū addituros effe, & petituros, vt ecclefię recte confulat, neq; per fpeciē fynodi, paucorum tyrannide veritas opprimatur. Promittentes fe fe oftenfuros, non folum ab hærefibus & impijs dogmatibus abhorrere, fed etiam ab arrogantia & pertinacia effe alienifsimos.

Sed nunc audi, quo pacto hoc ipfum quod tam magnifice pollicentur, præftent & exequantur.

Adeò enim inquiunt fe non contemnere aliar; nationum iudicia, vt hoc ipfum agāt ne papa cum fuis fibi fumat iudicium, fed idonei & non partiales deligantur ad examinandā caufam, q̊d nihil dubitant vbiq; terrar; tacitis votis gementē optare ecclefiam. E
Non fe defugere fynodos, fed verum iudicium fynodi permitti fe petere, in quo pij & docti, non partiales, damnent pugnantia cum verbo Dei. Non effe fynodum veram & legitimam, in qua Pontifices (qui iniufta dominatione oppreff erunt ecclefiā) cognofcunt res, pronuntiant ex fuis traditionibus & confuetudine contra verbum Dei. Chriftum, cum conftituit fummum ecclefiæ iudicium, inquiens: Dic ecclefiæ, prohibuiffe tyrannidem, & certe voluiffe, vt ecclefia ex verbo Dei ftatuat, non ex humana aliqua autoritate.

Proinde, rogare fe exterarum nationum reges & principes, ne putent ab ipfis paruipendi aliarum nationum iudicia, aut fynodos contemni, neu aduerfarijs fuis credant, qui calumnijs (vt dicunt) eiufmodi conantur obruere puriorem doctrinam quam profitentur. Nec poffe fe videri latebras quærere, aut teformidare lucem, qui doctrinæ fuæ confeffionem, apud fe, publice, affidue, & diligenter tradi curēt, & iamdudum fcriptis doctorum fuorum emiffam dicunt in orbem: quæ queruntur nō fatis libere vbiq; recipi, cum multis in locis præclare meritos illos de ecclefia prædicēt. Antea oppreffam denfiffimis tenebris doctrinam chriftianam, videlicet, impiorum cultuum, monafticarum ceremoniarum, perplexar; quæftionum & cauillationum, per fuos illos, fcilicet, pios, & doctos, euolui cœptam. Iam primum ex eorundem fcriptis, de vera pœnitentia de fide qua confequimur remiffionem peccator;, de fpiritali iuftitia, de vfu facramentorum, de poteftate ecclefiaftica, de difcrimine & vfu traditionum, de dignitate rerum ciuilium, deq; alijs multis locis plurimum lucis euangelio acceffiffe. Has res tantas, ecclefię neceffarias, vtiles ad pietatem, ad bonos mores, ad communem tranquillitatem, pollicentur libenter fe edituros in illa fynodi luce, omnibus regibus, principibus, & nationibus. Quare, & optare fe aiunt talem cœtum, in quo, & ipfis liberum fit fua res explicare, & pijs mentibus pronuntiare iuxta verbum Dei. Falfiffimam autem calumniam dicunt, quòd fæpe iactatur ab aduerfarijs, fpargi ab ipfis errores olim damnatos, & reuocari veteres hærefes, proinde, opus non effe noua cognitione. Nam puram hanc euangelij doctrinam quam funt amplexi, effe haud dubie confenfum ipfum catholicæ Chrifti ecclefiæ. Non fe recipere aut approbare vllas opiniones abfurdas aut pugnantes cum confenfu fanctorum patrum. Imò, renouare fe in plerifq; fynodorum veterum & patrum dogmata, quæ recentior ætas deleuerat, & pro his alia, falfa & notha tradiderat. F

Poftremo, quòd de difcordia dicitur. Nihil fibi effe acerbius, quàm diuelli nationes chriftiani nominis, fe vero nunquam difceffuros à vera vnitate & confenfu catholicæ ecclefiæ. Sed cum papa damnet veram pietatem, & doctrinam ecclefiæ neceffariam, & fæuitiam propter piæ doctrinæ profeffionem in pios exerceat, mandato Dei fe cogi ab illo diffentire atq; ab ijs qui eius impietatem approbant. Tametfi non ignorent quanto fortunarum atq; adeo fui ftatus periculo diffentiant ab alijs nationibus, velut expo-

A ſiti omnium tandem in ſe armis regum & principum. Tantum periculi haud ſane ſe
ſubituros,niſi veritatis profeſſionem anteferrēt rebus omnibus,dignitatibus, fortunis,
deniq; vitæ propriæ. Proinde,Deum ſe teſtari,propter ipſum tantum,& non cupidita
te aliqua hanc ſe cauſam defendere, & orare omnes reges & principes,ne aliter ſibi de
ipſis perſuaderi ſinant ab aduerſarijs.

Hunc in modum depulſis prædictis obiectionibus,& vt dicunt,calumnijs,atq; tam
pulchre expurgati ab eiſdem , quàm ſi ſus in volutabro luti ſe proluat,velut iam præ-
paratis ſibi & æquis auditoribus,ſuam ſententiam de indictione concilij ſacta à Paulo
tertio aperire incipiunt,ita exordientes:

Longe videlicet aberrare eos qui ita de ipſis iudicant,quaſi curioſitate aliqua leues
quoſdam abuſus reprehēdant, quos ſatius diſſimulare videretur, propter communem
concordiam. Imò,errata doctrinæ ſe reprehendere,quę diſſimulanda non ſunt. Nec de
leuibus erratis ſe diſputare,ſed de fide,& multis articulis ad ſalutē neceſſarijs, & repre-
hendere errores contrarios,qui Chriſti gloriam obſcurant, qui item continent horribi
lem profanationem & idololatriam. Quare non ſe ſolum,ſed etiam inuictiſs. Impera-
torem.& electores,ceteroſq; principes & epiſcopos Germaniæ cenſuiſſe,eccleſię opus
eſſe libera & chriſtiana ſynodo,hoc eſt tali, in qua iuxta verbum Dei diſcernatur vera
& pia doctrina,ab impia:& hæc quidem damnetur,illa vero cōſeruetur. Qualem ſyno
dum cū expectarēt fore,indictā à Pontifice minus congruentem ſuis deliberationibus.
B Itaq; non ſuo tantum,ſed & communi totius eccleſiæ periculo excitos,ſe admonere
omnes reges,monarchas,& potentatus,& orare dent operā,vt habeatur ſynodus pia &
libera,in qua non committatur cognitio doctrinæ Rom. Pontifici, ſed liberum ſit pijs
& doctis profiteri verbum Dei. Nam vt ſit authoritas ſynodi firma, vt opem ferat eccle
ſiæ,præſtandum eſſe vt cognitio tantarū controuerſiarum rite fiat. Summum in eccle
ſia iudicium,nequaquam eſſe Pontificis,ſed,ipſius eccleſiæ,hoc eſt,non tantum epiſco-
porum,ſed etiam regum,principum,& aliorum ordinum,qui & ipſi ſunt membra ec-
cleſiæ. Itaq; etiam ſi in hac diſſenſione Pontifex non eſſet pars, ipſi tamen concedendū
non fuiſſe vt cum ſibi addictis iudicaret,ac reliquis ordinibus ius ſuū eriperet, quod ha
bere ac tueri debent in eccleſia: Multo minus in hac cauſa, in qua Pontificem partē fa-
ciunt,ipſi concedendū eſſe vt ſit iudex in cauſa propria. Illum ſiquidē reum ſe agere,de
doctrina impia,traditionibus,ac cultibus,quos inſtituit ac defendit.

Deinde,pōtificem multis præiudicijs iamdudum damnaſſe ſuam cauſam. Extare
enim bullam Leonis editā contra doctrinā quā amplectuntur. Execrari præterea ean-
dem doctrinam quotannis in bulla cœnæ domini. Iure igitur ſuſpectam ipſis eſſe hāc
ſynodum. Quandoquidem papa in eius indictione non oſtendit ſe iudicium permiſſu-
C rum non partialibus,imò,ſuos ad eandem ſtudioſe conuocat.

Tertio,etiam in illa ipſa bulla ipſis proponi recuſationis ſatis iuſtas cauſas & perſpi
cuas, in qua non promitti dicunt cognitionem aut diſputationem doctrinæ, ſed tantū
indici ait ſynodū propter nuper exortas hæreſes,item ad extirpationē hæreſeon. Quod
etſi in ſpeciem generaliter dici videatur, papam tamen haud dubie voluiſſe deſcribere
& notare doctrinam quam ipſi profitentur, hoc ipſum confirmātes ex bulla reforman-
dæ curiæ,in qua Lutheranam doctrinam vocat,peſtiferam hæreſim,dicēs: Ad extirpa
tionem peſtiferæ Lutheranæ hæreſeos. Vnde concludunt indubiam papæ ſentētiam,
vt eo indixerit cōcilium,vt in eodem deliberetur, quomodo Lutherana doctrina extir
pari poſſit,cum ſit (vt ipſe eam vocat) hæreſis. Amentiam igitur fore vt in talē indictio-
nem conſentirent cum ita faterentur doctrinā ſuam eſſe hæreſim notoriam.

Quarto: In dicta indictione concilij nullam mētionem fieri cognitionis,nihil de for
ma proceſſus: ſed tantum hoc agi, vt eatur in ſuffragium,quo pacto hæc doctrina com
munibus armis extirpanda ſit velut hæretica. Iuſte ergo ſe recuſare hāc ſynodum,me
re tyrannicam,& diſſimillimam iudicij eccleſiaſtici,quod debet habere cognitionem
doctrinæ ex verbo Dei. Rogant proinde reges & principes, vt expendant, q̄ non ſimpli
citer, q̄ inſidioſe, q̄ inique hæc indictio concilij propoſita ſit.

Quinto: Non paſſurum Pontificem iudicari controuerſias ex euangelio & apoſtoli-
cis literis: ſed conatur vt iudicent ex Pontificū traditionibus, ex cōſuetudine, ex huma
nis opinionibus, ex recentiū cōciliorū decretis. Non admiſſurū, vt authoritas traditionū
ſuarum

suarum aut labefactetur, aut reuocetur in dubium. At hoc esse caput in ipsis controuersijs, ne traditiones pugnantes cum verbo Dei, valeāt. Amplecti se quoq; & totis defendere pectoribus cōsensum catholicæ Christi ecclesiæ, sed erroribus pontificijs & tyrannidi haud prætexendum nomen ecclesiæ. Neq; enim catholicam ecclesiā probare sanctorum patrum traditiones pugnantes cum euangelio, non tribuere infinitam potestatem Rom. Pontifici. Non esse catholicam Christi ecclesiam, quæ purā doctrinam euangelij hostiliter persequitur. Non se noua dogmata inuexisse in ecclesiam, sed catholicæ ecclesiæ doctrinam renouare ac illustrare. Quin hoc factū à papa & monachis, qui nouam doctrinam & nouos ritus excogitarunt contra authoritatem verbi Dei. Deinde exemplo sanctorum patrum, etiam suum factum excusant, quos & ipsos commemorant, quasdā synodos defugisse, vt Maximum Hierosolymoꝝ episcopum, qui ad Antiochenam synodum recusauit accedere: & Athanasium, qui ex Tyria synodo aufugit, nec ad eam quæ Seleuciæ celebrata est, quamuis vocatus, venire voluit: sicut alios nec Mediolanum, nec Ariminum volunt comparuisse. D

Sextο, ex loco designati concilij imaginātur pericula. Quia est in ea regione, in qua papa potest plurimos sibi addictos contrahere, vt sic multitudine suffragiorum ipsos obruat. Alibi fore æquiora & liberiora aliarum nationum iudicia. Negotia esse eiusmodi, vt ipsis principibus cognitioni doctrinæ interesse necesse sit, ipsis vero tutum non esse vt derelinquant ditiones suas opportunas aduersarijs. Nec in ipsa Mantua tuto se esse posse & sine periculo. Quare iuxta deliberationem imperij expedire, vt synodus habeatur in Germania. E

His itaq; suæ recusationis causis expositis, & cur consentire non possint in nunc indictum concilium, qui prouocarunt ad christianam & liberam synodum, iterum rogant omnes reges & principes, vt sua authoritate in hoc intercedant negotio, & efficiant, vt talis synodus habeatur quæ sanet ecclesiam, hoc est, christiana & libera, in qua libere statuatur iuxta verbum Dei, & non consentiant papæ concilio, quem dicunt hoc moliri, vt ipsos suæ impietatis & tyrannidis assertores & ministros habeat, & per eos, iniustam crudelitatem in pios exerceat: pleraq; alia subiungentes, quibus aliorum sibi principum beniuolentiam concilient atq; eosdem auertāt ab authoritate sedis apostolicæ. Et hactenus illorum perstrinximus calumnias aduersus indictā à Paulo III. synodū.

Apologiam subijcere indicti à Paulo III. concilij aduersus impias prædictorum calumnias.

CAPVT XIII.

F



Quod supra subinde contestati sumus, nunquam eo temeritatis & impudentiæ euasit ac prorupit hæreticorum impietas, vt ita palā apertéq; Marte impugnarent authoritatem sedis apostolicæ: quemadmodum nūc facit omniū perniciosissima hæreticoꝝ coniuratio. Tametsi hoc semper fuerit, vt quam tum orthodoxis reuerenda & sacrosancta, tantum hæreticis schismaticisq; grauis inuidiosaq; esset eiusdem sedis authoritas, vt quam vnam vigilare aduersus suam perfidiam atq; impijs conatibus suis obsistere semper experti sunt.

Hi itaq; apostolicæ sedis, orthodoxæ semper veritatis vindicis iamdudum damnati iudicio, cum prouocassent ab eodem ad synodale iudicium (quod pauci hæreticorum fecisse leguntur) sed contra sæpe (adeo toti semper orbi confessa recognitaq; fuit apostolicæ sedis prærogatiua & authoritas) facile intelligentes indicta iam (quod non sperabant) synodo, idem fore (vt fuit perpetuo) synodale iudicium, quod sedis apostolicæ, multis (vt audisti) intolerandisq; calumnijs eandem synodum lacerant, & velut suspectam refugiunt, vana quædam nomina iactantes christianæ & liberę synodi cuius iudicium expetant: & tamen si permittatur eis vel effingere pro suo arbitrio qualem velint eius formam & modum: cuius videlicet authoritate congreganda & moderanda, ex quorum suffragijs iudicandum vt sacrosancta & firma sint eius iudicia, haudquaq̄ præscribere poterunt.

Hæreti. cōfic. calumnia — Adeò, inquiūt illi, nō contēnimus aliaꝝ nationū iudicia, vt hoc agamus, ne papa cū suis sibi sumat iudiciū, sed idonei & non partiales deligant ad examinandā causam.

Intelligimus

A Intelligimus, viri boni, quid agatis, hoc enim agitis vnum, vt nullus sit ordo in Chri
sti ecclesia, nulla hierarchia, sed perpetuus horror & sempiterna cõfusio. Hoc agimus, Pighij respõsio
inquiunt, ne papa cum suis sibi sumat iudicium. Quem ergo, aut quos sibi vultis sume-
re iudicium? Idoneos, inquiunt, & non partiales. Sed hoc nobis ante omnia describãt, Ipsosmet nõ intelligere qualem synodum expetãt, clare ostẽditur
necesse est, qui tandem hi erunt non partiales & idonei, ad quos spectabit synodale iu-
dicium, quorum omnibus sacrosancta erit sententia. Deinde, ad cuius authoritatẽ perti
nebit discernere idoneos ab inidoneis, & vt hos repellere à synodo ita illos admittere.
Eiusmodi enim authoritatem aliquam statuere necesse est, cuius hoc permittatur iudi
cio, cum nemo præsumptuosus & temerarius non se reputabit idoneum. Eam autem
si negas Romano Pontifici, quem totius ecclesiæ pastorem, & ecclesiasticæ hierarchiæ
præsidem constitutum à Christo demõstrauimus, cuius igitur erit? alicuius enim vt sit,
necesse est. Nunquid igitur Imperatoris? Et quid dicent Galli, Hispani, Britanni, Scoti,
Nortvuegi, Sueci, Dani, Poloni, Hungari, cæteræq; nationes christianæ nõ subiectæ im
perio? Nũquid alterius? Profer quẽcunq; volueris, & mox teipsum redargues. Quod si
synodalis hoc volueris esse iudicij. Permittes ergo ad synodum cõuenire quotquot vo-
luerint idoneos & inidoneos, cum ante synodale iudicium, non erit horum discretio, vi-
de ergo qualem synodum facies, quale synodale iudicium, qualem idoneorum ab ini-
B doneis delectum. Ipsis nanq; idoneis longe superiores & numero & suffragijs inido-
nei (vt stultorum est infinitus numerus, bonorum vero raritas) sese & sui similes pro-
nunciabunt idoneos, illos vero reijcient. Postremo tantæ, tam discrepantis multitudi-
nis nullum caput esse vis, cuius authoritati deferat. Nihil sane vnquam rite fiet ab ace-
phala eiusmodi informiq; multitudine. Quam vniuersam, vel lege superiori ordinantẽ
suum caput & rectorem agnoscere, cuius se permittat habenis & imperio, vel si ea nul-
la sit, talem sibi deligere necesse est, si modo in vnum conuenire debeat. Hoc sane vide-
mus, omnibus concilijs, quæ in ecclesia celebrata sunt authoritatis legitimæ, pręsedisse
authoritatem sedis apostolicæ: quemadmodum in octo illis primis, primæ notæ, & au
thoritatis ab vniuersa ecclesia recognitæ superioribus aliquot capitibus iam demon-
strauimus. Idem vero in alijs vniuersis quæcunque agnoscit aut hactenus agnouit
Christi ecclesia pro legitimis, ex eorundem actis & historia clarissime inuenies.

Sed libet adhuc percontari tergiuersatores istos nunquid suo arbitrio permitti ve-
lint vt eligant ad hanc causam examinandam nõ partiales & idoneos iudices? Iniquũ
sane hoc foret, cũ de ipsis, eorũq; doctrina sit peragendum iudicium, vt tamen suo ipso-
rum hoc permittat arbitrio, quos tandem eligerent velut nõ partiales & idoneos? Puto
nõ audebũt ex sua illa cõiuratione suæ ipsius causæ statuere iudices, Lutherũ, Melanch
thonẽ, Oecolãpadiũ, Prentiũ, Svuingliũ, & cætera portẽta eiusmodi, q̃ schola nobis Lu
C therana protulit. Omnes vero nõ suæ cõiurationis, vt suspectos & partiales recusabũt
haud dubie. Nã eiusmodi fere genus quæstionũ & controuersiarũ inter illos & nos est,
vt quisq; cũ eis nõ est, aduersus illos sit. Sunt eñi vniuersa fere eiusmodi, de quibus etiã
vulgus hoĩm simpliciũ fidẽ aliquã habet explicatã, vt quisquis illis nõ consentit, ab eis-
dem dissentiat: quemadmodum in decem illis quæstionibus, q̃bus lib. primo maximã
partem quæ inter illos & nos sunt controuersiarũ complexi sumus, ostendimus. In qui-
bus eandem catholicæ toto orbe ab initio ecclesiæ fidem, & nostrã, demonstrauimus
per singulas, nec iota interim vnũ aut additũ, aut subtractũ: suã vero esse nouitiã, & vel
per illos ipsos, vel per antecessores aliquot suos hæresiarchas adinuentam, catholicæ fi-
dei repugnantẽ & contrariam. Iamdudum, totius Italiæ, totius Gallię, totius Hispanię,
oĩm christiani orbis academiarũ insignium totius sacerdotalis ordinis (quem nihil etiã
q̃ ignorantium hominum figmentum blasphemant) totius monastici status (quem di-
cunt inuentum diaboli & statum perditionis) sunt damnati iudicio. Vnde ergo, & quos
sibi non suspectos, non partiales & Idoneos deligent, quibus permittendum sit vniuer-
salis synodi iudicium? Si aliarũ nationum non contemnant iudicia, & iamdudum oĩm
aliarum nationum sint damnati iudicio, quale ergo adhuc expectant iudicium?

Sed præiudicium, inquiunt, hoc est, non iudicium: se vero petere verum iudicium sy Hæreti. confu.
nodi permitti, in quo pij & docti, non partiales dãnent pugnãtia cum verbo Dei.

Hic iam recidimus in eundem circulũ. Aeque enim incerta omnia, æque ignota per Pighius
ignota. Qui tandem vobis hi erunt pij, docti, & non partiales, hoc nobis explicate si po

testis

testis,pudebit opinor,vestros proferre,Lutherum,& qui eius farinæ sunt. Quotquot D
vero cæterorum protuleritis,ijdem & nobis pij erunt & docti,ijdem nobis non partia-
les,quorum iudicio nisi vos causa vniuersa cecideritis,vel ante iudiciũ,age,p nos viceritis.

Hæreti.confes.

Sed hi erunt,inquis,pij, docti,& non partiales,quotquot dãnauerint pugnãtia cum
verbo Dei.

Pighius

Controuersias fidei quæstiones viuo aliquo terminari oportere iudicio

Hoc est ipsum quod quæritur viuo aliquo definiẽdum iudicio,num quid pugnet cũ
verbo Dei? Dicit verbum diuinum: Pater maior me est,cui visum est Arrhio pugnare
identitatem substantiæ aut essentię patris & filij:contra visum orthodoxis. Huius quis
iudex extitit,hoc ne videlicet, an illud pugnet cũ verbo Dei? Necesse est enim viuo hoc
definitum fuisse iudicio,alioqui adhuc perduraret pugna & disceptatio. Aeque enim
nescit cedere impia pertinacia, quàm est inuicta veritas. Certe vt verbum Dei, viua
apostolorum traditione ab initio accepit ecclesia,& continua patrum in filios successio-
ne velut per manus tradidit & commendauit posteris:ita & eorundem verborum ve-
ram germanamq; intelligentiam,eodem accepit modo,eodem & conseruabit,deriua-
bitq; ad finem vsq; seculi. Ego Christum loquentem nunquam audiui,nisi per ecclesię
testimonium. Matthęi,Marci,Lucę,aut Ioannis scripta minime agnosco,nisi quia cre
do testimonium illis perhibenti ecclesiæ. Aeque,q humano more in scriptis suis non
supposuerunt falsa pro veris,prorsus nescio,nisi testimonio ecclesię. Ita quoq; earundẽ E
scripturarum veram germanamq; sententiam eadem nos docet ecclesia. Quam etiam
docere & testificari,vnam apostolicã sedem,& ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem,præ-
rogatiua singulari accepisse à Christo indefectibilis fidei priuilegium,ad hæsitantium
fratrum confirmationem in fide, superius clarissime demonstrauimus. Ad quem er-
go,aut quos spectet iudicare,num quid pugnet cum verbo Dei, & pugnantia damnare
(quod tu explicare non potuisti) luce clarius indicauimus. Ad illum nempe pertinere
hoc ipsum secundum verbum Dei,& catholicæ ecclesiæ sententiam,cui tu vis interdici
omne iudicium eiusmodi,nec potes dicere,cui illud ipsum permitti velis. Vides ergo,
quàm pulchre tibi conueniat cum verbo Dei & ecclesia? Vides,quàm tibi ipsi cõsistas?
Ridiculum sane,ac plane pudendum est appellare iudices non partiales nec suspectos,
iudicaturos quid pugnet,quid vero conueniat verbo Dei,nec posse explicare quos tan-
dem velint aut intelligant. Eadem enim tergiuersatione omnem refugient synodum,
omne prorsus iudicium.

Ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis hoc esse officium

Hæreti.confes.

Non esse, inquiunt, synodum veram & legitimam,in qua pontifices(qui iniusta do-
minatione oppresserunt ecclesiam) cognoscant res, pronuncient ex suis traditioni-
bus,ex consuetudine,contra verbum Dei. Christum,ecclesiæ constituisse summum iu-
dicium,dicens:Dic ecclesiæ,& voluisse vt ecclesia ex verbo Dei statueret, non ex huma F
na aliqua authoritate.

Catholicã ecclesiã nullam synodũ agnoscere pro legitima,nisi q sedis apost. authoritate peracta sit

Sed audi,obsecro,quàm secum pugnantia hi dicant & sentiãt. Non se aiunt discede
re à consensu catholicæ Christi ecclesiæ, imò , eundem se amplecti & defendere totis
pectoribus. Catholica autem Christi ecclesia recipit & probat,vt veras,legitimas, atq;
adeò primæ notæ ac authoritatis,octo illas primas vniuersales synodos, à Nicæna fa-
cto initio. In quibus omnibus luce clarius demonstrauimus,omnia apostolicæ sedis,&
Romani Pontificis peracta iudicio. Illum aut suos, præsedisse in cõcilijs illis omnibus.
Ab illius vnius authoritate & iudicio prorsus dependisse vniuersa,& iudicia,& acta il-
lorum conciliorum omnium. Quare,si non est vera & legitima synodus, in qua ponti-
fices cognoscunt res,nulla illarum octo omnium. Imò,prorsus nulla omnium quas eccle
sia pro legitimis agnoscit,erit legitima. Quod si negare audeant,proferãt vnam quam
pro legitima indubitato recognouit aut recognoscit catholica Christi ecclesia, in qua
non viguit apostolicæ sedis authoritas. Scio nunquã inuenturos,quantumcunq; se tor
serint. Vides ergo, quàm pulchre his conueniat cum consensu catholicæ ecclesiæ,q
illum defendant fortiter ac totis pectoribus. Catholica Christi ecclesia nullam syno
dum agnoscit pro vera & legitima,quæ non sit peracta authoritate sedis apostolicæ,
imò,nullam non execratur velut impiam quæ contra aut præter huius sedis authorita
tem celebrata est. Et hi contra è diametro,nullam volunt esse veram & legitimã,quæ-
cunq; eiusdem sedis authoritate peragitur.

Quod vero dicunt Rom. Pontifices pronũciare ex suis traditionibus & cõsuetudine
contra

A contra verbum Dei, impudens calũnia est, & mendacium contra verbũ Dei, quod affir
mat se rogasse pro Petro ecclesiasticæ hierarchiæ capite, ne deficiat fides eius, ad confir
mandos fratres hæsitantes in fide. Quod etiã pollicetur requirentibus iudicium à præsi
de cathedræ & sacerdotibus in eadem vna secum ministrantibus dño inuẽturos apud
eos veritatẽ iudicij. Quod insuper præcipit dubitantibus & iudicium requirentibus, fa
cere secundum verbum q̃d annuntiauerint illi ex loco quem elegerit dñs: cathedrę inq̃,
tunc Mosaicæ, nunc apostolicæ. Imò, custodire valde solicite ac diligenter, vt faciãt se
cundum oĩa quæcunq; sancita fuerint ab illis, aut quęcunq; docuerint. Siue enim de le
ge, siue de dubio & difficili aliquo negotio fuerit quęstio, iuxta legem, inquit, quã docu
erint, & iuxta iudicium quod dicent tibi facies. Non discedes à verbo quod annuntia-
uerint tibi ad dextram aut sinistram. Hæc sunt ipsa legis verba iuxta veritatem hebrai
cam, cui per omnia consentiunt LXX. interpretes, & Chaldaica lectio, reuerendissimi
D. Frãcisci quondã cardinalis S.R.E. & archiepiscopi Toletani studio nobis ad verbũ
latine reddita. Quemadmodum superius lib. iiij. à nobis prolixius explicatum est. Vi
des ergo contra verbum Dei te mentiri imprudenter & impie, quisquis dicis præsidem
apostolicæ cathedrę vna cum concilio sacerdotum secum in eadem ministrãtium dño,
requirentibus ab eis veritatem & iudicium, respondere & pronuntiare ex suis traditio-
B nibus & consuetudine contra verbum Dei. Aeque est hoc ipsum impudens menda-
cium, contra catholicam Christi ecclesiam, vnanimem eius fidem, recognitionem &
consensum quem lib. iiij. luce clarius demonstrauimus, & plerisq; quæ hoc libro à no-
bis præmissa sunt, euidenter confirmauimus. Aeque esse hoc ipsum contra recogniti-
onem vniuersalium illorum legitimæ & primæ authoritatis conciliorum omnium, su-
perioribus capitibus aliquot abunde demonstratum est.

Præsidis cathedræ apo. &c. certæ veritatis esse definitionẽ & iudiciũ sicut est sacrosctã authoritas

Sed summum, inquiũt, in ecclesia iudicium nequaq̃ esse Pontificũ, sed ipsius ecclesię,
dicente Christo dic ecclesię, hoc est, tãtum episcopoꝝ: sed etiam seculariũ, regum, prin
cipum, atq; alioꝝ ordinum, qui & ipsi sunt membra ecclesię, nec debent sinere suum si-
bi ius eripi quod habent in ecclesia. Quod sit summum in ecclesia tribunal, summum
iudicium, cuius suprema & sacrosancta iurisdictionis super oẽs authoritas, nempe apo
stolicæ cathedræ & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis lib. iiij. euidentissimum fecimus,
primum ex ipsa forma societatis ecclesiasticæ, deinde, ex vmbra & figura eiusdẽ in illa
synagoga veteri, in qua omne difficile & ambiguum iudicium, ad præsidem cathedræ
& sacerdotes in eadem secum ministrantes dño referri mandatum est, eoꝝ absq; vlla
tergiuersatione, exceptione, aut discussione sequi definitionem & iudicium, & inobedi-
entes imperio sacerdotis pręsidis, apud quem erat sacrosancta illa iurisdictionis autho
ritas, puniri mortis supplicio. Tertio loco, ex clarissimis Christi verbis & scripturis euã
C gelicis comprobauimus, postremo, ex recognitione & consensu catholicæ Christi per
orbẽ ecclesiæ. Nẽpe, apostolicæ cathedrę, & ecclesiast. hierarc. præsidis, cui ne erraret in
suis sententijs & definitionibus, indefectibilis fidei à Christo impetratũ esse priuilegiũ.

Hæret. cõfes.

Pighius Quod summũ in eccl'ia tribunal & iudicium

Quod itaq; ipsius ecclesiæ, non summi Pontificis, dicunt in ecclesia esse summum iu
dicium, dicente Christo: Dic ecclesiæ: non vidẽtur propriã vocem intelligere, aut enim
per ecclesiã (quemadmodũ intellexit Christus) vnãquãlibet particularẽ eccles.ã intelli
gunt. Et sic euidenter falsum est. Non eñ vniuscuiuslibet particularis ecclesiæ, est sum-
mum in ecclesia iudicium, & suprema iurisdictionis authoritas. Cum sit ordo inter ec-
clesias, & inferior secundum formã & ordinẽ ecclesiasticæ hierarchiæ, suoꝝ superioꝝ
authoritati subiecta sit & iudicio. Aut vniuersalem ecclesiam intelligunt. Sed ad illam
nihil pertinere, q̃d citant verbum Christi, supra demõstrauimus, nullam iurisdictionis
authoritatem eandem accepisse à Christo, non esse idoneam vlli correptioni faciendæ
vllo exercendo iudicio, vllis actibus iudiciarijs, nempe dispersam in vniuersum orbem
multitudinẽ. Quæ si vniuersalia concilia loco eius posse dixeris, nihil promoues, cũ nul-
lã hæc commissionem demonstrare possint vniuersalis ecclesiæ, nec illa vllam sibi pri-
mo competentem à Christo authoritatem iurisdictionis, quam frustra haberet.

Summum in ecclesia iudicium nõ esse ipsius ecclesię sed rectoris eius & p̃sidis

Quin & hoc demonstrauimus, summam in ecclesia authoritatẽ, summum tribunal,
& iudicium, cuius definitionem & sententiã in oĩbus ambiguis quæstionibus fidei atq;
arduis difficilibusq; negotijs, oẽs absque vlla ampliori quæstione aut discussione sequi
oporteret, necessario fulciri indefectibilis fidei & inobliquabilis iudicij certo priuile-

Summum in ecclesia tribunal non esse cõcilioꝝ vniuersalium

gio ne malum pro bono,& impietatis tenebras pro veritatis luce nobis statuẽs,dux cæ D
cus,miseros subditos præcipitet in foueam. Sed nullum tale priuilegium proferre pos
sunt concilia quantumuis frequẽtia & vniuersalia,seclusa ab eis authoritate sedis apo

S.patres in exortis omnibus fidei quæstionib. semp respexisse ad B.Petri cathedrã

stolicę & ecclesiasticę hierarchiæ præsidio. Quod intelligentes semp S.patres ab initio,
quotiescũq; conuenerunt ob exortã aliquã quæstionẽ fidei,semp respexerũt ad vnã B.
Petri cathedram:non ignorantes, ad cuius discussionem definitionemq; pertineret oĩs
fidei quæstio,pro cuius fide,ne quando deficeret,singulariter rogasset Christus, quo re
misisset confirmandos,suborta inter nos aliqua dubitatione in fide. Itaq; etiam in fi

Errasse,etiã in fidei definitionib. vniuersalia cõcilia,quis congregata legitime Ariminense

dei definitionibus errasse,etiam vniuersalia, etiam sanctorũ patrum concilia comperi
mus:sed eorũ errori semper succurrit inflexibilis hæc orthodoxę fidei regula,vindex &
magistra,qua suæ ecclesiæ sapientissime prouidit Christus,synceritatemq; fidei semper
tutatus est,& in finem tuebitur. Testimonio sunt de vniuersalibus cõcilijs, in primis
Ariminense, vniuersale haud dubie. In quo tot episcoporum concordi subscriptione
prodita est Nicænæ fidei orthodoxa incõmutabilisq; professio, episcoporũ Orientaliũ
fraude circumuenta simplicitate Occidentalium. Testimonio insuper Ephesinum II.

Ephesinũ II

& ipsum vniuersale,etiam beatissimi Leonis authoritate congregatum. In quo autho
re Dioscoro damnata est orthodoxa veritas, de veritate duarũ naturarũ in Christo, &
pro ea recepta & probata Euticetis impietas. Testimonio,inquam,hæc sunt errare pos E
se,etiam vniuersalia cõcilia,etiã cõgregata legitime,atq; opus habere superiori aliqua
authoritate qua regulentur. Quæ si impia illegitimaq; quis dixerit, proinde,nihil mi-

Cauilli remotio

rũ errare potuisse. Legitima vero nũquam errasse in definitione fidei,id nobis præscribat
primum oportet,quę legitima vocet concilia, quorum definitionem certo & indiscusse
nos sequi oporteat. Impia fuisse illigitimaq; nunc dicta concilia,negabit nemo:at vni
uersalia fuisse,& congregata legitime,æque indubitatum est,conuenientibus videlicet
ex vniuersa Christi ecclesia episcopis, etiam apostolicæ sedis authoritate conuocatis,
ob causam vniuersalis ecclesiæ. Impia autem fuerunt atq; illegitima, quia apostolicæ
sedis authoritatem & sententiã præuaricata sunt:sicut nulla impia demonstrabis, qui
bus eiusdem sedis est opitulata authoritas, vna omnibus cõcilijs rectæ definitionis ma

Africanum sub B. Cypriano

gistra & regula. Itaq; & Africanum illud ducentorũ & eo amplius episcoporũ, qui sub
gloriosiss. Pontifice & martyre Cypriano conuenerunt, longe ante Nicænam synodũ,
quod ex se erat,errabat in definitione fidei,& baptizatos ab hæreticis aut schismaticis
ad vnionem catholicæ ecclesiæ reuertentes, rebaptizandos censuit:quod falsum & er

Apost. sedis authoritas, oĩb. cõcilijs orthodoxę fidei regula.

roneum docet orthodoxa Christi ecclesia. Sed definitionem suam apostolicæ sedis au
thoritati submiserunt,ad quam à B.Cypriano remissa est. Quæ & illorũ errori succur
rit,vt intelligas prærogatiuam illam inobliquabilis fidei, non sequi personarũ merita,
sed cathedræ B.Petri priuilegium. Itaq; B.Augustinus aduersus Donatistas: Puto,in F

De vnico bap. lib. 2

quit, quòd sine vlla sui contumelia Cyprianus episcopus Petro apostolo comparetur,
quantum attinet ad martyrij coronam: cęterum magis vereri debeo,ne in Petrum con

Principatum apostolatus Petri cuilibet episcopatui præferendũ

tumeliosus existã. Quis enim nescit illũ apostolatus principatũ,cuilibet episcopatui prę
rendum? Sed etsi distet cathedrarũ gratia,vna est tamen martyrij gloria,&c. Quod ve
ro illi huius cathedræ gratiã & prærogatiuam agnouerint, D. Hieronymus aduersus
Luciferianos testis est: Conatus est,inquit,B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec de

Cathedrarũ nõ eadẽ gratia

aliena aqua bibere,& idcirco hæreticorum baptisma reprobans, ad Stephanum tunc
vrbis Romæ episcopum, qui à B. Petro XXVI. fuit, super hoc Africanam synodum di
rexit: sed conatus eius frustra fuit,non probante hoc ipsum sede apostolica. Ita sane vni
uersa semper Christi ecclesia eiusdem cathedræ agnouit prærogatiuam ac priuilegiũ,
quotiescũq; fidei quæstio agitata est. Quemadmodum & in illo Carthaginẽs. synodo

Carthaginẽ. synodũ acta sua retulisse ad B. Innocẽtium

aduersus Pelagium & Cælestium, tot tantosque patres retulisse synodale iudicium ad
authoritatem vnius sedis apostolicæ & Romani Pontificis, testatur eorundem ad bea
tum Innocentium synodalis epistola. In qua post enarrata acta synodalia subijci

Ex epistola synodali eiusdem ad eundem

unt in hæc verba: Hæc gesta domine, frater sancte charitati tuæ duximus intimanda,
vt statutis nostræ mediocritatis, apostolicæ sedis adhibeatur authoritas, pro tuenda
salute multorum, & quorundam etiam peruersitate corrigenda. Id enim aguntisti
damnabilibus disputationibus suis, vt non defendendo, sed potius in sacrilegam su
perbiam erigendo liberum arbitrium, nullum relinquant locum gratiæ Dei, qua

sumus

A sumus christiani,&c̄, Si ergo Pelagius episcopalibus gestis,quæ in Oriente confecta di
cuntur,etiã tuæ venerationi iuste visus est absolutus:error tamen ipse,& impietas,quæ
iam multos assertores habet,per diuersa loca dispersos,etiam apostolicæ sedis authori
tate anathematizanda est. Consideret enim S. T. & pastoralibus nobis compatiatur
visceribus,q̃ sit pestiferum & exitiale ouibus Christi quod ad istorum sacrilegas dispu
tationes necessario sequitur,vt nec orare debeamus,ne intremus in tentationem, &c̄.
Quæcunq; aũt alia eis obijciuntur,non dubitamus venerationem tuam cum gesta epi
scopalia perspexerit,quæ in Oriente eadem de causa confecta dicũtur, id iudicaturam,
vnde omnes in Dei gratia gaudeamus.

Ad cuius authoritatẽ recognoscant ptinere dãnate errorẽ orthodoxæ fidei contrariũ

Hæc illi patres,ex Carthaginensi synodo. Ex quibus intelligis,ad cuius authoritatẽ
& iudicium referendam intellexerint toto orbe christifideles omnem quæstionem fi
dei:vnde,& ex cuius authoritate,adderet synodalibus statutis robur & authoritas. Sed
nunc audi, quid illis responderit B. Innocentius.

Innocentius Aurelio & omnibus sanctis episcopis, & cæteris qui in concilio Cartha
ginẽsi.affuerunt ecclesię,dilectiss. fratribus in dño salutẽ:Inquirendo de his rebus,quas
omni cum solicitudine decet à sacerdotibus, maxime vero à iusto catholicoq; tractari
concilio,antiquæ traditionis exempla seruãtes,& ecclesiasticæ memores disciplinæ, no
B stræ religionis vigorem non minus nunc in consulendo,q̃ antea cũ pronuntiaretis. Ve
ra ratione firmatis,qui ad nostrum referenda hęc probatis iudicium,scientes,quid apo
stolicę sedi debeatur,cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum,
à quo ipse episcopatus,& tota authoritas huius nominis emersit,&c̄. atq; patrum insti
tuta sacerdotali custodientes officio,non censetis esse calcanda,quod illi non humana,
sed diuina decreuere sentẽtia,vt quicquid,quãuis in disiũctis remotisq; prouincijs age
retur,non prius ducerent finiendum,nisi ad huius sedis notitiam perueniret. Vnde tota
huius authoritate,iusta quæ fuerit pronuntiatio firmaretur, indeq; sumerent cæteræ ec
clesiæ,& velut de natali suo fonte aquæ cunctæ procederẽt,& per diuersas totius mun
di regiones,puri capitis incorruptę manarent,&c̄. Gratulor igitur chariss. fratres,q per
fratrem & coepiscopum nostrum Iulium literas ad nos destinastis, & cum pro illis cu
ram geritis quibus præsidetis ecclesijs,solicitudinem vestram pro oĩm vtilitate mõstra
tis,& per cunctas totius orbis ecclesias oĩbus vna quod prosit decernendũ esse deposci
tis,&c̄. Hæc ille Innocentius. Cuius si authoritatem per se æstimes, si conferas verba &
sententias ad ipsam rei euidentiam,ad illũ totius toto orbe ecclesiæ consensum, quem
etiã pspicis satis clare in illa totius Africę episcopoꝝ ad eundẽ epistola,nihil dubitabis,
vera hæc esse quæ eisdem rescribit. Ipsos cõmendans, q memores ecclesiasticę discipli
næ,exortas quæstiones & dubia retulerint ad apostolicæ sedis iudicium,atq; eo ipso re
C ligionis nostræ vigorem conseruarint, agnoscentes apostolicæ sedis priuilegiũ,à sc̃tis
patribus non humana sed diuina celebratũ sententia:vt quicqd toto orbe,quãuis in re
motis prouincijs, exurgeret quæstionis & difficultatis eiusmodi,apostolicæ id sedis au
thoritate definiretur. Indeq; velut de natali suo fonte, ecclesiasticæ doctrinę puritas,&
synceritas orthodoxæ fidei in vniuersam ecclesiam procederet. Ab eadem decerneret,
quicquid per cunctas orbis ecclesias vna prodesse debet omnibus. Quanq̃ horum oĩm
certissimã veritatẽ supra ca. vi. & vij. huius luculẽtissime demõstrauerimus. Eiusdem
catholicæ toto orbe ecclesiæ,de his quæ prædicta sunt,recognitionẽ sensum & consen
sum testati sunt etiam sancti patres,qui eandem ob causam, Pelagij inquã & Cælestij,
in Mileuitanum concilium conuenerant. Quorum sententiam & testimonium demon
strat synodalis eorundem ad præfatum etiã B. Innocentiũ epistola in hæc verba:

Innocẽtij rescriptũ ad patres concilij

Hic nota quę memoret patrũ instituta nõ humana sed diuina decreta sententia

Domino beatiss. meritoq; venerabili,ac in Christo venerando papę Innocentio, Syl
uanus senex, Valentinus Alippius,& cæteri ex concilio Mileuitano,in dño salutẽ:Quia
te dñs gratię suę pręcipuo munere,in sede apostolica collocauit,talemq; nostris tempo
ribus præstitit,vt nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam veneratio
nem,quæ pro ecclesia sunt suggerẽda,tacuerimus,q̃ ea tu possis vel fastidiose vel negli
genter accipere. Magnis periculis infirmoꝝ membroꝝ Christi pastoralem diligentiã,
quæ sumus,adhibere digneris. Noua qppe hęresis,& nimiũ periculosa tẽtat assurgere,
inimicoꝝ grę Christi,qui nobis dominicã etiã orationẽ impijs disputationibus suis co
nantur auferre,&c̄. Hæc insinuantes apostolico pectori tuo,nõ habemus opus multa di

Synodalis epl'a Mileuitani concilij ad B. Innocẽtium

Cui suggerẽda vt totius pastori recognoscant q̃ vniuersam concernunt ecclesiam

cere,& tantam impietatem exaggerare, cum proculdubio te ista permoueãt,vt ab eis D
corrigendis ne latius serpãt,multosq; contaminẽt,vel potius interimant,omnino dissi-
mulare non possis. Huius aũt perniciosissimi erroris authores esse perhibent Pelagius,
& Cælestius,&c.quorum vnus .i. Cælestius,etiã ad presbyterium in Asia peruenisse dici-
tur. De quo ante paucos annos,quid gestum fuerit S. T. de Carthagineñ. ecclesia me-
lius instruitur. Pelagius vero(sicut à quibusdã fratribus nostris missę loquuntur episto
lę)Hierosolymis cõstitutus,nõnullos fallere asserit. Veruntamen multo plures,qui eius
sensus diligentius indagare potuerunt,aduersus eum pro Christi gratia & catholicę fi
dei veritate confligũt:sed præcipue sanctus filius tuus,frater & cõpresbyter noster Hie
ronymus. Sed arbitramur adiuuãte misericordia dñi Dei nostri Iesu Christi authorita
ti S. T. de claro scripturarum lumine deprõptæ,facilius eos qui tã puersa & pernitiosa sen
tiunt,cessuros esse,vt de correctiõe potius eorum gratulemur,q̃ cõtristemur interitu, dñe
beatiss.&c. Hæc ad S. T. de concilio Numidiæ scripta dereximus,imitãtes Carthagi-
neñ. ecclesiã,& Carthagineñ. prouincię coepõs nostros,quos ad sedẽ apostolicã quã be
atus illustras,de hac causa scripsisse cõperimus. Subscriptio: Memor nostri, in dñi gra-
tia augearis dñe beatiss. merito venerabilis, & Christo honorande sanctissime papa.
Hæc illi totius Numidiæ episcopi ex Mileuitano concilio,ante annos mille sesquicente
nos,ad Innocentiũ Ro. Pontificẽ. In qbus audis,eandẽ recognitionẽ authoritatis sedis E
apost. atq; eius præsidis, vt ad eam ferendum sit quicquid toto orbe in ecclesia natum
fuerit quæstionis aut scandali,& eius authoritate,definitione & iudicio corrigẽdum &
sedandum. Quanti vero hoc est,q̃ oẽs illos audis sperare & arbitrari illos gratiæ Chri
sti aduersarios,cessuros potius authoritati sedis apostolicę,de claro scripturarum lumine
deprõptæ,& quã vniuersus agnoscebat orbis,q̃ vllis doctorum sctõrumq; disputationibus?
Et nunqd illos fefellit sua ea spes aut opinio? Certe D. August. li. ij. aduersus eosdẽ illos
Pelagium & Cælestiũ hoc de illis testat, nullis superari potuisse disputantiũ,nullis ad-
uersus ipsos scribentiũ rationibus. De Cælestio tamen idẽ affirmat,q̃ B. Innocentij au-
thoritati & literis non fuerit ausus resistere,sed promiserit oĩa quę sedes ista damnaret,
se etiam damnaturum. Rationes enim scripturasq; oẽs,ingeniosus argutusq; homo elude
bat facile: sed huius sedis authoritatem toto orbe recognitam,nec eludere potuit,nec
contemnere,nisi statim ab omnibus haberi voluisset, vt notorie hæreticus.

His si insuper & Innocentij responsionem adiungas,videbis sane compositum funis
culũ plusquã triplicẽ,& quẽ prorsus non possis abrũpere. Respondit aũt in hæc verba
Innocentius Syluano seni,Valentino,& cæteris qui in Mileuitana synodo interfuerũt,
dilectiss. fratribus in dño S. Inter cæteras ecclesiæ Ro. curas,& apostolicę sedis occupa
tiones,quibus diuersorum cõsulta fideli disceptatiõe tractamus,frater & coepiscopus nos F
ter Iulius,dilectiõis vestræ literas quas ex Mileuitano nostra authoritate celebrato cõ-
cilio,cura fidei propensiore misistis,mihi inopinanter ingessit. Carthaginensis etiã con
cilij querelæ scripta subiungens,&c.   Commendata deinde eorum pro Christi ecclesia
solicitudine,q̃ dubijs & difficilibus in rebus quænam tenenda esset sententia,apost. ca
thedræ authoritatẽ consulerent,antiquæ scilicet regulæ formã secuti,quã toto, inqt,or
be semper mecũ nostis esse seruatã: q̃d ipsum etiam actione firmastis,nimirum sciẽtes q̃
per omnes prouincias,de apostolico fonte petentibus,responsa semper emanent. Præ
sertim autem quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & coepiscopos no-
stros,non nisi ad Petrum,id est, sui nominis & honoris authorem referre debere(velut
nunc retulit dilectio vestra)quod per totum mundum possit ecclesijs omnibus in com
mune prodesse. Fiant enim necesse est cautiores,cum inuentores malorum ad duplicis
relationẽ synodi, sentẽtiæ nostræ statutis se viderint ab ecclesiastica cõmunione seiun-
ctos. Gemino igit bono charitas vestra fruetur. Nam & canonũ potiemini gratia serua
torum,& beneficio vestro totus orbis tutabitur,&c. Hæc ad illos ille Innocẽtius. Ex qbus
oĩbus in vnũ coniunctis,cum his quæ eodem pertinẽtia,& eodem hoc libro, & superio
ribus ascripsimus,luce clarius est videre,q̃d nam catholica toto orbe ecclesia recogno-
uerit ab initio summũ tribunal in ecclesia,ad cuius authoritatẽ & iudiciũ ptinere oẽe
difficile & ambiguum iudiciũ, oẽs grauiores causas ecclesiasticas, præsertim aũt, oẽm
quæstionem fidei. Non equidem ad vniuersalem ecclesiam,ad quam referri nihil po-
test eiusmodi, nec est idonea quæ aut consuli de his possit, aut ad consulta respondere.

Non

Cuius corrigere errores in vniuersa ecclesia

Efficaciorem authoritatẽ ecclesiasticæ hierar. ꝓsidis ad cõuincendos hæreticos omni doctissimorum disputatione

Cælestius aduersus omniũ disputatiões inuictus vni authoritati apostolicæ sedis cessit

Innocẽtij epistola ad patres Mileuitani concilij

Antiquæ regulæ forma

Omnẽ fidei quęstionẽ ex toto orbe referẽdã ad Petri cathedrã

Cõcludit ex præmissis catho. ab initio ecclesiæ recognitio, de sũmo tribunali in ecclesia

A Non etiam ad vniuersalia concilia, quorum raro admodum patet copia, nec patuit ab
initio, vt primis illis trecentis annis prorsus ignota ecclesiæ, cum consulendi supremam
sacrosanctamq; aliquam ecclesia in authoritatem, circa emergentia quotidie dubia,
occurrentesq; controuersias, quotidiana quoq; necessitas incidat: sed ad Petri cathedrā
& ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem: quemadmodum in illa synagoga veteri, vmbra
& figura nostræ ecclesiæ, ad cathedram Mosaicam, hoc est, eius præsidem, & sacerdo-
tes in ea secum vna seruientes domino.

Quòd dicunt, non tantum ad sacerdotes aut episcopos iudicium pertinere de fidei
quæstionibus, & grauioribus quibusq; causis, quæ deferuntur ad synodale iudicium:
sed etiam ad reges, principes, & cæteros ordines laicos, vt qui etiam sunt membra eccle
siæ, & propterea suo velut iure interesse debere iudicijs synodalibus eiusmodi.

Hæreti. cōfec. Synodalibus iudicijs q interesse debeāt

Si illis, quia membra sunt ecclesiæ, ius competat vt intersint synodalibus iudicijs, ne-
cesse est christifidelibus vniuersis illud ipsum ius competere. Omnes enim sunt mem-
bra ecclesiæ. Omnes proinde interesse debere conuentibus & iudicijs synodalibus, sal-
tem necessario conuocari ad eadem: alioqui vnius præteriti contradictio, imò sola præ
teritio, infirmaret vniuersum synodale iudicium. In his enim quæ communiter ad ius
multorum pertinēt, vt habet iuris quoddam axioma, plus operatur vnius contemptus
B quam multorum contradictio. Quod vt in omnibus perpetuam veritatem obtinet: ita
in iurisdictionis exercitio, quæ pluribus communiter collectimq; competit, maxime ve
rum est, adeò, vt ipso iure sit irritum, quod tribus competens à duobus eorū fieret, præ-
terito neglectoq; tertio, c. Causam & Cum causa, de off. iud. deleg.

Pighius Nihil iuris habere seculares princi- pes i iudicijs synodalibus

Supra demonstrauimus sacerdotalis hoc esse muneris & officij, docere populum le
gem Dei, & quæcunq; ad eius cultum pertinent. Sic enim dixit dominus ad Aaron:
Præceptum sempiternum est in generationes vestras, vt habeatis scientiam discernen
di inter sanctum & prosanum, inter pollutum & mundū, doceatisq; filios Israël omnia
legitima mea. Et rursus in Deuteronomio: Accedent, inquit, sacerdotes filij Leui, quos
elegerit dominus Deus tuus, vt ministrent ei & benedicant in nomine eius, & ad verbū
eorum omne negotium pendet, & quicquid mundum vel immundum iudicetur. Et
iterum per Ezechielem: Populum meum docebunt, quid sit inter sanctū & pollutum,
inter mundum & immundum ostēdent eis, & cum fuerit controuersia stabunt in iudi-
cijs meis, & iudicabunt. Vides itaq; non regum aut principum, non vniuscuiuslibet
ex laico ordine in ecclesia, sed sacerdotalis muneris & officij esse, docere populum, quę
ad legem Dei, religionem diuinumq; cultum pertinent, & stare ad iudicandum in iudi-
cijs domini, cum de his exorta fuerit quæstio & controuersia: similiter & in omni diffi-
cili & ambiguo negotio. Quæ vniuersa referri pręceptum erat ad locum, quem elege
C rat dominus, vbi videlicet residebat principalis cathedra, & sacerdotes in eadem pro
tempore seruientes domino vna cum eius præside, nec declinare ad dextram nec ad si-
nistram ab eorum iudicio, etiam sponsione fideli interposita, quod ijdem illi indicatu-
ri essent veritatem iudicij. Inito insuper pacto cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali
ordine, ad vtilitatem suorum fidelium, vt ad pręd ictum effectum lex veritatis semper
esset in ore eius, nec iniquitas vnquam in labijs eius. Labia enim sacerdotum custoditu
ra scientiam, & legem requirendam ex ore eorū velut ab angelis dn̄i exercituum. Proin
de nobis præceptum à Christo, vt seruemus diligenter & faciamus omnia, quæcunq;
nobis dixerint qui supra cathedram resident, qualicunq; alioqui vita, quibuscunq; mo
ribus fuerint.

Lib. 4. ca. 3

Sacerdotalis muneris esse docere populū q̄ ad legē Dei & eius cultum pertinent

Quod si ad sacerdotes suos hoc Deus pertinere voluit, vt suo iudicio discernerent &
dijudicarent controuersias, quas circa legem suam oriri cōtingit: atq; ea quę ad fidem,
religionem, cultumq; diuinum pertinent, qua fronte hi contēdunt, regum, principum,
vniuersorumq; secularium ordinum hoc ius esse, vt admitti debeant ad synodalia iudi
cia, vbi tractantur & definiuntur causæ eiusmodi?

Itaq; tametsi concilijs interfuisse legantur Romani principes: non tamen, vt cogni-
tores aut iudices: sed tantum pro seruāda tuendaq; concilij authoritate, vnitate, & con-
cordia. Sic magnus ille Constantinus, qui primi illius vniuersalis Nicæni concilij au-
thor, certe procurator extiterat. Imò qui primus celebrandorum in ecclesia vniuersa-
lium conciliorū exemplum & formam prębuit posteris, cum in vnum conuenientibus

Interfuisse aliqn̄ principes aliq̄s concilijs, sed nō vt cognitores aut iudices

Constātinus in Nicæno conc. vt se gesserit

venerabilibus illis ex toto orbe ſacerdotibus & epiſcopis, præparaſſet domum maximam & decētem in ædibus regalibus, cum ſedibus & ſubſellijs, quibus exciperētur honorifice & reſiderent, inuitauit, inquit ille, eos ingredi, & de præſentibus habere concilium. Introiuit autem & ipſe vltimus cum paucis, laude dignā ſui magnitudinē habēs, & mirabilem ſpeciem, mirabilioremq; gerens dignitatē pudoris in fronte. Minore vero ſibi ſede quā alijs poſita, in medio eoꝝ ſedit: primo tamē petens ſibi hoc epiſcopoꝝ iuſſione concedi. Hæc ille Theodoretus Cyreñ. epiſcopus. Vides itaq; vt princeps ille digniſſimus, cuius exēplum imitentur oēs, nō ignorauerit, ad quos ſpectaret definire exortas quęſtiones & controuerſias de dogmatibus eccleſiaſticis, nempe ad ſacerdotes & epiſcopos: vt non præſumpſerit ſuo velut iure aut intereſſe aut pręſidere in concilio, ſed petita prius ab epiſcopis licentia ingreſſus ſit non ſublimiori aut æquali ſede, velut vnus ex cognitoribus aut iudicibus inter eos reſidens, ſed humiliore ſella, velut ſpectator quiſpiam & miniſter, cuſtos, aſſertorq; ſynodalis authoritatis & iudicij.

Theodoret.

Nota profane Conſtātini recognitionem de ſua authoritate, ſuo iure in concilio

Sic & Theodoſius ille minor, ſcribens ſanctæ ſynodo Epheſinæ primæ: Deputatus eſt, inquit, Candidianus, magnificentiſſimus comes ſtrenuoꝝ domeſticoꝝ, trāſire vſq; ad ſanctiſſimam ſynodum veſtram. Et in nullo quidē quę faciendę ſunt de pijs dogmatibus quæſtiones, ſeu potius expoſitiones, cōmunicare. Illicitū nāq; eſt eum qui non ſit ex ordine ſanctiſſ. epiſcopoꝝ, eccleſiaſticis immiſceri tractatibus. Audis quid ille dicat & recognoſcat Imperator? Nunquid ſui iuris eſſe, vt præſideat, aut etiam, vt interſit ſynodalibus cognitionibus definitionibusq; controuerſiaꝝ & quæſtionū de dogmatibus fidei & eccleſiaſticis? Imò, proteſtatur ſuum ſe oratorem ad ſynodum mittere, non vt interſit, aut communicet tractatibus & cognitioni de quæſtionibus exortis circa pia dogmata. Hoc enim recognoſcit & affirmat illicitum, vt qui non eſt ex ſacerdotali ordine eccleſiaſticis immiſceatur tractatibus. Et vos adhuc non pudebit impudentiſſimę veſtræ ignorātiæ, qui & regibus, & principibus, & laicis ordinibus vniuerſis perſuadere conamini, ꝙ ipſi ſuo iure, velut mēbra eccleſiæ, intereſſe debeant ſynodalibus tractatibus, definitionibus & iudicijs controuerſiarum & quæſtionum fidei? E

Theodoſij Imp. recognitio, de iure Imperatoꝝ in cōcilijs

Nota qd ille recognoſcat illicitum

Martiani Imperatoris recognitio

Eandem ſuorum prædeceſſoꝝ chriſtianam pietatē ac modeſtiam, idemq; exemplū ſequutus eſt Martianus princeps chriſtianiſſ. in Calcedoneñ. ſynodo. Nam cum eius inſtantia, ad procurandam pacem eccleſiæ B. Leonis authoritate ſecundo congregratum eſſet in Nicæna DC. XXX. epiſcopoꝝ vniuerſale concilium: nec tamen eiuſdē papæ legati intereſſe vellent eidem concilio, niſi chriſtianiſſ. princeps pręfatus ſui præſentiam in eodem exhiberet: præ oculis habentes exemplum Epheſini ſecundi concilij, & metuentes ne in tanta multitudine, per ſeditionem impiorum & factioſorum, rurſus opprimi poſſet orthodoxa veritas, pro maiori cōmoditate imperialis pſentiæ trāſlato eoꝝ authoritate Calcedonam concilio, diſpoſitiſq; ex eorundem ſententia, ex imperiali comitatu, quibuſdam velut cuſtodibus concilij, miniſtris, moderatoribuſq; agendoꝝ omnium (quæ forma etiam in ſexta vniuerſali ſynodo Conſtantinopolitana III. retenta atq; obſeruata eſt) cum eiſdē vna, ſexta tandē ſeſſione Imperator ingreſſus conciliū, idem allocutus, & ad concordiā exhortatus, dixit inter cætera, ad confirmandam fidem ſecundum ſynodalē ſententiā, nō vero ad potentiā oſtentandā, magni Conſtantini Imp. exemplo intraſſe ſe ſynodum: vt, inquit, abiecta omni prauitate quorundam amputatis erroribus, quæ à vobis ordinata fuerint, in perpetuum conſeruentur. Vides, vt agnouerit ille ſuum officium in concilio. Vides, non ignoraſſe eundem, ad quos pertineret ordinare in ſynodo conſeruanda perpetuo: Quæ, inquit, à vobis ordinata fuerint. F

Theoderici Gothoꝝ regis recognitio

Idem agnouit & confeſſus eſt Theodericus rex, parum alioqui orthodoxus, in concilio quodam, quod in cauſa Symmachi Ro. Pontificis Romæ celebratum eſt. In quo, cum iſte de grauibus quibuſdam criminibus accuſaretur ab æmulis & aduerſarijs, interloqueretur autem concilium à ſe iudicari non poſſe primæ ſedis epiſcopum, prouocabant illi ad regis arbitrium, vt quem ſciebāt infenſum Pontifici. Ille vero, ſeu tantorum patrū authoritate & conſenſu permotus, ſeu (vt tunc multi crediderunt) ob exemplum, diuinitus inſpiratus, reſpondiſſe legitur: ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequenda præſcribere, nec ad ſe quicquam præter reuerentiam de eccleſiaſticis rebus pertinere, totum permittens poteſtati pontificum.

Vides

A Vides itaq; nunquam sibi præsumpsisse ab initio Christianos principes, quod nunc
tandem hi impij eisdem persuadere conantur. Ipsorum videlicet iuris esse, vt velut co-
gnitores & iudices intersint synodalibus iudicijs. Imò recognouisse vniuersos ad se ni-
hil pertinere de rebus aut fidei aut ecclesiasticis præter reuerentiam, sed ea spectare ad
sacerdotale officium ac iudicium. Illicitum enim esse, eum, qui ex sacerdotali ordine nō
sit, immisceri tractatibus ecclesiasticis.

Quod si quis nobis obijciat ex Nicolai illius primi, quam suprà audisti ad Michaelē imperatorem epistola, quem arguit quod interfuerat synodali iudicio quo damnatus erat Ignatius, in qua inter cętera scribit in hęc verba: Dicite quęsumus, vbinā legitis imperatores antecessores vestros in synodalibus cōuentibus interfuisse, nisi forsitan, in quibus de fide tractatum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium communis est, quæ non solum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino Christianos pertinet. Quibus ille verbis videtur innuere, quod synodalibus iudicijs quæ peraguntur de fidei quęstionibus & negotijs, imperatores & seculares principes interesse possint & debeant, quod omnium fides communis sit. *Obiectio ex Nicolai Pontificis epistola.*

Hoc debes intelligere, Nicolaum illum distinxisse causas ob quas peraguntur synodalia iudicia, quarum præcipuę & frequentiores sunt quæstiones fidei. Sunt & aliæ, vt *Responsio.*
B reformationis disciplinæ & vigoris hierarchiæ ecclesiasticæ. Sunt postremo & episcoporum iudicia. In prioribus, quod communes sunt, licere vt cōuentibus synodalibus intersint seculares principes, non tamen velut suo iure interesse debere, sed de petita concessaq; licentia sacerdotalis conuentus: quemadmodum Cōstātini exemplo monstratum est: vel, si ob causam expetiti fuerint, ab ipso conuentu, aut illis apud quos est principalis, hoc est, sedis apostolicę authoritas, quomodo Martianus Calcedonensi, & Constantinus alter sextæ synodo Constantinopolitanæ tertiæ interfuisse legūtur. In his, inquam, synodis, & his casibus licite intersunt seculares principes, synodalibus conuentibus: conuentibus, inquam, non tractatibus aut definitionibus. Illicitum nanque est, inquit ille, eum qui ex sacerdotali ordine non est, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Non itaq; vt cognitores aut iudices, sed vt adminiculatores, fautores, & synodalis definitionis assertores aduersus hostes pietatis & orthodoxæ fidei, huiusmodi synodis, atq; in eiusmodi casibus interesse, nō equidem debent, sed possunt, idq; de synodi ipsius, aut principalis in eadem authoritatis licentia, quomodo supradictos principes interfuisse memoratis concilijs demonstrauimus. At in concilijs, quæ ob episcoporum peraguntur iudicia (quale erat illud cui Nicolaus ille Michaelem præter omne decorū & exemplum interfuisse arguit) nec decet, nec honestum, imò scandalosum est interesse seculares ac laicos, cuiuscunq; tandem dignitatis aut ordinis. Indecens nanq; est verenda pa-
C tris detegi coram filijs, ne forte Cham illum imitati, ea ridētes, cum eodem maledictionem etiam in suis percipiant filijs. Quod sane intelligens vere magnus ille CONSTANTINVS, cum sacerdotum aduersum se mutuo querelas ad se referri videret, & ægre ferret, eisdem respondisse legitur: Quod si quenquam ex vobis peccantem oculis meis cernerem, chlamyde potius mea cooperirem, ne quis videret. In his itaque synodis, nec conuentibus synodalibus interesse licet laicis. In illis vtique, sed quomodo dictum est. *Pia Constantini sentētia.*

Sed Pontificē, inquiunt, rei personā sustinere oportere in hac causa & iudicio. Illum siquidem se reum agere de doctrina impia, traditionibus ac cultibus quos defendit & instituit. Omni autem iuri & rationi repugnare, vt quis sit iudex in causa propria. *Hæreticorum cōfœderatorū calūniæ.*

Addunt his, Papam multis præiudicijs iamdudum damnasse doctrinam ipsorum, velut impiam & hæreticam. Merito ergo se velut suspectum recusare synodale iudicium, quod illius authoritate peragendum sit.

Item: In indictione eiusmodi nullam mentionem cognitionis fieri, nihil de forma processus, sed hoc tantum agi, vt in suffragium eatur quo pacto eorum doctrina extirpanda sit velut confesse hæretica. Iure ergo & merito se recusare, vt suspectum eiusmodi synodale iudicium. Quod factum suum, sanctorum patrum tuentur exemplis. Maximum nominatim citantes & Athanasium.

Postremo, & locum calumniantur indicti concilij, quòd sit in ea regione, qua PAPA potest plurimos sibi addictos contrahere, vt sic suffragiorum multitudine

ipsos obruat. Alibi fore aliarum nationum liberiora & æquiora iudicia. Negotia esse D
eiusmodi, vt ipsis principibus doctrinæ cognitioni interesse necesse sit. Et nec tutũ ipsis abesse suis ditionibus, nec esse Mantuę. Quare iuxta deliberationem imperij expedire, vt in Germania habeatur synodus.

PIGHIVS: Ecclesiasticę hierarchiæ þ fidẽ, nõ posse rei personam sustinere in ecclesia.

Romanum Pontificem, ecclesiasticæ hierarchiæ caput & principem rei personam sustinere in ecclesia, inuertere esset ordinem constitutum à Christo, & contra rerum naturam, subditos in præpositum & principem sibi diuinitus constitutum, oues in suum pastorem præsumere sibi authoritatem iudiciariam. Cũctos enim hic iudicaturus, solius ipse Dei & Christi (cuius inter nos agit vicarium) reseruatus est & subiectus iudicio. Quod tametsi ex his quæ hactenus demonstrauimus, satis euidens factum sit, post tamen rursus incidet eius diligentius astruendi, locus opportunior.

Calumniæ depulsio.

Sed reum, inquiũt, agimus de doctrina impia, de traditionibus & cultibus quos defendit, Christi gloriæ contrarijs, de horribili profanatione & idololatria.

Hoc agitis, quod furiosi & frenetici, qui in studiosum suæ salutis medicum insurgũt verbis petulantibus, eundem maledictis lacerant, sputo fœdant, nonnunquam nec manibus abstinent. Sibi haud opus aiunt medico. Sanos delirare, se solos arbitrantur sapere. Similis vos habitus aut passio occupat. Nihil igitur mirum, similia ad rationem, in vos conuenire symptomata. Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionẽ E
orthodoxis vitare iubet Apostolus, velut deploratum & subuersum funditus. At cum ab orthodoxis corripiuntur hæretici, & admonentur communem catholicæ ecclesiæ fidem sequi, nunquid illi idem ab his non audiunt, quod nunc à vobis Romanus Pontifex? se videlicet orthodoxos esse, ipsos vero contra hæreticos, suam doctrinam puram & Euangelicam, orthodoxorum vero Papisticam, innitentem humanis traditionibus, breuiter, impiam? Sed nunquid ideo ipsa mutata est rerum facies? nunquid ideo orthodoxi hæretici, & contrà hæretici orthodoxi? Si reos agitis Romanos Pontifices de hæresi, de horribili profanatione & idololatria, necesse est, vt eadem causa eisdem criminibus inuoluatis ecclesiam catholicam. Nam quod ad vestra dogmata attinet, suprà libro primo & sequentibus euidentissime demonstrauimus, nihil nunc tueri ac defendi à sede apostolica, & Romanis Pontificibus, quàm quod ab initio, & inde continuo credidit, tenuit & docuit catholica Christi ecclesia.

Ro. Pontifices cum damnant hęreses, & hæreticos, non esse iudices in causa propria.

Itaq; quod dicitis Romanum Pontificem minime esse oportere iudicẽ in causa propria. Nihil ille indicauit, aut iudicat in causa propria, sed illi à Christo totius ecclesiæ cõmissa est cura & gubernatio. Illi componendi & definiendi exortas in domo ecclesiastica vniuersas quæstiones & controuersias, ab eodem Christo est data authoritas sussulta indefectibilis fidei singulari priuilegio, ad aliorum confirmationem in fide. Tibi vero illius definitionibus & iudicijs absq; vlla discussione est imposita obsequendi necessitas. Quæstionum & controuersiarum, quæ suboriuntur circa fidem catholicæ ecclesiæ F
ipse constitutus est iudex & arbiter. In quibus definiendis si impij & pertinaces hæretici illi reclamẽt, in sua persistẽtes pertinacia, si dicãt (vt semper faciunt) eius definitiones hæreticas, suam vero impietatem orthodoxam & catholicam, nunquid propterea ille constituitur, aut pars, aut reus ex iudice? Imò, cum eiusmodi quid agẽdum sit, ipsa nos lex docuit: Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire imperio sacerdotis pręsidis, morietur homo ille. Sed multis præiudicijs queruntur illum iam dudum damnasse causam ipsorum, velut impiam & hæreticam, merito ergo se, vt suspectum recusare eiusmodi synodale iudicium, quod eiusdem authoritate rursus peragendum sit.

Non posse id quoq; recusari iudicium synodi, celebrate authoritate se. apo. q; ab eadẽ iã dãnatus sit.

Quod si ideo vt suspectum & illegitimum recusari potest ab hæreticis synodale iudicium peractum authoritate sedis apostolicæ, quod ijdem illi etiam ante synodale iudicium eiusdem authoritate damnati sint vt hęretici, eadem exceptio & querimonia, Macedonio, Sabellio & Eunomio competeret aduersus secũdam vniuersalem synodum, Constantinopolitanam primam. Nam & illos ipsos ante illam celebratam synodum à beato Damaso anathematizatos cum impijs suis adinuentionibus, suprà demonstrauimus. Eadem Nestorio aduersus tertiam vniuersalem synodum Ephesinã primam, quem etiam ante synodalem conuentum beatus Celestinus damnauerat vt hæreticũ. Eadem Euticeti & Dioscoro aduersus Calcedonense concilium, quos beatissimi Leonis & apostolicæ sedis iam diu ante eam synodum prædamnarat authoritas: & tamen

per

A per suos eidem præsedit concilio. Eadem etiã Petro & Seuero Antiochenis patriarchis, alteri item Petro Apamiarum episcopo, vnà cum Zoaro monacho Syro, Anthemio quoq; Trapezuudino anteepiscopo & Constantinopolitanæ post ecclesiæ vsurpatori, exceptio & querimonia competeret aduersus quintã synodum vniuersalem. Nam etiam hi omnes ante ipsam synodum, iam dudum damnati fueraut, apostolicæ sedis iudicio, cuius tamen authoritate eandem synodum peractam demonstrauimus: vt Petrus Antiochenus à Felice Romano Pontifice, Seuerus, alter Petrus ille Apamianus, & Zoarus à beato Hormisda eiusdem sedis Pontifice, Anthemium vero eiectum è sede Constantinopolitana beatissimus Agapetus damnauerat. Eadem præterea aduersus sextam vniuersalem synodum Coustautinopolitanam tertiam exceptio & querela cõpeteret damnatis in eadem hæreticis omnibus, Cyro Alexãdrino, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, Georgio, Constantinopolitanis, Machario quoque Antiocheno episcopis, quos omnes longe ante illud synodale iudicium damnauerat apostolicæ sedis authoritas, qua tamen illud ipsum peractum synodale iudicium suprà demõstrauimus. Nam tres illos primos Cyrum, Sergium & Pyrrhum damnarat Honorius: Paulum vero & sequentes Theodorus & Martinus Romani Põtifices. Eadem denique exceptio & querela damnatis iu VII. vniuersali synodo aduersus eandem cõpeteret Iconomachis.

B Nam & in eadẽ præsedisse apostolicæ sedis legatos demonstrauimus, & nihilominus eosdem Iconomachos iam diu ante damnauerat apostolicæ sedis iudicium. Primum per Gregorium III. & secum Romæ ad hoc congregatam frequentissimam episcopoꝝ synodum: deinde per Stephanũ eius nominis II. Eadem postremo illi superbissimo Photio aduersus VIII. vniuersalem synodum, Constantinopolitanam IIII. quam eiusdem quoq; sedis authoritate peractam demonstrauimus: quàmuis iam per Nicolaum I. eius nominis diu ante eandem synodum idem damnatus fuisset Photius. Breuiter vna hac calumnia, vniuersorum illorum conciliorum, quæ velut primæ notę & authoritatis vniuersa veneratur & sequitur catholica Christi ecclesia, authoritatẽ impugnabis, atque eadem suspecta & illegitima facies.

Apostolicam sedem, supremum esse tribunal iu ecclesia, suprà demõstrauimus. Ab eius iudicio nullam prouocationem cadere, etiam ad quæcunque concilia, nec posse etiam ab orbe vniuerso eius retractari sententiam. Tametsi concedat nonnuuquam, etiam post iudicium renouari examen, quando sibi forte posset esse subreptum in aliquo, quod facile fieri potest, vbi ex facto pendet ius & negotium. At in fidei causis & quæstionibus ita non est. Quare nunquam inuenies, non solum, quod in his apostolicæ sedis, vnquam sit retractata definitio aut sententia, imò nec suam definitionem ac sententiam vlli vnquam submisisse synodali iudicio, sed velut certissimam regulam semper præfixisse.

C Sed non promitti, inquiunt, in indictione concilij disputationem controuersaꝝ quæstionum, nullã mentionem fieri cognitionis doctrinę, nihil de forma processus: sed hoc tantũ agi, vt eatur in suffragiũ, quo pacto eoꝝ doctrina extirpanda sit velut hæretica.

Idem & multo simplicius ac apertius fecit beatissimus Leo aduersus Euticetẽ & Dioscorum in Calcedonensi synodo, eidem agendorum omnium formam præscribens & regulam, ne videlicet de Euticetis iamdudum ab apostolica sede dãnatis erroribus disputaretur amplius: sed eam, quæ tam in sua ad B. Flauianum, q̃ in B. Cyrilli ad Nestorium epistolis plenius explicata fuerat fidem, absq; vlla vlteriori discussione, aut disputatione simpliciter amplecterentur. Nimis enim iniquum est, inquit ad Martianum Augustum, vt per paucorum insipieutiam, ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit vtrum Eutices impie seuserit, & vtrum impie Dioscorus iudicauerit. Et ad ipsam synodum: Explicato prius suo de reparauda vnitate catholicæ fidei in ecclesia, desiderio, probatoque religioso Christianissimi principis MARTIANI consilio, de congregando ad eum effectũ illo ipso sacerdotali concilio, beatissimi tamen PETRI, vt ait, iure atque honore seruato, præsentiam suam eidem in legatis suis exhibere se affirmans: Non potestis, inquit, ignorare quid cupiam, cum non possitis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus. Vnde fratres charissimi, reiecta penitus audacia disputandi contra fidem inspiratam diuinitus, vana errantium infidelitas conquiescat, cum nou liceat defendi,

quod

Hæreticoꝝ q̃rimonia, q non promittat Pontifex in cõcilio disputationẽ controuersarũ nunc quęstionum.

Responsio PIGHII.

Semel definita authoritate sedis apostolicæ non esse reuocanda in dubiũ.

Exemplum beatissimi Leonis aduersus Euticetẽ in Calcedonensi concilio.

Leo ad Martianum

Leo ad synodum

quod non licet credi. Cum secundum Euangelicas authoritates, secundum propheti- D
cas voces, apostolicamq; doctrinam, plenissime & lucidissime per literas, quas ab beatę
memoriæ Flauianum episcopum misimus, fuerit declaratum, quæ sit de sacramẽto in-
carnationis D.N. Iesu Christi pia & syncera confessio, &c. Prioris autem Ephesinę syno
di, cui S memoriæ Cyrillus episcopus tunc præsedit, in Nestoriũ specialiter statuta per-
maneant. Nec tunc damnata impietas in aliquo sibi blandiatur, quia Eutices iusta da-
mnatione percellitur. Puritas enim fidei, quam eodem quo sancti patres spiritu prædi-
camus, & Nestorianam, & Eutician am cum suis authoribus condemnat & persequi-
tur prauitatem. Hæc ille concilio. Ex quibus intelligis, nec fidem suam, nec conde
mnationis in Euticetem & Dioscorum apostolicę sedis sententiam submisisse illum di
scussioni concilij, imò præmisisse ac præfixisse, velut normã quam sequi deberẽt, à qua
nec latum digitum recessisse illam tot, tantorum patrum ex toto orbe conuenientium,
DCXXX. episcoporum synodum, in superioribus clarissime demonstrauimus.

Exemplũ B. Agathonis, in VI. synodo.

Idem fecit B. Agatho, VI. vniuersali synodo, congregatæ aduersus monotheliticam
hæresim, quę vniuersum pene Orientem, & omnes illas principales sedes occupauerat.
In sola fere Romana & Occidentali ecclesia conseruata synceritate fidei, quemadmo-
dum videre est, ex epistola eius ad Constãtinum imperatorem & Augustos, cuius par
tem superius ascripsimus. Nam missis ad illam de latere suo legatis, qui vice sua præes- E
sent synodo, mandauit apostolicæ sedis traditionem de controuerso dogmate, explica-
re cõcilio, nec quicquam illi addere, inde minuere, aut mutare. Cuius sedis singularem
prærogatiuam consequenter commemorans, affirmat vnam illam à via veritatis, in
quamlibet erroris partem nunquam deflexisse, vnius authoritatẽ, vtpote apostolorum
omnium principis, vniuersam semper sequutam catholicam Christi ecclesiam, & vni-
uersales synodos, omnes deniq; venerabiles, orthodoxosq; patres apostolicam eius do
ctrinam reuerenter amplexos, hæreticos autem falsis criminationum odijs insectatos.

Pręrogatiua singularis sedis apostolicæ.

Cuius veritatem etiam in his ipsis aduersus quos agimus, est euidenter cernere. Subdit
deinceps: Hæc enim apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis Dei gratiam, à trami
te apostolicæ traditionis, nunquam errasse probabitur, nec hęreticis nouitatibus depra
uata succubuit, sed vt ab exordio normã fidei Christianæ percepit, ab authoribus suis,
apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secũdum ipsius domini Sal
uatoris nostri diuinam pollicitationem, qua suorum discipulorũ principi in sacris Euan
gelijs fatus: Petre, inqt, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticũ:
ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, &c. Hæc ille Agatho, Augustis at
que ipsi concilio, quem vera dixisse ac prædicasse, illud ipsum (quemadmodum suprà
demonstrauimus) probauit & recognouit concilium. Hunc itaq; etiam audis aposto F
licæ sedis sententiam, quam aduersus totius pene Orientis, & trium principalium se-
dium asserebat episcopos, non tamen submisisse vniuersalis concilij iudicio, quin potius,
velut regulam, quam sequi deberet per omnia, eidem præscripsisse.

Quare si hac causa minime Christianam ac liberam, persuadere volueritis orthodo
xis & Christianis principibus, indictam à Paulo III. synodum ad extirpandas vestras
pestilentissimas hæreses, non promissa de eisdem noua disputatione, noua discussione
ac cognitione in concilio, necesse est eisdem persuadeatis, nec Calcedonensem, nec Cõ-
stantinopolitanam tertiam vnuersales synodos, & primæ authoritatis ab vniuersa ec-
clesia recognitæ, fuisse Christianas & liberas, sed seruiles & Ethnicas.

Non ideo indictam synodũ, vt iamdudum certa reuocent in dubium, sed vt errores manifestarij tollãtur ab ecclesia.

Nihil agam vobiscum ambigue, aut callide: sed aperte & ingenue etiam dudum da-
mnata est vestra impietas, apostolicę sedis, orthodoxorum omnium, atq; adeo spiritus
S. iudicio. Neq; ideo indicta est synodus, vt per paucorum insipiẽtiam, ad coniecturas
opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractãdum sit, vtrum
olim Donatus, Apollinaris, Nestorius, Vigilantius, Aerius, Berengarius, Valdẽses, Pau
peres de Lugduno, Vviclefistæ, Hussitæ, nunc vero Lutherus, Oecolampadius, Zvvin
glius, Brentius & reliqua hæc hæreticorum colluuies, illorum discipuli, sed armati &
obsessi septẽ nequioribus, quàm illi spiritibus, recte damnati sint. Sed vt tractetur quo
pacto hæ pestes funditus extirpari possint ac debeant, & reparari in ecclesia vnitas reli-
gionis & fidei, pax & concordia, ecclesiasticæq; hierarchiæ suus restitui vigor, sua digni
tas. Non tamen propterea orthodoxo cuiquam vestris calumnijs suspectam redde-
tis

A tisindictionem synodi eiusmodi, nisi forte de Calcedonensis concilij vniuersalis IIII.
nisi etiam de sexti vniuersalis concilij Constantinopolitani tertij authoritate orthodo
xus quisquam dubitare potuerit. De quibus quisquis dubitauerit, mihi sane orthodo-
xus non erit.

Vt autem nihil istos homines pudet, sic tergiuersationem suam magnis, illustribusq;
sanctorum patrum exemplis excusant, proferentes Maximum Hierosolymorum antisti
tem, qui recusauit, quãuis vocatus, ad Antiochenam synodum accedere, & Athanasi
um, qui à Tyria synodo aufugit, nec ad eam, quæ SELEVCIAE celebrata est con-
uenire voluit.

Quàm inique hi tergiuersatores se tueant. S. patrũ exẽplis.

Quasi nulla esset inter synodum & synodum differentia. Cõstat enim illas synodos
fuisse illegitimas, præter authoritatem apostolicæ sedis aduersus pietatem, & orthodo
xæ Nicenæq; fidei professores congregatas & celebratas ab impijs, eiusdemq; apostoli
cæ sedis & catholicæ Christi ecclesiæ sempiterno dãnatas iudicio. Quod autem ad hæc
malignantium concilia, pij & orthodoxi conuenire recusarint, nũquid mirum est? Sed
tu profer si potes, vllam apostolicæ sedis authoritate congregatam & celebratam syno
dum, ad quam quisquam, cuius pro orthodoxo celebretur nomẽ, & memoria in bene-
dictione sit in ecclesia, recusarit accedere, & per me viceritis. Hæreticos hoc fecisse inue
B nies, orthodoxos nunquam inuenies.

Puerilia vero sunt, quæ calumniantur in locum indicti concilij. Quasi alibi liberio-
ra & æquiora forent aliarum nationum iudicia. Nunquid enim inter arma tumultuan
tis & furentis aduersus pietatem Germaniæ, quam late istorum impietate infecta est, in
qua etiam nomen sacerdotale est dedecori, ludibrio & opproprio? nunquid maior pro
eisdem nationibus commoditas?

Nugaces calũniæ ob locum indicti concilij.

Sed negotia inquiunt esse eiusmodi, vt interesse cognitioni doctrinæ necesse sit ipsis
principibus, nec tamen tutum ipsis abesse suis ditionibus.

Quo pacto principibus interesse concilijs liceat, superius explicatum est. Hos ve-
ro interesse cognitioni & iudicio in quo reorum personam ipsos sustinere necesse est,
aduersus omnem formam & modum iudiciorum est. Nec intelligo, qua illi frõte hæc
scribere audeant, & sibi arrogare locum in eo iudicio, vnde velut partialem excludunt
Romanum Pontificem, nisi quomodo audent omnia. Quàm vero æquum postulant,
vt reliqui Christiani orbis principes vniuersi, longissime à suis ditionibus maxima mo
lestia & impensa, ipsorum causa in GERMANIAM veniant, ne ipsi, vel tantil-
lum abesse cogãtur suis ditionibus & GERMANIA, tuam lector Christiane cõ-
scientiam appello.

Imperij deliberationem quam iactitãt, æquum est sequi in negotijs imperij. At cum
C ecclesiam vniuersam tangit causa & negotium, membrum capiti, & pars toti se con-
formet necesse est. Alioqui, quid Gallis, Hispanis, Siculis, Italis, Britannis, Scotis,
cæterisque Christiani orbis nationibus non subiectis imperio, cum deliberatione
imperij?

Quod addunt de puritate doctrinæ quam profitentur. Non se videri posse, latebras
quærere, aut reformidare lucem, qui doctrinæ suæ confessionem, apud se in ecclesijs
publice, diligenter & assidue tradi curent, & iam dudum scriptis doctorum suorum,
hoc est, LVTHERI & discipulorum eius emissam in orbem, quos multis in locis
præclare meritos de ecclesia iactitant. Et eorundem opera oppressam densissimis
tenebris doctrinam CHRISTIANAM, videlicet, impiorum cultuum, mo-
nasticarum ceremoniarum, perplexarum quæstionũ & cauillationum euolui cœptam.
Plurimumque lucis additum Euangelio plerisque locis, de vera pœnitentia, de fide &
iustitia, de vsu sacramentorum, de potestate ecclesiastica, de discrimine & vsu traditio-
num, de dignitate rerum ciuilium, atque alijs plerisque locis. Falsissimam vero esse
calumniam, spargi ab ipsis errores olim damnatos, renouari veteres hæreses. Nam pu-
ram illam quam amplectuntur doctrinam, esse haud dubie consensum catholicæ eccle
siæ. Nihil sibi esse acerbius, quàm diuelli nationes Christiani nominis. Se quidem à
vera vnitate & consensu catholicæ ecclesiæ nunquam discessuros, sed quia PAPA
damnat veram, piamque doctrinam, ecclesiæ necessariam, mandato DEI se co-
gi dissentire ab ijs, qui eius impietatem approbant: Se equidem satis intelligere, ma-
gno

Impudẽs hæreticorũ de puritate doctrinæ suæ iactantia.

gno ſui ſtatus & fortunarum periculo ſe diſſentire à cæteris nationibus, & ſeſe obijce- D
re armis omnium regum & principum, ſed veritatis profeſſionem anteſerre ſe rebus
omnibus, orantes ne ita ſibi quiſquam de ipſis perſuadeat, quaſi aliqua cupiditate hæc
fecerint.

PIGHII responſio.

Hæc, inquam, cum legi, magis riſu, quam exacta vlla reſponſione proſequi libuit:
Scilicet, non videri ſe poſſe latebras quærere, aut reformidare lucem, qui peſtilentiſſi-
mos errores ſuos omni ſtudio conati ſunt in orbem ſpargere, non ſatis habentes ſeſe
præcipitaſſe extra arcam illam myſticam, niſi & multos vnà ſecum pertraherent in per
ditionem & interitum. Sed in hoc imitati ſunt illos patres & præceptores ſuos, pſeu-
doprophetas, & magiſtros mendaces, hæreſiarchas videlicet, qui hoc ipſum ſemper
ſtuduerunt, Chriſtifideles abducere ab illo corpore catholicæ CHRISTI eccleſię,
in ſuos angulos & domorum penetralia, in deſertum, atq; ibi CHRISTVM con-
tra CHRISTVM demonſtrare incautis & male credulis. Atque vtinam late
bras quęrerent, reformidarent lucem, vtinam perpetuis tenebris peſtilens malum hoc
deliteſceret, quod baſiliſci cuiuſdam inſtar, vel viſu parum firmos inficit. Sed frons
meretricis facta eſt illis vt neſciant erubeſcere, veriſſimam in ſe comprobant apoſtoli-
cam illam ſententiam, qua affirmatur nobis, ſubuerſos eſſe, qui ſunt eiuſmodi, ſine vlla
ſpe aut correctionis aut emendæ, & proinde fugiendos, deuitandosq; orthodoxis, velut E
contagioſam & certiſſimam peſtem aliquam.

Summa Lutheranæ doctrinæ, puræ ſcilicet.

Puritatem, inquiunt, doctrinæ quam amplectuntur, ipſum eſſe cõſenſum catholicæ
CHRISTI eccleſiæ. O doctores pudicos, caſtos & ſobrios. Qui tollentes impri-
mis libertatem arbitrij, & vniuerſa extrema, abſolutaque quo ad nos, neceſſitate inter
nos docentes accidere, eo ipſo omnem locum meriti ac demeriti auferunt, nec ſolum
iniuſtum & crudelem Deum faciunt, qui puniat pro his, quæ abſoluta neceſſitate faci-
mus, nec plane vitare poſſumus: ſed & ſtultum & fatuum, qui ad mandatorum ſuo-
rum obſeruationem propoſitis præmijs, inuitet homines, & pœnarum comminatione
à trãſgreſſione deterreat, perinde, tanquam ſi ligno aut lapidi quem manu tenet mini-
tetur quis, ſi proiectus è manu in terram ceciderit, & blandiatur ne cadat. Eiuſmo-
di enim pluſquam ridendas nęnias faciunt diuinam ſcripturam vniuerſam. Ne-
que hoc tantum, ſed & vniuerſum diuinum cultum tollunt è medio, & abolere conan
tur pro viribus. Sacerdotio nos priuant & ſacrificio. Nullam reliquunt ſacri, proſani-
que diſtantiam, Aras, Templa, Monaſteria ſubuertunt. Eadem cum vniuerſis quæ in
eis peraguntur diuini cultus cauſa, meras laruas, meras facies Antichriſti prædicant.
Quæ olim à Chriſtifidelibus donata ſunt miniſtris eccleſiæ, & religioſis conuentibus
hominum, eiſdem vi auferunt, vaſa diuino cultui mancipata, ablata eccleſijs profanis
ſuis vſibus applicant. Campanas, quibus ad Dei cultum antiquo ritu conuocatur fide- F
lis populus, conuertunt in bombardas, & machinas in humanam perniciem. Omnes
eccleſiaſticos ritus, obſeruationes & ceremonias, quos & in diuino cultu & in ſacramẽ-
tis eccleſiaſticis toto orbe obſeruat CHRISTI eccleſia, & ex apoſtolica traditione
ſeruauit omnibus ante nos retro ſeculis ab initio, nihilipendunt, & velut veræ pietati
officientes obliterare ſatagunt. Rident cantum eccleſiaſticum, & ſacerdotes BAAL
in eo nos faciunt. Derident catholicam per orbem eccleſiã, quod aquam ſale exorcizet
in varios vſus fidelium, quod baptiſmi fontem conſignet & benedicat, quod baptiza-
tos, confirmatos & ordinatos in ſacerdotes & epiſcopos inungat ſacro chriſmate aut
oleo, quod templa, altaria, vniuerſaque diuino mancipata cultui benedictionibus ſan-
ctificet ac dedicet, imò hæc execrantur velut impia, & magicæ ſuperſtitionis veſtigium
referentia. Suos docent ſacro chriſmate (quod fœtidum rancidumque oleum appel-
lant) inungere calceos, aquam benedictam fœdare ſtercore: abominari fontem bapti-
ſmatis ſanctificatum antiquiſſimo ritu catholicæ per orbem eccleſiæ, & in eiuſdem
deriſum, communi aqua baptizare infantes abſque ſacro chriſmate. Dies feſtos, qui-
bus redemptionis & ſalutis noſtræ annua celebritate recoluntur ac in nobis renouan-
tur myſteria: Quadrageſimale ieiunium, breuiter quæcunque ſine ſcripto, ex apoſtoli-
ca traditione, ſeruauit ab initio, & interim continuo eodem perpetuoq; tenore obſeruat
tota per orbem eccleſia eo pertinentia, vt à nobis aſſidue honoretur & laudetur Deus,
vtq; maiori cum reuerentia ac decentia, cultus ille eidem à nobis impendatur, ſacramẽ-
ta, quæ

A ta, quæ idem ad salutem & remedium nobis contulit suscipiantur salubrius, aboleri
volunt vniuersa: & ad nudum nomen, CHRISTI religionem reuocant. Hoc
per hos agẽs antiquus ille & Dei, & humani generis hostis, vt omnem pietatem tollat
è mentibus hominum. Nec in Deum tantum sunt blasphemi & impij, sed & in diuos
iam regnantes cum CHRISTO, aduersus quos impio furore bellum gerunt sa-
crilegum, viuos impietatem docẽt. Mortuis circumscribunt viuorũ suffragia, vniuersæ
catholicæ ecclesiæ stultitiæ notã inurunt, quod sanctorũ imploret auxilia, idololatriæ,
quod honoris cultum eisdem impendit, & reuerenter obseruat, colitque eorundem re-
liquias, honorat picturis, statuis & imaginibus. Vota monastica, obedientiæ suis su
perioribus dependendæ, conseruandæ castitatis perpetuæ, & paupertatis voluntariæ,
docent stulta & impia, vtpote impossibilia, & libertati Christianæ contraria, nec co-
ram Deo obligatoria. Ex sancto instituto, quanta possunt cura & solicitudine vtriusc
que sexus plurimos attrahunt in fornices & prostibula, nec illos pudet publice asserere
æque sui arbitrij non esse, vt carnis quis refrenet libidinem, vt casti corporis pudicitiam
conseruet, vt se seruet ab abusu & commixtione fœminæ, quàm nõ est sui arbitrij mas
sit, an fœmina: tam esse opus illud necessarium, quàm screare, expuere, ventrem exone-
rare, quàm denique aut edere aut bibere. Audis lector Christiane illam synceita-
B tem & puritatem doctrinæ Euangelicæ, quam hi iactitant, scilicet Euangelicæ casti-
tatis & puritatis præcones, quibus infinita Dei misericordia sacrosanctum Euangeli-
um, nunc demum reuelatum est, sed quod hactenus catholica per orbem ignorauit ec-
clesia.

Quid illis debeat Christi ecclesia.

Quàm vero præclare ijdem sint meriti de ecclesia, vel cæco (quod aiunt) potest esse
perspicuum, quisquis eius miserabilem prorsus statum conferat cum eo, qui fuit pa-
trum nostrorum temporibus, quando in vniuersa ecclesia viguit vnitas & synceritas fi-
dei: viguit religio, & disciplinæ ac hierarchiæ vigor ecclesiasticæ, atque ordinum omni
um. Cum contra nihil nunc suo consistat loco, omnia perturbata, omnia confusa, nul-
lus ordo, nulla vis disciplinæ aut hierarchiæ ecclesiasticæ: sed elanguida vniuersa, ita
vt plane spectare videantur ad interitum. Semel velut effractis repagulis reuocatum
ab inferis & effusum in ecclesiam, omnium pestilentissimarum hæreseon omne ge-
nus, & quæ olim damnatę perpetuis tenebris, & anathemate notatę sunt ab ecclesia, &
quæcunque ingeniosa ad malum hac tempestate ingenia, certatim, quodque præ alio,
peius excogitare potuerunt.

Hinc Anabaptistarum furor, inde Adamitarum insania, illinc Sacramentariorum
pestilentissima contagio. Et omnium horum parens, quàmuis pugnantium, fœcun-
da omnium malorum mater, LVTERANA impietas, omnibus ad omnem im
C pietatem semel aperiens ianuam, omnem hierarchiam, omnem ordinem tollens ab ec
clesia, omnem pietatem & religionem (quod in se est) funditus eliminans è mentibus
hominum. Quorum præclara merita (quæ impudentibus buccis iactant) de CHRI-
STI ecclesia, vtinam suum HOMERVM aut MARONEM sortiantur,
ne ea vlla deleat obliuio. In suam quidem notam & ignominiam, sed quo cautior red
datur posteritas, & ne tam facile se permittat impostoribus eiusmodi, neve credat ali-
bi monstrantibus CHRISTVM, quàm in corpore catholicæ ecclesiæ, ad quod
semper congregatæ sunt & congregantur aquilæ. A cuius fide, sententia & communi
consensu, quantum hi recedant, superioribus libris omnibus, præsertim autem tribus
prioribus euidentissimum fecimus.

Ex quibus etiam luce clarius constat, non esse falsissimam (vt illi suo more dicunt)
calumniam, sed grauissimam, verissimamque accusationem orthodoxorum aduersus
illos omnium, spargi videlicet ab eisdem damnatos olim errores, reuocari ab inferis
veteres & sepultas multis seculis hæreses, quam ipsam doctrinam puram appellant
& Euangelicam, atque adeo consensum catholicæ CHRISTI ecclesiæ, aduersus
euidentem atque omnibus perspicuam eiusdem catholicæ ecclesiæ sententiam.

Quam impudẽter dicãt, Nihil sibi acerbius, quàm diuelli Christi ecclesiam.

Nihil, inquiunt, nobis est acerbius, quàm diuelli nationes Christiani nominis. Imò
dicant, & verissime dicant, nihil sibi esse iucundius aut optatius: Nisi forte sibi vanissi-
me persuadeant, vniuersam se catholicam CHRISTI ecclesiam, in perniciosissi-

VV mi

mi erroris sui cōsensum posse pertrahere. Sed fidelis est ille qui promisit PETRO, D non præualituras inferorum portas, aduersum suam quam super illum ædificauit ecclesiam,& exauditus pro sua reuerentia, qui pro eodem rogauit Petro, velut ecclesiasticæ hierarchiæ capite, ne deficeret fides eius.

Conuincunt ipsi discerpere vnitatē catholicæ Christi ecclesiæ.

Si nihil vobis est acerbius, quàm diuelli nationes Christiani nominis, quid ergo tanto conamine eas diuellitis? Quod ne per vos factum inficiari quisquam possit, ad vos vsq;, annis circiter mille viguit in ecclesia vnitas religionis & fidei, idem toto orbe creditum est, quod didicimus & nos in catholica ecclesia: quod à patribus nostris accepimus. Et tametsi prodierint nonnunquam, Aerij, Vvaldenses, Berengarij, Vvicleffistæ, Hussitæ, atque id genus portenta hominum, qui catholicæ ecclesiæ, & fidei eius vnitatem discerpere conati sunt: paucos tamen, obscurosque sectatores repererunt. At nunc velut laxatis ab inferis, immissisque in orbem furijs, stupenda, miserandaque cæcitate atque impietate occupatis mentibus hominum, rediuiua ex illorum cineribus suscitata incendia totam pene sunt depopulata ecclesiam. Dissentitis vos soli à cæteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, imò & à vobismetipsis, adeo nihil inter vos conuenit, postquam id derelictum est, quod in catholicæ fidei vnitate omnes continet. At cæteræ nationes non solum inter se & secum, sed & vniuersæ retro catholicæ ecclesiæ consentiunt. E

Calumniæ confutatio.

Sed cogimini scilicet mandato Dei, dissentire ab ijs, qui Papæ consentiunt, damnanti vestram doctrinam puram & Euangelicam, atque eius improbitatem approbant.

Ego sane CHRISTVM docuisse video tam necessariam connexionem suæ ecclesiæ ad PETRVM ecclesiasticę hierarchiæ prędidem, & successores eius, quàm est ad suum fundamentum domus aut ædificij, cui quod eius non vnitur, ad vnitatem ecclesiasticæ domus aut ædificij non pertinere certum est. Et vos CHRISTI præcepto diuisi estis ab illa petra, ab illo capite & patrefamilias domus ecclesiasticæ oues pugnantes & rebelles pastori, quem suo ouili ipse præfecit Christus? Nunquid ergo diuisus est Christus, & sibimetipsi contrarius?

Sed damnat vestram doctrinam, veram scilicet, piam & Euangelicam. Damnat vestram doctrinam velut contrariam doctrinæ catholicæ ecclesiæ, quam falsam & impiam esse necesse est, si vestra vera & pia est. Sed vos potius falsi estis & impij, verissima autem Apostoli sententia, quæ ecclesiam catholicam affirmat columnam esse, roburque & firmamentum omnis veritatis orthodoxæ fidei.

Nisi, inquiunt, professionem veritatis anteferrent rebus omnibus non se tanto periculo fortunarum suarum dissensuros à cæteris nationibus, nō se obiecturos earundem omnium armis, aliorumque principum. Idem faciunt, quod obstinati omnes & per F ditissimi hæretici, etiam tales quorum illi ipsi insaniam execrantur, tametsi ex illis prodierint, vt secum semper pugnat impietas. Quorum plerosque etiam grauissima, meritaque supplicia, atque adeo illatam mortem alacriter pertulisse vidimus. Sed non est hoc pietatis indicium, sed indurati in malo animi, & obstinatæ perfidiæ. Si tamen ita, vt loquuntur, sentiant. Sunt enim, quibus aliter de ipsis persuasum est, videlicet, non tam doctrinæ suæ studio (cuius luce clarius est traducta impietas) quàm ecclesiasticorum bonorum retinaculis (quæ vi abstulerunt ecclesijs, monasterijs, & diuino cultui specialiter mancipatis religiosis conuentibus) vel contra suam ipsorum conscientiam, eandem se tueri mordicus. Quod quàm verum sit, ipsi viderint. Certe aliorum talem de se persuasionem non ignorare videntur, cum specialiter obtestentur omnes, ne ita de se sibi persuadeant, vt potius cupiditate, bonorum videlicet, quæ abstulerunt, ecclesiasticorum illaqueati, quàm opinione veritatis doctrinæ quam profitentur, eandem aduersus totius reliqui Christiani orbis fidem, sententiam, & consensum tueri pergant. Quod si falsum est, stupenda plane & plusquam diabolica cæcitas est, eousque se dimisisse in profundum impietatis & malorum, vt sibi persuadere possint licere, quæ faciunt. Si meretrici aut histrioni alicui, quæ vltro donauit quis, per vim postea eidem auferre conetur, nemo dubitat contra leges publicas, contra Deum & iustitiam illum agere. Et quæ ecclesijs, earumque ministris & religiosis con-

Obstinata hæreticorum pertinacia, etiam alacriter supplicia ob notoriam impietatē perferens. Hoc certe est totius orbis de illis iudicium.

A conuentibus diuino specialiter mancipatis cultui, pro salute animarum suarum iam olim dedit Christifidelium deuotio: tu quę non dedisti, illi autem legitimo iure, longissimo tempore possederunt, eisdem vi auferens & tibi vsurpans, nihil peccabis in leges publicas? nihil in Deum & iustitiam? Hæc sibi persuadere quenquam posse, in quo vel scintilla micet rationis & luminis, tam nobis est incredibile, vt vel iurantibus ita se credere, omnino fidem habere nō possimus. Et hactenus quidem pro indictione concilij facta à Paulo III. Romano Pontifice, aduersus prædictorum impias calumnias, satis superq; responsum est.

Num quo saltem casu incorrigibilis criminis scandalizantis ecclesiam, præter notoriam hæresim, Papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius, aliorum primo explicare atque excutere rationes & sententiam.

CAP. XIIII.

B Hactenus simpliciter, absoluteq; authoritatem Petri & eius successorum, ad vniuersalis ecclesiæ generaliumque conciliorum authoritatem comparauimus, & clarissime inuentum est, quæ cui præponderet. Petro siquidem, successoribusq; eius cōmissam à Christo curam, gubernationemq; vniuersalis ecclesiæ: proinde illis traditam ab eodem potestatem super eam regiminis. Quæ vt illam iurisdictionis authoritatem principalem, illam quoque subortas circa fidem, religionemq; cōtrouersias, definiendi necessario includit, ita quoque vtranq; Petro datam à Christo, & ab vniuersa ecclesia in successoribus eius ab initio semper recognitam, fecimus euidentissimum. Lege autem correlatiuorum palàm est hæc se consequi: vt si data sit Petro & successoribus eius super ouile Christi regiminis authoritas, huic obediendi illis sit imposita necessitas. Cui nec vllam prorsus iurisdictionis authoritatem primo, aut proprie competere, æque demonstrauimus: ita vt frustra laborent Constantienses, Basilienses q; illi, in eius ius, quàmuis sine vllo iure, vniuersalia concilia surrogare omnia. Quorum omnem auhoritatē, omnium actionum synodalium robur, firmamentumque ab vna authoritate apostolicę sedis prorsus dependere, ipsa attestante rei euidentia, ipsa totius catholicæ Christi ecclesiæ, ipsorum quoque conciliorum vniuersalium, recognitione, cōfessioneq; clarissimum fecimus. Insuper & hæreticorum quorundam calumnias depulimus, quibus indictam à Paulo III. Mantuæ celebrādam synodum, suspectam orthodoxis facere conantes, apostolicæ sedis authoritati impudentissime detrahunt.

Sūma demōstratorū hactenus.

C Restat nunc excutere, num q̄ saltem casu, videlicet notorij & incorrigibilis alicuius criminis, publice scandalizantis ecclesiam, Papa iudicio vniuersalis concilij efficiatur obnoxius.

An aliquo casu Papa vniuersalis cōcilij iudicio sit obnoxius.

Hic respondere nihil dubitant Constantiensis, Basiliensisque conciliorum assertores non solum in vniuersis eiusmodi casibus, sed simpliciter ecclesiæ, aut vniuersalis concilij iudicio, Papam esse obnoxium, & ab eodem posse deponi & in ordinem redigi. In illo siquidem ponunt regulatiuam authoritatem omnis potestatis ecclesiasticæ, quæ omnem authoritatem, etiam Papalem sibi subijciat. Sed iam ex theologicis illis indubitatisque principijs, hoc est, diuinæ Euangelicæque scripturæ authoritate, catholicę ecclesiæ confessione, communique consensu, nec non ipsa rei euidentia, horum sententia falsa demonstrata est.

Assertorū Cōstantiēsis, Basiliensisq; cōcilij iam confutata sententia.

Cæterorum fere hoc dubitant, quòd quàmuis simpliciter loquendo, vniuersalis ecclesiæ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidentium ipso iure diuino sit subdita, num vnus saltem aut alter casus à generali hoc iure exceptus sit, qui tenderet in euidentem ecclesiæ perniciem, si etiam tūc illorum authoritati subesse cogeretur, imò nisi tunc haberet deponendi eosdem authoritatem. Omnes autem casum hæresis ita exceptum affirmant, de alijs vero disputant.

Aliorū dubitatio magis probabilis.

Canonistarum tamē vna fere est sententia, ob nullum alium criminis casum, quàm solius hæresis, Papam subesse humano iudicio, fundamentum sumentes ex c. Si Papa

Canonistarū sententia ob solum hæresis

ſis crimen ſie ri Papā iudicio vnsuerſalis cōcilij obnoxium.

quadrageſima diſtinctione, quo dicitur. Quod eius culpas hic redarguere præſumat D mortalium nullus. Quia cunctos ipſe iudicaturus à nemine eſt iudicādus, niſi ſorte deprehendatur à fide deuius. Pro cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fidelium tanto orat inſtantius, quanto ſuam ſalutem poſt Deum, ex illius incolumitate animaduertit propenſius pendere. Hæc citat Gratianus, velut Boniſacij cuiuſdam martyris, archiepiſcopi (ni fallor) Moguntini illius, à cuius manibus Pipinus ille M A G N I C A R O L I pater, ſacra inunctione & apoſtolicæ ſedis authoritate, Gallici regni ſceptra & titulos pro ſe, ſucceſſoribuſque ſuis accepit. Quæ Canoniſtis ſufficienti ad quiduis argumento. ſunt, quod à Gratiano in ſarraginem illam ſuam eccleſiaſticorū decretorum infarcta leguntur.

Leuiꝰ fundamentū aſſertionis Canoniſtarum.

Theologorum plerique, præſertim quibus Conſtantienſis & Baſilienſis conciliorum non probatur authoritas, Canoniſtis conſentiunt quidem per omnia, ſed tantæ aſſertionis leuius illud eorum fundamentum putātes, altius & ex iure diuino illud ipſum petendū haud male exiſtimant. Iure enim diuino ipſi Petro & ſucceſſoribus eius, regiminis, iuriſdictioniſq; authoritatem ſuper vniuerſam Chriſti eccleſiam competere, certiſſimo demonſtratum eſt. Quare, ſi quo caſu ex ſuperiore & iudice Papa viceuerſa fiat ſubiectus vniuerſali concilio aut eius iudicio, iuris diuini diſpoſitione id fiat oportet. Nam aduerſus diuini iuris vniuerſale decretum, nihil poteſt humana exemptio, nec ille obligari humanis conſtitutionibus, qui C H R I S T I inter nos vices referens, ſupremam prorſus omnium & pluſquam humanam authoritatem obtinet. E

D. Card. Caietanus qua ratione prædictā Canoniſtaŗ ſentētiam aſſerat.

Itaque prædictam Canoniſtarum ſententiam efficacioribus rationibus petitis ex Theologicis principijs conantur aſſerere. Quæ tamen mihi frigere videntur vniuerſæ, nec dignæ, quibus tractetur argumentum eiuſmodi.

Quod vt verum intelligas, vnum ex omnibus proferam maximi inter omnes nominis, & qui nouiſſimus ea de re ſcripſit, ac poſt vniuerſos, Reuerendiſſimum D. T H O M A M de Vio Cardinalem Caietanum. Hic eandem quam diximus cōmunem Canoniſtarum ſententiam aſſerens, ſed inſufficientiam ſundamenti eorum, & rationum quas alij ad eandem afferunt inefficaciam conſiderans, ſuo quodam tractatu de authoritate Papæ, eccleſiæ & vniuerſalis concilij, ſolum hæreſis caſum à communi ſubiectionis lege exceptum, per quem videlicet viceuerſa ex iudice Papa reus fieret, ex ſuperiori inferior, & ob quem deponi poſſit ab eccleſia aut concilio, conatur demonſtrare, ratione (vt putat) efficaci, & ex certis illis Theologicis deprompta principijs, quam mox audies. Pro cuius intelligenda euidentia, hæc fere præmittit. Eſſe videlicet quandam poteſtatem electiuam Papæ in eccleſia. Electionem item vt ſit firma & efficax, etiam in electo diſpoſitiones quaſdam requirere: quaſdam quidem ſimpliciter neceſſarias, vt effectūm ſortiatur & valeat: alias vero non ſimpliciter vt valeat, ſed vt debitum officij ſui rite exequatur electus. Primi generis duas dicit, videlicet, vt ſit Chriſtianus, & vt conſentiat. Secundi generis ea eſſe certum eſt, quæ à beato P E T R O requiſiuit C H R I S T V S, cum ſuas illi oues paſcendas, gubernandaſque cōmitteret, nempe, feruentiſſima charitas, inſuper diuinæ legis, eccleſiaſticarumque rerum ſcientia, & regiminis experientia, & quæ ad hoc genus pertinent. Sine quibus efficitur quidem Papa, ſed malus, nec ſuo potens officio ſatiſfacere. At niſi Chriſtianus ſit, niſi etiam electioni conſentiat, irrita prorſus redditur electio. Quoniam autem deſtruere quàm conſtruere ſemper eſt facilius, ad conſtructionem vtranque harum conditionum dicit eſſe neceſſariam, ad deſtructionem ſufficere vt deſit altera. Itaque quacunque earum deficientē, dicit Papam deſinere eſſe Papam. At deficientibus diſpoſitionibus non ſimpliciter neceſſarijs ad eſſe formæ in ſubiecto, ſed ad bene eſſe, non propterea fieri dicit diſpoſitionem ad ſeparationem formæ à ſubiecto. Ex quo enim non ſunt ſimpliciter neceſſariæ, poteſt eſſe forma in ſubiecto, tam cum eis, quàm cum eorum contrarijs. F

Suppoſitiones eiuſdem.

Rario Caietani.

Ex his hanc rationem colligit, qua ſe putat euidenter demonſtrare propoſitum: Sola, inquit, contraria conditionibus neceſſario requiſitis ad eſſe Papæ, reddunt Papam deponibilem. Sed inter crimina ſola infidelitas contrariatur conditionibus neceſſario requiſitis ad eſſe Papæ. Sola ergo infidelitas inter crimina reddit P A P A M

depo-

A deponibilem. Maiorem probat: Quoniam depositio, est non esse PAPAE. At vnumquodque in suo esse perseuerat, donec superueniat aliquid illi esse contrarium.

Minorem aliter non probat, sed velut notam supponit ex præmissis. Et hanc, inquit, rationem vellem in statera poni, & non friuolas & apparentes per accidentia vagantes. Hæc ille.

In quæ cum forte nasutus quis incidit, ex his aduersus quos agimus hostibus hierarchiæ ecclesiasticæ, nunquid putas vel cachinno temperare posse? nunquid vel ex hoc solo sibi non persuadere, falsam causam veritatis, quæ à viris tantis, tanti nominis, tam ridiculis argumentis & rationibus astruitur, etiam vt illa deesset iactantia? Nulli certe causam orthodoxæ fidei efficacius prodidisse inueniuntur eius hostibus & aduersariis, quàm qui eius patrocinium sibi desumentes, ipsum non peragunt pro dignitate & merito: quorum seu præuaricatio, seu ignorantia nõ tam ipsis, quàm causæ imputari solet, & hostibus, ad insultandum petulantius veritati ansam tribuit.

Quantum noceat, causam veritatis tractari argumentis parum solidis.

Mihi sane, salua tanti illius viri reuerentia, illa eius ratio vniuersa cum suis præambulis, in statera rectæ rationis appensa, tam multis modis deficere videntur, vt me plane pudeat eius nomine suæ illius iactantiæ.

Dictæ rationis Caietani excussio. Et primo: Suppositionum,

Et primo quod dicit duas esse conditiones simpliciter necessarias ad hoc, vt sit Papa B lis authoritas, verba gratia, in Paulo aut Iulio, videlicet, vt sit Christianus, & vt sit voluntarius, distinctius id explicandum fuerat. Nam altera earum est quidem necessaria in fieri, sed non in facto esse: altera necessaria est, & in fieri, & in facto esse. In fieri tantum necessaria est conditio, vt consentiat. Sed postquam factus est Papa, non est amplius necessaria, vt ille permaneat: sed siue deinceps consentiat, siue pœniteat, æque manet Papa. Sicut & in baptismi, & in aliorum sacramentorum susceptione, in fieri necessaria est cõditio in suscipiente, cõsensus & intentio: sed in facto esse nõ amplius: similiter & mutuus viri mulierisque consensus necessarius est, vt nascatur inter eos matrimonij vinculum: at postquam natum est, manet: etiamsi non maneat consensus, in ò etiam si dissentiat. Altera vero illa conditio, videlicet, Christianum esse, est simpliciter necessaria, & in fieri, & in facto esse ita, quod si per impossibile desineret Christianus esse, simul desineret esse Papa. Per impossibile dico, quoniam Christianismus, vt hic de eo loquimur, aut Christianum esse, dependet à baptismali charactere indelebili. Neque illi contrariatur hæresis, quin potius ab eadem præsupponitur, nemo enim hæreticus, nisi Christianus est.

De conditionib. quas dicit necessarias ad esse Papæ, q loquatur confuse.

Duarum itaque harum conditionum, vtraque est necessaria in electo, ad hoc, vt per electionem fiat Papa. At iam factus Papa, vt idem permaneat, altera tantum est necessaria, altera minime. Est autem in his omnibus argumentatio optima à destru- C ctione conditionis aut dispositionis necessariæ ad aliquid, ad destructionem eius ad quod est necessaria, sed ita, vt cuique reddatur suum, vt à destructione conditionis necessariæ ad fieri, sequitur rem non fieri. Similiter: Si non adsit conditio necessaria ad esse factum aut quietum, sequitur, rem non esse. Sed si hæc permutaueris, malam argumentationem facies.

Deinde quod subiungit de conditionibus aut dispositionibus non simpliciter necessariis ad esse, sed ad bene esse, si desint, aut earum contrariæ adsint, non disponere rem ad corruptionem, aut separationem formæ à materia, est euidenter falsum. Imò nulla alia disponũt ad corruptionem compositi, & separationem formę à materia, nisi quę contrariantur dispositionibus, nõ simpliciter necessariis ad esse, sed ad bene esse. Necesse est enim vt dispositio ad corruptionem, præcedat corruptionem in composito: proinde, compatiatur secum formam in eodem, ad cuius separationem disponit. Nunquid enim febris, aut alia quæuis grauis indispositio corporis non disponit ad mortem & corruptionem hominis, separationemque animæ à corpore? Est tamen febris & morbi alij de genere earum dispositionum quæ contrariantur, non quidem necessario simpliciter requisitis ad esse, vitamque hominis (cum etiam febricitans viuat, imò sine vita febris non sit) sed ad bene esse, & ad hoc vt rite suo fungatur officio, sua munia obeat.

De conditionib. necessariis ab bene esse, q male sentiat.

Iam ratio, quam ex his connectit ad demonstrandum propositum, videlicet, quod sola hæresis sit casus diuino iure exceptus à generali subiectionis iure, quam debet ec-

Peccata rationis, qua demonstrare se

credit, ob solum hæresis crimen fieri Papam iudicio concilij obnoxium.

elesia P E T R O & eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, imò ob D quem viceuersa assumat super illos authoritatem iudiciariam. Illa, inquam, eius ratio plura fere vitia habet, quàm verba. Nam & maior eius, non solum falsa est, sed euidentem contradictionem implicat. Et minor quoque propositio etiam falsa est, aut non seruit proposito. Et super hæc, nulla argumentationis lege recte ex eis infertur intenta conclusio, nisi eo modo quo ad impossibile sequitur quodlibet.

Ostendit maior demonstrationis, euidentē cōtradictionē includere.

Quis enim non intelligat euidentem contradictionem includi in hac, quam ille maioris loco assumit. Sola contraria conditionibus necessario requisitis ad esse PAPAE, reddunt deponibilem P A P A M? Nam si adsunt contraria conditionibus necessario requisitis ad esse P A P AE, non adsunt conditiones necessario requisitæ ad esse eiusdem, cum se non compatiantur contraria. Si autem non adsunt conditiones necessario requisitæ ad esse P A P AE, sequitur non esse P A P A M. Et si iam non est P A P A, non est deponibilis à Papatu, nam deponibilem esse, præsupponit adhuc esse.

Itaque connectendo vltimum primo: Contraria conditionibus necessario requisitis ad esse P A P AE, faciunt vt non sit deponibilis P A P A. Implicat autem propositio, quod sola illa faciant vt sit deponibilis Papa, quę est euidens cōtradictio. Sed ita potius assumendam fuerat, vt veram & ex terminis euidentem propositionem face E ret: Cōtraria conditionibus necessario requisitis ad esse Papæ, faciunt aut arguunt non esse P A P A M. Sed hęc nihil esset ad propositum, quin potius, ad oppositum. Nam deponibilem esse (quod concludendum est in conclusione) præsupponit esse.

Ostendit minor demonstratiōis, aut falsa, aut aliena à proposito.

Iam & minor seu secunda propositio, aut falsa est, aut non seruit proposito. Nam qui dicit solam infidelitatem inter crimina contrariari conditionibus necessario requisitis ad esse Papæ, si per infidelitatē intelligat negationē habitus fidei in baptismo infusæ, & semper permanētis cum baptismali charactere, dicit secū pugnantia & aliena à proposito. Ita quidem ille supponit, quod duæ tantum conditiones sint simpliciter necessariæ in electo ad esse Papam, videlicet, vt sit Christianus, & vt consentiat: tametsi harum secunda, in fieri tantum, non in facto esse, demonstrata sit esse necessaria, sicut prima in vtroque, hoc est, tam in fieri, quàm in esse quieto aut facto: Cui hoc pacto repugnaret quidem infidelitas, sed ea inter crimina locum non habet, cum etiam paruuli recens nati, ante baptismum sub hac infidelitate sint. Crimen autē actualium, eorumque grauium, peccatorum importat aliquod. Deinde hæc infidelitas nihil pertinet ad concludendum propositum. Demonstrandum enim fuerat, ob solam hæresim reddi Papam deponibilem: sed hæresis ad hoc infidelitatis genus non pertinet, quin potius illi repugnat & est incompossibilis, necessario præsupponens fidem huic generi in- F fidelitatis oppositam, per quam dicimur fideles, & Christiani. Nemo enim nisi Christianus, potest esse hæreticus. Si vero per infidelitatem intelligat hæresim, quomodo intelligere debuit ad concludendum id quod erat propositum, iam minor secundum ipsum euidenter falsa est. Nam duas tantum ponit conditiones ad esse Papæ, simpliciter necessarias. Esse voluntarium, & Christianismum, at hæresis neutri repugnat imò alterum cui repugnare deberet, hoc est, Christianismum, necessario præsupponit. Præterea, secundum præfati Reuerendissimi Cardinalis sentētiam, Papa si in hæresim incidat, est & manet vere Papa, donec deponatur: ergo se compatiūtur in eodem hęresis & Papalis authoritas, estque illa ex eorum genere, vt hæc tam cum ea esse possit, q̄ cum eius contrario. Non ergo contrariatur hæresis cōditionibus necessario requisitis ad esse Papæ, cum sit euidens cōtradictio, esse aliquid absque requisitis necessario ad suum esse, aut cum eorum contrarijs.

Excusatio authoris, q̄ dictā rationē Caietani necessario excusserit.

Voluissem equidē dissimulanter hæc pertransire, & ad rationes, si licuisset prædictas Reuerendissimi D. Caietani conniuere, neq; enim illi contradicendi studio, excussimus easdem aliquanto diligentius: sed quia in idem argumentum incidimus, tractatum quidem à multis, at à nemine (vt mihi equidem videbatur) pro dignitate & merito, ne forte actum agere videremur, si quæ ab alijs satis, sufficienterq; demonstrata sunt, rursus hic demonstrare aggrederemur, necessarium nobis fuit, & illas eius rationes discutere, quantum solidi intus haberent, & in locum earum, si quæ forte minus sufficientes inuenirentur, succenturiare alias.

Quan-

A Quandoquidem haud parui momenti est causa, de qua agimus, & grauis in primis, summæq; authoritatis habemus aduersarios, nempe, tot patres qui concilijs illis Constantien. & Basiliensi interfuere, etiam synodalem authoritatem præferentes, tot insuper illorum conciliorum assertores & defensores: quorum, nisi solidissimis rationibus causam nostram demõstrauerimus, & luce clarius perorauerimus, haud dubie nos oppressura erat authoritas.

Orthodoxam catholicamq; veritatem de quæstione proposita, ex certissimis illis theologicisq; principijs, aut demonstratis ex eisdem, euidenter demonstrare.

CAPVT XV.



Niuersalem ecclesiam quamuis, simpliciter quidem loquendo, Petri ecclesiasticæque hierarchiæ præsidentium authoritati diuino iure subiectam, satis demonstrauerimus: hoc nunc ambigitur & hoc inquiritur, an ne vnus saltem aut alter casus eodem iure exceptus sit, quando in euiden
B tem perniciem ecclesiæ tenderet hæc eius subiectio: imò, nisi tunc ex subiecta fieret superior, & deponendi sui capitis potestatem haberet. Putant autem omnes casum heresis ita exceptum esse, vt eo occurrente, ecclesię atq; vniuersalibus concilijs in ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem competat iurisdictionis authoritas, cuius alioqui authoritati subijciuntur. De quo post inquiretur & disputabitur. Sed præter hæresis crimen, nullum esse alium casum eiusmodi, ob quem caput totius ecclesiæ humano sit iudicio obnoxius: mihi quidem cum reuerendissimo Cardinali præfato, & cum magna theologorum canonistarumq; caterua conuenit, sed aliquãto accuratius demonstrandum est.

Ob nullũ criminis casum vniuersalis ecclesię pastorẽ, suorũ subditorũ iudicio fieri obnoxiũ, accuratius demõstratur

Principio illud hic præsupponendum, quod superioribus libris ex certissimis illis theologicis principijs, hoc est, diuinæ scripturæ authoritate, catholicæ Christi ecclesiæ traditione, confessione, communique sententia, atque ipsa etiam rei euidentia demonstrauimus, constitutum à Christo Petrum vniuersalis ecclesiæ pastorem & præsidem, datam illi regiminis authoritatem super vniuersam ecclesiam, cum suprema omnium, magnificaq; iurisdictiõis authoritate indefectibilis fidei singulari illo priuilegio & cæteris omnibus, quæ principanti in ecclesiastica hierarchia ostendimus necessaria. Petro autem vt in officio, ita quoque in eadem prorsus authoritate prærogatiua, ac priuilegio (quæ ad officium illud pertinent & sunt necessaria) successisse & succedere Ro-
C manos Pontifices. Eodem ergo iure, eodemque authore CHRISTO, vniuersalem illis subiectam fuisse ecclesiam necesse est. Nam si pastor, rector, & caput vniuersalis ecclesię Petrus, pasci hæc gubernarique debuit à Petro, eidemq; subesse, & non viceuersa. Si data Petro in eam regiminis iurisdictionisq; authoritas, huic necessario imposita est subiectionis obsequendiq; necessitas. Si illius authoritati commissum definire subortas inter nos quęstiones & controuersias, huic iniunctum est illius sententiam sequi: breuiter, illi semper, velut fundamento suo ædificium, vniri ac inniti. Ipsa autem rerum natura ordoque non patitur, vt subditus & inferior in præpositum sibi à Christo iudicis personam induat, & iurisdictionis authoritatem exerceat. Ergo si quo casu hoc licebit ecclesiæ in Petrum, aut qui eius personam ac officium gerit in ecclesia, vt si criminosus fiat, & vita sua scandalizans ecclesiam, necesse est casu illo à subiectionis lege exemptam fuisse à Christo: cum ab alio excipi non potuerit. At à Christo nullum vnquam criminis casum demonstrabunt exceptum, quo inferiori & subdito aduersus præpositos sibi ab eodem erigere se liceat, in eosque viceuersa sibi vsurpare authoritatem iudiciariam: quinpotius, clarissime hoc cautum ab eodem & districte præceptum inuenient, vt nihilominus illis subdamur, illorum præcepta iussaq; sequamur per omnia. Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Quorum pleraque grauia & enormia peccata commemorans & redarguens, ita tamen de eis subiungit: Omnia quæcunque vobis dixerint, seruate & facite: secundum opera vero illorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Audis hic quid præ-

præcipiat, audis propter opera vitamq; perditam eorum, qui sedent super cathedram, D
nihilo plus nobis licere, debitam illis obedientiã detrectare: sed omnia, inquit, quæcũq;
vobis dixerint, seruate & facite.

Eorũ temeritas redarguitur, q sibi arrogãt authoritatẽ iudiciariã sup suũ pastorẽ & iudicem

In eos vero, qui ecclesiæ nomine, in concilijs sibi arrógarent in vniuersalis ecclesiæ
pastorem, principem, ac iudicem, authoritatem hãc iudiciariam, cum gloriosissimo mar-
tyre & Pontifice Cypriano recte meritoq; dicemus: Oues estis, grex estis, nolite discute-
re pastorem, ne eius quoq; criminis rei teneamini: Nolite vos iudices Dei constituere &
Christi. Dicemus & illud sapientiss. Solomonis: Generatio quę patri suo maledicit.
Et rursus: Oculum qui subsannat patrem, effodiant eum corui de torrentibus, & come
dant illum filij aquilæ. Quod si Cham visis & non coopertis verendis patris sui, ma
ledictionem accepisse legitur: quanto potius, qui non vident solum, sed scrutantur, non
tantum vt rideant, sed vt patenter prolata de iniquitatis suę pharetra, sagitta iudicij sui
ipsos confodiant. Non sic filij frugi & sobrij, sed auersi potius operuerunt verenda pa-
tris sui., Quid est (inquit beatissimus ille papa Gregorius) quòd auersi operiunt? nisi q
bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicent, vt tamen eadem occultent ab
alijs. Operimentum auersi deferunt, quia dijudicantes factum & venerantes magiste-
rium, nolunt videri quod tegunt. Et rursus: Admonendi sunt subditi, ne cum culpas
præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant, sed sic quæ valde sunt eorum E
praua apud semetipsos dijudicent, vt tamen diuino timore constricti ferre sub eis iugũ
reuerentiæ ac obedientiæ non recusent. Hactenus ille.

Et qua tandem authoritate, quotcunq; episcoporum conuentus, quantumcunq; vni
uersalia cõcilia, in suũ caput & vniuersę ecclesiasticę hierarchiæ præsidẽ sibi p̃sumẽt au
thoritatem iudiciariam? Suo ipsorum nomine nõ possunt, cum nullum sit in scripturis
verbum quod proprie de vniuersalibus concilijs aut vlla eorundem authoritate loqua
tur. Sed nec nomine vniuersalis ecclesiæ, à qua nullam commissionem proferre pote-
runt, nec illa sibi datam vllam iurisdictionis authoritatem à Christo, vt hæc III, IIII. &
V. cap. huius luculentius demonstrauimus. Quin potius omnem omnium cõciliorum
authoritatem depẽdere ab authoritate sedis apostolicæ & Romani Põtificis, quæ si eis
desit aut resistat, non iam concilia sed conspirationes & illicita cõuenticula esse, & pror
sus nullius momenti, quicquid ab eisdem aut agitur aut decernitur, toto hoc libro, pręs
sertim à capite VIII. deinceps, æque euidens fecimus.

Quin & hoc velim mihi respondeant, qui Constantiensis, Basiliensisq; conciliorum
authoritatem asserunt. Damnauit Athanasium & alios nonnullos episcopos, totius
pene Orientis XC. aut eo amplius episcoporum synodus, primum in Tyro, deinde An

Authoritatẽ iudiciariam Ro. Pontificis sup q̃cũq; concilia recognitã ab vniuersa ecclesia

tiochię pro grauissimis quibusdam illis obiectis, & vt videbatur, probatis criminibus. F
Sed Athanasium damnatosq; alios restituit vnus Iulius Romanus Pontifex & in ipsos
damnationis eorundem authores cõuertit damnationis sententiam, nunquid ea in re-
præter officium suum quicquam existimant egisse illum Iulium, super tantæ synodi au
thoritatem, sibi vsurpando superiorem authoritatem & iudiciariam? Certe, rite legiti-
meq; hoc fecisse illum, nec alienæ quicquam aut indebitæ authoritatis sibi vsurpasse,
& tunc, & deinceps in hãc vsq; horam, recognouit vniuersa Christi ecclesia. Rursus
Ephesina II. etiam vniuersalis synodus etiam B. Leonis authoritate congregata legiti
me, in B. Flauianum Constantinopolitanum episcopum protulit damnationis senten-
tiam, & damnatum à sede apostolica Euticetem absoluit. At ille beatissimus Leo, ini-
quam illam impiamque mox retractauit synodalem sententiam, & in Dioscorum
Alexandrinum patriarcham, eius præcipue præuaricationis authorẽ, viceuersa distrin
xit damnationis sententiam. Quem etiam rite legitimeq; hoc ipsum fecisse, & tunc pro-
bauit orthodoxa Christi ecclesia, cuius vocem, confessionem, & testimonium audisti
In Calcedonensi (quę eandem ob causam paulo post congregata est) frequentissima sy
nodo, & nunc probat in hodiernũ vsq; diem, atq; ipsum cũ suo Euticete execratur Dio
scorum: Quid ergo tibi videtur, subiectam ne Rom. Pontificis authoritatem quot-
cunque episcoporum synodali authoritati & iudicio, an contra? Cum synodis etiã
vniuersalibus, & synodalibus earundem decretis definitionibus & sententijs, vt iustis
ac pijs authoritatem ac robur impartita est apostolicæ sedis authoritas: ita semper deie
cit & retractauit iniustas atq; impias. Neq; vnquam viceuersa factum inuenies, vt syn
oda lis

A odalis sententia correxerit apostolicæ sedis sententiã & iudicium, sed semper suscripserit, semper velut normam quandã inobliquabilis fidei & iudicij sequuta fuerit: quemadmodum in superioribus clarius demonstratum est.

Nihil hic prodest dicere, iniusta fuisse conciliorum quæ memorauimus iudicia, proinde merito retractata. Nam hoc modo quæritur, conciliorum etiam vniuersalium authoritas, præsit an subsit authoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis & sedis apostolicæ: si præsit, qua ergo temeritate & ille Iulius, & hic beatissimus Leo prȩsumpserũt iudicare de synodali sententia: inferiores videlicet & subditi, de iudicio supremæ atque adeo sacrosanctæ authoritatis in ecclesia? Sed nihil eos alienum aut indebitum præsumpsisse, & tunc & deinceps recognouit vniuersa Christi ecclesia. Ergo præesse authoritatem Romanorum Pont. authoritati conciliorum, etiam vniuersalium, non subesse necesse est. Fuisse enim Ephesinum illud secundum vniuersale concilium, etiam apostolicæ sedis authoritate congregatum legitime, omnino inficiari nemo potest. Fateantur ergo necesse est, superiorem esse Romanorum Pontificum, quam conciliorum, authoritatem, etiam vniuersalium, & congregatorum rite ac legitime, vt ad quos spectat iudicare, iusta ne, an iniusta sint synodalia iudicia, & vt probare iusta, ita reprobare ac retractare iniusta. Nulla est hic latebra, nihil quo subterfugias. Hoc enim B certum est, ad superiorem authoritatem pertinere, iudicare de inferiorum iudicio, non contrà. Si ergo Romanus Pontifex superior est & iudex conciliorum vniuersalium, etiam congregatorum legitime: quæ vt bene, ita & perperam, iniuste, impieq́; iudicare definireq́; posse demonstratum est, non poterunt concilia viceuersa contra rerum naturam & ordinem in suum iudicem sibi rite vsurpare authoritatem superiorem ac iudiciariam.

Præest concilijs ecclesi. hierarchiæ p̃sidis authoritas, ergo nõ subest

Ioannem Antiochenum episcopum Ephesina prima synodus, cum damnationi ad correctionem vsque subiecisset, eo quòd in B. Cyrillum Alexandrinum secundæ sedis episcopum (cum ipse tertiæ tantum esset) irregulariter protulisset damnationis sententiam, eadem de re scribens B. Cælestino Rom. Pontifici: Indignetur, inquit, tua religiositas competenter pro his quæ facta sunt. Si enim data fuerit volentibus licentia maiores iniurijs sedes afficere, & in eos in quos non habent potestatem, vt contra leges, sic & contra canones proferre sententias, ibunt ad vltimam confusionem res ecclesiȩ. Audis iudicium & sententiam vniuersalis & sanctissimi concilij, videlicet, nisi obseruetur ordo hierarchiæ ecclesiasticæ, si inferioribus ac subditis in suos superiores permittatur insurgendi licentia, ituras in vltimam confusionem res ecclesiæ. Itaq; cum primȩ sedi, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi subsint omnes qui in Christi ouili sunt, sequitur illum iudicari non posse aut damnari humano iudicio.

Notanda Ephesini concilij sententia

Illatio ad eadem

C Quod ipsum contestantes etiam in Calcedoneñ. frequentissima synodo ex toto orbe congregati sancti & orthodoxi episcopi Dioscorum Alexandrinum, secundæ sedis antistitem, inter cætera, idcirco potissimum absque spe restitutionis damnarunt, quòd excommunicationis sententiã in B. Leonem Romanum Pontificem proferre præsumpsisset, hoc præcipuum memorãtes inter irreparabilis suæ dãnationis causas. Quoniã, inquiunt, secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcẽdit. Præsumpsit enim & excommunicationem dictare aduersus sanctiss. & beatiss. archiepiscopum magnæ Romæ Leonem. Hæc illi in synodali aduersus ipsum sententia. Et nũquid factã ibi inquisitionem legitur, iuste ne, an iniuste dãnare prȩsumpserit Ro. Põtificem? Imò, absq; omni cõtrouersia hoc in eo vlti sunt, ꝙ cum ipse inferior esset, primæ sedis Pontificem sibi suoq́; iudicio sit conatus subijcere. Sed quȩ tandem erat illa prior eius iniquitas, quæ parua visa est tanto concilio in comparatione ad hanc eius prȩsumptionem aduersus apostolicæ sedis Pontificem? Ex superioribus hoc notum est, quod author ipse fuerat præuaricationis illi Ephesinæ synodo, in qua, & damnauit orthodoxam veritatem de mysterio incarnationis verbi: & pro eadem recepit ac probauit damnatam apostolicæ sedis iudicio Euticetis perfidiam. Item, quòd beatum Flauianum Constantinopolitanum episcopum, eo quòd Euticeti & impietati eius aduersaretur, damnationi synodali subiectum, sede sua Constantinopolitana eiecerat, & multis iniurijs affectum coëgerat migrare ad dominum, cuius B. Libratus Carthagineñ. ecclesiæ archidiaconus in breuiario suo, quo Nestorianorum & Euticianorum causam

Calcedoneñ. synodus q̃ graue reputauerit illã præsumptionem Dioscori, q̃ B. Leonẽ suo iudicio subiugare conatus est.

Hæc nota & pondera

causam perstrinxit, testis est, & episcoporum in eadem Calcedonen. synodo aduersus D Dioscorum inclamationes comprobant. Nam inter cætera, quibus eundem exornarūt præconia, etiā homicidā appellāt. Et hæc nunquid parua tibi videntur? At cōparatione ad temeritatē quā præsumpsit aduersus Ro. Pontificē ecclesiasticæ hierar. pbidē, parua illa tāto sunt visa cōcilio. Voluerūt sane in domo Dei nihil fieri præposterum, nihil cōfusum, nihil inordinatum: memores illius, quam pauloante citauimus, Ephesinæ synodi verissimę sententię: Ituras, videlicet, in vltimam confusionem res ecclesiæ, nisi obseruetur ille ordo hierarchiæ ecclesiasticæ: si subiectis in sibi præpositos, à Christo quomodocunq; permittatur insurgendi licentia. Vnde & in Africano concilio ita definitum legitur: Vnusquisq; nostrum, ordinem sibi decretum à Deo cognoscat: & posteriores anterioribus deferāt, nec ipsis inconsultis quicquam agere præsumant. Et his licebit in illos contra rerum naturam & ordinem constitutum à Deo, sibi vsurpare authoritatem iudiciariam? oues in suum pastorem sibi constitutum à Deo, subditi in suum rectorē & principem, & qui ipsius Christi inter nos agit vicarium? nunquid non ibunt, si hoc permittatur, in vltimā confusionem res ecclesiæ?

Decretū Africani cōcilij

Certe sancti patres ab initio, tanto studio præcauerunt nullam ansam dare subditis quomodocunq; insurgendi in sibi præpositos, vt nec accusare eosdem, etiam corā competenti suo & superiori iudice, etiam de veris & quæ probare possent, criminibus ipsis inultum tulerint. Testantur hoc sancti patres, qui plurimi sub Sixto Romano Pontifice conuenientes, Euphemium episcopum irreparabiliter damnasse leguntur, quòd Polycronium Hierosolymitanum antistitem, metropolitanum suum de grauibus quibusdam, quamuis veris criminibus, accusauerat. Ob quæ, inquisitione facta ab apostolicæ sedis legatis, Leone & Abundio eam ob causam missis Hierosolymam, inuentaque veritate, ille quidem ecclesiæ suæ amotus gubernaculis, vrbe eiectus ruri, velut priuatus habitare cogitur, alteri interim commissa gubernatione ecclesiæ: sed & Euphemius nihilo minus ab vniuersa episcoporum synodo damnationi subiectus est, quoniam linguam suam cōtra suum prælatum erexerat. Cuius etiam Nicolaus ille meminit in sua ad Michaelem Imp. epistola. Quòd si, nec accusare prælatum suum, etiam coram legitimo & superiori iudicio, etiam de veris, & quæ probare potest, criminibus, subdito liceat, sed grauius punitur accusator pro eiusmodi præsumptione & temeritate, quàm reus & accusatus pro comprobatis, quamuis grauissimis, criminibus: quid demum merentur illi, qui in ecclesiasticę hierarchiæ præsidē, totius Christi ouilis, hoc est, catholicæ ecclesię pastorem & rectorem ab eodem constitutum Christo, insolentissime insurgentes, suo illum iudicio conantur subijcere, quemadmodum illi præsumpserunt in Basilien. concilio aduersus Eugenium? nunquid enim sunt vlli in ouili Christi, qui nō subijciuntur eiusdem pastori, quem idem ipse Christus constituit? At illi, nō accusare tantū, sed & damnare eundem præsumpserunt, indubitatum catholicæ ecclesiæ Pontificem, tam pernicioso exemplo in posteros, quàm erat illorum sapientissimum & saluberrimum, qui etiam accusationem subditi aduersus suum præpositum, quamuis coram legitimo iudicio, quamuis de veris grauissimisque criminibus, quàm ipsa crimina grauius vlti sunt. E F

Nec accusare qdē ppositos suos permittit subditis, quis in legitimo iudicio

Nota exēplū concilii congregati sub Sixto

A minori

Ex his, ni fallor, & omnibus quæ toto hoc libro superius à nobis demonstrata sunt, satis intelligis lector christiane, nihil mentitū illum Gelasium ante annos mille in hæc verba scribentem ad Dardaniæ episcopos, pro apostolicæ sedis in Acatium (quam plerīq; multis rationibus iniustam calumniabantur) sententia: Nec plane, inquit, hoc tacemus, quod cuncta per mundum nouit ecclesia: Quoniam non quorumlibet sententia Pontificum ligata à sede B. Petri ius habeat resoluendi, vt quæ de omni ecclesia ius habet iudicandi. Nec de eius licet iudicare iudicio, siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illo autem nemo est appellare permissus. Sed nec illa præterimus, inquit, quòd apostolica sedes sine vlla synodo præcedente, soluendi quos synodus iniqua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo quos oportuit, habuerit facultatem. Hæc enim ita se habere, reuera cuncta per mundum nouit ecclesia, & ipsa rei euidentia conuincit.

Verissima Gelasii sententia, quam ille ante annos mille iacta bat cunctā p orbem recognouisse ecclesiam

Hanc notent hostes sedis apostolicæ

Veriūtem S.

Nec rursus falsum esse illud Bonifacij martyris quod citat Gratianus. Si papa suæ

&

A & fraternæ ſalutis negligens, deprehenditur inutilis & remiſſus in operibus ſuis, inſuper & à bono taciturnus (quod magis officit ſibi & omnibus) innumeros quidem populos cateruatim ducit primo gehennæ mancipio, cum ipſo plagis multis in æternum vapulaturus. Attamen huius culpas hic redarguere præſumit mortalium nullus, quia cunctos ipſe iudicaturus, à nemine eſt iudicandus, &c̄.

Bonifacij ſenten. quã citat Gratianus in c. Si papa

Quod ipſum num tibi intellexiſſe videntur tot ſancti patres pleni Chriſti ſpiritu in illo CLXXX. epiſcoporum aliquandiu ante Nicænum, in Sinueſſa Campaniæ vrbe celebrato concilio, ob cauſam Marcellini Romani Pontificis. Qui cum in ſæuiſſima illa per Diocletianum mota perſequutione, ad impia pertractus ſacrificia, metu ſupplici orum thura conieciſſet in aras execrandas, ob grauiſſimum ex eo ſacto natum Dei eccleſiæ ſcandalum, ſanctorum, quot diximus, epiſcoporum Sinueſſæ conuenit concilium. Quo & ipſe Marcellinus, non pontificali, ſed pœnitentis habitu & amictu, ſqualidus, puluerulentus, ſacco cilitioque indutus proficiſcitur, ſynodali ſe ſiſtens iudicio, culpam ſuam haud inficians, haud excuſans, ſed palam confitens, nec pœnam deprecans, quinpotius, vt ſibi imponeretur poſtulans (tametſi fabuloſa quædam de hoc aliter legãtur alibi incertis authoribus.) Sed in tanto concilio, qui illum iudicare præſumeret, quamuis contra ſe confitentem, non qualecunque crimen, ſed idolola-

Recognitio S. patrũ in cõcilio Sinueſſano, ob cauſam Marcellini Ro. Pont.

B triæ, & negati chriſtiani nominis, quamuis etiam aduerſus ſeipſum impartientem authoritatem concilio, nemo inuentus eſt: ſed dicebant vno ore omnes. Quoniam prima ſedes non iudicabitur à quoquam. Noli ergo audiri in iudicio noſtro, ſed collige cauſam tuam in ſinu tuo. Tuo ore cauſam tuam iudica, non noſtro iudicio. Itaque à ſancto concilio cum aliud obtinere non poſſet, hanc in ſeipſum ſtatuit & exequutus eſt ſententiam, vt qui negationis inconſtantia CHRISTI ſcandalizauerat eccleſiam, eandem rurſus confeſſionis ſuæ ad mortem conſtantia ædificaret. Quare Romam reuerſus & fiducialiter agens, etiam DIOCLETIANVM ipſum magna libertate corripuit. Cuius iuſſu cum tandem duceretur ad martyrium, vna cum Cyrino & Antonino glorioſis CHRISTI athletis, Marcellum presbyterum ſuum & in epiſcopatu ſucceſſorem admonet, ne corpus ſuum ſepulturæ eccleſiaſticæ traderet, qua ſe ob negatum CHRISTVM reputabat indignum.

Nota recognitionem Primã ſedẽ non iudicari à quoquam

In eundem modum cum aduerſus Sixtum illius beatiſſimi Leonis prædeceſſorem, grauia pleraque crimina obijcerentur ab æmulis, eamq; ob cauſam, procurante id Valentiniano Imperatore conueniſſet Romã frequentiſſimũ epiſcoporum concilium, cui etiam ipſe Imperator ſui præſentiam exhibebat, dixerunt vno ore patres vniuerſi, non licere aduerſus Romanum Pontificem dicere ſententiam. Quod Imperator intelligẽs,
C & ſe tantorum patrum permittens ſentẽtiæ, vna cũ concilio vniuerſo in ipſiusmet Pontificis arbitrium poſuerunt ſuum ipſius iudicium.

Recognitio concilij frequentiſs. in cauſa Sixti Pontificis

Non licere aduerſus Romanũ Ponti. dicere ſentẽtiam

Nec ſecus cum Symmacho actum eſt à ſanctis illis patribus, quos euocauerat Theodorici regis authoritas, vt de his quæ illi obijciebantur ab aduerſarijs, ſynodaliter iudicarent. Qui primum nec conuenire conſenſerunt ad regis vocationem, dicentes, ipſum qui dicebatur impetitus, debere ſynodum cõuocare, quia eiuſdem ſedi primum beati Petri principatus, deinde ſequuta iuſſionem domini conciliorum venerandorum authoritas, ſingularem in eccleſia tradidit & recognouit authoritatem. Ad quæ rex, cum ipſum quoque pontificem in ſynodo colligenda voluntatem ſuam literis demonſtraſſe ſignificaret, tum demũ cõuenire conſenſerunt, cum de literis illis Pontificijs redditi eſſent certiores. Congregato deinde atque Symmachi præſentia confirmato concilio, cui authoritatem etiam contra ſe, ſi mereretur indulſerat, cum dicerent patres, à ſe iudicari non poſſe primæ ſedis epiſcopum. Illum enim Inferiorum non poſſe ſubiacere iudicio: prouocarent autem æmuli & aduerſarij ad regis arbitrium, quem illi aduerſum ſenſerant: Rex velut diuinitus inſpiratus, reſpondit ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequenda præſcriberet: ad ſe vero, præter reuerentiam nihil de eccleſiaſticis rebus pertinere: permittens pontificum poteſtati, vt ſiue propoſitum vellent audire negocium, ſiue nollent, quod magis putarent vtile deliberarent, dummodo ita prouiderent vt pax in ciuitate Romana daretur eccleſiæ. Itaque congregati in concilio

Cuius recognita authoritas conuocãdi ſynodũ.

Recognitio cõcilij cõgregati in cauſa Symmachi Ro. Põtificis

A ſe iudicari nõ poſſe primæ ſedis epiſcopum

Vide q̃d ius rex paſs alioqui orthodoxus, ſibi arrogauerit in cõcilio

Synodalis sententia

episcopi vna tandem voce dixerunt: Symmachus papa, sedis apostolicæ præsul, ab hu- D
iusmodi oppositionibus quibus est impetitus, quantum ad homines respicit, sit immu-
nis & liber, cuius causam totam Dei iudicio reseruamus. Hæc leguntur in synodali defi
nitione eiusdem concilij: cui in hæc & similia verba omnes subscripserunt: Laurentius
ecclesiæ Mediolanensis episcopus, huic statuto nostro, quo totam causam Symmachi
papę iudicio Dei reseruamus, subscripsi. Petrus quoq; Rauēnatis episcopus, & post eum
LXXV. episcopi similibus verbis scripserunt.

Ex apologia Ennodij pro dicta synodali sententia

De huius synodi sententia in apologia Ennodij Romanæ ecclesiæ diaconi, aduersus
detractores eiusdem (quam quinta Romana synodus CCXVIII. episcoporum, qui nō
solum ex Italia, Sicilia, Gallijs, Hispanijs, sed & ex Macędonia, Thracia, Græciaq; vni
uersa, atq; Asia etiam sub eodem Symmacho postea conuenerunt, approbauit, & tanq̄
synodali authoritate dictatam compositāq; haberi voluit) legitur in hæc verba:

Transibat negotij qualitas audituros, & plus adhuc remanserat in reuerentia pul-
sati, quàm esset in integritate collegij. Et post aliqua: Aliorum forte hominum causas

Eccle. hierarchiæ præsidis causas vnius Dei reseruatas iudicio

Deus voluit per homines terminari, sed istius præsulis, suo sine quæstione reseruauit ar
bitrio, voluit B. Petri apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam, & subti-
lissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam, &c. Sanctorum quippe
Pontificum sedis eius dignitatem factā toto orbe venerabilem, dum illi quicquid fide- E
lium est, vbiq; submittitur, dum totius corporis caput esse designat. De quo mihi vide
tur dictum per prophetam: Si hic humiliatur, ad cuius confugietis auxilium? Quid si
mihi inmunda labia habenti & nullis succensa carbonibus, vt Esaiæ concessum est,
ipsum ad suæ sedis priuilegia tuenda Petrum apostolum liceret euocare, vt vobis hu-
mana voce loqueretur? Quem si audiretis, hæc diceret: Filij hominum vsquequo graui
corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Scitote, quoniam mirifica-
uit dominus sanctum suum. Quid stabilita Christi manibus cupitis fundamenta sub-
ruere? Hæc ille Ennodius ante annos mille, imò hęc, illa tot episcoporum synodus, quę
illam Ennodij apologiam, velut synodali authoritate dictatam haberi & legi voluit.

Recognitio cōcilij in causa Leōis III. in præsentia Caroli mag.

In eundem modum cum & Leo ille III. à Paschali primicerio & Campulo presbyte
ro apud Carolum magnum Imperatorem grauiter, & de grauibus criminibus accusa-
retur, & eiusdem instātia, eam ob causam totius Galliæ, Germaniæ, & Italiæ, Romam
conuenisset episcoporum synodus, eaq; confidente in B. Petri basilica, rogasset Impera-
tor episcopos de causa Pontificis (cui accusatores capitale crimen intenderāt) commu
nem ipsorum sententiam, vno veluti ore omnes concorditer responderunt, sedem apo-
stolicam, quòd Dei ecclesiarum omnium caput sit, à nemine iudicari debere. Quo tam
graui responso deterrito Imperatore, omissa est oīs vlterior causæ inquisitio: quamuis F
aliter sibi optime conscius Pontifex cuperet. Qui vt hominibus etiam de se satisfaceret,
absolutus concilij iudicio, surgens in medio edicit, se prædecessorum suorum vestigijs
insistentem, obiectis falso criminibus postridie responsurum. Et mane conueniētibus

Accusatores Pontificis addicti capitali sententię

cum Carolo & omni populo episcopis Pontifex conscenso suggestu, Christi euāgelia
manibus tenens, coram omnibus iureiurando affirmauit, se insontem esse. Accu-
satores autem Pontificis capitali sententiæ addicti, ob exemplum in posteros, eiusdem
tamen benignitate & interuentu saluati sunt.

Audis itaq; tot sanctorum ex toto orbe patrum, qui diuersissimis tēporibus ob Ro.

Concluditur ex pmissis catholicę eccle. consensus de suo capite: q humano nō subsit iudicio

Pontificum causas conuenerunt, vnā eandemq; & velut vno ore prolatam sentētiam.
Quod vtiq; euidenti certissimoq; argumēto est, cōmunem hunc fuisse totius catholicæ
ecclesiæ de suo capite consensum, quod humano nō subiaceret iudicio, quem tot ortho
doxi sanctiq; patres, tam diuersis temporibus ex vniuersa congregati ecclesia, non solū
consonantem, sed eundem prorsus expresserunt.

Verissima Bonifacij sententia

Verissime proinde significantissimeq; dictum à Bonifacio: Si deuiat terrena aut se-
cularis potestas, iudicatur à spirituali: si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori: si
vero suprema, à solo Deo, non ab homine potest iudicari. Quid enim hoc vno vel ex
ipsa terminorum ratione dici potuit euidentius? Quare ad Innocentium secundum

D. Bernardus ad Innocentium

scribēs ille D. Bernardus, vir plenus apostolico Christiq; spiritu: Quis, inqt, faciet mihi
de vobis iustitiam? Si haberem iudicem ad quem vos trahere possem, iam nunc osten-

derem

A derem vobis, vt parturiens loquor, quid mihi immineat. Extat quidem tribunal Christi, sed absit vt ad illud appellem vos, &c. Sed satis hæc fuerint superq.

Concludendum est igitur ex theologicis illis certissimisque principijs, hoc est, diuinæ scripturæ authoritate, & catholicæ CHRISTI ecclesiæ confessione recognitione communique consensu (cui qui repugnat, hæreticum se facit) nullum esse criminis casum, saltem præter hæresim (de qua mox videbitur) in quo ipse totius ecclesiæ pastor & rector, Romanus Pontifex, iudicari aut deponi possit ab vllo episcoporum concilio, aut ecclesia.

An saltem ob hæresis crimen, papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius.

CAPVT XVI.

B TAmetsi rationes, quibus superiori capite vsi sumus, clarissime videãtur astruere, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis authoritatem, nullo vnquam casu humano iudicio obnoxiam fieri, vt quæ suprema est in ecclesia authoritas, cui subsunt omnes qui in ouili Christi sunt. Esse enim contra rerum naturam & ordinem, vt inferior in sibi præpositum à Christo, ouis aut grex in pastorem suum sibi præsumat authoritatem iudiciariam. Omnes tamen vnum hunc casum hæresis videntur excipere, in quo fit papa iudicio vniuersalis concilij obnoxius: argumentum fere sumentes ex c. Si papa, sæpius allegato. Quòd autem hæreticus esse possit, perinde quasi sæpe fuerit, nemo est qui vertat in dubium. Canonistæ simpliciter ambulant acquiescentes in dicto capitulo: Si papa, tanquam in primo principio nihil fere respicientes altius. Theologi qui ad rationem & consequentiam magis attendũt, magis etiam intelligunt difficultatem quam hæc assertio implicat. Nam si data est Petro & successoribus eius à Christo super vniuersum suum ouile, hoc est, catholicam ecclesiam, regiminis iurisdictionisque authoritas, hanc illis eodem authore subiectam esse, & obedientiam debere, eorumque iudicio obnoxiam, indubitatum est. Si subiecta & obnoxia eorum iudicio, idque ita ordinante constituenteque Christo, quo igitur pacto viceuersa in illos exercebit authoritatem iudiciariam? Quomodo illum iudicare præsumet, quem CHRISTVS in hoc suo regno suum nobis vicarium constituit? quem fecit ouilis sui rectorem & iudicem? Hanc itaque difficultatem reuera maximam, aut potius manifestam (quę mihi quidem videtur) contradictionem vt euitent quidam, dicunt non ab ecclesia aut concilio iudicandum deponendumve papam hæreticum, sed ipso iure diuino, authoritate papali priuatum ob hæresim. Nam & illis videtur ex nonnullis rationum, quæ cap. octauo libro quarto explicauimus, se non compati vt sit papa hæreticus. Sed quoniam nihil etiam dubitant, plerosque Romanorum Pontificum decidisse in hæresim, communi errore ducti, satis ad consequentiam attendentes, dicunt iure diuino, eo ipso quo cadunt in hæresim, priuatos authoritate papali, cum nulla humana (cui vniuersæ supereminent) quicquam in illos possit authoritas.

Cõmunis disputatorum opinio q papa ob crimẽ hæresis fiat iudicio concilij obnoxius

Canonistarum fundamentũ ex c. Si papa

Theologos magis intelligere difficultatẽ, quã hęc assertio implicat, quæ hic explicatũ

C

Quorundam sentẽtia, papã hæreticũ ipso facto iure diuino priuatũ authoritate papali

Alijs durior horum videtur sententia. Nolunt enim ipso facto, incidentem in hæresim diuini iuris authoritate priuatum authoritate illa supereminẽti & papali: sed opus esse, vt priuetur per sententiam ecclesiæ aut concilij. Quod probare nituntur argumento à minori, de alio quouis episcopo incidente in hæresim, sed pure mentalem, quæ ad nullum actum exteriorem processit: per quam tamen vere proprie & perfecte volunt ipsum constitui hęreticum, cum hæresis oppositum fidei peccatum sit, cuius effectus est exterior confessio, iuxta illud Apostoli: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Hunc itaque talem probant non priuari ipso facto iuridisdictionis authoritate. Habet enim, inquiunt, illam ex commissione humana aut ecclesiastica: sed propter solum actum interiorem nemo subest humanæ authoritati aut ecclesiasti-

Caietani sententia. Non priuatũ ipso facto, sed priuandũ per sententiam ecclesiæ

Vt hoc pbet à minori.

cæ. Quia homo videt quæ foris sunt, Deus autem intuetur cor. Et dicit Apostolus: Nolite ante tempus iudicare, donec veniat dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Non ergo incurrit, inquiunt, talis hæreticus, aut censuram ecclesiasticam, aut priuationem ipso facto. Sed papa non est deterioris conditionis quàm inferioris gradus episcopi. Nec ipse igitur priuatus est ipso facto papali sua authoritate ob hæresim. Quòd vero ex humana tantû commissione iurisdictionis authoritatem cæteri episcopi habeant, dicunt esse ex omnium doctorū orthodoxorum sententia, iuxta illud beatissimi Leonis papæ, in c. Ita dominus, decimanona distinct. Ita dominus huius muneris sacramentum ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, vt ab ipso quasi à quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hac ratione nititur Reuerendissimus dominus Caietanus in tractatu præfato, efficacissimam eam affirmans, & quam confitetur conuicisse intellectum suum. Ex qua velut certo demonstratum supponens, papam factum hæreticum, non esse ipso facto diuini iuris authoritate depositum, sed deponendum. Et cum hoc vna, quòd papa manens papa in nullo simpliciter casu superiorem iudicem in terris habeat. Videns inter hæc concilianda inuicem, non leuem difficultatem, quæ mihi potius impossibilitas videtur. Nam si deponendus est, iudicandus igitur. Iudicem ergo habeat in terris necesse est. Si iudicem, & superiorem. Tu enim quis es qui iudicas alienum seruum? Tamen hæc se pulchre conciliasse existimans, ministerialem quandam authoritatem in ecclesia aut generali concilio comminiscitur, illi subesse eum dicens quo ad solam depositionem, idque in casu vnius hæresis incorrigibilis. Ministerialem autem hanc potestatem esse vult, non super ipsam authoritatem papalem, sed super applicationem aut coniunctionem eius ad hoc subiectum aut illud, videlicet, super eo, vt Petrus aut Clemens hanc authoritatem habeat. Quam tametsi ille multis verbis obscure confuseque explicet, licet tamen haud obscure intelligere in ecclesiæ ministris, sacramentorumque ab eisdem facta ministratione. Eorum siquidem ministerio, hic fit christianus & baptizatur, ille sacerdos, alter episcopus: attamen eorum authoritas & potestas, non est super effectum ipsum quem inducunt sacramenta: hoc est, super baptismalem, sacerdotij, aut episcopalem characterem: proinde & ministerialis recte dicitur. Ipsi enim velut instrumenta sunt, per quæ secretius operatur diuina potentia, & ad ministerialis aut instrumentalis causæ genus, quo ad productum effectum pertinent. Ad hunc modum in clero & populo eligendi episcopi soleb at esse authoritas, quæ nunc est apud solos ecclesiarum canonicos, non quidem super ipsam authoritatem episcopalem, quæ à solo Deo est, sed ministerialis quædam ad eandem præuia. Huiusmodi autem ministerialem potestatem etiam vult esse in ecclesia vniuersali super coniunctionem papalis authoritatis ad hoc aut illud suppositum: hoc est, per quam ministerialiter efficitur, vt hic aut ille fit papa. Ad quam eandem contendit pertinere, vt facere hanc coniunctionem, ita & dissoluere: iuxta regulam iuris in c. Omnis. Nihil enim tam naturale est, quàm vt vnaquæq; res per quas cunq; causas fit, per easdem & dissoluatur.

Quo commento pugnantia quæ includit dicta assertio, conciliasse se credidit Caietanus

De potestate quadam ministeriali in ecclesia qua deponi posset papa hæreticus

Sed nec ratio illa aduersus priorem positionem dicentem, papam hæreticum ipso iure diuino priuatum authoritate papali, mihi videtur efficax, nec rationabile hoc commentum de potestate illa ministeriali quæ esset in ecclesia ad depositionem papę hæretici, absque superioritate, vt sic dicam, aliqua super papam quem deponeret. Quàm fit autem illa ratio inefficax, & quàm multis partibus claudicet, nunc aggredimur ostendere.

Dictæ sententiæ & rationis Caietani excussio

Ostenditur: Rationis inefficacia qua papam hæreticum non priuatum ipso facto sed deponendum asserit

In primis, quòd assumit hæresim pure mentalem, & quæ in nullum actum exteriorem processit, vere, proprie, & perfecte facere hæreticum, neutiquam verum est. Nam quamuis hæresis peccatum sit, repugnans orthodoxæ fidei, quæ præcipue in intellectu est, non tamen solum illum interiorem peruersæ fidei actum, sed insuper voluntatis quandam electionem importat, quæ habet, quando est efficax, necessario concomitantem exteriorem quendam actum, nisi impediatur. Significat enim proprie hæresis electionem, non qualemcunque, sed qua singularem aliquam communi ecclesiæ sensui fideique repugnantem sententiam quis eligit,

Hæresis quid

quam

A quam illi contra ex aduerso statuat, quam defendat, doceat, afferat. Quod faciens propria sua ipsius electione se diuidit ac separat ab vnitate ecclesiastici corporis: à qua diuidi, damnari est. Propter quod dicit apostolus, quòd suo ipsius iudicio damnatus est, hoc est, ab ecclesiastica vnitate separatus, à qua peccatores cæteros arcet ac separat ecclesiasticæ disciplinæ ac censuræ seueritas, quando ipsam monentem corripientemq; audire contemnunt. Itaq; quod alijs peccatis ipsorum pœna est, hoc ipsa includit hæresis: & in seipsum facit hæreticus, q̃d in alios peccatores districtio cẽsuræ ecclesiasticæ. At solus error orthodoxæ fidei contrarius, si non sit cum electione eiusmodi defendendi, asserendi, docendiq; contra communem orthodoxæ ecclesiæ sententiam, errantem quidem facit in fide, sed non facit hæreticum. Quemadmodum & se fatetur Augustinus errare posse in fide, sed hæreticum esse non posse, ꝙ prauã illam diabolicamque superbiam ac pertinaciam, se è regione totius ecclesiæ statuendi non habere, securus esset.

Hæreticos scientes volentesq; dissentire à cõmuni cathol. ecclesiæ sententia

Nec est, quòd quis dicat, etiam hæreticos affirmare & credere, se consentire catholicæ Christi ecclesiæ. Imò sciunt se dissentire à reliqua vniuersa ecclesia, cuius ipsius vix tantilla pars fuere priusquam essent hæretici: sed sibi stultissime persuadent, se solos esse catholicam ecclesiam: contra vero ecclesiam catholicam esse ecclesiam Satanæ.

Cauilli remotio

B Itaq; à catholica CHRISTI ecclesia scientes volentesque dissentiunt, tametsi etiam de illa ipsa impie hæreticeque sentiant. Audisti enim supra in illis calumnijs coniurationis Lutheranæ aduersus indictam à Paulo tertio synodum, ipsos quidem confiteri dissentire à cæteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, sed ad hoc se cogi verbo Dei.

Quoniam autem errans in fide, & communi orthodoxæ ecclesiæ sententiæ contrarium aliquid docens aut asserens, si admonitus semel & iterum de communi ecclesiæ fide ac sententia non resipiscat, nisi singularem illam opinionem dimittẽs communem sequatur orthodoxæ ecclesiæ sententiam, si non cum illis aquilis, illis sanctis patribus quorum in terris cœlestis fuit conuersatio, ad illud corpus ecclesiasticæ vnitatis se aggreget, in quo solo Christo ipso teste, est Christus & veritas, sed in desertis, in angulis ac domorum penetralibus ipsum frustra pergat quærere: iam constat errori suo adiunxisse electionem illam, quam diximus, prauam ac diabolicam, quæ facit hæreticum: atq; ideo tunc velut hæreticum deuitabimus iuxta præceptum Apostoli. Si vero electionem illam errori coniunctam quacunq; ratione contineat, nec vllo signo exteriori prodat, non est omnino efficax illa perfectaque electio: quæ si perfecta esset, non posset non prodire in opus exterius non impedita. Quare neque completa illa consummataq; est hæresis, de quali Apostolus loquitur, cum iubet deuitare hæreticum hominem
C post vnam correptionem aut alteram.

Catholicæ fidei cõtrariũ aliq̃d credẽs & asserens, quãdo nobis sit habendus hæreticus

Itaq; forte verum est, & quod vltro donarent assertores positionis, quam impugnãt, prædictæ, episcopum qualemcunque ob pure mentalem hæresim, & quæ in nullum actum exteriorem processit (si qua tamen talis est) non esse priuatum ipso facto, iurisdictionis authoritate. Non quidem ob rationem quam hi inducunt, quam inefficacissimam paulopost demonstrabimus: sed quoniam non esset ea completa consummataq; hæresis, cum illa electione efficaci docendi, asserendive aliquid, communi catholicæ per orbem ecclesiæ fidei ac sententiæ contrarium. De qua hæresi forte dicerẽt etiam intelligendam positionem suã, de Ro. Pontifice, quod ipso facto, diuini iuris authoritate priuatus esset, factus hæreticus. De quo tum demum nobis ecclesięq; certũ esse posset, iuxta Apostoli sentẽtiam, si post vnam aut alteram correptionem in errore persisteret. Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi.

Sed iam ratio, qua probant alium quemuis episcopum non esse priuatum ipso facto iurisdictionis authoritate, ob pure mentalem hæresim, excutienda paulisper est. In qua id quod primo loco assumitur. Episcopos ex humana tantum commissione, iurisdictionis authoritatem habere, non est ex communi omnium (vt ipsi dicũt) doctorum sententia, sed contra potius. Nam communior, etiam horum ipsorum quorum est hæc ratio, quamuis mihi non satis probata, opinio est, etiam apostolos reliquos à Petro, quibus succedunt episcopi, accepisse immediate à Christo iurisdictionis authoritatem

Inefficacia rationis, qua ob hæresim mentalẽ non priuari ep̃os authoritate iurisdictiõis ostendit

Matthæi decimo octauo vbi dixit eis:Quæcunq; alligaueritis super terrã,erunt alliga D
ta & in cœlo:& quæ solueritis,soluta. Deinde:Non videtur,quòd illis fiat specialis ali
qua delegatio aut commissio iurisdictionis ab ecclesia : sed eo ipso quo electi & confir-
mati sunt episcopi, ex ipsa forma hierarchiæ ecclesiasticæ videntur habere authorita-

> Male citati ab illo B. Leonis sentẽtiã

tem iurisdictionis super commissum sibi populum. Quod vero à B. Leone dicitur, au-
thoritatem istam ecclesiastici regiminis iurisdictionisque principaliter collocatam in
Petro,vt ab ipso quasi à quodam capite,dona sua in vniuersum corpus diffunderet,nõ
eo pertinet, quasi reliqui episcopi nihil huius authoritatis haberẽt à Christo, sed solum
à Petro:quin contra dicit potius,ipsum dominum,nõ Petrum hæc sua dona,in vniuer-
sum ecclesiæ corpus diffundere,sed ordine quodã, ab ipso videlicet Petro, quasi à quo-
dam capite facto initio:hoc ipso significans,aliorum authoritatem,quamuis datam à
Christo,esse tamen subiectam Petro,atq; ab eius authoritate quodammodo depende-
re:& tamdiu eos habere authoritatem illam,quamdiu vniũtur illi suo capiti,quamdiu
illi fundamento ecclesiastici ædificij inhęrent, à quo si separentur,iam nõ amplius per-
tinere ad Christi ecclesiam, quæ super illam petram ædificata est, atq; ita eo ipso amit-

> Separatos à capite eccle. corporis, eo ipso oẽm iurisdictionẽ ecclesiasticã amittere

tere omnem iurisdictionem quam acceperunt ecclesiasticam. Separantur autem à
suo capite,per schisma & hæresim. Recte proinde dicitur c. Dicimus, xxiiij. q. i. Omnes
omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis & iurisdictionis. Quia ta- E
men etiam diuisi ab vnitate ecclesiastici corporis retinent,& christianitatis,hoc est, ba
ptismi,& sacerdotij,pontificalemq; characteres: hinc est, quòd baptizati aut ordinati
ab hæreticis aut schismaticis,ad catholicæ ecclesię gremium reuertẽtes,neq; rebaptizan
tur,nec reordinantur.

> Aliud Caietanæ assumptũ secundũ nullũ actũ interiorẽ quẽq̃ subesse vllꝰ authoritati humanę
>
> Adriani VI. censura de dicta sententia
>
> Gersonis opinio q̃ actus interior nõ possit cadere sub pręcepto humano

Deinde linum(quod aiunt) lino male connectentes, falso assumpto aliud adijciunt,
nescio an magis falsum, videlicet, q̃ secundum nullum actum pure interiorem, quis vl
li subsit authoritati humanæ aut ecclesiasticæ. De quo non ignoro antiquam esse scho-
lasticorum pugnã & cõtrouersiam,& fortassis adhuc litem sub iudice. Attamen Adri-
ano illi VI. Pont. Max. theologo in primis resoluto & consummato, vt nostra habue-
runt secula, quo & nos in his quondam studijs præceptore, deinde in pontificatu vsi su-
mus patrono, visum est hanc sententiam, à pestifera hęresi haud multum abesse, à qua
pro Gersone illo vix vllam excusationem accepit. Qui ex hoc principio procedens, vlte-
rius concludit, actum interiorem non posse cadere sub vllum præceptum humanũ aut
ecclesiasticum. Nemo est qui ignorat, in exterius & contentiosum iudicium deduci nõ
posse, nisi quæ seu testibus seu scripturis, aut alijs legitimis documẽtis approbari possũt
hominibus: sed quod ad actus interiores, seu pręcipiendo seu prohibendo, etiã sub pœ-
nis censurisq; ecclesiasticis, in quas ipso facto incidatur, non attingat superiorꝫ authori-
tas, longe abest à veritate & doctorꝫ communi sententia, qui etiam occultos hęreticos, F
iuris censuræ, & excõmunicationi prolatæ à canone subiacere vno velut ore cõfitent.

> Caietani distinctio parũ solida de occulto p se & p accidens

Nec mihi ad rem pertinere videt illa Caietani distinctio de occulto per se. & per acci-
dens. Quasi per se occultum (quale volunt esse actum interiorem) nulli subsit humanę
authoritati: per accidens vero occultum, quantumuis sit æque aut etiam magis occul-
tum, quantumuis etiam minus deduci possit in humanum iudicium, quia tamen ex sui
natura tale non est, vtiq; subesse authoritati humanæ aut ecclesiasticæ. Ex quo dicunt
consequenter, quod si quis in mentalem hæresim incidat, ex hoc non subiacere censuræ
aut excommunicationi prolatæ à canone: si vero idem secum solus submurmurans, er-
rorem quem mente concepit exteriori verbo submississime proferat, iam excommuni
catum esse, quantumuis æque occultum sit. Quia actus ille exterior quantum est de se,
posset cadere sub humanum iudicium. Quæ mihi absque vllo solido fundamen-
to dicta videntur. Nam vbi, quæso, aut vnde ex scripturarum authoritate, qua deni-

> Nota rationem

que ratione, hæc est fundata distinctio? Si enim occulti ratio in causa est, cur sub hu-
manam authoritatem actus non cadat, vbicunque illa adest, siue per se, siue per acci-
dens, suum illum effectum operabitur. Sicut cuicunque inest albedo, suo illo
modo immutat visum, & disgregat, illud magis, cui inest intensior, siue per se illi
insit, siue per accidens: & cuicunque inest calor, suo illo modo immutat tactum,
& calfacit appropinquantia, nec in eo quicquam operatur modus quo insunt sub-
iecto

A iecto, sed tantum intentio. Quare si occulti ratio in causa est, cur actus quis humanæ authoritati non subsit, quod magis occultum est, minus suberit: quemadmodum, quia albedinis ratione aliquid visum disgregat, quod magis album est, magis disgregat: & magis calidum, magis calfacit, siue per se tale sit, siue per accidens. Quàmuis quod per se tale est, semper tale maneat, nisi demutetur extrinsecus ab illo suo quasi naturali habitu: quod per accidens non ita, tamen quàm diu tale est, idem prorsus operatur, ac si per se tale esset: vt ferrum per se frigidum, candens & ignitũ ita calfacit & adurit, ac si per se tale esset.

Male accomodari à Caietano scripturas ad suum propositum.

Illa vero quæ de scripturis adducuntur, male accõmodari videntur proposito. Nam illud ex libro regnorum: Homo videt quæ foris sunt, Deus autem intuetur cor, quid obsecro ad hanc distinctionem pertinet? Nunquid ergo authoritati ecclesiasticæ hierarchiæ aut humanis societatibus præsidẽtium quicquam subiacet, nisi quod suis ipsi viderint oculis? Quid si audierint? Sed per videre, inquies, omnes hic sensus exteriores intelligit: vnde & qua authoritate hæc tibi glossa, & additio? Certum est enim scripturam, quæ adducitur, proprie loqui de videre, vt intuitiuam cognitionem importat: quę nobis tantum est eorum, quæ foris patent, at dominus etiam corda intuetur. Sed hæc ad authoritatem prælatorum, & ecclesiasticæ hierarchiæ humanisq; & ciuilibus societatibus præ- B sidentium quid pertinent? quid deniq; ad humana, contentiosaq; illa, forensiaque iudicia? In quæ certum est multa deduci, quæ sub intuitiuam iudicum notitiam non veniunt, imò etiam interiores actus nostros, imò intentiones hominum, quę vt ex alijs multis probabilibus colliguntur signis, ita nostro sermone, confessioneq; efficaciter, irrefragabiliterq; produntur. Non est iniuria, si absit iniuriandi animus, ita & delicta ex animo præcipue committentis pendent ac ponderantur, nunquid ergo in causa iniuriarum non inquirit iudex de iniuriantis animo? nunquid illum non punit præcipue in iniuria? nunquid non distinguit inter homicidium voluntarium, & quod præter intentionem commissum est? Fœdauit aliquis in publico imaginem principis contumeliæ causa, alter idem fecit, sed citra contumeliandi animum, nunquid inter hos nulla erit distinctio in humano iudicio? Nulla certe erit, si interiores hominum actus non subsunt humano iudicio. Et quænam obsecro, sunt vniuersa de contractibus, testamentis, legatis, fideicommissis, vltimis voluntatibus, & id genus alia, quàm de humanis voluntatibus, intentionibusq; iudicia? Quod vero omni teste, omni documento caret, quantumuis exterius sit, certum est ad hoc iudicij genus omnino non pertinere. Mutuum cõsensum viri & mulieris mutuo intellectum, quod ex se est, certum est vinculum matrimonij inter eos parere: at fecit ecclesia, vt certis casibus, & inter certas personas, idem esset inualidus & inefficax. Nunquid ergo vel ex hoc vno palàm non est, ecclesiasticæ C authoritatis efficaciam pertingere ad actus interiores hominum, eosque subesse humanis, ecclesiasticisque legibus?

Etiam forensia iudicia, iudicare de intẽtionibus hominum.

Animum hominis præcipue puniri in delicto & iniuria.

Ecclesiasticæ authoritatis efficaciã pertingere ad actus interiores hominũ.

Iam & illud quod ex Apostolo adducitur: Nolite ante tempus iudicare, & quæ similia sunt, certum est loqui de eo iudicij genere, de quo loquitur apud Matthæum Christus, dicens: Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non cõdemnabimini. Sed hæc ad forensia, ecclesiasticaq; iudicia, authoritatemq; ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum quid pertinent? Nunquid huiuscemodi distinctiones Christus cõmentus est, cum Petro diceret: Quodcunq; ligaueris super terrã, alligatum erit & in cœlis? An forte actus interiores hominum super terram non sunt? Sed hæc obiter hic, breuiterq; commemorasse suffecerat, nam prolixiorem hæc disputatio (quam alibi absoluimus) tractationem requirit.

Quam male ex præmissis quis falsis Caietan9 cõcludat propositum.

Postremò, vt ex falsis his & male consutis præmissis, videlicet: Quod iurisdictionis authoritas inferioris ordinis episcopis humana tantum commissione conueniat, & Quod secundum actum mere interiorem nullius hominis quis authoritati subdatur, detur hæc sequi conclusio: Inferioris gradus episcopos ob solam mentalem hæresim non priuari ipso facto iurisdictionis authoritate: quæ tandem est hæc prosyllogizatio: Ergo neque ecclesiasticæ hierarchiæ præsidens Romanus Pontifex? Nunquid etiam hic, ex sola humana commissione supereminentem illam authoritatem obtinet, & non potius à Deo & Christo? Itaque maior illa ad hanc conclusionem quid pertinet?

Sed humano, inquies, ministerio aut electione habet, quod Papa sit. Nunquid ergo etiam ab illis suis electoribus est illi sacrosancta, supereminensq; illa ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi necessaria authoritas? Nisi & ab hominibus quis dixerit conferri gratiam, characteremq; baptismalem, & sacramentorum omnium effectus, quos sine humano ministerio nemo accipit. D

Miranda collectionū ineptitudo.

Deinde, secunda illa assumpta propositio, aut minor prioris syllogismi, quid obsecro ad secundā hanc conclusionem pertinet? Dicit prior, quam hi impugnant, positio, Papam hæreticum, ipso facto diuini iuris authoritate priuatū authoritate Papali. Probas tu, inferioris gradus episcopos commissa sibi ab hominibus potestate, non priuari authoritate humani iuris ipso facto, ob solam interiorem hæresim, quod ea nec iuri humano subsit, nec iudicio. Ergo neq; Papa ipso facto priuatur Papali authoritate, quam à Deo non hominibus accepit, idq; diuini iuris authoritate, ob actum interiorem tantummodo? scilicet, quia nec Dei subest iudicio solus actus interior? Mihi sane videtur, etiam si quis studio quærat male connectere aliqua, haud temere se inuenturum quod vna hac ratione peius cohæreat, & in quo plura sint quæ refellere possit aduersarius.

Falsum & contradictionē implicās commētum Caietani. De potestate ministeriali ecclesiæ ad depositionē Papæ hæretici. Ministerialē potestatem, qualemcūq; non posse auferre, supernaturalē effectū, qui eius ministerio introductus est.

Iam & illud commentum de potestate illa ministeriali, qua cōcilium deponere posset Papam hæreticum absq; superiori vlla super eum authoritate, mihi non solum omni solido fundamento carere, sed esse prorsus falsum, imò & contradictionem implicare videtur. Quod enim sit in aliquibus ministerialis quædam (vt ita loquamur) potestas (quam electiuā hic proprie dixerimus) per quam possit fieri, vt sit in hoc aut illo Papalis authoritas, tametsi ea vniuersa à solo Deo sit, haud imus inficias: velut in simili in sacramentorum ministris satis declaratum est. Sed quod eadem illa ministerialis potestas, suo iam defuncta officio, & postquam eius velut ministerio, à Deo alicui collata est illa Papalis authoritas, rursus possit auferre eādem, aut aliquam efficaciam habeat ad eius ablationem, separationemq; à suo subiecto, sicut habuit super introductionem, prorsus falsum est. Est enim ministrantis sacramenta, baptizantis, ordinantis, consecrantis, ministerialis huiusmodi quædam potestas super sacramentorum ipsorum effectum proprium, hoc est, baptismi, sacerdotij, episcopalemq; charactere, ad quem in ratione disponentis subiectum cōcurrit suscipientis voluntas & intentio. Sed postquam horum ministerio effectus ille supernaturalis à Deo inductus est, iam non est ille amplius in horum potestate: nec potest per illorum ministerialē illam potestatem rursus auferri, quàmuis poterat ab initio introduci, etiamsi vellet & consentiret ille in quo receptus est. Eodem prorsus modo, est apud clerum vrbis Romæ, aut ecclesiam (nihil enim id refert ad propositum) ministerialis illa potestas, per quam fit, vt sede vacante, per electionem canonicam fiat Papa Clemens aut Paulus, cōcurrente in ratione disponentis subiectum electi consensu: sed postquam horum ministerio, hic aut ille iam Papa effectus est, nō est in eorundem potestate Papalem illam authoritatē, quæ non ab illis, sed à solo Deo in ratione superioris causæ depēdet, rursus auferre, aut à suo illo subiecto separare pro suo arbitrio. Quod vt in omnibus verissimum intelligas, videtur matrimoniale vinculum, à mutuo viri, mulierisq; consensu etiam in ratione verę causæ efficientis dependeret: tamen quia illi superuenit etiā sacramentale vinculum, quod à solo Deo effectiue est, ministerialiter autē ad id se habet mutuus viri, mulierisq; consensus, nō potest semel contractū matrimonij vinculum, nec mutuo illorum cōsensu dissolui. Quia vinculum illud, quod à Deo sacramenti ratione superuenit, iam non est in humana potestate. Quos enim Deus coniunxit, homo non separet. Quod si à naturali quoq; philosophia horum similitudinem & exempla petamus, hoc clarissime inueniemus. Nihil prorsus posse super cuiuscunq; formæ à proprio subiecto separationē, nisi id quod possit super formā ipsam, aut destructionem subiecti. Nihil potest calorem separare à suo subiecto, nisi quod potest calorem destruere aut ipsum calidum. Ita in formis omnibus seu substantialibus, seu accidentalibus, hoc perpetuo verum est. E F

Nihil posse separare formā à suo subiecto nisi q̄d potest destruere formam aut eius subiectum.

Vt autem etiam hoc daremus, ad eandem illam ministerialem potestatem pertinere, vt applicationem Papalis authoritatis ad suum subiectum, ita & separationem eius ab eodem, hoc est, vt electionē Papæ, ita & depositionem. Certum est, ad vniuersalem ecclesiam, vt eiusmodi, non pertinere primo electiuam potestatem Romani Pontificis, sed

Potestatē ele

A sed ad clerum Romanum, quos Cardinales dicimus. Cum vniuersalis ecclesia vt eiusmodi, nunquam posset exire in aliquem electionis actum, non conuenire in vnum, non consultare, non deligere quis Christiano gregi vtilissimus, non conferre suffragia. Hæc enim non ad infinitam toto orbe dispersam multitudinem, sed ad certo numero definitos pertinẽt. Sed nec vllum iota ex diuino aut humano iure quisquam proferet, ex quo appareat hanc potestatem primo pertinere ad vniuersalem ecclesiam. Quin potius si totius ab initio ecclesiæ consideremus historiam, hoc videbimus, penes solos Romanum clerum & populum fuisse hanc potestatem, quæ postea ob populi insolentiam & dissidia apud solum delectum clerum, quos cardinales vocant, sequentium Pontificum authoritas & ordinatio cõstituit. Quod si quis dicat apud hos esse potestatẽ istam ex commissione vniuersalis ecclesiæ: vbi, quæso, cõuenit aliquando vniuersalis ecclesia, vt ijs hanc suam potestatẽ committeret? Si in vniuersalibus cõcilijs id factum dixeris, nunq̃ sane id probabis, aut factum inuenies. Et quid illis CCC. annis ante vniuersa concilia vniuersalia? Esse itaq; ministerialem hanc eligendi Romani Pontificis potestatem non penes vniuersalem ecclesiam, quæ nunquam ab initio hac potestate vsa est, neque vti posset, sed penes clerum Romanæ ecclesiæ, quem nunc referunt Cardinales illi designati, episcopi, presbyteri & diaconi, constat ex ipsa rei euidentia & obseruatione totius ec-
B clesiæ à multis seculis. Quare penes eosdem, secundum hoc commentum esse deberet potestas illa depositiua Papæ hæretici, & non penes vniuersalem ecclesiam, quod nemo dixerit.

Electionem Ro. Pont. non pertinere primo ad vniuersalẽ ecclesiam.

Secundũ suppositionem Caietani. Penes solos Cardinales, non vero ecclesiã esse potestatem depositiuam Papæ hæretici.

Nec videtur fundata R. D. Caietani ad hæc responsio. Quod ministerialis hæc potestas eligendi Romani Põtificis sit & in Cardinalibus, & in vniuersali ecclesia: sed diuersimode. In illis limitate, hoc est, vacãte sede. In ecclesia vero absq; vlla limitatione, si secluso iure positiuo loquamur. Nam præter hoc, quod ista dicũtur more legem sancientis absque vlla authoritate aut ratione, videntur etiam manifeste falsa. Si enim humano, positiuoque iure secluso, potestas illa eligendi Papæ est penes vniuersalem ecclesiam: necesse est ergo, vt iure diuino aut naturali ea sibi competat. Quod si verum est, nõ posset ea vsurpari ab alijs, neque humano aut positiuo iure illi auferri, & committi alteri, cum suprà aut aduersum diuinum & naturale ius, nulla possit humana constitutio, aut potius præsumptio. Sed quàm esset, obsecro, alienissimũ à ratione illud aut diuinum, aut naturale ius, quod vniuersæ ecclesiæ cõmisisset absolutam illam & illimitatam potestatem eligendi Romani Pontificis: qua non solum nunquam est vsa ab initio ad hunc vsque diem, his annis M. D. XXXVII. sed nec vnquam vti posset, quasi Deus & natura sua illa iura frustra conderent? Mihi sane non videntur vlli hæc verisimilia fore.

Responsionis Caietani inefficacia.

C Nunc etiam hoc vide, quo pacto hic non sit euidens repugnantia: Posse ecclesiã aut concilium deponere Papam hæreticum, & tamen nullo vnquam casu superiorem super ipsum authoritatem habere? Nam si in casu hæresis deponendus est ab ecclesia aut vniuersali synodo, necesse est, vt hęc in illum proferat depositionis sententiam, & proinde hic rei subeat, illa iudicis personam induat. Sed nemo iudicare potest suæ iurisdictioni non subditum. Tu enim quis es, inquit ille, qui iudicas alienum seruum? Sit ergo Papa in hoc saltem casu ecclesiæ aut synodo subditus necesse est. Et plane contradictionem implicat, vt iudex non sit supra reum, atq; eum in quem profert damnationis sententiam. Quin & alia pleraq; depositionis sententiam præcedant oportet, si iudiciarius ordo rite obseruari debeat, quæ nec sine coactiua super Papam deponendum potestate possent fieri, vt reum citare ad iudicium, examini subdere, vt ad interrogata respondeat cogere, & alia pleraq; quæ requirit ordo iudiciarius. Attamen ad depositionis vsq; sententiam, secundum hos, verus indubitatusq; Papa est.

Repugnãtiã includere ecclesiam posse deponere Papam hæreticũ, nullo tñ casu superiorẽ sup ipsum authoritatẽ habere.

Nihil prodest hic subterfugere, & latebras aut diuerticula quærere, dicendo ecclesiam aut concilium in hoc casu ex ministeriali illa potestate habere vim coactiuam, non quidem super Clementem Papam aut Iulium, sed super coniunctionẽ Papalis authoritatis cum ististidq; non simpliciter, sed in hoc solo casu hæresis. Nugari enim est istud, & non ad rem respondere. Hoc quæritur, & hoc responde, quo pacto CLEMENS ecclesiasticæ hierarchiæ caput, & qui principalem illam regiminis authoritatem su-

per

per vniuersam ecclesiam obtinet, quo, inquam, pacto, hic talis possit iudicio ecclesiæ D aut concilij fieri obnoxius, superior inferioris & sibi subditi? quomodo ecclesia illius iurisdictioni, authoritatiq; subdita, in suum caput & pastorem, contra rerum naturam & ordinem, personam iudicis induere? illum cogere ad ea, quæ fert, requiritque ordo iudiciarius? in illum proferre condemnationis, depositionisq; sententiam? Hæc enim omnia necessario superioris sunt, & vehementem potestatem exercentis in suum subditum. In quibus illis tuis nugacissimis nugis quis locus est? Scilicet, non habere ecclesiam aut synodum, quæ hæc potest in Clementem Papam aut Iulium, coactiuam super illos vllam potestatem, sed tantum super cōiunctionem Papalis authoritatis cum eisdem? Qui cogit Iulium aut Clementem suo iudicio sistere, ad interrogata respondere, qui subdit examini, hic non super illos, sed super coniunctionem Papalis authoritatis cum eisdem, exercet authoritatem coactiuā & iudiciariam? Quid dici potest aut cogitari absurdius? Nunquid in his omnibus cogitur illa, quam hi nugantur, coniunctio, & non potius Clemens Papa aut Iulius?

Multis semp pplexitatib⁹ inuolui falsitatē, cum sit clara & sibi vndiq; cōsonās veritas. Pighij de casu in quęstione proposito sententia & resolutio.

Vides, Christiane lector, quàm multis perplexitatibus semper inuoluatur falsitas & ignorantia, cum contrà, clara sit, sibi vndiq; consonans, & perspicua veritas. Requirit regula diuinæ legis, & disciplinæ ecclesiasticæ, vt oues pastori, subditi suis præpositis obediant, non solum bonis, sed etiam dyscolis: vt eorum verenda non detegant, non ac E cusent, sed cooperiant, excepta sola causa pietatis & fidei. In qua vt cōniuere non licet, ita nunquam suum superiorem iudicare, sed suis illum denuntiare superioribus oportet, donec ad supremam omnium authoritatem ventum est: quam vnam omnium sicut vniuersæ ecclesiæ orthodoxæ fidei vindicem esse oportuit, ita singulari indefectibilis fidei priuilegio suffultam, ad confirmandos fratres in fide, libri quarti capite octauo clarissime demonstrauimus.

Illi vero omnes de casu in quæstione proposito, tanquam cæci de coloribus disputāt, præsupponentes tanquam verum & indubitatū, id quod nec fuit, nec erit, nec esse possit, secundum legem loquor iam ordinatam à Christo, videlicet, quod Papa possit esse hæreticus: quasi non fuisset exauditus pro sua reuerentia Christus, rogans patrem ne deficeret fides Petri, pro necessitate totius ecclesiæ: ex qua ad illius authoritatem & definitionem referenda est omnis fidei quæstio. Quod enim ab initio nō fuerit, ab ipso Petro, ad præsentem vsque Paulum III. Romanus Pontifex hæreticus: sed quotquot illi ex hoc catalogo infamāt huius criminis, fuisse reuera orthodoxos & catholicos, etiam memorato capite luce clarius à nobis demonstratum est.

Vniuersalis conclusio: Ecc. hier. p̄sidē, ob nulli⁹ criminis casum suorum subditoꝝ iudicio fieri obnoxium.

Quare ex rationibus, quas superiori capite adduximus, nobis constat vniuersalis, & sine vlla exceptione conclusio: Ecclesiasticæ hierarchiæ principem ob nullum criminis F casum suorum subditorum (quales omnes sunt qui in Christi ouili sunt) iudicio fieri obnoxium, aduersus omne decorum, omnem ordinem. Nam hæresis casua ne locum in eo habere possit, Christum misericorditer & necessario suæ prouidisse ecclesiæ. Ob alia quæcunque crimina ferendos, non feriendos à subditis suis prælatos, certum est (qui fere ob subditorum peccata à Deo permittuntur cadere) nec propria temeritate & absq; vlla legitima authoritate abijciendos aut iudicandos ab eisdē. Cum vel sola accusandi eosdem præsumptio longe sit grauior in subditis, quocunque prælatorum suorum (quod criminarentur) crimine: quemadmodum superiori capite demonstratum est. Ad c. vero. Si Papa, quod Canonistis fere (qui altius nō respiciunt, quàm ad verba canonum) hic impingendi est occasio, prædicto capite octauo libri quarti responsum est.

Apparentes quasdam rationes aduersus præassertam veritatem & explicare & dissoluere. C A P. XVII.



QVi veritatis suscipiunt patrocinium, quàm debent in eadem assereṅda vti argumentis solidis, & collectionibus efficacissimis, tam nō dissimulare, sed luculenter diluere apparētes rationes aduersariorum in contrarium. Quorum primum quod ad præsentem controuersiam attinet, cum satis præstiterimus

A mus duobus capitibus proximis: restat nunc rationes quasdam aduersus præassertam conclusionem satis apparentes, & quibus forte mouerentur discernendi verum à verisimili, dialecticæq; non admodum periti, & explicare & dissoluere, quo sit euidentior, sibiq; magis constet veritas. Itaq; in hunc forte modum nobis occurrerit aliquis.

Aduersus præassertam conclusionem.

Ratio I.

Ius naturæ hoc nos docet, hoc præcipit, vt è manibus furiosi eripiamus gladium vt se aliosq; lędentem, etiam vt prohibeamus, vt resistamus inuasoribus, atq; his, qui aliorum vitæ fortunisque imminent. Sed si Papa suæ aliorumque salutis negligens, gladio sibi commissæ authoritatis in animarum perditionẽ & aduersus pietatem sæuiat, multos secum populos cateruatim ducit in perditionem ac præcipitium. Multo ergo magis illi, velut frenetico, gladius ille spiritualis de manibus eripiendus est.

Ratio II.

Præterea: Hoc maxime ad liberam communitatem pertinet, vt principem suum ad tyrannidem se conuertentem possit corripere, atque etiam destituere ac amouere vbi desperata esset correctio, quemadmodum quinto Politicorum docet Aristoteles. Sed libera est ecclesiastica societas & communitas. Ad eam ergo pertinet sui principis correctio, atque etiam incorrigibilis destitutio.

Ratio III.

Rursus: Non esset ab optimo, sapientissimoque legislatore Christo satis recte, sufficienterq; suæ prouisum ecclesiæ, si membra sua infecta & putrida, ex quibus toti corpo-
B ri periculum imminet, resecare ipsa non posset & abijcere. Prouidisse autẽ illi sufficienter, nemo dubitauerit, quisquis amorem illum immensissimum æstimat, quem erga suam demonstrauit ecclesiam. Vt ergo hæc possit, illi à Christo concessum oportet. Quid enim faceret misera ecclesia caput habens infectum & omnibus vitijs perditum, nec solum nullam corporis curam gerẽs, quin potius modis omnibus in salutem eius machinans? Imò hoc manifeste expressisse videtur idem ille apud Matthæum dicens: Si manus tua scandalizauerit te, abscinde eam & proijce abs te: & si oculus tuus scãdalizauerit te, erue eum & proijce abs te, melius est enim tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum, aut vnum oculum habentem, quàm cum vtrisque mitti in ignem æternum.

Ratio IIII.

Quarto: Tenetur Papa, cum de scãdaloso crimine diffamatus est, ad sui purgationẽ canonicam. Quandoquidem necessaria est illi non solum conscientiæ, sed & famæ integritas, propter subditorum maxime & totius salutem ecclesiæ, cuius tenetur præcipuam curam gerere. Ita Damasus adulterij infamatus, Sixtus item III. & Symmachus & Leo III. Paschalis quoque & alij plerique de obiectis sibi criminibus canonice se purgauerunt. Purgationi autem canonicæ subiectus, si deficit, iudicandus est. Potest ergo Papa iudicari de scandaloso crimine.

Ratio V.

Postremò leguntur plerique summorum Põtificum ob vitam scandalosam & perditam iudicati, atque ipso facto depositi: vt Felix II. Christophorus, Ioannes XII. & Be-
C nedictus V.

Responsio ad I.

Ius naturæ nullã nobis superiorẽ authoritatẽ tribuere in eos, quos vi & facto prohibemus à sui & proximorum iniuria.

Superioribus vt resistendum nonnunquam.

His obiectionibus vt breuiter respondeamus. Quod in prima assumitur, Iuris naturę hoc est, vt prohibeamus vnumquenque ab offensione aut læsione sui & proximorum, vel inuitum, quantum id in nobis est, & per nos possit fieri, etiam instrumenta illi auferendo, quæ in suam, aliorumq; perniciem cõuerteret, libenter admittimus. Sed ius hoc, est facto resistere facto, vim vi repellere, nullam autem dat nobis iudiciariam aut superiorem authoritatem in eos, quos sic prohibemus, aut quibus eo pacto resistimus. Itaq; etiam superioribus nostris, etiam summo Pontifici, in his quæ impie, tyranniceq; agerent in aliorum, atque adeo ecclesiæ iniuriam, non palpandum, non adulandum est, sed resistendum cum modestia, & salua eis debita obedientia & reuerentia, vt vim notorie iniustam, si inferatur, iuste repellendo: In his quæ iniuste præciperent, in aliorum iniuriam aut totius ecclesiæ scandalum, non obediendo, sed libere admonendo, adhibitis in hoc personis talibus quorum sit grauis, nec illis contemnẽda authoritas. Sed iudiciariam in illos, superioremq; authoritatẽ nobis vsurpare, nequaquam licet, neq; hoc docet ius naturæ, sed prohibet.

Ad II.

Ad alteram obiectionem, qua dicitur, ad liberam communitatem pertinere correctionem sui principis, atque etiam destitutionem, si sit desperata correctio. Respondemus, qualemcunque veritatem id fortassis habere in communitate libera, quæ nulli alteri subiecta est, sed ex communi consensu aut electione proprium suum habet princi-

YY pem,

pem, cuius authoritas ab ipsius communitatis consensu dependeat. Quanquam ad D
quem aut quos pertineat correctio delinquentium principum, superiori libro locis ple-

Non posse cõmunitatẽ destituere peccantes suos magistratus si aliũde eorundẽ dependeat authoritas

risque plenius explicatum est. Sed si sit communitas alteri subiecta seu regno, seu imperio, à quo magistratus suos, iudices præsidesq; accipiat, si illi in administratione peccẽt aut delinquant, iam non est illius communitatis, eos magistratu amouere, ad ministratione, aut officio: sed ad superiorem authoritatem à qua constituti sunt hoc pertinet, ad eamq; oportet habere recursum: qua prætermissa, si propria temeritate in eos insurgerent, rebellionis, imò maiestatis rei fierent, & merito plectendi.

A Christo nõ ab ecclesia depẽdere authoritatẽ hierarchiæ ecclesiast. & præcipue eius præsidis

Ita dominus noster Iesus Christus, hoc suum regnum, hanc monarchiam instituit ecclesiasticam, & in ea idem ipse illam hierarchiam ordinauit, ipse nobis magistratus dedit & præsides, nostro quidem electos ministerio & arbitrio, ipsius autem perfungentes authoritate. A quibus si quid peccatur, iudicat minor à superiore. Si vero quid peccauerit ille, quem ipse præfecit omnibus, suumq; nobis generalem immediatumq; constituit vicarium, vnius ipsius iudicio ille subiectus reseruatusq; est. Ipse ergo nobis adeundus, ipse interpellandus, vt illum aut corrigat aut magistratu amoueat: qui cito vindictam faciet seruorum suorum ad se clamantium: multo, inquam, citius, quàm si superiorem aliquem hominem adiremus iudicem: si modo eius verbis promissisq; credi-

In Christum Imp. nostrũ rebelliõis ac maiestatis crimen nos cõmittere, si eius vicarium nostro subijceremus iudicio

derimus, qui æque nõ põt falli ac fallere. Si aũt eo ꝑtermisso ꝓpria nos temeritate insur- E
geremus in eius vicariũ, nostro nos illũ eijceremus arbitrio, illius Imperatoris nostri nec expectantes, nec expetentes iudiciũ: iam in Christum ipsum hęc iniuria pertinet, iam in illũ Imperatorem ac regem nostrũ rebellionis, imò maiestatis crimen cõmittimus.

Sapiẽtissime ꝓuisũ à Christo suę ecclę de oĩbus necessarijs

Ad tertiam fere ex his iam patet quid respondendum sit, Christus dominus noster, hoc suum regnum, hanc monarchiam ordinatissime constituit, non solum sapientissimi prouidentissimiq; legislatoris, sed etiam omnipotentis principis in ea perfunctus officio: siquidem ipse eidem semper adest in omnibus, eius curam gerit ad finem vsq; seculi. Ego enim, inquit, vobiscum sum ad seculi vsque consummationem, nec vnquam defuit aut deest illi in his casibus, quibus constituti ab ipso magistratus, haud recte suo funguntur officio: sed superiores, inferiorum constituit iudices: supremi autem, & sui in hoc regno suo vniuersalis vicarij, sibi reseruauit iudicium. Nam vt illum inferiorũ

Quid fieri ordinauerit peccantibus, ab ipso constitutis magistratibus

iudicio subderet, non ferebat rerum ordo, nec suæ illius monarchiæ ordinatissima ratio. Ipse itaq; nobis adeundus, ipse orationibus pulsandus, ipse excitandus est, si dormire videatur quoties fluctuat, quoties tempestatibus agitur nauicula illa Petri: quemadmodum suo nos facto exemploq; admonuit. Quem si ecclesiæ suæ, pie perseueranterq; oranti, quæ sibi ad salutem necessaria sunt, aut magnopere expediunt non affuturum timuerimus, infideles profecto sumus & verbis promissisq; eius increduli, quæ cœ-
lo terraq; firmiora sunt. Nam cœlum, inquit, & terra transibunt: verba autem mea nõ F
transibunt. Non est longe à nobis adeundus aut quærendus, non ambitiosa, sumptuosa, longinqua, difficiliq; legatione petendus. Nobiscũ ipse, & inter nos est ad seculi vsq; finem: non solum voces, sed & gemitus nostros exaudiens. Itaq; si ecclesiæ necessarium erit vt è medio auferatur aliquis suæ aliorumq; salutis negligens & perditæ vitæ papa, ipse interpellatus, ipse orationibus nostris excitatus, cito faciet iudicium & iustitiam, cito sedabit tempestates & ventos, cito ecclesiæ optatam tranquillitatem restituet. Non enim dormitabit neq; dormiet, qui custodit Israël. Quod si neq; necessarium, neque vtile ecclesiæ fuerit, auferri illum e medio, quamuis ita nobis forte videatur humano iudicio: tu quis es, qui diuino iudicio tuum præponis iudicium? qui in alienum seruum tibi arrogas potestatem iudiciariam? Domino suo stat, & domino suo cadit Iesu Christi vicarius. In quem si propria nos insurgamus temeritate, si nostro illũ iudicio submit-

Nostra cura & solicitudo ꝑpostera nõ emendat sed irritat nostros præpositos: nõ sanat sed exacerbat ecclesiæ vulnera

tere volumus, an non in Christum ipsum rebelles sumus & iniurij? Sed, prò nimis impletum iam cernimus id, quod futurum prędixit Christus in aduentu filij hominis: Putas ne, inquit, veniens filius hominis inueniet fidem in terra? Diffidimus diuinæ prouidentiæ, Christo eiusq; promissis & verbis non credimus, & in manibus prouidentiæ nostræ vniuersa volumus esse conclusa. Ita fit, vt non emendemus, sed irritemus nostros præpositos, non sanemus, sed exulceremus, magisq; exacerbemus ecclesiæ vulnera. Ita fit, vt propter temeritatem præsumptionemque nostram, propter peccata no

stra

A ſtra regnare faciat principes hypocritas, & ſuos ſanctos contaminet, nubibusq́ꝫ mandet, ne pluant ſuper nos imbrem doctrinæ & regiminis ſalutaris. Ita noſtra meretur & contumacia & infidelitas, vt nobis detur & conſeruetur rex in furore domini. Itaqꝫ vt hic concludamus: Si amotio Papæ criminoſi, & humanã admonitionem, correptionemq́ꝫ negligentis, neceſſaria ſit aut admodũ vtilis ſaluti eccleſiæ, fiatq́ꝫ pro eo oratio ſine intermiſſione ab eccleſia, qui dubitat Chriſtum eidem ſtatim affuturũ, infidelis eſt. Si vero eo caſu neglexerimus ad illũ confugere, cuius ſolius eſt ſubiectus iudicio is quẽ magiſtratu amoueri cupimus, & ad quem ſolũ hoc pertinet, ſed propria in ipſum temeritate inſurrexerimus, quid aliud agimus, q̃ illius Luciferi, non Dei nos demonſtramus filios, imitatores videlicet facti illius rebellionis ac ſuperbiæ, & in Chriſtum ipſum crimen læſæ maieſtatis cõmittimus? Quod ſi ceſſare, ſi dormitare nobis videat Chriſtus, ſi differre q̃d petimus, ipſe melius nouit, eccleſiæ ſuæ nobisq́ꝫ quid expediat: fidelis eſt, nec permittet nos tentari ſupra id, quod ferre poſſumus, ſed faciet cum tentatione prouentum. Porrò non dormitabit, neqꝫ dormiet, qui cuſtodit Iſrael. Ad illa vero Chriſti verba, quæ in confirmationẽ adducuntur: Si manus vel pes tuus ſcandalizat te, &c̃. Dicimus, ꝙ q̃uis aliam, q̃ ſonent verba illa, intelligentiã habeant, tamẽ vt quoquo pacto accõmodari poſſint huic propoſito, ſi ea perpendas diligentius, inuenies noſtrã magis
B confirmare, q̃ impugnare ſententiam. Nam docet manum, pedem aut oculum, non tamen caput, ſi ſcãdalizet, amputandũ. Id q̃d nihil dubitandũ eſt non carere myſterio.

Vera ſententia, quemadmodum erga Papam criminoſum habere ſe debeat eccleſia.

Chriſti citata verba noſtram confirmare, nõ infirmare ſententiam.

Nota.

Ad quartam, qua dicitur Papam inſamatũ de ſcandaloſo crimine ad purgationem ſui teneri, fatemur de charitatis debito, & obligatione, atqꝫ eo purgationis genere, quæ vltro aſſumitur, ad remouendum ſubditorum ſcandalũ: non quæ imponitur à ſuperiore aut iudice, quem nullum habet terris.

Ad IIII. Quò Papa infamatꝰ de ſcãdaloſo crimine ad ſui purgationẽ teneatur.

Itaqꝫ Paſchalis I. de imputata ſibi cæde & homicidio coram XXX. epiſcopis, Damaſus vero de ſibi impoſito adulterio, coram XLII. (quos nec aduerſarij aduerſus q̃s agimus, iudiciariã aut ſuperiorem aliquã authoritatem ſuper vniuerſalis eccleſię epiſcopũ habere auderent dicere) ſeſe expurgarunt, vt patet II. q. VII. Nos ſi competenter. Sic & Leo ille III. corã Carolo Magno & cõgregata eius cauſa ſynodo (vt paulo ſuperius audiſti) cum de accuſatione aduerſus ipſum propoſita, nihil vellent aut iudicare aut cognoſcere, cõſcenſo ſuggeſtu, & ſacra Euangelia manibus tenens, iureiurando ſe affirmauit inſontem. Vnde & capitalis in accuſatores eius eſt ſtatuta ſententia.

Vt ſe purgauerint infamati Pont.

Sic & alij, ad occurrendũ ſubditorũ ſcandalo, apud quos falſo delati & infamati fuerant, alijs pro tẽpore vſi ſunt purgationũ modis. Vt Gregorius VII. coram Hẽrico IIII. Ro. rege, quem abſolutũ ab excõmunicatione, qua aliquandiu innodatus fuerat, & admiſſum ad miſſarũ ſolennia cõfecta ſacra oblatione, cum cætera multitudine, quæ fre-
C quens aderat, ad altare euocauit, præferensq́ꝫ manu corpus dominicũ: Ego, inquit, iam pridem à te, tuisq́ꝫ fautoribus literas accepi, quibus me inſimulabas ſedem apoſtolicã per ſimoniacã hęreſim occupaſſe, & alijs quibuſdã tam ante, q̃ poſt acceptũ epiſcopatũ criminibus vitam maculaſſe, quæ mihi ſecundũ ſcita canonum, omnem ad ſacros ordines acceſſum obſtruxerint. Et licet multorũ idoneorũ certe teſtiũ a ſtipulatione crimen refellere queam, eorũ ſcilicet, qui omnẽ vitæ meæ ab ineunte ætate inſtitutionẽ integerrime nouerũt, & eorũ, qui meæ ad epiſcopatũ promotionis authores fuerunt: ego tñ ne humano potius, q̃ diuino teſtimonio niti videar, vt ſatiſfactionis compendio omnem omnibus ſcãdali ſcrupulũ de medio auferam, ecce corpus dominicũ, quod ſumpturus ero, in experimentũ mihi hodie fiat innocẽtiæ meæ, vt omnipotens Deus ſuo me hodie iudicio, vel abſoluat obiecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum, vel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Hæc & alia, vt ſolenne eſt, præfatus verba terribilia, quibus Deũ cauſæ ſuæ æquiſſimũ iudicem & innocentiæ aſſertorẽ adeſſe precabat, partẽ dominici corporis accepit. Qua liberrime abſumpta, cum populus in laudes Dei, innocentię eius congratulatus aliquãdiu acclamaſſet, tandẽ impetrato ſilẽtio, cõuerſus ad regem, ſi ſe innocentem ſciret à mole capitaliũ criminum, quibus à regni principibus corã ſe quotidie accuſabatur, hortatus eſt idem facere, quod ſe facientẽ vidiſſet, ita & ſeipſum cõpendioſe liberaturũ longę cõcertationis ambiguo, & eccleſiã Dei ſcandalo. Sed ille, qui ſibi male erat cõſcius, tam horrendi examinis aleam ne ſubiret, alias excuſationes, tergiuerſatio

Nota hanc purgationẽ Grego. VII. corã Hẽrico IIII. Ro. rege.

neq; inuenit. Hæc ideo ascripsi aliquãto prolixius, vt intelligeres, quali nam purgationi se submiserunt aliquando Romani Pontifices, non equidem coacti, vt audisti, sed sua sponte, & vt satisfacerent imbecillioribus. Ita ad multa frequenter se demiserũt sancti Põtifices, ob subditorum infirmitatem & ædificationem, aut quo se humilitatis exemplum præberent cæteris, ad quæ minime tenebantur secundum authoritatem & rationem officij, quæ in consequentiam trahi non possunt. Quemadmodum de Petro testatur beatus Gregorius II. q. VII. c. Cum Petrus, dicens in hæc verba: Petrus potestatem regendi acceperat, & tamen idem apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factę, cur ad gentes intrasset, non ex officij potestate, qua posset dicere: Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant, sed ex authoritate diuinę virtutis, qua gentes acceperant spiritum sanctum, respondit. D

Ad V.

Ad id quod postremo loco adducitur, etiam de depositis quibusdam Romanis Põtificibus, hoc breuiter respondemus, iuris, non facti hic à nobis disputari quæstionem. Ita etiam multi à tyrannis relegati, occisi, trucidatiq; sunt: sed quid fieri debuerit, non quid à nonnullis impie factum sit, hic nos demonstrasse. Quãquam hoc etiam certum sit, nullum fere omnium quos hi depositos commemorant, fuisse indubitatum Romanum Pontificem. Felicem, quem primo loco enumerant, cõstat ab impio, hæreticoq; imperatore Constãtio, substitutum fuisse viuẽti Liberio, & pro fide orthodoxa relegato exilio, cui inde reuertenti q̃ ille cesserit, nihil mirũ est. Nec opus erat deponere, quem constat nunq̃ fuisse Pontificem. Idem de Christophoro, quem cõmemorant, æque certum est. Nam Leonem V, qui Benedicto IIII. successit, electum, & Pontificatu inauguratum post dies aliquot idem eius familiaris existens, nefaria proditione & coniuratione captum cõiecit in carcerẽ: & cathedram inuasit apostolicã. In qua cum nõ ferretur à clero & populo, illorũ iustæ aduersum se indignationi ac vindictæ se subtrahens, in monasticam vitam coactus se condidit. In locum itaq; Leonis illius interim demortui (vt creditur) ex dolore animi, Sergius III. libera electione suffectus est. E

Nullum vnq̃ Ro. Pontificẽ, vel de facto depositũ cuius certa fuisset electio.
De Felice. Christophoro.

Ioãnis XII. & Benedicti V. notanda historia.

Ioannis vero XII. & Benedicti V. continens est historia: sed talis, quæ non aduersatur, imò suffragatur & subscribit nostrę sententię. Ille enim sceleribus ac probris omnibus coopertus Pontifex, & modis congruentibus frustra sæpe admonitus & ad meliorem frugem reuocatus à Cardinalibus, cum eius corripiendi causa, ijdem Romam euocassent Ottonẽ I. imperatorẽ tunc forte agẽtem in Italia, scelerum suorũ conscientia stimulatus aufugit in Campaniam: atq; ibidem inter feras in montibus delitescebat, vnde cõmuni principis & patrum consensu publica legatione Romã reuocatus, cum redire recusaret, q̃uis oblata securitate vt libere residere posset in sua cathedra, pręcipiti consilio Leonem quẽdam eius nominis VIII. illi tanq̃ desertori suæ cathedræ superordinarunt Pontificem. Cuius mox pœnitẽtia ducti Romani, considerantesq; præter ius, fasq; egisse, quod viuenti adhuc Ioanni, quantumuis scelerato, quantumuis suæ sedis desertori & profugo, superinduxissent alium, eiecerunt ante omnia Leonem illum, & Ioannem quoquo pacto reducere satagunt. Ille vero ad imperatorem haud longe adhuc ab vrbe agentem confugiens, hac re exasperatum facile induxit, instructa acie Romã repetere: & Romanos cogere, vt se reciperent. In qua rerũ trepidatione, quàmuis Ioannes ille è viuis derepente sublatus, ademisset Romanis illum scrupulum, liberumq; fecisset, vt imperatoris voluntati accõmodare se possent, vel de nouo in electionẽ Leonis illius consentiendo, & vim certo imminẽtis sibi belli auerterent: omne tamen periculum decreuerunt subire potius, q̃ perniciem exempli eiusmodi transmittere ad posteros. Et q̃uis aduentanti hostiliter imperatori pacis oratores mitterent obuiam, Benedictum tamen eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuenti, sibi postulabant concedi Pontificem. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti suffragio, illi nullo metu deterriti instantis periculi & potentissimi exercitus iam iam imminentis vrbis excidio, elegerunt nihilominus Benedictum, & in sede beati Petri cõsecratum, de more collocarunt. Quos tãdem diuturna & arctissima obsidione pressos, in qua modium furfuris XXX. aureis venijsse testantur historiæ, ad deditionem imperatoris coegit, & abducto in Germaniam Benedicto, Leonem vi, armisque intrusit in beati Petri cathedram, quam Deo vindice haud diu occupare permissus est. F

Hæc

A Hęc est lector Christiane Ioannis XII. & Benedicti V. historia. In qua nihil audis nostræ repugnans sententiæ, imò eidem publice subscripsisse Romanorum conscientiam. Et q̃uis pręcipiti ante cõsilio, abrogato sceleratissimo Pontifice, in eius locũ elegissent Leonem illum, viꝝ haud indignũ alioqui Pontificatu: tamen cõtinuo ad saniora cõsilia reuersi, intellexerunt præter ius & fas se egisse, & oĩa extrema perpeti maluerunt potius, q̃ exempli eiusmodi (vt dictum est) perniciem transmittere ad posteros.

Præter hos quotquot memorãtur Ro. Pont. quomodocunq;, seu iure, seu iniuria redacti in ordinẽ, dubiam eorundẽ & in discordia celebratã electionẽ inuenies. Quomodo Cõstantiensi cõcilio, tres vno tempore (sub quibus incerta sui rectoris & capitis, maxima oĩm cõfusione & scãdalo diu laborarat ecclesia) simul abrogati sunt, & in locum eorundem, vnus, certusq; electus Martinus V. In Basiliensi vero, nouo more, pessimoq; cõsilio & exemplo idem aduersus Eugenium indubitatum Pontificem tentatum est, & in locum eius Amadeus quidã electus: sed frustra, & sine vllo effectu. Nam hunc nemo, illum vero vniuersa Christi ecclesia, etiam post illud Basiliense concilium, recognouit pro indubitato Pontifice & præside hierarchiæ ecclesiasticæ.

Basilien. cõcilij exemplũ perniciosum & conatus irritus.

An quo casu congregari ac celebrari possit vniuersale concilium, præter authoritatem sedis apostolicæ.

B CAP. XVIII.



Tametsi concedant omnes generalia concilia, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis authoritate regulariter conuocari, celebrariq; oportere: fere tamẽ etiam inter omnes cõuenit, quibusdã casibus præter illius authoritatem cõuocari, celebrariq; posse: quanq̃ in casibus illis haud inter oẽs conueniat. Nam Constãtiensis, Basiliensisq; conciliorum assertores plus nimio tribuẽtes authoritati conciliorum, super authoritatem ecclesiasticę hierarchiæ capitis, plures etiam admittunt casus eiusmodi. Quos omnes Gersonus ille summatim colligens, sub tribus generaliter comprehendit. Primus: Si desijt esse Romanus Pontifex, hoc autem trifariam arbitratur posse fieri, videlicet, aut morte eius naturali, aut morte (vt dicit) ciuili, vt si cadat in mentis alienationẽ perpetuam, aut in captiuitatem, ita vt ad eum accessus non pateat, aut morte canonica, vt si sit depositus. Secundus: Si requirat ecclesiæ necessitas conuocari concilium, ille autem requisitus cõuocare pertinaciter renuat: præsertim, si ipsum res tangat. Tertius: Si cõcilium postq̃ est congregatum legitime, tempus & locum præstituat pro celebrando futuro concilio, vt in Constantiensi, Basiliensiq; concilijs factum extitit. Canonistæ pleriq; aliter & rationabilius hos casus enumerãt, duos fere afferentes, vt Alexandrinus in c. Synodum, XVII. dist. & Felinus in c. Super literis, C extra. de rescrip. quos sequuntur & alij. Primus, cum Papa deponi potest legitime: Hoc enim omnes supponunt in casu posse fieri ex c. Si Papa. XL. dist. Quo posito, nihil dubium est etiam eo inuito congregari posse cõcilium, quod contra se, aut in sui depositionem nunquam conuocaret ipse, aut conuocari sineret, si res tota ab ipsius tãtum dependeret consensu & arbitrio.

Casus q̃bus p̃ter authoritatẽ Ro. Põ. celebrari possint concilia.

Gersonis & Cõstantien. Basilieñq;. cõciliorum sententia.

Canonistarum sententia.

Secũdus: Cum est dubia, incertaq; electio, nec scit catholica ecclesia, quem velut suum caput & ecclesiasticæ hierarchiæ principem sequi debeat.

Nobis vero in hac quæstione quid tenendum sit, ex his quæ hactenus demonstrata sunt, satis fieri potest perspicuum. Nam si oĩs conciliorum authoritas, etiam vniuersaliũ, oĩm actionum synodaliũ robur & firmitas, ab authoritate ecclesiasticæ hierarchię pręsidis prorsus depẽdeat, vt euidentissime demonstratũ est, vt aduersus eiusdẽ authoritatẽ cõgregari non posse vniuersalẽ synodũ: ita etiã vbi legitime cõgregata esset, nihil tamẽ omnino posse agere, eadẽ sibi authoritate resistente, æque certũ est: sed præter apertam quandã rebellionem, cõspirationemq; subditorum aduersus suum caput & principẽ, nihil plane vtilitatis habere cõgregationem eiusmodi. Neq; enim aduersus ipsum Ro. Pontificem: vt quem nullo vnq̃ casu subijci humano iudicio demõstratum est, nec in alijs quibuscũq; negotijs & causis ecclesiasticis, quas vniuersas, grauiores modo & difficiles apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis authoritati specialiter reseruatas ab initio, VI. & VII. capitibus huius efficacissime demonstratum est.

PIGHII sententia, Nullo casu cõtra ap. se. authoritatẽ celebrari posse cõcilium.

Quid faciendũ, vbi conciliũ requirit ecclesiæ necessitas, & Papa cõuocare renuit.

Quid ergo, inquis: Si vt congregetur vniuersale concilium curandorum ecclesię vulneŗ requirat necessitas, & Papa instãtissime requisitus conuocare, pertinaciter renuat? D
Si ille quod sui officij est facere negligat, habet iudicem suum, tibi vero, quod ad illum proprie pertinet, vsurpare nequaq̃ licet. Quid autem eo nobis casu faciendum sit, quid datum, relictumq́; remedij, pauloante indicauimus, nempe, adeundus nobis, pulsandusq́; pia, perseuerãtiq́; oratione imperator noster Christus, ad ipsum clamãdum, vt suæ prouideat ecclesiæ, cuius necessitati si nostris fideliter interpellatum orationibus affuturum non confidimus, pro qua mortem oppetijt, nihil sane est quod per nos, Deo, Christoq́; non fidentes, nostra ve opera, vtiliter posse fieri sperandum est.

Vnico casu pręter ap. sedis authoritatẽ celebrari posse vniuersale concilium. Ad tollẽdum schisma in ecclesia, ob incertam inter aliquos electionem.

Vnum itaque omnino casum inuenio, quo pręter apostolicæ sedis authoritatem conuocari, conuenireq́; possit, aut debeat vniuersale, aut saltẽ medij generis concilium, contra vero huius sedis authoritatem, quo id liceat, prorsus nullum. Est autem ille, cum ob dubiam, incertamq́; electionem est inter aliquos de Papatu contentio, quo scire possit vniuersalis ecclesia, quem velut suum pastorem & rectorem sequi debeat, ob quem casum Constantiense cõcilium celebrari cœptum est, & grauissimum illud schisma, quo vna sub tribus incertis Põtificibus laborabat & dissecabatur ecclesia, è medio sustulit. Sed & alia pleraq; eãdem ob causam, & à quibus idem factum est, celebrata legimus. Siquidem & Henrici II. temporibus tres etiam simul se gerebant pro summis Pontificibus, Benedictus IX. Syluester III. & Gregorius VI. Quibus omnibus imperatoris cura & instantia, congregata Romæ synodo, abrogatis ab eadem, reprobatis, iudicatisq́; nothis ac illegitimis, Sindegerus Bambergensis episcopus concordi electione canonice assumptus est, cui Clementis II. indita fuit appellatio. E

Eiusmodi cõcilia nihil posse præter vnũ illud, ob q̃d licite congregari possunt.

Sed concilia eiusmodi, præter vnum illud ob quod licite conuenire possunt, determinationem videlicet illam, quis ex pluribus habendus sit pro pastore vniuersalis ecclesiæ, & Pontifice legitimo, aut vbi hoc discerni non possit, sitq́; eam ob causam nemo ex illis habendus pro tali, cum vt duo, pluresve sint non patiatur vnitas ecclesię, quæ ad cõcordẽ vnius electionem procurandã, celebrandamq́; pertinent, si quid alterius rei, aliorumq́; ecclesiasticorum negotiorum, quæ ad authoritatem præsidis hierarchiæ ecclesiasticæ & apostolicæ cathedræ peculiariter pertinere demonstratũ est, sibi vendicent, nullius plane authoritatis, aut momenti est, quod ab illis agitur. Quare in Constantiensi synodo, præter illam eius schismatis extinctionem, & Martini V. canonicam electionem, quicquid eandem præcessit aliorum, nihil rite, legitimeq́; factum est, nec præterea

Decreta Constañ. concilij nullã authoritatẽ obtinere, nisi quatenus à Martino V. confirmata sunt.

vllius prorsus momenti sunt, vniuersa eius decreta, nisi si quę forte eorum, ab ipso Martino, eiusq́; confirmatione robur, authoritatemq́; acceperunt. Quemadmodum ad oratorum regis Poloni instãtiam, requisitionemq́; approbauit, quæ in materia fidei, aduersus Ioannem Vvicleff, Ioannem Hus, & Hieronymum de Praga, hæreticos acta, definitaque fuerant, vt patet ex eius concilij sessione vltima, in qua legitur dixisse Martinus, quòd omnia & singula determinata, conclusa & decreta in materijs fidei per illud concilium conciliariter, tenere & inuiolabiliter obseruare volebat, nec vnquam contrauenire quoquo modo. Et quod ipsa sic conciliariter facta, approbaret & ratificaret, non aliter, nec alio modo. Quin & specialem bullam edidit condemnationis eorundem, approbationisque synodalis aduersus eosdem sententiæ. Quæ quod etiam ex ipsius concilij conscientia, aut saltem saniorum quorunque, qui eidem interfuerant, authoritatem, momentumque habitura non credebatur apud præsentes & posteros, nisi accedente confirmatione eiusmodi, propria sua confessione prodiderunt, orantes iam electum Pontificem, vt acta per concilium aduersus illos hæreticos, firma essent, & authoritatem haberent. Quæ si etiam ante electionem MARTINI ex ipsa synodali, omniumque suprema (vt imaginantur illi) authoritate iam dudum firma, rataque fuerant, quorsum ergo orant eundem vt robur habeant, authoritatemque illis impartiat? F

Gersonis hac in re error cõuincitur.

Quantum ergo hac in re, & quàm longe à veritatis scopo aberret Gersonus ille, facile perspicuum cuique crediderim. Qui vnicum hunc casum prætermittens, quo solo pręter authoritatẽ Romani Põtificis, rite legitimeq́; celebrari possit vniuersale conciliũ, alios tres cõminiscitur longe falsissimos. Primũ dicens: Si desijt esse Romanus Põtifex.

Secun-

A Secundum:Si conuocari concilium requirat ecclesiæ necessitas,at ille vt oportet requi-
situs conuocare pertinaciter renuat: præsertim, si ipsum res tangat præcipue. Terti-
um:Si concilium iam congregatum legitime, & locum & tempus præstituat pro cele-
brando futuro concilio. Vltimi duo casus ex eo pendent, quòd ponit ipse in conci-
liis authoritatem simpliciter supra ecclesiasticæ hierarchiæ principes. Id quod falsum
euidenter irrefragabiliterq; demõstratum est. In primo autem casu,cum desinit esse Ro-
manus Pontifex,hoc est vacante sede,quorsum attinet celebrari cõcilia? Cum certissi-
mo demonstratum sit,absq; Romani Pontificis authoritate,nihil prorsus vtiliter, sta-
biliterve fieri statuiq; posse à conciliis, à qua pendet omnis eorum authoritas : & sine
qua,non concilia,sed conspirationes seditionesq; sunt: eamque ob rem, tam apostoli-
cis,quàm Nicæni concilii canonibus aperte prohibitum, præter huius sedis authorita-
tem celebrari concilia:nisi forte,sicut ad tollendum exortum,ita ad prohibendum im-
minens schisma ecclesiæ. Vt si non conueniret,quinam essent electores indubii, aut si
ipsis inter se diuisis schisma timendum foret ecclesiæ. Eo siquidem casu, vacante se de,
locus foret legitimo concilio. Sed quid quantumve ad eius pertineret authoritatem,
iam nunc explicatum est.

Quòd vero existimat ille tribus modis fieri posse vt vacet sedes, aut vt desinat esse
B Romanus Pontifex,vt morte eius naturali,ciuili,& canonica. Ciuilem mortem esse di-
cens,si in captiuitatem incidat,ita vt ad eum accessus non pateat,aut si cadat in mentis
alienationem perpetuam. Canonicam vero,si à concilio deponatur. Ego sane nullum
vacationis modum noui alium,quàm si naturæ debitum persoluat Pontifex & moria-
tur morte naturali,vt ipse loquitur:aut forte, si spontanee papatui renũciet, & admissa
receptaque fuerit renunciatio. Canonicam vero illam mortem,hoc est,depositionem
locum non habere in Romanis Pontificibus,iam satis demonstratum est. Solius enim
Dei, non humano subsunt iudicio. Quod autem ob ciuilem, quam ipse dicit, mor-
tem,hoc est,captiuitatem,non desinat esse Romanus Pontifex,an non demonstrat Lu-
cas in Actis apostolicis? Nam cum Petrus seruaretur in carcere, nequaq̃ primitiua illa
conuenit ecclesia ad successorem illi deligendum : sed oratio, inquit ille,fiebat sine in-
termissione pro eo ab ecclesia:nos instruens quid etiam nobis in eiusmodi casu facien-
dum sit. Similiter cum perfidus ille Imp. Constantius per Theodoram Calliopam Ita-
liæ Hexarchum, Martinum sanctissimum Pontificem catenis vinctum ad se Cõstan-
tinopolim duci fecisset,& inde Cersanã Ponti ciuitatẽ (vbi & B. Clemens Ro. Præsul,
longe antea exulauerat) relegasset exilio:nunqd clerus populusq; Ro. cõtinuo pcesse-
runt ad alterius electionẽ pontificis? Neq; enim solum expectauerũt eius mortẽ, sed cũ
iam dudum obiisset in exilio,nec tamen mortis eius satis certa perferrentur indicia,va-
C cauit sedes post eius obitũ anno integro & mẽsibus duobus. Vides itaq; lector christia-
ne,quid sit huiusmodi in rebus ex suo capite quę vidẽtur astruere,sophismataq; ociose
connectere absq; vlla antiquitatis ecclesiasticęq; historiæ notitia?

Falsa Gersonis imaginatio de triplici modo quo contingeret vacare sedẽ apostolicam

Mortẽ canonicã locũ nõ habere i Ro. Pontificibus

Per captiuitatẽ à põtificatu nõ cadere

Et qd ecclesię faciẽdũ sit capto eius Pontifice

Iam & ad eandem notam pertinet,quòd dicit de mentis alienatione perpetua. Mal-
lem equidem protulisset vnum aliquẽ ex oĩbus,qui ab initio fuerunt, Ro. Põtificibus,
qui incidisset in mentis alienationem perpetuam, demonstrassetq; quid eo casu fecisset
catholica Christi ecclesia: cuius & nos exempli in occurrẽte casu simili imitatores facti
ab errore vindicaremur. Sed bene habet,nunquam id accidisse ab initio annis quinde-
cies centenis. Quo intelligant etiam Christo curę esse hanc Petri cathedram,à qua pen-
det salus vniuersæ suæ ecclesiæ, foreq; perpetuo. Quod enim hactenus illius prouidẽtia
nunquam accidit ab initio,eodem curante prouidenteq; nec futurum vnquam confidi-
mus. Et hæc pro ecclesiasticæ hierarchiæ, præsidẽtiumq; in eadem principalis illius au-
thoritatis defensione sufficere mihi videntur.

De casu ppetuę alienationis mentis.

Christi prouidentia illum nũq̃ accidisse in Ro. Põtificibus, & cõfidendũ fore, vt nunq̃ accidat

Superest,vt ad eius vnitatem, christianamq; conseruandã concordiã propheticis il-
lis verbis mutuo nos exhortemur: State,inqt ille,super vias, & videte ac interrogate de
semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus
vestris. State, inquam, fixi & immobiles, & doctrinis nouis, variis, aut peregrinis
nolite adduci,nolite aurem adhibere his qui vos captant,qui ad vestra vobis desideria
loquuntur, qui nouitate aliqua placere quærunt, & sui admirationem apud simplices

Peroratio, cũ exhortatiõe ad christianã concordiam

Standũ & in semitis antiqs quærendũ viam bonã

Fugienda nouitas

& indoctos facere:ſed inquirite de ſemitis antiquis quæ ſit via bona,per quam ante an D nos mille & toties centenos ambulauerunt patres veſtri,quam demõſtrauerunt & ſuo ſanguine ſignauerunt tot myriades martyrum,quam docuerũt tot milia confeſſorum: & ambulate in ea ſecuri & confidenter. Et inuenietis requiẽ animabus veſtris. Non te prætereat(inquit ille)narratio ſrniorum,ipſi rnim didicerunt à patribus ſuis, quoniam ab ipſis diſces intellectum. Quòd ſi qui vobis dixerint, ecce hic eſt Chriſtus, rcce illic,ecce in ſolitudine,nolite exire: ecce in peneralibus, nolite credere, vbi enim eſt corpus,congregantur & aquilę. Dicit,inquit ille Origenes,qui nos ſeducere voluerit & docere veritati contrariã:Ecce hic eſt Chriſtus,vnum aliquem ex euangelio locum proferens. Dicit quoq; & alterius author erroris: Ecce illic,alium ſimiliter locum proferens,quo illum ipſum afferat. In hunc modum de lege,de prophetis & apoſtolis vnusquiſque profert,quibus in veritatis ſpeciem transformet ſuum mendacium. Quoties tamen canonicas ſcripturas nobis proferunt,quibus omnis chriſtianus conſentit & credit,nos,inquit,illis credere non debemus, non exire à prima eccleſiaſticaq; traditione, neq; aliter credere,niſi quemadmodum per ſucceſſionrm eccleſiæ Dei tradiderunt nobis. Aduerſus quam,quæcunq; illi nobis dixerint, quibuſcunq; palliatum diuinarum ſcripturarum oraculis,obaudirmus:& veluti ad voces incantantium,aures noſtras obturabimus. Eſt enim illorum ſermo ad nocen[illegible]um efficax, præſertim apud imbecilliores in fide. E Si nouum ſibi illuxiſſe glorientur veritatis ſpiritum,& poſt tot ſecula in ſe ſolos iam tandem perueniſſe,authore monitoreq; Chriſto, pili nõ faciemus. Eſt enim (inquit ille)veritas fulguri ſimilis, egredienti ab Oriente & apparenti vſq; ad occidentem. Non latet in occulto,in angulis aut penetralibus,ſed rrfulget in vniuerſa eccleſia. Quòd ſi quædam non ita maniſeſte apparent noſtræ fidei & diuinarum ſcripturarum myſteria,vbicunq; eſt corpus,Illic congregantur & aquilę. Congregantur,inquit,non vultures,non corui,ſed aquilæ. Illæ,inquam,aquilæ,de quibus propheta dicrbat: Pennigerabunt ſicut aquilæ,& current & non laborabunt, ibunt & non eſurient. Illarum itaque aquilarum viam volatumq; in ĳs contemplabimur,illas ſequemur duces itineris,cum ĳſdem ad catholicæ eccleſiæ corpus aggregabimur. Eamque,quam maxima & antiquiſſimæ authoritatis Rom. eccleſia, à glorioſiſſimis apoſtolorum principibus Petro & Paulo fundata atque inſtructa ab eiſdem traditionem accepit, per epiſcoporum ſucceſſionem continuam ad nos peruenientem ſequentes ac proferentes(vt illius Irenæi verbis dicam) confundrmus omnes illos,qui ſibi placentes ſeu vana gloria,ſeu cæcitate aut ignorantia aliter quam oportet colligunt. Cum qua qui non colligit,ſpargit. Super illam enim petram,inquit Hieronymus, ædificatam eccleſiam ſcio. Illi ergo quicquid non vnitur,quicquid nõ innititur,ruina eſt,nec ad rccleſiaſtici ædificĳ vnitatem pertinet,extra quam qui deprehenſus fuerit,peribit ſuperueniente diluuio. F Ad illam itaque confugiemus velut ad ſacram ancoram,velut ad orthodoxæ fidei magiſtram & regulam, ſi quid turbæ, ſi quid dubĳ,ſi quid nouitatis inter nos exortum fuerit. Inde audiemus nobis loquentem Chriſtum qualiſcunq; tandem ſit,qui in eadrm præſederit. Audiſti enim eius cathedrę priuilegium, & pro cuius fide ad confirmandos fratres ſingulariter rogauerit Chriſtus,exauditus vtique pro ſua reuerrntia. Quare qui extra ſunt, ingredi ſtudeant, dum tempus habrnt, rruertantur ad pĳſſimę matris gremium,conentur recipi in illam nauiculam Petri,quæ ſola quos ſuſcepit,naufragante mundo,illæſos exhibet. Aliena pericula nos doceant,ac prudentes faciant. Videtis, quo euanuerint tot magnificę totius orbis eccleſiæ,vt factæ ſint in rapinam, in deſolationem,in conculcationem omnium beſtiarum agri: ſolas iamdudum ſupereſſe incolumes quæ Petri magiſterium agnouerunt & ſequutæ ſunt,& quas complexa ſeruauit illa arca,in qua Petrus gubernator eſt. Nos vero qui intus ſumus(quod per nomen domini noſtri Ieſu Chriſti Paulus obſecrat)idipſum dicamus omnes, nec ſint ſchiſmata in nobis,ſed compoſiti omnes in rodem ſenſu eademq; ſententia, verſemur cum timore ac tremore in eccleſia,tanquam iu regno Chriſti,tanquam in domo Dei viuentis:ſuam quiſque ſtationem obſeruemus diligenter:& vocationi, ordini, officioq; noſtro ſatiſfaciamus. Qui ſubditi ſunt,iuxta Apoſtoli præceptum,cum omni rruerentia obediant præpoſitis ſuis,nec merita perſonarum,ſed officia ſacerdotum conſiderantes debitum

Margin notes:

Vbi Chriſtus & veritas

In Matt. homi. XXIX.

Noranda & perpetuo memorãda omni chriſtiano ſententia

Catholica veritas refulgens in vniuerſa eccleſia

In abditis ſcripturarum & noſtræ fidei myſterĳs illarum aquilarum volatũ ſequẽtes eſt eiſdẽ ad catholicæ eccle. corpus aggregabimur

Sequenda fides Ro. eccleſiæ

Illi q nõ vnitur ab eccleſia diuiſus eſt

Orthodxę fidei magiſtra Petri cathedra, cũ indefectibilis fidei priuilegio

Qui extra ſunt,ingredi ſtudeant

Qui intus ſũt fidei vnitatẽ cõſeruẽt

Subditorum & præpoſitorum officia mutua

A bitum illis honorem dependamus. Sed & illi quoq; sui officij memores, non indignos se exhibeant eo quo perfunguntur ministerio: siquidem (quod vere dixit quidam) irreprehensibiles esse omnino conuenit, quos necesse est præesse corrigẽdis. Talem quisq; gerat curam sibi commissi gregis, tanquam districtissimo iudici de illis omnibus rationem redditurus, tanquam de cuius manibus requiretur, si quid forte ex illis sua culpa perierit. Breuiter, obseruemus quiq; suam stationem, suoq; ordini & officio quiq; satisfaciamus. Quod si fecerimus, sentiemus quàm sit bonum & iucũdum habitare fratres in vnum, & derepente restitutam ecclesię suam faciem, suum decorem videbimus & lętabimur. Sin neglexerimus, timeamus notissima diuinę indignationis vltionisq; exempla in eos, qui conati sunt tabernaculi vnitatem scindere, aut alienum sibi in eo officiũ vsurpare. Tantopere Israëli indignatus est dominus, quòd se diuisisset à domo Dauid, & Hierosolymis relictis (vbi erat vetus illa Mosaica cathedra) secessissent in Samariã, vt demolitus sit eos, dederitque in direptionem, ac plane abiecerit à facie sua. Quibus missus homo Dei, ad sua ipsis scelera exprobrandum, imminentemq; iam vltionem diuinam prędicendum, panem apud illos edere & aquam bibere districte vetatus est, ad nostram nimirum eruditionem, eo ipso nos instruens diuina sapientia, quantopere detestetur schismaticos. Quod cum ille humanitatis quodam sensu, precibus videlicet il-

Vnde expectãdus ecclesiæ decor, reformatio & vnitas

Diuinę vltionis metuẽda exempla aduersus eos qui scindunt vnitatẽ tabernaculi

B lorum victus, non custodisset, inde regrediens in præuaricationis pœnã à leone discerptus est. Quin & in euangelio, clariorẽ nobis intelligẽtiæ lucẽ aperiens, eosdẽ illos schismaticos, velut gẽtiles & ethnicos habẽdos nos docuit. Nã missis primũ in salutis ministeriũ discipulis: In vias, inqt, gentiũ ne abieritis, & in ciuitates Samaritanoʀ ne ingrediamini, sed ite potius ad oues q̃ perierũt domus Israël: Si ire iussi sunt ad oues pditas domus Israël, phibiti aũt ad Samaritas ingredi, clarissime vtiq; significauit eosdẽ ad domũ Israël nõ ptineret quãuis esset Israëlis pars maxĩa, sed cũ gentibus cõnumerãdos q̃ ignorant Deum: hoc ipso nos docens, schismaticos cum infidelibus eodem apud se loco haberi: ne de fide sua sibi blandiretur schismaticorum quispiam. Schismaticum autem esse, quicunq; recusat subesse ecclesiasticæ hierarchię capiti, quicunque secedit à principali cathedra, vt tunc Mosaica, ita nunc apostolica (ad quod nunc isti velut classico omnes concitant) supra toties demonstrauimus. Quin & Dathan & Abiron, quos cum suis omnibus dehiscens sub pedibus terra absorbuit, viuosq; demisit ad inferos, Chore quoq; cum CCL. viris, quos vindex cœlestis flamma deuorauit, Saul item à regio abiectus honore, Ozias quoq; rex lepra percussus, notissima sacræ exempla historiæ, nobis documento sunt, quantopere detestetur Deus, qui ordinem tabernaculi à se constitutũ, quoquo pacto inuertere, aut alienas sibi in eo partes conantur inuadere. Quare vel timor tam horrendæ præsentisq; vindictę nos cohibeat ab excitandis subdi-

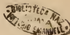
Schismaticos velut ethnicos & gentiles apud nos habendos Christũ docuisse

Schismaticus quis

Horrẽda exẽpla diuinę vltionis in eos qui ordinem tabernaculi inuertere aut alienas sibi in eo partes inuadere conantur

C torum aduersus suos præpositos turbis ac seditionibus, concitandisq; schismatibus. Quæ & aliam semper se nequiorem sororem adducunt secum, nempe impietatem hæreticam, quæ sorores sunt peccatricis Hierusalem, vt pulchre in Ezechielem Origenes explicat. Aut enim incomitatum non venit schisma, aut absq; peiore se comite diu nõ subsistit. Vbi sunt (inquit ille) schismata, ibi hæreses, ibi dissensiones: vbi autem virtus, ibi vnio, pax & concordia. Ad quam omnes nos perducere dignetur ipse vnitatis pacisq; author & commendator CHRISTVS OPTIMVS MAXIMVS, CVI HONOR ET GLORIA.

Sorores pene indiuiduę Schisma & Hæresis



ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE LIBRI SEXTI FINIS.

ERRATA.

Diligenter aduigilatũ est, cãdide lector, ne mendoʀ portẽta hoc in opẽ negotiũ tibi facessant: hęc tamen & si quæ occurrẽt alia hoc genus leuiuscula, quæ per humanã incuriam euitari vix potuerunt, boni consule ac corrige. Fol. 13, fac. 1. ver. 7. lege quemadmodũ. Ibidẽ ver. vlt. pro gitur leg. agit. fol. 167. fac. 2. ver. 3. tibi. fo. 208. fa. 2, ver, 29. necess. hierarch. Itẽ Arriũ pro Aerio alicubi positũ reperies.

